194

N° A
5 - 221

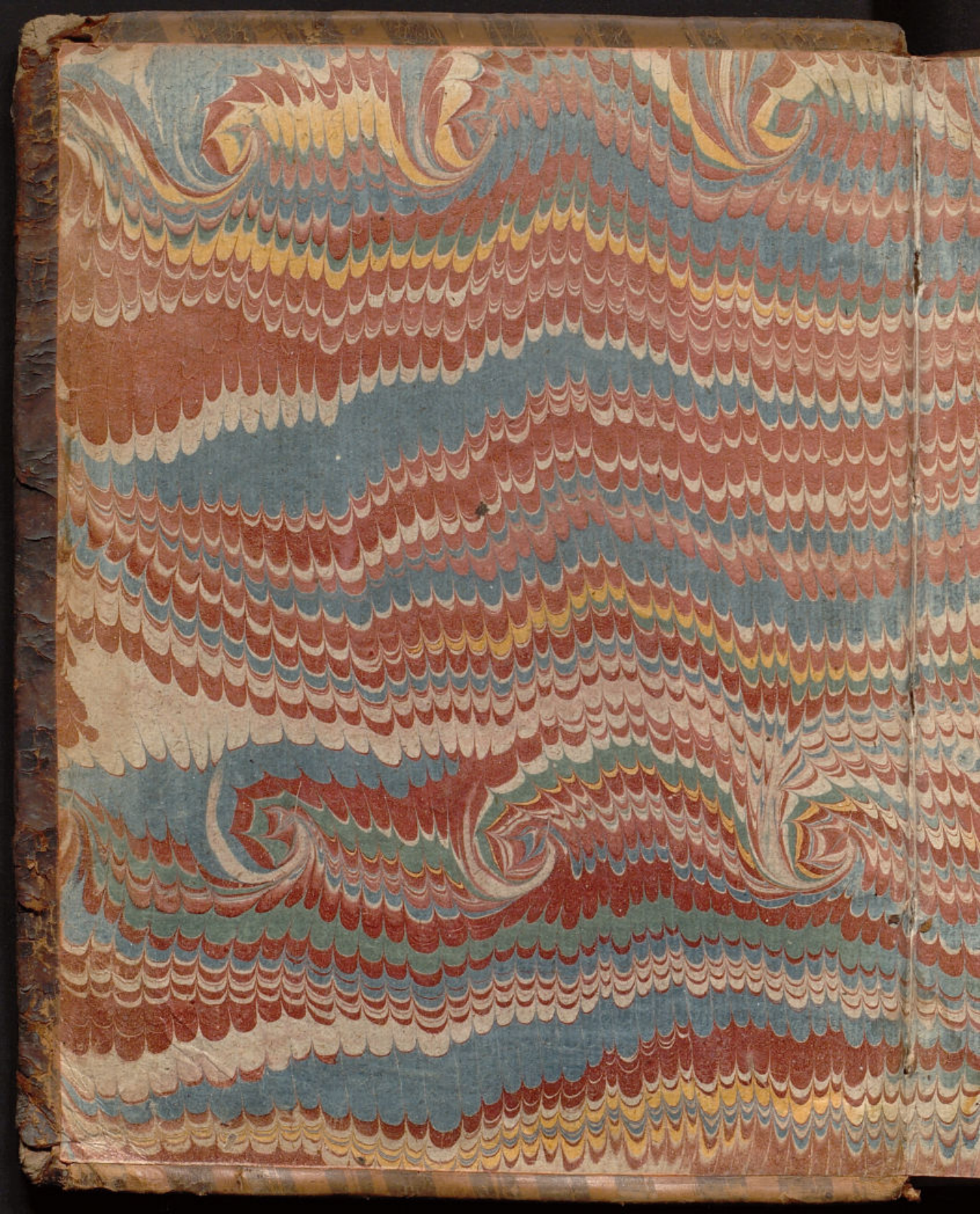

681

Biblioteca [illegible]
CF
Sala A
Estante 5
Tabla
Número 221

4

19-204

R. 3548

Q. FLORENTIS SEPTIMII

TERTULLIANI

PRESBYTERI

CARTHAGINIENSIS,

LIBER

DE PRÆSCRIPTIONIBUS

CONTRA HÆRETICOS,

Scholiis & Notis illuſtratus

PER FR. CHRISTIANUM LUPUM,

IPRENSEM,

ORDINIS EREMITARUM S. AUGUSTINI,

Sacræ Theologiæ in Lovanienſi Academia Doctorem & Profeſſorem.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

BRUXELLIS,

Typis FRANCISCI FOPPENS, ſub ſigno ſancti Spiritûs.

M. DC. LXXV.

EMINENTISSIMO

AC

REVERENDISSIMO

DOMINO,

D. PALUTIO

DE ALTERIIS,

AD SANCTOS DUODECIM APOSTOLOS

PRESBYTERO CARDINALI,

S. ROMANÆ ECCLESIÆ

CAMERARIO,

Ordinis Eremitarum SANCTI AUGUSTINI *Protectori, &c.*

EMINENTISSIME, AC REVERENDISSIME DOMINE,

Quintum Florentem Septimium Tertullianum, ex Pro-Conſularis in Africa Centurionis filio Presbyterum Carthaginienſis Eccleſiæ, *omnium Eccleſiarum ſermone celebrari*, teſtatur in Chronico Euſebius Cæſaræenſis. Lactantius Firmianus *omnium literarum genere peritum*, Presbyter Ruffinus affirmat fuiſſe *virum & legum & inſtitu-*

tionum Romanarum peritissimum, inter nostros Scriptores nobilissimum. Et in literis ad Magnum sanctus Hieronymus: *Quid Tertulliano eruditius? Quid acutius?* Quod ipsum sanctus Cyprianus per Antonomasiam appellaverit Magistrum, & quotidiè lectitarit, scribit idem Hieronymus in Illustrium Virorum catalogo. Ejus opuscula esse eloquentissimè scripta, in libro de hæresibus asserit sanctus Augustinus. Et Vincentius Lerinensis: *Quid hoc viro doctius? Quid in humanis atque Divinis rebus exercitatius? Nempè omnem Philosophiam, & cunctas Philosophorum Sectas; Authores Adsertoresque Sectarum, omnesque earum disciplinas, omnem historiarum & studiorum varietatem mirâ quâdam mentis capacitate complexus est. Ingenio verò nonne tam gravi ac vehementi excelluit, ut nihil sibi penè ad expugnandum proposuerit, quòd non aut acumine inruperit, aut pondere eliserit? Jam porrò orationis suæ laudes quis exequi valeat? Quæ tantâ nescio quâ rationum necessitate conserta est, ut ad consensum sui, quos suadere non potuerit, impellat. Cujus quot penè verba sunt, tot sententiæ: Quot sensus, tot victoriæ. Sciunt hoc Marciones, Apelles, Praxeæ, Hermogenes, Judæi, Gentiles, Gnostici, cæterique, quorum ille blasphemias multis ac magnis voluminum suorum molibus, velut quibusdam fulminibus, evertit.* Addit Origenem apud Græcos, Septimium *apud Latinos esse omnium nostrorum facilè Principem.* Est omninò verum. Etiam verè scribit sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis: *Consequens Tertulliani error detraxit Scriptis probabilibus authoritatem.* Nihilominùs & ista ipsa erroris Scripta ho-

hodiernis ac noviſſimis Eccleſiæ temporibus ſunt adeò utilia, ut Martini Lutheri ac Joannis Calvini commenta poſſimus ex ipſis ſolis potentiſſimè contundere. Uti ejus de Oratione librum laudatus Hilarius, ita ego ejuſdem Præſcriptiones appello *volumen aptiſſimum*. Ad eoſdem Errones, ſi ſuadentem audire nolint, opprimendos. In ipſos militant & vivunt omnia, quæ iſtud volumen præſcribit in Gnoſticos & Marcionitas. Sunt firma & generalia arma adversùm omnes hæreſes: Præteritas, præſentes, futuras. Eſt libellus non ſolùm aureis literis, ſed & verbotenùs ſcribi dignus in omnium memoria. Scio illum à Gabriele Albaſpinæo, Jacobo Pamelio, Nicolao Rigaltio, aliiſque Eruditiſſimis eſſe elucidatum. Verum novi & ſancti Hieronymi verba: *Numquid aut Tertullianus Beatum Cyprianum, aut Cyprianus Lactantium, aut Lactantius Hilarium deterruit à ſcribendo? Niſi & parva fuerint, magna eminere non poſſunt.*

Lactantius, ubi Septimium ſcribit omnium literarum genere peritum, adjungit: *Sed in eloquendo parùm facilis, & minùs comptus, & multùm obſcurus fuit.* In hoc doctiſſimo libello habes plura non dumtaxat vocum, ſed & rerum Obſcura. Arcana primitivæ noſtræ diſciplinæ, variæque alterius Eccleſiaſticæ Antiquitatis. Quidam rogârunt hæc plenè ediſſeri. Et fructum ſpoponderunt, etiam à noſtris Sectariis, quos ſanè jam videmus fieri molliores, & paulatim redire ad Matrem Catholicam. Pleno animo ſervire ipſis ambio: Hinc fui perſuaſus. Et Eminentiæ Veſtræ ſpero non diſpli-

cere. Eminentia Vestra totius Christianæ Religionis immensum pondus, & omnium sub Sole Ecclesiarum Apostolicam sollicitudinem sub sanctissimo Patre ac Domino nostro Clemente Decimo sustinet: Et palmare vestrum studium est sacrosanctum istud Domini nostri JESV Christi Corpus servare integrum ab omni erroris macula, & per Maculatorum expurgationem ac reditum augere. Adversùm leviſſima etiam, quæ appropinquante sæculorum exitu non possunt non ebullire, zizaniorum exordia statim imitaris Ephesi Angelum, cui dictum est: *Non potes sustinere malos, & tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt.* Hinc non dumtaxat literatos per omnem Ecclesiam viros, sed & studiosam, quæ in Missiones paratur, Juventutem foves & animas munificâ beneficentiâ: Etiam in hoc nostro Belgio. Christo Domino paras validos Exercitus. Inter horum arma omninò esse debent præsentes Tertulliani Præscriptiones, ideoque ipsarum hæc Scholia probari & firmari supplicant ab Apostolico Judicio Vestræ Eminentiæ, quam Deus Opt. Max. suæ Ecclesiæ diu custodiat.

Dabam Lovanii, in festivitate S. P. AUGUSTINI 1675.

Eminentiæ vestræ minimus famulus,

FR. CHRISTIANVS LVPVS.

FA-

Facultas admodum R. P. Prioris Provincialis.

QUandoquidem Liber, cui titulus, *Notæ in Tertulliani Librum de Præscriptionibus, Authore Admodùm R. ac Ex. P. M.* CHRISTIANO LVPO, *S. Th. in Academia Lovanienſi Doctore & Profeſſore, à Theologis Ordinis noſtri*, juxta commiſſionem à nobis datam, examinatus, & inſuper approbatus, & commendatus fuerit, tamquam plurimùm conducens ad exactam Antiquitatis Eccleſiaſticæ notitiam, & fidei Catholicæ adversùs hæreticos ſtabilimen: Hinc tenore præſentium libenter facultatem noſtram impartimur, ut prœli beneficio in publicam lucem prodeat. Dabam Tornaci, apud S. Bartholomeum Apoſtolum, die 8. Julii 1675.

FR. JOANNES BAPTISTA DE PERNE,
Provinciæ Belgicæ, Ordinis S. P. Auguſtini,
Prior Provincialis.

Approbatio admodum R. D. Cenſoris.

EXimii & Admodùm Reverendi Domini CHRISTIANI LVPI, *Ordinis D. Auguſtini, in Univerſitate Lovanienſi Sacræ Th. Doctoris, Profeſſoris, Regentis, Scholia in Tertulliani Præſcriptionum librum doctiſſima, rerum varietate, & Antiquitatis elucidatione, etiam adversùs hujus temporis hæreticos perutili, referta, nullatenus jaceant in tenebris, ſed videant lucem publicam, legantur, relegantur, ab Antiquitatis & ſolidæ doctrinæ amatoribus. Ita opto, & faciendum cenſeo hâc 26. Nov. 1674.*

NIC. DV BOIS, S. Scripturæ Regius & Primarius Profeſſor, Cath. Eccleſiæ Brugenſis Canonicus, Collegii Regii Lovanii Præſes, Librorum Cenſor.

SUMMA PRIVILEGII REGII.

CAutum eſt Regiæ Majeſtatis Privilegio, ne quis intra Novennium citra *Franciſci Foppens* voluntatem imprimat, aut alibi impreſſum in haſce Ditiones invehat Librum intitulatum, *Q. Florentis Septimii Tertulliani Presbyteri Carthaginienſis Liber de Præſcriptionibus contra hæreticos, Scholiis & Notis illuſtratus per* Fr. CHRISTIANVM LVPVM, *Iprenſem, Ord. Eremit. S. Auguſtini, Sacræ Theologiæ in Lovan. Acad. Doct. ac Profeſſorem, &c.* Sub pœnis in originali Diplomate contentis, dato Bruxellis, die 17. Sept. 1675.

Et ſignato LOYENS.

Panegyris Paranetica Admodum Reverendo & Eximio Patri Magistro CHRISTIANO LUPO, *Iprensi, Sacræ Theologiæ Doctori & Professori, Ordinis FF. Erem. S. P. Augustini.*

DEsueta dudum carmina & mihi longo,
Situ sepultam, vetere cogis in busto
Animare Musam, *magne Vir*! Mihi muto
Non esse licet, esto, haud siem Poëtaster.
Lentusque Cultor audiar Camænarum.
Tamen renidens splendidâ in Polum luce
Tuum hoc Camænam cogit in metrum *Sidus*,
Quo Europa grande lumen hauriet. Sed quæ
Laudum tuarum exordia recitabuntur?
Videre videor hæccè te reclamantem:
Latere peto, peto & morarier mecum.
Beatus ille, loquace qui procul turbâ,
Et usquè querulam nesciens egestatem,
Modicis agellis lætus, & brevi mensâ,
Arctoque lare, securus explicat frontem
Inter micantes floseulos *Sacri Textûs*,
Interque bene-olentia *Patrum* vireta, inter
Arcana folia *Antiquitatis* & jura.
Hæc laus tua est, *Vir magne*, nec cupis altrâm,
Qui notus Astris, & tibi, & Scholæ, & Templo,
Cunctis Sequester pacis: ô Dei donum!
Speculumque Grudiæ lucidum es juventutis.
Tu juge ducis innocentiæ filum,
Nusquam pudoris naufragus, & adhuc famâ
(Certare doctâ fragilitate crystallo,
Et dum perit redire nesciâ) constans,
Longè stetisti à crimine, integer vitæ.
In te quod atro dente morsicaretur,
Vix somniaret Momus unus aut alter,
Turpi è cloaca sordidi cerebelli,
Oleumque & operam dissipans, canis sicut
Qui nîl timenti stultus oblatrat Lunæ.
Sudoris aliquot amphoras scio impensas,
Et de liquore plurimùm Mineruali,
Quo jugis ardet Pallados vigil lampas,
Priusquam eo, quo stas loco, refulgeres.
Sudoris aliquot amphoras scio impensas,
Cum mentis oculorumque dente jejuno,
Nunquamque Saturo, *Antiquitatis abstrusa Tota Helluari, Codicemque, Legesque, & Præscripta Canonum memore ventre complecti*,
Suoque tempore parturire *Romanæ Sedi* (quibus sub sole Mundus accrescet
In veritate & æquitate non ficta)
Saliaris esse cœna tibi videretur.
Non nare odorâ, ventre nec cato exploras,
Quid in culinis Persicis dapum fumet;
Quid in Polono strideat veru aprorum;
Quas Mexicanus instruat focus cœnas:
Non dissitarum carduos Moluccarum,
Sinense lolium haud Indiæ petis lappas,
Similesque larvas nauseantis orexis;
Prandes sed obolo: *Promi condus* escarum,
Ipse meliorum *Ecclesiæ* penum curas.
Ad vesperam ampla spolia præparans Matri,
Ejusque Gnatis manè dividens prædam,
Testatur hæc præsens tuus Liber, quocum
Agmen refutas Vulturum Togatorum,
Hypocritarum Præsides, Palæstritas,
Quêis unco & hamo constat integrum corpus:
Ineptiarum barbaros Magistellos,
Momos, vel alios Satrapas asellorum,
Abominandi qui domi, foris Sancti.
Lupos forenses: Nam & suos Forum nutrit.
Et sic eodem, quo solet in aquis, jure
Major minores devorat Lupus pisces.
Et Pædagogos criminis Gomorrhæi.
Præscribis his sententiâ hac tuâ fineis.
Et triste stabulis Hæresum LUPUS vivis:
Lætumque *Matri Ecclesiæ* LUPUS vives,
Quamdiû diurnam Phœbus adferet lucem,
Fratrique tollet æmulam facem Phœbe.

Quod corde & voce precatur FR. GUILIELMUS WYNANTS,
Collegii literarii M. P. August. Lovanii Præfectus.

Q. FLORENTIS SEPTIMII TERTULLIANI, CARTHAGINIENSIS ECCLESIÆ PRESBYTERI, LIBER PRÆSCRIPTIONUM CONTRA HÆRETICOS.

NOn solùm eminens Theologus, sed & Romani Juris eximiè peritus fuit Septimius Tertullianus, ideoque ejusdem Juris vocabula frequens usurpat. Et ex istis omnino est vocabulum, *Præscriptio.* Habet significationes varias. Prima edicit usucapionis effectum, id est, Juris, quod prior dominus habuerat, exstincti translationem. Hoc sensu loquitur

Apostolus : *O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos* JESUS CHRISTUS *præscriptus est, in vobis crucifixus?* Hoc est, suo in vos per Crucis scandalum acquisito jure exclusus. Hinc enim sequitur : *Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.* Hoc est, desinetis ad Christi Domini jus & regnum pertinere. Altera hujus vocis acceptio significat legalem exceptionem. Ita in lege ad Acilium Severum, Romanæ urbis Præfectum, exstante in codice Theodosiano, Imperator Constantinus distinguit præscriptiones moratorias ac peremptorias : Quibus scilicet litis ingressus aut progressus perimitur, vel solummodo tardatur. Has in lege ad Secundinum Orientalis Prætorii Præfectum Imperator Julianus vocat *artificiosa judicii obstacula. Quòd examini occurrere & obstrepere consuerint*, in lege ad Ruffinum ejusdem Prætorii Præfectum affirmat Theodosius Augustus, ideoque sancit adulterii accusationem nullâ deinceps *civili præscriptione* suspendi. In lege ad Thalassium Aphricæ Proconsulem Augusti Valens & Gratianus præscriptioni peremptoriæ asserunt inesse vim definitivæ sententiæ. Quod nempè hæc absumat causam, illa faciat non admitti. Et hinc tertia nostræ vocis acceptio importat definitivam sententiam. Ita in lege ad Catullinum Byzacenæ Provinciæ Rectorem lucidè accipit Augustus Constantinus. Eodem modo apud Cornelii Taciti Annales accipit Cherusсorum intercessio, quæ adversùs datum sibi à Romanis Regem allegat *adimi veterem Germaniæ libertatem*, & violentum Regni affectatorem *Arminium frustrà præscribi.* Quarta acceptio significat Imperialia Rescripta. Hæc enim sunt *Cælestes præscriptiones*, laudatæ ab Honorio & Theodosio Augustis in lege ad Anthemium Orientalis Prætorii Præfectum. Ita & nos passim dicimus hoc vel istud præscribi à lege Divina aut humana.

L. 1. tit. 2. l. 3.

L. 2. tit. 5. l. 1.

L. 11. tit. 30. leg. 37.

Leg. 2.

L. 11. c. 16.

L. 8. tit. 4. leg. 26.

Et in omnibus hisce acceptionibus vocem hîc usurpat noster Septimius. Non solùm per Gentilium persecutiones, sed & per hæreticorum sordes afflictissima tunc erat Ecclesia. Grassabantur enim Montanistæ, Ebionitæ, factio Artemo-

monis, ac præsertim in plurima frusta dissectus grex Gnosticorum, qui è Simone Mago successivè eruperant, tamquam fungi è terra. Hi apud Romanum ubique Imperium pessimè olere fecerant omne Christianum nomen, & ipsum graviter lacerarant. Hinc & domi & foris opùs erat medicina. Hanc per librum Apologeticum, istam per editos adversùs scabiei Principes Marcionem & Valentinum libros Septimius confecerat: Verùm cum stultis quis litigandi finis? Omnem quippè hæreticum esse stultum, in libro de Palestinæ Synodi Gestis palàm asseverat sanctus Augustinus. Hinc ergò ex Divinis Scripturis, Ecclesiasticis traditionibus, ac Cap. 6. etiam firmis rationum principiis, lucida quædam fundamenta seu Theologicos locos collegit Septimius, quibus quicumque Hæreticus, & præsens & futurus, non esse Christianus, non spectare ad Ecclesiam, ideoque hanc istius dictis aut factis gravari aut maculari non posse ostenderetur. Quibus ostenderetur ab omni Christianæ communionis jure exclusus, ac Divinâ censurâ peremptoriè præscriptus.

Et hinc quæstio est, An præsens libellus titulandus sit *Liber Præscriptionum adversùm hæreticos*, an verò *Liber de Præscriptionibus hæreticorum?* Respondeo utrumque titulum esse congruum, & neutri suos deesse patronos. Posterior tamen est congruentior, & videtur datus ab ipso auctore. Etenim in primo adversùs Marcionem libro Septimius asseverat omne novum dogma esse hæresim, & adjungit: *Sed alius libellus hunc gradum sustinebit adversùs Hæreticos, etiam sine retractatu doctrinarum revincendos, quòd hoc sint de præscriptione novitatis.* Lucidè dicit in hoc libello Hæreticos de solâ novitatis præscriptione revinci, adeoque huic libello datum titulum de Præscriptionibus. Exceptio & præscriptio non penitus sunt idem: Hæc est illius effectus. Exceptio proponitur adversùs aliquem: Hinc parta præscriptio illum ab agendo moratur aut excludit. Et hinc Apostolus non dixit præscriptum adversùs JESUM CHRISTUM apud Galatas, sed ipsum fuisse præscriptum. Nam & Apostolus fuit non imperitus Romani Juris.

Præscriptio ex vario capite desumitur. Hinc Romanum Jus laudat præscriptionem doli, fori, temporis, rei judicatæ. Novitatis præscriptione præsertim se hic usurum pollicetur Septimius, quâ cuncta hæreticorum dogmata demonstret esse nova, ideoque tamquam à Christo Domino ac ejus Evangelio palàm aliena, evincat ne audienda quidem, nec ad disputationem, aut Ecclesiasticum examen admittenda. Hinc addit: *Sine retractatu doctrinarum.* Nam peremptoria præscriptio nullum admittit causæ ingressum, ideoque ipsi esse vim definitivæ sententiæ, nobis jam dixit Imperator Gratianus. Et hinc in Carthaginiensi Collatione Donatistæ, quòd peremptoriam adversùm Catholicos præscriptionem sibi existimarent competere, questi sunt se ab illis astutè contra juris ordinem circumscribi, ac induci in causam. Quare libellum hunc Septimius nobis dedit adhuc Catholicus, posteriorem libris adversùs Marcionem.

CA-

CAPUT PRIMUM.

Ad hoc hæresis, ut fides habendo tentationem habeat & probationem.

CONditio præsentium temporum etiam hanc admonitionem provocat nostram, non oportere nos mirari super Hæreses istas : Sive quia sunt, futuræ enim prænuntiabantur ; sive quia fidem quorundam subvertunt, ad hoc enim sunt, ut fides habendo tentationem haberet etiam probationem. Vanè ergò & inconsideratè plerique hoc ipso scandalizantur, quòd tantùm hæreses valeant, quantum sunt. Cum quid sortitum est, ut omnimodò sit, sicut causam accipit ob quam sit, sic vim consequitur per quam sit, ne esse non possit.

SCHOLION.

Conditio præsentium Temporum.

EVangelicam Prædicationem mox, vivis adhuc Apostolis, fœdare cœperunt è Simone Mago nati, duplicis Divinitatis fabulones Hæretici, magicis artibus, anilibus & plusquam Idololatricis de Domino Deo nugamentis, effræni ac vagâ libidine, & plenâ omnis sceleris licentia infames, atque hinc natum est commune Romani Imperii ac omnium Gentilium in Christianos odium, de quo sanctus Irenæus : *Ad detrectationem Divini Nominis & Ecclesiæ, quemadmodum & gentes, à Satana præmissi sunt, ut secundùm alium & alium modum quæ sunt illorum audientes homines, & putantes nos omnes tales esse, avertant aures suas à præconio veritatis, aut vt videntes quæ sunt illorum, omnes nos blasphement, in nullo eis communicantes, neque in doctrina neque in moribus, neque in quotidiana conversatione.* Quod ipsum conqueruntur in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsariensis, in libro de Hæresibus sanctus Epiphanius, L. 1. cap. 24.

L 4.cap. 7. nius, & in Dialogo cum Tryphone Judæo sanctus Martyr Justinus. Ab hisce nebulonibus prodiit de nostro vago ad dejectum à catello scabellum ac exstinctum lumen concubitu atque incæstu calumnia, de qua in primo Hæreticarum fabularum libro Theodoretus Episcopus Cyrensis : *Prodigus Adamitarum hæresim constituit. Hic ad Decreta Carpocratis adjecit palam & publicè scortari. Uxores enim sanxit esse communes. Quare non solùm in publicis conviviis, lucernæ lumine remoto, in quam quisque inciderat cum ea coibat, sed & hanc incontinentiam dicebant esse ritum mysticum Initiationis.* Loquitur ex sancto Clemente Alexandrino in tertio libro Stromatum : *Sunt qui publicam venerem vocent mysticam communionem, vel ipso nomine contumelioſi. Infœliciſsimi homines carnalem concubitus communionem putant ad Christi regnum perducere.* Quod ipsum docuisse Marcum Ægyptium, atque ita plures Asiaticas ac Rhodanenses, & quidem opulentas ac nobiles, mulieres seduxisse, & corrupisse testantur sanctus Ire-
L. 1. c. 9. næus, ac ex ipso in sancti Isaiæ commentario sanctus Hieronymus. Fœdissimam ejusdem etiam Marci Eucharistiam prodit laudatus Ire-
Cap. 35. næus, & adjungit de Carpocrate : *Carpocrates dixit in unoquoque peccatorum, & turpium operationum assistere Angelum*, qui operanti, ut in re divina solet, adderet solemni prece præpostulatos animos & vires. Sceleratæ precis formulam adducunt sanctus Epiphanius,
L. 3. c. 4. ac idem Irenæus, detestanda dogmata meritò appellans *Portentiloquium ac Insaniam totius mundi Helleboro non curandam.* Hircos & Sues vocat
L. 2. c. 55. Theodoretus. Præcipuum insaniæ fundamentum erat, quòd nulla opera, sed sola in Deum fides & charitas ad justitiam & salutem requirerentur. Martinus Lutherus & Joannes Calvinus tales habuerunt Antistites ac Magistros. Nihilominus illi sese Gnosticos, spirituales, perfectos, ab omni lege exemptos, plenâ per Christum libertate donatos, omnium Altitudinum comprehensores, doctiores ipsis Apostolis, solos veraciter Christianos ubique jactitabant superbissimè, & credulis in nos Gentilibus facilè persuadebant. Hinc omnes fuimus existimati tales, & tamquam publicæ generis humani pestes ad ignes, cruces, gladios, bestias sine commiseratione proscripti. Hinc item nata paroemia : *Pluvia defecit, aut quodvis aliud malum accidit, causa Christiani.* Erat dura tentatio. Etenim *quod ante Domini adventum Satanas numquam probra in Deum & contumelias jacere fuisset ausus*, in libris adversùs Marcionem rectè advertit apud Eusebium Cæsarien-
L. 4. c. 17. sem Martyr Justinus, ideoque præsentium temporum conditio quosdam super istas hæreses faciebat admirari. Admirabantur in ipso Evangelicæ, quæ Diabolum à Christo Domino ligatum asserebat, prædicationis exordio tot in Divinam Majestatem ebullire blasphemias

mias, & adversùs veritatem quodammodò prævalere. Quin & multi scandalizabantur istis ipsis moti argumentis, è quibus quidam apud sanctum Augustinum in libro de Divinatione Dæmonum crediderunt impia atque injusta à justo & omnipotente Deo non posse permitti. Etiam S. Polycarpum, Smyrnensi Ecclesiæ ab ipsis Apostolis ordinatum Episcopum, dum istas audiret blasphemias, aures obturare consuetum, & exclamare, *O bone Deus, in quæ tempora me reservasti ut ista patiar*, scribit in epistola ad Florinum, per dictum Eusebium adducta, sanctus Irenæus. Eodem modo ad Arianam Wandalorum in Africa barbariem exclamasse sanctum Eugenium Carthaginiensem Archi-Episcopum scribit sanctus Victor Episcopus Vitensis. Istos infirmos admonet, inconsideratè scandalizatos ostendit, & in Evangelii fide firmat hocce quasi exordio Tertullianus. L. 5. c. 19.

Sive quia sunt, &c.

Affirmat non mirandum, quod sint & à Deo permittantur adeò monstrosæ hæreses: *Futuræ enim prænuntiabantur.* Quod argumentum extendit in quarto hujus libri capite. Eodem frequenter utitur sanctus Augustinus: Ac in libro de unitate Ecclesiæ sanctus Cyprianus. Eodem illos, qui de Gentilium persecutionibus & aliis Ecclesiæ aut mundi calamitatibus turbabantur, solatur in libro de mortalitate. Fœdissimos porrò Gnosticos non solum generatim cum aliis Pseudo-Prophetis & Anti-Christis, sed & speciatim à Domino, Apostolis, ac ipsis etiam Prophetis fuisse prænuntiatos affirmat ac demonstrat sanctus Irenæus. Hinc ergo Septimius noster ait illos non fortuitò aut temerè, sed per altam Dei providentiam emersisse, quam admiratur in libro de Ecclesiæ Catholicæ moribus, adversùm Gnosticorum filios Manichæos Scriptor, sanctus etiam Augustinus: *Cur Divina mirificæ dispositionis Providentia vos sinat, longum est disputare, & non vestrum ista intelligere.* L. 1. c. 19. L. 3. c. 11. Cap. 17. Serm.

Rectè Augustinus addit in populari sermone de tempore: *Quòd gestum est in Paradiso, hoc geritur in Ecclesia.* Antiquus Serpens in tritici medio zizania serere nunquam desiit, & infelices Adæ posteros assiduè circumscribere in novos quotidie errores, ex quibus nata est tandem totius ferè mundi Apostasia atque Idololatria. Hic fuerat scopus Serpentis. Et hinc lucet ratio, cur prima Evangelicæ prædicationis exordia per usque tunc sub sole inauditas Gnosticorum blasphemias sit conatus maculare. Nempe *ante Domini in carne adventum*, inquit Martyr Justinus apud Eusebium, *nondum suam condemnationem pro certo noverat.* Elucidat in libris de Dei Civitate sanctus Augustinus: *Videns Diabolus templa Dæmonum deseri, & in nomen liberantis Mediatoris currere genus* 40. c. 5. L. 4. c. 15. L. 18. c. 52.

genus humanum, hæreticos movit, qui sub Christiano vocabulo doctrinæ resisterent Christianæ. Quod ipsum in Ecclesiasticæ Historiæ exordio Theodoretus, in libro de Regibus Apostaticis Lucifer Calaritanus Episcopus, in libro de unitate Ecclesiæ tradit sanctus Cyprianus. Ista rerum mutatio diabolum egit in rabiem, ideoque errores adinvenit, quæ Divinam Majestatem pejus quam infernali more blasphemarent, & cum fœnore repararent læsam Idololatriam. Hinc etiam post exstinctas Gentilium persecutiones, datamque Ecclesiis ab Augusto Constantino pacem induxit triplicis Divinitatis fabulatricem hæresim Arianorum. Etenim omnem de Deo errorem esse veram, & quidem externa insigniter pejorem, Idololatriam clamat ipsa veritas, & suo loco demonstrabitur. Porrò Gnostici omnes sola duplicis Divinitatis fabula non fuêre contenti: Simoniani & Carpocratiani etiam prophanas imagines gentilem in morem adoravêre. Ita Diaboli invidia studuit se de nostro per Evangelium Salvatore Deo vindicare. Neque hæc obsunt Divinæ Apocalypsi, asserenti Diabolum à Christo Domino ligatum, ut non seducat Gentes, sicut faciebat prius. Ligatus quippe fuit intra impiorum mentes, vetitus invadere Electos, quos Evangelii tempore Deus numerosissimos produxit. In isto carcere clausus, est adhuc permissus ad horum probationem & purgationem insanire.

Ad hoc enim sunt, &c.

Hæc Tertulliani verba edicunt causam, cur Divina providentia statim in sui Evangelii exordio hæreses permiserit, & usque ad sæculi finem sit, quod ad Timotheum scribit Apostolus, longè abundantiùs permissura. Loquitur ex laudato Apostolo: *Oportet hæreses*
Ep. 148. *esse, ut hi, qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.* Exponit in litteris ad Dei famulam Maximam sanctus Augustinus: *Si nullus Hæreticorum bonus usus esset Deo ad utilitatem Ecclesiarum suarum, poterat eos aut nasci non permittere, aut in ipso malignitatis eorum initio extinguere. Sed & tantum eos permittit esse, quantum novit expedire atque sufficere admonendæ atque exercendæ sanctæ Domui suæ.* Ab ipsis nostram excitari desidiam, fidem manifestari, patientiam & benevolentiam exerceri, ac diligentiam proficere,
Cap. 8. frequenter affirmat, modumque exponit in decimo sexto libro de Dei Civitate: *Multa ad Fidem Catholicam pertinentia, dum hæreticorum callida inquietudine agitantur, ut adversùm eos defendi possint, & considerantur diligentiùs, & intelliguntur clariùs, & instantiùs prædicantur. Ab Adversario mota quæstio discendi exitit occasio.* Consonat in Apostolicæ ad Corinthios Epistolæ commentariis ejus discipulus Primasius Episcopus

Uti-

Uticensis : *Fideles per hæreses exercitati, sicut Deo noti sunt, ita etiam manifestantur hominibus, & clarius innotescunt. Nam undè Advocati peritia apparebit, si causam nullam dicat, ut probetur? Undè Nauclerus vel Gubernator laudabitur, si navis semper in portu vel in tranquillitate consistat?* Hæ sunt piè vivere volentibus numquam defuturæ persecutiones, inter quas oportet justitiam, in Paradisi deliciis non custoditam, constanter custodire, & futuræ Patriæ quietem ardentiùs desiderare. Hinc ex hæresibus, sive quòd sint, sive quòd aliquid in malum valeant, neminem oportet scandalizari.

CAPUT II.

Hæresis ad instar febris abominanda est ; non miranda.

FEbrem denique inter cæteros mortiferos & cruciarios exitus erogando homini deputatam, neque quia est miramur, est enim; neque quia erogat hominem, ad hoc enim est. Proindè hæreses ad languorem & interitum fidei productas, si expavescimus hoc eas posse, prius est, ut expavescamus hoc eas esse; quæ dum sunt, habent posse, & dum possunt, habent esse. Sed enim febrem ut malum, & de causa, & de potentia sua, ut notum est, abominamur potiùs, quàm miramur; & quantum in nobis est, præcavemus, non habentes abolitionem ejus in nostra potestate: Hæreses verò mortem æternam, & majoris ignis ardorem inferentes, malunt quidam mirari quòd hoc possint, quam devitare ne possint, cùm habeant devitandi potestatem. Cæterùm, nihil valebunt, si illas tantùm valere non mirentur. Aut enim dum mirantur, in scandalum subministrantur; aut quia scandalizantur, ideò mirantur, quasi quòd tantùm valeant, ex aliqua veniat veritate. Mirùm scilicet, ut malum vi-

res suas habeat: Nisi quòd hæreses apud eos multùm valeant, qui in fide non valent. In pugna pugilum & gladiatorum, plerumque non quia fortis est, vincit quis, aut quia non potest vinci; sed quoniam ille qui victus est, nullis viribus fuit: Adeò idem ille victor benè valenti postea comparatus, etiam superatus recedit. Non aliter hæreses de quorundam infirmitatibus habent quod valent, nihil valentes, si in benè valentem fidem incurrant.

SCHOLION.

Erogando homini, &c.

VOx, *Erogatio*, elegantem continet metaphoram. Etenim uti erogatio pecuniam, ita febris cruciatio exhaurit humanam substantiam. Porrò hæresis rectè febri comparatur. Est enim cruciarius & mortifer pravæ mentis ardor, languere faciens ad interitum, ac tandem plenè erogans vitam illam, de qua scriptum est: *Justus ex fide vivit.*

Ad languorem & interitum fidei.

Exponit hæc in libro de Unitate Ecclesiæ sanctus Augustinus. Post detectas Secundi Tigisitani Episcopi & reliquorum Donatistarum in Cecilianum Carthaginensem Episcopum insidias atque calumnias affirmat multos illis adhærentes cum Clericis & populis Episcopos rediisse ad Catholicam pacem, atque subjungit: *Nonnulli etiam bonæ voluntatis per carnalem caliginem, etiam post confirmatum contra Ecclesiam Dei malignum furorem, in illa dissensione diutiùs erraverunt, tamquam si adhuc mollia conculcarentur frumenta, & radice viva herbæ vigor attereretur. Etiam ipsa sua tum frumenta noverat Deus, quamvis ut reviviscerent, arguenda & increpanda. Non enim eo modo dictum est Petro,* Redi post me Satana, *quomodo dictum est de Juda,* Unus ex vobis Diabolus est. *Quidam quoque & apertissimæ veritati malo studio contradixerunt. Illi verò eradicati vel præcisi erant, sed non permanentes in infidelitate, sicut de quibusdam ramis fractis Apostolus dicit, manu divinâ replantati, aut iterùm inserti sunt. Tunc enim quisque infructuosus, & nondum à radice præcisus est, cum mala cupiditate agit quidem illa opera, de quibus dictum est,* Qui talia agunt Regnum Dei non possidebunt, *sed*

C. 25.

cùm

cùm pro ipsis operibus etiam veritati apertissimæ, quâ redarguitur, resistere cœperit, tunc præciditur. Affirmat quempiam in aperto schismate aut hæresi posse errare, esse illic mortuum, alienum à Dei Regno, ramum infructuosum, & herbam conculcatam, quæ interim adhuc, licet non justificantis gratiæ, tamen fidei & imperfectæ dilectionis quampiam radicem habeat, atque ita possit reviviscere. Languet in illis ista radix, necdum est evulsa. Quia nempè necdum per apertissimæ veritatis contumacem impugnationem, sed per carnalem dumtaxat caliginem vagantur apud aliena Altaria, atque ita necdum sunt plenè rebelles orthodoxæ unitati aut veritati. Et ita contigit in cujusvis hæresis exordio. Et hinc ad quosdam Donatistarum Episcopos scribit idem Augustinus: *Qui sententiam suam, quamvis falsam atque perversam, nullâ pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia suæ præsumptionis pepererunt, sed à seductis ac in errorem lapsis parentibus acceperunt, quærunt autem cautâ sollicitudine veritatem, corrigi parati cùm invenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.* Etiam ipsos hæreticorum Episcopos affirmat posse esse hujusmodi. Ergò & in ipsis fides est dumtaxat læsa, necdum excisa. Hinc dicit Tertullianus hæreses ad languorem ac interitum fidei produci: Quibusdam ad interitum, quibusdam ad solum languorem. Epistola 162.

Nihil valebunt, &c.

Rectè notantur illi, qui hujus febris in corrumpendis hominibus virtutem admirantur scandalizati, dubitantes quasi illa veniat ex aliqua veritate. Omnem enim in fide dubium esse jam corruptum, ac ab hæresi prostratum, docet constanter sanctus Augustinus. Et hæreses adversùs solam parvam ac infirmam fidem valere tradit etiam in sequenti capite noster Tertullianus, dicens: *Neque prudentes, neque fideles, neque usitatos æstimandos, quos hæreses potuerint pervertere.* Et ipsum demonstrat ex Evangelica parabola: *Avolent, quantum volent, paleæ levis fidei quocumque afflatu tentationum, eo purior massa frumenti in horrea Domini reponetur.* Consonat in libro de Unitate Ecclesiæ sanctus Cyprianus: *Nemo existimet bonos de Ecclesia posse recedere. Triticum non rapit ventus, nec arborem solidâ radice fundatam procella subvertit. Inanes paleæ tempestate jactantur, invalidæ arbores turbinis incursione evertuntur.* Ita & ad Petilianum Constantinensem Donatistarum Episcopum scribit sanctus Augustinus: *A frumentis dominicis numquam recessisses, nisi levis palea vento tentationis ante adventum ventilatoris avolasses.* L. 1. c. 18.

Assiduè docet Ecclesiam, è malis & bonis, è carnalibus & spiritalibus mixtam, esse similem areæ, habenti frumentis adjunctas paleas,

quas non solùm ventilabrum ejicit suo tempore, sed & quasi irruens ventus facit ante tempus avolare. Grana suo pondere in area firmantur. Ita & spiritales intra Ecclesiam ventilari, tentari, moveri, & cum sancto Cypriano errare possint, nequaquam in schismata aut hæreses abire. Abeunt soli illi, quos versatilis carnalium bonorum cupiditas tenet in Ecclesia, ac in quapiam infirma charitate. Hi sunt domus ædificata supra arenam; supra petras jacta, ideoque radices non habentia semina, leve fœnum & palea adversus venti, solis, aquæ, & cujusvis tentationis impetum infirma. Perfectam ac robustam charitatem nullâ vi separari à Christo, scribit Apostolus ad Romanos.

c. 8.

CAPUT III.

Scandalum ex quorundam lapsu improvidè desumptum.

Solent quidem isti Miriones, etiam de quibusdam personis ab hæresi captis, ædificari in ruinam. Quare ille vel ille, fidelissimi, prudentissimi, & usitatissimi in Ecsia, in illam partem transierunt? Quis hoc dicens non ipse sibi respondet, neque prudentes, neque fideles, neque usitatos æstimandos, quos hæreses potuerint demutare? Et hoc mirum (opinor) ut probatus aliquis retrò, posteà excidat? Saül bonus præ cæteris, livore posteà evertitur. David vir bonus secundùm cor Domini, posteà cædis & stupri reus est. Salomon omni gratiâ & sapientiâ donatus à Domino, ad idololatriam à mulieribus inducitur. Soli enim Dei filio servabatur sine delicto permanere. Quid ergò si Episcopus, si Diaconus, si Vidua, si Virgo, si Doctor, si etiam Martyr lapsus à regula fuerit, ideò hæreses veritatem videbuntur obtinere? Ex personis probamus fidem, an ex fide personas?

Ne-

Nemo sapiens est, nisi fidelis: Nemo major, nisi Christianus. Nemo autem Christianus, nisi qui ad finem usque perseveraverit. Tu, ut homo, extrinsecùs unumquemque nosti: Putas quod vides. Vides autem quousque oculos habes. Sed oculi, inquit, Domini, alti. Homo in faciem, Deus in præcordia contemplatur. Et ideò cognoscit Dominus qui sunt ejus, & plantam quam non plantavit Pater, eradicat: Et de primis novissimos ostendit, & ventilabrum in manu portat ad purgandam aream suam. Avolent, quantùm volent, paleæ levis fidei quocumque afflatu tentationum, eò purior massa frumenti in horrea Domini reponetur. Nonne ab ipso Domino quidam discentium scandalizati diverterunt? Nec tamen propterea cæteri quoque discedendum à vestigiis ejus putaverunt. Sed qui scierunt illum vitæ esse Verbum, & à Deo venisse, perseveraverunt in comitatu ejus usque ad finem: Cum illis, si vellent & ipsi discedere, placidè obtulisset. Minùs est si & Apostolum ejus aliqui, Phigellus, & Hermogenes, Philetus, & Hymeneus reliquerunt: Ipse traditor Christi de Apostolis fuit. Miramur de Ecclesiis ejus, si à quibusdam deseruntur, cùm ea nos ostendant Christianos, quæ patimur ad exemplum ipsius Christi: Ex nobis, inquit, prodierunt, sed non fuerunt ex nobis. Si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.

SCHOLION.

Miriones.

Miriones, inquit Beatus Rhenanus, *Appellavit Antiquitas, qui ob oris distorti deformitatem admirationi forent.* Doctor noster vocat eos, qui ob nimiam ac deformem admirandi & scandali patiendi facilitatem essent firmis suis fratribus dolori ac admirationi.

Ædificari in Ruinam.

Est catechresis: Destruimur enim, non ædificamur in ruinam. Doctor loquitur ex vetusta definitione scandali: Est dictum aut factum præbens alteri occasionem ruinæ. Et revera magnorum in Ecclesia virorum ad hæreses dilapsus est infirmis animis scandalum pessimum, de quo etiam Vincentius Lerinensis: *In Ecclesia tentatio est populi, error Magistri. Et tanto major tentatio, quanto est ipse doctior qui errat.* Tertulliani nostri atque Origenis lapsum fuisse omni Ecclesiæ tentationem violentam meritò affirmat. Et hinc Donatistæ non plebem, sed solos cum majori Clero Episcopos fuerunt persecuti & conati seducere: Ut captum Pastorem sequerentur & oves. Eâdem arte sunt usi Ariani, Hæretici plerique, & quidam etiam Paganorum Imperatores. Et certè ad solius Episcopi lapsum labi in eandem Idololatriam aut hæresim frequenter vidimus Ecclesias totas aut civitates. Hinc in reducendis à Novatiani schismate ad Ecclesiæ unitatem quibusdam Confessoribus Romanis nullas sibi ferias fecit sanctus Cyprianus. Ab ipsis istic permanentibus noverat è plebe plurimos non posse non ædificari in ruinam.

C. 10. 23.

In illam partem transierunt.

Est vox schisma aut hæresim significans. Hinc apud sanctum Augustinum frequentissimè leges: *Pars Donati.* Et apud sanctum Optatum Milevitanum Episcopum ipse Donatus magnus: *Quid agitur apud vos de parte mea?* Nempè sola Ecclesia est, nulla hæresis, nulla schismatica factio possit esse Catholica, ideoque illa totum mundum habet, illæ habere non possint nisi partem.

Saul bonus evertitur.

Doctor admittit etiam olim probatos, spiritales, in charitate robustos, quandoque abripi in hæreses: Quorum nempè robur est justo Dei judicio temporale, ideoque suo tempore declinat, evertitur, ac tandem exufflatur. Quis enim inficietur Septimium nostrum, Origenem, Luciferum Calaritanum, aliosque id genus lapsos nostros fuisse olim probatos, firmasque nostri dogmatis & disciplinæ columnas? Saülis, Davidis, ac Salomonis exemplo Doctor insigniter ostendit veram justitiam posse esse temporalem, ac etiam in Christi Sacramentis acceptam posse per subsequens delictum excuti ac perdi. Quod ipsum ex Salomonis exemplo affirmat in libro de Unitate Ecclesiæ sanctus Cyprianus. Oppositum garrire primus in Ecclesia

clesia cœpit Jovinianus, adversùs quem scribit sanctus Hieronymus: *Secunda Joviniani propositio est, eos qui fuerunt baptizati, à Diabolo non posse tentari. Et ne hoc stultè dicere videretur, adjecit: Quicumque autem tentati fuerint, ostendi eos aquâ, & non spiritu baptizatos.* L. 2. c. 8. Fundamentum ejus erat sanctus Joannes Apostolus: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius manet in eo. Et peccare non potest, quia ex Deo natus est.* Quem errorem Joviniano adscribit in libro de hæresibus etiam sanctus Augustinus. Eadem laborasse videtur apud Augustinum Author incognitus libri de salutaribus documentis: *Charitas quæ deseri potest, numquam fuit vera.* C. 7. Quin & sancto Augustino ipsam adfricare conati sunt Semi-Pelagiani & calumniosi Galli, quorum secundus est apud sanctum Prosperum articulus: *Quod ab eis, qui non sunt prædestinati ad vitam, non auferat percepta Baptismi gratia originale peccatum.* Hincmari Remensis Archi-Episcopi erronea factio adscripsit etiam Godescalco, Monacho miserabili, ad quem ex vulgari rumore scripsit sanctus Amulo Archi-Episcopus Lugdunensis: *Displicet nobis valdè, quia verissima & sacratissima Ecclesiæ Sacramenta, videlicet Exorcismi, & Baptismi, Chrismatis, & Eucharistiæ, ac Manus-impositionis, perfunctoriè & frustratoriè omnibus, qui post perceptionem eorum peccant, dari confirmas, dum eos sanguine Christi, sine quo ipsa mysteria iam non mysteria, sed quædam velut vacua & inania ludibria sunt habenda, redemptos negas.* Semi-Pelagiana, quæ Prædestinatianæ hæreseos fabulam intrusit in mundum, factio ita priùs de Augustino, ac posteà de ejus discipulis perexit diu mentiri. Haud dubiè verò reposuerit miserabilis Monachus cum sancto Prospero: *Relapsum post Baptisma ad infidelitatem & impios mores qui negat originali peccato fuisse mundatum, tam falsa opinatur, quàm qui eundem asserit non æternâ morte esse damnandum.* Nihilominus error postmodò rursùm vivere cœpit per nescio quos Errones, adversùm quos in litteris ad Henricum Senonensem Archi-Episcopum scribit sanctus Bernardus: *Interroga eos, qui dicunt charitatem, à quo semel accipitur, non posse recedere.* Epist. 42. Errorem nervosè refutat, distinguitque triplicem fidem: Mortuam, fictam, probatam. Mortuam definit cum Apostolo: *Quæ sine operibus est*, id est, *quæ non operatur ex dilectione, quasi non habens animam ipsam dilectionem, quâ vegetetur & moveatur ad opera.* Probatam dicit illam, quæ & operatur per dilectionem, & in istis operibus usque ad finem perseverat. Pergit de ficta: *Fictam ego arbitror illam vocari fidem, quæ susceptа quidem ex charitate, vita moveri inchoat ad operandum, sed non perseverans deficit & moritur, tamquam abortiva. Eo utique sensu fictam dixerim nominatam, quo vasa figuli vocamus fictilia, non quia utilia non sint, quamdiu durant, sed quia fragilia cùm sint, diu minimè durant. De hac fidei fictione*

ctione puto illos notari, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Et hoc sensu loquitur hic noster Tertullianus : *Nemo Christianus*, utique probatus & perfectus, *nisi qui ad finem usque perseveraverit* Quotquot excidunt, sunt ficti, seu fragiles. Joviniani errorem resorbuerunt, ac in infælices Europæ populos nostris temporibus evomuerunt Martinus Lutherus ac Joannes Calvinus. Primi qui Prædestinatianam hæresim, sancto Augustino & discipulis ejus ad instar fædissimi probri objectam à Semi-Pelagianis, constantissimeque ab illis retusam, in dogma assumere non erubuerunt.

At inquies non esse errorem. Etenim incognitus ille apud sanctum Augustinum Author, istudque ejus dictum adeò non deviant, ut de hoc ad nescio quam sacram Virginem scripserit beatus Alcuinus Flaccus : *Proverbiali sententiâ ab antiquis dictum esse scio, Charitas quæ deseri potest, numquam vera fuit.* Et in litteris ad Edilredum Anglorum
Ep. 24. Regem : *Amicitia quæ deseri potest, numquam vera fuit.* Et apud Joannem Cassianum Abbas Paphnutius cunctis in prima ad Corinthios
Coll 3. cap. 7. Epistola adductis Encomiis exornat charitatem, & concludit : *Postremò sectatorem suum numquam cadere finit supplantatione peccati.* Abbas Chæremon laudat locum Joannis Apostoli, *Qui natus est ex Deo, non*
Coll. 11. c. 10. *peccat*, & adjungit : *Quod intelligendum est non de omni genere peccatorum, sed de capitalibus tantùm criminibus dici.* Charitatem ac Dei timorem prædicat etiam Serenus Abbas, & subjungit : *His custodibus impossibile est quem-*
Col. 8. c. 25. *quam laqueos mortis incurrere.* Et apud sanctum Joannem Chrysostomum imperfecti in Matthæum operis Autor : *Qui relicto Christo vadunt ad*
Cap. 2. *Herodem, frequenter convertuntur ad Christum ; qui autem relicto Herode veniunt ad Christum toto corde, numquam revertuntur ad Herodem.* Seu non recidunt in peccatum. Eandem, de perfecta præsertim charitate, sententiam quibusdam suo tempore placuisse Doctoribus, in opere de Sacramentis testatur Hugo Victorinus.

Respondeo sententiam illam à laudato Hugone gravissimè notari, utpotè quæ authores suos tandem seduxerit in hanc stultitiam : *Tantâ*
L. 2. P. 13. c. 11. 12. *erroris caligine involvuntur, ut dum pertinaciter contendunt charitatem semel habitam non posse amitti, asserere incipiant eam à quibusdam, non solùm minora peccata, sed criminalia quoque & damnabilia perpetrantibus, retineri. David, adulterum & homicidam, charitatem Dei habuisse dicunt, quando libidini serviens, ad uxorem proximi sui violandam turpitudini suæ fræna laxavit* Hugo videtur notare Gilbertum Porretanum Episcopum Pictaviensem, inter cujus devios articulos Otto Frisingensis Episcopus ponit & hunc : *Gilbertus Ecclesiæ Sacramenta evacuando dicit nullum baptizari, nisi salvandum.* Et Sacramentum & Sacramenti rem à solis salvandis, à re-

reliquis garriebat percipi nudum ac informe Sacramentum. Docuit fœdum errorem, quem sancto Augustino Semi-Pelagiana, miserabili Monacho impegit factio Hincmariana. Et ex hoc fonte tandem prodiit Amalrici ac Beggardorum stultitia, garrientium perfectæ charitatis hominem esse impeccabilem, ac plenum libidinis dominum, ideoque carni suæ posse quævis sine peccati incurrendi aut ipsius charitatis amittendæ periculo indulgere. De sola perfecta charitate loquitur etiam Abbas Serenus, ac seipsum exponit: *Inter perfectos ac imperfectos ista distantia est, quod in illis quidem fixa & maturior charitas tenaciùs perseverans firmiùs eos custodit, ac faciliùs facit in sanctitate durare; in his verò velut infirmiùs collata, & faciliùs refrigescens, citiùs compellit eos peccatorum laqueis ac sæpiùs implicari.* Eodem modo se exponit istius imperfecti operis Auctor: *Qui relicto Diabolo venit*, utique ex toto corde, *ad Christum, difficilè revertitur ad Diabolum.* Perfecta enim charitas est firma petra, quam neque mors, neque vita, seu nullus creaturæ amor, aut timor valeant à Christo Domino separare. Paphnutium Abbatem exponit Chæremon: Solum enim mortale peccatum supplantat hominem, & è stante facit lapsum. Adducti ergò Auctores non quamvis, sed solam perfectam charitatem volunt esse à quavis tentatione invincibilem. Eodem sensu sanctus Augustinus efficaciſſimam, quæ aliud non est quàm perfecta Dei & proximi charitas, gratiam scripsit esse inseparabilem atque indeclinabilem. Qui Augustinum de quavis victrice Christi gratia censent loqui, insigniter hallucinantur. Laudat illam solam, quam & ad Romanos laudat Apostolus. Et tamen etiam hæc, licèt insuperabilis atque indeclinabilis, potest perdi. Falsa est etiam hæc propositio: Charitas, quæ perdi potest, non fuit perfecta.

Perdi potest duobus modis. Primò per ingressum superbiæ. Etenim perfecta etiam charitas libidinem non evacuat aut sanat, sed nostras animas adversùm ejus insultus solummodo armat ac firmat. Nec firmat omnes animæ recessus, sinus, anfractus, aut partes; aperta semper manet porta, qua Proto-Plastorum devastatrix superbia irrepere, immò & intrare possit, atque ita perfectæ etiam justitiæ ædificium arietare, ac pedetentim diruere. Ista charitas secundò perdi potest per violentiam fortioris cupiditatis. Victricis gratiæ efficaciam exponit sanctus Joannes Apostolus: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet. Et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.* Hoc Dei semen, quousque cum Diaboli semine, ad quod vincendum datur, manet in fortiori mensura, vincit assiduè, & non potest non vincere. Hinc & homo in ista suæ ani- Cap. 3.

mæ parte non peccat, & peccare non potest. At per Diabolum nobis inseminatæ cupiditatis impetus potest fieri robustior, atque ita diffusam in isto etiam nostri cordis sinu charitatem supprimere, vincere, ac etiam expellere. Ita de lapso in negationis crimen, & ipsum amarè statim deplorante sancto Petro Apostolo scribit in nono Sermone de Domini Passione Magnus Papa Leo: *Petre, vidit in te Dominus non fidem fictam, non dilectionem aversam, sed constantiam fuisse turbatam.* Cap. 4. Vidit priorem charitatem, licet non eversam, à supervenienti tamen validioris concupiscentiæ motu superatam atque suppressam. Ita & illos fideles, quos in thuris aut libelli crimen Deciana tormentorum violentia dejecerat, sanctus Cyprianus frequenter affirmat non fuisse mortuos, sed dumtaxat ægros, sauciatos, ac Semineces: Quia nempè solam habitualem gratiam amiserant, non fidem, non spem, non omnem actualem charitatem. Attamen sanctus Petrus tunc nec- Cap. 21. dum erat in charitate perfectus: Immò nec robustus. Quod tunc parvam ac infirmam dumtaxat charitatem habuerit, disertè affirmat sanctus Augustinus in libro de Gratia ac Libero Arbitrio, & variis aliis in locis. An omnes isti lapsi Confessores fuerint etiam infirmi, est res multæ quæstionis. Quidquid sit, sanctus Petrus, dum in Judaïcam simulationem lapsus est, omninò erat in charitate perfectus. Et tamen Cap. 30. quod istic graviter deliquerit, idem Augustinus disertè affirmat in libro de Agone Christiano. Hunc lapsum æquiparat trinæ ejus negationi. Nempè & perfecta ipsius charitas tunc fuit passa hostem se validiorem. Et per illas potuisset non solummodo vinci, sed & erui. Proinde hic Articulus, *Gratiæ interiori numquam resistitur*, licet per gratiam intelligatur efficacissima victrix gratia, est legitimè per Apostolicam Sedem circumscriptus. Nam & hæc gratia non solummodo pati potest resistentiam, sed etiam superari atque everti. Et hic Articulus, *Deus non deserit nisi desertus*, intelligi debet de Divina non tantummodo per habitualem, sed & per actualem gratiam desertione: Quia etiam actualis gratia est Dei donum sine pœnitentia. Hæc omnia abundant nodis, suo tempore dissolvendis.

Si Vidua.

Nescio quis ad decimum Christi Domini sæculum Presbyter Ambrosius venerabili Vercellensis Ecclesiæ Episcopo Attoni proposuit hanc quæstionem: *Quid in Canonibus Presbyteram, quid Diaconam intelligere debemus?* Et Atto respondit esse varias sententias: Quod aliqui tam Presbyteram quàm Diaconam vellent esse Sanctimonialium Abbatissam, quidam per illas intelligerent relictam à Presbytero aut

Dia-

Diacono viduam. Prior sententia est inepta, ac ignota apud antiquos Canones; posterior autem istarum vocum acceptio est his notissima. Nam & Episcopi viduam illi appellant Episcopam. Earum tamen neutra, sed sola tertia Attonis acceptio facit ad nostrum hic Propositum: *Videtur nobis, quoniam in primitiva Ecclesia, quia secundùm Dominicam vocem messis multa, operarii pauci videbantur, ad adjumentum virorum etiam religiosæ mulieres in sancta Ecclesia cultrices ordinabantur. Quod ostendit beatus Paulus in Epistola ad Romanos, cum ait:* Commendo vobis Phœbem sororem meam quæ est in ministerio Ecclesiæ, quæ est in Cenchris. *Ubi intelligitur, quia tunc non solùm viri, sed etiam fœminæ præerant Ecclesiis, magnæ scilicet utilitatis causâ. Nam mulieres diu Paganorum ritibus assuetæ, Philosophicis etiam dogmatibus instructæ, bene per has familiariùs convertebantur, & de religionis cultu liberiùs edocebantur. Quod postmodo Laodicense prohibuit Concilium:* Quod non oportet eas, quæ dicuntur Presbyteræ vel Præsidentes, in Ecclesiis ordinari. *Diaconas verò credimus fuisse talium ministras. Nam Diaconum dicimus Ministrum, à quo derivatam perspicimus Diaconam.* Demonstrat Diaconas olim fuisse Episcopi in mulierum Baptismo Ministras, ac prosequitur: *Sicut hæ quæ Presbyteræ dicebantur, prædicandi, jubendi, vel edocendi, ita sanè Diaconæ ministrandi vel baptizandi officium sumpserunt, quod nunc minimè expedit.* Hoc Attonis Rescriptum est insigniter eruditum.

Proinde uti Presbyteri cum Diaconis, ita cum Diaconissis Presbyteræ nullo modo possunt confundi. Sanctus Paulus Apostolus, sacri Canones, ac antiqui Ecclesiæ Patres per sacras viduas quandoque intelligunt tam Diaconissas quam Presbyteras, hîc tamen noster Septimius solas has intelligit. Et de ipsis est multa mentio apud sanctum Joannem Chrysostomum. In homilia super Apostoli verbo, *Vidua eligatur non minor sexaginta annorum*, hæc habes: *Operæ pretium fuerit, ut attentè consideremus, de qua tandem vidua hoc loco Apostolus verba faciat. Nam & illæ viduæ dicuntur, quæ cùm in summam inciderint egestatem, & in matriculam relatæ fuerint, ex Ecclesiasticis pecuniis aluntur, prout Apostolicis temporibus fiebat. Neque verò solùm illæ dicuntur viduæ, sed & illæ, quæ facultatibus abundantes, cum domui præsunt, maritum dumtaxat amiserunt. Videamus ergo, de quanam vidua hoc loco verba faciat, dum ait:* Vidua eligatur non minor annis sexaginta. *An de ea quæ auxilio indigeat, & quam opùs sit ex Ecclesiasticis pecuniis ali, an de ea, quæ minimè sit indiga, & opibus circumfluat. Haud dubium, quin de ista. Nam de illa quidem cum loquitur quæ fame conficitur, non tempus assignat, non probitatem morum requirit, sed absolutè inquit:* Si quis fidelis, aut qua fidelis viduas habet, subministret illis, & non gravetur Ecclesia. *Non dixit,* Cùm sexaginta annorum fuerit; *non dixit,* Si hospitio recepit, si Sanctorum pedes lavit. *Ac meritò sanè. Ubi enim inopiæ fuerit adhibendum*

auxilium, tempus non expectat. Quid enim si cum annorum sit quinquaginta, fame conficiatur? Quid si in juvenili ætate sit mutilato corpore? Num dormiet expectans, donec sexagesimus annus appetat? Ast hoc foret extremæ immanitatis. Quam ob causam cum sedanda fames fuerit, non anxiè in tempora & animæ virtutes inquirit; cum verò non inopiæ succurrendum, sed honor est pro dignitate deferendus: meritò hanc de moribus inquisitionem instituit. Nam quemadmodum chori sunt virginum, sic olim erant & viduarum. Neque passim illis licebat in viduarum numerum referri. Hanc Apostolicam viduarum discretionem insigniter exponit, ac tandem concludit: *Viduitas est duplex quædam res. Quid hoc est tandem duplex? Bonorum operum specimen, & honoris summi fastigium. Ut igitur Magistratus est res quædam duplex: Habet enim opera & dignitatem. Magistratus dignitas est potestas, & cultus qui à vulgo exhibetur, & ipsum esse Magistratum; opera verò Magistratus sunt injuriâ affectis succurrere, injuriam inferentes compescere, urbibus præesse, in communibus Reipublicæ curis animo excubando pernoctare, & reliqua innumera. Sic & viduitas est & dignitas & opus. Maxima dignitas est esse viduam. Opus est secundum maritum non adsciscere, sed priori esse contentum, filios procreare, hospitio suscipere, Sanctorum lavare pedes, tribulationem patientibus subministrare, omne opus bonum sectari. Itaque Paulus de junioribus loquens opera quidem viduæ finit illas perficere, ad viduæ autem dignitatem & cœtum, ac ordinem provehi non finit, donec sexagesimus annus præterierit, quasi dicat: Opera quidem viduæ faciat, dignitatem verò tum obtineat, cùm his omnibus perfectis securitatem temporis beneficio fuerit assecuta, & ex operibus demonstrationem ac externum testimonium.* Lucidè affirmat viduitatem, quam non à quâvis assumi, sed ad quam solas moribus ac ætate dignas eligi mandat Apostolus, suo tempore fuisse non solam continentiæ professionem, sed Ecclesiasticum officium, Magistratum, grandem varii operis dignitatem, summi honoris fastigium, cœtum, provectionis Ordinem: Ordinem in solemni Ecclesiæ conventu solemniter sedendi ac præsidendi. Et ad hunc gradum nequaquam admittit solas opulentas viduas. Ipsas solummodò non excludit. Quod nempe Imperatoris Constantini lex, omnes idoneas personas excludens à Clero, & ad ipsum admittens solos pauperes, in viduarum ordine locum non habuerit. Quod plures etiam Diaconissæ fuerint olim opulentæ, est Eruditis exploratum. Nam & Augusta Pulcheria fuit Diaconissa.

A sancto Joanne Chrysostomo laudatus, uti virginum, ita & viduarum cœtus est elucidandus. In trigesima super primam ad Corinthios Epistolam homiliâ affirmat pauperes passim jacere & mendicare ante Ecclesiarum portas, demonstrat consuetudinem esse laudabilem atque Apostolicam, & prosequitur: *Quod quidem cùm ab initio perspexissent Apostoli, lege sanxerunt, sicut & alia omnia, etiam ut essent viduæ.*

Et

Et in ea re tantum posuerunt studium, ut eis etiam septem Diaconos præficerent. Quomodo enim Episcopos, & Presbyteros, & Diaconos, & Virgines, & Continentes in Ecclesiæ membrorum numerum referunt, ita etiam viduas. Neque enim hæ levi & abjecto funguntur munere. Nam tu quidem, quando vis, ades, ipsæ autem noctu & inter diu psallunt & adsunt. Nec solùm hoc faciunt propter eleëmosynam. Nam si hoc vellent, liceret eis per forum ingredi, & in angiportis mendicare. Sed habent etiam non parum pietatis in Deo colendo ac reverentiæ. Vide in quanta sint paupertatis fornace, & tamen ipsarum nullas videris blasphemantes, neque indignantes, & ægrè ferentes, quod quidem faciunt multæ ex divitibus. Et earum quidem aliæ esurientes sæpè dormiunt, aliæ etiam à frigore sunt perpetuo concretæ, & tamen degunt in gratiarum actione & glorificatione. Et si obulum dederis, gratias agunt, & millies bona precantur. Et si nihil dederis, non ægrè ferunt, sed sic quoque benedicunt, ac bonis verbis prosequuntur. Satis habent, si fruantur alimento quotidiano. In libris de Sacerdotio idem venerandus Doctor Episcopalis Officii onus insigniter exponit atque exaggerat, & prosequitur: *Primum ab eo, quod inter alia levissimum quidam esse putant, exordiamur. Viduarum quidem cultus videtur haud aliam, quam pecuniæ insumendæ sollicitudinem eis præbere, qui illarum tractandarum & curandarum Provinciam susceperunt.* L. 3. cap. 15. *Id autem longè aliter se habet. Nam quoties illæ deligendæ, ac tamquam in Catalogum referendæ sunt, & hic quoque est opus magno examine. Id enim ipsum, quod temerè, & ut casus tulit, in album referantur, innumera olim mala peperit. Nam & familias pessum dedit, & nuptias divellit. Præterea hâc unâ de causâ compertum est viduas aliquot tum furando, tum cauponando, atque alia id genus committendo, multa præter dignitatem & ordinem gessisse. Hujusmodi verò viduas Ecclesiasticâ pecunia ali, præterquam quod Dei vindictam paratam habet, facit etiam ut apud homines ea res maximoperè improbetur ac damnetur, & multorum quoque remoretur beneficentiam. Quis enim unquam velit eas, quas quis Christo offerri mandavit, facultates eis sustentandis insumi, quæ Christi nomen calumniari non cessant? Quo nomine multam hic ac diligentem discussionem adferre convenit. Idq; ne quæ sibi ad vitam sufficere possunt, ne dum illæ de quibus locutus sum, indigentium mensam absumant. Porrò discussionis hujus diligentiam sequitur cura non mediocris: Videlicet ut relatis in album viduis alimenta, quæ præstanda sunt, affatim tamquam ex fonte adfluant, nec unquam desint* Hanc difficultatem exaggerat, & concludit: *Nam viduarum genus, tum paupertatis, tum ætatis, tum sexus nomine, immodicam sibi libertatem usurpat Vociferatur importunè semper, & abs re conqueritur ac lamentatur, ubi gratia habenda, & incusat quod laudandum. Quâ in parte Antistitem oportet omnia generosè ac fortiter pati, neque irritari, si quando illæ aut intempestivè obtundant, aut immeritò expostulent. Illarum enim infelicitas misericordiam potiùs, quam contumeliam meretur.* Hoc utroque in loco manifestè agit de pauperibus Ecclesiasticæ matriculæ

viduis. Etiam ipsis affirmat esse suum cœtum seu corpus, Episcopalem electionem, ac magnum officium. Nempe dies & noctes psallere, ac divinis adesse. Hoc officium ipsis dedêre Apostoli, ad exemplum Evangelicæ viduæ, quæ nec nocte nec die discedebat à templo. Quòd ad hujus sacri cœtûs regimen Apostoli instituerint septem primos Diaconos, etiam in superius laudata ad Apostolicum de eligendis viduis verbum homiliâ sanctus Joannes affirmat. Iste cœtus ob nimiam multitudinem passim laborabat inopiâ, ideoque ex ipso aliquæ videntur inter vulgares pauperes stetisse ad Ecclesiarum portas, & istic mendicasse. Nam quod Ecclesiarum matricularii, inter quos erant & pauperes viduæ, consueverint ita mendicare, docet apud Hieronymum Brignonium undecima vetus formula secundùm legem Romanam. Eundem morem laudat in suo testamento sanctus Remensium Antistes Remigius. Laudat item quadraginta viduas in Ecclesiæ porticu expectantes alimoniam. Hæc sunt alterius loci.

Proindè viduarum duplicem cœtum, duplicem ab Episcopo faciendam electionem, & duplex officium ac statum laudat manifestè, ac suo tempore in Ecclesiis viguisse sanctus Joannes affirmat. Et manifestè loquitur ex Apostoli prima ad Timotheum epistola: *Viduas honora, quæ verè viduæ sunt.* Apostolus agit de honore alimentationis. Hinc adjungit. *Quæ verè viduæ sunt.* Hoc est, quæ nec filios, nec nepotes, nec alios habent idoneos consanguineos, à quibus possint ac debeant alimentari. Hinc pergit: *Quæ verè vidua est & desolata, speret in Deum. Et instet obsecrationibus & orationibus nocte & die.* Ex his verbis sanctus Joannes affirmat pauperum ad Ecclesiæ matriculam assumptarum viduarum munus esse, ut die & nocte psallant, ac Divinis adsint officiis. Quare & hoc munus est Institutum Apostolicum. Et in eligendis istis viduis sanctus Paulus nullam requirit ætatem, nulla prævia bonorum operum merita: Dumtaxat jubet, ut deinceps jam dicto perfungantur officio, non quærant delitias, sint irreprehensibiles, careant vitiis per sanctum Joannem in libris de Sacerdotio enumeratis, atque ita ex Ecclesiæ gazophylacio alimenta mereantur. Quin & inter istas, quas sub uno Præposito alebat in Alexandrina Ecclesia magnus disciplinæ vindex sanctus Athanasius, fuisse plures verbosas, rixosas, vinolentas, & aliis vitiis adhuc fædas, in octava decima Collatione scribit Joannes Cassianus. Nempè vitia, cum quibus vidualem matriculam intrarant, necdum correxerant. Et ejusmodi erant in omnibus passim Ecclesiis. Hinc de factis in Constantinopolitana Ecclesia per sanctum Joan-

Cap. 14.

nem

nem Chrysostomum reformationibus scribit in Dialogo de ejus vita Palladius Episcopus Helenopolitanus : *Joannes viduarum advocat agmen, solerter explorans, quæ non rectè conversarentur inter illas, invenienſque carni deditas, admonebat ut aut jejuniis studerent, balneisque & exquisitis abstinerent vestimentis, aut repetere maturatò conjugia, ne Divina lex & Domini nomen per illarum intemperantiam blasphemaretur.* Juniores matriculæ viduas, imitatus Apostolum, jussit nubere. Ex quo lucet eas nec voviſſe castitatem. De hisce viduis sanxit etiam quarta Carthaginensis Synodus : *Viduæ adolescentes, quæ corpore sunt debiles, sumptu Ecclesiæ, cujus viduæ sunt, sustententur.* Ab his viduis Apostolus pergit ad secundum ac altiorem ordinem : *Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio recepit, si Sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est.* Carentes his virtutibus viduas sanxit ad hunc vidualem gradum esse ineptas ac irregulares. Quia nempè agit de longè eminentiori gradu. Ejusdem gradûs viduas laudat in prima ad Timotheum Epistola, post expositas, quæ Episcopo ac Diacono sunt necessariæ, virtutes subjungens : *Mulieres similiter oportet esse pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.* Ad quæ verba denuò scribit in decima super istam Epistolam homiliâ sanctus Joannes Chrysostomus : *Plerique volunt Apostolum hoc de mulieribus simpliciter præcepisse. Verùm non ita est. Quid enim consequentiæ haberet inter ea, quæ de Episcopis ac Diaconis monuit, ullam facere mentionem mulierum? Sed de his profectò ait, quæ Ministerii dignitate sunt præditæ* Et de Presbyterabus, & de Diaconissis. Utitur non speciali *Viduæ*, sed generali *Mulieris* nomine, quòd etiam virgines semper potuerint esse Diaconissæ. Quin ad hoc Ministerium Ecclesia semper maluit virgines, quàm viduas. Quare illos, qui per laudatas ab Apostolo viduas intelligi volunt solas Diaconissas, certum est labi.

Fuit olim & tertium sacrarum viduarum genus, quæ ad vidualem castitatem profitendam non eligebantur ab Episcopo, sed accedebant suâ sponte, istudque spontaneum votum assumptis velo & nigrâ veste sigillabant, ac omnibus palàm demonstrabant. Et hujusmodi vidua fuit sancti Joannis Chrysostomi mater, cujus longam in juvenili etiam ætate castitatem admiratus gentilis Sophista Libanius exclamavit : Dii immortales, quales viduas habent Christiani? Etiam de his, uti nec de pauperum viduarum cœtu, non agit hic noster Septimius. Agit de solis habentibus Ecclesiasticam dignitatem, Ecclesiasticam Præfecturam, summi honoris fastigium, & solemnem in publica Ecclesiæ ante Divinam Majestatem Apparitura consessum

ac Præsidentiam. Earumdem meminit etiam in aliis suorum operum
Cap. 11. locis. In libro de Monogamia : *Ut igitur in Domino nubas secundùm legem & Apostolum, qualis es id matrimonium postulans, quod ab eis, à quibus postulas, non licet haberi? Ab Episcopo Monogamo, à Presbyteris, à Diaconis ejusdem Sacramenti, à Viduis, quarum Sectam tu recusasti. Et illi planè sic dabunt viros & uxores, quomodo buccellas? Hoc enim est apud illos :* Omni petenti te dabis. *Et conjungent vos in Ecclesia virgine, unius Christi unicâ sponsâ?* Et in
Cap. 9. libro de Velandis Virginibus insigniter exponit hujus velaminis necessitatem, ac pergit. *Planè scio alicubi virginem in viduatu ab annis nondum viginti collocatam. Cui si quid refrigerii debuerat Episcopus, aliter utique salvo respectu disciplinæ præstare potuisset, ne tale nunc miraculum, ne dicam monstrum, in Ecclesia denotaretur. Virgo vidua. Hoc quidem portentosior, quod nec qua vidua caput texit, utrumque se negans. Et virginem, quæ vidua deputetur; & viduam, quæ virgo dicatur. Sed eâ authoritate illic sedet intecta, qua & Virgo. Ad quam sedem præter annos sexaginta non tantùm univiræ, id est, nuptæ aliquando eliguntur, sed & matres, & quidem educatrices filiorum. Scilicet ut experimentis omnium adfectuum structa facilè norint cæteras & consilio & auxilio juvare. Ut & nihilominus ea decucurrerint, per quæ fœmina probari potest. Adeò*
Cap. 13. *nihil virgini de loco permissum est.* Et in libro de Pudicitia : *Et tu quidem pœnitentiam mœchi ad exorandam fraternitatem in Ecclesiam inducens, conciliatum & concineratum, cum dedecore & horrore compositum, prosternis in medium ante Viduas, ante Presbyteros, omnium lachrimas suadentem, omnium lacinias invadentem, omnium vestigia lambentem, omnium genua detinentem* Et in libro
Cap. 13. de Patientia : *Patientia sanctitati quoque procurat continentiam carnis. Et Viduam tenet, & virginem assignat, & voluntarium spadonem ad regna cœli levat.* Et in primo ad uxorem libro : *Quantum detrahant fidei, quantum sanctitati obstrepant secundæ nuptiæ, disciplina Ecclesiæ & præscriptio Apostoli declarat,*
Cap. 7. 2. *cum Digamos non sinit præsidere, cum Viduam adlegi in ordinem, nisi univiram, non concedit.*

Ex quibus omnibus testimoniis discimus varia. Primò varias conditiones ad hunc sacrarum Viduarum Magistratum prærequisitas. Talem in statum eligenda primò debebat esse post consummatas nuptias vidua, non virgo. Hinc illam à nescio quo Africano Episcopo intrusam huic gradui virginem Tertullianus vocat non solummodo portentum, sed & monstrum. Et ita lucet has Viduas fuisse toto cœlo diversas à Diaconissis. De his enim scribit antiquus Apo-
L. 6. cap. 17. stolicarum Constitutionum Auctor : *Diaconissa eligatur virgo; si autem non fuerit virgo, sit saltem vidua, quæ uni nupserit.* Quæ in Diaconissis forma viguit apud omnes Ecclesias. Quinimò quædam Ecclesiæ videntur elegisse solas virgines. Hinc enim Regiæ civitatis Antistes

san-

sanctus Joannes Chrysostomus nobilem viduam Olympiadem retulit in cætum sacrarum Virginum. Utique non alio fine, quàm ut posset in Diaconissam consecrari. Singularis, quod Tertullianus etiam appellasset portentum & monstrum, facti stabilitrices rationes ipse exponit in secunda ad laudatam viduam Epistola. Secundò, istiusmodi vidua debebat fuisse fœcunda uxor, & non tantùm genuisse, sed & filios benè educasse. Hanc conditionem disertè exquirit Apostolus. Et allegatæ per Tertullianum rationes in eodem habent lucidum fundamentum. Hinc enim & de eligendo Episcopo Apostolus scripsit : *Qui domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit?* Tertiò, eligenda vidua debebat esse ornata cunctis per Apostolum exquisitis virtutibus. Quartò, emittere debebat solemne votum perpetuæ castitatis. Et hinc quintò esse debebat sexaginta annorum. Anteà ipsi etiam Apostoli elegerant juniores. Verùm quædam ad Sathanam conversæ hanc fidem fecerunt irritam : Hinc similibus deinceps periculis Ecclesiam subjacere nolentes Apostoli sanxêrunt nullam eligi, nisi post expletum sexagesimum ætatis annum. Sanctus Paulus videtur ex communi totius Collegii Canone docuisse Timotheum.

Ex adductis Tertulliani testimoniis secundò addiscimus varia Magistralium seu Præsidentium Viduarum officia. Primum est in his verbis : *Matrimonium postulas ab Episcopo, Presbyteris, Diaconis, Viduis.* Nemo olim fidelis inire matrimonium poterat sine consilio & consensu Cleri, in quo erant & Viduæ. Hinc morem Doctor laudat etiam in libro de Pudicitia : *Penes nos occultæ quoque conjunctiones, id est, apud Ecclesiam non professæ, juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitantur.* Et in secundo ad uxorem libro : *Cùm quædam istis diebus nuptias suas de Ecclesia tolleret, ac Gentili conjungeretur, idque ab aliis retrò factum recordarer, miratus sum aut ipsarum petulantiam, aut Consiliariorum prævaricationem.* Hæc est una causarum, ex quibus fidelium matrimonia voluit Ecclesia sibi referri, examinari, ac disponere : Ne scilicet quis fidelis duceret infidelem. Et qui taliter volebant nubere, suas nuptias abscondebant Ecclesiæ. Notandæ sunt voces : *Consiliariorum prævaricationem.* Romanorum nuptiæ non fiebant sine maturissimo omnium in familia Primatum consilio : Hoc in consilio Ecclesia suffragii Prærogativam voluit esse suo Clero. Eodem in libro pergit Tertullianus : *Quantò dives aliqua est matronæ nomine inflata, tantò capaciorem domum oneribus suis requirit, ut campum in quo civiliter decurrat. Sordent talibus Ecclesiæ. Quid ergò faciant? Undè nisi à Diabolo maritum petant?* Affirmat disparis cultus conjugia passim inter opulentos ac nobiles fuisse grassata, atque ità

Cap. 4.

Cap. 2.

Cap. 8.

ipsa, quoniam ab Ecclesia peti non poterant, à Diabolo fuisse petita. Et adjungit: *Undè sufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obsignat benedictio?* Ecclesia igitur circa fidelium conjugia agebat duo: Ipsa conciliabat, & obsignabat solemni sigillo Sacerdotalis benedictionis. Quis non videat & sponsaliorum & nuptiarum benedictionem laudari? Hinc Doctor pergit in libro de Monogamia: *Et illi planè sic dabunt viros & uxores. Et conjungent vos in Ecclesia.* Utique per mutui consensûs obsignatricem, & utriusque contrahentis sanctificatricem benedictionem. Proindè sacræ Viduæ non tantum modò ad consilianda & concilianda sponsalia concurrebant, sed etiam ad ipsam matrimonii sigillatricem benedictionem. Etenim dabant & viros & uxores, ipsosque in Ecclesia conjungebant. Et hoc sacrarum Viduarum munus laudat quoque in libro de Viduis sanctus Ambrosius. Emeriti militis ac agricolæ officia enumerat, ac prosequitur: *Similis huic Vidua velut emeritis veterana stipendiis castitatis, etsi conjugii arma deponat, domus tamen totius pacem gubernat; etsi vehendis oneribus otiosa, maritandis tamen junioribus provida, ubi cultus utilior, ubi fructus uberior sit, quarum copulam aptiorem senili gravitate disponit.*

Secundum sacrarum Viduarum officium est in his Tertulliani verbis: *Prosternis in medium ante viduas, ante Presbyteros.* Publicæ olim pœnitentiæ exordium & primus quasi gradus erat solemnis ac publicus Fletus, de quo Doctor in libro de Pœnitentia: *Exhomologesis prosternendi & humilificandi hominis disciplina est, conversationem injungens misericordiæ illicem, de ipso quoque habitu atque victu mandat, sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, jejuniis preces alere, ingemiscere, lachrymari, mugire dies noctesq; ad Dominum Deum suum, Presbyteris advolvi, caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suæ injungere.* Flentes agebant hæc
Cap. 9. omnia, ut sua tandem pœnitentia ad operis operati virtutem, ac ipsi ad Reconciliationis gratiam per Sacerdotales claves admitterentur. Fiebant hæc ad Cleri examen atque judicium. Et hoc in Clero sacræ Viduæ, licet nihil Ecclesiasticæ jurisdictionis, habuerunt tamen suum locum atque suffragium.

Earundem tertium munus exponit quarta Carthaginensis Synodus: *Viduæ vel Sancti Moniales, quæ ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur, tam instructæ sint ad officium, ut possint apto & sano sermone docere imperitas & rusticas mulieres, tempore quo baptizandæ sunt, qualiter Baptizatori interrogatæ respondeant, & qualiter accepto Baptismate vivant.* Hoc officium
Cap. 12. laudat in Apostolicis Actis sanctus Lucas, de Apollo Alexandrino, homine sæculariter erudito, sed in Christiana fide necdum satis in-
Cap. 18. structo, scribens: *Quem cùm audissent Priscilla & Aquila, assumpserunt eum,*

eum., & diligentiùs exposuerunt ei viam Domini. Non solus Aquila, sed & ejus uxor Priscilla istum docuit. Et in epistola ad Romanos scribit sanctus Paulus Apostolus : *Salutate Mariam, quæ multum laboravit in nobis. Salutate Tryphænam & Tryphosam, quæ laborant in Domino.* Quòd eas non ob quævis bona opera, nec ob quævis Evangelio collata adjutoria, sed ob generosam in docendo & prædicando constantiam laudet ac salutari jubeat, disertè affirmat in singulari super istis verbis homilia sanctus Joannes Chrysostomus. Idem affirmat in trigesima prima homilia super epistolam ad Romanos, & adjungit : *Mulieres illæ erant leonibus ferventiores, cum Apostolis participantes & in gratis subeundis laboribus prædicationis. Undè & simul peregrinabantur cum illis, & reliqua administrabant. Et Christum quoque sequebantur mulieres, quæ ex sua substantia ministrabant, ac Præceptori erant adjuvento.* Priscilla, quod conjugata esset, palam non fuit Ecclesiastica Vidua, seu Presbyterissa. An Maria, Tryphæna, Tryphosa, ac aliæ Apostolos aut Dominum secutæ mulieres fuerint in isto gradu, ignoro. Quidquid sit, ex utili ipsarum ministerio Apostoli sumpserunt occasionem instituendi istius gradûs, & illi aliqualem doctrinam inter cætera committendi. Dico, *Aliqualem.* Nec enim plenum catechismum aut quamvis aliam doctrinam ei crediderunt. Hinc solas imperitas ac rusticas mulieres, nullos viros per istas Viduas doceri permisit etiam Africana Ecclesia. Et Apostolicarum Constitutionum Auctor scribit : *Si quis aliquid interroget, Vidua ne facilè respondeat, præterquam de fide in Dominum, de justitia, ac de spe in Deum. Eos qui in dogmatibus Christianæ Religionis eruditi voluerint, ad Ecclesiæ Præpositos remittat : Tantum respondeat quæ ad eversionem falsæ opinionis de Deorum multitudine pertinent, demonstrans rationem de uno Deo ac Domino; de iis verò quæ deinceps sequuntur*, utique de Dominicæ Incarnationis Sacramento, *nihil temerè respondeat.* Prima dumtaxat fidei rudimenta, nequaquam arcaniora mysteria permittit à Viduis doceri. Permittit tamen doceri & viros. Scio Presbyteras tunc fuisse exstinctas, ideoque non laudari ab hoc Scriptore. Omninò tamen laudat has istius vidualis officii reliquias, cum aliis ejusdem functionibus tunc transmissas ad Ordinem Diaconissarum, aut certè restantes in Viduis suâ consecratione per Laodicensem Canonem spoliatis. Istiusmodi viduas videtur laudare. Et hæc omnia in suo Rescripto respexit Venerabilis Atto Vercellensis Episcopus. Hoc viduale docendi munus videtur Apostolus laudare etiam in epistola ad Titum : *Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, benè docentes, ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant, domûs curam habentes.* Fateor hæc spectare ad omnes Anus : Sin-

Cap. 16.

L. 3. c. 16.

Cap. 2.

gulariter tamen omninò spectabant tunc ad Anus Ecclesiasticas. Hæ enim adolescentularum disponebant & conciliabant matrimonia, & ipsis dabant maritos. Hinc uti Baptizator suos Neophytos de Christiana vita, ita hæ Viduæ maritatas à se Adolescentulas debebant de matrimoniali prudentia ac disciplina instruere & docere. Ex eodem principio Apostolus ipsas cogit ad habitum sanctum. Nempè in quo possent Episcopo ac majori Clero in publico Ecclesiæ conventu solemniter assidere. Et quod eximiè honorificum illis habitum Ecclesia postmodò dederit, infrà audiemus à magno Papa Gregorio.

Neque his obstant quæ in prioribus ad Corinthios, ac in prioribus ad Timotheum litteris scribit idem Apostolus: *Mulieres in Ecclesiis taceant. Non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut & lex dicit. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui*
Cap. 14. *in Ecclesia. Docere mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio.* Ad hæc enim rectè respondet sanctus Joannes Chrysostomus
Cap. 2. in laudata superiùs homilia: *Cùm dicit Apostolus*, Mulierem docere non permitto, *de institutione, quæ sit è suggestu, loquitur, de sermone qui habetur ad populum, & ut Sacerdotibus incumbit ex officio. Privatim autem exhortari, & consilium dare non prohibuit. Neque enim, si hoc prohibitum fuisset, Priscillam, quæ hoc præstiterat, collaudasset.* Addit quòd domi possit & proprium virum docere: Nempe fidelis infidelem. Adversum Apostoli mandatum affirmat dirigi ad solas fidelium virorum conjuges. Etiam in adducta super Epistolam ad Romanos homilia scribit: *Quomodo Apostolus dicit*, Mulieri docere non permitto? *Præsidentiam, quæ sit in medio Ecclesiæ, illi prohibet, sedemque in pulpito, non doctrinæ verbum. Non eam disputationem doctrinæ, quæ ad privatum usum pertinet, amputando hoc dicit, sed eam quæ in medio fit, & in communi Theatro, quæ ipsis congruit Doctoribus.* Et hinc de Imperatore Licinio rectè scribit in magni Constantini vita Eusebius Cæsareensis: *Licinius legem tulit, ne viri simul cum mulieribus in-*
L. 1. c. 17. *teressent precibus ad Deum in Ecclesia fusis, & nè muliebris sexus augustas virtutis scholas adiret. Et ne Episcopi mulieribus sacra Dei eloquia explicarent, sed mulieres ipsæ alias mulieres, à quibus erudirentur, sibi deligerent. Verùm ista omnium irrisione sunt illusa.* An stulta lex nostras Presbyterissas respexerit, ac ab ipsis doceri voluerit alias mulieres, ignoro. Quidquid sit, fuit dignissima derideri. Rectè quarta Carthaginensis Synodus sanxit:
Cap. 99. *Mulier, quamvis docta & sancta, viros in Conventu docere non præsumat.* Omninò existimo Canonem dirigi ad Presbyterissas. Quid enim laicis mulieribus sit opus tali regula? Presbyterissis non quamcumque interdicit doctrinam, sed solam virorum, & quidem in solo Ecclesiæ publico Conventu. De eodem Convêntu palàm loquitur etiam

Aposto-

Apostolus in Epistola ad Corinthios. Et illic non solùm docere, sed & loqui ac interrogare interdicit fœminis. Nempè solis conjugatis, quas vult domi per maritum, familiæ suæ Doctorem ac Episcopum, instrui ac erudiri. Quin Presbyterissæ in publico Ecclesiæ Conventu, non docere, sed loqui potuerint, non est dubitandum. Illic enim Episcopo ac majori Clero adsidebant, Flentes admittebant ad Pœnitentiam, juvenibus dabant maritos & uxores, & ad alia cooperabantur graviora Ecclesiæ negotia, adeoque illic omnino habebant suum, saltem consultativum, suffragium.

Quartum harum Presbyterarum munus fuit in Ecclesia solemnem cum Clero psalmodiam agere. Scio Chrysostomum loqui de pauperibus Ecclesiasticæ matriculæ Viduis: Quòd nempe etiam hæ simul cum viris psallerent in Ecclesia. Olim forsan psallerunt omnes etiam mulieres. Et hinc istarum Viduarum non Prærogativam aliquam, sed solam in ista pietate diligentiam videtur laudare sanctus Joannes. Hinc item in facta ad sanctum Dionysium Pontificem relatione Synodus Antiochena Paulum Samosatensem, à se degradatum Antiochiæ Patriarcham, accusat quòd antiquos Ecclesiæ Hymnos & Psalmos proscripsisset, & vanos in sui ipsius laudem rythmos cantari in ipso etiam Paschali festo curasset per obnoxias sibi mulieres. Eum accusat, non quod mulieres cantare in Ecclesia, sed quod vana per ipsas cantari jussisset. Et omnino loquitur de laicis mulieribus. Relatio exstat in Ecclesiastica Historia Eusebii Cæsareensis. Et hæc omnia in litteris ad nescio quem Isidorum Episcopum confirmat sanctus Isidorus Pelusiotes Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyter: *Importunas in Ecclesiis loquacitates Domini Apostoli coercere & comprimere studentes, ut mulieres in ipsis canerent sapienti consilio permiserunt. Verùm ut omnia Divina documenta in contrarium sunt versa, hoc quoque quam plurimis cessit in dissolutionem & occasionem peccati. Siquidem ex Divinis Hymnis non ingenti compunctione afficiuntur, verùm cantus suavitate ad irritandas & exstimulandas libidines abutentes, nihilo eum scenicis cantilenis præstantiorem esse existimant. Opere pretium est igitur, si quod Deo gratum est quærere, atque id quod ex utilitate publica est facere volumus, iis ut Christo caponum instar ad quæstum abutentibus, & Divinam gratiam in exitii mercedem convertentibus, ne deinceps in Ecclesia canant, atque in civitate maneant, interdicere.* Affirmat varia. Primò, quòd Apostoli istum in Ecclesia concentum mulieribus permiserint. Secundò, quòd permiserint ad compescendas loquacis sexus in Ecclesia fabulas, ac ipsis conciliandam modestiam. Tertiò, quòd illæ licentiâ pedetentim abusæ per vocis suavitatem studuerint placere hominibus, atque ita sacram Psalmodiam æquaverint scœnicis cantilenis. Et quòd exinde sint cauponatæ ac ve-

L. 7. cap. 24.

L. 1. Ep. 90.

natæ quæstum. Hinc Isidorus suadet istum concentum circumscribi ac aboleri. Proindè tunc vigebat adhuc in Ægyptiaca Ecclesia. Nec enim iste mos fuit universalis. Etenim adversùm Pelagianos asserentes variam virorum virtutem esse etiam fœminis necessariam, scribit Cap. 9. in primo libro sanctus Hieronymus: *Nec sufficit tibi dedisse tuo Amazonum agmini scientiam Scripturarum, nisi earum voce & canticis delecteris. Junges enim & ponis in titulo, quòd & fœminæ Deo psallere debeant. Quis enim ignorat fœminis esse Psallendum in cubiculis suis, & absque virorum frequentia & congregatione turbarum?* Per Amazonas intelligit sacras Viduas & Virgines, quarum fragilem sexum Pelagiani suis adulationibus admodum inflarant. Proindè in Ecclesiis, apud quas hæc scripsit sanctus Hiernonymus, aut nunquam psallerunt etiam sacræ Virgines ac Viduæ, aut certè mos iste erat tunc abrogatus. Quidquid sit, quin Episcopo ac sacro Presbyterio intra sacrum tribunal adsidentes Presbyteriissæ olim etiam concinuerint, videtur non dubitandum.

Quintum harum Presbyterarum officium exponit in Dialogo, *Peregrinus*, impius Apostata Lucianus. Fictum illum peregrinum, utique Christianum, affirmat à Syriæ Præside conjectum in carceres, & adjungit: *Mane illicò videre erat juxta carcerem præstolantes anus, Viduas quasdam.* His sacris vetulis & Viduis incumbebat carceratorum Confessorum alimonia & omnis cura, ideoque illæ primâ statim luce aderant carceri, & sanctorum Martyrum negotia peragebant. Eadem cura tangebat Diaconos, ac præsertim Archidiaconum: Utpotè Ecclesiasticæ pecuniæ rectorem & custodem. Illis adjunctæ erant hæ Viduæ. Et quidem hujus officii nullam apud antiquos Scriptores reperio aliam memoriam. Quare Divinæ Providentiæ magnas debemus gratias, qui illam nobis in istius Apostatæ sceleratis Scriptis dignatus est custodire. Diabolus, dum per sua membra nocere studet, etiam prodest Ecclesiæ.

Sextum ac postremum istarum Presbyterarum officium edicit in Panario sanctus Epiphanius: *Quamquam Diaconissarum Ordo sit in Ecclesia, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam ejusmodi administrationem institutus est, sed ut muliebris sexus honestati consulatur, sive ut Baptismi tempore adsit, sive ut inspiciat si quid sit passa aut molestiæ pertulerit. Sive ut cum nudandum est mulieris corpus, interveniat, ne virorum, qui Sacris operantur, aspectui sit expositum, sed à sola Diaconissa videatur, quæ Sacerdotis mandato gerit curam mulieris, quo tempore exuitur vestibus.* Hoc ipsum officium L 79. c. 3. laudat, & largius exponit Auctor Apostolicarum Constitutionum: *Ad multa indigemus Diaconissa. Ac primum quidem cum mulieres baptizantur, unget quidem eis Diaconus frontem tantùm Oleo sancto, post eum verò liniet illas Diaconissa. Non enim opus est, ut viri inspiciant fœminas. Verùm solus*

Episco-

Episcopus in Baptismo caput earum unget. Et infrà : *Virum*, è sacro Fonte egredientem *suscipiat Diaconus*, *mulierem verò Diaconissa*, *ut honestè*, *& à quibus decet*, *fiat signum infractum.* Baptizandi olim sacrum Fontem intrabant naturaliter nudi : Et apud Græcos non in quibusdam partibus ad nostrum Latinum morem, sed ungebantur toto corpore. Spoliationem ac unctionem incipiebat baptizans Episcopus, adstantes Diaconi excipiebant & complebant. In mulieribus erat res obnoxia periculis & suspicionibus : Hinc Patres ipsam delegarunt Diaconissis. Nempè Patres posteriores Laodicensi Synodo. Anteriores delegaverant Presbyterissis. Lucet ex sancto Epiphanio. Etenim post expositum hoc suo tempore consuetum Diaconissarum officium prosequitur : *Illud verò diligenter observandum est solum Diaconissarum officium ad Ecclesiasticum Ordinem fuisse necessarium*, *ac Viduas quidem nominatim expressas*, *& inter illas*, *quæ Anus essent*, *Presbytidas vocatas*, *numquam Presbyteridas aut Sacerdotissas esse factas.* Cur dicto, quòd solarum Diaconissarum officium fuerit judicatum Ecclesiæ necessarium, statim transit ad Presbyteriſſas, asseritque & ipsas, uti Diaconissæ tunc non erant Diaconæ, olim non fuisse Sacerdotes ? quia Presbyterissæ per Laodicensem Synodum fuerant judicatæ superfluæ, ideoque & extinctæ, & ipsarum officium fuerat transcriptum in Diaconissas, atque ita harum solarum officium ex tunc cœperat esse Ecclesiæ necessarium. Utique jam laudatum officium exuendi catechumenas mulieres, ungendi, deducendi ad sacrum Fontem, & ex hoc in sabanum excipiendi. Usque ad Laodicensem Synodum hæc omnia non Diaconissæ fecerant, sed Presbyterissæ. Et jure meritò. Etenim Diaconissæ erant subindè & Virgines & Juvenes, at verò Presbyterissæ erant sexagesimo anno majores viduæ : Quare his longè potiùs quàm istis quadrabat istud officium. Præsertim officium suspectas Virgines inspiciendi. Nam & hoc Diaconissis adscribit S. Epiphanius. Et hæc est ratio, cur posterior ætas etiam Diaconissas voluerit esse Viduas sexagenarias. Attamen & Presbyterissæ & Diaconissæ omnia hæc officia non expleverunt in omnibus ubique Ecclesiis. Quòd baptizandas mulieres non per Diaconissam, sed per se-met-ipsum unxerit Conon Jerosolymitanæ Ecclesiæ Presbyter, lucet ex spirituali Prato sancti Sophronii.

L. 3. c. 15. Cap. 16.

Cap. 4.

Occurrunt aliquot Quæstiones. Prima est, Quos titulos olim habuerint hæ sacræ Viduæ ? Respondeo habuisse varios. Primus & omnium antiquissimus est Presbytida seu Presbytera. Hunc enim laudant in Panario sanctus Epiphanius, ac Synodus Laodicensis. Est desumptus ex Apostolica ad Titum Epistola : *Anus similiter in habitu sancto sint*, *benè docentes*, *ut prudentiam doceant adolescentulas.* Ad istum Apostoli

Cap. 2.

li locum scribit Theophylactus: *Quidam Diaconissas in Ecclesia hic intelligunt, quas & ipso etiam vestitu vult sanè ornatas conspici, hoc est, sacris ministeriis insignes.* In Græco Apostoli textu habetur, *Presbytidæ.* Debent intelligi antiquæ Presbyterissæ. Qui has, utpote à Laodicense Synodo tunc pridem extinctas, Theophylacti tempore non viderant, errarunt Diaconissas intelligi. Quo errore plures, qui scripserunt post istam Synodum, laborarunt. Errare videtur etiam Theodoretus: *Presbytidas Apostolus appellavit anus senio confectas, non quæ aliquot munus susceperint.* Certè voces, *Benè docentes*, suadent istas anus fuisse in Ecclesiastico munere. Quidquid sit, secundus ipsarum titulus fuit, *Præsidentes.* Quod nempe in sollemni totius Ecclesiæ ante Divinam Majestatem Apparitura haberent suam Sedem in sacro tribunali, atque ita cum Episcopo & Presbyteris omni populo præsiderent. Hunc titulum eis dat etiam Laodicensis Canon. Eas Carthaginensis Synodus appellat *Sanctimoniales.* Et hic est tertius titulus.

Secunda quæstio est, Nùm hæ Presbyteræ fuerint per Episcopum non tantùm electæ, sed & consecratæ? Partem negativam suadet Auctor Apostolicarum Constitutionum: *Vidua non ordinatur, sed si jam diu virum amisit, & castè ac laudatè vixit, & Domesticorum diligentem curam habuit, cooptatur in gradum vidualem.* Hujus Decreti Auctorem affirmat fuisse sanctum Labbæum seu Thadæum Apostolum. Partem verò affirmativam sequitur antiquus Laodiceni Canonis Latinus Interpres: *Mulieres, quæ apud Græcos Presbyteræ appellantur, apud nos autem Viduæ, Seniores, Univiræ, & matriculariæ nominantur, in Ecclesia, tamquam ordinatas, constitui non debere.* Agit Paraphrastem potiùs quàm Interpretem. Videtur censere, quòd Laodicensis Synodus harum Viduarum non statum, sed solam ordinationem aboleverit, adeoque quòd ante Synodum omnino consueverint ordinari. Ipse Canon huic sententiæ non favet. Etenim istarum Presbyterarum non manus impositionem aut consecrationem circumscribit, sed constitutionem. Respondeo tamen olim fuisse consecratas. Ita quidam colligunt ex nostri Doctoris exhortatorio ad castitatem libro: *Quanti & quantæ in Ecclesiasticis ordinibus de continentia censentur, qui Deo nubere maluerunt?* Censent laudari utriusque sexûs Clerum, ideoque & Viduas fuisse ordinatas seu consecratas. Alii tamen per Ecclesiasticos ordines intelligi illic volunt omnem Ecclesiæ gradum. Quidquid sit, harum Presbyterarum ordinationem Doctor omnino laudat in primo libro ad uxorem: *Disciplina Ecclesiæ & Apostoli præscriptio Viduam adlegi in ordinem, nisi univiram, non concedit.* Per ordinem manifestè intelligit Clerum. Et notanda sunt verba: *Adlegi in ordinem.* Edicunt uti in masculinum, ita & in fœmineum Clerum tunc non so-

L. 8. cap. 25.

Cap. 13.

Cap. 7.

la

la adlectione, sed etiam ordinatione fuisse adsensum. Et hanc esse Ecclesiæ disciplinam ex præscriptione Apostolica. Et sanè Diaconissarum, quæ multis sæculis duravit apud Ecclesias, consecratio altè clamat etiam Presbyterissas, utpote altioris gradûs, olim fuisse consecratas. Hoc ipsum clamat varia ipsarum audacia, ob quam Laodicensis Synodus censuit abolendas. Et hinc lucet Apostolicarum Constitutionum Auctorem, qui Diaconissarum probat ac laudat, Presbyterarum verò consecrationem improbat ac negat, esse Laodicensi Canone posteriorem. Priorem ipso disciplinam videtur vel ignorasse, vel potius voluisse obscurare. Quidquid sit, uti Diaconissæ, ita & Presbyterissæ consecratio privativè semper spectavit ad solum Episcopum. Electionem existimo spectasse ad Episcopum simul & Clerum. Nam & masculinus, etiam inferior, Clerus sic debuit eligi.

Assertionem nostram insigniter confirmat in suo super primam ad Timotheum Epistolam commentario Ambrosiaster, seu Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus: *Cataphryges erroris occasionem captantes, propter quod post Diaconos sanctus Paulus mulieres alloquitur, etiam ipsas debere ordinari Diaconas vanâ præsumptione defendunt.* Cap. 3. Ab Apostolis, aut certè ab ipsorum proximis successoribus Episcopis institutum Diaconissalis consecrationis ritum censuerunt ac voluerunt esse verum novi testamenti à Christo Domino institutum Sacramentum. Et ipsum crediderunt ab Apostolo in prima ad Timotheum epistola prædicari. Ex simili fundamento prodiens tunc Zephyrini Pontificis Edictum, quod Mœchis pœnitentia functis jussit Sacramentalis Reconciliationis Pacem deinceps donari, censuerunt prævaricatorium Divinæ Regulæ, & horrendè blasphemarunt. Priorem Ecclesiæ in Mœchos rigorem existimarunt non humanam sanctorum Patrum disciplinam, sed Divinum Evangelii dogma. Qui error & nostrum Tertullianum circa eosdem Mœchos, & circa Lapsos postmodò circumscripsit ac seduxit Novatianum. Istum Montanistarum errorem posterioribus sæculis resumpserunt Bogomili. Etenim inter errores, ob quos Clementem Zazymorum & Leontium Balbissæ in secunda Cappadocia Episcopos damnavit Michaël Anchialus Patriarcha Constantinopolitanus, fuerunt & hi: *Quòd mulieres ordinassent Diaconissas, quòd eis sanctorum Evangeliorum lectionem & consuetas Ecclesiæ preces facere permisissent, & quòd illæ cum Clemente sacrificium Missæ celebrassent.* Antiqua Diaconissarum ordinatio erat tunc extincta apud Orientales etiam Ecclesias: Eam restituit ista scelerata factio, & tentavit exaltare in verum novi Testamenti Sacramentum. Hinc istas mulierculas admisit in omnes sacras Diaconorum functiones. Dicta Michaëlis Patriarchæ Synodus exstat apud Leonem Allacium Cap. 12.

cium in quarto libro de Concordia Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis. Porrò de Montanistis, aut certè de Pepuziana ipsorum factione scribit sanctus Epiphanius: *Apud Pepuzianos mulieres sunt Episcopi, & Presbyteri, & ad cæteros gradus adleguntur, nullum ut sexûs discrimen servetur.* L. 49. Cap. 2. Quod nempè viderent in Ecclesia Catholica non solas consecrari Diaconissas, sed & Presbyterissas. Harum benedictionem voluerunt à Presbyterorum consecratione non distingui: Et suam audaciam ampliarunt usque ad consecrationem Episcopalem. Quòd nempè Apostolus sacras mulieres non solis Diaconis ac Presbyteris, sed & Episcopis subjungat atque annectat. Collyridianos, qui & ipsi fœminis imposuêre Sacerdotium, fuisse cum Pepuzianis nixos eidem fundamento affirmat idem Epiphanius, & prosequitur: *Illud diligenter observandum est, solum Diaconissarum Officium ad Ecclesiasticum Ordinem fuisse necessarium, ac Viduas quidem nominatim expressas, & inter illas, quæ anus essent, Presbytidas vocatas, numquam esse factas Presbyteras aut Sacerdotissas.* Ipsarum à Laodicensi Canone abolitam benedictionem affirmat nullatenus fuisse Sacramentalem consecrationem. Quæ omnia palàm supponunt & altè clamant istas Presbytidas fuisse olim benedictas ab Episcopo ac ordinatas. Benedictionis forma & modus suo loco exponentur.

Quarta quæstio est, An certum sit olim præter Diaconissas fuisse etiam Presbyterissas? Certè sanctus Paulus solas Diaconissas laudat, nullibi Presbyterissas. Etenim sanctam Phœben, quam suæ Cap. 16. Epistolæ portatricem commendat fidelibus Romanis, disertè scribit fuisse Diaconam. Et ad istum Apostoli locum scribit Theodoretus: *Tanta erat Cenchris Ecclesiæ congregatio, ut mulierem quoque Diaconam haberet, eamque inclytam & celebrem.* Et sanctus Joannes Chrysostomus: *Vide quantum Apostolus Phœben honoret. Nam illam & ante reliquos omnes commemorat, & sororem vocat. Dignitatem quoque adjicit, Diaconam vocans.* Videtur asserere Diaconatum fuisse supremum muliebris Cleri gradum. Et Bithyniæ Proconsul Plinius secundus, Imperatori Trajano Christianorum res ac suam de ipsis notitiam referens, adjecit: *Quo magis necessarium credidi ex duabus ancillis, quæ Ministræ dicebantur, quid esset veri & per* L. 10. Epist. 317. *tormenta quærere.* Per Ministras omnino intelligit Diaconissas. Eas subjecit quæstionibus, quod ipsas noscet ex sui ministerii officio esse totius secreti peritissimas. Quia nempè inter sacras Christianorum mulieres non erat gradus superior. Et in data ad Orientalis Prætorii Præfectum Tatianum lege scribit magnus Imperator Theodosius: L. 16. Tit 2. lege 27. *Nulla, nisi emensis sexaginta annis, cui proles votiva domi sit, secundùm Præceptum Apostoli, ad Diaconissarum officium transferatur.* Et alias plures ad istum gradum exquirit conditiones. Omnes conditiones, quas in

eligen-

eligendis Viduis servari mandat Apostolus, disertè affirmat intelligi de Diaconissis. Exstat lex in codice Theodosiano. Et in eodem, uti & in Justinianæo codice, habemus plures ejusmodi leges. Etiam decimus nonus Canon Nicenus in fœmineo Paulianistarum, qui haud dubiè hac in re non discordarunt ab Ecclesia, Clero numerat solas Diaconissas. Easdem in suæ Ecclesiæ Clero solas reperiri lucidè supponit septuagesimus quartus Canon Arabicus. Et in eruditis ad laudatam Theodosii legem scoliis Jacobus Godofredus multis affirmat adducta Plinii secundi, Tertulliani, ac sancti Pauli Apostoli loca agere de solis Diaconissis. De eisdem solis etiam Laodicenum agere Canonem affirmat in ejus commentario Christophorus Justellus. Quod ipsum in Notis ad Græcorum Euchologium docet, & firmare nititur Jacobus Goar.

Respondeo tamen olim præter Diaconissas fuisse etiam Presbyterissas, & ipsarum dignitatem ac ordinationem fuisse diversissimas, ac sanctum Paulum Apostolum in epistola ad Timotheum, aut certè Laodicensem Canonem agere de solis Presbyterissis. Dico, *Aut certè Laodicensem Canonem.* Quod sanctus Paulus videatur etiam de Diaconissis agere, sed non de cunctis. Agit de solis in Presbyteras aut Diaconissas eligendis Viduis. Et quidem Presbytera debuit esse Vidua, Diaconissa autem semper potuit esse & Virgo. Et hujusmodi Diaconissa non debuit esse sexaginta annorum. Nam Chalcedonensis Canon in ipsa requirit solos quadraginta annos. Quòd de solis Virginibus statuat, ideoque Apostolico Canoni non adversetur, affirmat in ejus commentario Joannes Zonaras. An sancta Phœbe, ac illæ item, quas torturæ subjecit Proconsul Plinius, fuerint Presbyteræ, an Diaconissæ, non possum adfirmare. Nec obest, quòd illam sanctus Paulus Diaconam, has Plinius appellet Ministras. Utraque enim vox est ambigua, & ad utramque muliebrem dignitatem significandam indifferens. Vox, *Diacona*, apud Apostolum & antiquam Ecclesiam significavit omne sacrum Ministerium, etiam Episcopatum ac Apostolatum. Etenim ubi sanctus Paulus ad Timotheum Episcopum scribit, *Ministerium tuum imple*, in textu Græco habetur: *Diaconiam.* Et ubi ad Romanos scribit Christum Dominum fuisse Circumcisionis Ministrum seu Apostolum, in Græco habetur, *Diaconum.* Igitur vox, *Diacona*, & vox, *Ministra*, non solùm Diaconissæ important officium, sed etiam Presbyteræ. Et hinc sacras mulieres, quas torturæ imposuit Plinius, omninò existimo fuisse Presbyterissas. Quòd nempè apud nos essent altioris gradûs, ideoque & secreti nostri peritiores. Quòd Presbytera ac Diaconissa fue-

rint olim distinctæ, est abundè jam ostensum. Etenim Presbytera cum Episcopo & Presbyteris sedebat intecta in sacro Tribunali, Diaconissa illic sedere non poterat, sed dumtaxat inservire. Nec Diaconi illic poterant sedere. Et Presbyterissa debebat esse vidua, Diaconissa poterat esse & virgo. Et in hac electione virgo præferebatur viduæ. Et certè baptizandas denudare, nudatas ungere aut tergere, ac suspectas de vitio mulieres inspicere non erat Virginum opus. Præterea non Diaconissas, nec ipsarum ordinationem, sed solas Presbyterissas abolevit Laodicense Concilium, ideoque plurimum inter eas distinxit. Solas viduas, & quidem anus, istius dignitatis fuisse capaces, suprà dixit nostrarum rerum etiam conscius Apostata Lucianus. Gentilis item Sophista Libanius eas alicubi vocat *Matres Vetularum*. Et certè carceratorum Confessorum negotia dirigere, & horum causâ per civitates circumcursare, nequaquam quadrabat virginibus Diaconissis. Præsertim in Oriente, Italia, aut Hispania. An Paulianistæ Laodicensem Canonem admiserint, atque ita Presbyterissas aboleverint, ignoro. Est difficile creditu. Quidquid sit, ob istius Canonis auctoritatem Nicena Synodus memoravit, & conversis Paulianistis permisit solas Diaconissas. Nempè Episcopi, qui apud Laodicæam ediderant istum Canonem, ferè omnes fuerunt in Niceno Concilio, ideoque ipsum voluere confirmatum ac perpetuum. Eadem ratio permovit auctores Canonum Arabicorum. Etiam magni Theodosii ac aliorum Imperatorum leges sanciunt juxta Nicenos Canones, & sui temporis disciplinam, atque ita Apostolicas sancti Pauli constitutiones contraxerunt ad solas Diaconissas. Et hæc est ratio, cur laudatus Theodosius sanxerit solas deinceps Viduas, quæ proles habuerint ac benè educaverint, & alias ab Apostolo requisitas virtutes habeant, nullam Virginem eligi & consecrari in Diaconissas. Quòd nempè omnia Presbyterarum officia essent in Diaconissas translata, & eorum quædam non deceret fieri per Virgines suo loco hæc elucidabuntur. Notanda sunt Apostoli verba de sancta Phœbe: *Ipsa adstitit multis, & mihi ipsi.* Edicunt Phœben non fuisse pauperem matriculariam, sed insigniter opulentam. Ex quo vides Apostolica de alendis, seu in gazophylacii matriculam adscribendis Viduis Decreta non tangere adsumendas ad dignitatem Diaconissæ aut Presbyterissæ. Edicunt hos Viduarum Ordines tunc fuisse penitus discretos.

Quinta quæstio est, Quis has Presbyterissas & ipsarum consecrationem abrogaverit? Respondeo Synodum Laodicensem. Nulla prior reperitur abrogatio. Hæc autem Laodicæa non est Syriæ, sed

Asia-

Asiatica Phrygiæ. Hic tamen ejus Canon videtur etiam à Syris fuisse admissus. Etenim & in Panario, & in Christianæ vitæ expositorio libello sanctus Epiphanius, in Orientali Diœcesi Metropolitanus Episcopus, ipsum laudat, affirmatque vigere. Interim ubique non fuit statim admissus. Etenim in laudata super Apostolicum de eligendis Viduis verbum homiliâ sanctus Joannes Chrysostomus laudat illas Presbyteras, ipsarum dignitatem & munia exponit, palamque affirmat adhuc vigere. Quia nempè non Antiochiæ Presbyter, sed Constantinopoli in Thracica Diœceſi Episcopus ista scripsit & dixit. Easdem eodem tempore viguisse in Africa docet suprà adductus Canon Carthaginensis. Etiam Romanæ Ecclesiæ antiquus Ordo, ubi de Presbyteri consecratione agit, laudat Diaconissas ac Presbyterissas. Notandum tamen est, quòd non dicat *Diaconissas ac Presbyterissas*, sed *Diaconissas Presbyterissas*. Videtur ambas in unum confundere, & unicum gradum censere. Quòd nempè veræ Presbyterissæ essent illic exstinctæ. Interim & Gregorius secundus Pontifex, & ejus successor Zacharias laudant ac distinguunt Presbyteram, Diaconam, Nonnam, & Monacham, omnibusque æqualiter, ut sacro voto ligatis, nuptias interdicunt. Quin & insignem Presbyterissarum memoriam habet in litteris ad Januarium Calaritanum Episcopum ac Sardiniæ Metropolitam magnus Papa Gregorius: *Communis filius Epiphanius, Archipresbyter vester, respondit Siricam*, nuperrimè defunctam *Abbatissam, usque ad diem obitûs indui se Monachicâ veste noluisse, sed in vestibus, quibus loci illius utuntur Presbyteræ, permansisse. Ad hæc replicabat Gravinia*, Siricæ in locum Præfecta, *hoc penè ex consuetudine licuisse, adeò ut Abbatissam, quæ ante Siricam fuerat, talibus usam fuisse vestibus allegaret.* Discimus hinc plura. Primò, quòd Sardinia usque tunc Presbyterissas habuerit. Secundò, quòd hæ habuerint distinctam ab aliis vestem. Tertiò, quòd earum vestis fuerit honoratior veste Abbatissarum. Quartò, quòd & earum status fuerit altior. Nam vestium dignitas sequitur dignitatem gradûs.

L. 79. cap. 4. cap. 21.

L. 7. indic. 2. Epist. 7.

Quæstio sexta est, Quibus de causis Ecclesia has Presbyteras abrogaverit? Respondeo abrogatas ob duas præsertim causas. Ob earum superfluitatem, ac inutilitatem. Primam causam adducit in Panario sanctus Epiphanius: *Illud diligenter observandum est solum Diaconissarum officium ad Ecclesiasticum Ordinem fuisse necessarium.* Enumerat pleraque Presbyterarum antiqua officia, & ipsa assignat Diaconissis. Quod ipsum facit in Catholicæ fidei ac disciplinæ expositorio libello. Nempè omnia sacrarum fœminarum munia posse per unicum Ordinem fieri advertit Laodicensis Synodus, ideoque duos Ordines contraxit

L. 79. c. 4.

Cap. 21.

in unum. Et non Diaconissas extinxit, sed Presbyterissas. Hinc omnia harum antiqua munia in istas transcribit etiam Apostolicarum Constitutionum author, atque adjungit : *Utique*, & Diaconi & Diaconis-
L. 3. c. 19. sæ, *obeunt munus nuntiandi, peregrinandi, ministrandi, serviendi. Unusquisque suas partes agnoscat, & eas studiosè agat, & concordi animo, & cum charitate, ut qui ministerii mercedem non ignoretis.* Mandat circa fœminas omnia Ecclesiastica ministeria, quæ circa viros à Diaconis fiunt, fieri à Diaconissis. Utique ob dictam Presbyteralium officiorum in Diaconissas factam à Laodicensi Synodo translationem.

Altera hujus translationis ac abrogationis causa fuit istarum Presbyterarum inutilitas, immò & pernitiositas, orta ex variis ipsarum excessibus, de quibus in Laodicensis Canonis Commentario Theodorus Balsamon : *Antiquitus quædam vetulæ mulieres, in Catholicis Ecclesiis sedentes, reliquas fortè mulieres ad bonum & honestum Ordinem servandum deducebant. Quia autem ex earum consuetudine, eò quod honestum est non rectè utentium, vel propter arrogantiam, vel propter turpem quæstum quidam offendebantur, prohibuerunt Patres, ne deinceps omninò essent in Ecclesiis Presbyteræ vel Præsidentes.* Primus igitur earum excessus fuit arrogantia. Utique nata ex glorioso cum Presbyteris intra sacrum Tribunal consessu, ex varia Præfectura & Magistratu, ac ex summi honoris fastigio. Nec mireris hoc in fœmina. Nam & Diaconos ex suarum functionum dignitate fuisse olim arrogantissimos, ac per varios Canones debuisse poni in capistro, est omnibus exploratum. Et hinc fortasse Apostolicarum Constitutionum Auctor mandat, ut Diaconissæ cum Diaconis servent concordiam, & suo munere cum pace fungantur. Nempè ne propter translata in se Presbyterarum officia inflentur, & nolint Diaconis obedire. Et quidem Diaconorum arrogatio olim adeò excrevit, ut & humana & Divina mandata prævaricati non erubuerint attentare oblationem nostri sacrificii, ac Sacramentalem etiam Reconciliationem. Ita & Presbyterissarum tumor fuit lapsus in sacrilegos ac Hæreticos ausus, de quibus Doctor in hoc ipso libro : *Ipsæ mulieres hæreticæ quàm procaces, quæ audeant docere, contendere, Exorcismos agere, curationes promittere, forsitan & tingere.* Omninò & tingere. Etiam sacrificare, reconciliare, attentare Sacerdotalia omnia. Ea attentârunt Marcionitarum, Montanistarum, & Collyridianorum mulieres. Immò & quædam Viduæ Orthodoxarum Ecclesiarum. Quod solemniter ab Episcopis essent benedictæ, censuerunt se consecratas. Et Montanistæ atque Collyridiani ipsas etiam attentarunt consecrare. Et hic Orthodoxarum Viduarum excessus videtur etiam nostri Doctoris Africam infeciisse. Ita suadent ejus verba in libro de velandis

dis Virginibus : *Non permittitur mulieri in Ecclesia loqui, sed nec docere, nec* Cap. 9.
tingere, nec offerre, nec ullius virilis muneris, nedum Sacerdotalis officii, sortem vindicare. Palam agit de Præsidentibus Viduis. Quorsùm tanto impetu ? Quod quædam præsumerent similia, aut etiam attentarent. Etiam Apostolicarum Constitutionum Auctor Christum Dominum laudat, quod nec commendatis in Evangelio mulieribus, immò nec propriæ suæ matri permiserit publicè docendi facultatem, & adjungit : *Vidua* L. 3. c.
igitur sciat esse Altare Dei, & domi suæ sedeat. Haud dubiè notat excessus, 6.
quibus Præsidentes Viduæ laborarant.

Alios ipsarum excessus expositi suprà in libris de Sacerdotio sanctus Joannes Chrysostomus : *Quòd Viduæ in allum temerè referantur, innumera olim mala peperit. Nam & familias pessumdedit, & nuptias divellit. Præterea hac una de causa compertum est Viduas aliquot tum furando, tùm cauponando, atque alia id genus committendo, multa præter dignitatem & ordinem gessisse.* Agit quidem de relatis in Ecclesiastici gazophylacii matriculam Viduis, ita tamen ut agat etiam de Præsidentibus. Nam & quædam Præsidentes spectabant ad istam matriculam. Sanctus Joannes eas arguit de variis. Primò, quòd quædam divortia sibi procurarent, sese facerent viventium virorum viduas, atque ita suas familias devastarent. Utique ex ambitu consequendæ Vidualis Præfecturæ. Secundò easdem arguit, quòd furarentur, utique Ecclesiasticam substantiam. Tertiò, quòd cauponarentur, utique ex suæ Præfecturæ ministeriis. Quæ omnia crimina committi non potuerunt, nisi per Præsidentes Viduas. Earum avaritiam, & ex hac natas pessimas artes notat ac damnat etiam Auctor Apostolicarum Constitutionum. Radicalem istius avaritiæ causam exponit in libro de bono Viduitatis sanctus Augustinus. Propter hos igitur excessus, quos anteriores Episcopi haud dubiè frequenter corripuerant, & non potuerant corrigere, Laodicensis Synodus omnem harum Viduarum consecrationem, Præsidentiam, & omnem gradum extinxit atque abolevit. Earum ministeria transcripsit in Diaconissas.

Redeamus ad Tertullianum. Ex adductis ejus testimoniis tertiò addiscimus Præsidentium Viduarum variam dignitatem, Prærogativas, privilegia. Prima dignitas est in his verbis : *Velaminis venia illi fit.* Edicunt has Viduas non fuisse facie velatas in Ecclesiæ conventu, sed virili more apertas ac intectas. Quòd nempè essent adeò probatæ castitatis, ut nec allici periclitarentur, nec allicere. Hinc subditur : *Ut honorem sanctitatis in libertate capitis ostendat.* Per sanctitatem intelligitur castitas. Est Apostolo consueta phrasis. Secunda dignitas est in his verbis : *Ut in Ecclesiam notabilis & insignis introeat.* Hoc est, tamquam eximia & eminens persona. Tertia dignitas est in his verbis :

Eâ

Eâ auctoritate illic sedet. Ad quam sedem eliguntur. Hujus sedis excellentiam exponit Doctor in exhortatorio ad castitatem libro : *Differentiam inter Ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas, & honor per Ordinis consessum sanctificatus.* Inter Clerum & populum ponit duplicem distinctionem ac Prærogativam : Auctoritatem seu Præfecturam, & hujus indicem eminentiorem in Ecclesiæ conventu sedem. Nempè cum Episcopo Clerus in eminentiori circa Altare loco, quem sacrum Tribunal appellavit antiquitas, sedebat ac præsidebat. Sedebant soli Presbyteri. Hinc eos sanctus Martyr Ignatius in epistola ad Trallenses appellat Episcopi Consiliarios & Confessores. Diaconi illic stabant ac ministrabant, & sedere non poterant, nisi in Diaconico. At verò Presbyterissæ sedebant cum Presbyteris. Earum ergò erat eminens gradus, spectabilis dignitas. Hinc & ipsarum ad hæreses declinationem fuisse gravissimum infirmis fidelibus scandalum rectè affirmat noster Septimius.

Si Virgo.

Etiam professæ virginitatis status fuit semper in Ecclesia eximius ac frequentissimus, inchoatus à sacrosancta Virgine MARIA. Quod hæc virginitatem suam Domino Deo voverit & consecrarit, disertè tradunt in Oratione de Dominica Nativitate sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus, in Epistola ad sacram Virginem Eustochium sanctus Ep. 22. Hieronymus, in libro de sancta Virginitate sanctus Augustinus, & cap. 7. alii passim antiqui Patres. Et rectè probant ex ejus ad Archangelum Responso : *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Hoc est, quia voti causâ non possum virum admittere. Affirmant illam adhuc infantem fuisse Deo oblatam, atque ita statim in rationis ingressu seipsam Cap. 10. consecrasse. Quare Hugo de sancto Victore, qui in septimo Theologicæ Eruditionis Tractatu asserit ipsam non nisi post virgineum partum vovisse, insigniter hallucinatur. Et istum errorem frustra nititur firmare ex sancti Augustini libris de nuptiis & concupiscentia. Et hanc consecrationis speciem Christus Dominus noster instantissimè & constantissimè prædicavit. Eodem zelo prædicarunt & ejus Apostoli, ac insuper in executionem miserunt. Etenim sanctam Theclam sanctus Paulus, Regiam filiam Iphigeniam sanctus Matthæus, proprias filias sanctus è septem primis Diaconis Philippus ita consecrarunt.

Eandem prædicationem omnes eorum in Episcopatu successores sunt zelosissimè prosecuti. Etenim in exhortatorio ad castitatem libro scribit Tertullianus : *Quanti & quanta in Ecclesiasticis ordinibus de con-*

tinentia censentur, qui Deo nubere maluerunt, qui carnis suæ honorem instituerunt, qui se jam illius ævi filios dicaverunt, occidentes in se concupiscentiam libidinis, & totum illud, quod intra paradisum non potuit admitti? Et adversum tria Chri- Cap. 13.
stianis olim per Gentiles adficta famosa crimina exponit impositam nobis ab Evangelio castitatem in libro Apologetico, & adjungit: *Quidam multò securiores totam vim hujus erroris virgine continentia depellunt, se-* Cap. 9.
nes, pueri. Et in libro de cultu fœminarum: *Multi se spadonatui obsignant propter Regnum Dei, tam fortem, & utique permissam voluptatem sponte ponentes.* Et in primo ad uxorem libro: *Sorores nostræ, quarum nomina sunt penes Dominum, nullâ formæ vel ætatis occasione pressæ, maritis sanctitatem anteponunt. Malunt enim Deo nubere. Deo sponsæ, Deo sunt puellæ. Cum illo vivunt.* Cap. 4.
Et infrà: *Quot sunt qui statim à Lavacro carnem suam obsignant? Voluntarii spadones pro cupiditate Regni Cælestis.* Christianorum castitatem adversùs dictas Gentilium calumnias prædicat insigniter in suo Apologetico libro & sanctus Athenagoras, & adjungit: *Invenias autem multos ex nostris in utroque sexu, qui in cælibatu consenescunt, quòd in hoc statu se sperent Deo futuros conjunctiores.* Et in secunda sua Apologia sanctus Martyr Justinus: *Quin omninò vel matrimonium non aliter contrahimus, nisi liberorum creandorum & educandorum gratia, vel conjugium detrectantes perpetuò nos continemus.* Et ad suam Antiochenam Ecclesiam scripsit sanctus Martyr Ignatius: *Saluto susceptrices Christi Virgines, quas ego nutrivi in Domino* Jesu. *Saluto pudicissimas Virgines.* In quibusdam tunc, licet adhuc novellis, Ecclesiis fuisse numerosos Virginum choros, lucet ex aliis ejusdem Epistolis. Et glorioſum Martyrem Cyprianum, quòd ad mortem properans singularem sacrarum Virginum custodiam suo Clero demandarit, laudat sanctus Augustinus. Quòd Africana Ecclesia semper habuerit amplissimum istarum Virginum numerum, lucet ex variis eorundem Patrum scriptis, ac item ex sancto Optato Episcopo Milevitano. Alexandrina Ecclesia habuit adeò numerosas, ut ipsarum septingentas unus Arius seduxerit. Ita testatur in ejus hæresi sanctus Epiphanius. Nec dubium, quin longè major numerus in orthodoxa L. 69. c.
fide constans permanserit. Nec mireris hoc. Etenim de sancto An- 3.
tonio, qui nec Episcopus nec Clericus fuit, scribit magnus Athanasius: *Quot Virgines, etiam jam desponsatæ, solo Antonii adspectu eminùs motæ,* F. 51.
Virginitatem Christo servaverunt? Et in tertia decima super Apostolicam ad Romanos Epistolam Homilia sanctus Joannes Chrysostomus affirmat Virginitatem, quæ olim videbatur impossibilis, jam florere apud omnes Gentes: *Neque apud nos solùm, sed apud Schytas, apud Thraces, apud Indos, apud Persas, reliquosq; quamplurimos Barbaros.* Affirmat istic esse & Virginum choros, & Monachorum sodalitates, atque adjungit:

Qui omnes jam plures iis esse cœperunt qui uxores habent. Nempè quicumque in toto orbe Evangelium prædicarunt, prædicarunt & Virginitatem, & utrique plantationi admiranda Crucifixi Domini potentia dedit ampliſſimum incrementum. Apud fideles Perſas viguiſſe, & pro ſuo flore uſque ad crudeliſſimam mortem certaſſe & viciſſe ſa-
L. 2 c. 11. cras Virgines, teſtatur etiam Hermias Zozomenus. Potentia verè admiranda. Etenim de Afris verè ſcribit in libris de Providentia ſanctus Salvianus Presbyter Maſſilienſis Eccleſiæ: *Tam impoſſibile eſt Afrum eſſe caſtum, quàm Afrum non eſſe Afrum.* Hinc poſt laudatam, quæ pro ulciſcenda caſtitatis injuria ſeipſam peremit, Romanam ac gentilem
Cap. 13. Lucretiam adjungit in exhortatorio ad caſtitatem libro Tertullianus: *Maius eſt vivere in caſtitate, quàm pro ea mori.* Loquitur juxta impetus Africanæ libidinis. Et quis neſciat Perſarum ſalacitatem fuiſſe multò fœdiorem? Et tamen ſacrarum Virginum plenos exercitus plantavit iſtic illa potentia in omnibus ſub cœlo Chriſtianis regionibus.

Et non qualiſcumque, ſed obſignata fuit hæc Virginitas, Domino Deo per ſolemne votum conſecrata. Nec ſolam voventis Virginitatem, ſed & ejus omne corpus ac animam iſta profeſſio obſignabat & conſecrabat. Hinc in exhortatorio ad caſtitatem libro Tertul-
Cap. 31. lianus omnem caſtitatem appellat noſtram *ſanctificationem*, & noſtræ *carnis honorem.* Et omninò loquitur ex Apoſtolo. Quare votiva caſtitas longè magis conſecrat. Et hinc profeſſas Virgines omnis Chriſtianitas ſemper appellavit ſacras. Dedit & alios ſublimes titulos. Primum edicit in vigeſimo tertio ſermone de verbis Domini ſanctus
Cap. 1. Auguſtinus: *Illæ, quæ propriâ & excellentiori ſanctitate Virgines in Eccleſia nominantur, quas etiam uſitatiori vocabulo Sanctimoniales appellare conſuevimus.* Nequaquam de ſolis Cœnobitis, ſed & de caſtitatem profeſſis in paterna aut alia privata domo Virginibus agit. Etenim uſque ad ſancti Auguſtini Epiſcopatum Africana Eccleſia & virorum & Virginum Cœnobia penitus ignoravit. Nam & ipſe Auguſtinus, dum in Italia doceret Rethoricam, ignoravit vocem, *Monaſterium* Iſta tamen Eccleſia ſacris ſemper abundavit Virginibus: Et ipſas ſemper fuiſſe appellatas Sanctimoniales habemus item ex aliis Scriptoribus. Idem titulus viguit apud antiquos Longobardos. Etenim apud eorum leges ſeptimus & trigeſimus ſecundi libri titulus eſt de *Sanctimonialibus.* Et illic contentæ leges iſtum titulum aſſiduè donant etiam privatarum domorum Virginibus. Secundum titulum habet prima Tole-
Cap. 4. tana Synodus: *Puella Dei.* Eundem habet noſter Doctor in primo libro ad uxorem. Tertium titulum adducit in prima ſua Apologia ſanctus Athanaſius: *Certè Puellas Virginitatis virtute præditas Catholica Eccleſia*

cleſia ſolita eſt appellare Sponſas Chriſti. Cauſam dat in libro de velandis Virginibus noſter Doctor, ſacras Virgines alloquens: *Non mentiris nuptam. Nupſiſti enim Chriſto. Illi tradidiſti carnem tuam. Illi ſponſaſti maturitatem tuam.* Diligenti antiquorum Patrum lectori occurrent & alii tituli. Cap. 16.

Integer ſancti Athanaſii locus eſt audiendus: *Dei Filius Dominus ac Salvator noſter* JESUS-CHRISTUS, *homo propter nos factus, profligatâ morte, & adſerto à ſervitute & corruptione humano genere, inter cætera dona ſua largitus eſt nobis in Virginitate exemplar Angelicæ ſanctitatis. Certè Puellas eâ virtute præditas Catholica Eccleſia ſolita eſt appellare Sponſas Chriſti. Quas Ethnici conſpectas ut Verbi templum admiratione proſequuntur. Nuſquam enim alibi ſanctum illud & cæleſte æternæ Virginitatis mandatum feliciter adimpletur, niſi dumtaxat apud nos Chriſtianos. Atque in eo magnum documentum eſt planè apud nos eſſe veram Religionem. Has præ reliquis omnibus beatæ memoriæ religioſiſſimus Pater tuus Conſtantinus Auguſtus in pretio habuit. Et tua Religioſitas in ſcriptis ſuis eas pretioſas & ſanctas nominavit.* Quòd ſit Angelicum vitæ genus, confirmat in litteris ad omnes ſub cælo orthodoxos Epiſcopos ſanctus Petrus, magni Athanaſii in Alexandrino Patriarchatu proximus ſucceſſor: *Sanctarum Chriſti Virginum pius vitæ cultus exemplar vivendi ſanctorum Angelorum expreſſit.* Sancti enim Angeli neque nubunt, neque nubuntur. Exſtat Epiſtola apud Eccleſiaſticam Hiſtoriam Theodoreti. Quod ipſum affirmant & alii paſſim Patres. Nam & hinc profeſſarum utriuſque ſexûs Virginum ſacram veſtem Orientalis Eccleſia poſtmodum appellavit *Angelicum habitum.* L. 4. cap. 20.

Quòd magnus Conſtantinus ſacras Virgines fuerit ſummè veneratus, teſtatur etiam in ejus vita Euſebius Cæſaræenſis: *Conſtantinus maximis eos honoribus proſequebatur, qui vitam ſuam Cæleſti Philoſophiæ dedicaſſent. Sanctiſſimum ergò perpetuarum Virginum cœtum conſtanter colebat, quod in earum mentibus Deum ipſum, cui ſe conſecraverant, inhabitare crederet.* Diabolus, licet carnem ac ejus libidinem non habeat, nullo tamen vitio magis delectatur, quàm humani corporis corruptionibus. Noſtra quippè corpora ac præſertim in ipſis habitantes animæ ſunt Divinæ Majeſtatis habitacula ac templa, quæ nullo quàm iſto vitio magis polluuntur, profanantur, ac evertuntur. Hinc ille per Paganos Imperatores promulgavit duriſſimas leges in quoſvis cœlibes. De his ſcribit in libro de Viduis ſanctus Ambroſius: *Unde & illi, qui Deorum ſuorum adulteria & probra venerantur, Cælibatus & Viduitatis ſtatuêre pœnas, ut æmuli criminum mulctarent ſtudia virtutum. Specie quidem quâ fœcunditatem quærerent, ſed ſtudio quo Propoſitum caſtitatis abolerent.* Quod haſce leges in Sacrarum noſtrarum Virginum gratiam Conſtantinus circumduxerit, teſta- L. 4. cap. 28.

Cap. 26 tur idem Eusebius. Ejusdem mentis ac pietatis fuisse sanctam Constantini matrem Helenam scribit Socrates : *Helena Virgines, quæ Ecclesiasticæ vivendi regulæ se consecraverant, ad epulas invitabat, ipsa illis ministrabat, obsonia mensæ apponebat.* Devotissima Princeps ita egit ex antiqua Christianitatis regula, quam in libro de velandis Virginibus laudat noster Septimius : *Fraternitas Virgines facile suscipit.* Addit quod *omni honore & charitatis operatione cumulari à fratribus*, omnium oculis attendi, omnium digitis demonstrari, amari nimium, ac omnium amplexibus & osculis excipi consueverint, & quòd horum ambitu circumscriptæ quædam non ex religione, sed ex æmulatione susciperent istud Propositum, atque ita sub isto fuco colerent Deum ventrem.

L. 1. cap. 13.

Cap. 14

Addit sanctus Athanasius, quòd etiam Gentiles istud vitæ genus censerent verè Divinum, ideoque & summè venerarentur. Etiam Judæi. Nam quòd Philo Judæus, quem non fuisse Christianum affirmat in illustrium virorum catalogo sanctus Hieronymus, nostras sacras Virgines summè prædicaverit, ostendit ex ejus verbis præfatus Eusebius. Quin & ipsi Christianæ Religionis jurati hostes, Paganique & Barbari Turcæ eandem virtutem in nobis admirantur & colunt. Sanctimonialium Monasteria sunt apud istos impudicissimos, non minùs quàm apud nos, in omnibus securissima. Nescio quem Turcam, quòd ebrius in istiusmodi Cœnobii portam feciſſet violentias, fuisse à suis damnatum scribit in Orientalis ac Occidentalis Ecclesiæ concordia Leo Allatius. Addit Sanctimoniales, dum suas texturas Turcis vendunt, etiam apud militarem petulantiam esse in summa reverentia. Virginalis integritas apud gentiles Romanos fuit tanti, ut capitalis etiam criminis ream Virginem, nisi priùs stupratam, tortor tangere non posset, longè minùs occidere. Salaci cuidam Juveni tradebatur priùs stupranda. Hunc fuisse avitum Romanæ Reipublicæ morem testantur Suetonius Tranquillus, Dio Cassius, & Cornelius Tacitus. Quam legem servarunt etiam in nostras Virgines. Hinc plures, antequam Martyrio coronarent, curarunt & tentarunt stuprandas. Verùm Angelica custodia ipsas passim protexit. Insignia exempla habemus in sancta Agnete, sancta Serapia, ac sancta Lucia. Et ista sanctorum Angelorum protectio compulit Tyrannos à sua lege & flagitiosa pietate discedere. Ex eodem virginalis integritatis amore suas Vestales habuerunt in authoritate ac reverentia. In tanta reverentia, ut earum violatio meruerit capitale vivæ defossionis supplicium, & hujus exequendi locus singulari elogio diceretur campus sceleratus. Verùm ista Virginitas fuit temporalis. Quòd post emerita castitatis stipendia habuerit nubendi licentiam & consuetudi-

L. 2. cap. 16.

L. 4. cap. 8.

L. 3. cap. 61

L. 56.

nem,

nem, testatur in primo de Virginibus libro sanctus Ambrosius. Hinc nostras Virgines, quæ perpetuam integritatem voto firmarent atque servarent, quicumque Gentiles fuerunt & admirati ac venerati. Eandem ex voto perpetuitatem magno Constantino fuisse venerationis causam dixit statim Eusebius.

Et hinc magnus Athanasius non quamcumque, sed solam perpetuam Virginitatem dixit reperiri apud solos Christianos. Quod ipsum in variis locis tradit sanctus Joannes Chrysostomus. In famosa adversùm Agapetas homilia: *Inter Græcos quidam, licèt pauci, ita philosophati fuerunt, ut opum essent contemptores, & iram vicerunt; Virginitatis autem flos nullo modo apud illos floruit, in qua semper nobis concesserunt primam dignitatem, ingenuè fassi rem esse supra naturam, & non humanam. Et eapropter omnibus gentilibus fuimus summæ admirationi.* Et in Homilia de jejunio & temperantia: *Ejusmodi res est Virginitas, tanto sue opùs habet labore, ut cum è cœlo Christus ex hominibus Angelos facturus venisset, ut hìc supernam civitatem plantaret, ne tunc quidem eam præcipere sit ausus, aut inter leges referre. Et mortem quidem, quâ nihil est gravius, pro se oppetere, crucem quoque continuò ferre, & inimicis bene facere jussit, Virginitatem autem servare nequaquam lege sancivit, sed in libera Auditorum voluntate reliquit. Enimverò magna est hujus rei dignitas, & admodum occultus virtutis ager. Atque hoc etiam illi manifestum faciunt, qui in veteri testamento multa alioquin præclara gesserunt. Magnus enim ille Moyses, caput illud Prophetarum, familiaris Deo amicus.* Prophetæ Moysis miracula & certamina exponit ac extollit, atque prosequitur: *Ad hæc verò Virginatis certamina ne oculos quidem intendere potuit, sed conjugio ac ejus præsidio habuit opùs, nec ausus est in Virginitatis pelagus se dare, ejusdem fluctus reveritus. Et Patriarcha ille filii Sacerdos crudelissimum illum in naturam affectum superare valuit, filiumque occidere, sed ad Virginitatis certamen se accingere non est ausus.* Quod ipsum censet de Propheta Job. Eadem docet in homilia de eleëmosyna ac jejunio, & in secunda ad Olympiadem epistola, atque extendit etiam ad Isaac, aliosque Patriarchas. Qua in re certum est ipsum graviter labi. Etenim laudatos Patriarchas & Prophetas, licet uxores habuerint, fuisse tamen sancto Joanni Baptistæ, aut sancto Joanni Evangelistæ, aliisque novi Testamenti purissimis animabus pares in castitate, demonstrat in variis locis sanctus Augustinus, præsertim in vigesimo secundo libro contra Faustum Manichæum. Uti sanctus Timotheus, licet ex Apostoli mandato vinum biberit, fuit nihilominùs in temperantia perfectus, validusque semper aquam bibere; ita & isti se habuerunt ad castitatem. In matrimonium non fuerunt ex libidine lapsi, neque ex hac in istud adscenderunt, sed Divinæ legis compellente Præcepto ex plena castitatis

virtute in conjugale commercium descenderunt. Uti ex plena temperantia Timotheus in vinum. Quia nempè erat tunc tempus spargendi lapides, seu filios generandi. Interim est longè certissimum, quod perpetua, præsertim per votum Deo professa, Virginitas in antiquo testamento nec prædicata fuerit, nec observata. Et observari non poterat. Et per Gentiles servari non valuit. Eis enim erat nudum, inerme, & sub libidine captivum arbitrium. Hæc splendidissima ac eminentissima virtus est gratia novi testamenti, initiata per sacratissimam Virginem, quæ omnium hominum prima dixit: *Quoniam virum non cognosco.* Quòd omnium in toto humano genere prima perpetuam virginitatem voverit, est constans traditio Ecclesiæ.

Et hinc ampliſſima ac plurima virginitatis encomia habemus apud antiquos Patres. Etiam in Apostolo ac ipso Evangelio. Et in sancti Joannis Apocalypsi sacræ Virgines coram Divina Majestate cantant canticum novum, quod nemo alius novit. Est novum novi testamenti canticum, in futuro Christi Domini regno insigniendum singulari laureola. Rationem dat in libro de Pudicitia noster Doctor: *Pudicitia est flos morum, honor corporum, decus sexuum, integritas sanguinis, fides generis, fundamentum sanctitatis, præjudicium omnis bonæ mentis.* Et in Tractatu de Virginum habitu sanctus Cyprianus: *Nunc nobis ad Virgines sermo est, quarum quò sublimior gloria, major & cura est. Flos est ille Ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum atque incorruptum, Dei imago respondens ad Sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi. Gaudet per illas, atque in illis largiter floret Ecclesiæ Matris gloriosa fœcunditas: Quantòque plus copiosa Virginitas numero suo addit, tantò plus gaudium matris augescit.* Et in Catholicæ fidei expositorio libello sanctus Epiphanius: *Fundamentum & velut crepido quædam in Ecclesia Virginitas est, quæ à pleriſque colitur & observatur, & in illustri quadam gloria & prædicatione versatur.* Quòd enim Sacras Virgines, dum prodirent, omnes cum admiratione & profunda veneratione spectarent, suprà à nostro Doctore audivimus. Est virtus adeò eminens, ut ipsam in nobis non veram, sed mendacio simulatam crediderit Imperator Licinius. Omnes ex sua infirmitate metiens censebat impossibilem. Ita in Magni Constantini vita testatur Cæsaræensis Eusebius. Ex eadem causa sceleratus ac Arianus Wandalorum in Africa Rex Hunnericus nostras Sacras Virgines, quòd cum Episcopis & Clericis crederet clandestinè scortari, jussit per suos inspici. Ita in libris de Wandalica persecutione testatur Victor Episcopus Uticensis. Idem est hodie Lutheranorum & Calvinistarum sensus. Castitatem, uti sibi, ita & nobis opinantur impossibilem, ideoque nos omnes suspicantur esse clanculo scortatores aut scortatrices.

Cap. 1.

Cap. 21.

L. 1 c. 46.

Et

Et hinc Sacræ Virgines dignum & altum in Ecclesia semper habuêre locum. Eum edicit in Catholicæ fidei ac disciplinæ expositorio libello sanctus Epiphanius : *Virginitatem solitaria vita proximè sequitur, quam in plerisque sexûs utriusque Monachis videmus.* Hisce subjungit Continentes, Viduas, castos conjuges. Virginalem gradum statuit Monasticâ utriusque sexûs professione altiorem. Alium ordinem statuit Apostolicarum Constitutionum Auctor, mandans ut publicus Ecclesiæ Conventus Eucharistiam sumat hoc ordine : Episcopus, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Lectores, Cantores, Monachi, Diaconissæ, Virgines, Viduæ, Pueri, omnis populus. Monachos præponit etiam Diaconissis. Ecclesiasticæ Hierarchiæ Auctor, quem aliqui credunt sanctum Dionysium Areopagitam, in epistola ad Demophilum affirmat Monachos excludi à Sacris adytis, seu à Clericorum choro, communicare tamen ad illorum speciosas portas ante omnem populum. Monachos Sacris Virginibus anteponit, postponit Diaconissis. Hæ namque cum masculino Clero serviebant in Sacris adytis, adeoque & istic communicabant. Quapropter variæ Ecclesiæ habuerunt varium ordinem. Existimo Monachos sancti Epiphanii tempore necdum fuisse in Antiocheno Patriarchatu consecratos, consecratas autem Virgines, acideò has istis à dicto Patre præponi. Hodie Monasticus status est longè dignior. Ex firmissimis fundamentis. Proindè Sacræ Virgines olim locum non habuerunt in Sacrario : Longè minùs sedem in sacro Tribunali. Hinc enim nescio quis apud Tertullianum Africanus Episcopus Sacram Virginem, ut sede honoraret, retulit inter Presbyterissas. Hinc item fuerunt inferiores Diaconissis. Hæ enim non in solo Sacrario serviebant, sed & in sacro Tribunali.

C. p. 21.

L. 8. c. 13.

Et hinc oritur prima quæstio, An Sacræ Virgines fuerint olim consecratæ ? Rationem dubitandi facit Apostolicarum Constitutionum Auctor, inducens sanctum Jacobum Apostolum pronuntiantem de Virginibus : *Virgo non fit ordinatione. Mandatum enim à Domino non habemus. Certare pro Virginitatis præmio est voluntatis, non ad criminationem conjugii, sed ad otium cultûs Dei.* Videtur asserere Sacras Virgines non consecrandas. Respondeo tamen semper fuisse consecratas. Et quidem in litteris ad Goffredum Vindocinensis Monasterii Abbatem sanctus Ivo Carnotensis Episcopus affirmat esse Institutum Apostolicum : *Consecratio Virginum ex Apostolica auctoritate Episcoporum privilegio reservatur.* Et rectè. Etenim quòd sanctus Clemens, sancti Petri Apostoli Discipulus, ac in Romano Pontificatu successor, sanctam Flaviam Domitillam, Virginem & Martyrem, sacro velamine consecra-

L. 8. c. 24.

Epist. 42.

crarit, ad ſeptimam Maii diem teſtatur Romanum Martyrologium. Quod ipſum ad vigeſimam tertiam Novembris diem adfirmat Martyrologion ſancti Adonis, Archi-Epiſcopi Viennenſis. Et quidem Domitilla erat Flavii Clementis, Romanorum Conſulis, ex ſorore neptis. Hæc conſecratio ex tunc erat tanti ponderis. Eandem laudat in libris adversùs Parmenianum Donatiſtarum Carthaginenſem Epiſcopum ſanctus Optatus Epiſcopus Milevitanus, de antiquo Idicrenſi in Numidia apud eamdem factionem Epiſcopo Felice ſcribens: *Felix comprehenſam puellam, cui mitram ipſe impoſuerat, à qua paulò ante Pater vocabatur, neſariè incæſtare nequaquam dubitavit.* Mitra apud Afros erat ſacri veli ſpecies, per ſolemnes preces conſueta ab Epiſcopo imponi, ideoque ejus impoſitio erat Virginis conſecratio. Hinc in litteris ad neſcio quem Epiſcopum Theodorum ſanctus Auguſtinus inter Sacramenta, quæ Donatiſtæ ſemper habuerunt, & quæ in ipſis ad Catholicam unitatem redeuntibus numquam violavit Mater Eccleſia, ponit etiam *continentiæ profeſſionem, & Virginitatis conſignationem.* Utique fieri conſuetam per impoſitionem mitræ. Eodem ritu Virgines olim conſecravit Romana Eccleſia. Lucet ex epiſtola ſancti Hieronymi ad Sacram Virginem Demetriadem: *Scio quòd ad imprecationem Pontificis Flammeum virginale ſanctum operuerit caput.* Etiam illam Virginem, quam è Hieroſolymitano Monaſterio rapuit ac ſeduxit neſarius Sabinianus Diaconus, affirmat Romæ in ſancti Petri Baſilica fuiſſe *Flammeo conſecratam.* Quòd nempè Flammeum, & ſacrarum & ſæcularium nuptiarum velum, ſacris Virginibus in conſecratione per Epiſcopum imponeretur. Africanæ mitræ meminit in libro de Velandis Virginibus etiam noſter Doctor, ideoque vetuſtiſſimus eſt hujus conſecrationis ritus, omninò ducens originem ab Apoſtolis.

Lib. 2.

Ep. 223.

Epiſt. 8.

Ep. 47.

Mitræ qualitatem exponit in ſexto libro ſanctus Optatus: *Jam illud quàm ſtultum, quàm vanum, quod ad voluntatem & quaſi dignitatem veſtram revocare voluiſtis, ut Virgines Dei agerent pœnitentiam, dicentes ut jam diu profeſſæ ſigna voluntatis capitibus, poſtea vobis ubentibus, immutarent. Ut mitrellas aureas projicerent, alias acciperent. Primò dicite, ubi vobis aliquid de Mitrella mandatum eſt? Virginitas enim voluntatis res eſt, non neceſſitatis.* Virginitatem eſſe voluntariam ac liberam oſtendit multis, atque proſequitur: *Nec ulla ſunt præcepta conjuncta, vel de qua lana Mitrella fieret, vel de qua purpura pingeretur. Non enim panno hoc poteſt virginitas adjuvari. Non enim inde compeſcuntur æſtus animi, quos interdum ætas accendit. Non indè ſublevatur mens, quæ nonnumquam deſideriorum ponderibus premitur. Nam ſi ita eſſet, non una, ſed plurimæ Virginis capiti imponerentur, ut quotieſcumque animum deſideria carnis*

pun-

pungerent contra impugnationem mentis mitrellarum numerus dimicaret. Res inventa est ad signum capitis, non ad remedium castitatis. Denique talis pannus & deturbari, & rodi, & perire potest : Et tamen Virginitas, si inlæsa sit, sine mitrella esse tuta potest. Spiritale nubendi hoc genus est. In nuptias Sponsi jam venerant voluntate & professione suâ, & ut sæcularibus nuptiis se renuntiasse monstrarent, spiritali Sponso solverunt crinem, jam cœlestes celebraverunt nuptias. Quid per vos ab ipsis exacta est professio secunda ? Quis est alter spiritalis Sponsus, cui iterum nuberent ? Quando mortuus est cui nupserunt, ut iterum nubant ? Nudastis denuò capita jam velata, de quibus professionis detraxistis indicia, quæ contra raptores aut petitores videntur inventa. In mitrella indicium est voluntatis, non castitatis auxilium : Ut rem jam Deo devotam ne qui sponsabat, jam perseveret petere, aut ne raptor audeat violare. Signum est ergò, non Sacramentum. Inveni-stis igitur hujusmodi virgines, quæ jam spiritaliter nupserant, quasi secundas coëgistis ad nuptias : Ut crinem iterùm solverent, imperastis. Detraxistis non capitis ornamenta, sed bonæ voluntatis indicia. Jam consecratas adspersistis immundis cineribus : Crines jussistis etiam salsa aqua perfundi.

Ex quibus verbis addiscimus varia. Primò, quòd mitra seu mitrella fuerit virginalis veli species. Secundò, quòd ipsa in virginis consecratione imponeretur per consecrantem Episcopum. Tertiò, quòd istud velum non esset ullum novi Testamenti Sacramentum, sed purum putum signum. Etenim luctanti castitati non erat adversùm libidinis impetus ullum remedium, levamen, vel auxilium. Hoc est, ex opere operato non dabat auxiliantem gratiam. Adeò antiquum & firmum est nostrum dogma de virtute operati operis. Quartò discimus, quòd mitra esset signum capitis, & spiritale nubendi genus. Erat spiritualis matrimonii flammeum. *Flammeum*, inquit in libris de re Vestiaria Octavius Ferrarius, apud Romanos *erat velum, quo novæ nuptæ caput nubebant. Undè & nuptiæ appellatæ.* Et in secunda ejusdem operis parte : *Flammeum velum fuit amiciendo capiti, quod perpetuò à Flaminia gestatum, boni ominis causâ ad nuptias translatum est.* Non à colore, sed à flamminia videtur nomen duxisse. Et hinc Romana Ecclesia velum, quod sacris Virginibus in consecratione imponebatur, appellavit etiam Flamium. Hinc item Africanam mitram sanctus Optatus scribit fuisse spiritale nubendi genus. Quintò discimus, quòd illa fuerit professæ & consecratæ Virginitatis signum contra sponsos, petitores, atque raptores : Ut Virgo *se sæcularibus nuptiis renuntiasse monstraret, & ne qui sponsabat, perseveraret petere.* Sextò, quòd sacræ Virgines gestarent mitrellas purpureas & aureas : Ex lana purpurea, auro intertexta. Erat ornamentum & laureola tantæ professionis & consecrationis. Septimò, quòd facinorosa Donatistarum audacia

P. 1. l 3. c. 21.

professis Virginibus datam à Catholicis Episcopis consecrationem ac impositam mitram exsufflarit cum aliis Sacramentis, atque iterarit. Quòd exsufflarit ipsam etiam professionem. Et hac de causa sanctus Optatus multis demonstravit istam mitram non esse gratiæ donativum Sacramentum, sed merum signum spontaneæ voluntatis. Quo scilicet evinceret nullum fundamentum, immò nullum fuisse fucum, ex quo iteraretur ista cæremonia, ac ipsæ sacræ Virgines adspergerentur immundis cineribus, & ipsarum crines aquâ falsâ lavarentur. Octavò discimus, quòd eadem audacia etiam mitrarum materiam mutaverit. Etenim jussit capitum signa immutari, projici mitrellas aureas, & alias accipi. Hæc verba : *De qua lana mitrella fieret, aut de qua purpura pingeretur*, insinuant quòd non tantummodo aurum, sed & purpuram jusserint auferri mitrellis, ac ipsas fieri de vili lana.

Elucidari hæc debent ex nostri Septimii libro de velandis Virginibus. Affirmat non quascumque dumtaxat Virgines, sed & maritatas mulieres, dum procedunt aut apparent in publico, oportere ve-
Cap. 17. lari, atque prosequitur : *Mitris enim & lanis quædam non velant caput, sed circumligant. A fronte quidem protecta, quà propriè autem caput est, nuda.* Affirmat mitras conjugatis etiam fœminis fuisse communes. Est antiquissimus earum ornatus. Etenim de sancta Judith habet sacer Textus : *Discriminavit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum.* Et inter ornamenta, quorum luxum in Judaicis fœminis damnavit Isaias Propheta, erant & mitræ. Quin & viris, & quidem militibus fuisse communes, ostendit hic Virgilii versus : *Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.* At viris incongruus, & ignominiosus erat iste habitus. Quale capitis operimentum fuerit mitra, non est hic disquirendi locus. Adduco tamen Jacobi Pamelii ad nostri Doctoris verba commentarium : *Mitra erat corona muliebris, atque adeò non velabat, sed circumligabat caput, ex qua pendebant fasciolæ, quæ phylla dicebantur.* Erat potiùs ornamentum, quàm plenum velum. Hinc enim mulieres, quæ in sola mitra procedebant, Doctor arguit. Quòd sacræ Virgines in solemni Ecclesiæ conventu nequeant habere sedem, seu quòd illis ad honorem nihil de loco permissum sit, docet in nono ejusdem libri capite, ac in decimo pergit : *Sic nec de aliquibus insignibus. Cæterùm satis inhumanum, si fœminæ quidem, per omnia viris subditæ, honorigeram notam virginitatis suæ præferant, quasi suspiciantur, & circumspiciantur, & magnificentur à fratribus, viri autem tot Virgines, tot spadones voluntarii, cæco bono suo incedant, nihil gestantes quod & ipsos faciat illustres.* Sacræ igitur Virgines tunc gestabant aliqua insignia, per quæ suspiciebantur, circumspiciebantur, ac magnificabantur à fratribus. Ea gestabant solæ fœ-

minei,

minei, non masculini sexûs Virgines. Et ipsa Tertullianus voluit abrogata. Audi causam : *Certi sumus Spiritum sanctum magis masculis tale aliquid subscribere potuisse, si fœminis subscripsisset.* Prædicat spiritum, qui istis diebus fuerat in Hæresiarcha Montano locutus, atque inter alias Ecclesiasticæ disciplinæ reformationes volebat ista etiam fœmineæ virginitatis insignia proscribi & aboleri. Erat spiritus Pythonicus. Et hunc librum Doctor omninò scripsit post suum lapsum. Verùm quæ ista insignia? Certè non alia, quàm purpureæ & aureæ mitræ. At istum facinorosum spiritum Catholica Mater Ecclesia non attendit, ideoque & aureæ ac purpureæ sacrarum Virginum mitræ permanserunt. Porrò Donatistæ Tertullianum habuerunt in pretio. Utpotè primum authorem iterandi Baptismatis. Creditur enim ille Agrippini Carthaginensis Archi-Episcopi, qui primus attentavit istud facinus, fuisse Presbyter : Et ipsum forsan in istam audaciam circumscripsit. Eam sanè constanter tuetur in libro de Baptismo. Ex ejus ergò principiis etiam Donatistæ mutarunt sacrarum Virginum mitras, ac ipsas auro & purpura spoliarunt.

Notandum est, quod sanctus Optatus multis demonstret virginalem professionem à mitrella non dependere, nec adjuvari per ipsam, aut roborari, sed esse spontaneæ electionis ac voluntatis. Eodem sensu accipiendus est Apostolicarum Constitutionum Author, dicens sacram Virginem non fieri ordinatione, seu impositione manuum. Quia nempe illam facit spontanea professio, cujus ista ordinatio est dumtaxat obsignatio & ornamentum. Et adducta Tertulliani verba fortiter innuunt, quòd sacræ Afrorum isto tempore Virgines solis mitris, ideoque non plenè, velarentur. Quòd mitras apertas gestarent. Si fuissent superimposito velo tectæ, Virgo per eas non poterat suspici, circumspici, & magnificari. Et hinc prodiit Doctoris liber de velandis virginibus. Non voluit ablatas mitras, sed dumtaxat spoliatas purpura ac auro, & velo tectas. Et istud voluit contra priorem consuetudinem. Lucet ex primo libri capite, ubi urget Christum Dominum dixisse in Evangelio, *Ego sum veritas*, nullibi autem, *Ego sum consuetudo.* Hinc concludit omnem consuetudinem veritati postponendam. Etiam omne *privilegium regionum.* Et addit solum Dogma apud Ecclesiam esse immobile, non disciplinam. Hinc infert antiquam disciplinam à novo Montani Paracleto potuisse mutari. Nempè disciplinam, quæ sacras Virgines permisit in sola mitra procedere. Horum plena elucidatio est alterius loci.

Secunda quæstio est, An omnes professæ Virgines olim fuerint

consecratæ? Respondeo non fuisse. Etenim in litteris ad sanctum Victricium Rothomagensem Archi-Episcopum sanctus Papa Innocentius primus distinguit duplicis ordinis sacras Virgines: Alias *quæ Christo spiritaliter nupserunt*, & velari à Sacerdote, seu ab Episcopo consecrari *meruerunt*; *alias quæ necdum sacro velamine tectæ, tamen in Proposito Virginali semper se permanere promiserunt.* Notanda sunt verba: *Velari meruerunt.* Demonstrant consecrationem dari non consuevisse sine meritis & examine, sed in ipsa servandum fuisse hunc Apostolicum Canonem: *Nemini citò manus imposueris, ne communices peccatis alienis.* Canones quos olim ad Gallorum Episcopos misit Romana Synodus, Jacobus Sirmondus rectè adscribit eidem sancto Innocentio. Et laudatæ ad sanctum Victricium Epistolæ penitùs concordant. Dictas sacrarum Virginum classes ita distinguunt: *Virgo velata jam Christo, quæ integritatem publico testimonio professa à Sacerdote prece effusâ benedictionis velamen accepit. Puella quæ necdum velata est, sed proposuit sic manere.* Et ad Rusticum Archi-Episcopum Narbonensem rescripsit sanctus Leo Magnus: *Puellæ quæ non coactæ parentum imperio, sed spontaneo judicio virginitatis Propositum atque habitum susceperunt, si posteà nuptias eligunt, prævaricantur, etiamsi consecratio non accesserit. Cujus utique non fraudarentur munere, si in Proposito permanerent. Ambigi verò non potest, crimen magnum admitti, ubi & Propositum deseritur, & consecratio violatur. Nam si humana pacta non possunt impunè calcari, quid eos manebit, qui corrumpunt fœdera Divini Sacramenti?* Et hæc est forsan Epistola, ex qua Hermannus Contractus scripsit magnum hunc Papam sanxisse, ut nulla sacra Virgo sacrum capitis velamen ac Episcopi benedictionem acciperet, nisi priùs bonis vitæ argumentis probasset se stabilem & firmam in custodia Virginitatis. Et Venetica Synodus affirmat esse quasdam professas Virgines, *quæ benedictionem per manus impositionem sub hujus Propositi contestatione consequuntur.* Etiam tertia Aurelianensis Synodus affirmat sacrarum Virginum aliquas esse consecratas, aliquas *in Proposito sub devotione vivere.* Tertia Parisiensis Synodus elucidat, dicens alias Virgines esse sacratas, alias quæ solâ *vestium commutatione Virginitatem fuerant publicâ declaratione professæ.* Et prima Matisconensis habet: *Virgo religionem professa, vel benedictionem consecuta.* Eandem Virginum distinctionem firmant alia plura testimonia. Omnia altè clamant hanc consecrationem fuisse per aliquot annos professæ ac ex integro servatæ virginitatis magnum præmium. Et professam virginitatem accipiunt ad sensum tertiæ Parisiensis Synodi: Intelligunt professionem factam cum mutatione vestium.

Epist. 2 cap. 12. & 13.

Cap. 1. & 2.

Cap. 15.

A. 443.

Cap. 4.

Cap. 16.

Cap. 5.

Cap. 12.

Eadem testimonia affirmant virginitatis professionem fuisse in con-

sec-

secratione iteratam ac renovatam: Consecrationem fuisse illius signaculum solemne, ac publicum ab Ecclesia infixum sigillum.

Et hinc oritur tertia quæstio, Quod & quale vinculum consecratio professioni addiderit? Quod addiderit aliquod vinculum, manifestè affirmant adducta sancti Leonis verba: *Nam si humana pacta non possunt impunè calcari, quid manebit eos, qui corrumpunt fœdera Divini Sacramenti?* Loquitur ex sancto Innocentio, qui in laudata ad sanctum Victricium Epistola scribit simplicem professionem esse dumtaxat bonæ fidei contractum: Quia nempe per consecrationem sigillata professio est contractus novo vinculo vestitus. Quod ipsum aut edicunt, aut palam supponunt & alii Canones. In antiquo Longobardorum Codice habemus hac de re legem Luitprandi Regis: *De his fœminis, quæ velamen Religionis in se recipiunt, aut à parentibus suis Deo voventur, aut ipsæ elegerunt Religionis habitum, aut vestem Monachicam induere videntur, quamquam à Sacerdote consecratæ non sint, sic nobis justum apparuit esse pro Dei amore, ut in ipso habitu in omnibus perseverent, nec sit excusatio malis hominibus, dicendo quod consecratæ non sint, & ideò si copulentur, culpam non habeant.* Lib 2. tit. 39. 37. cap. 1. Nigrum, quem tunc sacræ in privatis ædibus Virgines assumebant, habitum Longobardi appellabant habitum Divæ Virginis. Emissum perpetuæ castitatis votum quidam per ejus assumptionem censebant non fieri solemne, nec firmari in dirimens matrimonii impedimentum, sed opùs esse accessu Episcopalis consecrationis. Censebant à tali voto matrimonium impediri, non dirimi. Et istum errorem Regia Luitprandi lex evertit ac damnat. Damnat ex antiquo Ecclesiæ sensu, magno Leone, aliisque jam adductis Canonibus. Quod tamen istiusmodi matrimonium non dirimeretur, videtur olim sensisse, ac sancto Victricio rescripsisse sanctus Innocentius. Ejusmodi enim attentatum conjugium nec ad dissolutionem damnavit, nec ad perpetuam, sed solummodò ad temporalem coëgit pœnitentiam: *His agenda aliquanto tempore pœnitentia est, quia sponsio earum à Deo tenebatur.* At hoc Responsum movit Gallicanam Ecclesiam ad denuò referendum, & consultandum *de velatis, & de mutato Proposito*, seu solo voto & mutata veste ligatis virginibus: *Quid exindè judicatum sit?* Postulavit Innocentii Rescriptum elucidari. Hinc suam Synodum adunavit Pontifex, & Gallis remisit suprà laudatos Canones. Et videtur ista Synodus ejus judicium firmasse. Ita fortiter suadet secundus Canon. Et in ipso Doctores aut Episcopi, qui apud Longobardos istud ipsum voluerunt, forsitan se fundaverint. Quidquid sit, oppositum sentire constanter perrexit Gallicana Ecclesia, & ipsi in litteris ad Rusticum Narbonæ Metropolitam adjunxit se Leo magnus. Haud du-

biè eandem quæstionem à Rustico rogatus. Et meritò se adjunxit. Etenim apud antiquos non sola Monastica professio aut sacer Ordo, sed & quodvis, etiam propriâ voluntate assumptum, sigillum reddebat votum solemne, & futuras nuptias dirimebat. Latiùs hæc ostendi in Dissertatione de antiqua Latini Cleri continentia. Nihilominùs Episcopalis consecratio addebat voto singulare obligationis vinculum. Lucet ex adductis testimoniis. Magnus Leo Pontifex ipsum appellat *fœdus Divini Sacramenti*. Elucidat in Rescripto ad Gallicanos Episcopos laudata Innocentii Synodus: *In ejusmodi muliere quot sunt causæ, tot reatus. Integritatis Propositum mutatum, Velamen amissum, fides prima depravata, atque in irritum devocata.* Cap. 1.

Et hinc nascitur quarta quæstio, An hæc consecratio fuerit aut sit verum novi Testamenti Sacramentum? Etenim ita censere videtur magnus Leo, & ipsi adstipulatur Author Apostolicarum Constitutionum, istam consecrationem appellans Cheirotoniam, seu impositionem manuum. Hæc vox apud Græcos importat Sacramentum Ordinationis. Eodem modo appellat Synodus Venetica. Et in litteris ad Siagrium Veronensem Episcopum sanctus Ambrosius nescio quam sacram Virginem affirmat fuisse sancti Zenonis, qui Siagrium proximè præcesserat in eadem Cathedra, *judicio probatam, & benedictione sanctificatam.* Quæ verba omninò videntur asserere virtutem operati operis. Et in Decretali ad Lucaniæ Antistites Epistola sanctus Gelasius sancit sacras Virgines in certis dumtaxat temporibus consecrandas, excipit mortis articulum, & adjungit exceptionis causam: *Ne sine hoc munere de sæculo exeant.* Et sacras Viduas statuit non velandas ab Episcopo, & addit: *Eis sic Ecclesiastica sunt ferenda subsidia, ut nihil committatur illicitum.* Etiam voces, *Ferenda subsidia*, videntur laudare operis operati virtutem. Et munus, sine quo sacra Virgo non potest ab Episcopo transmitti ad aliud sæculum, omninò videtur esse effectus alicujus Sacramenti. Cap. 4. Ep. 46. Epist. 9.

Respondeo tamen esse ac semper fuisse ritum dumtaxat Ecclesiasticum, non Divinum Sacramentum. Ita nobis lucidè jam dixit sanctus Optatus. Etiam Tertullianus à se impugnata virginalis mitræ insignia palam supponit non esse Sacramentum. Ac istud ipsum censuerunt & Donatistæ. Nam ex hac communi doctrina sanctus Optatus concludit nullum illis fuisse fundamentum aut fucum mutandi mitras, aut ipsarum impositionem, hoc est, sacrarum Virginum consecrationem exufflandi & iterandi. Nec enim de sola mitra, sed & de ejus impositione, & tunc dari consueta consecratione omninò loquitur. Miscet tamen aliqua, quæ de sola mitra oportet accipi. Nempe

pe dum dicit in mitra nullum esse Sacramentum, nullum levamen tentationum, nullum castitatis remedium aut auxilium. Etenim Episcopalis mitram imponens benedictio est omninò aliquod latè dictum Ecclesiæ Sacramentum, aliquod humanæ infirmitatis remedium, levamen, auxilium, non ex operato opere, sed ex communione Sanctorum, cujus merita solemnibus suorum Sacerdotum benedictionibus Ecclesia adjungit, ac facit cooperari. Et hæ etiam preces à sanctis Patribus & Synodis frequenter appellantur Cheirotonia, seu manus impositio. Et sanctus Gelasius etiam viduale velamen, quod ab Episcopo non imponebatur, ideoque nullam habebat Sacramenti umbram, appellat Ecclesiastica subsidia.

Quinta quæstio est, Quis sit hujus consecrationis Minister? Ex Theodori Cantuariensis Archiëpiscopi, per Dominum Lucam Dacherium nuperrimè vulgatis, Capitulis Respondeo: *Secundùm Græcos Presbytero liceat Virginem sancto velamine consecrare, & reconciliare pœnitentem, & facere oleum exorcizatum, & infirmis Chrisma, si necesse sit; secundùm Romanos non nisi Episcopis solis.* Et suprà: *Presbyter potest Abbatissam consecrare.* Utique secundum Græcos. Quod apud Latinos solus Episcopus possit consecrare Virgines, est antiquissima consuetudo, ipsamque sanctus Ivo suprà dixit esse Institutum Apostolicum. Et hinc de Felice Idicrensi Episcopo, quòd sacris Virginibus mitras imposuisset, suprà audivimus à sancto Optato. Et in secunda Carthaginensi Synodo nescio cujus Civitatis Episcopus Fortunatus dixit: *Si jubet Sanctitas vestra, suggero. Nam memini præterito Concilio fuisse statutum, ut Chrisma, vel Reconciliatio pœnitentium, necnon & puellarum Consecratio à Presbyteris non fiant. Si quis autem emerserit hoc faciens, quid de eo statuendum sit?* Et Aurelius Carthaginensis Episcopus, ac totius Diœceseos Primas, Synodo retulit: *Audivit Dignatio vestra suggestionem fratris & Coëpiscopi nostri Fortunati. Quid ad hæc dicitis?* Et omnes Episcopi responderunt: *Chrismatis confectio, & puellarum Consecratio à Presbyteris non fiant. Vel reconciliare quemquam in publica Missa non licere Presbytero, hoc omnibus placet:* Canon palam statuit, & à priori Synodo statutum asserit adversùs nescio quorum Presbyterorum anteriora Attentata. Eundem morem constanter viguisse in Gallicana Ecclesia, evincit per Reiensem Synodum facta Armentario Ebredunensium degradato Episcopo gratia. Nicena Synodus omnibus Novatianensibus Episcopis, quos exuit omni Episcopali dignitate ac functione, fecit tamen gratiam, ut non tantummodò possent manere Presbyteri, sed & per quemvis Catholicum Episcopum assumi in Chorëpiscopos. Eandem gratiam Reiensis Synodus fecit dejecto Armentario, & adjecit: *Armentarius*

Cap. 20.

Cap. 3.

in

in Ecclesia quoque, in qua ordinatus fuerit Chorepiscopus, consecrandi Virginem, sicut confirmandi Neophytum, jus habebit. Ei permittit has duas Episcopales functiones. Quod ambæ in Gallicana Ecclesia privativè spectarent ad Episcopos. Et apud sanctum Hieronymum exstat, ficta quidem & spuria, antiqua tamen ac erudita nescio cujus Gallicani Doctoris ad Rusticum Narbonensem Metropolitam Epistola, ac dicit:

Epist. 13 *Sola propter authoritatem summo Sacerdoti Clericorum ordinatio, & Virginum consecratio reservata est, cum Basilicæ, Altaris & Chrismatis dedicatione vel sanctificatione, ne à multis disciplina Ecclesiæ vendicata concordiam Sacerdotum solveret, scandala generaret.* Et antiquus, qui in Gallicana Ecclesia pleFol. 167. nissimè viguit, Romanorum Ordo habet: *Presbyteris licet viduas velare, Episcopis solis Virgines.* Et sexta Parisiensis Synodus statuit: *Quorundam*

Lib. 1. c. *relatu didicimus, quosdam Presbyteros suæ mensuræ immemores, imò Canonicæ*
41. *authoritati resultantes, in tantam audaciam prorupisse, ut sacrarum Virginum consecratores existerent. Et hoc ad negligentiam Episcoporum pertinere dubium non est. Quod quia Canonicæ authoritati minimè concordat, ne ulterius quisquam Presbyterorum id facere præsumat, prorsùs inhibemus. Quod si fortè, quod non optamus, aliquis Presbyterorum id facere præsumpserit, utpotè Canonicæ authoritatis transgressor, irretractabiliter feriatur.* Et quod hoc ex Apostolica traditione descendat, suprà audivimus à sancto Ivone. Idem Ivo in sui De-

Cap. 52. creti septima parte ponit hunc Rothomagensem Canonem: *De puellis Virginibus à Presbyteris non velandis statutum est, ut si quis hoc facere tentarit, tanquam transgressor Canonum damnetur.* Vetusta est ista Synodus. Nam plures ejus Canones suo Codici inseruit etiam Regino Abbas Prumiensis. Eundem Canonem suo Capitulari inseruit Odo Parisiensis Episcopus. Proindè magni semper ponderis fuit hæc consecratio. Res enim mediocres non solent Episcopis reservari. Æquatur confectioni Chrismatis, Christianæ Confirmationi, publicæ pœnitentium Reconciliationi, ac dedicationi Basilicarum atque Altarium.

Sunt tamen casus, in quibus Presbyter Latinus olim potuit consecrare Virgines. Eos habemus in tertia Carthaginensi Synodo:

Cap. 36. *Presbyter inconsulto Episcopo Virgines non consecret, Chrisma verò nunquam conficiat.* Virginum consecrationem canon permittit Presbyteris ab Episcopo delegari. Utique ex gravibus causis, quæ etiam solemnem pœnitentium Reconciliationem, Basilicarum dedicationem, & Christianæ Confirmationis collationem permittant illis delegari. Quod enim & hanc Latini etiam Episcopi Presbyteris olim delegaverint, possit lucidè demonstrari. Et quidem ista Episcopi delegatio debet esse singularis, & ad singulos actus. Et dari potest à solo Episcopo.

Hinc

Hinc vacante sede fieri non posse Virginum consecrationes, rectè affirmat antiquum Chronicon Moguntinæ Ecclesiæ. Quòd etiam per generalem Episcopi Vicarium delegari non possit, docet in opere de potestate Episcopi Augustinus Barbosa. Quidquid sit, suis ad Goffredum Vindocinensem Abbatem litteris addit sanctus Ivo: *Consecratio Virginum, quæ ex authoritate Apostolica Episcoporum authoritati reservatur, si aliquando à Presbyteris usurpetur, propter Sacramentum Christi & Ecclesiæ, quod ibi continetur, nullatenùs ab Episcopis iteratur.* Proindè ista reservatio actum, si à Presbytero attentetur, esse facit dumtaxat illicitum, non invalidum. Et nota hac in consecratione contineri Christi & Ecclesiæ Sacramentum. Est enim spirituale conjugium inter consecratam Virginem & Christum Dominum. Undè & huic imponitur annulus, ac nuptiale Flammeum. Hinc item antiqui Canones perpetuæ castitatis sine consecratione professionem dicunt esse dumtaxat sponsalia. Et istud matrimonium, uti & carnale, significat matrimonium Christi Domini cum Ecclesia. Et ideò est etiam Sacramentum: At non pari ratione. Quocirca in adducto loco Augustinus Barbosa, affirmans hanc consecrationem ab Episcopo delegari non posse, nisi alteri Episcopo, secundùm hodiernos Romani Pontificalis Canones loquitur, non secundùm antiquos. Quidam tamen hodie Abbates habent privilegium consecrandi Moniales sui ordinis, & suæ subjectionis. Et ut omnes Episcopales ritus tunc adhibeant, sanxit Sacra Congregatio Dominorum Cardinalium.

Col. 7. Alleg. 27. nu. 55. Epist 41.

Et quidem olim non soli Presbyteri, sed & quædam Abbatissæ attentarunt consecrationem suarum Monialium. Lucet ex Capitulari, quod ad Episcopos & Abbates olim scripsit Carolus Magnus: *Auditum est aliquas Abbatissas contra morem sanctæ Dei Ecclesiæ velare Virgines cum benedictione sacerdotali. Quod omninò à vobis, sanctissimi Patres, illis esse in vestris Parochiis interdicendum scitote.* Eundem abusum damnat sexta Parisiensis Synodus: *Inter cætera, quæ contra Religionem Christianam in Ecclesia Christi fieri cognovimus, non minùs emendatione & congruâ correctione dignum invenimus, quòd quædam Abbatissæ & cæteræ Sanctimoniales non solùm viduas, sed etiam virgines puellas velare solitæ sint. Quòd quantum sexui fœmineo illicitum, & à Religione Christiana sit alienum, omnis qui sanum sapit facilè advertit. Penè igitur in omnibus Monasteriis puellaribus hujusmodi velatas invenies. Idcircò etenim hujusmodi hoc modo potiùs, quàm à Sacerdote velari volunt, quia dum clanculò se corrumpunt, nihil sibi obesse ad peccandum tale velamentum putant. Ita ergò idem illicitum & temerarium factum habetur in usu, ut vix aut viduæ velari à Presbyteris, aut puellæ virgines consecrari expetant à Pontificibus. Nulli quippè dubium est, quin hoc factum ex toto à Divina abhorreat authoritate, & ad negligentiam*

Lib. 1. cap. 76. Lib. 1. cap. 43.

tiam quorundam pertineat Sacerdotum. Verùm ne deinceps fieri præsumatur, omnes in commune inhibendum decrevimus. Ac si forte aut Abbatissa, aut alia quælibet Sanctimonialis post hanc definitionem in tantam audaciam proruperit, ut viduam aut puellam virginem velare præsumat, congruâ ab Episcopo suo correctione coërceatur, & pœnitentiæ Canonicæ usque ad satisfactionem subdatur. Fœminea audacia occasionem & originem sumpsit ex Caroli Martelli in Ecclesiasticas facultates violenta rapina. Hæc omnes Francici Regni per Galliam ac Germaniam Ecclesias redegit ad extremam inopiam, atque ita plures tandem orbavit Episcopis & Clericis. Et miseria mansit usque ad Apostolatum sancti Bonifacii. Hinc isto medio tempore quædam Abbatissæ, quòd Episcopos non haberent, cœperunt suas Moniales velare & consecrare. Et abusus transiit in firmam adeò consuetudinem, ut non solummodò per Magnum Carolum, sed & per ejus filium ac successorem pium Ludovicum, & varias sub ipsis Synodos debuerit impugnari & aboleri. Simile Decretum Isidori Mercatoris Collectio adscribit sancto Pontifici Eutychiano. At certum est, quòd sit alicujus Gallicanæ Synodi. An sit sexta Parisiensi anterius vel posterius, ignoro. Quin etiam posterioribus sæculis ad Palentinum & Burgensem Hispaniarum Episcopos scripsit Innocen-

Lib. 1. Ep. 187. tius III. *Nova quædam nuper nostris sunt auribus intimata, quod Abbatissæ Moniales proprias benedicunt, ipsarumque confessiones criminalium audiunt, & legentes Evangelium præsumunt publicè prædicare.* Et hanc epistolam suo Decretalium codici inseruit Gregorius IX. Quòd nempè abusus necdum

Lib. 5. tit. 38. cap. 10. esset plenè evulsus. Quòd etiam quædam Græcorum Abbatissæ voluerint suarum Monialium confessiones audire, lucet ex Theodori Balsamonis Antiocheni Patriarchæ Responsis ad quæstiones Marci

Quæst. 34. Patriarchæ Alexandrini. Virginum consecrandarum audacia non legitur fuisse apud Græcorum Abbatissas. Et eam Latina semper Ecclesia constantissimè damnavit.

An Græci istam consecrationem permiserint Presbyteris, & an adductus à sancto Theodoro Cantuariensi Canon sit legitimus ac authenticus, non possum affirmare. Certè alium similem Canonem huc usque non vidi. Et ad supra laudatum secundæ Carthaginensis Synodi tertium Canonem scribit Sacrorum Canonum summus apud Græcos Doctor Theodorus Balsamon: *Puellarum consecratio non est Diaconissarum per manuum impositionem ordinatio, sed mos erat puellas ad Ecclesiam adduci virginitatem profitentes, & eas Episcopi per preces consecrabant ut Deo dedicatas, & illi earum custodiæ curam gerebant. Hæc ergò à Presbyteris fieri prohibuit Synodus, quemadmodum & templorum consecrationem, & dedit eorum facultatem Antistitibus.* Et infrà: *His ita se habentibus, dicunt aliqui, quod*

quo-

quoniam ab Antistitibus sit puellarum consecratio, non licebit monasterii Præfecto, qui est sacratus, quemvis Monachum tondere sine Episcopali permissione. Idem enim est puellarum consecratio & Monachorum tonsura. Mihi autem videtur Sacerdotes Præfectos posse citra ullum impedimentum tondere, etiam sine Episcopali permissione. Videtur palàm affirmare, quòd apud Græcos, ut & olim apud Afros, Virginum consecratio fuerit reservata Episcopis. Et ad hunc morem firmandum Trullana Græcorum Synodus istum etiam Carthaginensem Canonem inseruit suo Codici. Quin imò hæc insertio videtur esse longè antiquior. Eam enim ista Synodus non induxit, sed dumtaxat est prosecuta. Interim sanctus etiam Theodorus fuit vir Græcus, summusque Sacrorum Canonum Doctor, ac ideò de ejus fide non possit dubitari. Existimo variis Græcorum locis aut temporibus fuisse varias consuetudines. Eorum Ecclesiæ, quæ Presbyteris permiserunt collationem Christianæ Confirmationis, etiam Virginum consecrationem posint credidisse. Hæc enim sunt connexa. Et ambas degradato Episcopo Armentario permisit etiam Reiensis Synodus.

Sexta quæstio est, Quæ ætas requiratur in consecranda Virgine? Respondeo requiri ætatem plenè adultam. Hinc licet olim impuberes, etiam infantes, puellæ potuerint per parentes Domino Deo ac Monasteriis donari, & per istam donationem profiteri & ligari, attamen nonnisi in adulta ætate potuerunt consecrari. Ita apud Gregorii noni Decretalia testatur Papa Clemens tertius. Loquitur cum novella lege Imperatorum Leonis & Majorani ad Basilium Prætorio Præfectum, inferiùs laudanda & adducenda. Ecclesiæ variæ olim exquisierunt variam ætatem. Antiquum Africanæ Ecclesiæ morem edicit vigesimus sextus Canon secundæ Milevitanæ Synodi: *Placuit ut quicumque Episcoporum, necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cùm vel petitor potens vel raptor aliquis formidatur, vel si aliquo etiam mortis scrupulo periculoso compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, seu velavit intra viginti quinque annos, non ei obsit Concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.* Hic posterior Canon periit aut latet. Ex adducto interim discimus plura. Primò, quòd apud Afros Sacra Virgo velari seu consecrari non potuerit, nisi expleto ætatis anno vigesimo quinto. Secundò, quòd Episcopus in aliquot annis potuerit ob causas dispensare. Et causæ exprimuntur. Et inter ipsas est parentum devotio, anhelantium videre consecratam filiam. Et hinc discimus tertio, quòd Romana Ecclesia, hodie ex simili causa dispensans in ætate requisita ad Presbyteratûs ordinem, nitatur antiquo fundamento. L. 3. Tit. 31. c. 12.

Longè majorem ætatem olim exquisivit Gallicana Ecclesia. Lu-
Cap.19. cet ex Agathensi Canone : *Sanctimoniales, quantumlibet vita earum & mores probati sint, ante annum ætatis suæ quadragesimum non velentur.* Verùm hanc disciplinam dissipavit vel Merovingiorum Regum ignavia, vel Caroli Martelli in Ecclesiasticas facultates violentia. Etenim avitam
L.1 c.46. disciplinam reparans magnus Rex Carolus statuit in suis Capitularibus : *Ut Virgines non velentur ante viginti quinque annos, nisi rationabili necessitate cogente.* Et suam sanctionem firmat ex adducto Milevitano Canone. Ipsum producit integrum. Proindè avita Gallicanæ Ecclesiæ disciplina erat tunc circa hoc punctum adeò prostrata, ut ipsam plenam reducere ausus non fuerit tantus Rex, sed ejus in locum posuerit disciplinam Africanam, longè laxiorem. Et hanc ejus moderaCap. 46. tionem probavit ac firmavit Francofordiensis Synodus : *De Virginibus, quo tempore velandæ sint, vel quibus occupationibus ante annos viginti quinque detinendæ, si necessitas compellit, ea quærantur quæ in Canone scripta sunt.* Utique Africano Canone. Eundem Canonem laudat, ac suum facit tertia
Cap. 38. Turonensis Synodus : *Virginibus sacrum velamen accipiendum Decreta Patrum interdicunt ante viginti quinque annos, nisi fortè aliquâ cogente necessitate, pro qua licitum est hæc Statuta mutare, ut in Canonibus, si requiratur, inveniri potest.* Laudat non Canonem, sed Canones. Exponit Capitulare Imperatoris Ludovici Pii, laudans duos Africanos Canones : Decimum sextum, & nonagesimum tertium. Hunc adducit integrum : Et est jam à nobis adductus Milevitanus. Sexti-decimi adducit solum
L. 1. c. 107. compendium : *De tempore velandarum Puellarum in Africano Concilio, Capitulo decimo-sexto continetur, ut non ante viginti quinque annos consecrentur.* Usus fuit eà collectione, quam hodie passim appellant Concilium Africanum sub Pontificatu Bonifacii primi. Hac enim in collectione iste Canon, qui in Africano apud Græcos usitato codice est centesimus trigesimus sextus, est nonagesimus tertius. Utraque autem in collectione alter Canon deest. Proindè videtur perditus medio inter nos & istas Francorum sanctiones tempore. Alterum Canonem laudat in litteris ad sanctum Nicolaum primum Pontificem, exstantibus in tertia Suessionensi Synodo, etiam Hincmarus Metropolita Remensis. Porrò hic Canon toties tunc per Francorum Reges ac Synodos innovari debuit, quòd inveterata Sacrarum Virginum ante vigesimum quintum annum consecrandarum consuetudo vix posset eliminari.

Aliarum Ecclesiarum antiquos mores ignoro. Etenim Chalcedonensis Canon, consecrandam Diaconissam mandans esse quadraginta annorum, huc non pertinet. Quòd enim alia sit Diaconissæ alia sacræ Virginis apud Græcos ratio & consecratio, nobis supradixit

xit magnus eorum Doctor Theodorus Balsamon. Et Chalcedonenses Canones multo tempore non fuerunt probati Romanæ ac omni Latinæ Ecclesiæ, ideoque ligarunt solos Orientales. Pro Romana & Latina Ecclesia quidam sancto Pio primo Pontifici adscribunt hoc Decretum: *Virgines non velentur ante viginti quinque annos ætatis, nisi fortè necessitate periclitantis pudicitiæ Virginalis.* At est spurium: Est fragmentum, alteratum tamen, desumptum ex Milevitano Canone. Quod ipsum in suo Capitulari advertit Regino Abbas Prumiensis. Credidi- L. 2. cap. 177. rim tamen istum morem olim viguisse in Romana Ecclesia. Nam qui istud Decretum sancto Pio affinxit, est antiquus Scriptor, non ignarus Romanæ disciplinæ. Et nobis suprà dixit Clemens tertius Pontifex sacras Virgines non consecrandas ante ætatem adultam. Et vigesimus quintus annus est ætas plenè adulta. Sub Magni Leonis Pontificatu grassabatur abusus, de quo in novella ad Palladium Italiæ Prætorio Præfectum lege Imperatores Leo & Majoranus: *Quis ferat parentes filias, quas oderunt, his non tam dicare, quàm damnare consiliis, ut eas in annis adhuc minoribus constitutas necessitati continuæ virginitatis addicant, ac ne adolescentibus animis aliud velle fit liberum, capitibus invitarum sacrum velamen imponant?* Grassabatur tunc in Italia abusus, qui postmodò ex Merovingiorum Regum desidia aut Caroli Martelli violentia ortus est etiam in Galliis. Grassabatur præsertim apud illustres familias. Et adversùs illum laudati Imperatores sanxerunt: *Edictali lege sancimus filias, quas pater materve à sæculari permixtione translatas Christianæ fidei servare præcepta continuatâ Virginitate censuerint; in beatæ vitæ Proposito permanentes, non ante suscepto honorato capitis velaminè consecrari, quàm quadraginta annos emensæ talibus infulis inoffensa meruerint observatione decorari.* Et in prævaricantes adjiciunt graves pœnas. Et de Magno Papa Leone, qui istis Imperatoribus convixit, scribit liber Pontificalis: *Leo constituit, ut Monocha non acciperet velaminis capitis benedictionem nisi probata fuerit in Virginitate sexaginta annos.* Legendum est: *Quadraginta annos.* Etenim aut lex Apostolicum Decretum, aut hoc illam confirmavit, ideoque debent concordare. Licet ista lex præferat non solius Majorani, sed & Leonis nomen, data tamen est pro sola Latina Ecclesia. Est solius Majorani. Est enim data Ravennæ. Data est Leone & Majorano Augustis Consulibus: Eorum imperantium secundo, sedentis Leonis Papæ decimo nono, Christi Domini anno post quadringentesimum quinquagesimo octavo. Data videtur ad sancti Pontificis preces, ideoque ejus Decretum confirmasse. Quibus moribus antea vixerit Latina Ecclesia, ignoro. Certum est juxta istam legem & Decretum postmodò vixisse. Et ex hoc fonte prodiisse videtur suprà adductus

Canon Agathensis. Quòd nempè Romana Ecclesia suam disciplinam traduxerit in Galliam. Existimo quòd Francorum ad Occidentale Imperium promotio Gallicanam ex Africana disciplina mutuatam mitigationem portarit ac traduxerit per omnem Latinum orbem, etiam in Romanam Ecclesiam. Nam & illam in Francofordiensi Synodo probavit Legatio Apostolica. Eandem hodiè probat Romanum Pontificale, mandans à consecranda Virgine esse expletos viginti quinque annos. Haud dubiè hæc disciplina apud istud Pontificale est antiqua.

Octava quæstio est, An in Virginem consecranda debeat esse corpore integra? Respondeo semper debuisse, ac etiamnum debere. Etenim Romanæ Ecclesiæ laudatum Pontificale mandat, ut consecrandas Virgines consecraturus Episcopus secretò singulas de hac re examinet. Quomodo Magnus olim Gregorius, etiam examinabat consecrandos Episcopos: Quia tunc omnis carnis, etiam occultissimus, lapsus faciebat ex vigente adhuc Apostolico Canone irregularem. Nescio quis olim Stabulensis Cænobii Monachus à venerabili Ruperto Abbate Tuitiensi quæsivit: *Si in virginitatis Proposito corrupta consecrari debeat vel possit?* Notanda sunt verba: *In virginitatis Proposito.* Hoc est, post emissam virginitatis solemnem professionem. Mediorum sæculorum disciplina, uti in sacro Ordine factum, & factum in laicali vita carnis lapsum distinxit in viris, & istos solos ex illo censuit fieri irregulares; ita iste Monachus distinxit in sacra professione lapsam, ac lapsam in sæculo Virginem, & videtur supposuisse istam solam esse consecrationis incapacem. Hinc de ipsa sola retulit ad venerabilem Rupertum. Et opinatus est à se referri difficilem quæstionem. Et Rupertus suo Responso in fundamentum præfixit hunc locum sancti Jeremiæ Prophetæ: *Vulgò dicitur, Si dimiserit vir uxorem suam, & recedens ab eo duxerit virum alterum, nunquid revertetur ad eam ultra? Numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.* Et tunc respondet: *Cùm hoc Dominus dicat, non audeo dicere, quòd consecrari non debeat vel possit, quæ modo præscripto à sponso suo Christo recessit. Differt tamen non nihil ipse ordo consecrationis. Quæ virginitatis sigillum custodivit, dum sacrum velamen suscipit, nudato capite, & revelatâ facie ad speculandam Domini gloriam adsistit, signumque primæ fidei annulum accipit, & voce publicâ dicit*: Annulo suo subarrhavit me Dominus meus Jesus Christus, & tamquam sponsam decoravit me coronâ. *Item:* Posuit signum in faciem meam, ut nullum præter eum amatorem admittam. *Ejusmodi insignia non aguntur illi, quæ postquam in sæculo conversata est, virum cognovit. Veniens ad conversionem*

Cap. 3.

sacrum

sacrum velamen accipit, sed operto capite, & absque annulo sacrum velamen superinduit, gratiam sortita sæculi, id est, vidualis ordinis. Quæ in sancto Proposito corrupta est, non parum consequitur, si revertens ad virum suum Christum taliter suscipitur. Respondet violatas in laicali vita Virgines, dum postmodò Moniales fiunt, non plenâ virginum consecratione donari, sed dimidiatâ dumtaxat aliquâ benedictione benedici in Viduas, ideoque lapsas in Monasterio Virgines esse eodem modo tractandas. Plenam verarum Virginum consecrationem demonstrat illis non convenire

Agit de istis, quarum lapsus est publicus, aut certè non est occultus. Hinc prosequitur: *Verumtamen si corruptionem ejus nemo scit præter eum, cui secretam & spontaneam fortè confessionem obtulerit, fateor tibi, quia definire non audeo, quòd integrâ consecratione consecrari non debeat vel non possit. Nam virili sexui est magnus non solùm veniæ, sed etiam gratiæ locus ex Sanctorum Decretis reservatus, ubi peccatum non taliter admissum est, ut vulgus sciat, & persona infamis habeatur.* Ecclesiasticæ disciplinæ sanctitas pedetentim decrevit. Primitiva habuit & custodivit hunc Apostolicum Canonem: *Oportet Episcopum & Diaconum sine crimine esse.* Hinc quisquis novum suum hominem vel unica, licet secretissima, non dumtaxat fornicatione, sed etiam immunditia macularat, erat perpetuò irregularis. Media Christi Domini sæcula rigorem mitigarunt, & contraxerunt ad maculationem hominis per majorem Ordinem consecrati. Posterior ætas etiam hanc maculationem admittit non tantùm ad recipiendum, sed etiam ad suscipiendum gradum, dummodò tamen non sit publica, aut publicè infamis. Nostra nimia licentia vult esse plenè probatam. Quin nec probatæ infligit irregularitatem. Nam & nuper Pius quintus Pontifex non quosvis, sed solos consuetudinarios nefandi etiam flagitii reos proscripsit à sacris Ordinibus. O Antiqui Canones cur dormitatis ?. Rupertus juxta istam sui temporis de Clericis disciplinam scripsit, ipsamque extendit ad sacras Virgines. Uti istos à Clericali, ita has à Virginali consecratione censuit ob solum in externo foro notum flagitium esse excludendas. Et suam assertionem confirmat: *Sed rursùs & ratio sentit, & lex sacra decernit puellam nihil debere pati, quæ corrupta est per vim. Sic enim scriptum est in libro Deuteronomii:* Si in agro repererit vir puellam, quæ desponsata est, & apprehendens concubuerit cum ea, ipse morietur solus, puella nihil patietur, nec est rea mortis. Quoniam sicut latro consurgit contra fratrem suum, ita & puella perpessa est. Sola erat in agro, clamavit, & nullus adfuit qui liberaret eam. *Virgo quoque fidelis*, utique sancta Lucia, *in sua passione & Christi confessione dicit:* Numquam inquinatur

cor-

corpus, nisi de consensu mentis. Nam si me invitam feceris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam. *Nam sic patitur violatorem castitas, sicut serpentem, sicut latronem, sicut barbarum. Igitur saltem de ejusmodi, id est, de illa quæ vim passa est & corrupta, concedendum est, quòd coronari possit, & ideò liceat illam sicut incorruptam consecrari. Licet beatus Hieronymus nullam exceptionem vel determinationem fecerit de modo superiori, id est, de lapsa secretò, quæ nullum Ecclesiæ Dei scandalum fecit, & quæ passim non est facta infamis, Sapientes viderint. Mihi videtur inæqualitas esse misericordiæ, ut non ita infirmiori fœmineo sexui, sicut fortiori, id est, virili condescendatur, in eo videlicet, ut Clericus secretò lapsus ex concessione Canonum etiam ad Sacerdotium suscipiatur, & puella secretò lapsa ad consecrationem, suo Proposito usitatam, non admittatur.* Ha-

C. 15.16. bes hæc in Ruperti libello de læsione Virginitatis.

17. Sancti Hieronymi à Ruperto laudatus locus est hic: *Audenter loquar, cùm omnia possit Deus, Virginem non potest coronare post ruinam. Vult quidem liberare de pœna, sed non valet coronare corruptam.* Non de danda per Episcopum consecratione agit, sed de danda per Dominum Deum laureola. Et tamen Rupertus fatetur locum hunc sibi adversari. Et jure merito. Etenim Episcopalis consecratio est cælestis laureolæ & divinæ coronationis prænuntia imago & imitatrix promissio. Quomodo igitur illam, quam Deus coronare non potest, possit Episcopus consecrare? Ruperto adversatur etiam sanctus Leo Magnus. sanciens Sanctimonialem deinceps non velandam, nisi per quadraginta annos esset probata in Virginitate. Hujus sanctionis confirmatrix Imperatoris Majorani lex vult illi adesse inoffensam Virginitatis per tot annos observationem. Hanc solam esse dignam istis infulis. Sanctionem ita intellexit etiam Hermannus Contractus. Eodem modo loquitur, ac intelligenda est Synodus Agathensis. Longè potentiùs Ruperto ad-

Cap. 18. versatur in libro de bono conjugali sanctus Augustinus. Successivam bigamiam docet non damnari ab Evangelio, & tamen ex ipsa non posse creari Episcopum ob defectum Sacramenti, seu sacræ significationis. Quia nempè Episcopus in suo corpore debet habere characteres, quibus spirituale ac perpetuum unius Christi cum una omnium gentium Ecclesia conjugium repræsentetur, aut certè per quos ista repræsentatio non evertatur. Et adjungit: *Quod acutiùs intellexerunt, qui nec eum, qui Catechumenus vel Paganus habuerit alteram uxorem, ordinandum esse censuerunt. De Sacramento enim agitur, non de peccato. Propter Sacramenti autem sanctitatem, sicut fœmina, etiamsi catechumena fuerit vitiata, non potest post Baptismum inter virgines consecrari, ita non absurdè visum est eum, qui excessit uxorum numerum singularem, non peccatum aliquod commisisse, sed normam quamdam Sacramenti amisisse, non ad bonæ vitæ meritum, sed necessariam ad Or-*

di-

dinationis Ecclesiasticæ signaculum. Non ergò delicti gravitas, sed Sacramenti defectus quodvis vitiatum fœminæ corpus reddit incapax hujus consecrationis. Uti idem defectus quodvis virile in plures uxores divisum corpus excludit à Sacerdotali aut Diaconali Ordinatione. Utrumque haud dubiè provenit ex Instituto Apostolico. Et quidem primus defectus est secundo lucidior ac firmior: Nam hunc ex illo sanctus Augustinus firmat atque elucidat. At verò licet Apostolicus circa Clericalem castitatem rigor sit jam miserandum in modum laxatus, Apostolicus tamen circa bigamiam Canon vivit adhuc integer. Hinc etiam vivit, ac vivere debet idem Canon circa integrum corpus consecrandæ Virginis. Hæc enim consecratio repræsentat virgineum Virginis Christi cum Virgine Ecclesia conjugium: Quæ repræsentatio hærere non potest in corpore vitiato. Et hinc ut Episcopus hanc integritatem secretò inquirat à consecranda Virgine, ac se de ipsa certificet, mandat etiam hodiernum Pontificale. Quare venerabilis Ruperti argumentum non facit ad Propositum.

Et hæc quidem est avita, immò Apostolica disciplina Latinæ Ecclesiæ. Etenim de Græcis habent superiùs laudata sancti Theodori Cantuariensis Archi-Episcopi Capitula: *Græci simul benedicunt Viduam & Virginem. Et utramque Abbatissam eligunt. Romani non velant Viduam, sed Virginem tantùm.* Græci non fornicatione corruptam consecrant in Abbatissam aut Virginem, sed solam viduam. Et ista illorum disciplina est antiquissima. Etenim ad sanctam Viduam Olympiadem scripsit olim sanctus Joannes Chrysostomus: *Nec sermones meos propterea carpe, quòd te in Virginum chorum & classem adscripserim, quæ in Sanctarum illarum chorea vixisti. Sæpè enim me, tum privatim, tum publicè audisti, cùm explicarem, quæ esset Virginitatis definitio, illudque contenderem, nihil unquam impedimento fore, quò minùs ea in Virginum numerum & ordinem referretur, immò etiam eas longo intervallo superaret, quæ in cæteris rebus ingentis Philosophiæ specimen edidisset. Eaque de causa Paulus etiam, cùm Virginem discuteret, non eam dumtaxat, quæ matrimonii & virilis commercii expers esset, Virginem appellavit, verùm & illam, cui ea quæ ad Dei cultum pertinent, curæ essent. Quin ipse quoque Christus, ostendens quantum eleëmosyna Virginitatem antecellat, ex Virginum choro dimidiam partem ejecit, quoniam absque hac virtute ingressæ fuerant. Contra eos qui sine Virginitate accesserant, quòd misericordiâ ornati essent, perhumanissimè excepit.* Olympiadem, quod licet non corpore, esset tamen Virgo mente, sanctus Joannes inter Virgines posuit & consecravit. Attendit virtutem, non actum. Quod sanctus Timotheus, & dum aquam bibit, & dum bibit vinum, fuerit in temperantiæ virtute æqualis: Quòd item Abraham, & alii antiqui conjugati Patriarchæ, sancto Joanni Baptistæ,

Cap. 2.

Epist. 2.

sancto Joanni Evangelistæ, ac aliis id genùs novi Testamenti Virginibus fuerint in castitate pares, supra audivimus à sancto Augustino. Istis enim conjugium non fuit infirmitatis remedium, sed meritum obedientiæ, ideoque ipsorum castitatem non minuit, sed locupletavit nova corona. Hanc regulam secutus est etiam sanctus Joannes Chrysostomus, ideoque Olympiadem viduam, multis professis Virginibus in ipsa etiam castitate majorem plenâ consecratione donavit.

Et videtur egisse ex communi Orientalis Ecclesiæ regula. Etenim hoc ejus factum nullus in Synodo ad Quercum accusator notavit aut adduxit. Proindè Græci nullum in ista consecratione Sacramentum videntur agnovisse, sed solam exquisivisse virtutem & dignitatem personæ. Nam & ipsorum multi nullum agnovêre Sacramentum etiam in ordinandorum Clericorum bigamia. Hinc omnes constanter docent, & semper docuerunt ex uno ante, & altero post Baptismum conjugio nullam oriri irregularitatem. Et super primæ Apostolicæ ad Timotheum epistolæ verba, *Oportet Episcopum esse unius uxoris virum*, scribit Theodoretus Cyrensis in Euphratesia Provincia Episcopus, ac summus in Antiocheno Patriarchatu Doctor: *Mihi videntur quidam rectè dixisse. Olim enim consueverant & Græci & Judæi cum duabus, & tribus, & pluribus etiam uxoribus simul jungi lege matrimonii. Dixerunt ergò Divinum Apostolum dixisse eum, qui cum una sola uxore pudicè cohabitat, dignum esse qui ordinetur Episcopus.* Quidam Græcorum Episcopi & Doctores volebant non successivè, sed solum simultaneè bigamum esse ex isto Apostolico Canone irregularem. Horum sententiam pluribus confirmat Theodoretus, atque adjungit: *Hæc & alia id genùs considerans admitto eorum interpretationem, qui sic intellexerunt.* Et hinc cum aliis dicti Patriarchatûs Episcopis ipse Irenæum, successivè bigamum, consecravit in Metropolitam Tyriorum. Et quoniam Latina Ecclesia fortissimè se movit, ac Irenæum degradari jussit, factum ille suum generosè defendit in variis epistolis, ostendens se egisse ex vulgato more ac sensu totius Orientis. Censuit quòd bigamia non ob Sacramentum, sed ob solam turpitudinem proscriberet à Sacro Ordine. Istud ergò ipsum Græci sentiunt de Virginali consecratione. Attamen solas Viduas, nequaquam è fornicatione corruptas consecrant. Quivis expletus carnis lapsus, uti ad Sacrum Ordinem, ita & ad hanc consecrationem fecit & facit etiam apud ipsos irregularem. Et hinc in Canonicis ad sanctum Amphilochium litteris scribit magnus
Cap. 24. Basilius: *Viduam, quæ in viduarum numerum relata est, hoc est, quæ ab Ecclesia ad Diaconatum suscepta est, censuit Apostolus nubentem esse despiciendam.* Hoc est, degradandam, ideoque & antea lapsam non eligendam, nec con-

consecrandam. Reverà enim Apostolus non tantùm Diaconum ac Episcopum, sed etiam sacras mulieres jussit esse sine crimine. An Presbyterissas abrogans Laodicensis Canon fuerit tunc admissus à Pontica Ecclesia, adeòque an de illis, an verò de propriis Diaconissis loquatur Basilius, non possim asseverare. Opinor tamen de Diaconissis loqui. Scribit enim ad Iconiensem Lycaoniæ Metropolitam, in cujus Asiatica Diœcesi Canon iste omninò vigebat. Quidquid sit, uti carnis lapsus ad sacram fœminarum Ordinationem, ita & ad Virginalem benedictionem reddebat irregularem. Et quidem sanctus Joannes Chrysostomus suæ Ecclesiæ morem probat non tantùm ex Apostolo, sed etiam fundare studet in ipso Evangelio. Quod ipsum nos Latini facimus de nostra disciplina. Nempè hîc locum habet quod de aliis item diversis diversarum gentium ritibus scribit ad Licinianum sanctus Hieronymus : *Unaquæque Provincia abundet in suo sensu, & Præcepta Majorum leges Apostolicas arbitretur.* Ep. 28.

Nona quæstio est, An in Virginem consecranda deberet esse vitam Cœnobiticam solemniter professa Sanctimonialis? Respondeo hodie sic oportere. Sic enim jubet Romanæ Ecclesiæ hodiernum Pontificale. Quin in Apostolicarum Decisionum Collectaneis ad verbum, *Consecratio*, scribit Augustinus Barbosa : *Consecratio non conceditur Monialibus Ordinum Mendicantium.* Ita decisum affirmat à Sacra Congregatione Rituum. Nempè hæc consecratio est quædam Ecclesiastica dignitas, quas cunctas professi mendicitatem debent contemnere. Porrò Antiqua Ecclesia etiam in privatis ædibus professas Virgines consecravit. Etenim Cœnobiticas Virgines usque ad quarti sæculi exordium ignoraverunt multæ Ecclesiæ, interim habentes copiosum numerum Virginum degentium in propriis ædibus. Cœnobiticas Africana Ecclesia non vidit, nisi sub Episcopatu & per operam sancti Augustini. Et tamen suas Virgines semper consecravit. Et post inducta etiam hæc Cœnobia adhuc statuit quarta Carthaginensis Synodus : *Sanctimonialis Virgo, dum ad consecrationem suo Episcopo offertur,* Can. 11. *in talibus vestibus applicetur, qualibus semper usura est, professioni & sanctimoniæ aptis.* Nempè non in vili ac pulla veste, sed in pompatico ornatu solebant istic Virgines ad consecrationem accedere. Quidam existimant non tantùm professas, ac anteà probatas, sed etiam tunc priùs profitentes fuisse ab Africana Ecclesia consecratas : Simul professas & consecratas. Has in laicali ornatu accessisse ad manus Episcopi. Quo more etiam Græcas Virgines olim intrasse in Monasteria testatur Trullanus Canon, & abolet ac damnat. Quidquid sit, etiam ad sanctum Victricium Rothomagensem Episcopum scripsit sanctus Papa

Innocentius primus : *Hæ verò, quæ necdum sacro velamine tectæ, tamen in sacro Proposito semper manere promiserunt.* Lucidè supponit non tantùm monasteriales, sed & alias professas Virgines consuêsse Christo nubere, velari, & consecrari. Verùm solas anteà professas. Ita palàm supponit etiam in suis Synodalibus Responsis ad Episcopos Gallorum. Et ex ista antiqua Romanæ Ecclesiæ disciplina Magnus Papa Leo sanxit nullam deinceps consecrandam, nisi quæ quadraginta annis, seu usque ad quadragesimum ætatis annum demonstrasset se in sua professione integram & fortem. Quod ipsum statuit Synodus Agathensis. Et omninò loquitur de probatione etiam extra Monasterium. Quæ omnia agnoscunt etiam Synodus Venetica, tertia Aurelianensis, tertia Parisiensis, ac prima Matisconensis. Et antiquus, quem etiam omnis servavit Gallia, Romanæ Ecclesiæ Ordo, laudat quatuor Virginum consecrationes, ipsisque præscribit suos diversos ritus:
F. 166. Sanctimonialis, Diaconæ, Abbatissæ, *& Virginum, quæ à sæculo conversæ, in domibus suis susceptum castitatis habitum privatim observare voluerunt.*
Hanc Virginum consecrationem probant etiam antiquæ leges Longobardorum. At verò nunc ab aliquot sæculis solæ solemniter professæ Sanctimoniales consecrantur. Existimo sic cœptum ad duodecimi finem, aut ad tertii-decimi sæculi exordium : Dum sola monastica Virginum professio cœpit esse solemnis, & omnis in privatis ædibus servanda numerari inter vota simplicia. Et hinc lucet etiam apud Latinos Sacræ Virginis consecrationem semper fuisse diversam à consecratione Diaconissæ.
Lib. 2. tit. 37.

Decima quæstio est, Quibus ritibus olim fieri consueverit Sacrarum Virginum consecratio ? Respondeo quòd variis. Etenim ad Sacram Virginem Demetriadem scribit sanctus Hieronymus : *Scio quòd ad imprecationem Pontificis Flammeum Virginale sanctum operuerit caput. Et illud Apostolicæ vocis insigne celebratum sit :* Volo autem vos omnes Virginem castam exhibere Christo. *Quando adstitit Regina à dextris ejus, in vestitu deaurato, circumdata varietate. Quâ veste polymitâ, & multarum virtutum diversitate contexta, indutus fuit & Joseph, & Regum quondam utebantur filia. Undè & ipsa sponsa latatur ac dicit :* Introduxit me Rex in cubiculum suum. *Sodaliumque respondit chorus : Omnis gloria filiæ Regis ab intrinsecùs.*
Epist. 8.
Hi sunt haud dubiè compendio descripti ritus, quibus tunc utebatur Romana Ecclesia. Erant varii. Primò. Episcopus per certas preces imponebat Virginale Flammeum. Non Presbyter, sed Episcopus. Deinde, legebantur quædam ex Apostolo, quædam ex Psalmo quadragesimo quarto, quædam ex Cantico Canticorum. Et ad singula fiebant congrui actus. Tertiò, Sacra Virgo comparebat in veste poly-

lymita, significante diversitatem virtutum, quibus Regiam Christi Regis sponsam oportet esse ornatam. Et hunc ritum usitasse olim videtur etiam Africana Ecclesia. At postmodò improbavit, mandans consecrandam Virginem Episcopo tradi in humilibus & suæ professioni congruis vestibus, quas deinceps oportet ipsam semper gestare. Et hunc Canonem postmodò probavit ac suum fecit etiam Romana Ecclesia. Item Gallicana. Eum enim habes integrè insertum in antiquum Romanum Ordinem. Eum habes & in Sanctimonialis, & in Sacræ extra Monasterium Virginis consecratione. Quòd nempè anteà etiam Sanctimoniales in polymita veste consecrarentur. Et hinc lucet sententiam illorum, qui Africanas Virgines autumant in ipsa sua prima professione fuisse quandoque consecratas, non esse certam & firmam. Videtur iste, posteà improbatus, habitus non laicalis fuisse, sed jam dictus sacer ornatus. Et certè consecratio ex sua natura exigit præviam probationem.

Mediolanensis Ecclesiæ in consecrandis Virginibus ritum exponit in libro de Sacræ Virginis institutione sanctus Ambrosius. Longam, quæ super Virginem recitari solebat, orationem adducit, & hæc post varias Deiparæ Dominæ laudes adjungit: *Quibus hæc quoque famula tua ad hujusmodi Virginis gratiam lacessita, tuis assistit altaribus, non rutilanti cæsarie flavum deferens crinem, Flammeo nuptiali dicatum, sed illum crinem, quo Evangelica illa mulier Maria Christi pedes sedulâ pietate detersit, & domum totam effuso implevit unguento, sacro efferens velamine consecrandum. Adest puella, quam non nuptiarum festa, non præmia, non onerati pondus uteri, votivo nupturis dolore sollicitent, sed quæ immaculatos sibi fidei partus & pietatis exposcat, ut in utero concipiat de Spiritu sancto, & Spiritum salutis Deo fœta parturiat.* Ex quibus verbis discimus duo. Primò, quòd sacra Virgo consecraretur ante Altare. Quod etiamnum hodie servatur. Huic consecrandam Virginem duci ex claustro in anteriorem Ecclesiam mandat hodiernum Pontificale. Secundò discimus, quòd consecranda Virgo in vili pœnitentiæ habitu consecraretur. Veniebat enim ad Episcopum, uti Maria Magdalena venit ad Christum Dominum. Et ex hoc fonte istum morem forsan didicit Africana Ecclesia. Huic enim Clericorum inopia laboranti subsidia submisit sancti Ambrosii Successor Venereus. Hi illic plantasse possint mores suæ Mediolanensis Ecclesiæ, ac synodaliter firmasse. Cap. 17.

Alios istius consecrationis ritus discimus ex libello, quem sancto Ambrosio adscribit in suo Decreto sanctus Ivo Carnutensis Episcopus, ad Virginem lapsam: *Non ès memorata diem sanctum, diem Dominicæ Resurrectionis, in quo Divino Altari te obtulisti velandam? In tanto, tamque so-* Part. 7. cap. 134. & 135.

solemni Ecclesiæ Dei conventu inter lumina illa splendida Regni Cœlestis quasi Regi nuptura processeras. Non es memorata, qualis ad te illo die facta sit allocutio: Adspice filia, intuere Virgo, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum, quia ipse est
Cap. 5. Dominus Deus tuus? *Reminiscere ergò, quantus ad sponsi tui & Domini nuptias convenerit populus. Servare te oportuit fidem, quam sub tantis testibus pollicita es: Semper cogitare cui virginitatem spoponderis. Facilius te oportuit sanguinem cum spiritu fundere, quàm perdere tuam castitatem. His in illo tunc die consecrationis tuæ dictis, & multis super castitate tua præconiis, sacro velamine tecta es. Omnis populus, dotem tuam subscribens non atramento, sed spiritu, pariter clamavit, Amen. Vincor lachrymis, cùm hæc recordor: Compungor stimulis, cum hæc exempla considero. Nam si inter decem testes confectis sponsaliis, nuptiis consummatis, quævis fœmina viro convincta mortali, non sine magno periculo perpetrat adulterium, quid putas fore, si inter innumerabiles testes Ecclesiæ coram Angelis & exercitibus cœli facta copula spiritalis per adulterium solvitur?* Sacra Virgo solemniter ad Ecclesiam, uti Regia sponsa, consecranda procedebat, concurrebat omnis populus, assistebat consecrationi, & ipsi tamquam magno Sacramento, publicâ voce, *Amen*, subscribebat, & eam confirmabat. Et de nobilissimæ apud Romanos Virginis Demetriadis consecratæ festo scripsit ad Illustres Matronas, ejus consangui-
Ep. 179. neas, Probam ac Julianam sanctus Augustinus: *Velationis apophoretum gratissimè accepimus.* Virginis consecratio erat tantum festum, ut ex ipso Eminentissimis etiam ultrà mare personis mitterentur apophoreta, nuptialia ex amicitiæ officio munera.

Quæ omnia fuerunt acta ad imitationem Regiarum nuptiarum. Quòd enim Regia filia aut sponsa splenderet polymitâ veste, jam au-
Ps. 44. divimus à sancto Hieronymo. Et Regius Propheta affirmat ipsam suo etiam tempore fuisse circumamictam varietatibus. Et ad istum Ecclesiæ ritum forsan allusit glorioſa Virgo Agnes, de Christo suo sponso dicens ad Tyrannum: *Induit me Dominus cyclade auro texta, & immensis Monilibus ornavit me.* Quod si verum sit, & antiquus est hic ritus, & Romana tunc Ecclesia duodennes Virgines consecravit. Et hinc glorioſa Martyr quibusdam videtur potiùs ad sui Baptismi ritus alluſisse. Quòd Regia filia aut sponsa solemniter procederet, docet Imperator Joannes Cantacuzenus, de filia sua Theodora, Or-
Lib. 3. cap. 95. chani Turcorum Principi desponsata scribens: *Sponsa Theodora tabulatum conscendit, solo Imperatore equo insidente, cæteris ad unum adstantibus. Tum peripetasmatis in circuitu ablatis, sponsa conspecta est, dexterâ lævâque accensis lampadibus, quas eunuchi in genua subsidentes tenebant.* Factum id fuit ex avita Imperii consuetudine. Quòd etiam apophoremata mitterentur,

apud

apud Eusebium Cæsaræensem probat exemplum magni Constantini in sororis nuptiis. Et adduci possint plura alia. Lib. 4. cap. 46.

In opere de Sacris Ordinationibus Joannes Morinus ex Parisiensis Senatoris Petavii Bibliotheca producit antiquum & venerandum undecim sæculorum Pontificale, in quo post sacrorum Ordinum ritus sequitur ritus consecrandæ Virginis, & huic in fine datur pallium per hæc Episcopi verba: *Accipe puella pallium, quod perferes sine macula ante Tribunal Domini nostri* JESU *Christi, cui flectitur omne genu cœlestium, & terrestrium & infernorum.* Ipsum forsan fuit auro texta cyclas, significans texturam virtutum, in quibus omnes Christiani supremo Judici debemus ac speramus præsentari. Eadem ex Bibliotheca idem Scriptor adducit Gelasianum nongentorum annorum Sacramentarium, in quo hæc habentur: *Sanctimonialis Virgo, cùm ad consecrationem suo Episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper usura est, professioni & Sanctimoniæ aptis.* Est Gelasianum, sed aptatum ad mores Gallicos. Interim nos docet, quòd Africana modestia, quæ consecrandam Virginem in humili veste jussit offerri, videatur per sanctum Gelasium inducta in Romanam Ecclesiam. Et certè hic erat gente Afer.

Laudatus Morinus etiam ex Fuxiani apud Tholosates Collegii Bibliotheca producit Pontificalis officii antiquum librum, in quo hæc habentur: *Omnes qui ad sacros Ordines debent promoveri, ante pronuntiationem Evangelii debent ab Episcopo consecrari. Quia prædicatio sancti Evangelii debet per totum mundum diffundi. Virgines autem & Viduæ post lectum Evangelium debent velari. Quia decet eas & per Evangelium prædicari. Virginem parentes Episcopo cum oblatione offerant: Et ille involutam manum ejus in palla Altaris recipiat, cum adstantibus dicendo Antiphonam, &c.* Verbis: *Debet per totum mundum diffundi*, videtur addendum: *Ab ipsis.* Et in consecrationis fine adjungitur: *Deindè publicâ voce bannum Episcopalem imponat, ne quis eas à Divino servitio sub vexillo castitatis impediat, & ut bona sua cum pace & quiete possideant. Post hæc relinquentes puellæ cereos, stent inclinatæ, usque dum communicent, & Missa finitur suo ordine. Postquam communicarunt, reservent de ipsa communione usque in diem octavam, & tunc communicent.* Hæc consecrandi forma est desumpta partim ex Romanis ritibus, partim ex sancti Benedicti Regula. Hæc enim mandat, ut Domino Deo per monasticam professionem dicanda proles offeratur à parentibus, ac ejus involuta manus recipiatur in pallam Altaris. Porrò Eucharistiæ per aliquot dies post consecrationem servandæ, & quotidie tunc sumendæ ritus fuit olim apud plures Ecclesias concessus solis Episcopis ac Presbyteris. Hîc conceditur etiam consecratæ Virgini. Est grande argumentum digni-

nitatis. Et hinc vides domesticam communionem tunc in Gallicana Ecclesia adhuc viguisse. In Romano item Ordine Virginis consecratio habet suum locum, ac elegantem ritum. Et quidem alium monasticæ, alium manentis in privata domo Virginis consecratio. Locum & elegantem ritum habet item in hodierno Romanorum Pontificali. Ast consecratio solius Sanctimonialis. Et hinc lucet professam virginitatem apud omnes semper Ecclesias fuisse in summo pretio. Qui istos, quorum sola fragmenta nobis communicavit Joannes Morinus, rituales libros meruerit videre integros, plura poterit & discere & docere.

Ad hanc consecrationis dignitatem etiam spectat, quòd fieri semper debuerit intra Missarum solemnia. Ita disertè affirmat productum Pontificale ex Fuxiana Bibliotheca. Confirmant superiùs laudata sancti Theodori Cantuariensis Archi-Episcopi Capitula: *Sanctimoniales & Basilicæ semper cum Missa debent consecrari.* Basilicarum nostrarum & sacrarum Virginum consecratio optimo jure æquiparantur. Quod enim quodvis Christianum corpus in verum Divinæ Majestatis templum per Baptisma consecretur, & quòd ideò nulla magis quàm carnalia flagitia isti consecrationi adversentur, testatur Apostolus in prima epistola ad Corinthios. Affirmat hoc vivum & verum Dei templum per illa prophanari atque everti. Quare virgineum corpus est nobilissima Divinitatis Basilica. Hinc enim ad Paschasium tyrannum dixit gloriosa Martyr Lucia: *Castè & piè viventes templum sunt Spiritûs sancti.* Et in Virginis consecratione fit ejus nobilissima dedicatio. Ex ejus odio Diabolus nostras Virgines passim studuit stuprari ante Martyrium, & ita istud cum suæ consecratione templum fœdari. Et uti in lapideis nostris, ita & in istis vivis Basilicis virgineum Christi Domini corpus, licet aliud & aliud, ac alio & alio modo, Deo Patri offertur ac sacrificatur. Hinc ergò Mater Ecclesia & lapideas, & vivas hasce Basilicas voluit nonnisi cum Missæ Sacrificio consecrari. Cur has post Evangelium, est suprà nobis dictum.

Undecima quæstio est, Quibus temporibus facienda sit hæc consecratio? Productus è Fuxiana Bibliotheca ritualis liber habet: *Consecratio sacrarum Virginum in Epiphania, vel in secunda feria Paschæ, aut in Apostolorum Natalitiis celebratur.* Quod ipsum habet posterior Codex Petavianæ Bibliothecæ. Et Reginonis Prumiensis Abbatis Capitulare habet hunc Canonem: *Virgines, ut Gelasius Papa dicit, nisi in Epiphania, & in Albis Paschalibus, & in Apostolorum Natalitiis non sunt consecrandæ, nisi causâ mortis urgentis.* Et antiquus Romanorum Ordo habet: *Consecratio sacræ Virginis in Epiphania Domini, vel in Albis Paschalibus, aut in Apostolorum Na-*

Lib. 2. cap. 177. Fol. 158.

Natalitiis celebratur. Sancti Papæ Gelasii Decretum est in litteris ad Lucaniæ Episcopos : *Devotis Deo Virginibus, nisi aut in Epiphaniarum die, aut in Albis Paschalibus, aut in Apostolorum Natalitiis sacrum velamen Episcopi minimè imponant, nisi forsitan, sicut de Baptismo dictum est, gravi languore correptis, ne sine hoc munere de sæculo exeant, implorantibus non negetur.* Vides hîc aliquam differentiam. Aliquæ enim Ecclesiæ in secunda Paschatis feria, aliquæ id fieri jubent in clausô Paschate. Varietatis originem ignoro. Horùm verò temporum Author videtur esse sanctus Papa Gelasius. Uti sacris Clericorum Ordinibus, ita & huic consecrationi sua tempora assignavit. Et quidem tanto rigore, ut nonnisi ob urgentis mortis periculum permiserit dispensari. Est lucidus character altæ dignitatis. Posterior ætas adjecit etiam omnes Dominicas. Ita habet hodiernum Romanorum Pontificale. Est antiqua accessio. Etenim ex ipsa scripsit ad Bathoniensem in Anglia Episcopum Alexander tertius, quòd quivis Episcopus possit in quavis Dominica sacras Virgines consecrare. Et istud Rescriptum suis Decretalibus inseruit Gregorius nonus.

Epist 9.

Lib 1 tit. 11. cap. 1

Porrò quòd hæc temporum necessitas sit per sanctum Gelasium inducta, lucidè jam dixit Abbas Regino. Hoc ipsum discimus ex sancti Ambrosii tertio de Virginibus libro, hunc in modum alloquentis sororem suam Marcellinam : *Tempus est, Soror sancta, ea quæ mecum conferre soles, beatæ memoriæ Liberii Præcepta revolvere, ut quò vir sanctior, eò sermo accedat gratior. Namque is, cùm in Salvatoris Natali ad Apostolum Petrum Virginitatis professionem vestis quoque mutatione signares, atque adstantibus etiam puellis Dei complurilus, quæ certarent invicem de societate, Bonas, inquit, filia nuptias desideraſti. Vides quantus ad natales sponsi tui populus convenerit, & nemo impastus recedat?* Sacras Virgines affirmat Dei puellas, sororem suam consecratam in festo Dominicæ Nativitatis. Et Liberium Pontificem non fuisse Arianum, sed virum insigniter sanctum Et lapsam illam Virginem, cujus superiùs est facta mentio, fuisse in ipso Dominicæ Resurrectionis festo consecratam dixit ille antiquus quicumque Scriptor. Est nempè antiquior sancto Gelasio. Et tunc quovis ad Episcopi beneplacitum tempore fiebat ista consecratio. Nam & sacræ Clericorum ordinationes olim apud nos Latinos fiebant in quavis Dominica. Et hinc etiamnum hodie Græci, uti harum Ordinationum, ita istius consecrationis nulla habent tempora.

Rationem, quæ suam sororem Marcellinam in Dominico Natali consecrandam suasit, edicit sanctus Ambrosius : *Quo melius die, quàm quo Virgo posteritatem acquisivit?* Est optima ratio. Cur in Apostolorum Natalitiis ista fieri sanxerit sanctus Gelasius, aperit in animæ

Lib. 1. cap. 192. Gemma Honorius Augustodunensis : *Virgines ideò in Apostolorum Nataitiis velantur, quia per Apostolicos viros, quasi per paranymphos sponsæ Christo consecrantur. Et quia morem Virginitatis primùm Apostoli Ecclesiæ servandum tradiderunt, quem à perpetua Virgine Maria acceperunt.* Etiam aliis diebus sua non deest ratio. Porrò sanctus Ambrosius sororem suam Marcellinam affirmat simul professam, consecratam, & vestium mutatione signatam. Qui mos an tunc viguerit in Romana Ecclesia, non possim affirmare. Si viguerit, viguit usque ad suprà laudatum Decretum Magni Papæ Leonis. Possit tamen ista simultas fuisse præter morem indulta Marcellinæ virtutibus ac illustrissimis natalibus. Habebat enim virtutes omni probatione majores. Et erat filia Ambrosii Galliarum Prætorio Præfecti, quam dignitatem fuisse Imperium, cui sola deerat purpura, rectè scripsit Eunapius. Eorum sanè, dum Romana Respublica floruit, dignitati nostri hodie Reges non sunt vel à longè comparandi. Porrò in ipsa patris Præfectura, cujus sedes erat Treviris, natus est sanctus Ambrosius. Hinc quidam rectè existimant ipsum fuisse Trevirensem ac Belgam. Etiam consecratam Virginem Demetriadem fuisse ex eminentissima Aniciorum familia
Ep. 179. scribit sanctus Augustinus. Et Regiam Virginem Albofledin fuisse
Epist. 1. à se consecratam testatur in litteris ad ejus fratrem Clodovæum Regem sanctus Remigius. Plurima sunt istiusmodi exempla. Evincunt hanc consecrationem fuisse statum eminentis dignitatis.

Et hinc sacræ Virgines, licèt neque sacrum Tribunal, neque Clericorum Sacrarium ascendere, nec gloriosam illic sedem habere potuerint, in publico tamen Ecclesiæ conventu habuerunt singularem & honoratum locum. Hinc enim Ecclesiasticæ Appariturae or-
Lib. 2. dinem assignans Apostolicarum Constitutionum Author scribit : *Vir-*
cap. 57. *gines, & viduæ, & anus stent primæ, aut sedeant.* Et antiquus apud sanctum Ambrosium Author scribit ad lapsam Virginem : *Nonne vel*
Cap. 6. *illum locum tabulis separatum, in quo in Ecclesia stabas, recordari debuisti, ad quem religiosæ matronæ & nobiles certatim currebant, tua oscula petentes, quasi sanctioris & dignioris?* Proindè & sacrarum Virginum locus erat dignior loco illustrium Matronarum. Et hinc in loca ista dividente pariete memoratus Author addit fuisse inscripta hæc sancti Pauli Apostoli verba : *Divisa est mulier. Et Virgo quæ non est nupta, cogitat quæ Domini sunt, quomodo sit sancta corpore & spiritu.* Hæc inscriptio non solas sacras Virgines, sed & ipsarum locum prædicabat, & mandabat venerandum. Fuisse sacro Tribunali viciniſſimum demonstrat patrata ab Ariana apud Syrmienses Sanctimoniali in sanctum Ambrosium audacia. Hæc enim è suo loco proximè adscendit in sacrum Tribunal, & ex ip-

so

so tentavit optimum Episcopum trahere in partem mulierum. Arianarum mulierum, quæ ipsum trucidarent : Amplè hæc in ejus vita refert sanctus Presbyter Paulinus. Eadem audacia evincit sacrarum Virginum authoritatem fuisse non modicam. Quocirca noster Septimius ex firmo fundamento dicit sacræ Virginis ad hæresim aut schisma lapsum semper fuisse graviſſimum in Ecclesia scandalum.

Si Doctor.

Generalia gentium studia, & solemnes in ipsis ad Doctoratum promotiones, esse in omni humano genere antiquissima, docet Themana Idumæorum schola, de qua sanctus Propheta Jeremias : *Nunquid non ultra est sapientia in Theman ? Inutilis facta est sapientia eorum.* Cap. 49. Vicinarum gentium minima erat Idumæa, & habebat scholam famosissimam. Hinc enim Eliphaz Themanites, in sanctum Prophetam Job disputare ausus de profundissimis mysteriis, creditur illic non tantùm fuisse Rex, sed & Doctor. Morem istum fuisse etiam apud Barbaros gentiles, possit lucidè demonstrari. Apud Judæos fuisse receptissimum, edicunt in antiquis Dei litteris laudati Prophetarum filii, ipsorumque in quietis ac secretis locis habitacula sive gymnasia, nec non & legis Doctores in Evangelio laudati. Morem probavit, & ad nos transtulit Christus Dominus noster, atque ita in Ecclesia sua posuit non tantùm Apostolos, Prophetas, ac Pastores seu Episcopos, sed etiam Doctores. Quòd omnis Episcopus seu Pastor debeat esse & Doctor, & quòd Pastores ac Doctores confundat in litteris ad Ephesios sanctus Paulus Apostolus, asserit in epistola ad sanctum Paulinum beatus Augustinus. Nec malè. Quòd tamen Christus Dominus Doctores à Pastoribus etiam distinxerit, & Doctoratum ac Episcopatum sanxerit esse discretos Ecclesiæ suæ gradus, in Apostolicis Actis lucidè affirmat sanctus Evangelista Lucas : *Erant autem in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ, Prophetæ & Doctores.* Cap. 13. Ab Episcopis omninò distincti. Etenim inter eos erant Saulus & Barnabas, quos ex Doctoribus dicit postmodùm Spiritûs sancti jussu segregatos ac electos fuisse in Episcopos, & ab Apostolis consecratos. Paulum Apostolum fuisse, & quidem ob anteriora merita, in Antiochena Ecclesia primò Doctorem, ac posteà creatum Episcopum, disertè affirmat in homilia de nominum mutatione sanctus Joannes Chrysostomus. Etiam Simonem Nigrum, Lucium Cyrenensem, & Manahen Herodis Regis collactaneum adfirmat ibidem promotos ad Doctoratum. Certè gradus, quem propria in terra, ac in nova religione non dedignabatur Regius collactaneus, esse debuit insigniter

nobilis & honoratus. Hinc & Septimius noster Doctores hic distinguit ab Episcopis, & ipsorum in Africana Ecclesia gradum ostendit fuisse eminentem. Hinc & ad suum Clerum scripsit sanctus Cypria-
Ep. 24. nus : *Optatum constituimus Doctorem Audientium.* Et scholam Alexandrinam fuisse à sancto Marco erectam, & magnis semper abundasse Doctoribus, testatur in Illustrium virorum Catalogo sanctus Hieronymus. In litteris ad Rusticum Monachum scribit etiam Romæ, haud dubiè ex sancti Petri Instituto, fuisse scholam florentissimam. Nec tantummodò scholam, sed & sacram è duodecim Doctoribus facultatem sanctus Petrus, aut quis proximus ejus Successor, non sine fundamento creditur istic instituisse. Lucet ex Magni Imperatoris Constantini Instituto apud Constantinopolim. Quòd ille hîc duodecim sacræ Theologiæ Doctores in splendidissimo palatio cum opulentissima Bibliotheca posuerit, testantur sanctus Martyr Theophanes, Georgius Cedrenus, Michaël Glycas, ac in originibus Constantinopolitanis Georgius Codinus. Et ipsorum Primatem posterior ætas appellavit Doctorem œcumenicum, seu universalem. Quæ omnia Constantinus induxit ex forma Romana. Etenim Constantinopolim esse almæ urbi per omnia similem voluit, ideoque dici secundam & novam Romam. Et certè quòd sanctus Clemens Pontifex sanctum Dionysium, dum Apostolum misit in Gallias, Doctorem creaverit, asseverat in hujus vita venerabilis Methodius. Simile è pluribus sub uno Rectore Doctoribus Collegium fuisse apud Cappadociæ Cæsaræam testatur in Magni Basilii encomio sanctus Gregorius Nazianzenus. Et ipse magnus Basilius scripsit litteras ad Doctores Ecclesiæ Neo-Cæsaræensis. Quòd etiam Hierosolyma, Ephesus, Cæsaræa Palestinæ, Edessa, aliæque per Orientem & Occidentem nobiliores Metropoles habuerint similia gymnasia, est eruditis exploratum.

Horum gymnasiorum utilitas atque dignitas sunt luce meridianâ clariores. Sunt fœcundissima Christianitatis seminaria. Ex sola unius Origenis schola quidam affirmant prodiisse ultra quingentos Episcopos. Hinc ista gymnasia, tamquam prima nostræ Religionis fundamenta, gentiles nostri persecutores primo ac pleno semper impetu arietarunt. Quòd Imperator Severus Pertinax, verè pertinax & severus hostis Christiani nominis, omnem Alexandrinam scholam destruxerit, queritur in Ecclesiastica historia Eusebius Episcopus Cæsaræensis. Imperator Diocletianus non solùm scholas, sed & omnes ubique Bibliothecas exussit, quo nullus Christianus aut docere posset aut studere. Julianus Imperator Apostata omnes nostras scholas

trân-

transcripsit in suos Doctores Paganos. Imperator Leo Isaurus, quòd suam Iconoclasticam impietatem aliter non posset stabilire, duodecim laudatos scholæ Constantinopolitanæ Doctores cum suo Constantiniano Collegio vivos exussit. Quòd per alias totius imperii civitates clauserit omnes scholas, testatur in Ecclesiastica historia Cardinalis Anastasius, Bibliothecarius Romanæ Ecclesiæ. Sceleratus Princeps istud didicerat à juratis Christianæ vitæ hostibus Saracenis. Et elapso sæculo Martinus Lutherus nihil majori egit impetu, quàm Parisiensis ac Lovanienſis gymnasiorum, quæ evertere non poterat, authoritatem circumscribere.

Ex adverso principio non soli Pontifices, & aliarum civitatum Episcopi, sed & cuncti verè Christiani Principes in erigendis, conservandis, ac reparandis publicis gymnasiis omne semper adhibuêre studium, omnes vires. Magnus Constantinus, ac plerique ejus usque ad Justinianum Successores, bonarum litterarum in publicis gymnasiis Professores ac studiosos ampliſſimis stipendiis, honoribus, privilegiis cumularunt. Detulerunt etiam Palatinæ Comitivæ dignitatem. Plures hac de re non tantùm leges, sed & titulos habemus in Theodosiano Codice ac Justinianæo. Et inter vitia, ex quibus Imperatorem Justinianum publico odio exponere studuit, in arcana historia Procopius Cæsaræensis numerat quarundam scientiarum Professoribus substracta stipendia. Et reverà per Petrum Pithæum vulgata Justiniani pragmatica sanctio illis stipendia reddit. Quòd nempè istud Principe indignum facinus erubescens Justinianus posteà correxerit. Et sanctum Agapetum Pontificem, quòd sub barbarica Erulorum & Gothorum captivitate defloratam Romanam scholam reduxerit in pristinum vigorem, amplè prædicat Aurelius Cassiodorus. Et ab Imperatore Carolo Magno, qui per Merovingiorum Regum desidiam destructa reparavit studia, factum esse mundum quasi novum, laudat Monachus sancti Galli. Bardam Michaëlis tertii Augusti Cæsarem, multi criminis virum, quòd tamen à Michaële Balbo relegatas scientias revocarit ac recrearit, altè prædicat Georgius Cedrenus. Etiam Constantinus, Leonis Sapientis filius Porphyro-genitus, variâ morum labe laboravit: Quia tamen publica studia dilexit & promovit, multâ laude dignum censuit Michaël Glycas. Et ab Imperatore Michaële Paleologo, & Patriarcha Germano tertio, qui reparatas à se, & ampliſsimis stipendiis firmatas scholas quandoque intrare, audire lectiones, & ita Doctores honorare atque animare non sunt dedignati, Constantinopolitanæ civitatis dignitatem fuisse restitutam asseverat Georgius Pachymeres. Plurima sunt hujusmodi

exempla ac testimonia. Et certè publica gymnasia sunt Ecclesiæ ac Reipublicæ ossa, per similes nervos stabilienda.

Et Theologorum præsertim Doctorum authoritas, licèt semper summa, posterioribus tamen Ecclesiæ sæculis cœpit esse longè amplior, quando Regiæ nominationis violentia multis Ecclesiis intrusit Episcopos, de quibus diceret sanctus Hieronymus: *Facilius est Episcopatum adipisci, quàm promereri.* Exindè Provinciarum Synodi aut desinere cœperunt, aut non per Episcopos, sed dirigi potiùs per Doctores. Omnes ad istas Synodos consuetæ referri quæstiones cœperunt decîdi per sacras Facultates. Quin & in Generalibus Synodis sacræ Facultates jam dudum egerunt plurima. Etiam in sacro-sancta Tridentina. Plures jam etiam Latinæ gentes parùm distant à more Armeniorum, de quibus in opere de ipsorum cum Latinis Ecclesiastica concordia scribit Clemens Galanus: *Magisterium adeò supremæ apud Armenios est dignitatis, ut ipsi quoque præferatur Episcopatui, nec aliis nisi paucissimis è sapientioribus Monachis, ac tanto ceremoniarum & Divinarum precum ritu confertur, ut ab incauto populo verè Sacramentalis Ordo, quin aliorum omnium supremus credatur, utpotè qui, ut ipsi dicunt, Christi Domini personam, qui Rabbi, host est, Magister appellabatur, præ se fert. Magistris istis dumtaxat licet fidei Dogmata approbare, concionari in Ecclesiis, in populi causas judicium exercere, lites dirimere. Quare suos Episcopos, qui sunt ut plurimùm indoctissimi, penè non nisi ad solos sacros Ordines conferendos adhibent.* Nempè Doctorum fida vigilantia Episcopos nimiùm securos reddidit, fecitque dormitare. Addit Galanus ipsis admodùm numerosis propè Armenii Patriarchæ Palatium fuisse proprias ac ampliſſimas ædes, à Nierſese vigesimo nono Patriarcha exstructas, quas eorum vetustus Historicus vocat *magnificentissimum Gregis rationalis ovile.* Factum id haud dubiè fuit ad imitationem Doctoralis Palatii, quod à Constantino habuit Constantinopolis.

Et ista Theologici Doctoratûs dignitas habet antiquissima fundamenta. Etenim sanctus Heraclas, ac sanctus Dionysius fuerunt ex isto gradu proximè assumpti ad Patriarchatum Alexandrinum. Quod ipsum factum est olim in cunctis passim Ecclesiis. Ita nobis infrà dicet Georgius Codinus. Nam eligendum Episcopum Apostolicus Canon mandat esse Doctorem. Et hunc novissimè innovavit sacrosancta Tridentina Synodus. Et iste Canon non qualemcumque exigit Doctoratum, sed qui omni circa Evangelicum Dogma poscenti possit plenam rationem reddere, & quoscumque contradicentes arguere, in omni patientia & doctrina. Competentium professiones consuevisse in Ecclesia coram omnibus Sacerdotibus ac Doctoribus fieri, scribit

in

in quadrageſimi primi Pſalmi Commentario ſanctus Joannes Chryſoſtomus. Eſſe ſublimiſſimum ac verè Apoſtolicum gradum demonſtrat in Homilia de Chriſto Paſtore. In trigeſima tertia ſuper primam ad Corinthios epiſtolam Homilia oſtendit eſſe virtutum & curationum Chariſmate, ipſoque etiam Prophetiæ dono ſuperiorem. Doctorem poſſe ac debere in Eccleſia cùm authoritate loqui ſcribit ad neſcio quem Petrum Iſidorus Peluſiotes,& addit cauſam: *Quia Doctor eſt adminiſtrator ſapientiæ.* Lib. 3. ep. 300. Ejuſdem gradûs authoritatem prædicat magnus Baſilius in Epiſtola ad Doctores Eccleſiæ Neo-Cæſaræenſis. Suprema Eccleſiæ dignitas eſt Martyrii Corona: Huic Doctor noſter Doctores facit proximos. Uti Romana eminentiſſimos Dominos Cardinales, ita Conſtantinopolitana Eccleſia habet ſeptem Principes Diaconos, auream Crucem geſtantes in ſuo galero, ideoque dictos Crucigeros, totius Cleri Primates. Primum poſt hos in ſolemni Eccleſiæ Conventu locum Doctoribus dedit Imperator Alexius Comnenus: *Sit hic quoque Doctoribus honor tributus, ut in Eccleſia ſtatim poſt Officiales proximi ſanctiſſimo Patriarchæ adſideant, tanquam ejus perſonam repræſentantes. Audimus enim eum, qui Pontificis locum tenet, maximum ſemper gerere honorem.* Et *nemo poterit ad hoc contradicere.* Hoc novellæ legis fragmentum exſtat in ſecundo libro juris Græco-Romani. Fol. 143. Notanda ſunt verba: *Nemo poteſt contradicere.* Edicunt quoſdam tantæ Doctorum dignitati invidiſſe, obſtitiſſe, & nihil obtinuiſſe. Qua in re illi ſint Patriarchæ Vicarii, exponit in decimi noni Trullani Canonis Commentario Theodorus Balſamon: *Docere populum eſt ſolis Epiſcopis datum. Et magnæ Eccleſiæ Doctores Patriarchæ jure docent.* Uti Dominus Patriarcha, ita Doctores hi ex ejus delegatione docere poterant non ſolam Conſtantinopolitanam, ſed & omnes huic ſubjectas Eccleſias. Poterant cum omnibus Epiſcopis in docendo concurrere. Et hinc idem Imperator eis è publico dedit ampliſſima etiam ſtipendia. Suorum Anteceſſorum de hac re leges & facta revocavit ac innovavit. Magna Conſtantinopolitana Eccleſia in quarto ſui Cleri quinario ordine habet etiam Doctorem Evangelii, Doctorem Apoſtoli, & Doctorem Pſalterii. Quam formam ſemper habuit etiam Latina Eccleſia, & noviſſimè reparavit Tridentina Synodus, mandans in quavis Eccleſia unum Canonicum eſſe ſacræ Theologiæ Profeſſorem.

Porrò œcumenici Doctoris authoritas fuit apud Græcos ſingularis. Erat Præfectus duodecim Doctorum, quos exuſſit ſceleratus Imperator Leo Iſaurus. De Ipſo ſcribit in ſuis annalibus Conſtantinopolitanis Georgius Cedrenus: *Apud Regiam ciſternam erat Palatium venerabile, in quo juxta antiquam formam œcumenicus Magiſter ſedebat, duodecim ha-*

habens discipulos, eruditione & vitâ graves. Hi cum omnem dicendi scientiam celeritate & amplitudine ingenii percepissent, Ecclesiasticam Divinarum rerum sapientiam acri studio tractabant. Absque horum consilio quidquam agi, ipsis quoque Imperatoribus nefas putabatur. Consonat in originibus Constantinopoli-
Fol. 42. tanis Georgius Codinus: *Erant omnium scientiarum Doctores, quos semper Imperatores in consiliam adhibebant, neque fiebat quidquam absque eorum consensu. Multi etiam ex illis creabantur Patriarchæ & Archi-Episcopi.* Addit omnes fuisse Monachos, & non duodecim tantùm, sed sedecim. Etiam Michaël Glycas scribit: *Haud procul a templo sanctæ Dei Sapientiæ splendida domus erat exstructa, quâ librorum thesaurus continebatur, numero triginta sex millium &*
Fol.281. *quingentorum. Hæc domus custodem & Præfectum quemdam habebat, virum omninò venerabilem & doctum. Sub quo alii duodecim erant, admirabili virtute & rerum cognitione præstantes, qui quosvis absque mercede & præmio disciplinis optimis erudiebant. Atque horum ob virtutem tanta erat celebritas, ut ne ipsi quidem Imperatores aliquid iis non consultis agerent.* Notanda sunt Georgii Cedreni verba: *Juxta formam antiquam.* Ostendunt Oecumenici Doctoris officium & dignitatem esse antiqua. In Christianissimi Regis Bibliotheca millesimus trecentesimus octogesimus quintus codex habet hunc titulum: *Prolegomena in Theodosii regulas, dictante Georgio Diacono, Oecumenico Magistro.* Leo Allatius in Diatriba de claris Georgiis existimat illum floruisse sub imperio Anastasii. Quin istud officium & tunc & dudum anteà fuerit, existimo non dubitandum. At credo titulum tunc non fuisse. Haud dubiè exortus est post natam superbiam, quâ Constantinopolitani Episcopi cœperunt se scribere Patriarchas Oecumenicos. Profanus titulus ab his transivit ad istum Doctoratum. Quare non per ipsum Georgium Diaconum, sed per posteriores descriptores est Codici appositus. Istam scholam, haud dubiè cum omni
Fol.339. sua forma, à magni Constantini tempore fuisse scribit sanctus Martyr Theophanes. Nec adversantur hæc Georgii Codini verba: *Duravit ista Doctorum successio centum & quatuordecim annos, usque ad decimum annum Imperii Leonis.* Existimo ipsa non de ipsis Doctoribus, nec de ipsa schola, sed accipienda de Palatio, in quo illos Leo vivos exussit. Porrò Leonis decimus fuit Christi Domini annus post septingentesimum vigesimus sextus. His detrahe annos centum quatuordecim, & habes tertium Heraclii annum, Christi Domini sexcentesimum decimum tertium. At verò Heraclius, utpotè duriissimo Persarum bello & miseranda exhausti per Phocam Imperii inopia undique circumscriptus, nec Doctorale Collegium instituit, nec Palatia ædificavit. Hinc certum est Codinum deviare.

His de causis mater Ecclesia in creandis sacræ Theologiæ Doctoribus

ribus semper custodivit hunc Apostolicum Canonem: *Nemini citò manus imposueris, ne communices peccatis alienis.* Ex ipso enim statuit Cæsar-Augustana Synodus: *Ne quis Doctoris sibi nomen imponat præter personas quibus concessum est.* Concessum utique ex authoritate Episcopali. Nam & Optato Doctoratum contulit sanctus Cyprianus. Et quia erat res magni ponderis, factum suo Clero retulit, utique ratificandum. Fecerat id absens in exilio. Ex quo discimus, quòd Episcopi, uti Clericos, ita & Doctores creare non potuerint soli sine sui Cleri suffragio. Et ex hoc Apostolico fonte Imperator Julianus Apostata hausit suam legem, quam tertio decimo sui Codicis libro inseruit Imperator Theodosius junior: *Magistros studiorum, Doctoresq; excellere oportet moribus primùm, deinde facundiâ. Sed quia singulis Civitatibus adesse ipse non possum, jubeo: Quisquis docere vult, non repentè nec temerè prosiliat ad hoc munus, sed judicio Ordinis probatus, Decretum Curialium mereatur, Optimorum conspirante consensu. Hoc enim Decretum ad me tractandum referetur, ut altiore quodam honore, nostro judicio studia Civitatum accedat.* Tit. 3. cap. 5. Creandi Doctoris virtutes non solo Optimatum, Curialium, atque totius Ordinis, sed etiam suo judicio vult examinari Julianus, atque probari. Doctoris creationem suæ Majestati reservat. Est lex dolosa. Hâc enim viâ studuit Christianos ab omni Doctoratu & publica litterarum professione excludere. Attamen, si quædam demas, est Apostolico Canoni per omnia conformis. Dolosus enim Imperator nostros Canones studuit transferre in suum Paganismum, atque ita illum purgare & illustrare. Et hinc istam legem Christianissimus Princeps Theodosius probavit, & fecit suam: Doctoris creationem suo etiam judicio reservavit. Tanti ponderis est ista promotio. Et ex hoc exemplo Romana Ecclesia, quod Episcopi Theologicum præsertim Doctoratum nimis facilè effunderent, eandem promotionem à multis sæculis sibi reservavit. Citra ejus authoritatem, uti hodie nullus Episcopus, ita nullus potest Doctor creari. Et hinc Bonifacius octavus Pontifex, dum cum Philippo Pulchro Francorum Rege & omni Gallicana Ecclesia habuit quæstiones, Universitatis Parisiensis Cancellarium suspendit ab ista Vicaria potestate, & omnis in Gallia Doctoris creationem voluit immediatè à sua sede postulari. Et Cancellarius à creando abstinuit, quousque Bonifacii successor Benedictus undecimus vinculum relaxasset. Ita testatur in suo Chronico Guilielmus Nangiacensis. Et hæc pauca sufficiunt, ut noster Doctor demonstretur Doctores rectè feciſſe proximos Martyribus. Et universalis Ecclesia solis Martyribus, Doctoribus, ac Virginibus credit esse singularem laureolam.

Si Martyr.

Martyrum seu Confessorum summam olim fuisse in Ecclesia dignitatem, Doctor tradit etiam in libro de Corona militis, ubi omnem
Cap. 2. Christianitatis gradum paucis his syllabis circumscribit: *A Catechumenis usque ad Confessores & Martyres.* Istos infimos, hos ponit esse supre-
Cap. 1. mos. Hinc in libro ad Martyres ita ipsos alloquitur: *Benedicti Martyres designati.* Vox, *Benedictus*, erat olim titulus adeò eminens, ut etiam Romanus Pontifex non haberet eminentiorem. Romani Imperatores suis Divalibus, ac aliis solemnibus litteris passim in primo loco apposuerunt titulum Victoris: *Victor Constantinus.* Et qui quampiam barbaram gentem vicerant, exprimebant ejus nomen: *Victor Germanicus, Britannicus, Francicus.* Quia nempè publicorum hostium, præsertim barbarorum, victoria est prima gloria Principis. Ita apud nos primus gloriæ titulus est *Martyr.* Hinc in famosa sancti Cypriani Synodo habemus: *Confessor Jambus à Germaniciana. Confessor & Martyr Jader à Midila. Martyr Secundianus à Thambeis. Confessor & Martyr Cyprianus à Carthagine.* Plures istic Episcopi ita semetipsos ad majorem sui suffragii authoritatem intitulant. Et usque hodie præcipuus sancti Cypriani apud omnes Ecclesias titulus est *Martyr.* Eum omnes passim titulamus *Martyrem Cyprianum.* Quod nempè inter Carthaginenses Episcopos primus suam Ecclesiam illustraverit Martyrio. Et in Nicena Synodo Magnus Constantinus omnes quidem Episcopos eximiè, Martyres tamen est singulariter veneratus. Osculatus est eorum cicatrices. Quia Martyr est prima nobis dignitas.

In memorata sancti Cypriani Synodo quidam Confessores, quidam Martyres, quidam Episcopi appellantur Confessores & Martyres. Etiam inter sancti Cypriani Epistolas quædam ad Confessores, quædam ad Martyres, quædam inscribuntur ad Confessores & Martyres. Quare aliud apud Antiquos Confessor, aliud erat Martyr. In Ecclesiastica Eusebii Cæsaræensis Historia exstat veneranda Lugdunensis ac Viennensis Ecclesiæ ad Asiæ ac Phrygiæ Ecclesias Epistola, exponens glorioſa illic à variis tolerata sub Antonini Veri Imperio
Lib. 5: martyria, & de ipsis adjungens: *Isti verò ipsius Christi, qui cum in forma Dei*
cap. 1. & *esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit,*
2. *formam servi accipiens, tam verè æmuli ac imitatores erant, ut quamvis in tali gloria & splendore locarentur, & non semel & iterum, sed sæpius, ut Martyres decet, pro fidei confessione acerba tormenta perpessi, bestiis objecti, ab iisdem deinde ablati, igneo ferro omusti, vibicibus lucidi, vulneribus undique inflictis excruciati, non tamen se ipsi Martyres prædicarent, nec cuiquam nostrum copiam faceret*

rent illos eo nomine appellandi, sed si quisquam nostrum eos, vel per litteras, vel per sermonem, ut Martyres fortè salutasset, graviter reprehenderent. Libenter enim Martyris appellationem Christo, fideli & vero Martyri, concesserunt. Martyrum etiam, qui jam ad Christum ex hac Corporis custodia migravissent, nos non gravatè in memoriam redegerunt, ac dixerunt: Illi jam verè sunt Martyres, quos Christus propter fidei confessionem ad se recipere dignatus est, & quorum Martyrium ipso præclaro vitæ exitu, tanquam sigillo certissimo, obsignavit, nos autem, ut tenues solùm & abjecti Confessores Christi nominis atque fratres, obsecrabant cum lachrymis, ut preces pro illis ardenter & obnixè Deo funderemus, quò ipso discessu è vita opus, quod Deus tam benignè in illis incepisset, cumulatè expleretur. Hos inter Martyres erant viri doctissimi: sanctus Photinus, primus Lugdunensium Episcopus, beatus Sanctus Diaconus, gloriosus Attalus, & nobilis Vetius Epagathus, à paganis passim vocitatus Advocatus Christianorum. Hi omnes Martyris titulum soli Christo Domino, & jam per mortem consummatis Confessoribus affirmabant competere, esse suis meritis longè sublimiorem, ideoque se, licèt sæpius per horrenda tormenta probatos, non Martyres esse, sed tenues & abjectos Christi Domini Confessores. Censebant eminentissimum Ecclesiæ titulum nulli viventi competere.

Verùm laudata Lugdunensium & Viennensium Christianorum Epistola affirmat hanc fuisse ipsorum humilitatem. Eos, licèt necdum defunctos, demonstrat assiduè à cunctis fuisse appellatos Martyres. Notanda sunt verba: *Licèt non semel & iterùm, sed sæpiùs, ut Martyres decet, acerba tormenta perpessi.* Edicunt non quibuscumque apprehensis & carceratis, sed solis per tormenta probatis competere Martyris titulum, alios esse dumtaxat Confessores. Hinc de Themizone, hæretico Montanista, apud memoratum Eusebium scribit etiam antiquus Ecclesiæ Doctor Apollonius: *Themizon totus revera avaritiæ sordibus involutus, qui non toleranter crucem afflictionis, quæ est propria veri Confessoris nota, gestabat, sed pecuniarum multitudine se è vinculis eripiebat, cùm oportuisset illum ob istud peccatum humili & submisso animo sese gessisse, Martyrem & testem Christi se est gloriatus.* Lib. 5. cap. 17. Eum culpat de duobus. Primò, quòd ob solam carcerationem se crediderit Martyrem. Hæc enim tolerantia est solius Confessoris opus, & non facit nisi Confessorem. Secundò illum culpat, quòd carcerem redemisset grandi pecuniâ, ideoque & Confessoris nomine esset indignus. De ejusdem hæreseos sectatore, ob publica crimina carcerato, ac ad mortem damnato Alexandro pergit laudatus Apollonius: *Ephesi ab Æmilio Frontino Proconsule, non propter nomen Christi, sed propter latrocinia Alexander in judicio condemnatus est. Verùm postea cùm se ob nomen Christi persecutionem passum fuisse apud fideles falsò prætexuisset,*

xuisset, illis Proconsulem rogantibus pro eo, dimissus est. Eum arguit, quòd se jactaret Martyrem. Et si pro Christo Domino accepisset istam capitalem sententiam, fatetur quòd gloriæ titulus illi competiisset. Proindè ex Apollonii sententia nec ipsa tormentorum perpessio requiritur ad Martyrium, sed sufficit capitalis, licèt postmodò remissa, damnatio. Quia nempè similis Christianus est Dominum gloriosè confessus, ei dixit extremum testimonium, ad ipsum suo sanguine sigillandum fuit paratus, ideoque nihil ipsi deest ad Martyrium.

Ejusdem sententiæ fuit in litteris ad sanctum Lucium Pontificem
Ep. 58. glorioſus Martyr Cyprianus: *Et nuper quidem tibi, Frater charissime, gratulati sumus, cum te honore geminato in Ecclesiæ suæ administratione Confessorem pariter & Sacerdotem constituit Divina dignatio. Sed & nunc non minùs tibi & comitibus tuis, atque universæ Fraternitati gratulamur, quod cum eadem gloria & laudibus vestris reduces vos demùm ad suos fecerit benigna Domini & larga protectio, ut pascendo gregi Pastor, & gubernandæ navi Gubernator, & plebi regendæ Rector redderetur: Et appareret relegationem vestram sic Divinitùs esse dispositam, non ut Episcopus relegatus & pulsus Ecclesiæ deesset, sed ut ad Ecclesiam major rediret. Neque enim in tribus pueris minor fuit Martyrii dignitas, quia morte frustrata de camino ignis incolumes exierunt, aut non consummatus Daniel exstitit in suis laudibus, quia qui leonibus missus fuerat ad prædam, protectus à Domino vixit ad gloriam. In Confessoribus Christi dilata Martyria non meritum Confessionis minuunt, sed magnalia Divinæ protectionis ostendunt. Repræsentatum videmus in vobis, quòd apud Regem fortes atque illustres pueri prædicaverunt: Ipsos quidem paratos esse ardere flammis, nè Dijs ejus servirent, aut imaginem quam fecerat adorarent; Deum tamen quem colebant, potentem esse ut eos de camino ignis eximeret, & de Regis manibus, ac de pœnis præsentibus liberaret. Quod invenimus in Confessionis vestræ fide, & in Domini circa vos protectione nunc gestum, ut cùm vos parati fueritis & prompti omne subire supplicium, Dominus tamen vos pœnæ subtraheret, & Ecclesiæ reservaret. Regredientibus vobis breviata non est in Episcopo Confessionis suæ dignitas, sed magis crevit Sacerdotalis authoritas, ut Altari Dei assistat Antistes, qui ad Confessionis arma sumenda & facienda martyria, non verbis plebem, sed factis cohortetur, & virtutis exemplo.* Cur Lucium dicat simul constitutum & Sacerdotem & Confessorem exponit liber Pontificalis: *Lucius in exilio fuit relegatus, postea nutu Dei incolumis ad Ecclesiam reversus.* Evenit Lucio istud ipsum, quod evenerat ejus Antecessori Cornelio: Uti ob hujus consecrationem Imperator Decius, ita ob illius evectionem acti in rabiem Augusti Gallus & Volusianus ipsum capitaliter proscripserunt. Et ei in sedem reducto sanctus Cyprianus fuit gratulatus. Et ex hac epistola addiscimus varia. Primò, quòd ad Martyrium non requiratur mors, nec item tormentorum perpes-

sio,

sio, sed sufficiat capitalis sententia. Secundò, quòd istud Cyprianus probet ex tribus Hebræis juvenibus, quos ad ignes damnavit Rex Nabuchodonosor. Et probatio est firma. Etenim licèt sententia fuerit missa in executionem, isti tamen juvenes nec fuerunt mortui, nec ab ignibus passi quidquam molestiæ. Tertiò discimus, quòd perpetui exilii sententia sit capitali æqualis, ideoque non dumtaxat Confessorem faciat, sed & Martyrem. Quartò, quòd istum titulum donet etiam gratiosè remissa sententia, seu quòd per gratiosam sententiæ remissionem titulus non aboleatur. Et quidem quòd perpetui exilii sententia sit capitali æqualis, est fundatum in Romanis legibus.

Hinc etiam de suo sancto Antecessore Dionysio, quem cum sancto Eusebio Vercellensi Episcopo relegavit Imperator Constantius, quòd *in exilii locis, viciniori Martyribus titulo, vitam finierit*, scribit ad Vercellen- Ep. 28.
sem Ecclesiam sanctus Ambrosius. Affirmat sanctum Dionysium esse potiori jure Martyrem, quàm sanctum Eusebium. Quia nempè Eusebius in sua Ecclesia, Dionysius sit in exilio mortuus, ideoque hujus solius exilium fuerit ipsâ re perpetuum & capitale. Et tamen etiam Eusebium Romana ac omnis sub cœlo Ecclesia veneratur ut Martyrem. Etiam sanctum Joannem Evangelistam. Sanctus Hieronymus in primo contra Jovinianum libro dat duas causas. Prima est: *Joannes in Pathmos insula fuit a Domitiano Principe ob Domini Martyrium relegatus.* Secunda est: *Tertullianus refert, quòd Joannes Romæ missus in ferventis olei dolium, purior & vegetior exiverit, quàm intraverit.* Proindè & ipse nihil istic fuit passus. Et utraque causa est per se ad Martyrii titulum sufficiens. Etiam sanctum Eustatium Patriarcham Antiochenum, quem in perpetuum exilium proscripserat Eusebiana Arianorum factio, esse verum Martyrem affirmat in homiliis ad populum Antiochenum sanctus Joannes Chrysostomus. Et addit causam: *Neque mirum vobis vi-* Hom.
deatur, quòd ipso in orationis limine sanctum Martyrem appellem. Siquidem suâ 52.
morte è vivis sublatus est. Quomodo potest igitur Martyr esse? Sæpè numero dixi vobis Martyrem facere non mortem tantùm, sed animi quoque Propositum. Non enim eventu solo, sed etiam voluntate Martyrii corona comparatur. Non quâvis, sed per insigne Christi testimonium sigillata voluntate. Istud ipsum repetit in homilia super decimum caput sancti Prophetæ Jeremiæ, Tomo 5.
& in homilia super Psalmum nonagesimum quintum. Et nervosè de- fol. 901o.
monstrat. Etiam ad metalla damnatos sanctus Cyprianus passim Tomo 3.
inscribit Martyres. Et certè ista etiam damnatio apud Romanas leges fol. 1040.
æquivalet supplicio capitali. Proindè eos omnes, qui pro Christo dumtaxat erant comprehensi & carcerati, antiqua Ecclesia appellavit non glorioso Martyres, sed simplices Confessores. Nondum enim

solemne Christo Domino dixerant testimonium, necdum istud sua passione aut damnatione sigillaverant, adhuc extra & ante judicium confitebantur. Martyr debet esse solemnis ante Regia Tribunalia in publico judicio Confessor & testis: Debet hocce testimonium aut toleratis tormentis, aut acceptâ sententiâ sigillasse.

Quid porrò & quos Septimius noster intelligat per designatos Martyres, non planè constat. Eâdem interim phrasi utitur in litteris ad sanctos Episcopos, Dionysium Mediolanensem, Luciferum Calaritanum, ac Eusebium Vercellensem, quos Imperator Constantius proscripserat, Liberius Pontifex: *Vos acceptissimos Deo Sacerdotes egregia & singularis fides, & hîc probabiles Deo ostendit, etiam ad futuram gloriam Martyres designavit.* Exstat epistola inter fragmenta sancti Hilarii Pictavensis Episcopi. Vocem, *Designatos*, quidam putant esse restringentem, ac aliquantum diminuentem: Distinguentem contra Martyres consummatos. Alii censent à Septimio intelligi simplices Confessores. Et rectè. Istam enim vocem direxit ad carceratos dumtaxat, necdum damnatos, necdum castigatos, necdum in tormentis aut judicio solemniter confessos ac testatos. Eos appellat Designatos atque à Domino Deo electos ad Martyrium, seu ad istud solemne testimonium. Nec refert, quòd istum suum librum inscribat, *Ad Martyres.* Etenim seipsum exponit, dum statim in exordio adjungit: *Designati.* Deindè, quis ignoret in Romanorum Præfectorum carceribus fuisse Confessores diversorum graduum? Sanctus tamen Liberius videtur alio sensu loqui. Videtur intelligere Designatos ad mortem, Martyrium consummatum. Videtur Designatos Martyres distinguere contra Consummatos. Porrò inter ipsos est multa differentia, longa distantia. Earum una est, quòd Designatus sit adhuc in carne & sanguine filius hujus sæculi, ideoque extolli possit in superbiam, labi in luxuriam, schisma, hæresim, apostasiam, quodcumque peccatum. Et ita multa exempla nos docuerunt, & coëgerunt ad amaras lachrymas.

In Tertulliani circa vocem, *Designati*, sensu exponendo consonat nobis Beatus Rhenanus: *Designati, id est, futuri Martyres, metaphorâ ab electis Magistratibus sumptâ, qui designati dicuntur cum eliguntur. Porrò quos hîc alloquitur Tertullianus, nondum Martyrium tulerant sive fecerant, sed exspectabant.* Per Martyrium Rhenanus vult intelligi mortem. Et hinc oritur quæstio, An Tertullianus solos morte consummatos Martyres censeat honorandos isto titulo? Quidam affirmant. Probant ex libro
Cap. 39. apologetico, qui inter illos, quibus solemnes Fidelium Collectæ seu eleëmosynæ solebant tunc distribui, ponit & hos: *Et si qui in metallis, si qui in*

in insulis, vel in custodiis, dumtaxat ex causa Dei Sectæ, alumni confessionis suæ sunt. Per suæ confessionis alumnos intelligit sanctos Confessores, quos alebat pia Mater Ecclesia. Intelligit non solos apprehensos & carceratos, sed & per definitivam sententiam deportatos in insulam, aut ad metalla damnatos. Hos omnes, quòd nempè necdum essent morte consummati, appellat non Martyres, sed Confessores. Et in libro de Pudicitia scribit: *Quem in prælio confessionis tormentis conflictatum sævitia dejecit.* Tormentorum perpessionem vocat non Martyrium, sed confessionem. Solos consummatos passim appellat Martyres. Cap. 22.

Respondeo tamen ipsum loqui etiam alio modo. Etenim in libro contra Valentinianos scribit: *Speraverat Episcopatum Valentinus, quia & ingenio poterat & eloquio. Sed alium ex Martyrii Prærogativa loci potitum indignatus, de Ecclesia authenticæ Regulæ abrupit.* Valentini Corrivalem affirmat fuisse Martyrem: Quòd nempè aut tormenta, aut capitalem sententiam sustinuisset, vel aliud simile Christo Domino reddidisset testimonium. Et de hæresiarcha Praxea scribit: *Praxeas de jactatione Martyrii inflatus, ob solum, & simplex, & breve carceris tædium.* Notanda sunt verba: *Solum, & simplex, & breve carceris tædium.* Nempè dumtaxat apprehensus, ac sine tormentis & sententia dimissus fuerat Praxeas: Hinc Doctor affirmat ipsum non fuisse Martyrem. Omninò futurum, si vel alterum sustinuisset. Proindè Septimius, licèt quandoque solos morte consummatos inscribat Martyres, quandoque tamen & aliis adscribit istum titulum. Hinc & in libro de corona militis palàm distinguit Confessores & Martyres. Et hæc phrasis erat tunc omninò vulgatior. Lucet ex sancti Cypriani litteris ad Presbyteros suos ac Diaconos: *Honorem quem nobis Martyres cum Confessoribus servant. Martyres & Confessores. Ante ipsum penè Martyrum excessum. Ad Martyres, & Confessores, & Plebem. Honorem Martyrum & Confessorum pudorem, & Plebis tranquillitatem turbare.* Inter Martyres & Confessores apertè distinguit. Agit de Indulgentiarum libellis, quos tunc carcerati Confessores & Martyres pro pœnitentibus dirigebant ad Episcopos. Quòd & à Confessoribus & à Martyribus mitterentur, frequenter affirmat etiam in aliis epistolis. Et ex ipsis patet, quòd Romani tunc carceres non solos Confessores seu Designatos Martyres, sed etiam plenos Martyres continerent. Et in litteris ad Antonianum Episcopum scribit de Moyse Presbytero Romanæ Ecclesiæ: *Moyse tunc adhuc Confessore, nunc autem & Martyre.* Hic locus altissimè clamat non solùm mortuos, sed & vivos fuisse Martyres, eosque distinctos à Confessoribus, & ipsis eminentiores. Confessio erat gradus ad Martyrium. Et in alia ad Martyres & Confes- Cap. 4. Cap. 1. Epist. 9. Ep. 52.

Epist. 7. fessores epistola scribit : *Ex quibus quosdam jam comperi coronatos, quosdam ad coronam gloriæ proximos, universos autem, quos glorioso agmine carcer inclusit, pari ac simili calore virtutis ad gerendum certamen animatos.* Hinc vides tria. Primò, quòd alii Martyres, alii essent Confessores. Secundò, quòd Martyrum alii essent coronati, alii coronæ proximi, utique pluſquam Designati. Tertiò, quòd carcer & Confessores & Martyres includeret. Sunt tamen & loca in quibus vocem, *Confessor*, etiam pro Martyribus Cyprianus accipit. Quia nempè omnis Martyr est etiam Confessor.

Dominus Cardinalis Cæsar Baronius hac de re scribit in Notis Romani Martyrologii : *Juxta sancti Cypriani sententiam, qui non interpellatus se Martyrio ingerebat, hic dicebatur Professor, si adhuc autem quis timore correptus, ne fidem proderet, sua suosque relinquens, exilio spontaneo procul à patria vitam ageret, hic appellabatur Extorris. Cujus non erat despicienda conditio. Nam & numero Martyrum recensendus erat, si ea de causa mortem oppetiisset.* Præter Confessoris ac Martyris solemnes titulos affirmat fuisse olim & duos alios : Professoris & Extorris. At vocem, *Professor*, nec in sancto Cypriano inveni hactenùs, nec in Tertulliano, nisi me fallat memoria. Titulus tamen fundamentum habet in sancti Cypriani ad suum Clerum & populum ultima epistola, quæ mandat, ut post ejus mortem cuncti se rectè gerant, omnis apprehensus sit constans, &

Ep. 83. nemo se offerat. Et addit causam : *Dominus nos confiteri magis voluit, quàm profiteri.* Confiteri ad apprehensos, ad se offerentes refert profiteri. Et in sermone de Lapsis memorat Proconsularia Edicta, quæ omnes Christianos mandabant intra certum diem accedere ad Curiam, & Deos profiteri, atque adjungit : *Quisquis professus intra diem non est, Christianum se esse confessus est.* Professionem, licèt rei pravæ, adscribit ultrò id agenti. Proindè laudatus à Domino Cardinali titulus habet fundamentum.

Extorris titulum habes apud sanctum Cyprianum in litteris, quibus Episcopi, Caldonius, Herculanus, & Victor Rogatiano ac Numidico Presbyteris denuntiant quosdam à se excommunicatos Felicis-

Ep 39. simi Diaconi schismaticos Sectatores : *Repostum de Extorribus. Sophronium, & ipsum de Extorribus.* Verùm hic titulus non solis spontaneis, sed & proscriptis ob fidem exulibus olim omninò competit. Lucet ex sancti Cypriani ad Rogatianum Presbyterum & alios Confessores litteris, quæ inter cæteros quorundam Confessorum excessus ponit &

Epist. 7. hunc : *Alius in eam patriam, unde Extorris factus est, regreditur, ut deprehensus non jam quasi Christianus, sed quasi nocens pereat.* Utique nocens ob violatam exilii sententiam. Quam violationem esse crimen sanctus Cy-

pria-

prianus affirmat in aliis etiam epistolis. Et in litteris ad Martyres & Confessores : *Suscepta pœna est , quæ Confessores Christi fecit* Extorres. Quare in litteris ad sanctum Papam Lucium , ac in litteris ad Florentium Pupianum , Extorres vocat Relegatos. Eosdem in sermone de Lapsis appellat Proscriptos. Attamen & voluntarios exules in hoc sermone laudat. Etiam in libro exhortatorio ad Martyrium. Quare hi omnes olim habebant titulum *Extorris*. Erant igitur quatuor tituli : *Martyr , Confessor , Professor , Extorris.* Sanctus Cyprianus de ipsorum non tantùm in hæreses aut schismata , sed & in fraudes , stupra , atque adulteria lapsu scribit zelosè ac eleganter in libro de Unitate Ecclesiæ : *Confessio immunem non facit ab insidiis Diaboli, aut contra tentationes & pericula, & incursus atque impetus sæculares ,adhuc in sæculo positum perpetuâ securitate defendit. Quidquid ante finem fuerit, gradus est quo ad salutis fastigium adscenditur; non terminus quo jam culminis Summa teneatur. Confessor est, sed post confessionem periculum majus est , quia plus adversarius provocatus est. Confessor est, hoc magis stare debet cum Evangelio Domini , per Evangelium gloriam consecutus à Domino.* Addit de ista gloria non oportere extolli, sed omni disciplinæ , humilitati præsertim, esse insistendum studiosissimè, atque prosequitur : *Non idcircò Apostolorum fides & firmitas cecidit, quia proditor Judas ab eorum societate defecit; sic & hîc non statim Confessorum sanctitas & dignitas comminuta est, quia quorumdam fides fracta est.* Quæ omnia tradit etiam in sermone de Lapsis, ac in variis epistolis: Præsertim in epistola ad Rogatianum Presbyterum.

Et istos Confessorum aut Martyrum lapsus fuisse semper gravissimum in Ecclesia scandalum , rectè affirmat Septimius. Etenim de Maximo Romanæ Ecclesiæ Presbytero , Nicostrato Archidiacono , & quibusdam aliis ad Novatiani schisma & hæresim delapsis Confessoribus scripsit ad sanctum Cornelium Pontificem Martyr Cyprianus : *Hic quosdam fratres nostros error induxerat , quòd sibi communionem Confessorum sequi viderentur.* Confessores sunt Ecclesiastici corporis ossa , ideoque illis confractis aut concussis non possunt non quævis alia infirmiora membra aut frangi aut laxari , & quævis firma non quassari ac mœrore turbari. Sunt Ecclesiasticæ communionis radix , cui quis adhærens semper credidit se non posse deviare. Quòd insuper essent infallibilis Nota veræ Ecclesiæ , crediderunt Montanistæ. Etenim de ipsis scribit apud Cæsaræensem Eusebium laudatus Apollonius : *Cùm jam omnia illorum argumenta , quæ suprà posuimus , sint penitùs confutata , & nihil habeant quod dicant amplius , ad Martyres confugiunt , & se affirmant complures habere Martyres , atque hoc esse certum argumentum veritatis & potentiæ, quæ est in Prophetico illorum spiritu abdita.* Addit etiam Marcionitas, ac alios hæreticos in eodem argumento se fundasse. In ipsum adeò sperarunt

Ep. 47.

Lib. 5. cap. 15.

Donatistæ, ut se jactarent ac appellarent *Ecclesiam Martyrum*. Et apud gregariam Christi Domini multitudinem argumentum non caret fuco. Hinc enim quidam Africani fideles maluerunt Apostatis Romanorum Confessoribus adhærere & communicare, quàm suis Episcopis, quàm glorioso Martyri & Primati Cypriano. Et hinc idem Cyprianus, quousque Romanos istos Confessores reduxisset ad Catholicam unitatem, sibi ipsi nullas fecit cogitandi & laborandi ferias, & post reductos perrexit in eadem ad Cornelium epistola : *Meritò illos revertentes summo, ut scribitis, gaudio & Clerus, & Plebs, & Fraternitas omnis excepit, quoniam in Confessoribus gloriam suam conservantibus, & ad unitatem revertentibus, nemo non socium se ac participem eorum gloriæ computat. Hujus diei lætitiam de nostris possumus sensibus æstimare. Nam cùm istic ad litteras vestras, quas de eorum confessione misistis, lætatus sit omnis Fratrum numerus, & summâ alacritate hunc nuntium communis gratulationis exceperit, quid illic, ubi res ipsa & præsens lætitia sub oculis omnium gerebatur?* Epistola, quâ istorum Confessorum reditum significavit sancto Cypriano Cornelius, est omninò legenda. Etiam aliæ litteræ sancti Cypriani de eadem materia. Ex ipsis videbis ex Confessorum aut Martyrum lapsu summum scandalum ac mœrorem, ex eorundem reditu summum Ecclesiæ fuisse gaudium, ac publicum festum. Etiam in Transmarinis Ecclesiis.

Ex personis probamus fidem, &c.

Plures Romani Imperii Illustres personas esse adhuc Paganas, ac Evangelio potenter adversari, queritur in quinquagesimi quarti Psalmi Commentario sanctus Augustinus, atque adjungit : *Ille Nobilis si Christianus esset, nemo remaneret paganus. Plerumque dicunt homines : Nemo remaneret paganus, si ille esset Christianus. Plerumque dicunt homines : Et ille si fieret Christianus, quis remaneret paganus? Quòd ergò nondum sunt Christiani, quasi muri sunt civitatis illius non credentis, & contradicentis. Quamdiu isti muri stabunt? Non semper stabunt.* Fidelis plebs terrenæ civitatis muros optat converti in muros Civitatis cælestis. Etenim Christiani Nobiles sunt reverà munimen ac tutela Ecclesiæ. Et hinc sibi ad Illustres præ-
Ep. 164. sertim personas è Donati parte ad Catholicam Matrem reducendas fuisse singulare studium, in litteris ad Emeritum istius partis Cæsaræensem in Mauritania Episcopum profitetur sanctus Augustinus. Est Apostolicum studium. Etenim ad Philippenses scripsit è Romana sua captivitate sanctus Paulus Apostolus : *Scire vos volo, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii, ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo, in omni Prætorio.* Et infrà : *Salutant vos omnes Sancti, maximè autem qui de Cæsaris domo sunt.* Erat reverà magnus Evangelii profe-

ctus,

ctus, natus è singulari sancti Apostoli erga Illustres personas studio. Ex studio erga Evangelium, cui talium personarum accessio non potest non plurimùm prodesse. Hinc etiam Romanum Clerum in Consulari viro Prætextato convertendo plurimùm laborasse scribit sanctus Hieronymus. Et jure merito. Etenim tales à Christo Domino comprehensæ personæ tandem ad illum ducunt ipsum etiam supremum Principem, de cujus communione Palatinus Imperatoris Valentis Præfectus, & magnus noster Basilius dixerunt ad invicem: *Ne tu nihili facias, quod magnus Imperator tuo populo inseri cupiat.* Hæc Præfectus. Et Basilius: *Imperatorem in Ecclesiam recipi est res omnium gravissima* Et Præfectus dedit rationem: *Patiaris ipsius quoque Magister nominari.* Ita habes apud sanctum Gregorium Nyssenum Episcopum in primo libro contra Eunomium. Et certè quòd unius iniqui hominis conversio sit cæli & terræ creatione majus Divinæ Majestatis opus, est communis Patrum doctrina. Quantum ergò miraculum est conversio ipsius Imperatoris? Hinc inter Christi Domini summa miracula sancti Patres numerant & hoc: Quòd Piscatores subegerint Imperatores. Quòd Romæ ad Piscatoris & Pellificis tumulum Imperatores adorent. Quòd illic Piscator habeat Basilicam omni Augusto Palatio superbiorem. Quòd etiam in Regum frontibus fixa splendeat ista crux, cui antea totus mundus insultavit. Hinc ob conversum Constantinum publicas festivitates egit omnis Ecclesia, & solemnissimas egit Deo gratias. Enata exindè animarum lucra quis ignoret? Ab Ario conversum Richaredum omnis Hispania veneratur non dumtaxat ut Regem, sed etiam ut Apostolum. Et certè similium Regum Apostolatus fuit potentissimus. E contrario dum Imperator, Rex, aut quæ eminens mundi Potestas cadit à fide, concutiuntur omnia Reipublicæ elementa, omnium Ecclesiarum cythara vertitur in luctum. Et jure merito. Istiusmodi namque Potestates sic fiunt serpentes, qui suâ caudâ quandoque tertiam, quandoque longè majorem è cœli stellis partem trahunt secum ac dejiciunt in terram, in abyssum æternæ damnationis. Ita factum Majores nostri viderunt in Apostasia Juliani, Valentis, Zenonis, Anastasii, Leonis Isauri, ac aliorum Imperatorum. Et nos videmus in Anglia, Dania, Suecia, ac aliis Europæ Regnis. Similes Dracones per Apostasiam fiunt etiam Episcopi, Doctores, Martyres, aliæque spectabiles in Ecclesia personæ. Quamvis non seducant, scandalizant, ac infirmorum conscientias percutiunt. Quòd Himenæus ac Philetus, magni utique Doctores, dum à fide exciderunt, quorumdam infirmorum fidem non solummodò concusserint, sed etiam subverterint, scribit Apo-

Cap 2. ſtolus in ſecunda epiſtola ad Timotheum. Ad ſimilium erectionem & conſolationem hic ſcribit Septimius, non fidem ex perſonis, ſed perſonas ex fide pendere ac oportere probari. Eodem modo ſcribit Cap. 14. in libro de Velandis Virginibus : *Virgines Eccleſiam, an Eccleſia Virgines ornat Deo ſive commendat?* Eſt ſolatium mutuatum ex Apoſtolo, qui ad infirmos fideles de Phileti & Hymenæi lapſu animandos & ſolandos ſcripſit ſancto Timotheo : *Fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc, Cognovit Dominus qui ſunt ejus Et diſcedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini.* Iſtud Dei fundamentum eſt Catholica Mater Eccleſia, magna domus ſupra petram fundata, adversùs quam nulla inferorum porta, nullus infidelium impetus, nullus Apoſtatarum livor poſſit prævalere. Eſt à Deo ſacratus & ſignatus fons, cui bibentes non proſunt, ſed ipſe prodeſt bibentibus. Omnes nos etiam illi debemus dicere : *Bonorum meorum non eges.*

Quòd Magnatum ac Sapientum converſio plurimùm profit Eccleſiæ, ideoque ſtudioſiùs procuranda ſit ac optanda, variis in locis docet, ac ex Apoſtolo demonſtrat Hilarus Romanæ Eccleſiæ Diaconus. Hæc ſancti Pauli ad Romanos verba, *Fides veſtra annuntiatur in univerſo mundo*, commentatur : *Aut gaudebant robuſti, qui crediderant cæteri, quia videbant Principes ſuos fratres ſibi factos in fide ; aut certè qui non crediderant, poterant credere horum exemplo. Facilè enim facit inferior, quòd fieri viderit à Potiori.* Et ad verba, quibus Apoſtolus ſibi optat occaſionem veniendi Romam, ſcribit : *Majus gaudium eſt, ſi Potentes mundi convertuntur ad Deum. Quia quantò inimici graves ſunt, tantò magis reconciliari neceſſarii.* Et ad verba, quibus Apoſtolus profitetur ſe promptum Romanis etiam evangelizare : *Quamvis miſſum ſe prædicare omnibus dicat Gentibus, promptum tamen ſe Romanis aſſerit tradere Evangelium Gratiæ Dei, apud quos Regni caput & ſedes eſt. Ad membrorum enim utilitatem vel requiem pertinet, ſi caput inquietum non fuerit. Ideò Romanorum pacem optat, ut non multùm ſe jactet Satanas, & uberiores fructus habeat operis ſui.* Eadem in epiſtola ſcribit ſanctus Paulus : *Salutate Epænetum, dilectum mihi, qui eſt primitivus Aſiæ in Chriſto.* Et Hilarus dat cauſam : *Hujus Epæneti etiam præſentem dignitatem non tacet, ut oſtendat & dignitoſos credere.* Etiam ad hæc Apoſtoli verba, *Gaudeo de vobis*, ſcribit : *Gaudet quia Romani, qui Regnum habere videntur, ſubjecerunt ſe Fidei Chriſtianæ.* Pergit Apoſtolus : *Salutat vos Eraſtus diſpenſator Civitatis.* Et Hilarus : *Diſpenſator Civitatis eſt quaſi curator, qui dictante juſtitiâ gubernabat Civitatem, maximè in pretiis moderandis. Hos omnes ideò nominatim enumerat in ſalutatione Romanorum, ut ſcirent quales & quanti congaudent bono cœpto illorum.* Et Pontium ſuum Diaconum, qui Imperatores Philippos convertit ad fidem, Romana Eccleſia ſingulari encomio ornavit in ſuo Martyrologio. N.

Nemo Sapiens, nisi Fidelis, &c.

Quòd omnes hæretici lucidam scientiam ac sapientiam jactent atque promittant, scribit in octavi Psalmi Commentario sanctus Augustinus. Et in quadragesimo quinto super sancti Joannis Evangelium Tractatu adjungit : *Se videntes non solùm jactant, sed & à Christo illuminatos videri volunt.* Quin immò de Gnosticis, quos hoc in libro præsertim impugnat Septimius, scribit sanctus Irenæus : *Dicunt se non solùm Presbyteris*, seu Episcopis, *sed etiam Apostolis existentes sapientiores, sinceram invenisse veritatem.* Immò & supra ipsum Christum Dominum sapere : *Se indubitatè, & incontaminatè, & sincerè absconditum scire mysterium.* Se cum sancto Paulo posse dicere : *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Hinc se non qualescumque Doctores appellari voluerunt, sed Gnosticos. Porro Episcopi, Doctores, Martyres, Presbyteri, Diaconi, Viduæ, ac Virgines habent plenum sapientiæ testimonium & authoritatem, ideoque eorum lapsus infirmam plebem pessimè percutit & scandalizat. Creduntur non posse cadere in tenebras, ideoque in ignoratum anteà, & tunc repertum lumen adscendisse. Et istud de sese jactitant. Ipse noster Tertullianus, dum ad Montani anteà à se nervosè impugnati sordes fuit delapsus, tamquam novo perfusus lumine scribere non erubuit in libro de Pudicitia : *Erit igitur & hic adversùs physicos titulus, adversùs meæ quoque sententiæ retrò penes illos societatem, quo magis hoc mihi in Notam levitatis objectent. Numquam societatis repudium delicti præjudicium est : Quasi non facilius sit errare cum pluribus, quando veritas cum paucis ametur. At enim me non magis dedecorabit utilis levitas, quàm ornarit nocens. Non suffundor errore quo carui, qui caruisse delector. Quia meliorem me & pudicitiorem recognosco. Nemo proficiens erubescit. Habet & in Christo scientia ætates suas, per quas devolutus est Apostolus.* Cùm parvulus, *inquit*, essem, tamquam parvulus loquebar, tamquam parvulus sapiebam. At ubi vir sum factus, ea quæ parvuli fuerant evacuavi. *Adeò divertit à sententiis pristinis, nec idcirco deliquit quod æmulator factus est, non Paternarum traditionum, sed Christianarum : Optans etiam ut præcideventur, qui circumcisionem detinendam suadebant. Atque utinam & isti, qui meram & veram integritatem carnis obtruncant.* Suam perversionem sancti Pauli Apostoli conversioni æquiparare, ac eidem principio adscribere non erubuit. Hinc ejus de oratione librum laudat in sancti Matthæi commentariis sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus, & adjungit : *Sed consequens error hominis detraxit Scriptis probabilibus authoritatem.* Ejus contra Gnosticos eruditissima opera prædicat etiam Vincentius Lirenensis, & addit : *Et fuit ipse quoque in Ecclesia magna tentatio.* Nam de

Lib. cap. 3.

Cap. 1.

Can. 5.

suo nomine abortivit Tertullianistas. Præsentem librum scripsit adhuc sanus, ideoque adversùm similes tentationes rectè dedit hoc antidoton : *Nemo sapiens nisi fidelis ; nemo major nisi Christianus, nemo autem Christianus, nisi qui ad finem usque perseveraverit.* Est firmum antidoton. Etenim omnis hæreticus tantis parasangis distat à veræ sapientiæ gratia & lumine, ut sit cœcus & stultus. Stultitia & hæresis sunt genus & species. Ita affirmat in libro de Pelagii apud Diospolitanam Synodum Actis sanctus Augustinus : *Omnis hæreticus consequenter & stultus*
Cap. 6. *est, non autem omnis stultus continuò est appellandus hæreticus.* Et infrà : *Si hæresis est, procul dubio & stultiloquium est.* Quod præsertim verum est de Gnosticis, & cunctis ipsorum surculis. Eorum dogma omnis Ecclesia semper appellavit duplicis Divinitatis fabulam. Esse fabulatricem stultitiam frequenter in libris contra Manichæos, & contra legis ac Prophetarum Adversarium affirmat ac demonstrat sanctus Augustinus. Et quænam stultitia possit esse Helleboro dignior ? Etiam de Arianis, Eusebianis, Eunomianis, ac Macedonianis scribit in vigesima sexta Oratione sanctus Gregorius Nazianzenus : *Ingenia magna & ferventia tumultus istos, in quibus versamur, excitarunt. Non illa quidem simpliciter magna & ferventia, sed quæ cum generositate imprudentiam & insciti-*
Lib. 15 *am, & qui malus ipsius fœtus est, temeritatem conjunctam habeant. Siquidem insci-*
cap. 1. *tiæ fœtus est temeritas.* Temeritas eos ex insciția dejecit in stultitiam. Et de Eunomianorum Congerronibus Ætianis habet sanctus Epiphanius : *Hæresis ex pessimo consilio profecta est. Sive illos gloriæ cupiditas aut arro-*
gantia, sive voluptatum libido, sive aliorum æmulatio, sive commotio quædam animi, aut temeritas impulerit. A Diabolo porrò omnis illa est inflicta cœcitas. Cunctos de Divina veritate dumtaxat dubitantes esse & cœcos & stultos affirmat in quarti Psalmi commentario etiam sanctus Augustinus. Et quid opus multis testibus ? Ad lapsos, aut fortè dumtaxat cespitantes
Luc. 24. Galatas scripsit Apostolus : *O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati ?* Et ad dubitantes de sua Resurrectione Discipulos ipse Christus : *O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Prophetæ!* De vera enim sapientia dicit Spiritus sanctus : *Initium sapientiæ est timor Domini.* Est unum è septem ejus donis, ideoque in cordibus nostris diffusa Dei charitas, per cujus lumen deducimur in omnem veritatem. Hinc igitur dicit Doctor : *Nemo sapiens nisi fidelis.* Dicit nos, dum quis Episcopus aut Doctor in hæresim aut schisma labitur, non plus oportere turbari, quàm si eorum quis moto cerebro stultus, aut læsis oculis fiat cœcus.

Fide-

Fidelis.

Vox *Fidelis*, & vox *Christianus*, apud Antiquos passim fuerunt distinctæ significationis. Hinc septimus Constantinopolitanus Canon dicit Gentiles primùm Christianos fieri, deindè Catechumenos, ac tandem post varii gradûs transitum baptizari, atque ita fieri fideles. Et hinc olim prima Gentilium ad fidem nostram adspirantium vox apud Episcopum aut Presbyterum fuit: *Domine, volo Christianus fieri.* Et de primo Episcopi aut Presbyteri in ejusmodi petentis actu aiunt frequenter Gesta Martyrum: *Fecit illum Christianum.* Utique impresso signo Crucis. Solus ergò baptizatus est Fidelis, Christianus autem necdum est Catechumenus, sed dumtaxat ad Catechumenatum designatus seu admissus. Quo sensu etiam Canones Trullani loquuntur, eandemque phrasim quandoque secutus est sanctus Augustinus. Hic tamen Tertullianus utramque vocem pro eodem accipit. Cap. 2. Ita in libro secundo contra Jovinianum, & in epistola ad Oceanum Ep. 83. accipit & sanctus Hieronymus. Quin immò eâdem significatione cap. 2. utuntur in lege ad Posthumianum Prætorio Præfectum Imperatores Gratianus, Valentinianus secundus, ac magnus Theodosius: Christianum cum fideli confundunt. Eadem tamen in lege confundunt Christianum & Catechumenum. Exstat lex in sexto-decimo libro Codicis Theodosiani.

Nemo major nisi Christianus.

Simplicem Christi plebem, ex Episcoporum, Doctorum, aut Martyrum lapsu turbatam & cespitantem, Doctor confirmat alio argumento: Quòd sub sole nihil sit vero Christiano majus. Quòd firma Christianitas seu justitia sit non tantùm Virginum, Viduarum, Diaconorum, ac Presbyterorum, sed etiam Doctorum, Martyrum, ac Episcoporum gradu & dignitate eminentior, ideoque firmus Christianus plus ponderis & authoritatis habeat ad nos in Catholica Ecclesia firmandos, quàm quivis alius ad nos suo lapsu circumscribendos ac dejiciendos. Veram ex Christi Domini Fide justitiam esse omnibus bonis majorem demonstrat in litteris ad nobilem viduam Probam sanctus Augustinus. Est enim Regnum, Sacerdotium, Divi- Ep. 121. næ naturæ consortium, ejus in nobis habitatio, incomparabilis in fictili cap. 2. vase thesaurus, aliorum omnium Divinorum donorum fundamentum. Et Virgo, Vidua, Diaconus, Presbyter, Doctor, Martyr, Episcopus, quid sunt sine justitia? Vasa signata, sed vacua. Æs sonans, ac cymbalum tinniens. Antiquus ille & venerabilis Scriptor, quem

pas-

passim credunt sanctum Dionysium Areopagitam, in Ecclesiastica Hierarchia justificationem humanam definit hoc modo : *Est ineffabilissima Divini nostri statûs fabricatio.* Esse opus mortuorum resuscitatione
Cap. 2. majus docet in noni Psalmi Commentario sanctus Augustinus : *Terreni homines, & oculis dediti, magis mirantur resurrexisse in corpore mortuum Lazarum, quàm resurrexisse in anima persecutorem Paulum.* Eos graviter arguit. Istud ipsum docet in prima Concione supra Psalmum octogesimum octavum. Consonat in quadragesima super primam ad Corinthios epistolam homilia sanctus Joannes Chrysostomus : *Est longè majus peccata delere, quàm corpus suscitare.* Et in quarta homilia super epistoTom. 5. fol. 692. lam ad Ephesios : *Majus est morte affectæ mederi animæ, quàm suscitare mortuos.* Et in homilia de Christi Domini precibus : *Quid majus est, pec-*
Tom. 6. *cata dimittere, an panes creare? Nonne manifestum est hoc esse majus?* Et in
fol. 298 homilia de Chananæa muliere scribit : *Numquid potes modum exponere, quo creatus es? Sic neque potes effari modum, quo peccata tolluntur.* Neque mireris. Etenim in Tractatibus super sancti Joannis Evangelium scribit sanctus Augustinus : *Prorsùs majus hoc*, utique ex impio facere pium, *esse dixerim, quàm est cœlum & terra, & quæcumque cernuntur in cœlo & in terra. Et cœlum enim & terra transibit, prædestinatorum autem salus & justificatio permanebit. Inillis tantùm operari Dei, in his autem est etiam imago Dei.* Hocce
Joan. 14. miraculum asserit esse illud, de quo dixit in Evangelium Dominus: *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet.* Addit istud miraculum esse in Ecclesia quotidianum ac perpetuum. Quotidie fieri à veris Christianis. Hi enim operanti in se Deo cooperantur, ideoque semetipsos faciunt ex impiis pios, ex ebriosis sobrios, ex impudicis castos. Adjungit Augustinus & hanc quæstionem : *In cœlis Sedes, Dominationes, Principatus, Potestates, Archangeli, Angeli sunt opera Christi. Numquid etiam his operibus majora facit, qui operanti in se Christo cooperatur salutem æternam ac justificationem suam?* Et respondet : *Non hîc audeo præcipitare sententiam. Intelligat qui potest, judicet qui potest, utrùm majus sit justos creare, quàm impios justificare. Certè enim si æqualis sit utrumque potentiæ, hoc majoris est misericordiæ. Hoc est enim magnum pietatis Sacramentum, quod manifestatum est in carne.* Ex adeò firmis fundamentis Tertullianus hic scribit nihil in mundo esse Christiano majus : Christianum esse Episcopo, Martyre, Doctore, omni Ecclesiæ gradu eminentiorem. Utique integrum Christianum lapso Martyre, Doctore, Episcopo. Integer enim Episcopus est non tantùm Episcopus, sed etiam Christianus. Septimii ergò argumentum est omninò firmum.

Me-

Nemo Christianus, nisi qui ad finem, &c.

Quòd verus Episcopus, verus Doctor, verus Martyr, ac quivis verus Christianus possit à vera sua justitia labi, palàm & hîc & in aliis locis docet Septimius. Proindè ab errore, qui solos ad perseverantiam electos garrit fieri veraciter justos, est omninò alienus. Qui aliud existimant, insigniter hallucinantur. Vult non quemvis, sed solum ad perseverantiam ac sempiternam salutem electum Christianum esse eminentissimum totius mundi thesaurum: Et nihil esse ipso majus. Ejus exemplum debere nobis esse majoris authoritatis, quàm lapsum cujuscumque Episcopi aut Doctoris. Loquitur de Christiano, non cujus nos faciem, seu externam professionem videmus, sed cujus intima intuetur Deus. Qui spectat ad Dei fundamentum, de quo scripsit Timotheo Apostolus: *Cognovit Dominus qui sunt ejus.* Qui sit numquam eradicanda Dei Patris plantatio: Non excutienda per ventilabrum, aut rapiente vento avolatura palea, sed firmum triticum. Eodem modo jam audivimus loquentem sanctum Augustinum: *Cælum & terra transibit, Prædestinatorum autem salus & justificatio permanebit.* Temporali Christiano non tantùm stabilis in perpetuum Christianus, sed etiam Episcopus, Doctor, Presbyter, ac Martyr temporales sunt multò majores. Omnes sunt leves paleæ, attamen variæ. De solis electis dictum est: *Ecce omnia vestra sunt, vos Christi, Christus autem Dei.*

Proindè hîc per Christianum non quemvis Christi Domini charactere signatum, nec quemvis Christiana vita fulgentem Septimius intelligit, sed solos illos, qui in Christi corpore sunt firma membra, ac ipsa ossa, quibus sanctus Augustinus applicat hæc trigesimi tertii Psalmi verba: *Custodit Dominus omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur.* Et commentatur: *Ossa sunt firmamenta fidelium. Quomodo enim in carne nostra ossa faciunt firmamentum, sic in corde Christiano fides facit firmamentum. Patientia ergò, quæ in fide est, ossa sunt interius. Ipsa sunt quæ frangi non possunt.* Quod ipsum docet, & largiùs elucidat etiam in aliis locis. Et ad centesimi primi Psalmi hæc verba, *Ossa mea sicut cremium aruerunt,* scribit sanctus Prosper: *Ossa dicuntur hi, qui sunt in Christi corpore fortiores, quorum firmitate omnium compago membrorum munitur, dicente ipso fortissimo Paulo, Quis scandalizatur, & ego non uror!* Sunt non dumtaxat in Christi corpore, sed ipsum Christi corpus, quòd nulla creatura, nulla libido, nulla violentia possit à suo capite in perpetuum separare. Audi causam: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundùm Propositum vocati sunt Sancti.* Hoc totum corpus est omni osse firmius. Ad Rom. 8.

Singula ipsum componentia ossa sunt immobiles per omnem æternitatem Christiani. Eos hîc laudat ac attendendos & imitandos mandat Septimius.

Avolent paleæ levis fidei, &c.

Doctor pergit in suo argumento. Affirmat omnes temporales, etiam Episcopos & quosvis alios Ecclesiæ gradus, qui ad schismata aut hæreses sine reditu deficiunt, esse levis fidei paleas, ideoque ex eorum lapsu & avolatione nullum hæresi aut schismati accedere momentum authoritatis, nullum stabilem Christianum oportere exhinc turbari. Porrò quosvis temporales justos non tantùm antiqui Prophetæ, sed etiam in Evangelio sanctus Joannes Baptista appellavit paleas, apud sanctum Matthæum dicens de Christo Domino:
Cap. 3. *Cujus ventilabrum in manu sua. Et permundabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igne inextinguibili.* Paleas in sola area ponit, non in horreo. Horreum enim est futurum Christi Regnum. area verò est præsentis temporis Ecclesia, locus trituræ. Et omnes temporales justi rectè appellantur palea levis fidei. Quid enim paleâ levius? Et Septimius addit ipsam tentationum flatu avolare. Utique ex Ecclesiæ area ad hæreses ac schismata, ad mundum vanitatis. Ei sanctus Augustinus in secunda Concione super Psalmum trigesimum quartum opponit *gravem Dei populum*, grave frumentum. Quod per paleam & triticum, quæ simul miscentur in area, significentur in eadem Catholica communione permixti electi ac reprobi, est vulgatissimum apud omnes Patres. Et in sexti Psalmi commentario scribit sanctus Augustinus: *Vel nunc, quia etsi pariter atque iisdem conventiculis continentur, tamen in area nuda jam grana separata sunt à palea, quamvis inter paleas lateant. Simul itaque versari possunt, simul verò auferri vento non possunt.* Paleæ cum solido tritico jacent in eadem area, verùm per firmæ charitatis ac fidei, ac præsertim per Divinæ electionis fibulam illi non uniuntur, ideoque tentationis vento auferri possunt,
Lib. 15. cap. 1. ac avolare. Hosce ventos supra nobis edixit sanctus Epiphanius: *Gloria cupiditas aut arrogantia, voluptatum libido, aliorum æmulatio, commotio animi, temeritas.* Extremus judicii dies erit dies generalis ventilationis: Dominus tunc accepto Divinæ potestatis ventilabro purgabit aream, separans triticum à paleis. Istud tempus nolunt, aut non permittuntur exspectare nostri Apostatæ, sed alto Dei judicio eligunt moveri & abripi aliquo tentationis vento, & ad schisma aut hæresim avolare. Et hanc avolationem non solummodò Paulus Apostolus, sed etiam è sua area passus est ipse Dominus. Ex Apostolica Phigellus, Hermogenes, Hymenæus,

Phi-

Philetus, ac Alexander, ex Dominica area avolârunt cuncti præter Apostolos discipuli, ac ex ipsis item Apostolis traditor Judas. Neophytæ tunc modica, adultæ nunc Ecclesiæ area est ampliſſima: Hinc Septimius rectè affirmat non esse admirandum, si etiam ex hac non desinat levis fidei palea avolare. Ejus mentem elucidat in litteris ad Romanos, qui è Novatiani schismate ad Catholicam Matrem redierant, Confessores sanctus Cyprianus: *Etsi videntur in Ecclesia esse Zizania, non tamen impediri debet aut Fides aut Charitas nostra, ut quoniam Zizania in Ecclesia cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus. Nobis tantummodò laborandum est, ut frumentum esse possimus: Ut cùm cœperit frumentum Dominicum horreis condi, fructum pro opere nostro & labore capiamus.* Septimius mandat, ut neć ob reperta in Dominico agro zizania, nec cum ipsis, quæ sunt istud ipsum quòd avolantes paleæ, quandoque semet eradicantibus, avolemus & nos eradicemus. Mandat ut imitemur Christi Domini Apostolos & sancti Pauli Apostoli Discipulos, quos neque Judæ, neque Phileti aut aliorum tunc in Evangelio gigantum lapsus commoverunt.

Quæstio est, An omnes ad hæreses aut schismata declinantes Episcopi, Doctores, Martyres, aliique Ecclesiæ gradus sint levis fidei palea? Ratio dubitandi est: Quia quis nostrûm Septimium Tertullianum, Origenem, Luciferum Calaritanum Episcopum, Hilarum Romanæ Ecclesiæ Diaconum, aliosque similes summæ scientiæ ac justitiæ viros, quos labi vidimus, dicat fuisse levis fidei? Fuerunt palea, sed nequaquam levis fidei. Sanè exilia & alia tormenta, quæ Lucifer & Hilarus ab Arianorum Augusto Satellite Constantio sustinuerunt & vicerunt cum gaudio, sustineri & vinci non potuerunt sine fide & charitate robusta ac perfecta. Etiam Romanæ Ecclesiæ Presbyteri & Confessores, quos extra Catholicam communionem traxit schismatica Novatiani versutia, nullo modo fuerunt levis fidei. Eos enim reduxit Divina gratia, & ipsorum quosdam per nova postmodùm certamina coronavit in Martyres. Gravem & fortem ipsorum fidem prædicarunt sanctus Papa Cornelius & glorioſus Martyr Cyprianus. Respondeo militantem Ecclesiam esse trituræ aream: Et omnem in ipsa justum posse labi, immò & ex ipsa avolare. Etiam ipsos justitiæ gigantes. Non tantummodò levem paleam, sed & graviſſimum frumentum. Hujusmodi fuerunt laudati Confessores Romanæ Ecclesiæ. At frumentum, licèt quandoque levetur à valido typhone & avolet, redit suo tempore. Et hinc quicumque non redituri avolant, sunt palea levis fidei. Verùm fidei levitas est duplex. Alia ob levem in humana mente radicem, alia ob

defectum gravis per immobile Divinæ electionis Propositum unionis cum Christo Capite. Ad priorem fidem sanctus Augustinus in libris de Baptismo contra Donatistas accommodat versum Psalmi: Lib. 1. cap. 15. *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.* Et commentatur: *In Sacramento novi Testamenti plerique vivunt animales, qui si proficiant, & antequam capiant, ipso profectu & accessu ad novum pertinent. Etsi priusquam spiritales fiant, ex hac vita rapiuntur, custoditi per Sacramenti sanctitatem in terra viventium computantur.* Hanc fidem alibi appellat natam, nutritam, aut adultam, necdum perfectam aut robustam. De posterio- Cap. 13. ri fide dixit apud sanctum Matthæum Dominus: *Qui super petrosa seminatus est, hic est qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud, non autem habet in se radicem, sed est temporalis. Factâ autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuò scandalizatur.* Ejus fides non tantummodò robusta esse possit, sed & perfecta. Verùm quia in immobili Divinæ electionis Proposito non est radicata, est temporalis ac levis palea. Gravis simul & levis. Alia & alia gravitatis ac levitatis specie.

Nonne ab ipso Domino, &c.

Quòd Dominus duodecim Apostolos, & plures alios inferioris gradûs Discipulos habuerit, quòd item hi omnes Dominum ob Eucharistiæ prædicationem, tanquam barbarum & humanas carnes vorari & sanguinem bibi mandantem, dereliquerint, lucet ex Evangelio. Eos omnes perdurasse in Apostasia, asserere apud sanctum Augustinum videtur Petilianus Constantinensis Donatistarum Episcopus. At certum est errare. Etenim inter eos fuit sanctus Marcus Evangelista, de quo scribit in Panario sanctus Epiphanius: *Marcus erat unus è septuaginta duobus Discipulis, qui ob sermonem illum dispersi sunt, quem Dominus locutus fuerat,* Nisi quis manducaverit carnem meam & biberit sanguinem, non est me dignus, *ut sciunt qui Evangelium legerint. Verùm ille Petri operâ reversus, ac Spiritu sancto repletus, conscribendi Evangelii munus accepit.* Erat & sanctus Lucas, de quo idem Epiphanius: *Lucas unus è septuaginta duobus Discipulis, quos Christi ille sermo dissiparat, quem deindè Paulus Apostolus revocavit.* Quod an plenè verum sit, ignoro. Multi enim affirmant sanctum Lucam fuisse sancti Cleophæ in Emmauntis itinere socium, ideoque fuisse reversum diu ante Pauli conversionem. Inter eosdem Discipulos creduntur fuisse Barnabas, Matthias, Lucius Niger, aliique plures, quos certum est rediisse. Sub sancti Dorothei Tyriorum Episcopi nomine exstat libellus edicens singulorum nomina: Sed sanctus Joannes Chrysostomus asserit ipsa singulatim ignorari. Uti interim sancti Apostoli Thomæ incredulitas

tas Dominicam Resurrectionem, ita horum Apostasia Eucharisticam veritatem insigniter confirmavit.

Cùm nos ostendant Christianos, &c.

Vocem, *Christianos*, denuò Tertullianus accipit pro solo Christi Domini frumento, pro solo ejus firmo ac æterno corpore. Et ad ipsum rectè applicat locum è prima epistola sancti Joannis Apostoli : *Prodierunt ex nobis, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum, sed ut manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis.* Etiam in tertio super sancti Joannis epistolam Tractatu sanctus Augustinus quosdam Christianos esse Christi Domini Corpus, quosdam affirmat esse solummodò in ejus corpore, atque adjungit : *Concordia membrorum non habet Anti-Christum. Et sunt qui intùs sic sunt in corpore Domini, quomodo mali humores. Quando evomuntur, tunc relevatur corpus. Sic & mali quando exeunt, tunc Ecclesia relevatur. Et dicit, quando eos evomit atque projicit corpus : Ex me exierunt humores isti, sed non erant ex me. Quid est, Non erant ex me ? Non de carne mea præcisi sunt, sed pectus mihi premebant, cùm inessent. Ex nobis exierunt : Sed nolite tristes esse, Non erant ex nobis. Undè probas ? Quod si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Hinc ergò videat Charitas vestra, quia multi, qui non sunt ex nobis, accipiunt nobiscum Sacramenta, accipiunt nobiscum Baptismum, accipiunt nobiscum, quod nôrunt fideles se accipere benedictionem, Eucharistiam, & quidquid est in Sacramentis sanctis. Ipsius Altaris communicationem accipiunt nobiscum, & non sunt ex nobis. Tentatio probat, quia non sunt ex nobis. Quando illis tentatio venerit, velut occasione venti volant foras : Quia grana non erant. Omnes autem tunc volabunt, cùm area Dominica cœperit ventilari in die Judicii.* Notanda sunt verba : *Mali quando exeunt, tunc relevatur Ecclesia.* Confirmant hanc Tertulliani assertionem : *Avolent quantùm volent palea levis fidei, eò purior massa frumenti in horrea Domini reponetur.* Cap. 1.

CAPUT IV.

Tantò esse debet minor hæreseum miratio quantò clarior prædictio.

QUin potiùs memores simus tam Dominicarum prænuntiationum, quàm Apostolicarum litterarum, quæ nobis & futuras hæreses prænuntiârunt, & fugiendas præ-

præsinierunt. Et sicut esse illas non expavescimus, ita posse id propter quod fugiendæ sunt, non miremur. Instruit Dominus multos esse venturos, sub pellibus ovium rapaces Lupos. Quænam istæ sunt pelles ovium, nisi nominis Christiani extrinsecùs superficies? Qui Lupi rapaces, nisi sensus & spiritus subdoli, ad infestandum gregem Christi intrinsecùs delitescentes? Qui Pseudo-Prophetæ sunt, nisi falsi Prædicatores? Qui Pseudo-Apostoli, nisi adulteri Evangelizatores? Qui Anti-Christi interim & semper, nisi Christi rebelles? Nunc sunt hæreses, non minùs doctrinarum perversitate Ecclesiam lacessentes, quàm tunc Anti-Christus persecutionum atrocitate persequetur: Nisi quod persecutio & Martyres facit, hæresis Apostatas tantùm. Et ideò hæreses quoque oportebat esse, ut probabiles quique manifestarentur, tam qui in persecutionibus steterint, quàm qui ad hæreses non exorbitaverint. Neque enim eos probabiles intelligi jubet qui in hæresim fidem demutant; sicut ex diverso sibi interpretantur, quia dixit alibi: Omnia examinate, quod bonum est, tenete. *Quasi non liceat omnibus malè examinatis in electionem alicujus mali impingere per errorem.*

SCHOLION.

Memores simus Dominicarum prænuntiationum, &c.

SAncti Augustini tempora fuerunt nostris similia: Turbatissima & afflictissima. Gothi, Wandali, Hunni, aliique Barbari raserunt omne Occidentis Imperium, adeò ut panem habens tunc esset dives. Hinc plurimorum, non tantùm Paganorum blasphemiæ, sed etiam Catholicorum lamentationes ad Dominum Deum & querimoniæ. Horum querulorum uni Victoriano Presbytero laudatus
Ep. 122. Augustinus respondit: *Plangenda sunt hæc, non miranda. Et exclamandum*

dum ad Deum, ut non secundùm merita nostra, sed secundùm misericordiam suam à tantis malis nos liberet. Nam quid utique sperandum fuit generi humano, cùm hæc & in Prophetis & in Evangelio sint tantò antè prædicta? Non itaque debemus tam nobis esse contrarii, ut credamus quando leguntur & queramur quando complentur. Quæ consolandi forma fuit sancto Augustino frequentissima. Et est fundatissima. Quare eandem hîc impendit Tertullianus illis, qui ad hæreseon, & ab Apostolis & ab ipso Domino prædictarum, exortum & grassationem mirabantur, immò & cespitabant. Eos cespitare faciebat præsertim lapsus magnorum in Ecclesia gigantum, de quibus scribit in fœda Demæritarum hæresi sanctus Epiphanius: *Causam* cur ita contigerit, cur hæc emerserit hæresis, *non satis intelligo, nisi quod id unum naturæ humanæ perturbator & hostis Diabolus studet, numquam ut ab infestandis hominibus cesset, qui amarissimo suo veneno exquisitos cibos insuit, & melli fel admiscet, idque potissimùm illorum operâ molitur, qui admirabili vitæ Instituto celebrantur, & propter sinceræ fidei studium atque ardorem commendantur. Hoc enim unicum illius opus est, qui & adversùs parentem nostrum Adamum invidiâ primùm, & adversùs omne humanum genus odiis efferbuit. Quam ad sententiam præclarè Sapiens quidam dixit: Invidiam magnis perpetuò succesibus adversari. Sic igitur per magnos quosque viros introduxit errores, ut nos atque Dei Ecclesia perpetuis molestiis, tumultibus, ac bellis confunderemur.* Et de hujus hæreseos authore subjungit: *Egregius ille ac venerabilis senex, quem nos & beatæ memoriæ Papa Athanasius, immò verò Catholici omnes unicè dileximus, Apollinarius Laodicensis, hujus Dogmatis author & propagator exstitit.* Omnes passim Hæresiarchæ fuerunt sublimes in Ecclesia montes. Quod ipsum nobis, ne ex improviso videntes turbaremur, est prædictum. Nam Dominus prædixit tales ac tantos Pseudo-Prophetas & Anti-Christos esse nobis surrecturos, ut per ipsos etiam Electi, si fieri posset, essent seducendi. Et in Miletina Synodo ad Asiæ Episcopos dixit sanctus Paulus Apostolus: *Ex vobis ipsis exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se.* Hinc nec ad tales eventus oportet nos mirari aut turbari.

Lib 77. cap. 1.

Cap. 2.

Act 20.

Sub pellibus ovium Lupos rapaces.

Hæresiarchas esse rapacissimos Lupos, & omnis scriptura clamat, & ipsorum Acta demonstraverunt. Fuerunt ac semper erunt Lupi, quibus unicum studium sit Christi Domini ovile invadere, raptasque cum Pastoribus oves occidere & mactare. Hinc circumscriptos ac seductos populos appellant non ampliùs Christianos, sed Simonianos, Marcionitas, Valentinianos, Sabellianos, Arianos, Apollinaristas, Nestorianos, Eutychianistas, Lutheranos, Calvinistas. Et

cum

cum Donatistarum gigante Donato semper interrogant : *Quid agitur de mea parte?* Quia nempè humanum genus studeant cum Christo Domino dividere, immò totum illi auferre. Et uti Lupi fidos canes, ita Hæresiarchæ orthodoxos Episcopos oderunt singulariter, & omnibus nervis studeant circumscribere aut tollere. Ita de Novatiano, quòd novos statim Apostolos, qui Provincias omnes & urbes singulas suis antiquis spoliarent, & novis donarent Episcopis, per omnem orbem miserit, scribit ad Antonianum Episcopum sanctus Cyprianus. Et de Donatistarum crudeli Goliath, Donato in Casis nigris Episcopo, quòd per omnem discurrens Africam plurimis Episcopis ac aliis orthodoxis Hierarchis pœnitentialem manum violentus imposuerit, Pastoralis dignitatis honorem in ipsis hâc viâ occiderit, atque ita percussis Pastoribus totos greges Christo Domino rapuerit ac abduxerit, multis exponit sanctus Optatus Episcopus Milevitanus. Quod ipsum fecerunt Ariani, Eutychiani, cunctique alii, quibus Divina Providentia permisit : *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.* Nam & hodie Lutheranis & Calvinistis prima cura est orthodoxos Hierarchas ejicere, & quandoque mactare. Dum enim non possunt animas, mactant corpora.

At sunt Lupi in vestimentis ovium. Rationem dat in oratione, quam in suæ consecrationis anniversario die habuit, sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus : *Macedoniani, tamquam confinium inter nos & hostes facti, & utraque sunt & neutrum. Neque rectum sermonem confitentur, & hæretici appellari recusant. O rem inauditam! Et veritati simul & mendacio pariter bellum indixerunt.* Et in homiliis ad Antiochenum populum declamat sanctus Joannes Chrysostomus: *Age, denuò adversùm infideles Anomæos certamen ingrediamur. Qui si ægrè ferant quòd Infideles appellentur, fugiant ipsi rem, ut ego vocabulum fugiam : Discedant ipsi à mente impia, & ego ab hac probrosa appellatione discedam* Omnis Hæreticus, præsertim Hæresiarcha, est infidelis, impius, Divinæ Majestati rebellis, variè criminosus ac probrosus : Hinc omnes, licèt facinus diligant, nomen oderunt ac detestantur. Ipsorum nemo audire vult Hæreticus, sed germanè, & quidem solus, orthodoxus. Hinc eos in adducto loco laudatus Gregorius rectè comparat etiam meretricibus. Nulla namque Lupa vult appellari Lupa, sed pudica filia, immò & Virgo. Rectè item addit, quòd & veritati & mendacio adversentur, nec tantùm nobis, sed & nostris inimicis sint inimici. Etenim Arianus, Nestorianus, Eutychianista, ac Lutheranus non tantùm nos orthodoxos invadunt, sed etiam Sabellianos, Eutychianistas, Nestorianos, & Calvinistas. Hinc ne à fideli populo, uti Lupi ab ovibus, pleno cursu statim fugiantur, ac

ac lapidibus impetantur, fingunt se oves & Pastores, ovinas lanas sibi circumponunt, ita miscentur ovibus, insidiantur, mordent, rapiunt, ac mactant.

Christiani nominis superficies.

Ovina lana, quam isti dolosi Lupi sibi superinduunt, est varia. Prima est Christiani nominis superficies, seu Christiana professio, de qua scribit in libro de Unitate Ecclesiæ gloriosus Martyr Cyprianus: *Cavenda sunt, Fratres dilectissimi, non solùm quæ sunt aperta atque manifesta, sed & astutæ fraudis subtilitate fallentia. Quid verò astutius, quidque subtilius, quàm ut Christi adventu detectus ac prostratus inimicus, videns idola derelicta, & per nimium credentium populum sedes suas ac templa deserta, excogitaverit novam fraudem, & sub ipso Christiani nominis titulo fallat incautos? Hæreses invenit & schismata, quibus subverteret fidem, veritatem corrumperet, scinderet unitatem. Quos detinere non potest in viæ veteris cœcitate, circumscribit & decipit novi itineris errore. Rapit de ipsa Ecclesia homines, & dum sibi appropinquasse jam lumini, atque evasisse sæculi noctem videntur, alias nescientibus tenebras rursùs infundit, ut cum Evangelio Christi, & cum observatione ejus & lege non stantes, Christianos se vocent, & ambulantes in tenebris habere se lumen existiment, blandiente adversario atque fallente, qui secundùm Apostoli vocem transfigurat se velut Angelum lucis, & ministros subornat suos velut ministros justitiæ, asserentes noctem pro die, interitum pro salute, desperationem sub obtentu spei, perfidiam sub prætextu fidei, Anti-Christum sub vocabulo Christi, ut dum verisimilia mentiuntur, veritatem subtilitate frustrentur.* Quam Diaboli artem notant etiam sanctus Augustinus ac alii Patres. Aliqui eam nonnisi à magni Constantini, qui omnia Idolorum fana clausit, Imperio existimant fuisse exorsam. Ast illos errare convincit isto Imperatore multùm antiquior sanctus Cyprianus. Notanda sunt ejus de Diabolo verba: *Videns idola desolata, & templa deserta.* Hæc enim eversio statim cœpit ad prædicatum gentibus Evangelium, adeoque tunc ille statim fuit actus in rabiem, ipsis etiam Apostolis suscitavit adversarios hæreticos, & læsam idololatriam tentavit per hosce reparare. Novam idololatriam inducere. Nam quod omnis, Gnosticus præsertim, circa Divinam Majestatem error sit nequissima idololatria, suus locus demonstrabit. Nec hanc dumtaxat induxerunt Gnostici, sed & Gentilium antiquam repararunt. Quòd enim non tantùm Christi Domini effigiem, quam garriebant factam à Pontio Pilato, sed etiam Pythagoræ, Platonis, Aristotelis, ac aliorum gentilium Philosophorum imagines habuerint, coronaverint pagano ritu, & adoraverint, testatur sanctus Irenæus. Lib. 1. cap. 24.

Insignem Diaboli in usurpando Christiano nomine audaciam refert in septimo super beati Ioannis Evangelium Tractatu sanctus Augustinus : *Spiritus mali fingunt umbras quasdam honoris sibi-met ipsis, ut decipiant eos qui sequuntur Christum. Usque adeò Fratres mei, ut suis præcantationibus misceant nomen Christi. Quia jam non possunt seducere Christianos, ut dent venenum, addunt mellis aliquantum, ut per id quod dulce est, lateat quod amarum est, & bibatur ad perniciem. Usque adeò ut ego noverim aliquo tempore illius Pileati Sacerdotem solere dicere : Et ipse Pileatus Christianus est. Ut quid hoc Fratres, nisi quia aliter non possunt seduci Christiani?* Nec mireris hoc. Etenim etiam septem Scevæ Judaici Sacerdotis filii, & Christi Domini osores Exorcistæ in ipso Evangelicæ prædicationis oxordio dolosè invocabant nomen Domini Jesu, & per ipsum tentabant Dæmonia ejicere. Et ejecerunt : Sed in semet-ipsos. Ita testatur sanctus Lucas Cap. 19. in Actis. Quod adhuc nobiscum degente Christo Domino quis Infidelis Iudæus istud ipsum fecerit, habes in Evangelio sancti Marci. Proindè Christi Domini nomen statim à sui prædicati exordio fuit apud omnes tantæ gloriæ & authoritatis, ut non nisi sub ejus fuco Diabolus potuerit homines seducere. Hinc ipso, uti ovina lana lupos, circumvestitos hæreticos elegit in suæ pravitatis ministerium, & per ipsos conatus est Christi Domini oves circumscribere, auferre & mactare.

Verùm varia est Diaboli vafrities. Quibusdam ad veros Christianos circumveniendos, quibusdam hæreticis istud glorioſum nomen circumposuit ad ipsum infamandum, & gentiles ab eo hostilissimè alienandos. Etenim de Gnosticis rectè scribit sanctus Epiphanius: Lib. 27. cap. 3. *Quod hominum genus ad Ecclesiæ Dei probrum & offendiculum adornasse & submisisse Satanas videtur. Quippè qui Christianum nomen sibi indiderint, ut propter illos offensæ nationes à sanctæ Dei Ecclesiæ utilitate abhorrerent, annuntiatamque veritatem ob immania illorum facinora & incredibilem nequitiam repudient : Ut, inquam, frequentibus illorum sceleribus animadversis, eos quoque qui è sancta Dei Ecclesia sunt, tales esse sibi persuadeant, atque ita à verissima Dei doctrina aures avertant, aut certè paucorum improbitate conspectâ in universos eadem maledicta conjiciant. Atque ea demùm causa est, cur plerique Gentilium, ubicumque istius Sectæ homines deprehenderint, nullam nobiscum velint, neque dati & accepti, neque consilii, neque audiendi Divini verbi societatem conjungere, ac ne aures quidem præbere sustineant. Usque adeò nefariis eorum flagitiis consternati & deterriti sunt.* Eorum horrenda ac nefanda, & quidem in dogma ac solemnem professionem admissa, crimina erant præsertim tria : Eucharisticum infanticidium, epulæ Thyestææ, ac promiscuus incæstus. Quidam omnibus tribus, quidam aliquibus, quidam aliis æquè detestandis sce-

lc-

leribus fuerunt palàm fœdati. Hæc monstra Diabolus circumvestivit Christiano nomine, gentilibus hâc arte persuasit omnem Christianam professionem esse istiusmodi, & hinc gentilis Romanorum Respublica omnes Christianos detestata est ut pestes & probra humani generis, & innumeros trucidavit. Justinus Martyr, sanctus Athenagoras, Septimius Tertullianus, aliique primitivæ Ecclesiæ Doctores eruditis apologiis studuerunt & Christum Dominum & semet-ipsos defendere ac expurgare, verùm multo tempore non potuerunt. Prima Romanorum Præfectorum in nostros Martyres quæstio erat de istis criminibus. Lucet ex Plinii secundi apud Bithynos Pro-Consulis de nobis relatione ad Imperatorem Traianum. Etiam Lugdunensis Galliæ sub Antonino Vero Præses primam suam in glorioſos Lugdunensis ac Viennensis Ecclesiæ Martyres quæstionem exorsus est à *Thyestæis canis, & incæstibus Oedypi.* Et licèt isti assiduè clamarent, *Nil apud nos admittitur sceleris, nos neque voramus homines, neque aliud quidquam sceleris patramus*, non fuerunt exauditi. Quin immò illos, qui tormentis fracti Christum Dominum abnegaverant, Præses retinuit in carcere, tanquam adhuc reos publicorum criminum. Ita habes apud Ecclesiasticam Cæsaræensis Eusebii historiam in Lugdunensis ac Viennensis Ecclesiæ litteris ad Ecclesias Asiæ & Phrygiæ. Hoc stratagemate Diabolus fuit præsertim usus, dum paganum esset Imperium, apud quod nostræ apologiæ essent parvi ponderis. Præsertim apud cœcam omnis speciei idololatriâ plebem. Hæc enim tenacissimè sequebatur hanc paræmiam: *Pluvia defecit, Tyberis exundavit, fames grassatur, causa sunt Christiani.* Et hinc passim ex amphitheatro clamabat ad Augustum Principem aut Provinciæ Rectorem: *Christianos ad Leonem.* Verùm Dei Patris Veritas Christus Dominus noster pedetentim defendit ac expurgavit suam sponsam, & mendaces demonstravit eos, qui ipsam per calumnias maculaverant. Nam sanctus Cyprianus & alii posteriores Patres, item Decius, Gallus, Volusianus, ac ipse nostrî pessimus osor Augustus Diocletianus nullam amplius fecerunt istorum criminum in nos memoriam. Eramus plenè purgati. Omni Imperio demonstratum erat aliud esse Gnosticos, aliud veros Christianos. Et tunc sua vela vertit etiam Diabolus. Non palàm facinorosis ac flagitiosis nebulonibus, sed hypocriticis Christianæ justitiæ histrionibus imposuit Christianum nomen, ipsos in dealbata sepulchra ac in dolosos sub ovina pelle lupos formavit, per ipsos seminavit errores varios, atque ita studuit non ampliùs Paganos, sed potiùs Christianos à nostra fide & Christo Domino seducere.

Lib. 5. cap. 1.

At Christiani nominis pallium ad hunc scopum quandoque non suffecit. Verorum Christianorum menti altè nimiùm insculpta est hæc Apostoli regula, *Vocum novitates devita.* Et firmissima apud nos semper fuit adversùs omnem hæreticum hæc præscriptio : *Quidquid novum est in Dogmate, est falsum.* Et ita fidelis populus ad quamvis novam prædicationem statim horret ac infremit, agnoscit Hæresiarchas, & istos lupos non tantùm clamoribus, sed etiam fustibus ac lapidibus incipit impetere ac fugare. Hinc alia insuper ovinarum lanarum specie illos Diabolus censuit induendos. Ipsorum in ore ponit orthodoxas, verùm ambidextras, ex Sacris passim litteris desumptas syllabas, his indit hæreticos sensus, atque ita ex ipsis per istos, uti per lupos ex ovinis lanis, incipit circumiens insidiari atque venari. De his lanis dicit hic Septimius : *Qui lupi rapaces, nisi sensus & spiritus subdoli, ad infestandum Gregem Christi intrinsecùs delitescentes ?* Subdoli spiritûs sunt ipsi hæretici : Hi suos nequam sensus abscondunt sub orthodoxis vocibus, & dolosè faciunt delitescere. Et hac in arte excelluisse Valentinianos affirmat sanctus Irenæus. Affirmat Christi Domini Apostolos alia in aperto, alia in abscondito non docuisse, ac pergit : *Hoc enim fictorum, & pravè seducentium, & hypocritarum est molimen, quemadmodum faciunt hi, qui à Valentino sunt. Hi enim ad multitudinem propter eos, qui sunt ab Ecclesia, quos communes Ecclesiasticos ipsi dicunt, inferunt sermones, per quos capiunt simpliciores, & illiciunt eos, simulantes nostrum Tractatum, ut sæpiùs audiant, qui & queruntur de nobis, quod cùm similia nobiscum sentiant, sine causa abstineamus nos à communicatione eorum, & cùm eadem dicant, & eandem habeant doctrinam, vocemus illos hæreticos.* Quia nempè easdem, quas dolosè & æquivocè assumunt, nobiscum habent dogmaticas voces. Pessimam vafritiem elucidat, ac ejus fundamentum exponit in singulari contra ipsos libro noster Septimius : *Valentiniani, frequentissimum planè collegium inter hæreticos, quia plurimùm ex Apostatis veritatis, & ad fabulas facile est, & disciplinâ non terretur. Nihil magis curant, quàm occultare quod prædicant. Si tamen prædicant, qui occultant.* Affirmat eos imitari Atticæ circa Veneris Sacra superstitionis secreta silentia, ac prosequitur : *Valentiniani sanctis nominibus & titulis, & argumentis veræ Religionis, vanissima atque turpissima figmenta configurantes, Eleusinia fecerunt Lenocinia, sancta silentio magno, solâ taciturnitate cœlestia. Si bonâ fide quæras, concreto vultu, suspenso supercilio, Altum est, aiunt. Si subtiliter tentes, per ambiguitates bilingues communem fidem affirmant. Si scire te suboslendas, negant quidquid agnoscunt. Si cominus certes, fatuam simplicitatem suâ cade dispergunt. Nec discipulis quidem propriis antè committunt, quàm suos fecerint. Habent artificium, quo priùs persuadeant, quàm edoceant.* Eos asserit esse do-

Lib. 3. cap. 15.

Cap. 1.

losissimos serpentes. Et dolosæ artis fundamentum fuit : Quia plurimi erant ex nostris Apostatis. Ita nostrum dogma noverant : Et sub ejus vocibus suas sceleratas sordes occultare.

Idem Tertullianus insigne exemplum adducit in libro de carnis resurrectione, non tantummodò de Valentinianis, sed etiam de Marcionitis, & cunctis generatim Gnosticis scribens : *Hoc ingenio etiam in colloquiis sæpè nostros decipere consueverunt, quasi & ipsi carnis resurrectionem admittant. Væ, inquiunt, qui non in hac carne resurrexerint. Ne statim illos percutiant, si resurrectionem statim abnuerint. Tacitè autem secundùm consuetudinem suam hoc sentiunt : Væ qui non, dum in hac carne est, cognoverit arcana hæretica. Hoc est enim apud illos resurrectio. Sed & plerique ab excessu animæ resurrectionem vindicantes, de sepulchro exire, de sæculo evadere interpretantur : Quia & sæculum est mortuorum habitaculum, id est, ignorantium Deum. Vel etiam de ipso corpore : Quia & corpus, vice sepulchri, concluſam animam in sæcularis vitæ morte detineat.* Cap. 19. Hæc propositio, *Væ aut anathema illi, qui in hac carne non resurrexerit, seu resurgendum docuerit*, est Christianissima. Eam plenis buccis professi sunt sceleratissimi Gnostici, ideoque apud nostram plebem jactarunt se Catholicos, & conquesti sunt sibi à nobis non communicari. At istis vocibus subintrudebant suos nequissimos sensus, suo lupo circumponebant ovinas lanas, ac ita nostros simpliciores frequenter seduxerunt. Et quid dico simpliciores ? Etenim de semetipso scribit oculatissimus & circumspectissimus Presbyter Hieronymus : *Audivi nuper de Marcionis schola, Væ ei, qui in hac carne, & in his ossibus non resurrexerit. Gaudens animus statim intulit. Consepulti enim sumus, & consurreximus cum Christo per Baptisma.* Ep. 61. cap. 14. Ista propositio est adeò dolosa, ut tantum Christianæ doctrinæ Argumfecerit hæsitare.

Seductionis modum exponit laudatus Irenæus : *Cum dejecerint aliquos à fide per quæstiones, quæ fiunt ab eis, nec non contradicentes fecerint auditores suos, his separatim memorabile Plenitudinis suæ enarrant mysterium. Decipiuntur autem omnes, quia quod est in verbis verisimile, se putant posse discere à veritate. Suasorius enim & verisimilis est exquirens fucos error, sine fuco autem veritas, & propter hoc pueris est credita. Et si aliquis quidem eorum, qui audiunt eos, quærat solutiones, vel contradicat eis, hunc quasi non capientem veritatem, & non habentem de Superioribus à Matre sua semen affirmantes, in totum nihil dicunt ei, mediarum partium dicentes esse illum, hoc est, Psychicorum.* Lib. 3. cap. 15. Ut à nostra plebe audirentur, & statim velut hæretici non projicerentur, communes nobis Romanas voces usitabant : Audientiam nacti multo verborum fuco exponebant sua Sensa, atque ita quosdam circumscribebant. Et quos cautiores circumscribere non poterant, appellabant Psychicos, seu animales. Manichæi de his dicebant : *Lumen in isto habitare non potuit,*

tuit, sed fecit transitum. Ita scelerati Gnostici diabolo servierunt ad duo: Per Christianum nomen ad gentes alienandas ab isto ipso nomine; per orthodoxas voces ad fideles circumscribendos. Fuerunt diabolo gladius ex utraque parte acutus. Ex his insuper disce, quod noster ad Montanum posteà lapsus Septimius Psychicorum calumniam nobis imponere didicerit à Valentinianis.

Eandem obtegendi lupi artem insigniter calluerunt Ariani. Etenim in prima adversùm ipsos disputatione scribit sanctus Athanasius: *Ne sustinueritis eos, qui contra Nicænorum Patrum fidem novis rebus student, etiamsi dictiones ex sacris litteris scribant. Ne sustinueritis hoc genus Scriptorum, etiamsi voces orthodoxæ fidei loquantur. Ne ita quidem loquentibus attendite. Non enim recto animo loquuntur, sed veluti indumentum ovium proferunt hæc verba: Intus verò sapiunt, quæ sunt Arii. Quemadmodum hæresion Princeps diabolus. Nam & ille loquebatur è Sacris litteris. Sed tamen æquè illi obturatum est os à Salvatore.* Eusebiana præsertim Arianorum factio fuit dolosissima. *Deum Verbum profitebatur esse genitum ex Patre, Deum ex Deo, Lumen ex Lumine, æternum ante omnia tempora*, aliaque id genus omnia præter unicam vocem, *Consubstantiale.* Et tantos hic adduxêre fucos, ut solam vocem, non ejus sententiam viderentur proscribere. Et hinc sanctus Athanasius pergit: *Si igitur Scripta ista ab orthodoxis proficiscerentur, qualia sunt magni illius & Confessoris Osii, Maximini Galliæ, aut ejus successoris, aut Philogonii aut Eustathii Orientis Episcoporum, aut Julii & Liberii Romanorum Pontificum, aut Cyriaci Mysiæ, aut Pisti & Aristæi Græciæ Episcoporum, aut Silvestri & Protogenis Daciæ, aut Leontii & Eupsychii Cappadociæ Episcoporum, vel Ceciliani Africæ, vel Eustorgii Italiæ, vel Capitonis Siciliæ*, & ejusmodi plurium, *nihil esset quod in his Scriptis suspicareris. Syncera enim & simplicia sunt Apostolicorum Virorum ingenia. Nunc autem quia ab illis scripta sunt, qui pro patrocinio hæreseos gratiam mercedis receperunt, secundùm proverbia*, Sermones impiorum dolosi, & os impiorum mala respondet, & impii dolos gubernant, *vigilandum est, & sobriè agendum, ne qua ex magnificentia verborum & veteratoria calliditate fiat impostura. Ne quis veniat cum his verbis*, Ego quoque Christum annuntio, *& paulò post reperiatur esse Anti-Christus.* Assumpta & prædicata per sceleratam factionem verba erant adeò sancta ac orthodoxa, ut per sanctissimos Nicæni Concilii Primates, ac alios similes Ecclesiæ Patres mererentur assumi & prædicari. Nempè erant ovinæ lanæ. Attamen ambiguæ & ambidextræ. Hinc non tantùm ab ovibus per naturam, sed etiam à lupis per artem poterant haberi & circumferri. Pergit sanctus Athanasius: *Quapropter etsi sublimes ac magnificos se faciant, etsi majores quàm Pharisæi fimbrias sibi alligent, dilatentq; se verborum sonitu, & vim vocis ac tenorem probè meditatum habeant, nullam ob*

id

id fidem meruerint. Non enim dictios, sed mens quæ religiosè agit, reddit aliquem fidelem. Eadem de causa Sadducæi & Herodiani, licèt legem in labris retineant, pudefacti sunt à Salvatore audientes; Erratis, non scientes Scripturas, & vires Dei. *Et apud omnes innotuit eos, qui videbantur legem sonare, animo hæreticos esse, ac Dei perduelles. Illi quidem alios hujusmodi verborum lenociniis seduxerunt, Dominum autem seducere nequaquam potuerunt.* Affirmat hanc artem esse antiquissimam: Viguisse etiam apud Sadducæos atque Hærodianos. Et illos hâc tantùm valuisse, & tantùm in ea fuisse confisos, ut non dumtaxat plurimos seduxerint, sed & ipsum etiam Dominum speraverint ac tentaverint seducere. Affirmat hanc artem esse à diabolo non solummodò inventam, sed insuper fuisse usitatam. Nam & hic solet sacras & orthodoxas voces assumere, sub ipsis occultare venenum, & lucis angelum simulare. Admodùm multa habemus magni Athanasii similia de Arianis testimonia.

Eundem Arianorum dolum notat in litteris ad sanctum Meletium Patriarcham Antiochenum magnus Basilius: *Visum est admonere Occidentales Episcopos, ne sine discrimine quorumvis ex Oriente venientium communionem accipiant, sed unâ semel electâ parte, reliquos ex consentientium testimonio admittant, & non cuivis, sub prætextu orthodoxæ doctrinæ, fidei formulæ scribendæ adstipulentur. Nam isto pacto deprehendentur cum Adversariis facientes, qui eadem sæpè numero verba prætexunt quidem, inter se verò pugnant, ut qui plurimùm divisi ac diffidentes fuêre.* Ep. 53. Ariana hæresis Orientalem præsertim corrupit Ecclesiam. Et dissecta fuit in plurimas factiones. Et hæ omnes fuerunt Cadmæi fratres, sese mutuò pessimè odientes, degradantes, ejicientes de Ecclesiis. Hinc degradati & ejecti, non pœnitentiæ aut orthodoxæ fidei dilectione, sed recuperandi Episcopatus libidine accedebant Apostolicam Sedem, ipsam per orthodoxas & æquivocas professiones circumscribebant, agebant varium justitiæ histrionatum, per ipsum eliciebant reddentes Epiſcopatum litteras, sic redibant in Orientem, atque illic omnia turbabant. Circumscripta Romana simplicitas dolosos lupos, dum ex pellibus oves crederet, remisit in Cathedras, & fecit Pastores. Ita nuper Eustatius Sebastenfis in prima Armenia Metropolitanus Episcopus, ac ejusdem commatis plures, redierant à Papa Liberio ad Synodum Thyanensem. Hinc Basilius suadet ut nequissima ars aperiatur omni Latinæ Ecclesiæ, atque ita adversùs similium luporum obreptiones illa præmuniatur. Quod iste cum assecis Eustatius & coram Liberio, & coram Thyanensi Synodo fuerit professus Nicænum Symbolum, affirmat Basilius in litteris ad suos Monachos, & prosequitur: *Sed habent æstutum quoddam Dogma, ad ejusmodi suas mutationes paratum. Nam verbis fidei more* Ep. 67.

nic-

medicorum utuntur, pro commoditate aliter sese ad affectionum rationem & varietatem accommodantes. Habebant artem, quâ ipsum etiam Nicænum Symbolum, tanquam lupo ovinas lanas, nôrant suo Dogmati circumponere. Et hinc eidem Eustatio, fœdissimo fidei vertumno ac histrioni, dum iterùm ad Matrem Catholicam rediit, Basilius præ-
Ep 78. scripsit hanc regulam: *Convenit ut suscipiantur, si se juxta verba, quæ à Patribus nostris Nicææ sunt expositæ, & juxta intellectum, qui sanè per verba illa significatur, credere confiteantur.* Mandat, ut non sola Nicænæ Synodi verba, sed & sanum ipsorum sensum cogantur profiteri. Et adjungit rationem: *Sunt enim quidam, qui in hac fide sermonem veritatis dolo invertant, & ad suam ipsorum sententiam torqueant intellectum & verborum mentem.* Quòd ipsâ etiam voce, *Consubstantiale*, sciverint abuti, demonstrat per exemplum Marcelli Episcopi Ancyrani. Quòd eandem vocem ad suas fœdissimas blasphemias circumponere noverint Apollinaristæ, ostendit ac insectatur sanctus Athanasius in Epistola ad Epictetum Episcopum Corinthiorum.

Istam Arianorum vafritiem notat in primo de Sacrosancta Trinitate libro etiam sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis: *Ariani, ut dictis suis fidem facerent, damnantes dicta & vitia hæreticorum, Valentini scilicet, & Sabellii, & Manichæi, & Hieracæ, pias Ecclesiæ prædicationes velamento professionis impiæ furati sunt, ut corruptis in melius verbis irreligiosorum, & ambiguâ significatione moderatis, sub impietatis damnatione doctrinam pietatis exstinguerent. Sed nos singulorum dictis & professionibus demonstratis, sanctas Ecclesiæ prædicationes absolvimus, neque quidquam cum damnatis hæreticis commune eis esse permisimus, ut damnanda damnantes, sola venerabiliter sectanda sequeremur.* Agit de Seleucienſi Synodo. Eam accusat, quod non dumtaxat pias Ecclesiæ prædicationes ad impiæ professionis velamentum sit furata, sed insuper irreligiosorum Valentinianorum ac Manichæorum sceleratas voces in melius corruperit, seu in orthodoxam ambiguæ significationis formam transfiguarit: Ut suam veræ pietatis damnatricem lepram tenere sibi possent & occultare. Ista nempe Caiphayca Synodus per desumpta ex Valentinianis ac Manichæis argumenta Nicænam vocem, *Consubstantiale*, infamare studuit, ac facere Manichæam ac Valentinianam. Eandem rem memorat idem Hilarius in libro adversùs Imperatorem Constantium. Affirmat quod ista Synodus ex Constantii mandato laudatam Nicænam vocem proscripserit, & ejus loco substituerit voces, *Patri similis secundùm Scripturas*, & adjungit: *Paleis aquas tegis, foveas cespitibus occultas, & escis laqueos supponis. Callida est Religionis tuæ professio.* Etiam in vigesima prima oratione sanctus Gregorius Nazianzenus eandem Synodum arguit, quòd multis machinis impulsa ac labefactata voce,

Con-

Consubstantialis avitam de sancta Trinitate fidem sustulerit, ac Arianæ *impietati fenestram per scripti Dogmatis ambiguitatem aperuerit.* Et de capitalibus istius Dogmatis seu Symboli verbis, *Similis Patri secundùm Scripturas*, adjungit: *Erant simplicioribus hominibus illecebra impietatis hamo circumjecta, statua ad omnes pertranseuntes se obvertens, communis utrique pedi cothurnus, cribratio ad omnem ventum, ex recens sumpta fraude, consilioque adversùs veritatem excogitato licentiam atque authoritatem assecuta. Sapientes enim erant ad malè agendum.* Ad Arianum lupum sub ista orthodoxarum syllabarum lana occultandum, ac ita multos è Christi plebe simpliciores decipiendos & capiendos. Et de Acacio Lusco, Cæsaræensi apud Palæstinos Archiëpiscopo, ac istius Synodi Primate, scribit sanctus Epiphanius: *Acacius & sui, cum à sancto Basilio & ejus asseclis se dis unxissent, veræ confessionis vinculum ac nexum dissolvere cupientes, adulterinam nescio quam, & ad refellendum facilem, & in omnes partes versatilem fidei professionem ediderunt, ut ex concepta verborum formula, si quibus imponere vellent, justam ac legitimam confessionem præ se ferre videri possent, sin perfidiæ suæ virus patefacere cuperent, ejusmodi illis ad manum esset fidei professio, quæ utrimque spectans ad quamlibet illorum simulationem aptum quiddam exprimeret.* Versatilis illa professio est Seleucienſe Symbolum, utrique pedi aptus cothurnus, ovina lana capax circumponi & lupis. Lib. 73. cap. 27.

Hujus lanæ sibi circumponendæ artem insigniter calluerunt etiam Origenistæ, adeò ut eos mendaciorum ac perjuriorum orgiis fuisse colligatos scribat ad Pammachium & Oceanum sanctus Hieronymus. Epist. 65. c. 11 Et de ipsorum Coryphæo Ioanne Hierosolymæ Episcopo scribit in alia ad Pammachium Epistola: *Obsecramus ut Joannes aut simpliciter nostra fateatur, aut apertè defendat aliena. Nolo verborum ambiguitates. Nolo mihi dici quòd & aliter possit intelligi. Revelatâ facie gloriam Domini contemplemur.* Epist. 61. c. 10 Istas ambidextras locutiones affirmat cum Baal Sacerdotibus claudicare in utrumque latus, & adjungit: *Certè si hæreseos nulla suspicio est, uti cupio & credo, cur non verbis meis meum sensum loquitur? Quam ille simplicitatem vocat, ego malitiam interpretor. Persuadere mihi vult quòd purè credat: Purè ergo & loquatur. Et siquidem unum verbum, vel unus sensus esset ambiguus, si duo, si tres, ignorantiæ veniam tribuerem, nec ea quæ aut obscura vel dubia sunt, de certis & perspicuis æstimarem. Nunc verò quæ est ista simplicitas, quasi super ova & aristas inter theatrales præstigias pendenti gradu incedere, ubique dubium, ubique suspectum?* Et post quædam pergit ad ipsum Ioannem: *Do consilium, ut apertè aut fidem Ecclesiæ prædices, aut loquaris ut credis. Dispensatio enim ac libratio ista prudens verborum indoctos decipere potest, cautus auditor aut lector citò deprehendet insidias, & cuniculos, quibus veritas subvertitur apertè in luce demonstrabit.* Legenda est hæc integra Epistola. Etiam Epistola se-

quens ad Theophilum Alexandriæ Patriarcham. Et Epistola ad Pammachium & Oceanum. Hæ te docebunt hunc Ioannem fuisse versutissimam vulpem, quæ nequissimum Origenis lupum optimè calluit sub ovinis orthodoxarum vocum lanis occultare. Eandem artem calluerunt omnes Origenistæ.

Et ex his nati sunt Pelagiani, suis magistris in hac arte nullatenùs inferiores. Quarumvis in mente restrictionum fuerunt peritissimi. Nam quòd non suum sceleratum Dogma, sed suas ambidextras voces Apostolicæ Sedi persuadere tentarint, & circumscriptæ propemodum persuaserint, testatur in sancti Augustini vita sanctus Possidius Episcopus Calamensis. Nec mireris hoc. Etenim de scelerata Montani factione scribit in libro adversùs Praxeam Montanista Tertullianus: *Praxeas Episcopum Romanum, agnoscentem jam prophetias Montani, & ex ea agnitione pacem Ecclesiis Asiæ & Phrygiæ inferentem, falsa de ipsis Prophetis & Ecclesiis eorum asseverando, & Præcessorum ejus authoritate defendendo, coëgit & litteras pacis revocare jam emissas, & à Proposito recipiendorum Charismatum concessare.* Cap. 1. Sanctum Anicetum Pontificem ista dolosa factio non dumtaxat tentavit circumscribere, sed & circumscripsit. Etiam Arianorum famosi Principes Ursacius & Valens omnem ferè Ariminensem Synodum ita noverunt circumducere, ut ingemiscens posteà terrarum orbis fuerit miratus se Arianum. Utique non sensu, sed voce. Et de Vitali, quem suis apud Antiochiam consecrarat Episcopum Hæresiarcha Apollinarius, scribit in secunda ad Cledonium Iconiensis in Lycaonia Ecclesiæ Presbyterum sanctus Gregorius Nazianzenus: *Ne nos hoc nomine accusent, quòd Vitalis viri nobis charissimi fidem, quam, ita postulante beato Damaso Romæ Episcopo, litteris consignatam edidit, priùs quidem probaverimus, nunc verò repudiemus, de hac re pauca disseremus. Isti enim, cùm apud fidos suos condiscipulos & arcanorum conscios, quemadmodùm Manichæi apud eos quos Electos vocant, de Divinitate disputant, totum morbum ipsis detegentes, vix etiam carnem Salvatori tribuunt. Cum autem communibus de Humanitatis assumptione sententiis, quas Scriptura exhibet, convinci ac premi se vident, pias quidem dictiones confitentur, verùm circa mentem struunt dolos, non quidem animæ, nec rationis ac mentis expertem, nec imperfectum hominem confitentes, cæterùm animæ & rationis, ac mentis loco Divinitatem inducentes, perindè atque ipsa sola cum carne temperata & copulata fuerit, ac non etiam humana nostra res & proprietates.* Dolosus Vitalis non solùm Nazianzenum Gregorium, sed etiam sanctum Damasum Pontificem ac Romanam Ecclesiam circumscripsit, & ab ipsis impetravit non suum blasphemum dogma, sed ejus dolosas voces probari & firmari. Nempè professus fuerat Christum Dominum esse plenum ac perfectum hom-

hominem, compositum ex nostra carne, anima, & mente. Et istam professionem quis fuisset suspicatus non esse orthodoxam? Verùm dolosa vulpes per animam & mentem intellexit Deum verbum. Et hinc de dolum edocto Damaso pergit laudatus Gregorius: *Ipse quoque Damasus, cùm posteà rectiùs fuisset edoctus, simulque in pristinis expositionibus Vitalem perstare audisset, eum ab Ecclesiæ cœtu abdicavit, fideique libellum cum anathematismo delevit.* Quod ipsum fecit & Gregorius. Per similes strophas etiam Marcellus Ancyræ Episcopus diu circumduxit sanctum Athanasium, sanctum Julium Pontificem, Sardicensem Synodum, ac omnem Ecclesiam Occidentalem. Ita & scelerati Monothelitæ seduxerunt optimum Imperatorem Heraclium. Per dolosè adducta sanctorum Patrum testimonia. Et hinc de istis dixit ad suam Lateranensem Synodum sanctus Papa Martinus: *Hi sunt similes sepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus speciosa, sicut & Hæretici Paternis velati doctrinis; intùs verò pleni sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitiâ, id est, mortalibus & fœtidis dogmatibus.* Rapaces lupi in vestimentis ovium. Ita solent omnes hæretici. Secretario 2.

Notanda sunt sancti Gregorii Nazianzeni de sancto Papa Damaso verba: *Fidei libellum cum anathematismo delevit.* Erat libellus specie orthodoxus, compositus ex orthodoxis vocibus: Quomodo ergo illum Damasus damnavit anathemate? Respondeo damnatum optimo jure. Quod nempe ejus orthodoxas voces subintrusum Apollinarii virus fecisset leprosas, adeoque dignas anathemate. Nam & lanas, quas sibi lupus circumposuit, ovis deinceps non induet. Nimium fætent. Etiam mundas ac pretiosas vestes, quas quispiam peste infectus induit, cuncti fugiunt ut pestilentes. Et mel, quod occultando ac propinando felli servivit, omnes projicimus ut scabiosum. Et ista est constantissima Ecclesiasticæ disciplinæ providentia. Etenim hæ propositiones: *Tres Divinæ Personæ sunt tres hypostases, Gloria Patri per Filium in Spiritu sancto, Christus est homo Dominicus, Sacra Virgo est Christipara, Unus è sancta Trinitate est Crucifixus.* Hæ, inquam, omnes & plures id genùs propositiones sunt omninò orthodoxæ, ac traditæ atque laudatæ per sanctissimos Ecclesiæ Doctores & Patres. Et tamen ipsas omnis Ecclesia quandoque circumscripsit ac abolevit sub anathemate. Non avitum & orthodoxum sanctorum Patrum sensum, sed ipsas voces. Quòd nempe varii Hæretici sub ipsis, uti sub ovinis lanis lupum, sua scelerata Dogmata occultassent, atque ita eas per istius scabiei affricationem infecissent. Hanc propositionem, *Sacra Virgo est Christipara*, infecerat Nestorius, nolens ipsam prædicari Deiparam: Hinc illam proscripsit quinta Synodus. Similes ob causas aliæ Synodi

etiam alias damnaverunt. Sanctus Augustinus adversùm humanæ libertatis inflatores ac præcipitatores Pelagianos quandoque utitur hâc propositione : *Homo per peccatum amisit liberum arbitrium.* Et in sancti istius Doctoris sensu est orthodoxa propositio. Ipsam tamen, quòd & Lutherus & Calvinus sub-intruso suo veneno horrendè fœdâssent, optimo jure damnavit Tridentina Synodus. Catholica Ecclesia facit de istis vocibus, quod prudens Respublica consuevit de insessis per latrones sylvis : Has illa, dum purgare non potest, excindit. Mavult carere bonis lignis, quàm omnem suum populum vexari latronum insidiis. Ex eodem principio orthodoxi Ecclesiæ Patres aliquando habuerunt dogmaticas lites, pravè de sese mutuò suspicati sunt, immò & de hæresi accusaverunt. Ita contigit sancto Cyrillo Patriarchæ Alexandrino, ac Theodoreto Cyrensi Episcopo. Hic illum de Apollinario, ille hunc accusavit de Nestorio. Nempè sanctus Cyrillus famosa sua adversùs Nestorium Capitula formaverat ex rigidis adversùs omnem Christi Domini divisionem verbis, ideoque Theodoreto fuit visus impegisse in Apollinarium. Hoc ipsum sanctus Gennadius Constantinopolitanus Episcopus censuit, immò & omnis Patriarchatus Antiochenus. Nempè sancti Cyrilli voces erant ambidextræ : Hinc multi suspicati sunt sub illis non Christi Domini Evangelium habitare, sed sordes Apollinarii. Plurima habemus hujusmodi exempla. Hæc materia est ampla, largiùs suo loco elucidanda. Ex dictis interim abundè patet, quòd Christus Dominus rectè dixerit Hæreticos esse rapaces lupos in vestimentis ovium. Et hinc quod de Pelagianis dixit in epistola ad Cte-
Cap. 4. siphontem sanctus Hieronymus, possit dici de omnibus : *Eorum sententias detexisse, superasse est.*

Horum vestimentorum est & tertia species, de qua in quadragesima septima super sancti Matthæi Evangelium homilia scribit sanctus Joannes Chrysostomus : *Id certè moris est apud Hæreticos, ut obumbrent seipsos, atque occultent in principiis, quò usque majorem fiduciam capiant, & quodam multitudinis favore juventur. Tunc enim contagiosa venena intrepidi effundunt.* Assumunt ovinas lanas, seu externam speciem sanctæ vitæ. Quis ignoret Gnosticorum vitam fuisse non dumtaxat flagitiosissimam, sed & horrendè facinorosam? Sceleratum enim Dogma, quod ad justitiam ac vitam æternam nulla requirit bona opera, sed solam fidem, est ab ipsis evocatum ex inferis, & intrusum in orbem Romanum. Ex ipso in monstrosissima humani generis probra proruerunt. Et quòd adversùm ipsos quatuor Apostoli scripserint suas Catholicas epistolas, testatur sanctus Augustinus in libro de Fide & Operibus.

Qui

Qui ipsorum scelerata arcana non novit, in intelligendis istorum Apostolorum epistolis non potest non gravissimè hallucinari. Et tamen quod ex his fœculentissimis nebulonibus plures perpetuæ castitatis professionem, omnem à carne & vino abstinentiam, ac multam aliam sanctimoniam summa cum hypocrisi simulaverint, testatur non tantummodò sanctus Irenæus, sed etiam in litteris ad Timotheum sanctus Apostolus Paulus. Explebant paroemiam : *Curios simulant, & Bachanalia vivunt.* Fabulabantur plures Deos, at nullum diligebant magis, aut sanctiùs venerabantur, quàm Deum ventrem. Eorum surculus fuerunt Manichæi, quorum dolosam hypocrisim eleganter depingit in secundæ ad Timotheum epistolæ commentario Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus : *Nulli tam importuni, tam fallaces, tam captiosi sunt, quàm Manichæi, quos constat aliud colere, & aliud profiteri; aliud intus agere, & foris aliud vendicare. Nam sanctimoniam defendunt, & lege suâ favente turpiter vivunt. Misericordiam laudant, cùm inter se injusti deprehendantur. Mundum spernendum asserunt, & semper accurati procedunt. Jejuniis insistere se jactanter prædicant, cùm omnes saginati videantur. Tantùm quod arte quâdam pallidi cernuntur, ut fallant.* Eandem formam habuit vita omnium Gnosticorum. Cap. 3.

Externis hominum oculis quid unquam apparuit sanctius vitâ Montanistarum? Quàm casti, quàm usque ad Xerophagiam abstemii, quanti cunctæ disciplinæ zelatores apparuerint, lucet ex variis libris lapsi ad ipsos Tertulliani. Eandem nobiscum profitebantur fidei regulam. Hinc indè lapsam, aut non satis firmatam disciplinam credebantur & reparaturi & perfecturi. Et hanc suam hypocrisim persuaserunt sancto Aniceto Pontifici : Ovinas lanas adeò dextrè circumposuerunt suo lupo. Et quòd non dumtaxat rapaces, sed etiam spurcissimi lupi fuerint, in Ecclesiastica Eusebii Cæsaræensis historia demonstrat antiquus & authenticus noster Scriptor Apollonius. Ipsum sceleratæ hypocrisios authorem Montanum fuisse in adulterio deprehensum, ac indè, dum damnari timet ab Ecclesia, ad hæreticum sceleratæ sanctimoniæ histrionatum fuisse transversum scribit ad Herminum Comitem sanctus Isidorus Peluſiotes. Et hæc possit esse una rationum, ex quibus Apostolicum, quo perfunctos pœnitentia mæchos ad Sacramentalis Reconciliationis pacem admisit Zephyrinus Pontifex, Edictum pertinacissimè refutavit ac impugnavit omnis ista factio : Quo scilicet sui Patriarchæ natale flagitium penitùs abolerent. Lib. 1. Ep. 243.

Novatianenses fuerunt tanti sanctimoniæ affectatores, ut semetipsos appellarent Catharos, seu mundos, dicentes non dumtaxat futuri,

turi, sed & præsentis sæculi Ecclesiam esse sine macula & ruga. Et sic oportere. Hinc omnem lapsum, utpotè veram in Ecclesia rugam ac maculam, adeò aversati sunt, ut & ipsum pœnitentiæ Sacramentum fuerint aversati & ablegarint. Licèt enim Novatianus, dum primæ adversùs sanctum Papam Cornelium rebellionis erexit cornua, solas idololatras blaterarit non posse per Sacramentalis Reconciliationis januam recipi in Ecclesiam, postmodò tamen aut ipse, aut ejus Sectatores crudelitatem extenderunt ad omne crimen, & sic secundam naufragii tabulam voluerunt penitùs laceratam atque excussam. Et adversùm ipsos sanctus Cyprianus scripsit ad Romanos ex isto schismate reductos Confessores : *Etsi videntur in Ecclesia esse zizania, non tamen impediri debet fides aut Charitas nostra, ut quoniam zizania in Ecclesia cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus. Nobis tantummodò laborandum est, ut frumentum esse possimus.* Novatianus Romanam, ac omnem illi communicantem Ecclesiam, quòd pœnitentia functos idololatras cœpisset admittere ad communionis pacem, dixit non esse amplius sanctam & immaculatam Christi Domini sponsam, sed fœdissimis zizaniis maculosam & rugosam meretricem. Hinc ne ipse macularetur, exivit ab ipsa, & instituit novam Catharorum Ecclesiam, novam Sanctorum communionem. Quod eorum Constantinopolitanus Episcopus, ac totius factionis Primas Agellius semper incesserit nudis pedibus, fueritque unicâ & vili tunicâ contentus, testantur Socrates & Hermias Zozomenus. Et de ejus successore Sisinnio adjungunt, quòd in alba semper veste processerit, allegans Christum Dominum in eadem fuisse transfiguratum. Suæ Sectæ sanctimoniam ita voluit prædicare. Quin est memorati Scriptores testantur Novatianensium quosdam coruscasse miraculis. Et possit esse. Nam montium translatrix fides & Charisma, quod sine charitate, ac Divina justificante gratia inveniri posse scribit Apostolus in prioribus litteris ad Corinthios. Quidquid sit, fucatam sanctimoniam in aliquo pretio habuerunt Imperatores, Magnus Constantinus & Magnus Theodosius, Atticus Constantinopolitanus Episcopus, ac alii plures. Præsertim tamen eorum constantiam in tuenda fide Nicæna. Ob hanc & istius Synodi octavus Canon illis fecit singularem gratiam. Per sanctimoniæ fucum multos Ecclesiæ simpliciores seduxerunt.

Ep. 51.

Ex sancti Cypriani epistola adductum locum sanctus Augustinus frequenter refricat Donatistis in faciem. Eorum barbarica & monstrosa facinora sunt omnibus exploratissima. Nec defuerunt flagitia. Quod enim semetipsas è rupibus præcipitantium Sanctimonialium disse-

dissecti uteri casta nescio quorum cum ipsis contubernia quandoque proderent, testatur in primo contra Gaudentium Thamugadensem Episcopum libro sanctus Augustinus. Et quædam talia Episcoporum exempla refert sanctus Optatus. Undè Hunnerici Wandalorum Ariani Regis, qui etiam nostras sanctissimas Moniales de Episcopis & Clericis suspectas habuit, ideoque jussit inspici, barbaricum facinus possit non caruisse fundamento. Uti enim Gnostici Catholicos Christianos de Thyestæis epulis apud Gentiles, ita forsan Donatistarum lascivia possit etiam nos apud istos barbaros feciisse suspectos. Et tamen de iisdem Donatistis scribit in sexto super sancti Joannis Evangelium Tractatu sanctus Augustinus: *Donatistæ jactant se aliquando, quia eleëmosynas multas faciunt.* Et in secunda ad Januarium epistola scribit variis gentibus esse in cantandis Divinis officiis varium morem, atque adjungit: *Pleraque in Africa Ecclesiæ membra hic pigriora sunt, ita ut Donatistæ nos reprehendant, quod sobriè psallimus in Ecclesiâ Divina Cantica Prophetarum.* Ambiebant ac præ se ferebant singularem in Divinis officiis zelum ac sanctimoniam. Quòd & ipsi eorum sceleratissimi Circumcelliones *sub continentium professione ambularint*, atque ita videri vellent Sancti, testatur in sancti Augustini vita beatus Possidius. Etiam hæc scelerata Secta blateravit se esse sine macula & ruga: Ecclesiam vel ex unius criminosi consortio pati contagium, maculari, ac perire. Se esse immaculatam Ecclesiam Martyrum.

Cap. 36.

Ep. 199. cap. 18.

Sanctus Augustinus in libris de Symbolo scribit etiam de Arianis: *Servus malus non insultet Dominæ, Hæreticus Arianus non insultet Ecclesiæ. Lupus est: Agnoscite. Serpens est: Ejus capita conquassate. Blanditur, sed sallit. Multa promittit, sed decipit. Venite, inquit, defendam; si necessitas est, pascam; si nuditas, vestiam; dabo pecuniam, statuam quid per singulos dies quisque accipiat. O lupe male, ô serpens inique, ô serve nequissime. Artis tuæ potentiâ alios premis ut perdas, alios pecuniâ comparas, quò occidas. Ergóne Hæretice ad hæc vestis nudum, ut exspolies intùs Christo vestitum? Ad hoc pascis esurientem, ut animæ auferas cibum cœlestem? Ad hoc das pecuniam, ut sic tibi isti vendant Christianum rebaptizandum, quemadmodum Judas Judæis Christum crucifigendum? Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Quod ipsum repetit in Tractatu de tempore barbarico. Et in litteris ad Italiæ ac Galliæ Episcopos scribit Magnus Basilius: *Ariani deducunt peregrè quovis progredientes, invisunt infirmos, solantur mœstos, & adjuvant laborantes, & pressis omnis generis opem adferunt, mysteriorum communionem administrant.* Lamentatur quòd per istos pietatis fucos & seducerent plebem, & seductam sibi devincirent. Et quantâ constantiâ Christianam fidem sub Apostatæ Juliani Imperio defenderint adversùm paganos, docent per sanctum Gregorium Nazianzenum laudata

Lib. 2. cap. 13.

Cap. 8.

Ep. 64.

Mar-

Marci Arethusensis in Syria Episcopi horrenda tormenta, Georgii Patriarchæ Alexandrini barbarica mors, & Maris Chalcedonensis Episcopi libera pro Christo Domino lingua adversùs ipsum Iulianum. Hæc eorum externa virtus circumscripsit plurimos.

Longè sanctiores apparuerunt Macedoniani. Eorum errore & ab Ecclesia separatione se admodùm torqueri affirmat in quadragesima quarta oratione sanctus Gregorius Nazianzenus, & adjungit causam: *Vitam vestram mirificè probamus.* Eis ex pleno pectore optat ac precatur rectam de Spiritu sancto fidem, & addit: *Hoc vobis morum & vitæ præmium detur.* Et prosequitur: *Adeò vos amplexor atque exosculor, adeò concinnam hanc vestram & compositam vestem revereor, & contractum ex continentia colorem, & sacros hos cœtus, & venerandam virginitatem ac purgationem, & noctes quas in Psalmorum cantu insomnes transigitis, & propensum in pauperes, & fratres, & hospites, studium atque amorem, ut anathema etiam à Christo esse, ac nonnihil uti damnatus perpeti non recusem, modò nobiscum adjungamini, communibusq; animis Trinitatem celebremus.* Hanc, licèt fucatam, sanctimoniam tantus Doctor ac Episcopus adeò dilexit. Ejus testimonium confirmat Hermias Zozomenus: *Macedoniani vitam, cui populus maximè solet animum attendere, non malè instituebant. Nam illis incessus gravis, & vivendi ratio similis Monachorum fuit. Oratio non indisserta, indoles ad persuadendum apta.* Eorum Principes, Eleusium Cyzicenum Episcopum, Helleſponti Metropolitam, Eustatium Sebastensem Episcopum, Metropolitam primæ Armeniæ, Marathonium ex opulento Quæstore pauperem Monachum, alioſque id genùs fulsisse magnis sanctimoniæ radiis, est omnibus notum. At fuisse hypocrisim & fucum monstrarunt Eustatii excessus, damnati à Gangrensi Synodo. Et hæ quidem fuerunt sceleratiores ac fœdiores in Ecclesia hæreses. Aliæ omnes ambularunt iisdem vestigiis. Etiam Pelagiana usque ad hodiernam Lutheranam & Calvinianam. Hæc enim suos seductos ex sanctimoniæ ambitu jussit vocari Ecclesiam Reformatam. Et quis nesciat profundissimam hypocrisim hodiernorum Anabaptistarum? Quocirca hæ jam dictæ tres dolosorum fucorum species sunt ovinæ lanæ, quibus cuncti semper Hæretici studuerunt ac studebunt suam lupinam formam ac rabiem occultare. Et huc respicit in litteris ad Antonianum Episcopum sanctus Cyprianus: *Novatianus nescit Schismaticos semper inter initia fervere, incrementa verò habere non posse, nec augere quod illicitè cœperint, sed statim cum prava sua æmulatione deficere.* Nempè in exordio jam dicta vestimenta simplici populo persuadent illos esse oves, sed tempus & experientia demonstrant intùs latere rapaces ac dolosos lupos. *Ex fructibus enim cognoscetis eos.* Hæc Domini verba insigniter elu-

Lib 4. cap. 26

Ep. 52.

ci-

cidat in libro contra Imperatorem Constantium sanctus Hilarius Episcopus Pictavienſis : *Eſt aliquid in corde quod diſſimulatur in vultu. Et velatum mente. Et ovem putantes, lupum ſenſerunt. Si quæ ovium ſunt agunt, credantur & oves eſſe ; ſi autem rapacia luporum oves peragunt, lupi eſſe per opus ſuum intelliguntur. Ex geſtorum fructu veſtimentorum ſpecies arguitur. Veſtem ovis tuæ, Lupe rapax, cernimus. Auro Reipublicæ Sanctum Dei honoras, & vel detracta templis, vel publicata Edictis, vel exacta pœnis Deo ingeris. Oſculo Sacerdotes excipis, caput benedictioni ſubmittis, convivio dignaris, cenſum capitum remittis, vectigalia Cæſar donas ; ut ad negationem Chriſtianos invites : Quæ tua ſunt relaxas, ut quæ Dei ſunt amittantur. Hæc tua falſa ovis indumenta ſunt. At nunc fructus operum tuorum, Lupe rapax, audi.* Exindè enumerat Imperatoris Constantii in Eccleſiam Ariana facinora, ex quibus ejus, tot bonorum operum ovinis lanis circumducta & occultata, lupina feritas ac rapacitas fuit Chriſtiano populo manifeſtata.

Qui Pſeudo-Prophetæ ſunt, &c.

Quoſvis hæreticos eſſe Pſeudo-Prophetas, Pſeudo-Apoſtolos, ac Anti-Chriſtos, tradit ipſe in Evangelio Dominus, ac in prima ſua epiſtola ſanctus Ioannes Apoſtolus. Et dat rationem : *Filioli, noviſſima hora eſt. Et ſicut audiſtis, quia Anti-Chriſtus jam venit : Et nunc Anti-Chriſti multi facti ſunt. Quis eſt mendax, niſi qui negat quoniam Jeſus eſt Chriſtus? Hic eſt Anti-Chriſtus.* Cap. 2. Exponit in libro contra Auxentium Mediolanenſem Arianum Epiſcopum ſanctus Hilarius Pictavienſis : *Ne maledicis verborum in eos*, utique Arianorum Epiſcopos, *uti convitiis arguamur, cauſam proditionis publicæ, ne cuiquam ignorata ſit, non tacemus. Anti-Chriſtos plures eſſe, etiam Apoſtolo Joanne prædicante, cognovimus. Quiſquis enim Chriſtum, qualis ab Apoſtolis eſt prædicatus, negavit, Anti-Chriſtus eſt : Nominis Anti-Chriſti proprietas eſt Chriſto eſſe contrarium. Hoc nunc ſub opinione falſæ pietatis efficiunt, hoc ſub ſpecie prædicationis Evangelicæ laborant, ut Dominus* JESVS *Chriſtus, dum prædicari creditur, denegetur.* Notanda ſunt verba : *Sub opinione falſæ pietatis, ſub ſpecie prædicationis Evangelicæ.* Edicunt Arianos omnibus tribus ovinæ lanæ ſpeciebus ad ſuam belluam occultandam fuiſſe abuſos. Et ſanè Imperatorem Constantium, ipſorum Advocatum & Satellitem, fuiſſe magnis morum ornamentis circumtectum, lucet ex ſupra adductis ejuſdem Hilarii verbis. Etiam ſanctus Athanaſius in litteris ad ſuos Monachos, ac variis in locis Lucifer Calaritanus Epiſcopus cum ipſo affirmant eundem Constantium eſſe verum Anti-Chriſtum, & inter allegatas ab ipſis cauſas hæc eſt una : *Constantius loquitur ſermones contra Altiſſimum, dum propugnat ſacrilegam hæreſim Arianam.* Quod ſanctus Stephanus Pontifex etiam ſanctum Cyprianum, quod

ſuo Apoſtolico circa datum ab hæreticis Baptiſmum Decreto parere nollet, appellaverit Pſeudo-Chriſtum, Pſeudo-Apoſtolum, ac doloſum Operarium, affirmat in famoſa ſua epiſtola ſanctus Firmilianus Cæſaræenſis in Cappadocia Archi-Epiſcopus. De cujus tamen veritate hæſito. Etenim pacificus Cyprianus orthodoxæ communionis ac fraternitatis fibulam non diſrupit, ideoque nec dignus fuit iſtis elogiis. Et de ipſis nullibi queritur. Et illum Stephanus nequaquam ejecit aut ſuſpendit ab Eccleſia. Eum ſemper pro venerabili fratre habuit, ideoque non poſſit talibus eum oneraſſe. Et ſanctus Firmilianus, dum ob mentis duritiem fuit à Romana communione ſuſpenſus, fuit in dicendo & Cypriano incendendo liberior. Quidquid ſit, cuncti Patres omnem hæreticum, Doctorem præſertim, conſtanter appellant Anti-Chriſtum.

Notanda ſunt noſtri Doctoris verba : *Qui Anti-Chriſti interim & ſemper*, &c. Affirmant hæreticos non eſſe principalem Anti-Chriſtum, ſed Anti-Chriſtos dumtaxat per interim ac ſemper. Nempè medio inter primum ac ſecundum Domini adventum tempore, quod ſanctus Joannes Apoſtolus appellat horam noviſsimam, agunt iſti Anti-Chriſtum. Et iſti tempori ſemper adfuerunt, ac ſemper aderunt. Et hinc in laudatis libris ſanctus Hilarius Arianos Epiſcopos, ac ipſum Imperatorem Conſtantium dicit eſſe non ipſum Anti-Chriſtum, ſed ejus Vicarios, Sacerdotes, ac Præcurſores. In laudatis litteris ſanctus Athanaſius, ac variis in locis memoratus Lucifer eadem confirmant. Athanaſius addit Conſtantium eſſe Anti-Chriſti imaginem. Eodem modo loquuntur & alii Patres. Et hinc lucet Tertullianum cenſere, quòd principalis Anti-Chriſtus futurus ſit non aliquod iniquorum hominum corpus, ſed homo ſingularis.

Cap. 13. Ad Romanos ſcribit Apoſtolus Paulus : *Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Mandat paganos etiam Imperatores venerandos. Hinc oritur quæſtio, Quâ ratione tanti Patres Imperatorem Conſtantium appellent Anti-Chriſtum ? Certè qui nunc tam fœdo elogio non dumtaxat Regiam Majeſtatem, ſed vel quempiam Provinciæ Præſidem invaderet, cenſeretur palàm maledicus ac turbulentus. Reſpondet Hilarius : *Sed temerarium me fortè quiſquam putabit, quia dicam Conſtantium eſſe Anti-Chriſtum. Quiſquis petulantiam iſtud magis quàm conſtantiam judicabit, relegat primum Joannem dixiſſe ad Herodem : Non tibi licet illud facere.* Demonſtrat ſanctum Joannem Baptiſtam, alioſque plures antiqui Teſtamenti Sanctos pravis Regibus reſtitiſſe etiam in faciem, & adjungit : *Non eſt iſtud temeritas, ſed fides ; neque inconſideratio, ſed ratio ; neque furor, ſed fiducia. Proclamo tibi, Conſtanti, quod*

Ne-

Neroni locuturus fuissem, quod ex me Decius & Maximianus audirent: Contra Deum pugnas, contra Ecclesiam sævis, Sanctos persequeris, Christi Prædicatores odis, Religionem tollis, tyrannus non jam humanorum, sed Divinorum. Hæc tibi à me atque illis socia & communia sunt. At nunc propria tua accipe: Christianum te mentiris, Christi novus hostis es, Anti-Christum prævenis, & arcanorum mysteria jam operaris. Denuò enumerat Constantii facinora. Affirmat majorem à se reverentiam ac patientiam non deberi Christiano aut Catechumeno Constantio, quam deberetur Neroni, Decio, Maximiniano, aut cuivis gentili tyranno. Et rectè affirmat. Ob duas causas. Primò, quòd Christianus Imperator Episcopo non tantummodò præsit, sed etiam subsit, ideoque sibi invicem debeant mutuum honorem ac reverentiam. Secundò, quòd ille orthodoxam fidem ac omnia ejus jura obligetur ex officio tueri, ideoque ejus in hanc crimina sint multò graviora. At verò dictos gentiles tyrannos, quòd Anti-Christi opus agerent, nostri olim Patres ac Martyres dixerunt Anti-Christos. Eorum testimonia sunt passim obvia. Quin & aliqui Augustum Neronem dixerunt & scripserunt esse ipsum principalem Anti-Christum, ideoque non esse occisum, sed vivum reservari in finem sæculi, ut inchoata olim in Ecclesiam facinora tunc compleat. Et in litteris ad Celerinum, apud sanctum Cyprianum exstantibus, gloriosus Martyr Lucianus Imperatorem Decium appellat *Anti-Christi metatorem.* Quod ipsum, si tunc viveret, poterat Ep. 22.
& dicere & sentire sanctus Hilarius. Et hinc infert eodem elogio insigniri posse patrantem similia Imperatorem Constantium. Nec à se impingi in regulam: *Principi populi tui non maledices.* Audi causam: *Non aliquo vitio humanæ perturbationis ad hæc scribenda sum incitatus.* Non retaliandi cupiditate, sed corrigendi ac revocandi charitate, de qua rectè sanctus Augustinus: *Dilige, & fac quod vis.* Quia nempè charitas non agit perperam. Et utinam etiam nobis hodie esset idem animus. Experiremur verum esse, quod ad Imperatorem Justinianum scripsit Facundus Episcopus Hermianensis: *Credendum est, quia* Lib. 12.
si nunc Deus aliquem Ambrosium suscitaret, etiam Theodosius non deesset. Sed cap. 5.
cum minor est exigendi fiducia, minor est & reddendi devotio. Et rectè Hilarius subdit: *Si falsa dicimus, infamis sit sermo maledicus, si verò universa hæc manifesta esse ostendimus, non sumus extra Apostolicam libertatem & modestiam.* Sui oris libertatem, quòd ex causa fiat, affirmat esse Apostolicam, non deviare ab Episcopali modestia, esse non petulantiam, sed constantiam.

Nunc sunt hæreses non minùs doctrinarum perversitate, &c.

Quòd hæreticorum nequitia sit vera Ecclesiæ persecutio, & quidem non dumtaxat gentilium Tyrannorum, sed & ipsius principalis Anti-Christi in nos persecutionibus non inferior, docet in libro de Unitate Ecclesiæ sanctus Cyprianus : *Non sola persecutio metuenda est, & ea quæ subruendis ac dejiciendis Dei servis apertâ impugnatione grassantur. Facilior cautio est, ubi manifestior formido : Et ad certamen animus ante præstruitur, quando se adversarius profitetur. Plus metuendus est & cavendus inimicus, cùm latenter obrepit, cum per pacis imaginem fallens occultis accessibus serpit. Unde & nomen Serpentis accepit.* Et hinc de Juliano Imperatore Apostata scribit Ammianus Marcellinus, quòd Christianos evertere, & persecutor audire nolens, cunctis hæresibus libertatem fecerit, sciens horum in istos odium esse plusquam belluinum, potentiusque omni suâ potestate ac persecutione. Et ad hunc Apostoli locum, *Omnes qui volunt piè vivere in Christo* JESU, *persecutionem patientur*, scribit in litteris ad Rusticum Narbonensem Archi-Episcopum sanctus Leo Magnus : *Quæ persecutio non in eo tantùm computanda est, quod contra Christianam pietatem aut ferro aut ignibus agitur, aut quibuscumque suppliciis, cùm persecutionum sævitiam suppleant, & dissimilitudines morum, & contumacia inobedientium, & malignarum tela linguarum. Quibus conflictationibus cùm omnia semper Ecclesiæ membra pulsentur, & nulla piorum portio hîc à tentatione sit libera, ita ut periculis nec otia careant nec labores, quis inter fluctus maris navem diriget, si Gubernator abscedat? Quis ab insidiis luporum oves custodiet, si Pastoris cura non vigilet? Quis denique latronibus obsistet & furibus, si Speculatorem in prospectu explorationis locatum ab intentione solicitudinis amor quietis abducat.* Per lupos, fures ac latrones palam intelligit hæreticos, qui per suarum malignarum tela linguarum intendunt trucidare non corpora, sed animas. Earum linguæ sunt doctrinarum perversitas.

Lib. 7. cap. 22.

Ep. 92.

Quæ omnia præsertim vera sunt, dum hæresis, licèt nullâ persecutione aut publicâ violentiâ adjuvetur, tamen Principis aut alicujus Patriarchæ authoritate fulcitur. Arianorum Satelles potiùs, quàm Romanorum Imperator Constantius egit lupum, & propriâ pelle apertum, & occultum in lana ovina. Et tanquam blandus hæreticus, & tanquam crudelis tyrannus est Ecclesiam persecutus. Priorem ejus persecutionem in scripto adversùs ipsum libro exponit sanctus Hilarius : *At nunc pugnamus contra persecutorem fallentem, contra hostem bon-*

blandientem, contra Constantium Anti-Christum, qui non dorsa cædit, sed ventrem palpat; non proscribit ad vitam, sed ditat ad mortem; non tradit carceri ad libertatem, sed intra palatium honorat ad servitutem; non latera vexat, sed cor occupat; non caput gladio desecat, sed animam auro occidit; non ignes publicè minatur, sed gehennam privatim accendit; non contendit ne vincatur, sed adulatur ut dominetur. Christum confitetur ut neget. Unitatem procurat, ne pax sit. Hæreses comprimit, ne Christiani sint. Sacerdotes honorat, ne Episcopi sint. Ecclesiæ tecta struit, ut fidem destruat. Te in verbis, te in ore circumfert, & omnia omninò agit, ne tu, ut Deus, ita Pater esse credaris. Quas omnes Constantii dolosas artes latiùs in variis locis exponit Lucifer Episcopus Calaritanus. Et adversùm ipsas exclamat ad Dominum Deum laudatus Hilarius : *Utinam illud potiùs ætati meæ & tempori præstitisses, ut hoc confessionis meæ in te ministerium Neronianis Decianisve temporibus explessem. Nec ergò per misericordiam Domini & Dei Filii tui* JESU *Christi calens equuleum metuissem, nec ignes timuissem, nec crucem & fragmenta crurum vitassem. Adversùs enim absolutos hostes mihi illud certamen fuisset, quia nec dubium relinqueretur, quin persecutores essent, qui ad negandum te pœnis, ferro, igne compellerent. Neque ad testificandum plus tibi nos, quàm mortes nostras liceret impendere. Pugnaremus enim in palàm, & cum fiducia contra negantes, contra torquentes, contra jugulantes. Et nos populi tui, tamquam Duces suos, ad confessionis Religionem intelligentia persecutionis publicæ comitarentur.* Et post quædam pergit ad ipsum Augustum Constantium : *Novo inauditoque ingenii triumpho de Diabolo vincis, & sine Martyrio persequeris. Plus crudelitati vestræ, Nero, Deci, Maximiane, debemus. Diabolum enim per vos vicimus. Sanctus ubique beatorum Martyrum sanguis exceptus est. At tu, omnium crudelitatum crudelissime, damno majori in nos & venia minori desævis. Subrepis, nomine blandientis occidis, specie religionis impietatem peragis. Christi fidem mendax Christi Prædicator extinguis. Non relinquis saltem miseris excusationes, ut æterno Judici suo pœnas & aliquas laniatorum corporum præferant cicatrices, ut infirmitas defendat necessitatem. Sceleratissime mortalium, omnia persecutionis mala ita temperas, ut excludas & in peccato veniam, & in confessione Martyrium. Sed hæc ille pater tuus artifex humanarum mortium docuit, vincere sine contumacia, jugulare sine gladio, persequi sine infamia, odire sine suspicione, mentiri sine intelligentia, profiteri sine fide, blandiri sine bonitate, agere quod velis, nec manifestare quæ velis.* Palàm affirmat blandam Constantii hæresim fuisse pessimam, Neroniana ac Deciana longè pejorem, Ecclesiæ persecutionem. Ob tres præsertim causas. Primò, quòd cujuscumque pagani Principis persecutio sit nobis non tantummodò apud Dominum Deum, sed etiam apud homines glorioſa. Omnes enim tunc nobis acclamant : *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam.* Omnes vincula nostra omni honore

& officio prosequuntur. Secundò, quia tolerata tunc mors consecrat in gloriosum Martyrem. Tertiò, quia licèt tunc lapsi graviter offendant Dominum Deum, habent tamen & aliquid excusationis: Inflictorum tormentorum violentia excusat infirmitatem, & crimen diminuit. Quæ omnia desunt, dum Christianus Princeps agit hæreseos dolosum ac blandum Satellitem. Adsunt omnia contraria. Ille enim Christiani nominis pallium circumfert, seductus aut circumscriptus censet se Christo Domino præstare Regale officium, ejus authoritati adulantur plurimi, atque ita orthodoxæ fidei pugiles sine gloria, immò & cum infamia in ipsum depugnant. Habent labores Martyrum sine solatio adjunctæ gloriæ. Porrò carnificina, quam in nos Nero, aliique id genùs exercuerunt, & quam exercebit Anti-Christus, sunt ejusdem formæ: Hinc lucet persecutionem, quam per Principis authoritatem facit blandiendo dolosa hæresis, esse ipsa Anti-Christiana persecutione periculosiorem, nequiorem, ac duriorem.

Quæ omnia insigniter confirmavit in Chalcedonensi Synodo Basilius Seleuciensis Episcopus, Metropolita Isauriæ. Etenim à glorioſissimis Iudicibus rogatus, quomodo qui in sancti Flaviani Constantinopolitani Episcopi Synodo Catholicam Fidem adversùs Eutychetem tam generosè firmârat, Dioscoro Patriarchæ Aelxandrino, tyrannidem exercenti in Ephesino Latrocinio, ad laudatum Flavianum damnandum tam infeliciter succubuisset, respondit: *Quoniam in judicium centum & viginti aut triginta Episcoporum traditus, necessitatem habui parere his, quæ ab illis ordinabantur.* Et dicto Dioscoro replicanti fuisse potiùs toleranda quælibet, quàm iniquis Decretis parendum, reposuit: *Si apud Judices habuissem, Martyrium sustinuissem. Etenim apud Constantinopolim offendi Fiduciam meam. A Patre autem qui judicatur, justis non utitur. Filius enim Patri etiam justa dicens moriatur.* Iniquo Synodalis Præsidis dogmati aut Decreto factam resistentiam affirmat non constantiam & rectam fidem, sed hæreticam contumaciam à plerisque æstimari, ideoque generosum Episcopum & facilius & glorioſius profiteri coram gentili tyranno, quàm coram hæretico Patriarcha. Consonat Hermias Zozomenus. Etenim Eudoxii Constantinopolitani Episcopi, & Acacii Lusci Cæsaræensis apud Palestinos Metropolitæ Arianam adversùs Nicænam Synodum, & orthodoxos, ac quosvis non suæ factionis Episcopos grassationem exponens adjungit:

Lib. 4. cap. 25. *Perturbatio per totum Imperium pervasit, itemque persecutio par ferè illis, quas gentiles Imperatores jam olim exercuerant, omnes omnium Ecclesias occupavit. Namlicèt quibusdam, quantùm ad cruciatus corporis attinebat, remissior videretur,*

tur, prudentibus tamen propter dedecus multò reverà acerbior. Nam ubique, & qui persecutionem ciebant, & qui erant eadem afflictati, de Ecclesia fuerunt. Ideoque eò turpior clades erat, quòd quæ hostes facere solent, eadem in Tribules facta sunt. Atqui sacra Lex vetat nos tales ostendere etiam adversùm exteros & peregrinos.

Notanda sunt verba : *Quod quæ hostes facere solent*, &c. Exponit in famosa ad Marim Persidis Antistitem epistola Ibas Edessenus Episcopus, Metropolita Osrhoënæ Provinciæ. Exponit agitatas inter sanctum Cyrillum Alexandrinum, & Joannem Antiochenum Patriarcham in Ephesino Concilio quæstiones, ac indè natam inter utriusque Patriarchatûs Episcopos ac populos dogmaticam discordiam, atque adjungit : *Ob hoc multa tristitia in eos facta est. Et in contentione erant Episcopi adversùm Episcopos, & populi adversùm populos. Et completum est opere quod scriptum est:* Quia erunt inimici hominis, domestici ejus. *Ex hoc detractiones multæ adversùm nos factæ sunt paganorum & hæreticorum. Non enim audebat aliquis de civitate ad civitatem, aut ad Provinciam de Provincia proficisci, sed tanquam inimicum suum unusquisque suum proximum persequebatur. Multi autem ante oculos non habentes Dei timorem, occasione Ecclesiastici zeli, inimicitiam quam occultam in cordibus suis habuerant, ad effectum perducere festinabant.* Ephesina in Synodo Cyrillus & Ioannes sese mutuò damnaverant, atque ita utriusque Diœcesis per ista spiritualia, longè pejùs quàm per bellica aut tyrannica, arma perrexit in invicem scandalosissimè ac pernicioſissimè præliari. Quod post natam è Sardicensi Synodo & Philippopolitano Conciliabulo discordiam etiam Occidentalis & Orientalis Ecclesia omnem fraternam communionem dilacerarint, & incœperint hostiliter agere in invicem, est omnibus notum. Quin & de Ariana hæresi, antequam ulla haberet publica adminicula, ad Nicænam Synodum dixit magnus Imperator Constantinus: *Nolite pati, ut ulla invidiæ tempestas, nostris rebus prosperis inimica, istud bonum labefactet. Neque cum Tyrannorum dimicatio contra Deum suscepta, jam Dei servatoris virtute sit profligata, ut perditus Dæmon Divinam Christi disciplinam & religionem malevolorum obtrectationibus denuò lacerandam objiciat. Quandoquidem intestina seditio in Ecclesia Dei conflata multò plus molestiarum & acerbitatis, quam quodvis bellum aut pugna mihi videtur in se complecti. Atque istæ res ad animum spectantes longè plus, quàm quæ ad corpus pertinent, doloris adferre videntur.* Et tales tragœdias nobis excitarunt non solummodò Ariana ac Nestoriana hæresis, sed etiam Eutychiana, Iconoclastica, aliæque plures. Eadem hodie adhuc videmus & patimur à Lutheranis & Calviniſtis. Omnis hæresis animas acerbissimè lacerat : Facit gentem contra gentem amariùs per diversum dogma, quàm per hostilia tela

di-

digladiari. Quare Apostata Julianus, dum ex datâ omnibus hæresibus licentiâ speravit Christianam Religionem penitùs casuram ac evertendam, non penitùs vanam, aut suis cogitationibus inutilem spem fovit.

Nisi quod persecutio & Martyres facit, &c.

Anti-Christi nos persequentis verbum erit bicorne : *Aut nega Christum, aut morere.* Hinc illud non tantùm faciet Apostatas, sed etiam Martyres. At verò Hæresiarcharum verbum est unicorne : *Abnega hunc, aut istum orthodoxæ fidei articulum.* Hinc dum admittitur, non facit nisi Apostatas. Nempè Septimius loquitur juxta rationes sui temporis, in quo paganum erat Imperium, ideoque hæreses adhuc erant inermes. At ubi hæ postmodò cœperunt Christiano seducti aut circumscripti Principis gladio, Reipublicæ authoritate, aut invasâ violentiâ armari, fuerunt omnibus gentilibus Tyrannis, ac ipso Anti-Christo in nos barbariores & crudeliores. Et hinc de Imperatore Constantio, qui potiùs Arianæ blasphemiæ Satellitem, quàm Romanæ Reipublicæ Principem egit, scribit ad suos Monachos sanctus Athanasius : *Quis, cùm ista fiant, & cùm impietas tantam impudentiam sibi vendicet, ausit jam Constantium hominem Christianum appellare? An non potiùs esse Anti-Christi imaginem? Quid enim ex Notis Anti-Christi huic deest? Aut quid est cur non omnibus modis Constantius Anti-Christus, & vicissim Anti-Christus Constantius habeatur?* Notanda sunt verba : *Cur non omnibus modis?* Edicunt Constantium esse plenum Anti-Christum, plenam principalis Anti-Christi imaginem. Principali Anti-Christo Athanasius affirmat ab Evangelio ac Prophetis adscribi duos characteres ; Blasphemum dogma, & Tyrannicam potestatem. Quòd futurus sit & blasphemus Prædicator, & barbarus tyrannus. Hinc ejus per interim Vicarius est Anti-Christus duplex: Alius truncus, ac dimidiatus per solum dogma, alius plenus per dogma simul & gladium. Undè tales hæretici faciunt non dumtaxat Apostatas, sed etiam Martyres. Et tales omninò fuerunt Imperatores, Constantius, Valens, Zeno, Anastasius, Constans secundus, Leo Isaurus, Constantinus Copronymus, aliique plures. Sceleratas enim hæreses & verbo, & gladio propagarunt. Nec ipsi soli, sed & eorum Episcopi fuerunt omninò pleni Anti-Christi. Hi enim crudelem in nos gladium, licèt non manu propriâ, exeruerunt tamen manu alienâ seducti Principis. Exempla sunt plurima. Quidam istud egerunt etiam propriâ manu. Lucet in Donatistis, Eutychianis, Iconoclastis, & nostris etiam Calvinistis.

Septimii verba, *Hæresis Apostatas tantùm*, possint generaliter accipi,

ac extendi etiam ad plenos istiusmodi Anti-Christos. Etenim uti Donatistæ voluerunt vivere ut latrones, & ut Martyres honorari, ita isti in nos studuerunt omnem suum furorem effundere, & tamen solos nobis Apostatas, nullos Martyres creare. Ita de Imperatore Constantio dixit nobis sanctus Hilarius: *Novo ingenii triumpho sine Martyrio persequeris. Excludis in confessione Martyrium.* Hoc obtinere studuit etiam in illa persecutione, quâ crudelissimè sæviit in nostra corpora. Etenim in libro, qui nobis pro Dei Filio moriendum demonstrat, Lucifer Calaritanus Episcopus affirmat plurimos orthodoxos fuisse à Constantio occisos, & ad ipsum pergit: *Hi omnes, quod tu audire minimè vis, Martyres sunt.* Et infrà: *In hoc sceleratissimus judicaris, quòd sub specie dilectionis, & consulere cupientis, ad nos blandiaris dejiciendos, tamquam utile sit vobis à te gradu pulsos reservari, & à Deo damnari. Novimus quòd sis metuens, ne in omnibus his pœnis, tuâ detestabilitate inventis, in hac Fidei perseverantia moriamur, & tamen admoves varios durosque cruciatus. Sic nos, quos tam infestè persequeris, variè excarnificari cupis, & quidem momentis omnibus, interficiendos verò non esse statuisti, tanquam mors tantummodò beatos milites Christi faciat. ac non etiam tormenta, quantò fuerint graviora, tantò majorem virtutis gloriam pariant.* Et in Apologeticis pro sancto Athanasio libris: *Impingi feciſti crimina, non solùm Athanasio, sed & nobis, quod Christiani noluerimus effici Ariani. Non defuerunt singula, quæ possent objici crimina singulis, quò nullus videretur è nobis propter Deum missus ad exilia, sed quasi pro criminibus nostris.* Quod ipsum fecerunt Nero, Domitianus, Diocletianus, ac alii Gentiles tyranni. Non solas Thyestæas epulas, sed & alia in ipsam Rempublicam facinora de nobis confinxerunt. Nero Romanæ urbis, Diocletianus incendium Palatii Nicomedienſis. Et in habita ad Constantinopolitanam Synodum oratione scribit etiam de Ariano Imperatore Valente sanctus Gregorius Nazianzenus: *Valens Juliano nihil humanior fuit, immò etiam acerbior, quod Christi nomen præferens esset Pseudo-Christus, Christianisque opprobrium ac dedecus, quibus & facere impium, & pati inglorium erat, quod ne injuriam quidem accipere viderentur, nec illustre Martyrii nomen cruciatibus accederet, verùm hic quoque fucus veritati fieret, ut qui tanquam Christiani patiebantur, tanquam impii cruciatu afficerentur.* Dicit varia. Primò, quòd etiam Imperator Valens fuerit Anti-Christus. Secundò, quòd nobis inviderit nomen & gloriam Martyrii. Tertiò, quòd hunc in finem nos non ob Catholicæ Fidei professionem, sed ob alia nobis afficta elogia cruciaverit. Quartò, quòd ista nostra Martyria essent ingloria, ideoque fuisset satius & facilius pati sub Nerone, Domitiano, aut Diocletiano. Et ad Theodoricum, Geizerici Wandalorum in Africa Ariani Regis filium,

Lib. 2.

Orat. 32.

Armogasten ob fidei constantiam jusserat gladio feriri, dixit Arianus Presbyter Jucundus : *Poteris eum diversis afflictionibus interficere. Nam si gladio peremeris, incipient Romani Martyrem prædicare.* Ita testatur in primo suæ historiæ libro sanctus Victor Vitensis Episcopus, & adjungit : *Tunc Theodoricus in Byzacenam Provinciam ad fodiendas eum condemnavit Scrobes.* Etiam de Geizerico, qui generosum Masculam damnaverat ad gladium, adjungit : *Callidus Geizericus occultè præcepit, ut si Masculas in illa hora vibrantis gladii pertimesceret ictum, magis eum occideret, ne Martyrem glorioſum fecisset; sin fortem in confessione conspiceret, à gladio temperaret. Sed ille, ut columna immobilis Christo solidante effectus, Confessor revertitur glorioſus. Et si Martyrem invidus hostis noluit facere, Confessorem tamen nostrum non potuit violare.* Et de Geizerici Successore Hunnerico scribit sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. *Hunnericus Beatum Eugenium Carthaginensem Episcopum decollari jussit sub ea specie, ut si in ea hora, quâ ensis super cervicem ejus incumbebat, non reverteretur ad hæreticam Sectam, non occideretur, ne eum pro Martyre extollerent Christiani, sed exilio damnaretur.* Et quidem sub ipso gladii ictu Eugenius mansit constantissimus, ideoque de ipso liberatus, est relegatus ad Albigensem Galliæ civitatem, ac ibi defunctus. Quòd etiam sceleratus Ebroinus sancto Leodegario Augustodunensi Episcopo inviderit Martyrii gloriam, ideoque ipsum non gladio, sed ærumnis absumendum duxerit, testatur hujus authentica vita. Eandem in nos invidiam exercuerunt Imperator Leo Isaurus, Constantinus Copronimus, ac alii Iconoclastæ. Et super omnes Julianus Apostata. Item quidam Imperatores Pagani. Quare de cunctis istiusmodi hæresibus omninò verum est, quòd solos Apostatas faciant, nullos Martyres. Cuncti enim nos eo persequuntur animo, quo persecuti sunt Theodoricus, Geizericus, & Hunnericus : Non ut occidant, sed ut concutiant, faciant trepidare sub gladio, atque ita dejiciant in Apostasiam.

Lib. 2. cap. 3.

Quæstio prima est, An Tertullianus rectè dicat quòd publicæ potestatis aut arreptæ violentiæ satellitio non armatæ hæreses nullos faciant Martyres? Ratio dubitandi est varia. Etenim ad Nestorium, Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopum Hæresiarcham, qui sibi refragantes Clericos non ad Principis gladium deduxerat, sed solâ communione, gradu, & civitate ejecerat; scripsit sanctus Papa Celestinus : *Lætamur eos Clericos præmium confessionis acquirere, sed dolemus quod Episcopo persequente. Beatus Apostolus Paulus persecutorem in prædicatorem mutavit; nefas est maximum, prædicatorem in persecutorem mutatum.* Et in epistola ad istos ipsos Clericos affirmat hanc esse gloriosissimam Passionem, & confirmat exemplo sancti Athanasii. Exstant epistolæ in pri-

ma parte Ephesini Concilii. Et ad Alexandrinam Ecclesiam, quæ necdum corporalia tormenta ab Imperatore Constantio, sed solas Ecclesiasticas vexationes sustinuerat ab intruso Pseudo-Episcopo Gregorio, scripsit Sardicensis Synodus : *Istiusmodi passiones pars aliqua Martyrii haberi debent, & istiusmodi vestræ Confessiones & tormenta non carebunt mercede, cùm præmia à Deo recepturi sitis.* Quòd injustæ excommunicationis patiens tolerantia sit summi præmii meritum, docet in primo libro de Baptismo contra Donatistas, & in libro de vera Religione sanctus Augustinus, & adjungit : *Hos coronat in occulto Pater, in occulto videns.* Sanctus Edmundus Cantuariensis Archi-Episcopus istam patientiam docuit esse verum Martyrium. Etenim in Oxoniensi Universitate Doctor Sacræ Theologiæ ac Professor dilecto suo discipulo Sewalo passim dixit : *O Sewale, Sewale, Martyr ab hoc sæculo transmigrabis, ferro, vel saltem gravibus & insuperabilibus in mundo tribulationibus impetitus & trucidatus.* Hæ tribulationes fuerunt iniqua excommunicatio, quâ postmodò Sewalum Eboracensem Archi-Episcopum, inconditis Ecclesiasticorum beneficiorum reservationibus adversantem, Alexander IV. Pontifex percussit, & permisit in ipsa mori. Ita testatur Matthæus Parisiensis. Et addit Sewalum in mortis lecto coruscasse miraculis. Quidquid sit, venerabiles quosdam Episcopos & Monachos, quos iniquè damnaverat Theophilus Alexandriæ Patriarcha, miraculis post mortem coruscasse affirmat in dialogo, quem de Actis sancti Joannis Chrysostomi habuit cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono, Palladius Episcopus Helenopolitanus. Et certè iniqua damnatio est telum adeò crudele, ut magnas etiam animas non solummodò concutiat, sed quandoque præcipitet in lapsum. Quis enim nesciat Thalassium Cæsaræensem Episcopum, primæ Cappadociæ Metropolitam, nec non totius Ponticæ Diœceseos Primatem, ac alios plures ipsi similes Orientalis Ecclesiæ Episcopos fuisse grandes animas? Et tamen in Chalcedonensi Synodo rogati, cur Dioscoro Alexandrino Patriarchæ ad sanctum Flavianum Constantinopolitanum Episcopum in Ephesino Latrocinio damnandum succubuissent, gloriosissimis Judicibus responderunt : *Unusquisque verebatur, ne ut hæreticus dejectus perderet quos baptizaverat. Et non solùm ei erat periculum, sed baptizatis, & his qui in Christo crediderant. Quid essemus facturi? In sanguine nostro ludebant. Unâ voce dicebant omnes. Nos terruerunt, hæreticos nos dixerunt, & ejecti sumus ut hæretici.* Eos uti Nestorianos damnare minabatur ac parabat Dioscorus : Hinc illi concussi paruerunt iniquis Decretis, & in sancti Flaviani damnationem subscripserunt. Quid iniquius damnatione, quàm sancto Cyrillo inflixit in Ephesina Synodo

Ep. 18. & 19.

Cap. 17.

Cap. 6.

Anno 1258.

Actione 1.

Ioannes Patriarcha Antiochenus ? Eam Acacius Melitinensis Episcopus, secundæ Armeniæ Metropolita, dixit esse non Episcopale judicium, sed hostile convitium, ideoque spernendam & exufflandam. Et rectè dixit. Ipsam tamen magnus Cyrillus adeò timuit, ut non dumtaxat à Synodi Præsidentia, sed & ab omni Synodali actu abstinuerit, quò usque per Romanæ Ecclesiæ Legatos illa solveretur aut cassaretur. Proindè isto telo percuti est omninò lethale vulnus. Est spiritualis gladius Novi Testamenti, Iudaïcis lapidibus longè durior. Quod per ipsum scelerati Donatistæ in omni hominum genere non corpora, sed honores occiderint, frequenter testatur ac lamentatur sanctus Optatus Episcopus Milevitanus. Et ita omnes, quibus suppetit potestas, passim consueverunt hæretici. Proindè & hi faciunt veros Martyres. Licèt enim non occidant, infligunt tamen capitalem sententiam. At spiritualem. Oppositum hîc tradens Septimius, loquitur de cruentis Martyriis.

Altera quæstio est, An Ecclesia usque ad Septimii tempora nullos viderit hæreticos, qui facerent etiam cruenta Martyria ? Respondeo non vidisse. Hanc enim violentiam prima cœpit Felicissimi Archidiaconi Carthaginensis, & quinque cum illo Presbyterorum sancto Cypriano rebellium scelerata factio. Sanctus Cyprianus fuit contra Apostolicum Canonem è Neophyto promotus in Episcopum. Et in ejus vita Pontius Diaconus affirmat istud esse primum similis promotionis exemplum. Utique in Africana Ecclesia. Nec ambigendum est, quin fuerit Spiritûs sancti opus. Ipsum ista facinorosa conjuratio impugnavit, secrevit se à tanti Episcopi communione, ejus in locum intrusit è suis unum Fortunatum, & ad faciendum numerum adjunxit sibi omnes lapsos, cunctis immaturam & falsam Pacem dedit, eandem ab omnibus Episcopis dari voluit, refragantes vi adegit. Quin & causam suam deduxit Romam, & de ipsorum istic audacia rescribit ad sanctum Papam Cornelium glorioſus Martyr

Ep. 55. Cyprianus : *Lectâtuâ epistolâ satis miratus sum, cùm animadvertissem te minis atque terroribus eorum, qui venerant, aliquantum esse commotum, cùm te, secundùm quod scripsisti, aggressi essent cum summa desperatione comminantes, quod si litteras, quas attulerant, non accepisses, publicè eas recitarent, & multa turpia ac probrosa, & ore suo digna proferrent.* Et infrà : *Quæ autem sui elatio est, quæ comminantium tumens & inflata, & vana jactatio, illic absenti minari, cùm hic me habeant in potestate præsentem ? Convitia eorum, quibus se & vitam suam quotidie lacerant, non timemus. Fustes, & lapides, & gladios, quos verbis parricidalibus jactitant, non perhorrescimus. Quod in illis est, homicidæ sunt apud Deum tales : Necare tamen non possunt, nisi Dominus eis necare permiserit. Et cùm*

ibi

nobis semel moriendum sit, illi tamen & odio, & verbis, & delictis suis quotidie perimunt. Litteræ, quas secum ex Africa delatas minabantur recitare, erant Synodica epistola, quâ sceleratus Fortunatus suam intrusionem postulabat à Romana Ecclesia confirmari. Primatum Episcoporum per Romanam Ecclesiam confimatio est adeò antiqua. Et Africanæ Ecclesiæ ad Romanam dependentia est adeò lucida. Has litteras, nisi recitari faceret & recitatas probaret Cornelius Pontifex, factio minata est ipsâ recitare: Et nisi Cyprianum Fortunato cessurum extruderet, minata est ipsum fustibus, lapidibus, & gladiis trucidare. Sacramentalis Reconciliationis januam nulli pœnitenti claudi à se affirmat ac demonstrat Cyprianus, atque pergit: *Si qui autem sunt, qui putant se ad Ecclesiam non precibus, sed minis regredi posse, aut existimant aditum se sibi non lamentationibus & satisfactionibus, sed terroribus facere, pro certo habeant contra tales clausam stare Ecclesiam Domini, nec castra Christi invicta & fortia, & Domino tuente munita, minis cedere. Sacerdos Dei Evangelium tenens, & Christi præcepta custodiens, occîdi potest, non potest vinci.* An quis à Paganis, an à Judæis, an à falsis fratribus occidatur propter justitiam, demonstrat parùm aut nihil ad Martyrii gloriam referre. Et in litteris ad suam plebem de eadem re rescribit: *Persecutio est hæc alia, & nova tentatio.* Ep. 40. Quæ eadem verba repetit in sermone de Lapsis. Affirmat duo. Primò, quòd ista hæretica violentia sit vera persecutio. Secundò, quòd sit persecutio nova. Eam enim Sol nondum tunc viderat. Et hinc suo tempore Septimius rectè dixit, quòd hæresis faceret solos Apostatas, nullos Martyres. An ista scelerata factio aliquos orthodoxos Episcopos aut Clericos occiderit, non possim affirmare. Quidquid sit, ex ipsa postmodùm prodiit, & turbulentiæ exempla sumpsit furor Donatistarum. Nam uti hi apud Romam, ita isti apud Carthaginem fuerunt Schismatici Montenses seu Rupitani. Lucet ex litteris sancti Cypriani ad Episcopos Caldonium & Herculanum.

Et ideò hæreses quoque oportebat esse, &c.

Doctor affirmat hæreses non dumtaxat nocere plurimùm, sed & multùm prodesse. Hinc non esse mirandum, quòd à Divina Providentia permittantur. Nam & venena habent suas utilitates. Notanda sunt verba: *Hæreses quoque.* Edicunt non solas gentilium persecutiones, sed & internas Ecclesiæ hæreses oportere esse. Lucet ex verbis: *Tam qui in persecutionibus steterint.* Doctor hæreses comparat persecutionibus, & nostra ex ambabus mala edixit: Edicit nunc & nostra ex ambabus commoda. Quomodo autem ipsas esse oporteat, exponit in primæ ad Corinthios epistolæ commentario Hilarus Romanæ

Ecclesiæ Diaconus : *Apostolus sciendo nonnullos mente corruptos versutia Diaboli, dicit :* Oportet hæreses esse. *Non utique voluit, nec optavit, sed quia sunt, futurum prædixit. Sicut & Dominus inquit :* Oportet venire scandala. Et oportet Filium hominis pati. *Præscius, quia Judæ proditor erat futurus.* Proindè quàm maximè locum hîc habet sancti Augustini regula: *Maluit bonus Deus de malis benè facere, quàm mala nulla esse permittere.*

Et primò quòd Gentilium persecutiones multùm profuerint Ecclesiis, est constans pars Christiani Dogmatis. Primum ipsarum fructum edicit hîc Tertullianus : *Ut probabiles quique manifestarentur, qui*
Cap. 1. *in persecutionibus steterint.* Eundem fructum laudat in libro de Fuga in persecutione : *Persecutionem dixerim Deo necessariam, ad probationem scilicet servorum ejus, sive reprobationem. Quis est enim exitus persecutionis, quis effectus alius, nisi probatio & reprobatio fidei, quâ suos utique Dominus examinat? Hoc omne judicium est persecutio, per quam quis aut probatus aut reprobatus judicatur. Hæc pala illa, quæ nunc Dominicam aream purgat, Ecclesiam scilicet, confusum acervum fidelium eventilans, frumentum Martyrum & paleas Negatorum. Hæc enim scalæ, quas somniat Jacob, aliis adscensum in superiora, aliis descen-*
Cap. 1. *sum ad inferiora demonstrantes.* Et in libro Scorpiaco scribit *fidem per persecutiones æstuare, & Ecclesiam exuri de figura rubi.* Quia nempè rubus ardebat, & non exurebatur. Ita per persecutionum flammas sola Ecclesiæ palea exuritur, non aurum. Persecutio ergò est scala Jacob, est Divinæ discretionis judicium, est areæ ventilabrum, est purgatrix Ecclesiæ fornax, de qua possit dici : *Avolent, quantùm volent, paleæ levis fidei, ut purior massa frumenti in horrea Domini reponatur.*

Secundum persecutionis fructum edicit in sermone de Lapsis sanctus Cyprianus : *Si cladis causa cognoscitur, & medela vulneris invenitur, Dominus probari familiam suam voluit. Et quia traditam nobis Divinitus disciplinam pax longa corruperat, jacentem fidem, & penitùs dixerim dormientem, censura cœlestis erexit. Cumque nos peccatis nostris ampliùs pati mereremur, clementissimus Dominus sic omnia moderatus est, ut hoc omne, quod gestum est, exploratio potiùs, quàm persecutio videretur.* Grassata ante persecutionem peccata enumerat, atque concludit : *Quid non perpeti tales pro peccatis ejusmodi mereremur?* Habes hîc tres persecutionis effectus. Primus est, quòd persecutio sit Divina nostrorum peccatorum castigatio. Secundus est, quòd sit castigatorum ad meliorem frugem erectio. Quòd sit paterna castigatio & disciplina. Tertius est, quòd sit probandæ Ecclesiæ exploratio potiùs quàm persecutio. Per persecutionem Dominus Deus explorat atque demonstrat, quinam sint electum aurum, ac grave frumentum justitiæ, quinam sint scoria ac palea Negatorum. Hunc effectum amplè exponi jam audivimus à Tertulliano. Sancto

Cy-

Cypriano consonat in Ecclesiastica historia Eusebius Cæsaræensis, scribens persecutiones esse castigationem, disciplinam, ac probationem, quibus Divina Providentia suis temporibus Ecclesiam judicat exercendam atque purgandam. Felicem ac floridum, quem ante Diocletiani Imperium Ecclesia habuit, plenæ libertatis statum describit inferiùs, enumerat nata exindè & per Ecclesias grassata peccata, & affirmat ad ipsa punienda & corrigenda fuisse immissam horrendam istam persecutionem. Ad ventilandam Ecclesiam. Et purgandam. Lib. 7. cap. 24. Lib. 8. cap. 1.

Tertium persecutionis effectum edicit Tertullianus in libro Apologetico: *Nec quidquam proficit exquisitior quæque crudelitas vestra. Illecebra est magis Secta. Plures efficimur, quoties metimur à vobis. Semen est sanguis Christianorum.* Et in libro ad Scapulam Africæ Proconsulem: *Nec tamen deficiet hæc Secta, quam tunc magis ædificari scias, cùm cædi videtur. Quisque enim tantam tolerantiam spectans, ut aliquo scrupulo percussus, & inquirere accenditur, quid sit in causa; & ubi cognoverit veritatem, & ipse statim sequitur.* Ita de semetipso scribit in prima Apologia sanctus Martyr Justinus: *Nam & ego ipse, Platonis disciplinæ sectator, cum calumniosè audirem Christianos deferri, intrepidè autem ad mortem, & alia quæ terribilia esse censentur omnia, adire conspicerem, statui ipse mecum fieri haudquaquam posse, ut illi in vitiorum pravitate & voluptatum amore viverent.* Per vitiorum pravitatem intelligit tria famosa tunc Christianis passim afficta crimina, quorum reos rectè affirmat ac demonstrat semper fuisse præsentis vitæ cupidissimos, & alienos à morte. Nam & istis sordibus infecti Gnostici fuerunt adeò aversati Martyria, ut & damnarent. Criminosa enim conscientia nihil magis horret, quàm mortem. Et similium conversionum exempla habemus longè plurima. Persecutio itaque nos ita demetit, ut simul seminet. Et hinc orta est antiquissima parœmia: *Sanguis Martyrum est semen Christianorum.* Eandem laudant sanctus Joannes Chrysostomus, sanctus Augustinus, magnus Papa Leo, ac alii Patres. Cap. 50. Tom. 7. fol. 486. & 795.

Laudatus Iustinus in epistola ad Diognetum exponit modum: *Non vides, quò plures qui suppliciis afficiunt, tantò majorem aliorum esse numerum? Hæc non videntur ab homine fieri. Hæc sunt Dei potentia. Hæc adventûs ejus sunt indicia.* Sunt quædam imitamenta istius grani, de quo Dominus in sancti Ioannis Evangelio: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Etiam Martyres sunt seminata Dei grana. Attamen in fructificandi virtute plurimùm distant à principali grano, Christo Domino nostro. Distantiam exponit in duodecimo sermone de Dominica Pas- Cap. 12.

sione

Cap. 3. sione sanctus Leo Magnus : *Quamvis in conspectu Domini multorum Sanctorum pretiosa mors fuerit, nullius tamen insontis occisio propitiatio fuit mundi. Acceperunt justi, non dederunt coronas : Et de fidelium fortitudine nata sunt exempla patientiæ, non dona justitiæ. singulares quippè in singulis mortes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo funere solvit, cùm inter filios hominum solus Dominus noster* IESUS *exstiterit, in quo omnes crucifixi, omnes sunt suscitati.* Quod ipsum repetit & confirmat in litteris ad Episcopos Palestinos.

Ep. 83. Et consonat adductus Tertulliani locus ex libro ad Scapulam Proconsulem. Et liber Apologeticus : *Multi apud vos ad tolerantiam doloris &*

Cap. 50. *mortis hortantur, ut Cicero in Tusculanis, ut Seneca in fortuitis, ut Diogenes, ut Pyrrhon, ut Callinicus; nec tamen tantos inveniunt verba discipulos, quantos Christiani factis docendo. Ipsa enim obstinatio, quam exprobratis, magistra est. Quis enim non contemplatione ejus concutiatur ad requirendum, quid intùs in re sit? Quis non, ubi requisivit, accedit? Ubi accesserit, pati exoptat? Ut Dei totam gratiam redimat, ut omnem veniam ab eo compensatione sanguinis sui expediat. Omnia enim huic operi delicta donantur. Indè est quod ibidem sententiis vestris gratias agimus. Ut est æmulatio Divinæ rei & humanæ, cùm damnamur à vobis, à Deo absolvimur.* Quòd ista exempla sint potentissima semina, insigniter demonstrat laudatus Leo in primo sermone de sanctis Apostolis Petro ac Paulo : *Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus. Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur. Et semper Dominicus ager segete ditiori vestitur, dum grana, quæ singula cadunt, multiplicata nascuntur. Undè duo ista præclara Divini seminis germina,* utique Apostolorum Principes, *in quantam sobolem germinarint, beatorum millia Martyrum protestantur, qui Apostolicorum æmuli triumphorum, urbem nostram purpuratis & longè lateque rutilantibus populis ambierunt, & quasi ex multorum honore gemmarum conserto uno diademate coronarunt.*

Quartum persecutionis effectum adducit Tertullianus in libro de

Cap. 1. fuga persecutionis : *Sed quando Deus magis creditur, nisi cùm magis timetur? Nisi in tempore persecutionis? Tunc Ecclesia in attonito est. Tunc & fides in expeditione solicitior, & disciplinatior in jejuniis, & stationibus, & orationibus, & humilitate, in alterutra diligentia & dilectione, in sanctitate & sobrietate. Non enim vacatur nisi timori & spei.* Eadem de re scribit ad Honoratum Tha-

Ep. 180. bennensem Episcopum sanctus Augustinus : *An non cogitamus, cum ad istorum periculorum pervenitur extrema, nec est potestas ulla fugiendi, quantus in Ecclesia fieri soleat ab utroque sexu, atque ab omni ætate concursus, aliis Baptismum flagitantibus, aliis Reconciliationem, aliis etiam Pœnitentiæ ipsius actionem, omnibus consolationem, & Sacramentorum confectionem ac erogationem?* Hujusmodi bona opera respexit sanctus Cyprianus in sermone de Lapsis : *Dominus probari familiam suam voluit. Et quia traditam nobis Divinitus*

dis-

disciplinam pax longa corruperat, jacentem fidem, & penè dixerim dormientem, censura cælestis erexit. Rectè dicit: *Jacentem fidem, & penè dormientem.* Etenim suæ justitiæ viribus quisque justus non semper utitur: Illæ aliquando in anima occultæ jacent sine opere, & quasi dormiunt. Opus habent solo extrinseco excitatore. Sanctus Cyprianus rectè affirmat excitari per persecutionem. Rectè adjungit: *Hoc omne quod gestum est, exploratio potiùs quàm persecutio videtur.* Quia nempè exploravit ac demonstravit multorum fidelium varias & infirmitates & vires. Per eam Divina Gratia Ecclesiam suam ita non solummodò probat, sed & purgat. Utique per ista, quæ persecutio excitat, bona opera.

Et hinc olim fuit famosissima quæstio, An persecutio esset Dei, an Diaboli opus? An à Deo permitteretur dumtaxat, an verò & immitteretur? An esset ab ipso dumtaxat præviśa, an etiam prædestinata ac præparata? Quod Divina voluntas & idololatriam vetet, & nobis adversùs illam Martyria mandet, demonstrat in libro Scorpiaco noster Doctor, atque prosequitur: *Nunc de Dei voluntate compungimur, & ingeminat Scorpius plagam, hanc negans, hanc accusans voluntatem, ut aut alium Deum insinuet, cujus hæc non sit voluntas, aut nostrum nihilominùs destruat, cujus talis sit voluntas, aut omninò neget voluntatem Dei, si ipsam negare non poterit.* Cap 4. Per Scorpium intelligit omnem Gnosticam factionem, fabulatricem duplicis Divinitatis. Et reverà fuit pestilentissimus Scorpius. Etenim Divinam, quæ idololatriam vetet ac Martyria jubeat, voluntatem affirmavit esse mali principii, ideoque ab hoc, non autem à bono Deo immitti persecutiones. Et contra hoc sceleratum Dogma Tertullianus constanter docet ipsas esse à Deo Opt. Max Ab ipso non tantùm permitti, sed & immitti. Esse non solùm præviśas, sed & prædestinatas. Ad nescio quem Fabium, qui rogaverat, an in persecutione liceret fugere, respondet: *Consultationi tuæ ordinem quoque induimus, animadvertentes antè determinari oportere de statu ipsius persecutionis, utrùm à Deo hoc veniat, an à Diabolo, quò faciliùs de obitu ejus constare possit. Omnis enim rei inspectio, authore cognito, planior. Satis est quidem præscribere, nihil fieri sine Dei voluntate, sed non statim hâc sententiâ cæteris tractatibus locum dabimus, ne à præsenti articulo avocemur, si quis responderit: Ergò & malum à Deo, & delictum à Deo, nihil jam in Diabolo, nihil etiam in nobis ipsis. De persecutione nunc quæritur. Circa hanc interim dixerim nihil fieri sine Dei voluntate, respiciens eam imprimis dignam Deo esse, &, ut ita dixerim, necessariam, ad probationem scilicet servorum e us, sive reprobationem.* Affirmat duo. Primò, quòd Dominus Deus nullius mali, nullius peccati sit Author. Secundò, quòd sit author persecutionis. Et dat causam: Quòd illa sit Deo non tantùm digna, sed & necessaria.

Utique ad fructus huc usque expositos. Profitetur in persecutione omninò involvi aliquid iniquitatis, immò persecutionem esse summam iniquitatem, ac adjungit : *Scire debemus, quatenùs nec persecutio est sine iniquitate Diaboli, nec probatio fidei sine persecutione, propter probationem fidei necessariam iniquitatem non patrocinium præstare persecutioni, sed ministerium. Præcedere enim Dei voluntatem circa fidei probationem, quæ est ratio persecutionis; sequi autem Diaboli iniquitatem ad instrumentum persecutionis, quæ ratio est probationis.* Hæc illustrat exemplo Prophetæ Iob, Saül Regis, sancti Petri Apostoli, Phigelli, Hermogenis, & aliorum, quos Divina Providentia probare aut punire voluit, ac ab æterno prædestinavit, & per Diaboli iniquitatem est in tempore executa. Et prosequitur: *Cùm ergò hæc exempla magis in persecutionibus eveniant, siquidem tunc magis vel probamur vel reprobamur, & magis humiliamur vel emendamur, ab eo permittatur vel imperetur necesse est Catholicè fieri hæc, à quo & ex parte, scilicet ab illo qui dicit*, Ego sum qui facio pacem & condo mala. *Id est, bellum. Hoc est enim paci contrarium. Nostræ autem paci quid est bellum nisi persecutio?* Non tantùm gratiæ dona, sed & pœnæ mala affirmat esse à Domino Deo, immitti, prædestinari, præparari. Et rectè. Hæc enim est duplicis prædestinationis quæstio, quam sæculo nono adversùs miserabilem Monachum Godescalcum agitavit usque ad ravim Hincmarus Metropolita Rhemensis, & tandem pro Monacho definivit sanctus Pontifex Nicolaus. Et rectè. Definivit enim ex sancti Fulgentii libris ad Monimum, & ex lucida doctrina sancti Augustini. Notanda sunt Tertulliani verba : *A quo & ex parte.* Edicunt persecutionem, aliaque id genus pœnæ mala non esse plenè ex Deo, sed pro sola parte. Sunt enim res mixtæ ex humana aut diabolica iniquitate, ac ex Divina justitia. Hæc sola eorum pars est à Domino Deo. Alia ab ipso dumtaxat permittitur. Et bonæ partis, licèt à se prædestinatæ ac immissæ, Dominus Deus non est author. Ipse enim non fecit mortem. Immò & fecit. Fecit, non ut primus author, sed ut peccati ultor. Longa est hæc res, discenda ex sancto Augustino.

Tertullianus jam à persecutionibus cruentis transit ad hæreses, incruentas persecutiones. Affirmat & has necessarias. Esse non tantummodò noxias variè, sed & utiles. Etiam ex ipsis, vel potiùs ex ipsarum occasione per Divinam Providentiam elici, ac nobis provideri optimos effectus. Primus est : *Ut probabiles quique manifestarentur, qui ad hæreses non exorbitaverint.* Notandum est verbum : *Exorbitaverint.* Edicit Catholicam fidem esse unicam salutis orbitam, extra quam quisquis animæ suæ rotas exire permiserit, non potest non deviare in sempiternam damnationem. Doctor loquitur ex prima sancti
Cap. 11. Pauli ad Corinthios epistola : *Oportet & hæreses esse, ut & qui probati sunt,*

manifesti fiant in vobis. Apostolus loquitur ex Propheta Moyse, qui in sua novissima ad Dei populum concione dixit de exorituris Pseudo-Prophetis: *Tentat vos Dominus Deus vester, ut palàm fiat, utrùm diligatis eum, an non.* Quem locum insigniter exponit Vincentius Lerinensis: *Luce clariùs aperta causa est, cur interdum Divina Providentia quosdam Ecclesiarum Magistros nova quædam Dogmata prædicare patiatur. Ut tentet vos Dominus Deus vester. Est profectò magna tentatio, cùm ille, quem tu Prophetam, quem Prophetarum discipulum, quem Doctorem & assertorem veritatis putes, quem summa veneratione & amore complexus sis, is subitò latenter noxios subintroducat errores, quos nec citò deprehendere valeas, dum antiqui magisterii duceris præjudicio, nec facilè damnare fas ducas, dum Magistri veteris præpediris affectu.* Deut. 13. Quòd Diabolus per magnos viros introducat quasvis hæreses, rectè affirmat in vigesima sexta oratione sanctus Gregorius Nazianzenus. Quod ipsum confirmat in Panario sanctus Epiphanius. Et certè Tertullianus, Origenes, Sabellius, Arius, Apollinarius, Marcellus, Macedonius, Iulianus, Nestorius, & cuncti usque ad Martinum Lutherum ac Ioannem Calvinum Hæresiarchæ fuerunt hujusmodi. Quantus ante lapsum vir fuerit Martinus Lutherus, videre possis apud Paulum Langium in Chronico Ziticensis Ecclesiæ. Et magna Ioannis Calvini talenta quis ignoret? Hinc ipsorum exortus fuit simplici populo omninò magna tentatio. Lib. 7. cap. 1.

Idem Vincentius etiam laudatum sancti Pauli locum insigniter exponit. Hunc dicit esse ejus sensum: *Ob hoc hæreseon non statim Divinitùs eradicantur authores, ut probati manifesti fiant, id est, unusquisque quàm tenax & fidelis, & fixus Catholicæ Fidei sit amator, appareat. Et reverà cum quæque novitas ebullit, statim cernitur frumentorum gravitas, & levitas palearum. Tunc sine magno molimine excutitur ab area, quod nullo pondere intra aream tenebatur. Namque alii illicò prorsùs avolant, alii verò tantummodò excussi, & perire metuunt, & redire erubescunt, saucii, semineces, semivivi. Quippè qui tantam veneni hauserint quantitatem, quæ nec occidat, nec digeratur: Nec mori cogat, nec vivere sinat.* Animæ & conscientiæ torturam, quam taliter percussi patiuntur, eleganter depingit. Loquitur ex sancti Augustini libro de Unitate Ecclesiæ contra Donatistas, qui ad primum Donatistarum exortum affirmat quosdam fideles penitùs apostatasse, quosdam mansisse constantissimos, quosdam fuisse medios. Et de his scribit: *Nonnulli etiam bonæ voluntatis per carnalem caliginem, etiam post confirmatum contra Ecclesiam Dei malignorum furorem, in illa dissensione diutiùs erraverunt, tamquam si adhuc mollia conculcarentur frumenta, & radice vivâ herbæ vigor attereretur. Etiam ipsa tamen frumenta sua noverat Deus, quamvis ut reviviscerent, arguenda & increpanda. Non enim eo modo dictum est Petro, Redi* Cap. 25.

post me Satana, *quomodo dictum est de Juda*, *Unus ex vobis Diabolus est.* Affirmat quosdam etiam electos à tentantis novæ hæresis vento abripi, ejici extra Ecclesiæ aream, illic diu fluctuare, ac tandem reduci. Hos esse non plenè mortuos, sed dumtaxat saucios, semineces ac semivivos affirmat in simili Lapsorum specie etiam sanctus Cyprianus. Proindè exurgens hæresis omnes tentat & cribrat, electum Dei frumentum partim probat ac manifestat, partim exercet & punit, reprobam paleam ab isto discernit, & facit in perpetuum avolare. Discernit inter grave fidei frumentum ac levem paleam Apostatarum. Quod Divinæ Providentiæ per hæreses opus & sanctus Augustinus & alii Patres frequenter laudant.

Aliud ejusdem providentiæ per hæreses opus adducit sanctus Augustinus in libris de Dei Civitate. Affirmat hæreticos per sceleratum Patriarchæ Noë filium Cham fuisse nobis præmonstratos, adjungit ipsos esse *genus callidum*, *non spiritu sapientiæ*, *sed impatientiæ*, *quo solent ipsorum fervere præcordia*, *& pacem perturbare Sanctorum*, ac pergit : *Sed hæc in usum cedunt proficientium*, *juxta illud Apostoli*, Oportet & hæreses esse, ut probati manifesti fiant in vobis. *Undè etiam scriptum est* : Eruditus
Lib. 16. filius sapiens erit, imprudente autem ministro utetur. *Multa quippè ad*
cap. 2. *Fidem Catholicam pertinentia*, *dum hæreticorum callidâ inquietudine agitantur*, *ut adversùm eos defendi possint*, *& considerantur diligentiùs*, *& intelliguntur clariùs*, *& instantiùs prædicantur* : *Et ab Adversario mota quæstio exstitit discendi*
Cap. 20. *occasio.* Et in libro de Dono perseverantiæ : *Hæc est prædestinatio manifesta & certa Sanctorum*, *quam posteà diligentiùs & operosiùs*, *cùm jam contra Pelagianos disputaremus*, *defendere necessitas compulit. Didicimus enim singulas quasque hæreses intulisse Ecclesiæ proprias quæstiones*, *contra quas diligentiùs defenderetur Scriptura Divina*, *quam si nulla talis necessitas cogeret. Quid autem coëgit loca Scripturarum*, *quibus prædestinatio commendata est*, *copiosiùs & enucleatiùs isto nostro labore defendi*, *nisi quod Pelagiani dicunt gratiam Dei secundùm merita nostra dari ?* Et ad quinquagesimi quarti Psalmi versum, *Divisi sunt ab ira vultûs ejus*, *& appropinquavit cor illius*, hæc scribit : *Cujus cor intelligimus*, *nisi cujus irâ divisi sunt ? Quomodo appropinquavit cor illius ? Ut intelligamus voluntatem illius. Etenim hæreticis exerta est Catholica*, *& ex his qui malè sentiunt*, *probati sunt qui benè sentiunt. Multa enim latebant in Scripturis*, *& cùm præcisi essent hæretici*, *quæstionibus agitaverunt Ecclesiam Dei : Aperta sunt quæ latebant*, *& intellecta est voluntas Dei. Indè dicitur in alio Psalmo :* Congregatio taurorum inter vaccas populorum, ut excludantur hi, qui probati sunt argento. *Excludantur enim dixit*, *Emineant*, *eant*, *appareant. Undè dicuntur & in arte argentaria Exclusores*, *id est*, *ex quadam confusione massæ*, *suæ formæ expressores. Ergò multi qui optimè poterant Scriptu-*

ras dignoscere & pertractare, latebant in populo Dei, nec asserebant solutionem quæstionum difficilium, cùm calumniator nullus instaret. Numquid enim perfectè de Trinitate tractatum est, antequam oblatrarent Ariani? Numquid perfectè de Pœnitentia tractatum est, antequam obsisterent Novatiani? Sic non perfectè de Baptismate tractatum est, antequam contradicerent foris positi Rebaptizatores. Nec de ipsa Unitate Christi enucleatè dicta erant quæ dicta sunt, nisi posteaquam separatio illa urgere cœpit fratres infirmos, ut jam illi qui noverant hæc tractare atque dissolvere, ne perirent infirmi sollicitati quæstionibus impiorum, sermonibus & disputationibus eius suis obscura legis in publicum deduxerunt. Ergo illi divisi sunt præ ira vultûs ejus, & nobis ad intelligendum appropinquavit cor illius. Itaque intelligite illud quod in Psalmo alio commemoravit: Congregatio taurorum, *id est, superborum cornupetarum*, inter vaccas populorum. *Quas dixit vaccas? Animas seductibiles. Ut quid hoc? Ut excludantur hi, id est, appareant qui latebant, qui probati sunt argento. Quid est argento?* Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probabile terræ, purgatum septies tantùm. *Hunc sensum obscurum videte quomodo in lucem excludat Apostolus:* Oportet hæreses esse, ut probati fiant manifesti inter vos. *Quid est probati? Probati argento, probati eloquio. Quid est, Manifesti fiant? Excludantur. Quare hoc? Propter hæreticos. Quid est, Propter hæreticos? Propter congregationem taurorum inter vaccas populorum. Sic ergò & hi divisi sunt ab ira vultûs ejus, & appropinquavit cor illius.* Hæreses ergò Divina Providentia ita ordinat, ut Ecclesiæ sint occasio varii boni. Primò per ipsas ac ipsarum illecebrosam tentationem nostra levis fidei palea avolat extra aream: Pravi humores extrahuntur & separantur à sano corpore. Deindè, probati Ecclesiæ Doctores ac Episcopi, quos securi Dogmatis quies quasi dormire permiserat, excitantur, scientiæ ac eloquentiæ suæ vires exerunt, & ipsas faciunt omnibus manifestas. Tertiò, alios docendo & ipsi discunt. Coguntur enim diligentiùs quærere veritatem, ac studiis incumbere. Ex Pelagianæ hæresis occasione se multa didicisse, ac proficienter scripsisse testatur & ipse magnus Augustinus. Quartò, ipsum etiam Catholicum Dogma illustratur, & adversùm suos hostes roboratur. Quintò, non tantummodò probatorum Episcoporum ac Doctorum scientia ac pietas, sed etiam quorumvis verorum fidelium constantia fit manifesta. Manifestatur quòd ipsorum fides non sit supra arenam ædificata, sed supra firmam petram. Videatur & octavus decimus sancti Augustini liber de Dei Civitate, demonstrans non solam Ecclesiæ sapientiam, sed insuper patientiam, benevolentiam, ac beneficentiam per hæreses exerceri atque probari.

Alium Divinæ Providentiæ per hæreses effectum adducit sanctus

Augustinus in commentario septimi Psalmi. Ad versum, *Arcum suum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vasa mortis*, sic scribit : *Quia non sagittas tantùm, sed etiam vasa mortis dixit in arcu Dominum parasse, quæri potest, quæ sint vasa mortis. An fortè hæretici? Nam & ipsi ex eodem arcu, id est, ex iisdem Scripturis in animas, non charitate inflammandas, sed venenis perimendas insiliunt, quod non contingit nisi pro meritis. Propterea Divinæ Providentiæ etiam ista dispositio tribuenda erat : Non quia ipsa peccatores facit, sed quia ipsa ordinat, cùm peccaverint. Malo enim voto per peccatum legentes, malè coguntur intelligere, ut sit ipsa pœna peccati.* Hæresis enim est aperta à Divina Majestate per contumacem cœcitatem Apostasia : Quam certum est non posse esse primum peccatum. Et uti in quovis singulari homine, ita quoque est in Regno, Provincia, aut Civitate. Divina justitia non permittit illic grassari aut prædicari hæresim, nisi ob demerita ac vindictam præcedentium criminum. Lucidè hoc docet idem Augustinus in decimi Psalmi commentario, ad hunc versum, *Pluet super peccatores laqueos*, scribens : *Si nubes generaliter Prophetæ intelligantur, sive boni, sive mali, qui etiam Pseudo-Prophetæ appellantur, sic ordinantur Pseudo-Prophetæ à Domino, ut de his laqueos super peccatores pluat. Non enim quisquam in eos sectandos incidit nisi peccator, sive ad præparationem extremi supplicii, si perseverare in peccando maluerit, sive ad desudandam superbiam, si aliquando Deum curâ sinceriori quæsierit.* Quis inficietur aut ambigat Donatistas, Arianos, Eutychianos, Iconoclastas, aliosque similes hæreticos fuisse populis Divina flagella, pœnas peccatorum? Extat insignis epistola, quâ Dominus Julianus Cardinalis Cæsarinus Concilii Basileensis, cujus erat Apostolicus Præses, dissolutionem ex pleno pectore dissuadet Eugenio quarto Pontifici, & adjungit : *Incitavit etiam me huc venire deformitas & dissolutio Cleri Allemanniæ, ex qua Laici supra modum irritantur adversùs statum Ecclesiasticum, propter quod valdè timendum est, nisi se emendent, ne Laici more Hussitarum in totum Clerum irruant, ut publicè dicunt. Et quidem hujusmodi deformatio magnam audaciam præbet Bohemis, multumq; colorat errores eorum, qui præcipuè invehunt contra turpitudinem Cleri. Qua de re, etiamsi hîc non fuisset Generale Concilium institutum, necessarium fuisset facere unum Provinciale, ratione Legationis per Germaniam, pro Clero reformando. Quia revera timendum est, nisi iste Clerus se corrigat, quod etiam exstinctâ hæresi Bohemiæ suscitaretur alia.* Utique ad istius Cleri & populi scelera castiganda, atque ita ipsum compellendum ad meliorem frugem. Eruditissimi ac pientissimi Cardinalis prophetia habuit effectum. Etenim Hussiticæ hæresi successit Lutherana, quæ non solam Bohemiam, sed omnem Germaniam invasit, implevit calamitatibus, ac propemodùm destruxit. Amplissima plurimarum Ecclesiarum ac Monasteriorum bona Luthe-

therani invaserunt. Et de superstite Clero dici hinc inde possit, quod de quibusdam Romanis, sese post Gothicam captivitatem non corrigentibus, scripsit in libris de Dei Civitate sanctus Augustinus : *Perdidistis utilitatem calamitatis. Miserrimi facti estis, & pessimi permansistis.* Sacrosancta Tridentina Synodus fuit præsertim facta ob nationem Germanicam : Ad ejus mores reformandos. Et ecce ipsam jam admisit omnis Latina Ecclesia, soli ferè Germani nolunt admittere. Quò usque non admiserint, miserrimi permanebunt & pessimi. Divina Justitia addet flagellis flagella, immò & scorpiones. De scelerata Anti-Christi prædicatione scribit sanctus Paulus ad Thessalonicenses : *Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.* Et de Ægypto prophetat sanctus Isaias : *Dominus miscuit in medio ejus spiritum vertiginis.* Sanctus Hieronymus in hujus loci commentario affirmat Apostolum ex Propheta loqui : Et utrumque insigniter elucidat. Quomodo hos pœnales errores & cœcitates Divina Justitia mittat in peccatores ac misceat, exponit sanctus Augustinus in libro de Gratia ac Libero Arbitrio : Absit ut sit eorum author aut infusor. Eadem est ratio cujuscumque hæreseos.

Epist 2. cap. 2. Cap. 19. Cap. 19. 20. & 21.

Aliam, quam nobis ex hæresibus elicit Divina Providentia, utilitatem adducit Hermias Zozomenus : *Imperator Valens*, homo Arianus, *majori odio indies in suæ opinionis Adversarios*, Catholicos præsertim, *exardescere, acerbè eos affligere, & exagitare cœpit. Cùm verò Themistius Philosophus librum ei dedicaret, hortabatur ac docebat non oportere mirari dissensionem, quæ in Ecclesiasticis opinionibus versabatur, cùm multò inferior, multòque minor sit, quàm quæ exstaret apud Gentiles. Nam permultæ apud ipsos sunt opiniones, & dissensionem susceptam ob multitudinem Dogmatum complures contentiones de ejusmodi rebus & disceptationes excitare necessum est. Siquidem Deo fortasse visum sit, ut ipse non facilè nosceretur, & variæ de eo existerent opiniones, quò singuli eò magis vererentur, cùm exquisitam ejus cognitionem comprehendere non possent, secum reputantes, quantus sit, & cujusmodi ille quidem, ad cujus cognitionem venire cogitant* : Quod ipsum scribit Socrates. Affirmat apud Gentiles esse plus quàm trecentas Sectas, & adjungit : *Deus vult tam diversâ ac dispari opinionum ratione suam gloriam illustrare, quò singuli ejus Majestatem propterea magis revereantur, quòd non sit cuiquam in promptu eam accuratè cognoscere.* Magnus vir fuit iste Themistius. Ipsum Imperator Constantius Prætura, Successor Iulianus honoravit Præfectura Urbis Constantinopolitanæ. Licèt gentilis, fuit nobis amicus : Et à nostris sub vario Imperio fidem mutantibus, quos Vertumnos appellabat, dixit non Dominum Deum coli, sed purpuram. Et

Lib. 6. cap. 36. Lib. 4. cap. 27.

cru-

crudelem Valentem à nobis persequendis deduxit. Attamen ut paganus est locutus. Nullam agnovit fixam regulam. Censuit uti apud paganos, ita & apud Christianos, quidlibet posse de Deo sentiri. Quemvis posse in suo sensu abundare.

Et hinc Evagrius Epiphanienſis rectè affirmat inter Gentiles Philosophos ac nostros hæreticos esse duas differentias: Hos istis esse quoad duo meliores, seu minùs pravos. Hæc est prima differentia:

Lib. 1. cap 11. *Ea quæ sunt fidei fundamenta, quæque rata esse debent, communi omnium consensu conceduntur. Nam Numen, quod adoramus, Trinitas judicatur, & persona, quibus laudes decantamus, unitas, Deique Verbum ante sæcula genitum, & ob creaturæ suæ commiserationem secundâ generatione incarnatum creditur.* Respicit isto tempore grassantes Nestorii ac Eutychetis hæreses, quæ omnes de Divina Majestate rectum, aut ferè rectum senserunt. Quidam enim Eutychianistæ circa Divinam Naturam delirarunt cum Apollinario ac Valentino. Hæc est altera differentia: *Quod si in aliis rebus quædam novantur, fiunt ea quidem Deo liberæ hominum voluntati permittente potestatem de illis pro arbitratu sentiendi, quò sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia, ea quæ in utramque partem dicuntur coërceat, ad sacram doctrinam ac veram pietatem traducat, & ipsa ad planam ac rectam viam se recipiat. Et ob hanc causam dictum est ab Apostolo plenissimè*: Oportet & hæreses in vobis esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant. *Atque in hoc etiam arcanam Dei sapientiam licet admirari, ad Divum Paulum sic loquentis*: Virtus mea in infirmitate perficitur. *Ex quibus namque rebus Ecclesiæ disrupta sunt membra, ex iisdem recta Dogmata, quæ in nullam reprehensionem possint incurrere, accuratiùs limantur, & reponuntur integriùs, & Ecclesia Catholica indies crescit, & in cœlum quodammodò extollitur.* Affirmat Ecclesiæ esse certam regulam, ad quam quæcumque enascentes hæreses debent corrigi ac reduci: Adesse & Divinam custodiam, quæ has ad illam reducat, exstinguat penitùs, ac ita Christianam etiam veritatem faciat in infirmitate perfici, & inter quosvis assultus de cunctis hostibus triumphare. Limari accuratiùs, reponi integriùs, crescere per totum mundum. Hæc omnia ostendit deesse Philosophorum dissidiis.

Omnia examinate, quod bonum est tenete.

Quod non tantùm Gnostici, sed & Montanistæ essent novatores, erat adeò lucidum, ut fucari non posset, ideoque & ipsimet id ostentarent & profiterentur. Gnostici se Apostolis doctiores, Montanistæ garriebant à Christo Domino promissum, qui nos omnem, incapacibus adhuc Apostolis non traditam, veritatem doceret, Spiritum sanctum venisse in Montanum, & istud Promissum tunc priùs fuisse ex-

ple-

pletum. Attamen non novum Dogma, sed novum dumtaxat Charisma ac novam disciplinam ostentabant. Insaniam suo tempore exponemus. Hinc Apostoli ad Corinthios verba, *Oportet & hæreses esse, ut hi qui probati sunt, manifesti fiant in vobis*, ipsorum aliqui detorserunt in laudem hæresium. Per probabiles seu probatos intellexerunt non in antiqua doctrina persistentes Catholicos, sed declinantes ad nova Dogmata Apostatas. Quasdam declinationes censuêre profectum. Ita de semetipso, de suo ad Montanum infœlici lapsu scribit in libro de Pudicitia noster Doctor: *Erit & hic adversùm Psychicos titulus, adversùs meæ quoque sententiæ retrò penes illos societatem, quò magis hoc mihi in notam levitatis objectent. Numquam societatis repudium delicti præjudicium est, quasi non facilius sit errare cum pluribus, quando veritas cum paucis ametur. At enim me non magis dedecoravit utilis levitas, quàm ornârit nocens. Non suffundor errore, quo caruî, quia caruisse delector. Nemo proficiens erubescit.* Cap. 1. Hanc insaniam quidam Errones purgare & firmare nitebantur ex prima ad Thessalonicenses epistola: *Omnia probate, quod bonum est tenete.* Cap. 5. Garriebant quævis novarum hæreseon dogmata non esse negligenda aut spernenda, sed audienda, legenda, examinanda, & cuncta quæ in cunctis visa fuerint bona, amplectenda ac tenenda. Ex ipsis conficiendum mendicum centonem, qualem fuisse Eutychianam hæresim demonstrat insigniter in suis adversùs ipsam dialogis Theodoretus Episcopus Cyrensis. Ejusmodi consuturæ sunt quævis hæreses. Etiam Lutherana & Calviniana. Quare Calvinistæ non malè se appellarunt Geusios, quæ Gallica vox significat Mendicos. Nescio cui Tranquillino roganti, an Origenis libros posset legere, sanctus Hieronymus rescripsit varios variè sentire, & adjunxit: *Ego Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Novatianum, Arnobium, Apollinarium, & nonnullos Ecclesiasticos Scriptores, Græcos pariter & Latinos, ut bona eorum eligamus, vitemusque contraria, juxta Apostolum dicentem, Omnia probate, quod bonum est tenete.* Ep. 76. Quòd Hieronymi judicium an sit probandum, est alta quæstio. Certè hæreticorum librorum lectionem viris etiam magnis semper interdixit Ecclesia. Quantus vir, quantus Doctor fuit sanctus Dionysius Alexandriæ Patriarcha? Quòd tamen similes libros liberiùs volveret, fuisse à multis reprehensum, & compulsum ad Apologiam, testatur in Ecclesiastica historia Eusebius Episcopus Cæsaræensis. Lib. 7. cap. 6. Etiam Iulianus Halicarnassi in Caria Episcopus fuit grandis Doctor atque Antistes. Et tamen ipsum ex Valentini ac Manichæi lectis libris fuisse corruptum ac perversum testatur in erudito contra Acephalos opere sanctus Anastasius Sinaïta. Cap. 14. Item Archimandritam Eutychetem testatur à simili lectione fuisse demutatum Cap. 6.

in hæresiarcham. Hoc idem de se ipso profitetur in suorum operum præfatione Marcus Antonius de Dominis Archi-Episcopus Spalatensis. Quare qui scelerata Caroli Molinæi opera contra terribilem Romanæ Ecclesiæ interdictionem licentiosè legunt, & aliis legenda permittunt, grande peccatum habent. Hæc res est alterius loci.

Cap. 5. Integer sancti Pauli ad Thessalonicenses locus est hic: *Spiritum nolite extinguere, Prophetias nolite spernere, omnia probate, quod bonum est tenete.* Eum insigniter exponit Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus: *Hoc dicit Apostolus, ut non facilè alicui per Spiritum loquenti interdicatur. Extinguitur enim, si incipientis loqui fervor contradictione sopitur. Ne fortè non intelligentes dici ab eo spiritalia, injuriam faciant Spiritui sancto, & peccent per ignorantiam. Neque aliquem, qui quasi Scripturas revelet, non audiri patienter debere. Sed omnia dicta examinari, & sic judicari, ne fortè gratiam datam fratri dum respuunt, Authori repugnent. Omnia ergò quæ dicuntur, probanda monet: Et quidquid sobriè & benè dictum fuerit retinendum. Quæcumque enim Apostolorum & ipsius Domini dictis congruunt, ea benè dicta habenda sunt, & retinenda; ab his autem quæ inimica fidei videntur, abstinendum. Solent enim Spiritus mundi fallaciter quasi per imitationem dicere bona, & inter hæc subinducere prava, ut per hæc quæ bona sunt, accepto ferantur & mala: Ut quia unius Spiritûs dicta putantur, non discernantur ab invicem, sed per id quod licitum est, commendetur illicitum, authoritate nominis non ratione virtutis. Solent enim sub Apostolorum nomine & ipsius Domini nefanda docere & adversa, ideoque omnia probanda monet, quia non possunt eloquia Domini esse diversa.* Nequaquam de novis hæreticorum Dogmatibus aut libris, sed de Novi Testamenti Prophetis ac Interpretibus, aliisque primitivæ Ecclesiæ Charismatibus sanxit Apostolus: Affirmat non quemvis Spiritum mox admittendum ut Charisma, sed omnem Spiritum probandum an ex Deo sit, utique per Charisma discernendorum Spirituum. Spiritus Spiritui tunc erat subditus: Discretionis spiritus faciebat spiritalem hominem, qui judicat omnia, & à nemine judicatur. Et Hilarus Diaconus rectè exposuit discernendi regulam: *Quæcumque Apostolorum & ipsius Domini dictis congruunt, ea benè dicta habenda sunt, & retinenda; ab his autem quæ inimica fidei videntur abstinendum.* Et hinc disce causam, cur scleratus Montanus non novum Dogma, sed novum Charisma præ se in principio tulerit. Ad occultandum, quod suo tempore parabat prodere, sceleratum Dogma simulavit novum Charisma. Nempè novum Dogma nôrat fugiendum ac detestandum ab omnibus, novum Charisma audiendum & examinandum. Nôrat hoc utrumque mandari ab Apostolo, sperabat per Charisma aperiri portam Dogmati. At verò Praxeas Romano Pontifici detexit occultatum Dogma, atque ita fecit & in-

mendax pravi Spiritûs Charisma proscribi. Sic intellige nostri ad Montanum lapsi Doctoris querimoniam de Praxea. Et hinc lucet sanctum Hieronymum, dum laudatum Apostoli locum ad legendos quorundam hæreticorum libros, & ad sumendam istius lectionis licentiam applicavit, fuisse loco abusum.

Quisquis istiusmodi libros ex curiositate aut quovis humano die examinat, examinat grandi periculo, & consuevit in errorem impingere. Hesychius Hierosolymitanæ Ecclesiæ Presbyter, Cyriaco Presbytero, ac in Calomonis Laura prope Iordanem Abbati olim commodavit nescio quem orthodoxum librum, cui tamen adjuncti erant duo libri Hæresiarchæ Nestorii. Hos Cyriacus adeò non legit, ut nesciret illic esse. Et tamen à sancto Ioanne Baptista ac sancto Ioanne Evangelista comitata Virgo Deipara, licèt instantissimè rogata, illius cellam noluit ingredi, ac severè respondit: *Habes intra cellam tuam inimicum meum, & vis ut ingrediar?* Hunc inimicum factâ multâ inquisitione tandem invenit Cyriacus, totum librum reddidit Hesychio, ac dixit: *Accipe librum tuum frater, neque enim ex eo tantùm utilitatis accepi, quantùm detrimenti.* Et cognitâ detrimenti causâ Hesychius duos Nestorii libros abscidit è codice, atque exussit. Ecce quid sit sceleratos libros vel ignoranter habere. Romana Ecclesia, quæ ipsorum non dumtaxat lectionem, sed & detentionem vetat adeò firmis nititur fundamentis. Habes ista in Prato spirituali sancti Sophronii Patriarchæ Hierosolymitani. Suo tempore adducam plura istiusmodi exempla.

CAPUT V.

Hæresis malum est Schismate pejus & reprehensibilius.

POrrò si dissensiones & Schismata increpat, quæ sine dubio mala sunt, & in continenti hæreses subjungit, quòd malis adjungat, malum utique profitetur, & quidem majus: Cùm ideò credidisse se dicat de schismatibus & dissensionibus, quia sciret etiam hæreses oportere esse. Ostendit enim gravioris mali prospectu de levioribus se facilè

credidisse. Certè non ut ideò de malis crediderit, quia hæreses bonæ essent, sed uti de pejoris quoque notæ tentationibus præmoneret non esse mirandum, quas diceret tendere ad probabiles quosque manifestandos, scilicet quos non potuerint depravare. Denique si totum Capitulum ad unitatem continendam, & separationes coërcendas sapit; Hæreses verò non minùs ab unitate divellunt, quàm schismata & dissensiones, sine dubio & hæreses in ea conditione reprehensionis constituit, in qua schismata & dissensiones: Ac per hoc non eos probabiles facit, qui in hæreses diverterint, cùm maximè diverti ab ejusmodi objurget, edocens unum omnes loqui, & id ipsum sapere, quod etiam hæreses non sinunt.

SCHOLION.

Si dissensiones & schimata increpet, &c.

QUæstio est, Quis unquam hæreticus garriverit hæreses esse bonas, esse necessarias? Quis dixit uti tales laudari ipsas in priori Apostolica ad Corinthios epistola? Quis blateravit de ipsis scripsisse Apostolum ad Thessalonicenses: *Omnia probate, quod bonum est tenete?* Quis fuit primus author tantæ insaniæ? Fuisse aliquem, & quidem Gnosticum, disertè & in hoc & in præcedenti capite affirmat Septimius, testis irrefragabilis. Et ante omnia videndum est, an Apostolus in priori ad Corinthios epistola agat de genuinis hæresibus: De erroribus circa Dogma? Sanctus Joannes Chrysostomus super istud Apostoli verbum scripsit singularem homeliam, & in ipsa habet hæc verba: *Dic, quæ illæ hæreses? Hic attendite, quod non de articulis Fidei dictum est*, Oportet hæreses esse, *sed de discordia & Sectis circa mensam.* Corinthiorum circa sacram ac prophanam in Ecclesia mensam abusus amplè exponit, atque concludit: *Habetis nunc, ut reor, quid & de quo dicat*, Oportet & hæreses esse. *Nempè de discordia, quæ fit circa mensas, cùm unus esurit, alius autem ebrius est.* Etiam in vigesima septima super hanc Apostolicam epistolam homelia scribit: *Hæreses hîc vocat, non eas quæ sunt Dogmatum, sed horum schismatum seu Sectarum. Quod si diceret Dog-*

mata

matum, non daret ansam. Nam Christus quoque dicit, Necesse est ut veniant scandala, *non liberum arbitrium perimens, neque necessitatem & vim aliquam vitæ inferens, sed futurùm omninò prædicens ex mala mente hominum, id quod erat futurum, non propter suam prædictionem, sed propter eorum mentem, qui erant incurabiles. Quod enim dixit de his hæresibus, quæ sunt circa mensas, & de hac contentione ac dissidio, planum fecit per ea, quæ deinceps sequuntur. Quod de his dicit, est perspicuum. Si autem ea appellat schismata & scissuras, ne mireris. Nam vult eos dictione acriter pungere. Si autem essent schismata ac Secta Dogmatum, non tam placidè cum eis disseruisset.* Demonstrat sanctum Paulum, ubi in Dogmaticas agit hæreses, invehi multò vehementiùs. Et sanè hic videtur esse sensus Apostolicæ litteræ. Circa hunc nulli oportet nos magis fidere, quàm sancto Joanni Chrysostomo. Fuit hic sancto Paulo quasi Secretarius. Quòd sanctus Proclus, ejus tunc Diaconus, post in Regiæ civitatis Episcopatum successor, sanctum Paulum Apostolum frequenter viderit suo sancto Episcopo dictantem commentaria in suas epistolas, est antiqua & firma traditio. Interim hoc istius Assertum ad Dogmaticas etiam hæreses passim extendunt sancti Patres. Et rectè. Et istud ipsum hic facit Tertullianus.

Laudatus Chrysostomus etiam affirmat fuisse hæreticos, qui omnem fidem, omnem de Domino Deo ac electo ejus Christo prædicationem, omne Dogma laudarent ac probarent, omnes Dogmaticas hæreses asseverarent bonas. Et hanc insaniam firmare nitebantur ex Apostolica ad Philippenses epistola: *Quid enim? Dum omni modo, sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuntietur. Et in hoc gaudeo, sed & gaudebo.* Christum per occasionem prædicari censebant esse ipsum prædicari per quodvis Dogma, per quamvis de ipso opinionem. Errorem hunc multis exponit laudatus Pater in homelia de Evangelii profectu, multis revincit, atque concludit: *Atque ita frustrà & vanè verbum hoc pro hæresibus assumitur. Nam qui tunc prædicabant, non Dogma corruptum prædicabant, sed fidem sanam & rectam.* Quòd recta, sed non recto fine prædicarent isti Sseudo-Apostoli, lucidè demonstrat. Quod ipsum, licèt non ita apertè, scribit in homilia de laudibus sancti Pauli.

Quæstio est, Qui & quales fuerint isti hæretici? sanctus Philastrius Brixiensis Episcopus in hæreticorum Catalogo scribit de nescio quo Rhetorio: *Alii hæretici sunt in Ægypto & Alexandria à Rhetorio quodam, qui omnes laudat hæreses, dicens omnes benè sentire, & neminem errare ex eis, sed ambulare benè omnes illos, & malè non credere sentiebat.* In libro de hæresibus addit sanctus Augustinus: *Philastrius à Rhetoreo quodam exortam hæresim dicit nimium mirabilis vanitatis, qui omnes hæreticos rectè ambulare, &*

vera dicere affirmat. Quod ita absurdum est, ut mihi incredibile videatur. Quis, qualis, quo tempore, an Gnosticus fuerit Rhetorius, Philastrius non dicit. Et ejus aliam non invenio memoriam. Attamen non dixit omnes vera sentire, sed omnes rectè ambulare: Quæ duo multum differunt. Quiquid sit de Rhetorio, certum est istiusmodi insanos omninò fuisse. Et fuisse Gnosticos. De his scribit sanctus Irenæus:

Lib. 1. cap. 1. *Gnostici dicunt tria hominum genera, spiritualem, psychicum, choïcum.* Tres diversas hominum naturas. *Et choïcum quidem in corruptelam abire; animalem verò, si meliora elegerit, in loco medietatis refrigeraturum, si verò peiora, transire & ipsum ad similia. Spiritalem autem nec peccare posse, nec perire.* Ei licere omnia: Et facinora & flagitia. Posse etiam Paganis sacrificiis sine macula communicare, abnegare Christum, à nulla communione subire contagium. Quis non videat etiam his omnem fidem fuisse probabilem? Apud ipsos erant tot Dogmata, quot hominum capita: Et omnes erant una Ecclesia Gnosticorum, Ecclesia Vesparum. Quid miramur Gnosticos? Quòd quidam etiam Donatistæ crediderint ac docuerint Deum rectè coli, & hominem posse salvari in quavis fide, disertè in libro de Pastoribus docet sanctus Augustinus. Quod ipsum hodie docent plures Calvinistæ. Etiam hi, adinstar Gnosticorum, tot habent diversa Dogmata, quot hominum capita: Et tamen omnes esse volunt una sancta Ecclesia Calvinistarum.

Quòd hæreses omnes arbitrari indifferentes, ideoque ipsas non numerare inter prava opera, sit Gnosticum Dogma, etiam alibi tradit sanctus Irenæus. Etenim inter Saturnini Dogmata ponit hos articulos:

Lib. 1. cap. 23. *Contemnere & idolothyta, & nihil arbitrari, & sine aliqua trepidatione eis uti. Habere autem & reliquarum operationum usum indifferentem, & universæ libidinis.* Et de Carpocrate ac ejus Sectatoribus scribit: *Sed & vitam quidem*

Cap. 24. *luxuriosam, sententiam autem impiam ad velamen malitiæ ipsorum nomine allutuntur. Et in tantum insania effrœnati sunt, ut & omnia quæcumque sunt irreligiosa & impia, potestatem habere operandi se dicant. Solâ enim humanâ opinione negotia mala & bona dicunt.* Apud Divinum judicium omnia esse indifferentia. Adversùs eundem errorem Irenæus etiam in alio libro demonstrat non solummodò prava opera, sed & cogitata vetari ac damnari à Domino Deo, atque adjungit:

Lib. 2. cap. 56 *Et si quidem nihil essent mala, aut jursùs bona, opinione autem solâ humanâ quædam quidem injusta, quædam autem justa putarentur, non utique dogmatizans, id est, docens Dominus dixisset, Justi autem fulgebunt sicut Sol in Regno Patris eorum, injustos autem, & qui non faciunt opera justitiæ, mittet in ignem æternum.* Hæc scelerata principia non solummodò in facinoribus, flagitiis, ac aliis voluntatis operibus, sed etiam in intellectûs judiciis omninò habent locum, atque ita omnem

op-

opinionem, omne Dogma, omnem hæresim garriverunt esse indifferentem.

Alia scelerati erroris fundamenta prodit in secundo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus: *Valentiniani cùm nobis quidem simplicibus fidem tribuerint, sibi qui naturâ salvi fiunt, volunt esse cognitionem ab excellentis abundantia seminis dicentes eam esse longè magis à fide separatam, quàm spiritale ab animali. Præterea Basilidiani dicunt fidem simul & electionem esse propriam in unoquoque spatio. Rursùs autem ex consequentia supermundanæ electionis consequi mundanam totius naturæ fidem, & pro modo ejus uniuscujusque conveniens quoque esse donum Fidei. Voluntariæ ergò & liberæ electionis non est fides utique officium, si est naturæ Prærogativa. Neque justam consequitur retributionem, nec qui non credidit, quia ejus culpâ id non evenit, nec is qui credidit, quia causa non fuit. Omnis autem fidei & incredulitatis proprietas & differentia nec laudi nec vituperationi fuerit obnoxia, recta considerantibus, cùm habeat præcedentem naturalem necessitatem, quæ orta est ab eo, qui potest omnia. Quod si nos, tamquam inanima, naturalibus operationibus, veluti funibus, trahamur, supervacuum & involuntarium est & appetitio quæ ea præcedit. Nec ergò illud utique animal quale sit intelligo, cujus vim appetendi, quæ ab externa causa movetur, sortita est necessitas.* Fol. 363.

Basilides cum Martino Luthero tradidit liberum arbitrium esse rem solius tituli, seu titulum sine re. Esse merè passivum Divinæ influentiæ instrumentum, & per naturalem necessitatem pati omnia. Hinc ipsi nullum esse laudis aut vituperii locum: Omnes opiniones, omnes hæreses, omnia facinora, omnia flagitia esse ipsi indifferentia.

Pergit sanctus Clemens in tertio libro ejusdem operis: *Basilidiani non rectè vivunt, ut qui vel peccandi potestatem non habeant propter perfectionem, vel omninò quidem naturâ salvi futuri sint, & si peccent, propter innatam electionem.* Fol. 427.

Etiam infrà scribit sceleratos homines fuisse abusos Apostoli verbis: *Omnia mihi licent. In libertatem vocati estis.* Fol. 442.

Docuerunt & impiam & piam voluntatem neque prodesse neque obesse, ideoque sibi placere vitam indifferentem. Fol. 545.

Et in quinto libro Clemens scribit: *Si quis Deum scit natura, ut existimat Basilides, intelligentiam eximiam vocans simul fidem & Regnum, & Creaturam essentia dignam, propè eum, qui fecit ipsam, esse interpretans essentiam, sed non potestatem, & naturam, & substantiam, & creaturæ, quæ superari non poterit, indefinitam pulchritudinem, non autem animæ libero arbitrio utentis rationalem assensionem dicit fidem. Sunt ergò supervacanea præcepta tam in veteri, quàm in novo Testamento, cùm naturâ salvus fiat aliquis, ut vult Valentinus, & sit naturâ fidelis ac electus, ut putat Basilides. Fieri autem poterat, ut absque Adventu Servatoris aliquo tandem tempore posset natura resplendescere. Sin autem necessarium duxerint Adventum Domini, evanescunt eis naturæ proprietates, cum doctrina, & purgatione, & bonorum operum effectione, non autem naturâ servetur ele-*

electio. Basilides & Valentinus ex diversis utcumque principiis docuerunt eamdem blasphemiam. Valentinus docuit homines naturâ fieri salvos. Suos Sectatores esse istud electum ac spiritale hominum genus, cui Deus in conditione admiscuit virtutis aurum, ideoque quod nullo errorum aut vitiorum luto possit fœdari. Basilides censuit suos non liberâ electione, sed Divinâ per necessitatem immissione fieri fideles & justos, ideoque omnem immissionem esse sine laude aut vitio, esse nobis indifferentem. Martinus Lutherus agnoscat suum Magistrum. Sanctus Clemens rectè affirmat per ista scelerata Dogmata everti omnem necessitatem Dominicæ Incarnationis.

Tertullianus ex laudato Apostoli loco affirmat tria. Primò, hæreses esse malas: Esse scelus. Secundò, aliud esse hæresim, aliud schisma. Tertiò, hæresim esse crimen schismate gravius. Prima assertio est adeò lucida, ut sanctus Augustinus censuerit Rhetorii insaniam non potuisse cadere in hominem integri cerebri. Circa secundum erravit Parmenianus, Donatistarum Carthaginensis Episcopus, adversùs quem scripsit sanctus Optatus Episcopus Milevitanus: *Cum Schismaticis hæreticos sociasti. Et non attendisti inter schismaticos & hæreticos quam sit magna distantia. Indè est quod ignoras, & quæ sit sancta Ecclesia. Et sic omnia nisi cuisti. Catholicam facit simplex & vetus intellectus, intelligere singulare ac verissimum Sacramentum, & unitas animorum, schisma verò, sponso coagulo pacis, dissipatis sensibus generatur, livore nutritur, æmulatione & litibus roboratur, ut desertâ Matre Catholicâ impii filii, dum foras exeunt, & se separant à radice Matris Ecclesiæ, invidiæ falcibus amputati, errando rebelles abscedunt. Nec possunt novum aliquod aut aliud agere, nisi quod jam dudum apud suam didicerant Matrem. Hæretici verò, veritatis exules, sani & verissimi Symboli desertores, de sinu Ecclesiæ sanctæ sensibus depravati, contempto quod benè fuerant geniti, ut ignorantes & rudes deciperent, de se nasci voluerunt. Et qui jam dudum vitalibus pasti fuerant cibis, corruptela malæ digestionis, in pernicie miserorum disputationibus impiis venena mortifera vomuerunt.* Hæresim & Schisma insigniter distinguit. Lib. 1. fol. 38.

Dicit varia. Primò, quòd Ecclesiam Catholicam constituant duo: Simplex & vetus intellectus, & unitas animorum. Intellectus verissimi ac singularis Sacramenti. Hæc enim verba, *Intelligere singulare ac verissimum Sacramentum*, debent claudi in parenthesi. Est Sacramentum Apostolici Symboli. Ita & statim suprà dixit duplicis Divinitatis fabulones, aliosque Apostolici Symboli per scelerata circa Divinam substantiam Dogmata falsatores esse *à Sacramentis Catholicis alienos.* In libris de Symbolo scribit etiam sanctus Augustinus: *Sacramentum Symboli quod accepistis.* Et in hoc nostro libro noster Doctor laudat apLib. 2. cap 1. & lib. 3. c. 1.

pellationem fraternitatis, & hospitalitatis contesserationem, atque adjungit: *Quæ jura non alia ratio regit, quàm ejusdem Sacramenti una traditio.* Hoc est, ejusdem Symboli. Et in quinto contra Marcionem libro affirmat quædam sancti Pauli de Deo Creatore verba *competere nostro Sacramento.* Id est, Symbolo. Apud antiquos Patres frequens est istud Symboli elogium. Et est Sacramentum singulare. Hoc est, principale. Ita Nicænum, adeoque & Apostolicum Symbolum appellat etiam Chalcedonensis Synodus in sermone exclamatorio ad Imperatorem Martianum. Est verissimum. Etenim quòd in omnibus Ecclesiis *obtineat Dei*, seu Divini Verbi *authoritatem*, disertè affirmat in Nicæni Symboli expositione sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus. Est enim verum Dei verbum: Apostolis omninò dictatum à Spiritu sancto. Cap. 20. Cap. 5.

Sanctus Optatus secundò laudat *Sponsum coagulum pacis.* Per Sponsum intelligit Episcopum: Ecclesiasticæ pacis reverà coagulum. Ipsum esse Sponsum demonstrat Ephesinæ Synodi de Eustatio Pamphyliæ Metropolita Decretum, vacantem Ecclesiam appellans viduam. Eodem modo loquitur Canon vigesimus quartus Chalcedonensis. Et de vacante per sancti Petri Martyris mortem Alexandrina Ecclesia scribit Gelasius Cyzicenus: *Vidua remansit Ecclesia ita annum unum.* Et in vigesima septima oratione sanctus Gregorius Nazianzenus scribit de quibusdam suorum in Constantinopolitana Ecclesia laborum calumniatoribus: *Aiunt nos alienam uxorem expetiisse, cùm ne propriam quidem habere voluerimus.* Per alienam intelligit Constantinopolitanam, per propriam uxorem significat Cathedram & Ecclesiam Zazimorum. Et de Eusebio Nicomediensi Episcopo, quòd ex Berytensi Cathedra ad istam Metropolim transiens fuisset prævaricatus Apostolicum Canonem, *Alligatus es uxori, noli quærere solutionem*, & verum adulterium perpetrasset, ad omnes sub cœlo orthodoxos Episcopos scripsit olim Ægyptiaca Synodus: Argumentata fuit à carnali matrimonio ad spirituale. In Missis ad Gallicanam Ecclesiam Capitulis etiam Romana Innocentii primi Synodus Episcopi translationem vocat adulterium. Quæ appellatio apud antiquos Canones & Patres est famosissima. Et hinc Latina Ecclesia suis Episcopis in consecrationis ritu semper dedit annulum: Eos sic demonstravit cum sua Ecclesia desponsari. Lib. 2. cap. 1. Cap. 13.

Est Sponsus coagulus pacis. Est enim totius Ecclesiæ Caput, & quasi centrum, in quo omnia ejus membra uniuntur, adunantur, & in unum corpus componuntur. In litteris ad Florentium Pupianum sanctus Cyprianus insigniter definit Ecclesiam: *Ecclesia est plebs Sacerdoti adunata, & Pastori suo grex adhærens.* Et adjungit: *Undè scire debes* Ep. 69.

Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo. Et si quis cum Episcopo non sit, in Ecclesia non esse. Et frustrà sibi blandiri eos, qui pacem cum Dei Sacerdotibus non habentes obrepunt, & latenter apud quosdam communicare se credunt, quando Ecclesia, quæ Catholica una est, sciſſa non sit, neque divisa, sed sit ubique connexa, & cohærentium sibi invicem Sacerdotum glutino copulata. Affirmat Episcopos non solis suæ Ecclesiæ membris, sed etiam cunctis aliis Catholicis Ecclesiis esse unitatis glutinum seu coagulum : Esse fibulam, quâ cunctæ sub cœlo singulares Ecclesiæ in unam Catholicam Ecclesiam compaginantur. Esse suæ Ecclesiæ non dumtaxat caput, sed & quasi centrum, in quod concurrunt membra omnia, & in
Ep. 40. unum corpus coordinantur. Et in epistola ad Lapsos scribit : *Ecclesia est in Episcopo & Clero, & omnibus Stantibus constituta. Ecclesia super Episcopum constituitur*, id est, fundatur ac ædificatur, *& omnis actus Ecclesiæ per eosdem Præpositos gubernatur.* Etiam Martyr Ignatius affirmat Ecclesiam esse populum Episcopo adunatum.

Audienda sunt quædam sancti Cypriani de Romano Episcopo testimonia. In litteris ad plebem, scriptis adversùs factionem Felicissimi Archi-Diaconi, & quinque Presbyterorum illi adhærentium:
Ep. 40. *Deus unus est, & Christus unus, & una Ecclesia, & Cathedra una super Petrum Domini voce fundata. Aliud Altare constitui, aut Sacerdotium novum fieri præter unum Altare & unum Sacerdotium non potest. Quisquis alibi collegerit, spargit: Adulterum est, impium est, sacrilegum est, quodcumque humano furore instituitur,*
Ep. 52. *ut Divina dispositio violetur.* In litteris ad Antonianum Episcopum : *A Christo una est Ecclesia per totum mundum in multa membra divisa, item Episcopatus unus, Episcoporum multorum concordi numerositate diffusus.* Et in litteris ad
Ep. 55. sanctum Cornelium Pontificem : *Petri Cathedra, atque Ecclesia principalis, undè unitas Sacerdotalis exorta est.* In litteris ad Januarii per Numi-
Ep 70. diam Primatis Synodum : *Una est Ecclesia à Christo Domino super Petrum*
Ep 71. *origine unitatis & ratione fundata.* In litteris ad Quintum : *Petrus, super quem Dominus ædificavit Ecclesiam suam.* In litteris ad Jubaianum Episco-
Ep. 73. pum : *Petrus super quem Dominus ædificavit Ecclesiam, & undè unitatis originem instituit.* Et infrà : *Ecclesia est una, & super unum, qui & claves accepit, Domini voce fundata.* Et in libro de Unitate Ecclesiæ adducit Evangelica verba, quibus Dominus sancto Petro cœlestes claves promisit ac dedit, atque prosequitur : *Super illum unum Dominus ædificat Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oves suas. Et quamvis Apostolis omnibus post Resurrectionem suam tribuat parem potestatem, tamen ut unitatem manifestaret, unam Cathedram constituit, & unitatis ejusdem originem, ab uno incipientem, suâ authoritate disposuit. Hoc erant utique cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur,*

ut

ut una Christi Ecclesia, & Cathedra una monstretur. Et Pastores sunt omnes, sed grex unus ostenditur, qui ab Apostolis omnibus unanimi consensione pascatur. Hanc Ecclesiæ unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui Ecclesiæ reluctatur & resistit, qui Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit? Ecclesiæ unitatem confirmat variè, & concludit: *Quam unitatem firmiter tenere & vindicare debemus, maximè Episcopi qui in Ecclesia præsidemus, ut Episcopatum quoque ipsum unum atque indivisum probemus. Episcopatus unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia quoque una est, quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur. Quomodo solis multi radii, sed lumen unum; Et rami arboris multi, sed robur unum, tenaci radice fundatum. Et qui de fonte uno rivi plurimi defluunt, numerositas licèt diffusa videatur exundantis copiæ largitate, unitas tamen servatur in origine. Avelle radium solis à corpore, divisionem lucis unitas non capit. Ab arbore ramum frange, fractus germinare non poterit. A fonte præcide rivum, præcisus arescet.* Ostendit sic item esse in Ecclesia, & in Episcopatu. Episcopus coagulat & unit varia. Primò, omnia Ecclesiæ suæ membra. Deindè semetipsum per Catholicam communionem unit omnibus aliis sub cœlo Episcopis, atque ita suam Ecclesiam omnibus istorum Ecclesiis. Tertiò, omnes Episcopi per eandem communionem ac debitam Primatui obedientiam sese uniunt Romano Episcopo, à quo habent Episcopatus originem, & traducem, atque ita cum illo conficiunt unum Episcopatum, unam Cathedram, unam Ecclesiam. Ei uniuntur uti radius cum sole, uti ramus cum radice, uti rivus cum fonte, uti subditi cum Primate. Uti omnis Ecclesia Christo Domino, ita omnis vera hîc militans Christianitas est Romano Episcopo populus circumsubstantialis. Etiam quævis singularis Ecclesia suo singulari Episcopo. Et omnes singulares Episcopi Episcopo Romano. Ecclesia, teste sancto Irenæo, est una familia eandem inhabitans domum, habens eandem animam, idem cor, idem os, eandem linguam. Ejus cor & anima sunt fides, os est Episcopus. Per ipsum omnis Ecclesia loquitur. Et omnis Episcopus loquitur ac loqui debet ex ore Romani Episcopi: Loqui Romanam linguam, seu fidem. Hoc unicum os habet omnis sub cœlo Ecclesia. Antiquus ille Scriptor: quem vulgò sanctum Dionysium Areopagitam dicimus, in libro de Ecclesiastica Hierarchia Episcopum appellat Ecclesiæ *Aptatorem*. Exponit sanctus Maximus: *Id est, Concinnatorem. Lacedomonii subjectarum* c. 3. *civitatum Gubernatorem nominabant Aptatorem: Quod subditos aptaret, ut ex lege viverent. Undè etiam Athenienses eos appellabant Aptatores, qui alios ad benè vivendum dirigebant, uti Plato Comicus in Dramate Legatis declarat. Undè etiam Dionysius Ecclesiæ Episcopum propriè dixit Aptatorem.* Omnia ille membra

suo loco & ordini coaptat, ac facit unum. Idem Dionysius Episcopo adscribit tria officia : Purgare, illuminare, perficere, seu unire; utique Ecclesiæ membra, & cum sese mutuo, & cum Domino Deo, per castam & ordinatam Dei ac proximi charitatem. Meritò igitur ac rectè Episcopus appellatur Sponsus coagulus pacis.

Sanctus Optatus tertiò dicit schisma per dissipatos sensus generari Sponso coagulo pacis. Exponit in litteris ad Rogatianum Novensem Episcopum sanctus Cyprianus, post exaggeratam nescio cujus Diaconi in suum Episcopum contumaciam subjungens : *Hæc sunt initia hæreticorum, & ortus atque conatus Schismaticorum, malè cogitantium ut sibi placeant. Ut Præpositum superbo tumore contemnant. Sic de Ecclesia receditur, sic altare proprium foris collocatur, sic contra pacem Christi, & ordinationem atque unitatem Dei rebellatur.* Et in litteris ad Florentium Pupianum : *Indè schismata & hæreses obortæ sunt, & oriuntur, dum Episcopus, qui unus est, & Ecclesiæ præest, superbâ quorumdam præsumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus judicatur.* Et in tractatu de zelo & livore : *Ambitionem zelus excitat, dum cernit quis alium in honoribus auctiorem. Hinc Dominicæ pacis vinculum rumpitur, hinc charitas fraterna violatur, hinc adulteratur veritas, unitas scinditur, ad hæreses atque ad schismata prosilitur, dum obtrectatur Sacerdotibus, dum Episcopis invidetur, dum quis aut queritur non se potiùs ordinatum, aut dedignatur alterum ferre Præpositum.* Schisma est contumax adversùs Episcopum rebellio, quâ quis ejus communionem deserit : Ei in Divinis non sustinet communicare. Hæc contumacia ex livore & zelo nascitur, quo quis aut dolet se non potiùs promotum, aut quo alium dedignatur habere Prælatum. Hinc sanctus Optatus dixit schisma generari per dissipatos pacis sensus, livore nutriri, æmulatione & litibus roborari : Ejus auctores invidiæ falcibus à Catholicæ Matris compage amputari.

Ep. 65.

Ep. 69.

Est non adversùs Cathedram, sed adversùs Coagulum Sponsum Episcopum contumacia atque discessio. Qui enim non adversùs Episcopum, sed adversùs Apostolicam Romanæ Ecclesiæ Cathedram rebellat, errat in Evangelico dogmate, & est non tantùm schismaticus, sed etiam hæreticus. Dico, *Adversùs Apostolicam Romanæ Ecclesiæ Cathedram.* Quia potest quis adversùm alias, etiam Patriarchales, Cathedras contumaciſſimè citra hæresim rebellare. Etenim omnes Cypriorum Episcopi, dum à sua Metropoli invasam Authocephaliam firmarunt in Ephesina Synodo, & contumaciter defenderunt, palàm rebellarunt adversùs Apostolicam Antiocheni Patriarchatûs Cathedram, & certum est non fuisse hæreticos. Etiam Juvenalis Hierosolymæ Episcopus, dum per aliquot ejusdem Patriarchatûs invasas

Pro-

Provincias ostentavit se novum Patriarcham, adversùs eandem Cathedram omninò rebellavit. Et quidem adeò fœda fuit hæc rebellio, ut celeberrimi apud Constantinopolim Monasterii Archimandrita ac Presbyter Gennadius suo Patriarchæ sancto Proclo, Juvenalis communionem non deserenti, noluerit communicare. Et tamen Juvenalis adeò non fuit hæreticus, ut ejus rebellionem purgaverit, & pro parte admiserit Synodus Chalcedonensis. Plura sunt ejusmodi exempla.

Quin immò & Ravennatum Ecclesia, dum Authocephaliam invasit atque retinuit, contumaciter rebellavit non solummodò adversùm Romanos Pontifices, sed etiam adversùs Apostolicam sancti Petri Cathedram. Et tamen non incurrit hæresim. Hæc nempè Cathedra habet varias dignitates. Est Diœcesana, Metropolitica, Primatialis, Patriarchalis, ac insuper Papalis. Ravenna rebellavit adversùs Primatialem, simul ac Patriarchalem. Adversùs solam Patriarchalem rebellarunt Atticus Constantinopolitanus Episcopus, ejus successor Epiphanius, Imperator Theodosius, Justinianus, ac præsertim Leo Isaurus, qui illyricianam Diœcesim attentarunt transcribere in Patriarchatum Regiæ civitatis. Et quidem Imperator Leo Isaurus, qui etiam Siciliam & plures Italiæ Provincias Romanæ Cathedræ abstulit, non dumtaxat in ejus Patriarchalem ac Primatialem potestatem rebellavit, sed etiam in Metropoliticam. Hæ enim omnes Ecclesiæ tunc non habebant Metropolitam, nisi Dominum Papam. Et tamen ex ista rebellione non fuit hæreticus. Omnis quorumvis Episcoporum, etiam Romani Pontificis, Metropolitica, Primatialis, ac Patriarchalis potestas est ab Apostolis, generalibus Synodis, aut Romanis Pontificibus instituta, sola Papalis Majestas est Divinum institutum Christi Domini. Hinc adversùs hanc solam non potest citra hæresim rebellari. Ex dictis insuper vides, quòd adversùm alias dictas potestates rebellari possit etiam sine schismate. Etenim nec Cypriorum Episcopi, nec Iuvenalis Hierosolymæ Antistes, nec Atticus Constantinopolitanus, nec ejus successor Epiphanius, nec Imperator Theodosius, nec Successor Iustinianus fuerunt schismatici. Quia Patriarchalibus Cathedris citra Christianæ communionis prævaricationem rebellarunt. Proindè hæc prævaricatio est penitus necessaria ad schisma. Est discessio ab ipso Episcopo, & per ipsum ab omni Ecclesia. Rebellio adversùs Cathedram potest esse origo schismatis, sed ad ipsum non est necessaria.

Hanc doctrinam in prima ad sanctum Amphilochium Iconiensem in Lycaonia Episcopum Canonica epistola confirmat sanctus Basi-

lius. Hæreſes, Schiſmata, & Paraſynagogas, ſeu illegitimos conventus diſtinguit, atque ſingula definiens pergit: *Hæreſes ſunt qui omninò abrupti ſunt, & in ipſa fide abalienati. Schiſmata ſunt qui propter aliquas Eccleſiaſticas cauſas, & medicabiles quæſtiones inter ſe diſſident. Paraſynagogæ ſunt congregationes, quæ fiunt à rebellibus Preshyteris, vel Epiſcopis, & à populis minimè doctis. Ut ſi quis peccaviſſe convictus ſit à Sacra obeundi miniſterio prohibitus, & Canonibus ſe non ſubmiſit, ſed ſibi Præſulatum & ſacrum miniſterium attribuit, & quidam unà cum eo receſſerunt, relictâ Eccleſiâ Catholicâ: Hæc eſt Paraſynagoga. Schiſma autem eſt de pœnitentia diſſentire abeis, qui ſunt ex Eccleſia. Hæreſis autem eſt, ut Manichæorum, & Valentinianorum, & Marcioniſtarum, & horum ipſorum Pepuzenorum. Statim enim de ipſa in Deum fide eſt diſſenſio. Pepuzeni in ſanctum Spiritum blaſphemarunt.* Cap 1. Videtur aliquod diſcrimen. Magnus Baſilius videtur eos ſolos, qui circa ipſam Divinæ Majeſtatis ſubſtantiam contumaciter errant, deputare hæreticos. Hinc Novatianenſes, qui de iſta ſacroſancta ſubſtantia rectum ſenſerunt, deputat ſolummodò inter ſchiſmaticos. Videtur diſtinguere hæreſim, ſchiſma, paraſynagogam.

Reſpondeo illum à nobis non diſſentire. Nequaquam ſolos circa ſupremam ſubſtantiam Errones deputat hæreticos. Solummodò affirmat eos omnes eſſe hæreticos, ideoque etiam de Montaniſtis, quin hæretici ſint, non eſſe ambigendum. Loquitur adversùs magnum Alexandriæ Patriarcham Dionyſium, qui ea de re videtur ceſpitaſſe. etiam Encratitas, ac Hydroparaſtatas, ſeu Aquarios, licèt de Divina Et hinc ſubſtantia rectum ſenſerint, cenſet hæreticos. Circa Novatianenſes cenſuit cum ſuo Anteceſſore ſancto Firmiliano. Hic circa datum aut acceptum in hæreſi Baptiſma cenſuit cum ſancto Cypriano. Cenſuit rem iſtam non eſſe dogmatis, ſed quæſtionis, diſciplinæ & conſuetudinis. Unamquamque Eccleſiam poſſe in ſuo ſenſu abundare. Idem cenſuit de dando Lapſis extremæ Pacis Viatico. Hinc Novatianenſes cenſuit non hæreticos, ſed dumtaxat ſchiſmaticos. Quòd nempè ſalubri Eccleſiæ Decreto obedire recuſantes deſeruiſſent communionem Catholicam, & proprium ſibi Altare erexiſſent. Et has devias opiniones conſtanter ſectatus eſt ſanctus Baſilius. Adversùs ipſum Conſtantinopolitana Synodus Nicæno Symbolo adjunxit: *Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum.* Proindè Baſilius diſtinxit duplex ſchiſma: Aliud propter perſonam Epiſcopi, aliud propter Eccleſiæ diſciplinam. Et hujuſmodi omninò datur. Etenim de clementi Zephyrini Pontificis pro pœnitentibus Mæchis Decreto ſcribit ad Antonianum Epiſcopum ſanctus Cyprianus: *Et quidem apud Anteceſſores noſtros quidam de Epiſcopis iſtic in Provincia noſtra dandam Pacem non putaverunt,* Ep 52.

&

& in totum pœnitentiæ locum contra adulteria clauserunt, non tamen à Co-Episcoporum suorum Collegio recesserunt, aut Catholicæ Ecclesiæ unitatem vel duritiæ vel censuræ suæ obstinatione ruperunt, ut quia apud alios adulteris pax dabatur, qui non dabat, de Ecclesia separaretur. Episcopi isti faciebant istud ipsum, quod Montanistæ: Et tamen hi hæretici fuerunt, isti Catholici. Quia nempè agebant idem alio animo & sensu. Montanus Ecclesiæ potestatem negabat, isti Episcopi dumtaxat censebant Decretum suis populis non expedire. Utebantur laudatâ istic per sanctum Cyprianum regulâ: *Manente concordiæ vinculo, & perseverante Catholicæ Ecclesiæ individuo Sacramento, actum suum disponit & dirigit quisque Episcopus, rationem Propositi sui Domino redditurus.* Notanda sunt laudata verba: *Vel duritiæ vel censuræ suæ obstinatione.* Censuræ obstinatio est hæresis: Est illa, quâ quis Ecclesiam damnat, & censet ipsam excessisse potestatis suæ limites. Et in hoc barathrum lapsi fuerunt Montanus ac Tertullianus. Duritiæ obstinatio est, quâ quis istius clementis Decreti potestatem agnoscit in Ecclesia, sed utilitatem inficiatur adeò pertinaciter, ut ipsum probantibus communicare nolit, ideoque erigat novum Altare. An Zephyrini Decretum habuerit istiusmodi adversarios, ignoro. Si habuerit, fuerunt schismatici, non hæretici. Et tales adversarios habuit Romanæ Ecclesiæ Decretum, quod lapsos in Ariminensi Synodo Episcopos admisit ad gradum. Adversariorum author & dux fuit Lucifer Calaritanus Episcopus, Sardorum Metropolita, quem constat non fuisse hæreticum, sed dumtaxat schismaticum. Hujusmodi schisma sanctus Basilius distinxit à Paralynagoga. Et rectè. Sunt tamen species ejusdem generis, ac fermè ejusdem naturæ.

Et hinc passim dicimus schisma esse altare contra altare. Hoc est genus commune schismati & paralynagogæ. Ita adversùs Feliciissimi Diaconi schisma loquitur sanctus Cyprianus in litteris ad suam plebem: *Aliud altare constitui, aut Sacerdotium novum fieri non potest. Quisquis alibi collegerit, spargit. Adulterum est, impium est, sacrilegum est, quodcumque humano furore instituitur, ut dispositio Divina violetur.* Ep. 40. Divina enim dispositio mandat, ut simus unus Grex & unus Pastor: Populus Episcopo adunatus. Etiam in epistola ad Rogatianum Novensem Episcopum Cyprianus scribit: *Sic de Ecclesia receditur, sic altare prophanum foris collocatur, sic contra pacem Christi, & ordinationem, atque unitatem Dei rebellatur.* Ep. 65. Et in litteris ad sanctum Stephanum Pontificem: *Novatianus Episcopo Cornelio prophanum altare erigere, & adulteram Cathedram collocare, & sacrilega contra verum Sacerdotem sacrificia offerre tentavit.* Ep. 67. Et in alia ad eundem Pontificem epistola: *Contra altare unum atque Divinum sacrificia foris falsa & sacrilega offerre conati sunt.* Ep. 70. Quæ phrasis etiam sancto Optato, ac aliis

La-

Latinis & Græcis Ecclesiæ Patribus est familiaris. Proindè ad plenum schisma non quævis contra Episcopum discordia, rebellio, aut communionis discretio sufficit. Erigi debet novum altare, & congregari parasynagoga, & hinc adversùs Diaconum, qui Episcopo suo Rogatiano contumax communicare nolebat, Clericalem obedientiam nervosè exaggerat sanctus Cyprianus, & adjungit: *Sic de Ecclesia receditur, sic altare proprium foris collocatur.* Affirmat istam rebellionem necdum esse schisma, sed dumtaxat schismatis exordium. Etiam Felicissimum Diaconum, & ipsi adhærentes quinque Presbyteros, licèt ipsi contumaciter recalcitrarint, & communicare aversarentur, non statim dixit schismaticos, sed dumtaxat factiosos atque rebelles. Schismaticos dicere primùm cœpit, postquam in nescio quo prope Carthaginem monte erexerunt sceleratum altare, collegerunt prophanam parasynagogam, & è suæ factionis gremio Fortunatum Presbyterum transfigurarunt in Episcopi idolum. Dici tunc cœperunt schisma Montense. Quare Montenses seu Rupitani sunt duplices: Alii prope Romam Donatistæ, alii prope Carthaginem Anti-Cyprianistæ. Hi dumtaxat schismatici, isti fuerunt insuper hæretici. Hinc item intelliges sanctum Optatum, qui Africæ illatas per Donatistarum schisma calamitates commemorans scribit: *Ea imputate illis, qui populum Dei diviserunt, & Basilicas fecerunt non necessarias.* Et infrà: *In Africa cùm sufficerent templa Dei quæ fuerant, alia facere voluerunt Principes vestri.* Hi scelerati Principes omnibus ubique Episcopis & Clericis non potuerunt pœnitentiales manus imponere, *seu caput de pœnitentia quassare*, ideoque nec ipsos dejicere, nec eorum plebes capere, nec Basilicas invadere: Plures demonstrarunt se esse Episcopos, & Christo Domino constantes adhæserunt. Hinc Donatistæ, ut etiam istic haberent Synagogam ac Episcopi Idolum, novas ædificaverunt Basilicas. Quòd nempè sine Basilica & altari schisma non possit esse completum. Non igitur quasvis novas Basilicas, sed istud sceleratum facinus damnat sanctus Optatus. Istiusmodi Basilicas novellæ Imperatoris Justiniani leges appellant illicitas speluncas. Et adversùm ipsas ac earum exstructores Mater Ecclesia olim decrevit, ut ædificandæ novæ Basilicæ Episcopus locum designet & benedicat, atque in ipso figat signum crucis. Aliter ædificari non permittit. Nempè ne ædificentur Parasynagogæ. Et hisce antiquissimis Canonibus Iustinianus adjunxit auctoritatem legis.

L. 3.

Lex 67.

Attamen secessio & novum altare, ut sint schisma aut Parasynagoga, requirunt plures conditiones. Et ante omnia fieri debent sine legitima causa Deindè fieri debent contra Matrem Catholicam, non contra schis-

schisma, hæresim, aut similem factionem. Etenim sancto Eustatio, Patriarchæ Antiocheno, per Eusebianam Arianorum factionem iniquissimè degradato, constanter adhærens fidelium turma intrusos in ejus thronum maculosos atque hæreticos Episcopos agnoscere noluit, nec illis communicare, erexit novum Altare, ipsum rexit per Presbyteros, & se appellavit communionem Eustatianam. Romanæ & omni Occidentali Ecclesiæ constanter adhæsit, ideoque nec schisma, nec Parasynagoga fuit, sed vera Ecclesia. Undè illi per Eustatii mortem viduatæ Lucifer Calaritanus Episcopus, ac sancti Liberii Pontificis per Orientem Legatus, tandem dedit Episcopum, venerabilem Paulinum. Sedebat tunc illic Orthodoxus ac sanctus Meletius. Verùm quòd ex Arianis & per Arianos intrusus haberet infirma sui Episcopatûs exordia, Eustatiana communio etiam jam conversum aversata est, atque ita postulavit ac impetravit Antistitem Paulinum. Etiam Meletiana communio invocabat Romanam Ecclesiam, ac ejus ambiebat communionem. Verùm ista, & omnis Occidentalis, nec non & Ægyptiaca soli Paulino, reliqua Orientalis Ecclesia communicabat soli Meletio. Et ita mansit etiam post Meletii ac Paulini mortem sub solo Episcopo per Constantinopolitanam Synodum confirmata Flaviano. Eustatiana Communio permansit sub Presbyteris, Flavianum uti intrusum, atque perjurum aversata. Erat miseranda discordia: Altare contra altare. Et tamen neutra pars fuit schisma aut Parasynagoga. Utraque fuit orthodoxa Communio. Undè & Romana Ecclesia in suis Sanctorum tabulis veneratur, ac præclaro encomio honorat beatum Meletium. Discordiam tandem composuit, ac utramque partem univit in unicam communionem Patriarcha Alexander. Similem discordiam in sancti Joannis Chrysostomi degradatione vidit ac passa fuit Constantinopolitana Ecclesia. Innocenti Joanni fidelis Clerus & populus nec in locum intruso Arsacio, nec ejus successori Attico, nec Theophilo Alexandrino, nec ejus successori sancto Cyrillo, nec omni isti factioni communicare sustinuerunt, erexerunt sibi distinctum altare, & appellati sunt Joannitæ. Attici & Cyrilli Communionem etiam post Joannis mortem sunt aversati, quousque Joannis, uti Canonici Episcopi, nomen illi inscripserunt Ecclesiasticis tabulis, & ipsi per omnia communicarunt. Neutra tamen pars fuit schismatica, nec item Parasynagoga. Utraque enim permansit in Communione Romanæ Ecclesiæ. Theophili & Attici factio cum Romana Ecclesia quidem litigarunt, calcitrarunt, & foverunt discordiam, non tamen usque ad schisma. Lucet ex hoc Africano Canone: *Ut de dissensione Romanæ atque Alexandrinæ Ecclesiæ* Can. 68.

ad sanctum Papam Innocentium scribatur, quo utraque Ecclesia pacem, quam præcepit Dominus, inter se teneat. Affirmat simplicem dissensionem fuisse, non schisma: Fuisse reparandam non unitatem, sed pacem. Quòd pacem hanc laudatus Patriarcha Alexander etiam composuerit, affirmat præfatus Atticus in scriptis de hac re litteris ad sanctum Cyrillum. Eadem est ratio dissensionis, quæ inter eundem sanctum Cyrillum, ac inter Joannem Antiochiæ Patriarcham, nec non inter eorum Diœceses fuit ob gesta in Ephesino Concilio: Quòd fuerit hostilissima discordia, lucet ex famosa epistola Ibæ Edessæni Archi-Episcopi ad Marim Persidis Episcopum. Etiam durissima dissensio fuit inter sanctum Cyprianum & sanctum Stephanum Pontificem, ac inter Romanam Ecclesiam & Africanam. Quòd per illam nec Catholica unitas dilacerata fuerit, frequenter testatur sanctus Augustinus. Nec item fuit aliud & aliud altare. Eadem est ratio discordiæ, quæ inter easdem Ecclesias fuit propter appellationem inferioris Cleri ad Sedem Apostolicam. Et hinc famosa epistola, quâ Bonifacius secundus Pontifex ad Eulalium Alexandriæ Patriarcham scribit Carthaginensem Ecclesiam rediisse tandem ad Romanæ obedientiam ac unitatem, est manifestè straminea, ficta, plena erroribus. Horrendus error est, quòd Carthaginensium Primas Aurelius se ac suam Diœcesim à Romanæ Ecclesiæ communione segregarit. Et tales Ecclesiarum sine schismate duras discordias Catholica Mater frequenter vidit ac doluit.

Sanctus Basilius rectè distinguit Schisma & Parasynagogam. Inter ipsa est grande discrimen. Omne schisma est parasynagoga non vice versâ. Ad parasynagogam requiruntur tria: Iniqua discessio, prophanum altare, & illegitima populi ad ipsum congregatio. Lucifer Calaritanus Episcopus, dum apud Eleutheropolim in Palestina exulavit sub Imperatore Constantio, in suo hospitio privatim celebrabat. Et quòd istius Ecclesiæ Arianus Diaconus Turbo altare dejecerit, & omnia sacra vasa diripuerit, testantur in exhibitis Imperatori Theodosio precibus Romani Presbyteri Faustinus ac Marcellinus. Catholicæ Matris jure utebatur Lucifer. Interim istud ipsum in nostris terris frequenter fecerunt hæretici. Et talia ipsorum sacrificia meritò proscribuntur atque impediuntur. Attamen quia citra populi Collectam sunt privata, non sunt parasynagogæ. Impingunt non in quintum, sed in quartum Antiochenum Canonem. Quintus Canon ita habet: *Si quis Presbyter aut Diaconus, Episcopum proprium contemnens, se ab Ecclesia sequestrarit, & seorsim colligens altare constituit, & commonenti Episcopo non acquieverit, nec consentire vel obedire voluerit semel & iterùm convocanti,*

canti, hic damnetur omni modo, nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quod si Ecclesiam conturbare & sollicitare persistat, tamquam seditiosus per Potestates exteras opprimatur. Accuratè describit paraſynagogam. Ad ipſam requirit tria : Rebellionem, altare contra altare, & ſacrilegam fidelis populi Collectam. Et ejus cauſam dicit eſſe contemptum proprii Epiſcopi. Eſt Canon nequam, doloſus, & Arianus. Agit in orthodoxos Orientalis Eccleſiæ Presbyteros ac Diaconos, qui Arianis in orthodoxorum Cathedras per Imperatorem Conſtantium intruſis Epiſcopis communicare nolebant, ideoque cum fideli populo agebant clandeſtinas & ſeparatas Collectas. Canon eſt nequam ex ſolo ſuorum authorum pravo animo. Eſt ambidexter, & ab hæreticis in Catholicos, & ab his poteſt contorqueri in iſtos. Et hinc omnes iſtos Canones, licèt dudum refutaverit, Catholica Eccleſia tandem admiſit. Illi enim firmant, licèt ex Ariano ſcopo, avitam atque Apoſtolicam diſciplinam. Et hunc quintum probavit in ſecunda Carthaginenſi Synodo, ac ſuum fecit Africana Eccleſia. Sanctus Alipius Tagaſtenſis Epiſcopus, ac Numidicæ Provinciæ Legatus, illic ita retulit : *Nec illud prætermittendum eſt, ut ſi quis fortè Presbyter ab Epiſcopo ſuo correptus aut excommunicatus, tumore vel ſuperbia inflatus putaverit ſeparatim Deo ſacrificia offerenda, vel aliud erigendum altare contra Eccleſiaſticam fidem ac diſciplinam crediderit, non exeat impunitus.* Relationem probavit & firmavit Valentinus Summenſis Epiſcopus, ſuæ tunc Provinciæ Primas, & omnes Epiſcopi reſponderunt : *Si quis Presbyter à Præpoſito ſuo excommunicatus vel fuerit correptus, ſed ſuperbiâ inflatus ſecernendum ſe ab Epiſcopi ſui communione duxerit ac ſeparatim cum aliquibus ſchiſma faciens ſacrificium Deo obtulerit, Anathema habeatur, & locum amittat.* An ex Antiocheno Canone loquatur, ignoro. Interim loquitur eandem diſciplinam. Ad Paraſynagogam etiam requirit tria : Seceſſionem à communione Epiſcopi, erectionem prophani altaris, & ſeductoriam populi Collectam. Et pro cauſa aſſignat Epiſcopalis damnationis aut correptionis contemptum. Eandem cauſam ſuprà adduxit magnus Baſilius. Eandem formam Paraſynagogæ. Can. 8.

Iſta omnino eſt ordinaria Paraſynagogæ cauſa. Etenim ab Epiſcopo Metropolita, Primate, Patriarcha, Romano Pontifice, aut etiam à quavis Synodo datam damnationis ſententiam contumaciter arguere iniquitatis & contemnere, dignitatem ac miniſterium non deponere, atque in ipſo ſe per ſeducti populi aut Cleri violentiam firmare, atque ita Paraſynagogam facere, fuit damnatis Epiſcopis & Clericis olim admodum familiare. Hinc Antiochena Synodus ſanxit illos, dum bis moniti nolunt acquieſcere, opprimendos per Pote-

ſtates exteras, per auxilium ſæcularis brachii. Et ad ſancti Damaſi Pontificis preces Imperator Gratianus ſanxit relegandos ad centum millia à loco ſuæ dignitatis aut miniſterii. Attamen iſta non fuit unica Paraſynagogæ cauſa. Aliam ſupra audivimus à ſancti Cypriani Tractatu de zelo & livore: *Dum obtrectatur Sacerdotibus, dum Epiſcopis invidetur, dum quis aut queritur ſe non potius ordinatum, aut dedignatur alterum ferre præpoſitum.* Reſpicit ſuſcitatam adversùs ſe à Feliciſſimo Diacono & quinque Presbyteris Paraſynagogam. Cyprianus ex Neophyto fuerat promotus Epiſcopus. Hinc iſta factio agnoſcere ipſum noluit, erexit novum altare in ſuburbano monte, Fortunatum Presbyterum transfiguravit in Epiſcopi idolum, & omnia ſua tentavit per Romanam Eccleſiam confirmari. Et quouſque lis iſtic pependit, non fuit Schiſma, ſed dumtaxat Paraſynagoga. Aliam cauſam adducit in litteris ad illuſtres Dominas, Euſtatiam, Ambroſiam, ac Baſiliſſam ſanctus Gregorius Epiſcopus Nyſſenus. Graſſabatur tunc Apollinarii dogma, ideoque & multa circa Dominicæ Incarnationis Sacramentum quæſtio. Hinc Gregorius neſcio quid quibuſdam diſplicens permiſerat labi ex ore, atque ita multi diſcreverant ſe ab ejus communione, ac inſuper novum altare erexerant, & collegerant Paraſynagogam. Exponit ille ſuam fidem in laudata Epiſtola, ac pergit: *Si igitur hæc altâ voce prædicamus, & teſtificamur*, id eſt, authenticos noſtræ prædicationis teſtes producimus, *quæ noſtra injuria eſt? Quam ob cauſam odio habemur? Aut quid ſibi volunt nova hæc adversùm nos erecta altaria? Cur fugiendi judicamur? Et cur adversùm nos altare quidam extruunt, quaſi nos ipſi ſancta pollueremus?* Similem ex ſimili cauſa, licet non Paraſynagogam, tamen communionis diſſociationem iſto tempore paſſus fuit etiam Gregorius Nazianzenus Epiſcopus, pater ſancti Gregorii Nazianzeni. Etiam magnus Baſilius. Et plures magni Antiſtites atque Doctores. Periculoſiſſima ob varias hæreſes erant iſta tempora: Hinc & iſtam populi ac Cleri ab Epiſcopis ſeceſſionem fuiſſe tunc frequentiſſimam affirmat idem Baſilius ad Patrophilum Epiſcopum. Eam ex varia cauſa tunc non tantummodò permittebant, ſed & jubebant ſacri Canones. His factioſi ſubditi fuerunt frequenter abuſi, ſeceſſerunt ſine cauſa, & quandoque addiderunt Paraſynagogam. Hanc Arcadius Imperator in lege ad Anthemium officiorum Magiſtrum appellat *tumultuoſa conventicula.* Hæc omnia ſtatim poſt Conſtantii ac Juliani mortem extinguere non potuit Imperator Valentinianus. Quin per omnem Orientem ipſa fovit, & publica fecit ejus Collega & frater Valens. Hinc ipſis Imperator Theodoſius in lege ad Euſignium Prætorio Præfectum ſeveriſſimè interdixit omnem turbulentiam. Exſtant

Epiſt. 82. 85.

le-

leges in sexto decimo libro Codicis Theodosiani. Etiam in illa varia- Tit 4. cap. 1. 4.
rum Synodorum collectione, quam appellamus Mennæ Patriarchæ Constantinopolitanam Synodum, est varia mentio de Parasynagogis.

Simplex igitur Parasynagoga necdum est Schisma. Utraque enim pars, licet altera iniquissimas turbas agat, adhuc adhæret Romanæ ac universali Ecclesiæ, ac ejus Pontifici. Pars discedens se scindit ab aliqua dumtaxat singulari Ecclesia, ab aliquo dumtaxat Episcopo, Metropolita, Primate, aut Patriarcha. Est tamen exordium Schismatis, ac frequenter proficit in plenum Schisma. Insigniter hæc lucent in scelerato Photio, qui seipsum in Constantinopolitanam sancti Patriarchæ Ignatii Cathedram violenter intrusit, ac inter Orientalem & Occidentalem Ecclesiam suscitavit horrendum illud Schisma, quod Divina Justitia tandem vindicavit, ac etiamnum vindicat per Turcicam captivitatem. Anastasius Romanæ Ecclesiæ ad sanctum Marcellum Cardinalis Presbyter & Bibliothecarius in præfatione, quam octavæ Synodo præfixit, exponit laudati Ignatii Patriarchalem promotionem, & Gregorii Syracusani Archi-Episcopi & quorundam aliorum Episcoporum ab ipso factam, aut potiùs confirmatam damnationem, atque prosequitur: *Favebat autem his Episcopis quidam Senator sæcularis administrationis, fungens officio à Secretis, nomine Photius, qui ad Patriarchale conscendere fastigium affectans cum eis seorsum colligebat, & fideles quosque à sanctæ communionis participatione avertens, Divinis interesse officiis, dum à Patriarcha Ignatio celebrarentur, penitus recusabat.* Palàm supponit Photium, licèt prophanum Gregorii Syracusani altare ac Parasynagogam sequeretur, tunc necdum fuisse schismaticum. Ob duas rationes. Primò, quòd allegaret quempiam discretæ suæ communionis fucum: *Suspicabatur Ignatium sui Decessoris, idest, sanctæ memoriæ Methodii vitam accusare.* Deindè, Gregorii & illi adhærentium Episcoporum causa erat appellata ad Sedem Apostolicam, & ad eandem etiam Photius postmodo appellavit. Pendebant hæc omnia, & utraque pars sanctum Petrum ac ejus Cathedram invocabat. Hinc ista Parasynagoga, licèt scelerati ssima, necdum erat Schisma. Ast verò post temporis intervallum Leo quartus, Benedictus tertius, Nicolaus primus, ac Adrianus secundus Pontifex Ignatii de Gregorii persona ac factione judicium confirmarunt: Et duo posteriores damnarunt etiam Photium. Et de ipso ad suam Romanam, in qua octavam generalem decrevit, Synodum dixit laudatus Adrianus. *Authore Photio nova præsumptio, & inaudita est orta temeritas. Hic siquidem Photius, cùm adhuc mundanus Minister esset, genuinam quodammodo semper invidiam adversùs Fratrem & Co-Episcopum nostrum Ignatium, Constantinopolitanum Patriarcham,*

in pectore gestans, semetipsum ab ejusdem beatissimi Præsulis communione fecit extraneum, & per hoc ab universali Ecclesia, quæ ipsi beatissimo Patriarchæ communicabat, se reddidit prorsùs exortem, atque inter schismaticos procul dubio est computatus. Utique post confirmatum à Romana Ecclesia in Patriarchatu Ignatium : Et præsertim post ejus probatum ac stabilitum de Gregorii persona ac factione judicium. Tunc enim Photius non dumtaxat Constantinopolitanam, sed & Romanam deseruit Ecclesiam, atque ita semetipsum laceravit à radice Christianæ unitatis, factusque est plenè schismaticus.

Schisma igitur supra Parasynagogam addit secessionem à Romana & universali Ecclesia. Ita disertè affirmat in litteris ad Thusciæ Episcopos Pelagius primus Pontifex, ac rectè probat ex sancto Augusti-
Ep. 13. no : *Beatissimus Augustinus, Dominicæ sententiæ memor, quæ fundamentum Ecclesiæ in Apostolicis Sedibus collocavit, in schismate esse dixit, quicumque se à Præsulis earumdem Sedium auctoritate, & communione suspenderit, nec aliam manifestat esse Ecclesiam, nisi quæ in Pontificibus Apostolicarum Sedium est solidata radicibus.* Affirmat Apostolicarum Sedium Episcopos esse radices Christianæ Communionis. Et omnium istarum radicum radix est Romana Ecclesia, ac ejus Episcopus, de quibus idem Augustinus
Ep. 162. scribit ad quosdam Donatistas : *In Romana Ecclesia semper Apostolicæ Cathedræ viguit Principatus.* Pelagius Pontifex agit de tribus Capitulis Synodi Chalcedonensis, damnatis per quintum Concilium. Ipse cum Theodoro Cæsaræensi apud Cappadoces Archi-Episcopo fuerat damnationis auctor : Et hanc omnis Occidentalis Ecclesia censebat fuisse Chalcedonensis Synodi prævaricatoriam. Hinc Pelagio communicare adeò detrectavit, ut in Pontificem electus tres, à quibus consecraretur, Episcopos reperire non potuerit, sed debuerit à duobus Episcopis ac tertio Presbytero consecrari. Et contumacia stetit firma etiam adversùs consecratum. Censebat non contumaciam, sed constantiam : Censebat non se à Pelagio, sed Pelagium à se per prævaricationem discessisse. Istam opinionem impugnat Pontifex. Affirmat ac demonstrat non suam dumtaxat personam, sed Apostolicam suam Cathedram, omnemque Romanam Ecclesiam sentire cum quinto Concilio, ideoque omnes sibi adversantes esse ramos sine radice, rivos sine fonte, radios sine sole. Esse plenè schismaticos. Et istam veritatem, quam Pelagius non potuit, toti Occidenti tandem persuasit magnus Papa Gregorius.

Quòd Apostolicæ Ecclesiæ & Cathedræ sint Christianæ unitatis radices, Pelagius rectè probavit ex sancto Augustino. Augustinus
Ep. 42. enim id scribit in epistola ad Paganos Madaurenses : *Videtis multos præ-*

cisos à radice Christianæ societatis, quæ per Sedes Apostolorum certa per orbem propagatione diffunditur. Præcisos dicit esse arescentia sarmenta, *quas hæreses & schismata nominamus.* In litteris ad Dioscorum : *Clementissimus Imperator, Christus Dominus, per Apostolorum Sedes arce auctoritatis munivit Ecclesiam.* Ep 56. In epistola ad Honoratum nescio cujus civitatis Episcopum Donatistam, omnes Apostolicarum Sedium, atque epistolarum Ecclesias enumerat, atque adjungit : *Quibus omnibus Ecclesiis nos hodie communicare manifestum est, sicut manifestum est vos istis Ecclesiis non communicare.* Ep. 161. Hinc concludit Donatistas esse schismaticos. Eodem argumento utitur in litteris ad alios quosdam Donatistas, in litteris ad Generosum, Ep. 162. ac in litteris ad suum in Donati schismate consanguineum Severinum. Lib. 2. Etiam in libris de Baptismo clamat ad Donatistas : *Quare contra orbem terrarum altare erexistis? Quare non communicatis Ecclesiis, quibus epistolas Apostolicas missas tenetis & legitis, & secundùm ipsas vos vivere dicitis?* cap. 6. Et in libris adversùs Petilianum Cirthensem Donatistarum Episcopum : *Objicio schismatis crimen, & probo. Neque enim communicas Ecclesiis Apostolico labore fundatis.* Lib 2. Et in libris adversùs Crescónium Grammaticum : *Ego in Ecclesia sum, cujus membra sunt omnes illæ Ecclesiæ, quas ex laboribus Apostolorum natas atque firmatas novimus. Earum Communionem non deseram.* cap 16. Lib. 3. cap. 35. Apostolicas Ecclesias Augustinus latè accipit : Non dumtaxat pro illis, quæ habent Apostolicas Cathedras, sed pro cunctis per Apostolos fundatis. Priores, quòd Patriarchales sint, singulari auctoritate sunt nostræ Communionis radices. Hinc etiam Venerabilis Patriarcha Isaac in sua secunda Invectiva probat suos Armenios esse schismaticos, quoniam *à Sanctis & Apostolicis Thronis pariter defecissent :* Quinque Patriarchales Thronos Græci passim dicunt esse quinque sensus Catholici corporis. Sanctus Agobardus Lugdunensis Archi-Episcopus in opusculo de Ecclesiastici ac Politici Regiminis comparatione probat hæc omnia & firmat ex adducto Pelagii Pontificis testimonio. Et ejus textum insigniter corrigit, hoc modo legens : *Nec aliam manifestat esse Ecclesiam, nisi quæ in Pontificalibus Apostolicarum Sedium est solidata radicibus.* Istas Ecclesias ac ipsarum sedes esse Christo capiti viciniores, ideoque nullum Christianum posse ab ipsis separari, etiam affirmat ac demonstrat in litteris ad Francorum Episcopos Gregorius Papa quartus.

Omnes sunt communionis radices : Nempè sibi subditis Ecclesiis ac populis. Hinc & ipsæ habent altiorem radicem : Apostolicam Sedem, Romanam Ecclesiam. Hæc est omnium & radicatorum & radicum radix. Quòd ipsam Dominus super unum sanctum Petrum fundaverit, atque ita in ipsa Catholicæ unitatis originem & rationem

nem posuerit, ejusque Episcopatum omnibus Episcopatibus atque Ecclesiis fecerit esse ut solem radiis, ut rivis fontem, ut radicem ramis, supra nobis dixit sanctus Cyprianus. Hinc quisquis isti Ecclesiæ ac ejus Episcopali Cathedræ non communicat, est præcisum & aridum sarmentum, plenus schismaticus. Ita tradit sanctus Ire-
Lib. 3. næus: *Ad Romanam Ecclesiam, propter potentiorem Principalitatem, necesse*
cap. 3. *est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt ubique fideles, in qua semper ab his qui sunt undique, conservata est ea, quæ est ab Apostolis traditio.* Ad istam Ecclesiam convenire est ipsi communicare. Gnosticos, quòd illi non communicent, concludit schismaticos. Et infrà in hoc ipso
Cap. 36. libro dicit noster Doctor: *Habes Romam, undè nobis quoque auctoritas præstò est.* Per authoritatem intelligit originem atque communionem. Ex ipsa probat Africanam Ecclesiam esse veram atque Catholicam. Ibidem prædicat authoritatem Apostolicarum Ecclesiarum atque Sedium. Et per Apostolicas Ecclesias intelligit eas omnes, quæ vel Episcopales Sedes, vel solas epistolas ab Apostolis accipere meruerunt. Hanc locutionis speciem ab ipso didicit sanctus Augustinus. Et in libris adversùs Parmenianum sanctus Optatus primam Ecclesiæ dotem affirmat esse Episcopalem Cathedram, atque adjungit:
Lib. 2 *Negare non potes scire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, undè & Cephas appellatus est, in qua una Cathedrâ unitas ab omnibus servaretur, ne cæteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent, ut jam schismaticus & peccator esset, qui contra singularem Cathedram, alteram collocaret.* Rectè dicit: *Negare non potes scire te:* Hoc enim Donatistæ adeò noverant, ut paucis suis Romæ ob negotia morantibus Afris crearint Episcopum, ipsumque illic in nescio quo monte aut rupe latitantem appellarint Pontificem Romanum. Sciebant sine Romani Pontificis communione esse non posse veram Ecclesiam. At istud Pontificis spectrum fideles Romani per jocum appellabant Episcopum Montensem aut Rupitanum. Hinc & omnes Donatistæ ab eadem fideli urbe appellati fuerunt Montenses ac Rupitani. Eandem artem aliâ viâ tentarunt Ariani, de quibus scribit sanctus Athanasius in litteris ad suos Monachos: *Ariani nec Liberio quidem Romano Episcopo pepercerunt, nullâ reverentiâ ducti. Nam cùm Liberium vidissent orthodoxum, & osorem Arianæ sectæ, studiosum verò in hoc, ut cunctos ab ea hæresi retraheret, ista secum impii cogitarunt: Si Liberium in nostram sententiam traxerimus, omnes brevi superabimus.* Sine Romanæ Ecclesiæ communione schismaticos, sine ejus doctrina noverant se esse hæreticos: Et tales ab omnibus veris Christianis judicandos. Hinc Liberium sibi studuerunt adjungere, per ipsum extorquere com-

communionem istius principalis Ecclesiæ, atque ita Catholici apparere. Et certè Ariani, licèt sanctum Julium Pontificem in suo Philippo-Politano Conventiculo degradare tentaverint, tetigerunt tamen solam personam, non Cathedram. Istud ipsum circa sanctum Leonem Pontificem in suo Nicæno Conventiculo fecit Dioscorus Patriarcha Alexandrinus. Etiam sanctus Cyprianus ac sanctus Firmilianus, & quotquot cum ipsis circa Baptismum errarunt, culparunt solam Stephani Pontificis personam, Romanam Cathedram plenissimè reveriti. Quin & noster in Montani Secta contumaciissimus Tertullianus, quem ob nescio quas ab istius Cathedræ Clericis injurias apostatasse testatur sanctus Hieronymus, numquam de ipsa est malè locutus. Antiquorum hæreticorum nemo in ipsam spuere fuit ausus, nisi unus è Donatistis Petilianus, ipsam blaterans esse Cathedram pestilentiæ. At nullum habuit blasphemiæ congerronem. Quod omnes olim hæretici ejus Communionem studiosissimè ac dolosissimè ambiverint, suo loco ostensum est in Scholiis. Quare hodie Lutherani & Calvinistæ, dum isti Ecclesiæ non communicare, & veram sperant habere Ecclesiam, sperant vana. De ipsis dici potest ac debet, quod olim Septimius dixit de Marcionitis: *Sunt Ecclesiæ apud Lutheranos & Calvinistas, uti favi apud Vespas.*

Sanctus Optatus pergit ad Donatistas: *Unitatem cum toto orbe terrarum, & cum memoriis Apostolorum, quæ Deo placita est, habere noluistis.* Et iterum: *Concordasti cum una Ecclesia, quæ est in toto orbe terrarum. Communicasti septem Ecclesiis,* ad quas scribit Apocalypsis sancti Joannis Apostoli, *& memoriis Apostolorum: Amplexus es unitatem.* Et in alio loco: *Denique si Macrobio dicatur, ubi Romæ sedeat, numquid potest dicere, in Cathedra Petri? Quam nescio si vel oculis novit, & ad cujus memoriam non accedit, quasi Schismaticus contra Apostolum faciens, qui ait:* Memoriis Sanctorum communicantes. *Ecce præsentes sunt ibi duorum memoriæ Apostolorum. Dicite si ad has ingredi potuit, ita ut obtulerit illic, ubi Sanctorum memorias esse constat.* Macrobius iste erat tunc Romæ Rupitanus aut Montensis Donatistarum Episcopus, à sancti Petri Cathedra adeò alienus, ut in ejus memoria seu Altari non tantùm nunquam obtulisset, sed nec ipsam fortè vidisset. Hinc sanctus Optatus concludit ipsum esse Donatistici *erroris ramum, de mendacio pretentum, non de radice veritatis.* Esse manifestum schismaticum. Exponit Gabriel Albaspinæus, eruditus Aurelianensium Antistes: *Nota modum illum loquendi,* Cum toto orbe terrarum, & cum memoriis Apostolorum. *Communio ab antiquis perfecta non habebatur, quamvis eam cum toto orbe haberes, nisi cum memoriis Apostolorum, hoc est, cum beato Petro communicares. Perfectio communionis Christianæ pendet ex communione, quam habemus cum Divo*

Lib. 3.

Lib. 4.

Petro, & cum ejus Successoribus. Alioquin Deo non potest esse grata. Insigniter hoc demonstrat epistola, quâ grassantes in Orientali, Antiochena præsertim, Ecclesia hæreses & schismata deplorat sanctus Hieronymus, ac pergit ad sanctum Damasum Pontificem : *Ego nullum primum nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri, communione consocior. Super illam Petram scio ædificatam Ecclesiam. Quicumque extra hanc domum Agnum comederit, prophanus est. Si quis in Arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio. Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit. Hoc est, qui Christi non est, Anti-Christus est. Cui apud Antiochiam communicare debeam, significes.* In tres Episcopos & factiones lacerata tunc erat Antiochensis Ecclesia. In Vitalem promotum ab Apollinario, in ordinatum ab Arianis, sed jam orthodoxum Meletium, ac in Paulinum ordinatum à Lucifero Calaritano. Et omnes tres invocabant Romanam Ecclesiam : Jactabant se de ejus communione. Præsertim Paulinus, utpotè ordinatus à Legato Apostolicæ Sedis. Attamen uti ejus ordinatio, ita & communio erat obnoxia quæstionibus. Hinc ipsorum nulli communicare voluit istuc advena Hieronymus. Primùm nosse voluit, cui ipsorum communicaret Damasus, sciens illius, cui Romana non communicaret Ecclesia, communionem esse contagium. Sciens omnem illum, qui isti Ecclesiæ non communicat, esse extra Paschalis Agni domum, extra Arcam ; esse prophanum, schismaticum, atque Anti-Christum. Sciens supra istam Cathedram esse à Christo Domino fundatam omnem Ecclesiam. Hinc pergit ad eundem Damasum in sequenti epistola : *Scissa in tres partes Antiochena Ecclesia ad se rapere me festinat. Ego interim clamito : Si quis Cathedræ Petri jungitur, meus est. Meletius, Vitalis, atque Paulinus tibi hærere se dicunt. Possem credere, si unus hoc assereret. Nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Idcircò obtestor Beatitudinem tuam, ut mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare, significes.* Obtestatur per Dominicam Crucem, per omnia Sancta. Quòd nempè in alienam à Romana Ecclesia communionem incidere sit decidere extra universalem Ecclesiam, in gehennam. Et quidem ex istis tribus Antiochenis Episcopis mentiebatur solus Vitalis. Quòd enim Romana Ecclesia & Paulino tunc communicaret, & non refutaret communionem Meletii, est & suprà dictum. Et lucet ex rerum eventu. Damasi ad iteratas sancti Hieronymi litteras ac preces Responsum periit aut latet. Interim certum est ipsum pro Paulino respondisse. Nam sanctus Hieronymus postmodò permisit se ab ipso consecrari in Presbyterum. Nec Meletium excluſit Damasus. Lucet ex concepta inter ipsum ac Paulinum concordia de pari apud so-

lemnem Ecclesiæ Apparituram throno & consessu. Et Aquileensis Synodus in litteris adversùs Ursicini schisma scriptis affirmat Romanam Ecclesiam esse caput totius Romani orbis, atque adjungit: *Indè in omnes venerandæ communionis jura dimanant.* Epistola est scripta per sanctum Ambrosium. Hìc etiam ex proprio nomine fratrem suum Satyrum in ejus funebri encomio laudat, quòd nullam crederet veram Ecclesiam, nisi *quæ cum Catholicis Episcopis, id est, cùm Romana conveniret Ecclesia.* Agit adversùs Sardorum Ecclesiam, quæ sui olim Metropolitæ Luciferi duritiem sequens excusserat communionem Romanam. Romanam Ecclesiam toti mundo esse Catholicæ communionis radicem, item affirmat atque demonstrat sanctus Papa Gelasius in litteris ad Imperatorem Anastasium. Addit omni studio cautum semper fuisse, ac esse cavendum, ut nullo penitus hæreticæ aut schismaticæ communionis contagio macularetur ista Ecclesia: Et protegente Deo maculari non posse. Ex his, atque aliis suo loco adductis, fundamentis sanctus Gregorius septimus suo Dictatui indidit hoc Capitulum: *Catholicus non habeatur, qui non concordat Romanæ Ecclesiæ.* Est desumptum ex adducto funebri sermone sancti Ambrosii. Epist. 8.

Hujus veritatis fundamentalem rationem adducit in famosa ad sanctum Cyprianum epistola sanctus Firmilianus, Cæsareensis in Cappadocia Episcopus, Primas Ponticæ Diœceseos: *Atque ego in hac parte justè indignor ad hanc tam apertam & manifestam Stephani stultitiam, quod qui sic de Episcopatûs sui loco gloriatur, & se successionem Petri tenere contendit, super quem fundamenta Ecclesiæ collocata sunt, multas alias Petras inducat, & Ecclesiarum multarum nova ædificia constituat, dum esse istic Baptisma suâ auctoritate defendit. Nec intelligit obfuscari à se, & quodammodo aboleri Christianæ Petræ veritatem, qui sic prodit ac deserit unitatem.* Pro sancti Cypriani famoso errore declamat adversùs sanctum Stephanum Pontificem: Hinc omnia non sunt probanda. Probanda tamen & nobis discenda sunt Plura. Primò, quòd Stephanus de sui Episcopatûs loco, seu super omnem sub cælo Ecclesiam Primatu gloriaretur. Secundò, quòd iste Primatus fundaretur in sancto Petro, ac in successione in ejus Episcopatum. Tertiò, quòd Christus Dominus super Petrum collocasset fundamenta Ecclesiæ, adeoque iste Primatus esset Divinum Institutum. Quartò, quòd hujus Christianæ Petræ veritas per neminem queat obfuscari, longè minùs aboleri. Quintò, quòd ejusdem unitas nequeat prodi aut deseri. Sextò, quòd hæretici atque schismatici multas Petras, & multarum Ecclesiarum nova ædificia moliantur constituere, atque in hoc molimine sit sita nequitia schismatis. Quia nempè per Schisma homo decedit à Romana Ecclesia, unica atque immobili

bili Petra, supra quam Dominus collocavit totius veræ Christianitatis fundamenta. Notanda sunt & adjuncta verba : *Nam qui baptizantur, complent sine dubio Ecclesiæ numerum. Qui autem Baptisma eorum probat, de Baptizatis & Ecclesiam illic esse confirmat.* Cum sancto Cypriano censuit Baptisma non posse esse simplex ac informe, sed omne validum esse & formatum, ideoque per ipsum semper nasci integros Christianos, viva membra Ecclesiæ. Hinc concluſit à Stephano, qui istud validum volebat apud schismata & hæreses, everti Christianæ Petræ, ac supra ipsam fundatæ domûs unitatem. Et ex suis principiis rectè concluſit. Etenim si extra fundatam à Christo Domino domum sint integri Christiani, non possunt non esse plures legitimæ domûs, plures fundamentales Petræ, plures adversariæ Ecclesiæ. Hæc omnia lucidè concludunt omnem, qui Romanæ Ecclesiæ non communicat, esse plenè schismaticum, nullatenus verum Christianum. Non enim spectat ad populum uni Episcopo, & uni Episcopali Cathedræ adunatum.

Porrò Firmilianus ipsum sanctum Pontificem Stephanum arguit, quòd Christianæ Petræ unitatem proderet atque desereret. Pessimè. Quia sine fundamento. Rectè tamen supponit id per Pontificem posse fieri. Hinc & in epistola ad Generosum sanctus Augustinus enumerat omnes Romanos Pontifices à sancto Petro usque ad tunc sedentem Anastasium, affirmat inter ipsos nullum fuisse Donatistam,
Ep. 165. atque prosequitur : *In illum ordinem Episcoporum etiamsi quisquam Traditor per illa tempora subrepsisset, nihil præjudicaret Ecclesiæ, & innocentibus Christianis, quibus Dominus providens ait de Præpositis malis*, Quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere nolite, dicunt enim, & non faciunt. *Ut sit certa spes fidelibus, qua non in homine, sed in Deo collocata numquam tempestate sacrilegi Schismatis decipietur.* Constanter affirmat inter Romanos Pontifices nullum unquam fuisse Traditorem. Et inter ipsos numerat sanctum Marcellinum. Quare certum est ejus prætensum sub Diocletiano tyranno lapsum esse manifestam Donatistarum calumniam. Pluribus id suo loco demonstravi. Augustinus tamen addit etiam Romanis Pontificibus traditionem, adeoque & quemvis lapsum esse possibilem. Et indè nec Romanæ, nec universali Ecclesiæ nasci præjudicium. Rationem dat in litteris ad Maximum Antiochiæ Patriar-
Ep. [illegible] cham magnus Papa Leo : *Aliud sunt merita Præsulum, aliud jura Sedium.* Et hinc omnes adducti Patres Christianæ unitatis radicem non tam in Romano Episcopo ponunt, quàm potiùs in ejus Apostolica Cathedra, atque Romana Ecclesia. Et trium Capitulorum pertinaces defensores, non quòd Pelagii Pontificis recitare nomen detrectarent,

sed

sed potiùs quòd Romanæ Ecclesiæ communicare nollent, fuerunt schismatici. Quòd enim ipsa etiam Romana Ecclesia suo Pontifici restiterit, ac se ab ejus communione legitimè retraxerit, docent plura exempla. Et circa grassans ex Papali electione schisma sanctus Anselmus in litteris ad Walterum Cardinalem Episcopum Albanensem tradit insignem regulam. Sancto Gregorio septimo ac Victori tertio recenter tunc successerat Urbanus secundus, & ipsum gravissimè infestabat schisma Guiberti Ravennatis. Anglicana Ecclesia adhuc ambigebat, neutri adhærens. Hinc per ita ambigentes Episcopos in Cantuariensem Primatem consecrato Anselmo Walterus improperabat, quòd esset initiatus à schismaticis, ideoque haberet caput, non consecratum, sed maledictum & execratum. Et Anselmus reposuit: *Certè nesciebam, nec scio eos schismaticos, aut sic divisos ab Ecclesia fuisse, ut dicunt. Et si aliquis eorum, qui hoc vobis dicunt, me præsente hoc diceret, rationabiliter ostenderem non sic esse. Illi enim non abnegabant Canonicum Romanum Pontificem, quicumque esset, nec Urbanum negabant esse Pontificem, sed dubitabant propter illam, quæ mundo nata est, dissensionem, & propter dubitationem illam suscipere quasi certum differebant. Nec ullum judicium eos ab Ecclesia segregaverat, & omninò obedientiam Romanæ Sedis tenere se fatebantur, & sub professione obedientiæ Romani Pontificis me consecrarunt. Denique Dominus Papa sciebat me esse consecratum, & à quibus, & tamen Pallium mihi non ut schismatico, sed ut accepto misit, & sic quod de me factum erat, confirmavit.* Lib. 3. epist. 36. Proindè & ipse Urbanus censuit eos, qui in tali dubio non circa Romanæ Ecclesiæ obedientiam, sed circa solam veri Pontificis personam hæsitaverant, non esse schismaticos. Et idem quoque sensit Cardinalis Walterus. Ei enim relatum fuerat, quòd isti Episcopi, & quidem præsente Anselmo, negassent Urbanum esse legitimum Papam, atque ità Guiberti factionem comprobassent. Hoc purgat Anselmus. Et certè quòd ista hæsitatio fiat citra schisma, exemplo & verbo docuerunt sanctus Cyprianus, Antonianus, aliique plures Africani Episcopi, qui in primo Novatianensis contra sanctum Cornelium Schismatis exordio aliquamdiu ita cespitarunt. Et plura sunt istiusmodi authentica exempla. Evincunt esse certos casus, qui permittant Romano Pontifici citra schisma non communicari, sed soli ejus Cathedræ atque Romanæ Ecclesiæ. Verùm isti sunt rari, & opùs habent exquisito judicio, immò & generalis Synodi auctoritate. Ita adversùm Photianæ factionis excessus sanxit octava Synodus. Horum omnium discussio est longa, nec spectat ad præsentem materiam.

Notandum est, quòd suprà laudatus secundæ Carthaginensis Synodi

nodi octavus Canon rebellium Presbyterorum Para-Synagogam appellet Schisma. Non ideò tamen hoc cum illa confundit, sed vocem, *Schisma*, accipit latiùs. Hæc etiam ab aliis Scriptoribus quandoque accipitur pro quavis discordia. Ita in Chalcedonensi Synodo Apostolicæ Sedis Legati adversùs vigesimum octavum, sine sua præsentia & auctoritate ab Orientalibus Episcopis editum, Canonem intercedentes dixerunt : *Augustorum Principum Tranquillitati cura est, ne qua rursùs contentio inter Sacerdotes Dei, aut Schisma aliquod nascatur.* Et Tullensis apud Saponarias Synodus de orta inter Ludovicum & Carolum, fratres Reges Francorum, discordia dicit in sua præfatione : *Schisma nuper ortum est in Ecclesia.* Et sanctus Ivo Carnutensis Episcopus in litteris ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem scribit : *Si aliquod Schisma inde fuerit exortum.* Vox, *Schisma*, latè hîc semper accipitur pro quavis graviori discordia. Ita & contentionem, quæ propter laicas Antistitum Investituras fuit olim inter Romanos Pontifices ac varios Reges, mediorum sæculorum Scriptores passim appellant Schisma inter Sacerdotium ac Regnum. Proprium Schisma est lis cum ipsa sancti Petri Romana Cathedra. Et non qualiscumque, sed lis atque rebellio, quæ ejus communionem deserit, & confugit ad alienum Altare. Et de istis Schismaticis sanctus Optatus pergit: *Nec possunt novum aliquid aut aliud agere, nisi quod jam dudum apud suam didicerunt Matrem.* Affirmat ipsos non esse *verissimi Symboli desertores*, ideoque circa orthodoxam fidem non errare. Esse à Catholica Matre non quoad veterem intellectum, sed quoad solam animorum unitatem separatos. Hinc etiam in alio loco affirmat Dominicam tunicam, seu Ecclesiam lacerari à Schismaticis, & pergit ad Donatistas : *Quod scissum est, ex parte divisum est, non ex toto concisum. Et meritò. Quia vobis & nobis Ecclesiastica una conversatio est. Et si hominum litigant mentes, non litigant Sacramenta.* Loquitur de primo Donatistarum exordio, in quo dumtaxat fuerunt Schismatici, nondum hæretici. Aut certè sermonem suum dispensatoriè accommodat ipsorum sensui, de quo Imperatores Arcadius & Honorius in vulgata per Jacobum Sirmondum in Theodosiani codicis appendice, & ad Adrianum Prætorio Præfectum scripta lege : *Nova Donatistarum Secta, ne hæresis vocaretur, appellationem Schismatis præferebat.* Hæretici omnes esse hæretici volunt, & non dici. Sic & Donatistæ volebant esse dumtaxat Schismatici. Quod ipsum lucet ex sancto Augustino in libris contra Cresconium. Sanctus Optatus videtur hanc quæstionem dissimulate ac declinare. Quidquid sit, palàm affirmat Schismaticos esse ab Ecclesia dumtaxat laceratos in parte, non plenè abscissos. Quia nempè Catholicæ Matri adhuc per orthodoxam

Actione 16.

Ep. 60.

Cap. 21.

fidem

fidem conjuncti sunt, divisi quoad solam unitatem Altaris & animi.

Quod ipsum tradit in Commentario super sancti Pauli epistolam ad Titum sanctus Hieronymus: *Inter hæresim & Schisma hoc interesse arbitramur, quòd hæresis perversum dogma habeat, Schisma propter Episcopalem dissensionem ab Ecclesia pariter separet. Quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi potest diversum. Cæterùm nullum Schisma non sibi aliquam confingit hæresim, ut rectè ab Ecclesia recessisse videatur.* Cap. 3. Quod est plenè ac universaliter verum. Hinc & de Donatistis scribit præfata lex: *In tantum sceleris progressi dicuntur ii, quos Donatistas vocant, ut Baptisma sacrosanctum, semel apud Catholicos traditum, mysterii reculcatis temeritate noxia iteravint, & homines semel, ut traditum est, munere Divinitatis ablutos contagione prophana repetitionis infecerint. Ita contigit, ut hæresis ex Schismate nasceretur.* Quòd Donatistæ ab exordio non rebaptizaverint, est omnibus Eruditis exploratum, & disertè affirmat atque demonstrat sanctus Augustinus in litteris ad Vincentium Rogatistam, Episcopum Cartennensem. Ep. 48. Circa Macariana tempora ad firmandum ac purgandum suum Schisma excogitarunt Rebaptismum, atque ita Schismati hæresim addiderunt. Eorum Doctor & Grammaticus Cresconius, dolens Petilianum Constantinensem Episcopum, suæ factionis Goliath, à sancto Augustino contusum usque ad metam non loqui, resumpsit desperatam causam, & invasit hæc Augustini de Donatistis verba: *Hareticorum sacrilegum errorem.* Dixit Donatistas nequaquam hæreticos, sed esse dumtaxat Schismaticos, & adjunxit causam: *Siquidem hæresis est diversa sequentium Secta, Schisma verò eadem sequentium separatio.* Lib. 2. cap 3. Et perrexit ad Augustinum: *Quare studio criminandi, quem tu incurris, non vitas errorem, cum quod Schisma est, hæresim vocas?* Cresconianas hæresis & Schismatis definitiones sanctus Augustinus versat, elucidat, tandem probat, atque adjungit: *Inter Schisma & hæresim magis eam distinctionem approbo, qua dicitur Schisma esse recens congregationis ex aliqua sententiarum diversitate dissensio, hæresis autem Schisma inveteratum.* Cap 7. Quia nempè Catholicæ Ecclesiæ laceratio per Schisma incipit, completur per hæresim, & istud est hujus origo & mater. Hinc idem Augustinus scribit ad Emeritum, Donatistarum in Mauritania Episcopum Cæsaræensem: *Vobis objicimus Schismatis crimen, quam etiam hæresim malè perseverando fecistis.* Ep. 164. Etiam Novatianus in primo sui Schismatis exordio nequaquam fuit hæreticus. Quòd enim adhuc Presbyter factam Lapsis à vacantis Romanæ Ecclesiæ Clero clementiam probaverit, & propriæ manus subscriptione firmarit, atque in hac fide sit factus Anti-Papa, testatur sanctus Cyprianus in litteris ad Antonianum. Ut Schisma stabiliret, postmodò cœpit Decretum infamare de prævaricatione Evangelii,

atque

atque ita semetipsum facere ex Anti-Papa etiam Hæresiarcham. Quòd Para-Synagoga ad Schisma, & Schisma sit recta via ad hæresim, insinuat in litteris ad Rogatianum Novensem Episcopum idem Cyprianus. Et in libris ad Quirinum scribit : *Schisma non est faciendum, etiamsi in una fide, & in eadem traditione permaneat, qui recedit.* Et quòd Schisma solvat unicum dumtaxat animæ nostræ cum Matre Ecclesia & Deo Patre vinculum, disertè affirmat in Canonicis ad sanctum Amphilochium litteris etiam magnus Basilius : *Hæreses dicimus eos, qui omninò abrupti sunt, & in ipsa fide abalienati; Schismata autem eos, qui propter aliquas Ecclesiasticas causas, & medicabiles quæstiones inter se dissident.*

Lib. 3. cap. 86.

Verùm his obstare videtur ipse sanctus Optatus, dicens de Schismaticis : *Errando rebelles abscedunt.* Utique errando circa fidem. Et in fratris sui apud Sardos defuncti funebri encomio scribit sanctus Ambrosius : *Quamquam Lucifer pro fide exulasset, & fidei suæ reliquisset hæredes, Satyrus tamen non putavit fidem esse in Schismate. Nam etsi fidem erga Deum tenerent, tamen erga Dei Ecclesiam non tenebant, cujus patiebantur velut quosdam artus dividi, & membra lacerari. Etenim cùm propter Ecclesiam Christus passus sit, & Christi corpus Ecclesia sit, non videtur ab his exhiberi Christo fides, à quibus evacuatur ejus Passio, corpusque distrahitur.* Eodem modo loquitur sanctus Cyprianus. Etenim nescio quis Magnus rogaverat, cur datum per Novatianenses Baptisma non foret validum? Videtur admisisse datum per hæreticos non tenere, sed dubitasse de dato per Novatianenses, quòd hi essent dumtaxat Schismatici, ideoque circa fidem non errarent : Quòd eundem Deum crederent, quòd observarent eandem baptizandi legem, quòd idem Symbolum profiterentur. Et Cyprianus respondit : *Sciat, quisquis hoc opponendum putat, primùm non esse unam nobis & Schismaticis Symboli legem, neque eandem interrogationem. Nam cum dicunt,* Credis remissionem peccatorum & vitam æternam per sanctam Ecclesiam, *mentiuntur in interrogatione, quando non habeant Ecclesiam.* Etiam Antoniano Episcopo roganti, quam hæresim Novatianus induceret, respondit quòd humanam & novam contra Divinum Institutum atque Dogma tentaret fabricare Ecclesiam. Et certè quòd Schismatici de Catholica Ecclesia errent, frequenter docet etiam sanctus Augustinus. Errant plura. Primò, Quòd circa motam ab ipsis litem tota Ecclesia errare possit, atque erret. Secundò, Quòd tota Ecclesia possit labi in prævaricationem, atque ita perire. Tertiò, Quòd extra universalem Ecclesiam possit esse justitia ac salus.

Ep. 76.

Respondeo hoc argumentum non carere nodis. Attamen nullus est in testimonio sancti Optati. Etenim loquitur de errore non dogma-

tis

tis, sed vitæ, qui committitur vagando extra gregem : Qui omninò esse potest per solam sine hæresi Apostasiam. Sanctus Ambrosius rectè affirmat apud Schismaticos non esse fidem. Nec actualem, nec habitualem. Etenim vera fides debet per charitatis exordia operari seu effici : Et in Schismaticis nihil remanet charitatis. Si namque ipsius aliquid haberent, non lacerarent corpus Christi, quod est Ecclesia. Eorum igitur fides est dumtaxat humana credulitas : Dæmoniorum fides, non Christianorum. Sanctus Ambrosius item loquitur de solo schismate Luciferi. Et ejus frater Satyrus rectè censuit apud ipsum non dumtaxat deesse fidem, sed insuper grassari perfidiam & hæresim. Etenim Lucifer Romanæ Ecclesiæ Decretum, quod lapsis apud Ariminum Episcopis sanxit reddendum gradum atque Episcopale officium, damnavit ut iniquum, perversum, ac Apostolicæ disciplinæ prævaricatorium. Licet Ecclesiæ potestatem non negaverit, negavit tamen Decreti æquitatem, atque ita censuit universam Ecclesiam, licet non circa dogma, tamen circa universalem ac Apostolicam disciplinam posse falli ac prævaricari, adeoque & perire. Quæ est manifesta hæresis.

Porrò ratio, quâ sui fratris judicium firmat sanctus Ambrosius, est generalis, ac extenditur ad omnes Schismaticos. Etiam adducta per sanctum Cyprianum ratio. Quare distinguendum est duplex genus schismatis. Aliud propter Ecclesiæ disciplinam, aliud ob criminales causas, aut quæstiones circa Episcopalem promotionem. Primum supponit ac involvit universalem, aut certè Romanam Ecclesiam ex prævaricatione errasse ac periisse, ideoque semper includit & hæresin. Et tale fuit schisma Eusebianum in Philippopolitano conventu, Luciferi, Photii, Michaëlis Cerularii, ac etiam Firmiliani Cæsaræensis Archi-Episcopi, qui postmodò per pœnitentiam rediit ad pacem, ac eximiè sanctus evasit. Hi enim omnes Latinam, ipsamque Romanam Ecclesiam de vario circa disciplinam lapsu sunt calumniati. Eusebiana factio laboravit & Arianâ hæresi : Verùm non hæc sola, sed insuper in supremam Romanæ Cathedræ Monarchiam pervicacia fuit schismatis causa, ac hæresim hæresi accumulavit. Etiam Photius in primo Schismatis exordio Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam de nulla hæresi, sed de solo circa disciplinam lapsu accusavit, præsertim de Symboli additamento, ac prævaricatione Ephesini Canonis. Quinimmò videtur prima pleni schismatis exordia habuisse citra omnem hæresim, citra omnem Latinæ Ecclesiæ calumniam de hæresi aut eversione disciplinæ. Dum nempè ex odio & contumacia in sanctum Ignatium sectatus est damnatum à Romana Ecclesia altare Gregorii Syracusani, atque ita semetipsum

excluſit ab omni Catholica communione. Et hæc eſt ſecunda ſchiſmatis ſpecies. Et tale etiam fuit Schiſma Novatiani. Item Schiſma Majorini contra ſanctum Cæcilianum Carthaginenſem Epiſcopum. Et omne Schiſma ex Para-Synagoga ducens originem. Nam ab Eccleſia damnatus ob crimen, vel ob electionis vitium extruſus Epiſcopus omninò poteſt ſuam damnationem prætendere iniquam, nolle obtemperare, ſibi novum Altare præſumere, & tamen non damnare Eccleſiam, nec cum Donato aut Lucifero garrire, quòd Chriſti Domini hæreditas perierit de toto terrarum orbe, atque contracta ſit ad ſolos Afros, aut ad ſolam Maſtrucam Sardorum. Quicumque novum Altare erigens iſta garrit, eſt non dumtaxat Schiſmaticus, ſed & hæreticus. Et ita paſſim omninò fit etiam in ipſo exordio.

Omne Schiſma, licèt ſine hæreſi ſit, eſt deteſtabile facinus, horrendum peccatum. In quarto adversùs Creſconium Donatiſtam libro ſanctus Auguſtinus affirmat ipſum, licèt non finalis impœnitentiæ crimen, eſſe tamen crimen in Spiritum ſanctum. Quia nempè, teſte ad Epheſios Apoſtolo, fraternæ pacis & unitatis vinculum ſervatur in Spiritu ſancto : *Et ipſum profectò violat, qui Schiſma committit.* Et quoſdam Donatiſtas, affirmantes per ipſum non in Deum, ſed in hominem peccari, idem Auguſtinus affirmat deſipere. Et quidem eſt peccatum in hominem. Eſt enim fraternum odium. Hinc in libris de Baptiſmo pergit Auguſtinus : *Nulli ſchiſmata facerent, ſi fraterno odio non excœcarentur.* Eſt igitur non qualecumque odium, ſed mentem excœcans. Notandum eſt ſignum diſtributivum, *Nulli :* Evincit fraternum odium eſſe adæquatam cauſam ſchiſmatis. Hujus odii cauſas idem Auguſtinus exponit in vigeſimi quinti Pſalmi enarratione, hæc verba, *Et in Domino ſperans non infirmabor*, commentans : *Quid eſt in Domino ſperans ? Ille enim titubat inter malos, qui non in Domino ſperat. Hinc factum eſt, ut ſchiſmata fierent. Trepidaverunt inter malos, cùm ipſi pejores eſſent, & quaſi nollent eſſe boni inter malos. O ſi frumenta eſſent, uſque ad tempus ventilationis paleam in area tolerarent. Sed quia palea erant, flavit ventus ante ventilationem, & rapuit de area paleam, & projecit in ſpinas.* Agit de Donatiſtis, qui Cæcilianum Carthaginenſem Epiſcopum eſſe traditorem, ac omnem illi communicantem Eccleſiam dixerunt infectam ejus contagio, omnes nos uti ſcabioſos oderunt, ac ex iſto odio receſſerunt à noſtro Altari, atque novum ſibi erexerunt. Rectè Auguſtinus dicit : *Cùm ipſi pejores eſſent.* Hoc enim egregiè lucet ex Secundi Tigiſitani Epiſcopi, tunc per Numidiam Primatis, ſcelerata Synodo, cujus Acta exponit in primo libro ſanctus Optatus. Eandem iſti odio cauſam aſſignat in litteris ad reverſos ex Novatiani ſchiſ-

Lib. 1. cap. 11.

Concione 2.

ma-

mate Romanos Confessores sanctus Cyprianus : *Etsi videntur in Eccle-* Ep 51.
sia esse zizania, non tamen impediri debet fides aut charitas nostra, ut quoniam zizania esse in Ecclesia cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus. Demonstrat Dominicum agrum sine zizaniis, Dominicam Aream esse non posse sine paleis, & horum eradicationem aut eventilationem non ad nos spectare, sed ad solum Dominum Deum. Affirmat hoc Divinæ Majestati reservatum officium ab illis, qui ex isto prætextu deserunt Ecclesiam, præsumi atque invadi, & prosequitur : *Superba est ista obstinatio, & sacrilega præsumptio, quam sibi pravus furor assumit. Et dum dominium sibi semper quidam, plusquam mitis justitia deposcit, assumunt, de Ecclesia pereunt : Et dum se insolenter extollunt, ipso suo tumore cœcati veritatis lumen amittunt.* Affirmat schisma esse superbam obstinationem, sacrilegam præsumptionem, pravum furorem, sacri Dominii assumptionem, insolentem extollentiam, mentis cœcativum tumorem. Agit in Novatianensis contra Pœnitentes lapsos duritiæ sectatores. Uti Donatistæ ob non ejectos è communione aut gradu Traditores, ita ob receptos in Ecclesiam Idololatras Novatianenses dixerunt Catholicam Ecclesiam esse maculatam, è virgine demutatam in meretricem, ideoque & extinctam : Hinc de ipsa exiverunt, & quasi novam sibi fabricarunt. Quæ ex clementi Zephyrini Pontificis in pœnitentes Mœchos Decreto concepta ratio permovit etiam plures Montanistas, nostrum Tertullianum, ac omnes Tertullianistas. Attamen hæc non est adæquata schismatici in fratres odii causa. Etenim ipsam Novatiani personam in istud perduxit Romani Episcopatûs ambitio : Hæc illi creavit invidiam in sanctum Pontificem Cornelium, odium in omnem illi communicantem Ecclesiam. Sic etiam incœpit Photius, ac plures alii. Alii cœperunt ab impatientia suæ damnationis. Ex ipsa invidiam in istius auctorem, hinc conceperunt odium in omnem ejus communionem. Sic tandem ex Para-Synagoga schisma fecerunt. Proindè fraterni odii causa est varia, istud verò odium est adæquata causa schismatis.

Schismatis iniquitatem insigniter demonstrat in libro de Unitate Ecclesiæ sanctus Cyprianus. Exaggerat cujusvis discordiæ malum, ac pergit : *Quam sibi igitur pacem promittunt inimici fratrum? Quæ sacrificia celebrare se credunt æmuli Sacerdotum? An secum esse Christum, cùm collecti fuerint, opinantur, qui extra Christi Ecclesiam colliguntur? Tales etiamsi occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluitur. Inexpiabilis & gravis culpa est discordiæ, nec passione purgatur. Esse Martyr non potest, qui in Ecclesia non est. Ad Regnum pervenire non poterit, qui eam, quæ regnatura est, derelinquit. Occidi talis potest, coronari non potest. Sic se Christianum profitetur, quomodò & Christum Diabolus sæpè mentitur. Aversandus est talis, atque fu-*

giendus, quisquis fuerit ab Ecclesia separatus. Perversus est hujusmodi, & peccat, & est à semetipso damnatus. An esse sibi cum Christo videtur, qui adversùs Dei Sacerdotes facit? Qui se à Cleri ejus & plebis societate secernit? Arma ille contra Ecclesiam portat, contra Dei dispositionem repugnat: Hostis Altaris, adversùs sacrificium Christi rebellis, pro fide perfidus, pro Religione sacrilegus, inobsequens servus, filius impius, frater inimicus, contemptis Episcopis & Dei Sacerdotibus derelictis constituere audet aliud Altare, precem alteram illicitis vocibus facere, Dominicæ hostiæ veritatem per falsa sacrificia prophanare. Nec dignatur scire, quoniam qui contra ordinationem Dei nititur, ob temeritatis audaciam divinâ animadversione puniatur. Declamat in schisma Feliciſſimi Diaconi, & ipsi adhærentium quinque Presbyterorum. Hinc urget derelictum Clerum & plebem, contemptos Episcopos, spretos Sacerdotes. Et hujusmodi ex Para-Synagoga ortum schisma est inter omnia leviſſimum. Quantum tamen sit facinus, demonstrat ex horribili in Chore, Dathan, & Abiron Divina vindicta, quæ non solos auctores invasit, sed & omnes sequaces. Ita terret seductam à Feliciſſimo plebem. Et quoniam etiam Schismatum sequaces Christiani tunc ob commune nomen rapiebantur ad Martyria, operosè demonstrat illa non prodesse: Ejusmodi homines occidi, non coronari.

Agit etiam in Novatiani Schisma, garrientis Ecclesiam è Lapsorum contagio periisse. Hinc adjungit Schisma esse crimen quovis lapsu atque idololatriâ longè gravius. Et probat: *Hic*, utique apud Pœnitentes lapsos, *Ecclesia quæritur; illic*, apud istius pœnitentiæ Schismaticos refutatores, *Ecclesiæ repugnatur. Hic potest necessitas fuisse, illic voluntas tenetur in scelere. Hic qui lapsus est, sibi tantùm nocuit; illic qui hæresim aut schisma facere conatus est, multos secum trahendo decepit. Hic animæ unius est damnum, illic periculum plurimorum. Certè peccasse se hic & intelligit, & lamentatur, & plangit; ille tumens in peccato suo, & in ipsis sibi delictis placens, à Matre filios segregat, oves à Pastore sollicitat, Dei Sacramenta disturbat. Et cùm Lapsus semel peccaverit, ille quotidiè peccat. Postremò, Lapsus, Martyrium postmodo consecutus, potest regni Promissa percipere; ille si extra Ecclesiam fuerit occisus, ad Ecclesiæ non potest præmia pervenire.* Hoc meritò urget adversùs Novatianum. Hic enim ipse lapsus adversùm nos de Martyrio singulariter gloriabatur. Esse crimen idololatria gravius affirmat etiam
Ep 162. in litteris ad quosdam Donatistas sanctus Augustinus, & probat ex dispari in idololatras ac in Schismaticos Divina vindicta: *Qui*, Judæi in Deserto, *fecerunt idolum, usitata gladii morte perempti sunt; qui verò schisma facere voluerunt, hiatu terræ Principes devorati, & turba consentiens igne consumpta est. Diversitate pœnarum diversitas agnoscitur meritorum.* Quod ipsum scribit in litteris ad Emeritum, Donatistarum Cæsaræensem in

Mau-

Mauritania Episcopum, ac in primo libro de Baptismo. In secundo ejusdem operis libro repetit istud ipsum, atque adjungit Schisma esse crimen gravius etiam traditione sacrorum Codicum aut Vasorum. Eadem docet sanctus Optatus, addens Schisma etiam homicidio esse sceleratius. Quæ omnia firmari possint plurimis testimoniis aliorum Patrum. Ep. 164 Cap. 8. Cap. 6.

In laudato superiùs loco sanctus Optatus à Schismate procedit ad hæresim: *Hæretici, veritatis exules, sani & verissimi Symboli desertores, de sinu Ecclesiæ sanctæ impiis sensibus depravati, contempto quod benè fuerant geniti, ut ignorantes & rudes deciperent de se nasci voluerunt. Et qui jam dudum vitalibus pasti fuerant cibis, corruptela malæ digestionis, in pernicie miserorum, disputationibus impiis venena pestifera vomuerunt.* Per sanum ac verissimum Symbolum intelligit Apostolicum. Hoc enim Latina Ecclesia, etiam post Nicænam Synodum, constanter perrexit tradere suis Competentibus. Et reverà est inter omnia verissimum: Etiam respectu Nicæni. Sanctus item Optatus loquitur non de natis in hæresi, sed de solis Apostatis. Verba, *De se nasci voluerunt*, evincunt hîc agi de solis Hæresiarchis. Et ipsa exponit sanctus Irenæus: *Ante Valentinum non fuerunt qui sunt à Valentino, neque ante Marcionem erant qui sunt à Marcione, neque omninò erant aliqui sensus maligni, quos supra enumeravimus, antequam initiatores & inventores perversitatis eorum fierent.* Quia nempè Valentinus & Marcion, item Martinus Lutherus ac Joannes Calvinus, & generatim omnes Hæresiarchæ, legitimum ac sacrum Catholicæ Matris uterum seu fontem, & authenticum Evangelicæ Scripturæ aut Traditionis semen, ex quo fuerant ritè geniti, contemnentes voluerunt ad circumscribendam simplicem plebem nasci de semetipsis, semetipsos erigere in novum novi Dogmatis caput, & ex pestifero suorum phantasmatum spermate deinceps abortiri non Christianos, sed Valentinianos, Marcionitas, Lutheranos, aut Calvinistas. Lib. 3. cap. 4.

Porrò de generali hæreseos definitione scribit in Præfatione libri de Hæresibus sanctus Augustinus: *Non omnis error hæresis est, quamvis omnis hæresis, quæ in vitio ponitur, nisi errore aliquo hæresis esse non possit. Quid ergò faciat hæreticum, regulari quádam definitione comprehendi, sicut ego existimo, aut omninò non potest, aut difficillimè potest.* Et in libro de Gestis Synodi Diospolitanæ: *Quatenùs definiendus sit Hæreticus, est non levis quæstio.* Quod ipsum in duodecimo ad Imperatorem Justinianum libro tradit Facundus Hermianensis Episcopus: *Non autem me quisquam illud in præsenti libro putet aggressum, ut definiam quid sit, quòd Hæreticum faciat, quia hoc tantùm monstrare proposui neminem pro talium quæstionum ignorantia in Ecclesia viventem sive defunctum, qui se docilem Christianæ doctrinæ præbet aut præbuit,* Cap. 6.

buit, hæreticum debere judicari. Nam si nunc Ecclesia quædam Christi schola est, omnesque fideles ejus Christi dicuntur esse discipuli, nec quisquam potest veraciter dici discipulus, qui non aliquid discit, neque discitur nisi quod ignoratur, procul dubio aut docilis ignorantia non facit hæreticum, aut omnis Christi Discipulus erit hæreticus. Et quis jam Catholicus esse dicetur, si omnis qui de Christiana Religione aliquid discit, hæreticus est dicendus? Quod si etiam credantur aliqui sic omnia didicisse, ut nihil jam possint habere quod discant, quia tamen aliquid ignorabant antequam discerent, ex hæreticis videbuntur facti Catholici, atque ita colligitur, ut nullus inveniatur in Ecclesia Christi, qui non aut esse aut fuisse perhibeatur hæreticus. At hoc dicere vel putare, cum impiissimum, tum etiam nimis absurdum. Scire igitur debemus, quòd Hæreticum non faciat ignorantia, quæ doctrinæ veritatis contumax non est, sed potiùs obstinata defensio falsitatis. Ad hanc obstinationem pertinere dicimus, immò principatum in ea tenere firmamus, illas etiam doctrinas, quas quidam non quasi minùs intelligendo Scripturas Divinas, sed eis apertè resistendo, solâ præsumptione spiritûs condiderunt, sicut Manichæus, atque Origenes, & cæteri, qui non ut alii sequentes eorum intentionem in abstrusis quæstionibus erraverunt, sed super illas elati melius se credidерunt vel sapere vel dicere. Nam si obstinatus ille dicendus est, qui non credit Ecclesiæ Constitutis earumdem Scripturarum auctoritate firmatis, quantò deterioris obstinationis dicendus est, qui ipsis Divinis Scripturis dedignans acquiescere, inviolabili earum plenitudini aut abrogat veritatem, aut aliquid deesse putat, quòd propriâ debeat adinventione supplere? Quibus autem in rebus hæc obstinatio hæresis habenda sit, majoris est quæstionis.

Affirmat varia. Primò, quòd simplex alicujus Evangelici Dogmatis ignorantia, aut simplex error non faciat Hæreticum. Alioqui Ecclesia esset hæreticis plenissima. Immò omnes Christiani essent hæretici. Etiam ipsi Apostoli. Nam antè acceptum in Pentecoste lumen multa ignoraverunt. Quæ omnia Facundus facundissimè demonstrat. Et ex his concludit Theodorum Mopvestienſem Episcopum, licet in quibusdam errasset, non posse damnari hæreseos. Secundò dicit ad Hæresim requiri contumaciam & obstinationem: Hæresim esse obstinatam defensionem falsitatis. Requiri contumacem obstinationem, aut adversùm ipsas Sacras Litteras, aut adversùm contenta in ipsis dogmata. Tertiò dicit hanc obstinationem posse esse variam, ideoque quibus in rebus sita sit Hæresis, esse majoris quæstionis.

Hæc lucem accipere possint ex sancti Hieronymi Commentario super caput quintum epistolæ ad Galatas: *Quicumque aliter Scripturam intelligit, quam sensus Spiritûs sancti flagitat, quo conscripta est, licèt de Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest, & de carnis operibus est, eligens quæ prava sunt.* Agit de obstinato sui devii intellectûs defensore. Ve-

Verùm quid si iste intellectus non deviet à recto dogmate? Sanctus Augustinus & alii Africani Doctores hunc Sapientis locum, *Qui baptizatur à mortuo, quid proficit lavatio ejus*, constanter intellexerunt de accepto apud Hæresim Baptismate: Et à littera deviarunt. Apostolica ad Romanos epistola habet: *Necessitatibus Sanctorum communicantes.* At verò sanctus Optatus constanter legit, *Memoriis Sanctorum*, utique Principum Apostolorum, *communicantes*, & ex hujus communionis defectu concludit Donatistas esse Schismaticos. Palàm deviavit ab Apostoli littera, & litterali sensu. Plura sunt similia sanctorum Patrum Scripta. Fuerunt orthodoxa, sed devia à scopo sacri Scriptoris. Quid si sua Scripta obstinatè defendissent, fuissentne hæretici? Præsertim si non recessissent ab Ecclesia ac ejus Altari. Sanè existimo, quòd hæretici non fuissent. Alioquin etiam adversùs Stephanum Pontificem litigans sanctus Cyprianus fuisset hæreticus. Proindè ista sancti Hieronymi censura est justo durior. Nec tantùm quibus in rebus, sed etiam quanta & qualis obstinatio requiratur ad hæresim, est involuta quæstio. Hinc & sanctus Augustinus & Hermianensis Facundus rectè dixerunt istius quæstionis, adeoque & Hæreseos definitionem esse difficilem.

Quòd non quævis obstinatio faciat hæreticum, lucidè docet in epistola ad quosdam Donatistarum Episcopos sanctus Augustinus: Ep. 162. *Qui sententiam suam, quamvis falsam atque perversam, nullâ pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia præsumptionis suæ pepererunt, sed à seductis atque in errorem lapsis Parentibus acceperunt, quærunt autem cautâ sollicitudine veritatem, parati corrigi cùm invenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Tales ergò nisi vos esse crederem, nullas fortasse vobis litteras mitterem.* Quæ verba, præsertim quòd non ad simplices Idiotas, sed ad Donatistarum Episcopos scribantur, sunt benè notanda. Quis enim dubitet in istis, licèt orthodoxam veritatem ac unitatem qualitercumque dilexerint, fuisse aliquid obstinationis? Quomodo aliter mansissent Schismaticorum atque Hæreticorum, & quidem Donatistarum, Episcopi atque Doctores? Etiam in libro de Unitate Ecclesiæ idem Augustinus affirmat quosdam in schismate aut hæresi posse vagari, & tamen nondum esse schismaticos & hæreticos. Ad schisma & hæresim requirit *sacrilegam dissensionem, furiosam pertinaciam, contentionem obstinatissimam, confirmatum contra Ecclesiam furorem, apertissimæ veritati malo studio contradictionem.* Addit hominem, licèt non ab omni peccato, tamen ab hæresi & schismate purgari etiam per carnalem caliginem. Hodierna Schola diceret: Per crassam ignorantiam. Cap. 25.

Etiam in quarto libro de Baptismo contra Donatistas idem Augusti-

Cap. 16. stinus scribit : *Si aliquis hoc idem sentiat de Christo, quod Photinus opinatus est, & hoc credat esse Fidem Catholicam, nondum eum dico esse hæreticum, nisi manifestata doctrina Catholicæ Fidei resistere maluerit, & illud quod tenebat, elegerit.* Et in libris de Dei Civitate : *Qui in Ecclesia Christi morbidum aliquid pravumque sapiunt, si correpti ut sanum rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera ac mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt,*

Cap. 3. *hæretici sunt.* Alludit ad Apostoli verba in epistola ad Titum : *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devita.* Per correptionem intelligit non hæresi posteriorem, quæ fit ad hæreticum revocandum aut damnandum, sed correptionem hæresi priorem, ex cujus contemptu quis de errante fit hæreticus. Docet neminem censendum hæreticum, nec uti talem devitandum, nisi qui duplicem correptionem contempserit. Ejusdem sententiæ est in Commentario ad præfatum Apostoli locum etiam sanctus Hieronymus. Duplicis ab Apostolo requisitæ correptionis dat hanc causam : *Quòd scilicet non sufficiat tantùm semel eum corripi vel commoneri, qui aliquo sit depravatus errore, sed & secunda sit ei adhibenda doctrina, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Qui semel bisque correptus audito errore suo non vult corrigi, errare existimat corrigentem, & è contrario se ad pugnas & jurgia verborum parans, eum vult lucrifacere, à quo docetur.* Obstinatio igitur, quæ facit hæreticum, omninò est difficilis definitu. Et omnis ab hæresi excusans causa non semper excusat ab omni peccato. Sanctus Augustinus in libris contra Cresconium tandem comprobat hanc ab illo datam definitionem : *Hæresis est diversa sequentium Secta.* Sequentium diversa Christiana dogmata. Secta pertinax & obstinata. Et hæc definitio comprehendit omnem hæreticum, & Apostatam, & natum. Et in laudato superiùs loco sanctus Optatus. Licèt de solis Hæresiarchis loquatur, nihilominus affirmat omnem hæresim schismate, & omnem hæreticum esse Schismatico longè nequiorem. Et jure merito. Omnis enim hæresis includit Schisma. Et Schismaticus est tantùm quoad partem laceratus ab Ecclesia, hæreticus est plenè desciscus. Quod ipsum multis hîc confirmat noster Septimius. In Illustrium virorum Catalogo habet sanctus Isidorus Episcopus Hispalensis : *Primasius Africanus Episcopus composuit sermone Scholastico de hæresibus tres libros, directos ad Fortunatum Episcopum, explicans in eis quodolim Beatissimus Augustinus in libro hæreseon, morte interveniente, imperfectum reliquerat. In primo namque ostendens, quid hæreticum faciat, in secundo & tertio digerens quid hæreticum demonstret.* Istos tres perditos aut latentes libros utinam Divina Bonitas reddat suæ Ecclesiæ. Ex ipsis firmè discemus, quanta & qualis pertinacia requiratur ad hæresim.

A-

CAPUT VI.

Quid censeat Paulus de hæresi, & unde illa nomen habeat.

NEc diutius de isto, si idem est Paulus, qui & alibi hæreses inter carnalia crimina numerat, scribens ad Galatas; & qui Tito suggerit hominem hæreticum pòst primam correptionem recusandum, quòd perversus sit ejusmodi, & delinquat, ut à semetipso damnatus. Sed & in omni penè epistola de adulterinis doctrinis fugiendis inculcans, Hæreses taxat, quarum opera sunt adulteræ doctrinæ: Hæreses dictæ Græcâ voce ex interpretatione electionis, quâ quis sive ad instituendas, sive ad suscipiendas eas utitur. Ideò & sibi damnatum dixit hæreticum, quia & in quo damnatur, sibi elegit. Nobis verò nihil ex nostro arbitrio inducere licet, sed nec eligere quòd aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos Domini habemus auctores, qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio, quod inducerent, elegerunt; sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus adsignaverunt. Itaque etiamsi Angelus de cælis aliter evangelizaret, anathema diceretur à nobis. Providerat jam tunc Spiritus sanctus futurum in virgine quadam Philumene Angelum seductionis, transfigurantem se in Angelum lucis, cujus signis & præstigiis Apelles inductus, novam hæresin induxit.

SCHOLION.

Nec diutius de isto, &c.

IN priori ad Corinthios epistola sanctus Paulus ex professo non scripsit contra hæreses, sed contra schismata : Et ex his sumpsit occasionem dicendi aliquid etiam de hæresibus. Et præsertim hoc : *Nam oportet & hæreses esse.* Palàm insinuat atque affirmat hæreses esse schismate nequiores. Ducit affirmativum argumentum à genere ad speciem. Et ipsum Septimius multis expositi in præcedenti capite. Nunc pergit : *Nec diutius de isto* Utique argumento, quo Apostolus per solam consequentiam docet hæreses esse pravas. *Si idem est Apostolus.* Sensus est : Apostolus in variis locis disertè ac directè damnat hæreses, ideoque locum illum, in quo id facit per solam consequentiam, dimittamus. Dubitandum non est, quin etiam in isto loco istud ipsum doceat : Est enim idem Apostolus. Hoc igitur capite quædam ex istis disertis ac directis locis Septimius adducit. Et primus est ex quinto capite epistolæ ad Galatas, ubi inter scelerata ac ad æternas gehennas damnanda carnis opera ponit & Sectas, sive hæreses.

Hominem hæreticum post primam correptionem recusandum, &c.

Hic est secundus Apostoli locus, ex quo Septimius confirmat suam assertionem. Nos hodie constanter legimus hoc modo : *Hæreticum hominem post unam aut alteram correptionem devita.* Olim plures codices omiserunt voces : *Aut alteram.* Et ita habuit etiam Codex Septi-
Ep. 55. mii. Eodem modo legit sanctus Cyprianus in litteris ad sanctum Pon-
Cap. 78. tificem Cornelium, ac in tertio libro ad Quirinum. Erasmus laudatæ epistolæ addidit : *Et alteram.* Verùm quòd omnia antiqua sancti Cypriani exemplaria omittant ista verba, adeoque quòd Erasmus temerarias ac violentas manus tanto Doctori injecerit, rectè affirmat in suis scholiis Jacobus Pamelius. Etiam in secundo libro de Patriar-
Cap. 6. cha Abraham habet sanctus Ambrosius : *Hæreticum hominem post primam correptionem devita.* Eandem lectionem sequitur in commentario ad decimumseptimum caput sancti Lucæ, ac in secundo Sermone super Prophetiam sancti Danielis. Eodem modo ipsum Apostoli contextum legit Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, atque commentatur : *Hujusmodi homines, ut sint inexcusabiles, semel corripi oportere docet Apo-*

Apostolus. Frequentius enim correpti fiunt exercitatiores in malo. Cogere autem illos videtur, qui sæpè corripit, ut solicitiores sint ad perditionem multorum. Ideò dimittendos, ut negligentiores effecti vel soli fortè depereant. Hic Commentarius evincit istam lectionem tunc fuisse famosam atque communem. Sanctus Hieronymus legit nobiscum, *Post unam & alteram*, & adjungit: *Legitur in Latinis Codicibus, quod verum Papa quoque Athanasius approbabat*, Post unam & alteram correptionem. *Quòd scilicet non sufficiat tantùm semel eum corripi, qui aliquo sit depravatus errore, sed & secunda sit ei adhibenda doctrina.* Affirmat in Græcis, *Post unam*, in Latinis Codicibus passim haberi, *Post unam & alteram*: Et hanc lectionem placuisse etiam sancto Athanasio. Attamen Theodoretus, sanctus Joannes Chrysostomus, Theophylactus, aliique Græci legunt, *Post unam & alteram*: Quare olim etiam apud ipsos fuit varietas. Verùm hæc omnis nec obest nec prodest præsenti scopo nostri Doctoris. Apostolus agit de correptione, qua jam contumax emendetur, aut damnetur hæreticus. Quare in superius adducto loco sanctus Augustinus, hæc ejus verba applicans ad correptionem, cujus contemptus facit hæreticum, quibusdam videtur esse ipsis abusus. Sacræ Scripturæ litteram detorquere fuit Aforum Doctoribus semper familiare.

Sed & in omni penè epistola, &c.

Quod Apostolica ad Titum epistola pluribus insectetur hæreticos, est omnibus manifestum. Et hinc notandum est, quod in Ecclesiastica Eusebii Cæsaræensis historia scribit de Augusti Traiani Imperio ac sancti Simeonis secundi Hierosolymitani Episcopi Martyrio antiquus Hegesippus: *Ad illa usque tempora, quandoquidem si qui erant, qui salubrem & sinceram salutaris prædicationis regulam depravare & corrumpere studebant, in obscuris tenebrarum latebris delituerint, Ecclesia integra & incorrupta permanserat. Cæterùm postquam Sacer Apostolorum Chorus varium vitæ exitum, & diversa mortis genera pertulerat, præterieratque illorum ætas, quibus à Christo donatum erat, ut auribus Divinam ipsius sapientiam coram acciperent, tunc certè falsa & veteratoria impii erroris conspiratio exordium cœpit, idque illarum fraude & astutia, qui doctrinam à veritate penitus alienam disseminare laborarunt, & qui, cùm nemini Apostolorum amplius vita suppeteret, deinceps jam nudo capite, ut aiunt, sincero veritatis sermoni falsam & commentitiam doctrinam ex adverso opponere pro viribus niterentur.* Hæc, inquam, verba videntur non per omnia subsistere. Et quidem quod post Apostolorum mortem sceleratæ hæreseon factiones cœperint liberiùs ebullire ac vomere, est longè verissimum. At quòd sub Apostolis Lib. 3. cap. 26.

latuerint in antris, & apertè nec ſpuerint, eſt devium à vero. Etenim quòd Simon Magus, omnium hæreticorum fons & Princeps, ſacrilega ſua dogmata plenè aperto capite ſpuerit in ipſa Romana urbe, docent & ipſi per Imperatorem Claudium erecta ſtatua, & ſancti Petri Apoſtoli in ipſum glorioſa pugna. Quòd ob hæreticam ac magicam iſtic prædicationem fuerit donatus ſolemni ſtatuâ, teſtantur Juſtinus Martyr, ſanctus Irenæus, Tertullianus, Cæſaræenſis Euſebius, ſanctus Cyrillus Hieroſolimæ Epiſcopus, ac Theodoretus. Et ſanctus Irenæus addit de ſceleratis Gnoſticis : *Habent vocabula à Principe impiiſſimæ ſententiæ, à Simone dicti Simoniani, à quibus falſi nominis ſcientia accepit initia.* Et iterùm : *Omnes qui adulterant veritatem, & præconium Eccleſiæ lædunt, Simonis Samaritani Magi, diſcipuli & ſucceſſores ſunt.* Et de Barbelitis ſcribit : *Ex Simonianis multitudo Gnoſticorum Barbelo exurrexit, & velut è terra fungi manifeſtati ſunt.* Et in ſecundi libri Præfatione affirmat Simonem eſſe omnium generatim Gnoſticorum, etiam flagitioſiſſimi Marci Ægyptii, progenitorem. Sceleratum ex eodem Simone natum errorem, quo nulla bona opera, ſed ſolam fidem requiri ad ſalutem, nullaque flagitia aut facinora ipſi obeſſe aſſeruêre Gnoſtici, exponit in libro de Fide ac Operibus ſanctus Auguſtinus, ac pergit : *Quoniam hæc opinio tunc*, Apoſtolorum tempore, *fuerat exorta, Apoſtolicæ Epiſtolæ Petri, Joannis, Jacobi, Judæ, contra eam maximè dirigunt intentionem, ut vehementer adſtruant Fidem ſine operibus nihil prodeſſe.* Qui non cognita Gnoſticorum hæreſi ſperat Catholicas quatuor Apoſtolorum, ac item quaſdam ſancti Pauli epiſtolas intelligere, inſigniter circumſcribitur. Iſtam hæreſim enervare eſt palmaris iſtarum litterarum ſcopus. Nam qui Dei noſtri gratiam transferebant in luxuriam, qui Chriſtum negabant Dominatorem, qui cum Sodoma & Gomorrha exfornicati abibant poſt carnem alteram, qui blaſphemabant omnia Divina, qui ambulabant ſecundùm ſua deſideria ? Certè Gnoſtici. Eoſdem notat ſanctus Joannes Apoſtolus : *Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ.* Iſta enim ſceleratiſſima blaſphemia garriebat in ipſa Divina ſubſtantia eſſe tenebras & vacuum.

Lib. 1. cap. 20. Cap. 30. Cap. 33 Cap. 14. Epiſt. 1. cap. 1.

Eoſdem frequenter impetit etiam ſanctus Paulus. In prima ad Corinthios epiſtola probat ac firmat caſtum matrimonium. Rationem dat in ſuorum Commentariorum Procœmio Hilarus Romanæ Eccleſiæ Diaconus : *Perturbari enim Corinthii cœperant ab hæreticis de Matrimoniis.* Et ad ſeptimum iſtius epiſtolæ caput ſcribit : *Pravis ſenſibus Pſeudo-Apoſtolorum exagitati, qui nuptias per hypocriſim, ut puriores cæteris viderentur, ſpernendas docebant, hæc per epiſtolam ab Apoſtolo requirebant.* Nempè

pè exagitati à Gnosticis, damnantibus Matrimonia ut opus mali Principii. Eadem epistola frequenter laudat Deum & Christum. Audi causam ab eodem Hilaro : *Multæ enim Sectæ emerserant, quæ Evangelium Christi pro sensûs sui arbitrio asserebant.* Nempè Gnostici, de Deo & Christo portentosa fabulantes. *Pseudo-Apostoli nomen Christi per prudentiam mundi prædicabant, id est, admixta Philosophia, veterem legem & Prophetas reprobabant. Negabant Christum verè crucifixum, sed tantùm visum crucifigi, sicut nunc Marcion & Manichæus.* Hi enim sunt istud docti à Simone Mago. Eosdem taxat Apostolus his verbis : *Sapientia hujus mundi est stultitia apud Deum.* Cap. 4. Exponit Hilarus : *Pseudo-Apostoli, prudentes videri volentes in mundo, neque Deum Filium habere, neque Incarnationem veram esse, neque carnem posse resurgere prædicabant.* Quæ omnia sunt Simoniana Gnosticorum dogmata. Quòd in pluribus suis epistolis hæc invadat sanctus Paulus, variis in locis Hilarus eleganter demonstrat. Etiam falsi nominis scientiam aliquoties taxat idem Paulus. Quòd Gnosticos, eminentissimam suam supra Apostolos ac ipsum etiam Deum Creatorem scientiam jactantes, taxet ac damnet, constanter ac verè affirmat sanctus Irenæus. Nec tantùm Gnosticos, sed etiam Cerinthum ac Ebionem notant & damnant Apostolicæ litteræ. Etenim de sancto Joanne Evangelista scribit in virorum Illustrium Catalogo sanctus Hieronymus : *Joannes novissimus omnium scripsit Evangelium, rogatus ab Asiæ Episcopis, adversùs Cerinthum, aliosque hæreticos, & maximè tunc Ebionitarum dogma consurgens, qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse.* Fuisse purum hominem, natum ex Maria & Josepho. Quòd adversùs Cerinthum convenerit prima, in Actis per sanctum Lucam laudata, Apostolica Synodus, affirmat in Panario sanctus Epiphanius. Adversùm eosdem laudatus Evangelista in priori sua epistola eos qui Jesum solvunt, frequenter asseverat esse Anti-Christos. Adversùm eosdem etiam sanctus Paulus ac sanctus Petrus frequenter laudant & inculcant Christum esse passum in carne. Ista propositio per Apollinaristas, Nestorianos, ac Eutychianistas fuit horrendè aricta : Ob ipsam Ecclesia sustinuit horrendos motus. Apollinaristæ ac Eutychiani ex ipsa intulerunt & hanc : *Deus est mortuus.* Et ex ipsa suas blasphemias sunt conati firmare. At verò Nestoriani sunt istam hostilissimè aversati, & Catholicam voluerunt solam hanc : *Christus est mortuus.* Quod ipsum in opere contra Eutychianos, cujus compendium habes in Photii Bibliotheca, pertinaciter sustinuit orthodoxus Cyrensium Episcopus Theodoretus. Sanctorum Apostolorum scopum insigniter exponit sanctus Irenæus : *Cerinthus sub ecit Jesum non ex Virgine natum, fuisse autem Joseph & Mariæ Filium, similiter* Lib. 3. cap. 25.

ut reliqui omnes homines, & plus potuisse ustitia, & prudentia, & sapientia præ omnibus. Et post Baptismum descendisse Christum in eum ab ea Principalitate, quæ est super omnia, figura columbæ, & tunc annuntiasse incognitum Patrem, & virtutes perfecisse, in fine autem revolasse iterum Christum de JESV, *&* JESVM *passum esse, & resurrexisse, Christum autem impassibilem perseverasse, existentem spiritalem.* Idem Doctor in variis locis demonstrat eandem blasphemiam placuisse Valentinianis. Est stulta & scelerata, quæ JESVM judaicè scindit, blasphemia, ideoque ipsam horrendè impugnant ac detestantur laudati Apostoli. Eadem Apostolica prædicatio invadit Simonem Magum, ac natum ex ipso fungum Basilidem, garrientes nec ipsum JESVM, sed ejus loco Simonem Cyrenensem, aut quem alium fuisse à Judæis crucifixum. Et quidem Basilides Glauciam, sancti Petri Apostoli Scribam atque Interpretem, jactitabat suum Magistrum. Ita scribit in septimo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus. Quod si verum sit, potest ipse Glaucias Apostolica tempora maculasse. Quidquid sit, clarum est ipsorum etiam tempora non dumtaxat per tenebriones, sed insuper per manifestos sine fronte pugnantes hæreticos fuisse graviter infestata.

De primis hæreseon exordiis, de primitivis à Protoplastorum lapsu ad diluvium, & à diluvio ad linguarum divisionem temporibus
Lib. 1. cap. 5. scribit in Panario sanctus Epiphanius: *Nulla per id tempus in terris hæresis, opinionum nulla dissensio, cùm universi solâ hominis appellatione censerentur labio uno, unâque linguâ præditi. Pietas porrò atque impietas sola erat naturæ lege, aut uniuscujusque ad naturam accommodatâ voluntate definita, necdum error emerserat, sive disciplinâ comparatus, sive Scriptorum monumentis traditus. Neque igitur Judaismus, neque ulla alia Secta prodierat, sed, ut ita dicam, illa eadem obtinebat, quæ hodie in sancta Dei Ecclesia ac Catholica perseverat Fides, quæ cùm ab ipsis rerum primordiis viguisset, rursùs est postmodo patefacta. Etenim si quis ista solo veritatis studio impulsus velit expendere, non dubitavit sanctam atque Catholicam Ecclesiam omnium primam extitisse, dummodo scopum ipsum*
Cap. 7. *consideret.* Et de nostri generis usque ad Abraham decursu subjungit: *Hucusque Schytica quædam successio & appellatio mansit. Nulla verò adhuc hæresis erat, nec ullum aliud commentum præter Idololatriam irrepserat.* Quæ omnia videntur nec vera esse, nec sibi ipsis cohærere. Etenim quòd Pelagiana hæresis sit nata in ipso cœlo, in Paradiso prædicata per serpentem, Evæ persuasa, atque ita Cainum & ejus stirpem longâ successione corruperit, amplè demonstrat in epistola ad sacram virginem Demetriadem sanctus Prosper. Supremi inter prævaricatores Angeli, quem passim Luciferum appellamus, primum peccatum fuisse superbiam demonstrat in duodecimo Monasticarum Institutionum li-

libro Joannes Cassianus, ac insigniter exponit: *Lucifer indutus divinâ* Cap 4.
claritate, & inter cæteras supernas virtutes Conditoris largitate præfulgens, splendorem sapientiæ, & virtutum pulchritudinem, quâ ornabatur gratia Creatoris, naturæ suæ potentia, non munificentiæ illius beneficio se credidit obtinere. Et ob hoc elatus, tanquam qui ad perseverantiam puritatis hujus Divino non egeret auxilio, Deo se similem judicavit, utpotè qui nullius indigeret, quemadmodum Deus, liberi scilicet arbitrii facultate confisus, per illam credens affluenter omnia sibimet suppeditari, quæ ad consummationem virtutum, vel perennitatem summæ beatitudinis pertinerent. Non naturæ ac essentiæ, sed istam liberi arbitrii Divinam similitudinem Lucifer ambivit: In ista independentia voluit esse Deo similis. Istam superbiam & suis in cœlo collegis, & nostris in Paradiso Protoplastis persuasit, atque ita omnes sua cauda dejecit in terram. Quod ipsum tradunt alii passim Patres, præsertim sanctus Augustinus. Et quis non videt istam esse puram putam hæresim Pelagianam? Proindè hæc non dumtaxat priora diluvio sæcula fœdavit, sed etiam Paradisum, ipsumque cœlum.

Inter sancti Ambrosii opera exstat eruditus liber de Pœnitentia, quem in Illustrium virorum Catalogo Gennadius Massilienſis rectè adscribit Victori Cartennensi Episcopo in Mauritania Cæsaræensi, additque vixisse sub Geizerico, Arriano Rege Wandalorum. Hic lucidè demonstrat in Cain non solùm homicidium, sed plura fuisse facinora, præsertim hæc: *Sextum est, quod cùm homicidii scelus perficeret,* Cap. 7.
insuper & negavit, & putavit Deum alicujus facti ignarum, quem conscientiæ suæ secretum multasse persensit, cùm competens retuliſſet in oblationis suæ reprobatione repudium. Septimum crimen est, quod post mortem se non credidit perditus parricidio puniri, cùm ob infamiam criminis publicati ad præsens tempus se postulavit occidi. Quòd veniam desperans, ac desperatione cœcatus Cain Divinam circa humana opera providentiam excusserit, ac negaverit, ideoque se per omnis luxuriæ flagitia sit solari conatus, est constans doctrina Patrum. Hinc ipse ædificata Enochia exaltavit suum nomen in terris, ejus posteri invenerunt cantus, saltus, fucos, quævis corporis delectamenta ac ornamenta, atque ita per sua flagitia corruperunt omnem terram, & Divinam justitiam coëgerunt ad Cataclysmum. Et hinc de Gnosticis dicit sanctus Judas Apostolus: *Væ illis, qui in via Cain abierunt.* Reverà enim Gnostici duxerunt Cainam vitam. Et inter varia ipsorum frusta fuit & Caina hæresis, longè fœdissima. Cain est omninò ipsorum primus fons & Patriarcha. Proindè certum est ante diluvium fuisse hæreses. An etiam Idololatria fuerit, est obscura quæstio. Interim quomodo sanctus Epiphanius

nius affirmat Idololatriam fuisse ante hæresim, ac sine hæresi? Licèt enim nunc Christianis temporibus possit, tunc tamen illa sine hæresi esse non potuit. Omnis adultera de Deo aut ejus cultu doctrina tunc erat hæresis. Hæc sunt alterius loci. Attamen juvat insinuasse.

Hæreses dictæ Græcâ voce, &c.

Hæc verba, paucis mutatis, sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus inseruit suis libris Originum. Et quædam adjecit: *Hæresis Græcè ab electione vocatur, quòd scilicet unusquisque id sibi eligat, quod melius sibi esse videtur, ut Philosophi, Peripatetici, Academici, Epicurei, & Stoici, vel sicut alii, qui perversum dogma cogitantes arbitrio suo de Ecclesia recesserunt.* Et in alio ejusdem operis libro affirmat esse tres Medicorum hæreses: Methodicam ab Apolline, Empyricam ab Æsculapio, ac Logicam inductam ab Hippocrate. Proinde vox, *Hæresis*, quandoque indifferentem significationem habet, quandoque pravam. Quandoque enim quamvis, etiam à Divina lege permissam, opinionem significat, quandoque damnatam, quia traditæ per Divinam Majestatem doctrinæ adversam. Consonat in Commentario super epistolam ad Galatas sanctus Hieronymus: *Hæresis Græcè ab electione dicitur, quòd scilicet eam sibi unusquisque eligat disciplinam, quam putat esse meliorem.* Et in Commentario super epistolam ad Titum: *Nuncipsum Hæresis nomen videtur plenè ventilandum. Hæresis Græcè ab electione dicitur, quòd scilicet unusquisque id sibi eligat, quòd ei melius esse videatur. Philosophi quoque Stoici, Peripatetici, Academici, Epicurei, illius vel illius Hæreseos appellantur.* Et sanctus Epiphanius suo Panario inseruit etiam Stoicos, Pythagoreos, Platonicos, Epicureos, aliosque Philosophos, tanquam hæreses gentium, id est, varias opiniones. Sanctus Augustinus suo Hæreseon catalogo inseruit solas hæreses adversas Evangelio. Hæ enim solæ sunt propriæ novo Testamento. In libro Apologetico Tertullianus Christianam Religionem aliquoties appellat *Sectam*, ideoque hanc vocem accipit in bonum. An quis authenticus Scriptor ita accipiat & vocem, *Hæresis*, non facilè dixerim. Hodie apud omnes hæc pessimè sonat.

Lib. 8. cap. 3.

Lib. 4. cap. 4.

Cap. 5.

Cap. 46.

Ideò & sibi damnatum dixit, &c.

Utique Apostolus Paulus in epistola ad Titum: *Sciens quia subversus est qui ejusmodi est, & delinquit, cùm sit proprio judicio condemnatus.* Exponit in adducto Commentario laudatus Hieronymus: *Hæreticus propterea à semetipso dicitur esse damnatus. Fornicator, Adulter, Homicida, & cætera vitia per Sacerdotes de Ecclesia propelluntur; Hæretici autem in semetipsos sententiam ferunt, suo arbitrio de Ecclesia recedentes. Quæ receßio propriæ conscientiæ vi-*

videtur esse damnatio. Ita & sanctus Judas Apostolus scribit de Hæreticis: *Hi sunt qui segregant semetipsos.* Et consonat Dominicum in Evangelio verbum : *Qui non credit, jam judicatus est.* Et hæc quidem omnia testimonia sunt aptissima Doctoris nostri scopo. Etenim demonstrant hæresim esse facinus adeò enorme, ut propter ipsum homo damnetur, ac extra Ecclesiam projiciatur, non Episcopali aut quovis alieno, sed proprio sui ipsius judicio. Sequentia Doctoris verba commendant hanc fundamentalem, dignam scribi aureis litteris, infra adducendam in hoc ipso libro, & ibi latiùs elucidandam regulam : *Tenendum est, quod Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus* Cap. 21. *accepit à Deo.* Ex ipsa concludit nihil circa Christianum dogma posse novari aut mutari, ac omnem novationis aut mutationis non dumtaxat auctorem aut inductorem, sed etiam susceptorem aut electorem esse plenè damnatum à semetipso hæreticum.

Itaque etiamsi Angelus de Cœlis aliter evangelizet, &c.

Hic est tertius Apostoli locus, ex quo Doctor rectè demonstrat Hæresim esse crimen & facinus. Et hunc ipsius locum laudat ac elucidat in istius Apostolici loci Commentario sanctus Hieronymus : *Vir doctissimus Tertullianus adversus Apellem, & ejus virginem Philumenam, quam Angelus quidam Diabolici spiritus & perversus impleverat, hunc esse scribit Angelum, cui multò antè quàm Apelles nasceretur, Spiritûs sancti vaticinio sit anathema per Apostolum prophetatum.* Sed quidquid sit de Tertulliano, iste non est Apostoli sensus. Apostolus per Angelum non prævaricatorem intellexit, sed sanctum ac in cœlis glorioſum. Affirmat suam Evangelicam prædicationem esse adeò firmam, ut quivis, licet sanctus & cælestis Angelus, ipsam alterare attentans sit constantissimè anathematizandus. Est hypothesis impossibilis : Inducta ad assertionem reddendam irrefragabilem, nulli concussioni obnoxiam. Apellis & Philumenæ Attentata suo loco exponentur.

CAPUT VII.

Hæreses ipsæ à Philosophia subornatæ.

HÆ sunt doctrinæ hominum & Dæmoniorum, prurientibus auribus natæ de ingenio sapientiæ sæcularis, quam Dominus stultitiam vocans, stulta mundi in

confusionem etiam Philosophiæ ipsius elegit. Ea est enim materia sapientiæ sæcularis, temeraria interpres Divinæ naturæ & dispositionis. Ipsæ denique hæreses à Philosophia subornantur. Indè Æones, & formæ nescio quæ, & trinitas hominis apud Valentinum: Platonicus fuerat. Indè Marcionis Deus melior de tranquillitate: A Stoicis venerat. Et ut anima interire dicatur, ab Epicureis observatur. Et ut carnis restitutio negetur, de una omnium Philosophorum schola sumitur. Et ubi materia cum Deo æquatur, Zenonis disciplina est. Et ubi aliquid de igneo Deo allegatur, Heraclitus intervenit. Eædem materiæ apud hæreticos & Philosophos volutantur, iidem retractatus implicantur. Undè malum, & quare? Et undè homo, & quomodo? Et quod proximè Valentinus proposuit, Undè Deus? Scilicet de Enthymesi, & Ectromate. Miserum Aristothelem! Qui illis Dialecticam instituit, artificem struendi & destruendi, versipellem in sententiis, coactam in conjecturis, duram in argumentis, operariam contentionum, molestam etiam sibi ipsi, omnia retractantem, ne quid omninò tractaverit. Hinc illæ fabulæ & genealogiæ interminabiles, & quæstiones infructuosæ, & sermones serpentes velut cancer; à quibus nos Apostolus refrœnans, nominatim Philosophiam contestatur caveri oportere, scribens ad Colossenses: Videte ne quis vos circumveniat per Philosophiam & inanem seductionem, secundùm traditionem hominum, præter providentiam Spiritûs sancti. *Fuerat Athenis, & istam sapientiam humanam, affectatricem, & interpolatricem veritatis, de congressibus noverat: Ipsam quoque in*

suas

suas hæreses multipartitam varietate Sectarum invicem repugnantium. Quid ergo Athenis & Hierosolymis? Quid Academiæ & Ecclesiæ? Quid hæreticis & Christianis? Nostra institutio de porticu Salomonis est, qui & ipse tradiderat Dominum in simplicitate cordis esse quærendum. Viderint qui Stoicum, & Platonicum, & Dialecticum Christianismum protulerunt.

SCHOLION.

Hæ sunt doctrinæ hominum & dæmoniorum.

TErtullianus pergit in Proposito : Ex aliis insuper argumentis demonstrat hæreses esse damnata facinora. Et probat, licet non per verba, tamen per sensum Apostoli in prima epistola ad Timotheum : *Discedent quidam à fide, attendentes Spiritibus erroris, & doctrinis Dæmoniorum.* Affirmat hæreses esse hominum ac Dæmonum commenta, ideoque & damnanda facinora. Et quidem quòd ob eversam Idololatriam, ac præsertim ob clausa Idolorum templa exacerbati Dæmones invenerint hæreses, & sub Christiani nominis fuco sint istam, licèt non in fanis, tamen in seductorum hominum mentibus reparare conati, adeoque quòd hæreses sint ipsorum commenta & artes, est abundè demonstratum in superioribus. Addit Septimius esse etiam doctrinas hominum. Utique à Diabolo inflatorum. Quos Apostolus dicit attendere Spiritibus erroris, seu Spiritibus impostoribus, ac seminatoribus errorum. Quare qui per erroris Spiritus existimant ab Apostolo intelligi ipsos Hæresiarchas, aut Hæreseon Doctores, omninò hallucinantur. Notanda sunt Apostoli verba : *Spiritus autem manifestè dicit.* Huic Spiritui opponit Spiritus erroris. Hilari Diaconi Codex habuit : *Spiritus fallaces.* Etiam in secunda ad Thessalonicenses epistola scribit idem sanctus Paulus : *Non citò moveamini à vestro sen-* Cap. 2. *su, neque terreamini, neque per Spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam, tanquam per nos missam.* Et sanctus Joannes Apostolus in prima epistola : *Nolite omni Spiritui credere, sed probate Spiritus, si ex Deo sint.* Cap. 4. *Quoniam multi Pseudo-Prophetæ exierunt in mundum. In hoc cognoscitur Spiritus Dei : Omnis Spiritus, qui confitetur* JESVM *Christum in carne venisse, ex Deo est; & omnis Spiritus qui solvit* JESVM, *ex Deo non est.* Primitiva Ecclesia

habebat plurima charismata, gratias gratis datas. Et hæc uterque Apostolus passim appellat Spiritus: Quia sunt sancti Spiritûs dona. Et istum titulum dant etiam hominibus ista gratia donatis. Hinc
Cap. 14. scribit prima ad Corinthios epistola: *Spiritus Prophetarum Prophetis subjecti sunt.* Hoc est, veri Prophetæ obediunt veris Prophetis. Non contendunt de faciendo verbo, sed sibi mutuò cedunt vices prophetandi. Etiamnum hodie in Divinis Officiis Sacerdoti precanti, *Dominus vobiscum*, populus respondet: *Et cum Spiritu tuo.* Hoc est, Dominus sit potiùs tecum, habente officium, ad quod spectat habere Spiritum, seu charisma orationis. Inter ista charismata erant etiam dona scientiæ, sapientiæ, interpretationis, ac doctrinæ. Et ista, uti & plura alia, Divinæ clementiæ munera Diabolus fuit æmulatus. Nam & nunc quædam fingit ac mentitur in nostris Anabaptistis. De istiusmodi per Diabolum illusionibus scribit sanctus Paulus ad Thessalonicenses, ut circa extremi diei adventum non citò moveantur *per Spiritum*, id est, per quemvis fidelem qui se existimat, aut ab aliis existimatur
Cap. 2. habere charisma Prophetiæ. Simili de re scribit ad Colossenses: *Nemo vos seducat, volens in humilitate & religione Angelorum, quæ non vidit ambulans, frustrà inflatus sensu carnis suæ.* Carnales, vagos, ac humani diei amore inflatos homines Diabolus circumscribit in omnem ventum, ac facit ambulare in adeò magnis, ut se credant Divino Spiritu duci, & in omnibus dirigi per ejus charismata. Etiam epistola ad Timo-
Cap. 4. theum adjungit: *In hypocrisi loquentium mendacium.* Nempè ut aliis persuadeant sua sacrilega sensa, requiritur hypocrisis, ovina lana, pallium Christiani nominis. Sic ipsos Diabolus facit & seductores. Istiusmodi fuerunt, qui Apostolica fœdarunt tempora, Simoniani Gnostici, ac postmodo hæretici omnes, præsertim Montanistæ. Etenim Montanus non sola sancti Spiritûs charismata sibi adscripsit, sed & ipsam ejus Divinam personam. Hinc dicit sanctus Joannes Apo-
Cap. 5. stolus: *Nolite omni Spiritui credere. Probate Spiritus, si ex Deo sint.* Et in
Cap. 5. prima ad Thessalonicenses epistola sanctus Paulus: *Spiritum nolite extinguere, Prophetias nolite spernere. Omnia probate: Quod bonum est tenete.* Quidam Thessalonicenses, dictos charismatum fucos & simulatores pertæsi, omnem Spiritum, etiam Prophetiam, ducebant refutandum ac spernendum. Et hos illic Apostolus reprimit. Quia & hîc locum habet regula: *Utile non vitiatur per inutile.* Et notandus est integer locus in prima ad Timotheum epistola: *Spiritus autem manifestè dicit, Quia in novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes Spiritibus erroris, & doctrinis Dæmoniorum.* Palàm affirmat dari duplicem Spiritum, duplex charisma; Verum à Spiritu sancto, & fucatum à Dæmoniis.

Hinc

Hinc item scripsit sanctus Joannes Apostolus Spiritus esse probandos. Proindè hîc per Spiritum intelligitur fucatum & mendax Diaboli charisma. Spiritus erroris & Dæmoniorum doctrina sunt penitus idem. Diversa dumtaxat vocabula. Et ista quidem via Diabolus procreavit hæreticos primitivæ Ecclesiæ. At verò tandem aliquando oportuit cessare linguas, scientiam destrui, aboleri pleraque charismata, atque ita adimpleri hanc Apostoli prophetiam : *Nunc autem manent, Fides, Spes, Charitas, tria hæc.* Exindè Diabolus non per charismatis fucum, sed per Christianæ doctrinæ affectationem, viasque similes cœpit Emissarios parere. Et ita erat Tertulliani tempore. Hinc ille dicit hæreses esse non Spiritus erroris, sed *doctrinas hominum ac Dæmoniorum, prurientibus auribus natas de ingenio sapientiæ sæcularis.* In libro quidem apologetico scribit de hæresibus : *Omnia adversùs veritatem de ipsa veritate constructa sunt, operantibus æmulationem istam Spiritibus erroris.* Cap. 47. *Ab his adulteria hujusmodi salutaris doctrinæ subornata.* At per erroris Spiritus palam intelligit non æmulum charismatis fucum, sed ipsum hæreticorum incentorem Diabolum.

Et hoc est aliud argumentum, ex quo Tertullianus probat hæreses esse pravas, damnatas apud Divinam justitiam. Quia nempè sunt fructus ac fœtus sæcularis sapientiæ, humanæ Philosophiæ. Argumentum supponit hanc Philosophiam esse pravam. Dico, *Hanc Philosophiam.* Etenim Philosophia generatim sumpta, ut ipsum nomen altissimè clamat, est res sanctissima, ac ipsam in Admonitione ad gentes rectè definit sanctus Clemens Alexandrinus : *Philosophia, ut dicunt veteres, est diuturnum sapientiæ consilium, quod æternum ambit amorem.* Et in Columna 70. dialogo contra Tryphonem Judæum sanctus Justinus Martyr ac Philosophus : *Philosophia est revera maximum bonum & Deo gratissimum. Quippè quæ sola nos ad ipsum adducit, eique commendat. Atque ii demum sunt verè felices, qui mentem Philosophia excolunt. Quid autem sit Philosophia, & qua de causa sit ad homines dimissa, permultos latet.* Demonstrat verum Philosophiæ finem fuisse etiam Platonicis ignotum, ideoque & ipsos, licèt omnium meliores, fuisse Philosophi nomine indignos. Exponit in oratione de charitate Theodoretus Cyrensis Episcopus : *Virtus ac Philosophia est stabile bonum ac permanens. Vincit enim & prædonum manus, & calumniatorum linguas, & hostilium telorum ac hastarum tempestates. Hujus porrò materia est Dei dilectio. Fieri enim nequit, ut Philosophiam perfectè assequatur, qui non sit fervens Dei amator. Quia hoc ipsum Philosophia, id est, studium sapientiæ vocatur. Sapientia enim & est Deus, & vocatur. Qui igitur verè est Philosophus, is & Philotheus jure appellatur. Dei autem amator, cætera omnia contemnens, & solum quem amat intuens, ejus cultum omnibus omninò rebus anteponit,*

illa dumtaxat & dicens, & agens, & cogitans, quæ placent dilecto, eique sunt grata, & cuncta detestans quæ ille vetat. Quare vera Philosophia non est aliud, quàm vera Creatoris & creaturarum cognitio, ac indè nata vera Religio.

Et hinc antiqui Patres Christianam Religionem frequenter appellant Philosophiam. Rationem dat in libro apologetico Tertullia-
Cap. 46. nus: *Incredulitas, dum de bono Sectæ hujus*, Religionis Christianæ, *obducitur, quod usu jam & de commercio innotuit, non utique Divinum negotium existimat, sed magis Philosophiæ genus. Eadem, inquit, & Philosophi monent atque profitentur: Innocentiam, justitiam, patientiam, pudicitiam.* Gentiles Christianam Religionem, quam non ex propriis principiis, sed ex solo vulgi rumore noverant, censebant esse non Divinum Institutum, sed humanum vulgaris Philosophiæ genus: Quod eadem virtutum officia cum Philosophis doceat, suadeat, ac profiteatur. Verùm Christiani non ista dumtaxat officia, sed & germanum ipsorum finem docebant, ideoque erant veri ac pleni Philosophi. Docebant enim & verbo & exemplo. Et hinc istum titulum nobis convenire Tertullianus illic probat & firmat. Et rectè. Et dum in Ecclesia compleri cœpit prophetia, *Multiplicasti gentem, sed non magnificasti lætitiam*, dum nimia Christiani populi multitudo nequiit præter stellas cœli non habere etiam arenam maris, seu præter spiritales non habere etiam carnales, dum omnis illa turma nequiit ad exactam Christianæ vitæ regulam compelli, nec in ipsa contineri, atque ita cœperunt multiplicari Monasteria, & plenæ disciplinæ vigor ad ista contrahi, tunc nostra professio appellari cœpit Christiana Philosophia, & Monachi haberi Christianorum Philosophi. Ita in libris de magni Constantini vita scribit Eusebius Cæsariensis Episcopus: *Constantinus maximis eos honori-*
Lib. 4. *bus prosequebatur, qui vitam suam cœlesti Philosophiæ dedicassent.* Et de Theo-
cap. 28. doro Monacho Apostata scribit Hermias Zozomenus: *Theodorus ad*
Lib 8. c. *Philosophicam vitam regressus est.* Hoc est, ad Monasterium. Hic est ille
2. famosus Theodorus, qui posteà Mopsvestiensis in secunda Cilicia Episcopus, defunctus omnem Ecclesiam turbis implevit. Et in quinta sua novella lege Imperator Iustinianus Monachos appellat *Mona-*
Cap. 3. *sticæ Philosophiæ certatores.* Eundem titulum etiam posterioribus sæculis tribuit illis Guilielmus Neubrigensis. Et istam Philosophiam hîc non
L. 3. c. damnat Septimius. Quin & ipsam suo modo professus est, dum suscep-
5. to spadonatu transivit à Toga ad Pallium.

Damnat ergò solam Philosophiam, quæ est sapientia sæcularis. Solam gentilem Philosophiam. Rationem dat in laudato loco libri Apologetici: *Philosophi affectant veritatem, & affectando corrumpunt, ut*

qui

qui gloriam captant. Christiani & necessariò appetunt, & integrè præstant, ut qui saluti suæ curant. Adeò neque de scientia, neque de disciplina, ut putatis, æquamur. Affirmat Christianam Religionem nullatenus esse gentilis Philosophiæ genus : Eo quòd & circa dogma, & circa disciplinam inter nos ac gentiles Philosophos sit immensum chaos. Circa dogma discrimen est, quòd gentiles Philosophi veritatem solummodò affectent, adeoque & affectando corrumpant; Christiani autem ipsam & appetant, & consequantur ac præstent integram ac incorruptam. Circa disciplinam discrimen est, quòd gentiles Philosophi humanam captent gloriam, ideoque affectatam & quæsitam veritatem nequeant invenire. Hæc enim inveniri non potest, nisi à mundo corde, à mundo mundæ mentis oculo: At verò humanæ gloriæ cupiditas est tenebrosissima animæ caligo. Hinc ad carnales isto vitio scabiosos Judæos dixit & ipse Dominus : *Quomodo potestis credere, qui gloriam ab hominibus quæritis?* Quod gentiles Philosophi non solam mundi gloriam, sed & nefandissimas libidines captaverint, adeoque omni tenebrarum genere fuerint circumfusi, & hic & alibi pluribus demonstrat Septimius. Et ipse in suæ ad Romanos epistolæ exordio affirmat Apostolus. Et attestantur ipsi gentilium Scriptores. Ac verò Christiani suæ saluti curant: Eorum omne studium est, ut sint mundi animo & corpore, ideoque expediti ad intuendum lumen omnis veritatis.

Quod Philosophi veritatem affectando corrumpant, Septimius demonstrat exemplis : *Quid enim Thales, ille Princeps Physicorum, sciscitanti Cræso de Divinitate certum renuntiavit, commeatus deliberandi sæpe frustratus? Deum quilibet opifex Christianus & invenit, & ostendit, & exinde totum quod in Deo quæritur, re quoque ostendit. Licèt Plato affirmet factitatorem universitatis neque inveniri facile, & inventum enarrari in omnes difficilem.* Et quidem Thales circa Divinæ essentiæ expositionem non solummodo cunctatus & frustratus est, sed & fœdissimè deviavit. Alii etiam plerique Philosophi. Ita novit, quisquis ipsorum novit dogmata. Et breviter ostendit Apostolus in laudato Epistolæ exordio. Pluribus demonstrat liber Sapientiæ. Hinc in præsenti nostro capite dicit Septimius : *Ea est enim materia sapientiæ sæcularis, temeraria interpres Divinæ naturæ.* Insigniter hæc exponit in libro apologetico. Demonstrat quod Divinæ Majestatis existentiam invenerint Philosophi, ac pergit : *Inventum solummodo Deum, non ut invenerant, disputaverunt. Ut & de qualitate, & de natura ejus, & de fede disceptent. Alii incorporalem asseverant, alii corporalem, qua Platonici & Stoici. Alii ex atomis, alii ex numeris : Qua Epicurus, & Pythagoras. Alii exigne : Qua Heraclito visum est. Et Platonici quidem curantem rerum, contra Epicurei otiosum, & inexercitum, & ut ita dixerim, nemi-* Cap. 47.

neminem humanis rebus. Positum verò extra mundum Stoici, qui figuli modo extrinsecus torqueat molem hanc, intra mundum Platonici, qui gubernatoris exemplo
Cap. 13. *intra illud maneat, quod regat.* Quæ omnia repetit, ac largiùs exponit in primo libro contra Marcionem.

Et Dispositionis.

Per Divinam dispositionem Doctor intelligit creationem hujus mundi. Qua phrasi frequenter utitur sanctus etiam Irenæus. Inter Theologi Doctoris officium ponit, ut enarret Dei dispositionem,
Lib. 1. factam in humano genere. Et in sequenti capite : *Reliquam dispositionem fecisse.* Et in alio ejusdem operis libro : *Causa quærenda est hujusmodi*
cap. 4. *dispositionis Dei.* Et hic est secundus gentilium Philosophorum circa
Lib. 2. dogma lapsus, quem Doctor elucidat in libro Apologetico, post
cap. 4. enumeratos Philosophorum circa Divinam substantiam errores pergens : *Sic & de ipso mundo, natus innatusve sit, decessurus mansuruve sit, Philosophi variant. Sic & de animæ statu, quam alii Divinam & æternam, alii dissolubilem contendunt. Ut quis sensit, ita & intulit, aut reformavit.* Eorum de animæ nostræ natura diversos ac adversos errores exponit in libro de
Cap. 3. anima, & adjungit : *Siquidem & ab Apostolo jam tunc Philosophia, concussio veritatis, providebatur.* Affirmat Philosophos esse *sapientiæ atque facundiæ caupones*, qui per *philosophatas hominum doctrinas* veritatis vino admiscent aquam multi erroris. Et qui *Philosophiæ nidoribus candidum &*
Cap. 1. *purum aërem veritatis infuscant* Et in libro de Patientia scribit : *Philosophi alicujus sapientiæ animalia deputantur.* Et infrà in hoc ipso capite dicit Philosophiam esse humanam sapientiam, affectatricem & interpolatricem veritatis. Quia nempè eam hinc indè attingunt, nec ipsius vinum penitus abolent, sed solummodo miscent, interpolant, ac fœdant. Rationem dat in laudato libro de anima : *Planè non negabimus aliquando Philosophos juxta nostra sensisse. Testimonium est veritatis etiam eventus ipsius. Nonnumquam & in procella, confusis vestigiis cœli & freti, aliquis portus offenditur prospero errore. Nonnunquam & in tenebris aditus quidam & exitus deprehenduntur cæcâ fælicitate. Et à natura pleraque suggeruntur, quasi de publico sensu, quo animam Deus dotare dignatus est.* Quia nempè naturale intellectûs nostri lumen per primum peccatum non est extinctum penitus, sed dumtaxat læsum & obductum. Restant magnæ ipsius reliquiæ. Istius prosperi erroris, & cœcæ fælicitatis, quæ Philosophos quandoque duxerunt in aliquid veritatis, Septimius addit fuisse & aliam causam : Quòd nempè nostras sacras Prophetarum litteras legerint. Quod ipsum affirmant & alii Patres. His ergò de causis Septimius rectè dicit gentilem Philosophiam esse sæcularem sapientiam, jure merito à Christo

Do-

Domino appellatam ſtultitiam, & mundi ſtulta ab ipſo in iſtius confuſionem electa. Nempè viles opifices ac ruſticanæ mulieres ſunt ſtulta ac ignobilia mundi: Et tamen ipſi Divinæ Majeſtatis naturam, qualitates, ac ſedem, circa quæ Philoſophi miſerrimè hallucinantur, ſine errore noverunt. A Chriſto Domino edocti in confuſionem Philoſophiæ.

Ex hoc turbido ac fœdo fonte Tertullianus affirmat naſci ac ſubornari hæreſes, adeoque & ipſas eſſe turbidas ac fœdas. Ita & in libro de Anima ſcribit: *Philoſophi, Patriarchæ, ut ita dixerim, hæreticorum.* Cap. 3. Et in libro contra Hermogenem: *Hæreticorum Patriarchæ Philoſophi.* Et iterùm: *Hermogenes à Chriſtianis converſus ad Philoſophos, de Eccleſia in Academiam & Porticum, indè ſumpſit materiam cum Domino ponere, quæ ipſa ſemper fuerit, neque nata, neque facta.* Et in primo libro adversùs Marcionem ſcribit Philoſophos eſſe *ſapientiæ Profeſſores*, & adjungit: *De quorum ingeniis omnis hæreſis armatur.* Et in libro de carnis Reſurrectione declamat ad Gnoſticos: *Diſcede ab Ethnico hæretice, & ſi unum eſtis omnes, qui Deum fingitis, dum hoc tamen in Chriſto noſtro facis, dum Chriſtianus tibi videris, alius ab ethnico es. Redde illi ſuos ſenſus, quia nec ille de tuis inſtruitur. Quid cœco duci inniteris, ſi vides? Quid veſtiris à nudo, ſi Chriſtum induiſti? Quid alieno uteris clypeo, ſi ab Apoſtolo armatus es?* Et in libro Apologetico: *Ex horum*, gentilium Philoſophorum, *ſemine etiam noſtram hanc novitiolam Paraturam viri quidam ſuis opinionibus ad philoſophicas ſententias adulteraverunt, & de una via obliquos multos & inexplicabiles tramites ſiderunt. Quòd ideò digeſſerim, ne cui nota varietas Sectæ hujus, in hoc quoque nos Philoſophis adæquare videatur, & ex varietate defenſionum judicet veritatem. Expedire autem præſcribimus adulteris noſtris, illam eſſe regulam veritatis, quæ veniat à Chriſto, tranſmiſſa per comites ipſius, quibus aliquantò poſteriores diverſi iſti Commentatores probabuntur.* Agit adversùm gentiles, qui Chriſtianam Religionem cenſebant non Divinum Inſtitutum, ſed eſſe humanum Philoſophiæ genus. Et ipſorum argumentum erat, quòd uti inter Philoſophos, ita & inter Chriſtianos eſſent diverſæ claſſes opinionum ac Sectarum. Doctor reſpondet has omnes claſſes non eſſe authenticum Chriſtianiſmum, ſed poſteriores hæreticas, ac damnatas illius corruptelas, quæ ex deviis gentilium Philoſophorum principiis ſint hauſtæ, ac per erroris Spiritus intruſæ ad verum Chriſtianiſmum turbandum atque infamandum. Et revera hæreſes ex humanæ Philoſophiæ Sectis non dumtaxat deſumptæ ſunt, ſed & ipſas per omnia imitantur. Etenim & illæ veritatem affectant, & affectando corrumpunt. Etiam hæretici ſunt alicujus ſapientiæ animalia, & caupones. Veritatem non penitùs evertunt, ſed ſolummodò percutiunt

ac mutilant. Aquam vino miscent, & purum veritatis aërem sparsis hinc indè errorum nebulis obducunt. Hinc & in Evangelio Dominus noster hæreses atque hæreticos significavit per lepram atque leprosos. Et rectè. Etenim uti lepra in cute, ita hæresis in Christiano dogmate est sparsa hinc indè macula.

Indè Æones, & formæ nescio quæ.

Septimius demonstrare pergit, quòd omnes hæretici ducant originem ex gentili Philosophia. Et incipit à Valentino, cujus scelerata Secta tunc præsertim grassabatur. Ecclesiasticæ glorificationis hymnus, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, sicut erat in principio, & nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen*, est omninò Apostolicum Institutum. Ita in libro de Spiritu sancto tradit ac supponit magnus
Cap. 25. Basilius. Eundem Hymnum, uti antiquissimum, laudat Doctor noster in libro de Spectaculis. Et sanctus Irenæus scribit: *Nos in gratiarum actionibus dicimus, Æonas Æonum.*
Lib. 1. cap. 1. Videtur olim Latina etiam Ecclesia istas Græcas voces usitasse. Nam & ipsas in Africana Ecclesia dici consuetas affirmat in adducto loco Tertullianus. Erat Hymnus summæ auctoritatis. Nam ex ipso suam, quæ malè apud quosdam sonuerat, de gloriosa Trinitate loquendi formulam purgavit in memorato libro magnus Basilius. Quin ejus laudem suo Symbolo imposuit, ac ex ipso Spiritûs sancti consubstantialem Divinitatem firmavit Constantinopolitana Synodus: *Qui cum Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur.* Ex ipso suum triginta Æonum Pleroma firmare studuit
Lib. 1. cap. 1. etiam Valentinus. Primum Æonem describit sanctus Irenæus: *Valentiniani dicunt esse quemdam in invisibilibus & inenarrabilibus Altitudinibus perfectum Æonem, qui antè fuit. Hunc autem & Proarchen, & Propatora, & Bython vocant. Esse autem illum invisibilem, & quem nulla res capere possit. Cum autem à nullo caperetur, & esset invisibilis, sempiternus, & ingenitus, in silentio & in quiete multa fuisse in immensis Æonibus. Cum ipso autem fuisse & Ennoeam, quam etiam Charin & Sigen vocant, & aliquando voluisse à semetipso emittere hunc Bython, initium omnium, & velut semen.* Istum perfectum ac sempiternum Æonem appellant etiam Autogenitorem. Ennœam affirmant fuisse ejus uxorem, & ex isto conjugio processisse triginta Æonas. Quidam garriunt processisse infinitos. Sceleratam Sectam, licèt suos Sectatores jactaret Gnosticos seu Sapientes, ac non tantùm sanctis Apostolis, sed ipso Creatore Deo doctiores, fuisse ineptissimam stultitiam affirmat ac demonstrat laudatus Irenæus: Fuisse stupidissimos pepones. Quod ipsum de Marcione scripsit noster Septimius. Et omnis Ecclesia meritò ipsos appellat duplicis Divinitatis fa-

fabulones. Hinc ipsorum stultum ac delirum, quod & longum ac sibi ipsi contrarium est, dogma exponere est inutile. Ipsum videndum est apud sanctum Irenæum, Doctoris nostri librum contra Valentinianos, sanctum Epiphanium, Theodoretum, ac alios. Ejusdem meminit in Commentario super tertium caput Amos Prophetæ sanctus Hieronymus. Valentini interim Æonas Septimius rectè hîc appellat formas. Etenim fuisse figuras seu virtutes, quæ Divinitatis Pleroma explerent, affirmat etiam sanctus Irenæus. Erant Valentino quid simile Idæis Platonicis. Insuper hîc adverte voces, *Incapabilis*, *Ingenitus*, *Innominabilis*, aliasque similes, quas postmodò Arius assumpsit, esse à Valentino. Etiam Arianum dogma, quod garrit Patrem esse & Filio invisibilem. Nam & Valentinus garrivit supremum Æonem à nullo etiam intra Pleroma alio posse videri aut agnosci.

Trinitas hominis.

Hæc Trinitas sunt homo Hylicus seu Choicus, id est, materialis aut terrenus; homo Psychicus seu animalis; & homo spiritalis. Apud Valentinum trigesimus Æon ex nimia curiositate errans, ideoque extra Pleroma lapsus, aut potiùs errantis & lapsi tabida Enthymesis creavit mundum, & ab ipsa factam hominis creationem sic exponit sanctus Irenæus: *Cùm Enthymesis fabricasset mundum, fecit & hominem Choicum, non autem ab hac arida terra, sed ab invisibili substantia, & ab effusibili, & fluida materia accipientem. Et in hunc insufflasse Psychicum definiunt Valentiniani. Et hunc esse secundùm imaginem & similitudinem factum. Secundùm imaginem quidem Hylicum esse, proximum quidem, sed non ejusdem substantiæ esse Deo. Secundùm similitudinem verò Psychicum, undè & spiritum vitæ substantiam ejus dictam, cùm sit ex spiritali defluxione. Post deinde circumdatam dicunt ei adamantinam tunicam. Hanc autem sensibilem carnem esse volunt.* Et inferiùs in eodem ejusdem libri capite: *Tria genera hominum ostendisse Christum docent. Hylicum quidem in eo, quòd responderit dicenti*, Sequar te, Non habet Filius hominis ubi caput reclinet. *Animale autem in eo, quòd dixerit dicenti*, Sequar te, permitte autem mihi ire, & renuntiare domesticis, Nemo super aratrum manum imponens, & in posteriora respiciens aptus est regno cœlorum. *Hunc autem dicunt esse de mediis. Et illum autem similiter, qui multas partes justitiæ confitebatur se fecisse, post deindè noluisse sequi, sed à divitiis victum, ut ne fieret perfectus, & hunc de Psychico genere fuisse volunt. Spiritale verò in eo, quod dicit*, Remitte mortuos sepelire mortuos suos, tu autem vade, & annuntia regnum Dei. *Et Zachæo Publicano dicens*: Properans descende, Lib. 1. cap. 1.

quoniam hodie in domo tua oportet me manere. *Et in fermenti parabola, quod mulier abscondisse dicitur in farinæ sata tria, tria genera hominum, Spiritale, Animale, Choicum dicunt.* Et iterùm : *Hominum tria genera dicunt, Spiritalem, Psychicum, Choicum, quemadmodum sunt Cain, Abel, Seth, ut ostendant & ex his tres naturas, jam non secundùm unumquemque, sed secundùm genus.* Istas tres hominum formas non dumtaxat secundùm unumquemque, seu individuales proprietates differre dicunt, sed secundùm genus, seu substantialem speciem. Distinctionis fundamenta sunt stulta ac fabulosa, ideoque usque ad radicem non exponenda. Non expendamus tempus, cujus nemo potest reparare jacturam.

Scelerati tamen dogmatis scopus est exponendus. In Jesv Salvatore affirmat fuisse & Spiritalis & Psychici hominis substantiam : Hanc à Demiurgo, illam ab Enthymesi. Et adjungit : *Et Hylicum autem nihil suscepit. Non enim esse Hylicum capacem salutis dicunt. Consummationem verò futuram, cùm formatum & perfectum fuerit scientia omne spiritale, hoc est, homines qui perfectam agnitionem habent de Deo, & hi qui ab Achamot initiati sunt mysteria. Esse autem hos semetipsos. Eruditum autem Psychica, id est, animalia, Psychici, id est, animales homines, qui per operationem & fidem nudam formantur, & non perfectam agnitionem habent. Esse autem hos nos, qui sumus ab Ecclesia, dicunt. Quapropter & nobis quidem necessariam esse bonam conversationem respondent : Aliter autem impossibile esse salvari. Semetipsos autem non per operationem, sed eo quod sunt naturaliter spiritales, omninò salvari dicunt. Quemadmodum enim Choicum impossibile est salutem percipere, non enim esse illum capacem salutis dicunt ; sic iterùm, quod spiritale, quod semetipsos esse volunt, impossibile esse corruptelam percipere, licèt in quibuscumque fuerint factis. Quemadmodum enim aurum in cœno depositum non amittit decorem suum, sed suam naturam custodit, cùm cœnum nihil nocere auro possit ; sic & semetipsis dicunt, licèt in quibuscumque materialibus operibus sint, nihil semetipsos nocere, neque amittere spiritalem substantiam. Quapropter & intimoratè omnia quæ vetantur, hi qui sunt ipsorum perfecti, operantur. Etenim Idolithyta indifferenter manducant, nihil inquinari ab iis putantes. Et in omnem diem festum Ethnicorum pro voluntate in honore eorum factum primi conveniunt, ut in nihilo quidem abstineant, quod est apud Deum & homines otiosum, muneris homicidiale spectaculum. Quidam autem & carnis voluptatibus insatiabiliter inservientes, carnalia carnalibus, spiritalia spiritalibus reddi dicunt.* Eorum flagitia exponit, atque prosequitur : *Nos quidem, qui per timorem Dei timemus etiam in mentibus nostris & sermonibus peccare, arguunt quasi idiotas, & nihil scientes ; semetipsos extollunt, perfectos vocantes, & semina electionis. Nos enim in usu gratiam accipere dicunt, quapropter & auferri à nobis ; semetipsos autem propriè possidere, de sursùm ab*

inenar-

inenarrabili & innominabili Syzygia descendentem habere gratiam, & propterea adjici eis. Quapropter ex omni modo oportere eos semper Syzygiæ meditari mysterium. Et hoc suadent insensibilibus eis sermonibus, dicentes sic: Quicumque in sæculo est, & uxorem non amat, ut ei conjungatur, non est de veritate, & non transiet in veritatem; qui autem de sæculo est mixtus mulieri, non transit in veritatem. Quoniam in concupiscentia est mixtus mulieri. Quapropter nobis quidem, quos Psychicos vocant, & de sæculo esse dicunt, necessariam continentiam & bonam operationem, uti per eam veniamus in medietatis locum; sibi autem, spiritalibus & perfectis vocatis, nullo modo. Non enim operatio in Pleroma inducit, sed semen, quod est indè quidem pusillum demissum, hîc autem perfectum factum. Etiam infra pergit sanctus Irenæus: *Et Choicum quidem dicunt in corruptelam abire; animalem verò, si meliora elegerit, in loco medietatis refrigeraturum, si verò pejora, transire & ipsum ad similia. Spiritalia verò inseminat Achamot, ex illo tempore usque nunc, propter quod & animæ erudientur quidem hîc, & semina enutrita, quia pusilla emittuntur, post deinde perfectione digna habita, sponsas reddi Salvatoris Angelis respondent, animabus eorum ex necessitate in medietate cum Derniurgo refrigeraturis in æternum. Et ipsas autem animas rursum subdividentes, dicunt quasdam quidem naturâ bonas, quasdam autem naturâ malas. Et bonas quidem has esse, quæ capaces seminis sunt; alias verò naturâ nequam nunquam capere illud semen.* Quòd quidam Valentiniani Choicum sexto, Psychicum octavo mundi die dixerint creatum, spiritalem hominem esse masculum simul & fœminam, testatur idem Irenæus.

Spiritalis ergò ac fabulosus scelerati Valentini homo habet animam naturâ bonam, est naturaliter spiritalis ac justus, & licèt sit in sæculo, non tamen est de sæculo. Est per omnia perfectus. Habet naturalem ac inamissibilem justitiam, & nulla via potest maculari. Hinc omnia judicat, & à nemine judicatur. Ei licent omnia: Et facinora, & flagitia. Etiam idololatria. Præsertim tamen flagitia. Nam quicumque in sæculo est, & non miscetur mulieribus, apud ipsos nec de veritate est, nec transiet in veritatem. Uti aurum nullo luto, ita talis anima nullo flagitio maculatur. Omnia munda mundis. Quia nempè perfectus ac spiritalis est iste homo, ideoque omnia, etiam flagitia, patrat sine concupiscentia. Hanc monstrosam Sectam notat ac damnat sanctus Judas Apostolus: *Homines impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam.* Impuro ore & corde blaterarunt luxuriam non dumtaxat sibi licitam, sed & esse ipsam Dei gratiam, opus Divinæ benedictionis impetratorium, & quidem quasi ex opere operato. Esse & sempiternam beatitudinem, in qua bonæ animæ concumbent cum Angelis Salvatoris. Valentinus est è Simone Mago natus fungus, ideoque quòd ejus semina fuerint Apostolicis tempo-

Cap. 3. ribus, rectè affirmat Septimius in libro contra Valentinianos. Alterum hominis genus est Psychicum, seu animale. Imperfectum, attamen perfectibile. At suo modo. Nempè usque ad quamdam mediocritatem. Hinc illi non licere flagitia aut facinora, sed esse necessaria bona opera: Et sine ipsis perire. Et nos Catholicos esse istud hominum genus, ideoque bonorum operum necessitatem à nobis meritò prædicari. Tertium hominis genus est Hylicum & Choicum, seu materiale & terrenum. Et hoc est natura malum, & habet naturaliter malam animam. Hinc totum in corruptelam seu damnationem vadit, incapax salutis, ideoque & ejus substantia non fuit in Salvatore. Proindè hujus monstrosæ & fabulosæ Trinitatis scopus est, ut spurcus Valentini grex liberè vivat Hircum, & non tantùm possit, sed insuper quasi obligetur per omnia flagitia volutari.

Has insulsas fabulas latiùs ac lucidiùs exponunt Theodoretus, ac præsertim sanctus Epiphanius, ac ipse noster in libro contra Valen-
Cap. 29 tinianos Tertullianus. Nolim omittere hoc ejus compendium: *Colligam nunc ex dispersò, ad concludendum, quæ de totius generis humani dispositione differant. Triformem naturam primordio professi, & tamen inunitam in Adam, indè jam dividunt per singulares generum proprietates, nacti occasionem distinctionis hujusmodi ex posteritate ipsius Adæ, moralibus quoque differentiis tripartitæ, Cain, Abel, & Seth, fontes quodammodo generis humani in totidem derivant argumenta naturæ atque essentiæ. Choicum, saluti degeneratum, ad Cain redigunt. Animale, mediæ spei deliberatum, ad Abel componunt. Spiritale, certæ spei præjudicatum, in Seth recondunt. Sic & animas ipsas duplici proprietate discernunt, bonas & malas: Secundum Choicum statum ex Cain, & animalem ex Abel, spiritalem ex Seth. De obvenientia superducunt jam non naturam, sed indulgentiam, ut quos Achamoth in superioribus in animas bonas depluat, id est, animali censui inscriptas; Choicum enim genus, id est, malas animas, nunquam capere salutaria. Immutabilem enim & irreformabilem naturam pronuntiaverunt.*

Et ex istis sordibus quædam addiscimus. Primò, quòd fœdus Amalricus, Beggardi ac Begginæ, similesque alii suam blasphemam scabiem à Valentino hauserint. Nam & hi garriverunt sese perfectos, & puros à libidine, ideoque suæ immobili charitati licere quævis flagitia. Secundò discimus, quòd ex eadem radice prodeant Calvinistæ. Etenim uti Valentinus hos, quibus spiritale Enthymesios semen immissum est, ita Calvinus affirmat eos, qui sunt de Divinæ electionis fœdere, esse immobiles in justitia ac Divina gratia, & hanc ipsis nullo facinore, nullo flagitio posse exsufflari. Et quidem Valentinus fuit Calvino æquior. Etenim docuit saltem animali hominum generi esse necessaria bona opera, Divinam gratiam posse ab illo

illo & acquiri & perdi, & per ipsa pertingi ad æternam salutem: Licèt non ad supremam, tamen ad mediam beatitudinem. Tertiò discimus, quòd noster ad Montanum lapsus Septimius contumeliam, quâ nos appellavit Psychicos, desumpserit ex Valentino. Ita à maximis etiam viris proficitur per hæresim. Quartò discimus, quòd hæc Apostolica regula, *Quidquid Verbum non assumpsit, non salvavit*, sit adeò firma & vera, ut & fœdus Valentinus ipsam non præsumpserit inficiari. Etenim Hylici seu materialis hominis substantiam, quoniam censebat salutis incapacem, etiam dixit non fuisse in Salvatore.

Platonicus fuerat.

Etiam infrà in hoc libro scribit Doctor: *Ubi Valentinus Platonicæ Sectator?* Cap. 30. Et in libro de Carne Christi: *Hæreticus, & Apostata, & Platonicus Valentinus.* Cap. 18. Et in libro de Anima: *Plato vult esse quasdam substantias invisibiles, incorporales, supermundiales, Divinas, & æternas, quas appellat Ideas, id est, formas, exempla, & causas naturalium istorum manifestorum, & subjacentium corporalibus sensibus. Et illas quidem esse veritates, hæc autem imagines earum. Relucentne jam hæretica semina Gnosticorum & Valentinianorum? Hinc enim arripiunt differentiam corporalium sensuum & intellectualium virium, quam etiam parabolæ decem virginum attemperant, ut quinque stultæ sensus corporales figuraverint, stultos videlicet, quia deceptui faciles; sapientes autem intellectualium virium notam expresserint, sapientium scilicet, quia contingentium veritatem illam arcanam & supernam, & apud Pleroma constitutam, hæreticarum Ideærum Sacramenta. Hoc enim sunt & Æones, & genealogiæ eorum.* Et infrà in eodem libro: *Examen Valentini semen Sophiæ* Cap. 23. *insulsit animæ, per quod historias atque nilesias Æonum suorum ex imaginibus visibilium recognoscunt. Doleo, bonâ fide, Platonem omnium hæreticorum condimentarium factum.* Et in libro Apologetico: *Plerique gentiles sic disponunt Di-* Cap. 24. *vinitatem, ut imperium summæ dominationis esse penes unum, officia ejus penes multos velint. Ut Plato Iovem magnum in cœlo comitatum describit exercitu Deorum pariter & Dæmoniorum.* Variæ apud Platonem, ex supremo Protopatre procedentes, Ideæ seu formæ non sunt aliud, quàm varii intra Pleroma Dii, quos Valentinus appellavit sæcula, seu Æones.

Quintinus insigniter exponit: *Valentinus Timæum Platonis, & ejus Epinomidem totam voluit in salutis nostræ negotium, Religionemque transferre, numeris atque proportionibus omnia definiens, & horum cognitioni tribuens hominis absolutam felicitatem. Ex unitate nescio qua connexuit quindecim dualitates. Ex his quemdam tricenarium deduxit. Quem rursùs trisarium partitus est: In octonarium, in denarium, & in duodenarium. Numeros istos appellavit Æonas, id est, ætates aut sæcula: Quæ triginta dicebat esse. Cur autem suos numeros appella-*

rit

rit Æonas aut Sæcula, non recordor me legisse rationem, nisi quod astutum nebulonem putem, cùm nusquam videret in Ecclesiæ Christianæ mysteriis haberi numerorum rationem, Sæculorum verò Sæcula, Æonum Æonas, subindè memorari cerneret, istos nobis Æonas pro numeris suppositi: De quibus intelligi volebat, ubicumque Sæculum vel Sæcula nominantur in Sacris. Insuper & integrum Parmenidem, qui de uno omnium Principio, sive de Ideis agit, ad nostræ quoque salutis instrumentum, ceu necessarium quid proferebat. Rerum dumtaxat intellectualium species quasdam seu formas Acatargetas, indesinenter operantes, & inabolibiles exponens. Dictum formarum seu Æonum tricenarium erat Valentino in-

Lib. 1. cap. 15. tegrum Divinitatis Pleroma, de quo sanctus Irenæus: *Horum omnium unitas, quæ vocatur Triacontas.*

Sanctus Irenæus has sceleratas Valentini blasphemias affirmat non tantummodo ex Platone, omnium gentilium Philosophorum minùs impuro, sed etiam ex Thalete, Anaxagora, Democrito, ac Epicuro, immò & ex Poëtarum fabulis esse depromptas, ac lucidè de-

Lib. 2. cap. 19. monstrat: *Multò verisimilius & gratius de universorum genesi dixit unus de veteribus Comicis Antiphanes in Theogonia. Ille enim de nocte & silentio chaos emissum dicit, dehinc de chao & nocte cupidinem, & ex hoc lumen, dehinc reliquam secundum eum primam Deorum genesim. Post quod rursus secundam Deorum generationem induxit, & mundi fabricationem, dehinc de secundis Diis narrat hominum plasmationem. Undè ipsi assumentes sibi fabulam quasi naturali disputatione commenti sunt, solummodo demutantes eorum nomina, id ipsum autem universorum generationis initium, & emissionem ostendentes, pro nocte & silentio Bython & Sigen nominantes, pro chao autem Nun, & pro Cupidine, per quem ait Comicus reliqua omnia disposita, hi Verbum attraxerunt, & pro primis ac maximis Diis Æonas formaverunt, & pro secundis Diis eam quæ est extra Pleroma matris ipsorum enarrant dispositionem, secundam Ogdoadem vocantes eam, ex qua mundi fabricationem & plasmationem hominum similiter atque illi annuntiant inenarrabilia & incognita mysteria solos se dicentes scire, quæ ubique in theatris comœdizantur, transferentes in suum argumentum, immò verò iisdem argumentis docentes, tantùm immutantes nomina.* Demonstrare pergit, quod etiam ex memoratis Philosophis, ac item ex Pythagoræ per Quintinum expositis numeris Valentinus sit suum dogma mutuatus.

Hæresi 31. cap. 2. Consentit sanctus Epiphanius. Affirmat Valentini Patriam apud multos esse ignotam, & adjungit: *Nos quidquid accepimus ea de re, proferemus. Sunt qui Phreboniten illum faciant ex Ægypti quadam ora, undè Alexandriam profectus sit, ibique Græcorum artibus institutus. A quibus & Hesiodiæ Theogoniæ, ac triginta illorum Deorum, quos ibidem ille recensuit, ac gentilium fabularum in animo suo exemplum informavit. Tum ab iis, qui vel suo tempore, vel ante se à veritate recesserunt, mutuatus errorem, eadem cum Hesiodo, mutatis dum-*

dumtaxat nominibus, excogitata ad circumveniendum humanum genus invexit. Etenim Deos ille triginta & Æonas, totidemque cœlestes orbes constituit, quorum primus est Bythus, ut huic insano videtur: Quemadmodum etiam auctor ejus opinionis & conditor Hesiodus prius omnibus Diis chaos esse dixit. Atqui chaos & Bython idem omninò significare, nemo est qui nesciat. Triginta Valentini Æones esse idem cum triginta Hesiodi Diis demonstrat, & adjungit: *Quæ si quis cum Hesiodi, Stesichori, aliorumque Græcorum Poëtarum fabulis conferat, eadem cum illis penitus esse, neque ulla in re discrepare comperiet, indidemque cognoscet nihil aliud esse admiratione dignum, quòd isti mirificarum hæresion conditores, velut arcana quædam ac mysteria penes se esse profitentur.* Et istud ipsum denuò demonstrat.

Quòd Valentinus suum triplex hominum genus ex Platone hauserit, affirmat etiam sanctus Irenæus: *Hoc autem quod ex subjecta materia Valentiniani dicunt fabricatorem fecisse mundum, & Anaxagoras, & Empedocles, & Plato primi ante eos dixerunt, ut videlicet datur intelligi, & ipsi à matre sua inspirati. Quod autem ex necessitate unumquodque in illa secedit, ex quibus & factum esse dicunt, & hujus necessitatis servum esse Deum, ita ut non possit mortali immortalitatem addere, vel corruptibili incorruptelam donare, sed secedere unumquemque in similem naturæ suæ substantiam, & hi qui ex Porticu Stoici appellantur, & universi, quotquot Deum ignorant, Poëtæ & conscriptores affirmant. Qui eandem habentes infidelitatem, spiritualibus quidem suam regionem attribuerunt, eam quæ est intra Pleroma, animalibus autem medietatis, corporalibus autem quod Choicum. Et præter hæc nihil posse Deum. Sed unumquemque prædictorum ad ea, quæ sunt ejusdem substantiæ, secedere affirmant.* Porrò Platonis de hac re sententiam habes in his ejus verbis: *Estis quidem omninò, qui estis in civitate, Fratres, ut iis dicemus narrantes fabulas. Sed Deus, dum fingeret quicumque ex vobis apti erant ad imperandum, aurum eis commiscuit in generatione: Et ideò sunt præstantissimi, ac maximi pretii. Quicumque autem erant auxiliatores, argentum: Ferrum autem & æs agricolis & aliis opificibus.* Hæc verba adducit in quinto Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus, atque commentatur: Fol. 595. *Undè Plato dicit fuisse necesse, ut amplecterentur & amarent, ii quidem ea propter quæ est cognitio, illi verò ea propter quæ est gloria. Fortasse autem divinat electam hanc naturam, quæ desiderat cognitionem. Nisi fortè tres aliquas ponens naturas describit tres formas Reipublicæ, ut quidam existimârunt: Judæorum quidem argenteam, Græcorum autem tertiam, Christianorum verò, quibus aurum Regale est admixtum, nempè Spiritus sanctus* Plato atque alii plures Philosophi fuerunt usi symbolico docendi genere: Arcanas suas assertiones multo verborum involucro apud cœcam plebem obtexerunt & velarunt. Hinc an per istam à Conditore factam metallorum mixtu-

ram voluerit ille triplicem hominum naturam, an triplicem ejusdem naturæ in varia Religione ac Professione statum significare, sanctus Clemens & alii merito dubitarunt. Clementis verba, *Fuisse necesse ut amplecterentur & amarent*, possint & naturæ, & legis necessitatem im-
Fol.434 portare. De Marcione scribit idem Clemens in quinto libro: *Externorum & alienorum Dogmatum occasiones Marcion ingratè & indoctè accepit à Platone.* Quia nempè Platonem pravè intellectum detorsit ac pervertit. Istud ipsum fecit Valentinus. Adducta, & alia ipsis similia Platonis verba non symbolicè, sed ad literam accepit, & ex ipsis procudit spiritalem, animalem, ac terrenam naturam hominum. Et hìc in Septimio nota vocabulum, *Trinitas.* Ipsum tamen non applicat ad Divinæ Majestatis substantiam. Eodem modo ipsum usurpat in quar-
Fol 495. to Stromatum libro laudatus Clemens, scribens Fidem, Spem & Charitatem esse Christianæ justitiæ fundamentalem *Trinitatem.* At verò in quinto libro demonstrat tria prima Principia doceri à Plato-
Fol.598. ne, atque adjungit: *Non aliter ego intelligo, quàm Sanctam significari Trinitatem.* Quocircà qui istud vocabulum existimant à Divinæ Majestatis substantia non fuisse applicatum ante Arianos motus, palàm hallucinantur.

Indè Marcionis Deus, &c.

Lib. 1. Cerdonis exordia & errores compendio exponit sanctus Irenæus:
cap.28. *Cerdon ab iis, qui sunt erga Simonem, occasionem accipiens, cùm venisset Romam sub Higyno, qui nonum locum Episcopatûs per successionem ab Apostolis habuit, docuit eum qui à lege & Prophetis annuntiatus sit Deus, non esse Patrem Domini nostri Christi* JESV. *Hunc enim cognosci, illum autem ignorari: Et alterum quidem justum, alterum autem bonum esse.* Cerdon Valentinianos Æonas, & ipsorum interminabiles Genealogias & Pleroma deseruit: Garrivit duos dumtaxat Deos. Alium veteris, alium novi Testamenti. Hunc esse JESV Christi Patrem, ad ejus usque prædicationem fuisse ignotum, per istam prædicationem innotuisse humano generi, esse dumtaxat bonum & clementem, non justum aut severum. Istum verò esse Creatorem mundi, ex creationis opere notum omnibus, antiquæ legis ac Prophetarum Deum, malorum omnium auctorem, justum dumtaxat & severum, non clementem aut bonum, ideoque à Christo Domino improbatum.
Cap. 29. Ejus discipulus fuit Marcion, de quo idem Irenæus: *Succedens Cerdoni Marcion Ponticus adampliavit doctrinam, impudoratè blasphemans eum, qui à lege & Prophetis annuntiatus est Deus, malorum factorem, & bellorum concupiscentem, & inconstantem quoque sententia, & contrarium sibi ipsi dicens;*

IE-

JESVM *autem ab eo Patre, qui est supra mundi fabricatorem Deum, venientem in Judæam temporibus Pontii Pilati Præsidis, qui fuit Procurator Tiberii Cæsaris, in hominis forma manifestatum his, qui in Judæa erant, dissolventem Prophetas & legem, & omnia opera ejus Dei, qui mundum fecit, quem & Cosmocratorem dicit.* Licèt Marcion scelerate blasphemiæ non primus auctor fuerit, sed dumtaxat sectator, omnes tamen ejus consectatores non à Cerdone Cerdonistæ, sed à Marcione appellantur Marcionitæ. Quia nempè Marcion strenuissimè firmavit ac propagavit blasphemiam. Eadem de causa Donatistæ non à primo sui schismatis capite Majorino, sed ab ejus Goliath Donato habent nomen. Cunctos Marcioniticæ impietatis sinus ac latebras explicarunt, ac refutarunt varii: Præsertim noster Septimius, ac sanctus Epiphanius. Hic addit quòd Marcion ad duos Cerdonis Deos seu Principia adjecerit tertium: *Cerdon duo Principia constituit; at Marcion tertium ad illius dogma Principium adjecit, ut omninò tria sint, quorum unum est supremum, quod neque nomine comprehendi, neque visu percipi possit. Quem & bonum Deum appellat, a quo nihil eorum, quæ sunt in mundo, sit conditum. Alterum verò Deum esse dicit adspectabilem & Creatorem. Tertium denique Diabolum, inter ambos illos, adspectabilem scilicet, & eum qui adspici nequit, interjectum. Ex iis, qui Creator est & opifex, ac videri potest, Judæorum esse Deum eumdemque Iudicem.* Attamen apud Eusebii Cæsaræensis Ecclesiasticam historiam antiquus Ecclesiæ Scriptor Rhodon affirmat tria Principia non à Marcione fuisse inducta, sed à Synero. Ex his vides, cur Marcionis Deus appelletur *melior de tranquillitate.* Quia nempè est semper tranquillæ ac benignæ mentis, numquam irascitur, nunquam exercet vindicativam justitiam. Palmare blasphemi erroris fundamentum fuit pravus intellectus sacrarum litterarum, quæ Domino Deo adscribunt iram, pœnitentiam, zelum, aliasque nostri infirmi animi passiones.

Hæresi 42. cap. 3.

Lib. 5. cap. 13.

A Stoicis venerat.

Marcionem fuisse Stoicum Philosophum Doctor etiam infrà affirmat: *Marcion Stoicæ studiosus.* Porrò Stoicorum de Divina Majestate opinionem exponit in libro de testimonio animæ: *Sunt* Philosophi, *qui etsi Deum non negent, dispectorem planè, & arbitrum, & judicem non putant, in quo utique nos maximè reficiunt, qui ad istam Christianitatis disciplinam metu prædicati judicii transvolamus, sic Deum honorantes, dum curis observationis, & molestiis animadversionis absolvunt, cui ne iram quidem adscribunt. Nam si Deus, inquiunt, irascitur, corruptibilis & passionalis est. Porrò quod patitur, quodque corrumpitur, etiam interitum potest capere, quem Deus non capit.* Et in secundo ad Autolycum libro sanctus Theophilus Patriarcha Antiochenus:

Cap. 3.

Stoici Deum esse in universum abnegant; aut si sit, asserunt eum nullius, quàm sui, curam gerere. Antiquus & venerabilis est ille Theophilus. Est ipse, cui sanctus Lucas inscripsit suum Evangelium, & Acta Apostolorum. Stoici ergò Dominum Deum censuerunt esse hominis sapientis, cui Apatheiam adscripserunt, exemplar supremum ac idæam. Hinc eum, ne in peccatores irasci, & vindicare cogeretur, garriverunt nec dispectorem esse, nec arbitrum aut judicem, sed sibi soli attendere, ac in propria sui solius pace semper gaudere. Hoc dogma dilexit, sed quoniam Christianum nomen prætendebat, ex integro probare non potuit Marcion. Nequiit negare Divinam Providentiam, quæ & justis & injustis distribuat justa stipendia. Hinc ne aut Stoicos desereret aut Christianos, finxit duos Deos: Alium solummodò clementem & bonum, alium solummodò justum ac severum. Quintinus elucidat: *Cùm Marcion didicisset homines à Stoicis in duo genera distingui, quorum dicerentur alii sapientes, & insipientes alii, sapientes autem nemini unquam nocere, vel inferre malum, sed qui summa vivant in Euthymia, id est, animi tranquillitate, quiete, pace, & utiles omnibus, insipientes verò sævos esse, nihil quàm noxia cogitantes, ille protinus se ulcisci volens adversùs Ecclesiam, cujus Communione privatus fuerat ob stupratam virginem quamdam, commentus est etiam duos esse Deos, alterum bonum & sapientem Deum, tranquillum, quietum, sedatum, qui nemini per indicibilem naturæ suæ bonitatem nocere velit, sed neque possit. Is est Christi Pater. Alterum verò Deum finxit esse malum, qui mundum creaverit, & omnium sit auctor malorum, quæ fiunt & perpetrantur in mundo.*

Et ut anima interire dicatur.

Quidam hæc verba existimant dirigi in Valentinum, aut nescio quem Valentinianum. Errant. Diriguntur illa in Marcionis discipulum Lucanum, de quo Doctor in libro de Carnis Resurrectione: *Animæ salutem omnes ferè hæretici, quoquo modo volunt, tamen non negant. Viderit unus aliquis Lucanus, nec huic quidem substantiæ parcens, quam secundùm Aristotelem dissolvens, aliud quid pro ea subjicit, tertium quiddam resurrecturus, neque animam, neque carum, id est, non hominem, sed ursus forsitan, qua Lucanus.* Ejusdem Lucani meminit præsentis libri appendix: *Extitit Lucanus quidam nomine, Marcionis sectator atque discipulus, per eadem vadens blasphemiæ genera, quæ Marcion & Cerdon docuerant.* Sanctus Philastrius ac sanctus Epiphanius appellant Lucianum. Eandem insaniam respicere videtur sanctus Irenæus: *Quidam Gnostici neque animam, neque corpus recipere posse dicunt æternam vitam, sed tantùm hominem inferiorem. Esse autem hunc eum, qui in eis sit sensus, volunt, quem & solum adscendere ad perfectum de-*

Cap. 2.

Lib. 5. cap. 19.

decernunt. Dico, *videtur*. Quia etiam videtur hæc esse alia insania. Lucanus enim neque corpus, neque animam, sed ex ambobus aliquid tertium, hæc verò stultitia solam hominis tertiam partem admisit ad salutem. Nempè Gnosticum Dogma habuit tot collegia, quot hominum capita. Similem hæresim Origenis tempore resumpserunt quidam Arabes, do quibus Ecclesiastica historia Eusebii Cæsaræensis: Lib. 6. cap. 30. *Per idem tempus quidam in Arabia dogmatis cujusdam à veritate prorsùs alieni auctores nascuntur, asserentes hominum animos unà cum corporibus, uno eodemque temporis articulo, morte occumbere, & penitus extingui, ac demum tempore Resurrectionis universæ carnis cum eisdem vitam denuò recuperaturos.* Addit errorem ab Origene, quem istius Provinciæ Episcopi ad istum finem invitaverant, fuisse revictum, & ab eorumdem Episcoporum Synodo damnatum. Attamen inter Lucanum & Arabes fuit aliquid differentiæ. Hi eandem animam cum eodem corpore, ille neque idem corpus, neque eandem animam, sed aliquid ex ambobus tertium garrivit resurrecturum.

Ab Epicureis observatur.

Non solus Epicurus deliravit animam nostram esse mortalem, sed & nescio qui alii gentilium philosophastri, de quibus Doctor in libro de Anima: *Sed nec modicum quid animæ subsidere in mortuo corpore est, decessurum quandoq; & ipsum, cum totam corporis scænam tempus aboleverit. Et* Cap. 51. *hoc enim in opinione quorundam est. Propterea nec ignibus funerandum ajunt, parcentes superfluo animæ.* Quam stultitiam sectatus fuisse videtur non dumtaxat Democritus, sed & ipse immortalium animarum defensor Plato. Pergit enim Doctor: *Ita argumentationes emendicant, ut velint credi etiam post mortem quasdam animas adhærere corporibus. Ad hoc enim & Plato, etsi quas vult animas ad cælum statim expediat, in Politica tamen cujusdam in sepulti cadaver opponit, longo tempore sine ulla labe, præ animæ scilicet individuitate, servatum. Ad hoc & Democritus incrementa unguium & comarum insepulturis aliquanti temporis denotat.* Garriunt animas non tantummodò mortales, sed & divisibiles, ideoque pedetentim solvi cum cadavere. Et in ipso comas adhuc & ungues produci ab ejus reliquiis. Nec mireris istam Platonis vanitatem. Etenim duplex animarum genus ab ipso didicerunt Gnostici. Hinc pergit Septimius: *Omnes fermè Philoso-* Cap. 54. *phi, qui immortalitatem animæ, qualiter volunt, tamen vindicant, ut Pythagoras, ut Empedocles, ut Plato; quiq; aliquod illi tempus indulgent, ab excessu usque ad conflagrationem universitatis, ut Stoici, suas solas, id est, Sapientum animas in supernis mansionibus collocant. Plato quidem non temerè Philosophorum animabus hoc præstat, sed eorum, qui Philosophiam scilicet ornaverint amore puc-*

rorum. Adeò etiam inter Philosophos magnum habet privilegium impunitas. Itaque apud illum in ætherem sublimantur animæ sapientes. Apud Arium in aërem; apud Stoicos sub Lunam. Imprudentes animas sub terram prosternunt. Illic cum corporibus pedetentim dissolvendas, aut certè in generali conflagratione absumendas. Ita & Gnostici suas solas, licèt omni flagitiorum luto scabiosissimas, sapientum ac spiritalium animas expediunt in cælum, animalium animas in medietate ponunt, Choicorum verò infælices mentes dixerunt redire in terram, ac perire. Marcionita Lucanus videtur omnium animas censuisse mortales. Nec mireris istam Stoicorum stultitiam. Stultiora enim de ipsis scribit in se-
Fol. 66. cunda Apologia sanctus Martyr Justinus: *Qui appellantur Stoici Philosophi, ipsum etiam Deum in ignem dissolutum iri opinantur, ac novum per mutationem mundum fore dicunt.* Divinam Majestatem garriverunt esse mundi animam, ideoque etiam novum ex vetere Deum, quasi è Phœnice Phœnicem, esse conflagratione generandum. Ita desipuit ista sapientia.

De una omnium Philosophorum schola sumitur.

Quòd omnes Philosophi carnis resurrectionem non solummodò abnegaverint, sed etiam abominati sint, insigniter lucet ex Areopa-
Actor. 17. gitarum Judicum circa sancti Pauli prædicationem judicio: *Cùm audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, Audiemus te de hoc iterum.* Quòd Apostolum dumtaxat riserint, erat grandis istorum Heroum moderatio. Etenim Pythagoræ de animarum nostrarum etiam in bestias revolutione sententiam ex-
Cap. 48. ponit in libro Apologetico Tertullianus, & adjungit: *At enim Christianus, si de homine hominem, ipsumq; de Caio Caium, reducem repromittat, lapidibus magis, ne saltem cœstibus, à populo exigetur.* Cuncti tunc gentiles resurrectionem sunt adeo aversati. Hinc in libro de Resurrectione dicit ipsam esse Dei veritatem, & Christianorum fiduciam, atque ad-
Cap. 1. jungit: *Sed vulgus irridet, existimans nihil superesse post mortem. Planè enim vulgo interdum & Sapientes sententiam suam jungunt. Nihil esse post mortem, Epicuri schola est. Ait & Seneca omnia post mortem finiri, etiam ipsam. Satis est autem, si non mineat Philosophia Pythagoræ & Empedocli. Sed Platonici immortalem animam è contrario reclamant: Imò adhuc proximè etiam in corpora remeabilem affirmant.* Affirmat apud quosdam & corpora & animas, apud Platonicos sola perire corpora; at corporum resurrectionem ab omnibus concorditer abnegari. In secunda super octogesimum octavum Psalmum Concione sanctus etiam Augustinus nostræ resurrectionis fidem amplè exponit, & prosequitur: *In nulla re sic contradicitur fidei Chri-*

Christianæ, quàm in resurrectione carnis. Denique ille qui natus est in signum, cui contradicitur, & ipse carnem suam resuscitavit, ut obviam iret contradictori. Et qui posset membra sua sic sanare, ut ea vulnerata fuisse non appareret, cicatrices servavit in corpore, ut dubitationis vulnus sanaret in corde. In nulla ergo re tam vehementer, tam pertinaciter, tam obnixè & contentiosè contradicitur fidei Christianæ, sicut de carnis resurrectione. Nam de animi immortalitate multi etiam gentium Philosophi multa disputaverunt, & immortalem esse animum humanum, pluribus & multiplicibus libris conscriptum memoriæ reliquerunt. Cùm ventum fuerit ad resurrectionem carnis, non titubant, sed apertissimè contradicunt. Et contradictio eorum talis est, ut dicant fieri non posse, ut caro ista terrena possit in cælum adscendere. Quotquot docuerunt immortalitatem animæ, etiam docuerunt sapientes animas suo tempore liberandas ab hujus vitæ miseriis, levandas in cœlum, & istic beatificandas. Originale peccatum non intellexerunt. Hinc sordes & infirmitates corporis crediderunt illi naturales, ac ab ipso inseparabiles, ideoque & censuerunt animam in corpore nec posse beatam esse, nec quietam. Corpus non posse liberari à suo pondere, ideoque nec levari in cœlum. Eò quòd naturæ lex non patiatur graviora ac densiora corpora superponi rarioribus ac levioribus: Cuncta istius cœcæ sapientiæ argumenta adducit ac largissimè solvit sanctus Augustinus in libris de Dei Civitate.

Porrò Simon Magus, uti omnium hæreticorum primus est ac Primas, ita & primus, licèt animarum in varia corpora revolutionem docuerit, negavit Carnis Resurrectionem. Etenim Christum Dominum, quem semetipsum esse garrivit, garrivit non verè, sed imaginariè crucifixum, ideoque nec resurrexisse. Resurrectionem negarunt etiam Hymenæus, & Philetus. Rationem dat in commentario secundæ ad Timotheum epistolæ Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus: *Hymenæus & Philetus erant ex radice Saducæorum.* Ejusdem erroris magnam portionem prædicavit tunc Cerinthus, de quo sanctus Epiphanius: *Cerinthus homo stolidus, ac stolidorum Magister, dicere nihil est veritus passum quidem ac crucifixum esse Christum, nondum tamen à mortuis excitatum, ac tum demum, cùm mortui resurgent omnes, excitandum.* Blateravit esse communem ex carnis & viri voluntate natum hominem, ideoque etiam nonnisi communiter resurrecturum. Et hunc Erronem atque errorem in prima ad Corinthios epistola impugnari à sancto Paulo Apostolo, rectè ibidem affirmat Epiphanius. Impugnari & alios Gnosticos, rectè affirmat Hilarus Diaconus. Attamen in prima super istam epistolam Homilia sanctus Joannes Chrysostomus nullam Cerinthi aut cujusvis hæretici mentionem facit: Affirmat istius illic

Cap. 2. Hæresi 28. cap. 6.

illic erroris fontem fuisse gentilem Philosophiam. Quidquid sit, generatim omnes hi errarunt cum gentilibus Philosophis. Verùm ex alio, ac longè fœdiori principio. Etenim Philosophi humanam carnem, licèt animæ incommodam ac refractariam, professi tamen sunt naturâ bonam, ac boni Dei bonum opus; at verò ista scelerata falsi nominis scientia garrivit carnem substantiâ malam, & pravi principii pravum opus, ideoque bonas animas ab ipsa oportere liberatas. Legi oportet nostri Doctoris libros de Carne Christi, de Resurrectione Carnis, contra Valentinianos, & contra Marcionem.

Circa Carnis Resurrectionem postmodò errarunt etiam Origenes, Lib. 253 in Photii Bibliotheca memoratus Theodorus Ægeorum Episcopus, sanctus Eutychius Patriarcha Constantinopolitanus, Almericus, & quidam alii. Quin & de sancto Augustino scribit in illustrium virorum catalogo Gennadius Massilienſis : *Augustinus de resurrectione mortuorum simili cucurrit sinceritate, licèt minùs capacibus dubitationem de abortivis fecerit. Error tamen illius, sermone multo contractus, lucta hostium exaggeratus necdum hæresis quæstionem dedit.* Affirmat Augustino eveniſſe quod scribit Sapiens : *Ex multiloquio non effugies peccatum.* Fuit homo Semipelagianus, ideoque studuit Augustinum ex omni latere fugillare. Hinc & Tichonium Donatistam laudat, quòd docuerit etiam deformatos abortus fore resurrecturos. Est antiqua apud Ecclesias quæstio, ad quam sibi propositam affirmativè respondit etiam antiquus Quæst. Scriptor, à quibusdam putatus sanctus Martyr Iustinus. Et quòd 13. sanctus Augustinus istud ipsum senserit, ideoque à Gennadio morderi non meruerit, possit facilè demonstrari. Attamen Gennadii verba, *Error illius, &c.* videntur non hunc articulum respicere, sed doctrinam de Dei gratia. Hanc enim Gennadius singulariter odit. Ex iisdem verbis lucet nullam unquam fuisse hæresim prædestinatianam.

Zenonis disciplina est.

Hermogenes, dum Divinam Omnipotentiam non capit, posuit coæternam Deo materiam, ex qua infecta ille fecerit omnia, impotens creare ex nihilo : Quia ex nihilo nihil fit. Quòd ille error materiam Deo æquet, ac secundum Deum sibi fingat, multis demonstrat Septimius in singulari libro contra Hermogenem. Addit hunc Hermogenem ab illo, quem in suis epistolis notat Apostolus, esse diversum, utrumque fuisse vario errore scabiosum Apostatam, Cap. 1. ac prosequitur de hoc posteriori : *Hermogenes Christum Dominum non alium videtur aliter cognoscere, alium tamen facit, quem aliter cognoscit. Imò totum quod Deus est aufert, nolens eum ex nihilo omnia feciſſe. A Christianis enim*

con-

conversus ad Philosophos, de Ecclesia ad Academiam & Porticum, inde sumpsit à Stoicis materiam cum Domino ponere, quæ ipsa semper fuerit, neque nata, neque facta, neque initium habens omninò nec finem, ex qua Dominus omnia postea fecerit. Ejus sequaces appellat hæreticos *Materiarios.* Etiam hanc hæresim esse à Philosophis Stoicis; quorum Princeps fuit Zeno, item in secundo ad Nationes libro affirmat Septimius. Etenim apud Stobæum in Physicis Zeno dicit *essentiam omnium rerum primam esse materiam, atque eam totam æternam.* Et in Præfatione ad primum naturalium quæstionum librum præfixa Stoicus Seneca proponit hanc quæstionem : *Quantum Deus posit? Materiam ipse sibi formet, an data utatur?* Et in octavo epistolarum libro resolvit : *Dicunt, ut scis, Stoici nostri duo esse in rerum natura, ex quibus omnia fiunt, causam & materiam. Materia jacet iners, res ad omnia parata, cessatura, si nemo moverit. Causa autem, id est, ratio materiam firmat, & quocumque vult, versat, ex illa varia opera producit. Esse ergo debet, undè aliquid fiat, deindè à quo fiat. Hoc causa est, illud materia.* Consonat in libro de natura Deorum Marcus Tullius Cicero : *Non est probabile eam materiam rerum, unde orta sunt omnia, esse Divina providentia effectam, sed habere & habuisse vim & naturam suam. Ut igitur faber, cùm quid ædificaturus est, non ipse facit materiam, sed utitur eâ, quæ sit parata, fictorque item cerâ; sic isti providentiæ Divinæ materiam præsto esse oportuit, non quam ipse faceret, sed quam haberet paratam.* Cicero fuit homo Academicus. Hinc dicit : *Non est probabile.* Cap. 25. Ep. 65.

Eundem errorem sanctus Antiochiæ Patriarcha Theophilus adscribit Platoni : *Plato cum suis assectis Deum quidem confitetur ingenitum, Patrem præterea & Conditorem omnium, at deinde subjicit sive supponit Deo materiam quoque ingenitam, quæ simul cum Deo prodierit, sive exstiterit.* Et in libro ad Gentes sanctus Martyr Justinus : *Plato modò tria principia dicit omnium, Deum, materiam, speciem; modò quatuor, addendo universalem animam. Rursùs cùm priùs materiam dixisset ingenitam, posteà genitam ipsam asserit.* Elucidat in Panario sanctus Epiphanius : *Plato de materia non omninò cum Zenone & Stoicis sentit. Etenim Deum ille cognovit, ab eoque cuncta producta, tum mentes quasdam agendi facultate præditas, à vero Deo propagatas asseruit. Præterea primum esse principium, ac secundum, & tertium. Quorum primum Deum esse pronuntiat, alterum procreatas à Deo mentes : Ab utrisque demùm materiam productam. Sic enim definit cœlum cum tempore factum esse, unaque cum eo dissolutum iri. Quibus verbis priorem suam sententiam evertit. Aliàs enim materiam Deo esse tempore æqualem statuerat.* Quam opinandi inconstantiam in ipso notat etiam sanctus Patriarcha Theophilus : *Verùm si Deus censetur ingenitus, & materia perhibetur ingenita, jam nec amplius Deus Conditor & Creator est omnium etiam secundùm Platonicos. Nec quod* Lib. 2.

unus & solus sit, ab eis verè demonstrabitur. Quia nempè materia, sii ngenita sit, non potest non esse Deus. Hoc Theophilus insigniter demonstrat. Hinc Septimius affirmat Hermogenem non tantummodò ad Stoam, sed & ad Academiam apostatasse. Ob duas causas. Primò, quia Plato fuit Princeps Academiæ veteris, quæ desiit in Crantore & Cratete. Deinde, quia Stoa est istius Academiæ surculus. Etenim Zeno fuit Cratetis discipulus, ad Stoam successit novæ Sectæ Princeps, ac interim Academicus mansit, atque ita quis ad Stoam declinans declinat etiam ad Academiam. Habes hæc apud Clementem Alexandrinum in primo libro Stromatum. Idem error placuit Aristoteli, & aliis passim Philosophis. Eorum fundamentum fuit hoc Democriti principium: Ex nihilo nihil gigni, nihil in nihilum reverti.

Porrò Septimius frequenter meminit Zenonis. In libro de anima: *Platonis honor, Zenonis vigor, Aristothelis tenor, Epicuri stupor.* Quidam legunt: *Zenonis rigor.* Vigor ingenii acrimoniam commendat, rigor severos
Cap. 56. mores. Et in libro apologetico: *Zeno Eleates, consultus à Dionysio, Quidnam Philosophia præstaret, cum respondisset, Contemptum mortis, flagellis Tyranni subjectus sententiam suam ad mortem usque signabat.* Quod ipsum scri-
Cap. 58. bit in libro de anima. Elea est Peloponesi regio, inter Arcadium & mare Ionium ad occasum. Est & Lucaniæ apud Italos urbs. Et hæc fuit patria Zenonis. Verùm hic est alius Zeno, de quo ad Olym-
Epist. 169. pium scribit etiam magnus Basilius: *Zeno, cùm in naufragio omnia abjiceret, nihil non virile loquebatur, sed dicebat, Euge, ô fortuna, conjicis nos in vestem veterem & laceram.* Quod ipsum in tertia oratione scribit sanctus Gregorius Nazianzenus. Ejusdem constantiam laudat sanctus Clemens Alexandrinus. Stoici Zenonis constantiam laudat Ammianus
Lib. 14. cap. 29. Marcellinus: *Zenon ille vetus Stoicus, ut mentiretur quædam, laceratus diutiùs, avulsam sedibus linguam suam cum cruento sputamine in oculos interrogantis Cypri Regis impegit.* Fuit enim Stoicus. De eodem scribit sanctus Epiphanius: *Porticus Princeps, seu Stoicæ Sectæ Zeno fuit, de quo varius est sermo. Nam alii Cleanthis cujusdam Tyrii filium fuisse putant, alii Cittiensem faciunt ex insula Cypro, quem & Romæ aliquamdiu vixisse narrant, ac inde Athenas profectum in Stoa, hoc est, Porticu dogmata illa publicè proposuisse. Non desunt qui duos Zenones distinguunt: Eleatem, & illum de quo proximè dictum est. Utumque sit, eadem ab utrisque dogmata profluxerunt.* Laërtius & Suidas affirmant fuisse Cittiensem, Mnasææ seu Demææ filium. Elucidat in pri-
Fol. 301. mo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus: *Cratetis discipulus fuit Citticus Stoicorum Sectæ Princeps. Huic successit Cleanthes, post quem Chrysippus, & alii deinceps. Eleaticæ autem disciplinæ Princeps Xenophanes Colophonius.*

lophonius. Et inter ejus successores ponit Zenonem. Videtur hunc non à nativitatis, sed à disciplinæ loco appellare Eleatem. Quidquid sit, Suidas adjungit de Stoa seu Pisianactea Porticu: *Quamvis sub triginta tyrannis eo in loco mille quadringenti cives interfecti essent, tamen ad Zenonem audiendum homines ibi conveniebant, propterea que Stoici dicti sunt ejus sectatores, cùm Zenonii anteà dicerentur.* Istorum Zenonum fuisse diversa dogmata affirmant Diogenes, & Plutarchus in opere de Placitis Philosophorum. Quod ipsum affirmat sanctus Clemens. Et addit Cleanthem Stoici Zenonis non patrem fuisse, sed discipulum & successorem. Quod sine causa appelletur rigidus, demonstrat in sancti Babylæ Antiocheni Patriarchæ adversùm gentiles encomio sanctus Joannes Chrysostomus: *Quale commodum cum matribus & sororibus misceri? Quod quidam Philosophus Stoæ Præfectus lege sanxit.*

De igneo Deo.

Doctor notat Apellem, de quo & infrà scribit: *Si & Apellis stemma retractandum est, tam non vetus & ipse quam Marcion institutor & præformator ejus.* Et iterùm: *Apelles creatorem Angelum, nescio quem glorioſum superioris Dei, facit Deum legis & prophetarum, illum igneum affirmans.* Quod nempè in igne apparuerit in monte Sinai. Et in libro de anima: *Apelles sollicitatas refert animas terrenis escis de supercælestibus sedibus ab igneo Angelo, Deo Israël & nostro, qui deinde illis peccatricem circumfinxerit carnem.* Et in libro de carne Christi: *Apelliciani carnis ignominiam prætendunt maximè, quam volunt ab igneo illo Præside mali sollicitatis animabus admixtam, & ideò indignam Christo, & idcircò de sideribus illi substantiam competisse. Angelum quemdam inclytum nominant, qui mundum hunc instituerit, & instituto eo pœnitentiam admiscuerit.* Pœnitentiæ causam edicit in libro de hæresibus sanctus Augustinus: *Cum malignus esset Angelus, seu Deus ille, inventus est in sua malignitate mundum fecisse.* Hinc illum esse ovem errantem, cujus quærendæ causa Salvator advenerit, Apellitæ interpretantur. Singulas ejus fabulas erudito, qui magno Ecclesiasticæ eruditionis damno periit aut latet, libro refutavit Tertullianus. Item à Justino Martyre, Theophilo Patriarcha Antiocheno, Philippo Gortynensium Episcopo, Irenæo Lugdunensi, Modesto, Origene, Rhodone, Adamantio, Hyppolito, ac Eusebio Emiseno Episcopo optimè & doctissimè refutari affirmat Theodoretus in primo libro hæreticarum fabularum. Sanctus Epiphanius affirmat Apellem sub Marcione fuisse Lucani seu Luciani condiscipulum, ab utroque conditam novam hæresim, atque adjungit: *Apelles ac omnis ejus factio ita sentit. Non esse Principia tria, neque duo, ut Luciano ac Marcioni videtur, sed unum esse bonum*

Cap. 30

Cap. 23.

Cap. 8.

Cap. 25.

Deum, unumq; Principium, ac Virtutem unam nominis expertem. Qui quidem Deus unus, unumve Principium, nullam eorum, quæ in hoc mundo geruntur, curam suscipit. Cæterùm idem ille sanctus, bonusq; Deus, qui à principio Deus est ac bonus, alium produxit Deum. Ab hoc universa condita sunt, cælum videlicet ac terra, cæteraque, quæ in hoc mundo cernimus. Sed hic minimè bonus evasit, ejusq; opera omnia non bene facta, ac pro mala illius mente sunt ab illo fabricata. Videatur & sanctus Philastrius.

Heraclitus intervenit.

Cap. 2. De Heraclito scribit Doctor in libro de Anima: *Heraclitus ille tenebrosus.* Et infrà: *Platonis honor, Zenonis vigor, Heracliti mœror.* Et in libro Apologetico refert varias gentilium Philosophorum de Divina natura
Cap. 47. sententias, & harum una est: *Alii ex igne asseverant esse, qua Heraclito visum est.* Fuisse appellatum tenebrosum seu obscurum, testatur etiam
Fol. 571. sanctus Clemens Alexandrinus, & in quinto Stromatum libro adducit rationem, affirmans ac demonstrans & Philosophos & Poëtas sua dogmata occultasse sub ænigmatibus, atque adjungens: *Innumerabilia invenias, tam apud Philosophos, quàm apud Poëtas, dicta ænigmaticè, cùm etiam toti libri indicent abditam scriptoris voluntatem, cujusmodi est liber Heracliti de natura, qui etiam propterea appellatus est obscurus & tenebrosus.* Ei mœstitiam adscribit in tertia oratione etiam sanctus Gregorius Nazianzenus. Quod nempè humani generis in hac pœnali vita calamitates, uti Democritus semper risit, ita ille semper fleverit. Quòd tamen eodem tempore non vixerint, ad istum Gregorii locum rectè advertit Elias Cretensis. Quòd Deum esse igneum, aut potiùs ignem esse primum Principium ac Deum docuerit, tradit in cohortatione ad gentes etiam sanctus Martyr Justinus: *Heraclitus, sicut Hippasus Metapontinus, causam omnium rerum esse ignem asseverat.* Quod ipsum affirmat
Fol. 42. laudatus Clemens in admonitione ad gentes: *Parmenides Eleates induxit Deos, ignem & terram. Ex his autem alterum solum Deum existimarunt ignem Hippasus Metapontinus, & Ephesius Heraclitus.* Et infrà: *Hoc etiam usu venit Heraclito, & ejus sectatoribus, qui ignem tanquam ortûs rerum principium colunt.* Ex eodem errore propagatam dicit Persicam idololatriam, nec non & cultum Vulcani. Heraclitum fuisse Ephesium scribit etiam Suidas. At verò Elias Cretensis Democritum affirmat Ephesium, Heraclitum fuisse Abderitem. Quod ipsum affirmat antiquus Ecclesiæ Scriptor Athenagoras: *Democritus ab Ephesiis pulsus est, Heraclitum Abderitæ tanquam insanum exilio, Socratem Athenienses morte affecerunt.* Cives concivem. Ejus natales & ævum exponit laudatus Clemens in primo Stromatum libro: *Heraclitus Beusonis filius persuasit Melancomæ tyranno, ut*

depo-

deponeret tyrannidem. Hic despexit Regem Darium, adhortantem ut veniret ad Persas. Evocationis radix fuisse potest Heracliti dogma de igneo Deo: Nam & Persæ ignem adorabant. Istum Darium fuisse Hystapsis filium, adeoque Heraclitum sexagesimâ nonâ Olympiade viguisse affirmat Suidas. Et adjungit de ejus morte: *Heraclitus aquâ intercute laborans, Medicorum curationem aspernatus, se totum fimo bubulo perunxit, quem ad solem siccari sivit. Sic ergò jacentem canes lacerarunt. Alii arenâ obrutum periisse dicunt.* Consonat & dissonat Tertullianus in libro ad Martyres: Cap. 4. *Heraclitus se bubulo stercore oblitum exusit.* Suidas addit nullius Philosophi fuisse discipulum, sed solo ingenii ac diligentiæ usum magisterio, & pergit: *Quidam tamen auctores sunt eum Xenophanis & Hippasi Pythagorici fuisse assiduum auditorem.* Quod etiam insinuant sanctus Clemens & sanctus Justinus, asserentes de igneo Deo dogma fuisse illi commune cum Hippaso. Sanctus Justinus addit in prima Apologia: *Quicumque cum ratione ac verbo vixerunt, Christiani sunt, quamvis Athei & nullius Numinis cultores habiti sint. Quales inter Græcos fuerunt Socrates, Heraclitus, atque iis similes.* Hæc sunt cum multo moderamine intelligenda. In cohortatione ad gentes scribit etiam de Platone: *Plato Summum Deum in ignea essentia esse dicit.* Non esse ignem, sed in ipso, uti throno, habitare.

Unde malum? Et Quare?

Doctor agit in Gnosticos, de quibus & sanctus Irenæus: *Abalienati à veritate, digni in omni volutantur errore, fluctuati ab eo, aliter atque aliter per tempora de iisdem sentientes, & nunquam scientiam stabilem habentes, Sophistæ verborum magis esse volentes, quàm discipuli veritatis. Non enim sunt fundati supra vivam petram, sed supra arenam, habentem in semetipsa lapides multos. Propter hoc & multos Deos fingunt. Et quærere quidem semper in excusatione habent. Cæcutiunt enim. Invenire autem nunquam possunt.* Affirmat ipsos esse ex numero illorum, de quibus scripsit Apostolus: *Semper discentes*, sive quærentes, *& ad veritatis agnitionem nunquam pervenientes.* Hinc quod non dumtaxat semetipsos, sed & nostros, dum in seductionem circumscribere student, vexaverint assiduis quæstionibus, affirmat idem Irenæus in alio ejusdem libri capite, & adjungit: *Et si aliquis ex his, qui audiunt eos, quærat solutiones, vel contradicat eis, hunc quasi non capientem veritatem, & non habentem de superioribus à matre sua semen affirmant.* Cap. 15.

Porrò apud gentiles Philosophos famosissima fuit quæstio: *Unde, & quare malum?* Originalis ignorantia & carnalis concupiscentia, per quas genus humanum in flendas ac horrendas pravitates & calamitates quotidie præcipitatur, omnibus patent ad oculum, at earum origo est secretissima. Hinc alii animas peccasse ante corpora, & isto-

rum peccatorum hîc luere pœnas. alii dixerunt ipsas editas à natura noverca. Alii alia cœcutierunt. Cerdon & Marcion finxerunt duo Principia, duos Deos, bonum & malum: Et Deum malum esse omnium malorum auctorem & conditorem. Hinc Platonem, licèt gentilem, istis fuisse meliorem ac sapientiorem rectè affirmat laudatus Irenæus. Sceleratum Valentini collegium fuit longè stultius. Etenim Demiurgum, seu Deum creatorem blasphemavit esse erroris & labis fructum, atque ita ex ipso mala omnia processisse. Hinc item apud illos quæstio, *Unde Deus?* uti Hesiodus ac alii gentiles Poëtæ Deorum, ita Valentiniani Æonum originem quærunt, & stultissima fabulantur. Ejus blasphemas fabulas amplè exponit laudatus Irenæus. Omnes ignorarunt veram malorum originem, liberum rationalis creaturæ arbitrium, & ex ipso nobis natum originale peccatum. Hinc enim à primis nascentium vagitibus usque ad extremos morientium gemitus est grave jugum super filios Adæ. Etiam rectum docendi & discendi ordinem ignorarunt. Nec enim mentem primò ad mala deflectere, & ex ipsis duos Deos inferre oportuit, sed unum Dominum Deum ante omnia agnoscere, & tunc malorum originem investigare. Ita rectè advertit Septimius in libro de Resurrectione.

Lib. 3. c. 45.

Lib. 2. cap. 20. & 22.

Cap. 1.

De Enthymesi & Ectromate.

Tertia Valentinianorum Æonum classis est duodenaria, & ejus postremus Æon est Sophia. Hæc dum invisibilem Patrem illicitâ curiositate quærit intueri & noscere, cecidit extra Pleroma, facta est ovis errans, incurrit multas calamitates, ac tandem ejus Enthymesis abortivit Demiurgum, Deum creatorem. Audiamus fabulam à sancto Irenæo: *Ea quæ extra Pleroma dicuntur à Valentinianis, sunt talia. Enthymesin illius superioris Sophiæ, quam & Achamot vocant, separatam à superiori Pleromate cum passione dicunt in umbratæ vanitatis locis deserbuisse per necessitatem. Extra enim lumen facta est, & extra Pleroma, informis & sine specie, quasi abortus, ideò quia nihil apprehendit.* Extra Pleroma errans & ob errorem consternata Sophia abortivit Enthymesin, Enthymesis Demiurgum, Demiurgus mundum. Notanda sunt verba: *Extra lumen & extra Pleroma.* Quisque enim Valentini Æon est lumen & quasi accensa fax: Et quomodo plures faces, dum conjunguntur, uniuntur in unam flammam; ita & triginta Æones, dum unus procedit ab altero, sunt lumen de lumine, & omnes sunt unum magnum lumen. Hoc est ipsorum Pleroma. Non expendamus tempus in inutiles & sceleratas fabulas. Eas esse risu, quam refutatu digniores, rectò

Lib. 1. cap. 1.

rectè affirmat laudatus Irenæus. Interim hinc lucet, quod Valentinus non primi & supremi Protopatoris, sed aliorum dumtaxat Æonum, ac præsertim Demiurgi, originem inquisivit. Protopatorem est professus esse à semetipso.

Qui illis Dialecticam instituit.

Quòd Aristothelis Dialectica Gnosticorum blasphemias adjuverit, testatur etiam sanctus Irenæus: *Minutiloquium & sublimitatem circa quæstiones, cùm sit Aristothelicum, inferre fidei conantur.* Quidam codices legunt: *Multiloquium & subtilitatem.* Nostra lectio est melior. Etenim Dialecticarum subtilitatum venatores consueverunt non dumtaxat in voce aut syllaba, sed etiam in uno apice vim facere & emphasim, atque ita sectari minutiloquium. Quod Aristothelis Dialectica cunctis hæresibus adjutoria & fomenta subministrare soleat, affirmat etiam in sancti Amos Prophetæ commentariis, hæc ejus verba, *Conteram vectes Damasci*, exponens beatus Hieronymus: *Vectes Damasci, quasi seræ robustissimæ atque fortissimæ, hi intelliguntur, qui instructi sunt arte dialecticâ, & argumentis Philosophorum. Verbi gratia ostium vocatur, qui falsum dogma concepit & peperit, ut Arius in Alexandria. Vectes ejus & seræ fortissimæ, Euthychius & Eunomius, qui syllogismis & enthymematis, & sophismatibus, quæ ab aliis malè inventa sunt, roborare conantur.* De Ario scribit etiam Socrates: *Arius erat dialecticarum argutiarum minimè ignarus.* Et Hermias Zozomenus: *Arius disserendi subtilitate erat cum primis excellens.* Et de cunctis generatim Arianis scribit ad Imperatorem Gratianum in libris de fide sanctus Ambrosius: *Omnem vim venenorum suorum in dialectica disputatione constituunt, quæ Philosophorum sententia definitur, non adstruendi vim habere, sed studium destruendi.* Eosdem Arianos sanctus Epiphanius appellat novos Aristothelicos, & adjungit causam: *Nam hujus Philosophi virus omne in seipsis expresserunt, & innocentem Spiritûs sancti simplicitatem ac benignitatem reliquerunt. Evangelicâ mansuetudine relictâ, calliditatem potiùs amplexi sunt, ac se ad Aristothelem & cæteros hujus mundi Dialecticos accommodaverunt.* Et adversùs Arii resuscitatorem Ætium scribit: *Tua illa, ex Dialecticorum & disputandi artificum officina profecta, vana & insolens oratio.* Addit ipsum hujus *fastu & arrogantia fuisse distentum.* Et Socrates: *Ætius eos, qui fortè in ejus venêre colloquium, suis obstupefecit argutiis. Istud autem effecit fretus elenchis sophisticis Aristothelis. Quarum subsidio cùm differeret, captiosas ratiocinationes, quas ipse non poterat dissolvere, imprudens contexuit.* Et Hermias Zozomenus: *Ætius magnopere ab illis, qui fidei Catholicæ adversabantur, laudatus est. Vir Dialecticæ peritus, valdeq; ad ratiocinandum idoneus. In pugnis verborum satis exercitatus, istiq; uni rei operam*

Lib. 2. cap. 19.

Lib. 1. cap. 3.

Lib. 1. cap. 3.

Hæresi 69. cap. 69.

Hæresi 76. c. 1.

Lib. 2. cap. 28.

Lib. 3. cap. 14.

revera

reverà navans. Et de ejus sectatore Eunomio scribit: *Eunomius erat magnus verborum artifex, certandique & ratiocinandi studio vehementer delectabatur.* Lib 6. cap. 26. *Quales esse complures istius hæresis sectatores licet animadvertere. Nam neque piam alicujus vitam, neque mores, neque benignitatem in egentes tantum laudant, nisi ipsorum faveat opinioni, quantum si litigiosus in disputando, atque adeò ratiocinationibus videatur superiores ferre.* Socrates affirmat Eunomium fuisse Ætii scribam & contubernalem, atque adjungit: Lib. 4. cap. 7. *Eunomius cum Ætio vitam degens fallaces ratiocinandi & concludendi modos, qui sunt Sophistarum proprii, ab illo didicit, eosq; sedulò est imitatus. Quin etiam inanibus & ineptis vocibus operam dare, atque sophisinata, quibus irretiretur, contexere imprudens aggressus est, illisq; arroganter inflatus ad blasphemiam præceps ivit.* Et de cunctis generatim Ætianis seu Eunomianis scribit in homilia super exordium Evangelii secundùm Joannem sanctus Joannes Chrysostomus: Tom. 6. fol. 242. *Unde ignominiosa Eunomii appellatio? Unde hæretica illa semina? Veritatis doctrina apud impios illos tota subversa est, invaluitq; & recepta est doctrina Aristothelica.* Quod ipsum scribunt sanctus Basilius, Gregorius Nyssenus, Gregorius Nazianzenus, Cyrillus Alexandrinus, & in dialogo contra Luciferianos sanctus Hieronymus: *Ariana hæresis magis cum sapientia sæculi facit, & argumentationum rivos de fontibus Aristothelis mutuatur.*

Eadem Dialectica inflavit & armavit Pelagianos. Hinc in primo adversùm ipsos libro scribit idem Hieronymus: *Hæc argumentatio tortuosa est, Ecclesiasticam simplicitatem inter Philosophorum spineta concludens. Quid Aristotheli & Paulo? Quid Platoni & Petro?* Et in tertio libro: *Disputatio tua non ex fontibus veritatis & Christiana simplicitate, sed ex Philosophorum minutiis & arte descendit.* Loquitur ex sancto Irenæo, qui nobis jam dixit: *Aristothelis minutiloquium.* Et ad istius hæreseos Principem, ac sanctorum Patrum contemptorem Julianum declamat sanctus Augustinus: Lib. 1. cap. 4. *Rogo, fili Juliane, quid respondebis? Quibus eos,* utique sanctos Patres, *oculis intueberis? Quæ tibi argumenta succurrent? Quæ Aristothelis categoriæ, quibus ut in nos velut artifex disputator insilias, videri appetis elimatus? Quæ tuorum argumentorum vel acies vitrea, vel plumbei pugiones in illorum conspectu exeri audebunt?* Quod etiam Pelagius & Celestius fuerint istius artis peritissimi, ideoque & tumidissimi adversùs Catholicam simplicitatem, lucet ex plurimis locis ejusdem Augustini. Hauserunt id ex suis magistris Origenistis, ad quorum acrem patronum Joannem Hierosolymæ Episcopum scribit sanctus Hieronymus: Ep. 62. *Fides pura & aperta confessio non quærit strophas & argumenta verborum. Quod simpliciter creditur, simpliciter confitendum est.* Licet Hæresiarcha Eutyches fuerit senex imperitus & delirus, Dialectica tamen versutia potenter promovit ejus delirja. Etenim adversùs Severum Pseudo-Patriarcham

triacham Antiochenum scribit ejusdem Ecclesiæ orthodoxus Presbyter Theodorus : *Quando Severus nudis vocibus acquiescit, utique pietatem supponit consistere in solis verbis & sonis, reclamante Apostolo, qui dicit,* Non in sermone est regnum Dei, sed in virtute, & veritate. *E regione is demùm ab ipso Severo præstantissimus agnoscitur Theologus, qui scitè se exercuit in Aristothelicis categoriis, & reliqua supellectile externorum à Christo Philosophorum.* Adversùs eundem sanctus, per Jacobum Gretserum vulgatus, Anastasius Sinaita profitetur se cum sacris Litteris loqui, *non juxta Aristothelis aut Homeri disciplinam.* Et adjungit : *Catholica Dei Ecclesia* Cap. 8. *doctrinam de Christo non Aristothelis aut Græcorum more tradit, sed Evangelicè & Apostolicè.* Loquitur cum Evippio Neo-Cæsaræensi Episcopo, Polemoniaci Ponti Metropolita, qui post expositam suæ Provincialis & œcumenicæ Chalcedonensis Synodi adversùm Eutychianistas fidem subdit in Synodalibus ad Imperatorem Leonem litteris : *Hæc breviter Piscatorie, non Aristothelicè suggessimus.* Etiam adversùm Monothelitas scripsit ad Imperatorem Constantinum quartum Mansuetus Archi-Episcopus Mediolanensis : *Non cum Dialecticis, sed cum ruricolis & piscatoribus Dominus posuit rationem, & his tradidit sui secreta consilii.* Exstat epistola in sexto Concilio. In ejusdem undecima Actione magnus istius dolosæ factionis patronus Macharius Antiochiæ Patriarcha arguitur, quòd in scriptis ad Lucam Africæ Monachum litteris docuerit non cum sanctis Ecclesiæ Synodis & Patribus, sed *secundùm Aristothelis syllogismos.* Epist. 52

Quòd etiam Berengarius, Roscelinus, Petrus Abaelardus, Gilbertus Porretanus, Almaricus, aliique magni viri fuerint ab Aristothelis Dialectica circumscripti in hæreses aut errores, demonstrari possit authenticis testimoniis. Almerici lapsus occasionem præbuit, ex qua Parisiensis Universitas Aristothelis Philosophiam doceri vetuit in suis scholis, & damnavit ad ignem. Rei seriem exponit Rigordus in vita Philippi Augusti. Et profectò Aristothelicæ Dialecticæ in Parisiensi schola traditio non est admodum antiqua. Quòd sancti Augustini Dialectica fuerit olim istic prælecta, docet vita sancti Odonis Abbatis Cluniacensis : *Odo his diebus adiit Parisium, ibique Dialecticam sancti Augustini, Deodato filio suo missam, perlegit. Præceptorem habuit Remigium.* Odo floruit sæculo decimo. Et istam Dialecticam resumi in scholas, sanè expediret. Licèt enim ipsa sit desumpta ex Aristothele, correcta tamen est, & facta Christiana. Præsertim per librum de Magistro. Et certè correctione fuit opus. Nam & ipse Aristotheles dixit *Sophisticam esse furem sapientiæ.* Ita in primo Stromatum libro testatur sanctus Clemens Alexandrinus. Ex eodem principio graves Scripto-

res notant non dumtaxat Petrum Pictavienſem ac ejus diſcipulum Petrum Lombardum, ſed & Doctorem Angelicum, quòd Ariſtothelis Dialecticæ nimiùm tribuerit. Adversùm illos, *qui multas Philoſophicas quæſtiones proponunt in materia Euchariſtiæ*, rectè ſcripſit Robertus Corcæon: *Stultus quilibet poteſt in his ſecretis & occultis myſteriis plura inquirere, quàm totus mundus poſſit ſolvere.* Adversùs iſtam Dialecticam plura ſunt ſanctorum Patrum teſtimonia.

Rationem hîc edicit Septimius: *Quia nempè iſta Dialectica eſt artifex ſtruendi & deſtruendi. Eſt verſipellis in ſententiis, coacta in conjecturis, dura in argumentis, operaria contentionum, moleſta etiam ſibi ipſi, omnia retractat.* Atque ita & ſemetipſam evertit. Hinc ſuprà dixit & ſanctus Ambroſius, quòd habeat non vim adſtruendi, ſed ſtudium deſtruendi.

Hæreſ. 69. Et ſanctus Epiphanius ipſam dixit *virus Ariſtothelis.* Quod per ipſam ſceleratus Ætius Sophiſmata, quæ ipſemet enodare non noverat, invenerit, atque ita ſemetipſum in atheam impietatem concluſerit, ſuprà affirmavit Socrates. Et dat rationem: *Ariſtotheles propter Sophiſtas, qui tum Philoſophiam irriſerunt, hanc diſſerendi rationem, pro adoleſcentibus conſcripſit, & ita Sophiſticis & fallacibus quibuſdam Sophiſtarum argutiis reſtitit.*

Cap. 69.

Lib. 2. Cap. 28.

Loquitur de libris Elenchorum. Hi docent duo. Primò, quempiam per rationum fucos in errorem circumvolvere. Deinde, iſtos nodoſos dolos evolvere. Et hanc artem ipſe Ariſtotheles dixit furem ſapientiæ. Eam in prima ad Timotheum Epiſtola videtur notaſſe ſanctus Paulus: *Superbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones, & pugnas verborum.* Et hinc ſanctus Cantuarienſium Antiſtes, ac Elenchorum peritiſſimus artifex Lanfrancus, dum adhuc Monachus cum ejuſdem artis perito hæreſiarcha Berengario dialecticè diſputare cogeretur, ſub Divini nominis invocatione proteſtatus eſt ſe invitum in iſtas tricas deſcendere, & addidit cauſam: *Ne videretur magis arte, quàm veritate, ſanctorumque Patrum auctoritate confidere.* Quæ ratio eſt bene notanda.

Cap. 6.

Interim Tertullianus non ſine cauſa ſcribit: *Miſerum Ariſtothelem, qui illis dialecticam inſtituit.* Utique Gnoſticis, adeoque & cunctis hæreticis. Dicit iſtum inſtitutæ ab illo artis ſceleratiſſimum abuſum ab ipſo non fuiſſe præcogitatum aut præviſum. Eſt reverà abuſus. Ipſa ars non eſt mala, ſed virtus & Dei donum. Etenim Dialecticam in demonſtrationibus, oppoſitionibus, & concertationibus conſiſtere affirmat ſanctus Gregorius Nazianzenus, & adjungit de ſancto Baſilio: *Baſilius in ea adeò excelluit, ut iis, qui cum ipſo diſputabant, faciliùs eſſet è labyrinthis ſe extricare, quàm argumentorum ejus laqueos effugere, ſi quando res ita poſtulaſſet.* Quare alio in loco, dum Pyrrhonicas aſſenſus

Orat. 20.

ac

ac retentiones, Chryſippi ſyllogiſmos, & Ariſtothelicæ artis pravum artificium lamentatur, tamquam Ægyptiacas plagas, irrepſiſſe in Eccleſiam, loquitur de abuſu. Etiam in quarto Eccleſiaſticæ hiſtoriæ libro Theodoretus laudat Didymum Alexandrinum, quòd Ariſtothelis Syllogiſmos calluerit, & addit laudis cauſam: *Non quaſi veritatem iſta doceant, ſed quòd arma ſint veritatis contra mendacium.* Et adversùs Berengarium ſcribit laudatus Lanfrancus: *Beatus Auguſtinus in quibuſdam ſuis Scriptis, & maximè in libro de doctrina Chriſtiana, hanc diſciplinam ampliſſimè laudat, & ad omnia, quæ in Sacris Litteris veſtigantur, plurimum valere confirmat. Denique contra Felicianum hæreticum Arianum contendens, ita hâc arte eum concluſit, ut ipſe hæreticus, non valens ferre locorum & ſyllogiſmorum implicitas & implicantes connexiones, publica voce exclamaret: Ariſtothelicâ mecum ſubtilitate contendis.* Eandem peritiam ſancto Auguſtino etiam Donatiſtæ adeò improperarunt, ut ipſorum Grammaticus Creſconius ſuos laudarit Epiſcopos, *quòd cum illo, uti cum Dialectico, nollent habere ſermonem.* At verò Auguſtinus affirmat, ac nervosè demonſtrat Dialecticam eſſe veram animæ virtutem, & non dumtaxat ſanctum Paulum, ſed & ipſum Chriſtum Dominum fuiſſe ipſa uſum. Addit non ſolùm apud gentiles Ariſtothelem, ſed & Stoicos ejus fuiſſe peritiſſimos: *Stoici non ſolùm Dialectici fuerunt, ſed etiam cæteras Philoſophorum Sectas in hac vel arte, vel facultate vicerunt. Stoicus quippe, ut mecum recolis, fuit ille Chryſippus, de quo Academicus Carneades hanc habebat ſententiam, ut quando cum illo ſibi eſſet diſputandum, helleboro purgandum eor eſſe cenſeret, cæteros autem vel pranſus facilè ſuperaret.* De quo exemplo vide Scholia noſtrorum in hac ſchola Anteceſſorum. Dialectica eſt inſtar gladii, quo quis & malè poſſit uti, & benè.

Orat. 26.

Cap. 26.

Lib. 1. cap. 14.

Lib 1. cap. 19.

Genealogiæ interminabiles.

Adversùm Marcionitas, qui duos ſibi finxerunt Deos, rectè ſcribit ſanctus Irenæus: *Si autem hoc eſt proficere, alterum adinvenire Patrem præter eum, qui ab initio annuntiatus eſt, & rursùs præter eum, qui putatur ſecundò inventus eſſe, alterum tertium adinvenire, & ejuſdem erit profectus & à tertio in quartum, & ab hoc rursùs alterum & alterum, & ſic ſemper putans proficere talis ſenſus nunquam in uno ſtabit Deo.* Procedet in infinitum. Quod ipſum in carmine adversùm Marcionitas ſcribit Prudentius: *Si duo ſunt igitur, cur non ſunt multa Deorum millia? Cur numero Deitas contenta gemello eſt? An non in populos diſperſa numina Divum fundere erat melius, mundumque implere capacem Semi-Deis paſſim nullo diſcrimine monſtris?* Gentilem errorem, qui cunctis elementis, & cunctis mundi portionibus proprium finxit numen, affirmat eſſe Mar-

Lib. 4. cap. 22.

cioniticâ fabulâ mitiorem. Et hinc de glorioso Martyre Justino
Cap. 14. scribit idem Irenæus : *Bene Justinus in eo libro, qui est ad Marcionem, ait, Quoniam ipsi quoque Domino non credidissem alterum Deum annuntianti præter fabricatorem, & factorem, & nutritorem nostrum.* Divinæ Majestatis unitas est adeò manifesta Quæ omnia firmiori pede ambulant adversùm Valentinianos Æones. Rursùs enim sanctus Irenæus :
Lib. 1. cap. 4. *Aliquando quidem triginta, aliquando verò innumerabiles multitudines Æonum mentiuntur.* Saturninus juxta dierum in anno numerum ponit Æones
Cap. 23. trecentos sexaginta quinque, & unicuique in dominatum dat proprium cœlum. Hujus mundi, & præsertim per Dominum Deum in Hebraïco populo instituta, Respublica est quædam imago ac figura cœlestis Hierarchiæ : Ita Valentinus dixit inferiores Æonum ordines
Lib. 4. cap. 35. esse typos superiorum. Hinc ipsum Irenæus appellat hebetem & stultum, & adjungit : *Coguntur enim hi tales, quemadmodùm sæpenumerò ostendimus, semper typos typorum, & imagines imaginum adinvenire, & nunquam figere animum suum in uno & vero Deo. Suprà enim Deum factæ sunt cogitationes ipsorum.* Hinc Valentinianas Æonum generationes etiam Septimius rectè appellat *Genealogias interminabiles.*

Per Philosophiam.

Hodierna Apostoli translatio sic habet : *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam, secundùm traditionem hominum, secundùm elementa mundi, & non secundùm Christum.* Per inanem fallaciam aut seductionem Apostolus videtur intelligere artem sophisticam Aristothelis. Per Philosophiam intelligit Physicam. Non quamlibet, sed illam quæ est juxta hominum traditionem, & elementa hujus mundi. Hanc exponit in libro de moribus Ecclesiæ Catholicæ sanctus Augu-
Cap. 21. stinus : *Etiam curiosi esse prohibemur, quod magnum temperantiæ munus est. Hinc illud est :* Cavete ne quis vos seducat per Philosophiam. *Et quia ipsum nomen Philosophiæ si consideretur, rem magnam, totoq; animo appetendam significat. Siquidem Philosophia est amor studiumque sapientiæ. Cautissimè Apostolus, ne ab amore sapientiæ deterrere videretur, subjecit :* Et elementa hujus mundi. *Sunt enim qui desertis virtutibus, & nescientes quid sit Deus, & quanta Majestas semper eodem modo manentis naturæ, magnum aliquid se agere putant, si universam istam corporis molem, quam mundum nuncupamus, curiosissimè intentissimeque perquirant. Unde etiam tanta superbia gignitur, ut in ipso cœlo, de quo sæpè disputant, sibimet habitare videantur. Reprimat igitur se anima ab hujusmodi vanæ cognitionis cupiditate, si se castam Deo servare disposuit. Tali enim amore plerumque decipitur, ut aut nihil putet esse nisi corpus, aut etiamsi auctoritate commota fateatur aliquid esse incorporeum, de illo tamen nisi per imagines corporeas*

poteas cogitare non posit, & tale aliquid esse credere, quale fallax corporis sensus infligit. Sancti Primasii Uticensis Episcopi commentarius est amplior: *Contra Philosophos agit Apostolus, quorum omnis disputatio de elementis est, de visibilibus creaturis, & qui ex naturalibus æstimant virtutem Dei, dicentes ex nihilo nihil fieri posse, & animam aut initium non habere, aut esse mortalem, aut virginem parere non posse, & Deum ex homine nasci, mori atque resurgere, stultum esse credere.* Et adversum similes opiniones dixit in libris de Dei Civitate sanctus Augustinus Dominum Deum esse omnipotentem, non solummodò quousque Platonici volunt, sed quousque Christiani credunt.

Apostolus addidit: *Et non secundùm Christum.* Exponit in magni Basilii encomio sanctus Gregorius Nazianzenus: *Illud autem inter omnes sanæ mentis homines constare arbitror, eruditionem inter humana bona principem locum tenere. Non de hac nostra solùm ac nobiliori loquor, quæ contempto omni sermonis lepôre atque ornatu, uni saluti, atque earum rerum, quæ ratione atque animo intelliguntur, pulchritudini arctissimè inhæret, sed etiam de externa, quam plerique Christiani, pravo quodam judicio, ut insidiosam & periculosam, ac procul à Deo avertentem, adspernantur. Quemadmodùm enim cœlum, terram, aërem, quæque eorum complexu coërcentur, non ideò contemnere debemus, quia nonnulli scelerate accipiunt, pro Deo ea quæ Dei sunt venerantes; eodem nos quoque modo ex litteris illis & disciplinis id sanè, quod in inquirenda rerum natura & contemplatione versatur, suscipimus, quidquid autem ad Dæmones, & errorem, & exitii voraginem ducit, respuimus. Imò etiam ab eo ad Dei cultum adjuti sumus, nimirùm ex deteriori id quod præstantius est cognoscentes, atque illorum imbecillitate doctrinam nostram fulcientes. Quamobrem non idcircò eruditio contemnenda est, quòd ita quibusdam videatur, quin potiùs stulti atque imperiti habendi sunt, qui hoc existimant. Qui omnes esse sui similes cupiunt, ut privata eorum inscitia sub communi deliteat, nec quisquam ipsorum imperitiam prodat & coarguat.* Affirmat gentilem Physicam non damnandam esse, sed purgandam ab erroribus, & formandam ad Evangelicam veritatem. Sic erit secundùm Christum. Quod ipsum scribit in libro Apologetico Septimius: *Philosophi affectant veritatem, & affectando corrumpunt, ut qui gloriam captant. Christiani & necessariò appetunt, & integrè præstant, ut qui saluti suæ curant.* Interpolatam à gentili Philosophia veritatem affirmat à Christianis integrari. Quod præsertim verum est de Philosophia Platonica. Hanc esse è sacris nostris litteris haustam, & paucis correctis fieri Christianam, sancti Patres passim affirmant. Hinc & ipsam constanter laudant, sequuntur in suis Scriptis, & commendant. Præsertim sanctus Augustinus, asserens ipsam à Divina providentia proximè ante Evangelium fuisse missam gentilibus, tamquam ejus præcursoriam præ- Cap. 42.

parationem. Et hinc Origenes, noſtræ apud Alexandriam ſcholæ Doctor, ſanctum Gregorium Thaumaturgum & alios plures, à noſtra fide contumaciter averſos, primùm Platonicos fecit, ac deindè paucis mutatis ac emendatis optimos Chriſtianos. At verò quidam è Philoſophis Chriſtiani neſcierunt ſuæ Philoſophiæ iſtam medelam impendere, atque ita hæſerunt in elementis, & facti ſunt hæretici. Quod maximè verum eſt de Gnoſticis.

CAPUT VIII.

Quid curioſitas prætendat aut ſcrupuloſitas.

NObis *curioſitate opùs non eſt poſt* CHRISTUM JESUM, *nec inquiſitione poſt Evangelium. Cum credimus, nihil deſideramus ultrà credere. Hoc enim priùs credimus, non eſſe quòd ultrà credere debeamus. Venio itaque ad illum articulum, quem & noſtri prætendunt ad ineundam curioſitatem, & hæretici inculcant ad importandam ſcrupuloſitatem. Scriptum eſt, inquiunt*; Quærite, & invenietis. *Quando hanc vocem Dominus emiſit, recordemur. Puto in primitiis ipſis doctrinæ ſuæ, cùm adhuc dubitaretur apud omnes, an Chriſtus eſſet: Et cùm adhuc nec Petrus illum Dei Filium pronuntiaſſet. Cùm etiam Joannes de illo certus eſſe, deſiſſet. Meritò ergo tunc dictum eſt,* Quærite & invenietis, *quando quærendus adhuc erat, qui adhuc agnitus non erat. Et hoc quantum ad Judæos. Ad illos enim pertinet totus ſermo ſuggillationis iſtius, qui habebant ubi quærerent Chriſtum. Habent, inquit, Moyſen & Heliam, id eſt, Legem & Prophetas Chriſtum prædicantes. Secundùm quod & alibi apertè:* Scrutamini, *inquit,* Scripturas, in quibus ſalutem ſperatis. Illæ enim de me lo-

loquuntur. *Hoc erit:* Quærite & invenietis. *Nam & sequentia in Judæos competere manifestum est:* Pulsate & aperietur vobis. *Judæi retrò penes Deum fuerant, dehinc ejecti ob delicta extra Deum esse cæperunt. Nationes verò nunquam penes Deum, nisi stillicidium de situla, & pulvis ex area, & foris semper. Itaque qui foris semper, quomodo pulsabit eò ubi nunquam fuit? Quam januam novit in quam nec receptus, nec ejectus aliquando? An qui scit se intus fuisse, & foras actum, is potius pulsabit, & ostium novit? Etiam,* Petite & accipietis, *ei competit, qui sciebat à quo esset petendum, à quo & erat aliquid repromissum: à Deo scilicet Abraham, Isaac & Jacob, quem nationes non magis noverant quàm ullam repromissionem ejus. Et ideò ad Israël loquebatur:* Non sum, *inquit,* missus, nisi ad oves perditas domûs Israël. *Nondum canibus jactabat panem filiorum, nondum in viam nationum ire mandabat. Si quidem in fine præcepit, ut vaderent ad docendas & tinguendas nationes, consecuturi mox Spiritum sanctum Paracletum, qui illos deducturus esset in omnem veritatem. Et hoc erga illos facit. Quid si nationibus destinati Doctores Apostoli, ipsi quoque Doctorem consecuturi erant Paracletum; multò magis vacat erga nos,* Quærite & invenietis, *quibus ultrò erat obventura doctrina per Apostolos, & ipsis Apostolis per Spiritum sanctum. Omnia quidem dicta Domini omnibus posita sunt, quæ per aures Judæorum ad nos transierunt; sed pleraque in personas directa, non proprietatem admonitionis nobis constituerunt, sed exemplum.*

SCHO-

SCHOLION.

Nobis curiositate opùs non est, &c.

EOdem modo pro Synodi Chalcedonensis auctoritate loquitur in ejus executorio Edicto Imperator Marcianus: *Cesset prophana contentio. Nam verè impius atque sacrilegus est, qui post tot* Chalcedone congregatorum *Sacerdotum sententiam aliquid suæ opinioni tractandum relinquit. Extremæ quippè dementiæ est in medio & perspicuo die commentitium lumen inquirere. Quisquis enim post veritatem repertam aliquid ulterius discutit, mendacium quærit.*

Cap 3. Exstat Edictum post Chalcedonensem Synodum, ipsumque meritò
Lib. 12. prædicat Facundus Episcopus Hermianensis. Porrò ista omnia Sep-
cap. 3. timius dirigit in Gnosticos. Hi post CHRISTUM JESUM fuerunt curiosi, & post Evangelium inquisierunt. Etenim quòd CHRISTUS JESUS in Evangelio unum, cæli & terræ Creatorem, clementem simul & justum, anteà à Patriarchis & Prophetis annuntiatum, ac ab universo humano genere cultum & adoratum Deum prædicaverit, est adeò manifestum, ut suprà dixerit nobis sanctus Justinus se Christo Domino, si plures prædicasset Deos, nec fuisse nec fore creditu-
Lib. 3. rum. At verò de Valentinianis scribit sanctus Irenæus: *Valentiniani*
cap. 2. *se non solùm Presbyteris*, hoc est, primitivis Ecclesiarum Episcopis, *sed etiam Apostolis dicunt sapientiores. Et non solùm Apostolos, sed etiam ipsum Dominum modò quidem à Demiurgo, modò à Medietate, interdum à Summitate feciisse sermones; se verò indubitatè, & incontaminatè, & sincerè absconditum scire mysterium.* Demiurgum blaterant Psychicum & animalem, ideoque alium supra ipsum quærunt supremum Deum, qui usque ad Evangelium fuerit ignotus, nihil crearit aut administret in hoc mundo, ideoque quem laudatus Irenæus rectè affirmat esse Deum Epicu-
Lib 3. ri. Quod quam maximè quadrat etiam bono Deo Cerdonis & Mar-
cap. 41. cionis. Hinc semper quærunt, & nunquam inveniunt. Nos acquiescimus Christo Domino, & ejus Evangelio. Nam prima Religionis regula mandat ipsi per omnia obedire. Ex hoc loco Centuriatores Magdeburgenses malè concludunt solum scriptum, non verò traditum Dei verbum esse authenticum. Etenim plenum Evangelium constat utroque isto Christi verbo. Et quod utrumque apud Septimium ac omnem Ecclesiam sit ac semper fuerit ejusdem auctoritatis, suo loco demonstrabitur.

Quærite, & invenietis.

Isto Evangelii loco pessimè abusos fuisse Gnosticos testatur etiam
Lib 2. sanctus Irenæus: *Alta & à nullo alio cogitata dicunt se docere, de quibus*
cap. 18.

&

& dixerit Dominus, Quærite & invenietis, *ut quærant scilicet, qui Bytho & Sige processerint.* Et in alio ejusdem libri capite : *Illud quod scriptum est*, Quærite & invenietis, *ad hoc dictum esse interpretantur, ut super Demiurgum semetipsos inveniant majores.* Et in vigesimo sexto capite demonstrat istas blasphemiæ fabulas esse instabiles, laudato Domini verbo palàm adversas. Supra omnibus naturaliter notum Creatorem isti fabulantur alium Deum incognitum, ideoque arcano studio quærendum. Istam pessimam curiositatem etiam nostris hinc indè infirmis persuaserant, atque ita fecerant pendere præcipites in ruinam. Septimius respondet adductum Evangelii locum nequaquam ad Ecclesiam dirigi à Christo Domino, sed ad solos sibi coævos Judæos, partim recusantes, partim dubitantes credere, quòd JESVS Nazarenus esset Christus Dei Electus. Esse vult Synonimum huic: *Scrutamini* antiquas legis & Prophetarum *scripturas, in quibus salutem speratis*, seu vitam æternam. Et huic: *Si Moysi crederetis, crederetis & mihi, quia ille de me scripsit.* Verùm alii passim Patres locum, uti palàm omni nostræ ad Deum legitimæ orationi promittentem, dirigunt ad omnem Ecclesiam, dirigitque etiam ipse Septimius & in sequenti capite, & in libro de oratione. Cap. 33.

Et in hoc ipso contextu affirmat locum etiam à nostris prætendi ad ineundam curiositatem. Laudabilem. Hinc & infra scribit : *Age jam qui voles curiositatem melius exercere in negotio salutis tuæ, percurre Ecclesias Apostolicas.* Etenim Evangelici dogmatis articulos, quorum notitia est ad salutem necessaria, pauciissimos, at verò Christianas circa ipsum quæstiones esse plurimas, rectè affirmat sanctus Augustinus. Et ipsarum curiosa inquisitio, & provida decisio sunt officium Christiani Doctoris. Hanc curiositatem etiam laudat, & ipsi limites figit sanctus Irenæus, affirmans plures quæstiones esse nobis impenetrabiles, ideoque Divinæ sapientiæ reservandas. Et Gnosticos, dum reservare nolunt, lapsos in stultissimas blasphemias. Proindè alium Gnostica, alium scopum habet orthodoxa curiositas. Hæc Evangelici dogmatis fidelem intelligentiam, ista ejus scrupulositatem, seu per quærentium & audientium scrupulos inquietationem. Non penitus malè scribit in libro de Pudicitia etiam Montanista Septimius: *Hujusmodi curiositates & suspecta faciunt quædam, & coactarum expositionum subtilitate plerumque deducunt à veritate.* Notat curiosas nimiùm, coactas, & subtiles Dominicarum parabolarum expositiones. Eas quas ibi versat, utpotè orthodoxas, sceleratè invadit, certum tamen est, quasdam frequenter deviare. Gnosticorum expositiones fuisse sceleratissimè devias, variis in locis demonstrat sanctus Irenæus. Eadem Cap. 36. Lib. 2. cap. 47. Cap. 9.

dem in re quandoque excedunt hodierni Concionatores. Proindè nostra curiositas, ut laudabilis sit, esse debet moderata: Ligata ad sanctorum Patrum terminos.

Certus esse desiisset.

Cap. 10. Hunc locum exponit Doctor in libro de Baptismo: *Ipsum quod cœleste in Joanne fuerat, Spiritus Prophetiæ post totius Spiritûs in Dominum translationem usque adeò defecit, ut quem prædicaverat, quem advenientem designaverat, postmodò an ipse esset, miserit scisciatum.* De Joannis Baptismate scribit in libris de Baptismo adversùm Donatistas sanL.5.c 9. ctus Augustinus: *Accepit hoc Joannes certæ dispensationis gratiâ non diu mansurum, sed quantum satis esset ad parandam viam Domini, cujus eum esse Præcursorem oportebat.* Tertullianus non tantummodò Baptisma, sed etiam Prophetiæ donum vult in sancto Joanne fuisse temporale, ideoque præcursoriæ prædicationis expleto officio exstinctum. Quod ipsum scribit in quarto libro adversùs Marcionem: *Ipso jam*
C. 18. *Domino, virtutum sermone & Patris Spiritu, operante in terris & prædicante, necesse erat portionem sancti Spiritûs jam abscedere à Joanne.* Nicolaus Rigaltius præsentem locum commentatur: *Etiam post excessum Joannis.* Non est assecutus mentem Septimii. Verùm alii passim Patres huic adversantur. Affirmant ab incarcerato per Herodem Joanne discipulos non pro suo, sed pro ipsorum dumtaxat levando dubio fuisse ad Dominum ablegatos.

Stillicidium de situla.

Alluditur ad quadragesimum caput sancti Prophetæ Isaiæ: *Ecce gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt. Ecce insulæ quasi pulvis exiguus.* Videtur Propheta gentes à Dei gratia in perpetuum proscribere, atque ita non solùm Judæis duri & pertinacis in nos odii fomenta præbere, sed & hæsitandi causam quibusdam fidelibus, de quibus in primi Psalmi enarratione sanctus Ambrosius: *Nunc illud superesse arbitramur, quod in multorum ore versatur, quâ ratione Deus dixerit per Isaiam*, Sic omnes gentes ut stillicidium de urceo, & sicut momentum stateræ æstimatæ sunt, & ut sputum æstimabuntur. *Ita ergò peribunt omnes gentes sicut stillicidium de urceo, & ut sputum perit, & ad nullos usus proficit?* Gentes ad Dei Evangelium & gratiam omninò spectare ostendit eleganter, ac pergit: *Debes huc loco vim Divinæ sententiæ considerare. Contemplatione etenim creaturarum cœlestium, quæ multæ sunt, nempè Angelorum, Archangelorum, Principatuum, Thronorum, Dominationum, millium & decem millium, & innumerabilium millium, gentes ut stillicidium de*

urceo

urceo æstimatæ sunt. Nam sicut cœlum adeò majus est quàm terra, ut à plerisque comparatione cœli terra ut punctum æstimata sit, ita & ejus plenitudo. Ex illa igitur plenitudine cœlesti tamquam gutta cadens æstimatæ sunt gentes. Eodem modo sanctus Hieronymus Prophetam exponit, atque adjungit: *Si omnes gentes sic sunt in conspectu Dei quasi non sint, & quasi nihil & inane reputantur, in omnibus autem gentibus & Israël est, ergò & ipse sic est, quasi non sit, & in nihil atque inane reputatur. Hoc dicimus, ut frangatur ejus superbia, & cæterarum gentium similes esse se noverint.*

Sancti Irenæi interpretatio, licèt diversa, est elegantissima ac verissima. Demonstrat omnia hujus mundi à Divina providentia dirigi ad Electos, & propter ipsos fieri, atque prosequitur: *Gentes autem, quæ & ipsæ non allevaverunt oculos in cœlum, neque gratias egerunt factori suo, neque lumen veritatis videre voluerunt, sed sicut mures cæci, absconditi in profundo insipientiæ, justè sermo ut stillicidium de cado, & sicut momentum stateræ, & sicut nihil deputavit, in tantùm utiles & aptabiles justis, quantùm utilitatis præstat stipula ad tritici augmentum, & palea ejus in ustionem ad operationem auri.* Quam doctrinam adversùs Pelagianum errorem amplissimè elucidavit & confirmavit sanctus Augustinus. Intelligi id docet de omnibus reprobis. Et rectè. Ante Dei Verbi in carne adventum omnes gentes erant reprobæ, alienæ à Deo: Solus Israël, & quidem ob pauciſſimos spectabat ad Dominum. Exceptis ergò his omnes homines apud illum erant ut stilla aquæ. Merum ministerium Electorum. Et hic etiam sensus est nostri hìc Doctoris. Porrò quòd Christus Dominus quædam sua dicta in solas Discipulorum personas, non in ipsorum successores aut omnem Ecclesiam direxerit, est omninò verum. Attamen discretione hìc opùs est. Ex isto enim principio fœdas conclusiones elicuit lapsus ad Montanum Tertullianus in libro de fuga in persecutione, ac in libro de Pudicitia Lutheranis & Calvinistis præbuit fomenta. Lib. 5. cap. 29

Deducturus in omnem veritatem.

Omnem Evangelici dogmatis veritatem, de qua in Actis adversùs Fælicem Manichæum, omnia per sui Manetis Paracletum revelata blaterantem, sanctus Augustinus: *Non dixit Dominus, Mitto vobis Paracletum, qui doceat vos de cursu Solis & Lunæ. Christianos enim volebat facere, non Mathematicos. Sufficit autem, ut homines de illis rebus, quantum in schola didicerunt, noverint propter humanos usus. Aut si putas hanc doctrinam ad illam veritatem pertinere, quam per Spiritum sanctum Christus promisit, interrogo te, Quot sunt stellæ?* Quare de solis ad laudatum dogma spectantibus quæstionibus Ecclesia est docta à Spiritu sancto, adeoque & de ipsis solis potest definire. Lib. 1. cap. 10.

CAPUT IX.

Præfigendi ſunt inquiſitionis termini.

CEdo nunc ſpontè de gradu iſto. Omnibus dictum ſit, Quærite & invenietis, *tamen & hîc expetit ſenſus certæ interpretationis gubernaculum. Nulla vox Divina ita diſſoluta eſt & diffuſa, ut verba tantùm defendantur, & ratio verborum non conſtituatur. Sed in primis hoc propono: Unum utique & certum aliquid inſtitutum eſſe à Chriſto, quòd credere omninò debeant nationes, & idcircò quærere, ut poſſint, cùm invenerint, credere. Unius porrò & certi Inſtituti infinita inquiſitio non poteſt eſſe. Quærendum eſt donec invenias, & credendum ubi inveneris: Nihil amplius, niſi cuſtodiendum quod credidiſti. Dum hoc inſuper credas, aliud non eſſe credendum, ideoque nec requirendum, cùm id inveneris & credideris quod ab eo inſtitutum eſt, qui non aliud tibi mandat inquirendum, quàm quod inſtituit. De hoc quidem ſi quis dubitat, conſtabit penes nos eſſe id quod à Chriſto inſtitutum eſt. Interim ex fiducia probationis prævenio, admonens quoſdam nihil eſſe quærendum ultrà quod crediderunt, id eſſe quod quærere debuerunt: Ne,* Quærite & invenietis, *ſine diſciplina rationis interpretentur.*

SCHO-

SCHOLION.

Certæ interpretationis gubernaculum.

A Valentinianis dilectum, & peſſimè exceptum Evangelii locum, *Quærite & invenietis*, Doctor gratis admittit poſſe ſic accipi, ut à Domino ſit dictus ad omnem Eccleſiam. Adjungit eſſe rectè intelligendum. Generatim enim omnis ſacrarum litterarum ſenſus ſeu expoſitio requirit certæ interpretationis gubernaculum. Eſt ipſa Divinæ Majeſtatis ad humanum genus vox, quæ eſſe nequit adeò diffuſa & diſſoluta, ut à quovis detorqueri poſſit ad proprii phantaſmatis beneplacitum. Non ſatis eſt ipſas voces honorare, ſed Divinæ veritatis, quæ eſt iſtarum rectrix ratio, mens eſt inveſtiganda, & conſtanter tenenda. Hæc eſt per Patriarchas ac Prophetas prædicata, & per ipſum Chriſtum Dominum injuncta rectæ interpretationis regula: *Scrutamini Scripturas.* Hoc eſt, quærite rectum ejus intellectum. Per ipſas à Domino intentam veritatem. Et hinc diſcipulis ſuis ille aperuit ſenſum, ut intelligerent Scripturas. Et quod hujus rectæ interprerationis donum fuerit primitivæ Eccleſiæ chariſma, palàm docet in priori ad Corinthios epiſtola ſanctus Paulus Apoſtolus, & variis in locis inſigniter demonſtrat ſanctus Joannes Chryſoſtomus. Et licet iſtud chariſma jam pridem ceſſet in Eccleſiis, facta tamen per ipſum interpretatio permanet in iſtarum theſauro. Eſt iſtud pretioſiſſimum Depoſitum, quod Timotheo tradidit idem Paulus, & adjunxit: *Cuſtodi.* Hoc ipſum mandatum dedit & aliis à ſe conſecratis Epiſcopis. Etiam ſanctus Petrus, aliique omnes Apoſtoli. Sic venit ad horum Epiſcoporum ſucceſſores, & ab his tandem ad nos. Proindè & hæc interpretatio eſt unum iſtorum, quæ Epiſcoporum legitima ſucceſſio accepit ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo. Et hinc ritum, qui conſecrandis Epiſcopis Divini verbi codicem ponit ſuper caput, eſſe Apoſtolicum Inſtitutum, rectè affirmat antiquus ille ac eruditus Scriptor, qui paſſim creditur eſſe ſanctus Dionyſius Areopagita. Edicit per Epiſcopalem conſecrationem in Ipſos traduci legitimum rectæ interpretationis donum. Quod ad iſtud etiam per ſacro-ſanctum Regenerationis Sacramentum paremur ac imbuamur, affirmat apud ſanctum Joannem Chryſoſtomum auctor operis imperfecti in ſanctum Matthæum. Baptiſma enim eſt unctio, à qua nos doceri ſcribit ſanctus Joannes Apoſtolus. Et ex hoc fonte Fol. 30:

venit perpetua Ecclesiæ regula, rigidissimè mandans sacras litteras ab omnibus intelligi atque exponi juxta traditionem Patrum.

Lib. 4. cap. 64. Hinc sanctus Irenæus inter varias veræ fidei notas ac Ecclesiæ fundamenta ponit & hoc: *Secundùm Scripturas expositio legitima & diligens.* Et quidem expositio, quæ sit Apostolica doctrina, bene custodita ab Ecclesiis, & ad nos traducta perlegitimam successionem Episcoporum. Et in libro de pudicitia Tertullianus: *Malumus in scripturis minùs, si fortè, sapere, quàm contra. Proindè sensum Domini custodire debemus, atque præceptum. Non est levior transgressio in interpretatione, quam in conversatione.* Et in Apostolicæ ad Galatas epistolæ commentariis sanctus Hieronymus: *Quicumque aliter Scripturam intelligit, quàm sensus Spiritûs sancti flagitat, quo conscripta est, licet de Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest, & de carnis operibus est, eligens quæ pejora sunt.* Hincmarus Metropolitâ Remensis in epistola ad Hincmarum Laudunensem Episcopum exponit: *Qui sacræ legis verba non rectè intelligunt, saluberrimum vitæ potum in veneni sibi poculum vertunt, ac per medicinale ferrum vulnere se mortali feriunt, dum per hoc in se sana perimunt, per quod salubriter abscindere sauciata debuerunt.* Affirmat id procedere ex petulanti superbia ac proprii sensûs philautia, & concludit: *Nam Catholici Doctores, & Ecclesiæ sanctæ Patres, qui de hæresibus scripserunt, eos qui verba Divini eloquii non rectè intelligunt, vel non rectè interpretantur, sed ad suos sensus illa allegorizant, in catalogo prævè sentientium, hæreticis connumerantes, adscribunt.* Non dicit esse hæreticos, sed ipsis adnumerari. Eis esse vicinos. Et in libris de Lotharii Regis divortio affirmat sacras litteras esse margaritum ex omni parte lucere aptum, ideoque illos, qui eas ad fidelium institutionem exponunt in orthodoxum, licet à Spiritu sancto non intentum sensum, non esse mendacii fabricatores, ideoque multò minùs hæreticos. Rigidum sancti Hieronymi Dictum interpretatur ac moderatur.

Cap. 9. Cap 5. Ep. 33. cap. 38. Lib. 1. quæst. 6.

Consonat in secundo libro de sacro-sancta Trinitate sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus: *Extiterunt plures, qui cœlestium verborum simplicitatem pro voluntatis suæ sensu, non pro veritatis ipsius absolutione susciperent, aliter interpretantes, quàm Dictorum virtus postularet. De intelligentia enim hæresis, non de scriptura est. Et sensus, non sermo sit crimen.* Affirmat omnes passim hæreses ex prava sacrarum litterarum interpretatione fuisse enatas, ac istam esse etiam fontem Arianæ perfidiæ. Non ipsas litteras, sed pravi sensûs licentiam. Hinc de Arianis scribit & in quarto libro: *Videntur sibi de singulis, quæ asserunt, præstare rationem, quia singulis assertionibus suis quædam ex Divinis voluminibus testimonia subdiderunt, quæ corrupto intelligentiæ sensu solis tantùm ignorantibus blandiantur, speciem veritatis secundùm pravitatem interpretantium præstitura.* Et in libro ad Imperatorem

Con-

Constantium: *Memento neminem hæreticorum esse, qui se nunc non secundùm scripturas prædicare ea, quibus blasphemat, mentiatur. Hinc enim Marcellus Verbum Dei, cùm legit, nescit. Hinc Photinus, hominem* JESUM CHRISTUM *cum loquitur, ignorat. Hinc & Sabellius, dum quod* Ego & Pater unum sumus, *non intelligit, sine Deo Patre & sine Deo Filio est. Hinc & Montanus per insanas fœminas suas Paracletum alium defendit. Hinc & Manichæus & Marcion legem, odit quia littera occidit, & princeps mundi diabolus est. Omnes Scripturas sine sensu loquuntur, fidem sine fide prætendunt. Scripturæ enim non in legendo sunt, sed in intelligendo. Neque in prævaricatione sunt, sed in charitate.* Plurimis Patrum testimoniis hæc possint confirmari. Et hinc Martinus Lutherus, licet blasphemo animo, tamen non penitus sine fundamento dixit sacras litteras esse librum hæreticorum. Nempè quòd ex ipso omnes hæretici hauriant suum venenum. Non ex ipso, sed ex sua audaci, temeraria, & distorta interpretatione. Quia non manent in Apostolico rectæ interpretationis gubernaculo. Quia sola Spiritûs sancti verba sibi defendunt, non verborum rationem. Septimius hìc præsertim agit in Gnosticos, à quibus sacras litteras fuisse perversissimè interpretatas, variis in locis demonstrat sanctus Irenæus.

Vox Divina.

Doctor affirmat sacras litteras esse authenticam, propriam, ac irrefragabilem Divinæ Majestatis vocem. Loquitur adversùm Gnosticos, de quibus sanctus Irenæus: *Cùm ex scripturis arguuntur, in accusationem convertuntur ipsarum scripturarum, quasi non rectè habeant, neque sint ex auctoritate, & quia variè sint dictæ, & quia non possit ex his inveniri veritas ab his, qui nesciunt traditionem. Non enim per litteras traditam illam, sed per vivam vocem, ob quam causam & Paulum dixisse,* Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiam autem non hujus mundi. *Et hanc sapientiam unusquisque eorum esse dicit, quam à semetipso adinvenit, fictionem videlicet, ut dignè secundùm eos sit veritas aliquando quidem in Valentino, aliquando autem in Marcione, aliquando in Cerintho, deindè in Basilide. Fuit autem & in illo, qui contra disputat, qui nihil salutare potuit loqui.* Irenæus non adversùs solum Marcionem, qui ex cunctis utriusque testamenti paginis nihil admisit, nisi solum sancti Lucæ, & quidem horrendè accisum & mutilatum, cùm sancti Pauli eâdem audaciâ truncatis epistolis Evangelium, sed agit adversùm omnes generatim Gnosticos, etiam Valentinianos, sacrum textum, dum per ipsum convicti confunderentur, ausos contemnere, arguere de vario vitio, & authenticum Dei verbum pernegare. Garrientes authenticum Dei verbum fuisse non scriptum, sed solis Apostolis clandestinè traditum à Domino, & ab

Lib. 3. cap. 2.

istis

istis ad sese solos per clandestinum istum traducem perveniisse. Lutherani & Calvinistæ solùm scriptum, Valentiniani solum traditum verbum volunt esse authenticum: Ita diabolus Catholicam Matrem non cessat in omne latus arietare. Et uti Calvinistæ ac Lutherani etiam scriptum, ita Valentiniani etiam traditum Dei verbum, dum ex ipso convincuntur, excutiunt & spernunt. Ita de his in hoc laudato loco demonstrat sanctus Irenæus. Nempè ambo sunt vulpes, odientes & mordentes invicem, ac in diversa trahentes, sed à Diabolo colligatæ per caudas. Unius per quatuor Discipulos scripti Evangelii auctoritatem insigniter demonstrat alio in loco idem Doctor, atque adjungit: *Tanta est autem circa hæc Evangelia firmitas, ut ipsi hæretici testimonium reddant ei, & ex ipsis egrediens unusquisque eorum conatur suam confirmare doctrinam.* Ebionitæ solo Matthæi, Marcionitæ solo Lucæ, alii solo Marci utuntur Evangelio, Valentinus diligit Evangelium sancti Joannis. Et omnes ex illis sua figmenta conantur stabilire. Admittunt ac rejiciunt, prout illis est placitum. Quod ipsum hodie agunt Calvinistæ & Lutherani. Proinde de omnibus istis verum est, quod adversùm Manichæos scribit sanctus Augustinus: *Manichæi, qui in Evangelio quod vultis creditis, quod vultis non creditis, non Evangelio, sed vobis creditis.* Nam & Manichæi cùm Marcionitis sacras litteras & circumcidebant & proscribebant. Et adversùm omnes hos verùm est Septimii dictum: *Vox Divina.*

Lib 3. cap. 11.

Circa hujus vocis qualitatem multa olim fuit quæstio inter Fredegisum Turonensis ad sanctum Martinum cœnobii Abbatem & sanctum Agobardum Archi-Episcopum Lugdunensem. Et sese invicem scriptis arietarunt. Quæstio erat, An non soli sensus, sed & ipsa verba, omnia & singula, essent dictata à Spiritu sancto? Ratio dubitandi nascebatur ex quibusdam hinc indè in sacro textu occurrentibus solœcismis, barbarismis, aut aliis Grammaticæ vitiis. Occurrentibus etiam in quorundam librorum textu originali. Etenim sanctus Paulus suas epistolas scripsit Græcè: Et tamen quod in Græco etiam textu hinc indè occurrant similia vitia, est omnibus notum. Hinc enim & ipse Apostolus profitetur se imperitum sermone. Agobardus hæc vitia credidit esse ab ipso Apostolo, ideoque censuit sola sacra Sensa, non autem verba esse Dictatum Spiritûs sancti. Interim ambiguè, & cespitando loquitur. Audiamus ejus verba in libro ad Fredegisum: *Exiguitati nostræ videtur, quod neque vos, neque nos de hac re aliquid sentire aut dicere debemus, nisi ea quæ orthodoxos Magistros sensisse aut dixisse legimus. Ista tamen inconcussa & firma illorum auctoritas est, per quos Spiritus sanctus novi & veteris testamenti volumina confecit, de quibus nulli unquam homini*

Cap. 9.

homini licuit aut licet cogitare, vel unam litteram aliter eos dicere debuisse, quàm dixerunt, quoniam eorum auctoritas firmior est cœlo & terrâ. Videtur non sola Sensa, sed & singula verba Spiritui sancto adscribere. Et in alio ejusdem libri capite scribit: *Quis de nobis calumniatus est unquam Editorum aut Interpretum aliquem Divinarum Scripturarum? Dicitis reprehendisse nos Apostolos & Interpretem, quos tantùm putabamus unquam reprehendendos, quantùm nunc putamus veritatis vituperatores laudandos. Diximus namque, quia Interpretes Divinorum voluminum vel Expositores non curarunt omninò tenere indeclinabiliter regulam Grammaticæ artis. Quod utique neque imperitiâ, neque malitiâ fecerunt, sed ratione condescensionis: Ut sicut usus sanctæ Scripturæ est verbis condescendere humanis, quatenùs vim ineffabilis rei humano more loquens, ad notitiam hominum deduceret, & mysteria insolita solitis ostenderet rebus; ita & Interpretes ejus, eam sequendo, illud studuerint summoperè transferre, undè manifestiorem sensum legentibus præberent, etiamsi contra Grammaticam esset eatenùs, ut Sacramento rei concordaret. Et ita hoc ad nostram scripsimus defensionem, ut sicut illos, qui potuerant, si voluissent, omnia secundùm disciplinam Grammaticam proferre, sed ut nobis condescenderent, & simplicitatem veritatis non desererent, non sunt veriti aliqua contra eandem disciplinam loqui, reprehendere nullus debet, ita nobis omninò debet parcere, qui etiamsi velimus, omnia secundùm Grammaticam loqui, non possumus, si tamen fidem rectam & sensum Catholicum tenemus.* Cap. 7. Asserere videtur plura. Primò, quòd Grammaticalia vitia non sint à sacro Auctore, sed dumtaxat ab ejus Interprete. Et præsertim agere quibusdam videtur de septuaginta Interpretibus. Secundò dicit, quòd ista vitia neque per imperitiam, neque per malitiam obvenerint, sed per prudentem dispensationem. Videtur asserere, quòd singulæ ipsius sacri Scriptoris verba sint à Spiritu sancto. Ideoque & vitiis carere.

Et istam sententiam constantissimè sustinuit Abbas Fredegisus: *Ita igitur hoc uno modo Apostoli & Evangelistæ, & totius Divinæ Scripturæ Interpretes, cum Catholicis ejus Expositoribus, ab imperitiæ calumnia rationabiliter defendi queunt. Nihil enim omninò contra regulam Grammaticæ dixerunt, quod non ita aut ratio aliqua, aut causa mysterii dici exigeret.* Profitetur sacros etiam Scriptores quandoque in Grammaticam impegisse, verùm non per imperitiam, sed deliberato consilio, & ob causas, & adjungit suæ assertionis fundamentum: *Turpe est enim credere Spiritum sanctum, qui omnium gentium linguas mentibus Apostolorum infudit, rusticitatem potiùs per eos, quàm nobilitatem uniuscujusque linguæ locutum esse.* Et Agobardus ad hæc respondit: *Hæc quâ intentione dixeritis, nullus eorum, qui otiosa loqui timent, intelliget, nisi fortè hoc etiam nobis crimen superadditis, quasi rusticitatis arguamus Spiritum sanctum.* Acriter protestatur con-

tra hanc calumniam, & prosequitur : *Quod tale sacrilegium nobis impingere videmini, apparet etiam in his verbis vestris, quòd ita sentiatis de Prophetis & Apostolis, ut non solum sensum prædicationis, & modos vel argumenta dictionum Spiritus sanctus eis inspiraverit, sed etiam ipsa corporalia verba in ore illorum ipse formaverit. Quod si ita sentitis, quanta absurditas sequatur, quis dinumerare poterit ? Et in primis quidem, ut cautè loquamur Scientiæ vestræ, recordamini quid Moyses Domino dicat, cùm se excusaret, ne ad Pharaonem mitteretur, asserens se gracilis esse vocis, & impeditioris linguæ. Cui Dominus nequaquam respondit, Mentiris, sed annuens obsecranti ait : Ecce Aaron frater tuus, scio quòd eloquens sit. Ipse erit Propheta tuus. Tu loquêris ad eum, & ille loquetur ad Pharaonem. Attendite quia si secundùm vos ipsa verba corporalia, in ore Moysis sonantia, ejus erant, & vox quæ sonabat, quare ergò gracilis vox ? Quare impeditior sermo ? Aaron erat Propheta Moysi, Moyses Propheta Dei. Numquid & hoc vitium, gracilitatem scilicet vocis & linguæ impeditionem, Spiritui sancto tribuetis ? Restat ergò, ut sicut ministerio Angelico vox articulata est formata in ore asinæ, ita dicatis formari in ore Prophetarum. Et tunc talis etiam absurditas sequetur, ut si tali modo verba & voces acceperint, sensum ignoraverint. Sed absit talia deliramenta cogitare.*

Agobardus clarissimè semetipsum exponit. Palàm edicit per Divini verbi Interpretes ac Expositores à se intelligi non translatores, sed ipsos sacros Auctores. Nam reverà hi sunt Interpretes Divinæ sententiæ. Profitetur his Scriptoribus sola Sensa, non autem singula verba fuisse Divinitùs inspirata. Verba fuisse permissa ipsorum arti ac industriæ. Hinc Prophetam Prophetâ, & Apostolum Apostolo esse elegantiorem. Immò & quosdam esse eloquio ac sermone imperitos. Et hanc non Spiritûs sancti, sed esse imperitiam hominum, quam ille duxit non sanandam. Uti enim vocis gracilitatem ac impeditionem duxit non sanandam in Moyse, ita nec Græcæ linguæ imperitiam in sancto Apostolo Paulo. Neque refert linguarum charisma fuisse ei Divinitùs infusum. Reponit enim Agobardus : *Vos Divinam sapientiam sic laudatis, ut laude vestrâ magis minoretur, quàm augeatur. Quoniam in his, quæ extrinsecùs sunt, dicitis nobilitatem linguarum ministrasse Apostolis Spiritum sanctum, ut confusè & indifferenter omnes cum Apostolis Interpretes & quoscumque Expositores laudetis & defendatis. Nam si secundùm vos, omnibus Auctoribus Divinorum librorum exteriorem nobilitatem æqualiter ministraverit Spiritus sanctus, quare unus Apostolus, id est, Paulus disertior invenitur in Hebraïca linguæ, quàm in Græca ?* Divina interioris nostræ justitiæ beneficia in omnibus nec perfecta sunt, nec æqualia. Aliis perfectam, aliis robustam, aliis adultam, aliis nutritam, aliis dumtaxat natam justitiam ac charitatem distribuit

buit Divina providentia. Eodem modo linguarum donum & alia primitivæ Ecclesiæ charismata fuisse distributa affirmat Agobardus, ideoque Apostolos & alios sacræ paginæ Scriptores fuisse in stylo inæquales. Et eundem sacrum Scriptorem fuisse peritiorem unius linguæ, quàm alterius. Et hoc de sancto Paulo Apostolo probat ex præfatione sancti Hieronymi in epistolam ad Hebræos : *Non est sanè mirum, si Paulus eloquentior videatur in proprio, id est Hebræo, quàm in peregrino, id est, Græco sermone, quo cæteræ epistolæ sunt scriptæ.* Verùm sanctus Hieronymus epistolam ad Hebræos non est scripto commentatus. Interim istorum verborum substantiam habes etiam in catalogo Virorum illustrium.

Sanctus Agobardus Fredegiso Abbati opponit & alia duo. Primò, quòd ex ejus sententia sequatur error Montani, de quo in præfatione commentariorum super Isaiam Prophetam sanctus Hieronymus: *Neque verò, ut Montanus cum insanis fœminis somniat, Prophetæ in exstasi sunt locuti, ut nescirent quid loquerentur ; & cum alios erudirent, ipsi ignorarent quid dicerent.* Secundò, quòd sequatur Spiritum sanctum fuisse locutum per Prophetas & Apostolos, quomodo locutus fuit per asinam Balaam. Nam & hoc insanivit Montanus. Ex his Agobardus concludit singula sacrarum litterarum verba non esse à Spiritu sancto, sed ex humana sacri Scriptoris industria. Et ab ejus imperitia esse vitia constructionis.

Et quidem sanctum Paulum fuisse Græci sermonis imperitum probat ex aliis insuper locis sancti Hieronymi : *Qui putant Paulum juxta humilitatem, & non verè dixisse.* Etsi imperitus sim sermone, non tamen scientiâ, *defendant hujus loci consequentiam.* Et iterùm : *Si verò qui potest etiam juxta sermonis eloquio contextum docere Apostolum fuisse perfectum, & in artis Grammaticæ vitia non incurrisse, ille potiùs auscultandus est. Nos quotiescumque solœcismos aut tale aliquid adnotamus, non Apostolum pulsamus, ut malevoli criminantur, sed magis Apostoli assertores sumus, quòd Hebræus ex Hebræis absque Rethorici sermonis nitore, verborum compositione & eloquii venustate numquam ad Christianorum fidem transducere mundum valuisset, nisi evangelizasset eam non in sapientia verbi, sed in virtute Dei.* Quod ipsum sanctus Hieronymus tradit & in aliis locis. In commentario epistolæ ad Ephesios notat quamdam ejus inconcinnam locutionem, ipsam purgare studet, & adjungit : *Nisi fortè ignoscentes ei, quod & ipse confessus est dicens,* Etsi imperitus sermone, non tamen scientiâ, *sensuum magis in ea locutione quæramus ordinem, quàm verborum.* Et in epistola ad Algasiam scribit : *Illud quod crebrò diximus,* Etsi imperitus sermone, non tamen scientiâ *nequaquam Paulum de humilitate, sed de con-*

Cap. 3.

Ep. 151. quæst. 10.

scientiæ veritate dixisse, etiam nunc approbamus. Profundos enim & reconditos sensus lingua non explicat. Et cùm ipse sentiat quid loquatur, in alienas aures puro non potest transferre sermone. Quem cùm in vernacula lingua habeat disertissimum, quippè Hebræus ex Hebræis, eruditus ad pedes Gamalielis, viri in lege doctissimi, se ipsum interpretari cupiens involvitur. Si autem in Græca lingua hoc ei accidit, quid de Latinis dicendum est, qui verbum de verbo exprimere conantes, obscuriores faciunt ejus sententias? Et de variis ejus in epistola ad Colossenses loquendi formulis adjungit: *Quibus & aliis multis verbis usque hodie utuntur Cilices. Nec hoc miremur in Apostolo, si utatur ejus linguæ consuetudine, in qua natus est & nutritus, cùm Virgilius, alter Homerus apud nos, Patriæ sequens consuetudinem, sceleratum frigus appellat.* Græcum ipsius Apostoli textum comparat cum Latina Interpretum translatione. Uti hanc, ita & istam affirmat hinc indè esse improprii sermonis. Quòd nempè ambo ex humana industria processerint, adeoque neuter contextus ipsi videatur esse à Spiritu sancto.

Quod ipsum Hieronymus repetit, & alio insuper principio con-
Ep. 150. firmat in litteris ad Hedibiam: *Aliquoties diximus Apostolum Paulum virum*
q. 11. *fuisse doctissimum, & eruditum ad pedes Gamalielis. Cumq; haberet scientiam sanctarum Scripturarum, & sermonis, diversarumq; linguarum gratiam possideret, undè ipse gloriatur in Domino, & dicit,* Gratias ago Deo quod omnium vestrum linguis magis loquor, *Divinorum sensuum Majestatem digno non poterat Græci eloquii explicare sermone. Habebat ergò Titum Interpretem, sicut & beatus Petrus Marcum, cujus Evangelium Petro narrante, & illo scribente compositum est. Denique & duæ epistolæ, quæ feruntur Petri stylo inter se & charactere discrepant, structuraq; verborum. Ex quo intelligimus, pro necessitate rerum, diversis eum usum Interpretibus.* Quòd enim sanctus Petrus alios præter Marcum Scribas seu Interpretes habuerit, disertè affirmat in septimo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus: *Basilides Glauciam sibi adscribit Magistrum; qui fuit Petri Interpres. Similiter autem Valentinum quoque dicunt Gnostici audivisse Theodadem. Is autem fuit Pauli familiaris.* An etiam Interpres fuerit, ignoro. Item ignoro, an reverà fuerit scelerati Valentini Magister. Etiam an Glaucias sceleratum Basilidem docuerit. Etenim Clemens addit de Gnosticis: *Ut ipsi gloriantur.* Quidquid sit, Tertius qui epistolam ad Romanos scripsit, fuit è san-
Cap. 5. cti Pauli Interpretibus. Et hinc intellige epistolam ad Galatas: *Videte qualibus litteris scripsi vobis, meâ manu.* Paulus affirmat hanc epistolam à se non dictatam, sed propriâ manu scriptam. Quòd tunc fortè ad manum non haberet Interpretem. Et ex istis verbis sanctus Joannes Chrysostomus opinatur sancti Pauli etiam characteres fuisse inelegantes: *Hic nihil aliud Paulus innuit, nisi quod ipse totam scripserit epistolam.*

In

In cæteris epistolis subscribebat quidem ipse, cæterum alius scribebat. Hìc verò totum ipse scripserat. Quod autem dixit, Qualibus, *mihi videtur non magnitudinem, sed deformitatem litterarum significans hoc dicere. Nam propemodum illud dicit, quòd cum non nosset optimè scribere, tamen compulsus sit per seipsum scribere.* Et laudatus Chrysostomus adducit insignem hujus compulsionis rationem. Quòd alias epistolas alienæ manui dictaverit sanctus Paulus, demonstrat consueta subnotatio: *Salutatio mea Pauli, quod est signum in omni epistola. Ita scribo: Gratia Domini nostri* JESU CHRISTI *cùm omnibus vobis. Amen.*

Sanctus Hieronymus asserit hìc varia. Primò, sanctum Paulum fuisse virum eruditissimum. Utique rerum, non signorum scientiâ. Secundò, illi fuisse linguarum charisma. Attamen non omnium, sed dumtaxat diversarum. Quia nempè Hebræam & Græcam linguas, quas à prima ætate per humanam artem noverat, non habuit ex charismate. Et hæc est ratio, cur Cilicum natalis in Græca lingua dialectus illi permanserit. Tertiò Hieronymus dicit Paulum in Hebraico sermone fuisse disertissimum. Quartò, Græci sermonis fuisse adeò modicè peritum, ut Divinorum, utique ipsi ut Apostolo à Divina gratia inspiratorum, sensuum majestatem dignè nequiverit exprimere. Quintò, quòd ista de causa fuerit usus peritis Interpretibus, præsertim sancto Tito. Tito ipsum adeò indiguisse scribit idem Hieronymus, ut hæc ejus verba: *Non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim Titum fratrem meum*, commentetur: *Paulus Apostolus contristatur, quia prædicationis suæ in præsentiarum fistulam, organumq́, per quod Christo caneret, non invenerit.* Sextò dicit eandem esse rationem sancti Petri Apostoli, etiam usi diversis Interpretibus. Septimò, horum Interpretum Primatem fuisse sanctum Marcum. Octavò, hujus Evangelium esse à Petro narratum, à Marco compositum. Nonò, Petri epistolas esse styli adeò diversi, ut quidam censuerint ipsas non esse ejusdem Apostoli. Decimò, diversitatis causam esse diversos Interpretes. Quia nempè sola sententia sit Apostoli, stylum dederint Interpretes. Erant Interpretes, qualem se sancto Damaso Pontifici fuisse scribit laudatus Hieronymus: *Cùm in chartis Ecclesiasticis juvarem Damasum Romanæ urbis Episcopum, & Orientis atque Occidentis Synodicis consultationibus responderem.* Epist. 13. Apostolicis Rescriptis sensum Pontifex, Hieronymus dabat stylum. Quod ipsum officium sanctus Prosper sancto Leoni, Pelagio secundo magnus Gregorius, Honorio Pontifici exhibuit ille, qui postmodò fuit Joannes quintus. Et hinc sola sacrarum Scripturarum Sensa, non singula verba videntur dictata à Spiritu sancto. Etenim licet Marcus & Titus possint in concinnandis Apo-

ſtolorum litteris habuiſſe Divinum afflatum, certè Tertius, Glaucias, aliique nobis ignoti videntur non habuiſſe. Quo firmo teſtimonio id demonſtrabimus?

Quod ipſum confirmari poteſt ex aliis ejuſdem Hieronymi teſti-
Ep. 117. moniis. Etenim ſcribit de ſancto Iſaia Propheta: *De Iſaia ſciendum, quòd in ſermone ſuo diſertus ſit. Quippè vir nobilis, & urbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio ruſticitatis admixtum. Undè accidit, ut præ cæteris*
Ep. 118. *florem ſermonis ejus tranſlatio non potuerit conſervare.* Et de ſancto Hieremia: *Hieremias Propheta ſermone quidem apud Hebræos Iſaiæ & Oſeæ, & quibuſdam aliis Prophetis videtur eſſe ruſticior, ſed ſenſibus par eſt. Quippè qui eodem ſpiritu prophetaverit. Porrò ſimplicitas eloquii ei à loco, in quo natus eſt, accidit. Fuit enim Anathotites.* Id eſt, pagenſis & ruſticus. Et de ſancto Pro-
Ep. 119. pheta Ezechiele: *Sermo Ezechielis nec ſatis diſertus, nec admodùm ruſticus eſt, ſed ex utroque mediè temperatus.* Affirmat ipſos ſenſibus pares, eloquio eſſe impares. Et dat utriuſque cauſam. Prioris: *Eodem Spiritu prophetavit.* Poſterioris: Quòd hic eſſet nobilis & urbanus, ille ruſticus ac pagenſis. Quòd ſola Senſa, non autem verba eſſent dictata à ſancto Spiritu. Et iſta ſancti Hieronymi loca urſit etiam ſanctus Agobardus. Et ſanè ſacri Scriptores ſunt Divinæ Majeſtatis ad nos Legati ac Oratores: At verò humana majeſtas ſuis Oratoribus ſola Senſa præſcribit, non verba. Et tamen omnis eorum oratio eſt oratio ipſius Principis.

Obiter notanda ſunt ſancti Hieronymi in epiſtola ad Alguſiam verba de ſancto Paulo: *Nec hoc miramur in Apoſtolo, ſi utatur ejus linguæ conſuetudine, in qua natus eſt & nutritus.* Affirmat ſanctum Paulum fuiſſe Cilicem & Tarſenſem. Aliud habet in catalogo Virorum illuſtrium: *Paulus Apoſtolus de tribu Benjamin, & oppido Judææ Giſchalis fuit, quo à Romanis capto, cum Parentibus ſuis Tarſum Ciliciæ commigravit.* Prior opinio eſt omninò vera. Etenim ſanctus Paulus uno anno fuit Chriſto Domino junior, ideoque natus eſt ſub Caji Auguſti imperio, quod apud Judæos nulla vidit bella, nullas civitatum expugnationes. Et ſacer Textus ſanctum Paulum conſtanter appellat Tarſenſem. Etiam de Paulini ſermonis imperitia ſanctus Hieronymus ſibi ipſi non plenè conſtat. Etenim in litteris ad Pammachium & Marcellinum refert ſancti Pauli locum, *Etſi imperitus ſermone, non tamen ſcientiâ*, atque pro-
Ep 67. cap. 4. ſequitur: *Paulus Hebræis litteris eruditus Græcam facundiam contemnebat, vel certè, quod erat humilitatis, diſſimulabat, ut prædicatio ejus non in perſuaſione verborum, ſed in ſignorum virtute conſiſteret, ſpernens alienas opes, qui in ſuis dives erat. Quamquam ad imperitum, & per ſingulas ſententias corruentem, nunquam pro tribunali ſedens Feſtus diceret: Inſanis Paule, multæ te litteræ ad inſaniam convertunt.* Prior ejus ſententia eſt verior.

Et

Et ipsam confirmat, qui sancto Paulo quasi à Secretis fuit, sanctus Joannes Chrysostomus in tertia homilia super primam epistolam ad Corinthios: *Tu autem illud mihi ostende, an doctus & eloquens esset Petrus & Paulus. Sed non potes. Erant enim Idiotæ, & rudes, & illitterati. Quomodo igitur Christus, quando in orbem terrarum mittebat Discipulos, cùm eis suam potestatem ostendisset primùm in Palæstina, & dixisset,* Quando misi vos sine crumena, & pera, & calceis, nunquid vobis aliquid defuit, *tunc de cætero permisit, ut haberent & peram & crumenam; ita quoque hic fecit. Quod quærebatur enim erat, ut suspiceretur Christi virtus, non ut per externam sapientiam à fide ejicerentur, qui accedebant. Quando ergo Græci accusarint Discipulos, tamquam litterarum ignaros & imperitos, nos plus quàm illi ipsos accusamus. Neque quispiam dicat, quod sapiens & doctus erat Paulus, sed eos, qui apud illos sunt magni & in admiratione habiti, extollentes propter Sapientiam, eos qui sunt apud nos, dicamus fuisse rudes & imperitos. Non parum enim in hac quoque parte eos dejiciemus. Ita enim erit præclara de eis victoria. Hæc autem dixi, quoniam audivi quemdam Christianum cum Græco ridiculè differentem. Et utrumque in ea, quæ inter ipsos exstitit, concertatione infirmantem suâ & convellentem. Quæ enim oportebat dicere Christianum, ea dicebat Græcus; quæ Græcum dicere erat consentaneum, ea asserebat Christianus. Nam cùm esset quæstio de Paulo & Platone, Græcus quidem conabatur ostendere Paulum esse rudem ac imperitum, Christianus autem ob simplicitatem studebat probare Paulum esse Platone doctiorem ac disertiorem. Ita autem Græcus esset victoriam consecutus, si hæc vinceret ratio. Nam si Platone doctior & eloquentior esset Paulus, consentaneum esset multos contradicere, quod non gratiâ superasset, sed eloquentiâ. Quam ob rem faciebat pro Græco quod dicebatur à Christiano; faciebat autem pro Christiano quod dicebatur à Græco. Nam si imperitus erat Paulus, vicit autem Platonem, præclara fuit victoria. Acceptis enim omnibus ejus discipulis persuasit, & eos ad se adduxit. Undè fuit perspicuum, quòd non humanâ sapientiâ, fuerit prædicatio, sed Dei gratiâ. Ne hæc ergo nobis accidant, & irrideamur cum Græcis disputantes, quando nobis fuerit cum illis certandum, tanquam indoctos accusemus Apostolos. Ipsa enim accusatio est encomium. Et quando dixerint agrestes fuisse Apostolos, nos addamus & dicamus eos fuisse imperitos, illitteratos, pauperes, viles, abjectos, insipientes, & obscuros. Non sunt hæc in Apostolos maledicta, sed eorum gloria. Quod cùm essent hujusmodi, toto orbe terrarum fuerint clariores. Isti enim rudes, & agrestes, & imperiti expugnaverunt sapientes, & potentes, & tyrannos, & qui gloriabantur divitiis, & gloriâ, & omnibus externis. Undè est perspicuum, quòd sit magna crucis potentia, & quòd humanis viribus hæc non fierent. Non enim habent humanam naturam quæ fiunt, sed erant supra naturam, quæ gerebantur.* Hanc Dominicæ crucis per imperitos & agrestes Apostolos virtutem amplissimè prædicat. Plura dicit in quarta homilia super secundam epistolam

ad

ad Timotheum: *Paulus erat homo Cilix, Coriarius, inops, imperitus externæ peritiæ. Hebræam tantum noverat linguam, quæ tum cæteris, tum Romanis maximè erat despectui.* Loquitur de eleganti peritia. Quòd Græcam linguam ex humana disciplina haberet, non ex Divino charismate. Proindè semper agit de signorum, non de rerum imperitia. Et ex his suadetur, quòd sola Sensa, non autem singula verba fuerint sancto Paulo, & aliis sacris Scriptoribus Divinitùs inspirata.

Quæ omnia non tantùm stabiliuntur, sed etiam ampliantur per ejusdem Doctoris commentaria in epistolam secundam ad Corinthios.

Cap. 1. Scribit illic sanctus Paulus: *Volui priùs venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis, & per vos transire in Macedoniam, & iterùm à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Judæam. Cùm ergò hoc voluissem, numquid levitate usus sum? Aut quæ cogito, secundùm carnem cogito, ut sit apud me Est & Non? Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo Est & Non. Dei enim Filius* JESVS *Christus, qui in vobis per nos prædicatus est, non fuit Est & Non, sed Est in illo fuit.* Et sanctus Joannes Chrysostomus in tertia homilia commentatur: *Quid igitur dicet aliquis, An non ex Spiritu pollicitus fuerat? Minimè verò. Etenim jam etiam à me dictum est, non omnia ea Paulo cognita fuisse, quæ futura erant, & conducebant. Ea de causa in superiori epistola his utitur verbis:* Ut vos me deducatis, quocumque proficiscar. *Hoc videlicet metuens, ne cum,* In Judæam dixisset, *alio quopiam abire cogeretur. Hîc autem, quoniam hâc spe delusus fuerat, istud ait:* Et à vobis deduci in Judæam. *Nam quod charitatis erat, hoc ponit, id est, ad eos venire, quod autem eorum nihil intererat, nempè ut in Judæam abiret, hoc non expressè & disertè jam addit. Postquam autem convictus est, hic jam fidenter dicit:* In Judæam. *Atque hoc utiliter contingebat. Ne quis ipsorum majorem, quàm par esset, opinionem de eo haberet.* Adducit Apostolica ad Romanos verba: *Quid oremus, sicut oportet, nescimus.* Ex ipsis affirmat orandi charisma non semper adfuisse Apostolo. Et confirmat ex secunda ad Corinthios epistola, quæ ejus etiam tertiò repetitiam orationem affirmat non fuisse exauditam. Hinc pergit ad jam adducta verba ex eadem epistola: *Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non fuit Est & Non.* Et commentatur: *Paulus exorientem objectionem præclarè discutit. Dicere enim potuissent: Si cùm ipse te ad nos venturum receperis, id tamen facere distulisti, atque ita non est apud te Est est, Non non, verum quæ nunc dicis, posteà subvertis, quemadmodum in tua ad nos profectione feciſti, ô nos miseros, si hoc quoque in Evangelii prædicatione contingit. Quòcirca ne hæc illi cum animis suis cogitarent, atque in perturbatione versarentur, ait:* Fidelis Deus, &c. *Hoc enim, inquit, in prædicatione non contigit, sed in viis ac peregrinationibus dumtaxat. Nam in prædicatione manent firma,*

firma, atque immota, quæ dixi. Per sermonem enim hoc loco prædicationem significat. Sanctus Joannes distinguit glorioſi Pauli prædicationem ab ejus epiſtolis. Singula, quoniam dogma aut vitæ diſciplinam continebant, ejus prædicationis verba affirmat fuiſſe ex Divino chariſmate, non ita autem ſingula verba epiſtolarum. Hæ enim non ſolùm dogma & diſciplinam præſcribebant, ſed interſerebant quædam de itineribus, peregrinationibus, veſtimentis, aliiſque terrenis neceſſitatibus. Et hæc interſerta ſanctus Joannes videtur affirmare non ſemper fuiſſe ex lumine chariſmatis.

Quam ſententiam etiam aliis placuiſſe teſtatur in Commentariorum epiſtolæ ad Philemonem præfatione ſanctus Hieronymus: *Qui nolunt inter epiſtolas Pauli eam recipere, quæ ad Philemonem ſcribitur, ajunt non ſemper Apoſtolum, nec omnia Chriſto in ſe loquente dixiſſe. Quia nec humana imbecillitas unum tenorem ſancti Spiritûs ferre potuiſſet, nec hujus corpuſculi neceſſitates ſub præſentia Domini ſemper complerentur: Velut diſponere prandium, cibum capere, eſurire, ſaturari, ingeſta digerere, exhauſta complere. Taceo de cæteris, quæ exquiſitè & coactè replicant, ut affirment fuiſſe aliquod tempus, in quo Paulus dicere non auderet:* Vivo jam non ego, vivit verò in me Chriſtus. *Et illud:* An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus? *Quale, inquiunt, experimentum Chriſti eſt audire:* Penulam, quam reliqui Troadæ apud Carpum, veniens tecum affer? *Et illud ad Galathas.* Utinam & exſcindantur, qui vos conturbant. *Et in hac ipſa epiſtola:* Simul autem & præpara mihi hoſpitium. *Hoc autem non ſolis Apoſtolis, ſed & Prophetis quoque ſimiliter accidiſſe. Undè ſæpiùs ſcriptum feratur:* Factum eſt verbum Domini ad Ezechiel, *ſive ad quemlibet aliùm Prophetarum. Quia poſt expletum vaticinium rurſus in ſemetipſum revertens, homo communis fieret Propheta. Et excepto Domino noſtro* JESU CHRISTO, *in nullo ſanctum Spiritum permanſiſſe. Quod ſignum & Joannes Baptiſta acceperat, ut ſuper quem vidiſſet Spiritum ſanctum deſcendentem, & manentem in eo, ipſum eſſe cognoſceret. Ex quo oſtendit ſuper multos deſcendere Spiritum ſanctum, ſed proprium hoc eſſe Salvatoris inſigne, quia permanet in eo. His & cæteris ejuſmodi volunt aut epiſtolam non eſſe Pauli, quæ ad Philemonem ſcribitur, aut etiamſi Pauli ſit, nihil habere, quod ædificare nos poſſit. Et à pleriſque veteribus repudiatam: Dum commendandi tantum ſcribatur officio, non docendi.* Iſti neſcio qui Doctores dixerunt eſſe non dogmaticam, ſed dumtaxat familiarem epiſtolam, ideoque non canonicæ authoritatis. Quod non proceſſiſſet ex chariſmate. Et addiderunt quædam ſimilia etiam aliis epiſtolis eſſe intertexta. Hæc nec quoad Senſa: nec quoad verba dixerunt inſpirata Divinitùs, ſed fuiſſe partum humanæ mentis, directæ per communem Dei gratiam. Hinc inferri poſſit cunctis ſa-

eris Scriptoribus inspiratam fuisse solam sententiam.

Et hinc quæritur, An hæc sint vera? An sanctus Joannes Chrysostomus ista docuerit? Respondeo non docuisse. Etenim in tertia super secundam ad Thessalonicenses epistolam homilia scribit de cunctis generatim Canonicis Scripturis: *Nos*, dum sacras Litteras legimus ad populum, *non nostra dicimus, sed quæ Dei sunt. E cœlo quotidie venientes leguntur epistolæ. Dic autem, quæso, si quispiam, dum omnes nos adsumus, ingressus esset, Zonam habens æream erectâ cervice ac superbè incedens, & se efferens, diceret se esse missum à Rege terreno, & ad totam civitatem adferre epistolam de rebus necessariis, an non omnes converteremini? Ego sanè arbitror. Nam hîc etiam audivi legi epistolas Regis. Deindè si quispiam quidem veniat à Rege, omnes acceditis. A Deo autem venit, & de cœlis loquitur Propheta, & nemo est qui attendat. An non creditis quod hæc, quæ dicuntur, sunt à Deo? Et ipsæ epistolæ à Deo missæ sunt.* Quod ipsum scribit in tertia homilia super Genesim. Affirmat Dominum Deum cum primitivis justis fuisse familiariter versatum ac locutum, postmodò autem propter peccata esse aversum ab omni nostro genere, ac pergit: *Sed Deus iterùm suam erga illos familiaritatem innovare volens, quasi longè absentibus litteras mittit, conciliaturus sibi universam hominum naturam. Et has quidem litteras dedit Deus, attulit autem Moyses. Quid dicunt hæ litteræ? In principio fecit Deus cœlum & terram.* Et in primo super Genesim sermone: *Ubi humanum genus procliviùs in malitiam declinavit, & à Parente ac à Conditore suo quasi longâ quâdam peregrinatione discessit, confabulatione cessante, litteris ad eos, tamquam longè à se positos, & epistolis utitur, quibus eos veteris cujusdam amicitiæ & familiaritatis admoneat. Primam quidem epistolam ad homines per Moysen direxit. Quid ergò hæc epistola contineat, videamus. In principio fecit cœlum & terram.* Non loquitur de solo Decalogo, quem Angelico digito constat esse à Domino Deo scriptum, sed de tota Genesi, ac omni Pentateucho. Et de ipsis dicit in vigesima prima super Genesim homilia: *Attende, obsecro, Propheta Moysis admirabilem sapientiam, immò sancti Spiritûs doctrinam. Ab illo enim, ut sæpè dictum est, afflatus hæc omnia nobis loquitur. Et linguam quidem Propheta commodavit, gratia autem Spiritûs sancti per illum omnia humanum genus manifestè docet.* Palàm asseverat omnia & singula non dumtaxat Sensa, sed & verba nobis esse ex beneficio charismatis. Propheta enim linguam suam Spiritui sancto dumtaxat commodavit.

Audiamus & alia ejusdem homiliæ verba: *Dici nequit, quam multiplex thesaurus in verbis modò*, ex secundo Geneseos capite, *lectis reconditus sit. Et scio quidem, quod opinantur aliqui nihil amplius dici, quàm illorum nominum enumerationem & appellationem. Spectant enim tales ad solam superficiem.*

cient. Ego autem omnes vos obsecro, ne simpliciter ea, quæ in Scripturis sacris contenta sunt, transeatis. Nihil enim hic scriptum est, quòd non habeat multas sensuum divitias. Quandoquidem Divino Spiritu afflati Prophetæ locuti sunt, ideò uti à Spiritu scriptæ ingentem in se continent thesaurum. Et ne mireris, quòd in hac nominum enumeratione multas & latentes sententiarum divitias vobis me ostensurum pollicear. Neque enim vel syllaba, vel apiculus est in sacris Litteris, in cujus profundo non sit grandis quispiam thesaurus. Proindè nobis opùs est Divinâ gratiâ ducamur, & Spiritu sancto illustrati eloquia Divina adeamus. Neque Divina Scriptura opùs habet hominum sapientiâ, ut intelligatur, sed revelatione spiritûs, ut hausto indè vero sensu, magnum nobis hinc lucrum accrescat. Nam si in Scriptis, quæ de sæcularibus negotiis conficiuntur ab hominibus, & tempore frequenter corrumpuntur, vel unam proœmii syllabam deesse, multum momenti habet, multò magis hoc, in Scripturis Divinis, à Spiritu sancto compositis, invenitur, modò sobrii simus, & non temerè progrediamur. Quædam sacrarum litterarum capita vix aliud continent quàm seriem generationum, varias salutationes, & varia hominum nomina. Hæc capita quidam ducebant parvi ponderis. Adversùm illos agit sanctus Joannes Chrysostomus: Affirmat in istis etiam capitibus nullum esse vocabulum, immò nec jota aut apicem, qui non sit à Spiritu sancto, ideoque & plenus Sacramentis.

Istud ipsum scribit in homilia trigesima prima super epistolam ad Romanos. Etenim ad ultimum epistolæ caput, quod ferè constat solis nominibus ac salutationibus, hæc habet: *Multos putamus etiam eorum, qui de vehementer diligentibus esse videntur, hanc epistolæ partem uti superfluam, nihilque magni momenti habentem, prætercurrere. Atque hoc ipsum in Genealogia, quæ in Evangelio continetur, ipsis evenire arbitror. Quoniam enim nominum quorumdam est catalogus, nihil arbitrantur se magni ex hoc loco lucrifacturos. Et aurifusorum quidem pueri minuta etiam fragmenta curiosè conquirunt; isti verò tantas auri massas negligunt.* Et post quædam pergit: *Tentabimus hunc locum*, utique postremum ad Romanos caput, *diligenter scrutando rimari. Est enim & in nudis his nominibus magnum invenire thesaurum.* Demonstrat nomina ex fundatis rationibus imponi, quibusdam fuisse per ipsam Divinam Majestatem imposita aut mutata, atque concludit: *Ostendamus nihil in scripturis superfluum esse, nihil frustrà prolatum. Si quis Philosophiæ amator, & spiritualis auscultationis amicus sit, audiat quam non sint frustrà & inaniter posita, quæ in Scripturis videntur esse minuta.* In sextum Isaiæ Prophetæ caput, præsertim ad hæc ejus verba, *Vidi Dominum sedentem in throno excelso*, quinque homilias scripsit idem sanctus Joannes, in ipsarum secunda affirmat sacras litteras esse thesaurum mysteriis plenissimum, ac prosequitur: *Hæc mihi non temerè di-*

cta sunt, neque fortuitò produxi sermonem, sed ob id quòd sint homines quidam opifices, qui postquam sacras litteras in manus sumpserint, deindè repererint vel annorum numerum positum, vel nominum recensionem, illicò prætermittunt, & monefacientibus respondent; Nomina tantùm sunt, neque quidquam habent utilitatis. Quid ais? Deus loquitur, & tu audes dicere, Nulla est Dictorum utilitas? Etenim si ad nudam inscriptionem adspexeris tantum, dic mihi, nonne repertas cum omni studio, repositasq; scrutaberis opes? Sed quid loquor de temporibus, & nominibus, & titulis? Disce quantum valeat unius tantum litterulæ adjectio, & desine tota contemnere nomina. Patriarcha noster Abraham primo dictus est Abram, quod interpretatum sonat transitorem. Post hæc nomine commutato dictus Abraham, Pater factus est omnium gentium. Unicum elementum adjectum vindicavit justo tantum principatum. Quemadmodum enim Reges Præfectis suis aureas porrigunt tabellas, Magistratus signum, sic Deus justo illi honoris signum dedit litteram. Verùm de nominibus alio tempore disseram. Affirmat non solummodò dogmaticis sacræ scripturæ contextibus, sed etiam nominibus, imò & nominum litteris inesse magnos thesauros. Et dat causam: *Quia Deus loquitur.* Hoc est, non sola Sensa inspirat, sed & singula verba.

Et in tertia super Apostolicos Actus homilia hoc confirmat ex verbis sancti Petri Apostoli: *Oportet impleri scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os David de Juda.* Audi sancti Joannis commentarium: *Petrus non ait, David dixit, sed Spiritus sanctus per eum.* Et adjungit de ipso Actorum libro: *Non abs re dicebam hunc librum arbitrio Spiritûs sancti esse conscriptum.* Quod ipsum de omnibus generatim scripturis confirmat sanctus Epiphanius, Hæresiarcham Ætium durissimè increpans, quod effreni ore blaterare non erubesceret: *Ista Apostolus tanquam homo dixit.* Et in secundo de Divina Trinitate libro sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus laudat *Cælestium verborum simplicitatem.* Simplicem sacrarum litterarum stylum affirmat esse cælestia verba. Inter antiquas & varias Gentilium contra Evangelium calumnias erat, quod ejus author Christus Dominus nihil scripsisset. Hinc illis hic visus suo Platoni ne vel comparandus. Respondet verò in primo libro de Evangelistarum consensu sanctus Augustinus: *Itaq; cum illi*, utique Christi Domini Apostoli ac discipuli, *scripserunt quæ ille ostendit & dixit, nequaquam dicendum est, quòd ipse non scripserit, quandoquidem membra ejus id operata sunt, quod dictante capite cognoverunt. Quidquid enim ille de suis Factis & Dictis nos legere voluit, hoc illis scribendum tanquam suis manibus imperavit. Hoc unitatis consortium, & in diversis officiis concordium membrorum sub uno capite ministerium quisquis intellexerit, non aliter accipiet, quod narrantibus Christi Discipulis in Evangelio legerit, quam si ipsam manum Domini, quam in proprio corpore gestabat, scribentem conspexerit.* Lucidissima verba non possint elucidari.

Heref. 76. cap. 6.

Etiam

Etiam in Admonitione ad Gentes sanctus Clemens Alexandrinus adducit quædam sancti Hieremiæ verba, & adjungit: *Hieremias Propheta sapientissimus, vel potiùs in Hieremia Spiritus sanctus.* Et infrà: *Os Domini, & Spiritus sanctus ea est elocutus.* Et rursum: *Ex quibus litteris & sacris Syllabis compositas Scripturas Apostolus appellat Divinitùs inspiratas.* Respicit Apostolica ad Timotheum verba: *Omnis scriptura Divinitùs inspirata.* Omnem inspiratam dicit etiam quoad syllabas ac litteras. Plurima sunt similia Patrum testimonia. Et ex ipsis Constantinopolitana Synodus suo symbolo imposuit hunc articulum: *Locutus est per Prophetas.* Ejus substantiam frequentissimè laudat sanctus Irenæus.

Fol. 51. Fol. 58. Fol. 56. Epist. 2 cap. 3.

Et in contrarium adductæ authoritates ac rationes sunt faciles. Etenim Apostolos omnes, etiam ipsorum Principes Petrum ac Paulum, necnon & varios Prophetas fateor fuisse imperitos sermone, & in ipsorum litteris reperiri barbarismos ac solœcismos. Factum id fuit ex alta dispensatione Divinæ Providentiæ: Ex variis & magnis causis. Ex eisdem causis, ob quas Divina Omnipotentia apostatam mundum domare, ac suæ obedientiæ voluit reddere, non ferro, sed ligno: Non per armatum Regem, sed per humilem crucifixum. Sic etiam per mundi infirma ac ignobilia voluit confundere ejus fortia ac sublimia: Per imperitum Piscatorem, Schenopegum, aut Telonarium capere non dumtaxat inflatum Philosophum ac Oratorem, sed & ipsum Romanorum Imperatorem. Et hoc ut non evacuaretur crux Christi. Hoc est, ut totius mundi conversio non humanæ eloquentiæ adscriberetur, sed Divinæ potentiæ. Prætereà sacræ litteræ esse debuerunt omni Christiano communis liber: Communis fons vitæ æternæ. Ad ipsum non soli Doctores, sed & infima ac rustica plebs debuit familiariter accedere, familiariter legere. Hinc habere debuit stylum omnibus communem, humilem & obvium. Quæ omnia amplè tradunt sancti Patres, præsertim sanctus Augustinus, ac sanctus Isidorus Pelusiotes. Vide libri quarti epistolam vigesimam octavam & sexagesimam septimam, ac quinti libri epistolam ducentesimam octogesimam primam.

Et ex hac Patrum sententia non sequitur, quòd sacri Scriptores tamquam asina Balaam sint locuti. Impiissimè id blasphemavit Hæresiarca Montanus. Et sanctus Agobardus perperàm conjecit in Fredegisum Abbatem. Etenim dum ex efficaci Divinæ gratiæ impulsu operamur bona, non agimus ut belluæ aut saxa: Ita & dum ex Divini charismatis beneficio vera loquimur aut scribimus, omninò agimus opera libera & humana. Et nostri tunc sermonis barbaries non est à Domino Deo, Divina Majestas tunc utitur nostrâ imperitâ ani-

mâ, ut claudicante tibiâ: Rectum est à Domino Deo, claudum ex nobis. Et quid si quis dixerit etiam sacri Scriptoris solœcismos ac barbarismos esse à Domino Deo? Profectò ille non adstringitur legibus ac elegantiis Grammaticorum? Ex causis possit istas phrases inspirare. Interim de sanctorum Prophetarum litteris rectè scribit ad Pammachium sanctus Hieronymus: *Interpretum vitio, quæ apud suos purissimo cursu orationis labuntur, apud nos scatent vitiis.* Hinc addit eas esse intellectu difficiles. Originalis textus est passim humilis, non vitiosus.

Epistola 52

Quare longè verius est, quod omnia & singula Sensa ac verba sint à Spiritu sancto. adversam quorundam opinionem meritò damnat, & damnari dignam demonstrat laudatus Hieronymus in præfatione suorum commentariorum super epistolam ad Philemonem. Nec ipsam in commentariis secundæ ad Corinthios epistolæ probat aut sequitur sanctus Joannes Chrysostomus. Solummodò affirmat in sancti Pauli litteris contineri duo: Quædam ad Evangelicam doctrinam, quædam spectantia ad ejus actiones. Et in his quandoque esse *Est* & *Non*, non in istis. Hæc esse immobilia, illa licèt Divinitùs instillata, posse moveri. Quia nempè Divina Providentia facit nos multa velle quæ non donat posse aut facere. Sic dedit Apostolo velle venire Corinthum, ac indè transire in Macedoniam, & non dedit ire. Secreta est Divinæ Majestatis de nobis dispositio. Hic est sensus sancti Joannis Chrysostomi, ac ipsius etiam Apostoli Pauli.

Quæstio est, Quomodo sanctus Paulus ac sanctus Petrus sint usi Interpretibus seu Scribis? Quodnam horum fuerit Ministerium? An & ipsi habuerint charisma Divinæ inspirationis? Respondeo illa, quæ ad Hedibiam scribit sanctus Hieronymus, esse obnoxia difficultatibus. Etenim si Apostolorum Principes suis epistolis dederint sola Sensa, & verba sint ab Interpretibus, palàm sequitur, quòd Interpretes debuerint esse pariter afflati, aut quòd istæ epistolæ non sint Divinum Verbum primæ classis. Res est obscura. Et nobis desunt antiqua ad quid affirmandum testimonia. Et quidem ipsi etiam Interpretes possint fuisse donati charismate. Etenim sancti Matthæi Evangelium fuisse Hebraicè scriptum affirmat in sua ad ipsum præfatione Theophylactus, atque adjungit: *Porrò Joannes Evangelista hoc ex Hebraica lingua in Græcam, ut ferunt, transtulit.* Cur dicat, *ut ferunt*, edicit in Illustrium virorum catalogo sanctus Hieronymus: *Matthæus Evangelium Hebraicis litteris, verbisque composuit. Quòd quis posteà in Græcum transtulerit, non satis certum est.* Esse à sancto Joanne translatum, constanter affirmat in suo Chronico Eutychius Patriarcha Alexandrinus. Robertus Abbas Montensis in suo Chronico laudat

La-

Lateranensem Alexandri tertii Pontificis Synodum, atque adjungit: Anno 1182.
Ad Synodum venit quidam Civis Pisanus, nomine Burgundio, peritus tam Græcæ quàm Latinæ eloquentiæ. Hic attulit Evangelium sancti Joannis, translatum ab ipso de Græco in Latinum, quod Joannes Chrysostomus sermone homiliatico exposuerat. Et quòd aut sanctus Lucas, aut sanctus Barnabas, aut certè sanctus Clemens Romanus Apostolicam ad Hebræos epistolam ex Hebræa fecerit Græcam, est constans antiquorum traditio. Et certè sanctum Barnabam fuisse virum Spiritu sancto plenum testatur Lucas in Apostolorum Actis. Quare tales Interpretes omninò sunt interpretati ex charismate. Quòd etiam septuaginta Interpretes habuerint eandem gratiam, affirmant plures è sanctis Patribus. Cur igitur ipsam negemus aut Glauciæ, aut Tertio? Certè illi per Apostolorum manus fuerunt baptizati & confirmati, ideoque etiam acceperunt charismata. An Glaucias postmodò apostataverit, iterum fateor me ignorare. Si apostatarit, amisit charismata. Nam & sanctus Martinus ex Ithaciana communione ad tempus amisit gratiam miraculorum. Et istorum Confessorum, qui post excisas à Wandalis linguas perrexerunt perfectè loqui, unus in fornicationem lapsus statim obmutuit. Deindè an sanctus Petrus Marco & Glauciæ sola suarum epistolarum Sensa dictarit, illi autem stylum dederint, est ignotum. Petrus possit, uti Paulus epistolam ad Hebræos, scripsisse Hebraicè, & illi transtulisse in Græcum. Et hinc vides nostrum Latinum textum, nisi translator etiam habuerit charisma, non esse Divinum primæ classis verbum. Sunt tamen authentica Divini verbi Sensa. Et quòd iste translator non habuerit charisma, est communis omnium sensus. An omnes & singuli in nostro Canone libri sint quoad litteras etiam ac syllabas Divini, item an id ad verum Dei verbum sit penitùs necessarium, sunt alibi discutiendæ quæstiones.

Sed in primis hoc propono: Unum utique & certum aliquid institutum esse à Christo, &c.

Quidam existimant aliud hic non agi à Septimio, quàm inculcari verbum Apostoli: *Una fides.* Simpliciter prædicari Christianæ fidei unitatem. Falluntur. Illius scopus est amplior. Agit adversùm sceleratos Gnosticos, de quibus sanctus Irenæus: *Quia de cogitatione eorum, qui contraria opinantur de Patre, nihil apertè, neque in ipsa dictione, neque sine controversia in ulla omninò dictum sit Scriptura, & ipsi testantur, dicentes in absconso hæc eadem Salvatorem docuisse, non omnes, sed aliquos Discipulorum, qui possint capere, & per argumenta, & ænigmata, & parabolas ab* L. 2. cap. 46.

eo significata intelligentibus. In alio sui operis libro affirmat, quòd Gnostici scriptum Dei verbum spernerent, ac Evangelicam veritatem garrirent vivâ dumtaxat voce traditam, atque adjungit: *Ob quam causam & Paulus dixit, Sapientiam loquimur inter perfectos.* Et in alio hujus libri capite: *Si recondita Mysteria sciissent Apostoli, quæ seorsim & latenter à reliquis perfectos docebant, &c.* Alio in loco affirmat quosdam garriviſſe, quòd solus ex Apostolis sanctus Paulus agnovisset, utique in secreto paradiso traditam ei, authenticam veritatem. Et ipsos insigniter refutat. Affirmat quòd sanctus Paulus suam aliis etiam Apostolis communem scientiam suis in Episcopatu Successoribus plenè ac fideliter tradiderit, & probat ex ejus apud sanctum Lucam verbis: *Nihil subtraxi utilium, quò minùs annuntiarem vobis, & docerem vos publicè, & per domos.* Et pergit: *Sic Apostoli simpliciter, & nemini invidentes, quæ didicerant ipsi à Domino, hæc omnibus tradebant.* Et iterùm: *Doctrina Apostolorum fuit manifesta & firma, nihil subtrahens, neque alia quidem in abscondito, alia verò in manifesto docentium. Hoc enim fictorum, & pravè seducentium, & hypocritarum est molimen, quemadmodum faciunt hi, qui sunt à Valentino.* Sceleratum Gnosticorum Dogma in sacris utriusque Testamenti litteris nullum habebat fundamentum: Ab ambabus lucidissimè destruebatur. Hinc illi istas litteras blaterarunt non esse sinceras, sed dispensatorias Dei voces: Christum Dominum, dum ad populum concionabatur, sermones suos dispensasse in judicio ad ejus captum, veritatem autem in secreto tradidisse solis fidis Apostolis, sapientiam inter perfectos. Et Apostolos fuisse usos eâdem œconomiâ, ideoque authenticam veritatem per secretum traducem devenisse ad solos spiritales Gnosticos.

Lib. 3. cap. 2. Cap. 3. Cap. 13. Act. 20. Cap. 14.

De his sceleratis nebulonibus pergit sanctus Irenæus: *Cùm* à scripto Dei verbo *ad eam traditionem, quæ est ab Apostolis, quæ per successiones Presbyterorum in Ecclesiis custoditur, provocamus eos, adversantur traditioni, dicentes se non solùm Presbyteris, sed etiam Apostolis existentes sapientiores, synceram invenisse veritatem, Apostolos autem admiscuisse ea, quæ sunt legalia, Salvatoris verbis, & non solùm Apostolos, sed etiam ipsum Dominum modò quidem à Demiurgo, modò autem à Medietate, interdum autem à Summitate fecisse sermones, se verò indubitatè, & incontaminatè, & syncerè absconditum scire mysterium.* Et rursùm: *Vanissimi Sophistæ dicunt, quoniam Apostoli cum hypocrisi fecerint doctrinam, secundùm audientium capacitatem, & responsiones secundùm interrogantium suspiciones, cœcis cœca confabulantes, secundùm cœcitatem ipsorum, languentibus autem secundùm languores ipsorum, & errantibus secundùm errorem ipsorum, & putantibus Demiurgum solum esse Deum, hunc annuntiasse. His verò qui innominabilem Patrem capiunt, per parabolas & ænigmata inenarrabile fecisse my-*

Lib. 3. cap. 2. Cap. 5.

mysterium, uti non quemadmodum habet ipsa veritas, sed & in hypocrisi, & quemadmodum capiebat unusquisque, Dominum & Apostolos edidisse magisterium. Et iterùm: *Quidam impudentes eorum dicunt, apud Judæos prædicantes Apostoli non poterant alterum eis Deum annuntiare præter eum, qui creditus fuerat ab eis.* Cap. 12. Scelerata Secta garrivit & Dominum & Apostolos docuisse adversa & varia variè: Alia apud plebem & animales, alia apud spiritales ac dilectos. Docuisse in hypocrisi & mendacio. Horrendam ac nefandam blasphemiam laudatus Irenæus frequenter ac potenter expugnat. Adversùs eandem hic dicit Tertullianus: *Sed imprimis hoc propono, &c.* Affirmat hoc esse, ac esse debere primum ac palmare fidei Christianæ fundamentum, quòd Christus Dominus ac ejus Apostoli tradiderint unam omnibus fidem, unicam doctrinæ regulam, unicam æternæ vitæ viam, de qua ille dixerit: *Quærite & invenietis.* Et rectè dicit Septimius. Etenim hanc fidem, regulam, & viam debemus ab ipsa Divina Majestate, quam videre & alloqui non possumus addiscere: Addiscere debemus ab Incarnato, atque ita visibili Verbo, quod illa à Patre accepta debuit tradere Apostolis, atque ita per continuatam Episcoporum & Doctorum successionem traducere ad finem usque mundi. Sic explebit suum promissum: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Si ergo aut ipse Apostolos, aut Apostoli nos in hypocrisi & dispensatorio mendacio docuerint, frustra dictum est: *Quærite & invenietis.*

Notanda sunt verba: *Quod credere omninò debeant nationes.* Affirmant authenticam Evangelii veritatem non huic aut isti homini, vico, oppido, Civitati, Provinciæ, aut Diœcesi, sed cunctis totius mundi nationibus esse à Deo missam, ac earum saluti necessariam, ideoque à Domino aut Apostolis non potuisse tradi variè apud varios, sed unicam originem ac unicum traducem fuisse illi necessaria. Quomodo iste thesaurus possit aliter quæri, aut inveniri? Christi Domini Dogma non fuisset Est est Non non, sed Est & Non, atque ita verum fuisset sceleratum Gnosticorum Dogma, quod garrit omnem hæresim aut veritatem esse, aut certè Domino Deo non displicere. Vera fuisset & quorundam hodiè Calvinistarum insania, quæ garrit unumquemque justificari & salvari in qualibet fide, seu opinione. Hæc verba, *Unius porrò & certi Instituti infinita inquisitio non potest esse.* Diriguntur etiam in Gnosticos, qui Christi Domini Evangelio, & per ipsum prædicato Demiurgo non contenti, semper novos & altiores quæsierunt Æones ac Deos, atque ita simplicem supremæ Divinitatis Majestatem infinitis circumvoluere mendaciis sunt machinati. Et omnibus ipsam reddere inaccessibilem. Hinc

pergit Septimius: *Quærendum est donec invenias.* Utique primum Principium. *Et credendum, ubi inveneris. Et nihil amplius, nisi custodiendum quod credidisti. Dum hoc insuper credas aliud non esse credendum, ideoq; nec requirendum, cùm id inveneris & credideris, quod ab eo institutum est, qui non aliud tibi mandat inquirendum, quàm quod instituit.* Ejus porrò fundamentale Institutum est primus Symboli articulus: *Credo in unum Deum.* Est adeò fundamentale, ut glorioſus Martyr Juſtinus rectè dixerit ſe Chriſto Domino, ſi plures Deos prædicaſſet, non fuiſſe crediturum. Proindè unica in Verbo Incarnato Divinitas eſt abſconditus in hujus mundi agro theſaurus, de quo poſſit accipi Dominicum Dictum: *Quærite & invenietis.*

De hoc quidem ſi qui dubitat, &c.

Hujus mundi ager eſt admodum vaſtus. Hinc quæſtio eſt, in qua ejus parte theſaurus iſte lateat? Quam in regionem ſit ad ipſum inveniendum inſtituenda profectio? An in abyſſum, an in cælum? Et Doctor reſpondet: *Conſtabit penes nos eſſe id quod à Chriſto eſt inſtitutum.* Reſpondet eſſe in toto terrarum orbe: Verùm non apud Marcionitas, nec apud Valentinianos, nec apud Gnoſticos alios, nec apud ullos hæreticos, ſed apud Catholicam Eccleſiam, quæ inſtitutam à Chriſto Domino veritatem fidâ & immobili ſucceſſione cuſtodit, prædicat ſine mutatione, & omnibus ſine invidia palàm communicat. Hunc theſaurum ipſa per ſuos Epiſcopos & Doctores accepit à ſuis Majoribus, hi à ſuis Anteceſſoribus, hi ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo. Et Tertullianus adjungit: *Interim ex fiducia probationis prævenio.* Hoc eſt, iſtud jam ſuppono, ſuo loco demonſtraturus. Et hujus meæ promiſſionis habeo firmam fiduciam. Et pergit: *Admonens quoſdam, nihil eſſe quærendum ultra quod crediderunt. Id eſſe quod quærere debuerunt. Ne*, Quærite & invenietis, *ſine diſciplina rationis interpretentur.* Admonet à ſceleratis Gnoſticis in ceſpitationem circumſcriptos Catholicos. Affirmat ſupra Deum cæli & terræ Creatorem, quem illis in Baptiſmo tradidit orthodoxa Mater, non eſſe alium Deum. Hunc eſſe non quærendum ampliùs & inveniendum, ſed jam quæſitum ac inventum theſaurum, ideoque & firmè contra ſceleratos iſtius blaſphemiæ muſſitatores cuſtodiendum. Eos qui alius, aut quodvis aliud quærunt Principium, Dominica verba ſine rationis diſciplina interpretari. Ita ceſpitantes revocat ac firmat.

CAPUT X.

Forma etiam quærentibus præstruenda.

RAtio autem Dicti hujus in his tribus articulis consistit. In re, in tempore, in modo. In re, quid sit quærendum consideres. In tempore, ut quando. In modo, ut quousque. Igitur quærendum est quod Christus instituit. Utique quando non inveneris. Utique donec invenias. Invenisti autem, cùm credidisti. Nam non credidisses si non invenisses; sicut nec quæsisses, nisi ut invenires. Ad hoc ergo quæris ut invenias, & ad hoc invenis ut credas. Omnem prolationem quærendi & inveniendi credendo fixisti. Hunc tibi modum statuit fructus ipse quærendi. Hanc tibi fossam determinavit ipse qui te non vult aliud credere, quàm quod instituit, ideoque nec quærere. Cæterùm, si quia & alia tanta ab aliis sunt instituta, propterea in tantùm quærere debemus, in quantum possumus invenire, semper quæremus, & nusquam omninò credemus. Ubi enim erit finis quærendi? Ubi statio credendi? Ubi expunctio inveniendi? Apud Marcionem? Sed & Valentinus proponit, Quærite & invenietis. *Apud Valentinum? Sed & Apelles hâc me pronuntiatione pulsabit, & Hebion, & Simon, & omnes ordine non habent aliud, quo se mihi insinuantes, me sibi addicant. Ero itaque nusquam, dum ubique convenior,* Quærite & invenietis; *& velint me sic esse nusquam, quasi nunquam apprehenderim illud quod Christus instituit, quod quæri oportet, quod credi necesse est.*

SCHOLION.

Ratio autem Dicti hujus, &c.

QUod Domini verbum, *Quærite & invenietis*, possit de Domino Deo ac nostra in ipsum religione intelligi, admittere pergit Septimius, ac ipsum in hac acceptione exponit. Affirmat ejus rationem in tribus consistere: In re quærenda, in qnærendi modo, ac in tempore. *Igitur quærendum est quod Christus instituit.* Hoc est, res quærenda est illa religio, quam Christus Dominus, Deus Verbum, ab æterno cum Patre & Spiritu sancto nobis præfinivit, & quam in tempore factus homo prædicavit. Est ea religio & fides, quam Apostoli acceperunt à Christo, Christus à Deo. At verò quærendi tempus est, *quando non inveneris.* Quando necdum es in Ecclesia. Quando adhuc es in paganismo aut Judaismo: Quando adhuc vagaris & erras inter hæreses aut schismata. *Inveniſti dum credidisti.* Utique in Ecclesia Catholica, quæ Divinum thesaurum ab Apostolis per Christum accepit à Deo. Hic est quærendi limes. *Hanc tibi fossam determinavit ipse, qui te non vult aliud credere, quàm quod instituit, ideoq; nec quærere.* Certaminis locus olim erat fossa circumscriptus, quam pugil non poterat excedere. Excedere erat fugere & vinci. Christiani certaminis fossam Doctor affirmat esse Matrem Catholicam, extra cujus fidem quisquis vel dumtaxat quæsiverit, transilivit & cecidit.

Cæterum si quia & alia tanta, &c.

Doctor affirmat ac demonstrat authenticam Christi Domini veritatem apud hæreses non esse, ideoque nec posse inveniri, ac proindè nec quærendam. Quia nempè hæreticorum Instituta sunt varia: Nec tantùm diversa, sed & adversa. Aliud enim Simon, aliud Ebion, aliud Valentinus, aliud Marcion, aliud Apelles instituit, & apud se jubet quærendum. Istud ipsum promittunt & mandant omnes alii hæretici. Etiam Martinus Lutherus, Joannes Calvinus, Andreas Servettus, Martinus Bucerus. Omnes clamant: *Quærite apud me, & invenietis.* Est res stulta. Etenim aut omnes audiendi sunt, aut nullus. Aut quærendum est apud omnes, aut apud nullum. Et si apud omnes quæsieris, *ubi erit quærendi finis? Ubi credendi statio? Ubi inveniendi expunctio?* Expunctio Doctori est idem quod expletio. Familiare illi vocabulum. Emphasim habent hæc verba: *Et velim*

velim me sic esse nusquam, quasi nunquam apprehenderim illud quod Christus instituit. Edicunt & damnant avitam omnium hæreticorum impudentiam, quam etiam in Donatistis notat sanctus Optatus Episcopus Milevitanus: *Jam illud quale est, quod hominibus Christianis, etiam Clericis, dicitis, Estote Christiani? Et cum admiraculo quodam unicuique dicere: Cai, Sei, Caia, Scia, adhuc paganus es, aut pagana? Eum qui ad Deum se conversum esse professus est, paganum vocas? Eum qui à nobis vel à vobis, non in nomine nostro vel vestro, sed in nomine Christi tinctus est, paganum vocas?* Lib. 3. Quod ipsum in eisdem Donatistis frequenter notat ac damnat sanctus Augustinus. Ita semper garriverunt, garriunt, ac garrient omnes hæretici. Nam & minutissima Luciferi Calaritani Episcopi factio garrivit Christi Domini hæreditatem, rasam de toto terrarum orbe, esse contractam ad solam mastrucam Sardorum. Hinc rectè concludit noster Doctor: *Ero itaque nusquam, dum ubique convenior.* Hoc est, nulla, cui me addicam, erit stabilis fides, sed assiduè erit de Secta in Sectam vagandum atque errandum. Quare stabiliter permanendum est in Catholica Ecclesia, ac in ejus per Christum Dominum instituto ac prædicato Dogmate.

Beatus Rhenanus, *Ero itaque nusquam, dum ubique convenior*, legendum existimat: *Et erit utique nusquam, dum ubique convenio*, Quærite & invenietis, *& velint sic nusquam, quasi qui nusquam apprehenderint illud, quod Christus instituit.* Et istam lectionem probandam ac restituendam censet eruditus Aurelianensium Episcopus Gabriel Albaspineus. Et dicit esse hunc sensum: *Dum tot ac tantis assentior quærendum esse, quærendi finem non faciam. Quod maximè optant hæretici, uti semper quæram cum eis, quasi nondum repererim quod Christus instituit, quod quæri, quod credi necesse est.* Verùm quomodo dicat de Christi Instituto Septimius, *Erit sic nusquam?* Et quomodo hæretici affirment ipsum esse nusquam? Omnes enim clamant esse apud se. Sic clamasse præsertim Gnosticos, frequenter affirmat sanctus Irenæus. Quapropter nostra lectio est legitima, ac retinenda.

CAPUT XI.

Nemo quærit, nisi qui non habuit, aut perdidit.

Impunè erratur, nisi delinquatur; quamvis errare delinquere est. Impunè, inquam, vagatur, qui nihil deserit. At enim si quod debui credere, credidi, & aliud

denuò puto requirendum, ſpero utique & aliud eſſe inveniendum, nullo modo ſperaturus iſtud, niſi quia aut non crediderat qui videbar credidiſſe, aut deſii credidiſſe. Ita fidem meam deſerens, negator invenior. Semel dixerim. Nemo quærit, niſi qui aut non habuit, aut perdidit. Perdiderat unam ex decem drachmis anus illa, & ideò quærebat: Ubi tamen invenit, quærere deſiit. Panem vicinus non habebat, & ideò pulſabat: Ubi tamen apertum eſt ei, & accepit, pulſare ceſſavit. Vidua à judice petebat audiri, quia non admittebatur: Sed ubi audita eſt, hactenùs inſtitit. Adeò finis eſt & quærendi, & pulſandi, & petendi. Petenti enim dabitur, inquit, & pulſanti aperietur, & quærenti invenietur. Viderit qui quærit ſemper, quia non invenit. Illic enim quærit ubi non invenietur. Viderit qui ſemper pulſat, quia nunquam aperietur. Illic enim pulſat, ubi nemo eſt. Viderit qui ſemper petit, quia nunquam audietur. Ab eo enim petit, qui non audit.

SCHOLION.

Impunè erratur, niſi delinquatur.

EST Gnoſticorum, aut potiùs ab ipſis in ceſpitationem circumſcriptorum fidelium objectio, aiens ex reperiendæ, quam ſedulò quis quærit, veritatis ſtudio ac difficultate incurſum errorem eſſe innoxium, ideoque illum, qui ita per omnium hæreſeon Sectas vagatur, apud Divinam miſericordiam eſſe impunem. Reſpondet Septimius iſtud utcumque verum eſſe, *niſi delinquatur.* Et exponit: *Impunè vagatur, qui nihil deſerit.* Reſpondet iſtam ex inquirendæ Religionis ſtudio per varias Sectas vagationem eſſe coram Divina Juſtitia utcumque impunem in homine Pagano, Judæo, Apoſtata, aut Hæretico, qui veritatem aut numquam habuit, aut perdidit, ideo-

ideoque ipsam quærendo non deserit. At verò in fideli Christiano esse manifestam prævaricationem. Quia ita fidem meam *deserens, negator invenior.* Hoc est; Deserens per cespitationem. Quia nempè omnis in Fide dubius est hæreticus, ideoque & desertor ac negator. Ita de his dubitantibus etiam suprà dixit Septimius: *Ero itaque nusquam, dum ubique convenior.* Sic & de seductis per Marcum Gnosticum Rhodanensibus mulieribus scripsit sanctus Irenæus: *Quædam in totum abscesserunt, quædam autem inter utrumque dubitantes, & quod est proverbii, passæ sunt, neque intùs neque foris existentes.* Dixi: *Septimius respondet utcumque verum esse.* Hinc enim adjungit: *Quamvis errare delinquere est.* Affirmat quemvis in Religione errorem esse delictum. Non dumtaxat in Orthodoxo Christiano, sed etiam in Pagano. Etenim Paganus qui per ignorantiam in hæresim incidit, ab ipsa accipit leprosam fidem ac leprosum Baptisma, ideoque licèt non prævaricetur, omninò delinquit. Hinc illi, dum ad Catholicam Matrem venit, pœnitentiæ manus imponitur, & cogitur degere inter Substratos. Lib. 1. cap. 9.

Perdiderat unam de decem dragmis, &c.

Quòd orthodoxus fidelis de sua fide nec cespitare, nec quærere possit, ideoque omnis cespitans sit perfidus ac desertor, Tertullianus demonstrat insignibus ex Evangelio desumptis exemplis, parabolis, ac testimoniis. Et certè perdita per mulierem drachma significat originalem, quæ per Christianam Fidem reperiri ac reparari debet, ab humano genere amissam pietatem ac veritatem. Panis, quem nocturnus pulsator ambiebat, quid aliud significat, attamen & docet rem habitam non esse de cætero quærendam. Hoc ipsum docet Judici importuna vidua. Quare qui Evangelicam veritatem semper quærit, numquam invenit, nec potest invenire. Quia qui ipsam semper quærit, semper de ipsa hæret & dubitat, ideoque non habet, nec nisi firmatâ mente est habiturus, aut inventurus. Audi causam: *Illic enim quærit ubi non invenitur.* Quia quærit apud devias Sectas. Iste enim thesaurus est apud solam Catholicam Ecclesiam, quæ ipsum fideliter custodiendum accepit ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo. Sanctus Jesv Christi Spiritus habitat in sola ista Ecclesia, ideoque extra ipsam pulsans pulsat ubi nemo est, & petit ab eo qui non audit. Quia nempè non audit in isto loco.

CAPUT XII.

Si quærendum, à noſtris quærendum eſt, non ab extraneis.

NObis etſi quærendum eſſet, adhuc eſt ſemper, ubi tamen quæri oportet? Apud hæreticos? Ubi omnia extranea & adverſaria noſtræ veritati; ad quos vetamur accedere. Quis ſervus cibaria ab extraneo, ne dicam ab inimico Domini ſui ſperat? Quis miles ab infœderatis, ne dicam ab hoſtibus Regibus, donativum & ſtipendium captat? Niſi planè deſertor, & transfuga, & rebellis. Etiam anus illa intra tectum ſuum drachmam requirebat; etiam pulſator ille vicini januam tundebat; etiam vidua illa non inimicum illum, licèt durum, judicem interpellabat. Nemo inde inſtrui poteſt, unde deſtruitur. Nemo ab eo illuminatur, à quo contenebratur. Quæramus ergo in noſtro, & à noſtris, & de noſtro: Idque dumtaxat quod ſalvâ Regulâ fidei poteſt in quæſtionem devenire.

SCHOLION.

Nobis etſi quærendum eſſet, &c.

EST locus difficilis: Ob variam ejus lectionem. Etenim Frater Georgius Cappucinus Ambianenſis legit: *Nobis etſi quærendum eſſet, adhuc eſt ſemper, ubi tamen quæri oportet?* At verò Jacobus Pamelius, Nicolaus Rigaltius, & alii paſſim legunt: *Nobis etſi quærendum eſſet adhuc & ſemper, ubi tamen quæri oportet?* Laudati Georgii lectio videtur melior. Senſus eſt: Nobis per jam inventam ac profeſſam veritatem Catholicis licèt quærendum adhuc eſſet, eſt autem

tem semper, ubi tamen quæri oportet? Verba, *Adhuc est semper*, est parentheſis. Affirmat etiam Catholicis ſemper quærendum. Quia nempè neceſſarii Evangelicæ veritatis articuli ſunt pauciſſimi, at Theologicæ circa illas quæſtiones ſunt innumeræ, & ex una ſemper generatur alia, ideoque ſemper reſtant plures quærendæ, quàm ſint inventæ. Verùm earum inveſtigatio habere debet tres conditiones. Primò, fieri nequit apud hæreticos. Et hoc multis rationibus ac teſtimoniis rectè confirmat Septimius. Et exemplo demonſtravit ſanctus Cyprianus. Etenim ſua circa Baptiſmum dubia non extra Catholicam Matrem venatus eſt, ſed retulit ad plenas ſuæ Diœceſis Synodos, ad Alexandriæ & Antiochiæ Patriarchas, ad Primatem Ponticæ Diœceſeos, ad majores Chriſtianitatis Epiſcopos & Doctores, & præſertim ad Eccleſiam Romanam. Quæſivit *in noſtro, à noſtris, & de noſtro.* Verba, *Et de noſtro*, continent ſecundam conditionem. Quia nempè non adversùs noſtrum Dogma poſſumus quærere, ſed de ipſo, utique ad ipſum non evertendum aut circumſcribendum, ſed elucidandum ac roborandum. Hinc ſequitur tertia conditio: *Idque duntaxat, quod ſalvâ regulâ fidei poteſt in quæſtionem devenire.* Per fidei regulam Doctor palàm intelligit Symbolum Apoſtolicum. Lucet ex ſequenti capite. Et ex capite tertio: *Si Martyr lapſus à regula fuerit.* Eundem titulum Symbolo attribuit in libro de velandis virginibus: *Regula Fidei una omninò eſt.* Utique regula, quæ credit in unum Deum Patrem omnipotentem. Et in primo libro adversùs Marcionem affirmat duos Deos à nobis non poſſe credi, quòd obſtet *regula unum Deum ſiſtens.* Eodem in libro appellat *Dei regulam.* Circa quam veritas non poſſit pati adulterium. Et in libro de Monogamia: *Regulam adulterans fidei.* Et in libro de Jejuniis: *Aliquam fidei aut ſpei regulam evertunt.* Hoc eſt, aliquem ſymboli articulum. Eodem modo loquitur ſanctus Irenæus: *Qui regulam veritatis immobilem apud ſe habet, quam per Baptiſmum accepit.* Et infrà in eodem libro: *Cùm teneamus nos regulam veritatis, id eſt, quâ ſit unus Deus omnipotens.* In ſecundo ejuſdem libri capite enumerat omnes & ſingulos iſtius regulæ articulos. Et in quinto Stromatum libro ſanctus Clemens Alexandrinus: *Quæ à Fidei regula permiſſum eſt facere.* Et in epiſtola ad Diognetum ſanctus Martyr Juſtinus: *Omnia quæ Fidei ſunt, rectâ & certâ agamus regulâ.* Et infrà: *Extra rectam regulam conſiſtens eſt ſuo ipſius judicio condemnatus.* Utique à Symbolo Apoſtolico lapſus in hæreſim. Plura aliorum Patrum teſtimonia adduxi in præviis Diſſertationibus ad Nicænum Symbolum. Apoſtolicum Symbolum, utpotè veritatis ac Dei regulam, in libro de Velandis Virginibus

Cap. 1. Cap. 5. Cap. 21. Cap. 2. Cap. 1. Lib. 1. cap. 1. Cap. 19.

Doctor affirmat esse *immobile ac irreformabile*. Et ad suos Montanistas ab hæresi purgandos nescivit aliud, quàm quòd illi non læderent regulam. Hinc & in præsenti loco rectè scribit nihil nobis posse in quæstionem devenire, nisi salvâ regulâ Fidei.

CAPUT XIII.

Regula Fidei à nullo movenda.

REgula est autem Fidei, ut jam hinc quid defendamus, profiteamur; illa scilicet quâ creditur, Unum omninò Deum esse; nec alium præter mundi Conditorem; Qui universa de nihilo produxerit, per Verbum suum primò omnium emissum. Id Verbum Filium ejus appellatum, in nomine Dei variè visum à Patriarchis, in Prophetis semper auditum, postremò delatum ex Spiritu Patris Dei & virtute in Virginem Mariam, carnem factum in utero ejus, & ex ea natum egisse JESVM *Christum. Exindè prædicasse novam legem, & novam promissionem regni cælorum, virtutes fecisse. Fixum cruci, Tertiâ die resurrexisse. In cœlos ereptum sedisse ad dextram Patris. Misisse Vicariam vim Spiritûs sancti, qui credentes agat. Venturum cum claritate, ad sumendos Sanctos in vitæ æternæ & promissorum cælestium fructum, & ad profanos judicandos igni perpetuo, factâ utriusque partis resuscitatione, cum carnis restitutione.*

SCHOLION.

Regula est autem Fidei, &c.

DOctor exponit, quid intelligat per Fidei regulam. Affirmat esse illam, quæ credit unum omninò Deum esse, nec alium præ-

præter mundi Conditorem, qui universa de nihilo produxerit per Verbum suum. Esse Apostolicum Symbolum, cujus primus articulus est : *Credo in Deum Patrem omnipotentem Creatorem cœli & terræ.* Eundem articulum eodem modo format Doctor in libro de Velandis Virginibus : *Regula credendi in unicum Deum omnipotentem,* Cap. 1. *mundi Conditorem.* Et in primo adversùs Marcionem libro : *Regula unum Deum sistens.* Originale Apostolorum Symbolum habet : *Credo* Cap. 5. *in Deum.* Apostoli non posuerunt : *In unum.* Quòd nempè scelerata duplicis Divinitatis fabula necdum erupisset. Adversùs illam Orientalis Ecclesia adjecit : *In unum.* Ita in Symboli expositione testatur Presbyter Ruffinus. Et pluribus testimoniis istud ipsum ostendi in Scholiis ad Nicænum Symbolum. Istud ipsum fecerunt etiam quædam Latinæ Ecclesiæ. Et inter has fuisse omnem Africanam, docent adducta loca Tertulliani. Istud ipsum fecisse Lugdunensem ac omnem Rhodanensem in Gallia Ecclesiam, persuadent plura loca sancti Irenæi. Etenim habet in primi libri primo capite : *Firmam fidem in unum Deum Patrem omnipotentem.* Et in secundo capite : *Ecclesia ab Apostolis accepit eam Fidem, quæ est in unum Deum Patrem omnipotentem.* Et in capite decimonono : *Teneamus regulam veritatis, id est, quia sit unus Deus omnipotens.* Et in secundi libri capite quadragesimo tertio : *Fides quæ est in unum Deum, qui fecit omnia.* Et in tertii libri tertio capite : *Traditio annuntians unum Deum omnipotentem, factorem cœli & terræ.* Et in quarti libri capite quadragesimo quinto : *Fides quæ est in unum Deum, qui fecit omnia.* Et in capite sexagesimo secundo : *Fides integra quæ est in unum Deum omnipotentem, ex quo omnia.* Hæc omnia loca manifestè laudant formulam Lugdunensis Symboli. Et sanè Rhodanensis Ecclesia fuit admodum corrupta per Gnosticos. Hinc ad ipsam corrigendam, & pestem penitùs eliminandam, aut ipse Irenæus, aut ejus Antecessor sanctus Photinus apposuit vocem, *Unum.* Insigniter id confirmatur ex Vaurensi Synodo, quam quartidecimi sæculi anno sexagesimo octavo celebrarunt ex Urbani quinti Pontificis jussu Petrus Narbonensis Archi-Episcopus, Gaffredus Tholosanus, & Philippus Soricinii Abbas, Legatus & Vicarius Arnaldi Archi-Episcopi Auxitani. Primus Canon adducit ac exponit Apostolicum Symbolum, & ipsi assignat hunc primum articulum : *Credo in unum Deum.* Nempè à sancto Photino inductum additamentum ad ista usque tempora permansit apud Rhodanenses ac vicinas Ecclesias. Res digna admiratione.

Additamenti primum authorem ac radicem videtur edicere laudatus Irenæus : *Sub hoc igitur* Romanorum Episcopo *Clemente, dissensione*

Lib. 3. cap. 3. *non modicâ inter eos, qui Corinthi essent, fratres factâ, scripsit quæ est Romæ Ecclesia potentissimas litteras Corinthiis, ad pacem eos congregans, & reparans fidem eorum, & annuntians quàm in recenti ab Apostolis acceperant traditionem, annuntiantem unum Deum omnipotentem, factorem cæli & terræ.* Scelerata Gnosticorum factio fœdarat ac lacerarat Corinthiorum Ecclesiam. Hanc enim ad contentiones, schismata, & hæreses fuisse proclivem, demonstrant ad ipsam literæ sancti Pauli Apostoli. Quæ hîc in priori epistola disputat pro carnis resurrectione, omninò disputat adversùm Gnosticos. Resuscitatam sub Clemente quæstionem fuisse duram ac fœdam, demonstrat laudata sancti Clementis ac Romanæ Ecclesiæ epistola. Et hæc illic reparavit Fidem, quæ *recenter ab Apostolis accepta annuntiabat unum Deum omnipotentem, factorem cæli & terræ.* Palàm reparavit adversùm Gnosticos, duplicis Divinitatis fabulatores, blasphemantes mundum hunc non à Deo summo & vero creatum, sed ab alio Principio. Adversùm eos non solummodò reparavit traditum ab Apostolis Symbolum, sed & munivit addendò vocem, *Unum.* Sic omninò videtur. Et quia scelerata Gnosticorum factio per omnem Orientem præsertim ebulliit, cuncta ejus etiam Ecclesia admisit istud additamentum. Eadem de causa apud nos Latinos admiserunt Ecclesia Africana ac Rhodanensis. Forsitan & quædam aliæ. Et hinc discimus duo alia. Primò, quòd Achaiæ Ecclesia ex isto tempore spectaverit ad Romanum Patriarchatum. Secundò, quòd motæ circa fidem quæstiones, ac definitivum de ipsis judicium semper spectarint ad Cathedram sancti Petri. Ex Apostolico Canone.

Non sine fundamento addidi: *Forsitan & quædam aliæ* Etenim in libro de vitanda hæreticorum communione Lucifer Calaritanus Episcopus, Sardorum Metropolita, scribit ad Imperatorem Constantium: *Quomodo tibi Arii discipulo acquiescerenus Christiani, deserentes Apostolicam traditionem, cùm te invenianus dicere Patrem non esse verum Patrem, sed appellari Patrem? Cùm dicas illum non habere verum Filium, sed factum esse ex nihilo? Sanctum Paracletum Spiritum cùm dicas totidem constare ex nihilo? E contrà videamus Apostolos credidisse in unum Deum Patrem omnipotentem, & unicum Filium ejus* JESUM CHRISTUM, *& in sanctum Paracletum Spiritum.* Arianam Constantii hæresim manifestè revincit ex Apostolico Symbolo, & primum ei assignat articulum: *Credo in unum Deum.* Existimo additamentum ex Africa deveniisse in vicinam Sardiniam. Hujus Ecclesia, licèt ad Italicam spectaret Diœcesim, semper plurimum communicavit Africæ. Attamen vox, *Unum*, possit à Lucifero adduci non ex ipsa Symboli formula, sed gratiâ explicationis.

Et hinc lucet Apostolicum Symbolum apud omnes Ecclesias non esse

esse ex integro Apostolicum, sed quædam hinc inde verba, imò & quosdam articulos esse ipsi postmodò adjectos. Rationem dat in istius Symboli expositione Ruffinus Presbyter Ecclesiæ Aquilegiensis: *Priusquam incipiam de ipsis sermonum virtutibus disputare, illud non importunè commonendum puto, quod in diversis Ecclesiis aliqua in his verbis inveniuntur adjecta. In Ecclesia tamen urbis Romæ hoc non deprehenditur factum. Quod ego propterea esse arbitror, quòd neque hæresis ulla illic sumpsit exordium: Et mos ibi servatur antiquus, eos qui gratiam Baptismi susceperi sunt, publicè, id est, fidelium populo audiente, Symbolum reddere. Et utique additionem unius saltem sermonis, eorum qui præcesserunt in fide, non admittit auditus. In cæteris autem locis, quantum intelligi datur, propter nonnullos hæreticos addita quædam videntur, per quæ novellæ doctrinæ sensus crederetur excludi. Nos tamen illum ordinem sequemur, quem in Aquilegiensi Ecclesia per Lavacri gratiam suscepimus.* Profitetur Aquilegiensis Ecclesiæ Symbolum quoad quædam differre à Symbolo aliarum Ecclesiarum. Etiam in Catholicæ Fidei epistola, quâ tria Chalcedonensis Concilii famosa Capitula studet firmare, Facundus Hermianensis Episcopus affirmat quasdam Apostolici Symboli voces, ac etiam articulos esse originales ac fundamentales, utique traditos ab ipsis Apostolis; alios esse adjectitios. Et inter fundamentales ponit hunc: *Venturus est judicare vivos & mortuos.*

Quæstio est, An & hæc verba, *Creatorem cœli & terræ*, sint ab Apostolis, an posterius additamentum? Esse additamentum affirmat in libello de tribus Symbolis Gerardus Joannes Vossius, licèt hæreticus, aut certè inter hæreticos victitans, eruditus tamen ac modestus. Et fundat se in duobus. Primò, quòd Presbyter Ruffinus ista verba in Aquileensi Symbolo nec habeat, nec explicet, nec moneat ipsa addi in Romano. Secundò, quia Novatianus, Romanæ Ecclesiæ Presbyter, suum de sancta Trinitate librum inchoet his verbis: *Regula exigit veritatis, ut primò omnium credamus in Deum Patrem, & Dominum omnipotentem, id est, rerum omnium perfectissimum Conditorem.* Per veritatis regulam manifestè intelligitur Apostolicum Symbolum. Liber iste prodiit ad ipsum elucidandum. Et ista regula jubet *non in unum Deum*, sed credi *in Deum*. Quòd nempè Romana Ecclesia, utpotè purissima ab erroribus, nullum olim admiserit Symboli additamentum. Porrò dictus Gerardus pergit: *Non eam* Omnipotentis *interpretationem addidisset Novatianus, si in regula fidei, sive Symbolo tum omninò subjici hæc verba solerent.* Utique verba: *Creatorem cœli & terræ.* Addit & tertium fundamentum: *Non habentur etiam in Symbolo Nicæno.* Proindè Vossius affirmat duo. Primò, quòd ista verba non sint ab Apostolis. Deindè, quòd Romana Ecclesia olim ipsa non habuerit in suo Sym-

Differt. 1 cap. 31.

bolo. Et sanè posterior assertio, si vera sit, valdè roborat primam. Et istam tradere videtur in dogmatica, qua Chalcedonensem Synodum instruxit, epistola etiam sanctus Papa Leo magnus: *Eutyches illam saltem communem & indiscretam confessionem sollicito apprehendisset auditu, quâ Fidelium universitas profitetur se credere in Deum Patrem omnipotentem, & in* JESVM *Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, qui natus est de Spiritu sancto ex Virgine Maria.* Hæc omninò videntur esse formalia verba Romani Symboli. Divina ista epistola fuit passa horrendas contradictiones & calumnias: Ab Eutychianis arietata in singulis verbis. Prima calumnia fuit in jam adducta verba: *Huic Capitulo ob id iste*, utique nescio quis Eutychianus, *calumniatur, cur non dixerit*, In unum Deum Patrem, & In unum JESVM Christum Filium, *juxta Nicæni Decreta Concilii.* Et eruditus & antiquus, quem aliqui fuisse Tridentinum Episcopum malè censent, Scriptor Vigilius respondet: *Sed Romæ, & antequam Nicæna Synodus conveniret, à temporibus Apostolorum usque nunc ita Fidelibus Symbolum traditur. Nec præjudicant verba, ubi sensus incolumis permanet.* Affirmat tria. Primò, quòd Romanæ Ecclesiæ Symbolum sit verè Apostolicum. Secundò, quòd ista Ecclesia ad ista usque tempora nullum sustinuerit admittere additamentum. Nec unius voculæ. Licèt Nicænæ. Ob rationem adductam à Ruffino. Tertiò dicit, quòd ista Leonis verba sint ipsissima Romani Symboli formula. Quæ ejus assertio magìs lucet ex his verbis: *Cur non simili dementia reprehendit, quod Leo ait*, Qui natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, *quomodo hoc verbum Nicæna Synodus non posuit, & ut illi placet, hoc verbum profiteri debemus, quòd ibi scriptum invenerimus?* Iste calumniator fuit homo Græcus. Porrò Græca Ecclesia post Nicænam Synodum deseruit Apostolicum Symbolum, & introduxit Nicænum, aut certè per ejus additamenta auxit Apostolicum. Iste loquax hoc factum voluit etiam in Romana Ecclesia: Hinc magnum Leonem arguit de prævaricatu Nicæni Concilii. Et Vigilius respondit Romanam Ecclesiam permanere in Apostolicis verbis, ac inter ipsa esse non tantùm hæc, *Natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine*, sed & omnia adducta per laudatam Leonis epistolam. Accedit & aliud fortissimum argumentum. Marcellus Ancyræ Episcopus, primæ Galatiæ Metropolita, dum ab Arianis damnatus appellavit Sedem Apostolicam, coram sancto Papa Julio fecit ex more professionem Fidei. Professus est Apostolicum Symbolum. Et ipsum de verbo ad verbum suo Panario inseruit sanctus Epiphanius. Et hic est primus articulus: *Credo in Deum omnipotentem.* De cœli & terræ Creatore nulla fit mentio.

Ep. 10. cap. 2.

Lib. 4.

Hæres. 72. c. 3.

Respon-

Respondeo hæc esse intricata. Et sanè adducta argumenta potenter suadent ista verba olim non fuisse in Romano Symbolo, ideoque non esse Apostolica. At verò esse Apostolica, & semper fuisse in isto Symbolo, fortissimè suadet sanctus Irenæus. Etenim disertè affirmat, quòd sanctus Clemens apud Corinthios repararit Apostolicam traditionem, seu ab Apostolis traditam regulam, quæ annuntiat unum Deum omnipotentem, *Factorem Cœli & terræ*. Etiam in alio loco scribit: *Veritatis prædicatores, & Apostoli libertatis nominaverunt solum Deum Patrem, Factorem Cœli & terræ*. Et iterùm: *Gentes catechizabat Apostolus Paulus discedere ab idolorum superstitione, & unum Deum colere, factorem Cœli & terræ*. Catechizabat tradendo Symbolum. Et hæc verba nos docent rationem, ex qua Apostoli ista verba symbolo indiderunt. Nempè ut gentes docerent non ampliùs in idolis, defunctis hominibus, Dæmoniis, aut ulla creatura hærere per servitutem, sed credere & sperare in Deum vivum ac verum, Creatorem Cœli & terræ. Vocem, *Omnipotentem*, direxerunt in gentium Philosophos, etiam Platonicos. Nam & hi, licèt veram Dei Majestatem agnoverint, affirmant tamen operari non posse nisi ex infecta & coëterna materia, nec aliquid posse ultra terminos & vires naturæ. Adversùm hos errores voluerunt Apostoli à gentibus fieri professionem Divinæ omnipotentiæ. Quòd verba, *Creatorem Cœli & terræ*, sint verè Apostolica valdè confirmat Constantinopolitana Synodus, quæ illa à Nicæno Concilio prætermissa reposuit in suum symbolum. Haud dubiè ex Apostolico. Eadem verba habet Ecclesia Mediolanensis, quam fundavit & docuit sanctus Barnabas Apostolus. Omne enim ejus symbolum ita recitat ac explanat sanctus Ambrosius. Et Barnabas omninò docuit ad ritum sancti Petri. Et quòd omnes Italicæ Ecclesiæ olim habuerint eundem ritum, adeoque & idem symbolum, disertè affirmat sanctus Innocentius primus Pontifex in litteris ad Decentium Episcopum Eugubinum. Et certè in suis litteris sanctus Leo possit compendii ergò ista verba prætermisisse. Et hoc strenuè insinuat adductus Novatiani locus. Certum est, quòd Novatianus per veritatis regulam intelligat Apostolicum Symbolum. Nam & infrà scribit: *Eadem regula veritatis docet nos credere post Patrem etiam in Filium Dei* CHRISTUM JESUM, *Dominum Deum nostrum*. Et iterùm: *Ordo rationis & fidei authoritas admonet nos credere etiam in Spiritum sanctum*. Apostolicum Symbolum, quod dixit veritatis regulam, jam dicit fidei authoritatem. Grandes tituli. Porrò ejus formalia verba non recitat, sed & addit & variat. Proindè hæc verba, id est, *Rerum omnium perfectissimum conditorem*, videntur non commentarius esse, sed textus paraphrasis,

Lib. 3. cap. 16.
Lib. 4. cap. 41.
Cap. 9.

phrasis. Quod ipsum suadent & hæc verba : *Credere in Dei Filium, hujus Dei, qui & unus & solus est, Conditor scilicet omnium rerum.* Videntur textum respicere. Est res usque nunc mihi incerta. Quidquid sit, ista verba non habuit Aquilegiense symbolum. Etenim integrum de verbo ad verbum Ruffinus suo libro indidit. Et illic non apparent ista verba. Hinc & ipsa ille non exposuit.

Altera quæstio est, An ista verba habuerit Africanum symbolum ? Et videtur non habuisse. Etenim Ecclesia hæc non ab ipsis Apostolis fidem accepit, sed à Romana Cathedra. Ita variis in locis affirmat sanctus Augustinus. Proindè hæc Cathedra illi symbolum tradidit sine istis verbis. Et certè sanctus Augustinus quinque libris exposuit Apostolicum Symbolum, & nullibi habet ista verba. Habet hæc sola : *Credo in Deum Patrem omnipotentem.* Eadem sola habet sermo septuagesimus quintus de Diversis, qui verè ac manifestè est Augustinianus. Et adjungit pro commentario : *Invisibilem, immortalem, Regem Sanctorum, visibilium & invisibilium Creatorem.* Etiam symbolum, quod in superiùs memorata fidei Catholicæ epistola adducit Facundus Hermianensis Episcopus, habet hæc sola verba : *Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem.* Respondeo tamen illa verba omninò fuisse in Africano olim symbolo. Lucet ex sancto Cypriano, qui ad Jubajanum Episcopum scribit apud Marcionitas non esse verum Baptisma, & addit causam : *Numquid Marcion eundem asserit, quem & nos, Patrem*
Ep. 73. *Creatorem?* Et infrà : *Quâ potestate consequi in Baptismo remissionem peccatorum potest, negans Deum Creatorem Patrem Christi ?* Palàm alludit ad symbolum, quod suis Competentibus tunc tradebat Africana Ecclesia. Et in præsenti loco Tertullianus disertè affirmat à regula prædicari unum Deum, nec alium *præter mundi Conditorem.* Et in libro de velandis virginibus scribit ex regula credi in unum Deum omnipotentem, *mundi Conditorem.* At verò & hujus rei authoritas Africanis omninò fuit à Romana Ecclesia. Atque ita hæc testimonia fortiter suadent ista verba olim non defuisse Romano symbolo. Accedit & sancti Augustini authoritas. Etenim in Enchyridio affirmat Fidei symbolum, quia cunctis necessarium ad salutem, esse ac debere esse bre-
Cap. 7. vissimum, ac statim adjungit : *Quæritur quid credendum sit, quod ad religionem pertineat?* Hoc est, qui sint articuli contenti in symbolo? Et respondet : *Satis est Christiano rerum creatarum causam, sive cœlestium, sive terrestrium, sive visibilium, sive invisibilium, nonnisi bonitatem credere Creatoris, qui unus & verus est Deus.* Videtur asserere, quòd hæc omnia sint expressa in primo articulo. Et in tertio libro de symbolo ad Catechumenos sic format primum articulum : *Credo in unum Deum Patrem omnipotentem,*

potentem, &c. Quæ vox non respicit sequentem articulum, sed primi articuli supplementum. Lucet ex alia ejusdem articuli relatione: *Credamus in Deum Patrem omnipotentem, universorum Creatorem.* Quæ posteriora verba non esse commentarium, sed textum, censuerunt olim nostri Majores Lovanienses. Quare ea verba videtur Augustinus compendii gratiâ alibi prætermisisse. Et an ista, non autem hæc verba, *Creatorem Cœli & terræ*, fuerint in Africano symbolo, ignoro. Quidquid sit, aliæ etiam præter Aquilegiensem Ecclesiæ ista verba non habuerunt. Etenim apud sanctum Augustinum centesimus decimus nonus de tempore Sermo recitat totum Symbolum, & illa verba omninò prætermittit. At istum Sermonem, licèt eruditum & antiquum, non esse verè Augustinianum, statim patebit. Quædam istum articulum habentes Ecclesiæ, *Creatorem Cœli & terræ*, quædam olim legerunt, *Factorem Cœli & terræ.* Eum assumpserunt contra blasphemias Gnosticorum.

Hic articulus accepit & aliud additamentum, de quo Presbyter Ruffinus: *His additur*, Invisibilem & impassibilem. *Sciendum quod duo isti sermones in Ecclesiæ Romanæ Symbolo non habentur. Constat autem apud nos additos hæreseos causâ Sabellii, illius profectò quæ & Patrus Passiana appellatur, id est, quæ Patrem ipsum vel ex Virgine natum dicit, & visibilem factum, vel passum affirmat in carne. Ut ergo excluderetur talis impietas à Patre, videntur hæc addidisse Majores, & invisibilem Patrem atque impassibilem dixisse.* Ejusdem additionis meminit Erasmus in Responsione ad censuram Theologorum Parisiensium: *In priori articulo Orientales Ecclesiæ non solùm legunt, In Deo Patre omnipotente, sed addunt, Invisibili & impassibili.* Aquileiensis Ecclesiæ additamentum adscribit Ecclesiæ Orientali. Nullo nixus fundamento. Ita solet iste Litterio circa Ecclesiasticam Antiquitatem deviare. Alter ejus error est, quòd dicat Ecclesiam Orientalem etiam dicere: *Credo in Deo Patre omnipotente.* Etenim & Nicænum & Constantinopolitanum, & varia Arianarum factionum symbola constantissimè habent: *In Deum.* Et quis nesciat primum omnium istorum fontem esse Apostolicum symbolum? Quidam Ruffini Presbyteri Codices olim omninò habuerunt, *In Deo Patre omnipotente.* Et hinc scribit Gerardus Joannes Vossius: *Quod non gravi satis causâ Pamelius in accusandi casum immutavit.* Verùm quòd meliores antiqui Codices constanter habeant, *Credo in Deum*, demonstrant idem Jacobus Pamelius, ac Nicolaus Rigaltius.

Secundus Symboli articulus est: *Et in* Jesum Christum, *Filium ejus unicum, Dominum nostrum.* Præfatus Vossius scribit: *Alterum Symboli caput vulgò sic habet, Et in* Jesum Christum *Filium ejus unigenitum,*

Dominum nostrum. Et eâdem mente Aquilegiense: Et in CHRISTUM JESUM *unicum Filium ejus, Dominum nostrum.* Verùm quæ editio ita vulgò legat, ignoro. Nam & Mediolanensis Ecclesia legit eodem modo, quo Romana. Lucet ex symbolo, quod commentatus fuit sanctus Ambrosius. Ruffinus Presbyter adjungit: *Orientis Ecclesiæ omnes ita tradant*; Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem. *Et rursùm in sequenti sermone, ubi nos dicimus*, Et in JESUM CHRISTUM, unicum Filium ejus, Dominum nostrum, *illi tradunt*: Et in unum Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, Filium ejus. *Unum scilicet Deum, & unum Dominum, secundùm authoritatem Pauli Apostoli, profitentes.* Quod additamentum multis in locis laudat etiam sanctus Irenæus. In primi libri primo capite: *Qui firmam fidem in unum Deum Patrem omnipotentem, & in unum* JESUM CHRISTUM *Filium Dei conservant.* Et in secundo capite: *Ecclesia ab Apostolis accepit eam fidem, quæ est in unum Deum Patrem omnipotentem, qui fecit Cœlum & terram, & in unum* JESUM CHRISTUM *Filium Dei.* Et in tertii libri decimo octavo capite affirmat à sancto Paulo Apostolo prædicari *Unum* JESUM CHRISTUM, *Dominum nostrum.* Quare & Rhodanensis Ecclesia videtur istud additamentum habuisse. Neque mireris. Etenim & sanctus Irenæus, & ejus Anteceſſor sanctus Photinus fuerunt viri Græci, & ex Orientali Ecclesia venerunt in Galliam. Et Irenæum sancto Polycarpo, qui Smyrnensis Episcopus luxit toti Asianæ Ecclesiæ, fuisse familiarem affirmat in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsaræensis. Et hinc inter Rhodanensem ac Asiaticam Ecclesiam summa olim fuit amicitia, & per litteras ac relationes communicatio. Possit Photinus istud symboli additamentum ex Asia secum detulisse in Galliam.

Lib. 5. cap. 19.

Additamenti originem edicit in prima sua epistola sanctus Joannes Apostolus, scribens illos, qui solvunt JESUM, esse Anti-Christos. Anti-Christianæ solutionis authores fuerunt Cerinthus ac Ebion, de quibus laudatus Irenæus: *Cerinthus quidam ex Asia docuit* JESUM *fuisse Joseph & Mariæ Filium, similiter ut reliqui omnes homines, & plus potuisse justitiâ, & prudentiâ, & sapientiâ præ omnibus, & post Baptismum in eum descendisse Christum ab ea Principalitate, quæ est super omnia, figura columbæ, & tunc annuntiasse incognitum Patrem, & virtutes perfeciſſe, in fine autem revolasse iterum Christum de Jesu, & Jesum passum esse, & resurrexisse, Christum autem impassibilem perseverasse, existentem spiritalem.* Eandem blasphemiam placuisse Gnosticis, & ab ipsorum variis fuisse variè variatam, idem Irenæus frequenter demonstrat. Porrò adversùs grassantem in Asia Cerinthum sanctus Joannes Apostolus, qui cunctas Asiæ fundavit & rexit Ecclesias, scripsit suum Evangelium, eundemque manifestè

Lib. 1. cap. 25.

festè invadit in prima sua epistola. Quod primum Evangelii caput in Cerinthum tendat, ac ejus de Divini Verbi & æterna & temporali generatione blasphemias exeîdat, demonstrat idem Irenæus. Et adjungit quòd Apostolus cum illo nec lavari, aut eodem uti balneo sustinuerit. Et adversùs illum ac ejus sectatores omninò scripsit etiam in secunda epistola: *Nec* Ave *ei dixeritis.* Quare adversùs eundem possit apposuisse symbolo: *Et in unum Jesum Christum.* Omnem Fidelem quotidiè profiteri voluit, quòd Jesus & Christus sint unus & idem. Et quia sceleratum Dogma per numerosos Gnosticos serpsit per omnem Orientem, cuncta hujus Ecclesia probavit additamentum, atque admisit. Etiam per eosdem scorpiones infecta fuit Rhodanensis Ecclesia. Eundem errorem notat & damnat in prima sua epistola sanctus Petrus Apostolus: *Christo igitur passo in carne.* Affirmat non solùm Jesum fuisse passum, sed & Christum, ideoque hunc à passuro Jesu non avolasse. Per Christum intelligitur Deus Verbum, qui assumpto homini Jesu fuit Chrisma, seu Divina Unctio. Et hinc Theodoretus Cyrensis Episcopus in libris adversùm hæreticos, quos in sua Bibliotheca Photius redegit in compendium, inter has propositiones, *Deus est passus*, *Christus est passus*, distinguens, & solam posteriorem admittens ut veram, fuit insigniter hallucinatus. Sanctus namque Petrus Apostolus per Christum omninò intellexit Deum Verbum. Adversùs istam Cerinthi, Ebionis, ac Gnosticorum blasphemiam scribit de Deo Verbo hîc etiam Tertullianus: *Carnem factum in utero ejus.* Affirmat ac profitetur Christum seu Deum Verbum non dumtaxat in Baptismo, sed in ipso Virginis utero descendisse in Jesum, ac semper mansisse. Hinc adjungit: *Fixum Cruci, tertiâ die resurrexisse.* Utique verbum, per quod Deus Pater *universa de nihilo produxit*, quod appellatum fuit ejus Filius, quod in ejus nomine fuit variè visum à Patriarchis, in Prophetis semper auditum. Quæ professio palàm evertit etiam errorem Theodoreti.

Lib. 3. c. 8. & l. 5. c. 18.

Lib. 3. cap. 3.

Cap. 4.

Lib 46.

Tertium hujus symboli additamentum laudat iterùm Ruffinus Presbyter, veram veræ Carnis resurrectionem multis prædicans, atque adjungens: *Et ideò satis cautâ & providâ adjectione fidem symboli Ecclesia nostra docet, quæ in eo, quod à cæteris traditur*, Carnis resurrectionem, *uno addito pronomine tradit*, Hujus carnis resurrectionem. *Hujus sine dubio, quam is, qui profitetur, signaculo Crucis fronti impositio contingit, quò sciat unusquisque Fidelium carnem suam, si mundam servaverit à peccato, futuram esse vas honoris, utile Domino ad omne opus bonum paratum, si verò contaminata fuerit in peccatis, futuram esse vas iræ ad interitum.* An Aquilegiensis Ecclesia istùd additamentum ipsa fecerit, an verò acceperit ab Orientali

Ecclesia, ignoro. Etiam ignoro additamenti causam. Possit fuisse factum & contra Gnosticos, & contra Origenistas.

Notanda sunt Ruffini verba: *Quam is, qui profitetur, signaculo Crucis fronti impositò contingit.* Elucidat in sua adversùs sanctum Hieronymum Invectiva ipse Ruffinus, Carnis resurrectionem operosè prædicans, sese expurgans ab Origenis erroribus, atque adjungens: *Ad majorem rei fidem addo aliquid amplius, & calumniosorum necessitate compulsus singulare & præcipuum Ecclesiæ nostræ mysterium pando. Etenim cùm omnes Ecclesiæ Sacramentum Symboli tradant, ut postquam dixerint,* Peccatorum remissionem, *addant,* Carnis resurrectionem, *sancta Aquileiensis Ecclesia, Dei Spiritu futuras adversùm nos calumnias prævidente, ubi tradit Carnis resurrectionem, addit unius pronominis syllabam, & pro eo quod cæteri dicunt,* Carnis resurrectionem, *nos dicimus:* Hujus carnis resurrectionem: *Quò scilicet frontem, ut mos est, in fine Symboli signaculo contingentes, & ore carnis hujus, scilicet quam contingimus, resurrectionem fatentes, omnem venenatæ adversùm nos linguæ calumniandi aditum præstruamus.* Discimus hinc tria. Primò, quòd istud additamentum videatur fuisse proprium soli Aquileiensi Ecclesiæ. Ita suadent adversativæ voces: *Singulare & præcipuum Ecclesiæ nostræ mysterium. Cum omnes Ecclesiæ.* An tamen per omnes Ecclesias intelligantur etiam Orientales, non est manifestum. Secundò discimus, quòd ad recitati symboli finem fideles tunc solerent se cruce signare. Tertiò, quòd istud fieret ad articulum de carnis resurrectione, adeoque quod is esset postremus symboli articulus. Proindè articulus de vita æterna est postmodò adjectus. Nam & in præsenti loco, ac etiam in libro de velandis virginibus Tertullianus lucidè affirmat carnis resurrectionem esse ultimum articulum. Et apud Aquileienses ita adhuc permanebat tempore Ruffini. Sic etiam fuisse in Hierosolymitana Ecclesia affirmare videtur in litteris ad Pammachium sanctus Hieronymus: *In symbolo Fidei, & spei nostræ, quod ab Apostolis traditum non scribitur in charta & atramento, sed in tabulis cordis carnalibus, post confessionem Trinitatis, & unitatem Ecclesiæ omne Christiani Dogmatis Sacramentum carnis resurrectione concluditur.* Etiam apud sanctum Augustinum sermo centesimus decimus nonus de tempore manifestè affirmat ultimum Apostolici symboli articulum fuisse de resurrectione Carnis. Et hinc in Ruffini opusculo, ubi hodie legimus, *Sed & ulterius iste sermo, qui resurrectionem prænuntiat, Summam totius perfectionis succinctâ brevitate concludit,* olim legebatur, *Ultimus sermo.* Quæ lectio videtur fuisse authentica.

Ep. 61 cap. 9.

Quæstio est, Quis articulum de vita æterna apposuerit? Et ex qua occasione? Respondeo additamentum esse antiquissimum. Etenim ipsum in symbolo, quod Catechumenis exposuerunt ac trâdiderunt,

runt, palàm habent sanctus Ambrosius ac sanctus Augustinus. Etiam symbolum, quod coram sancto Papa Julio professus fuit Marcellus Ancyræ Episcopus. Et in epistola ad Magnum scribit sanctus Cyprianus: *Quid si aliquis illud opponat, ut dicat Novatianum eandem legem tenere,* Ep. 76. *quam Catholica Ecclesia teneat, eodem symbolo, quo & nos baptizare. Eundem nôsse Deum Patrem, eundem Filium Christum, eundem Spiritum sanctum, ac propter hoc eum usurpare potestatem baptizandi posse, quòd videatur in interrogatione Baptismi à nobis non discrepare. Sciat quisquis hoc opponendum putat, primùm non esse unam nobis & Schismaticis symboli legem, neque eandem interrogationem. Nam cum dicunt,* Credis remissionem peccatorum, & vitam æternam per sanctam Ecclesiam, *mentiuntur in interrogatione, quando non habeant Ecclesiam.* Clariùs loquitur in Synodali epistola ad Numidiæ Episcopos: *Sed & ipsa interrogatio, quæ fit in Baptismo, testis est veritatis.* Ep. 70. *Nam cum dicimus,* Credis in vitam æternam, & remissionem peccatorum per sanctam Ecclesiam, *intelligimus remissionem peccatorum nonnisi in Ecclesia dari.* Manifestè laudat Apostolicum symbolum. Manifestè affirmat in ipso contineri articulum de vita æterna. Proindè hic articulus apud Afros adjectus fuit medio tempore inter Tertullianum ac sanctum Cyprianum. Adjectionis occasionem ignoro. Forsitan fuerit Platonicorum grassatus error, garriens etiam justorum animas ex cœlesti vita in terrenam, ex terrena in cœlestem semper redire ac esse redituras, ideoque versari in sempiterna miseria. Hujusmodi nugas medio isto tempore Origenes studuit intrudere in Ecclesiam, blaterans omnium damnatorum, & Angelorum & hominum, pœnas suo tempore finiendas, ac istos omnes in Domini Dei gratiam ac Regnum admittendos. Adversùs hanc tanti Doctoris, ne simplicem plebem circumscriberet, pravam prædicationem possit iste articulus fuisse adjectus. Hoc non obscurè indicat in primo libro de symbolo ad Catechumenos sanctus Augustinus: *Credimus etiam resurrectionem* Cap. 9. *Carnis. Quomodò? Ne fortè putet aliquis, quomodò Lazari, ut scias non sic esse, additum est: In vitam æternam.* Non dicit, *Et vitam æternam*, sed, *In vitam æternam.* Hoc est: *Credo carnis resurrectionem in vitam æternam.* Manifestè contra Platonicos ac Origenistas. Alibi tamen legit: *Et vitam æternam.* Et sic est omninò legendum. Deindè, per carnis resurrectionem, non sola gloriosa, sed quævis, etiam pœnalis, resurrectio intelligitur. Disertè id docet in libris symbolum exponentibus sanctus Augustinus. Et in præsenti capite Septimius dat articulo hanc Paraphrasin: *Facta utriusque partis resuscitatione, cum carnis restitutione.* Utriusque partis, id est, justorum ac iniquorum. Hinc Constantinopolitanum symbolum, & alii Patres addiderunt: *Vitam æternam.* Quo justorum Chri-

ſtianorum ſpem ſingulariter exprimerent, & ab omnibus facerent diſertè agnoſci & credi.

Tertullianus nullam hic facit memoriam articuli de deſcenſu ad Inferos. Et Nicolaus Rigaltius commentatur : *Notandum, mentionem non fieri ſepulturæ, neque deſcenſus ad inferos, uti nec in regula, quam Septimius edidit in initio libri de velandis Virginibus. Neque item apud Irenæum. Quaſi mentio Crucis, hoc eſt, mortis, & ſepulturam & deſcenſum ad inferos includat. Cæterùm in libro adversùs Praxeam inter ejuſdem regulæ articulos legitur : Hunc paſſum, hunc mortuum, hunc ſepultum.* Integer hic Tertul-
Cap. 2. liani locus eſt audiendus : *Nos unicum quidem Deum credimus, ſub hac tamen diſpenſatione, quam œconomiam dicimus, ut unici Dei ſit & Filius Sermo ipſius. Hunc miſſum à Patre in Virginem, & ex ea natum hominem & Deum, Filium hominis & Filium Dei, & cognominatum* JESVM *Chriſtum. Hunc paſſum, hunc mortuum, hunc ſepultum ſecundùm Scripturas, & reſuſcitatum à Patre, & in Cœlos reſumptum, ſedere ad dexteram Patris, venturum judicare vivos & mortuos. Qui exindè miſerit à Patre Spiritum ſanctum Paracletum. Hanc regulam ab initio Evangelii decucurriſſe, etiam ante priores quoſque hæreticos, nedum ante Praxeam heſternum.* Hinc diſcimus varia. Primò, quòd iſta credendi regula ſtatim ab ipſo Evangelii exordio decucurrerit. Deindè, quòd ſit prior omnibus hæreticis, ideoque & Simone Mago. Ex hac enim prava radice omnes alii Errones, uti fungi è terra, proruperunt. At verò Simon ante Apoſtolorum diviſionem fuit à Philippo Diacono baptizatus, & à ſancto Petro damnatus, ideoque Presbyter Ruffinus rectè ſcribit iſtud Symbolum ante diviſionem fuiſſe ab Apoſtolis compoſitum. Tertiò videmus, quòd Tertullianus denuò hìc dicat : *Credimus in unum Deum.* Ita confirmat ſupra laudatum Africanæ Eccleſiæ additamentum. Attamen ſanctus Auguſtinus conſtanter & ſemper profitetur : *Credo in Deum Patrem omnipotentem.* Additamentum videtur poſtmodò ab Afris expunctum. Tertullianus item poſſit vocem *Unum* non quaſi ipſius ſymboli, ſed explicationis gratiâ, ſuis Scriptis appoſuiſſe. Verùm conſtans adeò inſertio ſuadet aliud.

Quartò diſcimus, quòd Africanum Symbolum omninò habuerit articulum : *Et ſepultus eſt.* Attamen non habuit articulum : *Deſcendit ad inferos.* Licèt hoc ex adductis Tertulliani locis non firmetur, firmatur tamen ac lucet ex ſancti Auguſtini libro de Fide & Operibus, ubi quibuſdam aſſerentibus Candacis Reginæ Eunuchum dumtaxat dixiſſe, *Credo Filium Dei eſſe* JESVM *Chriſtum*, & ſtatim à Philippo Diacono fuiſſe baptizatum, reſpondet : *Num ergò placet, ut hoc*
Cap. 9. *ſolum homines reſpondeant, & continùo baptizentur, nihil de Spiritu ſancto, nihil de ſancta Eccleſia, nihil de remiſſione peccatorum, nihil de reſurrectione mor-*

mortuorum, postremò de ipso JESU *Christo nihil, nisi quia Filius Dei est, non de incarnatione ejus ex Virgine, de passione, de morte Crucis, de sepultura, de tertii diei resurrectione, de adscensione ac sede ad dexteram Patris aliquid dicendum est catechizanti, ac profitendum credenti?* Affirmat Eunuchum fuisse ista omnia interrogatum à Philippo, ac ad singula respondisse. Enumerat singulos Apostolici Symboli articulos, & omittit articulum: *Descendit ad inferos.* Eundem omittit in sermonibus duobus de tempore, & in sermone de Diversis, ubi tamen edicit atque exponit plenum Symbolum, singulos ejus articulos, singula verba. Fateor duos priores sermones non esse sancti Augustini. Quare ex ipsis lucet istum articulum etiam apud alias Ecclesias fuisse prætermissum. Sanctus Augustinus etiam in quatuor ad Catechumenos de Symbolo libris post articulum, *Sepultus est*, proximè semper ponit: *Tertiâ die resurrexit.* Et in secundo libro habet: *Quòd natus sit de Virgine Maria, Crucifixus sub Pontio Pilato, & sepultus, Tertio die à mortuis resurrexit.* Hos dumtaxat articulos laudat etiam in libro, quo adhuc Presbyter exponit Symbolum. Articulum, *Descendit ad inferos*, nullibi exponit, nullibi memorat. Nempè Africana Ecclesia fidem & symbolum accepit à Romana, in cujus symbolo Ruffinus affirmat olim expressum non fuisse istum articulum. Et adjungit: *Sed neque in Orientis Ecclesia habetur hic sermo. Vis tamen verbi eadem videtur esse in eo, quod sepultus dicitur.*

Serm. 119. 123 ferm. 75.

Attamen circa adducta ex sancto Augustino testimonia oportet quædam animadverti. Primò, quòd in libro de Fide & Operibus affirmet singulos symboli articulos Eunuchum fuisse interrogatum à Philippo, & ad singulos respondisse. Et hanc esse traditionem Apostolicam. Affirmat symbolum esse isto Baptismo antiquius. Secundò notanda est ratio, ex qua isti de tempore sermones non sint Augustini. Posterior & quoad sententiam & quoad stylum est ab ipso alienus. Prior pro extremo articulo habet *Carnis resurrectionem.* Lucet ex ejus ad hunc articulum commentario: *Iste jam finis est.* At verò Africanum sancti Augustini tempore symbolum manifestè habuit adjectitium articulum: *Et vitam æternam.* Interim istius sermonis author est antiquus ac eruditus. Et hinc non mireris, quòd Aquilegiensis Ecclesia isto item tempore necdum haberet hunc articulum. Hinc item vides, cur & Nicæna & Constantinopolitana Synodus articulum de descensu ad inferos prætermiserint. Et cur tam primo quàm secundo articulo adjecerint vocem, *Unum.* Quia nempè se accommodarunt moribus orientalis Ecclesiæ, apud quas & damnandæ tunc hæreses præsertim grassabantur.

Interim articulus, *Descendit ad Inferos*, est admodùm antiquus, immò esse

esse possit Apostolicus. Eum enim semper in suo symbolo habuit Aquilegiensis Ecclesia, fundata per sanctum Evangelistam Marcum. Illa ab hoc haud dubiè accepit istum articulum. Inter sancti Augustini sermones de tempore sermo centesimns trigesimus primus refert integrum Apostolicum symbolum, & omninò habet istum articulum. Et hinc claret sermonem istum non esse sancti Augustini. Certè decimus sancti Augustini tomus indiget magnâ revisione atque correctione. Iste interim sermo est antiquus ac eruditus. Et nota quòd istum articulum, *Descendit ad Inferos*, in suo symbolo habeat, & tamen non exponat. Hinc fieri potest, ut & aliæ Ecclesiæ ipsum habuerint, & tamen earum Episcopi illum non exposuerint. Eundem articulum habent in sancti Augustini appendice sermo quadragesimus secundus & quinquagesimus nonus. Sunt antiqui & docti. Et sapiunt Gallicanam Ecclesiam. Eundem articulum in symbolo, quod sanctus Ambrosius exposuit, olim habuit, ac etiamnum habet Ecclesia Mediolanensis.

Prætermittere nolim Apostolicum Africanæ Ecclesiæ symbolum, quod in sua Catholicæ Fidei epistola, tria Chalcedonensis Concilii famosa Capitula conatus stabilire, adducit Facundus Episcopus Hermianensis: *Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem. Et in unum Dominum* JESVM *Christum, Filium ejus. Natum ex Spiritu sancto, & Maria. Qui sub Pontio Pilato crucifixus est. Et sepultus. Tertiâ die resurrexit à mortuis. Adscendit ad cœlum. Sedet ad dexteram Patris. Undè venturus est judicare vivos & mortuos. Et reliqua.* Etiam hinc discimus varia. Primò, quòd usque tunc Africana Ecclesia non habuerit articulum, *Descendit ad Inferos*. Nam & diu post illum non habuit etiam Romana Ecclesia. Etenim dogmatica, quâ sextam Synodum instruxit & direxit sanctus Papa Agathon, epistola sic habet: *Confitemur eundem Deum verum, eundemque hominem verum, crucifixum pro nobis sub Pontio Pilato, passum, sepultum, & resurgentem, adscendentem in cœlos, sedentem ad dexteram Patris, iterumq; venturum judicare vivos & mortuos.* Hæc palàm desumpta sunt ex symbolo Apostolico. Et altè clamant istum articulum tunc illic non fuisse. Secundò discimus à Facundo, quòd Africana Ecclesia non soli primo, sed etiam secundo articulo adjecerit vocem, *Unum*. Tertiò, quòd utrumque hoc additamentum istic permanserit usque ad tempora dicti Facundi. Et quòd in adductis suprà locis Tertullianus omninò agat de additamento symboli. At cur sanctus Augustinus utrumque istud additamentum constanter expungit? Hæreo, nesciens quid certi affirmare. Sanctus Augustinus fuit Numidiæ Episcopus: Et Numidia expunxisse possit additamentum, Byzacium retinuisse. Item Mediolanensis Ecclesiæ, quæ istud addi-

ta-

tamentum nunquam habuit, symbolum in Catechismo ac Baptismo accepit & reddidit sanctus Augustinus: Et possit ipsum retinuisse etiam Episcopus, ac suis tradidisse. Firma istius varietatis radix ignoratur.

Adversùm hæc zelosè intercedit in opusculo de JESU Christi descensu ad inferos Nobilis Vir Henricus Vicus Oosthovii Toparcha: *Quod Ruffinus memoriæ prodidit eam de Domini ad inferos descensu particulam non fuisse habitam in symbolo Romanæ Ecclesiæ, neque verò etiam in Ecclesiis Orientis, in eo magnoperè hallucinatus est. Neque ipsi fides habenda est scribenti adversùs manifestè contraria documenta.* Et adducit documenta. Epistolam sancti Leonis Magni ad sanctum Thuribium Asturicensem Episcopum: *Miror cujusdam Catholici intelligentiam laborare, tamquam incertum sit, an descendente ad inferna Christo, caro ejus requieverit in sepulchro, quæ sicut verè & mortua & sepulta, ita & verè est die tertio resuscitata.* Errorem Pontifex refutat è sacris litteris, atque concludit: *Nullâ ratione tolerandum est, ut qui prædicandæ Fidei susceptit officium, is contra Evangelium Christi, contra Apostolicam doctrinam, contra universalis Ecclesiæ symbolum audeat disputare.* Hinc præfatus Henricus concludit istum articulum fuisse in Romano symbolo. Aliud documentum est sancti Martyris Ignatii authoritas, qui in epistola ad Trallenses scribit Christum Dominum fuisse verè crucifixum, verè mortuum, descendisse ad inferna, fuisse veraciter suscitatum. Videtur alludere ad symbolum. Tertium documentum est authoritas sancti Cyrilli Episcopi Hierosolymitani, qui in quarta Catechesi hunc articulum adjungit Dominicæ sepulturæ. Dominicum descensum exponit in articulo de sepultura. Quartum documentum est authoritas sancti Epiphanii, qui in septuagesima septima hæresi enumerat ac exponit omnes de Christo Domino articulos, ac inter ipsos etiam Dominicum descensum. Quintum documentum est authoritas sancti Joannis Chrysostomi, qui in secundo sermone de Apostolico symbolo habet atque exponit hunc articulum. Sextum tandem documentum est sancti Athanasii symbolum, quod omninò habet istum articulum. Ex his dictus Oosthovii Toparcha concludit: *Oportuerat Ruffinum, qui eam particulam existimavit adjectitiam, & hæreticis petra offensionis fuit, exponere, à quo, vel quibus, & quo tempore addita fuisset symbolo Apostolorum, saltem in Aquileiensi, id est, sua Ecclesia.*

Cap. 5. Ep. 93. cap. 17.

Respondeo hîc tangi & confundi duas quæstiones. Prima est, An Domini ad inferna descensus sit articulus Fidei? Secunda est, An istum articulum Apostoli inseruerint suo symbolo? Ad primam quæstionem omnes orthodoxi semper responderunt affirmativè. Et hodierni hæretici, qui ipsum negant, aut vocant in dubium, Evange-

licam veritatem horrendè prævaricantur. Nempè ſtudent ſibi viam ſternere ad expugnandum Purgatorium. Ooſthovii Dominus iſtas quæſtiones confudit, ideoque eſt lapſus. Ad ſecundam enim quæſtionem eſt omninò negativè reſpondendum. Et huic reſponſioni non ſolus Ruffinus ſuffragatur, ſed & plures jam adducti Patres Eccleſiæ. Et quomodò Ruffinus præſumpſiſſet ſcribere tantum mendacium? Et hoc de Romana Eccleſia. Certè ſanctus Hieronymus in ipſo increpando non dormitaſſet. Et adducta Patrum teſtimonia ad rem non faciunt. Etenim Magnus Leo ſcribit adversùs neſcio quem Catholicum, qui non de Domini ad inferos deſcenſu dubitabat, ſed de ejus ſepultura. Erroris intima ignoramus: Videtur voluiſſe, quòd Dominus etiam cum corpore deſcendiſſet ad inferos. Aut certè negaſſe veritatem Dominicæ carnis. Et utrumque hunc errorem Pontifex rectè edixit impegiſſe in Apoſtolicum ſymbolum. Quòd ſanctus Cyrillus hunc articulum comprehenderit ſub verbis, *Et ſepultus eſt*, eſt omninò verum. Quòd omnes Orientales Eccleſiæ iſtud fecerint, etiam Ruffinus affirmat. Adducti in Apoſtolicum ſymbolum ſermones non ſunt ſancti Joannis Chryſoſtomi, ſed neſcio cujus Latini. Olent Gallicanum ſtylum ac ritum. Etenim Antiochena, quam ſanctus Joannes adhuc Presbyter docuit, Eccleſia ſuis Catechumenis tradidit non Apoſtolicum ſymbolum, ſed Conſtantinopolitanum. Statim id demonſtrabitur. Quod & Regia, quam Joannes Epiſcopus docuit, civitas iſtud tradiderit ſymbolum, eſt longè certiſſimum. Nam & hoc fuit ibi conditum. Quin & iſti ſermones non ſunt ejuſdem authoris. Etenim primus non habet, ſecundus habet articulum: *Deſcendit ad inferos*. Interim ambo omittunt voces: *Creatorem Cœli & terræ*. Et vocem: *Catholicam*. Et ambo habent: *Natus eſt de Spiritu ſancto, ex Maria Virgine*. Etiam voces: *Et vitam æternam*. Ex quo lucet ipſos eſſe ſatis antiquos. Eos ex ſancti Joannis operibus meritò expunxit Fronto-Ducæus. Alia Patrum teſtimonia non agunt de verbis aut formula ſymboli, ſed de Evangelica veritate: Affirmant inter hujus articulos eſſe & hunc deſcenſum. Quod etiam Ruffinus fuit profeſſus. Quo autem tempore, quo Pontifice, & quâ occaſione Romana aut Africana Eccleſia iſtum articulum inſeruerit ſuo ſymbolo, utinam Ruffinus aperuiſſet. Aquileienſis Eccleſia videtur illum ſemper habuiſſe.

Apoſtolicum ſymbolum olim habuit inſuper quaſdam alias varietates. Etenim hodie habemus, *Qui conceptus eſt de Spiritu ſancto, natus ex Maria Virgine*; at verò Aquileienſis olim Eccleſia habuit: *Qui natus eſt de Spiritu ſancto ex Maria Virgine*. Etiam Romana Eccleſia. Lucet ex ſupra

prà adductis testimoniis Leonis Magni ac sancti Vigilii. Etiam ex Apostolico symbolo, quod coram sancto Papa Julio professus fuit Marcellus Ancyræ Episcopus, primæ Galatiæ Metropolita. Ita habet: *Natum de Spiritu sancto & Maria Virgine.* Quod ipsum tunc habuit & Africana Ecclesia. Nam & Facundus Hermianensis Episcopus legit: *Natus de Spiritu sancto & Maria Virgine.* Sanctus Augustinus utramque lectionem usitavit: Quandoque dixit, *Ex*, quandoque, *Et Maria Virgine.* Lucet ex libris de symbolo. Et posteriorem lectionem constanter tenet in Enchyridio. Et hinc ibi movet hanc quæstionem: *Numquid tamen ideò dicturi sumus Patrem hominis Christi esse Spiritum sanctum, ut Deus Pater Verbum genuerit, Spiritus sanctus hominem, ex qua utraque substantia Christus unus esset, & Dei Patris Filius secundùm Verbum, & Spiritûs sancti Filius secundùm hominem, quod quasi eum Spiritus sanctus, tamquam Pater ejus, de Matre Virgine genuisset? Quis hoc dicere audebit? Nec opus est ostendere disputando, quanta alia sequantur absurda, cùm hoc ipsum tam sit absurdum, ut nullæ fideles aures id valeant sustinere.* Cap. 38 Profectò iste loquendi modus imperitis & carnalibus, ac præsertim Fidei nostræ inimicis hominibus præbebat quamdam ansam similis absurdæ quæstionis. Etiam Tertullianus in præsenti loco, ac etiam in libro de velandis virginibus, ac in libro contra Praxeam, habet solummodò, *Natum*, nullibi *Conceptum.* Attamen semper habet: *Ex Maria Virgine.* Africana Ecclesia ad absurdæ quæstioni præcludendam omnem rimam videtur addidisse: *Et conceptus est de Spiritu sancto.* Etiam aliæ Ecclesiæ. Et istud additamentum apud sanctum Augustinum habet sermo centesimus decimus nonus de tempore. Ex quo lucet ipsum non esse sancti Augustini. Est interim admodùm antiquus. Etenim ejus author necdum admiserat articulum: *Et vitam æternam.* Hinc item vides præsens additamentum esse satis antiquum. Ipsum habent & alii jam adducti apud sanctum Augustinum sermones. Quin & ipsum in suæ Ecclesiæ symbolo habet sanctus Ambrosius. At verò sancti Augustini septuagesimus quintus de Diversis sermo habet: *Natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine.* Et hic est verus fœtus sancti Augustini. Gerardus Joannes Vossius vult hocce additamentum apud Gallicanam Ecclesiam necdum fuisse temporibus Caroli Magni. Et probat ex beati Alcuini Flacci libris de sanctissima Trinitate: *Dicitur in symbolo Catholicæ Fidei, quod Christus de Spiritu sancto, & ex Maria Virgine sit natus.* Lib. 3. cap. 1. Fallitur. Etenim hæc sunt Alcuini verba: *Dicitur in symbolo Catholicæ Fidei, quòd Christus de Spiritu sancto conceptus, & ex Virgine Maria sit natus.*

Articulum, *Venturus est judicare vivos & mortuos*, in præfata epistola Facundus Hermianensis rectè affirmat non ab aliqua Synodo contra

aliquam hæresim esse adjectum, sed originalem ac fundamentalem. Palàm supponit non omnes & singulos Apostolici symboli articulos esse istiusmodi. Attamen quædam Ecclesiæ olim legerunt, *Indè*, quædam, *Undè Venturus est.* Et ita legit etiam Facundus. Etiam quædam olim dixerunt, *Et in Spiritum sanctum*; quædam, *Credo in Spiritum sanctum.* Quidam Ruffini Codices olim habebant: *Et in Spiritu sancto.* Nempè qui legebant: *Credo in Deo Patre.* Erant vitiosi, ideoque meritò sunt correcti. Sequentem articulum Ruffinus legit: *Sanctam Ecclesiam Catholicam.* Omittit *Communionem Sanctorum.* Etiam Orientalis Ecclesia videtur ista verba non habuisse. Etenim Constantinopolitana Synodus, quæ Nicænum symbolum non dumtaxat per nova contra Macedonianos & Apollinaristas additamenta, sed etiam ex Apostolico symbolo supplevit, ista verba prætermisit. Eadem semper prætermittit sanctus Augustinus. Etiam symbolum, quod Romæ professus fuit Marcellus Ancyræ Episcopus.

Quin & antiqua Ruffini exemplaria non habent vocem, *Catholicam.* Hinc ipsam esse nimis liberaliter adjectam à Jacobo Pamelio affirmat præfatus Vossius. Et quidem Pamelius fatetur à se adjectam, atque adjungit: *Miror non explicari eam vocem ab authore.* Utique à Ruffino. Quod ipsum miratur Nicolaus Rigaltius. Sanè istud Ruffini silentium altè clamat istam vocem non fuisse in symbolo Aquileiensi. Etiam non fuit in Africano. Lucet ex libro, quem de symbolo san-
Cap. 10. ctus Augustinus adhuc Presbyter scripsit: *Credimus & sanctam Ecclesiam. Utique Catholicam.* Hic commentarius affirmat vocem non fuisse in textu. Quòd olim nec in Romano symbolo fuerit, fortiter suadet symbolum, quod Romæ coram sancto Julio Pontifice professus fuit Marcellus Ancyræ Episcopus. Attamen & hanc vocem, & voces, *Communionem Sanctorum*, habet in suæ Ecclesiæ symbolo sanctus Ambrosius.

Istam vocem cuncti semper oderunt hæretici. Audiamus præfatum Vossium: *Apostolorum ætate necdum obtinebat consuetudo, ut Christiani dicerentur Catholici, quemadmodum in prima epistola ad Symphorianum scribit Pacianus, qui tempore vixit beati Hieronymi. Undè Vvitakerus in opere de Ecclesia colligebat nec Ecclesiæ Catholicæ nomen obtinuisse temporibus Apostolicis. Immò & Franciscus Picus credidit sententiam de Ecclesia Catholica post Synodum Nicænam accessisse. Nempè contra hæreticos & schismaticos. Nec ignarum mihi putare multos Catholicam dictam, ut distingueretur à Judæorum Synagogis, terræ Chanaan limitibus circumscriptam. Sed parùm id verisimile fit, cum Apostolorum ætate non in Palæstina modò, sed etiam extra illam religione fuerint Judæi. Quin plures quàm in Palæstina. Eoq; magis fit verisimile, Catholicæ nomen apponi cœpisse, ut*

Eccle-

Ecclesia, quæ toto orbe obtineret, distingueretur à conventiculis hæreticorum & schismaticorum: Quales Novatianorum, & postea Donatistarum. Hinc ille concludit vocem, *Catholicam*, non esse ab Apostolis inditam Symbolo.

Hæc sunt sancti Pacciani Barchinonensis Episcopi ad Symphorianum Novatianensem verba: *Sed sub Apostolis, inquies, nemo Catholicus vocabatur. Esto, sic fuerit. Vel illud indulge, cùm post Apostolos hæreses exstitissent, diversisque nominibus Columbam Dei atque Reginam laccrare per partes & scindere niterentur, nonne cognomen suum plebs Apostolica postulabat, quo incorrupti populi distingueret unitatem, ne intemeratam Dei Virginem error aliquorum per membra laceraret? Nonne appellatione propriâ decuit caput principale signari?* Istud nomen fuisse nobis necessarium demonstrat multis, atque prosequitur: *Multa nos Spiritus sanctus edocuit, quem Paracletum Apostolis & Magistrum Deus misit è cœlis. Multa ratio, & honestas, & ipsa natura. Quid? Parva nobis de Apostolicis viris, parva de primis Sacerdotibus, parva de beatissimo Cypriano Martyre atque Doctore currit authoritas? An volumus docere Doctorem? An sapientiores illo sumus? Et Spiritu carnis inflamur adversùs eum, quem æterni Dei testem nobilis cruor & clarissima passionis corona produxit? Quid tot earum partium Sacerdotes, quos per totum orbem cum eodem Cypriano pax una solidavit? Quid tot amnes Episcopi, tot Martyres, tot Confessores? Age, si illi usurpando nomini huic authores idonei non fuerint, nos idonei erimus negando? Et nostram authoritatem potiùs Patres sequentur, & emendanda Sanctorum cedet antiquitas, & jam putrescentia vitiis tempora Canones Apostolicæ antiquitatis eradent?* Videtur legendum, *Canos*, non *Canones*. Affirmat varia. Primò, quòd epitheton, *Catholica*, non sit Apostolicum Institutum, permittit transire. Secundò affirmat esse tamen vocem Apostolicæ antiquitatis. Quòd nempè instituta sit vel ab Apostolis, vel à proximis ipsorum successoribus. Tertiò affirmat inter hos antiquos Patres esse sanctum Martyrem Cyprianum. Quartò affirmat vocem hanc fuisse probatam ab omnibus illi coævis Episcopis. Quintò, fuisse necessariam ad universalem Ecclesiam à localibus hæresibus ac schismatibus distinguendam. Ideoque rectè institutam, & à nemine contemnendam, longè minùs proscribendam aut abolendam.

Quod ipsum in libro de Unitate Ecclesiæ scribit sanctus Augustinus: *Ecclesiam Majores nostri Catholicam nominarunt, ut ex ipso nomine ostenderent, quia per totum est.* Cap. 2. Etiam ipse in libris contra Gaudentium Thamugadensem Donatistarum Episcopum affirmat inter istos Majores fuisse sanctum Cyprianum: *Quoniam vos potiùs esse Catholicos, testimonio beati Cypriani affirmare conatus es, attende paululùm, quam Ecclesiam dixerit esse Catholicam.* Lib. 2. cap. 2. Adducit verba ex libro de unitate Ecclesiæ, quibus sanctus Cyprianus demonstrat Ecclesiam diffundi toto terrarum orbe,

adeoque esse Catholicam. Attamen ipsum vocabulum, *Catholica*, istic non habetur. Habetur in litteris ad Polycarpum Adrumeti Episcopum : *Hortati sumus, ut Ecclesiæ Catholicæ radicem & matricem agnoscerent ac tenerent.* Et in litteris ad sanctum Papam Cornelium : *Ecclesia Catholica una est, nec scindi nec dividi potest.* Et in litteris sancti Cornelii ad sanctum Cyprianum reversi è Novatiani schismate Confessores profitentur *Cornelium Episcopum sanctissimæ Catholicæ Ecclesiæ.* Et addunt *unum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere.* Profitentur Romanum Pontificem esse *Episcopum Catholicæ Ecclesiæ*, seu Episcopum universalem. Adeò antiquus est iste titulus. Nec tantùm apud Latinos, sed & apud Græcos tunc viguit istud nomen. Est Græcum, & à Græcis ad nos venit. In Actis sancti Pionii Smyrnensis Presbyteri, qui cum sociis passus est sub Decii Imperio, Linus appellatur *Presbyter Catholicæ Ecclesiæ.* Et Polemoni Ædituo roganti Pionium, cujus Ecclesiæ esset Christianus, ille respondit : *Catholicæ. Nulla est enim alia apud Christum.* Acta exstant in Annalibus Domini Cardinalis Baronii. Ex ipsis lucet distinctionem Catholicæ Ecclesiæ ab hæreticorum conventiculis fuisse tunc adeò vulgarem, ut ipsam nossent & Pagani. Hinc ista vox est longè antiquior. Est enim etiam apud nostrum Septimium frequentissima. In præsenti libro scribit : *Marcion in Catholicæ doctrinam credidit apud Romanensem Ecclesiam.* Et iterùm : *Regula Fidei quam Catholicæ in medium proferebant.* Utique Ecclesiæ. Et in quarto contra Marcionem libro Christum Dominum appellat *Catholicum Patris Sacerdotem*, id est, *Universalem Episcopum.* Nec istam vocem Tertullianus induxit in Ecclesias, sed invenit inductam à Majoribus. Ita & in quarto Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus Synodales Apostolici de legalibus concilii litteras appellat *Catholicam epistolam.* Non quod esset scripta ad omnes, sed ab omnibus. Et quasdam Apostolorum litteras, quòd sint scriptæ ad omnes fideles, omnis Christianitas semper appellavit *Catholicas.* Ignoramus tituli originem. Proindè ista vox omninò videtur esse ab ipsis Apostolis. Nam & ipsorum tempora cœperunt fœdari per hæreses. Hinc ad veram Christianitatem à fucis & fungis distinguendam videntur illi ipsi induxisse titulum : *Ecclesia Catholica.* Possint & Symbolo inseruisse. Est res incerta. Interim ista insertio est antiquissima.

Ep. 45. Ep. 47. Ep. 46. Cap. 30. Cap. 26. Fol. 512.

Expediuntur aliquot quæstiones.

Prima quæstio est, An hoc Symbolum sit reverà Apostolicum, conditum ab ipsis Apostolis ? Hodierni Sectarii passim negant. Joannes Rudolphus Lavaterus in primo libro de Descensu Christi ad in-

inferos censet ipsum extractum ex Constantinopolitano : *Hanc*, Constantinopolitanæ Synodi, *confessionem ego postmodùm, paucis immutatis, pro Symbolo Apostolico venditatam firmissimè credo.* Joannes Calvinus in secundo Institutionum libro est mitior : *Apostolicum Symbolum nuncupo, de authore minimè sollicitus.* Et rursùm : *Neque verò mihi dubium est, quin à prima statim Ecclesiæ origine, adeoque ab ipso Apostolorum sæculo, instar publicæ & omnium calculis receptæ confessionis obtinuerit, undecumque tandem initio fuerit profectum. Quo intellecto, de authore vel anxiè laborare, vel cum aliquo digladiari, nihil attinet.* Consonat in opere de Religionis Controversiis Daniel Chamierus : *Esse ab Apostolis Symbolum sic compositum, si non est falsum, certè, quod falsò proximum esse nemo negat, incertum est.* Et in præfatione ad sancti Matthæi paraphrasim Erasmus : *Librum hunc concinnare cupio, non ex humanis lacunis, sed ex fontibus Evangelicis, & Apostolicis litteris, & ex Symbolo, quod an ab Apostolis sit proditum, nescio.* Gerardus Joannes Vossius est durior : *Abundè igitur ex tam multis dilucet Symbolum, quod Apostolorum vocatur, non esse ab Apostolis conflatum.* Et in alio loco : *Deinceps ostendam, qui sint veri authores. Eos statuimus non alios, quàm Episcopum & Clerum Romanum. Atque ita ut credamus, hoc compellimur argumento. Quod Symbolum nec ab Apostolis, nec à Synodo ulla generali factum est. Adhæc nec in Græcis, nec in Orientis ullis Ecclesiis obtinuit. Sed in Ecclesia Romana. Inque ea tam diu anno jam quadringentesimo personuerat, ut tunc traditio haberetur Apostolica Quod item ab Ecclesia Romana ad alias Occidentis Ecclesias derivatum constat, Orientis Ecclesiis alia interim Symbola usurpantibus. Id Symbolum ii composuerunt, qui Romanæ Ecclesiæ præessent. Atque nihil non horum convenit Symbolo, quod Apostolicum vocatur. Romanæ igitur Ecclesiæ Episcopus, aut Presbyteri illud condiderunt.*

Part. 3. cap. 15. Cap. 16. n. 18. Lib. 9. cap. 10. Cap. 44. Cap. 24.

Respondeo istud Symbolum omninò esse ab Apostolis. Abundè id demonstratum est in præviis dissertationibus ad Nicænum Concilium. Per numerosa atque authentica sanctorum Patrum testimonia. Et in hisce scholiis adduxi varia lucidissima Tertulliani, sancti Irenæi, Novatiani, ac sancti Cypriani. Post illa dubitare est maligni animi. Et quia isti omnes non dumtaxat Constantinopolitanum, sed & Nicænum Concilium multis annis antecesserunt, Joannes Rudolphus Lavaterus venùm exponit nugas adeò ridiculas, ut ejus Symmistæ de ipsis erubescant. Certè Romanam Apostolici symboli formulam, quam Marcellus Ancyræ Episcopus est dudum ante Constantinopolitanam Synodum professus apud sanctum Julium Pontificem, integram suo Panario imposuit sanctus Epiphanius. Et hinc ipse Joannes Calvinus meritò non dubitat, quin ista publica & omnium calculis accepta confessio obtinuerit à prima statim origine Ecclesiæ, ab ipso Apo-

Hær. 72. cap. 3.

Apostolorum sæculo. Et Gerardus Joannes Vossius profitetur esse adeò antiquam, ut à nulla sit Generali Synodo: Et quod quadringentesimo Domini anno tamdiu personuisset apud omnes Latinas Ecclesias, ut tunc haberetur traditio Apostolica. Ambo semetipsos confodiunt. Etenim in semetipsos intorquent hanc sancti Augustini irrefragabilem regulam: *Illa, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis commendata atque statuta retineri.* Et hanc in libris de Baptismo adversùm Donatistas: *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi Apostolicâ authoritate traditum, rectissimè creditur.*

Ep. 118. cap. 1.

Lib. 4. cap. 23.

Verùm Gerardus Joannes Vossius affirmat Apostolicum ab omni ubique Ecclesia non semper fuisse custoditum. Distinguit varia symbola: Vetus, Nicænum, Athanasianum, & Constantinopolitanum. Affirmat vetus apud varias olim Ecclesias fuisse varium: Apud Latinos Apostolicum, aliud viguisse apud Græcos. Et probat ex symbolo Hierosolymitanæ Ecclesiæ. Etenim hujus exordium fuit: *Credo in Deum Patrem omnipotentem, factorem Cœli & terræ, visibilium omnium & invisibilium.* Secundus articulus fuit hic: *Et in unum Dominum nostrum* JESUM *Christum, Filium Dei unigenitum, ex Patre genitum, Deum verum ante omnia sæcula, per quem omnia facta sunt.* Ejus alii articuli sunt *de incarnato & inhumanato Christo. De crucifixo & sepulto. De resurgente à mortuis tertiâ die. De adscendente in cœlos & sedente ad dexteram Patris.* Erat & hic articulus: *Qui venturus est judicare vivos & mortuos, cujus Regni non erit finis.* Hæc fuerunt formalia verba: *Et adscendit in cœlos, sedet ad dexteram Patris. Et venturus est in gloria judicare vivos & mortuos. Cujus Regni non erit finis.* Sequebatur: *Et in Spiritum sanctum Paracletum, qui locutus est per Prophetas.* Extremi articuli erant hi: *Et in unum Baptisma pœnitentiæ. In remissionem peccatorum. Et in unam, sanctam, Catholicam Ecclesiam. Et in Carnis resurrectionem. Et in vitam æternam.* Lucent hæc omnia ex sancto Ecclesiæ istius Episcopo Cyrillo, qui in suis Catechesibus refert omnia hæc verba, affirmat contineri in suæ Ecclesiæ symbolo, ac amplè exponit. Incipit à sexta Catechesi, ac finit in decima octava. At verò istud symbolum neque fuit Apostolicum, neque Nicænum, neque Constantinopolitanum. Quoad Apostolicum & Nicænum est res clarissima. Æquè clara est quoad Constantinopolitanum. Etenim licèt Cyrillus Constantinopolitanæ Synodo adfuerit, de ipso tamen scribit in Illustrium virorum catalogo sanctus Hieronymus: *Exstant ejus Catecheses, quas in adolescencia composuit.* Nempè nondum istius Ecclesiæ Episcopus, sed Clericus & Catechista. Et

ipse

ipse de semetipso scribit in quarta Catechesi: *Ante septuaginta annos Manetis error inchoavit.* At verò Magnus Leo in sermone secundo de Pentecoste affirmat errorem Romano Imperio apparuisse sub Consulatu Probi ac Paulini, qui fuit Christi Domini annus ducentesimus septuagesimus nonus. Quarè Cyrillus istam Catechesim scripsit & dixit quarti sæculi anno quadragesimo nono. Dudum ante Synodum Constantinopolitanam. Hinc ergo Gerardus Joannes Vossius concludit Hierosolymæ Ecclesiam nec Apostolico, nec Nicæno, nec Constantinopolitano symbolo tunc fuisse usam, sed alio sibi proprio. Eo fuisse semper usam, à temporibus Apostolorum.

Quod ipsum de Antiochena Ecclesia docere videtur in libris contra Nestorium Joannes Cassianus. Affirmat ex sacris litteris Nestorium jam abundè esse à se revictum, ex Antiocheno etiam symbolo revinci posse, & adjungit causam: Quod ipse in illa Ecclesia baptizatus fuerit ac renatus, ideoque professiones, quas in Baptismo fecit, non possit negare. Et adducit symboli contextum: *Credo in unum & solum verum Deum, Patrem omnipotentem, Creatorem omnium visibilium & invisibilium Creaturarum. Et in Dominum nostrum* JESVM *Christum, Filium ejus unigenitum, & primogenitum totius Creaturæ. Ex eo natum ante omnia sæcula, & non factum. Deum verum ex Deo vero. Homousion Patri. Per quem & sæcula compaginata sunt: Et omnia facta. Qui propter nos venit. Et natus est ex Maria Virgine. Et crucifixus sub Pontio Pilato. Et sepultus. Et tertiâ die resurrexit, secundùm Scripturas. Et in Cœlos adscendit. Et iterùm veniet judicare vivos & mortuos. Et reliqua.* Etiam hoc symbolum neque est Apostolicum, neque Nicænum, neque Constantinopolitanum, atque ita Antiochena etiam Ecclesia videtur semper habuisse aliud sibi singulare ac proprium. Forsitan & aliæ Ecclesiæ suum habuerint.

Respondeo certum esse, quòd Orientales Ecclesiæ olim fuerint usæ Apostolico symbolo. Etenim disertè id affirmat Ruffinus, & addit quòd quasdam illæ voces ipsi adjecerint. Et videtur omninò asserere, quòd suo adhuc tempore ipsum usitarint. Forsan quædam adhuc tradebant in Baptismo. Forsan in solis privatis precibus utebantur. Quòd Montanistæ, quos constat in Asiatica Diœcesi fuisse exortos & grassatos, Apostolico symbolo fuerint usi, & ante & post hæresim, Tertullianus palàm affirmat in libro de velandis Virginibus. Affirmat enim, quòd Regulam, cujus ibi enumerat singulos articulos, non alteraverint: Manifestè autem est Regula Apostolici symboli. Etiam sanctus Irenæus non adversùm solos Occidentales, sed etiam, & quidem principaliter, adversùm Orientales Gnosticos scripsit suos libros. Latinus eorum textus est durus, & laborat mul- Cap. 1.

tis barbarismis. Nempè putatur ipse scripsisse Græcos, & postmodò feciſſe Latinos: Vir Græcus, Latinæ linguæ non satis peritus. Et tamen adversùm istos fabulones assiduè urget symbolum Apostolicum. Et quidem auctum in primo ac secundo articulo. Nempè istud augmentum aut ipse, aut ejus in Episcopatu Anteceſſor sanctus Pho-
Cap. 20. tinus, ex Asia detulerat in Galliam. Et in præsenti libro Septimius inter varias totius sub Cœlo Christianitatis communiones ponit *hospitalitatis conteſſerationem.* Utique per teſſeram, de qua sanctus Joannes Apostolus: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non adſert, nolite accipere eum in domum.* Ista toti Christianitati communis teſſera fuit symbolum Apostolicum.

Porrò symbolum, quo sub sancti Cyrilli Episcopatu usa fuit Hierosolymitana Eccleſia, fateor nec Apostolicum fuiſſe, nec Constantinopolitanum, nec purum Nicænum. Fuit Nicænum auctum ac suppletum. Additamentorum, quæ ad Nicænum symbolum fecit, Constantinopolitana Synodus non fuit auctrix, sed dumtaxat discretrix & confirmatrix. Nicænum symbolum continet sola sanctiſſimæ Trinitatis ac sacratiſſimæ Incarnationis myſteria: Nihil habet de sancta Eccleſia, de remiſſione peccatorum, de carnis reſurrectione. Hinc Orientalis, quæ ipsum in Baptismo tradere statim cœpit, Eccleſiæ variis & magnis Episcopis visum fuit non complecti plenum Catechismum, ideoque esse supplendum. Insuper post Arium surrexerunt Apollinarius, Marcellus, Macedonius: Etiam adversùm hos convenit fidelem populum quibusdam symboli additamentis muniri. Hinc varii Episcopi addiderunt varia. Et ipsa durarunt usque ad Constantinopolitanam Synodum. Hæc diſcuſſit omnia, elegit meliora, & sanxit toti Orienti esse communia. Sancto Cyrillo summas debemus gratias, qui nobis transmiſit additamenta suæ Eccleſiæ. Ea ipse nequaquam inſtituit. Dum enim ipsa exposuit, erat juvenis Clericus. Quæ omnia latè demonstrare spero in augmentis Scholiorum ad Synodum Constantinopolitanam.

Adductum à Joanne Cassiano Antiochenum symbolum est omninò symbolum Constantinopolitanum. Nam quòd omnis Antiochena Diœceſis in ipso tunc baptizaret, clarè lucet ex Actis Chalcedo-
Epiſt. 3. nensis Concilii. Etiam ex litteris sancti Papæ Fœlicis tertii ad Petrum Fullonem Pseudo-Patriarcham Antiochenum. Admiſit tamen aliquam varietatem. Lucet ex conteſtatorio libello, quem adversùs suum Episcopum ac Hæreſiarcham Neſtorium publicè exposuit Clerus Constantinopolitanus. Cum Joanne Cassiano Episcopum impugnat ex Antiocheno symbolo, & affirmat ipsum inter cætera ita concio-

cionari: *Deum verum de Deo vero, consubstantialem Patri, per quem sæcula constituta, & omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & natus est ex Maria Virgine. Et sub Pontio Pilato crucifixus est. Et reliqua.* Exstat hæc contestatio in Actis Ephesini Concilii. Est istud ipsum symbolum, quod adduxit Joannes Cassianus. Et est Constantinopolitanum. Ita in Florentino Concilio affirmat in datis Marco Ephesio Responsis Julianus Cardinalis Cæsarinus: *Nos differentiam quamdam habemus inter libros nostros & vestros. Nam in Constantinopolitano symbolo, quod postea Ephesi & Chalcedone recitatum est, non habetur vox illa*, De cœlis. *Nec illa*, Deum de Deo. *Præterea in Constantinopolitano sunt nonnulla, quæ adjecta sunt in eo symbolo, quod & vos canitis.* In alia Florentina sessione idem doctissimus Cardinalis protulit tres antiquissimos Constantinopolitani symboli Codices, qui omnes ad vocem, *Descendit*, non addebant, *De cœlis.* Nec ad vocem, *Resurrexit*, addebant, *Secundùm Scripturas.* Proindè Antiochena Ecclesia Constantinopolitano, quod nos hodiè habemus, symbolo quædam addidit, quædam detraxit. Detraxit voces: *Cœli & terræ. Deum de Deo. De cœlis.* Addidit voces: *Et solum verum. Primogenitum omnis Creaturæ. Per quem sæcula compaginata*, seu *constituta sunt.* Et Joannes Cassianus non legit, *Propter nos descendit*, sed, *Venit.* Et nunc legit, *In unum & solum verum Deum*; nunc, *In unum verum solum Deum.* Suo tempore exponam rationes istarum varietatum. Ex his interim lucet, quòd omnes Orientales Ecclesiæ in Baptismo tradiderint primò Apostolicum symbolum, exindè Nicænum, ac tandem Constantinopolitanum. Sess 7.

Secunda quæstio est, Undè symbolo Apostolico fuerint tot varietates, tot additamenta? Ex ipsis Gerardus Joannes Vossius concludit istud non esse Apostolicum. Et videtur non carere fundamento. Etenim si symbolum sit ab Apostolis, omninò est ex charismate, ex Divino afflatu, est verum Dei verbum, ideoque in ipso locum habet regula, quam suæ Apocalypsi subjunxit sanctus Joannes Apostolus: *Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri Prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ.* Respondeo symbolum esse Dei verbum: At traditum, non scriptum. Est unum ex illis, quæ nec scripto mandari, nec extraneis enuntiari permisit antiqua disciplina, ideoque de ipso etiam sancti tunc Patres in suis ad populum sermonibus dicebant: *Nôrunt Fideles.* Etiam à Catechumenis aut Fidelibus describi non poterat ad juvandam memoriam, sed debebat ex auditu addisci. Etiam stupidissimis ac tardissimis non potuit tradi in charta. Hic Canon fuit olim rigidissimus. Proindè non ejus verba, sed solæ sententiæ sunt à

charismate. Hinc verba per Ecclesiæ authoritatem potuerunt ex causis variari, minui, ampliari. Hæc est natura verbi traditi. Insigniter hæc firmat Facundus Hermianensis Episcopus: *Nec generali symbolo Fidei Christianæ, quo initiamur, quidquam est fortius, quamvis scripto non tradatur. Verumtamen adversùm corruptores intelligentiæ & virtutis ejus utimur etiam privatis testimoniis Patrum, quæ continentur in scripto, cùm & omnia illa uni generali symbolo serviant, nec præfixos terminos ejus excedant.* Lib. 8. cap. 7. Affirmat plura. Primò, quòd symbolum sit generale. Quia nempè datum sit toti Ecclesiæ. Secundò dicit, quòd ipso inter sacras etiam litteras nihil sit fortius. Quin immò quòd illi omnes scripturæ serviant. Est ergo verum Dei verbum. Tertio dicit, quod sit traditum, non scriptum. Quartò, quòd hæretici ejus dumtaxat virtutem & intelligentiam conentur depravare. Quia nempè verba sunt ex arbitrio Ecclesiæ. Apostoli fuerunt secuti regulam, quam & à Domino fuisse servatam scribit in primo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus: *Arcana verbo creduntur, non scripto.* Fol. 275.

Et quidem omnia & singula Apostolici symboli verba jam pridem sunt sacrosancta ac immobilia. Quisquis illi vel unum jota addiderit, detraxerit, aut variaverit, anathema sit. Hanc reverentiam Nicæno seu Constantinopolitano symbolo rigidissimè sanxit Ephesina Synodus. Et ipsam adeò observavit Chalcedonense Concilium, ut vocem, *Deipara*, licèt gravissimæ rationes suaderent, noluerit ipsi inserere. Et hoc in cardine pendet pertinacia Photiani schismatis. Hujus Sectatores contumaciissimè asserunt voculam, *Filioque*, non potuisse addi per Latinam Ecclesiam, ideoque hanc esse manifestam Ephesini Canonis prævaricatricem, & se non ab hac, sed hanc à sese exiisse & apostatasse. Cardinalis Bessarion in Florentina Synodo rectè dixit istud symbolum esse scripto Dei verbo proximum, ideoque nec ampliari posse citra legitimam authoritatem, nec truncari, nec quovis modo alterari. Eandem reverentiam jam dudum apud nos habet hodierna formula Apostolici symboli. Et hinc inter errores Joannis de Wesalia rectè damnatus fuit & hic articulus: *In symbolo Fidei circa illum articulum*, Sanctam Ecclesiam, *ego non pono*, Catholicam. *Neque Hieronymus ponit. Quia Catholica, id est universalis. Sed universalis congregatio omnium Baptizatorum non est sancta, sed major pars est reprobata. Sed fortè quidam apposuit, & postea venit in consuetudinem totius multitudinis.* Articulus est justissimè damnatus. Ob duo. Primò, quòd dicat universalem Ecclesiam, licèt multos sceleratos ac reprobos contineat, non rectè dici sanctam. Deindè, quod dicat istam vocem, quoniam adjecta fuit post sancti Hieronymi tempora, esse è sym-

symbolo expungendam. Hæc nostra in hodiernam Apostolici symboli formulam reverentia est admodùm antiqua.

Quæstio tertia est, Quisnam symbolum composuerit? An solus sanctus Petrus, an omnes Apostoli, an omnes primitivi Christiani? Antonius Nebrissensis in Quinquagena ad titulum de Symbolo censet compositum ab omnibus Apostolis, aut certè à centum viginti Discipulis, qui in die Pentecostes acceperunt Spiritum sanctum. Presbyter Ruffinus constanter affirmat compositum à solis Apostolis. Et adjungit: *Tradunt Majores nostri.* Quæ verba Erasmus in Responso ad censuram Parisiensium rapit pro se. Et præsertim hæc verba ejusdem Ruffini: *Qui Symbolum tradiderunt.* Ex ipsis concludit Ruffinum de authore non fuisse certum. Respondeo Ruffino adstipulari plurimos Patres, quorum testimonia adduco in præviis Dissertationibus ad Nicænum Concilium. Hîc addo authoritatem Photini Syrmiensis in Illyrico Metropolitæ, apud quem tanta fuit hujus symboli authoritas, ut ipsum primus commentario illustraverit, conatus ex ipso stabilire suos errores. Ità disertè testatur idem Ruffinus. Ex quo constat neminem tunc de Apostolicis hujus symboli natalibus dubitasse. Addo & authoritatem Beati & Etherii, scribentium contra errores Elipandi Archi-Episcopi Toletani: *Qualiter crederet Ecclesia, non unus Apostolus composuit symbolum Fidei, sed omnes singula verba posuerunt.* Et iterùm: *Ut Fides firma daretur Ecclesiæ, duodecim Apostoli sunt à Christo electi; quorum Petrus, cùm esset eorum primus, solus non est ausus componere symbolum, sed à duodenario numero Apostolorum cum magna est cautela collectum, & credentibus assignatum. Duodecim fuerunt Christi Discipuli, Prædicatores Fidei & Doctores gentium. Qui cùm omnes unum essent, unum etiam communiter exposuerunt symbolum: Qui singuli singula verba dixerunt unius Fidei, invicem concordantia sibi, quæ tantùm duodecim sunt verba.* Eam, quæ in Baptismo traditur, ac in Deum Patrem omnipotentem ac alios solemnes articulos credit, Regulam esse ab Apostolis; utique omnibus ac solis, scribit etiam sanctus Irenæus. Apostolicum symbolum est Synodale Decretum. At verò soli Apostoli erant Ecclesiæ Rectores ac Episcopi: Hinc illis solis erat jus suffragii.

Lib. 1.

Lib. 1. cap. 2.

Quæstio quarta est, Quot sint symbolo articuli? Communis hodiè sensus adscribit duodecim. Respondeo rem esse incertam. Etenim in quarta Catechesi sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus adscribit solos decem: *De Deo, de Christo, de Generatione ex Virgine, de Cruce, de Sepulchro, de Resurrectione, de Adscensione, de futuro Judicio, de Spiritu sancto. De Resurrectione,* Utique nostrâ in extremo die. Omittit arti-

articulum de Descensu ad inferos, & de Vita æterna. Quòd hunc articulum omninò tunc expresserit, est suprà ostensum. Verùm uti articulum de Christi descensu sub articulo sepulturæ, ita hunc comprehendit sub resurrectionis articulo, & habuit pro uno. Ita semper fecit Orientalis Ecclesia. Et etiam hunc dudum non expressit. Quod ipsum fecerunt & quædam Latinorum Ecclesiæ. Superiùs laudata Vaurensis Synodus ita scribit: *Apostoli symbolum distinxerunt in quatuordecim articulos Fidei, quorum septem sunt pertinentes ad Divinitatem, alii septem ad Christi Humanitatem.* Eandem sententiam laudat in suis sermonibus Albertus Patavinus, Ægidii Romani discipulus, qui floruit circa tempora istius Synodi: *Per duodecim cophinos duodecim regulas, seu sententias Catholicæ Fidei intelligimus, qui cophini contexuntur ex duodecim vel quatuordecim articulis Fidei, qui continentur in symbolo Apostolorum.* Alii alio modo distinxerunt articulos, & computarunt. Verùm duodenarius numerus est omninò probandus ac retinendus. Eundem ibi comprobat sanctus Cyrillus. Prætermittit enim articulos de Ecclesia, ac de Remissione peccatorum.

Quæstio quinta est, An quisque Apostolus dixerit & contulerit suum articulum? Ita statim nobis asseruerunt Beatus ac Etherius. Istud ipsum affirmat in litteris ad Imperatricem Pulcheriam magnus
Ep. 13. Papa Leo: *Catholici Symboli brevis & perfecta confessio duodecim Apostolorum totidem est signata sententiis.* Ex quo insuper vides, quòd Romana Ecclesia etiam tunc nec decem nec quatuordecim numeraret articulos, sed duodecim. Et authoritas istius Pontificis est summa ac irrefragabilis. Quarè non ausim de ista collatione dubitare. Et consentit in præfatione ad Exegesim Apostolici symboli Venantius Fortunatus, Pictaviensis Episcopus, Scriptor antiquus ac eruditus: *Collatâ Apostolis scientiâ linguarum, adhuc in uno positi symbolum, unusquisque quod sensit dicendo, condiderunt.* Plura sanctorum Patrum testimonia adduco in præviis Dissertationibus ad Nicænum Concilium. Quem tamen articulum quisque Apostolus contulerit, non constat. Alium collationis modum & ordinem Jacobus Cardinalis de Vitriaco in Occidentalis Ecclesiæ Historia, alium habet in sancti Augustini appendice sermo quadragesimus secundus. Qui quatuordecim articulos numerant, huic Apostolicæ Synodo affirmant adfuisse etiam sanctum Paulum, & sanctum Barnabam. Sine fundamento.

Quæstio sexta est, Quo tempore, aut quo Christi Domini anno sit conditum symbolum? Presbyter Ruffinus scribit: *Discessuri ab invicem Apostoli normam priùs futuræ prædicationis in commune constituunt.* Affirmat ita traditum à Majoribus. Porrò de sancto & antiquo Ecclesiæ scrip-

Scriptore Apollonio scribit in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsaræensis: *Apollonius ait se traditione accepisse, Servatorem mandatum suis dedisse Apostolis, ne ante duodecim annos Hierosolymis discederent.* Lib. 5. cap. 17. Proindè intra hos annos est omninò conditum symbolum. Et ad sanctum Cyrillum Alexandriæ Patriarcham scripsit Sixtus tertius Pontifex: *Congregati in unum Apostoli de Fide sæpè tractarunt.* Exstat epistola inter epistolas laudati Cyrilli. Quot & quales Synodos Apostoli fecerint, non est præsentis loci. Et in qua Synodo condiderint symbolum, fateor me ignorare. In libro adversùs Praxeam Tertullianus dat aliquid luminis, affirmans *hanc Regulam ab initio Evangelii decucurrisse, etiam ante priores quosque hæreticos, nedum ante Praxeam hesternum.* Cap. 2. Affirmat symbolum esse priùs etiam Simone Mago, primo fonte omnium hæreticorum. Porrò Simon primo post Christi Domini Passionem anno & baptizatus est, & conatus Spiritum sanctum emere, atque ita etiam lapsus in hæresim. Nec videtur dubitandum, quin in nostrum symbolum fuerit baptizatus. Quòd Simonis Baptizator Philippus Diaconus etiam Reginæ Candacis Eunuchum baptizaverit in istud symbolum, immò quod cuncti Apostoli ac Discipuli cunctos à se baptizatos baptizarint in ipsum, affirmat in libro de Fide & operibus sanctus Augustinus. Et certè ut in Patris, & Filii, & Spiritûs sancti nomen baptizarent, Cap. 9. disertè imperavit Dominus. Utique in nomen Filii nati de Virgine, crucifixi, mortui, sepulti, resuscitati. Addidit enim ut docerent eos servare omnia, quæ prædicaverat. Quarè Apostoli videntur in ipso Pentecostes die, antequam prædicaturi ac baptizaturi prodirent, symbolum condidisse. Ejus natales Ruffinus, quem & Dominus Cardinalis Baronius sequitur, videtur perperam differre in articulum Apostolicæ divisionis.

Et ista quidem dubia sunt fundamenta, ex quibus Gerardus Joannes Vossius gloriosè concludit istud symbolum non esse ab Apostolis, sed ab aliquo Romano Pontifice. Item urget Ruffini verba: *Tradunt Majores nostri.* Verbum, *Tradunt*, censet esse dubitativum. Et cum Erasmo id firmat ex aliis Ruffini verbis: *Sed qui symbolum tradiderunt.* Et insuper quærit: Si sit ab Apostolis, quarè nullus sacrarum litterarum, aut certè nemo Ecclesiasticæ historiæ antiquus Scriptor istius institutionis meminit? Respondeo meminisse sanctum Irenæum, Tertullianum, Novatianum, & plurimos Patres. Sanctus Irenæus, quem sancti Joannis Apostoli discipulus sanctus Polycarpus docuit, Lib. 1. cap. 2. disertè affirmat ipsum Ecclesiis esse traditum ab Apostolis. Quarè licèt de quibusdam circumstantiis hæreamus, certi sumus de substantia. Porrò cur nullus Ecclesiasticæ Historiæ Scriptor, cur nullus san-

sanctus Pater, cur nullus Orthodoxus unquam scripsit aut dixit istud symbolum esse conflatum ab aliquo Romano Episcopo aut ejus Clero? Cur istud hesterno die dixit solus Gerardus Joannes Vossius? Quia est hesternum, non Calvini, qui ita nugari non fuit ausus, sed quorundam Calvinistarum somnium. Quia adducta Vossii argumenta sunt frivola.

CAPUT XIV.

Melius est simpliciter credere, quàm semper quærere.

Hæc regula à Christo, ut probabitur instituta, nullas habet apud nos quæstiones, nisi quas hæreses inferunt, & quæ hæreticos faciunt. Cæterùm manente formâ ejus in ordine suo, quantumlibet quæras & tractes, & omnem libidinem curiositatis effundas, si quid tibi videtur vel ambiguitate pendere, vel obscuritate obumbrari, est utique frater aliqui doctor gratiâ scientiæ donatus: Est aliqui inter exercitatos conversatus; aliqui tecum curiosus, tecum tamen quærens. Noviſſimè ignorare melius est, ne quòd non debeas noris, quia quòd debeas nosti. Fides, *inquit*, tua te salvum fecit: *Non exercitatio Scripturarum. Fides in regula posita est: Habes legem, & salutem de observatione legis; exercitatio autem in curiositate consistit, habens gloriam solam de peritiæ studio. Cedat curiositas fidei, cedat gloria saluti. Certè aut non obstrepant, aut quiescant adversùs regulam: Nihil ultrà scire, omnia scire est. Ut non inimici essent veritatis hæretici, ut de refugiendis eis non præmoneremur; quale est conferre cum hominibus, qui & ipsi adhuc se quærere profiteam-*

fiteantur? Si enim adhuc verè quærunt, nihil adhuc certi repererunt: Et ideò quæcumque videntur interim tenere, dubitationem suam ostendunt quamdiu quærunt. Itaque tu perindè quæris, spectans ad eos qui & ipsi quærunt, dubius à dubiis, incertus ab incertis, cœcus à cœcis in foveam deducaris necesse est. Sed quum decipiendi gratiâ prætendunt se adhuc quærere, ut nobis per sollicitudinis injectionem Tractatus suos insinuent, denique ubi adierint ad nos, statim, quæ dicebant quærenda esse, defendunt: Jam illos sic debemus refutare, ut sciant nos non Christo, sed sibi negatores esse. Cùm enim quærunt adhuc, nondum tenent: Cùm autem non tenent, nondum crediderunt. Cùm autem nondum crediderunt, non sunt Christiani. At cùm tenent quidem & credunt, quærendum tamen dicunt ut defendant, antequam defendant, negant quod credunt; confitentes se nondum credidisse, dum quærunt. Qui ergò nec sibi sunt Christiani, quantò magis nobis? Qui per fallaciam veniunt, qualem fidem disputant? Cui veritati patrocinantur, qui eam à mendacio inducunt?

SCHOLION.

Hæc Regula à Christo instituta.

DOctor affirmat Apostolicum symbolum esse non tantummodò institutum ab Apostolis, sed & ab ipso Christo Domino. Persistit affirmare, quod istam regulam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus acceperit à Deo. Omnes enim ejus articuli sunt à Christo Domino prædicati, ac prædicari jussi, sed per Apostolos redacti in formulam. Haud dubiè ex Domini mandato: Et ex Charismate. Quod Dominus aliter orationem nostram, aliter symbolum instituerit, altè clamant & testantur eorum perpetui tituli: *Oratio Dominica, Symbolum Apostolicum.* Dominus utrique materiam præ-

fixit, at soli orationi & formam. Doctor agit adversùm Gnosticos, garrientes alia Dominum docuisse, alia Apostolos. Ab his Deum Creatorem, aliaque Judaïca esse regulæ intrusa. Hinc ille asseverat omnem regulam esse institutam à Christo. Et spondet probare. Et adjungit: *Nullas habet quæstiones, nisi quas hæreses inferunt, & quæ hæreticos faciunt.* Confirmat suum in libro de velandis virginibus assertum: *Regula Fidei una omninò est, sola immobilis, & irreformabilis.* Hinc omnis circa ipsam dubitatio est hæresis, & facit hæreticos.

Hinc item hæreticos ex symbolo revincere est perpetua Orthodoxæ Ecclesiæ consuetudo. Ita noster Doctor in adducto de velandis virginibus libro conatur demonstrare, quod loquens in Montano Paracletus non regulam alteraret, sed solam melioraret disciplinam, ideoque foret sanctus, non Pythonicus. Ex ipso revincit Praxeam in singulari adversùs ipsum libro, & in præsenti libro omnes generatim hæreticos, præsertim Gnosticos. Quod ipsum in variis locis præstat sanctus Irenæus. Ex eodem Novatianum revincit in litteris ad Numidiæ Synodum, ac in litteris ad Magnum sanctus Cyprianus. Ipse Novatianus ex eadem veritatis regula, ac Dei authoritate evertit Sabellium. Et adversùs hæresiarcham Jovinianum scripsit ad Siricium Pontificem Mediolanensis Provinciæ Synodus: *Credatur Symbolo Apostolorum, quod Romana Ecclesia intemeratum semper custodit & servat.* Rectè dicit: *Intemeratum.* Quia nempè ad istud usque tempus Romana Ecclesia nullum istius symboli additamentum admisit, nullam avitæ formulæ varietatem. Istam epistolam aliqui non Ambrosianæ Synodi ad Siricium existimant, sed hujus ad illam. Est digna quæstio. Non facit ad rem præsentem. Hæresiarcham item Nestorium ad Nicenum, seu Constantinopolitanum symbolum provocarunt sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus, Joannes Cassianus, & Ecclesiæ Constantinopolitanæ Clerici. Horum contestatorius libellus exstat in prima parte Ephesini Concilii. Hæresiarcham Eutychetem in Apostolicum impingere symbolum, ursit in variis locis sanctus Leo Pontifex, nominatim in dogmatica epistola ad Synodum Chalcedonensem. Et in hac ipsa Synodo ipsum, quòd ad solum Nicenum provocaret, atque ita Constantinopolitani symboli additamenta sperneret, convicit, ac ideò ad damnationem postulavit Diogenes Cyzicenus Episcopus, Hellesponti Metropolita. Beatus ac Etherius etiam Elipandum Toleti Archi-Episcopum provocarunt ad symbolum Apostolicum. Plura sunt istiusmodi exempla. Porrò & Nicenum & Constantinopolitanum habent radicem, ac vigorem ex symbolo Apostolico. Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus in sexta catecheſi affir-

firmat symbolum esse totius sacri textus compendium, atque adjungit: *Habete hanc doctrinam tamquam viaticum omni tempore vitæ. Et præter hanc susceipi aliam non decet. Nec si nos ipsi mutati contrarium his, quæ docemus nunc, adstruamus. Neque si Angelus contrarius, in lucis Angelum transmutatus, seducere te voluerit.* Erat tunc non dumtaxat futuræ, sed & præsentis vitæ viaticum. Nam sine ipso nullus, cum ipso quivis peregrinus fidelis apud quemvis ubicumque fidelem inveniebat fraternum hospitium. Ipso nihil esse fortiùs, & omnium Patrum, seu sacrorum Authorum Scripta illi servire, suprà audivimus à Facundo Episcopo Hermianensi. Et hoc altissimè clamat ipsum Regulæ nomen. Etenim ex regula omnes agere, ac judicare debent, nemo possit extra salire, aut de ipsa judicare. Hinc ipsam noster Doctor optimè opponit Gnosticæ blasphemiæ, atque superbiæ. Nam quisquis extra, aut supra Demiurgum quærit alium Deum, manifestè salit ultra fossam, ultra regulam.

Cæterùm manente formâ ejus, &c.

Doctor denuò fatetur Theologicas curiositates seu quæstiones non esse damnandas, dummodò fiant manente formâ regulæ. Dummodò fiant ad regulæ elucidationem. Hinc adjungit: *Si quid tibi videtur vel ambiguitate pendere, vel obscuritate obumbrari.* Utique circa intellectum regulæ. Et denuò adjungit: *Et omnem libidinem curiositatis effundas.* Affirmat in his etiam quæstionibus servandam parœmiam: *Ne quid nimis. Modus optimus.* Omnem excessum esse curiositatis libidinem. Quod ipsum scribit sanctus Irenæus. Et addit istiusmodi quæstiones esse has: *Quid Dominus Deus egerit ante creationem mundi? Quo modo Deus Pater genuerit suum Filium?* Eas esse affirmat aurium pruritum, ex quo de Gnosticis, & cunctis hæreticis scribit sanctus Paulus: *Ad fabulas autem convertentur.* Et de Paulino Edessenæ Ecclesiæ Presbytero, ac sancti Ephrem Syri discipulo scribit in illustrium virorum catalogo Gennadius Massilienſis: *Paulinus Presbyter, discipulus beati Ephrem Diaconi, homo acris valdè ingenii, & in Divinis doctus scripturis, sed vivente Magistro clarus in Doctoribus Ecclesiasticis fuit. Et maximè ex tempore declamator. Post illius autem obitum, amore Primatus & nominis, separans se ab Ecclesia, scripsit contraria Fidei multa. Huic obiturus beatus Ephrem adstanti sibi dixisse fertur: Vide Pauline, ne te submittas cogitationibus tuis, & eleveris. Sed cum te ad purum comprehendisse putaveris Deum, crede nec intellexisse. Præsenserat enim illum ex studiis vel sermonibus nova investigare, & in immensum intellectum hæreseon tendere. Unde eum frequenter Bardesanem novellum vocabat.* Eâdem formâ adstantem discipulum Berengarium admonuit moriens sanctus Fulbertus Episcopus Carnu-

Lib. 2. c. 47. 48. & 49.

Carnutensis. Ex simili aurium, imò intellectus libidinoso pruritu in fabulas fuisse lapsos Sabellium, Origenem, Arium, Apollinarium, Ætium, Eunomium, Pelagium, Nestorium, alioſque plurimos, est suo loco demonstratum. Nescio quem Simonem, Parisiensis Scholæ Magistrum, ob nimiam circa istiusmodi quæstiones libidinem ac fiduciam fuisse subitâ fatuitate, ac amentiâ percussum à Divina Justitia, refert Matthæus Parisiensis.

Est aliquis frater Doctor, &c.

Septimius distinguit duplicem Doctoratum, duplices Ecclesiæ Doctores. Alium gratiâ scientiæ donatum, seu creatum ex Charismate; alium factum ex conversatione inter exercitatos, ex humano labore, ac studio. Quod Doctoratus fuerit inter primitivæ Ecclesiæ Charismata, disertè affirmat sanctus Paulus in Epistola ad Ephesios. Inter eadem in prima ad Corinthios epistola numerat donum scientiæ. Et Christus Dominus suis discipulis aperuit sensum, ut Scripturas intelligerent. Nempè Apostolatus requirit, ac includit Pastoratum, prophetiam, curationum gratiam, donum linguarum, Charismata omnia, ideoque & Doctoratum. Ita affirmant in quinto suorum operum to-
Fol. 679. 680. mo sanctus Joannes Chrysostomus, in libro de Pelagii apud Diospolitanam Synodum Gestis sanctus Augustinus, ac in commentariis su-
Cap. 14. per primam ad Corinthios epistolam Hilarus Romanæ Ecclesiæ Dia-
Cap. 14. conus. In ista epistola scribit sanctus Paulus: *Scientia destruetur.* Affirmat etiam scientiæ, seu Doctoratûs Charisma non fore in Ecclesia perpetuum, ideoque ipsam solâ fide, Spe & Charitate contentam fore suo tempore redigendam ad solos ex studiosa inter exercitatos conversatione Doctores. Et istam formam Ecclesia passim habebat Tertulliani tempore. Passim, non ubique. Etenim Tertullianus lucidè hîc affirmat tunc adhuc superfuisse Doctores *donatos gratiâ scientiæ.* Quod ipsum de suo tempore testatur sanctus Irenæus. Sanctus Paulus scribit: *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Et sanctus Irenæus commen-
Lib. 5. cap. 6. tatur: *Perfectos dicit eos, qui perceperunt Spiritum Dei, & omnibus linguis loquuntur per Spiritum Dei, quemadmodum & ipse loquebatur. Quemadmodum & multos audivimus in Ecclesia fratres prophetica habentes Charismata, & per Spiritum universis linguis loquentes, & absconsa hominum in manifestum producentes ad utilitatem, & mysteria Dei enarrantes, quos & spiritales Apostolus vocat.* Laudat Charisma linguarum, prophetiæ, ac discernendorum spirituum. Quod etiam precum, curationum, & suscitandorum
Lib. 2. c 56. 59. mortuorum Charismata suo adhuc tempore persisterent, testatur in alio loco. Haud dubiè persistebant etiam scientia, & Doctoratus.

Pro-

Proindè ista Charismata non unico ictu, sed paulatim deseruerunt Ecclesiam. Et hinc Tertullianus in præsenti loco mandat dubias fidelium circa regulam, aut aliud quodvis Dogma quæstiones & curiositates non ad Gnosticos, aut alios quosvis hæreticos, sed ad Ecclesiæ orthodoxos Doctores esse referendas. Præsertim ad Doctores *donatos gratia scientiæ.*

Rationem dat in priori ad Corinthios epistola sanctus Paulus: *Tentatio vos non apprehendat, nisi humana.* Et inter humanas tentationes in epistola ad Philippenses numerat etiam hanc: *Quicumque perfecti sumus, hoc sentiamus. Et si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus revelabit.* Utique per Charisma intellectus, aperti sensûs, & scientiæ. Et quia istud Charisma ad quosdam hinc indè Doctores erat contractum, cunctas quæstiones & curiositates ad ipsos præsertim referri mandat Septimius. Et confirmat in libris de Baptismo contra Donatistas sanctus Augustinus: *Quibus autem Deus revelat, nisi ambulantibus in via pacis, & in nullam præcisionem deviantibus?* Disertè affirmat omnes fidelium ambiguitates, quæstiones, & curiositates, quas & ipse numerat inter humanas tentationes, non ad hæreticos, aut schismaticos, sed referendas esse ad pacificos & probatos in Ecclesia Doctores.

Cap. 10.

Lib. 2. cap. 5.

Novissimè ignorare melius est, &c.

Doctor pergit asserere, ac demonstrare, quòd præfatæ, licèt salvâ regulâ fiant, quæstiones sint quandoque curiositatis libidines, passim inutiles, aliquando etiam perniciosæ. Quia nempè *qui quod debeas nosti* per fidem, per eas *quod non debeas nôris.* Hoc est, accipias occasionem scandali, & à Divina justitia labi permittaris in errorem. Rationem dat in libris de Baptismo sanctus Augustinus: *Ideò plerumque doctioribus minùs aliquid revelatur, ut eorum patiens & humilis charitas, in qua fructus major est, comprobetur, vel quomodo teneant unitatem, cum in rebus obscurioribus diversa sentiunt, vel quomodo accipiant veritatem, cum contra id, quod sentiebant, declaratum esse cognoscunt.* Non tantummodò prophanus Donatus, sed etiam sanctus Cyprianus per Theologicæ *curiositatis libidinem* novit quod non debuit. Etiam sanctus Firmilianus Cappadocum Metropolita, ac Primas Ponticorum. Et licèt hi nec Firmilianistas, nec Cyprianistas fecerint, infœliciter tamen cespitarunt. Quin & Firmilianus Catholicæ Commnnionis fossam aliquanto tempore transiliit. Expertus est, ac demonstravit istas curiositates esse periculosas & noxias. Satiùs illa ignorasset.

Fides tua te salvum fecit, non exercitatio Scripturarum.

Doctor exponit sua superiora verba: *Inter exercitatos conversatus.* Affirmat per ea intelligi exercitationem, inquisitionem, & curiositatem in intelligendis sacris litteris. Harum intellectus est unicum Christiani Doctoris officium, ideoque sacræ Theologiæ alias intrudere quæstiones est vino aquam admiscere. Et Doctor adjungit istam exercitationem, licèt sobriam & suis limitibus contentam, tamen non esse necessariam ad salutem solam, simplicem fidem sufficere. Quod ipsum clamat omne Evangelium. Et omnes Patres. Insignis in carmine de sua vita est locus sancti Gregorii Nazianzeni: *Nam sermo fidei simplicis tibi sufficit, cum qua salutem magna pars hominum capit. In eruditos nam fides solùm viros si caderet, esset nil Deo dives minùs.* Et in libro contra Manichæam fundamenti epistolam sanctus Augustinus affirmat sinceriſſimæ sapientiæ cognitionem esse rariſſimum paucis in Ecclesia spiritualibus impertiri à Domino Deo consuetum donum, atque ad-
Cap. 4. jungit: *Cæteram turbam non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas tutiſſimam facit.* Et in decimo de sanctiſſima Trinitate libro sanctus Hi-
Col. 231. larius Episcopus Pictavienſis: *In simplicitate fides est, in fide justitia, in confessione pietas. Non per difficiles nos Deus ad beatam vitam quæstiones vocat, nec multiplici eloquentiæ facundiæ genere sollicitat. In absoluto nobis, & facili est æternitas.* JESVM *suscitatum à mortuis per Deum credere, & ipsum esse Dominum confiteri.* Per istud absolutum & facile palàm intelligit Apostolicum symbolum.

Quæstio est, An Septimius istam veritatem rectè probet ex adductis Domini apud sanctum Matthæum verbis? An istic Dominus
Cap. 9. laudet, ac præcipiat fidem Theologicam? Respondeo negativè. Etenim & ista, & alia similia verba Dominus ad sanatos à se infirmos dixit, ac de ipsis scribit in libro contra Luciferianos sanctus Hierony-
Cap. 6. mus: *Neque enim Centurio, aut illa muliercula, quæ per duodecim annos fluxu sanguinis tabescebat, in Trinitatis Sacramenta crediderant, quæ post Resurrectionem Christi Apostolis manifestata sunt, ut meritò fides horum, quæ in mysterio est, laudaretur, sed simplicitas mentis, & devota Deo suo anima approbata est. Dicebat enim illa mulier in corde suo.* Si tetigero vestimentum ejus tantùm, salva fiam. *Hæc est fides, quam rarò inveniri Dominus pronuntiavit. Hæc est fides, quæ etiam apud eos, qui benè credunt, difficilè perfecta invenitur.* Fiat tibi, *inquit Deus*, secundùm fidem tuam. *Hanc ego vocem audire nolo. Si enim secundùm fidem meam fiat mihi, peribo. Et certè credo in Deum Patrem, credo in Deum Filium, credo in Deum Spiritum sanctum, credo in unum Deum, & tamen secundùm meam fidem nolo mihi fieri. Sæpè quippe venit inimicus homo,*

&

& inter Dominicam messem Zizania interserit. Neque hoc dico, quod majus quiddam sit, quàm Sacramenti fides, quàm puritas animæ, sed indubitata ad Deum fides arduè reperitur. Verbi gratiâ dictum sit, ut quod volumus perspicuum fiat, ad orationem assisto: Non orarem, si non crederem. Sed si verè crederem, illud cor, quo Deus videtur, mundarem, manibus tunderem pectus, genas lachrymis rigarem, corpore inhorrescerem, ore pallerem, jacerem ad Domini mei pedes, eosq; fletu perfunderem, crine tergerem, hærerem certè trunco Crucis, nec priùs omitterem quàm misericordiam impetrarem. Nunc verò crebrimè in oratione mea aut per porticus deambulo, aut de fœnore computo, aut abductus turpi cogitatione, etiam quæ dictu erubescenda sunt gero. Ubi es fides? Siccine putamus orasse Jonam? Sic tres pueros? Sic Danielem inter leones? Sic certè latronem in Cruce? Et hæc ego exempli causâ ad intelligentiam sensus protuli. Cæterùm conveniat unusquisque cor suum, & in omni vita inveniet, quam rarum sit fidelem animam inveniri, ut nihil ob gloriæ cupiditatem, nihil ob rumusculos hominum faciat. Eadem de re scribit in præfatione ad secundum librum commentariorum super epistolam ad Galatas: *Romanæ plebis laudatur fides. Non quòd aliam habeant Romani fidem, nisi hanc quam omnes Christi Ecclesiæ, sed quod devotio in eis major sit, & simplicitas ad credendum.* Et Evangelium, & sanctus Paulus, & omnes sacri Scriptores prædicant duplicem fidem. Aliam quâ credimus in Dominum Deum, & revelatas ab ipso veritates. Ex hâc fide justus vivit, ipsa in nobis per charitatem operatur seu efficitur, per ipsam facimus bona opera & justificamur, ipsa manet cum spe & charitate, numquam destruetur in hoc mundo, invenietur etiam dum Filius hominis venerit judicare vivos & mortuos. Alia est fides, de qua prior ad Corinthios epistola: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.* Cap. 13. Apostolus respicit ad Domini verba, quæ firmæ fidei promiserunt translationem montium. Et ex qua sanctus Gregorius Thaumaturgus, & alii quidam sancti ipsos transtulerunt. Prior fides est gratum faciens Theologica virtus; posterior est gratis datum Charisma. Disertè id docet in iisdem litteris Apostolus: *Alii datur fides in eodem Spiritu.* Ita sanctus Barnabas, sanctus Stephanus, & quidam alii dicuntur fuisse pleni fide & Spiritu sancto. Notanda sunt Apostoli verba: *Omnem fidem.* Est locutio similis huic in epistola sancti Jacobi: *Omne gaudium existimate.* Cap. 1. Hoc est, plenum gaudium, plenam fidem. Proindè hæc fides est potiùs in voluntate, quàm in intellectu: Est firma, ac plena in Dominum Deum fiducia, quâ cuncta nostra ab ipso postulata non hæsitamus adimplenda. De ea dixit Dominus apud sanctum Marcum: *Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.* Cap. 9. Et infirmi juvenis parens rectè respondit: *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam.* Sentiebat

bat enim sibi necdum esse istam plenam fiduciam, de qua Dominus
Cap. 11. apud eundem Evangelistam: *Qui non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit fiat, fiet ei.* Et iterùm: *Omnia, quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis.* Et nequaquam hæc fiducialis, & gratis data, sed sola Theologica, & gratum faciens fides est ad justitiam, ac salutem necessaria. Quare Dominicis verbis Tertullianus non est usus ad litteram. Est mos Africanus. Porrò in laudatis locis sanctus Hieronymus quædam admiscet spectantia potiùs ad Theologicæ fidei perfectionem, quàm ad gratis datum Charisma. Est cum discretionis sale legendus. Istud Charisma suo loco elucidabitur.

Fides in Regula posita est.

Hodierna multorum quæstio est, Quorum articulorum expressa fides sit necessaria ad justitiam, ac salutem? Doctor nervoso compendio respondet esse necessariam fidem in regula positam: Omnes, & singulos articulos Symboli Apostolici. Hos enim omnes, tamquam
Cap. 13. substantiales regulæ partes, enumerat in hoc libro, in libro de ve-
Cap. 1. landis virginibus, ac in libro contra Praxeam. Et in libro de Specta-
Cap. 2. culis scribit: *Aquam ingressi Christianam fidem in legis suæ verba profitemur.*
Cap 4. Hoc est, memoriter reddimus formulam Apostolici Symboli, singulos ejus articulos, singula verba. Affirmat neminem posse aliter baptizari. Est perpetua,& constantissima totius sub cœlo Ecclesiæ consuetudo atque doctrina. Patentissimè lucet ex Apostolico Canone, qui neminem baptizari permisit, nisi post fide ac memoriâ perceptum istud symbolum: Et omne sine illo datum Baptisma habuit pro simplici ac informi. Ipsum cum suis additamentis tradi postmodò jussit Nicena Synodus. Verùm uti quædam addiderat, ita & quædam detraxerat: Nempè articulos de sancta Ecclesia, de remissione peccatorum, ac de carnis Resurrectione. Hinc omnes, quæ solæ suis Catechumenis illud tradere fuerant jussæ, Orientales Ecclesiæ ipsos mox suppleverunt: Et ista supplementa postmodò discussit Constantinopolitana Synodus, ex ipsis meliora elegit, ac inseruit suo symbolo. Et ipsum integrum tradi jussit cunctis baptizandis. Quod baptizandi non dumtaxat de Divinæ Majestatis Essentia, nec dumtaxat de Dominica Incarnatione, sed etiam articulos de sancta Ecclesia, de remissione peccatorum, ac de vita æterna interrogarentur
Ep. 70. olim, ac responderent, affirmat etiam in litteris ad Numidiæ Syno-
Ep. 76. dum, ac in litteris ad Magnum sanctus Cyprianus. Et ista erant necessaria ad Sacramenti effectum dispositio. Necessarium salutis medium.

In-

Insigniter hoc docet in suarum Catecheseon præfatione sanctus Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus: *Accipe hanc admonitionem, ut ea quæ in Catechesibus traduntur, sic discas, quò possis ea in perpetuum custodire. Non existimes institutiones istas esse similes homeliis. Quamvis & illæ bonæ sint, & fide dignæ. Si quid in illis hodie neglexerimus, cras discere poterimus. Hæc verò, quæ de Lavacro Regenerationis per ordinem tradimus documenta, si hodiè neglexeris, quando tandem corrigentur? Existima tempus id esse plantationis arborum: Quo nisi fodiamus & inseramus, quando tandem poterit rectiùs plantari, quod semel & malè plantatum est? Ædificium quoddam esse intelligas Catechesin: Ac nisi ordine vinculis constringamus structuram, debile fiet ædificium. Sed & operæ pretium est, lapidem lapidi apponi, & angulum angulo conjungi, atque superfluis abscissis perfectas ædes efficere. Ad eundem modum afferimus tibi tamquam lapides cognitionis. Audire oportet de Deo vivente, audire opus est de Christo, audire necesse est de Resurrectione, & alia permulta ex ordine dicenda sunt, quæ nunc tantùm summatim recensentur, deinceps verò satis suo ordine explicabuntur. Si vel unum ex his non perceperis, etiamsi primorum, aut secundorum memineris, ædificator quidem benè ædificat, tu verò fluxum & debile habebis ædificium.* Palàm affirmat omnes & singulos Symboli articulos esse scitu necessarios, & sine vel unius peritia esse caducum Baptismi ædificium. Ædificium, in quo lapis non cohæret lapidi, ideoque non possit non esse ruinosum. Affirmat esse simplex ac informe Sacramentum.

Magno testimonio atque exemplo hæc confirmat in spirituali Prato sanctus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus: *Interrogatus est aliquando sanctus Athanasius, postquam Alexandriæ Episcopus constitutus fuit, an posset quispiam sine Fide baptizari secundùm ritum & prædicationem Christianorum? Quid de illo sentiendum sit? Aut quomodo suscipiat illum Deus? Et respondit dicens: Audivi aliquando à senioribus nostris, quòd Beato Petro Episcopo & Martyri, cùm facta esset mortalitas, & plerique ad Baptisma mortis timore confugerent, apparuerit Angelus humanâ specie, dicens: Quamdiu huc mittitis marsupia ista, signata quidem, inania autem prorsùs, & vacua, & nihil intùs habentia?* Imminens mors multos non permiserat plenè catechizari: Nec doceri omne Symbolum. Et sanctus Patriarcha Petrus ex paterna commiseratione permiserat baptizari. Et hos omnes esse signata quidem, verùm vacua marsupia, seu datum illis Lavacrum, licèt validum, esse tamen informe, edixit cœlestis Angelus. Quod ipsum confirmat in libro de Fide & operibus sanctus Augustinus. Etenim quibusdam dicentibus, *Priùs baptizetur, deindè doceatur quid ad bonam vitam moresq; pertineat*, respondet: *Fit hoc ubi quemquam fortè dies urget extremus, ut ad verba paucissima, quibus tamen omnia continentur, credat, Sacramentumq; percipiat, ut si ex hac vita migraverit, liberatus exeat à reatu omnium peccatorum.* C. 198. Cap. 6.

Pauciſſima iſta verba ſunt omninò Apoſtolicum Symbolum. Et extremis etiam Clinicis debent ſic tradi ut comprehendant omnia: Omnes articulos. Nullus hic locus eſt diſpenſationi aut moderationi. Eſt neceſſitas medii. Sancto Auguſtino conſonat in epiſtola ad Magnum ſanctus Cyprianus, affirmans Clinicos, licèt dumtaxat adſpergantur aut perfundantur, & veraciter & fructuosè baptizari, dummodò tamen *totâ & plenâ Fide* ſumatur Sacramentum. Repetitis aliquoties verbis iſtius Baptiſmi fructum fundat in plena Fide. Utique omnium articulorum. Etiam neſcio quem medicum Dioſcorum, *qui Symbolum non tenuerat, aut fortaſſe tenere recuſaverat, & ſe non potuiſſe excuſaverat*, atque ita fuerat baptizatus, fuiſſe repentina cœcitate & omnium membrorum paralyſi percuſſum ab irato Domino Deo, teſtatur ſan-
Ep. 67. ctus Auguſtinus. Etenim hic non ſufficit: *Numeros memini; ſi verba tenerem.* Omnem Symboli formulam & conſequentiam oportet à nobis teneri memoriâ tenaciſſimâ ac promptiſſimâ. Nec aliter quis unquam potuit aut poterit baptizari. *Hæc verba, quæ pauca numero, ſed magna ſunt pondere, ex more omnium Eccleſiarum baptizandis intimantur.* Ita Auguſtinus in libro de Geſtis Pelagii in Synodo Dioſpolitana. Quòd ip-
Cap. 2. ſum affirmat in pluribus aliis locis.

Quam doctrinam conſtanter tenuerunt etiam media Chriſti Domini ſæcula. Etenim ad ſancti Apoſtoli noſtri Bonifacii, quoſdam à ſacrilegis Francorum Epiſcopis eſſe ſine Symboli interrogatione baptizatos referentis, ac circa iſtius Baptiſmatis valorem hæſitantis,
Epiſt 9. quæſtionem reſpondit ſanctus Papa Gregorius ſecundus: *In his tua*
cap. 8. *Dilectio teneat antiquum morem Eccleſiæ. Quia quiſquis in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs ſancti baptizatus eſt, rebaptizari eum minimè licet. Doctrinam verò ſpiritualem talibus ut ſtudioſiùs impertias, demandamus.* Iſtorum Epiſcopo-
Ep. 11. rum ſacrilegum facinus elucidat in ſuis ad eundem Apoſtolum litteris ſanctus Papa Zacharias: *Sed nec ipſa verba ſolemnia, quæ debet unuſquiſque Catechumenus, ſi talis ætatis eſt, ut jam intellectum habeat, ſenſu cordis ſui percipere ac intelligere, nec docent, nec quærunt ab eis, quos baptizare debent.* Bonifacius iſtud Baptiſma fuit adeò averſatus, ut hæſitaret de ipſo exufflando. At eſſe firmum, ſimplex tamen, reſpondit uterque Pontifex. Et hinc lapſam apud nos Chriſtianitatem reparans Carolus Magnus, per ſua Capitularia ſeriò injunxit omnibus Epiſcopis ac Presbyteris, ut omnes & ſingulos Apoſtolici Symboli articulos ubique
Lib. 1. c. prædicarent ac docerent. Et Francofordienſis Synodus ſtatuit: *Sym-*
82. *bolum Fidei omnibus prædicetur ac tradatur.* Et Eorojulienſis, ſub Adriani
Cap. 33. primi Papatu celebrata, Synodus habet: *Symbolum & Orationem Dominicam omnis Chriſtianus memoriter ſciat. Omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio,*

ditio, masculi, fœminæ, juvenes, senes, servi, liberi, pueri, conjugati, innuptæ puellæ. Quia sine hac benedictione nullus poterit in Cælorum Regno percipere portionem. Et in suo Capitulari statuit sanctus Theodulphus Episcopus Aurelianensis: *Commonendi sunt Fideles, ut generaliter omnes, à minimo usque ad maximum, Orationem Dominicam & Symbolum discant. Et dicendum eis, quòd in his duabus sententiis omne Fidei Christianæ fundamentum incumbit. Et nisi quis has duas sententias & memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione sapissimè frequentarit, Catholicus esse non poterit.* Cap. 22. Addit sine his neminem, qui quidem per ætatem possit loqui, posse baptizari aut confirmari.

Regino Abbas Prumiensis suo Capitulari inseruit hunc Canonem Rhemensis Concilii: *Ut omnis Presbyter omnibus Parochianis suis Symbolum & orationem Dominicam insinuet. Et cum ad Confessionem tempore Quadragesimali veniunt, hæc ab unoquoque memoriter sibi decantari faciat, nec ante sanctam Communionem alicui tradat, nisi hæc ex corde pronuntiare noverit. Siquidem sine horum scientia nullus salvus esse poterit. Nullus autem de stoliditate sensûs, vel tenuitate ingenii causetur. Quia hæc tam parva sunt, ut nemo tam hebes & barbarus sit, qui hoc discere, & verbis communibus pronuntiare non possit.* Lib. 1. cap. 272. Et Anglicanæ Ecclesiæ sub Edgaro Rege Canones statuunt: *Quisque discat*, Pater noster & Credo, *priusquam in consecrato sepeliatur cœmiterio, vel idoneus censeatur Eucharistiæ percipiendæ. Propterea non est Christiano dignus nomine, qui hæc noluerit edisce re.* Cap. 22. Adjungit eum, qui hæc ignoraverit, non admitti ad Patrini officium. Istud ipsum habet lex Canuti Regis: *Et quidem qui hæc condiscere noluerit, nec ullam morte deletus cum Christianis capiet tranquillæ quietis partem, nec vivus & superstes ad Eucharistiam admittetur, nec ipso denique viri Christiani nomine dignus putabitur.* Cap. 22. Et Symboli & Dominicæ Orationis necessitatem exaggerat etiam in animæ Gemma Honorius Augustodunensis, atque adjungit: *Quæ duo omnes Christiani scire debent, aut Patriâ aut Latinâ linguâ. Quia qui hoc ignorat, adhuc Christianus non esse convincitur.* Quod ob ignoratos Fidei articulos plurimi pereant, edixit in sua Albigensi Synodo etiam Zoënus Avenionensis Episcopus, ac Innocentii quarti per Galliam Legatus, atque adjunxit: *Pueri à Septennio & suprà ad Ecclesiam à Parentibus adducantur diebus Dominicis & Festivis, ut in Fide Catholica instruantur, atque addiscant*, Credo in Deum, & Pater noster, & *salutationem Beatæ Virginis.* Cap. 6. Exstat Synodus in Spicilegio Domini Lucæ Dacherii.

Notanda sunt Honorii Augustodunensis verba: *Aut Patriâ, aut Latinâ linguâ.* Qui mos etiamnum permanet in quibusdam Galliæ Regionibus. Plures Rusticani Symbolum & orationem Dominicam nôrunt Latinè, non Gallicè. Est pessimus mos, & obnoxius æternæ ruinæ.

ruinæ. Et hinc in suo Capitulari rectè sanxit venerabilis Aytho Epis-
Cap. 2. copus Basileensis: *Jubendum, ut Oratio Dominica, in qua omnia necessaria humanæ vitæ comprehenduntur, & Symbolum Apostolorum, in quo Fides Catholica ex integro comprehenditur, ab omnibus discatur tam Latinè quàm Barbaricè. Ut quod ore profitentur, corde credant & intelligant.* Dominus Lucas Dacherius voci, *Barbaricè*, dedit hoc marginale Scholion: *Germanicè seu Francicè.* Nativa enim Francorum lingua est Theotisca, seu Germanica. Et sanctus Cudbertus, qui sub sancti Zachariæ Papatu rexit Cantuariensem Ecclesiam, statuit in sua totius Angliæ Synodo: *Dominicam Orationem & Symbolum Presbyteri Anglicè discant & doceant.* Exstat Synodus apud Guilielmum Malmesberiensis Monasterii Bibliothecarium in primo libro
Fol. 197 de Gestis Pontificum Anglorum. Requisivit solam Anglicanam linguam, non Latinam. Et rectè. Est Decretum omnibus Gentibus necessarium.

Quædam videntur obsistere. Etenim quod Reginæ Candacis Eunucho Philippus Diaconus, & pluribus millibus à se in die Pentecostes baptizatis sanctus Petrus Apostolus non plenum Symbolum, sed unicum Dominicæ œconomiæ articulum tradiderint, disertè affirmat
Lib 4. cap 40. sanctus Irenæus. Quod ipsum de Philippo Diacono asseruerunt & alii apud sanctum Augustinum de Fide & operibus. Et istud ipsum docet in decima nona homilia super Apostolicos Actus sanctus Joannes Chrysostomus. Et de Clinicis sanxit Synodus Laodicensis: *Oportet eos,*
Can. 47. *qui in morbo Baptismum accipiunt, deindè resurgunt, Fidem edisce re, & nôsse quod Divino munere digni habiti sunt.* Gentianus Hervetus transtulit: *Fidei Symbolum edoceantur.* Synodus omninò agit de fructuoso Baptismate, atque ita supponit ipsum in isto casu posse obtineri sine Symboli notitia. Præterea, naturaliter mutos & surdos Ecclesia semper baptizavit: Et credidit fructuosè baptizari. Eisdem enim impartit Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, ac Ecclesiasticam sepulturam. At verò isti non possunt nôsse aut doceri Symbolum.

Ad primum responsurus in laudato libro sanctus Augustinus præmittit etiam varios, quos Apostoli omninò servandos sanxerunt, adeoque & à Philippo Diacono fuisse servatos non est dubitandum, ritus
Cap. 9. non esse memoratos à sancto Luca, atque adjungit: *Si autem Scriptura tacuit, atque intelligenda admisit cætera, quæ cum illo Spadone baptizando Philippus egit, atque in eo quod ait,* Baptizavit eum Philippus, *intelligi voluit impleta omnia, quæ licet taceantur in Scripturis gratiâ brevitatis, tamen serie traditionis scimus implenda; pari modo etiam in eo, quod scriptum est Philippum evangelizasse Spadoni Dominum, nullo modo dubitandum est, & illa in Catechismo dicta*

esse,

esse, quæ ad vitam moresque pertinent. Hoc est enim evangelizare Christum: Non tantùm dicere quæ sunt credenda de Christo, sed etiam quæ observanda ei, qui accedit ad compagem Corporis Christi. Imò verò cuncta dicere, quæ sunt credenda de Christo: Non solùm cujus sit Filius, undè secundùm Divinitatem, undè secundùm Carnem genitus, quæ perpessus. & quare, quæ sit virtus Resurrectionis ejus, quod donum Spiritûs promiserit, dederitq; Fidelibus; sed etiam qualia membra, quibus sit caput, quærat, instituat, diligat, liberet, atque ad æternam vitam honoremq; perducat. Palàm asseverat, quòd Philippus Eunucho tradiderit, ac sibi reddi jusserit plenum Symbolum: Omnes & singulos ejus articulos. Imò non solum Symbolum, sed & cunctos Canones Christianæ vitæ ac disciplinæ. Nec sine fundamento. Etenim istorum omnium traditio comprehenditur in Dominico Præcepto: *Docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis.*

Sanctus Irenæus ingreditur aliam viam. Affirmat Eunuchum à lecto Isaïa Propheta didicisse omnia venturi Mediatoris mysteria, & adjungit: *Philippus facilè suasit ei credere eum esse Christum* JESUM, *qui sub Pontio Pilato crucifixus, & passus quæcumque prædixit Propheta, eumq; esse Filium Dei, qui æternam vitam hominibus dat. Et statim ut baptizavit eum, discessit ab eo. Nihil enim aliud deerat ei, qui à Prophetis fuerat præcatechizatus. Non Deum Patrem, non conversationis dispositionem, sed solum adventum ignorabat Filii Dei. Quem cùm breviter cognovisset, agebat iter gaudens, præco futurus in Æthiopia Christi Adventus. Quapropter non multum laboravit circa eum Philippus, qui erat in timore Dei præaptatus à Prophetis. Propter hoc autem & Apostoli oves colligentes, quæ perierant domûs Israël, de Scripturis alloquentes eos, ostendebant* JESUM *crucifixum hunc esse Christum Filium Dei vivi, & magnam multitudinem suadebant, quæ tamen habebat timorem ad Deum. Et unâ die baptizati sunt hominum tria millia, & quatuor, & quinque.* Plenam Apostolici Symboli fidem ac notitiam esse justitiæ ac salutis necessarium medium docet constantissimè sanctus Irenæus. Verùm addit ejus expositionem Eunucho non fuisse necessariam. Eunuchus enim erat Judæorum proselytus, ideoque omnes circa Divinæ Majestatis Essentiam, mundi creationem, ac promissi Mediatoris œconomiam articulos, necnon & rectæ vitæ regulas ex Lege & Prophetis noverat: Ei nihil deerat, nisi credere & nôsse, quòd JESUS MARIÆ Filius, nuperrimè à Judæis crucifixus, & à Deo Patre resuscitatus à mortuis, esset promissus Mediator. Hoc ipsi persuasit Philippus: Et ita profitentem, *Credo* JESUM *esse Filium Dei*, statim baptizavit. Lib. 4. cap. 40.

Eadem est ratio Judæorum, quorum aliquot millia uno die sanctus Petrus baptizavit. Ipsos aut spiritales, aut certè spiritalibus proximos fuisse, adeoque etiam jam dicta omnia ex Lege & Prophetis novisse,

affirmat in libris de Doctrina Christiana sanctus Augustinus. Et rectè affirmat. Quare illis nihil deerat, nisi credere, quòd Jesus nuperrimè crucifixus esset promissus Messias. Hoc eis Petrus impressit, & ita statim baptizavit. Hinc in epistola ad Hebræos etiam sanctus Paulus Apostolus aliud non studet, quàm istam Fidem persuadere. Quod ipsum & ipse & cuncti Apostoli in cunctis suis ad Judæos & Scriptis & sermonibus studuerunt. Et etiamnum nos hodie omnes aliud non curamus apud reliquias istius populi. Et hic est unicus articulus, per quem in fine salvi fient. Istud ipsum docet sanctus Joannes Chrysostomus. Eadem de causa Philippus baptizatum Eunuchum statim dereliquit. Sine causa id nec ille fecit, nec sanctus Lucas scribendum censuit. Nempè Neophytos non statim dimittit, sed per aliquod tempus detinuit semper apud se Ecclesia. Uti nunc disciplinata Cœnobia suos recenter Professos per aliquod tempus custodiunt in Professario. Est Canon Apostolicus. At verò per Legem & Prophetas præcatechizatus Eunuchus non indigebat istâ custodiâ. Hinc à Philippo fuit statim sibi permissus ac dimissus: Et quidem futurus Christi Domini Præco apud suos Æthiopes.

Eadem de causa scribit de semetipso sanctus Paulus Apostolus in
Cap. 15. priori ad Corinthios epistola: *Plus omnibus laboravi.* Quod nempe non Circumcisionis, sed Gentium esset Apostolus, ideoque suis baptizandis non istud unicum punctum, sed omnes & singulos totius Symboli articulos debuisset persuadere atque imprimere. Ita istud ejus
Lib. 4. cap. 41. verbum exponit sanctus Irenæus. Et rectè. Istud tamen habet & alia fundamenta. Porrò an Eunucho Philippus, ac Judæorum millibus sanctus Petrus non tradiderit, nec sibi reddi jusserit Symboli formulam, est digna quæstio. Ego existimo affirmandum. Et ita suadeor
Cap. 5. ex Apostolica ad Hebræos epistola: *Cùm deberetis magistri esse propter tempus, rursùm indigetis, ut vos doceamini, quæ sint elementa exordii sermonum Dei.* Et iterùm: *Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad*
Cap. 6. *perfectionem feramur, non rursùs jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & Fidei ad Deum, Baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac Resurrectionis mortuorum, & Judicii æterni.* Hæc epistola scripta est ad Fideles Judæos, quorum Primitivi ac Primores erant baptizati à sancto Petro. Et ab aliis Apostolis. Et *elementa exordii sermonum Dei* omninò sunt Apostolicum Symbolum. Hoc item est sermo inchoationis Christi. Et Baptismatum doctrina. Et fundamentum pœnitentiæ. Nam in ipso credimus in Deum, profitemur futurum Christi Domini æternum Judicium, & generalem Carnis resurrectionem. Et notanda sunt verba: *Rursùm indigetis ut vos doceamini.* Edicunt fideles Judæos

dæos istud Symbolum fuisse edoctos: Quod nempe ipsum suis baptizandis sanctus Petrus, ideoque & Philippus, tradidissent, ac sibi jussissent reddi. Et ita in laudato libro de Fide & operibus omninò affirmat sanctus Augustinus. Nec sanctus Irenæus inficiatur. Interim ex his habemus duo. Primò, quòd sanctus etiam Irenæus doceat omnes & singulos Symboli articulos esse necessarium justitiæ ac salutis medium. Deinde, quòd sanctus Paulus in epistola ad Hebræos palam laudet Apostolicum Symbolum, ac affirmet ipsum debere tradi in Baptismo.

Ad secundum Respondeo, Laodicenſem Canonem non velle aliud, quàm quòd de vita periclitantes Clinici non sint cogendi ad Symboli formulam discendam memoriter, & ipsam verbotenùs reddendam. Differri hoc posse in tempus redditæ sanitatis. Loquitur de Clinicis, qualem apud Comanenses fuisse nobilem, ac in bello à barbaris lethaliter læsum juvenem Archiam refert in oratione adversùm illos, qui Baptisma differunt, sanctus Gregorius Nyssenus. Quòd illis, licèt non memorialis, tamen plena totius Symboli notitia sit necessarium medium, jam dixi ex sancto Cypriano ac sancto Augustino. Audiamus hujus alia verba: *Cur non id sequimur, atque auferimus cætera, quæ necesse habemus, etiam cùm ad baptizandum temporis urget angustia, exprimere interrogando, ut baptizatus ad cuncta respondeat, etiamsi ea memoriæ mandare non valuit?* Cap. 9. Disertè affirmat Clinicum esse interrogandum singulos articulos, & oportere ut ipse ad singulos respondeat. Et non excusari, nisi ab illis memoriæ imprimendis. Quare si Clinicus ante perceptos omnes articulos obmutescat inops mentis, atque ita baptizetur, erit marsupium signatum, at vacuum. Rectè de istis Clinicis statuit in suo Capitulari venerabilis Atto Vercellensis Episcopus: *Si imminenti periculo obmutuerint, per Christianissimos testes eorum Fides examinetur, qui illis antequam obmutuerunt, adstitissent. Et si eorum testimoniis digni fuerint inventi, baptizentur.* Cap 18. Si ex tali testimonio doceantur calluisse Symbolum. Scio illum Clinicum Manichæum, quem mutum ac mentis impotem fuisse baptizatum testatur in Confessionum libris sanctus Augustinus, fuisse & justificatum. Ast etiam scio atque addo istud fuisse singulare beneficium, quo Divina Miseratio per Sacramentum operata fuit & ipsius fructum & dispositionem. Eadem extra regulam miseratio fuit operata in istis Mimis, qui in theatro Sacramentum irridentes fuerunt subitò mutati, & fructuosè baptizati. Fuerunt catechizati per Charisma ab ipso Spiritu sancto. Verùm ista miseratio non est facilè præsumenda. Lib 4. cap. 4.

Circa tertium Respondet in suo Capitulari laudatus Atto: *Hi qui*

ab

Cap. 18. *ab infantia muti fuerunt, si aliquibus nutibus aut indiciis Christianos se esse velle, vel Baptismum petere videantur, non est illis vetandum.* Et in animæ Gemma Honorius Augustodunensis: *Parvuli, vel muti, vel surdi, vel fatui per petitionem fidelium catechizantur, baptizantur, & per fidem illorum salvantur.* De infantibus ac fatuis, imò de dumtaxat mutis non est difficultas. Circa surdos & mutos est magna. Quia fides est ex auditu. Rem insignem refert in Chronico Marcellinus Comes, exponens Hunerici Wandalorum in Africa Regis Arianas persecutiones in Catholicos: *Nempè tunc idem Rex Hunericus unius Catholici adolescentis, vitam à nativitate sua sine ullo sermone ducentis, linguam præcepit excîdi, idemque mutus, quòd sine humano auditu Christo credens Fide didicerat, mox præcîsâ sibi linguâ locutus est, gloriamq; Deo in primo vocis suæ exordio dedit.* Post excîsam linguam mox cœpit loqui. Et prima ejus vox fuit invisum Arianis Canticum: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.* Nempè omnem Christianam Fidem sine auditu noverat. Ex Charismate. Simile fatuissimi Morionis Charisma laudat in libris de peccatorum meritis ac remissionibus sanctus Augustinus: *Quidam ita excordes sunt, ut etiam cirrati ad movendum risum exhibeant cordatis delitias fatuitatis, quorum nomen ex Græco derivatum Moriones vulgus appellat. Talium tamen quidam fuit Christianus, ut cùm esset omnium injuriarum suarum mirâ fatuitate patientissimus, injuriam tamen Christi nominis, vel in se ipso religionis, quâ imbutus erat, sic ferre non posset, ut blasphemantes, videlicet cordatos, à quibus hæc, ut provocaretur, audiebat, insectari lapidibus non desisteret, nec in ea causa vel dominis parceret. Tales ergò prædestinari & vocari arbitror, ut quî possunt, intelligant Dei gratiam, & Spiritum qui ubi vult spirat, ob hoc omne ingenii genus in filiis misericordiæ non præterire, itemque omne ingenii genus in gehennæ filiis præterire, ut qui gloriatur, in Domine glorietur.* Existimat istiusmodi miserabiles homines doceri ab unctione. Et est omninò credendum. Nam & nostris diebus novimus à nativitate hominem surdum & mutum, qui omnia Christianitatis Arcana, etiam sacro-sanctæ Eucharistiæ mysterium, optimè noverat. Grande igitur est hoc Tertulliani compendium: *Fides in regula posita est.*

Lib. 1. cap. 22.

Habes legem, & salutem de observatione legis.

Doctor affirmat non solam regulæ notitiam ac fidem sufficere ad justitiam & salutem, sed insuper requiri legem, ac legis per bona opera observantiam. Respicit Domini Verbum: *Docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis.* At verò Dominus mandavit *sobriè, justè, ac piè vivere in hoc sæculo.* Sobriè in semetipsum, justè in proximum, piè in Dominum Deum. Doctor agit in Gnosticos, qui nos Catholicos

licos esse Psychicos seu animales, sese garriebant spiritales, incontaminabiles, ac immaculabiles: Se nullo facinore, aut flagitio posse maculari, ideoque sibi licere omnia. In eosdem agunt sequentia verba: *Exercitatio autem in curiositate consistit, habens gloriam solam de peritia studio. Cedat curiositas fidei, cedat gloria saluti.* Nequaquam damnant Orthodoxa Scripturarum studia. Absit. Damnant sola Gnostica studia, quæ damnat & sanctus Jacobus Apostolus: *Nolite plures Magistri fieri, fratres mei.* Cap. 3. Gnosticorum quippè studia non veritatem diligebant, sed captabant humanam gloriam. Quisque volebat sapere suprà alterum: Etiam suprà Apostolos, imò & suprà Christum Dominum, ac ejus Patrem Demiurgum. Hinc sanctus Jacobus addit eorum sapientiam carere mansuetudine, scatere zelo & contentionibus, esse mendacem adversùs ipsam incommutabilem veritatem, esse *terrenam, animalem, Diabolicam.* Scelerata ista sapientia distinguebat triplex hominum genus, terrenum, animale, spiritale. Huc respicit Apostolus, & affirmat ipsam esse terrenam, animalem, & non spiritalem, sed Diabolicam. Hinc & Tertullianus dicit: *Certè aut non obstrepant, aut quiescant adversùs Regulam.* Est paraphrasis sancti Jacobi Apostoli: *Quòd si zelum amarum habetis, & contentiones in cordibus vestris, nolite gloriari, & mendaces esse adversùs veritatem.* Etenim zelo & contentionibus infectum cor est humana, quæ possit sperare veniam, infirmitas; at verò Gnostica adversùs ipsam incommutabilem veritatem gloriatio, atque mendacium sunt blasphema, & contumax rebellio in Spiritum sanctum. Et certè nostra Fidei & morum regula est ipse Deus. Hinc *nihil ultrà scire est scire omnia.* Et hæc diriguntur in Gnosticos, qui supra Deum Creatorem semper quærebant alium, & alium superiorem.

Ut non inimici essent veritatis hæretici, &c.

Quod Christianæ quæstiones nequeant solvendæ referri ad hæreticos, generatim jam demonstravit Septimius. Nunc addit, quòd singularis insuper ratio vetet istam relationem fieri ad Gnosticos. Et quidem ratio tanta, quæ plenè obtineat, licèt illi, utique per impossibile, non forent hæretici aut veritatis inimici. Audi rationem: *Quale est conferre cum hominibus, qui & ipsi adhuc se quærere profiteantur? Si enim adhuc verè quærunt, nihil adhuc certi repererunt: Et ideò quæcumque videntur interim tenere, dubitationem suam ostendunt, quamdiu quærunt.* At verò uti nudus nequit operire nudum, ita nec incertus docere incertum, nec dubius potest firmare dubium, sed cæcus cùm cæco debet in foveam deviare. Eodem argumento utitur sanctus Irenæus: *Gnostici alienati à veritate, dignè in omni volutantur errore. Fluctuati ab eo, aliter atque* Lib. 3. cap. 4. 1

aliter per tempora de iisdem sentientes, & nunquam scientiam stabilem habentes, Sophistæ verborum magis esse volentes, quàm discipuli veritatis. Non enim sunt fundati suprà unam petram, sed super arenam, habentem in seipsa lapides multos. Propter hoc & multos Deos fingunt. Et quærere quidem semper in excusatione habent. Cæcutiunt enim, invenire verò nunquam possunt. Hinc neque docere. Franciscus Fevardentius pro vocibus, *Supra unam petram*, posuit, *Suprà vivam petram.* Malè. Lucet ex antithesi : *Habentem in seipsa lapides multos.* Est insigne testimonium pro unitate Ecclesiæ.

Sed cùm decipiendi gratiâ prætendunt se adhuc quærere, &c.

Sanctus Irenæus jam statim dixit : *Quærere semper in excusatione habent.* Et hæc brevia verba alibi latiùs exponit : *Valentiniani ad multitudinem propter eos, qui sunt ab Ecclesia, quos communes Ecclesiasticos ipsi dicunt, inferunt sermones, per quos capiunt simpliciores, & illiciunt eos, simulantes nostrum Tractatum, ut sæpiùs audiant. Qui & queruntur de nobis, quod cum similia nobiscum sentiant, sine causa abstineamus nos à communicatione eorum : Et cum eadem dicant, & eandem habeant doctrinam, vocemus illos hæreticos. Et cum decesserint aliquos per quæstiones, quæ fiunt ab eis, nec non contradicentes fecerint auditores suos, his separatim inenarrabile Plenitudinis suæ enarrant mysterium. Decipiuntur autem omnes, quia quod est in verbis verisimile, putant se posse discere à veritate. Suaserius enim, & verisimilis est, & exquirens fucos error. Sine fuco autem est veritas. Et propter hoc pueris credita est. Et si aliquis quidem ex his, qui audiunt eos, quærat solutiones, vel contradicat eis, hunc quasi non capientem veritatem, & non habentem de Superioribus à Matre sua semen affirmantes, in totum nihil dicunt ei, mediarum partium dicentes esse illum, hoc est, Psychicorum. Si autem aliquis, quasi parvam ovem, deditum semetipsum ipsis præbeat imitationi illorum, & redemptionem illam consecutus est, inflatus est talis, neque in Cælo, neque in terra putat se esse, sed intra Pleroma introiisse, & complexum jam Angelum suum, cum institorio & supercilio incedit, gallinacei elationem habens.*

Lib. 3. cap. 15.

Prodit varios Valentinianorum mores, & dolos. Valentiniani primò nostrum fidelem populum appellabant communes Ecclesiasticos : Psychicos, seu animales. Per contemptum. Secundò, ipsos venabantur in sua erroris retia : Præsertim simpliciores. Etenim omnes hæretici semper studuerunt, ac studebunt non ex paganis Christianos facere, sed ex Christianis Catholicis hæreticos. Tertiò illi apud nostram plebem simulabant nostrum Tractatum : Nostrum Dogma nostro more docebant & prædicabant. Quò ita sæpiùs ab ista accederentur, & audirentur. Quartò, de nostris Episcopis & Doctoribus querebantur : Querebantur sibi eadem sentientibus & tradentibus non communicari, Se devitari, & contemni ut hæreticos. Quintò,

nostris

nostris varias Dogmaticas quæstiones proponebant: Ita dejicere conabantur, & quandoque dejiciebant. Dejiciebant, & suos auditores faciebant etiam illos, qui ipsis anteà constanter contradixerant. Eorum quippe sermo erat fucatus, ideoque verisimilis & suasorius. Sextò, scelerata sapientia non patiebatur constantem contradictionem, præsertim quæ quæstionum solutiones exquireret. Nôrat enim se non in veritatis petra stare, sed in arena fabularum. Septimò, istiusmodi contradictores asserebat esse mediæ naturæ, Psychicos seu animales, incapaces luminis & sapientiæ. Hinc istos sibiipsis relinquebat. Octavò, ab ista falsa sapientia seducti erant subitò inflatissimi: Existimabant se ipso Creatore Deo sapientiores. Hæc respicit Septimius, & scribit: *Sed cum decipiendi gratiâ prætendunt se adhuc quærere, ut nobis per sollicitudinis injectionem Tractatus suos insinuent.* Denique ubi adierint ad nos, utique per sibi datam à nobis fidem, dum nos ad sibi præstandam audientiam circumscripserint, *quæ dicebant credenda esse, defendunt.* Hinc concludit: *Jam illos debemus sic refutare, ut sciant nos non Christo, sed sibi negatores esse.* Affirmat illis esse constanti & revelatâ facie refragandum.

Gnosticorum filii ac discipuli Manichæi & Priscillianistæ utebantur iisdem fraudibus. Constantissimè se negabant hæreticos, pertinaciter asseverabant Catholicos. Eorum regula erat: *Jura, perjura, Secretum prodere noli.* Ita in libro contra mendacium testatur sanctus Augustinus. Quod etiam nostræ Ecclesiasticæ Appariturae adessent, & sacro-sancta nobiscum etiam Eucharistiæ Sacramenta sumerent, affirmat Magnus Leo. Et adversùm ipsos sacro-sanctam Eucharistiam, cujus anteà vel sub altera tantùm, vel sub utraque specie etiam in solemni conventu sumendæ erat populo libertas, sumi deinceps non permisit nisi sub utraque. Ita Manichæos, qui vini creaturam aversabantur, ut sanguinem mali Principis, duxit detegendos. Et in libris Retractationum scribit sanctus Augustinus: *Ad Priscillianistas hæreticos investigandos, qui hæresim suam non solùm negando atque mentiendo, verùm etiam pejerando existimant occulendam, visum est quibusdam Catholicis Priscillianistas se debere simulare, ut eorum latebras penetrarent.* Et istud licere docet exemplum sancti Eusebii Vercellensis Episcopi, de quo sanctus Ambrosius: *Illud tacendum omninò non arbitror, quòd cum Arianorum detestanda perfidia totam cùm universo mundo Italiam perturbasset, atque ejusdem pestilentiæ Sacerdotes simplicitatem sancti Dionysii Martyris captivassent, ita ut subscriptionis ejus vinculum retinerent, quâ illum è manibus eorum sapientia liberavit. Sicut enim ait sanctus Paulus,* Factus sum Judæis tamquam Judæis, ut Judæos lucrifacerem; *ita Eusebius hæreticis hæreticum se esse mentitus est, ut de hæresi filium liberaret.*

Lib. 2. cap. 60.

Serm. 15.

liberaret. Dixit enim se eorum consentire perfidiæ, hoc sibi placere quod illis. Sed quod sibi filium Dionysium in subscribendo præponerent, graviter se moveri. Vos enim, inquit, qui dicitis filium Dei Patri Deo æqualem esse non posse, cur mihi filium prætulistis? Quâ illi ratione permoti, statim sancti Dionysii chyrographum deleverunt, priorem locum subscribendi Beato Eusebio deferentes. Quos ille increpans & irridens ait: Neque ego me vestris sceleribus polluo, neque filium meum vobiscum participare permitto. Sanctus Dionysius Mediolanensis Episcopus, Arianorum dolo ac metu circumventus, subscripserat in damnationem sancti Athanasii. Et ipsum istâ arte expedivit Eusebius. Quidam censent eandem artem hîc probari & doceri à Septimii verbis: Ut sciant nos non Christo, sed sibi esse negatores.

Respondeo istam artem esse facinorosam, & in libro contrà mendacium pessimè damnari, ac nervosè confutari à sancto Augustino. Et memoratus de sancto Eusebio sermo à quibusdam eidem Augustino adscribitur, à quibusdam sancto Ambrosio. Est neutriûs. Est recentior, ac nullius ponderis. Ars ista absit à sancto Eusebio. Et fabula sibiipsi non cohæret. Etenim sanctus Dionysius Metropolita, sanctus Eusebius erat ejus Suffraganeus: Quâ igitur fronte, quo fuco potuisset prætendere subscriptionem ante illum? Quis enim Canon permittit Magistrum Provincialem Episcopum subscribere ante proprium, licèt olim discipulum, Metropolitam? Et quod Dionysius fuerit Eusebii discipulus, est difficile demonstratu. Et in Apologeticis pro sancto Athanasio libris Lucifer Calaritanus Episcopus, omnium testis oculatus, refert istum sancti Dionysii lapsum, ejusdemque ab illo resurrectionem, & istius artis nullam facit memoriam. Proinde est fabula, injuriosa in tantum Episcopum. Etiam noster Tertullianus semper fuit constantissimus osor mendacii. Quare à jam data præsentium verborum expositione non est recedendum.

Istiusmodi simulationis habemus quædam alia magna exempla, admiranda potiùs, quàm imitanda. Etenim de sancto Ephrem Edessenæ Ecclesiæ Diacono, sceleratos & apud nescio quam fœminam depositos Apollinarii hæresiarchæ libros venante, scribit in ejus vîta sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus: *Quæ cum magno innotuissent Ephrem, ipse ejusdem se opinionis esse consingens, fœminam quæ libros istos prophanos custodiebat, adiit, & de se, quis sit, & quàm fausta ei ex eremo adferat, patefecit, nonnullaq; forsan id genus alia adjiciens tandem rogat, ut Præceptoris sibi Scripta, publicæ utilitatis causâ exhibeat, ut nobis scilicet, quos tunc hæreticos vocabat, repugnare commodiùs posset. Quibus verbis capta fœmina, eumque unum ex illis, qui Apollinarii sustinerent partes, reputans, libros præbuit, eos tamen sibi celeriter restitui deprecans.* Tunc ille singula folia glutino compe-

git

git in unam massam, librum fecit inutilem, ac ita reddidit. Et de tempore, quo Cyzicenam Ecclesiam fœdabat leprosus Eunomius, scribit in quarto hæreticarum fabularum libro Theodoretus: *Tunc Divino quidam zelo accensi, zelum occultantes, hæresis personam induunt, & Eunomii domum venientes rogabant, ut Dogmatis veritatem apertè doceret. Inductus ille, eosq; sibi consentientes ratus, venenum, quod hactenùs celabat, evomuit. Illi rursùm obnixiùs orarunt, ut doctrinam toti populo exhiberet, & Imperatoris*, à quo fuerat docere prohibitus, *observantiæ gregem suum, qui veritatem scire desiderabat, præferret. Ita rursùm deceptus Eunomius blasphemiam publicè depromit. At illi statim ad Comitatum properarunt.* Et accusarunt Eunomium. Et in erudito adversùm Acephalos opere Anastasius Sinaita scribit de semetipso: *Cum venissem Alexandriam, vidissemq; vanitatem, quam Eutychianistæ sibi propositam habent, Deo penitùs adversam, & tendentem ad solam Ecclesiæ oppugnationem & eversionem, memor Prophetæ cujusdam, qui monet, ut cum obliquo & perverso pervertamur, hoc est, ut vulgò dicitur, cum vulpe vulpinemus, & cum Crete cretizemus, simulatione sanctæ cujusdam, piæq; versutiæ, privatim hunc in modum, veritate teste, hæreticos sum allocutus.* Amplè exponit suam hæreseos simulationem. Verùm hæc nullo modo sunt probanda. Fuerunt incondîtus zelus.

Cap. 3.

Cap. 10.

Cum enim quærunt adhuc, &c.

Doctor suprà dixerat: *Ut non inimici veritatis essent hæretici.* Hoc est, per impossibile supponamus Valentinianos & quosvis Gnosticos non esse hæreticos. Nunc abscindit, ac evertit istam suppositionem, & ipsos esse, licèt dolosissimos, tamen manifestos hæreticos demonstrat insigni dilemmate: Aut reverà veritatem adhuc quærunt, & necdum tenent, aut jam tenent ipsam & credunt. Si primum, necdum crediderunt, adeoque necdum sunt Christiani. Si secundum, recidunt in idem. Etenim *dicunt quærendum, ut defendant.* Hoc est, profitentur se necdum callêre rationes suæ fidei, seu motiva credibilitatis. Et sic antequam defendant, seu defendere nôrint, *negant quod credunt. Profitentur se necdum credere, quod quærunt.* Nam qui credibilitatis fundamenta ignorat, necdum habet Fidem Divinam. Ita omni modo profitentur se necdum Christianos. Hinc & tales sunt à nobis habendi. Pergit Doctor: *Qui per fallaciam veniunt, qualem fidem disputant?* Est aliud principium demonstrans Gnosticos esse per omnia detestabiles. Quia nempè ad nostram fidelem plebem veniunt per fallaciam: Utique quâ dicunt se quærere, & invenisse. Quâ dicunt se credere, & necdum habere fundamenta credendi. Quia fingunt se idem credere nobiscum, & unicè student à nostrâ Fide seducere. Cui veritati possint tales patrocinari?

CAPUT XV.

Hæretici ad disputationem de Scripturis non sunt admittendi.

SEd ipsi de Scripturis agunt, & de Scripturis suadent. Aliunde scilicet loqui possent de rebus fidei, nisi ex litteris fidei? Venimus igitur ad Propositum: Hoc enim dirigebamus, & hoc præstruebamus adlocutionis præfatione, ut jam hinc de eo congrediamur, de quo Adversarii provocant. Scripturas obtendunt, & hâc suâ audaciâ statim quosdam movent: In ipso verò congressu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt. Hunc igitur potissimùm gradum obstruimus, non admittendos eos ad ullam de Scripturis disputationem. Sic sunt illæ vires eorum, uti ne eas habere possint, Dispici debet cui competat possessio Scripturarum, ne is admittatur ad eam, cui nullo modo competit.

SCHOLION.

Sed ipsi de Scripturis agunt, &c.

HÆc verba sunt objectio adversùm anteriora, quibus Doctor demonstraverat etiam Valentinianos esse hæreticos ac veritatis hostes. Etenim hi differebant à Marcionitis. Hi antiquum omne Testamentum damnabant ac proscribebant, Novum verò truncabant & lacerabant; isti verò utrumque plenè profitebantur, & specie tenùs honorabant. Hinc quidam Catholici hæsitabant: *Sed ipsi de Scripturis agunt, & de Scripturis suadent.* Quomodo igitur possint non esse Catholici? Respondet atque exponit in litteris ad Joannem Hierosolymæ Episcopum sanctus Epiphanius: *Divinam Scripturam Origenes in hæresim suam malignâ interpretatione detorquet. Quod faciunt & Manichæi & Gnostici,*

&

& Ebionitæ, & Marcionis sectatores, & aliæ hæreses octoginta, quæ de purissima Scripturarum fonte assumentes testimonia, non ita interpretantur ut scripta sunt, sed simplicitatem sermonis Ecclesiastici id volunt significare quod ipsi sentiunt. Cur dicat, *Et aliæ hæreses octoginta*, exponit in Scholiis Marianus Victorius Episcopus Reatinus: *Propterea octoginta nominat Epiphanius, quod contra octoginta hæreses scripserit. Tot enim usque ad sua tempora pullularant.* Ex quo lucet hanc epistolam esse Panario posteriorem. Affirmat istud esse ingenium omnium hæreticorum. Confirmat in Dialogo adversùm Luciferianos sanctus Hieronymus: *Nec sibi blandiantur hæretici, si de Scripturarum Capitulis videntur sibi affirmare quod dicunt, cum & Diabolus de Scripturis sit aliqua locutus, & Scripturæ non in legendo consistant, sed in intelligendo.* Divinæ Scripturæ summum apud omnes ubique Christianos habent authoritatis apicem, sunt primum Evangelici Dogmatis fundamentum, ideoque ut suis erroribus fucum addant hæretici, nonnisi ex fidei litteris possint loqui. Et hinc sacram Scripturam Martinus Lutherus quandoque appellavit librum hæreticorum: Quòd nempè ex ipso hæretici omnes sua phantasmata consueverint venari & stabilire.

Neque mireris hoc. Etenim istum omnium hæreticorum morem memorat, atque insigniter elucidat etiam Vincentius Lerinensis, & adjungit: *Ergo secundùm Apostoli Pauli magisterium, quotiescumque vel Pseudo-Apostoli vel Pseudo-Prophetæ, vel Pseudo-Doctores Divinæ legis sententias proferunt, quibus malè interpretatis errores suos adstruere conentur, non dubium est, quin authoris sui callida machinamenta sectentur, quæ ille nunquam profectò comminisceretur, nisi sciret omninò nullam ad fallendum esse faciliorem viam, quàm ut ubi nefarii erroris subinducitur fraudulentia, ibi Divinorum verborum prætendatur authoritas.* Ex Evangelio demonstrat Diabolum ad Christum Dominum tentandum & fallendum fuisse usum Divinis testimoniis. Etenim dixit ille: *Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, quòd Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Hinc nobis non esse solis sacrarum litterarum syllabis fidendum, sed insuper Ecclesiasticam sanctorum Patrum intelligentiam idem Vincentius affirmat jungendam, atque prosequitur: *Hic forsitan requirat aliquis, cum sit perfectus Scripturarum Canon, sibique ad omnia satis superque sufficiat, quidopus est, ut ei Ecclesiasticæ intelligentiæ jungatur authoritas? Quia videlicet Scripturam sacram pro ipsa sua altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt, sed eosdem eloquia aliter atque aliter alius atque alius interpretatur: Ut penè quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Photinus, aliter Sabellius, aliter Donatus exponit; aliter Arius, Eunomius, Macedonius; aliter Apollinaris, Priscillianus; aliter Jovinianus, Pelagius, Celestius; aliter postremò Nestorius. Atque idcirco multum necesse est, propter tantos tam varii erroris am-*

fractus,

fractus, ut Propheticæ & Apostolicæ interpretationis linea secundùm Ecclesiastici & Catholici sensus normam dirigatur. Quæ omnia latè tradit ac demonstrat etiam sanctus Irenæus. Demonstrat quòd istud Diaboli in sacras litteras facinus Valentiniani imitentur. Quod se non sacris litteris subdant, sed sacras litteras ad suas blasphemas fabulas detorqueant & accommodent. Breviter, at nervosè Septimius: *Aliunde scilicet loqui possint de rebus fidei, nisi ex litteris fidei.*

Lib. 5. c. 21.

Lib. 1. c. 1.

Venimus igitur ad Propositum, &c.

Omnia hucusque dicta non sunt nisi adlocutionis præfatio. Doctor nunc aggreditur fundamenta causæ. Et primum ac palmare ab utraque parte adductum fundamentum sunt sacræ litteræ, quas sanctus Irenæus rectè affirmat esse Ecclesiæ regulam, firmamentum, columnas. Et hoc fundamentum discutere fuit plenè necessarium. Quod nempe Valentiniani ipsas pro se stare obtenderent, atque hâc suâ audaciâ statim quosdam moverent, & ex ipsis assiduè disputarent. Quod disputando & Scripturas allegando firmos Ecclesiæ filios fatigarent, infirmos caperent, medios cum scrupulo dimitterent. Quod Scripturæ sint & nobis & hæreticis communis arcus, affirmat in septimi Psalmi commentario etiam sanctus Augustinus, & adjungit: *Et ipsi hæretici ex eodem arcu in animas, non charitate inflammandas, sed venenis perimendas insiliunt.* Quod nostros infirmos è Scripturis disputando non tantùm caperent, sed & occiderent, scribit in commentario decimi Psalmi. Quod ipsum & nos à nostris Lutheranis & Calvinistis experimur. Hinc primus ad istas infirmorum ruinas gradus est obstruendus: Ante omnia demonstrandum est hæreticos non admittendos ad ullam de Scripturis disputationem. Scripturas ab ipsis allegari non posse, ideoque allegantibus non esse attendendum, longè minùs credendum. Quod ista arma sint ipsis furtiva & aliena, ideoque & auferenda. *Dispici debet cui competat possessio Scripturarum: Ne is admittatur ad eam, cui nullo modo competit.* Dum duo ejusdem pronominis & cognominis producunt easdem Testamenti tabulas, & se per eas affirmant institutos, ante omnia est de vera persona inquirendum ac decîdendum. Sacræ litteræ sunt Divinæ Majestatis datum Christianis Testamentum: Et tam hæretici, quàm Catholici, quibus solis debetur, utuntur isto nomine. Porrò Abraham Patriarcha duos filios, de libera unum, alium de ancilla habuit: Et solùm istum sibi scripsit hæredem. Ita & Dominus Deus. Hinc ante omnia disquirendum est, quinam sint veri Christiani. His enim solis per Apostolum est dictum à Christo Domino: *Depositum custodi.* Utique Depositum sacrarum litterarum,

&

& veræ de ipsis intelligentiæ. Cunctis aliis, non ex libera, sed ex quavis ancilla genitis, aut ad ipsam apostatantibus Pseudo-Christianis istæ testamentales tabulæ sunt auferendæ. Et quidquid ex ipsis blaterarint, nulla est præstanda audientia.

CAPUT XVI.

Correptionem in hæreticos Apostolus mandat, non disputationem.

Hoc de consilio diffidentiæ, aut de studio aliter ineundæ constitutionis induxerim, nisi ratio constiterit. In primis illa, quòd fides nostra obsequium Apostolo debeat, prohibenti quæstiones inire, novis vocibus aures accommodare, hæreticum post unam correptionem convenire, non post disputationem. Adeò interdixit disputationem, correptionem designans causam hæretici conveniendi. Et hoc unum scilicet, quia non est Christianus. Ne more Christiani, semel & iterùm, & sub duobus aut tribus testibus castigandus videretur; cùm ob hoc sit castigandus, propter quod non sit cum illo disputandum. Deinde quoniam nihil proficiat congressio scripturarum, nisi planè aut stomachi quà ineat eversionem, aut cerebri.

SCHOLION.

Hoc de consilio diffidentiæ, &c.

ADductam de scripturarum possidendarum jure præscriptionem Valentiniani reponebant esse astutum diffidentiæ consilium, aut certè studium aliter ineundæ constitutionis. Utique Divinæ Constitutionis, quæ sacras litteras sanxit omnibus Christianis esse communes. Et Septimius respondet suæ præscriptioni constare rationem, ideoque esse firmam. Alienam ab istis vitiis. Et istam rationem affirmat fundari in Apostolo, cui nostra fides debet obsequium. Etenim

Cap. 3. Apostolus scripsit ad Titum : *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devita, sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, & deliquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Affirmat hæreticum conveniendum non per disputationem, sed per solam correptionem.

Notanda sunt Septimii verba : *Et hoc unam. Scilicet quia non est Christianus. Ne more Christiani semel & iterùm, & sub duobus aut tribus testibus castigandus videretur.* Nos hodiè Apostolum legimus : *Post unam & secundam correptionem devita.* Est lectio legitima, communis, & antiqua. Quidam tamen antiqui etiam Codices habuerunt : *Post unam correptionem devita.* Et ita quoque habuit Tertulliani Codex. Hinc ille affirmat hæreticum non nisi unicâ correptione conveniendum. Et addit causam : Quòd non sit Christianus, ideoque nec gaudeat Evangelico jure ac ordine fraternæ correptionis. Affirmat cum illo non disputandum, sed ipsum dumtaxat corripiendum, & tunc devitandum & castigandum, utpotè qui per istam contumaciam sit damnatus & excommunicatus â semetipso. Quinimò castigari posse sine correptione, ideoque hanc unicam esse singularem gratiam. Et adjungit omnem hîc disputationem seu de Scripturis congressionem esse inutilem, imò & noxiam. Unicum ejus fructum fore tui, qui disputabis, stomachi, imò forsan & cerebri eversionem.

Quæ omnia in trigesima tertia super Apostolicam ad Romanos epistolam homilia confirmat, & ex variis sancti Pauli locis demon-
Cap. 16. strat sanctus Joannes Chrysostomus. Ex epistola ad Romanos : *Rogo vos, Fratres, ut observetis eos, qui dissensiones & offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis.* Ex epistola secunda
Cap. 3. ad Thessalonicenses : *Denuntiavimus vobis, Fratres, in nomine Domini nostri* JESV *Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundùm traditionem, quam acceperunt à nobis.* Et ex secunda ad Ti-
Cap. 4. motheum epistola : *Alexander Ærarius multa mala mihi ostendit. Reddet illi Dominus secundùm opera ejus. Quem & tu devita.* Apostolus constanter docet non disputandum cum hæreticis, nec ullâ ratione communicandum, sed ipsos observandos ac devitandos. Audiamus Joannem Chrysostomum : *Quid faciemus illis, qui ista,* Apostolica Dogmata, *depravant? Apostolus non dixit, Aggredimini, & manus conferentes pugnis decertate, sed declinate ab illis. Si enim ex stultitia quidem aut errore hoc facerent, oportebat corrigere. Quoniam verò scientes peccant, resilite aliò.* Affirmat Apostolicum præceptum non de Erronibus, licèt per crassam errent ignorantiam aut desidiam, sed de solis, qui semetipsos jam condemnaverint, pertinacibus hæreticis esse intelligendum Ita
Lib. 2. c. 26. & sanctus Irenæus scribit : *Eos hæreticos, qui sunt mitiores eorum & humanio-*

maniores, avertes & confundes, ut non blasphement suum Conditorem; feroces autem, & horribiles, & irrationales effugabis à te longè, ne amplius sustineas verbositates eorum. Et sanctus Epiphanius: *His qui vitæ desiderio tenentur, salutis est expedita ratio, & infidelissimi erroris confutatio facilis. Eis verò, qui salutis disciplinam & magisterium repudiant, ne integrum quidem seculum poterit ad disputandum sufficere. Cùm illorum aures perpetuò, aspidis instar, obsurdescant.* Hær 64. cap. 66.

Verùm his quædam obsistunt. Etenim sanctus Apollinarius, Hierapolitanus Episcopus ac Phrygiæ Metropolita, in suis contra Montanum libris scribit: *Cùm nuper essem Ancyræ, Galatiæ urbe, & Ecclesiam, quæ in Ponto est, contentionum procellis ab ista nova & inusitata Pseudo-Prophetia concitatis jactatam offenderem, quantum poteram de his ipsis eorum erroribus, qui jam passim vagantur, multis diebus assiduè disputabam in Ecclesia, adeò ut illa non solum permagnâ afficeretur lætitiâ, sed ad veritatem vehementer roboraretur. Et qui contrarias partes tuebantur, eodem temporis momento à me refutati animos dejicerent, & omnes veritatis aduersarii summo dolore angerentur.* Affirmat sibi cum Montanistis disputanti nec stomachum, nec cerebrum fuisse eversum, nec firmos fatigatos, nec infirmos captos, nec medios cum scrupulo dimissos, sed roboratam ac lætificatam omnem Ecclesiam, adversarios autem fuisse refutatos, dejectos, confusos. Ista ejus verba exstant in Ecclesiastica Historia Eusebii Cæsarienſis. Lib. 5. c. 15. Eadem in Historia sanctus Dionysius Alexandriæ Patriarcha affirmat se publicè coram omni populo disputasse cum Nepotis Episcopi sequacibus Chyliastis, ædificatum fuisse omne Auditorium, & factionis principem non dumtaxat convictum, sed & conversum. Et sanctum Archelaum Mesopotamiæ Episcopum adversùs hæresiarcham Manetem disputasse scribit in sexta Catechesi sanctus Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus. Et adjungit Gentiles Philosophos fuisse electos in Judices: *Ne si Christiani Judices essent, viderentur savisse.* Quod ipsum testatur Socrates. Et quis ignoret solemnissimam Collationem Carthaginensem, in qua coram viro laïco, Comite Marcellino, disputarunt Catholici Episcopi cum Donatistis? Similem Catholicorum cum Eutychianistis Episcopis collationem fieri jussit Imperator Justinianus. Et sanctus Augustinus solemnissimè solus disputavit cum Fortunato Manichæorum Presbytero, cum Felice Manichæo, cum Ariano Comite Pascentio, & cum Arianorum Episcopo Maximino. Exstant plura istiusmodi exempla. Lib. 7. c. 19. Lib 1. c. 17.

Respondeo cum sancto Joanne Chrysostomo, qui in duodecima super secundam ad Thessalonicenses homilia improbat istiusmodi disputationes, & adjungit: *Neque enim fieri potest, ut qui contra perversa sen-*

tentiæ homines pugnat, aliquid unquam lucretur. Cæterùm si quando damnum aliquod ex nostra taciturnitate metuimus, tanquam propter infirmitatem & defectum rationis metuentibus nobis adversùm eos habere conflictum, tum necessariò retundenda est illorum improbitas. Affirmat non propter ipsos hæreticos, nec propter speratum ex ipsis convertendis fructum, sed ad stabiliendum nostrum infirmum, ab ipsis in scrupulos circumscriptum populum, esse cum ipsis quandoque disputandum. Et ita cum Montanistis disputavit laudatus Metropolita Apollinarius. Verùm istiusmodi disputator nequit esse imperitus nescio quis ac temerarius Domitius, ad quem

Lib. 1. Ep. 214. scripsit sanctus Isidorus Pelusiotes: *Non cujusvis est, heus tu, Dogmatisten agere, quandoquidem nec omnium purpuram gestare. Quocirca cum non omnes purpurâ utantur, præsertim pauperes, abstineas velim ab Ecclesiæ nequaquam congruentibus disputationibus, quæ nullam auditoribus utilitatem adferunt, sed Religionem nostram in contumeliam trahunt, infensosq; ac infestos nobis hæreticos non adversùm te, atque ad te accusandum & insectandum flectunt, sed ad pietatem convitiis & maledictis incessendam exstimulant. Non enim inscitiam tuam perspiciunt, sed piæ doctrinæ imbecillitatem risui ac ludibrio habent.* Cum hæreticis disputaturum debere esse probum, eruditum, ac eloquentem affirmat etiam in litteris ad Herminum Comitem, & denuò adjungit causam:

Lib. 2. Ep. 235. *Quia cum eum in disputationibus vinci conspiciunt auditores, gravissimis plerumque detrimentis afficiuntur, ut qui adulteris Dogmatibus surripiantur, atque in fraudem inducantur. Non enim id docentis imperitiæ, sed Dogmatis imbecillitati assignant.* Et certè hæc disputatio instituitur non tam ad convertendos, quàm potiùs ad confundendos hæreticos, atque ita infirmos Fideles divellendos ab ipsis, & Christo Domino roborandos. Hunc solum fructum habuit etiam disputatio sancti Apollinarii. Etiam Collationes Carthaginenses & Constantinopolitana. Et hinc publicas de fide disputationes severissimè interdixerunt Imperatores, Valentinianus, Marcianus, Justinianus. Quod nempè etiam imperiti disputare auderent, atque ita fidem nostram ludibrio exponerent. Imperator Constantinus IV. doctiores etiam Episcopos cum Monothelitis conferre volentes cohibuit, & addidit causam: *Quod ex particulari contentione non solùm unitas fieri non possit, sed magis malum accrescat.* Interim eruditis & facundis disputationem esse permittendam censuit sanctus

Orat. 26. Gregorius Nazianzenus. Et ejus judicium comprobavit Trullana Synodus. An sanctus Archelaus suæ disputationi gentiles Judices rectè adhibuerit, est magna quæstio. Certè sanctus Ambrosius coram laïcis judicibus disputare noluit, asserens non Imperatores de Sacerdotibus, sed Sacerdotes in fidei causa debere de Imperatoribus judica-

Ep. 13. re. Et ita esse lege sancitum à magno Imperatore Valentiniano. Quod

ipsum

ipsum censuit Aquileiense Concilium. Et Seleucienſem Synodum, quod mysticas de Dei Verbi Divinitate quæstiones coram omni fideli populo agitaverit, graviter arguit sanctus Gregorius Nazianzenus. Orat 21. Quidquid sit, incunda cum hæreticis disputatio non est per se mala. Ex rationibus possit permitti, imò & juberi. Interim ab ipsa sperari vix possit hæreticorum conversio. Et timeri possint alia mala. Hoc vult noster Tertullianus.

Quæ omnia locum obtinent etiam in generalibus Synodis. Etiam illic hæretici non sunt ad disputationem admittendi. Hic est perpetuus sensus Ecclesiæ. Disputantes agunt ut par in parem: Quod hæreticis permitti non possit, nec unquam à legitima Synodo fuit permissum. Qui sanctum Athanasium in Nicæna Synodo contra Arianos Episcopos disputasse existimant, plurimùm falluntur. Etenim tunc non erat nisi Diaconus. Et quis nesciat Synodum non Clericorum esse, sed solorum Episcoporum, ideoque Clericos illic nec interloqui posse, longè minùs disputare. Rectè Socrates: *Alexander Episcopus Athanasium Diaconum secum duxit Nicæam, ut cùm Concilium in unum cogeretur, subsidio sibi esset in disputando.* Lib. 1. cap. 11. Esset adjutor studii. Nec Nicææ Arius, nec Sardicæ aut Constantinopoli quis Arianus, nec Ephesi Nestorius, nec Chalcedone Eutyches aut Dioscorus, nec in sexta Synodo Macarius Antiochenus, nec in septima Iconoclastæ, nec in octava Photius sunt ad disputandum admissi, ac permissi sedere; sed jussi sunt stare inter reos, rationes reddere suorum Dogmatum, audire Synodale judicium, & obedire. Quibus obedire non placuit, fuerunt deportati. In Oasim passim migraverunt. Magnus Imperator Theodosius Orientalem Ecclesiam invenit laceratissimam. Grassabantur Ariani, Macedoniani, Novatianenses, Apollinaristæ: Omnes secti in plurima & sibi mutuò adversantissima frusta. Etenim à Sardicensi Synodo Orientale Imperium tenuerant Constantius, Julianus, & Valens, atque ita omnes illic portæ patuerant Diabolo. Hinc optimus ille Princeps censuit indicendam novæ speciei Synodum: Synodum omnium Sectarum, quæ mutuâ disputatione finiret omnes lites, & pacem induceret ac stabiliret. Verum à Sisinnio, Novatianensium erudito Diacono, instructus Nectarius Constantinopolitanus Episcopus potenter interceſſit, affirmans atque Demonstrans istiusmodi disputationes esse nova rixarum fomenta, atque ita per ipsas non sanari discordias, sed increscere ac augeri. Et optimus Princeps acquievit. Et hinc nata est Constantinopolitana Synodus. Ita referunt Socrates, & Hermias Zozomenus. Et hinc Carthaginensis cum Donatistis, & Constantinopolitana cum Eutychianistis collatio, nec rem habuerunt Lib. 5. c. 10. Lib. 7. c. 12.

runt Synodi, nec nomen. Quia nec veram formam. Et hinc Basileensis Synodus, quod Bohemos, in Constantiensi Concilio damnatos, Hussitas sub salvo conductu ad disputandum invitaverat, graviter & meritò arguit Papa Eugenius quartus. Et quidem illa purgare suum factum per multa studuit. At per pleraque apocrypha & fa-
Epist. 3. bulosa. Audi unam insignem fabulam: *In Synodo Chalcedonensi Orthodoxi disputarunt cum Nestorianis, dudum in Concilio Ephesino damnatis. Et post multa inter eos fuit conventum, ut nostri orarent secundùm nostram, & illi secundùm suam fidem. Et charta quædam, in qua & nostra fides & errores illorum describerentur, super corpus beatæ Euphemiæ poneretur, ut Deus veram fidem manifestaret. Quod & factum est.* Plures istiusmodi fabulas adducit illa purgatio. Et hinc lucet non solùm Spiritum sanctum, sed etiam per humanam industriam acquisitæ eruditionis donum ifti Concilio defuisse. Calviniſtas & Lutheranos ad disputandum admittere noluit etiam Tridentinum Concilium.

CAPUT XVII.

Nihil ex congressione Scripturarum, nisi stomachi eversio aut cerebri.

ISta hæresis non recipit quasdam Scripturas: Et si quas recipit, non recipit integras. Adjectionibus & detractionibus ad dispositionem Instituti sui intervertit. Et si aliquatenus integras præstat, nihilominus diversas expositiones commentata convertit. Tantùm veritati obstrepit adulter sensus, quantùm & corruptor stylus. Variæ præsumptiones necessariò nolunt agnoscere ea, per quæ revincuntur. His nituntur, quæ ex falso composuerunt, & quæ de ambiguitate ceperunt. Quid promovebis, Exercitatissime scripturarum, cùm si quid defenderis, negetur: Ex diverso, si quid negaveris, defendatur? Et tu quidem nihil perdes, nisi vocem in contentione: Nihil consequeris, nisi bilem de blasphematione.

SCHO-

SCHOLION.

Ista hæresis non recipit quasdam Scripturas, &c.

DOctor pergit adducere rationes, ob quas non expediat hæreticos admittere ad nobiscum disputandum ex Sacris litteris. Et prima ratio est, quòd ipsorum aliqui sacrum Ecclesiæ Canonem non plenè admittant, repudient aliquos certò Divinos libros, atque ita è Sacris Litteris non possint convinci. Marcion, quem postmodo imitati sunt Manichæi ac Priscillianistæ, damnat, proscribit, ac blasphemat antiquum Testamentum. Etenim ejus authorem ac mundi Creatorem Deum impudoratè blasphemat esse malum principium, ideoque omnes ab ipso dictatos libros oportere projici & damnari. Ad ipsas abolendas venisse Christum Dominum, Filium boni Dei. Prætereà ex Novo Testamento nihil admisit, nisi sancti Lucæ Evangelium, & epistolas sancti Pauli. Ita testatur sanctus Irenæus. Lib. 3. cap. 12. Attamen non omnes istas admisit epistolas, sed solas decem: Epistolam ad Romanos, duas ad Corinthios, duas ad Thessalonicenses, epistolam ad Ephesios, epistolam ad Philippenses, epistolam ad Colossenses, & epistolam ad Philemonem. Quòd epistolam ad Titum non admiserit, testatur in sui super ipsam Commentarii præfatione sanctus Hieronymus. Nicephorus Calixtus, scribens Lib. 4. cap. 28. solas novem ab ipso admissas epistolas, labitur. Quod duas ad Timotheum epistolas non admiserit Marcion, testatur in secundo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus. Et rejectionis causam affirmat fuisse hæc Apostoli verba: *O Timothee, Depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ.* Per falsi nominis scientiam Apostolus omninò intelligit Gnosticos. Hinc laudatus Clemens: *Cùm ab hac voce convincantur hæretici, epistolas ad Timotheum abrogant.* Ejusdem vocis substantiam habet Apostolus in epistola ad Titum. Quarè non soli Marcionitæ, sed omnes generatim Gnostici videntur istas epistolas abrogasse.

Cerinthus & Ebion sunt præsertim aversati Evangelium sancti Joannis. Rationem dat in illustrium virorum Catalogo sanctus Hieronymus: *Joannes novissimus omnium scripsit Evangelium, rogatus ab Asiæ Episcopis, adversùs Cerinthum, alioſq; hæreticos, & maximè tunc Ebionitarum Dogma consurgens, qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse. Undè & compulsus est Divinam ejus Nativitatem edicere.* Addit sanctus Irenæus: *Solo, quod est secundùm Matthæum, Evangelio utuntur Ebionitæ, & Apostolum Pau-* Lib. 1. *lum* cap. 26.

lum recusant, Apostatam eum legis dicentes. Consonat in Commentario super sancti Matthæi Evangelium sanctus Hieronymus: *Ebionitæ, cum cæteros recipiant Apostolos, Paulum quasi transgressorem Legis repudiant.* Et infrà: *Evangelium, quo utuntur Nazareni & Ebionæi, quod nuper in Græcum de Hebræo sermone transtulimus, & quod à plerisq; vocatur Matthæi Authenticum.* Elucidat in secundo hæreticarum fabularum libro Theodoretus: *Ebionitæ docent Dominum* JESUM *Christum ex Joseph & Maria esse natum. Et*
Cap. 1. *solum Evangelium secundùm Hebræos recipiunt. Apostolum verò apostatam vocant. Ex his erat Simmachus, qui vetus Testamentum in linguam Græcam transtulit. Alia præter hanc classis fuit ejusdem nominis: Nam & Ebionæi quoque vocantur. Qui in cæteris quidem omnibus cum prioribus conveniunt, Servatorem verò & Dominum ex Virgine natum dicunt. Evangelio autem secundùm Matthæum solo utuntur.* Etenim sanctus Matthæus perpetuam Deiparæ Virginitatem lucidissimè prædicat: Hinc illius inficiatores duxerunt abjiciendum hocce Evangelium, & istud aliud apocryphum assumpserunt.

Sanctus Irenæus etiam in alio sui operis libro scribit de sancti Joannis Evangelio, & aliis hæreticis: *Alii, ut donum Spiritûs frustrentur,*
Lib. 3. *quod in novissimis temporibus secundùm Placitum Patris effusum est in humanum*
cap. 11. *genus, istam speciem non admittunt, quæ est secundùm Joannis Evangelium, in qua Paracletum se missurum Dominus promisit. Simul & Evangelium & Propheticum repellunt Spiritum.* Et adjungit: *Datur intelligi, quòd hujusmodi neque Apostolum Paulum recipiant. In ea enim Epistola, quæ est ad Corinthios, de Propheticis Charismatibus diligenter locutus est. Et scit viros ac mulieres in Ecclesia prophetantes.* Ex simili causa Marchionitæ abjecerunt librum Apostolicorum Actuum. Etiam Manichæi. Promissum à Christo Domino Spiritum sanctum garriebant non die Pentecostes in Apostolos, sed dudum postmodò in suum Manetem fuisse venturum, ac venisse. Sanctus Irenæus scribit in Tatianum, qui ex sancti Martyris Justini discipulo defecit ad Gnosticos, & de quo ac ejus sectatore Severo scribit Eusebius Cæsariensis: *Hi lege, Prophetis, & Evangeliis utuntur. De Paulo autem Apostolo mà-*
Lib. 4. *lè loquuntur: Ejus Epistolis fidem abrogant. Acta quoque Apostolorum minimè rec-*
cap. 27. *piunt.* Idem scribit in præfatione Commentarii super Epistolam ad Titum sanctus Hieronymus, verùm cum moderamine. *Tatianus, Encratitarum Patriarches, qui & ipse nonnullas Pauli Epistolas repudiavit, hanc vel maximè, hoc est, ad Titum, Apostoli pronuntiandam credidit, parvipendens Marcionis & aliorum, qui cum eo in hac parte consentiunt, assertionem.* In primo hæreticarum fabularum libro Theodoretus istam audaciam non Tatiano adscribit, sed soli Severo: *Severiani & Divini Pauli Epistolas, &*
Cap. 20. *Actuum historiam rejiciunt.* Ex quo capite Charisma prophetiæ & sancti

Spi-

Spiritûs in Pentecoste adventus ipsis displicuerunt, ignoro. Pergit Irenæus de alia Gnosticorum specie : *Qui* JESVM *separant à Christo, & impassibilem perseverasse Christum, passum verò* JESVM *dicunt, id quod secundùm Marcum est, præferunt Evangelium.* An Cerinthianos, quibus ista placuit blasphemia, respiciat, ignoro. Nec enim istis solis illa placuit. Etenim de Elcesæis, qui se jactabant Prognosticos, scribit Theodoretus : *Apostolum penitùs repudiant.* Lib. 3. cap. 11. Lib. 3. cap. 7.

Et hæc audacia non fuit solorum Gnosticorum. Transivit etiam ad Arianos, de quibus in præfatione suorum super epistolam ad Hebræos commentariorum scribit idem Theodoretus : *Ariani omnibus argumentis*, ob quæ laudatam epistolam esse verè Apostolicam semper credidit Orientalis Ecclesia, *valere jussis, adversùs veritatem impudenter decertant, Apostolicæ Theologiæ, quâ proœmium exornavit, splendorem non ferentes. Cùm enim non possent resistere iis, quæ de Unigeniti Divinitate apertè dicta fuerant, ausi sunt totam epistolam rejicere, cùm tamen & Decreta & aliæ sententiæ magnam habeant cognationem cum aliis epistolis.* Primum epistolæ caput, quod Divini Verbi consubstantialem Divinitatem lucidissimè prædicat, obfuscare Ariani non potuerunt, nec in suas pravitates detorquere. Hinc omnem epistolam, lacerationis infamiam erubescentes, proscripserunt. Etiam de Theodoro Mopsuestiensi Episcopo dicit quinta Synodus : *Theodorus reprobat & librum Job, & contra conscriptorem ejus, id est, sanctum Spiritum, dicit quòd pagana sapiens hunc librum conscripsit.* Et iterùm : *Per omnia reprobat Scripturam Job, & conscriptori maledicit. Idem autem est dicere Spiritui sancto.* Et hæc demonstrat ex Theodori libris. Et pergit : *Adhæc dispernit idem Theodorus & Canticum Canticorum, & sicut ad amatam sibi hæc Salomonem scripsisse dicit, infanda Christianorum auribus de hoc exponens.* Nota verba : *Conscriptorem ejus, id est, Spiritum sanctum.* Affirmant non sola Sensa, sed & verba istius libri esse à Spiritu sancto & dictata & conscripta. Hinc eundem Theodorum graviter ac meritò culpat eadem Synodus, quòd Proverbia ac Ecclesiasten dixisset à Salomone conscripta, non per Prophetiæ Charisma, sed per gratiam humanæ prudentiæ. Ita enim & istos libros impius Theodorus expunxit è Canone. Quòd etiam libros Esdræ, libros Paralipomenon, Psalmorum titulos ac inscriptiones, necnon & Catholicas, præsertim sancti Jacobi, epistolas proscripserit, in tertio contra Nestorianos ac Eutychianos libro testatur Leontius Scholasticus Byzantinus. Et quidem Theodori in sancti Job Prophetiam odium fuit tantum, ut propter ipsam abjecerit etiam epistolam sancti Jacobi. Quia nempè hæc epistola laudat istam prophetiam. Et nota quòd Leontius Catholicas epistolas appellet Ca- Collat. 4. Cap. 12. 13. & 14.

nonicas. Quod ipsum in suo Martyrologio facit sanctus Ado Archi-Episcopus Viennensis. Quare nequaquam novellus, sed insigniter antiquus est iste titulus. Porrò Theodorus non ad sua stabilienda dogmata prorupit in istam audaciam, sed ex mera petulantia ingenii. Est petulantia adeò infamis, ut omnes passim hæretici ab ipsa abhorreant. Timent lapides fidelis populi. Et tamen in ipsam prosilire non timuerunt Martinus Lutherus ac Joannes Calvinus. Ipsa sola sufficit ad eos nec audiendos. Primum petulantiæ ac audaciæ authorem fuisse Dositheum, Saducææ apud Judæos hæresis Principem, affirmat
Cap. 8. in dialogo contra Luciferianos sanctus Hieronymus. Hic Prophetarum libros proscribere præsumpsit, & solum Pentateuchum admittere.

Et si quas recipit, non recipit integras, &c.

Doctor agit in Marcionem, de quo sanctus Irenæus: *Marcion id,*
Lib. 1. cap. 29. *quod est secundùm Lucam, Evangelium circumcidit, & alia quæ sunt de generatione Domini conscripta, aufert. Et de doctrina Sermonum Domini multa auferit, in quibus manifestissimè conditorem hujus universitatis suum Patrem confitens Dominus conscriptus est. Semetipsum esse veraciorem, quàm sunt hi, qui Evangelium tradiderunt Apostoli, suasit discipulis suis, non Evangelium, sed Evangelii particulam tradens eis. Similiter autem & Apostoli Pauli epistolas abscidit, auferens quæcumque manifestè dicta sunt ab Apostolo de eo Deo, qui mundum fecit, quoniam hic Pater Domini nostri* JESV *Christi est, & quæcumque ex Prophetis memoratus Apostolus docuit prænuntiantibus adventum Dei.* Quod ipsum scribit & in aliis locis, atque adjungit: *Sed Marcioni quidem, quoniam & solus manifestè ausus est circumcidere Scripturas, & impudoratè super omnes obtrectare Deum, seorsim contradicemus, ex ejus Scriptis arguentes eum, & ex iis sermonibus, qui apud eum observati sunt, Domini & Apostoli, quibus ipse utitur, eversionem ejus faciemus, præstante Deo.* Affirmat duo. Primò, quòd primus istius sceleratæ truncationis temerarius attentator fuerit Marcion. Secundò, quòd non providè truncaverit. Etenim ista, quæ ex sancti Lucæ Evangelio ac ex sancti Pauli decem epistolis permisit integra, plenissimè sufficiunt ad ejus omnimodam eversionem. Quòd istud facinus primus attentarit Marcion, in sexta Catechesi testatur etiam sanctus Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus: *Marcion, cum testimoniis Veteris Testamenti in Novo recitatis congrueretur ac reselleretur, primus est ausus ea exscindere testimonia, & fidei sermonem, qui annuntiaretur, nullo confirmatum dimittere.* Idem scribit in secundo contra Celsum libro Origenes. Antiquum Testamentum ac ejus authorem Deum impudoratè blasphemavit Marcion: Hinc & ex Evangelio, & ex sancti Pauli epistolis abrasit omnia ex illo citata,

tata, & ad Novi Testamenti doctrinam confirmandam laudata testimonia. Et hæc est ratio, cur epistolam ad Hebræos omninò abjecerit. Quia nempè istis testimoniis ipsa est refertissima. Quia istis tota innititur. Hinc duxit non corrigendam, sed plenè abjiciendam. Est à perfidis Judæis inchoatum facinus. Quod illi ex septuaginta Interpretum translatione multos ac integros de Incarnandi, & pro nobis crucifigendi Divini Verbi Sacramento locos abstulerint, testatur in dialogo cum Tryphone Judæo sanctus Martyr Justinus. Marcion fuit primus attentator apud Christianos.

Ejus in sancti Lucæ Evangelium audacia fuit varia. Ipsam accuratè exponere non spectat ad præsens Propositum. Eam vide apud Tertulliani in ipsum libros, ac apud sanctum Epiphanium, cujus hæc sunt notanda verba: *Et quidem Marcionis ille liber Evangelium secundùm Lucam stylo ipso referre videtur, ut autem ab eo mutilatus est initio, medio ac fine decurtatus, & corrosi a tineis undique vestimenti simillimus est.* Et adjungit quòd abundantissima ad sui eversionem fundamenta in ipso reliquerit Marcion, adeoque stultissimè correxerit. Nec solummodò truncavit, sed & illa, quæ reliquit, vitiavit. Audiamus sanctum Isidorum Pelusiotem in litteris ad Pansophium. Affirmat omne de humana Domini generatione exordium esse ablatum in sancto Luca, & subjungit: *Paulò longiùs progressus aliam rursùs improbitatem conspicies. Commutatis enim his Domini verbis*, Non veni destruere legem aut Prophetas, *sic effecerunt*: Quid putatis? Quòd venerim ut legem ac Prophetas adimplerem? Veni ut everterem, non ut explerem: *Hinc autem intelliges, quonam pacto inimicitiam inter duo Testamenta moliantur, Christum à lege alienum esse confingentes.* Etiam sancti Pauli epistolas non solummodò truncavit Marcion, sed & ipsarum ordinem transposuit. Epistola ad Galatas est ipsi prima. Ita epistolam ad Romanos, quæ apud omnes semper prima fuit, affecit injuriâ. Confictum ab ipso ordinem habes apud sanctum Epiphanium. Epistolam ad Ephesios appellat ad Laodicenses. Attamen non vitiavit omnes, sed epistolam ad Philemonem dimisit intactam. Ita testantur laudatus Epiphanius, ac in suorum super istam epistolam Commentariorum præfatione sanctus Hieronymus. Et ex hac forsan causa Nicephorus Calixtus dixit novem solummodò sancti Pauli epistolas fuisse à Marcione admissas. Utique cum vitiatione. Ratio, cur istam Marcion non vitiarit, videtur lucida: Quia nempè nullum habet testimonium antiqui Testamenti, nullum singulare Evangelii Dogma.

Lib. 1. ep. 371.

Et istæc Sacrarum Litterarum vitiatio non est modicum facinus. Ad sancti Prophetæ Aggæi verba, *Meum est argentum, & meum est au-* Cap. 2.

rum, dicit Dominus Exercituum, quiſpiam olim addiderat : *Et cui volo, dabo illud.* Exiſtimo fuiſſe marginalem Paraphraſim, quæ tandem irrepſerit in textum. Ante inventam Typographiam frequens fuit iſta miſeria. Cui tunc acceſſit & nimia licentia interpretandi. Audaciam graviter damnat in trigeſima quarta ſuper primam ad Corinthios epiſtolam homilia ſanctus Joannes Chryſoſtomus, affirmat *à vulgi facibus inductam*, atque proſequitur : *Ne veſtimento Regio aranearum telam inducamus. Nam ſi quis fuerit deprehenſus in Purpura deforme ſubtegmen contexens, ultimum dabit ſupplicium. Multò magis ſpiritualibus. Neque enim leve hinc oritur peccatum. Et quid dico ex additione vel ablatione? Ex puncto ſolo, & ex ſola lectionis ſimulata lectione abſurdi ſæpè orti ſunt ſenſus.* Hæc tantus Doctor declamat in factum ex ſimplicitate additamentum. Qui talia ad transformandum Evangelicæ prædicationis Dogma attentant, ſe præcipitant in pœnas, quas ſuæ Apocalypſi appoſuit ſanctus Joannes Apoſtolus : *Conteſtor omni audienti verba Prophetiæ libri hujus, ſi quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto. Et ſi quis diminuerit de verbis libri Prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, & de Civitate ſancta, & de his quæ ſcripta ſunt in libro iſto.* Nam & Divalibus Romanorum Imperatorum litteris injecta falſi manus eſt crimen læſæ Majeſtatis. Et hinc ſancto Juſtino, Prophetica de Chriſto Domino teſtimonia aſſerenti à perfidis Iudæis falſata, non penitùs malè reſpondit Tryphon Iudæus : *An pro eo atque ais, in Scripturis aliquid detraxerint aut depravaverint Principes populi, Deus ſcire poteſt, videtur autem hoc incredibile. Incredibile profectò, ego dixi, videtur. Magis enim eſt horrendum, quàm vituli conſecratio, quam in terris fecerunt, qui mannâ ad ſaturitatem fuerunt impleti. Et quàm Liberorum Dæmoniis mactatorum ſacrificium, aut Prophetarum ipſorum occiſio.* Hinc item omnem ſanctorum dumtaxat Patrum vitiationem Eccleſia ſemper punivit plenâ ac irreparabili degradatione. Hinc item ſanctus Anaſtaſius Sinaïta erudito ſuo operi præfixit hanc precem : *Obteſtamur eos, qui librum hunc tranſcripturi ſunt, ut Scholia adjiciant, accentuſque accuratè obſervent, & puncta ac ſemi-puncta, & ipſa etiam ſolœca, ſeu ſolœciſmi ſpeciem præ ſe ferentia. Quia aliàs quoque imperiti quidam noſtrum dogmaticum tomum blaſphemiis in deſcriptione oppleverunt.* Quòd eandem, & quidem ſub anathemate, obteſtationem ſuis libris ſubjunxerit ſanctus etiam Irenæus, teſtatur Euſebius Cæſareenſis. Lib. 5. cap. 19. Nos hîc agimus de ſola vitiatione Sacrarum Literarum.

Et in hoc horrendo facinore ſceleratus Marcion habuit plures ſucceſſores. Quòd ſuo tempore eſſet hæreticis familiare, teſtantur in libro de unitate Eccleſiæ ſanctus Cyprianus, ac ſanctus Dionyſius

sius Episcopus Corinthiorum. Hic apud Ecclesiasticam memorati Eusebii historiam queritur suas litteras fuisse ab hæreticis vitiatas, ac pergit: *Nec mirùm certè, si quidam Dominicas Scripturas deditâ operâ depravare aggressi sint, cùm has meas, quæ certè non sunt ejus generis, adulterare studuerint.* Et adjungit de ambobus: *Quibus planè væ in extremum judicium est repositum.* Omninò notat Marcionitas. Etiam de Tatiano, Encratitarum Principe, ac Marcionis surculo, scribit ipse Eusebius: *Hunc aiunt nonnullas Pauli Apostoli voces, utpotè qui dictionis ac loquendi compositionem in illis corrigere moliretur, audacter ac temerè commutasse.* Sanctus Paulus profitetur se Græco sermone fuisse imperitum. Hâc confessione abusus Tatianus, quasdam ejus epistolas projecit, quasdam corrigere attentavit, id est, sceleratè depravavit. Et de cunctis generatim Gnosticis scribit in Panario sanctus Epiphanius: *Tam veteri quàm novo utuntur instrumento. Licèt eum, qui in veteri locutus est, abdicent. Et quidem quoties vocem aliquam reperiunt, quæ Dogmati suo contrariam sententiam habere videtur, ab hujus mundi Principe profectam esse prædicant.* Et dum suo phantasmati non possunt accommodare, abscindunt. Epiphanius addit de Ebionitis: *Quod penes illos est Matthæi Evangelium, ne integrum quidem habent, sed adulteratum ac mutatum. Idque ipsum Hebraicum vocant.* Demonstrat quòd ipsum in multis & truncaverint & alteraverint. En unum utroque facinore læsum locum. Discipuli illic interrogant: *Ubi vis paremus tibi comedere Pascha.* Et Dominus respondet: *Num desiderio desideravi hoc Pascha carnem manducare vobiscum?* Quò carnes naturâ malas, ideoque à Domino non fuisse comestas evinceret, Ebion prorupit in istud sacrilegium. Etiam de Cerintho scribit Epiphanius: *Cerinthiani Evangelio Matthæi non integro, sed ex parte dumtaxat utuntur. Nimirùm propter genealogiam, quæ est carnis propria.* Utique ob genealogiam ex Virgine. Epiphanius adjungit, quod uterque Apostolum Paulum, uti legis apostatam abjiciat. Quin & Ebion ipsum, quòd Tharsensis esset, dixit fuisse gentilem, & prosélytum, ac tandem apostatam. Quòd istud truncandi & vitiandi facinus fuerit etiam Manichæis familiarissimum, est omnibus notum. Et de Priscillianistis scribit ad sanctum Thuribium Asturicensem Episcopum magnus Leo: *Et si vetus Testamentum, quod Priscillianistæ se suscipere simulant, Manichæi refutant, ad unum tamen finem utrumque tendit intentio, cum quod isti recipiendo corrumpunt, illi abdicando impugnant.* Priscillianus eâdem audaciâ manus omninò injecit in novum Testamentum. Hinc adulterinâ ejus emendatione correctos libros idem Pontifex damnat sub anathemate. Et rectè affirmat, quòd vetus ille Testamentum suscipere simulaverit. Quòd nempè timeret lapi-

Lib 4. cap. 22.

Cap. 27.

Hær 26. cap. 6.

Hær 30. cap. 13.

Hær. 28. cap. 5.

Ep. 93. cap. 16.

des fidelis populi, duxit ita mentiendum. Proindè istud truncationis & alterationis facinus fuit commune omnibus passim Gnosticis.

Transivit etiam ad alios hæreticos. Etenim de Theodoto Byzantino, Artemone, ac ipsorum Sectatoribus scribit apud Eusebium Cæsareensem antiquus Ecclesiæ Pater: *Sacras audacter depravant Scripturas. Veteris fidei Canonem abrogant.* Et statim infrà: *Quòd à fide longissimè absint, quid attinet commemorare? Ob hanc causam in Sacras etiam Litteras confidenter & temerè manus violentas injiciunt, easque se emendare & corrigere prædicant. Quòd nihil falsi in eos ementitus loquar, nemini verum scire cupienti poterit esse obscurum. Nam si quis cujusquam illorum exemplaria in manus sumere, accuratè pervestigare, & inter ipsa conferre voluerit, reperiet profectò illa quàm maximè inter se dissidere. Nam Asclepiodori exemplaria cum illis, quæ sunt Theodoti admodùm discrepant. Ac multa sanè suppetunt. Propterea quòd illorum discipuli exemplaria ab utrisque, ut illi appellant, correcta, ut nos, corrupta, studiosè & sedulò descripserint. Rursùs quæ sunt Hermophili, cum illis minimè consentiunt. Quæ Apollonii dicuntur ipsa sibi non constant. Licet enim quæ priùs ab illo exscripta fuerunt & composita, posterioribus denuò inversis ac innovatis comparare. Sic invenire illa inter se valdè dissentientia, erit perfacile. Quantum inscitiæ & temeritatis habeat perditus iste conatus, ne illos ipsos quidem ignorare suspicor. Aut enim Sacras & Divinas Scripturas à Spiritu sancto dictatas non credunt, & ita sunt infideles, aut seipsos Spiritu sancto sapientiores esse dicunt, quod planè quid aliud est, quàm quasi Dæmone exagitatos insanire? Neque enim hanc inconsultam & imprudentem molitionem esse suam insitiari poterunt: Quandoquidem ista exemplaria esse suâ ipsorum manu transcripta, perspicuè deprehenduntur. A quibus autem erant ipsi instituti, ab illis sanè ejusmodi Scripturas numquam acceperunt: Et exemplaria, undè ista transcripserunt, demonstrare non possunt. Quidam illorum eas quidem depravare non adeò operæ pretium duxerunt: Sed tum legem, tum Prophetas, lepidâ simulatione, perindè ac si nefariam & impiam omninò doctrinam complecterentur, prorsùs pernegantes, in vastissimum exitii gurgitem præcipites deciderunt.* Hæc non ipsius Eusebii, sed antiquissimi & authentici Patris sunt verba, cujus nomen dolemus non esse ab illo designatum. Attendant hæc Lutherani & Calvinistæ: Et videant suam audaciam à tot sæculis, & à tantis Patribus esse in Theodoto ac Artemone damnatam. Ex eodem authore scribit in secundo hæreticarum fabularum libro Theodoretus: *Prædictus Scriptor etiam adjecit, quòd qui hanc hæresim conflarunt, Divinam Scripturam interpolare ausi sint, & quædam amputare, quædam adjicere, emendasse se dicentes, quæ non benè habebant, & sapientiores se Spiritu sancto pronuntiantes. Neque in hoc ipso illos convenisse docet, sed alio modo id fecisse Theodotum, alio Asclepiadem, & Hermophilum aliter, aliter Appollonidem. Quin & horum sin-*

Lib. 5. cap. 27.

Cap. 5.

gulos

gulos sua ipsorum insuper correxisse, ita ut exemplarium magna fit discrepantia. Addit de isto Scriptore : *Nonnulli Origenis opus esse putant.* At putant sine fundamento. Etenim Eusebius laudat Heraclitum, Maximum, Candidum, Apionem, Sextum, ac Arabianum : Et affirmat Scriptorem illum esse unum ex ipsis. Et Theodoretus non est ipsi plenè conformis. Lib. 5. cap. 26.

Theodotus & Artemon fuerunt Pauli Samosatensis, Photini ac Nestorii duces & præcursores. Et ista per ipsos facta sacrarum litterarum vitiatio videtur Nestorium ac ejus Presbyterum Anastasium circumscripsisse. Audiamus Socratem : *Nestorius ignoravit, quod scriptum sit in vetustis exemplaribus epistolæ Catholicæ Divi Joannis,* Omnis spiritus qui solvit JESUM, ex Deo non est. *Quippè hanc sententiam omnes, qui Divinitatem ab humanitate Christi sejungere studebant, ex vetustis exemplaribus delere ac tollere non dubitarunt. Quapropter veteres Interpretes idem ipsum significarunt, quosdam videlicet esse, qui illam epistolam depravassent, quò in Christo hominem à Deo separarent.* Epistola est manifestè scripta contra Cerinthum, Ebionem, & tunc grassantes, qui JESUM solvebant, Gnosticos. Quare ab hisce videtur non esse corrupta, sed penitùs contempta & abjecta. Proinde ejus corruptio videtur esse facinus Theodoti, Artemonis, aut cujuspiam de ista fæce. Hanc vitiationem memorat in epistola ad suum nepotem etiam Hincmarus Rhemensis, & affirmat ex ejus ignorantia deceptum fuisse Nestorium. Eandem audaciam in trigesima octava super sancti Joannis Evangelium homilia sanctus Joannes Chrysostomus notat ac damnat in Paulo Samosatensi. Ipsum arguit de prava interpunctione. Paulus legit hoc modo : *Potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est.* Joannes vult legendum : *Quia Filius hominis est, nolite mirari hoc.* An rectè censeat, est alia quæstio. Interim lucet etiam Paulum fuisse reum istius facinoris. Facinus ergo à Theodoto ad Paulum, à Paulo serpsit ad Nestorianos. Etenim Macedonium secundum Episcopum Constantinopolitanum fuisse ab Imperatore Anastasio ejectum scribit in Breviario Liberatus Ecclesiæ Carthaginensis Archi-Diaconus, & addit causam : Quod tamquam Nestorianus Evangelia & Apostolicam ad Timotheum epistolam alterasset. Quia nempè Nestoriani ita consueverant. Quod etiam varios Patres falsaverint, est omnibus notum. Et quidem Macedonius fuit falsò accusatus. Quare Hincmarus in præfata epistola censens Macedonium fuisse reum, ideoque & justè expulsum, aut Liberatum non benè attendit, aut fuit memorrâ lapsus. Lib. 7. cap 32. Ep. 33. cap. 18. C. 19.

Et certè de isto scelerato Imperatore scribit ad Messalæ Consulatum Victor Episcopus Tonnonensis : *Constantinopoli, jubente Anastasio*

Im-

Imperatore, sancta Evangelia, tamquam ab idiotis Evangelistis composita, reprehenduntur & emendantur. Quod ipsum in Chronico scribit sanctus Isidorus Episcopus Hispalensis. Quod idem Imperator etiam Chalcedonensis Synodi Acta falsaverit, testantur sanctus Theophanes ac Anastasius Bibliothecarius. Est crimen Eutychianis, quorum princeps fuit Anastasius, familiare. De ipsis enim scribit sanctus Anastasius
Cap. 22. Sinaita: *Quidam ex sancti Lucæ Evangelio locum illum de guttis sanguinis & su-*
Cap. 14. *doris exscindere tentarunt.* Raserunt hæc sancti Marci verba: *Cœpit* Jesus
Cap. 22. *pavere & tædere.* Et hæc sancti Lucæ: *Et factus in agonia, prolixiùs orabat. Et factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* Hoc ab Armeniis attentatum testantur eorum sanctus Monachus Nicon, Patriarcha Isaac, & antiqua atque authentica apud Franciscum Combefis narratio de rebus Armeniorum. Blaterarunt ista non esse sancti Lucæ aut sancti Marci verba, sed additamenta Gnostici Saturnini. Ita testatur ista narratio. Hinc de illis pergit laudatus Anastasius: *Exscindere tentarunt, nec potuerunt. Nam codices, qui his carent, falsitatis convincuntur ex plurimis aliis, qui omnia illa repræsentant, Codicibus, qui tam Græcæ, quàm aliarum Nationum linguis sunt exarati.* Ita demonstrat ista verba esse non à Saturnino, sed omninò ab Evangelistis.

Eandem audaciam fuisse Arianis testatur in libris de Fide sanctus
Lib. 2. Ambrosius: *Ariani, quod forsan Diabolus non faceret, Scripturas falsavêre Di-*
cap. 4. *vinas.* Et in præfata epistola scribit Hincmarus: *Constat Arianos de Evangelio rasisse, quod Salvator ait,* Quia Dominus spiritus est. *Quia credere nolebant, quòd Spiritus sanctus esset Deus Omnipotens.* Per interpunctionem corruperunt etiam primum caput in sancti Joannis Evangelio: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso vita erat.* Legendum est: *Sine ipso factum est nihil, quod factum est.* Aliam interpunctionem esse ab Arianis inductam testatur in quarta super istud
Hær. 69. Evangelium homilia sanctus Joannes Chrysostomus. Quod ipsum &
cap. 56. in Panario, & in libro Anchorato testatur ac detestatur sanctus Epi-
Cap. 75. phanius. Et in tertio apud sanctum Athanasium Dialogo orthodoxus dicit ad hæreticum Macedonianum: *Vos estis qui sancti Pauli ad Hebræos epistolæ inscriptionem, & epistolæ ad Romanos contextum depravastis, cum dicitis scriptum non esse,* Per spiritum ejus inhabitantem in vobis, *sed,* Propter spiritum ejus inhabitantem in vobis. *Quin etiam ecce Prophetæ quoque verba conaris depravare.* Macedoniani fuerunt Arianis in Apostolicam ad Hebræos epistolam mitiores: Isti projecerunt integram, hi nescio quas ejus partes. Quod nempè isti & pro Deo Filio, & pro Deo Spiritu sancto, hi autem sola pro Deo Spiritu sancto testimonia averserentur. Dominus Lucas Holstenius sancti Athanasii operibus adjunxit

an-

antiquam & eruditam istius Patris vitam, & ejus Author constanter asserit istos Dialogos esse sancti Athanasii. Verùm labitur. Etenim ipsos esse sancti Maximi Abbatis & Martyris, disertè affirmat in Responsis ad Marci Ephesini Archi-Episcopi adversùs Florentinam Synodum calumnias vir eruditissimus ac sanctissimus, Gregorius Proto-Syncellus, qui postmodò fuit Patriarcha Constantinopolitanus. Arianorum præcursores fuerunt Alogi, seu Alogiani. Etiam ab his omnia sancti Joannis Apostoli Scripta fuisse repudiata testatur sanctus Epiphanius. Evangelium, Epistolas, Apocalypsim. Ipsum dilectum Domini discipulum non fuerunt ausi proscindere. Hinc illa dixerunt non esse ipsius, sed opera Hæresiarchæ Cerinthi. Tremenda impudentia. Quod enim & Evangelium & primam præsertim epistolam sanctus Joannes contra Cerinthum scripserit, testantur sanctus Irenæus, ac sanctus Hieronymus. Attamen Apocalypsim proscripsit etiam Marcion. Ita testatur in quarto contra ipsum libro Tertullianus. Quod eandem etiam quidam Catholici, uti Cerinthi opus, proscripserint olim, testatur Eusebius Cæsariensis.

Hær. 51. cap. 3. 34. 35. Cap. 5.

Eandem scripturarum lacerandarum audaciam in Sabbatio, Novatianensis factionis Presbytero ac apostata, damnat, ac Divinitùs fuisse vindicatam demonstrat Socrates. Eandem Diabolus impressit Albigensibus. Etenim in erudita ad omnes sub cælo fideles epistola venerabilis Claræ-Vallis Abbas Henricus describit miserandum Tolosanæ civitatis statum, atque adjungit: *In tantum prævaluerat pestis in terra, quod illi sibi non solùm Sacerdotes & Pontifices fecerant, sed etiam Evangelistas habebant, qui corruptâ & cancellatâ Evangelicâ veritate, nova illis Evangelia cuderent, & de corde suo nequam recentia Dogmata seducto populo prædicarent. Mentior, si non erat inter eos homo quidam ætate grandævus, rebus locuples, ornatus fratribus & amicis, & magnus homo inter maximos civitatis, quem ita peccatis exigentibus Diabolus excæcârat, ut seipsum Joannem Evangelistam diceret, & Verbum quod erat in principio apud Deum, ab alio quodam rerum principio, tamquam à Deo altero, segregaret.* Exstat epistola apud Rogerum Hovedensem. Et tandem ab his eadem audacia, tamquam pretiosa hæreditas, devenit ad Lutheranos & Calvinistas. Septimius rectè adjungit istas adjectiones & detractiones à quovis hæretico semper fieri ad dispositionem sui-Instituti. Etiam unici puncti vel accentûs, aut solius pronuntiationis alterationem. Eleganter in tertio Stromatum libro scribit sanctus Clemens Alexandrinus: *Hi sunt qui in legendo vocis tono pervertunt Scripturas ad proprias voluptates, & aliquorum accentuum, & punctorum transpositione, quæ moderatè & utiliter præcepta sunt, ad suas trahunt delicias.* Et certè facinus, quod Macedonio Constantinopolitano Episcopo

Lib. 7. c. 5.

Fol. 442

copo impoſuit Imperator Anaſtaſius, erat ſola parvi ô in magnum mutatio. Et iſtud facinus fuit habitum dignum perpetuâ tanti Epiſcopi degradatione.

Et ſi aliquatenùs integras præſtat, &c.

Doctor agit in Valentinianos, qui ſacras litteras plenè à ſe admitti ſimulabant, & monſtroſiſſimè interpretabantur. Ita ipſas intorquebant, ut ſuas fabulas poſſent ipſis veſtire. Eorum nugaciſſimas & ſceleratiſſimas intorſiones adducit variis in locis ſanctus Irenæus. Et omnes hæretici, qui ſacras litteras venerari ſimularunt, ſemper in iſtud facinus toti intenderunt. Quod per iſtas diverſarum expoſitionum commentationes ipſa Scriptura convertatur ſeu pervertatur, rectè affirmat Septimius. Et adjungit firmam cauſam: *Tantùm veritati obſtrepit adulter ſenſus, quantùm & corruptor ſtylus.* Imò longè magis, longè ſceleratiùs. Etenim corruptor ſtylus invadit ac inſanit in ſola verba, at verò adulter ſenſus *etiam in Divinæ Majeſtatis Senſa.* Ille in ſolum ſacrarum litterarum corpus, hic in animam. Inſigniter hæc illuſtrat Doctor in alio ejuſdem libri capite: *Alius manu Scripturas, alius ſenſûs expoſitione intervertit. Neque enim ſi Valentinus integrè inſtrumento uti videtur, non callidiori ingenio quàm Marcion manus intulit veritati. Marcion enim exertè & palàm machærâ, non ſtylo uſus eſt: Quoniam ad materiam ſuam cædem Scripturarum confecit. Valentinus autem pepercit, quoniam non ad materiam Scripturas, ſed materiam ad Scripturas excogitavit. Et tamen plus abſtulit, & plus adjecit, auferens proprietatem ſingulorum quoque verborum, & adjiciens diſpoſitiones non comparentium rerum.* Sacroſanctis Spiritûs ſancti verbis extraxit Divinas veritates, & ſubintruſit ſuas ſceleratiſſimæ blaſphemiæ fabulas. Ejecit Divinam ovem, & ejus lanis ſuum lupum ſubintruſit.

Cap. 38.

Quod ſacras litteras in alienos ſenſus detorquere ſit Diaboli commentum & ars, atque ab iſto magiſtro didicerint omnes hæretici, inſigniter demonſtrat ſanctus Irenæus. Et in decimo octavo ſuper ſancti Joannis Evangelium Tractatu ſcribit ſanctus Auguſtinus: *Neque enim natæ ſunt hæreſes, & quædam Dogmata illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, niſi dum Scripturæ bonæ intelliguntur non benè. Et quod in eis non benè intelligitur, etiam temerè & audacter aſſeritur.* Utique cum pertinacia. Et eſt pœna antecedentium peccatorum. Sanctus Anaſtaſius Sinaita omnibus Chriſtianis rectè commendat ſobriam, juſtam, ac piam vitam, atque adjungit: *Siquidem ut cognoſcas licet ex æqualibus Eccleſiaſticorum Hiſtoricorum, pleræque omnes hæreſes ex vana regnandi libidine, avaritia, hominibus placendi ſtudio, ſuperbia fluxerunt. Non tam iis futuris cæcis, ſi otium atque exercitationem ſecuti, & affectibus defuncti, Spiritum ſanctum ſibi domeſticum*

Lib 5. c. 21.

Cap. 3.

sticum fecissent. Nam si orare, ut par est, nescimus, nisi Divinum Spiritum teneamus, quantò magis Dei arcana scrutari? Inter hæreseon causas addi debet & luxuria. Proindè prava vita expellit Spiritum sanctum, ab illo deserta humana mens Scripturas pravè intelligit, prava sua Sensa contumaciter defendit, atque ita parit hæreses.

Variæ præsumptiones necessariò nolunt agnoscere, &c.

Doctor affirmat è tribus jam dictis unum esse necessarium omni hæresi: Ut sacras litteras projiciat, aut ut vitiet, aut ut pravè interpretetur. Et adjungit causam: *Necessariò nolunt agnoscere ea per quæ revincuntur.* Etenim qui sacras litteras neque abjicit, neque vitiat, neque pravè interpretatur, nequit esse hæreticus, sed non potest non esse integer orthodoxus. Insigniter hæc Doctor illustrat in alio ejusdem libri capite: *Quibus fuit Propositum aliter docendi, eos necessitas coëgit aliter* Cap. 38. *disponendi instrumenta doctrinæ. Aliàs enim non potuissent aliter docere, nisi aliter haberent, per quæ docerent. Sicut illis non potuisset succedere corruptela doctrinæ sine corruptela instrumentorum ejus, ita & nobis integritas doctrinæ non competisset sine integritate eorum, per quæ doctrina tractatur.* Porrò doctrinæ instrumenta sunt sacrarum litterarum Sensa & verba.

His nituntur, quæ ex falso composuerunt, &c.

Doctor addit & quartam, licèt non omnibus, pluribus tamen tunc hæreticis familiarem præsumptionem. Præsumptionem fingendi aut admittendi Scripturas apocryphas, ac sui erroris ex ipsis defendendi. Doctor agit in Valentinianos, Marcionitas, Gnosticos omnes, imò & cunctos antiquos hæreticos, quibus istud facinus fuit familiarissimum. Etenim quod *Valentinus magnâ impudentiâ, quasi idoneus aliquis Author, interseruerit* sacro Scripturarum Canoni nescio quos à se compositos Psalmos, testatur Septimius in libro de Carne Christi. Per ido- Cap. 17. neum Authorem intelligit Scriptorem Canonicum. In sacrarum litterarum locis, quæ Christum Dominum affirmant ex Virgine nasciturum, aut natum, Valentinus pro præpositione, *Ex*, posuit præpositionem, *Per*. Hanc audaciam acriter insectatur Doctor, demonstrat præpositionem, *Ex*, omninò retinendam, & adjungit: *Nobis quoque ad* Cap. 20. *hanc speciem Psalmi patrocinabuntur, non quidem apostatæ, & hæretici, & Platonici Valentini, sed sanctissimi & receptissimi Prophetæ David.* Ridet apocryphos & sceleratos Valentini Psalmos. Eandem in Gnosticis audaciam notat sanctus Irenæus: *Super hæc autem inenarrabilem multitudinem apocry-* Lib. 1. *phorum, & perperàm Scripturarum, quas ipsi finxerunt, adserunt in stuporem in-* cap. 17. *sensatorum, & quæ sint veritatis non scientium litteras.*

Habuerunt librum de infantia Christi Domini, cujus unum caput prodit laudatus Irenæus: *Assumunt in hoc & illam falsationem, quasi Dominus, cum puer esset, & disceret litteras, cum dixisset magister ejus, quemadmodum in consuetudine est, Dic A., respondit A. Rursùs cum Magister jussit eum dicere, B. respondisse Dominum, Tu prior dic mihi quid est A, tunc ego dicam tibi quid est B. Et hoc exponunt, quasi ipse solus incognitum sciverit, quod manifestavit in typum A.* Garriebant quòd Dominus per A. intellexisset suum Patrem incognitum humano generi, cæli ac terræ Creatore superiorem. Ejusdem libri meminit sanctus Anastasius Sinaita: *Observa falsa & supposititia esse, quæ vocantur puerilia Christi miracula. Neque enim apertè, luce palam, miraculum edidit in terra, ut dicit Evangelium, antè miraculum illud in Cana Galilææ, ubi aquam in vinum mutavit, sed totos illos triginta annos exemplo & more nostro transegit, excepto solo peccato, quamquam verus Deus esset & ante & post assumptam veram Carnem.* Hinc more nostro, quoniam ignorantia est nostræ naturæ vitium, non frequentavit scholas, nec alphabetum didicit. Lucet ex Judæorum admirabunda interrogatione: *Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?* Eutychianistæ fuerunt Valentini surculus. Hinc ista fabula ambobus placuit. Ejusdem libri meminit in suo super sancti Joannis Evangelium commentario Theophylactus. Demonstat Christum Dominum usque ad susceptum à Joanne Baptisma fuisse populis ignotum, & prosequitur:

Cap. 1. *Hoc loco discimus, quòd miracula pueritiæ Christi sint conficta & mendacia. Composita ab his, qui deridere volebant mysterium. Nam si fuissent vera, quomodo ignotus fuisset Dominus, qui hæc faciebat? Neutiquam enim verisimile fuerit non fuisse celebrem, qui talia faciebat. Verùm non ita est. Non enim antequam baptizaretur, signa fecit, neque cognitus erat.* Eundem librum damnavit in sua Synodo sanctus Papa Gelasius.

Lib. 3. c. 11. Sanctus Irenæus pergit de Valentinianis: *Hi qui sunt à Valentino, iterùm existentes extra omnem timorem, suas conscriptiones proferentes, plura habere gloriantur, quàm sint ipsa Evangelia. Siquidem in tantum processerunt audaciæ, ut quod ab his non olim conscriptum est, veritatis Evangelium titulent, in nullo conveniens Apostolorum Evangeliis, ut nec Evangelium quidem sit apud eos sine blasphemia.* Affirmat istud Evangelium aliis quatuor, quæ & ipsi venerari simulabant, Evangeliis non concordare in Dogmate, ideoque non esse veritatis Evangelium, sed commentum mendacii. Ejusdem commenti videtur meminisse sanctus Epiphanius:

Hær. 26. cap. 2. *Sunt ex Gnosticis nonnulli, qui adulterinum quoddam, & adscititium Poëma venditant, quod opus inscribunt, Perfectionis Evangelium, cùm reverà non Evangelium, sed doloris sit ac luctûs perfectio. Universa quippè & consummata mortis acerbitas in eo Diaboli fœtu continetur.* Perfectionis Evangelium videtur

tur fuisse idem cum Evangelio veritatis. Epiphanius adjungit : *Alii Evangelium Evæ sine ullo pudore jactitant, sub hujus enim nomine, utpotè quæ cognitionis nomen à Serpente, quocum collocuta fuit, didicerit, perfidiæ suæ semina sparserunt.* Quòd Julius Cassianus, è Valentini schola cum Encratitarum Principe Tatiano docens homo, ad plura usus fuerit Evangelio secundùm Ægyptios, testatur in tertio Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus. Istud Evangelium fuisse à Pseudo-Apostolis conscriptum, & à sancto Luca reprobatum, testatur in suorum Commentariorum præfatione Theophylactus.

Sanctus Epiphanius adducit integrum catalogum istiusmodi apocryphorum. Pergit enim de memoratis Gnosticis : *Libri penes illos quamplurimi sunt. Nam interrogationes quasdam Mariæ venditant. Alii sub Seth nomine complures libros supposititios obtrudunt. Sed & Adami revelationes alias. Et alia item Evangelia discipulorum nomine sunt ausi conscribere.* Addit Mariæ revelationes esse duplices : Majores ac minores. Ambas plenas impudicitiis. Et infrà : *Infinita penes illos sunt supposititia atque impudenter conficta monimenta. Cujusmodi est liber, qui de progenie Mariæ inscribitur. In quo horribilia quædam ac detestanda illorum Dicta continentur.* Et rursùm : *Præterea Evangelium quoddam sub Philippi, sanctissimi Christi Discipuli, nomine circumferunt.* Pergit de Ebionitis : *Ebionitæ Apostolicos alios actus proferunt, in quibus plurima sunt impietatis illorum vestigia, ejusq; potissimum libri authoritate ad oppugnandam veritatem armantur.* Ex ipso probant sanctum Paulum fuisse non naturâ Judæum, sed gentilem ac proselytum. Et infrà : *Ebionitæ Apostolorum nomina, quò faciliùs Sectatores suos pelliciant, per simulationem admittunt, quibus etiam confictos quosdam à se libros inscribunt, velut à Jacobo, Matthæo, ac reliquis discipulis editos. Inter quæ Joannis etiam Apostoli nomen admiscent : Quò eorum vecordia possit ex omni parte deprehendi.* Etenim sanctus Joannes contra ipsos scripsit & epistolas suas, ac præsertim Evangelium. Adeò ipsis non favit. Et cum Ebione noluit intrare commune balneum. Etiam de Caianis scribit sanctus Epiphanius : *Caiani Judam traditorem esse affinem suum jactitant, eidemq; excellentem quandam vim cognitionis attribuunt. Quod usque adeò defendunt, ut ejus nomine inscriptum opusculum circumferant, quod Judæ Evangelium appellant. Cui similia quædam alia volumina confinxerunt.* Et iterùm : *Quin alium insuper Pauli Apostoli nomine libellum excogitant, præpostera libidine refertum, quem & ii, quos Gnosticos vocant, adhibere solent, quod Pauli Anabaticum vocant.* Addit illis esse & alium librum, plenum sceleratissimis nominibus. Quòd non solùm Judam, sed etiam Cain, Esau, Core, & Sodomitas dixerint suos cognatos, & quòd item Judæ Evangelio, & aliis sceleratis conscriptionibus fuerint usi, testatur

Cap. 12. Hær. 30. cap. 16. Cap 23. Hær. 38. cap. 1.

Lib. 1. c. 35. ſtatur etiam ſanctus Irenæus. Iſtud Pauli Anabaticum, revelationem, ſeu Apocalypſim, fuiſſe fabulis ac ſtultiſſimâ præſumptione pleniſſimum figmentum teſtatur in nonageſimo octavo ſuper ſancti Ioannis Evangelium Tractatu ſanctus Auguſtinus. Et ſancti Pauli authenticis epiſtolis palàm adverſari demonſtrant in ſuis Annalibus Michaël Cap. 12. Glycas, & in commentario ſuper priorem ad Corinthios epiſtolam Theophylactus.

Sanctus Epiphanius etiam de Sethianis ſcribit: *Sethiani certos libros* Hær 39. cap. 5. *clariſſimorum virorum nominibus inſcriptos circumferunt. Ex quibus ſeptem omninò Seth attribuunt, alios verò alterius generis nuncupant. Eſt & alius liber falſo Abrahami nomine, quem pro Apocalypſi venditant, omni nequitiâ refertus. Præter quem à Moyſe alterum, reliquos ab aliis editos eſſe mentiuntur.* Et ipſorum nugas Epiphanius evertit ex neſcio quâ parva Geneſi, quæ Adami filias appellat Savem & Azuram, hanc affirmans Sethi, illam fuiſſe Caini uxorem. Qui & ipſe manifeſtè fuit liber Apocryphus. Hær. 40. cap. 2. Epiphanius ſcribit etiam de Archonticis: *Iſti apocryphos quoſdam libros conſinxerunt. E quibus duo ſunt Symphoniæ nomine: Major videlicet ac minor. Nonnullos inſuper alios iis, quibuscum agunt, percenſere ſolent, ut errorem ſuum multis authoritatibus affirmare & probare videantur. Habent & quos Alienigenas vocant, ſic inſcriptos libellos.* Item Anabaticon ſeu Apocalypſim Iſaiæ. Addit hunc etiam Hieracitis placuiſſe. Pergit de Encratitis: Hær. 67. cap. 3. *Encratitæ inter primarias Scripturas habent Andrææ ac Joannis Acta, necnon Thomæ, & alios apocryphos libros.* Andrææ ac Thomæ Acta aſſerit etiam Hær. 47. cap. 1. Apoſtolicis placuiſſe. Etiam de Sabellianis ſcribit: *Sabelliani errorem* Hær. 62. cap. 2. *ſuum ac ejus firmamentum ex apocryphis quibuſdam hauſerunt. Præſertim ab Ægyptiorum Evangelio. Hoc enim illi nomen indiderunt.*

Plurimas iſtiuſmodi ſceleratas variorum hæreticorum ſutelas & fabulas reperies etiam apud alios Eccleſiæ Patres. Quòd PriſcilliaEp. 253. 259. niſtæ habuerint varias iſtiuſmodi nugas, teſtatur ſanctus Auguſtinus. Primatum tenuit Hymnus Domini. Et Secreta Moyſis. In epiſtola ad ſanctum Auguſtinum Presbyter Oroſius addit *Memoriam Apoſtolorum.* Eiſdem abundarunt etiam Manichæi. Primum locum habuit Evangelium ſancti Thomæ, quod ipſi jactabant incorruptiſſimum. Ita ſanctus Auguſtinus teſtatur in libro contra Adimantum. Omnem eorum fæcem enumerat in hæreticorum catalogo Timotheus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Presbyter: *Evangelium vivum, Theſaurus vitæ. Apoſtolorum univerſitas. Myſteriorum. Heptalogus Alogii. Precationum. Capitulorum. Res geſta Gigantum. Thomæ Evangelium. Acta Andrææ Apoſtoli. Quinta decima epiſtola ad Laodicenſes. Qui appellatur liber de infantia Domini: Quem iidem compoſuerunt, quo Chriſti Incarnationem inani ſpecie,*

non

non veritate exhibitam probarent. Exstat hic catalogus in secundo tomo Franciſci Combefis. Si iſte poſtremus liber ſit idem cum illo, quem ſanctus Irenæus memorat, non poteſt eſſe opus Manichæum. Sanctus Nicephorus Patriarcha Conſtantinopolitanus in ſuo Capitulari damnat etiam Apocalypſin Eſdræ & Zozimæ. Et neſcio quem librum ſancti Marci. Etiam revelationem ſancti Pauli. In Sacrarum Litterarum Synopſi ſanctus Athanaſius enumerat ex veteri Teſtamento hos ſequentes: *Prophetia Enoch Patriarchæ. Oratio Joſeph. Teſtamentum Moyſis. Aſſumptio Moyſis, Abraham, Eldad & Medad, Eliæ Prophetæ, Sophoniæ Prophetæ, Zachariæ patris Joannis, Baruch, Habacuc, Ezechiëlis, & Danïelis.* Ex novo Teſtamento aſſignat hos: *Circuitus Petri, Circuitus Joannis, Circuitus Thomæ, Doctrina Apoſtolorum.* Circumfertur etiam Evangelium duodecim Apoſtolorum. Et alia plura. Ad omnia adducenda ac elucidanda eſſet opus grandi ac erudito volumine. Omittere tamen nolim Montaniſtas. Etenim de antiquiſſimo ac eruditiſsimo Scriptore noſtro Caio ſcribit Euſebius Cæſareenſis: *Diſputatio Caii, viri eloquentiſſimi, Romæ Zephyrino Eccleſiam regente, contra Proclum, Phrygum erroris propugnatorem, habita ad nos pervenit, in qua Adverſariorum temeritatem & audaciam in novis Scripturis contexendis reprimit ac refutat.* Lib. 6. cap. 14. Erant Scripta Montani, Priſcillæ, ac Maximillæ. Eorum meminit in libro de fuga in perſecutione, ac ex ipſis iſtam fugam damnat noſter Septimius: *Spiritum verò ſi conſulas, quid magis ſermone illo Spiritus probat? Namque omnes penè ad Martyrium exhortatur, non ad fugam.* Cap. 9. Et adducit quædam verba iſtius Pſeudo-Chariſmatis. Et in alio ejuſdem libri capite ſcribit: *Si & Spiritum quis agnoverit, audiet & fugitivos denotantem.* Cap. 11. Eadem Scripta laudat etiam in aliis ſuis deviis libris. O miſerandam humani generis ſortem! Tantus Doctor damnatas à ſe fabulas veneratur & adorat. Proindè qui ſtat, videat ne cadat. Cum timore & tremore ſuam ſalutem operetur.

Hæreticorum apocryphorum originem prodit in ſui Evangelii exordio ſanctus Lucas: *Quoniam quidem multi conati ſunt ordinare narrationem quæ in nobis completæ ſunt rerum, viſum eſt & mihi aſſecuto omnia à principio diligenter ex ordine ſcribere.* Inter iſtos nonnullos ſanctus Epiphanius affirmat fuiſſe Cerinthum ac Merinthum. Ipſos aſſerit à ſancto Luca notari, & adversùs ipſorum ficta mendacia eſſe ab illo ſcriptum Evangelium. Hær 51. cap. 7. Hoc ipſum in præfatione ſui ſuper ſanctum Matthæum commentarii teſtatur ſanctus Hieronymus: *Plures fuiſſe qui Evangelia ſcripſerint, & ſanctus Evangeliſta Lucas teſtatur, & perſeverantia uſque in præſens tempus monimenta declarant, quæ à diverſis authoribus edita, diverſarum hæreſeon fuêre principia. Ut eſt illud juxta Ægyptios, &*

Thu-

Thomam, & Matthiam, Bartholomæum, duodecimq; Apostolorum, & Basilidis, atque Apellis, ac reliquorum, quos enumerare longissimum est. Cùm tantùm in præsentiarum hæc necesse sit dicere, extitisse quosdam, qui sine spiritu & gratia Dei conati sint magis ordinare narrationem, quàm historiæ texere veritatem. Affirmat ipsos prophetasse de suo corde, ambulasse post suum spiritum, venisse à semetipsis, ideoque fuisse fures ac latrones. Et quidem istud secundùm Ægyptios Evangelium seduxit Sabellium. An istud sancti Matthiæ Evangelium sit idem cum ejus memoratis apud sanctum Clementem traditionibus, ignoro. Quod etiam quidam sub sancti Pauli nomine scripserint epistolas, affirmat ipse Apostolus in litteris ad Thessalonicenses. Antiqui Testamenti Pseudo-Prophetas fuisse nostrorum hæreticorum præcursores, rectè scribit in secunda epistola sanctus Petrus. Et ipsorum quidam omninò fuerunt hæretici. Ab ipsis ergò ista audacia devenit ad nostros Sectarios. Testem adduco nostrum Tertullianum, qui in libro de Anima scribit de Gentilium Philosophis: *Quid autem si Philosophi etiam illa incurraverint, quæ penes nos apocryphorum confessione damnantur, certos nihil recipiendum, quod non conspiret germanæ, & ipso jam ævo prognatæ Propheticæ Paraturæ, quando & Pseudo-Prophetarum meminerimus, & multò prius apostatarum Spirituum, qui hujusmodi quoque ingeniorum calliditate omnem faciem sæculi instruxerunt?* Gentilium Philosophorum Dogma fuit scoriâ obductum aurum, mixtum aquâ vinum: Ex vero & falso textura. Veri istius radicem Patres assignant variam. Et una est, quod nostros Prophetas illi legissent. Horum enim, licèt ipsi appellent barbaram, est verissima & antiquissima Philosophia. Mixturæ causam Tertullianus affirmat inter alias fuisse incursionem apocryphorum, seu Pseudo-Prophetarum, quibus istiusmodi lepra est naturalis. Supponit apocrypha Scripta esse adeò antiqua. Et rectè supponit.

Cap. 2.

Quæ ex falso composuerunt, &c.

Doctor distinguit duplices apocryphorum librorum usitatores: Alios qui ipsos composuerunt, aliosqui ipsos ex ambiguitate ceperunt. Ad primam classem spectant Cerinthus, Merinthus, Valentinus, & plures alii, à quibus jam audivimus attentatam fuisse istam audaciam. Est audacia adeò sacrilega, ut ipsam in sui Evangelii exordio sanctus Lucas duxerit damnandam. Est enim plena Pseudo-Prophetiâ, mendaciissimè blaterans & clamans, *Dicit Dominus*, ubi Dominus non est locutus. Est falsi crimen in ipsam Divinam Majestatem. Et hinc in Illustrium virorum catalogo scribit sanctus Hieronymus de nescio quo Asiatico Presbytero, qui fabulosum de sancti Pauli

Pauli & sanctæ Theclæ periodis librum confinxerat: *Tertullianus vicinus eorum temporum refert Presbyterum convictum à Joanne Apostolo, quòd author esset libri, & confessum se hoc amore Pauli fecisse, & ob id loco excidisse.* Testatur id Tertullianus in libro de Baptismo. Aliorum, qui ejusmodi libros de ambiguitate ceperunt, delictum non est adeò grave. Et inter istos fuit Sabellius, ab Evangelio secundùm Ægyptios circumscriptus ac seductus. Erat in Pentapolitana Ægyptiacæ Diœceseos Provincia Episcopus. Hinc ambiguo isti Evangelio nimium detulit. Istiusmodi porrò Scripturas Septimius appellat *de ambiguitate*, quòd habeant ambiguos & clandestinos, atque ita damnatos, aut certè suspectos natales, adeoque sine delicto à nemine possint admitti.

Quæstio est, Quid sit Scriptura apocrypha? Respondeo ipsam in libris adversùs Faustum Manichæum insigniter definiri à sancto Augustino: *Libri appellantur apocryphi, non quòd habendi sint in aliqua authoritate secreta, sed quia nullâ testificationis luce declarati, de nescio quo secreto, nescio quorum præsumptione prolati sunt.* Lib. 11 cap. 2. Consonat in festivali epistola sanctus Athanasius. Sancti Lucæ in suum Evangelium præfationi dat hanc paraphrasim: *Quandoquidem conati sint nonnulli ea sibi, quæ dicuntur apocrypha, contexere, eademq; Divinitùs inspiratæ Scripturæ immiscere, quam & ipsi tamen exploratam ideò, certamq; habemus, quod à Patribus nostris, qui ab initio Verbum ipsum suis oculis viderunt, eiq; ministrarunt, eam accepimus, visum etiam nobis est, hortantibus ad id germanis fratribus, qui ab initio omnia didicimus, libros qui authore canone pro Divinis recepti & crediti sunt, ideò recensere, ut qui in fraudem acti sunt, eâdem relictâ resipiscant, reliqui autem constantiæ suæ memoria lætentur.* Affirmat & dolet fideles quosdam fuisse ab apocryphis circumventos. Et ad hos à laqueo eruendos distinguit triplices libros: Canonicos, authenticos, & apocryphos. Canonicos seu regulares libros affirmat esse illos, quos certò constat esse nobis à Divina Majestate dictatos, ideoque nobis etiam sunt regula credendi ac vivendi. Et singulos enumerat. Et adjungit de authenticis: *Cæterùm majoris & exactioris disciplinæ causâ addo, & illud scribens necessariò, præter superiores esse libros alios non in Canone quidem probatos, sed veterum authoritate illis, qui pietatis elementis imbuendi essent, propositos. Sapientiam nempè Salomonis, Sapientiam Syrach, Esther, Judith, & Tobiam. Constitutiones quæ vocantur Apostolorum. Doctrinam etiam Apostolorum nomine nuncupatam. Ipsum denique Pastorem.* Isto enim tempore memoratos Antiqui Testamenti libros quædam hinc indè Ecclesiæ necdum admiserant in regulam. Cunctæ tamen ipsos habebant pro authenticis. Utpotè quorum pia doctrina, ac indè nata authoritas

esset explorata. Sanctus Athanasius pergit de apocryphis : *Cæterùm hoc unum, Dilecti, vos decet advertere, neque illos qui Canone, neque illos qui permissâ lectione distinguuntur, apocryphorum nomine intelligendos esse ; sed apocryphos esse hæreticorum commentum, quos dum complectuntur, eisdem pro libidine tempora largiuntur, ut tamquam veteribus ad simpliciorum fraudem abutantur.* Itaque Canonici sunt necessariæ, authentici sunt permissæ, apocryphi libri sunt damnatæ Scripturæ. Sunt commenta hæreticorum. Et hi illis pro sua libidine largiuntur tempora, ut tanquam veteribus ad simpliciorum fraudem abutantur. Etenim Canonici libri debent esse veteres : Scripti à Divinæ in nos Clementiæ Prophetis aut Apostolis. Hinc hæretici suis commentis istorum antiqua tempora affinxerunt.

Notanda sunt sancti Augustini verba : *Non quòd habendi sint in aliqua authoritate secreta.* Agit in Manichæos, qui ex Valentini ac aliorum Gnosticorum fabulis garriebant Christum Dominum alia ad populum in aperto, alia coram solis Apostolis docuisse in occulto. His locutum secretam sapientiam inter perfectos. Garriebant etiam Apostolos cum eadem discretione docuisse. Hinc & alias litteras animali populo & communibus Ecclesiasticis, aliàs tradidisse suis spiritualibus ac electis. Et has esse Scripturas apocryphas, id est, secretæ authoritatis. Apocryphum enim est idem quod secretum & clandestinum. Et sanctus Augustinus rectè affirmat nullam verè Propheticam aut Apostolicam Scripturam esse istiusmodi. Quod ipsum frequenter inculcat atque demonstrat sanctus Irenæus. Augustinus pergit : *Sed quia nullâ testificationis luce declarati, de nescio quo secreto, nescio quorum præsumptione, prolati sunt.* Libris, quos certò constat esse Platonis aut Aristothelis, attestatur continua per nunquam interpolatam bonorum testium successionem testificatio. Eos Plato & Aristotheles tradiderunt suis discipulis, hi suis successoribus : Et ista continuata series ipsos integros atque illæsos deduxit usque ad nos. Quibus deest istiusmodi testimonium, censentur supposititii, & ab aliis sub istorum nomine conficti. Aut sanè de spuriis natalibus sunt graviter suspecti. Hinc sunt apocryphi, & clandestinæ originis. Vacui authoritate. Eadem testimonii forma nostros Dogmaticos libros demonstrat Canonicos aut apocryphos. Etenim etiam sancti Prophetæ, ac Apostoli scriptos à se libros dederunt suis discipulis, hi suis successoribus, hi tandem nobis. Quibus non attestatur ista successio, de nescio quo secreto, nescio quorum præsumptione sunt prolati. Quidam à Cerintho, quidam ab Ebione, quidam à Valentino, quidam ab aliis. Sunt clandestinæ originis, ideoque habere non possint autho-

thoritatem regulæ. Eodem modo sanctus Augustinus loquitur in libris contra Prophetarum ac legis Adversarium. Affirmat prolata ab isto Tenebrione secundùm Joannem & Andræam Evangelia esse apocrypha, ideoque & nullius ponderis, & adjicit causam : *Quæ Evangelia si illorum Apostolorum essent, recepta essent ab Ecclesia, quæ ab illorum temporibus per Episcoporum successiones certissimas usque ad nostra & deinceps tempora perseverat.* Hoc argumentum frequenter usitat & amplificat in libris adversùs Faustum. Lib. 1. cap. 20.

Sancto Athanasio, qui Canonicas, authenticas seu permissas, & apocryphas Scripturas distinguit, & omnes apocryphas affirmat esse hæreticorum commenta, in Apostolici symboli expositione consonat Ruffinus Presbyter. Enumerat omnem sui temporis Canonem, atque adjungit : *Sciendum tamen est, quod & alii libri sunt, qui non Canonici, sed Ecclesiastici à Majoribus appellati sunt. Ut est sapientia Salomonis, & alia sapientia quæ dicitur Syrach, qui liber apud Latinos hoc ipso generali vocabulo Ecclesiasticus appellatur. Quo vocabulo non author libelli, sed Scripturæ qualitas cognominata est. Ejusdem ordinis est libellus Tobiæ, & Judith, & Machabæorum libri. In Novo verò Testamento libellus qui dicitur Pastoris, sive Hermetis, qui apellatur duæ viæ, vel judicium Petri, quæ omnia legi quidem in Ecclesiis voluerunt, non tamen proferri ad authoritatem ex his fidei confirmandam. Cæteras verò Scripturas apocryphas nominarunt, quas in Ecclesiis legi noluerunt.* Nota vocem, *Liber Ecclesiasticus.* Est liber permissus legi in Ecclesia.

Alio modo locutus fuit in sua historia Eusebius Cæsareensis, scribens de sancto Clemente Alexandrino : *Clemens in octo Stromatum libris utitur testimoniis Scripturarum, quibus solet à multis contradici. Nimirùm sapientiæ, quæ dicitur Salomonis, & Ecclesiastici Jesu Syrach, & epistolæ ad Hebræos, & Barnabæ, & Clementis, & Judæ.* Quin imò Clemens utitur etiam Evangelio secundùm Hebræos, Evangelio secundùm Ægyptios, traditionibus sancti Mathiæ Apostoli, libro Pastoris, ac prædicatione seu circuitu sancti Petri. Et hos omnes Eusebius dixit apocryphos. Etiam epistolam ad Laodicenses. Proindè Eusebius sacros nostros libros divisit in duo dumtaxat membra : In Canonicos & apocryphos. Romana sancti Gelasii Pontificis Synodus habet tertium loquendi modum : Distinguit libros Canonicos, libros sanctorum Patrum ab Ecclesia probatos, & variorum libros damnatos ab Ecclesia. Et in secunda classe ponit etiam Decreta & Acta Generalium Synodorum. Nos hodiè passim loquimur cum Cæsareensi Eusebio. Etenim epistolam sancti Barnabæ, epistolam ad Laodicenses, librum Pastoris, à sancto Epiphanio laudatam parvam Gene- Lib. 6. cap. 14.

sim, aliaque id genus appellamus apocrypha. Apocrypha sunt nobis duplicia: Damnata per Ecclesiam, & permissa. Nam quis dubitet Evangelium secundùm Hebræos esse apocryphum? Et tamen illud adeò dilexit sanctus Hieronymus, ut transtulerit in linguam Latinam. Quòd nempè ipsum Ecclesia non damnaverit. Proindè liber hodiè apocryphus est liber sacri Scriptoris nomen præ se ferens, & à tanta authoritate alienus. Et istâ phrasi utitur in libris adversùs Faustum etiam sanctus Augustinus. Proprios hæreticorum libros distinguit ab apocryphis: Quòd nempè non solùm istos, sed etiam alios censeat apocryphos.

Lib. 11. cap. 2.

Altera quæstio est, An numquam liceat uti libris apocryphis? Doctor hoc loco videtur omnem illum usum damnare. Ipsum numerat inter præsumptiones hæreticorum. Ast aliud exemplo docuerunt sanctus Clemens Alexandrinus, ac sanctus Epiphanius. Hic ex parva Genesi, ille ex variis apocryphis suas assertiones confirmarunt. Respondeo alia esse damnata, alia permissa apocrypha. Et horum usus non est damnatus. Quin nec omnis usus damnatorum. Etenim hæreticorum libri sunt corpus leprosum, in quo est & munda & maculosa caro: Sunt agrestis campus, in quo sunt & medicinales herbæ, & venenosæ. Orthodoxus Doctor debet esse argumentosa apis, docta pravum à bono secernere. Præsertim iste usus adjuvat ad hæretico ex propriis Scriptis revincendos. Ita Evangelio secundùm Ægyptios usus fuit laudatus Clemens: Ad revincendum Julium Calsianum. Ita & noster Doctor ex Marcionitico secundùm Lucam Evangelio revicit Marcionem. Etiam sanctus Irenæus. Sunt imitati sanctum Paulum Apostolum, qui Gentiles quandoque revicit ac docuit ex testimoniis Gentilium Philosophorum ac Prophetarum.

Quid promovebis, Exercitatissime Scripturarum, &c.

Doctor ex adductis concludit hæreticos ad disputandum ex Sacris Litteris esse ineptos, ideoque nec admittendos. Nequidem à sacrarum Litterarum peritissimo, & exercitatissimo istius disputationis. Affirmat omnem hujusmodi disputationem esse inutilem, ac nihil tibi ex ipsa obventurum, nisi perditionem vocis ex clamosa contentione, & acrem bilem ex auditis blasphemiis. Et ratio est: *Cùm si quid defenderis, negetur; è diverso si quid negaveris, defendatur.* Quia non habemus communia principia. Hoc ipsum insigniter tradit atque elucidat in libris adversùs Faustum Manichæum sanctus Augustinus: *Ubi sic manifestâ veritate Manichæi præfocantur, ut obsessi dilucidis verbis sanctarum Scripturarum, exitum in eis fallaciæ suæ reperire non possint,*

Lib. 11. cap. 21.

ita

id testimonium, quod prolatum est, falsum esse respondent. O vocem à veritate fugacem, in amentia pertinacem! Usque adeò invicta sunt, quæ adversùm vos de Divinis Codicibus proferuntur, ut non sit aliud quod dicatis, nisi eos esse falsatos. Quæ jam authoritas litterarum aperiri, quis Sacer Liber evolvi, quod documentum cujuslibet Scripturæ ad convincendos errores vestros exeri potest, si hæc vox admittitur? Si alicujus ponderis æstimatur? Aliud est ipsos libros non accipere, & nullo eorum vinculo detineri: Quod Pagani de omnibus nostris, & Judæi de novo Testamento faciunt. Quod denique nos ipsi de vestris, & aliorum hæreticorum, si quos suos proprios habent, vel de iis qui appellantur apocryphi. Aliud est ergò authoritate aliquorum vel librorum vel hominum non teneri, & aliud est dicere, Iste quidem vir sanctus est, & omnia vera scripsit, & ista epistola ipsius est, sed in ea ipsa hoc ejus est, hoc non est ejus. Ubi cum ex adverso audieris, Proba, non confugias ad exemplaria veriora, vel plurium codicum, vel antiquorum, vel linguæ præcedentis, unde hoc in aliam linguam interpretatum est, sed dicas, indè probo hoc illius esse, illud non esse, quia hoc pro me sonat, illud contra me. Tu ergò regula veritatis? Quidquid contra te fuerit, non est verum? Quod si alius simili insaniâ, sed tamen quâ tua duritia confringatur, existat & dicat, imò illud, quod pro te sonat, falsum est, hoc autem, quod contra te, verum est? Quid acturus es, nisi fortè alium librum prolaturus, ubi quidquid legeris, secundum sententiam tuam possit intelligi? Agit in solos Sacrarum Litterarum truncatores ac vitiatores. Istud enim erat Manichæorum in sacras novi Testamenti litteras palmare facinus. Et in ipsum scribit etiam alio loco: *Si in istis litteris quod vultis Paracleto credimus, & quod non vultis, ei non credimus, jam non illi, sed vobis credimus.* Quæ regula omninò locum habet etiam in integrorum librorum abjectoribus. Nam qui in sacro Canone hunc vel istum relinquit, hunc vel istum librum pro arbitrio expungit, non isti Canoni credit, sed sibimetipsi. Regula locum habet etiam in pravis sacrarum Litterarum Interpretibus. Qui spreto Ecclesiæ sensu omnia ex suo placito interpretatur ac torquet, non Spiritum sanctum attendit aut matrem Ecclesiam, sed proprium beneplacitum. Proindè omnis hæreticus est ineptus ad disputandum ex sacris Litteris. Lib. 32. cap. 16.

CAPUT XVIII.

Nulla è Scripturis, aut anceps victoria.

ILle verò si quis est, cujus causâ in congressum descendis Scripturarum, ut eum dubitantem confirmes, ad veri-

tatem, an magis ad hæreſes deverget? Hoc ipſo motus, quòd te videat nihil promoviſſe, æquo gradu negandi & defendendi diversâ parte ſtatutum. Certè de pari altercatione incertior diſcedet, neſciens quam hæreſin judicet. Hæc utique & ipſi habent in nos retorquere. Neceſſe eſt enim & illos dicere à nobis potiùs adulteria Scripturarum & expoſitionum mendacia inferri, qui proindè ſibi defendant veritatem.

SCHOLION.

Ille verò, ſi quis eſt, &c.

SAnctus Apollinarius Hierapolitanus in Phrygia Epiſcopus, & alii plures ſuprà laudati Patres diſputarunt cum hæreticis, non tam ad ipſos convertendos, quàm potiùs ad Fideles, ab ipſis in ſcrupulum circumſcriptos, liberandos ac firmandos. Doctor quærit, An ſaltem iſtiuſmodi ex ſacris litteris diſputatio ſit utilis, probanda, facienda? Et reſpondet negativè. Quia nempè fieri natum eſt, ut ille ceſpitans magis exinde devergat ad hæreſim, quàm ad veritatem confirmetur. Audi cauſam: *Hoc ipſo motus, quòd te videat nihil promoviſſe, æquo gradu negandi & defendendi diverſa parte ſtatutum. Certè de pari altercatione incertior diſcedet, neſciens quam hæreſim judicet.* Sanctus Anaſtaſius Sinaïta inſigniter hæc illuſtrat, contra hæreticos diſputaturo figens hanc regu-
Cap. 1. lam: *Sciat diſputationis modos duos eſſe. Alterum per Scripturæ teſtimonia, alterum per probationes ex ipſis rebus petitas. Qui modus firmior eſt & verior. Nam verba Scripturæ depravari poſſunt. Quocirca videre licet, ſimul atque Adverſario Scripturæ teſtimonium objicitur, ab ipſo viciſſim è veſtigio aliud teſtimonium produci, ſive ſit hæreticus, ſive Judæus. Quapropter is, cui vires hoc concedunt, magis ſe armet contra Adverſarios demonſtrationibus ex ipſa rerum natura deſumptis.* Etiam Tertullianus hoc loco agit non de quavis, ſed de ſola diſputatione ex ſacris litteris.

Hæc utique & ipſi habent in nos retorquere.

Utique tres in ſuperiori capite expoſitas præſumptiones: Legitimæ ſcripturæ abjectionem, vitiationem, pravam interpretationem. Hæc ſunt Scripturarum adulteria, & expoſitionum mendacia. Et neceſſe

cesse est ut ista sua facinora in nos retorqueant. Quia aliter non valeant suas fabulas stabilire. Et hæc audiens medius & cespitans fidelis *in diversa parte statuitur.* Nunc illi, nunc isti favet, atque ita incertus discedit. Isti namque medii sunt passim similes Auditoribus, quos suæ adversùs Fortunium Tuburscensem Donatistarum Episcopum disputationi adfuisse scribit in litteris ad alios istius factionis Antistites sanctus Augustinus: *Cùm apud Fortunium consedissemus, rumore dispersò* Ep. 163. *non parva turba confluxit. Sed in tota illa multitudine perpauci apparebant, qui utiliter ac salubriter agi causam illam, & tantam, reiq; tantæ quæstionem prudenter & piè discuti cuperent. Cæteri magis ad spectaculum quasi altercationis nostræ, prope theatrica consuetudine, quàm ad instructionem salutis Christianâ devotione convenerant.* Adjungit disputationis nullum fuisse fructum. Præsertim quod Philippopolitani Conventiculi authoritatem ipse constanter vacuam & nullam, Fortunius pertinaciter vellet irrefragabilem, atque ita uterque æquo negandi ac defendendi gradu nihil penitùs promoveret. Hinc deinceps non publicè, sed dumtaxat privatim, & quidem post ultrò citròque fixam de authenticis argumentorum locis regulam conferri suadet. Censet nullibi disputandum.

CAPUT XIX.

Primò quærendum, à quo tradita sit Christianorum disciplina.

Ergo non ad Scripturas provocandum est: Nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut parum certa. Nam etsi non ita evaderet conlatio Scripturarum, ut utramque partem parem sisteret, ordo rerum desiderabat illud prius proponi, quod nunc solùm disputandum est: Quibus competat fides ipsa? Cujus sint Scripturæ? A quo, & per quos, & quando, & quibus sit tradita disciplina, quâ fiunt Christiani? Ubi enim apparuerit esse veritatem & disciplinæ & fidei Christianæ, illic erit veritas Scripturarum, & expositionum, & omnium traditionum Christianarum.

SCHO-

SCHOLION.

Ergo non ad Scripturas provocandum est, &c.

DOctor compendio repetit & confirmat ineundam cum hæreticis ex sacris litteris disputationem esse interminabilem, ideoque & parùm utilem. Nostram exindè victoriam dicit passim esse aut nullam aut incertam, aut saltem parùm certam. Hinc hæreticos à nobis non provocandos, imò nec provocantes esse ad istud certamen admittendos. Anteriora sua Dicta, quibus isti disputationi nullum, nisi bilem de blasphematione, fructum adscripserat, nonnihil moderatur. Affirmat victoriæ fructum esse incertum, aut modicè certum. Quod istæc disputatio sit quandoque vario fructu locuples, superiùs adducta exempla docuerunt. Non semper ita evasit, ut utramque partem sisteret parem.

Ordo rerum desiderabat illud priùs proponi, &c.

Est aliud Doctoris adversùs istas disputationes argumentum. Affirmat eas, licèt forent fructuosæ, non inchoandas, nisi priùs propositâ ac decisâ hâc quæstione: *Quibus competat Fides? Cujus sint Scripturæ? A quo, & per quos, & quando, & quibus sit tradita disciplina, quâ fiunt Christiani?* Quæ sit illa Congregatio, cui Dominus Deus credidit sacros libros, & tradidit veram Christianitatem? An sint Valentiniani, Basilidiani, Marcionitæ, an illi qui appellantur & sunt Catholici? Apud quos sit vera Dei Ecclesia? Etenim soli veræ Ecclesiæ Dominus Deus commisit & credidit sacras suorum Pactorum ac Testamentorum tabulas, & isti uni dixit: *Depositum custodi.* Et rursùm: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Hinc ubi apparuerit reperiri veritatem & disciplinæ & Fidei Christianæ, illic etiam erit veritas Scripturarum, & expositionum, & omnium traditionum Christianarum. Hæc enim omnia tria sunt istud Depositum, istæ sacro-sanctæ tabulæ. Et ut ad istius quæstionis fundum penetremus, quærendum est: A quo, & per quos, & quando, & quibus sit tradita vera Christianitas? Sic enim lucebit, apud quos sit illa legitima successio, quæ veritatem per Christum Dominum accepit à Deo. Lucebit & sacrarum Scripturarum, & verarum expositionum, & omnium Christianarum traditionum thesaurum non spectare ad hæreticos, ideoque ipsos ex illis disputare non posse, sed esse ubique habendos & tractandos, uti à semetipsis damnatos.

CA-

CAPUT XX.

Ecclesiæ ab Apostolis Christi institutæ.

CHristus Jesus Dominus noster, permittat dicere interim, quisquis est, cujuscumque Dei filius, cujuscumque materiæ homo & Deus, cujuscumque fidei præceptor, cujuscumque mercedis repromissor; quid esset, quid fuisset, quam Patris voluntatem administraret, quid homini agendum determinaret, quamdiu in terris agebat, ipse pronuntiabat, sive populo palàm, sive discentibus seorsum: Ex quibus duodecim præcipuos lateri suo adlegerat, destinatos Nationibus magistros. Itaque uno eorum decusso, reliquos undecim, digrediens ad Patrem post resurrectionem, jussit ire & docere Nationes, intinguendas in Patrem, & in Filium, & in Spiritum sanctum. Statim igitur Apostoli (quos hæc appellatio Missos interpretatur) assumpto per sortem duodecimo Matthiâ in locum Judæ, ex auctoritate prophetiæ, quæ est in psalmo David, consecuti promissam vim Spiritûs sancti ad virtutes & eloquium, primò per Judæam contestatâ fide in Jesum Christum, & Ecclesiis institutis; dehinc in orbem profecti, eandem doctrinam ejusdem fidei Nationibus promulgaverunt, & proinde Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, à quibus traducem fidei & semina doctrinæ, cæteræ exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt, & quotidie mutuantur ut Ecclesiæ fiant: Ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum. Omne genus ad originem suam recensetur necesse est.

Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab Apostolis prima, ex quâ omnes. Sic omnes primæ, & Apostolicæ, dum unà omnes probant unitatem: Dum est illis communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & contesseratio hospitalitatis. Quæ jura non alia ratio regit, quàm ejusdem Sacramenti una traditio.

SCHOLION.

Christus Jesus Dominus noster, &c.

EX memoratis quæstionibus prima fuit: A quo sit tradita *disciplina, quâ fiunt Christiani?* Et Doctor respondet esse traditam à Christo Jesu. Hunc esse primum & unicum istiûs disciplinæ authorem. Hoc apud omnes esse certum ac immobile. Nam ab ipso cuncti sese appellant Christianos. Attamen Gnostici diversissimè & adversissimè de ipso errabant & blasphemabant: De ejus æterna Divinitate ac Generatione, de ejus Carne & humana substantia, de tradita per ipsum Fide, de præcepta per ipsum disciplina, de promissa per ipsum mercede. Diabolus quia sacro-sanctum nostræ salutis Sacramentum auferre non poterat, ita studuit vitiare in hominum cordibus, atque istâ viâ omnem ejus fructum evertere. Hinc Doctor dicit: *Permittat dicere interim.* Petit à Domino Deo veniam ad hæc quasi dubitantis verba liberiùs proferenda. Affirmat Christum Dominum, qualiscumque tandem ille sit aut fuerit, esse nobis primum & unicum authorem atque Doctorem disciplinæ, quâ fiunt Christiani. Quod in terra nobiscum ipse degens nobis tradiderit & exposuerit, quid esset, quid fuisset, quam Patris voluntatem administraret, quid homini agendum determinaret.

Sive populo palam, sive discentibus seorsim.

Hunc locum exponit Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus. Apo-
Cap. 3. stolus scribit in priori ad Corinthios Epistola: *Et ego Fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tamquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Necdum enim poteratis. Sed nec nunc quidem poteſtis. Adhuc enim estis carnales.* Et Hilarus commentatur: *Apostolus valdè arguit temeritatem illorum, qui querebantur dudum se non audisse spiritalia, cum*

adhuc

adhuc indigni essent audire. Pseudo-Apostoli enim promiscuè omnibus uno atque eodem genere tradebant, nullius personam discernentes, ut acceptabiles fierent per hypocrisim commendati, cum constet Dominum & Authorem nostrum Christum aliter populis, aliter discipulis interfatum, & inter ipsos Apostolos fuisse distinctionem. Tribus enim discipulis gloriam suam in monte ostendit, dicens illis ut tacerent visum, quamdiu à mortuis resurgeret. Et in sermone de Judæ traditoris facinoribus sanctus Joannes Chrysostomus adducit Evangelistæ verba, *Tunc abiit unus de duodecim*, & commentatur: *Et hoc auget delictum detestabile proditoris. Nam & alii discipuli erant, qui fuerunt numero septuaginta, sed illi non tam manifestè, nec tantâ confidentiâ sociati, nec illis interiora Decreta committa sunt. Isti duodecim fuerunt probati. Hæc erat caterva Regalis. De hoc choro Judas egressus est, de hac conversatione proditor malignus exivit.* Et in tertia adversùs Celsum libro Origenes affirmat Dominicas parabolas fuisse arcanæ sapientiæ plenissimas, & adjungit: *Parabolis* Jesus *apud prophanos est usus, servans earum intellectum Discipulis, aures non vulgares habentibus, & ipsum domi privatim de hoc appellantibus.* Et infrà: *Quod si te vertas ad scripta post* Jesu *adventum volumina, invenies turbas credentium audire tantùm externas similitudines, quibus solis dignæ sint; Discipulos verò seorsim enarrationes earum discere. Jesus enim privatim suis explicabat omnia, quos præ vulgo reliquo digniores judicabat cælesti sapientiâ.* Quod Dominus alia discipulis, alia tradiderit populis, clamat omne Evangelium: Quin & vetuit omnia populis aperiri. Attamen dumtaxat diversa, non adversa tradidit. Hinc Gnosticos, qui etiam adversa tradita garriebant, graviter ac meritò damnat sanctus Irenæus. Etiam noster Septimius. Tom. 5. serm. 30.

Ex quibus duodecim præcipuos, &c.

Duodenarii numeri perfectionem vide apud sanctum Augustinum in undecimo & vigesimo libris de civitate Dei, ac apud authorem decimi noni sermonis in appendice. Hinc non tantùm Apostoli, sed etiam Prophetæ ac Patriarchæ fuerunt duodecim. Duodecim item portas habet cælestis Hierusalem, duodecim lapides Josue in Jordane posuit, & sexta filiorum Israël in deserto mansio fuit ad duodecim fontes, productores septuaginta palmarum, de quibus sanctus Hieronymus: *Non dubium, quin de duodecim Apostolis sermo sit, de quorum fontibus derivatæ aquæ totius mundi siccitatem rigant.* Addit à septuaginta palmis septuaginta Discipulos fuisse præsignatos. Quomodo tertius decimus Paulus duodenarii Sacramentum non everterit, ostendit in adductis locis, & in octogesimi sexti Psalmi commentario sanctus Augustinus. Cap. 30. & 5. Ep. 127. qu. 6.

Longè plures quàm septuaginta fuisse Domini discipulos rectè advertit

Lib. 1. cap. 12. vertit Eusebius Cæsareensis Episcopus. Etenim apud Joannem Evangelistam audierunt Pharisæi quòd Jesus plures discipulos faceret, quàm Joannes Baptista. Et apud sanctum Lucam stetit in loco campestri turba Dominicorum discipulorum. Et apud sanctum Paulum resuscitatus à mortuis Dominus apparuit plusquam quingentis fratribus simul. Divisi fuerunt in tres, uti in laudata epistola loquitur sanctus Hieronymus, gradus, ordines, seu classes: In discipulos communes, in septuaginta electos, ac in duodecim præcipuos Apostolos. Istam præcipuitatem Doctor noster in exhortatorio ad castitatem libro appellat *Apostoli fastigium*, atque exponit: *Spiritum Dei etiam Fideles habent, sed non omnes Fideles, Apostoli. Propriè enim Apostoli Spiritum sanctum habent, qui plenè habent in operibus Prophetiæ, in efficacia virtutum, documentisq; linguarum, non ex parte, quod cæteri.* Consonat in libro de Gestis Pelagii sanctus Augustinus, dicens in Apostolo Paulo omninò fuisse etiam Prophetiam, Doctoratum, Gratiam virtutum, Donationem sanitatum, Adjutoria, Gubernationes, Charisma linguarum, atque ista omnia includi in gradu seu Dignitate Apostolatûs. Apostolatus est Spiritûs sancti plenitudo. Et quidem non quævis. Etenim etiam septem primos Diaconos, sanctum Barnabam, & alios quosdam fuisse viros Spiritu sancto plenos scribit sanctus Lucas in Actis. Et tamen non habuerunt plenitudinem Apostolicam. Etenim in quarto adversùs Marcionem libro noster Doctor distinguit Apostolos ab Apostolicis. Affirmat sanctum Lucam non Apostolum fuisse, sed dumtaxat Apostolicum; non magistrum, sed discipulum: Magistro & Apostolo Paulo longè inferiorem. Eâdem ratione in laudata Epistola sanctus Hieronymus distinguit majoris & minoris gradûs, seu primi ac secundi ordinis Præceptores, seu Apostolos. Scribit etiam in Commentariis Epistolæ ad Galatas: *Dederunt Petrus & Jacobus, & Joannes dexteras Paulo & Barnabæ societatis, sed Tito, qui cum eis erat, dextras non dederunt. Necdum quippe ad eam mensuram pervenerat, ut possent ei Christi mercimonia ex æquo cùm Majoribus credi, ut eundem teneret negotiationis locum, quem Barnabas tenebat & Paulus.* Erat dumtaxat Apostolicus, Apostoli præcipuitatem necdum consecutus.

Cap. 4.

Cap. 2.

Apostolatûs dignitatem insigniter illustrat in homilia, quâ demonstrat sacrarum litterarum lectionem esse utilem, sanctus Joannes Chrysostomus: *Hodie operæ pretium est, ut ostendamus, quid significet nomen Apostoli. Neque enim nudum est nomen hoc, sed est appellatio Magistratûs, maximi Magistratûs, Magistratûs maximè spiritualis, Magistratûs cælestis. Sed attendite diligenter. Nam quemadmodum in rebus sæcularibus Magistratus sunt multi, non tamen ejusdem omnes dignitatis, sed alii majores, alii minores. Exem-*

plò

pli causâ, ut ab inferiori enumerationem ordiamur, est Defensor civitatis, est illo sublimior gentis Præses. Est alius post illum Magistratus major. Est rursùs Magister militum. Est Præfectus. Est sublimior illis Magistratus, dignitas Consulum. Et omnes quidem sunt Magistratus, sed non ejusdem omnes dignitatis. Porrò major omnibus est dignitas Apostolatûs. Audistis quot sæculares Magistratus enumeraverimus. Et quo pacto alii quidem majores, alii verò sint minores. Et quo pacto Consulum Magistratus, quasi culmen & caput, præ reliquis cunctis emineat. Videamus spirituales etiam Magistratus. Spiritualis est Magistratus Prophetiæ, Magistratus est alter Evangelistæ, est Pastoris, est Doctoris, est Donorum, est Curationum, est Interpretatio linguarum. Hæc autem nomina quidem sunt donorum, res autem Magistratuum ac Potestatum. Propheta Magistratus est. Apud nos is, qui Dæmones ejicit, est Magistratus. Apud nos Pastor & Doctor est spiritualis Magistratus. Verùm his omnibus major est Apostolicus Magistratus. Unde verò id constat? Quod omnes istos præcedat Apostolus. Et quemadmodùm inter sensibiles Magistratus Consul, sic inter spirituales Apostoli gaudent Prærogativâ honoris. Probat hoc ex priori ad Corinthios epistola: *Posuit Deus in Ecclesia primùm Apostolos.* Et pergit: *Vides fastigium dignitatis? Vides Apostolum sedere sublimem, nec ullum præcedere ipsum, aut ipso esse sublimiorem?* Cap. 12.

Etiam infrà scribit: *Cum audis*, Primùm Apostolos, *disce reliquarum gratiarum copiam omnem, tamquam in capite, in Apostolatu residere. Numquid nudum esse nomen Apostolorum anteà censebatis? Ecce quanta profunditas sensuum sit hoc nomine comprehensa, novistis. Meritò igitur spiritualem Consulatum appellaremus Apostolatum. Apostoli enim sunt à Deo designati Magistratus. Magistratus, quibus non gentes & urbes variæ tribuuntur, sed quorum omnium fidei simul totus terrarum orbis committitur.* Addit Apostolatum tantò esse Consulatu eminentiorem, *quantùm sæculares Magistratus ludentibus pueris antecellunt.* Affirmat duo. Primò, quòd Apostolatus sit primus inter omnia Charismata, inter omnes Ecclesiæ Magistratus ac Potestates. Secundò, quòd Apostolatus includat omnia ista Charismata, omnem Magistratum, omnem Potestatem. Hinc adjungit: *Neque verò tantùm Principatus cæterarum dignitatum est Apostolatus, sed etiam radix ac fundamentum. Et quemadmodum caput in sublimiori loco situm non modo Principatus est corporis atque Dominatus, sed etiam radix; sic & Apostolatus non modo tamquam Principatus ac Dominatus præ cæteris donis eminet, sed omnium quoque radices comprehensas apud se retinet. Ac Propheta quidem esse non potest Apostolus & Propheta, sed Apostolus est omnino etiam Propheta, & gratias habet curationum, & genera linguarum, & interpretationes sermonum.* Quod ipsum compendio tradit in trigesima secunda homilia super priorem Epistolam ad Corinthios: *Apostoli omnia dona in se habent.*

Et in undecima super secundam epistolam homilia dat rationem,

hæc Apostoli verba, *Pro Christo legatione fungimur*, exponens: *Horum verborum hic est sensus. Pater filium misit, qui ipsius nomine exhortaretur, atque ad humanum genus legationis munus susciperet. Sed quoniam ille necatus abscessit, nos legationi illi succesimus, atque & illius & Patris nomine vos exhortamur. Tantò nimirùm apud eum in pretio est humanum genus, ut Filium dederit, idq; cum eum mactatum iri haberet exploratum. Et vestrâ causâ nos Apostolos creaverit. Quod igitur ait*, Pro Christo legatione fungimur, *idem est ac si diceret, Vicè Christi. Nos enim ipsius muneri succesimus. Quod si hoc magnificentius aliquantò dictum tibi videtur, audi quæ sequuntur, ex quibus Apostolus perspicuum illud facit, quod non Christo dumtaxat, sed Patri quoque vicariam navent operam. Nam ob id etiam adjunxit:* Tamquam Deo per nos exhortante. *Non enim per Filium dumtaxat suum, sed & per nos quoque, qui ipsius muneri Vicarii succesimus, exhortatur.* Hoc dictum, *Apostoli succedunt Christo Domino*, est reverà magnificentiùs. Excedit modum. Etenim Christus Dominus est Sacerdos & Pontifex in æternum, ideoque nullum habet successorem. Hinc sanctus Joannes suum verbum moderatur, & subjungit: *Vicarii successerunt.* Successerunt in Vicariam potestatem & magistratum super omnem orbem terrarum. Hinc planè conveniebat, ut haberent omnia Charismata. Hinc idem Joannes in undecima super Epistolam ad Ephesios homilia scribit: *Apostoli habebant omnia.* Utique Charismata.

Aliam Apostolatûs dignitatem & conditionem sanctus Joannes exponit in commentario super primum caput epistolæ ad Galatas. Apostolus huic epistolæ dat insuetum exordium: *Paulus Apostolus, non ab hominibus, neque per homines, sed per* Jesvm *Christum, & Deum Patrem.* Sanctus Ioannes dat exordii causam: *Qui ex Judæis crediderant, partim occupati persuasione Judaismi, partim inanis gloriæ siti temulenti, dum sibi Doctorum cupiunt parare dignitatem atque auctoritatem, ad Galatas profecti docuerunt illis opus esse circumcisione, nec tolerandum esse Paulum, qui harum rerum tolleret observantiam. Nam Petrus, Jacobus, ac Joannes hæc, ut ajebant, non prohibebant, cùm inter Apostolos essent primæ dignitatis, & cum Christo fuissent conversati. Ac reverà non prohibebant.* Rationes, ob quas Petrus & quidam alii Apostoli judaïca Sacramenta permiserint, exponit, ac pergit: *Impostores quidam non explicantes causas, ob quas tum hic, tum illi Judæis morem gererent, arte fallebant simpliciores, hujusmodi sermonibus; Non est ferendus Paulus. Nam hic heri & nudiustertius exortus est; At Petrus, & qui cum illo sunt, sunt primi Apostolorum. Tum hic quidem discipulus fuit Apostolorum, illi verò* Iesv *Christi. Præterea hic solus est, illi multi, & Ecclesiæ columnæ.* Istorum Impostorum calumnias sanctus Ioannes amplè exponit, atque prosequitur: *Hæc & his similia dictitantes, hinc*

Pauli

Pauli deprimentes authoritatem, illinc aliorum Apostolorum gloriam attollentes, non ut illos laudibus ornarent, sed ut Galatas seducerent, persuaserant ut legi adhærerent. Proindè congruenter Paulus ad hunc modum est exorsus. Quoniam enim ipsius doctrinam elevabant, dicentes illam ab hominibus profectam, cùm Petri esset à IESV *Christo, in ipso statim ingressu refellit hoc, dicens se Apostolum esse non ab hominibus, neque per homines. Nam baptizarat quidem illum Ananias, at non ille liberavit eum ab errore, nec ad fidem adduxit, sed ipse cælitùs Christus, emissâ ad eum admirandâ illâ voce, per quam hunc quoque piscatus est. Nam Petrum quidem ac fratrem ejus, ac Joannem cum fratre suo, ambulans juxta mare vocaverat; Paulum verò vocavit, cùm jam adscendisset in cælum. Et quemadmodum illi non habebant opus iteratâ vocatione, sed protinùs relictis retibus & cæteris omnibus, secuti sunt eum; ita & hic à prima statim vocatione ad summum adscendit fastigium, simul ac baptizatus est, irreconciliabili bello cum Judæis suscepto.* Præfati impostores asserebant ad verum Apostolatum exquiri duo : Immediatam à Christo Domino vocationem, & familiarem cum ipso habitationem, ex qua essent oculati & auriti testes omnis ejus prædicationis ac operationis, & præsertim resurrectionis à mortuis. Clamabant hæc procul abesse à sancto Paulo, ideoque ipsum non esse verum Dei Apostolum, sed communem dumtaxat discipulum Apostolorum. Et ille omninò admittit utramque partem Antecedentis : Et adjungit neutram sibi deesse. Affirmat se, licet non in terris, tamen ante Dei Patris thronum in cœlis esse à Christo Domino creatum Apostolum, & illic omnia ejus Acta & Prædicata audivisse, vidisse, ac didicisse. Hanc auditionem & visionem esse quâvis terrestri multò sublimiorem & certiorem. Porrò sancti Pauli ad Apostolatum vocatio non est facta apud Damascum per terribilem Christi Domini vocem, sed contigit apud Antiochiam, dum Spiritus sanctus Saulum & Barnabam sibi jussit segregari. Tunc fuit inchoata : Completa autem fuit, dum raptus in tertium cœlum Paulus audivit arcana verba. Quod non nisi tunc completa fuerit, lucet ex ipso sancto Barnaba, quem in secundo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus affirmat fuisse non Fol 416.
Apostolum, sed solummodò *Apostolicum* : Unum *è septuaginta & Pauli auditorem.* Loquitur ex Ecclesiæ sensu. Nempè illi sola per Spiritum sanctum segregatio, non cælestis in Apostolum promotio adfuit, ideoque non habuit plenam Apostoli dignitatem.

His omnibus consonant etiam alii Patres. Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus in Commentario sancti Matthæi : *Resurrectionis testimonium est proprium Apostolorum.* Quia nempè Apostolus debet fuisse Christo Domino familiaris, adeò ut ipsum etiam à mortuis excitatum

tum viderit, ideoque & omnium posit esse testis. Hinc ad Iudæos
Act. 3. dixit sanctus Petrus de Christo Domino : *Quem Deus suscitavit à mortuis, cujus nos testes sumus.* Et iterùm : *Qui manducavimus & bibimus cum illo, postquam resurrexit à mortuis.* Ita firmat se esse oculatum Resurrectionis testem. Et in lapsi Iudæ locum ordinaturus alium Apostolum dixit ad collegas : *Oportet testem Resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis.* Ex istis viris, *qui nobiscum congregati sunt omni tempore, quo intravit & exivit inter nos Dominus* JESVS. De quibus & sanctus
Cap. 1. Apostolus Joannes scribit in prima epistola : *Quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt.* Et
Epist 1. sui Apostolatûs legitimam authoritatem probaturus sanctus Paulus
cap. 15. scripsit etiam ad Corinthios : *Novissimè omnium tamquam abortivo visus*
Cap. 9. *est & mihi.* Et iterùm : *Non sum Apostolus? Nonne Christum* IESVM *Dominum nostrum vidi?* Quòd ex ista resuscitati Domini visione rectè
Cap. 4. evincat suum Apostolatum, affirmat sanctus Augustinus in libro de opere Monachorum. Etiam Theodoretus in istius loci commentario. Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus exponit omnia primitivæ
1. ad Cor. Ecclesiæ Charismata, & adjungit de Apostolatu : *Primus gradus omnia*
cap. 14. *subjecta habet.* Et in quarto Stromatum libro scribit sanctus Clemens
Fol. 525. Alexandrinus : *Invenio perfectum multis modis accipi, prout is est, qui in unaquaque virtute se rectè gerit. Perficitur itaque & consummatur aliquis, & ut pius ac religiosus, & ut tolerans, & ut continens, & ut operarius, & ut Martyr, & ut cognitione præditus. In omnibus autem simul perfectus nescio an ullus sit, qui sit adhuc homo, nisi solum is, qui propter nos induit hominem.*
Fol. 528. A virtutibus pergit ad Charismata, & concludit : *Unusquisque habet proprium donum à Deo, hic quidem sic, ille verò sic; Apostoli autem fuerunt pleni in omnibus. Invenies itaque, si volueris, ex eorum rebus gestis & scriptis eorum cognitionem, vitam, prædicationem, justitiam, castitatem, prophetiam.* Affirmat illos in utroque donorum genere fuisse perfectos. Utique juxta mensuram hujus vitæ. Hinc ergò & noster Septimius affirmat Apostolos fuisse duodecim præcipuos, Dominico lateri ab ipso Domino adlectos, destinatos nationibus Magistros. Edicit omnes tres Apostolatûs qualitates. Nempè quòd sit præcipuus gradus; quòd sit lateralis cum Domino familiaritas; quòd sit totius mundi magisterium, ideoque & omnigena potestas.

Possunt quædam opponi. Etenim in prima ad Corinthios epistola sanctus Paulus scribit suscitatum à mortuis Dominum apparuisse primò undecim, exindè plusquam quingentis fratribus simul, hinc Jacobo, ac tum Apostolis omnibus : Quos non solos præcipuos duodecim, sed omninò omnes Evangelii Prædicatores fuisse affirmat

in

in adductis Commentariis sanctus Hieronymus. Et adjungit : *Silas quoque & Judas ab Apostolis sunt Apostoli nominati.* Epaphroditum item Philippensium Episcopum sanctus Paulus appellat Apostolum, & ejus sub omni tunc cœlo collegas laudata ad Corinthios epistola appellat Apostolos Ecclesiarum. Et in quarto Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus sanctum Clementem Romanorum Antistitem appellat Clementem Apostolum. Ad primum in iisdem suis commentariis respondet laudatus Hieronymus : *Quod exceptis duodecim quidam vocentur Apostoli, illud in causa est, omnes qui Dominum viderant, & eum postea prædicabant, fuisse Apostolos appellatos.* Distinguit quatuor genera Apostolorum. Primum immediatè à Deo aut ejus Filio JESV Christo; secundum à Deo quidem, sed per hominem, uti Josue per Moysem; tertium ab homine, & non à Deo, uti Episcopi hominum studio & favore promoti; quartum à semetipso mittitur, utpotè Pseudo-Apostoli, cum Pseudo-Prophetis dicentes, Hæc dicit Dominus, & Dominus non misit eos. In solo primo genere affirmat reperiri veram Apostolatûs præcipuitatem. Et adjungit de secundo : *Paulatim tempore procedente, & alii ab his, quos Dominus elegerat, ordinati sunt Apostoli*, utique Episcopi *Ecclesiarum.* Consonat in primæ ad Timotheum epistolæ commentario Theodoretus : *Eosdem olim vocabant Presbyteros & Episcopos; eos autem, qui nunc vocantur Episcopi, Apostolos nominabant. Procedente autem tempore, Apostolatûs nomen reliquerunt eis, qui verè erant Apostoli; Episcopatûs autem appellationem imposuerunt eis, qui olim appellabantur Apostoli.* Appellabantur Apostoli, quòd verorum Apostolorum essent Vicarii successores. Attamen per Ecclesiarum Apostolos alii intelligunt Ecclesiarum Legatos. Fol. 516.

Destinatos nationibus Magistros.

Doctor noster scribit etiam in libro Scorpiaco : *Quisnam medullas Scripturarum melius nosset, quàm ipsa Christi schola, quos & sibi Discipulos Dominus adoptavit, omnia utique edocendos; & nobis Magistros ordinavit, omnia utique docturos?* Et in libro de pudicitia ait Apostolos non disciplinæ solius officia, sed & potestatem fuisse sortitos, nec solo ministerio præsediisse, sed & imperio; Romanum autem Pontificem solâ disciplinâ & ministerio præsidere, quòd non Apostolus sit, sed dumtaxat Apostolicus. Quæ doctrina omninò est verissima, licèt per hominem tunc Montanistam pessimè adducta illic & applicata. Nam & in quarto adversùs Marcionem libro scribit Marcum & Lucam, non Magistros, sed Discipulos fuisse, quòd dumtaxat essent Apostolici, non Apostoli. Quod ipsum de sancto Barnaba suprà au- Cap. 12. Cap. 21. Cap. 23.

divimus à sancto Clemente Alexandrino. Ipsis in litteris ad Fabiolam sanctus Hieronymus asserit fuisse Præceptores secundi ordinis. Malè igitur Marcus Antonius de Dominis garrit Apostolos solo ministerio præsedisse. In tertio adversùs Celsum libro insigniter scribit Origenes : *Deus per* JESVM *voluit salutarem doctrinam hominibus instituere, firmatam in Apostolis, tamquam fundamento ædificandi Christianismi.*

In tingendas in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum.

Sacrosanctum Christiani Baptismatis lavacrum appellare tinctionem est nostro Doctori admodùm familiare. Etenim in primo adCap. 23. versùs Marcionem libro scribit: *Non putem impudentiorem, quàm qui in aliena aqua alii Deo tingitur.* Et in libro adversùs Praxeam : *Dominus mandavit,*
Cap. 26. *ut tingerent in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, non in unum. Et nec semel, sed ter ad singula nomina in personas singulas tingimur.* Et in hoc
Cap. 40. ipso nostro libro : *Tingit & ipse Diabolus quosdam. Expositionem delictorum de lavacro repromittit.* Et in libro de Baptismo : *Ipse Dominus tinctus est,*
Cap. 12. *undè & suggeritur, cùm adversantes Domino tingi noluerint, eos qui Dominum sequebantur, tinctos fuisse.* Neque mireris hoc. Etenim Latina Apostoli translatio, cujus exemplari Doctor fuit usus, habebat istud vocabulum. Lucet ex libro de Resurrectione carnis, in quo adducit hunc
Cap. 6. locum epistolæ ad Romanos: *An ignoratis, quòd quicumque in Christum* JESVM *tincti sumus, in mortem ejus tincti sumus.* Eâdem phrasi utitur in
Ep. 73. & 74. litteris ad Jubaianum, ac in litteris ad Pompeium Episcopum sanctus Cyprianus. Ac in litteris ad sanctum Cyprianum sanctus Firmilianus Archi-Episcopus Cæsareensis. Etiam in tertio Stromatum libro
Fol. 473. sanctus Clemens Alexandrinus. Etiam quidam alii Patres. Attamen in Pelagianæ factionis Goliath Julianum Episcopum, quòd voce, *Perfusio*, uteretur, scripsit sanctus Augustinus : *Non frustrà crederis noluisse dicere, Quod renascitur, sed, Quod perfunditur, ut quoniam Diabolum & Deum quasi partes inter se feciſſe, per nostrum sensum demonstrare cupiebas, partem Dei faceres verbi vilitate viliorem. Potuisti enim dicere, Quod renascitur, potuisti, Quod regeneratur, potuisti postremò, Quod baptizatur. Hoc enim verbum ex Græco Latina consuetudo sic habet, ut non soleat alibi, nisi in Sacramento Regenerationis intelligi. Nihil horum dicere voluisti, sed elegisti verbum, quo fieret contemptibile, quod dicebas.* Christianum Baptisma, uti eminentissimos fructus, ita & habet eminentissimos titulos. Proindè infimum studio eligere non caret suspicione doli ac injuriæ. Quòd etiam verum esse possit circa vocem, *Tinctio.* At dico, *Studio.* Quia locum hîc habet Regula : *Facta vident homines, intentio judicat omnes.*

Apo-

Apostoli.

De voce, *Apostolus*, in Apostolicæ ad Galatas epistolæ commentariis rectè scribit sanctus Hieronymus: *Apostolus, hoc est, Missus, Hebræorum propriè vocabulum est, quod Silas quoque sonat, cui à mittendo Missi nomen impositum est. Aiunt Hebræi inter ipsos quoque Prophetas & sanctos viros esse quosdam, qui & Prophetæ & Apostoli sint; alios verò, qui tantùm Prophetæ.* Prophetas simul & Apostolos affirmat fuisse Moysem, Isaiam, ac Joannem Baptistam. Et hinc iterùm lucet Apostolatum esse Prophetiâ majorem, utpotè qui ipsam includat, & varia superaddat. Apostolatus est dignitas adeò eminens, ut ipse etiam Dominus JESVS Christus appelletur nostræ confessionis Apostolus. Et hinc in suæ, ubi ipsum ita inscripsit, ad Hebræos epistolæ exordio sanctus Paulus non præsumpsit sese, quod in aliis semper fecit, Apostolum inscribere. Hanc istius Apostolici facti rationem laudant gravissimi Patres. Valentinus, Adrumetini Monasterii Præfectus, sanctum Augustinum supremo Ecclesiæ titulo honorare cupiens, meritò scripsit: *Sancta Trinitas Apostolatum tuum conservet.* Est titulus nimiùm eminens. Nam & Romanus Pontifex non Apostolum, sed dumtaxat Apostolicum permittit se titulari. Ep. 256.

Assumpto per sortem duodecimo Matthiâ, &c.

Tertulliani verba, quibus dixerat duodecim præcipuos fuisse à Domino electos ad totius mundi Magistratum, videbantur ex prævaricatoris Judæ lapsu vacillare. Hinc doctor addit ejus in locum fuisse suffectum Matthiam, fuisse verum cunctis istius dignitatis qualitatibus plenissimè munitum Apostolum, ideoque laudatum duodenarium non esse truncatum. Matthiam fuisse verum Apostolum ex sancti Lucæ verbis insigniter demonstrat in tertia super Apostolicos Actus homilia sanctus Joannes Chrysostomus. Sancti Lucæ verba sunt: *Oportet ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intravit & exivit inter nos Dominus* JESVS, *incipiens à Baptismate Joannis, usque in diem, quâ assumptus est à nobis, testem Resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis.* Et sanctus Joannes commentatur: *Vide, ut illos voluit esse spectatores.* Hoc est, auritos, & oculatos testes omnium Dominicarum actionum & passionum. *Significat illos habitasse cum eo, non simpliciter ut Discipulos adfuisse. Nimirùm jam tum ab initio multi sequebantur eum.* Sanctus Joannes affirmat Christo Domino statim à prædicationis exordio plures fuisse discipulos, verùm paucos domesticos, familiares, & commensales. Et hos fuisse ejus Apostolos. Et eligendo

in Judæ locum Apostolo debuisse adesse easdem qualitates. Et istud ipsum palàm affirmat sanctus Lucas. Verùm cur addit : *In omni tempore, quo intravit & exivit inter nos Dominus* JESVS ? Sanctus Joannes respondet : *Pulchrè. Etenim quæ priùs fuerant facta, nemo noverat edoctus, sed spiritu didicerant.* Dominus tunc in vulgo vixerat, ideoque Apostolorum nemo, nisi fortè ejus fratres Jacobus & Judas, poterat esse ipsorum oculatus testis. Sanctus Joannes etiam quærit, cur sanctus Lucas dicat, *Fieri testem Resurrectionis ?* Cur solius Resurrectionis exquirat testimonium ? Cur in eligendo Apostolo exquirat solas qualitates ad dandum publicum & oculatum testimonium soli Resurrectioni ? Et eleganter respondet : *Siquidem illi magis erat habenda fides, qui poterat dicere, Qui edebat, qui bibebat, qui crucifixus est, idem resurrexit. Itaque non oportebat esse testem neque priorum temporum, neque prodigiorum quæ posteà sunt gesta. Nam quod quærebatur, erat Resurrectio. Siquidem ista erant manifesta, & in confessis, hæc autem clam facta est, & hisce solis erat manifesta. Neque dicunt, Angeli retulerunt nobis, sed vidimus nos. Undè liquet istud? Ex miraculis quæ facimus. Ob id potissimùm id temporis digni erant, quibus crederetur.* Dominica passio, crux, & mors non egebant testimoniis, sed sola Resurrectio.

Quòd Apostoli esse debuerint non qualescumque discipuli, sed Domini contubernales, domestici, atque commensales, tradit sanctus Joannes etiam in sexta homilia super epistolam ad Philippenses, scribens de Juda traditore : *Judam Dominus obscurum & ignotum hominem vocavit, unum ex duodecim fecit, doctrinam impartivit, innumerabilia bona promisit, miracula faciendi potestatem dedit. Mensæ, itinerum, consuetudinis, contubernii, rerum omnium, æquè ac cæteri, particeps erat.* Inter innumerabilia promissa bona etiam erant donanda post Resurrectionem Charismata. Quod hæc omnia ad Apostolatum sint necessaria, atque ita illum faciant omni humanâ Majestate superiorem, docet ac demonstrat in litteris ad Timotheum Lectorem etiam sanctus Isidorus Peluſiotes : *Apostoli, cùm mortale corpus quovis luto imbecillius haberent, atque exagitarentur & vexarentur, mortuos excitabant, paralyticorum solutos artus adstringebant, ægrotos sanitati reddebant, Dæmones profligabant, futura prædicebant, Spiritûs sancti præsentiam hominibus conciliabant. Quidnam est quod cum his opibus possit comparari ? Quid his præstantius & excellentius ? Equidem ipse, si quis totius terræ imperia, hoc est, Assyriorum, Persarum, Macedonum, & Romanorum collegerit, atque sermonis vi & facultate unum ex omnibus effecerit, ipsumque cum his divitiis comparaverit, eum ut stultum ac stolidum puerum, qui rerum naturam internoscere nequeat, condemnarim. Quod si quæ his majora sunt, animo perpendas, majores divitias perspicies. Domini omnium rerum contubernales, & mensæ consortes exstiterunt, Divini colloquii honore affecti,*

Lib 2. cap. 5.

ac

ac doctrinâ naturæ captum superante ornati atque instructi sunt. Ad filiorum adoptionem & Dei amicitiam pervenerunt. Etenim velut Præfecti quidam erant circa Regem, ac velut stellæ unà cum justitiæ Sole cursum obeuntes, atque non eburneas quasdam tabellas, quæ humanum aliquod præmium & honorem parturiunt, verùm ejusmodi potentiam atque authoritatem, quam ne terreni quidem Reges habent, accipientes. Dicit Apostolos habere se ad Christum Dominum, quomodò Prætoriorum Præfecti se tunc habebant ad Romanum Imperatorem. Et horum potestas erat tanta, ut ipsorum sententiæ essent inappellabiles. Fuisse Magistratum cui deerat sola purpura, rectè scripsit Eunapius. Notanda sunt verba: *Eburneas quasdam tabellas.* Hæ erant insignia istorum Præfectorum. Isidorus rectè affirmat Apostolorum potestatem non dumtaxat istis quatuor Præfectis, sed omnibus in unum conflatis quatuor totius mundi Monarchiis esse ampliorem & augustiorem. Etenim Apostolica potestas nullam diœcesim, nullum Tractum, nullum limitem habuit, sed est expansa per omnem mundum. Istam dignitatem atque authoritatem perspiciens Simon Magus, tentavit emere. Sanctorum Apostolorum in cælesti Christi Regno gloriam fore ineffabilem adjungit Isidorus, & demonstrat: *Porrò si quis de futuris diffidit, à præsentibus sumat argumentum. Nam qui & terræ & maris imperium obtinet, ad Piscatoris sepulchrum, exosculandorum ossium causâ, se confert.* Quòd notent Lutherani & Calviniste, sceleratorum Eunomii ac Vigilantii in spernendis Sanctorum reliquiis Sectatores. Porrò sanctus Matthias erat è Domini domesticis & commensalibus: Hinc ipsum Spiritus sanctus elegit in Judæ locum, atque ita ipsum ornavit Divinâ vocatione, & fecit plenum Apostolum. Hæc omnia erudito compendio hîc tradit Septimius, atque ita Gnosticis in faciem refricat Apostolicæ, quam Catholica Ecclesia retinet, prædicationis dignitatem

Circa sancti Matthiæ electionem sanctus Joannes Chrysostomus rectè notat sancti Petri Apostoli, adeoque & Romanæ Ecclesiæ privilegium. Sancti Lucæ in Actis verba, *Exurgens Petrus in medio fratrum dixit*, commentatur: *Quàm Petrus est facundus? Quàm agnoscit creditum à Christo gregem? Quàm in hoc choro Princeps est? Et utique primus omnium incipit loqui.* Hæc fuit prima Apostolorum Synodus. Et in ipsa sanctus Petrus habuit motæ quæstionis relationem seu propositionem, cum Prærogativa suffragii. Quod utrumque jus ex avito more competere Sedi Apostolicæ dixit ad Chalcedonensem Synodum sanctus magni Leonis Legatus Paschasinus, Lilybeti in Sicilia Episcopus, & ad quintum Concilium Papa Vigilius. Et istud utrumque omninò laudat, atque ejus primam originem aperit sanctus Joannes. Et ad- Cap. 1.

Hom. 3. dit duas quæstiones : *Cur Petrus non solus postulavit à Christo, ut ipsi daret aliquem substituendum in locum Judæ ? Deindè, Cur non potiùs per seipsos perficiunt electionem ? Jam Petrus erat seipso factus melior. Hoc ad priorem quæstionem responsum esto.* Hoc est, Petrus omnem priorem de semetipso præsumptionem deposuerat, ideoque nihil tale attentavit. Etiam infrà scribit sanctus Joannes : *Quid ? An non licebat ipsi eligere ? Licebat. Et quidem maximè. Verùm id non fecit, ne cui videretur gratificari. Quamquam alioquin necdum erat particeps Spiritûs.* Spiritûs enim Charismata non fuerunt data ante diem Pentecostes. Sanctus Joannes affirmat sancti Petri authoritatem fuisse tantam, ut non dumtaxat solus potuerit à Christo Domino postulare substituendi potestatem, sed ipsam ex officio habuerit. Ex Primatu Apostolico. Et pergit ad secundam quæstionem : *Alterius verò quæstionis, quamobrem non simpliciter, aut vulgari more, sed ex revelatione postulaverit suppleri ministerium, duas adferemus causas. Unam quidem, quòd aliis rebus essent occupati ; alteram, quòd hoc esset certissimum argumentum, Christum adhuc illis adesse. Quemadmodum enim cùm præsens esset, elegerat, ita & absens elegit.* Quòd nempè Apostoli electio non possit per homines, sed fieri debeat immediatè à Domino Deo. Et hinc Apostoli ac Discipuli elegerunt duos, ipsos præsentarunt Christo Domino, & hic ex ipsis elegit Matthiam. Ita ille est promotus in verum Apostolum.

Consecuti promissam vim Spiritûs sancti ad virtutes & eloquium.

Doctor pergit duodecim Apostolorum dignitatem atque authoritatem demonstrare. Affirmat ipsos non dumtaxat à vivente nobiscum, sed etiam à resuscitato ex mortuis, atque ad Patris dexteram exaltato Christo Domino fuisse electos, instructos, datos & missos toti mundo Magistros, atque munitos necessariis & congruis tanto muneri virtutibus Idque juxta mortalis adhuc Domini Promissum. Promissam Spiritûs sancti vim ad virtutes & eloquium. Erudito compendio comprehendit omnia Charismata, quibus in Pentecoste donatis Divina Majestas per Apostolos jussit perhiberi solemne ac generale omni hominum generi testimonium Dominicæ Resurrectionis. Ad istud testimonium duo presertim fuerunt necessaria : Potestas faciendi quorumvis miraculorum virtutes, & eloquium, seu donum omnium sub cælo linguarum. Et quidem de prædicante Christo Domino scribit in libris contra Gentes Arnobius : *Cum unam emitteret vocem, ab diversis populis, & dissonâ oratione loquentibus, familiaribus ver-*

verborum sonis, & suo cuique utens existimabatur eloquio. Hebraicâ linguâ loquens Dominus fuit ab omnibus Gentibus intellectus. Et hinc etiam de sanctis Apostolis quærit sanctus Gregorius Nazianzenus: An omnium Gentium linguis loquerentur, an verò ipsos maternâ linguâ loquentes cunctæ gentes intelligerent? Sanctus Lucas habet in Actis: *Audiebat unusquisque linguâ suâ illos loquentes.* Et laudatus Gregorius commentatur: *Verùm hîc paululùm consiste, atque ambige, quo modo distinguenda sit oratio. Textus enim nonnullam ambiguitatem habet, interpunctione dirimendam. Utrumnam audiebant suâ quisque dialecto, ita ut, verbi gratiâ, vox quidem una emitteretur, multæ autem audirentur, sic videlicet pulsato & perstrepente aëre, pluribusque vocibus, ut magis perspicuè dicam, ex unâ voce effectis; an potiùs in hoc verbo,* Audiebant, *punctum statuendum sit, atque hæc verba,* Loquentes suis linguis, *cum his quæ sequuntur, jungenda sint, ut sic legatur,* Loquentes linguis, *propriis scilicet audientium, hoc est, externorum. Qui etiam sensus mihi magis arridet. Nam illo quidem modo eorum potiùs, qui audiebant, quàm qui verba faciebant, hoc miraculum fuerit. At hoc sensu eorum, qui loquebantur, qui etiam temulentiæ insinulabantur, haud dubiè quia ipsi per Spiritûs operationem novi aliquid miraculi circa voces designabant.* Et certè si Apostoli alienis linguis non fuerint locuti, omnis fundamenti vacua fuit Judæorum calumnia: *Quia musto pleni sunt isti.* Et in prima ad Corinthios epistola scribit sanctus Paulus: *Gratias ago Deo meo, quòd omnium vestrûm linguâ loquar.* Etiam hæc ejus verba, *Si linguis hominum loquar & Angelorum,* respiciunt Charisma eloquii. Plura sacrarum litterarum testimonia evincunt istam sententiam. Et ipsam tradunt sanctus Irenæus, sanctus Hieronymus, sanctus Augustinus, sanctus Joannes Chrysostomus, ac alii passim Patres. Nec soli Apostoli habuerunt istud Charisma, sed & ipsum in alios fideles traduxerunt.

Orat. 44. Cap. 2. Cap. 14. & 13.

Istam sancti Gregorii Nazianzeni sententiam laudatus Chrysostomus insigniter demonstrat ex memorata ad Corinthios epistola. Hæc sunt verba sancti Pauli: *Et ideò qui loquitur linguâ, oret ut interpretetur. Nam si orem linguâ, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Quid est ergo, Orabo spiritu, orabo & mente; Psallam spiritu, psallam & mente?* Et sanctus Joannes commentatur: *Pete ergo, ut non solùm habeas Donum linguæ, sed etiam interpretationis. Ut sis omnibus utilis, nec Donum in te solo includas. Nam si orem, inquit, linguâ, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Vidisti, quemadmodùm paulatim extollens orationem ostendit, quod qui est hujusmodi, non solùm est aliis inutilis, sed etiam sibiipsi. Siquidem mens ejus est sine fructu. Nam si quis loquatur solùm Persarum linguâ, aut aliquâ aliâ alienâ, nesciat autem quæ dicit, certè etiam sibi ipsi jam erit Barbarus, non aliis solùm, propterea quod nesciat vim vocis. Erant enim antiquitùs multi, qui orationis donum habe-*

habebant cum linguâ, & orabant quidem, & lingua loquebatur, aut Persarum, aut Romanorum voce orans, mens autem nesciebat quod dicebatur. Ecce multi tunc fideles alienam linguam, quâ ex spiritu loquebantur atque orabant, ipsimet non intelligebant: Quomodò igitur semper fuissent intellecti ab omnibus aliis? Proinde in verbis Apostolicis, *Spiritus meus orat*, per spiritum non intelligitur rationalis animæ inferior pars, sed Divinum Charisma. Hæc illius vocis significatio & acceptio sunt frequentissimæ apud Apostolorum litteras. Loquor cum sancto Joanne Chrysostomo, qui pergit: *Spiritus, hoc est, Donum datum movens linguam. Et ideò dicebat: Orabo spiritu, orabo & mente; Psallam spiritu, psallam & mente.* Hoc est, Expedit nos non tantùm orare vocibus, sed & suam orationem intelligere. Expedit orare in illa lingua, quam intelligas. Expedit, non semper oportet. Etenim istos orantes sanctus Paulus nequaquam improbat. Et fiebat ex Divino Charismate. Et hinc lucet Sanctimoniales, licèt verba non intelligant, rectè in lingua Latina psallere. Lucet istum psallendi modum non esse novum apud Ecclesias. Esse non dumtaxat Apostolicum, sed & fundari in Divino Charismate.

Etiam hæc Apostoli verba rectè urget sanctus Joannes: *Cæterùm si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ, quomodò dicet, Amen, super tuam benedictionem? Quoniam quæ dicas, nescit. Nam tu quidem benè gratias agis, sed alter non ædificatur.* Apostolus lucidè affirmat quosdam tunc publicè in Ecclesia orasse in aliena lingua, & ab adstantibus idiotis seu laicis non fuisse intellectos. Et tamen hos ad istam orationem apposuisse comprobativum signaculum, Amen. Ex quo Lutherani & Calvinistæ discant non esse necessarium, ut solemnes Ecclesiæ preces fiant in populari lingua, aut à populo intelligantur. Oppositus mos est Divinum Donum ac Institutum. Ad rem præsentem faciunt etiam hæc Apostoli verba: *Si ergo conveniat universa Ecclesia in unum, & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ aut infideles, nonne dicent quod insanitis?* Si nempè omnes loquantur diversâ linguâ. Est ergò clarum, quod linguarum Charisma fuerit non varius variorum ex eodem idiomate auditus ac intellectus, sed diversorum idiomatum notitia ac elocutio. Hinc de sancto Paulo & Barnaba, in Lycaonia prædicantibus, scribit ad Hebidiam sanctus Hieronymus: *In Lycaonia cum audissent Paulum & Barnabam loqui linguis suis, Deos in homines esse conversos credebant.* Loquitur ex quartodecimo capite Apostolicorum Actuum. Textus est benè attendendus.

Ep. 150. qu. 9.

Nec istam Lycaonum admirationem admireris. Etenim plurium linguarum peritia erat olim adeò rara, ut de antiquo Athenienſium

Rege

Rege Cecrope scribat in secundo Chronicorum libro Eusebius Cæsareensis: *Cecrops dicebatur diphyes, quòd cùm esset Ægyptius, utramque linguam sciebat.* Et Numidiæ Regem Jugurtham, quod Latinè sciret, laudat in opere de ejus bello Sallustius, & adjungit causam fuisse, quod ille olim apud Numantiam sub Romanis meruisset. In Patria manens non fuerat habiturus istam peritiam. Arminium Batavorum Regem fuisse ex eadem causa Latinum testatur in secundo Annalium libro Cornelius Tacitus. Et hinc Imperatorem Maximinum, quòd homo Gothus in Romanis Castris Latinam linguam non didicisset, stupiditatis arguit Julius Capitolinus. Quin & de Adriano Imperatore scribit Ælius Spartianus: *Adrianus Quæsturam gessit, in qua cum orationem Imperatoris in Senatu agrestiùs pronuntians risus esset, usque ad summam peritiam & facundiam Latinis operam dedit.* Erat Romæ natus, & tamen quod solis Græcis litteris navasset operam, tantus vir Romanè nesciebat. Etiam Imperatoris Severi germana soror, dum Lepti Romam venit, vix noverat Latinè. Ita testatur Ælius Lampridius. Et de Claudio Augusto scribit Suetonius Tranquillus: *Claudius splendidum virum, Greciæque Provinciæ Principem, verùm Latini sermonis ignarum, non modò albo Judicum erasit, sed etiam in peregrinitatem redegit.* Istud Claudii judicium nimiæ duritiæ arguit Suetonius: Quòd nempe tunc alienæ linguæ imperitia esset generalissima, ideoque vitio, longè magis crimini non posset verti. Etiam Imperatoris Juliani variam scientiam laudat Ammianus Marcellinus, atque adjungit: *Super his aderat Latinè quoque differendi sufficiens sermo.* Non elegans, sed sufficiens. Et hoc apud Orientem nato ac educato Principi ducitur magnæ laudi. Esse trilinguem erat apud antiquos laus incomparabilis. Et hinc Ruffinum Presbyterum sanctus Hieronymus, sarcasmi causâ, inducit Thrazonizantem in hæc verba: *Ego Philosophus, Rhetor, Grammaticus, Dialecticus, Hebræus, Græcus, Latinus, Trilinguis.* Quin & de Romanorum Censore ac Principe Catone, quòd usque ad senium ignoraverit, & tunc discere non erubuerit Græcam linguam, testatur in litteris ad Demetriadem idem Hieronymus. Et hinc Mithridatem Ponti Regem, quòd *duarum & viginti gentium ore loqueretur*, meritò admiratur & prædicat in Illustrium virorum catalogo Aurelius Victor.

Cap. 30. Cap. 10. Cap. 2. Cap. 3. Cap. 15. Cap. 16. Lib. 16. cap. 6. Lib. 3. cap. 3. Cap. 76.

Et ista linguarum imperitia etiam Christianis permansit temporibus. Non dumtaxat in nobilibus sæcularibus, sed etiam in magnis Monachis. Etenim de sanctissimo, licèt Illustrium Natalium viro, omnium Monachorum Patre Antonio, quòd solam Ægyptiacam nôrit, Græcam verò linguam penitùs ignoraverit, ex irrefragabili testimonio affirmat in Lausiaca historia Palladius Episcopus Heleno- Cap. 26.

politanus. Sancti Macedonii, illustris apud Antiochiam Monachi, & quorumdam Palatinorum colloquia exponit in religiosa historia
Cap. 13. Theodoretus, atque adjungit: *Hæc ille Syriacâ linguâ proferebat, quæ illi per Interpretem Græcè reddita audientes obstupuerunt.* Macedonius solam Syriacam, Palatini noverant solam linguam Græcam. Et de Magno apud Syros Presbytero ac Archi-Mandrita Barsuma, quem ad consessum & suffragium admisit Ephesinum Latrocinium, habent Acta Synodalia: *Barsumas Presbyter & Archi-Mandrita per Interpretem Eusebium Monachum dixit.* Utique suum judicium pro hæresiarcha Eutychete. Nempè quòd Græcè penitùs nesciret. Et de dato per eundem in sanctum Flavianum Constantinopolitanum Episcopum damnatorio suffragio habent eadem Acta: *Barsumas, Presbyter & Archi-Mandrita, interpretante eum Eusebio Monacho, dixit.* Istiusmodi de ipso testimonium habes etiam in quarta actione Chalcedonensis Synodi. Et libellus, quem secundæ Syriæ Monachi adversùs Severum Antiochiæ Pseudo-Patriarcham exhibuerunt suis Episcopis, post multarum Archi-Mandritarum Græcas subscriptiones habet: *Sunt autem & in linguâ Syriacâ multæ & infinitæ Monachorum subscriptiones.* Quòd omnis illa turma aliam
Act. 5. linguam ignoraret. Ita habes in Synodo Constantinopolitana sub Patriarcha Menna. Nec mireris hoc. Etenim quòd summus Syrorum Doctor sanctus Ephrem linguam Græcam dudum ignoraverit, & ejus à Deo infusam peritiam miraculosè per magni Basilii preces subitò acceperit, testatur in hujus vita sanctus Amphilochius. Quod miraculum suis Annalibus inseruit etiam Sigebertus Gemblacensis. Quòd sanctus Sabbas in sua Laura habuerit plures Armenios Monachos, aliud idioma nescientes, habemus in ejus vita.

Etiam in Clericis ac Episcopis dudum mansit hæc ignorantia. Plures solam noverant linguam maternam. De sancto Abrahamo, Carrensi in Mesopotamia Episcopo, quòd Græcam linguam nec intel-
Cap. 17. lexerit, scribit in religiosa historia Theodoretus. Et de Uranio, ibidem Episcopo Himerorum, habent Acta Ephesini Latrocinii: *Uranius Episcopus Provinciæ Osrhoenæ, interpretante se Eulogio Presbytero Edessenæ civitatis, dixit.* Et Edesseni Clerici, qui suum Episcopum Ibam accusaverant, post suum in lingua Græca lectum libellum dixerunt ad Synodum Berytensem: *Rogamus nobis licentiam existere, ut hæc eadem Syrâ linguâ dicantur sanctissimo Episcopo Uranio.* Quòd nempè hic Græcam linguam nec intelligeret. Est & alius de eadem causa libellus, cui omnis istius Ecclesiæ Clerus subscripsit, & plures suæ subscriptioni adjunxerunt: *Subscriptio Syra.* Nempè quòd Græcè nescirent. Et sententiæ, quam in Severum Antiochiæ Pseudo-Patriarcham de-

dit

dit Constantinopolitana Mennæ Patriarchæ Synodus, adjunxerunt Acta Synodalia: *Habet & duas subscriptiones Syrorum. Habet & aliam subscriptionem Syriacam, id est, Syriæ litteris scriptam.* Quòd nempè isti Episcopi Græca nec scirent scribere. Et in sexta Synodo Constantinus, Apameensis in secunda Syria Presbyter, dixit: *Quod mihi dedit Deus de fide, scribam Syriacè, & interpretetur Græcè.* Quòd nempè Græcum sermonem nec loqui posset, nec scribere. Etiam venerabilis Thomas, Tyriorum Metropolita, quòd Græcum ægrè loqueretur, in octavo consilio locutus est per Interpretem. Et Calosirius, Arsenoitidis in Ægypto Episcopus, apud Ephesinum Latrocinium usus est Interprete Eliâ suo Diacono, per ipsum semper locutus. Habemus plura istiusmodi exempla. Et hinc non mireris Lycaones, dum Paulum & Barnabam audierunt Lycaonicè loquentes, obstupuisse, & altâ voce exclamasse: *Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos.* Similis stupor invasit omnem Hierosolymam, dum Apostolos audivit non tribus aut viginti, sed loquentes linguis omnium gentium.

Act. 5. Act. 16. Act. 1. Act. 14.

Circa Apostolis datum linguarum Charisma rem notabilem scribit in litteris ad Hedibiam sanctus Hieronymus: *Apostoli prædicaturi multis gentibus, acceperunt genera linguarum, ut jam tunc cognosceretur, qui Apostolorum quibus gentibus deberent nuntiare. Denique Apostolus Paulus, qui de Hierusalem usque ad Illyricum prædicavit, & indè per Romam ad Hispaniam ire festinat, gratias agit Deo, quòd cunctis Apostolis magis linguis loquatur. Qui enim multis gentibus annuntiaturus erat, multarum linguarum acceperat gratiam.* Quod ipsum in suis Annalibus scribit Michaël Glycas: *Quindecim linguarum dona in Pentecoste acceperunt Apostoli, quemadmodum Chrysostomus inquit, ad usum illorum, qui præsentes erant. Quid enim opus fuisset linguâ Persicâ vel aliis, non præsentibus eis qui uterentur? Et fuerunt omninò linguæ quindecim, propterea ut hinc intelligeretur sacrosancta Trinitatis efficacitas, cum Ministris duodecim conjuncta. Videre tunc erat Petrum, qui Galilæus esset, Romanâ linguâ utentem, quam nunquam anteà discendo percepisset. Itidemque singulos reliquorum peculiari quâdam linguâ loquentes. Hoc enim Spiritus sanctus singulari quodam consilio sic administravit, ne qua inter Apostolos esset ea de re discordia, quò scilicet unicuique abeundum esset. Ideoque singulis sua in lingua data est quædam quasi norma & regula. Verbi gratiâ: Romanâ uteris linguâ, Romam igitur abito. Perficè loqueris, ad Persas proficiscitor. Hanc igitur in certa lingua regulam acceperunt. Rursùs verò, quia Romam profecturis per nationes multas iter faciendum erat, ideircò linguas alias, tamquam opitulatrices prioris, accipiebant, cùm illam primam ordinationis quasi loco haberent. Videmus enim singulos Apostolos etiam diversis usos fuisse linguis, ut quibus variæ nationes essent peragrandæ. Licet hoc de Pauli verbis colligas: Ago Deo meo gratias, quòd magis*

Ep. 150. qu. 9.

Parte 3. fol. 226.

gis, quàm vestrum quisquam, linguas teneo peregrinas. Quæ omnia an vera sint atque authentica, est magna quæstio. Eorum sanè nemo alius meminit. Et istud sancti Pauli verbum non ad alios Apostolos dirigitur, sed ad solos Corinthios, & ipsis vicinas gentes.

Aliud quid magis paradoxum scribit in hæreseon catalogo sanctus Philastrius Episcopus Brixiensis, linguarum confusionem expo-
Cap 56. 57. nens ad turrim Babylonicam: *Habentes Angelicam gratiam, id est, multarum linguarum scientiam, non agnoscebant datorem tantæ sapientiæ Dominum, contraque eum conantes progredi, perdiderunt gratiam, quam sine ullo labore Divinitùs habebant concessam. Et quod sine studio ante donatum fuerat à Domino naturaliter omnibus, ut Dei imagini, postea per studium atque doctrinam, oblivione immissâ à Domino, vix discere prævalebant, non omnes, nec multas, sed vix paucas linguas, ita ut tres quis aut quatuor valeret edisce re, atque eisdem vix eloqui. Tamen omnium scientiam linguarum, quam ante duo millia annorum & septingentos annos offendentes amiserant homines, sub Apostolis rursum post Adscensionem suam Dominus per Spiritum sanctum sine quodam labore credentibus conferebat. Angelicæ enim virtutis est linguas scire omnium hominum. Per fidem autem Christi sine labore linguarum omnium credentibus subministratur scientia.* Quod usque ad Babylonicam turrim fuerit hodierna linguarum diversitas, & ipsam omnem cuncti homines naturaliter noverint, est devium ac paradoxum. Eleganter in homilia de veteris testamenti obscuritate scribit sanctus
Tom. 3. fol. 944. Joannes Chrysostomus: *Operæ pretium est, ut omnia vobis dicantur. Quale est, unam fuisse quondam omnium hominum linguam, atque in multas esse postea divisam. Ad quod usque tempus una fuerit: Et quando in multas divisa. Et nùm illa deleta fuerit, atque aliæ introductæ, an verò manente illâ, reliquæ sint introductæ. Quarè confusa fuerit, & qua de causa. Deinde quanam ex hisce multis linguis vetus testamentum fuerit conscriptum: Utrum illâ antiquiori ac seniori, an verò illis, quæ postea sunt inventæ.* Et addit de hac postrema quæstione: *Ejus gratiâ de his omnibus sermonem instituimus.* Singulas has quæstiones istic sanctus Joannes non solvit, sed solummodò promisit solvere: Et ipsarum solutio, quam apud sancti Augustini de Dei civitate libros videre potes,, non est præsentis nostri Propositi. Interim constanter affirmat toti primitivorum hominum generi fuisse unicam linguam. Quod ipsum constantissimè affirmat sanctus Augustinus. Et jure merito. Etenim sacer textus lucidè affirmat fuisse istis hominibus labium unum ac sermonem eundem. Et quidem Eutychius Patriarcha Alexandrinus in suis Annalibus prætendit primitivam istam linguam fuisse Græcam. Etiam alii contendunt pro lingua suæ gentis. Communis Ecclesiæ sensus asserit fuisse Hebraicam.

Quæstio est, An linguarum Charisma apud primitivam Ecclesiam fue-

fuerit effectus Christiani Baptismatis, an Christianæ Confirmationis? Quidam constanter volunt fuisse Confirmationis effectum. Et suam assertionem firmant ex Apostolicis Actis: *Cum audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quòd recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem. Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini* JESU. *Tunc imponebant manus super illos: Et accipiebant Spiritum sanctum.* Utique ejus Charismata. Samaritani à Philippo Diacono, qui manus in Christianam Confirmationem non potuerat imponere, fuerant baptizati, & necdum acceperant Charismata. Et ipsa per confirmatricem Apostolorum manum acceperunt. Quidam existimant istam tunc fuisse generalem regulam. Et favent varia sanctorum Patrum testimonia. Etiam quædam sancti Augustini. Cap. 18.

Respondeo tamen Charismata passim tunc fuisse ipsius Christiani Baptismatis effectum. Etenim de baptizato per laudatum Philippum Diaconum Regio Eunucho scribit in suis Homiliis sanctus Augustinus: *Impleto Baptismatis mysterio & Sacramento, ne hominum putaretur donum Spiritûs sancti, non exspectatum est ut venirent Apostoli, sed continuò venit Spiritus sanctus.* Et certè quod in baptizatos Samaritanos Spiritus sanctus non venisset, omnes fuerunt admirati. Etiam ipsi Apostoli. Hinc de ipsis dicit sanctus Lucas: *Cum audissent.* Nempe de singularis facti specie fuit ad ipsos à Philippo Diacono facta relatio: Et ipsi non qualemcumque Episcopum, nec unicum Apostolum, sed duos totius Collegii Primates legaverunt, omnem rei seriem inquisituros. Legaverunt, quia ad rem maximi ponderis, suum ipsorum Coryphæum. Quod nempè rem singularem admirarentur. Alioquin sufficerat legare quemcumque Episcopum. Hom. 23. cap. 10. & 11.

Verùm quæ fuit singularis facti ratio? In laudata homilia sanctus Augustinus remissionem peccatorum, aliaque divinæ in nos clementiæ beneficia affirmat donari quandoque per fraternum ministerium, quandoque per ipsum sine medio instrumento Dominum Deum. Demonstrat exemplis, atque prosequitur: *Meritò volens Deus hoc ostendere, & huic veritati attestari, cum quidam in Samaria Evangelizati essent, & baptizati à Philippo Evangelista, uno de septem Diaconis primitùs electis, non acceperunt Spiritum sanctum & baptizati erant. Nuntiatum est Discipulis, qui erant Hierosolymis, & venerunt ad Samariam, ut illi, qui baptizati erant, per impositionem manûs eorum acciperent Spiritum sanctum. Venerunt, & imposuerunt eis manus: Acceperunt Spiritum sanctum.* Videtur asserere, quod istius Charismatis collatio neutri Sacramento fuerit firmiter affixa, sed modò per hoc data, modò per istud. Et quòd Dominus Deus quando-

que etiam per semetipsum sine Sacramento dederit. Et certè sic dedit Cornelio Centurioni, & ejus collegis. Interim usque ad baptizatos Samaritas videntur Charismata semper fuisse data in Baptismate : Illi videntur primi, qui expectare debuerunt Apostolicam manum, & Sacramentum Christianæ Confirmationis. Et hinc Philippus novam facti speciem retulit Apostolis: Et hi ad rei indaginem legaverunt ipsum suum Principem, unaque dilectum Domini Ioannem, singulariter conscium omnium cœlestium Secretorum. Insueti Divini operis causa possit fuisse inter alios Samaritas baptizatus Simon Magus, quem Divina justitia voluit & privare istâ gratiâ, & per Apostolos solemniter castigare. Exemplo demonstrare, quid sit pollutam animam obrepere in Baptisma. Est conjectura. Quis enim novit Domini sensum? Quis fuit ejus Consiliarius? Etiam non omnes, seu in Baptismo seu in Confirmatione, accipiebant omnia Charismata, sed quidam hæc, quidam ista: Alii unum, alii plura. Lucidè hoc in
Cap. 14. priori ad Corinthios Epistola docet sanctus Paulus: *Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.*

Porrò eloquii Charisma non dumtaxat ad Evangelicæ prædicationis executionem fuit donatum, sed insuper ad alios fines. Ipsos compendio exponit in undecimo de Domini verbis Sermone sanctus Augustinus: *Propter hanc* totius humani generis in Christo Domino
Cap. 17, unitatem ac *Societatem illi, in quos primitùs venit Spiritus sanctus, linguis omnium gentium sunt locuti. Quia per linguas consociatio est societas humani generis. Sic oportebat per linguas omnium gentium significari istam societatatem filiorum Dei & membrorum Christi futuram in omnibus gentibus: Ut quemadmodum tunc ille apparebat accepisse Spiritum sanctum, qui loquebatur linguis omnium gentium, ita se nunc ille agnoscat accepisse Spiritum sanctum, qui tenetur vinculo pacis Ecclesiæ, quæ diffunditur in omnibus gentibus.* Laudat tres istius Doni fines. Primus est in his verbis: *Ille apparebat accepisse Spiritum sanctum.* Illud Donum erat Sacramentum, simul & res Sacramenti. Per Baptismum sic nobis dabatur, ut significaret nobis etiam esse datam remissionem omnium peccatorum, & Spiritum sanctum in nobis habitare. Ut ediceret nos non informiter, sed fructuosè baptizatos. Hinc fictè & dolosè baptizato Simoni Christus Dominus ipsum dare noluit, ac forsan propter ipsum nec reliquis Samaritis. Secundus finis est in his verbis: *Quia per linguas consociatio est societas humani generis.* Etenim linguarum divisio est humani generi tantum supplicium, tantaque fraternæ unionis dilaceratio, ut homo esse malit cum suo cane, quàm cum homine alienæ linguæ. Ita in libris de Dei civitate advertit sanctus Augustinus. Est justum superbiæ & adversùs Divinam Majestatem

tem rebellionis supplicium. At verò Christiana lex est plena humilitas, & omnium gentium ad Divinæ Majestatis obedientiam reditus: Hinc fecit omnes homines non quidem unicâ linguâ, sed loqui linguis omnibus, atque ita omnes ab omnibus intelligi. Exstinxit & sanavit vulnus inflictum humanæ societati. Et istud per ejusdem ac unius linguæ redditionem sanari noluit. Tertius finis est, quem habent hæc Augustini verba: *Oportebat per linguas omnium gentium significari societatem filiorum Dei futuram in omnibus gentibus.*

Hunc finem sanctus Augustinus exponit largiùs in libris contra Petilianum, Constantinensem Donatistarum Episcopum: *Cum nôsti & commemoras Spiritum sanctum ita venisse, ut illi, quos tunc impleverat, linguis omnibus loquerentur, quid sibi volebat illud signum atque prodigium? Cur modò ita datur Spiritus sanctus, ut nemo, cui datur, linguis omnibus loqui possit, nisi quia omnes gentes credituras, ac sic in omnibus gentibus futurum Evangelium, illud tunc miraculum portendebat? Quod & in Psalmo tantò antè prædictum est:* Non sunt loquelæ neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. *Hoc propter eos dictum est, qui Spiritu sancto accepto erant linguis omnium locuturi. Sed quia id ipsum in omnibus gentibus & linguis futurum Evangelium, & Corpus Christi per totum orbem terrarum omnibus linguis personaturum significabat, secutus ait:* In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. *Hinc fit, ut Ecclesia vera neminem lateat.* Et in libris adversùs Donatistarum Grammaticum Cresconium: *Spiritus sanctus veniens in Apostolos tale signum primùs dedit, ut qui eum acceperant, linguis omnium gentium loquerentur. Quia portendebat Ecclesiam per omnes gentes futuram, nec quemquam accepturum Spiritum sanctum, nisi qui ejus unitati copularetur.* Quod ipsum sanctus Augustinus tradit, & variè amplificat in innumeris locis. Istud Charisma sic erat res Sacramenti, ut simul esset Sacramentum non dumtaxat respectu Initiati, sed respectu totius humani generis: Totius Ecclesiæ Sacramentum Propheticum. Promittebat Ecclesiam suo tempore locuturam omnium gentium linguis, seu diffundendam per omnes sub cælo gentes. Et ita factum est. Et hinc istud Charisma, solemni promittentium Sacramentorum more, debuit post expletum suæ promissionis officium, & præstitum ejus effectum evacuari & cessare. Non unico ictu, sed pedetentim cessavit in Ecclesiis. Etenim de semetipso scribit sanctus Irenæus: *Multos audivimus fratres in Ecclesia, prophetica habentes Charismata, & per Spiritum universis linguis loquentes, & absconsa hominum in manifestum producentes ad utilitatem, & mysteria Dei, quos & spiritales Apostolus vocat.* An verbum, *Audivimus*, rei præsentis, an verò factæ dumtaxat relationis auritum testimonium importet, non ausim affirmare. Quidquid sit, edicit istud

Lib 2. cap. 32.

Lib. 2. cap. 14.

L. 5. c. 6.

Cha-

Charisma aut tunc, aut saltem proximè adhuc fuisse in Ecclesiis. Hinc inde.

Notandæ sunt voces: *Universis linguis loquentes.* Quâ phrasi etiam sanctus Augustinus assiduè utitur. Evertunt opinionem sancti Hieronymi & Michaëlis Glycæ, qui contendunt universarum linguarum peritiam nec ipsis fuisse datam Apostolis. Quòd Apostoli non per linguarum Charisma, sed per directam à Spiritu sancto sortitionem acceperint suæ prædicationis Provincias, est communis Ecclesiæ sensus. Et sanè aliquarum dumtaxat linguarum peritia non quadrat jam laudatis finibus istius Charismatis. Notanda sunt & hæc Augustini verba: *Hinc fit, ut Ecclesia vera neminem lateat.* Ad omnium Ecclesiarum valvas deberent aureis litteris scribi ad perstringendos oculos Lutheranorum & Calvinistarum, garrientium veram Ecclesiam esse invisibilem. Notent hi & alia ejusdem Patris frequentissima verba affirmantia non esse veram Ecclesiam, nisi quæ loquitur linguis omnium gentium. Hæc gratia est longissimè remota à Synagoga Lutheri & Calvini.

Primò per Judæam contestat â fide per Jesum Christum, &c.

Doctor confirmat assertionem sancti Apollonii, de quo in Eccle-
Lib. 5. siastica historia Eusebius Cæsareensis: *Apollonius ait se traditione acce-*
cap. 17. *pisse, Servatorem dedisse Mandatum Apostolis, ne ad duodecim annos Hierosolymis discederent.* Apollonium laudat in Illustrium virorum catalogo sanctus Hieronymus: *Apollonius, Romanæ urbis Senator, sub Commodo Principe à Servo Severo proditus, quòd Christianus esset, imperato ut rationem fidei suæ redderet, insigne volumen composuit, quod in Senatu legit, & nihilominus sententiâ Senatûs pro Christo capite truncatus est, vetere apud eos obtinente lege, absque negatione non dimitti Christianos, qui semel ad eorum judicium pertracti essent.* Proindè & nobilissimus fuit iste Apollonius, & adeò eruditus, ut omnem Romanum Senatum circa Christianæ Religionis innocentiam convicerit, & fecerit obmutescere. Et ipsam suo sanguine sigillavit. Ejus alia adversùm Montanistas Scripta laudat memoratus Eusebius. Per Hierusalem, utpotè Metropolim, sanctus Apollonius intelligit omnem Judæam, & vicinas ab advenis Judæis incultas Provincias. Etenim intra istos duodecim annos sanctus Petrus Antiochenam, ut Cardinalis Episcopus, fundavit & rexit Ecclesiam. Insuper per Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, & Bithyniam dispersos Iudæos docuit, & ipsis Episcopos consecravit. Et postrema ejus epistolæ verba, *Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone*, quidam accipiunt de Babylone Assyriorum. Existimant sanctum Petrum etiam istic prædicasse, & tantas traxisse moras, ut

istic

istic scripserit priorem suam epistolam. Quæ sententia in opere de Sacerdotii ac Imperii concordia placet etiam Domino Petro de Marca Metropolitæ Parisiensi. Verùm est suspecta opinio. Ejus primus Author videtur fuisse Marsilius Patavinus, qui pro Ludovico IV. Imperatore adversùs Joannem XXII. Pontificem, imò & adversùs Apostolicam Sedem turbidissimè insaniens, ex istis laudatæ Epistolæ verbis garrivit sanctum Petrum nunquam fuisse Romæ, ideoque Romanos Antistites non esse ejus in Episcopatu successores. Nugacissimam fabulam elapso sæculo resorbuit, & in seductas simpliciorum hominum animas evomuit Joannes Calvinus. Est fabula adeò frivola, ut hodierni Calviniste de ipsa erubescant. Et jure merito. Etenim sanctum Petrum sedisse Romæ Episcopum, & istic sub Nerone Principe fuisse crucifixum, omnes Patres Græci & Latini uno ore testantur & clamant. Eorum plures insuper affirmant laudatam epistolam esse Romæ scriptam, & per Babylonem intelligi almam Urbem. Vide Dominum Nicolaum Cardinalem Cusanum in postremo capite secundi libri de Catholica Concordantia. lib. 6. c. 1.

Istis duodecim annis attestatum etiam constantissima omnium Ecclesiarum traditio, quæ affirmat sanctum Petrum quadragesimo quarto aut quinto Christi Domini anno abiisse Antiochiâ Romam, & hoc illi fuisse Romani Episcopatûs exordium. Usque tunc per omnem Iudæam & vicinas Provincias fundavit Ecclesias, consecravit Episcopos, cum aliis Apostolis celebravit Concilia, & Evangelico Dogmati fixit altissimas radices. Apud Isidorum Mercatorem sanctus Papa Anacletus scribit: *Hierosolymitarum primus Archi-Episcopus beatus Jacobus, qui Justus dicebatur, & secundùm carnem Domini nuncupatus est frater, à Petro, Jacobo, & Joanne Apostolis est ordinatus, Successoribus videlicet dantibus formam eorum, ut non minùs quàm à tribus Episcopis, reliquisq; omnibus assensum præstantibus, ullatenùs Episcopus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur.* Errores varii. Etenim sanctus Iacobus nullo pacto fuit Hierosolymæ Archi-Episcopus. Quòd enim Hierosolymæ Ecclesia ex Apostolico Instituto non sit nisi Cæsareensis Metropolios suffraganea Parochia, Ioanni illius Episcopo refricat in faciem sanctus Hieronymus, & omnibus Eruditis est exploratum. Primus Cyrillus cum Cæsareensi Acacio Lusco cœpit de Metropolitico jure digladiari. Deindè falsum est, quòd sanctus Iacobus fuerit à sancto Petro & duobus collegis consecratus in Episcopum. Etenim ille, utpotè Apostolus, cum aliis collegis fuit ab ipso Christo Domino in ultima cœna in Presbyterum, in Resurrectionis die consecratus in Episcopum. Quòd Hierosolymitana Cathedra fuerit ipsi etiam à Domino Ep. 2. Ep. 61.

immediatè assignata, variis in locis affirmat sanctus Ioannes Chrysostomus. Et an sanctus Petrus ac alii Apostoli numquam soli consecraverint Episcopos, est multa quæstio. Author iste, quem clarum est non esse Anacletum, manifestè loquitur ex quarto Canone Nicæno. Et uti sanctus Iacobus Hierosolymitanam, ita sanctus Petrus accepit Antiochenam Ecclesiam, ejus primus Episcopus & Patriarcha. Et ista tempora respicit in primo de Apostolorum Principibus sermone sanctus Leo magnus : *Beatissime Petre, jam populos, qui ex circumcisione crediderant, erudieras. Jam Antiochenam Ecclesiam, ubi primùm Christiani nominis dignitas est orta, fundaveras. Jam Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, atque Bithyniam legibus Evangelicæ prædicationis impleveras.* Utique antequam veniret Romam. In omnibus istis gentibus consecravit Episcopos, ac fundavit Ecclesias. Quod ipsum fecerunt & alii Apostoli. Istorum Episcoporum unus fuit Cornelius Centurio, de quo Romanum Martyrologium : *Cornelium Centurionem beatus Apostolus Petrus baptizavit, & apud Cæsaream Palestinæ Episcopali honore sublimavit.*

Febr. 2. Ad istum Martyrologii locum scribit Dominus Cardinalis Cæsar Baronius : *Quod spectat ad Sedem Cæsareensem, eâ occasione, quod ex conversione Cornelii, Deo monente, illic primùm apertum est ostium fidei gentibus, meruit singulari Prærogativâ exaltari, ut non Hierosolymitana, sed ipsa fieret Metropolis Palestinæ.* Ratio non subsistit. Etenim Hierosolymis erat passus & à mortuis resuscitatus ipse Dominus : Illic expleverat omne sacrosanctum nostræ salutis Sacramentum. Et illic ex ipsius mandato Cathedram insedebat sanctus Iacobus Apostolus. Et ipsa erat totius Iudaicæ gentis Metropolis. Hæc omnia apertum gentibus ex Cornelii Baptismo fidei ostium longè præcellebant. Proindè in figendis Episcopalium Sedium dignitatibus nec sanctus Petrus, nec alii Apostoli ad similia Divina beneficia attenderunt. Attenderunt ad Romani Imperii notitiam seu laterculum, & civitatum in ipso dignitatem. Etenim Divina Majestas prædestinavit ac præparavit Romanæ Reipublicæ formam, ut esset materia, exemplar, ac fundamentum Ecclesiasticæ Hierarchiæ. At verò totius Syriæ, seu Orientalis regionis caput erat Antiochia ; Palæstinæ autem Metropolis erat Cæsaræa. Sedes Romani Præsidis. Hinc in ista Patriarchalem, in hac Metropoliticam Sedem fixit sanctus Petrus. Hierosolymæ Ecclesia easdem ob causas non fuit nisi Parochia. Hæc sunt alterius loci.

Ex ipsis interim discimus varia. Primò, cur post sancti Stephani martyrium factam à Iudæis persecutionem referens sanctus Lucas dicat : *Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Hie-*

rosolymis. *Et omnes dispersi sunt per regiones Judææ & Samariæ, præter Apostolos.* Quòd nempè Apostoli intra duodecim annos non possent Iudæam deserere. Et istius Dominici mandati rationem edixerunt ad Antiochenos in Pisidia Iudæos sancti Paulus & Barnabas : *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, sed quoniam repulistis illud, & indignos vos judicastis vitæ æternæ, ecce convertimur ad gentes.* Cap. 17. Dominicæ Incarnationis ac Passionis Sacramentum erat principaliter Iudæis promissum à Domino Deo, ideoque ipsis primò per Apostolos prædicandum. Et quidem primò Iudæis in Iudæa habitantibus. Hanc prædicationem Christus Dominus jussit continuari per duodecim annos. Certè per tot annos repulsa prædicatio potuit justissimè converti ad gentes. Attamen nec his elapsis annis isti contumaces fuerunt derelicti. Etenim sanctus Iacobus apud Hierosolymam permansit ipsorum Cardinalis Episcopus. Et omnis sub cœlo Circumcisio fuit sancto Petro Apostolo singulariter commendata. Et ad gentes profecti Paulus & Barnabas primum passim verbum Iudæis impenderunt. Secundò discimus, cur sanctus Paulus non nisi quadragesimo quarto Domini anno fuerit raptus in cœlum, atque illic Apostolatûs plenitudinem acceperit. Cur item non nisi quadragesimo sexto anno cœperit proficisci ad gentes. Quòd nempè primi duodecim anni solis Iudæis in Iudæa deberentur. Tertiò discimus apocryphum sub sancti Clementis nomine Itinerarium, quòd asserit primum Evangelii apud Romanos, & quidem intra istos duodecim annos, prædicatorem fuisse sanctum Barnabam, omninò deviare. Etenim sanctus Barnabas nonnisi in sancti Pauli societate cœpit istud officium. Et antè Ioannis Marci quæstiones non fuit ab illo divisus. Quartò discimus, quòd sancti Iacobi Apostoli apud Hispanos prædicatio non careat scrupulis. Hic enim quadragesimo quarto anno ante lapsos istos duodecim fuit gladio percussus ab Herode Rege, ideoque videtur Iudæam non fuisse egressus.

Dehinc in orbem profecti, &c.

Doctor alludit ad Sancti Evangelistæ Marci verba de Apostolis: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, ac sermonem confirmante sequentibus signis.* Cap. 16. Quod per omnia suæ prædicationis loca fundaverint Ecclesias, ac Episcopos aut consecraverint, aut consecrandos jusserint, est omnibus notum. Et quidem de solo sancto Petro scribit ad Decentium Eugubinum Episcopum sanctus Innocentius primus Pontifex : *Manifestum est, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, Insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos,*

quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus Successores, constituerint Sacerdotes. Quæ verba durè concutiunt sancti Jacobi apud Hispanos prædicationem. Porrò de consecratis per Apostolos Episcopis insigniter scribit sanctus Irenæus: *Apostoli valdè perfectos & irreprehensibiles in omnibus eos volebant esse, quos & Successores relinquebant, suum ipsorum locum ministerii tradentes, quibus emendatè agentibus fieret summa utilitas, lapsis autem summa calamitas.* Et quod ex firmo fundamento loquatur, docent sancti Pauli epistolæ ad Timotheum ac Titum.

lib. 3. c. 3.

Notandæ sunt voces: *Per singulas civitates.* Hoc est, in illis locis, quæ in Romani Imperii notitia seu laterculo habebant jus & dignitatem civitatis. Edicunt, quod Apostoli in erigenda Ecclesiastica Hierarchia sint secuti formam Romanæ Monarchiæ. Et hinc in vicis, Castellis, vel oppidis Episcopales Cathedras erigi vetant plurimi Canones. Et perperàm erectas variæ Synodi ac Romani Pontifices dejecerunt. Has ab ipsis Apostolis fundatas ac erectas Ecclesias Septimius affirmat esse Apostolicas. Apostolicas non Cathedras, sed Ecclesias. Etenim Apostolica Cathedra & Apostolica Ecclesia sunt species & genus: Plurimùm differunt. Nulla Cathedra est Apostolica, nisi quam insedit & fundavit sanctus Petrus Apostolus. Sunt tres. Romana, Alexandrina, & Antiochena. Et hinc adversùs Anatolium Constantinopolitanum Episcopum, qui suæ Cathedræ fundatorem ac primum insessorem clamabat esse sanctum Andream Apostolum, ideoque ipsam per vigesimum octavum Chalcedonense Canonem machinabatur facere Patriarchalem, rescripsit magnus Papa Leo: *Regiam civitatem Anatolius Apostolicam non potest facere Sedem.* Eodem modo Hierosolymitanam, Ephesinam, Mediolanensem, ac Aquileiensem Cathedras, licet ipsas sanctus Iacobus, sanctus Ioannes, sanctus Barnabas, ac sanctus Marcus fundaverint atque insederint, pro Apostolicis Sedibus numquam cognovit Ecclesia. Idem sanctus Marcus Alexandrinam fecit, Aquileiensem Cathedram non fecit Apostolicam: Quod hanc proprio, istam vicario sancti Petri nomine fundaverit atque insederit.

Ep. 54 cap. 3.

Lucidè hæc tradit in literis ad Eulogium Alexandriæ Patriarcham sanctus Gregorius Magnus: *Itaque cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen Principatu sola Apostolorum Principis Sedes in authoritate convaluit, quæ in tribus locis unius est. Ipse enim sublimavit Sedem, in qua etiam quiescere, & præsentem vitam finire dignatus est. Ipse decoravit Sedem, in qua Evangelistam discipulum misit. Ipse firmavit Sedem, in qua septem annis, quamvis discessurus, sedit. Cum ergo unius atque una sit Sedes, cui ex authoritate Divina tres nunc Episcopi præsident, quidquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo. Si quid*

lib. 6. ep. 37.

quid boni de me creditis, hoc vestris meritis imputate. Quia in illo unum sumus, qui dixit: Ut omnes unum sint. Et in alia ad eumdem Eulogium epistola: Lib. 5. *Est aliquid quod nos erga Alexandrinam Ecclesiam quadam peculiaritate constringit, & in ejus amore proniores existere speciali quodammodò lege compellit. Nam sicut omnibus liquet, quod beatus Evangelista Marcus à sancto Petro Apostolo magistro suo Alexandriam sit transmissus, sic hujus nos Magistri & Discipuli unitate constringimur, ut & ego Sedi discipuli videar præsidere propter magistrum, & vos Sedi magistri propter discipulum.* Et ad sanctum Anastasium Antiochiæ Patriarcham scribit: *Memento quia Apostolicam Sedem regis.* Hoc ipsum Lib. 4. in prima sua Synodo tradit sanctus Papa Gelasius: *Est ergo prima Petri Apostoli Sedes, Romana Ecclesia. Secunda autem Sedes apud Alexandriam beati Petri nomine à Marco ejus discipulo ac Evangelista consecrata est. Tertia verò Sedes apud Antiochiam ejusdem beatissimi Petri Apostoli nomine habetur honorabilis, eò quòd illic, antequam Romam veniret, habitavit.* Omnes tres istas Sedes affirmat esse sancti Petri. Et Alexandrinam esse Apostolicam non ex sancti Marci, sed ex sancti Petri nomine. Et in libello, quem Anastasii II. Pontificis apud Imperatorem Anastasium Legatis Constantinopoli exhibuerunt Dioscorus Presbyter, & Cheræmon Lector, Alexandrinæ Ecclesiæ in Regia civitate Apocrisarii, præfantur Romanam & Alexandrinam Ecclesias non tantùm in dogmate, sed etiam in ritibus semper fuisse concordes, & adjungunt causam: *Quippè cum ab uno fuerit in utrisque jactum fidei fundamentum, Petrum memoramus beatum Apostolum, cujus per omnia sanctus Marcus Evangelista exstitit imitator. Ita ut si quando contigerit in rebus ambiguis quædam Episcoporum Concilia celebrari; sanctissimus is, qui Romanæ præsideret Ecclesiæ, reverendissimum Alexandrinæ civitatis Archi-Episcopum deligeret, ut sui curam loci susciperet.* Affirmat sancti Petri in sancto Marco vices non fuisse personales aut temporales, sed esse perpetuas, ipsis adfixas Sedibus, ideoque in posteris etiamnum perseverare ac semper perseveraturas. Et ex ipsis factum esse, ut sanctus Papa Cælestinus sanctum Alexandriæ Patriarcham Cyrillum jusserit Ephesinæ Synodo ex suo nomine præsidere. Hanc de Apostolicis Sedibus doctrinam tradunt in literis ad Imperatorem Ep. 8. Michaëlem, ac in Rescripto ad Bulgarorum Consulta etiam sanctus Ep. 71. Nicolaus I. in literis adversùm Michaëlis Cerularii Attentata sanctus cap. 92. Leo IX. in animæ Gemma Honorius Augustodunensis, in opere de Ep. 1. c. 28. Sacramentis Hugo Victorinus, ac eruditus adversùm Græcorum schis- Lib. 1. c. ma Tractatus, repertus Constantinopoli in Conventu Prædicatorum. 187.

Quædam possint objici. Primò illa, quæ suadeant Apostoli- Lib. 1. c. cam Sedem non esse triplicem, sed unicam Romanam. Etenim 42. in secunda ad suos in Græcia amicos de Romanæ Ecclesiæ Primatu epi-

epistola scripsit Barlaamus Gyracensis in Peloponeso Episcopus: *Et in Canonibus & in legibus nullius Ecclesiæ Sedes Apostolica nominatur, nisi tantùm Romanæ.* Et hæc ejus assertio non caret fundamento. Etenim ad universam Chalcedonensem Synodum dixit etiam Imperator Martianus: *Sanctus Leo Papa urbis Romæ, qui sedem Apostolicam gubernat.* Act. 6. Hunc titulum privativè adscribit Romanæ Cathedræ. Et ad Maximum Antiochiæ Patriarcham scripsit laudatus Leo: *Dignum est te Apostolicæ Sedis in hac sollicitudine consortem.* Ep. 62. cap. 3. Et in libro de pudicitia noster Septimius Romanum Pontificem appellat *Apostolicum.* Cap. 13. Etiam privativè, ad distinctionem ab omnibus aliis Episcopis. Quod nempè ejus solius Cathedra sit Apostolica. Respondeo etiam de Alexandrina & Antiochena, quin sint Apostolicæ, non esse dubitandum. Nam Antiochena Synodus, in qua Antiochiæ Patriarcha Domnus suam Sedem dixit *Thronum Apostolicum*, Act. 10. fuit lecta & probata in plena Synodo Chalcedonensi. Plurima sunt & pro hoc & pro Alexandrino Throno authentica testimonia. Quare ad quosdam Donatistarum Episcopos de Romana Ecclesia rectè scripsit sanctus Augustinus: *In qua semper Apostolicæ Cathedræ viguit Principatus.* Ep 162. Affirmat Apostolicæ Cathedræ dignitatem non privativè apud Romam esse, sed dumtaxat principaliter. Et jure merito. Etenim Alexandrinam per Vicarium dumtaxat discipulum erexit sanctus Petrus, & de Antiochena Cathedra ad ejus Antistitem sanctum Alexandrum scripsit sanctus Papa Innocentius: *Antiochena Ecclesia super Diœcesim, non super aliquam Provinciam est constituta.* Ep. 18. cap. 1. Est non solummodò Metropolitana, sed etiam Patriarchalis. *Undè advertimus non tam pro civitatis magnificentia hoc eidem attributum, quàm quòd prima primi Apostoli Sedes esse monstretur, quæ urbis Romæ Sedi non cederet, nisi quòd illa in transitu meruit, ista susceptum apud se, consummatumque gaudet.* Dicit varia. Primò, quod Antiochena Cathedra non ob civitatis magnificentiam, sed ob sancti Petri Episcopalem insessionem sit Apostolica. Secundò, quod Romana Sedes ob eandem causam habeat eandem dignitatem. Tertiò, quòd sanctus Petrus Antiochiæ sederit Episcopus dumtaxat in transitu, Romæ autem firmus usque ad mortem. Quartò, quod hac de causa Roma habeat Apostolicæ Sedis Principatum. Quia nempè Romæ sanctus Petrus non per discipulum, neque in transitu sedit, sed per semetipsum usque ad mortem. Barlaami Gyracensis Episcopi authoritas est modici ponderis. Et trahi possit ad sensum sancti Augustini.

Deindè objici possunt varia, quæ suadeant Apostolicas Sedes esse longè plures. Etenim in hoc ipso libro scribit noster Tertullianus: *Percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc Cathedræ Apostolorum suis* Cap. 36. *locis*

locis præsidentur. Et in libris de Doctrina Christiana sanctus Augustinus affirmat istas Ecclesias esse omnium præcipuas, *quæ Apostolicas Sedes habere meruerunt.* Per Apostolicas Sedes omninò intelligit Apostolorum Sedes, adeoque sentit non solius Petri, sed cujuscumque Apostoli Episcopalem insessionem facere Sedem Apostolicam. Idem videtur sensus Tertulliani. Et ad sanctum Victricium Rothomagensem Episcopum, secundæ Lugdunensis Metropolitam, scripsit sanctus Paulinus Nolæ Antistes: *Gratia te Apostolicæ Sedis evectu quasi super candelabrum sublime constituit.* Per Apostolicam Sedem palàm intelligit Episcopalem Rothomagensem, atque ita omnem Episcopalem Cathedram affirmat esse Apostolicam. Et certè Episcopi sunt Successores Apostolorum. Utique in Cathedra. Hinc sancta etiam Abbatissa Radegundis suæ ad Turonenses Synodi Antistites epistolæ dedit hanc epigraphen: *Dominis sanctis, & Apostolicâ Sede dignissimis.* Exstat epistola apud sanctum Gregorium Turonensem Exstat ibidem & alia, quâ varii Galliæ Episcopi scribunt ad varios collegas sub eadem epigraphe. Radegundis omnibus Episcopis attribuit etiam *Apostolatum.* Et quidem ex successione hæreditarium. Eundem titulum sancto Augustino inscripsit Valentinus, Præfectus Adrumetini Monasterii. Et Pappolus Carnutensis Antistes quartæ Parisiensis Synodi Episcopis dedit hunc titulum: *Apostolicâ dignitate colendis.* Et secunda Valentina Synodus sibi ipsi adscribit *Apostolicam authoritatem.* Et apud Marculphi Monachi formulas frequens est epigraphe: *Domino sancto, & Apostolicâ Sede colendo.* Et intelligitur Episcopus. Et Francorum Rex Clodovæus scripsit ad Synodum Aurelianensem: *Orate pro me, Domini sancti, & Apostolicâ Sede Papæ dignissimi.* Et ad sanctum Lupum Tricassinum Episcopum scripsit Sidonius Apollinaris Episcopus Arvernensis: *In Apostolica Sede novem jam decucurristi quinquennia.* Et apud laudatum Gregorium Turonensem Heraclius Presbyter de sua Burdigalensi Cathedra dicit ad Haribertum Regem: *Salve Rex glorioſe. Sedes Apostolica Eminentiæ tuæ salutem mittit.* Et de Nicena Synodo scribit Hermias Zozomenus: *Huic concilio interfuerunt ex Episcopis, qui Apostolicas Sedes tenebant, Macarius Hierosolymorum, Eustatius Antiochiæ, Alexander Alexandriæ, Julius Romanus.* Hierosolymam affirmat esse Sedem Apostolicam. Etiam infrà scribit Cyrillum Hierosolymæ Episcopum Acacio Cæsareensi noluisse parere, & addit causam: *Velut Sedis jam Apostolicæ Antistes.* Et in Ephesino Concilio juvenalis Hierosolymæ Episcopus prædicat *Thronum Apostolicum sanctæ Dei Ecclesiæ Hierosolymorum.* Et quamvis ejus istic adversùs Antiochenam Ecclesiam prætensiones excusserit Romana Ecclesia, probavit tamen hunc titulum. Etenim

Lib. 2. cap. 8.

Lib. 9. Ep. 42.

Lib. 6. Ep 1.

Lib. 1. cap. 16.

Lib. 4. cap. 24.

Act. 4.

in

in octava Synodo exstat Theodosii Hierosolymitani Patriarchæ ad sanctum Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum epistola, in qua ille suam Cathedram appellat *Thronum Apostolicum*. Et Anastasius Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius adjunxit hoc marginale Scholion: *Propter sanctum Jacobum Apostolum dicit*. Et Apostolica Legatio istam epistolam permisit Actis inseri, adeoque & probavit. Et in sexti Concilii decima octava actione memorantur omnes quinque Patriarchæ, & secundo loco ponitur *Sedes sanctissima, Catholica, & Apostolica magnæ Ecclesiæ Constantinopoleos*. Et in magni Basilii vita sanctus Amphilochius, probatissimus Iconiensium Episcopus, laudat sanctum Gregorium Nazianzenum, atque adjungit: *Qui annis circiter duodecim Apostolicæ Sedis*, utique Constantinopolitanæ, *gubernaculà tenuit*. Et Turpinus Rhemensis Archi-Episcopus, licèt tres dumtaxat Apostolicas Sedes ponat, ponit tamen alias: Ponit Romanam, Ephesinam, & Compostellanam. Quod insessæ fuerint à tribus Apostolis: Petro, Ioanne, Iacobo. Etiam Constantiensis Cypriorum Metropolitana Ecclesia dudum pro Autocephaleia certavit adversùs Antiochenam Ecclesiam: Et post inventum apud se sancti Barnabæ corpus dixit se non minùs, quàm Antiochenam, esse Apostolicam, atque ita omne jugum excussit. Et in antiquo Romano Ordine epistola, quâ Metropolitanus Con-Provinciales Episcopos ad alicujus Electi consecrationem invitat, habet hanc epigraphen: *Dilectissimis fratribus Metropolitanus sanctæ Sedis Apostolicæ illius Ecclesiæ*. Affirmat omnem Metropolitanam Sedem esse Apostolicam.

Cap. 1.

Respondeo nostram de Apostolicarum Sedium natura & numero assertionem esse certam, ac satis expositam. Præcipua difficultas est de Cathedra Ecclesiæ Hierosolymitanæ. Insignem pro nobis locum habet in libris adversùs Petilianum, Constantinensem Donatistarum Episcopum, sanctus Augustinus. Maledicus Petilianus dixerat Romanam Cathedram esse Cathedram pestilentiæ, & Augustinus respondit: *Cathedra quid tibi fecit Romanæ Ecclesiæ, in qua Petrus sedit, vel Ecclesiæ Hierosolymitanæ, in qua Jacobus sedit? Quarè appellas Cathedram pestilentiæ, Cathedram Apostolicam?* Non Hierosolymitanam, sed solam Romanam appellat Apostolicam. Et hinc Anastasius Bibliothecarius suo marginali scholio adjecit: *Dicit*. Non admisit Sedem illam esse Apostolicam, sed notavit sic dici à Patriarcha Theodosio. Et adjecit ejus fundamentum. Etiam Apostolica octavæ Synodi Legatio non probavit, sed dissimulavit titulum, ducens de rebus potiùs, quàm de vocibus disputandum. Iste titulus est Cyrilli commentum, excogitatum ad excutiendum jugum Cæsareensis Ecclesiæ. Quod ipsum

Lib. 2. cap. 51.

post-

postmodò assumpsit Constantiensis Ecclesia adversùs Antiochenam. Admodùm malè. Etenim sanctus Barnabas non fuit Apostolus, sed ex septuaginta Discipulis. Etiam an idem Barnabas Mediolani, & an sanctus Andreas Byzantii, & an sanctus Joannes Ephesi, & an sanctus Jacobus Compostellæ sederint Cardinales Episcopi, sunt scabrosæ quæstiones. Quidquid sit, eorum insessio non fecit Sedem Apostolicam. Et certum est sanctum Iacobum, si in Hispania prædicaverit, non fuisse Episcopum Compostellæ. Rem hanc exposui in Scholiis ad Synodos sancti Leonis noni. Gallicana Ecclesia, quæ omnem Episcopalem Cathedram olim appellavit Apostolicam, habuit phrasim singularem, consuetâ latiorem. Circa rem non dissensit ab aliis Ecclesiis. Antiquus Romanorum Ordo, prout nunc exstat, habet plura Gallicana additamenta: Et horum unum est ista phrasis. Objecta Tertulliani & sancti Augustini testimonia sapiunt Gallicanam phrasim. Vocem accipiunt latiùs.

Redeamus ad Apostolicam Ecclesiam. Hanc dignitatem confert facta per quemcumque Apostolum fundatio, nullius insessio requiritur. Hinc noster Doctor dicit in sequenti etiam capite: *Ecclesiæ, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam vivâ voce, quàm per epistolas posteà.* Et iterùm: *Ecclesiis Apostolicis, matricibus, & originalibus.* Et in trigesimo secundo capite scribit Ecclesias Apostolicas esse illas, quarum primus Episcopus *aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveravit, habuerit authorem & Antecessorem.* Et tales Ecclesias affirmat esse Romanam, cui Petrus Clementem, & Smyrnensem, cui sanctus Ioannes Polycarpum ordinavit Episcopum. Et cæteras, *quæ ab Apostolis in Episcopatu constitutos Apostolici seminis traduces habent.* Has omnes & solas asseverat Apostolicas per suam originem, reliquas posteriores dumtaxat deputari Apostolicas propter *consanguinitatem doctrinæ.* Et in trigesimo sexto capite scribit: *Percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc Cathedræ Apostolorum suis locis præsidentur, apud quas ipsæ authenticæ litteræ eorum recitantur.* Et hujusmodi Ecclesias affirmat esse Corinthi, Philippis, Ephesi, & Romæ. Et in quarto contra Marcionem libro distinguit Ecclesias Apostolicas, & alias *quæ illis societate Sacramenti confœderantur.* Istas priores dicit esse Corinthi, in Galatia, Philippis, Thessalonicæ, Ephesi, Romæ, ac in septem Asiæ civitatibus, quas sanctus Ioannes Apostolus laudat in Apocalypsi. Ubi constantissimè contra Marcionem affirmat Apocalypsim esse certissimum opus sancti Ioannis. Notanda sunt verba: *Quarum primus Episcopus aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveravit, habuerit authorem & antecessorem.* Affirmant Cap. 5.

primum Apostolicæ Ecclesiæ Episcopum non debuisse esse consecratum ab aliquo Apostolo, sed sufficere consecrationem ab aliquo Apostolico, seu Apostoli Discipulo. Respicit Cretenses Ecclesias, quorum primos Episcopos sanctus Paulus jussit consecrari per Titum. Et alias similes. Erant Apostolicæ, quòd eas ipse Apostolus docuisset. Et Tertullianus addit: *Qui tamen cum Apostolis perseveravit.* Fortè respicit Glauciam & Theodaden, quos sancti Pauli ac sancti Petri discipulos ac Interpretes Valentinus ac Basilides dicunt ad se defeciisse. Hi & quicumque alii similes per apostasiam excesserunt rectæ prædicationis lineam, & Apostolicæ doctrinæ consanguinitatem excusserunt, ideoque nequierunt facere Apostolicas Ecclesias. Has Ecclesias Doctor eleganter appellat *Originales & Matrices.*

Eodem modo loquitur sanctus Augustinus. Etenim in libris de doctrina Christiana scribit maximæ authoritatis Ecclesias esse illas, *quæ Apostolicas Sedes habere, & epistolas accipere meruerunt.* Has posteriores, licèt non Sedes, affirmat tamen esse Apostolicas Ecclesias. Et in libris de Baptismo contra Donatistas scribit: *Quarè non communicatis Ecclesiis, quibus epistolas Apostolicas missas tenetis & legitis, & secundùm ipsas vos vivere dicitis?* Et in libris contra Petilianum: *Non communicas omnibus gentibus, & Ecclesiis Apostolico labore fundatis.* Et in libris contra Cresconium: *Ego in Ecclesia sum, cujus membra sunt omnes illæ Ecclesiæ, quas ex laboribus Apostolorum natas atque firmatas simul in litteris Canonicis legimus.* Et in libro post Collationem: *Expressa sunt nomina locorum, manifestata sunt nomina civitatum, in quibus Ecclesia Christi Apostolico labore fundata est. Quæ loca & civitates etiam epistolas ab Apostolis accipere meruerunt.* Affirmat plura. Primò, quòd omnes Apostolico labore natæ aut firmatæ Ecclesiæ sint Apostolicæ. Quo circà necesse non est, ut sint isto labore natæ, sed satis est quòd sint firmatæ. Et certè Colossensium Ecclesiam, quam sanctus Paulus numquam vidit, sed dumtaxat firmavit per epistolam, omnes Patres laudant esse Apostolicam. Et Romana, antequam Paulus ibi prædicasset, ob solam ipsi scriptam epistolam merebatur dici Apostolica. Attamen jam talis erat ex prædicatione sancti Petri. Sanctus Augustinus secundò dicit istarum Ecclesiarum circa Christianum Dogma esse summam authoritatem. Tertiò, ipsas esse radices Catholicæ communionis: Et omnem, qui ipsis non communicat, esse hæreticum aut schismaticum. Esse originales atque matrices. Et ista sancti Augustini testimonia adversùm Schismaticos trium Chalcedonensium Capitulorum defensores frequenter adduxit primus Papa Pelagius. Eodem modo Tertullianus hoc in loco scribit istam primam ab Apostolis

Lib. 2. cap. 8.

Lib. 2. cap. 16.

Lib. 3. cap 35.

Cap. 2.

stolis fundatam Ecclesiam esse matricem & originem, ex qua cæteræ omnes fidei radicem & doctrinæ semina debeant, ut & ipsæ sint Apostolicæ, haurire & mutuare, semper mutuarunt, ac semper mutuabunt.

Porrò quantum opus fuerit prima Ecclesiarum apud gentiles civitates fundatio, in tertio libro adversùs Celsum demonstrat Origenes. Affirmat idololatriæ authores Dæmonas primis Evangelii exordiis pertinacissimè obstitisse, ac pergit: *At Deus, qui* JESVM *miserat, frustratus Dæmonum insidias effecit, ut per universum orbem ad convertendos & corrigendos homines prævaleret ejus Evangelium, & ubique instituerentur Ecclesiæ cum ratione vivendi contraria superstitiosorum, intemperantium, & injustorum congregationibus. Tales enim mores passim cernuntur in civitatibus. Cæterùm Ecclesiæ Dei pererudite, collatæ ad vulgares hominum cœtus, planè sunt mundi lumina. Quis enim non fateatur deteriorem Ecclesiæ nostræ partem collatam cum vulgaribus concionibus esse longè præstantiorem? Nam Ecclesia Dei, quæ Athenis est, verbi gratiâ, mansueta est & quieta: Quippè quæ uni Deo se approbare cupiat. Athenienses autem populi concio seditiosa, nec ullo modo conferenda est cum ejus urbis Ecclesia Dei. Idem dicendum de Ecclesia Dei, quæ est Corinthi, & concione populi Corinthiorum, quam ipsi etiam suâ linguâ vocant Ecclesiam. Similiter de Ecclesia Dei, quæ est Alexandriæ, & concione Alexandrini populi. Quæ si quis candidus & veritatis studiosus examinet, res mira videbitur, conatum hoc aliquem atque etiam effecisse, ut per civitates intra eadem mœnia cohabitarent Ecclesiæ Dei cum prophanis populis suas conciones celebrantibus. Sic etiam Senatum Ecclesiasticum si componas ad Senatus singularum civitatum, invenies quosdam Senatores Ecclesiasticos dignos ubivis gentium administrare Divinitùs constitutam Rempublicam, Senatores verò istos, qui passim reperiuntur, nihil in moribus habere eximium præ plebæis hominibus. Eodem modo Magistratus Ecclesiastici cum urbanis Magistratibus conferendi: Ut intelligas Magistratus Ecclesiæ, etiam qui inter collegas paulò frigidiùs versantur in officio, tamen in morum & virtutum ratione vulgaribus Senatoribus atque Magistratibus præcellere. Quæ cùm ita se habeant, quid absurdi fuerit in* JESV, *cujus tam efficacem videmus potentiam, Divinitatem suspicere?* Affirmat tantum opus omni vilium piscatorum industriâ fuisse sublimius, ac manifestè esse Divinum. Ex ipso probat ejus authorem JESVM fuisse Deum vivum & verum. Est firmissimum argumentum.

Et quotidiè mutuantur, ut Ecclesiæ fiant.

Licèt duodecim Apostoli, & alii cùm ipsis Domini Discipuli per omnem orbem prædicaverint, & fundaverint Ecclesias, tamen suis posteris reliquerunt multam adhuc seminandi & plantandi materiam.

Novæ adhuc indies fundantur, & usque ad sæculi finem fundabuntur Ecclesiæ. Et hæ, ut Ecclesiæ sint, debent ex Apostolicis accipere traducem fidei & doctrinæ. De novis sui Dogmatis traducem aliundè accipientibus Ecclesiis rectè dixit in quarto contra Marcionem libro Septimius : *Faciunt favos vespæ, faciunt Ecclesias & Marcionitæ.* Etiam Lutherani & Calviniſtæ. Et omnes hæretici. Egregiè hæc Doctor firmat inferiùs in præsenti libro : *Ad hanc formam provocabuntur ab illis Ecclesiis, quæ licet nullum ex Apostolis vel Apostolicis authorem suum proferant, ut multò posteriores, quæ denique quotidiè instituuntur, tamen in eadem fide conspirantes, non minùs Apostolicæ deputantur pro consanguinitate doctrinæ.* Distinguit triplices Ecclesias. Prima classis sunt Ecclesiæ fundatæ ab ipsis Apostolis. Secunda sunt Ecclesiæ fundatæ ab Apostolicis. Quid porrò & qui sint Apostolici, exponit in quarto adversùs Marcionem libro, scribens Matthæum & Joannem fuisse Apostolos & Magistros, Lucam autem & Marcum fuisse dumtaxat Apostolicos ac Discipulos. Tertia classis sunt posteriùs fundatæ & fundandæ Ecclesiæ. Et has omnes dicit esse unam Ecclesiam : *Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes.* Omnes sunt una, quia omnes ex una. Ex primitiva Apostolica. Addit omnes esse non dumtaxat unam, sed unam primam ac Apostolicam. Verùm aliter & aliter. Etenim ista prima est originalis, matrix, per se Apostolica; aliæ sunt Ecclesiæ traduces, & Apostolicæ non ob primam originem, sed *pro consanguinitate doctrinæ.* Quia nempè earum Dogma & disciplina *de Apostolorum traditione censentur.* Utpotè accepta ex aliqua Ecclesiarum, quæ ab Apostolis in Episcopatum *constitutos Apostolici seminis traduces habeant.* Ex his principiis Constantinopolitana Synodus profitetur in suo Symbolo omnem Catholicam Ecclesiam esse *unam & Apostolicam.*

Cap. 5

Cap. 32.

Cap. 2.

Cap. 21.

Cap. 32.

Hoc igitur in capite Tertullianus definit superiori capite propositam quæstionem : *A quo, & per quos, & quando, & quibus sit tradita disciplina, quâ fiunt Christiani?* Dominicum verbum, *Quærite & invenietis*, Gnostici intelligebant de Evangelici Dogmatis veritate. Hinc erat quæstio : Ubi, apud quos, seu in qua Ecclesia esset ista veritas quærenda? Et Septimius respondet ipsam quærendam in Ecclesia, quæ sit una & Apostolica. In aliqua Ecclesiarum, quæ sit Apostolica aut ex ipsa sua origine, aut ex consanguinitate doctrinæ. Et dat suæ definitionis firmum fundamentum. Quia nempè istæ Ecclesiæ sunt fundatæ, ac eruditæ per duodecim Apostolos, quos faciendi Christiani disciplinam docuit ipse Dominus, quos ad istum finem singulariter elegit, quos assumpsit in suum arcanum & familiare disciplinæ contubernium, quos voce suâ instructos etiam Spiritu sancto imple-

plevit, & magnis ac multis ejus Charismatibus ornavit, & quos ita munitos misit nationibus Magistros, jussos docere omnia, quæcumque illis mandaverat. Est firmissima definitio. Etenim in istis Ecclesiis non possimus non invenire veritatem, quam Apostoli acceperant à Christo, Christus autem à Deo. Hanc regulam Septimius etiam tradit & firmat in libris adversùs Marcionem: *Constituimus imprimis* Lib. 4. cap. 2. *Evangelicum instrumentum Apostolos authores habere, quibus hoc munus Evangelii promulgandi ab ipso Domino sit impositum. Si & Apostolicos, non tamen solos, sed cum Apostolis, & post Apostolos. Quoniam prædicatio Discipulorum suspecta fieri posset de gloriæ studio, si non assistat illi authoritas Magistrorum. Imò Christi, qui Magistros Apostolos fecit.* Agit non de prædicatione, sed de conscriptione Evangelii. Verùm utriusque ministerii est eadem ratio. Hinc adjungit de prædicaturo sancto Paulo: *Paulus propterea Hierosolymam adscendit ad cognoscendos Apostolos & consultandos, ne fortè in vacuum cucurrisset, id est, ne non secundùm illos credidisset, & non secundùm illos evangelizaret. Denique ut cum authoribus contulit, & convenit de regula fidei, dexteras miscuêre, & exindè officia prædicandi distinxerunt, ut illi in Judæos, Paulus in Judæos & in Nationes.* Novas Ecclesias fundaturus Paulus voluit ab Apostolici Collegii columnis fidei traducem & doctrinæ semina accipere, atque ita veras fundare Ecclesias. Accepta ab Anania Damasci Episcopo semina ipsi non sufficerunt: Quod ille non à Christo Domino, sed dumtaxat ab Apostolis accepisset, ideoque non Magister esset, sed discipulus. Voluit ipsos fontes accedere. Hinc Tertullianus pergit: *In summa si constet id verius quod prius, id prius quod & ab initio, id ab initio quod ab Apostolis, pariter utique constabit id esse ab Apostolis traditum, quod apud Ecclesias Apostolorum fuerit sacrosanctum.*

Dum est illis communicatio pacis.

Restabat quæstio, Quænam Ecclesiæ essent Apostolicæ? Etenim uti hodie Lutherani & Calviniste, ita olim Marcionitæ & alii Gnostici semetipsos esse Apostolicos Doctores, suas Ecclesias jactabant Apostolicas. Hæc cæca superbia & superba cæcitas sunt communes omnibus Hæreticis. Hinc Doctor figit certas Notas, ex quibus Apostolica Ecclesia certò citra erroris periculum cognoscatur. Et prima Nota est *communicatio pacis.* Hanc communicationem exponit in sequenti capite: *Communicamus cum Ecclesiis Apostolicis, quod nulla doctrina diversa. Hoc est testimonium veritatis.* Et in trigesimo secundo capite: *Ita omnes hæreses ad utramque formam à nostris Ecclesiis provocatæ, probent se quaqua poterunt Apostolicas. Sed adeò nec sunt, nec probare possunt quod sint. Nec recipiuntur in pacem & communicationem ab Ecclesiis quoquo modo Apostolicis. Sci-*

licet ob diversitatem Sacramenti, nullo modo Apostolicæ. Utique neque per propriam ac proximam ab Apostolis originem, neque per doctrinæ consanguinitatem. Ex quo intelligis & voces: *Quoquo modo Apostolicas.* Hanc Notam suprà laudavit Augustinus, evincens Donatistas esse schismaticos atque hæreticos, quòd Apostolicis non communicarent Ecclesiis. Eodem argumento utitur in literis ad Honoratum Donatistarum Episcopum. Cunctas ab Apostolis laudatas, adeoque &
Ep. 161. fundatas Ecclesias memorat, & adjungit: *Quibus omnibus Ecclesiis nos hodiè communicare manifestum est, sicut manifestum est vos istis Ecclesiis non communicare.* Hoc argumentum est ipsi frequentissimum.

Et ipsum laudat ac firmat in literis ad Thusciæ Episcopos Pelagius primus: *Beatissimus Augustinus, Dominicæ sententiæ memor, fundamentum Ecclesiæ in Apostolicis Sedibus collocavit. In schismate esse dicit, quicumque se à Præsulis earundem Sedium authoritate vel communione suspenderit. Nec aliam manifestat esse Ecclesiam, nisi quæ in Pontificalibus Apostolicarum Sedium est solidata radicibus.* Et in literis ad illustres viros Viatorem & Pancratium: *Sicut beatus Augustinus ait, omnis Catholicus securus eam partem detestatur, cui Ecclesiam universalem, Apostolicis Sedibus roboratam, non communicare cognoscit.* Singulariter laudat hoc Augustini testimonium: *Qui adversùs authoritatem illarum Ecclesiarum, quæ Apostolicas Sedes & epistolas accipere meruerunt, temerè credit, immanissimi schismatis crimen à se propulsare non poterit.* Et in litteris ad Eliam Aquileiæ Episcopum Pelagius II. *Beatus Augustinus in his ait Dei Ecclesiam esse constitutam, qui Sedibus Apostolicis per successionem Præsulum præsidere noscuntur.* Hæc sancti Augustini ac primi Pelagii testimonia laudat in libro de Ecclesiastici & Politici regiminis comparatione sanctus Agobardus Lugdunensis Episcopus, & nos non parùm adjuvat. Nostrum textum, *Pontificibus Apostolicarum Sedium solidata radicibus*, insigniter corrigit. Legit: *Pontificalibus.* Et istud argumentum tanti fecerunt etiam Donatistæ, ut ipsum urgenti sancto Augustino Fortunius, Tuburficensis apud illos An-
Ep. 163. tistes, protulerit *quoddam volumen, ubi volebat ostendere Sardicense Concilium ad Episcopos Afros, qui erant communionis Donati, dedisse literas.* Protulit sceleratas Philippopolitani Conventiculi literas, quibus Eusebiana Arianorum factio studuit sibi adjungere Africanam Donati partem, vulpem per caudam alligare vulpi, atque ita Dominicum agrum devastare. Fortunius istud scelleratum Conventiculum exposuit venùm pro Synodo Sardicensi. An dolo, an inscitiâ, non possim affirmare. Existimo factum ex inscitia. Nam & Catholici Afrorum Episcopi nesciebant istas Synodos, ideoque ipsorum Primores Augustinus atque Alipius in evertendo isto Fortunii conatu non

pa-

parùm cesspitarunt. Etiam adversùm suos Armenios in secunda Invectiva declamat Patriarcha Isaac: *Quantò magis prophani, ac odio prosequendi sunt, qui à sanctis ac Apostolicis Thronis pariter defecerunt?* Et iterum: *Alieni sunt à sanctis quatuor Apostolicis Thronis.* Apostolici Throni sunt Christianæ communionis radices & fundamenta. Porrò Tertullianus & sanctus Augustinus non solas Apostolicas Sedes laudant, sed omnes Apostolicas Ecclesias. Istas tamen præsertim laudant Pelagius, Isaac, ac etiam Agobardus. Quòd nempè istarum Sedium Ecclesiæ sint singulariter Apostolicæ. Hinc in præsenti libro scribit & noster Doctor: *Percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc Cathedræ Apostolorum suis locis præsidentur, apud quas ipsæ authenticæ literæ eorum recitantur.* Primo loco ponit Ecclesias, quæ habuerunt Cathedras Apostolicas. Quod ipsum in libris de Doctrina Christiana facit sanctus Augustinus. Cap. 36. Lib. 2. cap 8.

Ecclesia singularissimè Apostolica est Ecclesia Romana. Non tantùm Apostolicæ Sedis, sed & Apostolicæ Ecclesiæ Principatus semper in ea viguit. Rationem dat in præsenti libro noster Septimius: *Ista quàm fœlix Ecclesia? Cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt.* Utique ipsi Apostolorum principes, ac ipse etiam dilectus Domino discipulus Joannes, Romæ missus in ferventis olei dolium. Hinc quævis Ecclesia, ut per doctrinæ consanguinitatem sit Apostolica, debet illi singulariter communicare. Est Catholicæ communionis prima radix, primum fundamentum. Eam esse totius Romani orbis caput affirmat in literis ad Imperatorem Gratianum Aquileiensis Synodus, & adjungit: *Indè in omnes venerandæ communionis jura dimanant.* Hinc rogat non permitti, ut per Ursicini schisma fœdetur. Et apud Antiochenam, in tres Episcopos ac tres factiones laceratam, Ecclesiam degens sanctus Hieronymus scripsit ad sanctum Damasum Pontificem: *Ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri, communione consocior. Super illam Petram scio ædificatam Ecclesiam. Quicumque extra hanc domum Agnum comederit, prophanus est. Si quis in Arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio. Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit.* Nulli istorum trium Antiochensium Episcoporum communicare voluit, quò usque sciret, cui illorum communicaret Romana Ecclesia. Hinc pergit in sequenti epistola: *In tres partes sciſſa Ecclesia ad se rapere me festinat. Ego autem clamito: Si quis Cathedræ Petri jungitur, meus est. Meletius, Vitalis, atque Paulinus tibi hærere se dicunt. Possem credere, si hoc unus assereret. Nunc aut duo mentiuntur, aut omnes.* Romanam Ecclesiam esse *tutissimum communionis portum* scribit etiam in literis ad sacram Virginem Cap. 36. Ep. 57.

Prin-

Principiam. Et in secundo ad Parmenianum, Donatistarum Principem, libro sanctus Optatus Milevitanus Episcopus enumerat omnes Romanos Pontifices usque ad tunc sedentem Siricium, & adjungit: *Siricius noster est socius, cum quo nobis totus orbis commercio Formatarum in una communionis societate concordat.* Et in septimo libro: *Numquid poteris approbare mendacium esse Cathedram Petri, ubi est nostra societas?* Et Donatistas frequenter in isto opere arguit, quod sanctorum Apostolorum in Romana urbe memoriis non communicarent, id est, quod sanctorum Apostolorum Basilicas introire non permitterentur, atque adeò essent extra Romanæ Ecclesiæ communionem proscripti hæretici. Omnem enim hæreticum atque schismaticum Antiquitas adeò excluſit ab istis Basilicis, ut nemo Advena in illas admitteretur, nisi priùs factâ solemni professione Romanæ Fidei. Adversùs Petilianum Donatistarum Episcopum etiam sanctus Augustinus laudat Hierosolymitanam ac præsertim Romanam Ecclesiam, & pergit: *Quibus nos in Catholica unitate connectimur, & à quibus vos nefario furore separastis.* Ex Romana communione se Catholicum, ex Romana separatione probat Petilianum esse hæreticum. Et hæc est causa, cur maledicus Petilianus blateravit Romanam Cathedram esse *Cathedram pestilentiæ.* Quò præsentem veræ Ecclesiæ Notam everteret. Verùm fabula sibi ipsi non cohæsit. Quod enim scelerata factio sciret sine Romana communione non posse esse veram Ecclesiam, ordinavit suis paucis in urbe Afris congerronibus singularem Episcopum, atque ita seductis à se populis persuadere tentavit Romanam Ecclesiam sibi omninò communicare. Verùm quod apud Apostolorum memorias, imò nec in urbanis compitis apparere nec posset nec auderet, ideoque in nescio qua suburbana rupe tenebrionem ageret istud spectrum Episcopi, eum Romanus populus per sarcasmum appellavit Episcopum Rupitanum, seu Montensem. Quod etiam Antiochiæ non solummodò Paulinus, sed insuper Meletius ac Vitalis Romanam communionem jactarent, jam audisti à sancto Hieronymo. Et de Arianis, quod ea de causa Liberium Pontificem per exilii ærumnas coëgerint ad sibi communicandum, testatur in literis ad suos Monachos, ac demonstrat sanctus Athanasius. Eadem de causa in ejus locum intruserunt Felicem. Etenim semper apud omnes sub cælo Ecclesias viguit hæc regula: *Qui Romanæ Ecclesiæ non communicat, non est Catholicus.* Eam suo Dictatui rectè inseruit Gregorius Septimus. Et ipsam illic pluribus illustravi. Et quæ adversùs istum Felicem scripsi, confirmat antiqua & authentica, licèt ejus ignoretur Author, sancti

Lib 3. cap. 51.

Athana-

Athanasii vita: *Felix quidam, ab hæreticis in Liberii locum electus, Divinâ statim ultione pœnas dedit, nunc quidem oculis miserabiliter privatus, nunc autem pestilenti morbo longo tempore corruptus, & insigniter malus malè periens, ita Divinâ vindictâ contumelioso sequente.* Consonat & alia ejusdem Athanasii vita apud Simeonem Metaphrasten: *Liberius Romæ Episcopus exilium subiit. Hæreticorum furor ipsius loco Felicem quendam constituit Ecclesiæ Romanorum Episcopum, quem Divinitùs immissa pœna abripuit. Etenim nunc quidem visu spoliatus confitebatur Divinam vindictam haud dubiè se habere, nunc verò pestilenti morbo diu consumptus periit. Sermo autem Christi celebrior fiebat, sancto Liberio pro fide patiente.*

Repetenda sunt sancti Optati verba: *Siricius noster est socius, cum quo nobis totus orbis commercio Formatarum in una communionis societate concordat.* Affirmat Formatas Episcoporum literas fuisse tesseram ac Symbolum Catholicæ communionis. Easdem literas, suam cum Fortunio Tuburscensi Donatistarum Episcopo disputationem memorans laudat sanctus Augustinus: *Quærebam, utrum epistolas communicatorias, quas Formatas dicimus, posset quò vellem dare, & affirmabam, quod manifestum erat omnibus, hoc modo facillimè illam terminari posse quæstionem. Parabam autem, ut si consentiret, ad illas Ecclesias à nobis literæ mitterentur, quas in Apostolicis authoritatibus pariter legeremus jam illo tempore fuisse fundatas.* Ep. 163. Nempè Augustinus Fortunii literis faciendum norat ab omnibus sub cælo Catholicis Ecclesiis, quod Arianorum Episcoporum literis faciendum ab Africanis Episcopis mandavit sanctus Athanasius: *Ne recipiatis illorum literas, sed oblatas disrumpite, eorumque Tabellarios, ut impios & scelerum administros, ejicite.* Et adjungit: *Quod si Georgius*, in Alexandrinam Cathedram per Arianos intrusus Antistes, *Formulam pacificatoriam scribat, ne illam recipiatis. Metu enim Præsidis & Georgii violentiâ ad has literas perferendas sunt compulsi.* Agit de Alexandrinis fidelibus nautis & mercatoribus trajicientibus in Africam. Et dicit varia. Primò, quod aliæ essent simplices seu familiares epistolæ, aliæ formatæ, seu formula pacificatoria Secundò, quòd his posterioribus etiam nautæ & mercatores indigerent, neque sine ipsis proficisci possent de Diœcesi, Provincia, aut civitate in Diœcesim, Provinciam, aut civitatem. De iisdem literis statuit prima Arelatensis Synodus: *De Præsidibus, qui fideles ad Præsidatum prosiliunt, placuit ut cum promoti fuerint, literas accipiant Ecclesiasticas communicatorias.* Cap. 7. Electi Provinciarum Præfecti cum solemni ipsius Augusti Principis testimonio, & omnibus notissima Apparitura proficiscebantur in suam Diœcesim aut Provinciam, publicam illic authoritatem exercituri, ipsisque etiam Episcopis futuri venerabiles ac terribiles: Et tamen hæc magna Synodus etiam

ipsos proficiſci noluit ſine iſtiuſmodi formulis. Nec magnus potèrat, nec parvus, nec dives, nec pauper, nec Clericus, nec Laicus, nec ipſi item Epiſcopi. Quiſquis ſine ipſis adventabat in alienam Eccleſiam, non admittebatur niſi in peregrinam communionem. Sanctus Athanaſius dicit tertiò, quod tales literæ accipi non poſſent ab Epiſcopo hæretico. Quartò, quòd fideles Alexandriæ mercatores & nautæ ad ipſas ab Ariano ac intruſo Georgio accipiendas fuiſſent vi compulſi per Auguſtalem Præfectum, ideoque ipſis eſſet indulgendum. Quintò mandat, ut iſtas formulas nullus in Africa Epiſcopus revereatur aut admittat.

Has communicatorias ſeu formatas Epiſcoporum literas laudat in ſuis Synodalibus epiſtolis etiam Sardicenſe Concilium. Earum apud Patres & Synodos eſt frequentiſſima mentio. Appellabantur formula, ſeu formata epiſtola, quòd certâ conſtarent formâ, quam ſoli orthodoxi Epiſcopi dignoſcerent. Et quidem omnes ſub cœlo Epiſcopi. Hinc ſanctus Auguſtinus Fortunio Donatiſtæ obtulit, ut ambo in Orientem ad Apoſtolicas Eccleſias ſcriberent, atque ita experirentur, utrius iſtic formula, adeoque & communio probaretur & admitteretur. Hinc item intelliges quartam epiſtolam ſancti Cypriani. Sancti Fabiani Pontificis per glorioſum martyrium defuncti mortem Romana Eccleſia ex more retulit Africanæ per Clementium Subdiaconum. Ei dedit duplices litteras: Dicti martyrii relatrices, & alias communicatorias. Et de his apud Carthaginenſem Eccleſiam natus eſt aliquis ſcrupulus. Hinc Cyprianus ſcripſit ad majorem Clerum Romanæ Eccleſiæ: *Legi etiam alias literas, in quibus nec qui ſcripſerint, nec ad quos ſcriptum ſit, ſignificanter expreſſum eſt. Et quoniam me in iiſdem literis & ſcriptura, & ſenſus, & carthæ ipſæ quoque moverunt, ne quid ex vero vel ſubtractum ſit, vel immutatum, eandem ad vos epiſtolam authenticam remiſi, ut recognoſcatis, an ipſa ſit, quam Clementio Hypodiacono perferendam dediſtis. Perquam enim grave eſt, ſi epiſtolæ Clericæ veritas mendacio aliquo ex fraude corrupta eſt. Hoc igitur ut ſcire poſſimus, & ſcriptura, & ſubſcriptio an veſtra ſit, recognoſcite.* Ex hac epiſtola diſcimus, quòd communicatoriæ epiſtolæ formula conſiſteret in epigraphe, ſubſcriptione, ſcriptura, ſenſu, carthâ, illorum omnium certo modo, & pluribus aliis. Et dum quid minimum deeſſet, epiſtola erat ſuſpecta. Hinc etiam Romanam ac alias Occidentales Eccleſias, ut in iſtis litteris diſcutiendis, atque ita evitandis Arianorum ſubreptionibus eſſent attentæ, monuit magnus Baſilius. Ita ipſe teſtatur in literis ad ſanctum Meletium Patriarcham Antiochenum. Iſtam formulam ex integro elucidare non ſpectat ad præſentem locum. Interim

Ep. 59.

rim nota, quòd communicatorias literas sanctus Cyprianus appellarit Clericas. Est titulus insuetus. Ejus nemo alius meminit. Existimo datum, quòd ista Clementii Subdiaconi Formata epistola non juxta morem ab Episcopo esset data, sed à Clero viduatæ Ecclesiæ.

Antiqua Christianitas habuit plures Ecclesiasticarum literarum species: Literas Tractorias, Tractorias Synodales, Tractorias Stipendiales, Enthronisticas, Festivales, Encyclicas, Synodicas, Pacificas, & alias. Cunctas suo loco conabor exponere. Ad nostrum præsens Propositum facit undecimus Canon Chalcedonensis: *Omnes pauperes & indigentes auxilio, cum proficiscuntur, sub probatione Epistoliis vel Ecclesiasticis pacificis tantummodò commendari decrevimus, & non commendatitiis literis, propterea quòd commendatitias litteras honoratioribus tantummodò personis præstari conveniat.* Similem distinctionem habere videtur Antiochena Synodus: *Nemo peregrinus sine pacificis suscipiatur epistolis. Presbyteri, qui sunt in agris, Canonicas epistolas dare non possunt. Ad solos vicinos Episcopos literas destinabunt.* Quibus scilicet à suo Ordinario postulent suo peregrinaturo Parochiano Canonicas literas. Quibusdam videtur non esse distinctio, nisi solius nominis. Octavus Canon literas, quas Septimus appellat pacificas, & omnibus peregrinantibus affirmat necessarias, videtur appellare Canonicas, & ipsarum impartitionem solis Episcopis reservare. Etiam respectu rusticorum. Quidquid sit, Chalcedonensem distinctionem quibusdam etiam videtur laudare in libris contra Petilianum Constantinensem Donatistarum Episcopum sanctus Augustinus: *Factum est, ut ad nonnullos, etiam Primates Donatistarum, literas daremus, non quidem Communicatorias, quibus se jam in præteritum indignos à Catholica Ecclesia dissentiendo fecerunt, nec tamen contumelios as, sed pacificas, ut nobiscum quæstione discussâ corrigi vellent.* Etiam ad Emeritum Cæsareensem ejusdem factionis Episcopum scripsit: *Ego viro, quem excepto schismate bonum, & liberaliter instructum audivi, pacificantes literas scripsi.* Per pacificas seu pacificantes literas intelligit literas familiares: Præsertim illas, quæ Donatistas invitabant & hortabantur ad pacificam collationem, atque ita ad schismatis exstinctivam pacem. Verùm neque hæc distinctio est Chalcedonensis. Hæc etenim Synodus non pacificam & communicatoriam formulam laudat, sed pacificam & commendatitiam. Etiam ipsius sensus est longè alius. Ipsum exponit sanctus Gregorius Nazianzenus, in tertia oratione scribens de Imperatore ac nostro apostata Juliano: *Julianus etiam Diversoria & hospitales domos ædificare instituebat, simulque humanitatem & benignitatem in pauperes adjungere tùm in aliis rebus, tùm in commendatitiis epistolis sitam, quibus eos, qui inopiâ premuntur, ex gente ad gentem transmittimus, quæ videlicet ille*

Cap. 7.

Lib. 1. cap. 1.

Ep. 164.

in nostris rebus fuerat præsertim admiratus. Alia igitur honoratis, alia pauperibus dabatur formula, seu forma communicatoriæ epistolæ. Utraque erat communicatoria. Verùm una honoratæ personæ qualitates prædicabat, ideoque dicebatur commendatitia; alia personam ad fraterna subsidia simpliciter commendabat, ideoque dicebatur dumtaxat pacifica. Hanc hinc inde lapsam, aut ubique non vigentem distinctionem Chalcedonensis Synodus reparavit, aut extendit.

Et hinc ejus mentem in sua Canonum epitome Constantinus Harmenopulus non est assecutus per hoc Scholion: *Pacificæ literæ sunt, quæ ab Episcopis conceduntur Clericis, qui propter egestatem proficisci in aliam urbem volunt, atque in ejus Clerum recipi. Vel etiam quæ Episcopis ab Archi-Episcopis conceduntur, cum ad Imperatorem, usu sic exigente, proficiscuntur. Commendatitiæ verò sunt, quæ pœnæ alicui subjectis dantur ad eorum purgationem, & per quas alteri Episcopo commendantur ad communionem.* Etiam ad duodecimum vulgarem Apostolicum Canonem scribit: *Commendatitiæ literæ sunt, quæ ab Episcopo Clericis dantur aliam in urbem proficiscentibus, & quæ commendant eos illius loci Episcopo, velut omninò culpâ carentes.* Eadem ferè docet in suis ad laudatum Chalcedonensem, & ad Octavum Antiochenum Canonem Scholiis Theodorus Balsamon. Loquuntur ex sui temporis disciplina, oculos suos non levant ad primitiva Ecclesiæ sæcula, ideoque infeliciter labuntur. Primò, quod dicant pacificas literas fuisse datas Clericis, atque etiam Episcopis. Secundò, quòd dicant commendatitias fuisse datas criminosis, aut certè suspectis Clericis, ad purgationem. Tertiò, quòd sibi ipsi non cohæreant. Etenim dicunt etiam commendatitias fuisse datas Clericis. Loquuntur ad sui temporis disciplinam, in quo formatæ Episcoporum literæ dudum desierant peregrinantibus Laicis esse necessariæ. Proindè pacificæ literæ olim erant simplices literæ, consuetæ dari solis pauperibus.

Porrò omnem hæreticam communionem devitare & abominari est antiquissima veræ Religionis regula, ex qua statim post patratum à Cain fratricidium filii Dei se separarunt à filiis hominum. Per ejus prævaricationem quidam filii Dei degenerarunt in hominum filios, corruperunt omnem terram, atque ita generalem Cataclysmum à Divina justitia extorserunt. Ex eadem regula Judæi non poterant coïri Samaritanis, atque ita Samaritana mulier dixit ad Christum Dominum: *Quomodo tu, Judæus cum sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana?* Eandem regulam Dominus fixit omnibus nobis Christianis, mandans vitari illos, qui ad nos veniunt in vestimentis ovium, & intrinsecùs sunt lupi rapaces. Hi sunt hæretici. Et ad Titum scripsit sanctus Paulus: *Hæreticum hominem post secundam cor-*

rep-

reptionem divita. Similia adversùm quosdam hæreticos mandata scripsit Timotheo. Et cum quovis extra Catholicam communionem posito nec cibum esse sumendum scripsit ad Corinthios. Et ad electam Dominam sanctus Joannes Apostolus: *Qui hanc doctrinam non adfert, nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis.* Ejus excommunicationem, uti à leproso aut scabioso lepram aut scabiem, contrahit. Ex quo lucet istam excommunicationis propaginem esse Canonem Apostolicum. Et de sancto Joanne Apostolo, ac ejus discipulo, propriis ipsius manibus in Smyrnensem Episcopum consecrato, sancto Polycarpo scribit sanctus Irenæus: *Sunt qui audierunt Polycarpum dicentem, quoniam Joannes Domini discipulus in Epheso iens lavari, cum vidisset intus Cerinthum, exilierit de balneo non lotus, dicens quod timeat ne balneum concidat, cum intus esset Cerinthus inimicus veritatis. Et ipse autem Polycarpus Marcioni sibi aliquando occurrenti, & dicenti, Cognosce nos, respondit: Cognosco te primogenitum satanæ. Tantùm Apostoli, & horum discipuli habuerunt timorem, ne verbo tenùs communicarent alicui eorum, qui adulteraverant veritatem.* Sanctus Joannes editum à se Canonem servavit, & firmavit exemplo. Eundem Irenæus confirmat ex adducto testimonio sancti Pauli ad Titum. Quæ omnia scribunt etiam Eusebius Cæsareensis, ac sanctus Epiphanius. Et Lucifer Calaritanus Episcopus elegantem de vitanda hæreticorum communione librum scripsit, in quo istum Canonem demonstrat esse insuper Evangelicum, imò & perpetuam Synagogæ disciplinam, ac ex ipsa esse à Christo Domino traductam in Ecclesiam. Et quod sub Constantii ac Valentis, nec non & aliorum hæreticorum Principum Imperio orthodoxi fideles maluerint exilium, imò & mortem sustinere, quàm hæreticis communicare Episcopis, docent plurima exempla. Istam communionem inter gravissima crimina Patres semper censuerunt.

Lib. 3. cap 3.

Hær. 30. cap. 14.

Appellatio fraternitatis.

Hæc erat secunda olim Nota veræ, & ob doctrinæ consanguinitatem veraciter Apostolicæ Ecclesiæ. Hæc, inquam, erat veracitas Apostolica Ecclesia, in qua vigebat per Christum Dominum instituta fraternitatis appellatio. Hanc enim Ecclesiæ Notam ipse Dominus omninò instituit: *Omnes vos fratres estis.* Est antiqua etiam Synagogæ Nota, quam Dominus traduxit in Ecclesiam. Et ipsam in suis epistolis prædicarunt & commendarunt omnes Apostoli. Primitivi Fideles fuerunt ejus adeò solemniter tenaces, ut & gentiles ipsam noverint. Hinc ex omnium ipsorum nomine dicit apud Minutium Felicem Octavius gentilis: *Erudaprorsùs hæc & execranda consensio. Occultis*

se Notis & insignibus noscunt; & amant mutuò penè antequam noverint. Passim etiam inter eos quædam libidinum religio miscetur, ac se promiscuè appellant fratres & sorores, ut etiam non insolens stuprum interceſſione sacri nominis fiat incœstum. Ita eorum vana & demens superstitio sceleribus gloriatur. Existimabat fraternitatem nostram in vago & promiscuo concubitu, admirandam, quâ cuncti cunctos noveramus ac diligebamus, notitiam fundari in aliquo corporali stigmate. Fraternitatis inter extraneas personas appellatio erat apud gentiles suspecta & probrosa: Familiaris inter invicem flagitiosos. Hinc apud Senecam Poëtam flagitiosa Phœdra, studens pellicere, dixit ad privignum Hippolitum: *Matris superbum est nomen, & nimiùm potens, nostros humiliùs nomen affectus decet, me vel sororem Hippolite, vel famulam voca.* Et Martialis scribit: *Quare desine me vocare fratrem, ne te Carmenion vocem sororem.* Gentiles credebant Christianorum fraternitatem fundari in tali commercio.

Sceleratos ac nobis semper offensos Judæos fuisse primos horrendæ calumniæ auctores, testatur in libris contra Celsum Origenes:
F. 293. *Celsus videtur mihi feciſſe idem, quod Judæi, Christianæ Doctrinæ initio, sparso rumore, quod ejus Sectæ homines mactati pueri vescerentur carnibus, & quod quoties eis libeat operam dare occultis libidinibus, exstincto lumine constupret quam quisque primam nactus fuerit. Quæ falsa & iniqua opinio dudum valdè multos à Religione nostra alienos tenuit, persuasos quod tales sint Christiani. Et ad hoc temporis nonnullos fallit, qui ea de causa Christianos ita aversantur, ut ne simplex colloquium cum homine Christiano habere velint.* Et infra in eodem libro: *Celsus mihi videtur facere, sicut quidam nomini Christiano infensissimi, qui apud ignorantes qualis sit Christiana Religio, re ipsâ expertos se asseverant, quod hoc genus vescatur infantulorum carnibus, & promiscuè sine pudore contractet ejusdem Sectæ fœminas.* Affirmat esse mendacia conficta à prophanis in odium Christianorum. Utique à perfidis Judæis. Calumniæ fomenta addiderunt Carpocrates ac ejus filius Epiphanes, nec non & alii quidam Gnostici, de quibus in tertio Stromatum libro scribit sanctus Clemens Alexandrinus:
F. 430. *Hos dicunt, & aliquos alios similium malorum æmulatores, ad cœnam convenientes, neque enim Agapem dixerim eorum congressionem, viros simul & mulieres, postquam excitante Venerem satietate exsatiati fuerint, lumine amoto, quòd eorum hanc fornicatoriam justitiam pudore afficiebat, eversâ lucernâ coire quomodo velint, & cum quibus velint, meditatos autem in ejusmodi Agape communionem, interdiu jam à quibus velint mulieribus, exigere Carpocratæa legis obedientiam.* Hoc nefandum & plusquam infernale dogma notat in sua epistola sanctus Judas Apostolus: *Subintroierunt quidam homines, qui olim præscripti sunt in hoc judicium, impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam.* Istud Dogma Gentiles credebant omni-

omnibus Christianis commune, in ipso fundari ipsorum fraternitatem, ideoque esse detestabilem. Ad Christianam Religionem apud ipsos ita infamandam Diabolus istas sceleratas Sectas intrusit in Ecclesiam. Et elegantissimas contra calumniam pro nostra innocentia apologias scripserunt varii Patres. Et Octavio respondit Cæcilius Christianus: *Nos non notaculo corporis, ut putatis, sed innocentiæ ac modestiæ signo facilè dignoscimus. Sic mutuò, quod doletis, amore diligimus. Quoniam odisse non novimus. Sic nos, quod invidetis, fratres vocamus, ut unius Dei parentis homines, ut consortes fidei, & spei coheredes.* Et in libro ad Scapulam scribit Tertul- Cap. 2.
lianus: *Nec aliundè sumus noscibiles, quàm de emendatione vitiorum.* Affirmant nostram fraternitatem non in aliquo stigmate, aut quovis flagitioso commercio fundari, sed in novis natalibus ex aqua & Spiritu sancto, ex eodem Deo Patre ac eadem matre Ecclesia. Et primitivi Christiani omninò vixerunt ut fratres. Quod ipsum in secundo Stromatum libro affirmat sanctus Clemens Alexandrinus. Affirmat inter Christianos tunc fuisse illam amicitiam, de qua & pagani Philosophi dixerunt: *Amicus alter ego.* Et adjungit: *Etiam fratres appellamus eos, qui sunt eodem verbo regenerati.*

Insigniter hæc in libro Apologetico elucidat noster Septimius: *Vide, inquiunt* Pagani, *ut* Christiani *se invicem diligant. Ipsi enim invicem* Cad. 39.
oderunt. Et ut pro altero mori sint parati. Ipsi enim ad occidendum alterum paratiores erunt. Sed & quod fratrum appellatione censemur, non aliàs, opinor, infamant, quàm quòd apud ipsos omne sanguinis nomen de affectatione simulatum est. Fratres autem etiam vestrisumus jure naturæ, matris unius: Et si vos parùm homines, quia mali fratres. At quantò digniùs fratres & dicuntur & habentur, qui unum Patrem Deum agnoverunt, qui unum spiritum biberunt sanctitatis, qui de uno utero ignorantiæ ejusdem ad unam lucem expaverunt veritatis? Sed eo fortasse minùs legitimi existimamur, quia nulla de nostra fraternitate tragœdia exclamat, vel quia ex substantia familiari fratres sumus, quæ penes vos ferè dirimit fraternitatem. Itaque qui animo animaque miscemur, nihil de rei communicatione dubitamus. Omnia indiscreta sunt apud nos, præter uxores. In isto solo consortium solvimus, in quo solo cæteri hominum consortium exercent, qui non amicorum solummodo matrimonia usurpant, sed & sua amicis patientissimè submittrant. Affirmat plura. Primò, quod Christiani non tantummodò inter se invicem, sed etiam cum gentilibus, & cunctis generatim hominibus sint fratres: Quia nempè omnes sumus ex eodem Creatore Deo, & ex eadem natura. Etenim Dominus Deus ex creato Adamo formavit Evam, & ex his Protoplastis omnes nos producit, atque ita omnes sumus ex eodem sanguine, ex iisdem parentibus. Secundò dicit, quod Christiani inter se sint singulari ratione fratres.

Nem-

Nempè ob novos natales ex eadem aqua & eodem Spiritu sancto; eodem Deo Patre, eadem matre Ecclesia, ac eodem semine ejusdem Evangelicæ doctrinæ. Tertiò dicit, quod omnes invicem fraternè diligamus. Et hoc lucere præsertim ex duobus. Primò, quod invicem adeò diligamus, ut quivis pro quovis sit paratus mori. Secundò, quod omnes facultates habeamus communes. Et addit hæc omnia apud gentiles esse contraria. Nempè apud nos plena charitas, apud illos dominatur plena cupiditas. Et hinc lucet nos, solo propemodum nomine Christianos, horrendum in modum defeciisse ab avita disciplina, & non dumtaxat ad Pharisaica, sed etiam ad gentilia vitia degenerasse. Nam & in nobis quidam sunt paratiores occidere, quàm mori pro invicem; & familiaris substantia fraternitatem frequenter dirimit; & fratricidia possint nobis exhibere tragœdias.

Quæ omnia tradit & sanctus Augustinus. In secunda super trigesimum secundum Psalmum concione laudat verbum Prophetæ: *Hi qui dicunt vobis, Non estis fratres nostri, dicite, Fratres nostri estis.* Et commentatur: *Circumspicite de quibus hoc dicere potuerit. Numquid de Paganis? Non. Neque enim dicimus fratres nostros, secundùm Scripturas & Ecclesiasticum loquendi morem. Numquid de Judæis, qui in Christum non crediderunt? Legite Apostolum, & videte, quia fratres quando dicit Apostolus sine aliquo additamento, non vult intelligere nisi Christianos.* Diversis Apostoli testimoniis hoc firmat, atque prosequitur: *Isti ergò, qui dicunt,* Non estis fratres nostri, *Paganos nos dicunt. Ideò enim & rebaptizare nos volunt, dicentes nos non habere quod dant. Undè consequens est error ipsorum, ut negent nos fratres suos esse. Sed quare nobis dixit Propheta,* Vos dicite illis, Fratres nostri estis, *nisi quia nos in eis agnoscimus, quod non repetimus? Illi ergò non agnoscendo Baptismum nostrum, negant nos esse fratres.* Agit in Donatistas. Et affirmat duo apud utramque partem fuisse in confesso. Primò quòd Pagani ac Judæi essent & non essent Christianorum fratres. Quòd ex creationis gratia essent, non essent ex gratia redemptionis. Ob defectum Baptismi. Illi enim nobiscum non sunt regenerati ex eadem aqua & eodem Spiritu, ex Deo Patre & Ecclesia Matre. Quare secundò Donatistæ nobiscum fatebantur istam fraternitatem fundari in Baptismo. Hinc nata est quæstio, an hæretici sint fratres Catholicorum? Et Catholici affirmabant, Donatistæ autem pertinaciter inficiabantur. Nam & ipsorum Episcopi cum nostris in collatione Carthaginensi nec sedere voluerunt, urgentes verbum Prophetæ: *Cum impiis non sedebo.* Nempè nos illorum admittebamus ac venerabamur, illi nostrum Baptisma blasphemabant ac exufflabant: Dicebant nos adhuc Paganos, ideoque non suos fratres. Hoc

Hoc ipsum Augustinus repetit in libro post Collationem : *Fratres, si tamen non irascimini, quia fratres vocamus. Illi enim, cùm hoc à nobis audirent, injuriam sibi fieri, apud Acta dixerunt.* Adductum Prophetæ testimonium denuò laudat, ex ipso firmat nos hæreticis esse fratres, & dat causam : *Utrique Sacramenta Christi portantes, non immeritò dicimur fratres.* Et in secundo adversùs Gaudentium, Thamugadensem Donatistarum Episcopum, libro scribit : *Eia frater Gaudenti. An fortè ad hoc irasceris, quod fratrem voco? Hoc enim nomen à nobis etiam in nostra collatione respuistis.* Quod ipsum repetit ad Emeritum Cæsareensem Donatistarum Episcopum, in sermone habito ad ejus plebem. Et in laudata Carthaginensi Collatione, apud cujus Acta nec nobiscum sedere, nec fratres à nobis appellari voluerunt Donatistæ, dixit idem Augustinus : *Cæcilianus non est pater meus. Si bonus est, frater est bonus; si malus est, frater est malus. Tamen propter Sacramenta frater est, sive bonus, sive malus.* Cap 35. Lib. 3. cap 23. Proindè legitimum Baptisma habentes hæretici atque schismatici sunt nostri fratres, verùm spurii, aut apostatæ. Apud hæreses aut schismata baptizati sunt spurii. Etenim nati sunt ex meretricibus, quæ sacrum fontem ac ejus sacrosanctum Lavacrum, legitimum Dei Patris semen, furati sunt, & ex ipso spurios filios genuerunt. Catholicæ Matris, apud quam baptizati fuerunt, desertores sunt filii rebelles, fugitivi, atque apostatæ.

Sanctus Joannes Chrysostomus advertit fraternitatis appellationem esse non dumtaxat Apostolorum, sed & ipsius Domini Institutum. Hanc appellationem Christo Domino adeò placuisse, ut seipsum appellaverit nostrum fratrem, & à nobis appellandum jusserit. Etenim cùm esset omnium Dominus, frater noster factus est, & à mortuis suscitatus dixit : *Nuntiate fratribus meis.* Et ad Hebræos Apostolus ex ejus instinctu atque jussu scripsit : *Per omnia debuit fratribus assimilari.* Hæc sanctus Joannes tradit in sermone, quo exponit quædam verba prioris epistolæ ad Corinthios. Præsertim hæc, *Nolo vos ignorare, fratres.* Et pergit : *Apostolus Discipulos fratres vocavit, non à dignitate, sed à charitate hoc eos appellans nomine. Sciebat enim, & planè sciebat nihil charitati conferendum : Et summum dignitatis genus esse charitatem.* Tom. 15. Serm. 20 Et post quædam : *Paulus non solùm Corinthiorum divites, litteratos, illustres, & nobiles, sed etiam privatos & famulos, & omnes indiscriminatim hâc appellatione honoravit. In Christo enim* JESU *neque servus, neque liber, neque barbarus, neque Schyta, neque sapiens, neque insipiens, sed omnis sæcularis dignitatis inæqualitas sublata est.* Primitiva Christianitas erat Monasticæ disciplinæ similis, apud quam pauper & dives, illustris & rusticus non sunt aliud, quàm frater Petrus aut frater Paulus. Et certè Monastica disci-

plina non est aliud, quàm primæva ad paucos contracta, & apud ipsos instaurata Christianitas.

Eandem primævam appellationem sanctus Joannes laudat in decima homilia super epistolam ad Philippenses, & ad verba, *Fratres mei gaudete*, scribit: *Apostolus Galatas vocat filios, hos autem fratres. Nam quotiescumque quidem vel corrigere aliquid vult, vel vehementem amoris affectum ostendere, filios vocat, at cum plus honoris eis, quibuscum verba facit, habendum est, fratres.* In octava super epistolam ad Romanos homilia lamentatur omnem fraternitatis affectum atque effectum defecisse apud nos, & demonstrat duobus argumentis. Primum est, quod cùm eundem salem edentes latrones pacem inter se habeant, nos fideles, qui eundem sanctum Panem ex eadem sancta mensa fraternè edimus, simus undequaque pleni litibus & bellis. Aliud argumentum est in his verbis: *A nobis ipsis invicem caventes inter nos timemus, & ad aures unusquisque proximo verba facimus. Ac si alium accedentem viderimus, silemus, eoque sermone medio omnia contrahimus. Quod quidem nequaquam confidentium est, sed hominum sibi admodùm caventium.* Provenire id affirmat ac lamentatur ex grassantibus inter Christianos mendaciis & dolis. Quocirca etiam affirmat inter primitivos fideles fuisse tantam fraternitatem, ut nulli essent doli, nullæ fraudes, nullæ lites, nulla mendacia, ideoque & nulla Secreta, sed plena ubique pax atque confidentia. Quisque pro altero erat mori paratus: Et præter uxores omnia erant omnibus communia. Et hinc in prioribus ad Corinthios litteris
Cap. 6. Apostolus scribit: *Sed vos injuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus.* Affirmat omnem fraudem ac injuriam esse Christianis generaliter vetitam; sed illam, quæ in fratres fit, esse intolerabilem. Quòd nempè fraternitatem evertat. Eadem sanctus Joannes lamentatur in superiùs laudato sermone, atque adjungit: *Hoc nunc nos primùm imitemur. Etiamsi valdè nobis inferiores sint aliqui, ipsos ministerii nominibus appellemus: Non solùm liberos, sed & servos; non solùm divites, sed & pauperes.* Et post quædam: *Hæc omnia*, Divina & Apostolica de fraternitatis appellatione mandata atque exempla, *cum audimus, omnem arrogantiam, & fastum, & stultitiam ex anima nostra expellamus, studioq; multo id rectè faciamus, familiaribus & honorem habentibus nominibus fratres appellantes. Quod licèt tenue opus videatur, attamen magnorum bonorum causa est. Sicut & multas sæpenumerò lites & contentiones fecit omissum.*

Eruditus vir Fronto Ducæus dedit hoc marginale Scholion: *Fratris nomen usurpandum.* Censet quòd sanctus Joannes fraternitatis appellationem doleat apud nos exstinctam, & jubeat resumendam. Primum est verum, secundum deviat. Etenim sanctus Joannes vult, ut di-

dives pauperem, & nobilis ignobilem, licèt non ampliùs appellet fratrem, saltem impartiat honesto titulo, qui vel ex ejus ministerio sit desumptus, vel saltem exhibeat honorem ac familiaritatem. Hanc rem fatetur esse levem, addit tamen esse causam plurium bonorum. Et ex ejus omissione frequenter lites & contentiones emersisse. Etenim Modestum, Augusti Valentis Præfectum, qui magnum Basilium, omisso Episcopi titulo, simpliciter appellaverat Basilium, graviter arguit sanctus Gregorius Nazianzenus. Et Theophilum Alexandriæ Patriarcham, quod in libelli, quo sanctum Joannem Chrysostomum ad suam in hortis Ruffinianis Synodum citârat, epigraphe solum illius nomen sine Episcopi titulo posuisset, in dialogo cum Theodoro Romano Diacono graviter arguit Palladius Episcopus Helenopolitanus. Et in Joannem Hierosolymæ Episcopum, à quo fuerat sine Presbyteri titulo simpliciter appellatus Hieronymus, declamat sanctus Hieronymus: *Quis me degradavit?* Et Liberatus Byzacii Primas cum sua Synodo ad Bonifacium Carthaginensem Episcopum, totius Africanæ Diœceseos Primatem, retulit plures causas, & adjunxit: *Ut in proœmio epistolarum aliquid honorificentiæ addatur.* Et Bonifacius rescripsit: *De proœmio mutando illa nos posse facere profitemur, quæ à vobis intimata sunt.* Bonifacius videtur istis Episcopis suos titulos non adscripsisse. Exstat Synodus in Spicilegio Lucæ Dacherii. Ibidem exstat regula sancti Crodogangi Metensis Episcopi, suo Clero præcipientis, ut quisque etiam in familiari colloquio, dum suum Confratrem nominat, ejus nomini addit gradum & titulum. Et ex his iterùm patet, quod nos à primitiva Ecclesiæ disciplina plurimùm defecerimus. Fraternitatis appellatio & executio videntur post exstinctas gentilium à magno Constantino persecutiones defeciisse. Etenim tunc Christiani populi multiplicatio cœpit non magnificare lætitiam: Romanæ Reipublicæ Primores noluerunt pauperculam plebem appellare fratres. Quod suo adhuc tempore viguerit ista pietas, palàm testatur Lactantius Firmianus.

Orat. 20

Ep. 61.

Tom. 6.

Lib. 1. c. 15. 16.

Restat quæstio, Quomodo Tertullianus affirmet fraternitatis appellationem esse Notam Apostolicæ Ecclesiæ? Ratio dubitandi est: Quia etiam hæretici & schismatici sunt nostri fratres, ideoque ista appellatio est illis & nobis communis. Respondeo notanda esse sequentia Septimii verba: *Quæ jura non alia ratio regit, quàm ejusdem Sacramenti una traditio.* Distinguit duplicem fraternitatem: Aliam quæ solam appellationem, aliam quæ habeat etiam istius appellationis jura. Et in Carthaginensi collatione dixit ad Donatistas sanctus Augustinus: *Quotidie quibusdam non nobiscum in una Ecclesia, nec in iisdem*

Lib. 3. c. 242.

Sacramentis constitutis dicimus, Frater. Sodomitis etiam dixit Loth, Fratres. Utique ad leniendam illorum animositatem, non ad cognitam fraternitatem, & quasi unius hæreditatis consortium. Itaque fraternitas est varia: Per naturam, per ejusdem civitatis inhabitationem, per societatem & nativitatem ex iisdem Sacramentis, per societatem in Ecclesia, per societatem in justitia & jure ad æternam hæreditatem. Quòd Fran-
Cap. 9. corum Reges ob Regni societatem consueverint sese mutuò appellare fratres, lucet ex formulis Marculphi. Quin & Chosroës Persarum Rex Imperatorem Justinianum eadem de causa vocabat fratrem. Ita habes in fragmentis Menandri Protectoris. Ejusdem qualiscumque professionis aut artis homines etiamnum hodie scribunt se fratres. Hinc etiam Episcopos Romanus Pontifex fratres, quosvis alios appellat filios. Hæretici ergò & schismatici propter eosdem ex aqua & Spiritu sancto natales sunt nostri fratres, verùm solâ appellatione, non jure. Sunt fratres domo pulsi aut fugitivi, atque exhæredati: Uti Ismaël fuit frater Isaac. Undè & illis non communicamus per Formatas literas, neque cum illis contesseramus hospitalitatem. Et sic ista fraternitas non est Nota Apostolicæ & Catholicæ Ecclesiæ.

Laudata Carthaginensis collatio movet nobis & aliam quæstionem. Etenim illic Petilianus Constantinensis Donatistarum Episcopus dixit
Lib. 3. c. 227. C. 232. ad sanctum Augustinum: *Tu quis es? Filius es Cæciliani, an non?* Et post variam velitationem sanctus Augustinus respondit: *Cæcilianus non est Pater meus.* Et iterùm: *Ecce dico, quoties voluerint, dico, Cæcilianus non est pater meus. Quia audio Dominum dicentem:* Ne vobis patrem dicatis in terra, unus est enim pater vester. *Dico Cæcilianum fratrem. Bonum fratrem, si bonus; malum fratrem, si malus. Quoniam propter communia Sacramenta frater meus est.* Et Montanus Zamensis Donatistarum Episcopus reposuit: *Et quid est quod dicit Apostolus Paulus,* Si decem millia Pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres? Per Christum enim ego vos generavi. *Per Evangelium.* Et certè Apostolus etiam ad Galatas scripsit: *Filioli quos iterùm parturio.* Quin & Timotheum ac Titum, licèt Episcopos, in datis ad ipsos litteris inscripsit filios. Quòd suos discipulos quandoque filios, quandoque consueverit appellare fratres, suprà audivimus à sancto Joanne Chrysostomo. Et quòd non dumtaxat singulares Episcopi, sed ipsæ etiam generales Synodi Romanum Pontificem consueverint patrem intitulare, est omnibus exploratum. Et hinc Gregorius quartus Gallicanis Episcopis, quòd ipsum dumtaxat fratrem appellassent, non sine causa fuit indignatus. Nihilominùs Montano sanctus Augustinus rectè respondit: *Ubi se patrem dixit Apostolus, ne ipsius paternitatis velut basim humana-*

manam infirmitatem crederemus, addidit, Per Evangelium ego vos genui. *Semen ergò & vena seminis mei de Evangelio ducitur. Honorificentiæ causâ patres appellamus eos, qui nos vel tempore, vel meritis præcesserunt. Aliud est, cum quærimus ad fidem quem habeamus patrem, ad salutem æternam quem habeamus patrem, ad retinendam Ecclesiam & percipienda Dei Promissa quem habeamus patrem. Nam illud honoris est, ut quotidiè senibus dicamus, Pater. Tollantur ergò ista, distinguamus vocabula, quæ hominibus propter honorem debentur, & vocabulum quod propter salutem requirimus. Pro æterna salute, pace Apostoli dixerim, imò jubente Apostolo dixerim, non pater meus Apostolus est ad salutem æternam, qui mihi dicit, Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit.* Et multis testimoniis hæc confirmat. Proindè uti fraternitas, ita & paternitas est varia. Variæ paternitatis sunt varia fundamenta.

Contesseratio hospitalitatis.

Primitiva fidelium hospitalitas fuit inter jura & fructus fraternitatis. Ipsis enim omnia, præter uxores, erant communia, ideoque fraterno jure hospitalitatem & exhibebant & accipiebant. Non erat gratia, sed jus. Hinc Septimius addit: *Quæ jura.* Erat lex Apostolica, de qua sanctus Paulus ad Hebræos: *Hospitalitatem nolite oblivisci.* Cap. 13. Et ad Romanos: *Hospitalitatem sectantes.* Et de eligenda in Presbyteram vidua scribit ad Timotheum: *Si hospitio recepit.* Et sanctus Petrus: *Hospitales sine murmuratione.* Et sanctus Joannes inter damnati à se Episcopi Diotrephis crimina ponit: *Neque ipse suscipit fratres, & eos qui suscipiunt, prohibet, & de Ecclesia ejicit.* Noster Septimius scripsit etiam ad suam uxorem: *Si peregrè frater adveniat, quod in aliena domo hospitium?* Ineundum disparis cultûs conjugium ex isto capite dissuadet. Et in præfatione ad secundum librum commentariorum super epistolam ad Galatas scribit sanctus Hieronymus: *Macedones in charitate laudantur ab Apostolo, & in hospitalitate, ac susceptione fratrum.* Et probat ex priori sancti Pauli ad Thessalonicenses epistola: *De charitate fraternitatis non necesse habemus scribere vobis. Ipsi enim vos à Deo didicistis, ut diligatis invicem. Etenim facitis illud in omnes fratres in universa Macedonia.* Omnis in Macedonia fidelis domus erat, quod suo tempore ab Episcopi domo exquisivit laudatus Hieronymus, *omnium commune hospitium.* Et nota epistolæ verba: *Charitate fraternitatis.* Edicunt hanc hospitalitatem fuisse inter fraternitatis jura. Hinc & in epistola ad Hebræos suprà laudatis vocibus præmisit: *Charitas fraternitatis maneat in vobis.* Verùm cur dixit, *Maneat in vobis?* Et *Nolite oblivisci?* Quare simpliciter non dixit, *Estote hospitales?* Rationem dat sanctus Primasius Episcopus

Cap. 12. Ep. 1. c. 5. Ep. 1. cap. 2. Epist. 3. Lib. 2. cap. 4. Cap. 4. Super ep. ad Tit. cap. 1.

copus Uticensis : *Fuerant illi satis hospitalitati dediti, antequam exspoliati essent prorsùs facultatibus, sed postquam denudati sunt ex maxima parte propriâ substantiâ, erant iterùm nimium tenaces. Quapropter Apostolus hortatur eos, ut secundùm possibilitatis modum hospitalitatis officium adimplerent.* Hanc universalem primitivæ Ecclesiæ hospitalitatem laudat in Panario etiam sanctus Epiphanius. Eandem describit impius Lucianus, dicens de ficto suo peregrinante Christiano : *Susceptâ peregrinatione egreditur vagaturus, satis sibi viatici in Christianis repositum esse existimans, à quibus, quaquaversùm incedebat, stipatus agebat in omni rerum abundantia.* Sceleratus dialogus est integer legendus. Miscet falsa veris. Interim primitivam fidelium in fideles hospites liberalitatem abundè demonstrat. Christianam Religionem per ipsam crevisse plurimùm, queritur in literis ad Arsacium, gentilium in Galatia Pontificem, Apostata Imperator Julianus.

Hær. 26. cap. 4.

Vox, *Contesseratio*, edicit peregrinantibus olim Christianis fuisse aliquam tesseram, ex qua agnoscerent sese mutuò, & hospitio exciperent. Et apud Minutium Felicem gentilis Octavius existimabat esse aliquod secretum in corpore signaculum. Et suspicio possit fundamentum aut fomentum sumpsisse ex sceleratis Gnosticis, de quibus sanctus Epiphanius : *Varia apud Gnosticos est disciplina nefariæ voluptatis. Primum, quòd communes inter se fœminas habeant. Et si quis ejusdem Sectæ peregrinus advenerit, signum quoddam viri à fœminis, fœminæ à viris accipiunt. Hoc autem est hujusmodi. Cum salutandi & complectendi causâ manum porrigunt, eam infra palmam contrectando ac defricando leniter titillant, coque signo ejusdem Religionis hospitem esse demonstant. Indè posteaquam se mutuò agnoverint, ad convivium accinguntur. Quod ipsum, tametsi pauperes sint, ingenti epularum apparatu, vinoq; & carnibus instructissimum præbent. Finito convivio, cum satietate venas distenderint, ad libidinem proritantur. Tunc vir ab uxore discedens sic eam alloquitur : Surge, & fratri charitatem exhibe. Sic ad concubitum venitur.* Quòd Carpocrates ac ejus filius Epiphanes induxerint uxorum communitatem, atque ita omne Christianum nomen fœdissimè infamaverint, testatur in tertio Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus. De iisdem, aut certè de ipsorum discipulis addit sanctus Irenæus : *Alii ex ipsis signant, cauteriantes suos discipulos in posterioribus partibus exstantiæ dexteræ auris.* Et in Panario sanctus Epiphanius : *Carpocratiani solent, quos ad suam Sectam fraudulenter pellexerint, iis candenti ferro, vel novacula, vel acu Notam quandam ad unam auriculam imprimere.* Hinc igitur Gentiles crediderunt omnibus Christianis esse istiusmodi arcanum in corpore signaculum Etenim Gnosticorum facinora passim adscribebant omnibus Christianis.

F. 428.

Lib. 1. c. 24.

Apud Minutium Felicem Cæcilius rectè dixit, quòd primitivi Chri-

Christiani sese mutuò ex modestia ac innocentia dignoscerent. Habebant tamen & aliam hospitalitatis & communionis tesseram duplicem. Primam laudat Hermias Zozomenus, scribens de Apostata Imperatore Juliano : *Julianus dicitur imitatus esse formulas litterarum Episcopalium, quibus solebant se inter ipsos facere certiores de peregrinis, quò proficiscerentur, & undè venissent, ut tanquam noti & amici propter signi testimonium exciperentur hospitio, & diligenter curarentur.* Quod ipsum suprà audivimus à sancto Gregorio Nazianzeno. Prima ergò tessera erat formata Antistitis epistola, superiùs exposita circa Canonem Chalcedonensem. Qualis forma, sigillum, seu character istam epistolam redderet formatam, est multa quæstio. Et Gentiles poterant in ipsam obrepere. Hinc quidam existimant ipsam suis temporibus fuisse variam. Verùm quis erat variationis author ? Erat per omnem sub cœlo Ecclesiam eadem formula : Quis eam poterat variatam subitò per omnem mundum traducere ?

Alteram tesseram laudat in suis ad electam Dominam literis sanctus Joannes Apostolus : *Si quis hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum.* Per doctrinam existimo intelligi Apostolicum Symbolum, quod in epistola ad Hebræos etiam sanctus Paulus appellat *Baptismatam doctrinam.* Romæ olim omnis peregrinus, antequam admitteretur ad sanctorum Apostolorum Basilicam, cogebatur facere quod in octava Synodo laudarunt glorioſissimi Judices : *Mos est in Romana Ecclesia ab omni homine hospite libellum fidei exigendi, & ita permitti hunc in sanctum Petrum intrare.* Et adjungentibus de Photii Pseudo-Patriarchæ Constantinopolitani ad sanctum Papam Nicolaum Legatis, *Fecerunt isti secundùm hanc formam ?* Apostolica Legatio reposuit : *Ita, fecerunt.* Quòd etiam Pyrrhus Constantinopolitanus Patriarcha istam formam servare fuerit compulsus, testatur in suo dialogo sanctus Abbas & Martyr Maximus. Eundem morem laudat sanctus Optatus Milevitanus Episcopus, Donatistas interrogans, an ipsorum Rupitanus Romæ Episcopus *sanctorum Apostolorum memoriis communicaret ?* Lib. 2. Hoc est, an ingrederetur ipsorum Basilicam ? Quòd nempè citra Romanæ fidei professionem sciret non admittendum. Eundem morem in literis ad sanctum Meletium Patriarcham Antiochenum laudare videtur magnus Basilius : Asserere videtur istum morem viguisse apud omnes Occidentales Ecclesias. Et omninò viguit. Lucet ex sancto Augustino, qui in libro de Pastoribus scribit ad Donatistas : Ep. 53. Cap. 13. *Ovis Dei gregem suum quærit. Puta ovem de Oriente venisse in Africam, quærit gregem suum, incurrit in te, in Basilicam tuam intrare vult. Commoveris ignotâ facie. Vel tu vel Minister tuus, stans vel sedens ad ostium interrogat ovem quæ-*

ren-

rentem gregem suum, imò gregem Dei. Cum grege suo intrare vult, ubi eum esse putat. Quæris, Paganus es, an Christianus? Respondet: Christianus. Quæris, ne fortè Cathecumenus sit, & irruat Sacramentis? Respondet: Fidelis. Quæris, Cujus communionis sit? Respondet: Catholicus Christianus. Fidelem Catholicum reprobas? Qui sunt quos intus tenes? Vides morem non dumtaxat apud Catholicos, sed etiam apud Donatistas in Africa fuisse constantissimum. Eodem modo primitivi Fideles tractabant peregrinos Advenas. Eos in suam domum & hospitium non admittebant, nisi factâ fidei professione, nisi recitato Apostolico Symbolo. Hinc sanctus Joannes Apostolus mandat eum, qui istam non adfert doctrinam, nec sub tectum esse admittendum. Et ex ista regula sanctus Stephanus Pontifex fecit, si tamen fecerit, Legatis sancti Cypriani, quod scribit sanctus Firmilianus Cæsareensis in Cappadocia Archi-Episcopus: *Legatos Episcopos patienter satis & leniter Stephanus suscepit, ut eos nec ad sermonem saltem colloquii communis admitteret, adhuc insuper, dilectionis & charitatis memor, præciperet fraternitati universæ, ne quis eos in domum suam reciperet, ut venientibus non solùm pax & communio, sed & tectum & hospitium negaretur.* Ipsum arguit, quod cum damnato per sanctum Joannem Apostolum Episcopo Diotrephe nec susciperet fratres, & suscipientes prohiberet, imò & ejiceret de Ecclesia. Verùm Stephanus, si istud fecerit, credidit se facere in hæreticos aut schismaticos. Istiusmodi enim peregrini taliter tractabantur. Quare regula & pietas
Cap. 28. sancti Pachomii, qui etiam hæreticos admisit ad hospitium, & à sola orationum communione excluſit, fuit singularis & admiranda.

Quæres, Quo fundamento dicam istam fidei professionem fuisse recitationem Symboli? Respondeo meæ assertioni fundamentum præberi à sancto Cyrillo Hierosolymæ Episcopo in præfatione suarum Catecheseon, ubi scribit de Symbolo: *Habere hanc doctrinam tanquam viaticum, omni tempore vitæ decet.* Etiam sanctus Augustinus & alii Patres Apostolicum Symbolum passim appellant viaticum fidelium. Scio illos non de temporali corporis, sed de spiritali animæ viatico agere. Attamen ad istud etiam alludunt, ac ex ipso desumunt metaphoram. Videntur mandare, ut Symbolum serviat animæ, sicut olim serviverat & corpori: Ut nobis sit tessera, ex qua nostras hîc peregrinantes animas agnoscat Divina Majestas, ipsas pascat, ac tandem suscipiat in hospitium sui sempiterni regni. Et quis non videat sanctum Cyrillum omninò alludere ad laudatum testimonium sancti Joannis Apostoli? Professio fidei quid est nisi recitatio Symboli? Et isto tempore nullum fuit Symbolum, nisi Apostolicum. Et certè ipsum erat hospitalis tesseræ officio aptissimum. Etenim scribi non poterat, sed dumtaxat

taxat teneri memoriâ. Erat unum ex noſtris Arcanis, quod nec Catechumenis revelari poterat. Et hinc non tradebatur, niſi Competentibus. Et non niſi paucis diebus ante Baptiſmum. Hinc ipſum ſoli Fideles noverant, ideoque non erat, niſi fortè per noſtros Apoſtatas, locus aut rima obreptioni. Et hinc Cæcilius Chriſtianus pagano Octavio dixit, quòd omnes ſub cælo fideles ſeſe mutuò *ex innocentiæ & modeſtiæ ſigno facilè dignoſcerent.* Non dixit, *Ex innocentia & modeſtia*, ſed *Ex innocentiæ & modeſtiæ ſigno.* Quod omninò eſt noſtrum Symbolum. Verùm Cæcilius noluit myſterium enunciare. Exiſtimo huic recitationi acceſſiſſe & Epiſcopi Formatam: Ambo ſimul fuiſſe plenam fraternæ hoſpitalitatis teſſeram. Et iſta charitas manſit uſque ad magni Conſtantini tempora. Eccleſia tunc ſuper numerum creſcere cœpit, atque ita adimpleri Prophetia: *Multiplicaſti gentem, non magnificaſti lætitiam.* Hoſpitalitas tunc contrahi cœpit ad ſolos Epiſcopos, Clericos, ac Monachos. Et tandem etiam apud illorum quoſdam defecit. Et hinc per pios fideles fundari cœperunt varia hoſpitalia. Etiam fidei profeſſio ſeu Symboli recitatio tunc ad cujuſvis Catholicæ domûs egreſſum fieri deſiit, & fuit contracta ad ingreſſum ſolarum Baſilicarum. Quòd hæc profeſſio ex iſta deſcenderit ac remanſerit, non eſt dubitandum.

Et iſta primitiva fidelium charitas, licèt admiranda, non caret antiquis Paganorum exemplis. Etenim de Germanorum moribus ſcribit Cornelius Tacitus: *Convictibus & hoſpitiis non alia gens effuſiùs indulget. Quemcumque mortalium arcêre tecto neſas habetur. Pro fortuna quiſquis apparatis epulis excipit. Cùm defecerit, qui modò hoſpes fuerat, monſtrator hoſpitii & comes proximam domum non invitati adeunt. Nec intereſt. Pari humanitate excipiuntur. Notum ignotumq́, quantùm ad jus hoſpitii nemo diſcernit.* Quod ipſum in libris de Bello Gallico tradit & ampliat Julius Cæſar. Antiquam Francorum, quos conſtat fuiſſe Germanos, hoſpitalitatem laudat in libris de Dei gubernatione etiam ſanctus Salvianus Presbyter Maſſilienſis: *Franci mendaces, ſed hoſpitales.* Et in Sclavorum Chronico ſcribit Presbyter Hemboldus: *Experimento didici, quod ante famâ vulgante cognovi, quia nulla gens Sclavis honeſtior in hoſpitalitatis gratia. In colligendis enim hoſpitibus omnes quaſi ex ſententia alacres ſunt, ut nec hoſpitium quemquam poſtulare neceſſe ſit. Quidquid enim agriculturâ, piſcationibus, ſeu venatione conquirunt, totum in largitatis opus conferunt, eo fortiorem quemque, quo profuſiorem jactantes, cujus oſtentationis affectatio multos eorum ad furta & latrocinia propellit. Quæ utique vitiorum genera apud eos venialia ſunt. Excuſantur enim hoſpitalitatis palliatione. Sclavorum enim legibus accedens, quòd nocte furatus fueris, craſtinâ hoſpitibus diſperties. Si quis verò, quod rariſſimum*

Cap. 21.

Lib. 6. cap. 9.

Lib. 7.

Lib. 1. cap. 83.

est, peregrinum hospitio removisse deprehensus fuerit, hujus domum vel facultates incendio consumere licitum est, atque in id omnium vota pariter conspirant: Illum inglorium, illum vilem, & ab omnibus exsibilandum ducentes, qui hospiti panem
Cap. 48. *negare non timuisset.* Addit etiam de Sturmariis, Holsatis, & Thetmarzis: *Christianum nomen tenent. Propter Barbarorum viciniam furtis & latrociniis operam dare consueverunt. Hospitalitatis gratiam sectantur. Nam furari & largiri apud Holsatos ostentatio est.* Sunt similia etiam aliarum gentium exempla. Nam & Macedones fuisse hospitalissimos, audivimus suprà à sancto Paulo.

Hospitalitas erat olim virtus humano generi perneccessaria. Etenim apud multas olim gentes non erant stabula, sed meritoria hospitia. Hæc Romanæ leges in nono Pandectarum libro appellant stabula. Hinc & sanctam Helenam, magni Constantini matrem, sanctus Ambrosius appellat Stabulariam: Quòd nempè esset filia Cauponis Drepanensis. Caupones & stabularios fuisse in viis publicis, ac istic passim scorta non defuisse, affirmat in dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono Palladius Episcopus Helenopolitanus. Sanctus Lucas in Evangelio vocat Diversoria, affirmans Deiparæ parturienti ac ejus conjugi Josepho non fuisse locum in Diversorio, ideoque ipsam in jumentorum stabulo peperisse. Appellantur & Tabernæ meritoriæ. Quòd olim in omni Syria non fuerint, palàm lucet ex plurimis sacri Textûs testimoniis, quæ eruditè adducit & exponit Nicolaus Serarius in commentario ad sextum caput Tobiæ. An tamen istud universale fuerit, quidam dubitant ex libro Josuë, ubi quorundam antiqua translatio Rahab, quam noster tectus meretricem, dicit Tabernariam seu Cauponariam. Quia nempè fuit non scortum, sed filia meritoriæ Tabernæ. Est longa quæstio. Existimo Tabernas istas tunc non fuisse, ideoque gratuitam hospitalitatem fuisse apud omnes in pretio. Quòd Judæorum Rex Hircanus
Lib. 13. cap. 16. primum hospitale erexerit, testatur in Judaicarum Antiquitatum libris Josephus Judæus. Nempè tunc ista virtus apud plurimos defecerat. Eadem de causa quædam olim familiæ, immò & civitates, inter se miscuerunt hospitalitatis jura: Et quoniam singuli singulos dignoscere non poterant, instituerunt hospitalitatis tesseras. Exemplum est ille Pœnus, qui Calydonem Advenam, & suum hospitem quærens dixit: *Deum hospitalem tesseram mecum fero, verum ego hîc hospitem habeo.* Et ignotus civis ignoto peregrino reposuit: *Si ita est, tesseram confer si vis hospitalem, escam attuli.* Et conspectâ tesserâ dicit: *Est pars, probo. Nam habeo domum.* Et hanc contesserationem primitivi Christiani fuerunt imitati. Res admiranda. Nec enim inter duas familias,

civi-

civitates, aut Provincias, sed inter omnes sub cœlo gentes fuit ista conteſſeratio. Quo tempore cœperunt meritoriæ Tabernæ, est nodosa quæstio. Multiplicari cœperunt ad exortum Romani Imperii. Pulchrè scribit sanctus Irenæus: *Mundus pacem habet per Romanos, sine timore in viis ambulamus & navigamus, quocumque voluerimus.* Quod ipsum scribunt magnus Athanasius, sanctus Hieronymus, ac Theodoretus. Nempè Romanum Imperium ex plurimis regnis fecit regnum unum, omnem mundum fecit ultrò citroque pervium, atque ita omnes publicas vias implevit meritoriis Tabernis. Lib. 4. cap. 49.

Porrò nostra hospitalitatis conteſſeratio pedetentim defecit. Etenim quod sub Juliani Imperio adhuc permanserit, supra audivimus à sancto Gregorio Nazianzeno, & Hermia Zozomeno. Quin & sub Martiani Imperio perstitisse evincit laudatus Canon Chalcedonensis. Verùm illi omnes loquuntur de solis pauperibus. Quod in Francia etiam sub magno Carolo & Ludovico Pio viguerit ista pietas, disces ex Jonæ Aurelianensis Episcopi libris de Laicali institutione. Nempè Franci sunt naturâ hospitales. Aliæ gentes dudum anteà cœperunt peregrinos pauperes negligere. Rationem dat in vigesima prima super epistolam ad Romanos Homiliâ sanctus Joannes Chrysostomus: *Ne scruteris curiosè pauperum vitam atque negotia. Nam extremæ illud insolentiæ est, pro uno pane totam miseri hominis vitam curiosè inquirere. Nam etiamsi homicida, si latro, aut aliud hujusmodi fuerit, cur non videtur tibi vel pane vel modico argento dignus?* Post multiplicatam sub Constantino Ecclesiam cœperunt quidam pauperes sine negotiis ex otio vagari, & crimina admittere: Hinc divites cœperunt cunctos negligere. Eos tamen non neglexit mater Ecclesia. Etenim illis varia ubique hospitalia erexit, & ipsos numeravit inter participantes de quarta parte omnium suorum proventuum. Lib. 2. cap. 29.

Quæ jura non alia ratio regit, &c.

Hæc verba docent primitivam hospitalitatem non fuisse gratiæ, sed obligationis atque justitiæ. Erat mutua societas atque fraternitas. Porrò vox, *Sacramentum*, hîc accipitur pro toto Christiano dogmate. Ita & infrà Doctor dicit hæreticorum Parasynagogas nullo modo esse Apostolicas Ecclesias *ob diversitatem Sacramenti*. Et alibi laudat *Sacramentum disciplinæ & conversationis*, *Sacramentum fidei*, *Sacramentum salutis*, *Sacramentum sanctificationis*, *Sacramentum Christianæ religionis*. Est phrasis desumpta ex Apostolo, qui in suis, præsertim ad Ephesios, literis Christianam Religionem aliquoties appellat *Sacramentum*. Doctor affirmat hæc tria jura esse lucidos characteres veræ Ecclesiæ: Omnes Cap. 32.

Ecclesias, quæ ipsa exercent cum Apostolicis Ecclesiis, per doctrinæ consanguinitatem esse patenter Apostolicas, ideoque in ipsis, & non alibi esse quærendam Evangelii veritatem.

Omne hoc Septimii argumentum insigniter elucidat in Carthaginensi Collatione sanctus Augustinus, Petiliano Constantinensi Donatistarum Episcopo respondens: *Quæris à me, undè communio mea sumat exordium. Dominus ipse Christus asserit exordium communionis meæ, dicens*: Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertio die, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem. *Cœpit ista prædicatio ab Jerusalem. Indè se ab Illustrissimo exordio diffudit, diffundens Ecclesiam, quam tenemus. Primò per vicina, deindè per longinqua, etiam in Africam venit. In hanc oculos aperuimus, hanc in Divinis eloquiis & testimoniis, sicut ipsum Christum Dominum & Redemptorem nostrum, comperimus. Ab illo Deo Patre, ab hac Matre Ecclesia nullius me hominis crimina, nullius calumniæ separabunt.* Dicit plura. Primò, quòd Catholicam communionem, seu faciendi Christiani disciplinam Christus Dominus à Deo Patre acceperit. Secundò, quòd eam Apostolis tradiderit. Tertiò, quòd Apostoli eandem cœperint in Jerusalem prædicare, ac ipsi dederint illustrissimum exordium. Utique plurimis in die Pentecostes ornatum ac roboratum miraculis. Quartò, quòd eandem doctrinam etiam per gentes diffuderint. Quintò, quòd eorum discipuli eandem traduxerint in remotissimas etiam Regiones. Etiam in Africam. Sextò, quòd omnes hæ Ecclesiæ sint Apostolicæ. Utique per doctrinæ consanguinitatem. Septimò, quòd ab hac Ecclesia ex nullis rationibus possimus dimoveri. Quòd in ipsa & ab ipsa debeamus quærere Evangelii veritatem.

Lib. 3. cap. 230.

CAPUT XXI.

Non alia recipienda est fidei doctrina, quàm quæ ab Apostolis tradita.

Hinc igitur dirigimus præscriptionem, Si Dominus Jesus Christus Apostolos misit ad prædicandum, alios non esse recipiendos Prædicatores, quàm quos Christus instituit; quia nec alius Patrem novit nisi Filius, & cui Filius revelavit; nec aliis videtur revelasse Filius quàm

Apo-

Apostolis, quos misit ad prædicandum, utique quod illis revelavit. Quid autem prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, & hîc præscribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam vivâ, quod aiunt voce, quàm per epistolas postea. Si hæc ita sint, constat proindè omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus, fidei conspiret, veritati deputandam, sine dubio tenentem quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit: Omnem verò doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum; & Christi & Dei. Superest ergò uti demonstremus, an hæc nostra doctrina, cujus regulam suprà edidimus, de Apostolorum traditione censeatur, & ex hoc ipso, an cæteræ de mendacio veniant. Communicamus cum Ecclesiis Apostolicis, quod nulla doctrina diversa. Hoc est testimonium veritatis.

SCHOLION.

Quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit.

EX adducta in præcedenti capite præscriptione seu argumento Tertullianus educit ac firmat hanc regulam: Omnis Catholica Ecclesia credit & docet quod accepit ab Ecclesiis Apostolicis, Ecclesiæ Apostolicæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus accepit à Deo. Lib. 4. cap 5. Eandem regulam laudat in libris adversùs Marcionem, & in libro de Velandis Virginibus. Eâdem frequenter utitur sanctus Irenæus, Cap. 1. ac alii Patres. Est regula firmissima. Quis enim non videat *omnem doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei*? Hinc Septimius rectè concludit: *Superest ergò, ut demonstremus, an hæc nostra doctrina, cujus regulam suprà edi-*

edidimus, de Apostolorum traditione censeatur, & ex hoc ipso an cæteræ de mendacio veniant. Non tantùm Valentinianorum aut Marcionistarum doctrina, sed etiam Lutheranorum & Calvinistarum. Generatim omnium hæreticorum. Est generalissima ac firmissima præscriptio. *At verò nos communicamus cum Ecclesiis Apostolicis, quod nulla doctrina diversa.* Eisdem & nos hodiè communicamus, nulli autem Lutherani aut Calvinistæ. Omnium Apostolicarum Ecclesiarum Principem Romanam hi cum Donatistarum maledicentissimo Petiliano blaterant esse Cathedram pestilentiæ. Ista maledicentia est deviæ atque hæreticæ rebellionis evidens character, nostra communio *est testimonium veritatis.*

CAPUT XXII.

Apostoli plenè de omnibus à Christo instructi.

SEd quoniam tam expedita probatio est, ut si statim proferatur, nihil jam sit retractandum, ac si prolata non sit à nobis, locum interim demus diversæ parti, si quid putant ad infirmandam hanc præscriptionem movere se posse. Solent dicere, Non omnia Apostolos scisse, eâdem agitati dementiâ quâ rursùs convertunt: Omnia quidem Apostolos scisse, sed non omnia omnibus tradidisse; in utroque Christum reprehensioni subjicientes, qui aut minùs instructos, aut parùm simplices Apostolos miserit. Quis igitur integræ mentis credere potest aliquid eos ignorasse, quos Magistros Dominus dedit, individuos habens in comitatu, in discipulatu, in convictu; quibus obscura quæque seorsim differebat, illis dicens datum esse cognoscere arcana, quæ populo intelligere non liceret? Latuit aliquid Petrum, ædificandæ Ecclesiæ Petram dictum, claves regni cœlorum consecutum, & solvendi, & alligandi in cœlis

& in terris potestatem? Latuit & Joannem aliquid, dilectissimum Domino, pectori ejus incubantem, cui soli Dominus Judam traditorem præmonstravit, quem loco suo Filium Mariæ demandavit? Quid eos ignorasse voluit, quibus etiam gloriam suam exhibuit, & Moysen & Heliam, & insuper de cœlo Patris vocem? Non quasi cæteros reprobans, sed quoniam in tribus testibus stabit omne verbum. Ignoraverunt itaque & illi, quibus post Resurrectionem quoque in itinere omnes Scripturas edisserere dignatus est. Dixerat planè aliquando: Multa habeo adhuc vobis loqui, sed non potestis modò ea sustinere. *Tamen adjiciens:* Cùm venerit ille Spiritus veritatis, ipse vos deducet in omnem veritatem: *Ostendit illos nihil ignorasse, quos omnem veritatem consecuturos per Spiritum veritatis repromiserat. Et utique implevit Repromissum, probantibus Actis Apostolorum descensum Spiritûs sancti. Quam Scripturam qui non recipiunt, nec Spiritûs sancti esse possunt, qui necdum Spiritum possint cognoscere discentibus missum; sed nec Ecclesiam defendere, qui quando, & quibus incunabulis institutum est hoc corpus, probare non habent. Tanti est enim illos non habere probationes eorum quæ defendunt, ne pariter admittantur traductiones eorum quæ mentiuntur.*

SCHOLION.

Sed quoniam tam expedita probatio est, &c.

EST lucidissimè expedita probatio. Et singularum partium demonstratio est in promptu. Et hoc excludit omnem retractationem, omnem exceptionem. Hinc ut Gnosticorum exceptionibus locum faciat Septimius, istas non dumtaxat demonstrare differt, sed in-

insuper jam propositæ præscriptioni cedit, atque ita illis facultatem permittit omnia suæ aut inscitiæ aut nequitiæ dubia proponendi. Et rectè. Etenim post excussos & revictos omnes eorum inquietissimorum hominum motus præscriptio erit longè lucidior ac firmior.

Solent dicere, Non omnia Apostolos scisse, &c.

Hæc est prima Gnosticorum adversùs adductam præscriptionem & Apostolicam Catholicæ Ecclesiæ prædicationem exceptio. Et adCap. 12. versùs ipsam Septimius scribit etiam in libro Scorpiaco : *Quis nunc medullas Scripturarum melius noscet, quàm ipsa Christi schola ? Quos & sibi discipulos Dominus adoptavit, omnia utique docendos, & nobis Magistros ordinaCap. 4. vit, omnia utique docturos.* Et in exhortatorio ad castitatem libro : *Spiritum quidem Dei etiam fideles habent, sed non omnes fideles, Apostoli. Cùm ergò qui se fidelem dixerat, adjecit posteà Spiritum se Dei habere, quòd nemo dubitaret etiam de fideli, idcircò id dixit, ut sibi Apostoli fastigium redderet. Propriè enim Apostoli Spiritum sanctum habent, qui plenè habent in operibus Prophetiæ & efficaciæ virtutum, documentisq; linguarum, non ex parte, quod & cæteri.* Eandem Lib. 3. calumniam adducit ac insigniter refutat sanctus Irenæus : *Non per alios* cap. 1. *dispositionem salutis nostræ cognovimus quàm per eos, per quos Evangelium pervenit ad nos, quod quidem tunc præconiaverunt, posteà verò per Dei voluntatem nobis in Scripturis tradiderunt, fundamentum & columnam fidei nostræ futurum. Nec enim fas est dicere, quoniam antè prædicaverint, quàm perfectam haberent agnitionem, sicut quidem audent dicere gloriantes emendatores se esse Apostolorum.* Et in alio loco : *Perfectos semetipsos vocant, quasi nemo possit exæquari magnitudini agnitionis ipsorum, nec si Paulum aut Petrum dicas, vel alterum quendam Apostolum, sed plus omnibus se cognovisse, & magnitudinem agnitionis illius, quæ est inenarrabilis virtutis, solos ebibisse.* Ejusdem superbiæ meminit in Fol. 439. tertio Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus : *Dicunt se solos* Fol. 446. *Deum nosse.* Et infrà : *Dicunt glorioſi isti jactatores se magis, quàm alii, Evangelium intellexisse.* Quòd ipso etiam Demiurgo seu Deo Creatore sese sapientiores jactitarint, ac etiam ipsum arguerint ignorantiæ, testatur Lib. 3. variis in locis laudatus Irenæus. Et adjungit : *Eos autem, qui dicunt* cap. 13. *solum Paulum veritatem cognovisse, cui per revelationem manifestum est mysterium, ipse Paulus convincat.* Affirmat Gnosticorum quosdam erubuisse de tanta superbia ac impudentia, ideoque fuisse confessos, quòd sanctus Paulus cognovisset Christianæ Religionis Sacramentum, ac proindè se esse ejus discipulos. Reliquos Apostolos contempserunt. Fabulosas & blasphemas calumnias Irenæus nervosè evertit. Septimius rectè hîc adjungit : *Christum reprehensioni subjiciunt, qui minùs instructos Apostolos miserit.* Et rectè pergit : *Quis igitur integræ mentis credere*

dere poterit aliquid eos ignorasse, quos Magistros Dominus dedit, individuos habens in comitatu, in discipulatu, in convictu? Affirmat Apostolos fuisse, ac debuisse esse non qualescumque Christi Domini discipulos, sed domesticos, individuos, contubernales & commensales. Rationem dat in epistola ad Severum sanctus Paulinus Nolæ Episcopus: *Apostoli, quia in orbem terrarum mittendi forent ad omnium gentium informationem, non auribus tantùm, sed & oculis prædicandam fidem capere debebant, ut quod firmiùs didicíscent, constantiùs edocerent.* Hæc sunt superiùs demonstrata plurimis testimoniis. Notanda sunt etiam sequentia Septimii verba: *Quibus obscura quæque seorsim differebat, illis dicens datum esse cognoscere Arcana, quæ populo intelligere non liceret.* Quòd ex Arcanis cum JESV colloquiis multa singularia didicerint Apostoli, etiam Origenes scribit in primo libro adversùs Celsum. Hic item articulus est suprà illustratus. Ep. 11. Fol. 25.

Omnia quidem Apostolos scisse, sed non omnia omnibus tradidisse.

Hæc fuit alia Gnosticorum exceptio. Eandem largiùs exponit ac refutat sanctus Irenæus: *Gnostici dicunt se non solùm Presbyteris, sed etiam Apostolis existentes sapientiores, sinceram invenisse veritatem, Apostolos autem admiscuisse ea, quæ sunt Legalia, Salvatoris verbis. Et non solùm Apostolos, sed etiam ipsum Dominum modò quidem à Demiurgo, modò autem à Medietate, interdum autem à Summitate fecisse sermones, se verò indubitatè & incontaminatè & sincerè absconditum scire mysterium. Quod quidem impudentissimè est blasphemare suum Factorem.* Garriverunt non solùm Apostolos, sed & ipsum Christum Dominum falsa per dispensatoriam simulationem prædicasse. Irenæus pergit: *Si recondita mysteria scissent Apostoli, quæ seorsim & latenter à reliquis perfectos docebant, &c.* Gnostici garriverunt Apostolos fuisse locutos sapientiam inter perfectos: His solis secretò tradidisse authenticam Evangelii veritatem. Et se horum perfectorum esse successores. Rursùm Irenæus: *Vanissimi Sophistæ dicunt, quoniam Apostoli cum hypocrisi fecerunt doctrinam secundùm audientium capacitatem, & responsiones secundùm interrogantium suspiciones, cæcis cæca confabulantes secundùm cæcitatem ipsorum, languentibus autem secundùm languores ipsorum, & errantibus secundùm errorem ipsorum, & putantibus Demiurgum esse solum Deum, hunc annuntiasse. His verò, qui innominabilem Patrem capiunt, per parabolas & ænigmata inenarrabile fecisse mysterium, uti non quemadmodum habet ipsa veritas, sed & in hypocrisi & quemadmodum capiebat unusquisque, Dominum & Apostolos edidisse magisterium.* Et iterum: *Impudentes quidam eorum dicunt, apud Judæos præconantes Apostoli non poterant alterum eis Deum annuntiare præter eum, qui creditus fuerat ab ipsis.* Et rursùm: *Testificatio Lucæ vera, & doctrina Apostolorum* Lib. 3. cap. 2. Cap. 3. Cap. 5. Cap. 12.

Cap. 15 *manifesta est, & firma, & nihil subtrahens, neque alia quidem in abscondito, alia verò in manifesto docentium. Hoc enim fictorum & pravè seducentium, & Hypocritarum est molimen, quemadmodum faciunt hi, qui à Valentino sunt.* Valentiniani enim ex mente ad suos, contra mentem loquebantur ad Ecclesiæ populum. Sceleratissimas fabulas sanctus Irenæus amplissimè refutat. Et rectè. Nostro etiam Tertulliano rectè placuit hoc adversùs cunctas blasphemias compendium : *Eâdem agitati dementiâ.* Reverà fuit helleboro curanda dementia. Quis enim integræ mentis credere potest mendaces discipulos fuisse à Christo Domino missos nationibus ? *Christum reprehensioni subjiciunt, qui parùm simplices Apostolos miserit.* Garrire quod & ipse Dominus per simulationem docuerit, est nefanda blasphemia.

Ex istis dementibus calumniis prodiit & alia, garriens Apostolos sibi invicem in prædicando non cohæsisse. Prædicasse contraria. Hinc alii alium Apostolum sibi assumpsêre Magistrum. Quòd aliqui solum Paulum assumpserint, jam audivimus à sancto Irenæo. Et de Basilide, Valentino, ac Marcione scribit in septimo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus : *Gloriantur se Matthiæ opinionem ad-*
P. 765. *ducere.* Scelerata sua dogmata ex ejus apocryphis traditionibus firmabant. Et hinc lucet istas, licèt ipsarum authoritate aliquando utatur, traditiones laudato Clementi omninò displicuisse. Etenim & & suprà de iisdem dixit : *Gloriæ tenentur desiderio, qui ea, quæ ex sua na-*
P. 762. *tura conveniunt sermonibus Divinitùs inspiratis, tradita à beatis Apostolis ac Magistris suâ sponte fallaci sapientiæ simulatione corrumpunt per alias traditiones, humanis doctrinis resistentes Divinæ traditioni, ut hæresim constituant.* Quòd Ecclesia, ut vera sit, debeat per doctrinæ consanguinitatem esse Apostolica, est adeò manifestum, & omnibus Christianis naturaliter infixum, ut nullus unquam hæreticus id præsumpserit inficiari. Hinc Basilides, Valentinus, Marcion, & alii istius fæcis fabulones, quòd à legitimis Apostolorum literis ac apertis prædicationibus palàm deviarent ac dissonarent, finxerunt sibi secretas eorum prædicationes & literas, & lucidas Ecclesiæ columnas sceleratissimis calumniis incrustarunt. Eadem de causa Basilides Glauciam, Petri interpretem, Valentinus Theodadem, Pauli familiarem, sibi dixit aut finxit fuisse Magistrum, ut per ipsos ostentare & circumferre possent Apostolicæ doctrinæ consanguinitatem. Has omnes nugas sanctus Clemens dejicit paucis verbis : *Fuit una omnium Apostolorum, sicut doctrina, ita etiam traditio.* Sanctus Joannes Chrysostomus in homiliis ad populum Antiochenum insigniter hæc elucidat : *Cum Paulum dico, non hunc so-*
Hom. 42. *lùm intelligo, sed & Petrum, & Jacobum, & Joannem, atque omnem ipsorum cho-*

chorum. Quemadmodum enim in lyra, cùm diversæ sint chordæ, unus tamen concentus est; sic etiam in Apostolorum choro, quamvis sint diversæ personæ, una tamen doctrina est. Quandoquidem & unus artifex est Spiritus sanctus, qui ipsorum animos movet. Et firmat ex priori ad Corinthios epistola : *Sive igitur illi, sive ego, sic prædicamus.* Et hinc sanctus Irenæus rectè affirmat omnem sub cœlo ex diversissimis gentibus Ecclesiam esse quasi unam domum atque familiam, ideoque uno ore & unâ linguâ ubique loqui. Quia nempè Apostoli eandem ejusdem dogmatis linguam ubique gentium tradiderunt. Cap. 15.

Petrum ædificandæ Ecclesiæ Petram dictum, &c.

Doctor præsertim agit in eos, qui garriebant solum Paulum Apostolum sciviſse Evangelii omnia, & recta prædicasse. Et dicit esse demens ac paradoxum, ut sanctum Petrum aliquid latuerit. Et dat duas causas. Primò, quod super ipsum, uti suprà firmissimam Evangelicæ scientiæ Petram, esset à Christo Domino ædificata omnis Ecclesia. Deindè, quòd ipse à Christo Domino accepisset plenam & in terris & in cœlis solvendi ac ligandi potestatem, adeoque debuerit esse plenus omni Pontificali scientiâ. De fundata supra sanctum Petrum Ecclesia sanctus Augustinus in primo Retractationum libro affirmat olim fuisse duas sententias : *Dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in illo, tanquam in Petra, fundata sit Ecclesia. Qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus beatissimi Ambrosii, ubi de gallo gallinaceo ait : Hoc, ipsa Petra Ecclesiæ, canente, culpam diluit. Quod scio me posteà sæpissimè sic exposuisse, quod à Domino dictum est,* Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, *ut super hunc intelligeretur, quem confessus est Petrus dicens :* Tu es Christus filius Dei vivi. *Ac si Petrus ab hac Petra appellatus personam Ecclesiæ figuraret, quæ super hanc Petram ædificatur, & accepit claves regni cælorum. Non enim dictum est illi,* Tu es Petra, *sed* Tu es Petrus. *Petra autem erat Christus, quem confessus Simon, sicut eum tota Ecclesia confitetur, dictus est Petrus. Harum autem sententiarum quæ sit probabilior, eliget Lector.* Prior supra ipsam Petri personam, posterior sententia affirmat Ecclesiam esse à Christo Domino fundatam supra ejus confessionem, seu supra rem ab ipso confessam, id est, supra ipsum Christum Dominum. Ita lucidè se exponit in Tractatu super sancti Joannis Evangelium. Et in decimo super ejusdem primam epistolam Tractatu scribit : *Quid est,* Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam ? *Super hanc fidem. Super id quod dictum est, Tu es Christus filius Dei vivi.* Per Petri fidem & confessionem affirmat intelligi rem creditam & confessam. At verò in libris de Baptismo contra Donati- Cap. 21. Tract. 124.

Lib. 2. cap. 1. Serm. 16. Cap. 21 22. stas probat & firmat hoc sancti Cypriani verbum : *Petrum Dominus primum elegit, & super ipsum ædificavit Ecclesiam suam.* Quod ipsum in sermone de Sanctis, in secunda enarratione trigesimi Psalmi scribit, ac in aliis locis. In libro de unitate Ecclesiæ Petram illam, super quam Dominus fundavit Ecclesiam, affirmat esse omnem communionem Electorum Justorum. Quia nempè hi sunt Dominici corporis ossa, adeoque & ipsius totius firmamenta ac fundamenta. Ita quibusdam videtur. Est locus obscurus. Potiùs affirmat solos Electos esse fundatam in Petra Ecclesiam. In ipso Christo Domino, unico & vero nostro fundamento. Quia nempè reprobi non supra istam Petram, sed supra hujus mundi arenam ædificati sunt : Quia non sunt firmi ac stabiles in isto ædificio lapides, sed adjectitia palea, fœnum, aut ligna. Notanda sunt sancti Augustini verba in literis ad Genero-

Ep. 165. sum Donatistam : *Petro totius Ecclesiæ figuram gerenti Dominus ait, Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Et statim subjungit : *Petro successit Linus, Lino Clemens.* Enumerat omnem Romanorum Pontificum successionem. Quia nempè etiam illi gerunt personam totius Ecclesiæ, in hac etiam gestatione succedunt Petro, atque ita etiam supra ipsos est fundata Ecclesia. Quòd habeant totius Ecclesiæ Primatum. Proindè Ecclesiæ supra Petrum ædificatio fuit erectio ac impartitio Romani Primatûs. Disertè hoc in Anniversario suæ consecrationis sermone tradit magnus Leo : *Soliditas illa, quam de Petra Christo Petrus etiam*

Serm. 96 *Petra factus accepit, in suos quoque se transfundit hæredes.*

Utrumque istum sancti Augustini sensum probat & firmat sanctus Joannes Chrysostomus. Posteriorem tradit in sermone de Pentecoste, Dominica verba, *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*, commentans : *Super hanc Petram, non dixit, Super Petrum. Non enim super hominem, sed super fidem ædificavit Ecclesiam suam. Quid autem*

Tom. 6. *erat fides?* Tu es Christus filius Dei vivi. *Quid est super Petram? Super confessionem, super sermones pietatis.* Quod ipsum tradit & in aliis locis. Eandem Petri confessionem laudat in literis ad Serenum sanctus Isi-

Lib. 2. Ep. 235. dorus Peluſiotes, atque adjungit : *Eam inspiratus Petrus tanquam basis ac fundamentum jecit, super quo Dominus Ecclesiam suam exstruxit.* Ex quibus locis Marcus Antonius de Dominis, seductus Spalatensium Archi-Episcopus, speravit Romanæ Ecclesiæ Primatum subvertere. At vanâ spe. Etenim in sermone de sancti Petri negatione idem sanctus Joannes Chrysostomus inducit Petrum hæc loquentem ad Dominum : *Nonne ego te omnium primus agnovi, & exclamavi*, Tu es Christus filius Dei vivi? *Quamobrem & meo testimonio commendato beatum me prædicasti, & Petram Ecclesiæ nuncupasti, dicens*, Tu es Petrus, & super hanc Petram ædifi-

ca-

cabo Ecclesiam meam? *Egone igitur te negabo Princeps Apostolorum, Columna Ecclesiæ?* Quod ipsum tradit & in aliis locis. Nec est sibi ipsi contrarius. Eum in sancti Matthæi commentariis conciliat sanctus Hilarius: *Dignum planè præmium Petri confessio consecuta est, quia Dei Filium in homine vidisset. O in nuncupatione novi nominis felix Ecclesiæ fundamentum, dignaque ædificatione illius Petra, quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolveret.* Affirmat Petro novum Petræ nomen & dignitatem esse ex merito data, ideoque Ecclesiam non supra istum hominem, sed supra ipsum Divinitùs inspiratâ confessione munitum fuisse fundatam. Et sic uterque, & Latinis & Græcis Patribus usitatus, loquendi modus cohæret sibi ipsi, ac est verus. Etiam sententia asserens Petram, supra quam est ædificata Ecclesia, esse Christum Dominum, his omninò cohæret. Nam & Christus Dominus, & Apostolus Petrus sunt Petra & fundamentum Ecclesiæ. Can. 16.

Verùm diverso modo. Diversitatem insigniter exponit in anniversario suæ consecrationis sermone magnus Leo, inducens Dominum hæc Petro loquentem: *Cum ego sim inviolabilis Petra, ego lapis angularis, ego fundamentum, tamen tu quoque Petra es, quia meâ virtute solidaris, ut quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia.* Est omnibus Patribus communissima doctrina. Eandem disertè tradit noster Septimius in libro de pudicitiâ. Et in variis locis sanctus Cyprianus. Et quod sanctus Joannes Chrysostomus sancti Petri Primatum docuerit, lucet vel ex solo ejus sermone de Petro & Paulo, ubi solum Petrum appellat *Coryphæum*. Argumentum hoc illustrat eruditus author Tractatûs scripti contra Græcorum schisma, ac reperti apud Constantinopolim in conventu Patrum Prædicatorum: *Fidei Tractatores, ubicunque de Petro mentionem aliquam fecerint, Coryphæum Apostolorum, id est, caput, vel verticem, vel apicem nominaverunt. Quam Prærogativam nominis nunquam alibi legi. Quamquam Germanus Nicænus Archi-Episcopus, iste scilicet qui nuper defunctus est, in quibusdam suis literis, quas contra Latinorum fidem nuper transmisit, etiam Paulum Apostolum nominavit Apostolorum Coryphæum. Quia autem quidam Græcorum Episcopus nunquam talem abusionem se audivisse testatus est: Undè & deriśit hominem.* Etiam in suis Divinis officiis solum Petrum Græci omnes Apostolorum Coryphæum seu Principem, Paulum appellant cæteris plus laborantem. Et Philippus Romanæ Ecclesiæ Presbyter, ac sancti Celestini Pontificis Legatus, dixit ad plenum Ephesinum Concilium: *Nulli dubium est, immò sæculis omnibus notum est, quod sanctus ac beatissimus Petrus, Apostolorum Princeps & caput, fideique columna & Catholicæ Ecclesiæ fundamentum, à Domino nostro* JESU *Christo, Servatore humani generis ac Redemptore,* Serm 5.

Tom. 6.

claves regni accepit, solvendique ac ligandi peccata potestas ipsi data est, qui ad hoc usque tempus, & semper in suis successoribus vivit, & judicium exercet. Quam professionem leges etiam in aliis generalibus apud Orientem Synodis. Verùm hîc non de Petri Primatu agimus, sed dumtaxat de plena ejus scientia. Et hanc Septimius rectè ac firmè probat ex fundata super ipsum Ecclesia. Quòd verò Dominus cælestis regni claves, ac ligandi atque solvendi potestatem non Petro per Ecclesiam, sed Ecclesiæ per Petrum dederit, amplè demonstravi in Scholiis ad Dictatum sancti Gregorii Septimi.

Latuit & Joannem aliquid, &c.

Doctor rectè affirmat etiam sancto Joanni Apostolo nihil Evangelicæ veritatis defuisse. Etenim ipsum in literis ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ Clerum & populum universa Ephesina Synodus ob eminentem scientiam appellavit Joannem Theologum. Est illi antiquissimus titulus. Ipsum laudant ac ei adscribunt in duodecima Catechesi sanctus Cyrillus Hierosolymæ Epicopus, in homiliâ de Pseudo-Prophetis ac falsis Doctoribus sanctus Joannes Chrysostomus, in literis ad Cratonem Monachum, ac in literis ad Cassianum Diaconum sanctus Isidorus Pelusiotes, in sancti Gregorii Nazianzeni vita Gregorius Presbyter, ac alii Patres. Laudatus Chrysostomus propriam de sancto Joanne homiliam scripsit, eamque inscripsit sermonem de sancto Joanne Theologo. Et ita orditur: *Joannes in Asiæ urbe Epheso, Joannes Asiæ Decus, vel potius orbis terrarum columna, Joannes dilectus Christi discipulus, Dei verbi tuba, Ephesiorum gloria, extremorum orbis finium Præco, Theologiæ cithara, Theologus meritò appellatus.* Verba, *Extremorum orbis finium Præco*, insinuant sanctum Joannem apud Parthos prædicasse. Nam ad ipsos scripta est ejus prima epistola. Chrysostomus amplissimè demonstrat ejus Theologiam fuisse eminentissimam, ideoque ipsum esse dignum tanto titulo. In laudata de Pseudo-Prophetis homilia addit ac demonstrat omnes Apostolos fuisse summos Theologos, ita tamen ut sanctus Joannes ex singularibus causis gerat istud elogium. Et in laudata ad Cassianum Diaconum epistola sanctus Isidorus loquitur cum summa emphasi: *Theologus ille, ac Deo carus Joannes, verè tonitrui filius, Deiloqua lingua, nam à Spiritu sancto movebatur, Divini Verbi hypostasim, æternitatem, & regnum prædicavit. Ac per id, quod sæpius dixit,* Erat, *illud*, Ex non existantibus, *eliminavit.* Omnem Arianam blasphemiam. Theologi titulus est tanti ponderis, ut sanctum Gregorium Nazianzenum, qui inter omnes Ecclesiæ Patres unus illum meruit post sanctum Joannem, meritò inde extollat laudatus Presbyter Gregorius

Tom. 6. Lib. 13. Ep. 74. Lib. 3. Ep. 42.

gorius. Ejus radicem edicit in divino Officio Mater Ecclesia: *Iste est Joannes, qui supra pectus Domini in cœna recubuit. Beatus Apostolus, cui revelata sunt Secreta cœlestia. Fluenta Evangelii de ipso sacro Dominici pectoris fonte potavit.* Desumpta hæc sunt ex variis Ecclesiæ Patribus. Quòd Ephesi fuerit antiqua Basilica sancto Joanni Theologo dedicata, ac ipsam Imperator Justinianus restauraverit, testatur in libris de ejus ædificiis Procopius Cæsareensis. Lib. 5. cap. 1.

Quem loco suo filium Mariæ demandavit.

Hoc Domini factum laudat in Panario etiam sanctus Epiphanius, & ex ipso adversùs Cerinthum & Carpocratem concludit Jacobum, Joseph, Judam, ac Simonem non fuisse Deiparæ ex Josepho filios: *Absit ut id unquam dicamus. Alioquin cum in Cruce penderet, non sancto Joanni, qui & ipse virginitatem servavit, matrem commendaret suam, cum ita locutus est,* Ecce Mater tua. *Et illam alloquens,* Ecce filius tuus. *Hanc enim vel cognatis suis committere oportuit, vel Josephi liberis, si quos ex ipsa sustulerat.* Addit istos quatuor fuisse Josephi ex priori uxore filios, ideoque Deiparam fuisse ipsorum novercam. Hoc ipsum docet & in alio istius operis libro, & prosequitur: *Verùm cur non Petro potiùs, vel Andreæ, vel Matthæo, vel Bartholomæo commendat? Nimirùm Joanni propter virginitatem hoc tribuit.* Ecce, *inquit,* Mater tua. *Quamquam si corpus consideres, Joannis Mater non erat, sed eam ipsam virginitatis esse Principem significare voluit, quoniam ab illa vita processit. Adhæc Joannem, licèt alienus, & minimè propinquus esset, verbis illis affatus est, ut Matrem honorandam esse monstraret.* Pergit Evangelium: Ex illa die accepit illam discipulus in sese. *Atqui si & virum haberet, & domum, & liberos, ad sua potiùs, quàm ad alienum se conferret.* Ex isto Domini facto Epiphanius affirmat tria. Primò, quòd Deipara ex Josepho nullos acceperit filios. Secundò, quòd Josephus Dominicæ Passionis tempore fuerit defunctus. Alioquin Deipara mansisset apud ipsum, nec opus fuisset eam Discipulo demandari. Affirmat ac demonstrat fuisse defunctum ante inchoatam Domini prædicationem. Tertiò affirmat Joannem super omnes Apostolos ac Domini cognatos fuisse dilectum à Domino. Et hoc ob perpetuam virginitatem. Hæres. 28. n. 7. Hæres. 78 c. 10.

Aliud censuit in literis ad sanctum Anysium Thessalonicensem Metropolitam, ac alios Illyricianæ Diœcesis Antistites Siricius Pontifex. Perpetuam Deiparæ virginitatem demonstrat adversùs hæresiarcham Helvidium, ac prosequitur: *Et ubi est illud, quod scriptum est, dicente Domino ad Matrem de Joanne Evangelista,* Mulier ecce filius tuus? *Et rursùs ad Joannem,* Ecce Mater tua. *Quid sibi vult, quòd cum in Cruce Dominus positus peccatum mundi tolleret, pronuntiavit etiam de integritate materna*

na? Aut quid aliud dicitur, nisi ut claudat sua ora perfidia; obmutescat, ne Domini Matrem audeat aliquo temerare convitio? Testis est ergo idem arbiter, idem materni pudoris assertor, quod desponsata fuerit viro tantummodò Joseph, nulla tamen conjugalis coitûs consuetudine thori jura cognoverit. Neque enim eam susceperam ex Joseph filios à viri consortio separare voluisset. Sed si hoc parùm est, addidit testimonium Evangelista, dicens quòd susceperit eam Discipulus in suam. Numquid ergo divortium fecit? Numquid à viro abduxit atque abstulit? Ergo qui hoc legit in Evangelio, quomodo quasi naufragus titubat & fluctuat? Hoc ergo testamentum filii est de matris integritate, hæc Mariæ locuples integri pudoris hæreditas, hic totius finis consummationis. Antiquus ac eruditus apud sanctum Cyprianum de cardinalibus Christi operibus Author in sermone de Domini Passione exponit: *Considero te in Cruce de matre sollicitum, cui volenti loqui tecum cum Evangelizares, negaveras retroactis diebus colloquium, & prætuleras matri auditores verbi, pauperes Spiritu, dicens eos tibi esse pro matre & fratribus, qui voluntati Patris obtemperant. Nunc materno moveris affectu, & thalamum humanitatis tuæ Cubiculario dilecto commendans, & provides sedulò Benedictæ inter mulieres Apostolicam clientelam, & obsequium virginis virgini discipulo tradis, ut jam non Joseph tanti mysterii oneretur Præpositurâ, sed Joannes. Quia jam exigebat ratio, ut conjugii removeretur opinio, nec ultra Pater Christi æstimaretur, qui eatenùs vicem Patris & conjugis tenuerat. Habebat Joseph in hac Christi dispositione rationabilem contradictionem, cum alteri commendaretur Maria, si se cognovisset carnalem maritum, sed quia in Spiritu actum erat conjunctionis illius mysterium, passus est Joseph æquanimiter sibi eum in hoc servitio præponi, quem digniorem se judicabat, & ideò maximè, quia Magistri electio id negotium ordinabat.*

Consonat in quinta super sancti Matthæi Evangelium homilia sanctus Ioannes Chrysostomus. Perpetuam, ac à sancto Iosepho penitùs intactam Deiparæ virginitatem insigniter prædicat, atque adjungit: *Si enim Joseph cognovisset eam, & loco habuisset uxoris, quomodò illam Dominus quasi absque solatio, & neminem penitùs habentem discipulo commendare curasset, jubens ei, ut ipsam reciperet in sua?* Et venerabilis Arnoldus Carnutensis, Abbas Monasterii in bona Valle, in Tractatu de Deiparæ laudibus scribit: *Ecce bone* IESV *coram te est Mater tua. Cur modò non dicis: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Modò matrem non abjicis, nec ignoras, sed commendas Discipulo, & vicariam imponis sollicitudinem illi, quem præcipuè diligis. Supererat Joseph, ad quem usque ad illud tempus præcipua obsequii spectaverat ratio, & cui ad hoc ipsum fuerat desponsata: Et modò, quasi hoc ministerio censeatur indignus, Joannes assumitur. Hunc intellectum circumstantia sermonis videtur exigere. Verùm secretiori ratione virginitas virginitati commendatur, ut hoc testimonio jugulentur Bonosus hæreticus & prophanus Helvidius, qui in*

ore

re fœtido ausi sunt garrire, quod de utero virginali alius præter Christum partus effusus est, & post Salvatorem natum Joseph eam licentiâ maritali contigerit. Ipse Christus de Cruce maternæ virginitatis est arbiter, idem & assertor. Suscepit eam Joannes in suam, non abnuente Joseph, nec aliquam calumniam referente. Suscepit eam in suam, non quasi maritus, sed loco filii assecla, & custos, & testis, & conscius. Erant quidem ambo in ministerio Mariæ, Joseph, cedente tempore & causâ, Joanne præposito.

Omnes quatuor constanter affirmant sanctum Iosephum Dominicæ passionis tempore adhuc fuisse superstitem, & ob tres rationes in materna tutela à Domino prætermissum. Primò, quòd Deiparæ Virginis fuisset dumtaxat sponsus, non maritus. Deindè, quòd ad ejus nuptias nec perveniisset unquam, nec esset perventurus. Tertiò, quòd Dominus tunc omni mundo demonstrare vellet se ejus non esse filium. Notanda sunt Siricii Pontificis verba: *Neque eam susceperam ex Joseph filios, &c.* Affirmant, quòd Helvidius garriverit Iosephum nonnisi post Domini Passionem ex Deipara genuisse. Et in isto errore Pontifex fundat omnem suam epistolam. Utraque istorum Patrum sententia habet suas anchoras. Attamen sancti Epiphanii sententia videtur verior ac firmior. Et ipsam in sancti Matthæi commentariis tuetur etiam sanctus Hilarius. Quorumdam de Mariæ ac Iosephi concubitu sceleratam, quam quidam in Domini ab Evangelio memoratis fratribus fundabant, opinionem refutat, atque adjungit: *Qui Domini fratres si Mariæ filii fuissent, & non potiùs Joseph ex priore conjugio suscepti, numquam in tempore Passionis Joanni Apostolo transcripta esset in matrem, Domino ad utrumque dicente*, Mulier ecce filius tuus, Ecce mater tua, *nisi quod ad desolatæ solatium charitatem filii discipulo relinquebat.* Certè sanctus Iosephus, si Domino supervixisset, à sacræ Virginis tutela non fuerat excludendus. Qui adolescentulam custodiverat & curaverat, poterat etiam grandævam citra suspicionem custodire. Quòd sanctus Iosephus ante inchoatam à Domino prædicationem obierit, ideoque suam sanctissimam Matrem moriens Dominus Ioanni delegarit, demonstrat in sermone de Dominica Resurrectione etiam Ioannes Archi-Episcopus Thessalonicensis. Sermonem in utraque lingua nuper vulgavit Franciscus Combefis. Quidquid interim sit, etiam ex hac Deiparæ matris per Dominum delatâ curatelâ constat sanctum Ioannem fuisse ab ipso singulariſſimè dilectum, adeoque & omni Theologicâ scientiâ illustratum. Sancti Patres eum appellant Aquilam inter Evangelistas.

Quid eos ignorasse voluit, &c.

Petro & Ioanni Doctor adjungit & sanctum Iacobum, hujus germanum. Et omnibus tribus nihil Theologicæ scientiæ defuisse probat ex monstrato illis transfigurationis mysterio. Quòd illis tunc magna fuerint patefacta Arcana, est constans sensus omnium Patrum.
Fol. 99. Videatur Origenes in secundo libro contra Celsum. Quidam Græcorum Patres censent illis fuisse ostensam ipsam Divinam essentiam. Et ipsorum sensum non penetrantes quidam schismatici ipsorum Doctores effulgentem è Christi Domini corpore fulgorem existimarunt esse ipsam increatam Divinæ Majestatis lucem, adeoque & visam oculis corporeis. Gregorii Palamæ Thessalonicensis Archi-Episcopi de hac re nugas amplè exponunt Ioannes Cantacuzenus, Georgius Francez, ac Leo Allatius. Et quidem tres istos Apostolos singulariter præ aliis frequenter commendat Evangelium. Et hinc ad decimum septimum sancti Matthæi caput scribit beatus Hieronymus: *Quare Petrus, & Jacobus, & Joannes in quibusdam Evangeliorum locis separentur à cæteris, aut quid privilegii habeant extra alios Apostolos, crebrò diximus.* Omninò agit de Iacobo fratre Ioannis. Quod idem Iacobus, adinstar sui fratris, perpetuùm virgo permanserit, adeoque sacræ scien-
Hær. 58. cap. 5. tiæ fuerit capacior, disertè affirmat sanctus Epiphanius.

Ignoraverunt itaque & illi, quibus post Resurrectionem, &c.

Doctor respicit duos discipulos, qui ipsâ Dominicâ Resurrectionis die iverunt Emmauntem. His enim Dominus Scripturas in itinere exposuit. Et Cleophæ socius à quibusdam creditur fuisse ipse sanctus Lucas. Expresè id affirmat in sua ad ejus Evangelium præfatione Theophylactus. Et videtur loqui ex communi traditione Orientalis Ecclesiæ. Quidquid sit, loquitur ex sancti Dorothæi Tyriorum Episcopi de septuaginta Domini discipulis Synopsi: *Cleophas, qui & Simon, consobrinus Domini fuit. Hic cùm unà cum Luca proficisceretur, Dominum post Resurrectionem ex mortuis vidit, & cum illo locutus est, quemadmodum in Evangelio scribitur, tandem alter Hierosolymorum Episcopus factus est.* Res tamen non caret scrupulo. Etenim in Panario scribit sanctus
Hær. 51. cap. 11. Epiphanius. *Lucas fuit unus è septuaginta duobus discipulis, quos Christi ille sermo dissiparat, quem deinde Paulus Apostolus revocavit.* Sermo de sacrosancta Eucharistiâ. Si primùm Paulus Lucam revocaverit, certum est hunc non fuisse Cleophæ socium, & Dominum illi non apparuisse.

Et

Et confirmat in Hebraicis quæstionibus sanctus Hieronymus: *Plerique tradunt Lucam Evangelistam, ut Proselytum Hebraicas literas ignorasse.* Fol. 391. Et in commentario super sextum sancti Isaïæ caput scribit: *Veteres Ecclesiæ Tractatores tradunt Lucam Evangelistam Medicinæ artis fuisse scientissimum, & magis Græcas literas sciviſſe, quàm Hebræas. Vndè & sermo ejus, tam in Evangelio, quàm in Actibus Apostolorum, comptior est, & sæcularem redolet eloquentiam. Magisque testimoniis Græcis utitur, quàm Hebraïs.* Et in vigesimi octavi capitis Commentario: *Lucas magis Græcæ linguæ habuit scientiam.* Hinc dicit omnes Apostolos, dum sua Scripta antiqui instrumenti testimoniis firmant, semper ex Hebraïca veritate, solum Lucam citasse ex septuaginta interpretibus. Et hinc lucet Lucam nec in die Pentecostes accepisse linguarum donum, ideoque nec fuisse cum discipulis. Quin immò nec per revocantis Pauli impositas manus fuisse impartitum isto charismate. Etiam in illustrium virorum Catalogo scribit laudatus Hieronymus: *Lucas Evangelium, sicut audiverat, scripsit; Acta verò Apostolorum, sicut viderat ipse, composuit.* Et istud ipsum de semet ipse Lucas profitetur: *Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio viderunt. Visum est & mihi assecuto omnia.* Palàm fatetur se ab initio non vidisse, ideoque nec fuisse cum Domino. Proindè quod sancti Cleophæ socius non fuerit, existimo non dubitandum. Et hinc in quarto contra Marcionem libro Septimius noster affirmat illum fuisse non Apostolum, sed dumtaxat Apostolicum, id est, Apostolorum discipulum. In secundo adversùs Celsum libro Origenes constanter affirmat Cleophæ socium fuisse Simonem. Et addit ambos fuisse Domino familiares. Etenim Cleophas fuit sancti Iosephi frater, Domini per affinitatem patruus, adeoque & familiaris. Ejus filius fuit Simon, secundus post Jacobum Apostolum Hierosolymæ Episcopus, atque ita hic possit fuisse ejus in via socius. Etiam hic, utpotè consobrinus, fuit Domino familiaris. Et hinc Dorothæi textus videtur mendosus. Videtur legendum: *Cleophas, cui filius Simon.* Et ita suadent etiam finalia verba: *Alter Hierosolymorum Episcopus factus est.* Utique Simon. Quidquid sit, iste Simon non fuit Simon Petrus, nec alius Apostolus. Lucet ex sancto Luca: *Invenerunt congregatos undecim.* Et hinc oritur quæstio, Quomodo Septimius ex facta illis per Dominum sacrarum Literarum interpretatione confirmet plenam doctrinam omnium duodecim Apostolorum? Respondeo esse argumentum à minori ad majus. Deindè, Septimius possit esse memoriâ lapsus. Dum hæc scribebat, possit respexisse verba sancti Lucæ: *Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas.* Possit utrumque ejusdem capitis testimonium miscuisse. Quidquid sit, hic Evangelistæ locus magis faciebat ad ejus rem. Fol. 98. & 102. Fol. 103. Cap. 24.

Dixerat planè aliquando, &c.

Quod Apostoli non sciviſſent omnia, Gnostici probabant ex Do-
Cap. 16. minicis apud sanctum Joannem ad Apostolos verbis: *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò.* Et Septimius respondet Dominum ista ante suam Resurrectionem & Spiritûs sancti donationem fuisse locutum, adeoque admittit Apostolos tunc plura ignorasse. Et rectè. Etenim apud sanctum Athanasium etiam antiquus ac eru-
Qu. 71. ditus quæstionum ad Antiochum Author scribit: *Auſim confirmare, neque ipſos beatos Chriſti Diſcipulos de ejus Deitate perfectam notitiam habuiſſe, priuſquam Spiritus ſanctus in Pentecoſte illis ſuperveniret.* Quod antea Patrem Filio majorem crediderint, adeoque cum Ario per simplicitatem senserint,
Tract. demonstrat sanctus Augustinus in Tractatibus super sancti Joannis
14. 70. Evangelio. Quin & ipsorum à resuscitato Domino interrogatio, *Si*
121. *in tempore hoc reſtituis Regnum Iſraël*, prodidit multum carnalem errorem.
Act. 1. Verùm quæ sunt ista multa, quæ tunc Apostoli necdum ferre poterant, ideoque Dominus distulit aperire? Quomodo ista ejus verba
Cap. 15. cohærent cum antecedentibus: *Omnia, quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis?* Sanctus Augustinus in laudatis Tractatibus affirmat esse
Tract. difficilem quæstionem, & enodat variis modis. Eam in libris contra
98. 99. Celsum insigniter enodat Origenes: *Quærimus, quænam ſint illa multa,*
Lib. 2. *quæ* Iesvs *habebat dicenda Diſcipulis, ſed ea ferre tunc non poterant? Equidem dixerim, fortaſſis ut Judæis & educatis in Moſaïca Legis litera Apoſtolis habebat quidem dicendum, quæ ſit vera lex, quarumve cæleſtium rerum umbris & ſignis conſtet cultus Judaïcus, quorumve futurorum bonorum umbras contineat* Lex *de cibis & potibus, de Feſtis, Noviluniis, Sabbathis. Hujuſmodi multa erant, quæ habebat eis dicere, ſed videns perdifficile eſſe ex animo evellere penè connata, & uſque ad grandem ætatem coalita Dogmata, adeoq; pro Divinis habita, ut amovere illa videretur impium, atque excellenti ſecundùm* Iesvm, *id eſt, ſecundùm veritatem cognitione, eſſe ſtercora & detrimenta arguere, atque id ipſum auditoribus perſuadere, diſtulit hanc doctrinam in tempus opportunius poſt Paſſionem ac Reſurrectionem ſuam. Etenim revera intempeſtivum erat adhibere eis remedium, cujus necdum capaces erant, quodq; poterat receptæ* Iesv *exiſtimationi officere, quod eſſet Chriſtus ille Dei viventis filius. Multæ ſunt legis ſpirituales interpretationes & declarationes, nec ullo modo eas portare potuiſſent Diſcipuli eo tempore, ut nati & educati inter Judæos.* Itaque omnia, quæ à Patre circa humani generis redemptionem audiverat, Dominus Discipulis nota fecit ante Passionem, verùm non omnes omnium exequendorum modos. Hæc sunt alterius loci.

Osten-

Ostendit illos nihil ignorasse, &c.

Utique post suam Passionem, post acceptum Spiritum sanctum. Et hinc oritur quæstio, An omnium istorum multorum plenam notitiam Apostoli in Pentecoste acceperint? Etenim de tunc accepto sancto Spiritu agit Septimius. Affirmare videtur in trigesima octava super sancti Ioannis Evangelium homilia sanctus Ioannes Chrysostomus: *Apostoli, acceptâ semel Spiritûs gratiâ, repentè omnia & noverunt & potuerunt, quæ & scire & posse eos oportebat.* Origenes in laudatis contra Celsum libris constanter docet contrarium: *Juxtà promissionem* IESV *venit Spiritus veritatis in Petrum, dicens ad eum de quadrupedibus & reptilibus terræ, volatilibusq; cæli,* Surge Petre, macta, & manduca. *Et venit in eum etiam tum superstitione laborantem. Ait enim etiam post auditam Divinam vocem:* Nequaquam Domine, quia numquam comedi quidquam commune & immundum. *Ac tunc demùm doctus est de cibis veris & spiritualibus veram doctrinam, auditis illis verbis:* Quod Deus purificavit, tu cave commune dixeris. *Et post illam visionem Spiritus veritatis, deducens Petrum in omnem veritatem, multa ei dicebat, quæ non valuerat portare, tamisper dum in carne versaretur cum* IESV. Affirmat quòd usque ad istum temporis articulum sanctus Petrus, adeoque & alii Apostoli, ignoraverint duo. Primò, quòd legalia Sacramenta non essent amplius necessaria. Deinde, quòd Gentiles possent immediatè admitti ad Evangelii gratiam, neque priùs deberent fieri proselyti. Quod utrumque est omninò verum. Etenim prior quæstio indecîsa mansit usque ad Apostolicam Synodum. Tunc Spiritus sanctus omnes Apostolos, præsertim Petrum ac alios ad Circumcisionem missos, plenè induxit in hanc veritatem. Et hinc sanctus Ioannes Chrysostomus, asserens Apostolos in die Pentecostes fuisse edoctos omnia, rectè adjunxit: *Quæ & scire & posse eos oportebat.* Per duodecim primos annos Apostoli prædicare debuerunt intra solam Iudæam, aut certè solis Iudæis, ideoque gentium vocatio, & ipsi necessaria Legalium cessatio non fuit tunc scitu necessaria. Lib. 2.

Quæ de plena Apostolorum scientia diximus, intelligi debent de Theologica Divinarum rerum, non de signorum aut humanarum disputationum scientia. Quod enim non tantummodò sanctus Petrus, aut sanctus Ioannes, aut alii ex nautis vel piscatoribus Apostoli, sed etiam ipse sanctus Paulus fuerint sermone & omni istâ ostentatione imperiti, supra est amplè demonstratum. Permanserunt imperiti. Etiam post plenè acceptum Spiritum sanctum. Et istud ipsum in libris adversùs Celsum variè confirmat Origenes. Affirmat Apostolos solâ Dominicâ, quam nulla Græcanicæ sapientiæ Dialectica ra- Lib. 1.

tio suffulciebat, doctrinâ contentos novasse ubique omnia, ideoque ne temerè viderentur attentare, patrasse virtutum miracula. Et eidem Celso, Dominicæ doctrinæ disseminatores fuisse nequissimos Publicanos aut nautas improperanti, horum quædam concedit, quædam moderatur, atque prosequitur: *Ergò ad hæc respondeo eos, qui prudenter & candidè possint res Apostolorum examinare, facilè perspicere, quòd Divinâ virtute Christianam religionem docuerint, tantoq; successu homines Dei verbo subjecerint. Non enim eloquentia & differendi ratio, artesq; Græcorum Dialecticæ aut Rhetoricæ pollebant in eis ad subigendos Auditorum animos. Mihi sanè videtur, si aliquos opinione vulgi sapientes, idoneosq; sapere & loqui ad multitudinis gratiam elegisset* IESVS, *quorum in docendo uteretur operâ, non evasurum fuisse justam suspicionem, quasi more Philosophorum novam aliquam Sectam suo nomine vellet instituere, neque Promissum de Divinitate doctrinæ repræsentatum esset, quasi sermo Dei & prædicatio ejus esset in persuasione locutionis, & eleganti ac erudita structura dictionum, & fides ad morem illius quam de suis dogmatibus habent Philosophi sæculi, esset in sapientia hominum, non in virtute Dei. Nunc verò quis videns piscatores atque publicanos, ac ne prima quidem literarum scientes, confidenter non solùm Judæos alloqui de fide in* IESVM, *sed & inter reliquas gentes eandem efficaciter prædicare, non quæreret unde nacti sint tantam persuadendi vim? Non enim erat vulgaris.* Hanc admirandam & incredibilem in imperitis hominibus doctrinam atque virtutem multis illustrat. Et demonstrat locum habuisse in ipsis etiam Evangelistis.

Tanti enim est illos non habere, &c.

Ad hunc locum scribit erùditus Aurelianensium Antistes Gabriel Albaspinæus: *Hæc Tertulliani verba tam involuta sunt, ut eorum sententiam interpretes expiscati non sint. Ait igitur multa ab hæreticis doceri ac defendi, quæ tametsi veræ fidei consentanea sint, ad ea tamen stabilienda Scripturæ authoritate & præsidio eos uti nolle, ne scilicet ex eisdem Scripturæ locis aut libellis eorum mendacia convellantur, & in lucem exponantur. Ita fieri ut libellum, quo Acta Apostolorum continentur, maximo cum incommodo recusent. Illud enim,* Tanti, *hoc istic significat. Quia ex hoc uno origo Ecclesiæ & formatio, quam fatentur, demonstrari potest. Per traductiones enim cave depravationes intelligas cum Rhenano. Sed traductio apud Tertullianum est illustratio, demonstratio, detectio. Nam apud eundem traducere est in lucem exponere, aperire, detegere. Ad Scapulam:* Dæmones quotidiè traducimus. Traducta veritas: *In lucem expositа. De fuga in*
Cap. 12. *persecutione*: Deum nolo traduci, quod sum confessus id esse, quod nolo traduci. *Hoc libro.* Nam & sic faciliùs traducentur. *Et pluribus possem, si res*
Cap. 33. *majorem lucem desideraret.* Consonat Nicolaus Rigaltius, ad extrema Doctoris verba, *Ne pariter admittantur traductiones eorum, quæ mentiuntur*, scribens

bens : *Hoc est, ne pariter admittere cogantur, quod mendacia sua traducat in vulgus.*

Et quidem quod traducere ac traductio apud Tertullianum sint idem quod detegere ac detectio, est longè certissimum. Ita enim de variis ejusdem Propheticæ aut Evangelicæ Scripturæ sensibus ille scribit in libro de pudicitia : *Errorem omnem traducta*, id est, revelata seu detecta, *diversitas evomet*. Et in secundo contra Marcionem libro affirmat Marcionitas esse sepias, & adjungit : *Ut traductionem*, id est, detectionem, *sui sentiunt, tenebras hinc blasphemiæ intervomunt.* More sepiarum. Et in quarto libro scribit : *Erubescunt de Magistro traducto.* Hoc est, detecto & confuso. Ita & in libro de jejuniis scribit Regium filium Ionatham qui agreste mel virgâ gustaverat, fuisse *de delicto traductum.* Hæc phrasis est Doctori admodùm frequens. Porro Apostolicorum Actuum liber docet nos varia. Primò, adventum Spiritûs sancti, & per ipsum donata Ecclesiæ Charismata. Deinde, Catholicæ Ecclesiæ exordium, & varium progressum. Iste liber est Christianæ Religioni grande firmamentum. Et hoc omninò noverant etiam Marcionitæ. Attamen eorum nugas etiam patentissimè detegit & damnat. Hinc ipsorum aliqui, ne istas suorum mendaciorum traductiones cogerentur admittere, maluerunt aliquas eorum, quæ nobiscum defendunt, probationes non habêre, atque ita omnem istum librum exsufflare. Istas traductiones evadere erat illis tanti, ut contenti fuerint aliquarum probationum sustinêre jacturam. Rationes, ex quibus Marcion abjecit istum librum, edicit Doctor in quinto adversùs ipsum libro : *Cur respuatis Apostolorum Acta, jam apparet. Ut Deum scilicet non alium prædicantia quàm Creatorem, nec Christum alterius quàm Creatoris, quando nec promissio Spiritûs sancti aliundè probetur exhibita, quàm de instrumento Actorum.* Primum ac secundum libri caput sunt integrè legenda.

Cap. 8.

Cap. 20.

Cap. 5.

Cap. 11.

CAPUT XXIII.

Quomodo Petrus à Paulo reprehensus.

PRoponunt ergo ad suggillandam ignorantiam aliquam Apostolorum, quòd Petrus, & qui cum eo, reprehensi sint à Paulo. Adeò, inquiunt, aliquid eis defuit. Ut ex hoc etiam illud struant, potuisse posteà pleniorem scientiam supervenire, qualis obvenerit Paulo reprehendenti Antecesso-

sores. Possumus & hîc Acta Apostolorum repudiantibus dicere: Priùs est uti ostendatis quis iste Paulus, & quid ante Apostolum, & quomodo Apostolus: Quatenus & alias ad quæstiones plurimùm eo utuntur. Neque enim si ipse se Apostolum de persecutore profitetur, sufficit unicuique examinatè credenti; quando nec Dominus ipse de se testimonium dixerit. Sed credant sine Scripturis, ut credant adversùs Scripturas: Tamen doceant ex eo quod allegant Petrum à Paulo reprehensum, aliam Evangelii formam à Paulo superductam, citrà eam quam præmiserat Petrus & cæteri. Quin demutatus in Prædicatorem de persecutore, deducitur ad fratres à fratribus, ut unus ex fratribus, & ad illos ab illis qui ab Apostolis fidem inducrant. Dehinc, sicut ipse enarrat, adscendit Hierosolymam cognoscendi Petri causâ, ex officio & jure scilicet ejusdem fidei & prædicationis. Nam & illi non essent mirati, de persecutore factum Prædicatorem, si aliquid contrarium prædicaret: Nec Dominum prætereà magnificassent, quia adversarius ejus Paulus obvenerat. Itaque & dexteram ei dederunt, signum concordiæ & convenientiæ. Et inter se distributionem officii ordinaverunt, non separationem Evangelii: Nec ut aliud alter, sed ut aliis alter prædicaret; Petrus in Circumcisionem, Paulus in Nationes. Cæterùm si reprehensus est Petrus, quod cùm convixisset Ethnicis, posteà se à convictu eorum separabat personarum respectu: Utique conversationis fuit vitium, non prædicationis. Non enim ex hoc alius Deus, quàm Creator; & alius Christus, quàm ex Mariâ; & alia spes, quàm resurrectionis, annuntiabatur.

SCHO-

SCHOLION.

Quod Petrus, & qui cum eo, reprehensi sint à Paulo, &c.

EX his lucet quod in superiori capite Doctor egerit in istos dumtaxat Gnosticos, qui garriebant solum Apostolum Paulum plenè noviſſe faciendi Christiani disciplinam, ideoque ejus solius literas & dogmata sibi placêre. Hi ergo ad sugillandam cæterorum Apostorum ignorantiam adduxerunt omnium Coryphæum Petrum fuisse circa dogma & prædicationem à Paulo reprehensum atque correctum. Hinc inferebant Petro ac ejus apud Antiochiam collegis defuisse aliquid, adeoque pleniorem posteà scientiam potuisse supervenire. Et ex Pauli correctione omninò superveniſſe. Eodem argu- Lib. 1.
mento utitur in libris de Republica Eccleſiastica Marcus Antonius de cap. 11.
Dominis. Affirmat Petrum erraſſe in dogmate. Et urget sancti Pauli
verba in epistola ad Galatas: *Non rectè ambulabant ad veritatem Evangelii.* Cap. 2.
Et concludit: *Quomodo ergò tota Ecclesia super uno Petro dicenda est niti, qui adeò labilis est, ut in ipso limine offendat?* Ab ista Pauli reprehensione existimat everti omnem Petri Primatum. Loquitur ex Joanne Calvino, scribente super caput secundum Epistolæ: *Ista reprehensio signum est æqualitatis. Fateor quidem, Summos ab Infimis jure reprehendi. Itaq; non sequitur eos, qui quempiam reprehendunt, protinùs esse pares. Nam libertas hæc minoribus erga majores permittitur à Deo. Sed qualitas reprehensionis hîc notanda est. Neque enim simpliciter Paulus reprehendebat Petrum ut Christianus Christianum, sed id faciebat ex officio, ut loquuntur, hoc est, pro jure Apostolicæ personæ, quam sustinebat. Atque hîc altero fulmine prosternitur Romanus Papatus. Præsertim verò coarguitur illa impudentia, quòd Romanus Anti-Christus immunem se jactat à reddenda ratione, & quod universo Ecclesiæ judicio se eximit. Hic unus homo non temerè, non illicitâ audaciâ, sed pro concessa sibi à Deo potestate Petrum coram tota Ecclesia castigat. Et Petrus obedienter correctioni se submittit. Immò tota disputatio duorum istorum capitum nihil aliud fuit, quàm aperta eversio Tyrannici illius Primatûs, quem Jure Divino fundatum garriunt Romanenses,*

Est antiqua calumnia scelerati Porphyrii, de qua in præfatione commentariorum super epistolam apud Galatas sanctus Hieronymus: *Bataneotes & sceleratus Porphyrius in primo operis sui adversùm nos libro Petrum à Paulo objecit esse reprehensum, quod non recto pede incederet ad evangelizandum, volens & illi maculam erroris inurere, & hinc procacitatis & in commune ficti dogmatis accusare mendacium. Dum inter se Ecclesiarum Principes discrepent.*

Etiam de grassantibus apud Galatas Pseudo-Apostolis addit sanctus Hieronymus: *Asserebant Petrum quoque & Jacobum, & totius Judææ Ecclesias, Evangelium Christi cum lege miscuisse. Ipsum etiam Paulum aliud in Judæâ facere, aliud nationibus prædicare, & frustrà eos in Crucifixum credere, si id negligendum putarent, quod Apostolorum Principes observarent.* Qui Evangelium & legem miscenda primus hæreticè sanxit, fuit impius Cerinthus, ideoque & ejus discipuli Galatas conturbarunt. Horum de sancto Petro & aliis apud Circumcisionem Apostolis calumniam Gnostici resumpserunt ut veram, atque ita garriverunt errasse Petrum, & à Paulo fuisse correptum atque correctum. Et hos magistros dilexit Marcus Antonius de Dominis.

Interim ista Apostolicæ reprehensionis species non caret scrupulis. Hinc de ipsa scribit in commentario secundi ad Galatas capitis laudatus Hieronymus: *Sunt qui Cepham, cui Paulus in faciem restitisse se scribit, non putent Apostolum Petrum, sed alium de septuaginta Discipulis isto vocabulo nuncupatum. Et dicunt nequaquam Petrum à convictu gentium se potuisse subtrahere, qui & Centurionem Cornelium baptizarat. Maximè cum Lucas, Scriptor Historiæ, nullam hujus dissensionis faciat mentionem, nec dicat unquam Petrum Antiochiæ fuisse cum Paulo. Et locum dari Porphyrio blasphemanti, si aut Petrus errasse, aut Paulus procaciter Apostolorum Principem confutasse credatur.* Eandem sententiam refert in singulari de his Principum Apostolorum Actis homilia sanctus Joannes Chrysostomus. Ita opinandi fundamentum dicit fuisse sancti Pauli verba: *Ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem.* Ea illi commentabantur: *Quod dixit Apostolus*, Ita ut & Barnabas, *indicat fuisse multò mirabilius illud, quàm Petrum abductum fuisse. Sic enim locutus est, ut majorem illum censere videatur: Non modò Petrus, inquiens, sed & Barnabas. Atqui Barnabas Petro illo major non erat.* Et quidem Petrum Barnabâ majorem, itemque hujus simulationem fuisse illius simulatione fœdiorem admittit sanctus Joannes, additque hæc duo quàm optimè cohærere. Et dat causam: Quod Barnabas non cum Petro in Circumcisionem, sed cum Paulo esset ordinatus in gentes, ideoque longè plus quàm Petrus obligaretur è gentibus fideles non scandalizare, nec dare fomenta, ex quibus crederent Legalia esse sibi necessaria. Nervosè demonstrat istum Cepham seu Petrum fuisse Petrum Apostolum. Primus istius vanæ opinionis Auctor videtur fuisse in synopsi de septuaginta duobus Domini Discipulis sanctus Dorotheus: *Cephas. Hunc Apostolus Paulus Antiochiæ redarguit. Ejusdem cognominis cum Petro. Episcopus Caniæ factus est.* Est opus parvi ponderis, & suspectum de suppositione.

Et ad Gnosticorum ac Marci Antonii argumentum optimè respon-

det

det Septimius: *Cæterùm si reprehensus est Petrus, quòd cum convixisset Ethnicis, postea se à convictu eorum separabat personarum respectu, utique conversationis fuit vitium, non prædicationis.* Et in primo adversùs Marcionem libro scribit: *Marcionitæ & ipsum Petrum, cæterosq; columnas Apostolatûs, à Paulo reprehensos opponunt, quod non recto pede incederent ad Evangelii veritatem. Ab illo certè Paulo, qui adhuc in gratia rudis, trepidans denique ne in vacuum cucurrisset aut curreret, tunc primùm cum Antecessoribus Apostolis conferebat. Igitur si ferventer, ut adhuc neophytus, adversùs Judaismum aliquid in conversatione reprehendendum existimavit, passivum scilicèt convictum, postmodùm & ipse usu omnibus omnia futurus, ut omnes lucrifaceret, Judæis quasi Judæus, & eis qui sub lege, tanquam qui sub lege.* Denuò confirmat Petri lapsum non prædicationis fuisse, sed solius conversationis vitium, scilicèt passivum convictum. Addit & quædam alia. Primò, quòd Paulus tunc adhuc fuerit in gratia rudis. Secundò, quod trepidarit, an sua prædicatio in vacuum non cucurrisset aut curreret. Tertiò, quòd ferventer, ut neophytus, Petrum reprehenderit. Quartò, quod postmodò Petri factum probaverit, ac fuerit imitatus. Certè probat & firmat scelerati Porphyrii calumniam, qui Paulum arguit procacitatis. Quin & Paulum erroris arguit, utpotè qui postmodò meliora edoctus eadem cum Petro fecerit. Nimius pro recta Petri prædicatione zelus abripuit Septimium. Et ex ipso sanctus Hieronymus mutuatus est ea omnia, per quæ censuit Pauli reprehensionem fuisse dispensatoriam simulationem. Cap. 20

Istud Apostolorum factum memorat in epistola ad Quintum Mauritaniæ Episcopum etiam sanctus Cyprianus: *Nam nec Petrus, quem primum Dominus elegit, & super quem ædificavit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de Circumcisione disputaret, postmodùm sibi vindicavit aliquid insolenter aut arroganter assumpsit, ut diceret se Primatum tenere, & obtemperari à novellis & posteris sibi potiùs oportere. Nec despexit Paulum, quod Ecclesiæ priùs persecutor fuisset, sed consilium veritatis admisit, & rationi legitimæ, quam Paulus vendicabat, facilè consensit, documentum scilicet nobis & concordiæ & patientiæ tribuens, ut non pertinaciter nostra amemus, sed quæ aliquando à fratribus & collegis nostris utiliter ac sapienter suggeruntur, si sint vera & legitima, ipsa potiùs nostra ducamus.* Sanctus Papa Stephanus sancti Cypriani de dato extra Ecclesiam Baptismo sententiam proscripsit ac damnavit, & suo Decreto jussit per omnia parendum. Dixit se Episcoporum Episcopum, Primatem totius Ecclesiæ, ideoque sine damnationis periculo à nemine spernendum. Hoc Papale Imperium sanctus Cyprianus improbavit, ac durè notavit. Et ipsi opposuit humilitatem sancti Petri, qui corripienti & recta docenti Paulo paruit & credidit, ipsumque voluit à Ste-

phano imitandum. Etiam à se recta & legitima, à Stephano devia & falsa doceri credidit, ideoque & talia tradita fuisse à sancto Petro. Petrum circa Dogma errasse. In sancti Cypriani Synodo dixit etiam Zozimus Tharassæ Episcopus : *Petrus, qui priùs circumcidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti.*

Et hunc sancti Cypriani sensum probat & firmat in libris de Baptismo contra Donatistas sanctus Augustinus. Adductum sancti Cypriani locum suo libro plenè inserit, & commentatur : *Commemorat Cyprianus, quod etiam nos in Scripturis sanctis didicimus, Apostolum Petrum, in quo Primatus Apostolorum tam excellenti gratiâ præeminet, aliter quàm veritas postulabat, de Circumcisione agere solitum, à posteriori Apostolo Paulo esse correctum. Si ergo potuit Petrus non rectè in aliquo ingredi ad veritatem Evangelii, ita ut gentes cogeret judaizare; si potuit Petrus contra veritatis regulam, quam postea Ecclesia tenuit, cogere gentes judaizare, cur non potuit Cyprianus contra regulam veritatis, quam postea tota Ecclesia tenuit, cogere hæreticos vel schismaticos denuò baptizari?* Disertè ac lucidè asseverat, uti Cyprianum, ita & Petrum à prædicationis regula deviasse. Cyprianum circa Baptismum, Petrum circa Circumcisionem. Quod Cyprianus hæreticos & schismaticos ad novum Baptisma, Petrus gentes coëgerit ad circumcisionem. Hinc subjungit : *Si quisquam nunc cogat circumcidi aliquem more Judaïco, & sic baptizari, multò amplius detestatur hoc genus humanum, quàm si cogatur rebaptizari. Quapropter cùm Petrus illud faciens à Paulo posteriore corrigitur, quantò facilius & fortius, quod per universæ Ecclesiæ Statuta firmatum est, vel unius Episcopi authoritati, vel unius Provinciæ Concilio est præferendum?* Quod ipsum repetit in pluribus locis istius operis.

Lib. 2. cap. 1.

Respondeo sanctum Cyprianum suo errori fomenta fuisse venatum undequaque, atque ita circa hanc Apostolorum quæstionem fuisse patenter circumscriptum. De circumcisionis aut ullius legalis Sacramenti necessitate nulla unquam fuit inter ipsos quæstio, sed sola sancti Petri circa Legalem victum ex advenarum Judæorum metu simulata conversatio sancto Paulo non placuit, & fuit meritò reprehensa. Et circumscripti Cypriani vestigia sanctus Augustinus sequitur, ac ex ipsis elicit magnam veritatem. Ex ipsis demonstrat sancti Cypriani circa Baptisma lapsum non favere Donatistis, uti similis sancti Petri circa Circumcisionis necessitatem lapsus non favit hæreticis Nazaræis. An censuerit sanctum Petrum isto in puncto fuisse lapsum, ex eo loco non plenè constat. Videtur adductum à Cypriano exemplum nec probasse, nec discussisse, sed ex ipso, qualecumque esset, Donatistas dumtaxat reviciisse. Ita præsertim insinuat ejus Responsum ad Synodale suffragium Zozimi Episcopi Tharrassensis. Ve-

Lib. 3. cap. 7.

rùm

rùm in Commentariis epistolæ ad Galatas lucidè docet cum sancto Cypriano, atque ita verius est, quòd & ipse censuerit Petrum in dogmate errasse. Quidquid sit, in septimo laudati operis libro insigniter exsufflat nugas Joannis Calvini, & Marci Antonii de Dominis. Uti Donatistarum ex sancti Cypriani, ita Nazaræorum hæresim affirmat natam ex sancti Petri errore & lapsu, atque adjungit: *Sicut ergò Nazaræi, Petro in Primatu Apostolorum martyrii gloriâ coronato, in sua perversitate præcisi ab Ecclesia remanserunt; ita Donatistæ, Cypriano per abundantiam charitatis in sortem Sanctorum passionis charitate suscepto, seipsos agnoscunt exules veritatis.* Palàm affirmat Petri, licèt fuisset prædicationis, lapsum ejus Primatui non obfuisse. Quod ipsum lucidè confirmat in Commentariis epistolæ ad Galatas. Quia nempè Dogmatica infallibilitas non est sancti Petri aut Successorum personæ data à Christo Domino, sed Romanæ Cathedræ. Ita dictavit sanctus Gregorius septimus. Et Dictatûs veritatem Synodalia Scholia amplè demonstrarunt. Interim Petrus circa Dogma non fuit lapsus. Ejus lapsus fuit solius conversationis. Et quòd Nazaræorum hæresis ex ejus lapsu non traxerit originem, est facilè demonstratu. Etiam inter ejus in Romano Episcopatu Successores nemo unquam est lapsus in hæresim. S. Cyprianus ac S. Augustinus hac in re non sunt sequendi.

Possimus & hîc Acta Apostolorum repudiantibus dicere, &c.

Doctor affirmat Apostolicorum Actuum librum ab illis Gnosticis, qui solum Paulum blaterabant sincera prædicasse, imprudentissimè exsufflari. Etenim sancti Pauli Apostolatus nullum habet alienum Canonicum testimonium, nisi ab isto libro. Ex quo lucet secundam sancti Petri epistolam, quæ istum Apostolatum laudat, non fuisse Septimio Canonicam. Eodem tendunt hæc verba: *Priùs est uti ostendatis, quis iste Paulus, &c.* Affirmant Pauli conversionem, aliaque Divinæ gratiæ in ipsum singularia beneficia nonnisi ex isto libro posse probari. Et dat rationem: *Neque enim si ipse se Apostolum de persecutore profitetur, sufficit unicuique examinatè credenti, quando nec Dominus ipse de se testimonium dixerit.* Affirmat admirabilem Pauli conversionem ac Apostolatum firmari non posse ex solis ipsius literis. Etenim his reponi possit, quod Domino se Dei Filium prædicanti reposuerunt Judæorum Principes: *Tu de temetipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum.* Et ipse Dominus dixit: *Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est verum. Alius est qui testimonium perhibet de me.* Utique & Deus Pater, & ab ipso missus Joannes Baptista, & omnis Lex atque Prophetæ. Hinc Septimius concludit etiam sancto Paulo Joan. 8. Cap. 5.

fuisse necessarium testimonium à libro Actorum. Quæ conclusio an sit firma, est multæ quæstionis. Notanda sunt verba : *Examinatè credenti.* Affirmant fidei, ut temeraria non sit, esse necessaria sua motiva, & eorundem legitimum examen. Præsentem scopum respiciunt & hæc verba : *Sed credant sine Scripturis, ut credant adversùs Scripturas.* Affirmant isti Gnosticorum classi in Actorum librum fuisse odium adeò hostile, ut sancti Pauli Apostolatum ac in ipso eminentiam maluerint sine Scripturis, adeoque & non examinatè credere, quàm istum librum admittere. Et addunt odii causam : Ut possint contra Scripturas credere. Ut sancti Pauli cum aliis Apostolis, præsertim cum sancto Petro, in doctrina unitatem, quam iste liber manifestissimè demonstrat, possent sine redargutionis periculo impugnare. Videantur duo priora capita quinti libri contra Marcionem.

Tamen doceant ex eo, quod allegant, &c.

Doctor affirmat Gnosticos ex repudiato Apostolicorum Actuum libro non pertingere ad finem suæ blasphemiæ, garrientis aliter Petrum, aliter docuisse Paulum. Et amplè demonstrat ex ipsa ad Galatas epistola, unico blasphemantium fundamento. Demonstrat esse pravum intellectum, ideoque caducum fundamentum, & concludit : *Inter se distributionem officii ordinaverunt, non separationem Evangelii. Nec ut aliud alter, sed ut aliis alter prædicaret : Petrus in Circumcisionem, Paulus in nationes.* Istam officii distributionem in commentario epistolæ ad Galatas insigniter exponit Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus. Sancti Pauli verba, *Cum vidissent quod creditum est mihi Evangelium præputii, sicut Petro Circumcisionis, qui enim operatus est Petro in Apostolatum Circumcisionis, operatus est & mihi inter Gentes*, commentatur : *Petrum solum nominat Paulus, & sibi comparat, quia Primatum ipse acceperat ad fundandam Ecclesiam, se quoque pari modo electum ut Primatum habeat in fundandis gentium Ecclesiis, ita tamen, ut & Petrus gentibus prædicaret, si causa fuisset, & Paulus Judæis. Nam uterque invenitur utrumque fecisse. Sed tamen plena authoritas Petro in Judaismi prædicatione data dignoscitur, & Pauli perfecta authoritas in prædicatione gentium invenitur. Undè & magistrum gentium se vocat in fide & veritate. Unusquisque enim pro viribus suis dispensationem sortitus est. Difficilius enim fuit eos, qui longè à Deo erant, ad fidem suam attrahere & suadere, quàm proximos.* Quod Judæi præ gentibus fuerint Domino Deo viciniores, adeoque ad Evangelicam veritatem converti faciliores, multis demonstrat in quarto sui operis libro sanctus Irenæus, & concludit :
Cap. 41. *Quapropter plus laborabat, qui in gentes Apostolatum acceperat, quàm qui in Circumcisione præconabant filium Dei.* Ita intelligit sancti Pauli ad Corinthios

thios verba: *Gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantiùs illis omnibus laboravi.* Et huc respicit præfatus Hilarus: *Unusquisque pro viribus suis dispensationem sortitus est.* Apostolicæ prædicationis vires affirmat in Paulo fuisse majores, quàm in Petro. Quæ interpretatio indiget maturo examine. Quidquid sit, Apostolus rectè subjungit: *Sive ego, sive illi, sic prædicamus.* Evertit præsentem Gnosticorum blasphemiam. Epist. 1. cap. 15.

Pergit Apostolus in epistola ad Galatas: *Cum cognovissent gratiam, quæ data est mihi, Jacobus & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ esse, dexteras dederunt mihi & Barnabæ societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in Circumcisionem.* Et memoratus Hilarus: *Ab Apostolis, qui clariores inter cæteros erant, quos & firmitatis causâ columnas appellat, quiq; cum Domino semper in Secretis fuerant, gloriam ejus digni in monte conspicere, ab his probatum dicit donum quod accepit à Deo, ut dignus esset habere Primatum in prædicatione Gentium, sicut & habebat Petrus in prædicatione Circumcisionis. Et sicut dat Petro socios viros egregios inter Apostolos, ita & sibi jungit Barnabam, qui Divino judicio ei adjunctus est, gratiam tamen Primatûs sibi soli vendicat concessam à Deo, sicut & soli Petro concessa est inter Apostolos.* Supremum Petri Primatum non evertit Hilarus. Lucet ex ejus sequentibus de Petri in simulationem lapsu verbis: *Quis eorum*, utique cæterorum Apostolorum, *auderet Petro primo Apostolo, cui claves Regni Cælorum Dominus dedit, resistere, nisi alius talis, qui fiduciâ electionis suæ sciens se non imparem, constanter improbaret, quòd ille sine consilio fecerat?* Etiam affirmat ac demonstrat Petri lapsum fuisse solius conversationis, non prædicationis. Porrò Petri Primatus apud omnes fuit semper adeò lucidus, ut antiquus gentilium Scriptor Phlegon Petrum cum Christo confuderit. Utique causâ Primatûs. Ita in secundo contra Celsum libro testatur Origenes.

Non enim ex hoc alius Deus, &c.

Hi sunt tres palmares cum Marcionitis & reliquis Gnosticis controversiæ articuli: De Deo Creatore, de ejus Filio JESV-CHRISTO, ac de carnis resurrectione. Et Septimius dicit duo. Primò, quòd sanctus Petrus non circa prædicationem sit lapsus, sed dumtaxat circa conversationem. Secundò, quòd ejus hic, licèt circa prædicationem fuisset, lapsus non patrocinetur Gnosticis. Nec enim circa istorum trium articulorum aliquem fuit, sed dumtaxat circa necessitatem Legalium. Affirmat omnes Apostolos circa istos tres articulos firmissimè & palàm concordasse. Lucidiùs & ampliùs hæc scribit in quarto libro adversùs Marcionem: *Porrò si reprehensus est Petrus, & Joannes, & Jacobus, qui existimabantur columnæ, manifesta causa est. Personarum enim respectu videbantur variare convictum. Et tamen cum ipse Paulus omnibus* Cap. 3.

omnia

omnia fieret, ut omnes lucraretur, potuit & Petro hoc in consilio fuisse aliquid aliter agendi, quàm doceret. Proinde si & Pseudo-Apostoli irrepserant, horum quoque qualitas edita est, Circumcisionem vindicantium, & Judaïcos Fastos. Adeò non de prædicatione, sed de conversatione à Paulo denotabantur, æquè denotaturo, si quid de Deo Creatore aut ejus Christo errassent. Igitur distinguenda erunt singula. Si Apostolos prævaricationis & simulationis suspectos Marcion haberi queritur usque ad Evangelii depravationem, Christum jam accusat, accusando quos Christus elegit. Si verò Apostoli quidem integrum Evangelium contulerunt, de sola convictûs inæqualitate reprehensi, Pseudo-Apostoli autem veritatem eorum interpolaverint, & inde sunt nostra Digesta, quod erit germanum illud Apostolicum instrumentum, quod adulteros passim est?

Palmaris, quem utroque in loco Septimius impugnat, Marcionis error est paucis exponendus. Omnia quatuor præter suum, quod sancti Lucæ dicebat, Evangelia garriebat ille vitiata & falsata. Quæstio erat de falsationis authore. Et ajebat ille ipsos esse varios. Nempè non dumtaxat notatos frequenter à sancto Paulo Pseudo-Apostolos, sed & ipsos Evangelistas. Etenim etiam supremos Apostolorum Principes ac Ecclesiæ columnas, Petrum, Joannem, ac Jacobum ajebat fuisse reprehensibiles ac à Paulo reprehensos, ideoque etiam Marcum & Matthæum potuisse deviare. Et Septimius purgat præsertim tres Primates Apostolos. Affirmat eos integrum Evangelium contulisse, & de sola victûs inæqualitate fuisse reprehensos, ideoque ipsorum lapsum, si tamen lapsum, fuisse solius conversationis. Omnes de Deo Creatore & Domino JESV Christo convenisse, & per omnia idem prædicasse. Hinc ab ista circa legales cibos disceptatione nugaces Marcionis fabulas nihil adjuvari. Et quidem Septimius contra manifestum Apostolicæ ad Galatas epistolæ contextum affirmat cum Petro lapsos fuisse etiam Ioannem & Iacobum. Videtur Marcioniticæ calumniæ vestigia insecutus, ideoque hunc errorem retulisse dumtaxat, non probasse. Aut certè fuit memoriâ lapsus.

CAPUT XXIV.

Reprehendebant Apostoli quæ & ipsi ex causa committebant.

NOn mihi tam benè est, immò non mihi tam malè est, ut Apostolos committam. Sed quoniam perversissimi isti

isti illam reprehensionem ad hoc obtendunt, ut suspectam faciant doctrinam superiorem, respondebo quasi pro Petro: Ipsum Paulum dixisse factum se esse omnibus omnia, Judæis Judæum, non Judæis non Judæum, ut omnes lucrifaceret. Adeò pro temporibus & personis & causis quædam reprehendebant, in quæ & ipsi æquè pro temporibus & personis & causis committebant: Quemadmodum si & Petrus reprehenderet Paulum, quod prohibens circumcisionem, circumciderit ipse Timotheum. Viderint qui de Apostolis judicant. Benè quòd Petrus Paulo & in martyrio adæquatur. Sed etsi in tertium usque cœlum ereptus Paulus, & in Paradisum delatus audiit quædam illic, non possunt videri fuisse, quæ illum in aliam doctrinam instructiorem præstarent; cùm ita fuerit conditio eorum, ut nulli hominum proderentur. Quod si ad alicujus conscientiam manavit nescio quid illud, & hoc se aliqua hæresis sequi affirmat; aut Paulus Secreti proditi reus est, aut & alius posteà in Paradisum ereptus debet ostendi, cui permissum sit eloqui, quæ Paulo mutire non licuit.

SCHOLION.

Non mihi tam benè est, &c.

DOctor jam datam de Petri lapsu doctrinam retractat. Quærit, An Petrus fuerit reverà lapsus, adeoque & reprehensibilis? An à sancto Paulo fuerit seriò reprehensus? An isti Apostolorum Primates reverà & seriò inter se disceptaverint? Et ante omnia edicit causam, ex qua Marcionitæ ac alii Gnostici istam disceptationem avidissimè apprehenderint, ac pertinacissimè sustinuerint. Nempè *ut suspectam facerent doctrinam superiorem.* Ad quæ verba scribit eruditus Gabriel Albaspinæus: *Plerique cum Interpretibus existimant hisce verbis*, Do-

 ctrinam

ctrinam superiorem, *ea intelligi debere, quæ Apostoli ante Pauli adventum prædicarant. Verùm si animadverterent ejusmodi hæreticos non solam Petri, verùm etiam Pauli, cæterorumq; Apostolorum doctrinam suspectam habuisse, concederent mihi hæc de omni ea doctrina accipi debere, quâ dicebant pleniorem posteà supervenire posse.* Respondeo tamen Interpretes recta sentire. Etenim Tertullianus agit adversùs Marcionem, & alios ejusdem classis Gnosticos, qui admittebant solas sancti Pauli literas. Qui Paulum cum aliis Apostolis committebant. Qui non solum Petrum, sed etiam Ioannem ac Iacobum dicebant à Paulo reprehensos & correptos, ideoque hos post illius adventum cœpisse aliter prædicare. Et se fundabant in epistola ad Galatas.

Respondebo quasi pro Petro, &c.

Eundem in sensum Doctor scribit in quarto libro adversùs Marcio-
Cap. 3. nem: *Et tamen cum ipse Paulus omnibus omnia fieret, ut omnes lucraretur, potuit & Petro hoc in consilio fuisse aliquid aliter agendi, quàm docebat.* Exponit in septimo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus: *Is qui est cognitione præditus, quidquid habet in mente, id etiam fert in lingua, apud eos*
Fol. 730. *qui digni sunt audire, ex assensione & certa scientia simul dicens & vivens. Vera enim simul sentit & dicit, nisi quando locum medicinæ, ut Medicus ad ægrotantes, ad eorum, qui laborant, salutem mentietur, aut saltem dicet, ut aiunt Sophistæ. Ecce enim Timotheum præclarus circumcidit Apostolus, cùm vociferaretur & scriberet Circumcisionem manufactam nihil prodesse, sed ne repentè à lege avellens, ad eam, quæ est ex fide, cordis circumcisionem adhuc reluctantes eos qui audiebant Hebræos, à Synagoga sese cogeret distrahere, se Judæis accommodans, factus est Judæus ut omnes lucrifaceret.* Gentilium Sophistarum sensum
Lib. 4. exponit apud Origenem Celsus Philosophus: *Pro medicamento interdum*
fol. 171. *permittitur usus impostura ac mendacii.* Et adjungit: *Sic & cum inimicis agendum ad effugiendum periculum.* Istam regulam probat sanctus Clemens, affirmatque ipsâ usum fuisse etiam sanctum Paulum in Circumcisione Timothei. Affirmat omnia legalia Sacramenta fuisse ab ipso reprobata, quandoque tamen contra mentem accepta aut data ad carnalibus Judæis impartiendam quandam fraternæ compassionis medicinam. Eandem doctrinam ad sanctum Petrum à quovis vitio plenè purgandum hîc probat & assumit Septimius. Affirmat ipsum fuisse adeò alienum à prædicationis vitio, ut nec in conversationem impegerit. Affirmat Marcionem & alios Gnosticos circa istam Principum Apostolorum disceptationem adeò falli. Affirmat Petrum in isto facto nec fuisse reprehensibilem: Utpotè qui nihil fecerit, quod non fecit etiam Paulus. Præsertim in Circumcisione Timothei. Affirmat utriusque

que factum fuisse dispensatorium ac simulatorium: Medicinale mendacium. Lucidè semetipsum exponit in libro de Monogamia: *Paulus* Cap. 14. *quædam adversùs formam regulæ suæ pro conditione temporum gessit, circumcidens Timotheum propter superinductos falsos fratres, & rasos quosdam inducens in templum propter observationem Judæorum. Ille qui Galatas, in lege volentes agere, castigat. Sed ita res exigebant, ut omnibus omnia fieret, quò omnes lucrifaceret.* Affirmat Paulum egisse contra suam regulam, id est, contra suam mentem simulasse.

Et hinc surrexit alia quæstio: Quâ ratione Paulus Petrum corripuisset? Et in primo adversùs Marcionem libro Tertullianus respondit: *Nam & ipsum Petrum, cæterosque, columnas Apostolatûs, à Paulo repre-* Cap. 3. *hensos opponunt, quòd non recto pede incederent ad Evangelii veritatem. Ab illo certè Paulo, qui adhuc in gratia rudis, trepidans denique ne in vacuum cucurrisset aut curreret, tunc primùm cum Antecessoribus Apostolis conferebat. Igitur si ferventer, ut adhuc Neophytus, adversùs Judaismum aliquid in conversatione reprehendendum existimavit, passivum scilicet convictum, postmodum & ipse usu omnibus omnia futurus, ut omnes lucraretur, Judæis quasi Judæus, & eis qui sub lege tamquam sub lege: Tu illam solius conversationis, placituræ posteà accusatori suo, reprehensionem suspectam vis haberi etiam de prædicationis erga Deum prævaricatione.* Affirmat Paulum tunc in Apostolatûs officio fuisse adhuc neophytum & rudem, adeoque postmodò meliora sapuisse & docuisse. Quæ responsio palàm exorbitat, & est non toleranda. Dum studet fumum fugere, incurrit in flammam. Notanda sunt verba: *Cæterosque à Paulo reprehensos opponunt.* Edicunt quòd Gnostici non solùm assererent Petrum cum Barnaba, sed etiam Jacobum & Joannem apud Antiochiam deliquisse. Est manifestus error. Et ipsum, ut Gnostici argumenti lineam insequeretur, Septimius transire potiùs permisit, quàm probavit. Ita omninò videtur. Notanda sunt & hæc verba: *Etiam de prædicationis erga Deum prævaricatione.* Affirmant quòd ex isto Petri lapsu Gnostici intulerint ipsum etiam circa Deum Creatorem ac ejus Christum potuisse labi, ac esse lapsum. Et hanc præsertim calumniam evertit Septimius.

Eandem sententiam sequitur in Commentario epistolæ ad Galatas sanctus Hieronymus: *Ex eo quod Petrus, antequam quidam de Hierosolymis Antiochiam venirent, edebat cum gentibus, ostenditur non eum oblitum fuisse Præcepti, nullum hominem communem & immundum dicere. Sed quia propter eos, qui adhuc legem observandam putabant, paulatim se à convictu subtraxerat gentium, hi qui Antiochiæ crediderant ex gentibus, nec fuerant circumcisi, compellebantur ad legis onera transcendere, non intelligentes dispensationem Petri, quâ Judæos salvari cuperet, sed putantes ita se Evangelii habere rationem. Cum itaque vidisset*

vidisset Apostolus Paulus periclitari gratiam Christi, novâ bellator vetus usus est arte pugnandi: Ut dispensationem Petri, quâ Iudæos salvari cupiebat, novâ ipse contradictionis dispensatione corrigeret, & resisteret ei in faciem, non arguens Propositum, sed quasi in publico contradicens, ut ex eo quod Paulus eum arguens resistebat, hi qui crediderant ex gentibus servarentur. Quod si putat aliquis verè Paulum Petro Apostolo restitisse, & pro veritate Evangelii intrepidè feciſſe injuriam Prædecessori, non ei stabit illud, quod & ipse Paulus Iudæus Iudæus factus est, ut Iudæos lucrifaceret; & ejusdem simulationis tenebitur reus, quando caput totondit in Cenchris, & facto calvitio oblationem obtulit in Hierusalem, & Timotheum circumcidit, & nudipedalia exercuit, quæ utique manifestissimè sunt de cæremoniis Iudæorum. Si itaque & ipse fecit aliqua, quæ contraria essent Evangelii libertati, ne scandalizaret Iudæos, quâ authoritate, quâ fronte audet hoc in Petro reprehendere qui Circumcisionis Apostolus erat, quòd ipse Apostolus Gentium arguitur commisisse? Sed restitit secundùm faciem publicam Petro & cæteris, ut hypocrisis observandæ Legis, quæ nocebat eis qui ex gentibus crediderant, correptionis hypocrisi emendaretur, & uterque populus salvus fieret: Dum & qui Circumcisionem laudant, Petrum sequuntur; & qui circumcidi nolunt, Pauli prædicant libertatem, Utilem verò simulationem, & assumendam in tempore, Jehu Regis Israël nos doceat exemplum, qui cùm non potuisset interficere Sacerdotes Baal, nisi se finxisset velle colere idolum. Et Dauid, quando mutavit faciem suam coram Abimelech, & dimisit eum, & abiit. Nec mirum, quamvis justos homines, tamen aliqua simulare pro tempore ob suam & aliorum salutem, cum & ipse Dominus noster non habens peccatum, nec carnem peccati, simulationem peccatricis carnis assumpserit, ut condemnans in carne peccatum, nos in se faceret justitiam Dei.

A Domino præceptum fraternæ correptionis ordinem exponit, & prosequitur: *Et quomodo cum etiam de minimis fratribus hoc faciendum*, istum servandum ordinem, *Dominus jusserit, Paulus est ausus Apostolorum maximum in publica facie tam procaciter, tam constanter arguere, nisi & Petro sic placuisset argui, & Paulus non ei faceret injuriam. Aliquoties cum adolescentulus Romæ controversias declamarem, & ad vera certamina fictis me litibus exercerem, currebam ad Tribunalia Judicum, & disertissimos Oratorum tantâ inter se videbam acerbitate contendere, ut omissis sæpè negotiis in proprias contumelias verterentur, & joculari se invicem dente morderent. Si hoc illi faciunt, ut apud reos nullam suspicionem prævaricationis incurrant, & fallunt populum circumstantem, quid putamus tantas Ecclesiæ columnas, Petrum & Paulum, tanta vasa sapientiæ, inter dissidentes Iudæos atque gentiles facere debuisse? Nisi ut eorum simulata contentio fieret pax credentium, & Ecclesiæ fides sancto inter eos jurgio concordaret?* Sancti Pauli de sancto Petro verbum, *Quia reprehensibilis erat*, feriit sancti Hieronymi oculos: Et certè evertit ista omnia. Hinc ille pergit:

git: *Intelligamus non tam Paulo eum fuisse reprehensibilem, quàm his fratribus, cum quibus antèà edens, se ab eis postèà separabat.* In literis ad sanctum Augustinum scribit se hæc docere ex Origene, Didymo Alexandrino, Apollinario Laodicensi, Alexandro vetere hæretico, Eusebio Emiseno, Theodoro Heracleote, ac sancto Joanne Chrysostomo. Addere potuerat etiam sanctum Clementem Alexandrinum.

Certè sanctus Augustinus hanc doctrinam meritò improbavit. Est enim infecta variis erroribus. Primus est, quòd sanctus Paulus non solummodò constanter, sed etiam procaciter sanctum Petrum reprehenderit. Est scelerati Porphyrii calumnia, non dumtaxat per Origenem damnata, sed & per ipsum sanctum Hieronymum. Secundus error est, quod Jehu idololatriam simulando non peccaverit. Et quòd istiusmodi simulatio ex causis liceat. Id nulla ex causa licere est suprà demonstratum. Tertius error est, quod Christus Dominus habuerit simulationem carnis peccati. Habuit enim ejus similitudinem, nullatenùs simulationem. Omnes infirmitates ac pœnalitates, ob quas ejus sanctissima Caro fuit peccatricis carnis similitudo, fuerunt veræ, nulla simulata. Quartus error est, quòd dicat utrumque Apostolum & verbo & exemplo egisse hypocrisim, ideoque fuisse mendacem. Quintus est, quòd dicat sanctum Paulum etiam in suis Canonicis literis dispensatoriè mentiri. Dicit enim Paulus Petrum fuisse & veraciter reprehensibilem, & à se veraciter reprehensum. Sanctus Hieronymus censet utrumque falsum. Sextus error est quod dicat Apostolorum Principes in Evangelico ministerio egisse histrionico more, & cum forensibus Rabulis circumstantem populum, imò & ipsos suos clientes per ficta litigia decepisse, & ita se purgasse à suspicione collusionis aut prævaricationis.

Istorum omnium Scriptorum, ex quibus se docere affirmat beatus Hieronymus, Sensa discutere esset longum. Audire tamen juvat Sensa sancti Joannis Chrysostomi. De hac Apostolorum disceptatione scripsit ille singularem sermonem, in ipso exponit quid sanctus Paulus intelligat per *gentiliter vivere*, ac pergit: *Cum igitur Petrus ita viveret,* Tom. 5. *descenderunt quidam à Iacobo Iudæi, hoc est, ex Hierosolyma, qui quod in Metropoli semper versati essent, neque quemquam viderant ita viventem, adhuc anticipatam illam Iudaicam opinionem retinebant, multasq; ex observationibus illis secum trahebant. Hos cum vidisset Petrus, qui à Iacobo & Hierosolyma descenderant, qui adhuc infirmi erant, timeretq; ne scandalum passi resilirent à fide, mutatus est rursùm, & omissâ gentilis vitæ ratione ad priorem rediit condescensionem, & ciborum observationes custodivit. Illum ergo Iudæi cum vidissent, qui Antiochiæ versabantur, id agentem, neque ejus mentem perspectam haberent, quâ id agebat, ab-*

ducti sunt & ipsi, & propter magistrum judaizare cogebantur. Atque hoc est quod Paulus reprehendit. Nec soli ex Antiochena plebe Judæi, sed & ipsorum Doctor Barnabas fuit Petri exemplo in istam simulationem circumscriptus. Ita illi omnes Antiochenos ex gentibus fideles cogebant judaizare. Hæc est germana facti species. An ante Apostolicam de Legalibus Synodum contigerit, sanctus Augustinus dubitat. Certum est antè contigisse. Nam post illam non soli Antiocheni, sed etiam Hierosolymitani Judæi plenè nôrant & gentilem & Judaïcam vitam esse etiam sibi indifferentem, ideoque ad hos non scandalizandos Petrus non debuisset è gentili vita ad Judaïcam simulatoriè transire.

Laudatus Joannes affirmat esse difficilem facti speciem, & circa ipsam esse duas sententias. Prima affirmat reprehensum Cepham non fuisse sanctum Petrum, sed nescio quem è septuaginta discipulis. Eam per adducta à nobis superiùs verba refutat, affirmat fuisse ipsum Apostolorum Principem, atque prosequitur: *Rectè Petrum reprehendebat Paulus, quòd ultrà modum condescensione uteretur. Nam quâ ratione ipse, cum esset Hierosolymis, condescendebat Iudæis, eadem quoque illum oportuit, cum Antiochiam venisset, non ad Iudæos respicere, sed ad eos qui crediderant ex gentibus. Ut enim cum omnes erant Iudæi, etiam Paulus judaizare coactus est, ita cum plures erant ex gentibus, nec ullam civitas condescensionis necessitatem adferebat, non oportebat propter paucos Iudæos scandalo esse tot gentibus.* Huc usque benè. Etenim & gentilis & Judaïca vita erant tunc licitæ ac indifferentes fidelibus Iudæis, & ipsi etiam Apostoli ex rationibus poterant uti utrâque, & ob rationes fuerunt usi. Verùm apud Antiochiam sanctus Petrus suo isto subito ab ista ad hanc transitu dedit scandalosum fundamentum, ex quo adstantes ex gentibus fideles crederent istam libertatem non advenisse per Christum Dominum, sed perseverare avitam Legalium servandorum, adeoque & suscipiendi Proselytismi necessitatem. Ita Petrus non verbo suadebat, sed exemplo, atque ita cogebat gentes judaizare. Et hinc fuit verè & graviter reprehensibilis, meritoque à sancto Paulo reprehensus. Istud ejus peccatum omninò fuisse mortiferum scribit sanctus Augustinus in libro de agone Christiano. Cap. 30.

At hoc sancto Ioanni Chrysostomo non placuit. Vult nec Petrum simulando, nec reprehendendo Paulum deliquisse. Hinc pergit: *Id potissimùm quærimus, quo pacto & hunc & illum reprehensione liberemus. Quonam igitur pacto id fiet? Si quâ mente unus increpaverit, & alter fuerit increpatus, discamus, & sententiam illam explicemus.* Affirmat ac multis demonstrat utrumque intellexisse alterum, & simulasse. Ait Petrum fuisse

spontè

spontè incusatum, ut haberet campum ac fiduciam etiam Iudæos increpandi. Audi exemplum: *Hoc etiam sit in contractibus sæcularibus. Nam si quando nonnulli civilium Tributorum reliqua debebant, ac deinde illi, qui exacturi sunt, non audeant, sed erubescant vehementiùs illos urgere, ut majorem captent occasionem ac facultatem illis vehementiùs instandi, à commilitonibus spoliari se curant, & convitiis affici, atque aliis innumeris vexari malis in conspectu illorum, ut dum ista fiunt, nequaquam ex se aut suâ spontè, sed impositâ à cæteris necessitate videantur illos urgere. Et illata à cæteris contumelia apud alios ipsis obnoxios excusationis ansam suppeditat.* Est exemplum à forensium Declamatorum exemplo, quo usus fuit sanctus Hieronymus, non absimile. Disertè Ioannes scribit & Petri passivam & activam Pauli reprehensionem fuisse dispensatoriam ac simulatam. In primo super decimum sancti Hieremiæ caput sermone affirmat istam controversiam & pugnam, quæ esse videbatur, fuisse quavis pace utiliorem. Quod ipsum tradit in commentariis epistolæ ad Galatas. Eandem sententiam hîc sequitur Septimius, atque ita adversùm Marcionitas concludit Petrum nec in conversationem deliquisse. Attamen cum formidine. Hinc adjungit: *Viderint qui de Apostolis judicant.* Etenim subditus nequit Principem aut ejus factum judicare. Et pergit Septimius: *Benè quod Petrus Paulo & in martyrio adæquatur.* Hinc concludit ipsum nec in prædicatione fuisse Paulo inferiorem. Tom. 3.

Meritò loquitur cum formidine. Quod enim nec Petri lapsus, nec Pauli reprehensio fuerint dispensatoriæ simulationes, adversùs sanctum Hieronymum constanter & frequenter demonstrat sanctus Augustinus. Demonstrat Petrum ex Hierosolymitanorum Iudæorum, qui Legalium cessationem ac Evangelicam libertatem necdum plenè callebant, metu ac reverentiâ, non dispensatoriè, sed prævaricatoriè simulasse, fuisse reverà lapsum ac reprehensibilem, ideoque & veraciter ac meritò fuisse à Paulo reprehensum. Demonstrat idem sensisse ac docuisse etiam sanctum Cyprianum. Plures à sancto Hieronymo duras sustinuit Invectivas, verùm tandem vicit patientia. Etenim de hac quæstione Augustinus scribit ad nobilem virum Oceanum: *Sed quid hinc diutiùs? Cum de hac quæstione inter nos ego & venerabilis frater Hieronymus satis literis egerimus, & in hoc opere recentissimo, quod sub nomine Critobuli adversùs Pelagium modò edidit, eandem de re ista gesta, Dictisq; Apostolicis sententiam tenuit, quam beatissimi Cypriani etiam nos secuti sumus.* Ep. 260. Tandem Hieronymus, quam ab Augustino humillimè ac instantissimè suasam indignissimè tulerat, palinodiam spontè cantavit. Et hinc communem utriusque tanti Doctoris sententiam exinde amplexa est, & constanter tenet omnis Latina Ecclesia. Eandem non dumtaxat

sequitur, sed insuper priorem sancti Hieronymi ac sancti Ioannis Chrysostomi sententiam acriter reprehendit in commentario epistolæ ad Galatas etiam Ioannes Calvinus. Hoc in puncto ausus non fuit Romanum judicium reprehendere.

Sed etsi in tertium usque cælum, &c.

Hoc est aliud quorundam Gnosticorum, qui solius Pauli garriebant sibi probari dogmata, pro sua secreta doctrina argumentum. Garriebant secreta verba, quæ Paulus in raptu ac Paradiso audiverat, esse sua Dogmata, & ipsa per arcanos Pauli discipulos ad se solos deveniisse. Nam quòd Valentinus jactarit Theodadem, sancti Pauli familiarem, fuisse
Fol. 764. sibi Magistrum, testatur in septimo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus. Et istud ipsum, aut quid simile respiciunt hæc Septimii verba: *Quod si ad alicujus conscientiam manavit, nescio quid illud, & hoc se aliqua hæresis sequi affirmat.* Respiciunt sancti Pauli revelationem seu Apocalypsim, de qua in Tractatibus super sancti Joannis Evange-
Tract. 98. lium beatus Augustinus: *Inter ipsos Spirituales sunt alii aliis capaciores atque meliores, ita ut quidam illorum ad ea pervenerit, quæ non licet homini loqui. Quâ occasione vani quidam Apocalypsim Pauli, quam sana non recipit Ecclesia, nescio quibus fabulis plenam, stultissimâ præsumptione finxerunt, dicentes hanc esse, undè dixerat raptum se fuisse in tertium cœlum, & illic audivisse ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui. Utcumque illorum tolerabilis esset audacia, si se audisse dixisset, quæ adhuc non licet homini loqui. Cùm verò dixerit*, Quæ non licet homini loqui, *isti qui sunt, qui hæc audiant impudenter & infeliciter loqui?* Exponit Tertulliani verba: *Aut Paulus Secreti proditi reus est, aut & alius posteà in Paradisum raptus debet ostendi, cui permissum sit eloqui, quæ Paulo mutire non licuit.* Eundem in sensum scribit in commentario po-
Cap. 12. sterioris ad Corinthios epistolæ Theophylactus: *Paulus verba arcana aut ineffabilia audivit, quæ humana tantùm spirantibus, & nihil spiritale habentibus, non licet eloqui. Hinc liquidò apparet Apocalypsim Pauli dictam, falsò illi adscriptam esse. Quomodo enim aliàs illa ineffabilia fuerint?* Eadem habet Oecumenius. Istam Apocalypsim esse hæreticum figmentum scribit &
Quæst. 2. Theodorus Balsamon in Responsis ad Marcum Patriarcham Alexan-
Ep. 112. drinum. Sanctus Augustinus existimat sancto Paulo illic exhibitam fuisse ipsam Divinam essentiam. Quidquid sit, non hausit istic diversam ab Evangelio doctrinam.

CAPUT XXV.

Non alia doctrina Apostolorum in secretò, quàm in publico.

SEd, *ut diximus, eadem dementia est, cùm confitentur quidem nihil Apostolos ignorasse, nec diversa inter se prædicasse; non tamen omnia volunt illos omnibus revelasse: Quædam enim palàm, & universis; quædam secretò, & paucis demandasse: Quia & hoc verbo usus est Paulus ad Timotheum:* O Timothee, Depositum custodi. *Et rursùm:* Bonum Depositum serva. *Quod hoc Depositum est tam tacitum, ut alteri doctrinæ deputetur? An illius denuntiationis, de qua ait:* Hanc denuntiationem commendo apud te, fili Timothee. *Item illius Præcepti, de quo ait:* Denuntiatio tibi ante Deum, qui vivificat omnia, & JESVM Christum, qui testatus est sub Pontio Pilato bonam confessionem, ut custodias Præceptum. *Quod autem Præceptum, & quæ denuntiatio? Ex suprà & infrà scriptis intelligetur, non nescio quid subostendi hoc Dicto de remotiore doctrina, sed potiùs inculcari de non admittenda alia præter eam, quam audierat ab ipso. Et puto palàm:* Coràm multis, *inquit,* testibus. *Quos multos testes, si nolunt Ecclesiam intelligi, nihil interest, quando nihil tacitum fuerit, quod sub multis testibus proferebatur. Sed nec quia voluit illum hæc fidelibus hominibus demandare, qui idonei sint & alios docere, id quoque in argumentum occulti alicujus Evangelii interpretandum est. Nam cum dicit,* Hæc, *de eis dicit,*

de quibus in præsenti scribebat. De occultis autem, ut de absentibus apud conscientiam, non Hæc, *sed* Illa *dixisset.*

SCHOLION.

Eadem dementia est, &c.

HÆc est tertia Gnosticorum classis. Fatebatur cunctos Apostolos noviſſe plenam faciendi Christiani disciplinam, nec diversa inter se prædicasse, addebat verò ipsos omnibus non revelasse omnia. Quædam palàm & universis, quædam secretò & paucis demandasse. Et hoc firmabat ex Depositо, quod Timotheo discipulo sanctus Paulus commendavit. Ipsum volebat esse suum clandestinum & sceleratum Dogma. Et Septimius insigniter evertit omnem fabulam. Demonstrat per Depositum non remotiorem doctrinam aut clandestinum Evangelium fuisse intellecta à sancto Paulo, sed traditum Catholicæ ac publicæ prædicationis Dogma. Et ipsum esse jussum adversùs omnem contrariam Sectam retineri integrum, & firmè, ac fidè custodiri. Uti fides humana consuevit in humanis Depositis. Eandem Gnosticorum fabulam refert ac revincit sanctus Irenæus:

Lib 3. cap. 15. *Doctrina Apostolorum manifesta est & firma, & nihil subtrahens, neque alia quidem in abscondito, alia verò in manifesto dicentium. Hoc enim fictorum est, & pravè seducentium, & hypocritarum molimen, quemadmodum faciunt hi qui à Valentino sunt.* Istam in Apostolos calumniam amplissimè refutat. Et istam arcanæ prædicationis impostura esse alieniſſimam à veris Doctoribus, solisque hæreticis propriam, rectè adjungit idem Irenæus. Eâ enim usos fuisse etiam Arianos, Pelagianos, Nestorianos, alioſque passim hæreticos est in comperto.

Depositum custodi.

Hocce Depositum Apostolus non soli Timotheo, sed cunctis Episcopis atque Doctoribus mandat firmè ac fidè custodiendum. Quodnam hoc Depositum? Respondet Theodoretus: *Existimo Apostolum appellare Depositum, gratiam Spiritûs sancti, quam accepit Timotheus per Ordinationem.* At certum est responsionem esse deviam. Etenim illa gratia non adversatur plenè, nec adæquatè repugnat prophanis vocum novitatibus. Rectè Primasius Episcopus Uticensis: *Fidei per me prædicatæ Depositum custodi.* Cur verò Evangelicum ac Apostolicum Dogma appelletur Depositum, eleganter edicit sanctus Vincentius Lerinensis:

sis: *Quid est Depositum? Id est, quod tibi creditum est, non quod à te inventum. Quod accepisti, non quod excogitasti. Rem non ingenii, sed doctrinæ. Non usurpationis privatæ, sed publicæ traditionis. Rem ad te perductam, non à te prolatam, in qua non author debes esse, sed custos; non institutor, sed sectator; non ducens, sed sequens.* Verbum, *Custodi*, exponit æquè eleganter: *Custodi propter fures, propter inimicos, ne dormientibus hominibus superseminent zizania super illud tritici bonum semen, quod seminaverat Filius hominis in agro suo.* Hoc Depositum est ipsum Jesv Christi Evangelium, quod Paulus à Christo, Christus accepit à Deo. Quod idem Paulus tradidit Timotheo, Timotheus suis successoribus, illi Patribus nostris, Patres nostri nobis. Quod nos tradimus nostris filiis, & illi sunt traditurì suis posteris usque ad sæculi consummationem. Ipsum per adulterinas claves involare tentarunt Gnostici, ac omnes semper hæretici, ipsum alterare per prophanas vocum novitates, ita nobis eas odientibus ereptum sibi appropriare, ac tandem exclusis legitimis custodibus semetipsos constituere Duces & Principes Christiani populi. Hoc prævidens Apostolus Timotheo & omnibus ejus in Episcopatu Collegis ac Successoribus præcepit, ut istud Depositum contra istos Latrones firmè & fidè custodirent.

CAPUT XXVI.

Nihil ab Apostolis celatum, licet prudenter dispensatum.

POrrò consequens erat, ut cui demandabat Evangelii administrationem, non passim, nec inconsideratè administrandum adjiceret, secundùm Dominicam vocem; ne margaritam porcis, & Sanctum canibus jactaret. Dominus palàm edixit, sine ulla significatione alicujus tecti Sacramenti. Ipse præceperat, si quid in tenebris & in abscondito audissent, in luce & in tectis prædicarent. Ipse per similitudinem præfiguraverat, ne unam mnam, id est, unum verbum ejus, sine fructu in abdito reservarent. Ipse docebat lucernam non sub modium abstrudi solere, sed in

candelabrum constitui, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Hæc Apostoli aut neglexerunt, aut minimè intellexerunt, si non adimpleverunt, abscondentes aliquid de lumine, id est, de Dei verbo, & Christi Sacramento. Neminem, quod scio, verebantur, non Judæorum vim, non Ethnicorum: Quò magis utique in Ecclesia liberè prædicabant, qui in Synagogis & in locis publicis non tacebant. Immò neque Judæos convertere, neque Ethnicos inducere potuissent, nisi quod credi ab eis volebant, ordine exponerent. Multò magis jam credentibus Ecclesiis nihil subtraxissent, quòd aliis paucis seorsùm demandarent. Quamquam etsi quædam inter domesticos, ut ita dixerim, differebant, non tamen ea fuisse credendum est, quæ aliam Regulam fidei superducerent, diversam & contrariam illi, quam Catholicè in medium proferebant: Ut alium Deum in Ecclesia dicerent, alium in hospitio; aliam Christi substantiam designarent in aperto, aliam in secreto; aliam spem resurrectionis apud omnes annuntiarent, aliam apud paucos. Cùm ipsi obsecrarent in epistolis suis, ut idipsum & unum loquerentur omnes, & non essent schismata & dissensiones in Ecclesia, quia sive Paulus, sive alii, eadem prædicarent. Alioquin meminerant: Sit sermo vester, Est, est; Non, non. Quod amplius, hoc à malo est. *Ne scilicet Evangelium in diversitate tractarent.*

SCHOLION.

Porrò consequens erat, &c.

QUod per Depositum Apostolus intellexerit solemnem & Catholicam Evangelii doctrinam, pergit asseverare Septimius, & adjungit aliam causam, ex qua ipsum idem Apostolus omnibus Epis-

co-

copis ac Doctoribus jusserit fidè custodiendum. Quia nempè non fuit passim aut inconsideratè administrandum. In ejus administratione servandam jussit Dominicam regulam, quæ vetat Sanctum dari canibus, & nostras margaritas spargi antè porcos. Ut ea cautè ab istiusmodi injuriis custodiamus. Dominicum præceptum insigniter exponit in primo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus. Affirmat omnem Christiani Dogmatis Scriptorem ac Prædicatorem debere esse similem Isaiæ Prophetæ, cujus Prædicaturi linguam igneo calculo purgavit Angelus, addit auditori aures eodem modo purgandas, ac prosequitur: *Hæc mihi erant impedimento, quò minùs scriberem, & nunc adhuc vereor antè porcos jacere margaritas, ne eas conculcent pedibus, & conversi nos frangant. Est enim difficile de vero lumine verè puros & perspicuos declarare sermones fuillis & indoctis auditoribus. His enim vix possunt apud vulgus ulla magis ridicula audiri: Rursùs autem apud ingeniosos magis admirabilia, & Deum magis inspirantia.* Laudat Domini verbum, *Quod in aurem auditis, prædicate super tecta*, & pergit: *Arcanas traditiones veræ cognitionis, quæ excelsè & excellenter explicantur, Dominus jubet nos in aurem suscipere. Et sicut in aurem audimus, ita etiam tradere, quibus oportet, non autem omnibus omnia passim tradere, quæ Apostolis in parabolis dicta erant, præcipiens.* Et in sancti Matthæi commentariis scribit sanctus Hilarius Pictaviensis: *Præceptis & Promissis Dei nihil pretiosius sanctiusq; est, quæ sanctificatis nobis immortalitatis thesaurum largiuntur. Horum igitur Sacramenta atque virtutes neque in gentes efferre, neque cum hæreticis conferre permittuntur. Canes enim de oblatrandi adversùs Deum rabie gentes sunt nuncupatæ. Porcorum verò hæreticis est nomen. Quia quamvis ungulæ bifidæ sint, acceptam tamen Dei cognitionem non ruminando disponunt.* Alexandrina Magni Athanasii expurgatrix Synodus per canes etiam gentiles, per porcos autem intelligit non hæreticos, sed Catechumenos. In vigesima tertia super sancti Joannis Evangelium homilia sanctus Joannes Chrysostomus quærit, quomodo hæc duo Dominica Mandata, *Nolite sanctum dare canibus, & ne mittatis margaritas vestras antè porcos*, &, *Quod in aure auditis, prædicate super tecta*, sibi mutuò cohæreant? Et respondet: *Sed ne hoc quidem Mandatum adversatur priori, nec indifferenter omnibus prædicari jussit, sed his, quos doceri oportet, præcepit cum fiducia prædicari.* Quem sensum probat ac sequitur etiam sanctus Hilarius. Pergit Chrysostomus: *Canes autem Dominus hic significat homines in impietate viventes immedicabili, & spem conversionis in melius omninò non habentes. Porcos verò in luto effrænis luxuriæ jugiter commorantes, quos sanè omnes hu usmodi doctrinâ judicavit indignos.* Per canes & porcos sanctus Joannes intelligit quosvis carnales & animales homines, de quibus & sanctus Paulus: *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. Stul-* Fol. 297.

titia enim est illi. Et Ioannes pergit: *Alibi quoque Apostolus corruptionem vitæ dixit causam, quominùs recipiantur perfectiora dogmata. Propter quod jubet, ne hujusmodi hominibus fores pandamus. Fiunt quippe magis, postquam Secreta didicerint, feroces. His enim qui benigno atque prudenti sunt animo, honestissima apparent, cum fuerint revelata; imprudentes verò ac imperiti ea ignorata magis reverentur. Quia verò discere illa naturali ratione non possunt, saltem præ ignorantia revereantur. Neque enim porcus aliquando novit, cujus pretii sit margarita. Et hoc quia nescit, ideò nec videat, quæ non novit. Nihil enim hinc affertur ampliùs his qui sunt hujusmodi, nisi noxa cumulatior. Si quidem ab illis & Sancta temerantur, nescientibus utique cujus illa sint meriti, & ipsi desperatiùs insolescunt, contraque nos potiùs armantur.* Hinc enim Dominus suo Præcepto adjunxit: *Ne fortè conculcent eas pedibus suis, & conversi dirumpant vos.* Sanctus Ioannes interpretatur: *Modestiam enim simulant, ut Secreta condiscant; cum verò didicerint, repentè alii ex aliis effecti irrident, insultant, atque illudunt, quasi quadam à se arte deceptis.* Elucidat hæc pluribus, & addit per canes & porcos intelligi præsertim gentiles atque hæreticos. Eadem elegantissimè tradit in primo libro de compunctione cordis. Et addit hoc Præceptum esse rigidissimæ obligationis. Videnda est etiam decima septima super Matthæum homilia operis imperfecti. Ejus Author per porcos intelligit homines, licèt fideles, immersos luxuriæ. Et hæc omnia sunt communis Patrum doctrina. Et ipsam præfiguravit lex, sanciens animalia, quæ aut non ruminant, aut ungulam non dividunt, esse immunda. Præfiguravit significatis per ista vitiis obnoxios homines esse incapaces Divinorum Secretorum.

Cap. 6.

Proinde Dominus isto suo Præcepto firmavit nobis legem Secreti, de quo sanctus Augustinus ac alii Latini Patres frequenter dicunt: *Nôrunt fideles.* Et Joannes Chrysostomus & alii Græci: *Nôrunt Initiati.* Qui istam legem ad solam sacro-sanctam Eucharistiam aut alia Sacramenta extendunt, graviter deviant. Extenditur enim etiam ad arcaniora Christianæ fidei Dogmata. Ita disertè affirmat, ac insigniter demonstrat laudata homilia imperfecti operis. Et consonat in epistola ad Romanos sanctus Paulus: *Desidero videre vos, ut aliquid impartiar vobis gratiæ spiritualis.* Palàm agit non de Sacramentorum, sed de Arcanis Dogmatum. Et tamen sanctus Clemens Alexandrinus in quinto Stromatum libro commentatur: *Non poterant apertè literis scribi ejusmodi dona.* Nempè ne canibus aut porcis, si forsan ab illis caperentur literæ, & ista proderentur. Ex eadem lege idem Apostolus scripsit ad Corinthios: *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Etenim idem Clemens commentatur: *Propheticam & verè antiquam occultationem confirmavit, à qua profluxerunt quæ apud Græcos fuêre pulchra.* Rectè dicit istam occulta-

Cap. 1.

Fol. 555.

tationem, seu occultandi legem esse Propheticam & verè antiquam. Etenim loquitur cum eodem Apostolo, qui Dominicæ Incarnationis & humanæ Redemptionis Dogma frequenter appellat superioribus sæculis absconditum, & nonnisi nuper mundo manifestatum mysterium. Quia nempè illud ante Domini in Carne adventum Divina Majestas occultavit legalibus Sacramentis, & solis Patriarchis, Prophetis, ac paucis hinc indè Spiritalibus patefecit. Rectè item Clemens dicit: *A qua profluxerunt quæ apud Græcos fuêre pulchra.* Quia nempè mysticum & allegoricum docendi genus etiam viguit apud Pythagoricos, Platonicos, aliosque meliores gentilium Philosophos: Et hi illud, uti & alia plura, ex nostris sacris Literis fuêre furati. Ita laudatus Clemens amplè ac variè demonstrat. Hinc & ejus Stromatum libri Evangelica Dogmata nonnisi hinc indè inspersa continent. Et dat sui Propositi rationem: *Ut à quolibet eorum, qui mysteriis non sunt initiati, sanctæ traditiones non facilè possint inveniri.*

Clementi, magno Alexandrinæ Scholæ Doctori, consentit in Cathedra successor Origenes. Etenim Celso Philosopho, nostros non tantùm Conventus, sed & doctrinam esse clancularia improperanti, respondit: *Coarguendum & hoc quoque, quando per totum orbem notior est Christianorum prædicatio, quàm Placita Philosophorum. Quis enim* JESUM *è Virgine natum & crucifixum ignorat? Quis Resurrectionem ejus multis creditam, & denuntiationem judicii, reddituri pro dignitate pœnas peccatoribus, & justis præmia? Quin & Resurrectionis futuræ mysterium vulgatum est, tametsi rideatur ab infidelibus. Quæ cùm ita se habeant, perabsurdum est doctrinam hanc vocare clancularium. Quod verò quædam insunt, quæ non communicantur quibusvis, id non solius Christianæ doctrinæ est proprium, verùm etiam Philosophiæ. Nam & illi exteriorem & penitiorem doctrinam habebant. Et alii Pythagoram audiebant, contenti ipsius authoritate. Alii secretò discebant rationes non evulgandas in prophanos, nondumq; purgatos.* Etiam in tertio libro affirmat quædam nostra Dogmata nonnisi sanctis ac puris esse communicanda, atque prosequitur: *Cuicumque est anima jam diu nullius mali sibi conscia, præsertim ex quo accessit ad serviendum Deo, is audiat etiam hos sermones, quos* JESUS *privatim locutus est germanis suis Discipulis.* Addit in eodem libro: *Christiani, quantùm possunt, præexaminant animos audire se cupientium, ac primò privatim eruditos, priusquam in cœtum admittantur, ubi videntur eò profeciisse, ut honestæ vitæ sint cupidi, tum demum introducunt, distinctis ordinibus, altero recens admissorum, necdum assecutorum lustrationis Symbolum, altero eorum, qui quantum in se est demonstrarunt sibi propositum esse nihil aliud, nisi cum Christianis velle & sentire.* Agit de admissione ad Catechumenatum. Olim eramus undequaque obnoxii Frumentariis

Lib. 1. fol. 7.

Fol. 148.

Fol. 142.

&

& proditoribus. Quorumdam curiositas erat tanta, ut nos exploraturi Catechumenatum mendaciter flagitarent. Hinc uti nunc ad Cœnobiorum, ita tunc ad Christianitatis Novitiatum intromittendi discutiebantur rigidè, ac probabantur. Etiam illic servabatur Apostolicus Canon: *Nemini citò manus imposueris.* Et illis ex nostro Dogmate nihil, nisi vulgò notum, credebatur. Erant item varii Catechumenorum ordines & gradus. Et cuique gradui nonnisi proportionata credebantur Dogmata. Erant enim & gradus Dogmatum. Quam disciplinam laudat etiam Author Apostolicarum Constitutionum.

Quòd istam disciplinam etiam sanctus Paulus custodierit, Origenes insigniter demonstrat ex epistola ad Corinthios, ubi de futura resuscitati corporis gloria ille scribit: *Qualis cœlestis, tales & cœlestes.* Audi
Lib. 5. fol. 243. Origenem: *Apostolus celat arcana quædam, captum simplicium excedentia, nec convenientia rudibus, qui ad fidem etiamnum instituuntur.* Et post quandam sui arcani compendii expositionem Apostolus subdidit: *Ecce Mysterium vobis dico.* Et denuò Origenes: *Apostolus mox quasi arcano scriptis ad posteros prodito, haud secùs ac decuit eum, qui posteris, quæ sibi innotuissent descripta relinqueret, subdit,* Ecce mysterium vobis dico. *Quod dici solet de rebus secretioribus, nec cuivis è vulgo communicandis. Nam, ut in Tobia legitur, Sacramentum Regis abscondere bonum est, cæterùm opera Dei magnificè dispensata ad utilitatem hominum, veraciter ad ipsius gloriam revelare bonum est.* Proindè per ista verba, *Ecce mysterium vobis dico*, Apostolus quasi se retinuit, ne arcana ultra limites enuntiaret Et hinc vides Tobiæ librum apud Origenem fuisse Canonicum. Eidem Secreti regulæ subjacere nostræ animæ incarnationem, seu modum quo anima in corpus à Domino
Fol. 250. Deo mittitur, scribit Origenes ibidem in quinto libro.

Fol. 279. Et in sexto libro insignia sunt hæc ejus verba: *Ezechiel accipit caput libri scriptum à fronte & a tergo in quo inerat Lamentum, & Canticum, & Væ. Et jussus librum devorat. Ne eum scribat ac vulget indignis. De Joanne quoque scribitur quiddam simile eum vidisse & feciſſe. Sic & Paulus audivit verba ineffabilia, quæ non licèt proloqui apud homines. Et his omnibus major* Jesvs *legitur Discipulis privatim locutus verbum Dei, præsertim in secessibus. Sed quid eis dixerit, non legitur. Non enim videbantur talia vulgò scribenda vel prædicanda. Quod si licet verum de tantis viris dicere, aio melius Platone hos vidisse per gratiam Divinam sibi concessam, tum quid scribendum aut quomodo, quid non scribendum nec evulgandum, tum quid prædicandum, quid non. Hanc scribendorum & non scribendorum differentiam docens nos Joannes ait se audisse tonitrua septem, Arcana quædam indicantia, vetantiaque ne referrentur in literas.*
Cap. 10. Etenim sacer Apocalypsios Textus disertè addit: *Signa quæ locuta sunt septem tonitrua, & noli ea scribere.* Ex his Origenes rectè concludit ac de-

demonstrat Secreti legem esse Divinam ac antiquissimam : Servatam à Prophetis, Christo Domino, ac ejus Apostolis. Docet audita à sancto Paulo in Paradiso verba fuisse non ad omnes ineffabilia, sed ad solos incapaces ac indignos.

Eadem disciplina permansit etiam post datam Ecclesiis ab Imperatore Constantino pacem. Etenim apud magnum Athanasium exstat eruditus inter Orthodoxum & Anomæum dialogus, & Anomæus in ipsius exordio rogat : *An Christianus es? Quid est Christianismus?* Et Orthodoxus ad primum respondet affirmativè, atque adjungit de secundo : *Dicere quidem necesse fuit, quòd sim servus Christi, dicere verò quid sit Christianismus, tutum non fuerit, nisi cognovero quisnam ille sit, qui hoc percunctatur, ne fortè comperiar canibus res sanctas, & porcis margaritas proficere. Etenim si quid ex me quæras, & fueris ex fidelium numero, qui mysteriis initiantur, promptè id quod ego sum, tibi dixero; quid sit autem fidelem esse, non dixero, ne sis fortè Judæus, qui me interrogas.* Istorum dialogorum authorem esse, qui septimo sæculo vixit, sanctum Abbatem ac Martyrem Maximum, est suprà ostensum. Et an ejus tempore viguerit hæc disciplina, est valdè ambiguum. Existimo illum loqui juxta Anomæi seu Eunomiani sæculi disciplinam. Eandem formam secutus est Scriptor, qui Laodicensem sancti Athanasii cum hæresiarcha Ario disputationem finxit. Etenim & Athanasio & Ario, de Dei Verbi natura ac origine coram Probo Præfecto, quòd homo gentilis esset, disputare recusantibus ille respondit : *Hoc est utique, quod totis viribus cognoscere cupio, quid sit rectum & veridicum Dogma, in quo me oporteat occulti mysterii Sacramenta percipere. Neque enim modò mihi profunda mysteriorum Arcana patefieri desidero, sed illa nunc flagito demonstrari, quæ in vestra fide extrinsecùs habentur & publicè prædicantur, id est, quod unus ac idem verus Deus sit visibilium ac invisibilium conditor rerum. Et quia hæc vos uno ore profiteri non nescio, quæ causa exstiterit, ut in tam varias dividamini Sectas. Quæ sunt vera, & quæ sunt falsa, intelligi omninò non possint, priusquam vestro certamine, digno patientiæ moderamine habito, quid sit congruum, diligentiùs cognoscamus.* Ex his vides etiam Divini Verbi naturam ac originem fuisse unum illorum, quæ Dominica lex vetabat canibus & porcis aperiri. Et istam legem etiam Ariani tunc religiosè observabant.

Eandem disciplinam constantissimè prædicavit ac tenuit sanctus Gregorius Nazianzenus. Etenim in magni Athanasii encomio arguit Seleuciensem Synodum, quòd *mysticas quæstiones spectante vulgo tractasset.* Orat. 21. Utique quæstiones de Divini Verbi origine ac natura. Et in prima Theologica oratione scribit : *Cur Dei generationem & creationem, &*

Deum ex nihilo ortum, cur sectiones, & divisiones, & resolutiones ille audit, qui sævo atque offenso animo hujusmodi sermones expendit? Agit de gentili nostras disputationes audiente. Et Catholicos & Arianos arguit, quòd de Dei Verbi natura ac origine coram gentilibus disceptarint. Istud ipsum culpat in carmine de sua vita. Lamentatur à gentilibus magis philosophica, quàm à nobis Divina æstimari Dogmata. Et adjungit
Orat. 33. suæ lamentationis causam: *Gentiles iis, qui non iisdem Sacris initiati sunt, cruorem potiùs suum, quàm sermones quosdam impartirent.* Istam nostram loquacitatem demonstrat esse obnoxiam gravissimis incommodis. Et in
Orat. 40. Oratione in sanctum Baptisma scribit: *Habes quæ de mysterio foras exportare, atque ad vulgi aures afferre licet. Cætera intùs, Trinitate juvante, addisces: Quæ etiam ipsa apud teipsum occulta & clausa habebis.* Palàm laudat Apostolicum Symbolum: Et affirmat quosdam ejus articulos posse, quosdam non posse vulgò propalari. Et in prima adversùs Imperato-
Orat. 3. rem Julianum invectiva scribit: *Apud nos quoque abditi quidam & abstrusi sermones sunt.* Nempè metaphoræ & allegoriæ, quibus Divinam Essentiam, quædam Attributa, & mystica opera involvimus & occultamus. Ita exponit Elias Cretensis. Et lucet ex sequentibus Gregorii verbis: *Verùm quænam duplicis eorum sensûs est ratio, & quæ vis, ac facultas?*

Quòd inter istos arcanos sermones fuerit etiam Apostolicum, & quodvis aliud Ecclesiæ Symbolum, disertè tradit in suarum Catecheseon præfatione sanctus item Cyrillus Hierosolymæ Episcopus, dicens ad Competentes: *Cum Catechesis recitatur, si Catechumenus ex te quæsierit, Quid dicebant Doctores, nihil dicas externo. Mysteria enim tibi, & spem futuri sæculi tradidimus. Custodi hoc mysterium Retributori, & numquam audi aliquem dicentem: Quid obest si & ego didicero? Etiam ægroti vinum quandoque postulant: Quod si intempestivè illis detur, phrenesim conciliat. Et duo nascuntur mala. Nam & æger interit, & Medicus malè audit. Sic & Catechumenus, si audiat mysteria à fideli, phrenesim patitur. Nescit enim quid audiverit, & tamen arguit rem ignotam, ac Dicta irridet; fidelis verò tamquam proditor condemnatur. Jam ergò tu in finibus nostris constitutus cave ne quid effutias. Non quod digna narratione non sint ea, quæ ibi dicuntur, sed quod indignus est ille audire, cui referres. Fueras & tu aliquando Catechumenus, neque proposita mysteria tibi enarrabantur. Quando autem sublimitatem eorum, quæ nunc traduntur, experientiâ didiceris, tunc plenè intelliges Catechumenos non esse dignos, qui ea audiant.* Loquitur ad eos, qui nomina dederant, hoc est, ad Competentes. Proindè per Catecheses intelligit Symbolum cum ejus tunc fieri consuetis expositionibus. Erant hæ solemnissimæ. Etenim quinque earum libros scripsit sanctus Augustinus. Et plures

ser-

sermones. Quod fecerunt & alii Patres. Et omnes suis Competentibus semper rigidissimè vetuerunt, ne Catechumenis, eorum passim curiosissimis, hæc mysteria ullatenùs enuntiarent. Eadem de causa Symbolum Competentibus non scripto, sed vivâ dumtaxat voce tradebatur. Ne videlicet charta forsan veniret ad gentiles aut Catechumenos. Nam & hac de causa verbalem Christianæ Confirmationis formulam sanctus Papa Innocentius non fuit ausus inserere suis literis ad Decentium Episcopum Eugubinum.

Sanctus Cyrillus pergit etiam in sexta Catechesi : *Evangelium audiri ab omnibus expetitur. At Evangelii gloria solis Christi germanis tribuitur. Dominus in parabolis loquebatur eis quidem qui poterant audire, Discipulis verò privatim parabolas & similitudines exponebat. Gloriæ fulgor est eorum, qui jam illustrati sunt, excæcatio infidelium. Hæc mysteria & Sacramenta nunc Ecclesia patefacit ei, qui ex Catechumenis excedit. Nec moris est gentilibus exponere. Non enim gentili cuiquam de Patre, & Filio, & Spiritu sancto arcana mysteria declaramus. Neque palàm apud Catechumenos de mysteriis verba facimus, sed multa sæpè loquimur occultè, ut fideles qui rem tenent, intelligant, & qui non tenent, ne lædantur.* Inter Arcana, quæ gentilibus aut Catechumenis non poterant tradi, & Competentibus tradi incipiebant, affirmat esse etiam sanctissimæ Trinitatis mysterium. Item Sacramentum Dominicæ Incarnationis. Hinc laudatæ suæ præfationi subjungit hanc protestationem : *Catecheses istas illuminatorum accedentibus quidem ad Baptisma, & qui hoc Lavacrum habent jam fidelibus, legendas exhibeas; Catechumenis verò, & aliis qui non sunt Christiani, ne dederis. Alioquin redditurus es Domino rationem.* Hæ Catecheses aliud non sunt quàm expositio Symboli, seu Fidei nostræ in Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum, ac in Dei Filii œconomica mysteria. Et tamen legi non poterant à Christianis aut Catechumenis, sed à solis Competentibus aut Fidelibus. Sanctus Cyrillus fuit unus è Constantinopolitanæ Synodi Patribus, ideoque cum ejus septimo Canone loquitur, ac distinguit tres Novitiorum nostrorum classes : Christianos, Catechumenos, Competentes. Cunctis usque ad competentiam Catechumenis tradebantur sola naturalis cognitio Dei, & sola moralia documenta. Proximè antè Competentiam in ipsis celebrabatur Sacramentum apertionis, de cujus fonte dicit Evangelista : *Dominus Discipulis aperuit sensum, ut intelligerent Scripturas.* Catechumenis aures ad Symbolum & omne humanæ Redemptionis mysterium intelligendum isto Sacramento aperiebantur.

Insigniter hæc apud Photii Bibliothecam elucidat sanctus Eulogius Patriarcha Alexandrinus : *Earum quæ in Ecclesia sunt à verbi ministris tra-*

dita doctrina, quædam Dogmata sunt, quædam præconia & differentia. Dogmata cum occultatione & sapientia declarantur, & obscuritati de industria sæpè involvuntur, ne prophanis sint Sancta exposita, & margaritæ porcis objiciantur. Præconia sine ulla obscuritate dicuntur, & ea præsertim quæ de Præceptorum ac Divinæ reverentiæ observatione tractant. Sunt præterea Dogmata quædam obscuriora, quæ omninò, ut ita dixerim, tacentur; solis verò illis mysticè traduntur, qui fideles habent spiritualem sapientiam per verbum vivum. Quæ omnia docuit magnus Basilius, sanctus Gregorius Nyssenus, Apostolicarum Constitutionum Author, vulgaris Dionysius Areopagita, sanctus Cyrillus Alexandrinus, Theodoretus, & alii Græcorum Patres. Præsertim sanctus Joannes Chrysostomus. In quadragesima super primam ad Corinthios epistolam homilia inter ista Secreta ponit Symbolum. Et videtur loqui de Constantinopolitano. Hoc enim suis Competentibus tunc passim tradebat Orientalis Ecclesia. Et de Cherubim ac Seraphim, aliisque sanctorum Angelorum ordinibus & hierarchiis concionaturus præfatur: *Nemo prophanus adsit, nemo piacularis, immundus nemo, & hâc auditione indignus.* Et dat causam: *Mysticæ nobis suscipiendæ sunt narrationes.* Desumpsit hanc formam ex Origenis sexto libro contra Celsum. In vigesima quarta homilia super Apostolorum Actus affirmat Divinam Providentiam esse Sacræ Scripturæ abyssum, ac ejus expositioni etiam præfatur: *Donec polliceatis mihi quòd illumineris, quòd illuminatus rectè vivas, non licèt mihi talia invulgare.* Septima super laudatam ad Corinthios epistolam homilia eidem legi subjicit mysterium Dominicæ Incarnationis. Vigesima septima super Genesim homilia videtur idem sentire de oratione Dominica. Et certè etiam hæc tradebatur solis Competentibus. Et quidem post traditum Symbolum. Et dici non poterat, nisi à Regeneratis ac justificatis. Quidquid sit sextadecima super Genesim homilia affirmat primum Diabolicæ in humanum genus invidiæ Delictum fuisse verba: *Cur præcepit vobis Deus, ne comederetis ex omni ligno Paradisi?* Et primum Evæ Delictum fuisse Responsum: *De fructu lignorum, quæ sunt in Paradiso, vescimur; de fructu verò ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & tangeremus illud, ne fortè moriamur.* Circumscripta mulier curioso Diabolo enuntiavit omne Divini Mandati mysterium. Hoc ejus delictum sanctus Joannes graviter & meritò exaggerat. Adeò antiqua est ista Secreti lex. Est in Paradiso data, renovata in Patriarchis ac Prophetis, ac per ipsum Christum Dominum introducta in Ecclesias.

Tom. 3. fol. 886.

Quòd ipsum constanter docuerunt Latini Patres. In libro de Synodis sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus necesse habuit adducere

Ni-

Nicænum Symbolum. Attamen non præsumpsit nisi præmissâ apologiâ : *Et ipsam quidem tunc religiosè conscriptam fidem, nunc quoque huic sermoni nostro non irreligiosè inserenus.* A lectoribus postulat inserendi veniam, & ob necessitatem sperat se non acturum irreligiosè, seu contra Evangelicum Canonem. Et in sancti Matthæi Commentariis scribit : *Ergò & incorporationem Verbi Dei, & Passionis mysterium, & virtutem Resurrectionis non promiscuè tractare nos convenit, neque imperitè injuriosèq; proferre, ne ignorantiam nostram, si perfectæ scientiæ desit instructio, proterant canes & porci, atque conculcent, & infirmitatem Passionis in Deo irrideant, conversiq; in nos contradictionum aculeis imperitiam nostram fidemque disrumpant.* Sub isto Evangelico Secreti Præcepto affirmat contineri hæc præsertim mysteria. Ea enim & Apostolus dixit gentilibus videri stultitiam. Quod rerum spiritualium Sacramenta publicari non valuerint, etiam docet in primæ ad Thessalonicenses epistolæ commentario Hilarus Diaconus : Et per ipsa intelligit Divinam Essentiam, Attributa, ac sanctissimam Trinitatem. In primo de adulterinis conjugiis libro sanctus Augustinus quorumdam, existimantium isto Domini Præcepto indignos arceri ab Ecclesiæ Sacramentis, sententiam refert, & licèt non plenè improbet, adjungit : *Cùm hoc diceret Dominus, credendum est significare voluisse, quod lucem intelligentiæ spiritualis immunda corda non portant. Et si portanda Doctor ingesserit, quæ non rectè accipiunt, quia non capiunt, vel reprehensionis morsibus lacerant, vel contemnendo conculcant.* Cap. 26. 27. Affirmat Apostolum hâc regulâ non dumtaxat adversùm gentiles & Catechumenos, sed etiam ad fideles fuisse usum, & probat ex ejus ad Corinthios verbo : *Lac vobis potum dedi, non escam.* Quòd solidam sublimis veritatis escam illi nondum possent ferre. Est enim cibus Grandium. Addit Augustinus ipsum Dominum ex eadem regula dixisse ad electos Discipulos : *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò.* Quod ipsum docet in noni Psalmi commentario, in libro de utilitate credendi, ac in aliis locis. Cap. 10.

Ergò per canes & porcos Dominus intellexit præsertim gentiles & Catechumenos. Intellexit etiam adhuc carnales aut animales fideles. Porrò post datam Ecclesiis à magno Constantino pacem ac libertatem publicis Divini verbi per Episcoporum aut Presbyterorum conciones expositionibus non soli fideles & Competentes, sed quivis Catechumeni aderant. Quin etiam Iudæi atque Pagani. Ita Majores nostri ad omne imperium Domino Deo ac ejus Evangelio subjugandum crediderunt expedire. Attamen Secreti lex permansit integra. Hinc nostri Doctores in publicis istis concionibus sola ad Christianæ legis ac Divinæ Reverentiæ observationem spectan-

ctantia moralia Præcepta, necnon & clara ac vulgò nota Christianæ fidei Dogmata passim tradebant sine involucro. Ad quem vis alicujus Sacramenti aut arcanioris articuli intercursum adhibebant verborum vela, & adjungebant: *Norunt fideles. Norunt initiati.* Ita nostris Arcanis sartatecta erat sua reverentia, & non intelligentibus accensa curiositas multos ad Ecclesiam invitabat, immò & compellebat. Ita in oratione ad morosos Baptismi dilatores sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus exclamat ad senes Catechumenos: *Me tui pudet, quod cùm consenueris, adhuc e iceris cum Catechumenis, tamquam insipiens puellus, qui Arcana silere non potest, cum dicendum est mysterium. Unire populo mystico, & arcanos disce sermones.* Quæ adhortandi forma omnibus tunc Doctoribus fuit familiaris. Et quidem ipsam non invenies in habitis ante Constantini tempora concionibus. Nec item hanc parœmiam: *Norunt fideles.* Reperies quidem in Patrum libris, at non in dictis ad populum sermonibus: Quod tunc soli fideles adessent. Dominicam igitur hujus Secreti legem laudat in præsenti loco Septimius, & Evangelicum Dogma affirmat ejus causâ appellatum fuisse Depositum. Quòd nempe, tamquam nostræ fidei commissus thesaurus, non possit passim monstrari & vulgari. Quia spoliari desiderat, qui thesaurum publicè portat in via.

Dominus palàm edixit, &c.

Doctor affirmat eum ipsum Christum Dominum nostrum, qui porcis margaritas, & canibus Sanctum projici vetuit, palàm & sine ulla alicujus tecti Sacramenti significatione edixisse & mandasse Apostolis, ut omnia & singula ubique gentium plenè prædicarent. Et hoc utrumque ejus Mandatum esse pariter Divinum, ideoque pariter observandum. Et adjungit hoc posterius Edictum esse fundatum in mystica ac parabolica ejus prædicatione. Et probat triplici testimonio. Hunc esse præsentis loci sensum evincunt mutata tempora in verbis: *Edixit, Præceperat, Præfiguraverat, Docebat.* Verba, *Palàm edixit*, videntur respicere Mandatum: *Docete omnes gentes, docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis.* Hocce Edictum Doctor affirmat fuisse datum non dumtaxat post Resurrectionem, sed & frequenter anteà. Dum scilicet Dominus præceperat audita in tenebris prædicari in luce & è tectis, dum vetuerat mnam in sudario abscondi: Dum prohibuerat lucernam poni sub modio. Hæc omnia Mandata affirmat ab Apostolis fuisse benè intellecta, & non neglecta, sed adimpleta plenissimè, ideoque ipsos nullibi mutila prædicasse. Utrumque jam dictum Domini Mandatum fuisse ab ipsis exple-

pletum : Utique suis temporibus, locis, ac personis. Et quòd hæc Domini Præcepta cum Secreti lege quàm optimè concordent, suprà ostenderunt sanctus Clemens Alexandrinus, sanctus Hilarius Pictavensis, & sanctus Joannes Chrysostomus. Videatur & beatus Hieronymus in commentario sancti Matthæi.

Neminem, quod scio, verebantur, &c.

Pravæ prædicationis fontes sunt tres: Ignorantia, dolosa malitia, & humanus timor. Duos primos non fuisse in Apostolis demonstravit Doctor, ideoque nunc pergit ad tertium. Porrò prima Christianæ Religionis exordia habuerunt duos terribiles Adversarios: Hebræorum Rempublicam, & Imperium Romanorum. Quod neutrum timuerint, ideoque ex neutrius metu mutila prædicaverint Apostoli, affirmat Septimius: Quod non tantùm in Ecclesiis seu Ecclesiasticis fidelium conventibus, sed etiam in infidelium & contradicentium Judæorum Synagogis, ac aliis gentilium publicis locis liberrimo ore ac animo prædicaverint omnem veritatem. Quis enim novis Dogmatibus terribilior locus, quàm Areopagus Athenienſium? Quod enim istic Anytus & Melitus Socratem de prædicatis novis Dæmoniis accusaverint, & quod ipsum, licèt proprium civem, iste Senatus ea de causa ad bibendam mortiferam cicutam damnaverit, testatur in quarto contra Celsum libro Origenes. Et quantâ libertate istic sanctus Paulus prædicaverit, refert sanctus Lucas in Actis. Fol. 208. Cap. 17.

Hinc intellige, cur quidam Athenienses illum dixerint novorum Dæmoniorum annuntiatorem, atque ita accusatum duxerint ad Areopagum. Quia nempè censebant esse novum Socratem, ideoque & pari cicutâ dignum. Quod pari constantiâ alii etiam Apostoli ubique docuerint, & Evangelium suo tandem sanguine sigillaverint, est omnibus notum. Hinc & notum est, quod neque fundandis, neque jam fundatis Ecclesiis aliquid Evangelici dogmatis potuerint subtrahere, & paucis seorsim demandare. Neque apud gentes, neque apud Judæos.

Quamquam etsi quædam inter domesticos, &c.

Per Apostolorum domesticos Doctor intelligit ipsorum in fundandis ac visitandis Ecclesiis adjutores & socios. Quales sancto Paulo Lucas & Barnabas, sancto Petro fuerant Marcus & Glaucias. Et alii aliis. Et quòd his illi singularia & arcana tradiderint, non est dubitandum. His omnibus dixerunt, *Depositum custodi*. Attamen absit, ut illis aliam fidei regulam, seu aliud Symbolum superduxerint. Capita-

tales, cum Marcionitis ac aliis Gnosticis controversi, in Symbolo Articuli sunt tres : De Deo rerum omnium Creatore, de Domino nostro ac ejus filio JESV Christo, ac de Resurrectione Carnis. Doctor affirmat quod omnes Apostoli circa hæc tria semper & ubique idem docuerint. In Ecclesia, in hospitio, in aperto, in secreto, apud omnes, apud paucos, in prædicationibus, in epistolis, ac aliis scriptis. Et istud ipsum fundatis à se Ecclesiis, & illic à se consecratis Episcopis rigidissimè injunxerunt : *Ne scilicet Evangelium in diversitate tractarent.* Omnes in diversitate tractaturos proscripserunt ad hæreses & schismata. Jusserunt ab omnibus *Catholicè* doceri.

CAPUT XXVII.

Ejusdem fidei Ecclesiæ ab Apostolo correptæ ac laudatæ.

SI ergò incredibile est, vel ignorasse Apostolos plenitudinem prædicationis, vel non omnem ordinem Regulæ omnibus edidisse, videamus ne fortè Apostoli quidem simpliciter & plenè, Ecclesiæ autem suo vitio aliter acceperint quàm Apostoli proferebant. Omnia ista scrupulositatis incitamenta inveniæ prætendi ab hæreticis. Tenent correptos ab Apostolo Ecclesias: O insensati Galatæ, quis vos fascinavit? *Et*, Tam bene currebatis, quis vos impediit? *Ipsumque principium* : Miror quod sic tam citò transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam ad aliud Evangelium. *Item ad Corinthios scriptum, quòd essent adhuc carnales, qui lacte adhuc educarentur, nondum idonei ad pabulum; qui putarent se scire aliquid, quando nondum scirent quemadmodum scire oporteret. Cum correptas Ecclesias opponunt, credant emendatas. Sed & illas recognoscant, de quarum fide & scientia & conversatione Apostolus gaudet, & Deo gratias agit: Quæ tamen hodiè cum illis correptis unius institutionis jura miscent.*

SCHO-

SCHOLION.

Ecclesiæ autem suo vitio aliter acceperunt, &c.

QUòd Apostoli germanam faciendi Christiani disciplinam ignoraverint, aut ipsam ex nequitia vel humano metu mutilam prædicaverint, est adeò fœda calumnia, ut plures etiam Gnostici de ipsa erubuerint. Hinc quòd illi istam disciplinam plenè & sciviſſent & prædicassent, sunt professi, attamen ad firmandam suam Sectam addiderunt, quòd Ecclesiæ ipsos non intellexissent, ideoque suo vitio accepissent aliter, quàm illi protulissent. Quòd Gnosticorum quidam ita senserint, affirmant sequentia verba: *Omnia ista scrupulositatis incitamenta invenias prætendi ab hæreticis.* Et suam scrupulositatem probabant ex Galatis & Corinthiis, quorum Dogmata sanctus Paulus corripuit, ideoque censuit illa devia, & se ab istis pravè intellectum. At Septimius reponit: *Cum correptas Ecclesias opponunt, credant emendatas.* Hinc concludit ex istarum Ecclesiarum lapsu nullum secretis Gnosticorum Dogmatibus præberi fundamentum aut fomentum. Et profectò istæ Ecclesiæ Apostolicam prædicationem non malè intellexerant, sed ab ipsa benè intellecta fuerant deturbatæ per Pseudo-Apostolos & seductæ. Apertissimè lucet ex Apostolicis ad ipsos literis. Et quòd per sanctum Paulum correctæ ac reductæ fuerint, insigniter ostendit Septimius: *Sed & illas recognoscant, de quarum fide, & scientia, & conversatione Apostolus gaudet, & gratias agit, quæ tamen hodiè cum illis correptis unius institutionis jura miscent.* Nempè *communicationem pacis, appellationem fraternitatis, & contesserationem hospitalitatis. Quæ jura non alia ratio regit, quàm ejusdem Sacramenti una traditio.* Hinc lucet istas Ecclesias fuisse correctas ac reductas.

CAPUT XXVIII.

Quod apud multos unum est, non est erratum, sed traditum.

AGe nunc omnes erraverint; deceptus sit & Apostolus de testimonio reddendo quibusdam. Nullam res-

pexerit Spiritus ſanctus, uti eam in veritatem deduceret, ad hoc miſſus à Chriſto, ad hoc poſtulatus de Patre, ut eſſet Doctor veritatis. Neglexerit officium Dei villicus, Chriſti vicarius, ſmens Eccleſias aliter interim intelligere, aliter credere, quàm quod ipſe per Apoſtolos prædicabat. Ecquid veriſimile eſt, ut tot ac tantæ in unam fidem erraverint? Nullus inter multos eventus unus eſt exitus. Variaſſe debuerat error doctrinæ Eccleſiarum. Cæterùm quod apud multos unum invenitur, non eſt erratum, ſed traditum. Audeat ergò aliquis dicere illos erraſſe qui tradiderunt.

SCHOLION.

Age nunc, omnes erraverint, &c.

DOctor affirmat hanc Gnoſticorum de Eccleſiis calumniam ſibiipſi non cohærere, incidere in turpiſſimas ineptias, eſſe belluam quæ ſemetipſam devoret. Incidit in ſequentes ineptias. Prima eſt, quòd omnes per Apoſtolos fundatæ Eccleſiæ erraverint. Etenim ſi ſoli Gnoſtici recta doceant, clarum eſt omnes Catholicas Eccleſias erraſſe. Secunda ineptia eſt, quòd ita etiam ſanctus Paulus erraverit in reddendo quibuſdam Eccleſiis teſtimonio: Nempè *de quarum fide, & ſcientia, & converſatione gaudet, & Deo gratias agit.* Ita illi etiam Paulum, quem ſolum garriebant irrefragabilem, profitebantur deviaſſe. Tertia ineptia eſt, quòd Spiritus ſanctus nullam Eccleſiam reſpexerit, ut eam in veritatem deduceret, atque ita etiam ille neglexerit ſuum officium. Etenim officium, cui eum Chriſtus Dominus à Deo Patre rogavit, & ad quod ipſum in Pentecoſte ſuis Diſcipulis miſit, erat Eccleſias deducere in omnem veritatem. Erat Dei villicus, exaltati ad Patris dexteram Chriſti in docendo vicarius. Nec dumtaxat officium ſuum ſic ille neglexit, ſed eſt inſuper prævaricatus. Etenim Eccleſias aliter intelligere & credere permiſit, quàm ipſemet per Apoſtolos prædicaret. Officium, quo juſſus erat eſſe ve-

veritatis Doctor, est prævaricatus. Hæc sunt splendida Dogmata Gnosticorum.

Ecquid verisimile est, ut tot ac tantæ in unam fidem erraverint, &c.

Doctor demonstrat calumniam sibi ipsi non cohærere, sed vorari à semetipsa. Eò quòd garriat rem manifestè falsam, immò & impossibilem. Garrit enim omnes sub cœlo Ecclesias Apostolicam prædicationem malè intellexisse, atque ideò errasse. Septimius affirmat id esse impossibile. Eò quòd omnes sub cœlo in quibuscumque gentibus Ecclesiæ constanter teneant ac semper tenuerint eandem fidem, ideoque impossibile sit istam uniformem fidem esse errorem. Et dat impossibilitatis causam: *Nullus inter multos eventus unus est exitus. Variasse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum. Cæterùm quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum.* Hinc concludit Gnosticorum calumniam sibi-ipsi non quadrare. Et adjungit: *Audeat ergò aliquis dicere illos errasse qui tradiderunt.* Hoc est, eundem in errorem cecidisse & convenisse non possunt omnes sub cœlo Ecclesiæ, nisi illum eundem Apostoli ubique prædicaverint, atque ita erraverint & ipsi: Quod ista Gnosticorum classis erubescit dicere.

Cunctæ per orbem gentes habent diversos mores, linguas, vestes, leges: Et quævis suarum, licèt ineptissimarum, legum est tenacissima. Quarè non malè dixit Pindarus *legem esse Regem omnium*: Regem cujusque gentis. Nam & Reges debent secundùm leges vivere & regere. Quid ineptius & barbarius, quàm defunctos parentes devorare? Et tamen istiusmodi legem habentes Indi, quos Callatias appellant, à Dario Persarum Rege rogati, quantum mereri vellent, ut defunctos parentes, Græcorum more, deinceps rogo cremarent, fuerunt attoniti, & Regem rogarunt, ut dignaretur bona verba canere. Ita habes apud Herodotum. Quòd gentes olim perire, quàm in alienos mores aut leges transire maluerint, doceri possit multis exemplis. Et hinc quòd omnes sub cœlo gentes recesserint à suis Dogmatibus & legibus, & unicum Christi Domini Dogma, unicam Evangelii legem admiserint, est incomprehensibile miraculum, palàm Divinum opus. Ipsum insigniter exponit ac prædicat sanctus Irenæus. Lib. 1. cap. 3. *Hanc prædicationem cùm acceperit, & hanc fidem Ecclesia, & quidem in universum mundum disseminata, diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans, & similiter credit eis, videlicet quasi unam animam habens, & unum cor, & consonanter hæc prædicat, & docet, & tradit, quasi unum possidens os. Nam etsi*

in mundo loquelæ dissimiles sunt, sed tamen virtus traditionis una & eadem est. Et neque hæ quæ in Germania sunt fundatæ Ecclesiæ, aliter credunt, aut aliter tradunt: Neque hæ quæ in Hiberis sunt, neque hæ quæ in Celtis, neque hæ quæ in Oriente, neque hæ quæ in Ægypto, neque hæ quæ in Lybia, neque hæ quæ in medio mundi sunt constitutæ. Sed sicut Sol, creatura Dei, in universo mundo unus & idem est; sic & lumen, prædicatio veritatis, ubique lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitionem veritatis venire. Et neque qui valdè prævalet in sermone, ex iis qui præsunt Ecclesiis, alia quàm hæc sunt, dicet. Nemo enim super Magistrum est. Neque infirmus in dicendo deminorabit traditionem. Cùm enim una & eadem fides sit, neque is, qui multum de ea potest dicere, ampliat, neque is qui minus, deminorat. Hanc unitatem affirmat esse irrefragabilem ac evidentem characterem Divinæ veritatis.

Ex eadem regula affirmat omnem in Dogmate diversitatem esse manifestum erroris indicium. Etenim adversùs Gnosticos, ex superiùs laudati Secreti sceleratissimo abusu garrientes se loqui sapientiam
Cap. 2. inter perfectos, scribit in tertio libro: *Et hanc sapientiam unusquisque eorum esse dicit, quam à semetipso adinvenit, fictionem videlicet, ut dignè secundùm eos sit veritas, aliquando quidem in Valentino, aliquando autem in Marcione, aliquando in Cerintho, deindè in Basilide. Fuit autem & in illo, qui contra disputat, qui nihil salutare loqui potuit. Unusquisque enim ipsorum omni modo perversus semetipsum regulam veritatis depravans, prædicare non confunditur.* Etenim veritas est una semper & eadem, ideoque nequit in variis esse varia. Hoc ipsum Irenæus nervosè demonstrat in quinto libro, at-
Cap. 20. que concludit: *Et Ecclesiæ quidem prædicatio vera & firma est, apud quam una eadem salutis via in universo mundo ostenditur.* Hinc præscribit apud Gnosticos, quibus sunt tot Dogmatum adversa Placita, quot hominum capita, non esse veritatem.

Eâdem præscriptione adversùm Arianos utitur in libro de Nicænæ fidei Decretis sanctus Athanasius: *Est ibi, ut Patres tradiderunt, veræ disciplinæ & Magisterii argumentum, ubi eadem confitentur, nec ab invicem, nec à Majoribus dissentiunt. Qui igitur hoc animo non sunt, mali potiùs, quàm veri Præceptores appellari debent. Certè Ethnici, cùm nec eadem profiteantur, sed inter se discrepent, veram disciplinam non habent. Sancti contra sunt sinceræ veritatis præcones, eò quod inter se sententiis conveniunt, & nullo dissidio laborant.* Eâdem præscriptione adversùm eosdem hæreticos utuntur sanctus Basilius, sanctus Gregorius Nazianzenus, & alii passim Patres. Etenim Ariani, non minùs quàm Gnostici, statim fuerunt lacerati in plurima frusta, omnia sibi invicem contraria, & sese mutuò mordentia. Fuisse Divinæ Providentiæ, quæ mendacium toti mundo ita patefacere voluit, opus affirmant laudati Patres. Ab ea-

dem

dem providentia Donatistas fuisse ad eundem finem laceratos in Primianistas, Maximianistas, Rogatistas, Claudianistas, Urbanistas, & alia id genùs monstra, frequenter affirmat sanctus Augustinus. Idem evenit Apollinaristis, Pelagianis, Nestorianis, Eutychianistis, & cunctis passim aliis. Et istud ipsum hodiè videmus in Lutheranis, ac præsertim in Calvinistis. Ipsos ut ad unicæ matris gremium redeant, ita hortatur Divina Clementia.

Est præscriptio adeò manifesta, ut eâdem gentiles, qui cunctos cum Catholicis hæreticos censebant esse unicum Christiani dogmatis corpus, sint adversùm nos usi. Ita testatur in septimo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus : *Gentiles primum hoc adversùm nos ad-* Fol. 753. *ducunt, dicentes non oportere credere propter dissensionem heresion. Retardatur enim ac differtur veritas, dum alii alia constituunt dogmata.* Etiam in alio ejusdem libri loco scribit : *Cùm unus sit Deus, & unus sit Dominus, propterea* Fol 765. *id etiam quod est summè venerabile, & ex eo quòd sit solum claudatur, uti quòd sit imitatio principii quod est unum. In unius ergò naturæ sortem cooptatur Ecclesia, quæ est una, quam conantur hæreses in multas discindere.* Addit Ecclesiam esse unam *propter unitatem unius fidei, quæ est ex propriis testamentis, vel potiùs ex testamento, quod est unum diversis temporibus.* Et in libro Cap. 83. Anchorato scribit sanctus Epiphanius : *Nostra professio jam tum à Lege, Prophetis, Evangeliis, Apostolis, ac Apostolicis temporibus ad hæc nostra in Ecclesia Catholica incorrupta servatur, quæq; per invidiam ac turbas adversùs unam ac veram fidem concitatas singulis quibusq; temporibus, variarum heresion insectatione jactata, ac multis incommodis earum importunitate conflictata; illa, inquam, ipsa fides, spes, ac salus nostra in sua veritate perstitit, cùm ex adverso hæreses identidem suâ se labe contaminent, & ab Ecclesiæ societate separentur.* Est opus manifestè Divinum, ideoque firmissima præscriptio. Eandem in nos frequenter apud Origenem detorsit Celsus Philosophus. Eâdem hodiè in nos, quod diversas & adversas Doctorum Scholasticorum sententias permittamus, utuntur Lutherani & Calvinistæ. Ast aliud est circa fundamentale & necessarium dogma, aliud circa quæstiones dissentire. In his unusquisque, dummodo istam fundamentalem ac immutabilem non lædat regulam, potest in suo sensu abundare. Circa regulam est una fides, quia unus illius author Deus.

CAPUT XXIX.

Error veritate semper est posterior.

QUoquo modo sit erratum, tam diu utique regnavit error, quamdiu hæreses non erant. Aliquos Marcionitas & Valentinianos liberanda veritas expectabat: Interea perperàm evangelizabatur, perperàm credebatur. Tot millia millium perperàm tincta, tot opera fidei perperàm administrata; tot virtutes, tot Charismata perperàm operata; tot Sacerdotia, tot ministeria perperàm functa: Tot denique martyria perperàm coronata. Aut si non perperàm, nec in vacuum, quale est, ut ante res Dei currerent, quàm cujus Dei notum esset? Antè Christiani, quàm Christus inventus? Antè hæresis, quàm vera doctrina? Sed enim in omnibus veritas imaginem antecedit, post rem similitudo succedit. Cæterùm satis ineptum, ut prior doctrinâ hæresis habeatur; vel quoniam ipsa est quæ futuras hæreses cavendas prænuntiabat. Ad ejus doctrinæ Ecclesiam scriptum est, immò ipsa doctrina ad Ecclesiam scribit: Etsi Angelus de cœlo aliter evangelizaret citra quàm nos, anathema sit.

SCHOLION.

Quoquo modo sit erratum, &c.

SEnsus est hic, permittamus primitivam sub Apostolis Ecclesiam errasse. Demus hoc Gnosticis. Errasse ex quavis tandem causa: Sive ex Apostolorum ignorantia aut nequitia, sive ex Ecclesiarum devio intellectu. Si ita sit, *tamdiu utique regnavit error, quamdiu hæ-*

re-

reſes non erant. Doctor affirmat rem hanc eſſe paradoxam, quòd Divina Clementia primitivas ſub omni cœlo Eccleſias generatim deviare permiſerit, ac ipſis non miſerit verum doctorem & correctorem. *Aliquos Marcionitas aut Valentinianos liberanda veritas exſpectabat.* Eſt digniſſimus ſarcaſmus in iſtos fabulones, cenſentes ſe è cœlo lapſos ad veritatem, quam Apoſtoli noluerant aut non potuerant prædicare, ex ipſorum erroribus & quaſi captivitate vindicandam ac liberandam. Eodem ſarcaſmo Doctor utitur in primo adversùs Marcionem libro: Cap. 20. *Aiunt Marcionem non tam novaſſe regulam, quàm retrò adulteratam recuraſſe. O Chriſte patientiſſime Domine, qui tot annis interverſionem prædicationis tuæ ſuſtinuiſti, donec ſcilicet tibi Marcion ſubveniret.* Adversùs ſimilem Novatianenſium de ſuo Novatiano præſumptionem ſcribit ad Symphorianum ſanctus Pacianus Barchinonenſis Epiſcopus: *Ergò à Chriſto uſque ad Decii*, ſub quo Novatianus eſt Eccleſiâ egreſſus, *Principatum nullus intelligens. Novatiano vindice Juſtitia liberatur: Authore corrigitur, quidquid erravit.*

Notanda ſunt Tertulliani verba: *Retrò adulteratam recuraſſe. Interverſionem prædicationis tuæ.* Videntur aſſerere, quòd Marcion non primitivam Apoſtolorum prædicationem aut Eccleſiarum fidem improbaverit, ſed dumtaxat dixerit poſtmodò adulteratam ac interverſam, ideoque oportuiſſe recurari. Quidquid de Marcione ſit, ita de ſe cenſuit Novatianus. Suum de Lapſis non danda Pace dogma dixit Apoſtolicum, ſemper viguiſſe in Eccleſiis, priùs à Cornelio Papa adulteratum, ideoque ſe fuiſſe adſtrictum ad iſtud recurandum. Garrivit deviaſſe omnem Eccleſiam, ideoque & à ſe fuiſſe reductam. Eadem ſenſit Hæreſiarcha Artemon, de quo ſcribit in Eccleſiaſtica hiſtoria Euſebius Cæſareenſis: *Aiunt iſti omnes noſtros Majores, & omnes Apoſtolos,* Lib. 5. *ea quæ ipſi jam affirmant, non modò à Domino accepiſſe, verùm etiam alios ea-* cap. 27. *dem docuiſſe, & veram prædicationis rationem uſque ad Victoris tempora, qui decimus tertius à Petro fuit Romæ Epiſcopus, integrè ſervatam illam quidem, ſed à Zephyrino illius Succeſſore penitus corruptam fuiſſe ac depravatam.* Idem docuerunt Donatiſtæ. Dixerunt omnem Eccleſiam eſſe factam meretricem, & obſcuram ſeu eclipſatam Lunam, ideoque Dominum dixiſſe, quòd ad ſæculi finem fides vix eſſet invenienda. Quòd invenienda eſſet apud ſolos Donatiſtas. Iſtud ipſum garrivit ad Montanum delapſus noſter Septimius. Quin & lapſus Lucifer, magnus ille Doctor atque Epiſcopus, garrivit Eccleſiam eſſe contractam ad ſolam Maſtrucam Sardorum. Ita ad ſuum è Dei familia exitum fucandum garriverunt, & garrire debuerunt atque debebunt omnes ſemper hæretici. Ita Joannes Wicleffus garrivit auricularem confeſſionem

nem & Eucharisticam transelementationem esse errores inductos ab
Cap. 2. Innocentio tertio. Testatur hoc Thomas Waldensis in præfatione ad libros de Sacramentis. Calumniam de Sacramentali confessione re-
Cap. 4. n. 7. sumpsit in tertio Institutionum libro Joannes Calvinus. At verò in quarto libro de sacrosancto Eucharistiæ Sacramento dogmatizans,
Cap. 17. n. 49. scribit magnum Gregorium fuisse postremum Romanæ Ecclesiæ Episcopum: Utpotè qui postremus recta dogmatizaverit. Alii statim post Chalcedonense Concilium, alii non nisi ad septimi Gregorii tempora volunt Ecclesiam & recta Christi dogmata cecidisse. Non ita pridem vidimus physicas conclusiones, garrientes veram corporeæ creaturæ notitiam latuisse usque ad felices natales Renati Carthesii. In omnes hujusmodi nugivendas doctrinas declamari possit cum nostro Septimio: O Christe patientissime Domine, qui veritatem latere toleraști, donec tibi Wicleffus, Lutherus, aut Calvinus subveniret. Semetipsos evertunt. Etenim adversùs talia garrientem Parmenianum ac alios Donatistas rectè scripsit sanctus Augustinus:
Lib. 3. cap. 2. *Quid se ipsi jactant, quòd habeant aliquam Ecclesiam, si jam illis temporibus esse destitit? Dicant undè natus est Majorinus aut Donatus, ut per eos nascerentur Parmenianus atque Primianus.* Eo argumento frequentissimè utitur, & rogat de Donato: E quo pelago emersit, è qua terra ebulliit, è quo cœlo est delapsus? Etenim si tota Ecclesia perierit, periit & tota, sine qua nullum Sacramentum operari potest, Sanctorum Communio, atque ita omnes isti Ecclesiæ reparatores ex sacro Christi Domini fonte prodiisse non possunt, sed debent ex humo aut mari germinasse, aut esse lapsi de cœlis.

Intereà perperàm evangelizabatur, perperàm credebatur, &c.

Doctor propositionem, quam gratis transire permiserat, jam revocat. Affirmat esse impossibile, ut ab Apostolicæ prædicationis exordio usque ad exortas hæreses fuerit erratum. Et dat causam: Quia est impossibile, ut tanto tempore fuerit perperàm evangelizatum aut creditum. Et hoc etiam probat per varia media. Primum est: *Tot millia millium perperàm tincta.* Quia nempè, si tunc non fuerit recta fides, nec vera fuit Ecclesia, adeoque nec Sanctorum communio: Et sic Baptismatis Sacramento defuit necessarium adjutorium, proindeque nemo per ipsum potuit in Dei Filium regenerari. Omnes fuerunt perperàm ac in vacuum baptizati. Doctor confirmat jam laudatam doctrinam sancti Augustini, abundè expositam in Scholiis

ad

ad Dictatum sancti Gregorii septimi. Doctor loquitur ex priori ad Corinthios epistolâ : *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia, & omnem scientiam, & si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Ea omnia perperàm facio, & in vacuum. Nec enim fructus est bonus, qui de radice charitatis non surgit. Quævis istam radicem non habentia bona opera sunt folia sine fructu. At verò si usque ad exortas hæreses in Ecclesiis non fuerit recta fides, non possit fuisse charitas : Atque ita *tot millium millia fuerunt perperàm tincta, tot Charismata perperàm administrata, tot Sacerdotia, tot ministeria perperàm functa, tot denique martyria perperàm coronata.* At verò quis non videat hoc esse absurdissimum ac monstrosissimum ? Quare hinc Septimius rectè concludit toto isto tempore non esse in cunctis sub cœlo Ecclesiis malè evangelizatum aut creditum.

Aut si non perperàm, ac in vacuum, &c.

Ista assertio erat adeò absurda atque monstrosa, ut de ipsa etiam Marcionitæ ac alii Gnostici erubescerent, ideoque admitterent isto medio tempore fuisse & rectè creditum & evangelizatum. Hinc Tertullianus vertit vela in ipsos, demonstrat hoc juxta ipsorum confessionem esse impossibile, ideoque eos debere aut suo scelerato dogmati valedicere, aut istas monstrosissimas fabulas admittere. Etenim *quale est, ut ante res Dei currerent, quàm cujus Dei notum esset ? Antè Christiani, quàm Christus.* Primarium ac penitùs necessarium rectæ prædicationis ac fidei fundamentum est notitia veri Dei, & veri Christi. Ante aut citra hanc notitiam esse non possit vera religio, vera prædicatio, vera fides, verus Christianus. At verò juxta Marcionitas & alios Gnosticos nequaquam cœli & terræ Conditor, sed nescio quis alius invisibilis, innominabilis, ac otiosus Pater est verus Deus : Item non veram è Virginis substantia assumptam carnem indutus Dei Creatoris Filius, sed nescio quod aliud ab invisibili Patre missum imaginarium spectrum est verus Christus. Et hæc omnia ignorabantur usque ad Basilidem, Valentinum, Cerdonem, aut Marcionem : Nullus ista aut prædicaverat, aut intellexerat. De hac Marcionitica fabula Doctor insigniter scribit in tertio adversùs ipsam libro : *Satis præjudicatum est Christum non alterius Dei intelligendum, quàm Creatoris, Cum determinatum est alium Deum non credendum præter Creatorem, quem adeò Christus prædicaverit, &*

deinceps Apostoli non alterius Christum annuntiaverint, quàm ejus Dei, quem Christus prædicavit, id est, Creatoris, ut nulla mentio alterius Dei, atque ita nec alterius Christi agitata sit ante scandalum Marcionis. Facillimè hoc probatur Apostolicarum & hæreticarum Ecclesiarum recensu. Ergò ante istorum nebulonum fabulosas blasphemias nemo fuerat verus Christianus. Ergò usque tunc omnia Sacramenta, bona opera, Charismata, Sacerdotia, Martyria perperàm & in vacuum cucurrerunt. Ergò ista fœdissima fæx debet aut suas fabulas abjicere, aut has monstrositates admittere.

Antè hæresis, quàm vera doctrina.

Hoc est aliud argumentum, ex quo Doctor demonstrat non esse possibile, ut isto primitivo tempore sit ubique perperàm creditum aut prædicatum. Quia nempè hæresis nequit veram doctrinam antecedere. Et Doctor adducit duas hujus rei rationes. Prima est: Quia *in omnibus veritas imaginem antecedit, post rem similitudo succedit.* Deindè vera doctrina *futuras hæreses cavendas prænuntiat*, ac prænuntiare debet, ideoque debet & præcedere. Hunc locum respicit, ac insigniter elucidat Tertullianus in primo libro adversùs Marcionem: *Marcion Deum, quem invenerat, extincto lumine suæ fidei amisit. Non negabunt Discipuli ejus primam illius fidem nobiscum fuisse, ipsius literis testibus: Ut hinc jam destinari possit hæreticus, qui deserto quod priùs fuerat, id posteà sibi elegerit quod retrò non erat. In tantum enim hæresis deputabitur quod posteà inducitur, in quantum veritas habebitur quod retrò & à primordio traditum est. Sed alius libellus hunc gradum sustinebit adversùs hæreticos, etiam sine retractatu doctrinarum revincendos, quòd hoc sint de præscriptione novitatis.* Et in secundo libro: *Illic pronuntianda est regulæ interversio, ubi posteritas invenitur.* Et in quinto libro: *Soleo in præscriptione adversùm hæreses omnes de testimonio temporum compendium figere, priorem vindicans regulam nostram omni hæreticâ posteritate.* Et præscriptionis firmitatem demonstrat ex Apostolo. Eâdem præscriptione utitur adversùs hæresiarcham Hermogenem: *Solemus hæreticis, compendii gratiâ, de posteritate præscribere. In quantum enim veritatis regula prior, quæ etiam futuras hæreses prænuntiavit, in tantum posteriores quæque doctrinæ hæreses præjudicabuntur, quia sunt quæ futuræ veritatis antiquiore regulâ prænuntiabantur. Hermogenis autem doctrina tam novella est. Denique ad hodiernum homo in sæculo.* Et in libro adversùs Praxeam laudat Apostolicum Symbolum, ac pergit: *Hanc regulam ab initio Evangelii decucurrisse, etiam ante priores quosque hæreticos, nedum ante Praxeam hesternum, probabit tam ipsa posteritas omnium hæreticorum, quàm ipsa novellitas Praxeæ hesterni. Quo peræquè adversùs universas hæreses jam hinc præjudicatum sit, id esse verum quodcumque primum, id esse adulterum, quodcumque posterius.* Addit esse firmissimam præscriptionem.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 19.

Cap. 1.

Cap. 2.

Ea-

Eâdem utitur in septimo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus. Demonstrat Basilidem, Valentinum, ac Marcionem fuisse posteriores Apostolis, affirmat ipsos non relaxato Evangelicæ traditionis velo, sed per falsam ac aversam clavem reserato, immò excîso ostio, aut perfosso Ecclesiæ muro irrupisse in Magisterium ac Principatum, atque prosequitur: *Quæ cùm ita se habeant, clarum est ex antiquissima & verissima Ecclesia has recentiores, & quæ his sunt adhuc inferiores, tempore fuisse innovatas adulterinæ notæ hæreses. Ex iis quæ dicta sunt, manifestum esse existimo unam esse veram Ecclesiam, quæ verè est antiqua, in cujus catalogum referuntur ii, qui sunt justi secundùm Propositum.* Et statim infrà: *Et substantiâ ergò, & cogitatione, & principio, & excellentiâ solam esse dicimus antiquam & Catholicam Ecclesiam.* Consonat sanctus Irenæus: *Agnitio vera est Apostolorum doctrina, & antiquus Ecclesiæ status in universo mundo, & character corporis Christi, secundùm successiones Episcoporum, quibus illi eam, quæ in unoquoque loco est, Ecclesiam tradiderunt, quæ pervenit usque ad nos, custodita sine fictione Scripturarum tractatione plenissima, neque additamentum neque ablationem recipiens, & lectio sine falsatione, & secundùm Scripturas expositio diligens ac legitima.* Notat Cerinthum, Valentinum, & Marcionem, qui sacras literas abjecerunt, falsarunt, aut sunt pravè interpretati. De iisdem scribit & in alio loco: *Omnes hæretici valdè posteriores sunt, quàm Episcopi, quibus Apostoli tradiderunt Ecclesias. Et hoc in tertio libro cum omni diligentia manifestavimus.*

Fol. 764. Lib. 4. cap. 63. Lib. 5. cap. 20.

Ex eadem præscriptione sanctus Epiphanius laudat Apostolicas Constitutiones, & pergit adversùs hæresiarcham Ætium: *Jam verò utri tandem illorum peritiores sunt? An errore deceptus homuncio, qui nunc tandem emersit, & adhuc hodiè superstes est? An qui ante nos testes exstiterunt, & eandem traditionem in Ecclesia tenuerunt, quam & ipsi à parentibus suis acceperant, & ipsorum parentes à Majoribus suis didicerant, quemadmodum Ecclesia, quam à Patribus suis accepit, rectam & sinceram fidem cum traditionibus ad hunc diem observat?* Laudat avitam regulam: *Ecclesia credit quod accepit ab Episcopis, Episcopi ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo.* Quod etiam hæresiarcha Ætius eâdem præscriptione adversùm nos uti, atque ideò nos Chronitas seu temporarios appellare præsumpserit, testantur idem Epiphanius, ac in secundo dialogo sanctus Abbas Maximus. Norat enim veritatem esse æternam, ideoque omne temporarium seu posterius esse falsum. Hoc retorquet in ipsum Epiphanius, ac prosequitur: *Etenim sacrosancta Dei fides ac Religio cum ab initio atque ab ultima vetustate exstitit, licèt non obsolescat aut inveteretur unquam, tum perpetuò stat, solidissimo fundamento nixa, cujus Dominus extra omne tempus est constitutus. Quocirca neque ipsa tempori subjacet, sed cum Angelis versatur assiduè,*

Hær. 75. cap. 6.

Hær. 76. cap. 1.

duè, sanctosque per singulas generationes exornat. Tu verò temporarius multò magis appellandus es, qui & in errorem abductus es, & fastu ac arrogantiâ distentus, & gregis tui pecudes passim per dumis ac spinis consita pascua propulisti. Nemo enim eadem tecum ex veteribus sensit: Temporarios scriptis tuis lacessens, temporarius ac recens ipse.

CAPUT XXX.

Hæretici post fidem intrusi.

UBi tunc Marcion, Ponticus nauclerus, Stöicæ studiosus? Ubi Valentinus, Platonicæ Sectator? Nam constat illos neque adeò olim fuisse, Antonini ferè Principatu, & in Catholicæ primò doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem, sub Episcopatu Eleutheri benedicti, donec ob inquietam semper eorum curiositatem, quâ fratres quoque vitiabant, semel & iterùm ejecti, Marcion quidem cum ducentis sestertiis, quæ Ecclesiæ intulerat, novissimè in perpetuum discidium relegati, venena doctrinarum suarum disseminaverunt. Postmodùm idem Marcion pœnitentiam confessus, cùm conditioni sibi datæ occurrit, ita Pacem recepturus, si cæteros quos perditioni erudisset, Ecclesiæ restitueret, morte præventus est. Oportebat enim hæreses esse. Nec tamen ideò bonum hæreses, quia eas esse oportebat. Quasi non & malum oportuerit esse. Nam & Dominum tradi oportebat, sed væ traditori: Ne quis etiam hinc hæreses defendat. Si & Apellis stemma retractandum est, tam non vetus & ipse, quàm Marcion institutor & præformator ejus: Sed lapsus in fœminam, desertor continentiæ Marcionensis, ab oculis sanctissimi Magistri Alexandriam secessit. Indè post annos regressus non melior, nisi tan-

tantùm quia jam non Marcionites, in alteram fœminam impegit, illam Virginem Philumenem, quam suprà edidimus, postea verò immane Prostibulum & ipsam, cujus energemate circumventus, quas ab ea didicit Phaneroseis scripsit. Adhuc in sæculo supersunt, qui meminerint eorum, etiam proprii Discentes & Successores ipsorum, ne se posteriores negare possint. Quamquam & de operibus suis, ut dixit Dominus, revincuntur. Si enim Marcion novum Testamentum à vetere separavit, posterior est eo quod separavit, quia separare non posset, nisi quod unitum fuit. Unitum ergò antè quàm separaretur, posteà separatum, posteriorem ostendit separatorem. Item Valentinus, aliter exponens, & sine dubio emendans, hoc nomine quidquid emendat, ut mendosum retrò, anterius fuisse demonstrat. Hos ut insigniores & frequentiores adulteros veritatis nominamus. Cæterùm & Nigidius nescio quis, & Hermogenes, & multi alii qui adhuc ambulant pervertentes vias Dei, ostendant mihi ex qua auctoritate prodierunt. Si alium Deum prædicant, quomodo ejus Dei rebus & literis & nominibus utuntur, adversùs quem prædicant? Si eundem, quomodo aliter? Probent se novos Apostolos esse: Dicant Christum iterùm descendisse, iterùm ipsum docuisse, iterùm crucifixum, iterùm mortuum, iterùm resuscitatum. Sic enim Apostolos solet facere, dare illis prætereà virtutem, eadem signa edendi, quæ & ipse. Volo igitur & virtutes eorum proferri: Nisi quod agnosco maximam virtutem eorum, quâ Apostolos in perversum æmulantur. Illi enim de mortuis vivos faciebant, isti de vivis mortuos faciunt.

SCHOLION.

Ubi nunc Marcion, Ponticus nauclerus?

MArcionem fuisse Ponticum affirmat Septimius etiam in primo adversùs illum libro, ac istam Regionem describit fœdis co-
Cap. 1. loribus: *Pontus qui dicitur Euxinus, naturâ negatur, nomine illuditur. Cæterùm hospitalem Pontum nec de situ æstimes. Ita ab humanioribus nostris fretis, quasi quodam barbariæ suæ pudore, secessit. Gentes ferocissimæ inhabitant: Si tamen habitatur in plaustro. Sedes incerta, vita cruda, libido promiscua, & plurimùm nuda, etiam cum abscondunt, suspensis de jugo pharetris indicibus, ne temerè quis intercedat. Ita nec armis suis erubescunt. Parentum cadavera cum pecudibus cæsa convivio convorant. Qui non ita decesserint, ut escatiles fuerint, maledicta mors est. Nec fœminæ sexu mitigantur secundùm pudorem. Ubera excludunt, pensum securibus faciunt: Malunt militare, quàm nubere. Duritia de cœlo quoque. Dies numquam patens. Sol numquam libens. Unus aër nebula est. Totus annus hibernum. Omne quod flaverit, Aquilo est. Liquores ignibus redeunt: Amnes glacie negantur. Montes pruinâ exaggerantur. Omnia torpent, omnia rigent. Nihil illic nisi feritas calet. Illa scilicet quæ fabulas scenis dedit de sacrificiis Taurorum, amoribus Colchorum, & crucibus Caucasorum. Sed nihil tam barbarum ac triste apud Pontum, quàm quod illic Marcion natus est, Scythâ tetrior, Hamaxobio instabilior, Messagetâ inhumanior, Amazonâ audacior, nubilo obscurior, hyemæ frigidior, gelu fragilior, Istro fallacior, Caucaso abruptior.*

Marcionem fuisse Ponticum testantur etiam in secunda Apologia sanctus Martyr Justinus, in primo adversùm hæreses libro sanctus
Fol. 70. Irenæus, in tertio Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus,
cap. 20. in primo hæreticarum fabularum libro Theodoretus, ac in Panario
Fol. 436. sanctus Epiphanius, qui & adjungit: *Marcion fuit genere Ponticus ex ea*
cap. 24. *parte quæ Helenopontus dicitur, oppido Sinope, quemadmodum frequenti de eo famâ percrebuit.*
Hær. 42. Hæc est illa civitas, de qua ad sanctum Seleucum Amasenum Episcopum, Helenoponti Metropolitam, in Ephesino Latrocinio dixit per contumeliam Dioscorus Patriarcha Alexandrinus: *Non erat Amasææ Episcopus, non erat Amasææ, Sinopis erat.* Erat dura contumelia. Ipsam exposui in Scholiis ad Synodum Chalcedonensem. Quod in Helenoponti Provincia, quam à Ponto Polemoniaco divisit magnus Constantinus, fuerit Sinopensis civitas, lucet ex laudati Seleuci Synodalibus ad Imperatorem Leonem literis, exstantibus post laudatam Synodum Chalcedonensem. Genuit & aliud monstrum: Diogenem Cynicum. Quòd Pontus fuerit duri ac frigidi aëris Provin

cia

cia, lucet ex variis locis sancti Basilii, sancti Gregorii Nysseni, ac sancti Joannis Chrysostomi. Fuit vastissima diœcesis, ideoque & varii aëris. Ex Marcionis odio Tertullianus omnium climatum vitia conglomerat, & imitatur Ovidium Nasonem in libris de Ponto.

Marcionem fuisse nauclerum scribit Septimius etiam in tertio contra ipsum libro: *Scilicet nauclero illi non quidem Rhodia Lex, sed Pontica caverat.* Cap. 6. Rhodus fuit nauticæ artis peritissima, ideoque & habuit optimas illius directrices leges. Et in quinto libro scribit Septimius: *Pontice nauclere, si numquam furtivas merces, &c.* Cap. 1. Et apud Ecclesiasticam Eusebii Cæsareensis historiam sanctus & antiquus Ecclesiæ Scriptor Rhodon: *Ipse nauta Marcion duo principia introducit.* Lib. 5. cap. 13. Et frater Georgius Cappucinus Ambianensis: *Tam verè nauclerus, quàm Ponticus.* Aliter scribit beatus Rhenanus: *Est jocus in gentem. Nam Marcion Episcopi filius fuit. Ut tamen possibile sit Majores ejus naucleros exstitisse.* Marcionem fuisse Episcopi, & quidem sanctissimi viri degenerem filium, testantur etiam præsentis libri appendix ac sanctus Epiphanius. Utique Episcopi Sinopensis. Hæc enim omninò fuit Episcopalis, magna, & opulenta civitas. Sanctus Optatus Milevitanus Antistes affirmat & ipsum Marcionem fuisse Episcopum. At solus ita loquitur, ideoque videtur memoriâ lapsus. Sunt tamen qui existimant Marcionem sub patre Amaseno Episcopo, ac totius Provinciæ Metropolita fuisse Sinopensem Episcopum, & ab illius Synodali, quâ degradatus fuerat, sententia Romam appellasse. Fundant se in referendis infrà ex sancto Epiphanio. Est conjectura sine anchoris. Quidquid sit, illum fuisse ardentis ingenii, à natura dotatum insigniter, ac insuper egregiè doctum testatur in Oseæ Prophetæ Commentariis sanctus Hieronymus. Fuisse Stoïcæ Philosophiæ Sectatorem, est suprà demonstratum. Quòd tamen ingratè & indoctè hauserit quædam dogmata etiam ex Platone, testatur in tertio Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus. Fol. 434.

Ubi Valentinus, Platonicæ Sectator.

Lucidiùs de Valentino loquitur Doctor in libro contra Valentinianos: *Speraverat Episcopatum Valentinus, quia & ingenio poterat, & eloquio, sed alium ex martyrii Prærogativa loci potitum indignatus, de Ecclesia authentica regulæ abrupit, ut solent animi pro Prioratu exciti præsumptione ultionis accendi, ad expugnandam conversus veritatem, & cujusdam veteris opinionis semen nactus, Colobarso viam delineavit.* Cap. 4. In libro de carne Christi Apellem scribit Marcionis discipulum ac desertorem, Valentinum autem fuisse ejus condiscipulum & condesertorem. Quod non de Marcionis magistri, sed de Marcionitici dogmatis condiscipulatu & condeser- Cap. 1.

Cap. 10. sertione debet intelligi. Fuisse virum doctissimum testatur in Oseæ Prophetæ commentariis sanctus Hieronymus, ideoque de ejus Secta
Cap. 1. pergit in laudato contra Valentinianos libro Septimius: *Valentiniani,*
Cap. 23. *frequentissimum planè collegium inter hæreticos.* Eosdem in libro de anima vocat *Examen Valentini.* Ipsum esse Gnosticorum primum, & ab ipso enatam delirorum Peponum vastam multitudinem scribit sanctus Ire-
Lib. 1. cap 5. næus. Ejus patriam esse incertam affirmat sanctus Epiphanius, ex fundamentis tamen arbitratur fuisse *Phrebonitem Ægypti maritimum*, ac Alexandriæ institutum Græcorum literis. Tempore apostasiæ habitasse in Cypro testatur sanctus Philastrius. Quare & desideratus ab ipso Episcopatus videtur ibidem fuisse.

Constat illos neque adeò olim fuisse, &c.

Quòd Marcion sub Antonini primi Imperio fuerit, affirmat Do-
Carp. 19. ctor etiam in primo adversùs ipsum libro: *Anno quinto decimo Tiberii Christus* JESVS *de cœlo manare dignatus est, Spiritus salutaris. Marcionis salutem, qui ita voluit, quoto quidem anno Antonini majoris de Ponto suo exhalaverit aura carnicularis, non curavi investigare. De quo tamen constat, Antoninianus hæreticus est, sub Pio impius. A Tiberio autem usque ad Antoninum anni ferè centum & quindecim, & dimidium anni cum dimidio mensis. Tantundem temporis ponunt inter Christum & Marcionem.* Etiam aliis in locis affirmat Marcionem esse hæreticum Antoninianum, id est, Antoniniani Imperii. Et in quarto Ecclesiasticæ historiæ libro Eusebius Cæsareensis laudat Pii, Aniceti, ac Eleutherii Pontificatum, addit eisdem annis Romæ floruisse sanctum Justinum Philosophum, ac de ipso pro-
Cap. 10. sequitur: *Justinus in libro, quem contra Marcionem scripsit, memorat eo ipso tempore, quo istum librum contexuit, vitam Marcioni suppetisse.* Hæc sunt istius libri verba: *Marcion quidem Ponticus, qui adhuc superstes est, illos qui ejus obsequuntur sententiæ, docet alium quemdam nominare Deum majorem, quàm mundi Opificem.* Quem librum laudat, ac quædam ejus verba adducit
Lib. 4. cap. 14. Fol. 70, etiam sanctus Irenæus. Eadem ferè illius verba habet sanctus Justinus in sua Apologia scripta ad Antoninum Pium Imperatorem: *Marcion Ponticus hodiè etiam discipulos suos docet.* Et affirmat tunc cucurrisse à Christo Domino nato annum centesimum quinquagesimum. Erat Antoniniani Imperii annus undecimus. Ista Apologia, licèt passim dicatur secunda, est tamen prima. Quæ enim vulgò prima dicitur, scripta est ad Antonini Successores, Marcum Aurelium, ac Lucium Verum, & omnem Senatum, anno ejusdem sæculi sexagesimo quarto. Porrò undecimus Antoninianus erat sancto Telesphoro Pontifici nonus, atque ita Marcion tunc palàm delirabat ac prædicabat. Te-

les-

Ieſphorus ſedit annis duodecim, & illi per quatuor annos ſucceſſit ſanctus Hyginus. Atque de iſto tempore ſcribit ſanctus Irenæus: *Cerdon, qui ante Marcionem fuit ſub Hygino, qui fuit octavus Epiſcopus, ſæpè in Eccleſiam veniens, & exomologeſim faciens, ſic conſummavit, modò quidem latenter docens, modò verò exomologeſim faciens, modò verò ab aliquibus traductus in his quæ docebat malè, & abſtentus à religioſorum hominum conventu. Marcion autem illi ſuccedens invaluit ſub Aniceto, decimum locum Epiſcopatûs tenente.* Lib. 3. Cap. 4. Tunc invaluit in Sectæ Magiſtrum ac Præſidem, anteà ſub Teleſphoro corruptus ac ſeductus, itemque corrumpens ac ſeducens. Addit Irenæus ſanctum Polycarpum, Smyrnenſem Epiſcopum, ac ſancti Joannis Apoſtoli diſcipulum, ſub Aniceti Papatu veniſſe Romam, & multos Marcionitas convertiſſe, atque proſequitur: *Polycarpus Marcioni aliquando occurrenti ſibi, & dicenti, Cognoſce nos, reſpondit, Cognoſco te Primogenitum Satanæ.* Eadem de re ad Pompeium Sabratenſem Epiſcopum ſcribit ſanctus Cyprianus: *Marcion de Ponto emerſit, cujus Magiſter Cerdon ſub Hygino tunc Epiſcopo, qui in urbe nonus fuit, Romam venit, quem Marcion ſecutus, additis ad crimen augmentis, impudentiùs cæteris & abreptiùs in Deum Patrem Creatorem blaſphemare inſtituit, & hæreticum furorem ſacrilegis armis contra Eccleſiam rebellantem ſceleratiùs & graviùs armavit.* Ep 74. Videtur Cerdon agendæ aut ſimulandæ pœnitentiæ causâ Romam veniſſe. Et ante ipſum videtur iſtic fuiſſe Marcion, palàm inſaniens ac blaſphemans. Quarè verba, *Quem Marcion ſecutus*, non de Romani itineris, ſed de ſcelerati dogmatis ſequela oportet intelligi. Proindè Marcion non Romæ, ſed alibi fuit à Cerdone corruptus. Antequam Cerdon Romam accederet. Etiam antequam accederet Marcion. Quarè hic videtur non pœnitentiam acturus, ſed ſeducturus Romam veniſſe. Conſonat in ſeptimo Stromatum libro ſanctus Clemens Alexandrinus: *Domini quæ fuit in adventu doctrina, cùm cœpiſſet ab Auguſto, medio tempore Tiberii conſummatur. Apoſtolorum autem ejus doctrina uſque ad Pauli miniſterium, Neronis tempore conſummatur. Inferiùs autem circa tempora Adriani Imperatoris fuerunt qui hæreſes excogitarunt, & pervenerunt uſque ad ætatem Antonini natu majoris. Sicut Baſilides, etiamſi Glauciam ſibi adſcribat Magiſtrum, ut ipſi gloriantur, qui fuit Petri Interpres. Similiter autem Valentinum dicunt audiviſſe Theodadem. Is autem fuit Pauli familiaris. Marcion enim, cum natus eſſet eâdem, quâ ipſi, ætate, verſabatur ut ſenex cum junioribus. Poſt quem Simon Petrum audiit paululùm prædicantem.* F 764. Dicit varia. Primò, quòd ſanctorum Petri ac Pauli prædicatio finem acceperit ſub Imperio Neronis. Addit ſanctus Irenæus: *Epheſi Eccleſia à Paulo fundata eſt, Joannes autem permanſit apud eos uſque ad Traiani tempora.* Lib 3. cap. 3. Quod ipſum in virorum Illuſtrium catalogo ſcribit ſanctus Hieronymus, addens defun-

ctum anno sexagesimo octavo post Domini Passionem, qui fuit ab ejus nativitate centesimus secundus. Sanctus Clemens secundò dicit, quòd Basilides, Valentinus, ac Marcion fuerint coævi, & omnes cœperint sub Imperio Adriani. Quæstio est, Quid cœperint? An vitam, an hæreticam prædicationem? Respondeo quod hæreticam prædicationem. Etenim Basilidem sub Adriani Imperio prædicasse, disertè scribit sanctus Hieronymus in encomio illustris viri Agrippæ Castoris. Verùm adjungens ipsum sub eodem Imperio defunctum Alexandriæ, deviat à sancto Clemente, palàm asserente ipsum pertigisse usque ad Antonini majoris Imperium, adeoque videtur errasse. Etenim circa res Alexandrinas potiùs videtur deferendum Clementi, quàm sancto Hieronymo. At verò omnes jam adducti Patres constanter asserunt Marcionem esse hæreticum Antoniniani temporis. Quod ipsum scribunt de Valentino. Quarè sanctus Clemens, asserens omnes istos tres Hæresiarchas fuisse coætaneos, est cum salis grano accipiendus: Quòd nempè sibi mutuò convixerint. Proindè Basilides est defunctus sub Antonini Imperio, Valentinus ac Marcion ipsum etiam excesserunt. Etenim præsenti in capite Septimius constanter affirmat ipsos perveniisse usque ad Pontificatum Eleutheri, adeoque & usque ad Imperium Commodi. Quarè sanctus Clemens scribens omnes tres sub Adriano cœpisse, & usque ad Antoninum perveniisse, non de singulis, sed de omnibus copulatim loquitur. Quòd nempè unus post alium cœperint intra istud tempus delirare.

Sanctus Clemens tertiò dicit Marcionem fuisse versatum ut senem cum junioribus. Non cum Basilide ac Valentino, quibus fuit coætaneus, sed cum suis discipulis. Affirmat ipsum fuisse longævum. Ita mihi videtur. Contextus enim est admodum obscurus. Difficultatem præsertim habent hæc Clementis verba: *Post quem*, utique Marcionem, *Simon Petrum audiit paululùm prædicantem.* Videntur asserere Marcionem fuisse Simone Mago seniorem. Quod si verum sit, ille non tantùm cum suis sequacibus, sed etiam cum suo Basilide ac Valentino versatus est ut senex cum junioribus. Eadem de causa possit ipsum sanctus Polycarpus appellasse Primogenitum Satanæ. Quòd nempè esset primus ac Primas omnium hæreticorum. Respondeo hæc nullo modo subsistere. Etenim certissimum est primum in novo Testamento hæreticum fuisse Simonem Magum, & ex ipso, uti fungos è terra, ebulliisse omnem fæcem Gnosticorum. Ita scribit sanctus Irenæus. Proindè sancti Clementis translatio, *Post quem*, corrigenda videtur, & dicendum, *Juxta quem.* Græcus enim textus unius literæ mutatione fert istam correctionem. Porrò Simon Magus,

gus, licèt longè prior, rectè dicitur sanctum Petrum audiviſſe juxta Marcionem, quia illum eâ ipsâ ſceleratâ mente audiit, quâ Marcion credidit & docuit. Etenim quòd Simon Magus cœperit primus blaſphemare Deum Creatorem, & mundum garrire creatum ab Angelis; quòd item omnis duplicis Divinitatis ſcelerata fabula hinc duxerit exordium, diſertè affirmat ſanctus Irenæus. Quòd hanc Cerdon à Simone acceperit, ac ipſam Marcioni tradiderit, affirmat in alio loco. Iſtud ipſum confirmat Euſebius Cæſareenſis. In ſcripta ad Imperatorem Antoninum apologia etiam ſanctus Martyr Juſtinus affirmat ſcabiem à Simone in Menandrum, à Menandro manaſſe in Marcionem. Utique per medium Cerdonem. Quæ omnia teſtatur etiam ſanctus Epiphanius. Addit Simonem iſtum eſſe fontem omnium ſceleratiſſimorum Gnoſticorum. Hinc igitur ſanctus Clemens dicit, Quòd Simon Petrum audiverit juxta Marcionem. Quare ſanctus Epiphanius, dicens Marcionem non niſi poſt ſancti Hygini mortem, ſeu ex ejus morte vacantem Sedem, iviſſe ex Ponto Romam, manifeſtè labitur. Etenim quòd ſub Theleſphoro palàm inſaniverit, ideoque & Romæ fuerit, ſuprà audivimus à ſancto Juſtino.

Lib. 2. cap. 9. Lib. 1. cap. 28. 29. Heſ. 21. cap. 4.

Apud Eccleſiam Romanenſem ſub Epiſcopatu Eleutheri Benedicti.

Benedictus erat apud primitivos Chriſtianos eminens titulus. Eum Septimius Romano Pontifici adſcribit etiam in libro de Pudicitia: *Bonus Paſtor, & Benedictus Papa concionaris.* Et librum ad Martyres incipit: *Benedicti Martyres.* Et in libro de Baptiſmo ſcribit ad recentiſſimos, ideoque & puriſſimos, è ſacro fonte adſcendentes Neophytos: *Benedicti quos gratia Dei exſpectat.* Et in libro de fœminarum cultu dicit ad fideles mulieres: *Securæ eſtote Benedictæ. Credite Benedictæ. Ergò Benedictæ.* Etiam Romanæ Eccleſiæ Clerus ſcripſit ad Clerum Eccleſiæ Carthaginenſis: *Didicimus Benedictum Papam Cyprianum.* Et Lucianus Martyr ad Martyrem Celerinum: *Benedictus Martyr Paulus.* Et ſanctus Paulinus Nolæ Epiſcopus de Paſchaſio Rothomagenſis Eccleſiæ Diacono ſcripſit ad ejus Epiſcopum ſanctum Victricium: *Benedictus Diaconus frater noſter Paſchaſius.* Titulus videtur deſumptus ex ſalutatione Angelica: *Benedicta tu inter mulieres.* Et ex ſalutatione ſanctæ Eliſabethæ: *Benedicta tu inter mulieres, & Benedictus fructus ventris tui.* Quidquid ſit, fuit olim titulus eminentiſſimus.

Cap. 13. Cap. 14. Cap 4. & 5. Ep. 3. Ep. 24. Ep. 28.

Quòd Valentinus fuerit primùm Catholicus, & ob Epiſcopatûs

repulsam sit factus Apostata hæreticus, Tertullianus testatur etiam in libro contra Valentinianos. Idem scribit sanctus Philastrius : *Valentinus imprimis fuit in Ecclesia, elatior autem factus postmodùm errore non parvo deceptus est, degensq; in Cypri Provincia cœpit hoc definire.* Utique suos errores. Quòd Romæ Christianam fidem acceperit, unicus testatur noster Septimius. Scribit verò sanctus Irenæus : *Valentinus venit Romam sub Hygino, increvit verò sub Pio, & propagavit tempus usque ad Anicetum.* An gentilis, an catechumenus, an fidelis, an hæreticus Romam venerit, non exprimitur. Videtur venisse hæreticus. Utique ex Cypro. Videtur enim venisse talis, qualis postmodo increvit. Et quòd sit Antoninianus hæreticus, testatur in primo hæreticarum fabularum libro etiam Theodoretus : *Valentinus hæresim condidit tempore Antonini primi.* Septimius affirmat illum non dumtaxat usque ad Anicetum, sed etiam usque ad Eleutherun. Pontificem mansisse Romæ, & tunc necdum fuisse mortuum, sed perpetuo percussum anathemate. Videtur asserere, quòd Marcion ante ipsum obierit. Et videtur quod post mortem sancti Eleutheri.

Lib. 3. Cap. 4.

Interim etiam Marcionem fuisse Catholicæ Ecclesiæ apostatam Septimius constanter affirmat in primo adversùs ipsum libro : *Non negabunt discipuli Marcionis primam illi fidem nobiscum fuisse, ipsius literis testibus.* Et in quarto libro : *Evangelium Lucæ, quod est secundùm nos, adeò antiquius Marcione est, ut & ipse illi Marcion aliquando crediderit, cum & pecuniam in primo calore fidei Catholicæ Ecclesiæ contulit, projectam mox cum ipso, posteaquam in hæresim suam à nostra veritate desciv it. Quid nunc si negaverint Marcionitæ primam apud nos fidem Marcionis adversùs epistolam quoque ipsius? Quid si nec epistolam agnoverint? Certè antitheses non modò fatentur Marcionis, sed & præferunt. Ex his mihi præfatio sufficit.* Notanda sunt verba : *In primo calore fidei.* Palàm edicunt primam Marcionis fidem fuisse Romæ acceptam. Etenim agunt de ducentis sestertiis, quæ Marcion intulerat Ecclesiæ Romanensi. Affirmant ea in primo fidei calore fuisse illata. Notanda sunt & verba : *Projectam mox cum ipso.* Affirmat Marcionem cum Romana fide non rediisse in Pontum, sed in ipsa alma urbe fuisse deceptum à Cerdone, apostatasse ad ipsum, & cum suis sestertiis ejectum.

Cap. 1.

Cap. 4.

Verùm longè aliter scribit sanctus Epiphanius : *Marcion initio vitæ, scilicet castitatem præ se ferens, Monachorum Instituta professus est, Parente natus Catholicæ communionis Episcopo. Posteà cùm virginem quamdam adamasset, ac fraudibus pellexisset, abs spe vitæ cœlestis illam juxta ac semetipsum dejecit. Ob hunc igitur incestum Ecclesiâ ab ipso Parente pulsus est, viro cumprimis religioso, & amore veritatis flagrantissimo. Et in hac Episcopalis muneris administratione præ-*

Hær. 42. cap. 1.

stan-

stanti. Cùm enim Marcion diu ac multùm supplicasset, ac pœnitentiam postulasset, hanc à Patre precibus nullis obtinuit. Vehementem quidem ex ea re dolorem optimus senex & Episcopus ceperat, quòd non solùm ille excidisset, sed & ignominiam sibi ac dedecus imposuisset. Ergò ubi se nullis artibus eblandiri posse quod cuperet animadvertit, popularium suorum probra ac ludibria non sustinens, clam ab oppido secessit, & Romam post Hygini Papæ obitum se contulit, qui à Petro ac Paulo Apostolis nonus Ecclesiæ præfuerat. Eò statim ac Marcion pervenit, ad Seniores adiens, qui ab Apostolorum discipulis edocti adhuc supererant, ut ab eis in communionem admitteretur, frustrà petiit. Quamobrem exstimulatus invidiâ, quod non principem illic locum, ac ne Ecclesiæ quidem aditum impetrasset, ad impostoris Cerdonis hæresim confugere in animum induxit. Exponit Marcionis cum Romanæ Ecclesiæ Presbyteris ac Doctoribus hæreticas disputationes, atque adjungit hanc ejus intercessionem : *Cur me recipere noluistis? Responderunt illi : Nobis injussu Venerandi Patris tui facere illud non licet, una siquidem fides est, & animorum una consensio. Neque contra spectatissimum Collegam Patrem tuum moliri quidpiam possumus. At ille vehementiùs excandescens, ac superbiâ & invidiâ percitus, schisma conflavit, ac privatam hæresim architectatus est. Et adjecit : Ecclesiam vestram ego dissociabo, & in ipsam Schisma sempiternum immittam. Quod ille reverà nec mediocre quidem injecit. Non ita tamen ut Ecclesiam, sed ut se potiùs ac suos discinderet.* Ita & Martinus Lutherus minatus est Papatum evertere. Ac suo sepulchro inscribi jussit hoc Epitaphium : *Pestis eram vivens, moriens tua mors ero Papa.* Et ipsum quidem Papatum, uti & Marcion, læsit; at dumtaxat semetipsum ac suos evertit. Hic est spiritus omnium hæreticorum. Et quidem in hac summi momenti re Epiphanius ac Tertullianus sibi mutuò adversantur gravissimè, nec scio cui sit adhærendum.

Duo Epiphanii Asserta sunt discutienda. Primum est, An Marcion fuerit Monachus? Et possit fuisse. Attamen Anachoreta, non Cœnobita. Quòd enim sanctus Antonius Cœnobia primus induxerit, est constans traditio omnium Patrum. Quod ille Anachoresim à nescio quo Seniori addidicerit, testatur in ejus vita magnus Athanasius, & adjungit : *Antonius, cùm ad Senem illum pristinum rediisset, simul in deserto ut essent rogavit. Illo autem & propter ætatem recusante, & propter rei novitatem, è vestigio in montem se prorupit.* Cœnobitica vita erat tunc adeò incognita, ut nec duo Monachi possent cohabitare. Et quòd primi illius in Ponto authores fuerint magnus Basilius, & Eustatius Sebastensis in Armenia Episcopus, est omnibus notum. Istud de semetipso testatur Basilius in literis ad dictum Eustatium. Proindè Marcion, si Monachus fuerit, fuit Anachoreta. Quidam censent illum ex Monacho factum Episcopum Sinopensem, tunc fuisse carne lapsum, & à Patris Amaseni Metropolitæ ju-

dicio provocasse ad Romanam Ecclesiam. Et huic opinioni favent adducta verba sancti Epiphanii: *Quod non principem illic locum impetrasset.* Id est, Episcopalem communionem & locum.

Alterum discussione dignum sancti Epiphanii Assertum est, quòd carne lapsus Marcion à Patre Episcopo communionem impetrare non potuerit, immò nec pœnitentiam. Nempè Canon, qui omni, præsertim sacrilegæ mœchiæ Sacramentalis Reconciliationis communionem & Pacem negabat, tunc vigebat apud omnem Ecclesiam. Relaxatus primùm fuit per sanctum Pontificem Zephyrinum. Et hinc noster Septimius accepit ansam sui lapsûs. Verùm quâ ratione, & quâ fronte lapsus Marcion communionem à Patre petiit, quam ex Ecclesiæ disciplina noverat impossibilem? Forsan quòd Episcopi filius de Patris miseratione confideret. Quibusdam enim in casibus fuit miserationi ac dispensationi locus. Ex ista interim disciplina dixerunt ad Marcionem Romani Presbyteri ac Doctores: *Una fides est, & una animorum consensio.* Hoc est, una per omnem Ecclesiam viget disciplina. Hinc item de Marcionis erroribus scribit sanctus Epiphanius: *Baptismo non semel, sed tertiò apud Marcionitas initiantur. Quod fieri Marcion idcircò concessit, quòd à discipulis suis, quibus fuerat cognitus, ob delictum illud ac virginis stuprum esset ludibrio habitus. Nam cùm virginem in Patria constuprasset, & ingentis flagitii convictus aufugisset, alterum sibi circumforaneus iste Baptismum adscivit, licere pronuntians ter omninò aquis elui, ac Baptismo ad peccatorum condonationem expiari. Ut si quis post usurpatum priorem peccaret, ad secundum cum pœnitentia confugeret. Similiter ad tertium, si post secundum etiam se delictis obstrinxerit. Quod ad infamiæ suæ remedium excogitavit, quo se rursùs post facinus purgatum, & inter innocentes numerandum esse persuaderet.* Mœchiam, quam per sacras claves tunc reconciliare nolebat, Ecclesia purgabat Baptismo: Hinc Marcion garrire cœpit Baptismum posse tertiò iterari. Quò nempè quis non semel, sed bis posset liberè fornicari. Rigida illa in Mœchos disciplina tunc & apud Ponticam & apud Romanam Ecclesiam erat in tanta observantia ac reverentia, ut ipsam tangere non præsumens Marcion, maluerit Rebaptismum inducere, ac Divinam legem violare. Eandem disciplinam tunc viguisse in Asiatica Ecclesia, testatur sanctus Irenæus. Refert cujusdam istic Diaconi uxorem à Gnosticorum sceleratissimo Marco Ægyptio fuisse seductam in stupra, & abductam, ac de tandem conversa & pœnitente subjungit: *Omne tempus in exomologesi consummavit.* Quod ipsum fecisse ait & alias, non tantùm Asiaticas, sed etiam Rhodanenses mulieres, atque ita affirmat istam disciplinam viguisse etiam in Galliis. Quòd etiam in Africa viguerit, lucidissimè docet

Hær. 42. cap. 3.

Lib. 1. cap. 9.

no-

noſtri Tertulliani lapſus, ac poſt hunc ſcriptus liber de pudicitia. Quin & ipſam quædam Africanæ Eccleſiæ conſtanter retinuerunt etiam poſt Decretum ſancti Zephyrini. Lucet ex ſancti Cypriani epiſtola ad Antonianum Epiſcopum, & ex ſancti Auguſtini literis ad Vincentium Cartennenſem in Mauritania Epiſcopum Rogatiſtam. Etiam Donatiſtæ iſtam diſciplinam pertinaciter retinuerunt. Quòd item apud Hiſpanos viguerit, demonſtrant Canones Eliberini. Ex iiſdem lucet, quòd in certas mœchiæ ſpecies viguerit uſque ad Nicænum Concilium. Et uſque ad Pontificis Siricii Decretum omnis ſub cœlo Eccleſia eandem legem ſervavit in relapſos mœchos. Nicæna enim clementia fuit in ſolos lapſos. Et quidem Pontica Eccleſia fuit hîc rigidiſſima. Etenim primitivum rigorem non dumtaxat poſt Zephyrini Decretum, ſed & poſt Nicænum Canonem diu retinuit. Lucet ex ſancto Amphilochio in vita ſancti Baſilii, ac ex Eccleſiaſtica hiſtoria Socratis. Scio illos loqui de ſola Cæſareenſi Eccleſia, Metropoli Ponticæ Diœceſios. Verùm quis credat illam ſolam fuiſſe rigidam? Quis credat nullas filias fuiſſe ipſam imitatas? Ex his vides cauſam, ob quam nec Pater Epiſcopus, nec Romana Eccleſia voluerit mœchum Marcionem recipere ad Pacem Sacramentalis Reconciliationis. Et ita corrunt omnia, quæ adversùs Divinam Romanæ Cathedræ in aliarum Eccleſiarum Pœnitentes poteſtatem ſcripſit Joannes Launoius. Plura dixi in Scholiis ad Dictatum ſancti Gregorii ſeptimi. Et quidem circa Marcionem conſonat ſancto Epiphanio præſentis libri appendix: *Poſt Cerdonem diſcipulus ipſius emerſit Marcion quidam nomine, Ponticus genere, Epiſcopi filius, propter ſtuprum cujuſdam virginis ab Eccleſiæ communicatione ejectus.* Et planè exiſtimo rem ita ſe habere.

Ep. 48.

Cap. 16. lib. 5. cap. 21.

Etiam quæ de illatis à Marcione in Romanam Eccleſiam ſeſtertiis narrat Septimius, video non ſubſiſtere. Etenim quòd olim fideles, dum Clero inſcriberentur, omnes ſuas facultates aut ipſarum partem inferrent ſuæ titulari Eccleſiæ, poſſit authenticè demonſtrari. Erat conſuetudo potiùs, quàm lex. Verùm quòd quis in Baptiſmate iſtud fecerit, nullo poſſit exemplo firmari. At verò Septimius affirmat Marcionem non Clero inſcriptum, ſed dumtaxat credidiſſe, ſeu fuiſſe baptizatum apud Romanenſem Eccleſiam: Atque ita tunc ille nulla ſeſtertia poſſit intuliſſe. Interim quia hoc conſtanter, & quidem in duobus locis, affirmat Septimius, hæreo & ceſpito, & quòd certus dicam non habeo. Interim de toties iterato Marcionis lapſu ac relapſu ſanctus Irenæus nullam facit mentionem. At verò ſcribit de ejus Magiſtro Cerdone: *Cerdon, qui ante Marcionem, & hic ſub Hygino, ſæpè*

Lib. 3. cap. 4.

sæpè in Ecclesiam veniens, & exomologesim faciens, sic consummavit, modò quidem latenter docens, modo verò exomologesim faciens, modò verò ab aliquibus traductus in his quæ docebat malè, & abstentus est a religiosorum hominum conventu. Etiam de Valentini lapsu ac relapsu nec verbum facit. Quid si igitur Septimius solius Cerdonis opera transcribat in Marcionem ac Valentinum? Judicent Peritiores. Quidquid sit, notanda sunt ejus verba: *Marcion quidem cum ducentis sestertiis, &c.* Edicunt antiquam Ecclesiæ consuetudinem, quæ ejecto ob crimen Clerico reddebat illatum patrimonium. Eam postmodò Imperator Justinianus mutavit, sanciens ejectorum aut Apostatarum Clericorum aut Monachorum bona manere Ecclesiis ac Monasteriis.

Ad ista sestertia commentatur Jacobus Pamelius: *Ad antiquum Christianorum morem pertinet, qui non se tantùm, sed sua simul offerebant Ecclesiæ, in communi fratrum sodalitio viventes.* Respondeo morem istum, qui in sola Hierosolymitana ac Alexandrina Ecclesia viguit ad paucos annos, numquam fuisse servatum in Romana Ecclesia. Nullo id possit testimonio probari. Et hinc quidam alii censent Ecclesiam, cui Marcion sua sestertia contulit, fuisse Sinopensem. Contulisse, dum fuit adscriptus in ejus Clerum. Et degradato ac ejecto fuisse restituta. Verùm & iste commentarius non subsistit. Septimius enim disertè scribit hæc facta fuisse apud Ecclesiam Romanensem. *Ducenta sestertia*, inquit beatus Rhenanus, *faciunt quinque millia coronatorum.* Quod ipsum ex Budæo demonstrat Jacobus Pamelius. Et adjungit adversùm nostri temporis hæreticos: *Gnostici calumniatores hìc mihi respondeant, qui mentiri non erubescunt Ecclesias illas primitivas, nostrarum matrices, adeò vixisse pauperes, immò tam tenues, indigas, & mendicas exstitisse, tamque nihil habuisse proprium vel suum, ut ostiatim penè compellerentur quæritare cibos. Hic vides auri pondo multa donata Ecclesiæ, atque reddita non cunctanter, sed mox atque repoposcit is qui donaverat.* Per Gnosticos calumniatores intelligit Lutheranos & Calviniştas. Et rectè. Habent enim plura Dogmata ab antiquis Gnosticis. Et cum Arnaldo Brixiensi Ecclesiasticas possessiones, quas in se diligunt, in nobis pessimè oderunt. Attamen antiqua Ecclesiarum opulentia demonstrari possit multis testimoniis, palamque lucet ex centum millibus sestertiis, quæ ex una Carthaginensi Ecclesia ad fideles Numidas è barbarorum captivitate liberandos misit sanctus Cyprianus.

Ep. 60.

In epistola ad Ctesiphontem sanctus Hieronymus affirmat cunctis hæresibus, & cunctis ipsarum authoribus fuisse adjutrices mulieres, & demonstrando adjicit quidpiam singulare de Marcione: *Simon Magus hæresim condidit, Helenæ meretricis adjutus auxilio. Nicolaus Anti-*

Cap. 2.

tiochenus, omnium immunditiarum repertor, choros duxit fœmineos. Marcion Romam præmisit mulierem, quæ decipiendos animos sibi præpararet. Apelles Philumenam suarum comitem habuit doctrinarum. Hæc nec Tertulliano consonant, nec sancto Epiphanio. Etenim si Marcion Romam præmiserit suarum fabularum obstetricem mulierem, nec fidelis, nec Catechumenus, nec pœnitens eò venit, sed prava docturus, ac seducturus. Sancti Justini Martyris adversùs Marcionem libri magno Christianæ eruditionis damno perierunt aut latent. Ille Marcionensis apud Romam tragœdiæ fuit oculatus spectator. Nec dubium est, quin ipsam plenè transcripserit ad posteros. Donec istud lumen nobis affulgeat, de Marcionis exordiis non valeo quid certum definire. Quod Marcellina fuerit à Valentinianis Romam missa, & sub sancti Aniceti Papatu multos ibi corruperit, testantur sanctus Irenæus & alii antiqui Scriptores. De Marcionis Emissaria nemo penitùs meminit. Cur sanctus Hieronymus nequeat esse memoriâ lapsus, & Marcellinam à Valentino transcripsisse in Marcionem? Certè tempora non obstant. Interim quòd Marcion seducturus venerit Romam, supra audivimus à sancto Cypriano. Quare possit & præparatricem fœminam præmisisse. Est res obscura. Lib 1. cap. 24.

Sub Episcopatu Eleutheri Benedicti.

Hunc textum eodem modo legit beatus Rhenanus. At verò Jacobus Pamelius sic legit: *Donec sub Episcopatu Eleutheri Benedicti, &c.* Existimat aliter verificari non posse hæc superiùs laudata nostri Doctoris verba: *Marcion Antoninianus hæreticus est, sub Pio impius.* Et rectè existimat. Etenim quod Marcion sub Antonino Pio insanire cœperit, est res certissima, superiùs abundè demonstrata. At verò Eleutherus Romanam Cathedram adscendit decimo septimo anno post mortem Antonini. Proindè Septimius, nisi textum hoc modo formaveris, sibi palàm contradicit. Igitur affirmat & Marcionem & Valentinum ob inquietam semper curiositatem, ac frequentes lapsus & relapsus fuisse à sancto Eleuthero novissimè relegatos in perpetuum discidium. Quid porrò sit perpetuum discidium, & quomodo à simplici damnatione aut excommunicatione differat, exponit sanctus Synesius, Ptolomaidis in Pentapolitana Provincia Episcopus, in literis ad nescio quem Cyrillum: *Vade ad matrem Ecclesiam, à qua minimè abscissus, sed ad tempus separatus es, quod pro criminum merito definiri solet.* Perpetuum discidium est abscissio seu separatio illa, quam Apostolus anathema, Constantinopolitani Concilii ad Imperatorem Theodosium Relatio extremam execrationem ac detestationem, Sar- Ep. 29

dicensis Synodus, ac alii plures Canones & Patres appellant separationem, non solum à communicatione Ecclesiastica, sed etiam à Christiano nomine, ac omni sorte & commercio Christianitatis. Hinc pertinaces improbos, qui excommunicatione non corriguntur, Ecclesia consuevit anathematizare. Ita de Ecclesiasticarum possessionum direptoribus dixit secunda Turonensis Synodus: *Non solùm excommunicatus, sed etiam anathematizatus moriatur, & cœlesti gladio feriatur.* Hæc dicit esse extrema Ecclesiæ arma, *& maledictionem quæ super Judam venit.* Erat maledictio, quæ hominem Diabolo projectum omni Christianæ benedictionis Sacramento exauthorabat, & in Ecclesiæ gremium statuebat deinceps non admittere. Hinc dicitur relegatio in perpetuum discidium.

Cant. 24.

Doctrinarum suarum venena disseminaverunt.

Marcionis disseminationem audi à sancto Epiphanio: *Hæresis etiam nunc est Romæ & in Italia, in Ægypto, Palestina, Arabia, Syria, Cypro item, atque Thebaide. Quin & in Perside, & aliis locis reperitur.* Suo etiamnum tempore fuisse in Syria, ac præsertim in sua Diœcesi grassatam, frequenter testatur Theodoretus, in Eufratesia Provincia Episcopus Cyrensis. Ejus Diœcesis erat modica, & tamen scribit ad Nomum Consulem: *Vicos octo Marcionis hæresi corruptos unà cum vicinis locis ad veritatem perduxi volentes.* Etiam affirmat in sua diœcesi fuisse plurimos Valentinianos. Audi causam: *Omnibus omnes patent civitates non Arii modò ac Eunomii sectatoribus, sed etiam Manichæis, Marcionitis, Valentini ac Montani morbo laborantibus, atque adeò gentilibus & Judæis.* Nempe regnabat tunc Theodosius secundus, Princeps nullius ponderis. Et suum contra Valentinianos librum sic inchoat Septimius: *Valentiniani, frequentissimum planè collegium inter hæreticos, quia plurimum ex apostatis veritatis.* Etenim uti fuci ad fucum, ita apostatæ ad apostatam solent adglomerari. Similia exordia etiam fuerunt apostatis Martino Luthero ac Joanni Calvino. Et sanctus Irenæus scribit *Valentini scholam esse Lernæam Hydram, Feram multiplicem capitibus.*

Hær. 42. cap. 1.

Ep 81.

Postmodum idem Marcion pœnitentiam confessus, &c.

Hæc potiùs in Cerdonem, quàm in Marcionem quadrare videntur. Certè non cohærent cum Assertis sancti Epiphanii. Quidquid sit, hinc discimus tria. Primò, quòd non hæresis, sed sola Idololatria olim fuerit inter crimina, quibus Sacramentalis Pacis seu Reconciliationis Viaticum negabatur in exitu. Et natos & lapsos hæreticos post expleta pœnitentiæ tempora ad Pacem semper admisit Ecclesia. Verùm

ad

ad solam laicæ communionis Pacem. Secundò discimus, quòd etiam relapsos hæreticos Ecclesia semper admiserit. Quarè secundam pœnitentiam ac Pacem excludens Canon videtur esse Nicænâ Synodo posterior : Esse interpretatio ac moderatio decimi tertii Nicæni Canonis, qui cunctis lapsis jussit in exitu per Pacis Viaticum subveniri. Discimus tertiò, quòd Hæresiarcha olim nequiverit, ac etiamnum hodiè nequeat sperare Pacem, nisi & suos seductos secum reduxerit. Ita de Trophymo in Idololatriam lapso, ac per sanctum Cornelium Papam ad laicam Pacem admisso Episcopo, scribit ad Antonianum Episcopum sanctus Cyprianus : *Sicut Antecessores nostri sæpè fecerunt, colligendis fratribus nostris, charissimus frater noster Cornelius necessitati succubuit. Et quoniam cum Trophymo pars maxima plebis abscesserat, redeunte nunc ad Ecclesiam Trophymo, & satisfaciente, & pœnitentiâ deprecationis errorem pristinum confitente, & fraternitatem, quam nuper abstraxerat, cum plena humilitate & satisfactione revocante, audita sunt ejus preces, & in Ecclesiam Domini non tam Trophymus, quàm maximus fratrum numerus, qui cum Trophymo fuerat, admissus est.* Ep 52. Eandem regulam Ecclesia semper servavit in Hæresiarchis. Et schismatum authoribus. Immò & in cunctis hæreseon aut schismatum Hierarchis atque Doctoribus. Hinc ad Anti-Papam, qui plurimos ab Ecclesia secum abstraxerat, Novatianum hortando scribit sanctus Dionysius Patriarcha Alexandrinus : *Jam ergò si vel suadendo, vel quasi vi compellendo fratres ad Ecclesiæ concordiam redire efficias, culpæ magnitudinem correctionis modus facilè superabit.* Similiter Maximum Romanæ Ecclesiæ Presbyterum, & alios quosdam Confessores, dictum Anti-Papam sequentes, in communionem & gradum admisit sanctus Pontifex Cornelius, *quod plerique fratres, qui se eis adjunxerant*, unà redirent, & reliqui omnes redituri sperarentur. Ita habemus in istius Pontificis literis, exstantibus in Regesto sancti Cypriani. Istiusmodi seductores ad suos seductos reducendos adhibere obligantur extremum conatum, & tunc semetipsos possint solari ex laudati Dionysii ad memoratum Anti-Papam consequentibus verbis : *Quod si illi*, fideles per te perversi, *adeò contumaces, & animo obstinato fuerint, ut nihil omninò te posse apud illos existimes, tu tamen tuam ipsius animam servato.* Exstat hæc epistola in sexto libro Eusebii Cæsareensis. Et ista omnia fundantur in naturalis juris regula : *Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, cum restitui potest.* Etenim fideles secum seducens hæreticus, aut quivis alius criminosus, est veri plagii reus, Domino Deo abstulit suam possessionem, adeoque obstrictus est restitutioni. Et omnem hanc regulam, uti necessariam & communem, laudat sanctus Augustinus in epistola ad Vincentium Cartennensem Episcopum Rogatistarum. Ep. 48.

Hinc ipsam Romana Ecclesia servavit & in Marcione, seu Cerdone. Et ille, dum conditioni sibi datæ occurrit, fuit morte præventus. Et hinc de ipso dici possit, quod de seipso dixit moriens ac pœnitens Hæresiarcha Berengarius: *Hodiè apparebit mihi Dominus meus* JESVS *Christus, propter pœnitentiam, spero, ad gloriam. Propter alios*, utique ab ipso perversos, *ut timeo, ad pœnam.* Defunctus enim fuit in festo Dominicæ Apparitionis, seu Epiphaniæ. Habes ista apud Guilielmum Bibliothecarium Monasterii Malmesberiensis. Et quidem an Marcion, aut etiam Cerdon istiusmodi pœnitentiam egerit, ac datæ conditioni studuerit occurrere, est valdè incertum. Unicus hoc scribit Septimius. Reliqui Patres supponunt in hæretica pertinacia defunctum descendisse ad Inferos. Quidquid sit, istud etiam Septimius supponit de Valentino. Porrò per *Pacem* intelligit sacramentalem Reconciliationem. Hæc enim est vera nostra cum Deo pax. Quia sola peccata separant inter Deum & hominem. Est vocabulum etiam sancto Cypriano, ac aliis antiquis Patribus frequentissimum.

Si & Apellis stemma retractandum est, &c.

De Marcionis factione scribit in primo hæreticarum fabularum
Cap. 25 libro Theodoretus: *Hic quoque cœtus multas in partes divisus est.* Sic enim cunctis, quod quisque velit esse suo Symmistâ major ac doctior, hæresibus semper evenit atque eveniet. Et primum Marcionis apostatam Septimius dicit fuisse Apellem. Quod ipsum scribit in libro de
Cap. 1. Carne Christi: *Apelles discipulus, & posteà desertor Marcionis.* Et in alio ejusdem libri loco: *Quidam Discentes Marcionis Pontici, supra Magistrum*
Cap. 5. *sapere compulsi, concedunt Christo carnis veritatem, sine præjudicio tamen renuendæ nativitatis. Habuerit, inquiunt, carnem, dum omninò non natam. Pervenimus igitur de calcaria in carbonariam, à Marcione ad Apellem, qui posteaquam à disciplina Marcionis in mulierem carne lapsus, dehinc in virginem Philumenam spiritu eversus est, solidum Christi corpus, sed sine nativitate, suscepit ab ea prædicare. Et Angelo quidem illi Philumenes eâdem voce Apostolus respondebit, quâ illum ipsum tunc præcinebat: Etiamsi Angelus de cœlis aliter evangelizaverit vobis, quàm nos evangelizavimus, anathema sit.* Et in tertio adversùs Marcionem libro: *Nam & Philumene illa persuasit Apelli, cæterisque desertoribus Marcionis, ex fide quidem Christum circumtulisse carnem, nullius tamen nativitatis, utpotè de elementis eam mutuatum.* Apellem fuisse Marcionis familiarem, & novæ cujusdam hæresis authorem, in quinto contra Celsum libro testatur etiam Origenes. Marcionis factionem
F. 267. fuisse in plura frusta laceratam affirmat in Ecclesiastica Eusebii Cæsareensis historia etiam sanctus & antiquus Scriptor Rhodon, & adjun-

jungit : *Ex eodem grege unus Apelles, vitæ Instituto & provectæ ætatis ratione valde severus & gravis.* Nec obstat in famosa ad sanctum Cyprianum epistola sanctus Firmilianus Cæsareensis Episcopus, dicens Apellem Marcioni consentire. Etenim mox adjungit : *Multa alia nova & graviora fidei ac veritati inimica addidit.* Et hinc in epistola ad Jubaianum Episcopum laudatus Cyprianus, Apellecianos hæreticos ponens ante Marcionitas, est abusus ordine temporum. De eodem Apelle scribit in Panario sanctus Epiphanius : *Lucianum proximè sequitur Apelles. Non ille sanctus, & ab Apostolo commendatus, sed diversus ab eo quidam, à quo Apelleiani sunt cognominati. Hic Luciani condiscipulus, & Marcionis auditor fuit. Quemadmodum sæpè fit ut spinosi frutices multi ex una radice luxuriantes pullulent. Quamquam ille diversa ab aliis quamplurima statuit. Nam & adversùs Magistrum suum, & adversùs ipsam veritatem armasse se videtur : Quo in errore versantium hominum privatim sibi ipse scholam quæreret.* Hunc Lucianum noster Septimius appellat Lucanum. Ejus errorem suprà exposui. Consonat sanctus Philastrius : *Fuit Apelles Lucani discipulus, Marcioni similia in quibusdam prædicans. Qui interrogatus à quibusdam, quonam modo de fide putaret, respondit : Non mihi opus est discere à Marcione, ut duo Principia asseram coæterna. Ego enim unum Principium esse prædico.* Asserit Apellem non proximè Marcionis, sed Luciani fuisse discipulum. Et adjungit : *Hæ sub Apostolis fuerunt hæreses per ordinem.* In quibus duobus est memoriâ lapsus. Lib. 5. cap. 13. Ep. 73. Hæ 43. Cap. 1.

Desertor continentiæ Marcionensis.

Marcionensem continentiam describit Doctor in primo adversùs Marcionem libro : *Apud Marcionem non tingitur caro, nisi virgo, nisi vidua, nisi cœlebs, nisi divortio Baptismum mercata, quasi non etiam spadonibus ex nuptiis nata. Sine dubio ex damnatione conjugii institutio ista constabit.* Errorem multis refutat, & concludit : *Non erit immanior duritia Pharaonis, nascentium enecatrix. Nam ille animas adimit, Marcion non dat. Ille aufert de vita, hic non admittit ad vitam. Nihil apud ambos de homicidio differt. Sub utroque homo interficitur : Sub altero jam editus, sub altero edendus.* Et in quarto libro : *Nuptias non conjungit Marcion, con unctas non admittit. Neminem tingit, nisi cœlibem aut spadonem : Morti aut repudio Baptisma reservat.* Conjugatos divertere ac dirimere recusantes, uti in crimine pertinaces, non baptizabat nisi in articulo mortis. Pergit Doctor in eodem libro : *Quomodo tu nuptias dirimis, nec conjungens marem & fœminam, nec alibi conjugatos ad Sacramentum Baptismatis & Eucharistiæ admittens, nisi inter se conjuraverint adversùs fructum nuptiarum?* Hoc est, nisi conjuraverint imitari flagitiosum Onan, frustrare naturam. Hinc Septimius meritò dixit Marcionis dogma esse æqua- Cap. 29. Cap. 11. Cap. 34.

le immanitati Pharaonis. Quod flagitiosissimum facinus etiam dogmatizarunt Manichæi ac Priscillianistæ. Hâc sceleratissimâ continentiâ Marcion suum lapsum purgare studuit & fucare. Et interim scortari permisit usque ad tertium Baptisma. Sceleratæ continentiæ radicem exponit in quarto Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus : *Marcionitæ dicunt malam esse naturam ex mala materia, & à justo fa-*
Fol. 431. *ctam opifice & Creatore. Quâ quidem ratione nolentes implere mundum, qui factus est à Creatore, volunt abstinere à nuptiis, resistentes suo Creatori, & contendentes ad Bonum qui vocavit, sed non ad Deum, qui, ut dicunt, Deus est alio modo. Undè cùm nihil hîc velint relinquere proprium, non sunt ex electione & Instituto continentes, sed propter odium conceptum adversùs eum, qui creavit, nolentes iis uti, quæ ab ipso sunt creata. Sed & hi quidem, qui propter impium, quod cum Deo gerunt, bellum immoti sunt ab eis cogitationibus, quæ sunt secundùm naturam, Dei longanimitatem contemnentes & benignitatem, & si nolint uxorem ducere, cibis tamen utuntur creatis, & aërem respirant Creatoris, ut qui & ejus sint opera, & in eis, quæ sunt ejus, permaneant, & novam quamdam ac alienam, ut aiunt, annuntiant cognitionem, etiamsi hoc nomine mundi Domino deberent agere gratias, quòd hîc acceperint Evangelium.* Tanto in Dominum Deum Creatorem ac ejus creaturas odio insanierunt Marcionitæ, ut in primo hæreticarum fabularum libro scribat Theodoretus : *Novi ex Marcionitis Presbyterum quemdam, qui manè cùm surgeret,*
Cap. 20. *sputi excremento faciem suam lavabat, causamque rogatus respondit se nolle opùs habere Creatore, nec aquam, quæ ex ejus operibus est, usurpare. Et cùm dicerent qui aderant : Quomodo igitur comedis, quomodo bibis, & vestiris, & dormis, & solita mysteria percipis? Respondens necessitate adactum id se facere dixit, quod nec vivere aliter posset, nec mysteria celebrare. Confessusque est amens, vel invitus, nihil habere illum, quem Bonum vocant, sed omnibus bonis frui ex operibus Creatoris.* Hæresis facit homines adeò solemniter insanire. Mar-
Fol. 436. cionitas esse in Divinam Majestatem pugnantes Titanas rectè scribit in memorato libro laudatus Clemens. Et demonstrat errorem ex Heraclito, Empedocle, aliisque id genùs Gentilium Philosophis esse desumptum. Marcionensis continentiæ meminit etiam sanctus Epiphanius : *Cæterùm virginitas à Marcione prædicatur.* Virginitas impudicissima, de qua ad Timotheum scripsit sanctus Paulus : *Attendentes Spiritibus erroris, & doctrinis Dæmoniorum, prohibentium nubere.* Ex quo vides hunc locum à Lutheranis & Calvinistis pessimè assumi adversùs nostrorum Clericorum & Monachorum spontaneè professam continentiam. Ad illos in quinto contra Marcionem libro eleganter
Cap. 15. dicit ex Apostoli ac totius Ecclesiæ persona Septimius : *Destructores Dei nuptiarum, non Sectatores castitatis retundo.* Hanc sceleratam continentiam

tiam prævaricatus Apelles est lapsus in fœminam, atque ita ex Magistri metu ac reverentia fugit Alexandriam. Consonat hujus libri appendix : *Apelles discipulus Marcionis, posteaquam in carnem suam lapsus est, à Marcione segregatus est.* Uti ob similem lapsum Marcion à Patre & è Patria fugit, ita Apelles à Marcionis facie & dogmate. Istam Marcionis continentiam docuerunt ac exegerunt etiam Julius Cassianus, Tatianus, Manichæus, ac Priscillianus.

Nisi tantùm quia jam non Marcionites.

Articulos, in quibus Marcionem deseruit & correxit Apelles, adducit præsentis libri appendix : *Apelles introducit unum Deum infinitis superioribus partibus. Hunc Potestates multas, Angelosq; fecisse. Propterea & aliam Virtutem quam dicit, Dominum dicit, sed Angelum ponit. Ab hoc vult videri mundum institutum ad imitationem mundi superioris, cui mundo permiscuisse pœnitentiam, quia non illum tam perfectè fecisset, quàm ille superior mundus institutus fuisset. Legem & Prophetas repudiat. Christum neque in phantasmate dicit fuisse, sicut Marcion, neque in substantia veri corporis, ut Evangelium docet, sed eò quod è superioribus partibus descenderet, ipso descensu, sideriam sibi carnem & aëriam contexuisse. Hunc in Resurrectione singulis quibusq; elementis, quæ in descensu suo mutuata fuissent, in adscensu reddidisse : Et sic dispersis quibuscumque sui corporis partibus, in cælo Spiritum sanctum reddidisse. Hic carnis Resurrectionem negat. Solo utitur & Apostolo, sed Marcionis, id est, non toto. Animarum solarum dicit salutem.*

Proindè primus articulus, in quo Marcionem correxit, fuit unum primum Principium. Duo Marcionis contraria Principia Apelles refutavit. Ejus Sensa exponit in laudato Eusebii loco sanctus Rhodon: *Apelles unum Principium fatetur quidem, sed Prophetias nostras ex Spiritu contrario, & sibi repugnante editas constanter asseverat.* Et infra : *Opinio de Deo, quæ est omninò certissima ac apertissima, ab Apelle ad eum modum statuitur. Ait unum esse Principium, sicut & nostra tuetur doctrina.* Et iterum : *Cum ego dicebam ad illum, Dic nobis quæso Apelles, unde ista tibi suppetat demonstratio, aut qui possis unum affirmare Principium ? Respondit ille, Prophetias se inter ipsas refellere, & propterea nihil omninò verè prædixisse. Nam discrepant, inquit, inter se, commentitiæ sunt, & sibi ipsis repugnant. Verùm quo pacto unum sit Principium, se ignorare fatebatur, & ita dicere solùm suâ ipsius animi inductione commotum. Deindè cum ego jurejurando ab eo extorquerem, ut verum diceret, sanctè dejeravit se verum dicere : Nempe se omninò nescire, quâ ratione unus esset Deus ingenitus, illud tamen ita esse se credere. Ego subridens illum levitatis ideò arguebam, quod cum se Doctorem fateretur, nesciret tamen doctrinam à se propositam ratione defendere.* Inter fundamenta, ex quibus Marcion fabula-

tus

tus est duo Principia, fuit Novi & Antiqui Testamenti credita ab ipso contrarietas, Evangelica ac Apostolica Dogmata censuit legalibus ac Propheticis contrariari, ideoque illa ex alio Deo promanasse. Hinc Apellem, qui Prophetias dicens Evangelio adversari unum Principium doceret, sanctus Rhodon credidit sibi ipsi refragari. Et meritò. Attamen istam Marcionensis doctrinæ portionem Apelles adeò pertinaciter retinuit, ut scribat Eusebius Cæsareensis: *Iste Apelles infinita probra contra libros legis Mosaicæ impie effutivit, & multis libris Divinas & sacras illas leges maledicè insectatus est, atque adeò ad eas non tantùm coarguendas, sed penitùs evertendas multùm operæ ac laboris contulit.* Quod Judæorum literas pro fabulis habuerit, scribit Origenes in quinto libro contra Celsum. Quare ipsas sceleratiùs blasphemavit quàm Marcion.

Lib. 5. cap. 13. F. 267.

Ejus fabulosum errorem clariùs exponit sanctus Epiphanius: *Apelles & cuncta ejus factio ita sentit. Non esse Principia tria neque duo, ut Lucano & Marcioni videtur, sed unum esse summum Deum, unumque Principium, ac Virtutem unam, nominis expertem. Qui quidem Deus unus, unumque Principium, nullam eorum quæ in hoc mundo geruntur curam suscipit. Cæterùm idem ille sanctus & bonus Deus, qui à principio Deus est ac bonus, alium produxit Deum. Ab hoc universa condita sunt: Cælum videlicet ac terra, cæteraque quæ in hoc mundo cernimus. Sed hic minimè bonus evasit, ejusque opera omnia non bene facta, ac pro mala illius mente sunt ab illo fabricata.* Et in hæreticorum catalogo sanctus Augustinus: *Apelles duos quidem introducit Deos, unum bonum, alterum malum, non tamen in duobus diversis utque inter se adversis esse Principiis, sed unum esse Principium. Deum scilicet bonum, & ab illo factum alterum. Qui cum malignus esset, inventus est in sua malignitate mundum fecisse.* Et sanctus Philastrius: *Apelles à quibusdam interrogatus, quonam modo de fide sentiret, respondit, Non mihi opùs est discere à Marcione, ut duo Principia asseram coæterna. Ego enim unum Principium esse prædico, quem Deum cognosco. Qui Deus fecit Angelos. Fecit etiam alteram Virtutem, quem Deum scio esse secundum, qui & Virtus Dei est, qui fecit illum. Hic autem Deus, qui fecit mundum, non est bonus, ut ille qui fecit illum. Subjectus est autem Deo illi, à quo & factus est iste, qui & nutui, & jussioni, & Præceptis paret illius in omnibus. Cujus Ariani nunc consortes sunt atque fautores, sic prædicantes atque sentientes.* Marcion ergo non dumtaxat duos Deos, sed etiam duo ingenita Principia docuit; Apelles autem duos Deos, at unum Principium. Docuit Deum infectum, & Deum factum. Et in hoc convenit cum Arianis. Cum his etiam docuit per Deum factum esse facta alia omnia. At ipse eum malum, Ariani dixerunt bonum. Et hinc cum Marcione istud unicum ingenitum Principium garrivit esse Epicuri Deum,

Deum, utpotè qui licet quædam crearit, nullius tamen curam gerat, sed otiosus permittat omnia fortuitò volvi ac revolvi, sursum deorsum. Et hinc sancto Rhodoni roganti fundamenta, ex quibus istiusmodi Deum assereret, Apelles nullum valuit adducere. Et huc respicit in illustrium virorum catalogo sanctus Hieronymus: *Rhodon refert Apellem, senem hæreticum, à se quondam fuisse conventum & risui habitum, eò quòd Deum, quem coleret, ignorare se diceret.* Et hinc ejusdem Rhodonis hæc verba, *Apelles ait unum esse Principium, sicut & nostra tuetur doctrina,* debent cum grano salis intelligi. Iste enim Deus est incurius & inefficax, ideoque & ipsum sanctus Irenæus diceret esse Deum Epicurii. In ipsum quadrant omnia, quæ in Mahometis Deum statui jussit Imperator Emmanuël Comnenus. Est non verus Catholicæ Ecclesiæ Deus, sed figmentum ac idolum Apellis.

Errorem hunc in Origenis Apologia insigniter exponit Eusebius Cæsareensis: *Apelles, licet non omnibus modis Dei esse legem & Prophetas deneget, tamen & ipse hæreticus designatur, quoniam Deum, qui hunc mundum condidit, ad gloriam alterius ingeniti & boni Dei eum construxisse pronuntiat, illum autem ingenitum Deum in consummatione sæculi misisse* JESVM *Christum ad emendationem mundi, rogatum ab eo Deo, qui eum fecerat, ut mitteret filium suum ad mundi correctionem.* Hic enim, juxta Apellem, Deus in mundi creatione, & quidem per malignitatem, erraverat, & bonis mala miscuerat, ideoque obstrictus fuit à bono ac ingenito Deo correctorem flagitare ac impetrare. Eundem errorem respicit ac elucidat in præfatione Commentariorum super epistolam ad Philemonem sanctus Hieronymus: *Quod si non putant eorum esse parva, quorum & magna sunt, alterum mihi Conditorem, juxta Valentinum, Marcionem, & Apellem, formicæ, vermium, culicum, locustarum, alterum cœli, terræ, maris, & Angelorum, debent introducere.* Affirmat ab omnibus tribus illis Hæresiarchis asseri, quod Creator Deus in diversorum creatione sit usus ministerio diversarum Potestatum seu Angelorum. Solus Valentinus videtur istud asseruisse.

Alter articulus, in quo Marcionem Apelles correxit, fuit Dominica caro. Hanc enim Marcion phantasticam ac imaginariam, ideoque nec natam nec passam, Apelles asseruit veram, attamen non ex utero & sanguinibus benedictæ Virginis, sed sumptam ex elementis, ideoque nec natam. Hujus dogmatis testimonia jam audivimus à Septimio. Et consonat sanctus Epiphanius, adducitque hæc ipsa Apellis verba: *Cum Deus è cœlo delapsus esset in terram, corpus sibi ex quatuor elementis effinxit.* Et sanctus Philastrius: *Apelles dicit Christum in carne apparuisse, non tamen sicut Valentinus, de cœlo carnem desumpsisse. Ait*

etiam post passionem non carnem surrexisse, sed de quatuor elementis, quæ de mundo acceperat, ea in terram demisisse, ipsum in cælum sine carne adscendisse asserit. Proindè fatetur illum in carne passum fuisse ac mortuum. Et hic est tertius articulus, in quo recessit à Marcione. Eadem scribit sanctus Augustinus: *Apellem dicunt quidam etiam de Christo tam falsa sensisse, ut diceret eum, non quidem carnem duxisse de cœlo, sed ex elementis mundi accepisse, quæ mundo reddidit, cum sine carne resurgens in cœlum adscendit.* Et Theodoretus: *Apelles Christo corpus attribuit, non humanum, sed de mundi substantia.* Quoad cætera ille permansit Marcionites. Et hinc manifestum errorem continent hæc sancti Isidori Hispalensis Episcopi
Cap. 5. in octavo originum libro verba: *Apelles dixit Christum non Deum veritate, sed hominem in phantasia apparuisse.* Pluries in isto capite tantus Doctor est lapsus. Istum apellis errorem memorat & sanctus Hieronymus in
Epist. 61. Cap. 8. literis ad Pammachium: *Marcion, Apelles, Valentinus, & carnis & corporis resurrectionem penitùs negant, & salutem tantùm animæ tribuunt.* Aiunt *nos frustrà dicere ad exemplum Domini resurrecturos, cùm ipse quoque Dominus in phantasmate resurrexerit, & non solùm Resurrectio ejus, sed & ipsa Nativitas putativè visa sit magis, quàm fuerit.* Attamen Apelles admisit veram carnem.

Sed in alteram fœminam impegit, &c.

Alter hujus libri locus, qui Philumenæ meminit, est hic: *Viderat jam tunc Spiritus sanctus futurum in Virgine quadam Philumene Angelum seductionis, transfigurantem se in Angelum lucis, cujus signis & præstigiis Apelles inductus novam hæresim induxit.* Ejusdem meminit in libro de anima:
Cap. 36. *Apelles, non pictor, sed hæreticus, ante corpora constituens animas viriles ac muliebres, sicut à Philumena didicit, utique carnem, ut posteriorem, ab anima facit sexum accipere.* Ecce aliud quod Marcion videtur non habuisse, Apellis dogma. Et in tertio adversùs Marcionem libro: *Nam & Philumene illa magis persuasit Apelli, cæterisque desertoribus Marcionis, ex fide quidem Christum circumtulisse carnem, nullius tamen nativitatis, utpotè de elementis eam mutuatum.* Hinc vides quòd Philumene non solùm Apellem, sed & alios discipulos Marcioni abstulerit. Et apud Eusebium Cæsareensem scri-
Lib. 5. Cap. 13. bit sanctus Rhodon: *Apelles argutè & subtili sententiæ virginis, nomine Philumene, Dæmonio quodam agitatæ, obsecutus est.* Et præsentis libri appendix habet: *Apelles præterea habet privatas, sed extraordinarias lectiones suas, quas appellat Phaneroses Philumenes cujusdam puellæ, quam quasi Prophetissam sequitur. Habet præterea suos libros, quos inscripsit syllogismorum, in quibus probare vult, quod omnia, quæcumque Moyses de Deo scripserit, vera non sint, sed falsa.* Istas ergò Philumenæ Prophetias Apelles redegit in scriptum.

Et

Et hunc librum memorat Theodoretus: *Apelles librum à se compositum Philumenæ Prophetiam appellavit.* Proprios Apellis libros, quibus omne antiquum Dei instrumentum studuit evertere, suprà audivimus ab Eusebio Cæsareensi. Et hosce libros videtur sanctus Rhodon refutasse. Quòd ille & proprium Evangelium habuerit, affirmat sanctus Hieronymus in præfatione Commentariorum super sanctum Matthæum. Uti Priscilla ac Maximilla Montanum, ita Philumena per falsas Angelorum apparitiones ac revelationes seduxit Apellem. Cujus postmodò sit facta prostibulum, ignoro. Videtur omnibus se exposuisse. Hoc enim importat vox, *Prostibulum.* Porrò ab ipsa non solùm Apellem, sed alios insuper Marcionitas fuisse circumscriptos ac seductos, disertè testatur in hæreticorum catalogo sanctus Augustinus: *Severus* Marcionis discipulus, *Philumenam quamdam puellam dicebat inspiratam Divinitùs ad prænuntianda futura, ad quam somnia atque æstus animi sui referens, Divinationibus, seu præsagiis ejus secretim erat solitus præmoneri, eodem phantasmate eidem Philumenæ pueri habitu se demonstrante, qui puer apparens Christum se aliquando, aliquando assereret esse Paulum. A quo phantasmate sciscitans, ea soleret respondere, quæ se audientibus diceret. Nonnulla quoque illam miracula operari solitam, inter quæ illud præcipuum, quod in angustissimi oris ampullam vitream panem grandem immitteret, eumq; extremis digitulis levare soleret illæsum, eoq; solo, quasi Divinitùs sibi dato cibo, fuisset contenta.* Quibusdam tamen sanctus Augustinus videtur fuisse memoriâ lapsus, & Apellis nugas in Severum transcripsisse.

Adhuc in sæculo supersunt, &c.

Doctor edicit causam, ob quam hæc omnia dixerit de Valentino, Marcione, atque Apelle. Nempè ut verificaret sua prioris capitis verba: *In omnibus veritas imaginem antecedit, post rem similitudo succedit. Ineptum est ut prior doctrinâ hæresis habeatur.* Domonstrat Valentinum & Marcionem, solemnium hæreticorum vetustissimos, olim fuisse Catholicos, ipsos ab Ecclesia apostatasse, immò ob crimina fuisse ejectos: Hinc concludit Apostolicam veritatem esse ipsis anteriorem, atque ita eos esse palàm hæreticos. Idem concludit de Apelle. Quòd nempè hic non ex Ecclesia, sed de Marcionis Synagoga exiverit, adeoque ejus hæresis sit recentior, ac longè manifestior. Basilides & Valentino & Marcione est multò antiquior: Et ipsum etiam fuisse nostrum apostatam, disertè scribit in quarto Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus. Hinc mirum est, quòd Septimius etiam ipsum non expresserit. Dicit Valentinum, Marcionem, ac Apellem esse adeò recentes, ut ipsorum discipuli adhuc vivant: Hinc evincit Fol. 539.

ipsos esse novos & novatores hæreticos. Eodem modo scribit contra Hermogenem : *Hermogenis doctrina tam novella est, ad hodiernum homo in sæculo.* Et infrà in præsenti capite : *Nigidius, & Hermogenes, & multi alii adhuc ambulant.* Etiam Praxeam appellat *hæreticum hesternum.* Marcion ab Eleuthero Pontifice in perpetuum ab Ecclesia discidium cum Valentino relegatus fuit, & sub ejus proximis Successoribus Victore & Zephyrino floruit, ac Romæ vixit Septimius, atque adeò non dumtaxat Apelli, sed etiam Marcioni ac Valentino omninò convixit. Et Apellem fuisse senem, jam audivimus à sancto Rhodone. Videtur Romæ, ubi Marcion & Valentinus videntur mortui, apostatasse, ac inde fugisse Alexandriam. Hinc ipsum non vidit Septimius.

Eodem argumento utitur in septimo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus. Demonstrat Basilidem, Valentinum, ac Marcionem esse Apostolicis temporibus posteriores, & concludit : *Quæ cum ita se habeant, clarum est ex antiquissima & verissima Ecclesia has recentiores, & quæ his sunt adhuc inferiores, tempore fuisse innovatas adulterinæ notæ hæreses. Ex iis manifestum esse existimo unam esse veram Ecclesiam, eam quæ verè est antiqua, in cujus catalogum referuntur ii, qui sunt justi secundùm Propositum.* Et sanctus Irenæus scribit de cunctis generatim Gnosticis : *Omnes ii valdè posteriores sunt, quàm Episcopi, quibus Apostoli tradiderunt Ecclesias.* Et in famosa ad sanctum Cyprianum epistola sanctus Firmilianus Cæsareensis Episcopus : *Ipsas hæreses damnabiles ac execrandas constat posteà exstitisse.* Utique post tempora Apostolorum. *Cum & Marcion Cerdonis discipulus inveniatur sèrò post Apostolos, & post longa ab eis tempora, sacrilegam adversùs Deum traditionem induxisse. Apelles quoque blasphemiæ ejus consentiens, multa alia nova & graviora fidei & veritati inimica tradiderit. Sed & Valentini & Basilidis tempus manifestum est, quod & ipsi post Apostolos, & post longam ætatem, adversùs Ecclesiam Dei sceleratis mendaciis suis rebellaverint. Caterosque quoque hæreticos constat pravas suas Sectas, & inventiones perversas, prout quisque errore ductus est, posteà induxisse. Quos omnes manifestum est à semetipsis damnatos esse, & ante diem judicii inexcusabilem sententiam adversùs semetipsos dixisse.* Quia nempè alterarunt regulam, quam ipsi in Ecclesia à suis Episcopis, Episcopi ab Apostolis, Apostoli à Christo acceperant, Christus à Deo. Quia ex ista indivisibili ac immutabili veritatis semita exorbitaverant. Eâdem præscriptione adversùs Cerinthum & Ebionem utitur sanctus Joannes Apostolus : *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* Et sanctus Paulus, ad Timotheum scribens de Hymenæo ac Phileto : *Circa fidem naufragaverunt.* Et iterum : *A veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse*

Fol. 764.
Lib. 5. Cap. 20.
Epist. 1. cap. 2.
Epist 1. cap. 1.

jam

jam factam. Ex eadem præscriptione damnat quasvis vocum novitates. Eas damnat, quod sint veritate posteriores.

Quamquam & de suis operibus, &c.

Marcionem ac Valentinum fuisse novos homines, ac Novatores hæreticos, Doctor affirmat lucere non dumtaxat ex temporum computu, sed ex ipsorum etiam sceleratis facinoribus, quibus prima Evangelici dogmatis fundamenta attentarunt transferre ac demutare. Et hanc præscriptionem affirmat esse non solummodò authenticam, sed & Dominicam. Etenim de ovinas lanas indutis lupis, id est, novi testamenti Pseudo-Prophetis seu hæreticis Dominus dixit: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Audi verò Marcionis facinus: *Si enim Marcion novum testamentum à vetere separavit, posterior est eò quòd separavit, quia separare non posset, nisi quod unitum fuit. Unitum ergo antequam separaretur, postea separatum, posteriorem ostendit separationem.* Hocce argumentum Doctor noster insigniter illustrat in quarto libro contra Marcionem: *Si* Cap. 4. *Evangelium, quòd Lucæ refertur, ipsum est quod Marcion per antitheses suas arguit ut interpolatum à protectoribus Judaismi, utique non potuisset arguere, nisi quòd invenerat. Nemo post futura reprehendit, quæ ignorat futura: Emendatio culpam non antecedit. Emendator sanè Evangelii, à Tiberianis usque ad Antoniniana tempora eversi, Marcion solus & primus advenit, exspectatus diu à Christo pœnitente jam quod Apostolos præmisisse properasset sine præsidio Marcionis. Nisi quod humanæ temeritatis, non Divinæ auctoritatis negotium est hæresis, quæ sic semper emendat Evangelia, dum vitiat. Etiamsi Angelus Marcion, citiùs anathema dicendus, quàm Evangelizator, quid aliter evangelizavit. Itaque dum emendat, utrumque confirmat: Et nostrum anterius, id emendans quod invenit; & id posterius, quod de nostri emendatione constituens, suum & novum fecit. In summa, si constat id verius quod prius, id prius quod ab initio, ab initio quòd ab Apostolis, pariter quoque constabit id esse ab Apostolis traditum, quòd apud Ecclesias Apostolorum fuerit sacrosanctum.* Quod Marcion antiquum testamentum blasphemare, damnare, & malo Principio adscribere primus præsumpserit, vario testimonio est supra demonstratum. Samaritani quidem, Saducæi, Nazaræi, ac alii quidam Judæorum Hæretici, quosdam veteris instrumenti libros ante Marcionem abjecerunt, ipsorum tamen nullus ipsos adscripsit pravo Principio. Duplicis Divinitatis fabula est scelus Marcionis, aut certè Cerdonis.

Sceleris radicem exponit in Philocalia Origenes: *Hæretici legentes,* Cap. 1. Exarsit ignis in ira mea Ego sum Deus æmulator, reddens peccata patrum in filios, in tertiam & quartam generationem. Pœnitet me unxisse Saül in Regem. Ego Dominus faciens pacem, & creans

mala. Non est malum in civitate, quod non fecit Dominus. Descenderunt mala à Domino in portas Hierusalem. Spiritus malus à Deo suffocabat Saûl *Et infinita propemodum his similia. Fidem omnem abrogare, ut Divinis Scripturis, ausi non sunt, sed credentes eas esse Creatoris ejus, quem Judæi colunt, quasi mancus nec bonus esset ille Conditor, arbitrati sunt advenisse Servatorem, qui perfectiorem Deum annuntiaret, quem dicunt non esse opificem.* Divinæ Majestatis in vetere instrumento relata promissa ac opera censuerunt esse dura, prava, à suprema pietate aliena, ideoque cum ejus auctore & literis damnarunt & abjecerunt. Antiquum, licet carnale, sanctum tamen ac bonum, Dei Optimi Maximi instrumentum, quoniam non intellexerunt, contempserunt. Censuerunt esse Dei instrumentum, ideoque & ipsi crediderunt; verùm blaterarunt esse pravi Dei, ideoque & à novo boni Dei instrumento separarunt. Et hinc liquet Apellem pejùs quàm Marcionem in istas sanctissimas literas excessisse. Audi & Valentini facinus: *Valentinus aliter exponens, & sine dubio emendans, hoc nomine quidquid emendat ut mendosum retrò, anterius fuisse demonstrat.* Utriusque instrumenti literam admisit, at Sensa invasit. Sensa, quæ Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus acceperat à Deo. Hæc Valentinus deseruit, depravavit, detorsit in suas blasphemias, atque ita fuit unus illorum, de quibus Apostolus: *A veritate auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.*

Nigidius nescio quis, &c.

Nigidii errores refert ac refutat in libris contra gentes etiam Arnobius. Verùm ille non Marcionites aut alius Christianorum hæreticus fuit, sed gentilis Philosophus, ideoque quis & qualis fuerit hic Nigidius, ego etiam ignoro. Hic Hermogenes est longè alius ab illo,
Epist. 2. cap. 1. de quo ad Timotheum Apostolus: *Aversi sunt à me Phygellus & Hermogenes.* Et in libro contra istum Hermogenem Septimius: *Nec ipse Apo-*
Cap. 1. *stolicus Hermogenes in regula perseveravit.* Affirmat etiam hunc posteriorem Hermogenem fuisse nostrum apostatam. De ejus hæresi scribit in hæreticorum catalogo sanctus Augustinus. *Sabellianos quidam Praxeanos à Praxea vocant. Et Hermogeniani ab Hermogene vocari potuerunt. Qui Praxeas & Hermogenes, eadem sentientes, in Africa fuisse dicuntur.* At certum est Hermogenem & Praxeam docuisse alia & alia. Et Praxeas videtur fuisse Asiaticus. Hermogenis errorem non malè describit in origi-
Lib. 8. Cap. 5. num libris sanctus Isidorus Hispalensis: *Hermogeniani ab Hermogene quodam vocantur, qui materiam non natam introducens, Deo non nato jam comparavit, matremque clementorum & Deam asseruit. Quos Apostolus improbat elementis*

tis servientes. Materiam esse alterum Deum aut Deam non dixit Hermogenes, sed istud ex ejus Assertis necessariò consequi demonstravit in edito contra ipsum libro Septimius, ideoque & hoc loco ipsum numerat inter duplicis Divinitatis fabulones. Notanda sunt verba: *Si alium Deum prædicant, quomodo ejus Dei rebus & literis, & nominibus utuntur, adversùs quem prædicant? Si eundem, quomodo aliter?* Edicunt quatuor. Primò, quòd Nigidius ac Hermogenes fuerint congerrones, ac eadem blateraverint. Secundò, quod unum Deum fuerint professi. Tertiò, quod eorum Secta habuerit principia, ex quibus duplex Divinitas necessariò sequebatur. Quartò, quòd utriusque testamenti instrumentum admiserint. Doctor affirmat ipsos adhuc vivere & ambulare, adeoque ipsorum novum dogma esse manifestam hæresim. Aliqua ejus portio est superiùs exposita. Omnes ejus articulos Doctor exponit in edito contra ipsum libro.

Probent se novos Apostolos, &c.

Ad hanc præscriptionem eludendam Manichæus famosam sui fundamenti epistolam inchoavit hoc modo: *Manichæus Apostolus* JESV *Christi, providentia Dei Patris.* Quò novi dogmatistæ, adeoque & Hæresiarchæ nomen evaderet, edixit se novum Apostolum. Et ut mendacio fucum adderet, garrivit se hypostaticè assumptum in personam Spiritûs sancti. Eandem assumptionem jactitavit Hæresiarcha Montanus. Jactitavit se novum Prophetam, adeoque & novum Apostolum. Et adversùs Manichæi stultissimam vanitatem scripsit in libro adversùs fundamenti epistolam sanctus Augustinus: *Non credo istum esse Apostolum* JESV *Christi.* Exigit sibi probari istum Apostolatum, & amplè demonstrat non posse probari. Septimius per præsentia verba possit taxare Montanum, aut quosvis id genùs alios fabulones. Quidquid sit, eodem argumento utitur adversùs Marcionem in libro de carne Christi: *Tot originalia instrumenta Christi delere Marcion ausus est. Ex qua, oro te, auctoritate? Si Propheta es, prænuntia aliquid; si Apostolus, prædica publicè; si Apostolicus, cum Apostolis senti; si tantùm Christianus es, crede quod traditum est; si nihil istorum es, meritò dixerim, morere. Nam & mortuus est, qui non est Christianus, non credendo quod creditum Christianes facit.* Affirmat ipsum esse nostrum apostatam, ideoque nullatenùs Apostolum. Etiam de Novatiano ad ejus Sectatorem Symphorianum, dicentem assiduè, *Novatianus hoc docuit & præcepit*, scribit sanctus Pacianus Episcopus Barchinonensis: *At quando frater, quibusve temporibus? post Decii Principatum, id est, post trecentos propè annos Dominicæ Passionis. Quid ergo tunc Prophetas secutus est, ut Cata-Phryges, an Philumenem aliquam, ut Apelles, an ipse*

Cap. 5.

Cap. 21.

Ep. 3.

ipse tantum authoritatis accepit? Et adversùs sceleratam Mahometi prædicationem habet in Ismaëliticarum fabularum confutatione Venerabilis Euthymius Monachus Zigibenus: *Cum ex Saracenis quærimus, qui fiat, ut cum ipsi ex Præcepto Mahometi nihil sine testimonio neque facere, neque admittere, neque probare soleant, nullum testimonium ab eodem exegerint, quod Deus ipsum ut Prophetam elegerit, quodque ipse Divinitùs hanc doctrinam acceperit? Pudore suffusi conticescunt. Et nos iterum contra: O absurdissimos vos, mulieres, servos, pecunias, possessiones, canes, vilissimum animal, sine testibus nec possidetis, solam verò fidem & Scripturam adeò sine testibus tenetis? Quisquis enim novorum dogmatum Apostolum sese venditat, nisi missionem probaverit authenticè, seductor habendus est, populi circumscriptor, fur & latro.* Cap. 3. Nam & isto, uti potentissimo argumento adversùs novam Domini nostri JESV Christi prædicationem firmè armatos sese crediderunt perfidi Judæi. Perfidi, quod authenticis testimoniis superabundanter convicti ad fidem non emollirentur. Etiam Saraceni videbant argumentum concludere, ideoque ad probandam Seductoris sui missionem finxerunt Evangelicam attestationem, hæc Domini nostri JESV Christi verba: *Ego sum Dei Apostolus ante vos, implens ea quæ ante me in lege prædicta fuerunt, & annuntio vobis Apostolum venturum post me, cui nomen, Mahomet.* Cap. 17. Uti Dominum JESVM à Lege & Prophetis, ita suum Seductorem à Domino JESV dixerunt prænuntiatum & promissum. Respondet verò laudatus Euthymius: *Ubinam hoc Christus prædixit, aut in qua Scriptura? Aut igitur demonstrent hanc de Mahometo prædictionem in aliqua parte Divinitùs inspiratarum Scripturarum perscriptam esse, aut liquidò sciant hoc etiam esse mendacium, quemadmodum alia ipsius dogmata.* Eodem jure nos neque Martinum Lutherum, neque Ioannem Calvinum credimus esse novos Dei gratiâ Evangelistas. Volumus authentica documenta Divinæ missionis. Quousque hæc non videmus, habemus eos pro furibus & latronibus.

Notanda sunt verba: *Dicant Christum iterùm descendisse, &c.* Edicunt nullos umquam à Domino Deo creatos aut creandos esse novos Apostolos, ideoque omnes novi Apostolatûs jactitatores esse manifestos hæreticos. Etenim Apostoli sunt Christi Mediatoris contubernales & commensales, cunctorum ab ipso gestorum oculati testes, Legati ac Ministri, ideoque ut creentur novi, ante omnia opùs est novo Christo. Nempè ut creentur novi Apostoli ad nova dogmata. Nostri enim Mediatoris dogmata sunt æterna ac immobilia, ideoque per veros ejus Apostolos nequeunt alia & alia prædicari. Quinimmò nec ad orthodoxa dogmata Dominus Deus solet quempiam per semetipsum mittere. Uti nullum novum animal, nullam novam plantam, nullam

nullam novam creaturam passim per semetipsum, sed omnia per datam in mundi exordio virtutem efficit, ita nullum passim prædicatorem mittit, nisi per Apostolorum Successores Episcopos. Hos voluit esse perpetuos traduces Apostolici Ministerii. Immediatæ à Deo missionis exempla sunt longè rarissima. Ego duo dumtaxat novi. Nempè sancti Equitii in Valeria Provincia Abbatis, & Venerabilis Geruini Centulensis ad sanctum Richarium Abbatis missionem, quarum primam in primo Dialogorum libro sanctus Papa Gregorius, Cap. 4. posteriorem laudat in istius Cœnobii Chronico Monachus Ariulphus. Hæc latiùs exposui in Scholiis ad Acta sancti Leonis noni. Utramque missionem Divina Clementia honoravit miraculis, atque ita esse à se demonstravit. Super primum caput epistolæ ad Galatas scribit sanctus Hieronymus: *Quatuor sunt genera Apostolorum. Unum, quod neque ab hominibus est, neque per hominem, sed per* JESVM *Christum & Deum Patrem. Aliud quod à Deo quidem est, sed per hominem. Tertium, quod ab homine, non à Deo. Quartum, quod neque à Deo, neque per hominem, neque ab homine, sed à semetipso. De primo genere potest esse Isaias, cæteriq; Prophetæ, & ipse Apostolus Paulus, qui neque ab hominibus, neque per hominem, sed à Deo Patre & Christo missus est. De secundo* JESVS *filius Nave, qui à Deo quidem est Apostolus constitutus, sed per hominem Moysem. Tertium genus est, cum hominum favore & studio aliquis ordinatur. Ut nunc videmus plurimos non Dei judicio, sed redempto favore vulgi in Sacerdotium surrogari. Quartum est Pseudo-Prophetarum & Pseudo-Apostolorum.* Hoc est hæreticorum omnium, præsertim hæresiarcharum. Eos in Evangelio Dominus appellavit fures & latrones. Et hoc, quia *venerunt.* Utique à semetipsis.

Volo igitur & virtutes eorum proferri.

Ad Montanum delapsus noster Septimius tria famosa Delicta, quæ etiam in vitæ exitu non laxabat, sed Deo reservabat primitiva disciplina, censuit per Ecclesiam remitti non posse, ideoque Zephyrinum Pontificem, qui mœchiam cœpit remittere, novatorem esse Evangelici dogmatis atque prævaricatorem. Hinc ipsum in libro de pudicitia aggreditur eodem argumento: *Exhibe mihi, Apostolice, Prophetica* Cap. 21. *exempla*, utique authentica miracula, *& agnoscam Divinitatem, & vindica tibi Delictorum ejusmodi remittendorum potestatem.* In sequenti capite factum Domini, qui Judæis remittendorum peccatorum potestatem non ad hominem, sed ad solum Deum spectare murmurantibus, reposuit: *Quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata tua, an dicere, Surge & ambula? Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait Para-*

lytico : Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Hoc, inquam, Domini factum mirè extollit Septimius, & prosequitur : *Si Dominus tantùm de potestatis suæ probatione curavit, ut traduceret cogitatus, & ita imperaret sanitatem, ne non crederetur posse Delicta dimittere, non licet mihi eandem potestatem in aliquo fine probationibus credere.* Etiam Ecclesiasticarum, quas tunc criminosis carceres ambientibus non dabant, sed ab Episcopis dandas supplicabant carcerati Confessores, indulgentiarum hostis & impugnator devenit Septimius, ideoque istiusmodi, quam garriebat novam, potestatem in nemine voluit posse credi, nisi ad authenticas per miracula probationes. Eodem argumento, quod sanè est firmum, hîc impugnat Gnosticos & Marcionitas. Eodem utitur sanctus Irenæus. Et in laudatis ad memoratum Symphorianum literis sanctus Pacianus : *An Novatianus tantùm authoritatis accepit? Linguis locutus est? Prophetavit? Suscitare mortuos potuit? Horum enim aliquid habere debuerat, ut Evangelium novi Juris induceret.* Hinc & sancto Equitio Romana Ecclesia non credidit, nisi ob patrata miracula. Et tamen ille orthodoxa prædicabat.

Nisi quod agnosco maximam virtutem eorum, &c.

Argumenti hujus robur noverunt etiam omnes hæretici, ideoque patrandorum miraculorum fuerunt semper cupidissimi. Hanc cupiditatem notat infrà & noster Doctor dicens de omnibus generatim
Cap. 44. hæreticis : *Adjicient multa de authoritate cujusque Doctoris hæretici, illos maximè doctrinæ suæ fidem confirmasse, mortuos suscitasse, debiles reformasse, futura significasse, ut meritò Apostoli crederentur.* Hæc est enim Spiritûs sancti virtus, quam ipsorum Princeps Simon Magus tentavit pecuniâ ab Apostolis emere. Ex ejus consequendæ desperatione ad Magiam conversus est, & qui vera per Deum patrare non valuit, cœpit miraculorum fucos à Diabolo nundinari, & cæcis gentilium populis venùm exponere. Quâ pessimâ arte hæreditariè fœdatos fuisse pleroslib. 1. que Gnosticos testatur sanctus Irenæus, atque adjungit : *Non in vircap. 56. tute Dei, neque in veritate, neque in beneficiis faciunt hominibus quæ faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones. Nec enim cæcis possunt donare visum, neque surdis auditum, neque omnes Dæmones effugare, præter eos qui ab ipsis immittuntur, si tamen & hoc faciunt; neque debiles, aut claudos, aut paralyticos curare, vel aliâ quâdam corporis parte vexatos. Tantùm absunt ab eo, ut mortuum excitent, quemadmodum Dominus & Apostoli.* Patrare miracula frequenter tentavit hæreticorum superbia, sed semper consecuta est istud ipsum, quod in sexta Synodo delirus Monothelita Polychronius. Et hinc adversùm Lutheranos rectè scripsit alicubi Erasmus, quòd usque

que huc nec mortuum canem potuerint suscitare. Nempè & ipsi ambierunt istam gratiam.

Illi enim de mortuis vivos faciebant, &c.

Urgere Doctor atque ridere pergit in hæreticis vanam cupiditatem patrandorum miraculorum. Ejus tempore forsan Gnostici istud ipsum, quod Lazaro per Christum Dominum suscitato inferre Judæi cogitaverant, de quopiam per Ecclesiæ preces suscitato adimpleverant. Nam & Arianos, miraculis per sanctum Ambrosium patratis indignatos, istud adimplesse scribit in ejus vita sanctus Presbyter Paulinus. Aut certè illud evenerat, quod & in Hispania & in Africa per Arianos Episcopos evenisse scribit in Francorum historia sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. Hominem visu sanum, dum in ipso cæcitatem simulante volunt edere restituti visûs fucum, rediderunt perpetuò cæcum. Ita nescio quem pauperem, dum pecuniæ à sancto Jacobo Nisibeno Episcopo extorquendæ libidine simulat sese mortuum, mortuum permansisse scribit in Monastica historia Theodoretus. Quod ipsum & aliis à sancto Epiphanio ac sancto Gregorio Thaumaturgo evenisse testantur in ipsorum vita Joannes Monachus, & sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. Dignum tali mendacio supplicium. Simile miraculum fuisse editum à Joanne Calvino, graves Scriptores testantur. Porrò miraculorum gratiam pro natis necessitatibus semper habuit Ecclesia, verùm nullus veraciter justus umquam ambivit. Sanctum Fulgentium Ruspensem Episcopum, quòd istam gratiam sibi non conferri supplicaverit Domino Deo, laudat in ejus vita Ferrandus Diaconus Carthaginensis. Et de sancto Gregorio Turonensium Episcopo scribit authentica ejus vita: *Multa in salute languentium operabatur, quæ tamen sub obtentu Sanctorum, quorum Reliquias perindè ferebat, à suis meritis excludere nitebatur.* Et sanctum Wolbodum Leodiensem Episcopum, in sancti ibidem Laurentii Monasterio sepultum, quòd frequentibus miraculis populum undequaque ad se evocaret, atque ita inquietaret Monachos, cessare jussum fuisse ab Abbate, & cessasse, scribit in Leodiensium Episcoporum historia Canonicus ejusdem Ecclesiæ Anselmus. Idem eandem ob causam sancto Spinulo fuisse à sancto Hydulpho Abbate Senonensi interdictum affirmat in ejusdem Cœnobii Chronico Monachus Richerius. Plura sunt istiusmodi exempla. Miracula enim suis patratoribus quandoque obfuisse affirmat in suis super sancti Matthæi Evangelium homeliis, ac demonstrat sanctus Joannes Chrysostomus.

Lib. 2. cap 3. & lib. 9. cap. 15.

Cap. 1.

Cap. 25. 26.

Cap. 70.

Lib. 1. cap. 13.

CAPUT XXXI.

Parabola seminis in hæreticos expositа.

SEd ab excessu revertar ad principalitatem veritatis, & posteritatem mendacii disputandam, ex illius quoque parabolæ patrocinio, quæ bonum semen frumenti à Domino seminatum in primore constituit, avenarum autem sterilis fœni adulterium ab inimico Diabolo posteà superducit. Propriè enim doctrinarum distinctionem figurat, quia & alibi verbum Dei seminis similitudo est. Ita ex ipso ordine manifestatur, id esse Dominicum & verum, quòd sit priùs traditum: Id autem extraneum & falsum, quòd sit posteriùs immissum. Ea sententia manebit adversùs posteriores quasque hæreses, quibus nulla constantia de conscientia competit ad defendendam sibi veritatem.

SCHOLION.

Sed ab excessu revertar, &c.

PEr excessum Doctor intelligit digressionem, quâ demonstravit Valentinum, Marcionem, Apellem, Nigidium, ac Hermogenem esse Apostolicis temporibus posteriores, nostros apostatas, adeoque & manifestos hæreticos. Nuncredit ad veritatis principalitatem, & mendacii posteritatem disputandam, id est, ab invicem distinguendas: Ad demonstrandum, quod veritas sit semper principalis & prima, adeoque omne posterum ac novum sit mendacium ac hæresis. Ad demonstrandam hanc fundamentalem præscriptionem. Et ipsam esse Dominicam ac Evangelicam demonstrat ex Dominica apud sanctum Matthæum parabola: *Simile factum est Regnum cælorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & superseminavit zizania in medio tritici: Et abiit. Cum*

Cap. 13.

autem creviſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerunt & Zizania. Zizania Septimius rectè commentatur: *Avenarum ſterilis fœni adulterium.* Etenim bono tritico ſeminatum agrum inimicus homo conſuevit iſtiuſmodi lolio ſuperſeminare. Et ſuam parabolam ipſe Dominus eſt interpretatus: *Qui ſeminat bonum ſemen, eſt filius hominis. Ager autem eſt mundus. Bonum verò ſemen, hi ſunt filii Regni. Zizania autem ſunt filii nequam. Inimicus autem qui ſeminavit ea, eſt Diabolus.* Et filii regni & filii nequam non ſeminantur: Neque à Domino, neque à Diabolo. Ille Evangelicam ſeminavit veritatem, hic ſuperſeminavit varia errorum mendacia, ex quibus & electi & reprobi filii ſunt nati hucuſque, & uſque ad ſæculi finem naſcentur. Ita & bonum ſemen & zizania ſancti Patres conſtanter & ſemper intellexerunt. Ergo uti nemo Dominus proprium, ſed ſolus inimicus alienum agrum, & non triticum tritico, ſed ſemper lolia ſuperſeminat; ita quoque per Hæreſiarchas agit Diabolus in hunc Divinæ Majeſtatis mundum, adeoque quidquid in Chriſtiano dogmate eſt novum, eſt ſemper ſuperſeminatum, proindeque & falſum. Hanc præſcriptionem in primo ſui Commonitorii libro ampliſſimè deducit Vincentius Lerinenſis.

CAPUT XXXII.

Hæretici nec originem habent ab Apoſtolis, nec traditionem.

CÆterùm ſi quæ audent interſerere ſe ætati Apoſtolicæ, ut ideò videantur ab Apoſtolis traditæ, quia ſub Apoſtolis fuerunt, poſſumus dicere: Edant ergò origines Eccleſiarum ſuarum; evolvant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverit, habuerit Auctorem & Anteceſſorem. Hoc enim modo Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt. Sicut Smyrnæorum Eccleſia Polycarpum ab Joanne conſecratum refert. Sicut Romano-

rum Clementem à Petro ordinatum itidem. Perindè utique & cæteræ exhibent quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos Apostolici seminis traduces habeant. Confingant tale aliquid hæretici. Quid enim illis post blasphemiam illicitum est? Sed etsi consinxerint, nihil promovebunt. Ipsa enim doctrina eorum cum Apostolicâ comparata, ex diversitate & contrarietate sua pronuntiabit, neque Apostoli alicujus auctoris esse, neque Apostolici: Quia sicut Apostoli non diversa inter se docuissent, ita Apostolici non contraria Apostolis edidissent. Nisi illi qui ab Apostolis didiverunt, & aliter prædicaverunt. Ad hanc itaque formam provocabuntur ab illis Ecclesiis, quæ licet nullum ex Apostolis, vel Apostolicis auctorem suum proferant, ut multò posteriores, quæ denique quotidiè instituuntur, tamen in eadem fide conspirantes, non minùs Apostolicæ deputantur pro consanguinitate doctrinæ. Ita omnes hæreses ad utramque formam à nostris Ecclesiis provocatæ, probent se quaquà putant Apostolicas. Sed adeò nec sunt, nec probare possunt, quod non sunt. Nec recipiuntur in pacem & communicationem ab Ecclesiis quoquo modo Apostolicis: Scilicet ob diversitatem Sacramenti nullo modo Apostolicæ.

SCHOLION.

ANte omnia videndum est, an Apostolica tempora fuerunt fœdata per hæreses? Et sanctus Philastrius constanter affirmat. Hinc titulo, *Catalogus eorum qui post Christi Passionem hæreseos arguuntur*, imponit Simonem Magum, Menandrum, Saturninum, Basilidem, Nicolaum Antiochenum, Judæ traditoris Sectatores, Carpocratem, Cerinthum, Ebionem, Valentinum, Ptolomæum, Secundum, Heracleonem, Marcum, Bassianum, Cerdonem, Marciu-

cionem, Lucanum, atque Apellem, & concludit: *Sub Apostolis itaque fuerunt hæ hæreses per ordinem.* Et subjungit: *Catalogus hereseon, quæ sub Apostolis exstiterunt.* Ejusdem sententiæ fuit sanctus Papa Stephanus. Etenim constanter edixit quosvis hæreticos ab Apostolis numquam per novum Baptisma, sed dumtaxat per pœnitentiæ manum fuisse admissos in Ecclesiam, ideoque hanc Romanæ Ecclesiæ consuetudinem esse omninò Apostolicam. Edictum lucidè suppositi hæreticos fuisse sub Apostolis. Et ipsum notant hæc sancti Cypriani verba in literis ad Iubajanum Episcopum: *Nec quisquam dicat, Quod accepimus ab Apostolis, hoc sequimur.* Et in epistola ad Pompeium Sabratensem Episcopum idem Cyprianus reposuit: *Talia de hæreticis scripserunt, cum nondum hæreticæ pestes acriores prorupissent, nondum quoque Marcion de Ponto emersisset, cujus Magister Cerdon sub Hygino tunc Episcopo Romam venit.* Fatetur sub Apostolis fuisse hæreses, sed non acriores. Et nominatim necdum fuisse Cerdonem aut Marcionem. At verò in famosa ad sanctum Cyprianum Epistola sanctus Firmilianus Cæsareensis Episcopus respondit longè aliter: *Et quidem quantùm ad id pertinet quod Stephanus dixit, quasi Apostoli eos, qui ab hæresi veniunt, baptizari prohibuerint, & custodiendum posteris tradiderint, plenissimè vos respondistis, neminem tam stultum esse qui hoc credat Apostolos tradidisse, quando etiam ipsas hæreses constat execrabiles ac detestandas postea exstitisse.* Affirmat nullos sub Apostolis fuisse hæreticos, ideoque istiusmodi Canonem ab ipsis non emanasse. Videtur omninò loqui de cunctis generatim hæreticis. Etenim Marcionis, Cerdonis, ac Apellis exponit exordia, atque prosequitur: *Sed & Valentini & Basilidis tempus manifestum est, quod & ipsi post Apostolos, & post longam ætatem adversùs Ecclesiam Dei sceleratis mendaciis suis rebellaverint. Cæteros quoque hæreticos constat pravas suas Sectas & inventiones perversas, prout quisque errore ductus est, posteà induxisse.* Ejusdem sententiæ apud Eusebium Cæsareensem videtur fuisse sanctus & antiquus Ecclesiæ Scriptor Hegesippus. Sancti Iacobi Apostoli ac Hierosolymitani Episcopi Martyrium exponit, atque adjungit: *Et quoniam Ecclesia necdum erat falsâ perversæ hæreticorum doctrinæ inanitate corrupta, idcircò virgo appellata fuit. At Thebulis, propterea quod petiti Episcopatûs repulsam tulerat, eam erroris labe ex occulto inficere est conatus.* Eusebius in Chronico, ac in illustrium virorum Catalogo sanctus Hieronymus istud Martyrium adscribunt septimo Neroniani Imperii anno, qui fuit Christi Domini sexagesimus tertius. Quarè usque tunc nullus videtur in Ecclesia fuisse hæreticus. Et in septimo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus disertè scribit hæreses non nisi ad Adriani Imperium cœpisse. Post mortem omnium Apostolorum. Ejusdem sententiæ videtur fuisse

Ep. 73.

Ep. 73.

Lib. 4. cap. 21.

Fol. 764.

se sanctus Augustinus. Etenim hæc circa Dominicam Zizaniorum
Qu. 41. parabolam verba, *Cum dormirent homines, venit inimicus homo, & superseminavit zizania*, in Evangelicis sancti Matthæi quæstionibus commentatur: *Cum dormitionem mortis accepissent Apostoli, venit diabolus, & superseminavit eos, quos malos filios Dominus interpretatur.* Hi sunt hæretici.

Respondeo tamen Apostolicis temporibus omninò fuisse suos hæreticos. Et quidem plures. Est res certa ac evidens. Etenim Simonem Magum quis inficietur fuisse hæreticum? Fuit Troianus equus omnium hæreticorum. Ex ipso omnes Gnosticos, uti è terra fungos, ebulliisse testatur sanctus Irenæus. Et hæreticum hominem semel aut bis corripiendum, ac tunc devitandum & detestandum mandat sanctus Paulus in epistola ad Titum. Et qui Galatarum turbarunt Ecclesiam, quis dicat non fuisse hæreticos? Etiam Hymenæum, Alexandrum, Philetum, Phygellum, ac Hermogenem idem Apostolus notat de hæresi, Plura ex ipso dicendi occasionem accipiemus infra à Septimio. Et laudatus Hegesippus affirmat Thebulem emersisse ad septimum Neronis annum, aliquot annis ante martyrium Principum Apostolorum. Et quod sanctus Ioannes suum Evangelium ac primam Epistolam scripserit adversùs Cerinthi ac Ebionis errores, affirmat in virorum illustrium Cathalogo sanctus Hieronymus, ac lucidè demonstrat sanctus Irenæus. Quod adversùs Cerinthi hæresim Apostolica de Legalibus Synodus convenerit, disertè scribit sanctus Epiphanius. Et de omnibus Catholicis epistolis scribit in libro de Fide ac operibus sanctus Augustinus: *Quoniam hæc opinio*, quæ hominem per solam sine bonis operibus fidem justificari ac salvari garrit, *tunc*
Cap. 14. *fuerat exorta, Apostolicæ Epistolæ, Petri, Joannis, Jacobi, Judæ, contra eam maximè dirigunt intentionem, ut vehementer adstruant fidem sine operibus nihil prodesse.* At verò illa fuit Simonis Magi ac ejus discipulorum scelerata hæresis, per ipsos traducta ad Basilidem & Valentinum. Alias Gnosticorum hæreticas blasphemias ac fabulas etiam invadunt istæ epistolæ. Qui sine plena istarum fabularum notitia ipsas intelligere sperat, plurimùm decipitur. Hinc quosdam, etiam eruditos, interpretes videmus circa ipsarum literam infeliciter hallucinari.

Et hæc omnia oppositis Patrum testimoniis quàm optimè cohærent. Ista conciliat in alio Eusebii loco laudatus Hegesippus. Sancti Iacobi Apostoli Martyrium denuò refert, ac pergit: *Ad illa*
Lib. 3. cap. 26. *usque tempora, quandoquidem si qui erant qui salubrem & sinceram salutaris prædicationis regulam depravare & corrumpere studebant, in obscuris tenebrarum latebris delituerint, Ecclesia integra & incorrupta permanserat. Ceterùm postquam sacer Apostolorum chorus varium vitæ exitum, & diversa mortis genera pertulerat,*

rat, & præterierat illorum ætas, quibus à Christo donatum erat, ut aliquibus Divinam ipsius sapientiam coràm acciperent, tunc certè falsa & veteratoria impii erroris conspiratio exordium cœpit, idque illorum fraude & astutiâ, qui doctrinam à veritate penitùs alienam disseminare laborarent, & qui, cum nemini Apostolorum ampliùs vita suppeteret, deinceps nudo jam capite, ut aiunt, syncero veritatis sermoni falsam & commentitiam doctrinam ex adverso opponere pro viribus niterentur. Fatetur Apostolicis temporibus non defuisse hæreses, verùm adjungit ipsas fuisse clandestinas, & quasi latuisse. Ita sanctus Cyprianus suprà dixit acriores hæresion pestes tunc necdum prorupisse. Et istud dumtaxat ipsum voluisse possit sanctus Firmilianus, scribens execrabiles ac detestandas hæreses tunc necdum fuisse. Ista elogia videntur hæresim non explanare, sed determinare & contrahere. Et certè de Simoniana, quæ palmaris fuit sub Apostolis, hæresi scribit in primo contra Celsum libro Origenes: *Simon Samaritanus Magus, per magiam suam quosdam decipere conatus, effectu non caruit ad tempus, nunc autem in toto orbe opinor vix triginta Simonianos reperiri. Ac fortasse ne tot quidem. Sunt enim in Palestina pauci admodùm, in reliquo terrarum orbe nusquam nomen ejus est in ea opinione, in qua ipse haberi voluit. Nam apud quos nominatur, eis de Apostolorum Actis innotuit.* Et in sexto libro: *Nunc nusquam gentium exstant Simoniani, quamvis Simon, quò plures sibi pararet discipulos, sustulerit è sua doctrina mortis periculum, quod Christiani docebantur contemnere, dicens indifferentem rem esse Idololatriam. Imò nec ulla persecutio contra Simonianos umquam exorta est. Sciebat enim malus Dæmon, doctrinæ* JESV *insidiator, rebus suis nihil periculi imminere à Simonis discipulis.* Addit & vivo Simoni fuisse paucos sequaces. Eadem est ratio aliarum tunc hæresion. Post ablatos nobis Apostolos cœperunt illæ cristas erigere.

Fol. 44.

Fol. 182.

Si quæ audent se interserere ætati Apostolicæ, &c.

Laudatam in superioribus capitibus præscriptionem quidam hæretici viderunt irrefragabilem, ideoque studuerunt eludere. Dixerunt sua Dogmata non esse nova, fuisse prædicata sub Apostolis, ideoque & suas Ecclesias esse Apostolicas, ac germanè Christianas. Et Doctor respondet: *Edant ergò origines Ecclesiarum suarum, ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentium, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit Authorem & Antecessorem.* Apostolicæ ætati fuisse hæreticos transire permittit, constanter addit nullam illis esse Apostolicæ fundationis Ecclesiam. Etenim hujusmodi Ecclesia debet primum suum Episcopum accepisse vel ab aliquo Apostolo, vel ab aliquo Apostolico viro, id est, Apostoli alicujus discipulo ac Legato. Et adjungit:

Qui tamen cum Apostolis perseveraverit. Forsan respicit Glauciam aut Theodadem, quos sancti Petri & sancti Pauli discipulos Basilides & Valentinus jactabant suos fuisse Magistros. Id est, nostros apostatas. Quod an verum sit, ignoramus. Interim possit esse verum. Et tunc istiusmodi apostatæ erexerunt Ecclesias, uti vespæ faciunt favos. De illis enim dixit sanctus Ioannes Apostolus: *Prodierunt ex nobis, sed non erant ex nobis.*

Notanda sunt verba: *Evolvant ordinem Episcoporum suorum, &c.* Affirmant ad Apostolicæ fundationis Ecclesiam non sufficere qualemcumque Episcoporum successionem, sed requiri talem, cujus primus Authorseu Antecessor fuerit ab aliquo Apostolo vel Apostolico consecratus. Etenim debet esse rectus & firmus ordo, qui per non interpolatam lineam adscendat ad Apostolos, per Apostolos ad Christum, per Christum ad Deum. Quod argumentum est sanctis Ecclesiæ Patribus frequentissimum. Sanctus Irenæus affirmat ac demonstrat Evangelicam doctrinam fuisse & verbo & scripto traditam toti mundo per Apostolos ac ipsorum discipulos, atque prosequitur: *Traditionem itaque Apostolorum in toto mundo manifestatam, in omni Ecclesia adest perspicere omnibus qui vera volunt audire, & habemus adnumerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & Successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque agnoverunt, quale ab his Gnosticis deliratur.* Affirmat omnes Primates Ecclesias habere Episcoporum successionem & ordinem, qui ab aliquo per Apostolos instituto ducat exordium: Omnes ubique idem docere, & docuisse semper, & hunc esse irrefragabilem characterem veritatis. A genere descendit ad speciem. Adducit Romanæ Ecclesiæ successionem usque ad tunc sedentem Eleutherum, demonstrat incœptam à Petro & Paulo Apostolis, addit hanc esse pleniissimam veritatis ostensionem, & asseverat similem aliarum Ecclesiarum successionem posse produci. Et in quarto libro scribit: *Quapropter eis, qui in Ecclesia sunt, Presbyteris obaudire oportet. His qui successionem habent ab Apostolis, qui cum Episcopatûs successione Charisma veritatis certum secundùm Placitum Patris acceperunt. Reliquos verò qui abstistunt à principali successione, & quocumque loco colliguntur, suspectos, vel quasi hæreticos, & malæ sententiæ, vel quasi scindentes & elatos, & sibi placentes, aut rursùs ut hypocritas, quæstûs gratiâ & vanæ gloriæ hoc operantes.* Hoc est, sunt Hæresis, Schisma, aut Para-Synagoga. Et in sequenti ejusdem libri capite: *Ubi Charismata Domini posita sunt, ibi discere oportet veritatem, apud quos est ea, quæ ab Apostolis est Ecclesiæ successio.* Ad Apostolicæ fundationis Ecclesiam lucidè affirmat non quamvis successionem sufficere, sed opùs esse illâ, quæ per rectam lineam sit usque ad Apostolos, & ab Apostolis ac-

Lib. 3. cap. 1. 2. & 3.

Cap. 44.

ce-

ceperit originem, seu primum insessorem. Tali, quam meritò principalem vocat, successione carentes conventus affirmat à Christo deviare.

In secundo adversùs Parmenianum libro etiam sanctus Optatus affirmat primùm Romanæ Ecclesiæ Episcopum fuisse sanctum Petrum Apostolum, ejus omnes usque ad tunc sedentem Siricium Successores enumerat, & pergit ad Donatistas: *Vestræ Cathedræ vos originem reddite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vindicare. Sed & habere vos in urbe Roma partem aliquam dicitis. Ramus est vestri erroris, protentus de mendacio, non de radice veritatis.* Palmaris semper quæstio fuit de successione Romanæ Ecclesiæ. Et Donatistæ tunc Romæ habebant Montensem seu Rupitanum Episcopum Claudianum, qui post Lucianum, Macrobium, Encolpium, ac Bonifacium Ballitanum successerat Victori Garbiensi, primo istuc paucis Afris ex Africa misso atque intruso Anti-Papali Spectro. Hinc Optatus pergit: *Victor erat ibi filius sine Patre, tyro sine Principe, discipulus sine Magistro, sequens sine Antecedente, inquilinus sine domo, hospes sine hospitio, Pastor sine grege, Episcopus sine populo.* Affirmat istam successionem esse nullius ponderis, eò quòd non adscendat in sanctum Petrum, sed finiatur in Victore, nuper intruso ex latere. Et in primo libro scribit etiam de successione Carthaginensis Cathedræ: *Video te adhuc ignorare schisma apud Carthaginem à vestris Principibus factum. Quære harum originem rerum, & invenies hanc te in vos dixisse sententiam, cum schismaticis hæreticos sociasti. Non enim Cecilianus exivit à Majorino, Avo tuo, sed Majorinus à Ceciliano. Nec Cecilianus recessit à Cathedra Petri vel Cypriani, sed Majorinus, cujus tu Cathedram sedes, quæ ante ipsum Majorinum originem non habebat.* Primus Donatistici schismatis Antistes fuit Majorinus, cui post Donatum magnum successit Parmenianus, atque ita ille fuit hujus Avus. Hinc Optatus concludit istam factionem non esse veram Ecclesiam, quoniam ejus successio finiatur in Majorino, & usque ad Apostolos aut Apostolicos non adscendat. Affirmat & Victorem & Majorinum fuisse intrusos ex latere, ideoque nec ad Apostolicam fundationem spectare, nec consanguinitatem.

Consonat in Dialogo contra Luciferianos sanctus Hieronymus, ita concludens: *Brevem tibi, apertamque animi mei sententiam proferam. In illa Ecclesia esse permanendum, quæ ab Apostolis fundata usque ad diem hanc durat.* Cap. 9. Et in literis ad nobilem Virum Generosum sanctus Augustinus enumerat omnes usque ad tunc sedentem Anastasium Romanos Pontifices. Affirmat ipsorum seriem cœpisse à sancto Petro Apostolo, atque prosequitur: *In hoc ordine successionis nullus Donatista Episcopus inveni-* Ep. 165.

tur. Sed ex transverso ex Africa ordinatum miserunt, qui paucis præsidens Afris in urbe Roma Montensium vel Rupitarum vocabulum propagavit. Affirmat non Rupitanum Donatistarum, sed antiquum Catholicorum in Romana urbe conventum esse veram Apostolicæ fundationis Ecclesiam, quoniam hæc ad sanctum usque Petrum adscendit pleno & recto ordine, illa autem finitur in intruso per latus Victore Garbiensi. Isto argumento sanctus Augustinus frequenter utitur adversùm quosvis hæreticos. Et in libro de sanctissima Trinitate ad Felicem Notarium scri-
Cap. 1. bit sanctus Fulgentius : *Illam fidem crede sinceriſſimæ menti tuæ nos velle notescere, per quam justificati sunt Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres coronati, quam hactenùs per totum orbem sancta tenet Ecclesia. Quæ usque nunc per successionum seriem in Cathedra Petri Apostoli Romæ vel Antiochiæ, in Cathedra Marci Evangelistæ in Alexandria, in Cathedra Joannis Evangelistæ Ephesi, in Cathedra Jacobi Hierosolymæ, ab ipsarum Episcopis prædicatur. Coge ergò Arianos, Donatistas, Nestorianos, Eutychianos, Manichæos, & reliquas hæresion pestes hisce communicare Ecclesiis, quibus Apostoli præsederunt, non consentiunt, quia per pravitatem fidei ab Ecclesiæ unitate divisi in parte esse voluerunt.* Hìc aut istic illi habent Episcopos, verùm ex tempore aut latere lapsos aut intrusos, quorum originem & dogma nequeunt usque ad Apostolos deducere. Hinc istam deductionem habentibus istarum civitatum Ecclesiis communicare non permittuntur, atque ita demonstrant se penitùs alienos ab Apostolica fundatione & vera consanguinitate. Est firma præscriptio adversùm omnes hæreses. Frequens etiam apud alios Ecclesiæ Patres.

Notanda sunt Tertulliani verba : *Habuerit Auctorem & Antecessorem.* Videntur asserere, quòd Septimius ad Apostolicæ fundationis Ecclesiam requirat ejus primum Episcopum fuisse Apostolum aut Apostolicum, vel certè ab Apostolo aut Apostolico datum & consecratum. Antecessor Insessorem, Auctor importare videtur Consecratorem aut Institutorem. Et hinc oritur quæstio, An non soli Apostolici, sed etiam Apostoli fuerint Cardinales singularium Ecclesiarum Episcopi? Et quidem sanctum Petrum, ac sanctum Jacobum Justum fuisse, est certum ac omnibus notum. Quæstio est de aliis. Et in literis ad Desiderium Cassinensis Monasterii Abbatem, ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, respondet sanctus Petrus Da-
Lib. 2. miani : *Cùm omnes Apostoli, distributi terrarum regionibus, proprias obtineant*
epist. 16. *Cathedras, Paulus, dum nullam specialiter teneat, videtur aliquatenùs communiter omnibus præsidere.* Affirmat omnes præter sanctum Paulum Apostolos fuisse Episcopos singularis Ecclesiæ. Et certè de sancto Joanne Apostolo dixit in Dialogo cum Theodoro Romanorum Diacono

no Palladius Episcopus Helenopolitanus : *In loco Joannis, cui Timotheus successit, abominatio desolationis stat.* Nempè intrusus ac sceleratus Episcopus. Affirmat sanctum Joannem fuisse Ephesinum Antistitem, & illi Timotheum successisse. Et in Photii Bibliotheca habet sancti Timothei martyrium : *Refert historia Timotheum fuisse primum Ephesi Episcopum.* Addit martyrio affectum sub Domitiani imperio, & adjungit : *Cum Nerva in Imperium successit, divus Joannes ab exilio liber venit Ephesum, undè priùs à Domitiano relegatus fuerat. Et Ephesinæ præfuit Sedi. Et per se cum septem Episcopis Ephesiorum Diœcesim rexit.* Affirmat non Timotheum Joanni, sed Joannem successisse Timotheo. Consonat in libro de sancta Trinitate ad Felicem Notarium beatus Fulgentius : *Cathedra Petri Apostoli Romæ vel Antiochiæ, Cathedra Marci Evangelistæ in Alexandria, Cathedra Joannis Evangelistæ Ephesi, Cathedra Jacobi Hierosolymæ.* Etiam in Illustrium virorum catalogo sanctus Hieronymus scribit : *Interfecto Domitiano, & Actis ejus ob nimiam crudelitatem à Senatu rescissis, Joannes sub Nerva Principe rediit Ephesum, ibique usque ad Traianum Principem perseverans, totas Asiæ fundavit, rexitque Ecclesias. Et confectus senio, sexagesimo octavo post Domini passionem anno mortuus, juxta eandem urbem sepultus est.* Quòd ab exilio reductus Ephesum redierit, ac ibi usque ad vitæ finem permanserit, est constans Patrum sententia, sigillata ab Ephesino Concilio. Hinc omnes Asiæ fundavit ac rexit Ecclesias. Quòd nempè Ephesi sederit ut Metropolita, & Exarchus universæ Diœceseos.

Lib. 254. Cap. 1.

At longè aliud scribit sub sancti Clementis Romani nomine Auctor Apostolicarum constitutionum, sanctum Joannem inducens hoc modo loquentem : *Timotheus Ephesi Episcopus à Paulo ordinatus, cui successit Joannes, à me Joanne ordinatus.* Affirmat quòd ab exilio Ephesum reductus Evangelista non semetipsum imposuerit Ecclesiæ, sed alium Joannem. Etenim tunc Ephesi simul habitasse duos Joannes, ibidemque defunctos esse ac sepultos, est omnibus notum. Auctor iste affirmat sanctum Evangelistam adeò fuisse remotum ab Ephesiorum Cathedra, ut nec ejus primum Episcopum ordinaverit, utpotè ordinatum à sancto Paulo. Et hoc confirmat Romanum Martyrologium: *Sanctus Timotheus discipulus beati Pauli Apostoli, qui ab eodem Ephesi ordinatus Episcopus.* Et in Ecclesiastica historia Eusebius : *Timotheus Ecclesiæ, quæ est Ephesi, primus Episcopatum obtinuisse traditur.* Ei autem non hunc vel istum Joannem, sed Onesimum successisse scribit in literis ad Ephesios Martyr Ignatius. Et consonat Romanum Martyrologium. *Onesimus, quem sanctus Paulus post sanctum Timotheum ordinavit Ephesiorum Episcopum.* Attamen Apostolicarum Constitutionum Author affirmat illum fuisse Episcopum

Lib. 7. cap. 47.

24. Jan.

Lib. 3. cap. 4.

Febr. 16.

Lib. 7. cap. 47. Berrhæensem in Macedonia. Et istis consonat sanctus Irenæus: *Sed & quæ est Ephesi Ecclesia, à Paulo quidem fundata, Joanne autem permanente apud eos usque ad Traiani tempora, testis est verus Apostolorum traditionis.* Lib. 3. cap. 3. Et in præfatione suorum Commentariorum super epistolam ad Ephesios scribit Theodoretus: *Quidam dixerunt Divinum Joannem Evangelistam salutarem prædicationem Ephesiis primùm tradidisse, quidam verò aliquos alios hoc fecisse dixerunt, Divinissimum autem Paulum, cum Ephesios nondum vidisset, hanc ad eos scripsisse epistolam. Sed Apostolicorum Actuum historia neutrum horum nos docet.* Ex Actorum libro lucidè demonstrat primum Ephesiorum Prædicatorem, & Ecclesiæ apud ipsos fundatorem fuisse sanctum Paulum. Hinc idem Paulus eidem Ecclesiæ dedit duos primos Episcopos. Suos Discipulos. Et quoad vixit, gessit ejus curam. Et in hanc ipsi defuncto successit sanctus Joannes. Hoc suadent beati Irenæi verba: *Joanne autem permanente, &c.* Quo tempore sanctus Joannes eò venerit, est operosa quæstio. Quidquid sit, indè à Domitiano Imperatore proscriptus ac deportatus est in Insulam Pathmon. Et hinc reductus redivit Ephesum, & tunc non Ephesinam, sed alias fundavit Asiæ Ecclesias. Nempè anteà & à sancto Paulo & à se fundatis adjecit alias. Et omnes rexit. Nullius tamen Episcopus. Nam credere illum Timotheo successisse est alienum à dignitate Apostolatûs. Et tempora non concordant. Etenim ante sanctum Paulum, ideoque dudum ante Joannis exilium mortuus est per Martyrium Timotheus, & usque ad Traiani tempora, adeoque & usque ad Joannis mortem pervenit Onesimus, atque ita Joannes numquam potest ibi fuisse Episcopus. An sanctus Andreas fuerit, uti Patriarchæ Constantinopolitani jactant, primus Byzantinorum Antistes, suo loco disquiremus. Verius est nullum, præter Petrum & Iacobum, Apostolum fuisse Cardinalem Episcopum singularis Ecclesiæ.

Hoc modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt, &c.

Est phrasis Tertullianica. Nam & in primo adversùs Marcionem libro habes: *Ecclesia censûs Apostolici.* Cap. 21. Et in libro Apologetico scribit: *Census istius disciplinæ*, utique Christianæ, *à Tiberio est.* Cap. 7. Et in alio ejusdem libri capite: *Hunc edidimus & Sectæ & nominis censum cum suo Authore.* Cap. 21. Nempè à temporibus Tiberianis. Eodem in libro dicit primum inter cunctos Gentilium Deos esse Saturnum, & adjungit: *Ab illo census totius Divinitatis.* Utique fabulosæ. Census itaque est ipsi idem quod exordium. Proindè Apostolici censûs Ecclesia est Ecclesia initiata & fundata per ipsos Apostolos. Antiquo Romanorum more Infantium ætas non à nativitatis, sed à censûs die ducebat exordium. Hinc & Ecclc-

cleſiarum ac aliarum rerum exordia Tertullianus appellat ipſarum cenſum. Notanda ſunt ab ipſo adducta exempla Eccleſiæ Smyrnenſis & Romanæ. Notandum, quòd Romanæ Eccleſiæ pro primo Epiſcopo non ſanctum Petrum aſſignet, ſed ſanctum Clementem. Ex quo loco quidam Sectarii garriunt Petrum non fuiſſe Romanorum Epiſcopum. At ſine omni penitùs fundamento. Veritas infrà demonſtrabitur. Studio id fecit Septimius. Studio laudat ſolas ſecundi ordinis Apoſtolicas Eccleſias, quæ non Inſeſſorem habuerunt aliquem Apoſtolum aut Apoſtolicum, ſed dumtaxat Authorem, ſeu primi Epiſcopi Conſecratorem. Hinc enim ſubdit : *Perindè utique & cæteræ exhibent, quæ ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habeant.* Affirmat cunctas Gnoſticorum, Marcionitarum, & quarumvis hæreticorum Synagogas adeò diſtare à dignitate & cenſu Apoſtolicæ Eccleſiæ, ut earum nulla habuerit Epiſcopum ab aliquo Apoſtolo vel Apoſtolico conſecratum.

Sicut Smyrnæorum Eccleſia Polycarpum.

Sanctum Polycarpum fuiſſe Smyrnenſi Eccleſiæ ab Apoſtolis conſecratum Epiſcopum, affirmat ejus diſcipulus, ideoque teſtis irrefragabilis ſanctus Irenæus : *Et Polycarpus autem non ſolùm ab Apoſtolis edoctus, & converſatus cum multis ex eis qui Dominum noſtrum viderunt, ſed etiam ab Apoſtolis in Aſia, in ea quæ eſt Smyrnis Eccleſia conſtitutus Epiſcopus, quem & nos vidimus in prima noſtra ætate. Multùm enim perſeveraverat, & valdè ſenex glorioſiſſimè ac nobiliſſimè martyrium faciens exivit de hac vita.* Fuiſſe conſecratum à ſancto Ioanne Apoſtolo, teſtatur in Illuſtrium virorum catalogo ſanctus Hieronymus : *Polycarpus Joannis Apoſtoli diſcipulus, & ab eo Smyrnæ Epiſcopus ordinatus, totius Aſiæ Princeps fuit. Quippè qui nonnullos Apoſtolorum, & eorum qui viderant Dominum, Magiſtros habuerit & viderit.* Quæ verba ſuo Martyrologio inſeruit Romana Eccleſia. Septimius videtur affirmare ipſum fuiſſe primum Smyrnenſem Epiſcopum. At longè aliud ſcribit Author Apoſtolicarum Conſtitutionum : *Ariſtion primus Smyrnæ Epiſcopus. Hujus poſt mortem Succeſſor fuit Strateas, Loidis filius. Cui ſucceſſit tertius Epiſcopus, alter Ariſtion.* Primum Ariſtionem laudat in Eccleſiaſtica hiſtoria Cæſareenſis Euſebii ſanctus atque antiquus Eccleſiæ Scriptor Papias : *Ariſtion & Joannes Presbyter in numero Diſcipulorum Domini habebantur.* Eundem in ſuis Sanctorum tabulis habet Romana Eccleſia : *Salaminæ in Cypro, ſancti Ariſtionis, qui, ut Papias teſtatur, fuit unus de ſeptuaginta duobus Chriſti Diſcipulis.* Videtur non tranſlatus Salaminam, ſed iſtic mortuus, adeoque ejus fuiſſe Epiſcopus. Eum iſtic habitaſſe affirmant Acta ſancti Barnabæ. At verò

Lib. 3. cap. 3.

Lib. 7. cap. 47.

Lib 3. cap. 33.

Græ-

Græcorum ab Henrico Caniſio vulgatum Menologium habet ad tertium diem Septembris : *Natalis ſancti Ariſtionis, Epiſcopi Alexandriæ, qui igne probatus migravit in cælum.* Videtur non ſubſiſtere. Etenim nec ſanctus Nicephorus Patriarcha Conſtantinopolitanus, nec Eutychius Patriarcha Alexandrinus, nec antiquum, quod Abrahamus Ekellenſis vulgavit, Orientale Chronicon in Alexandrinorum Epiſcoporum catalogo habent ullum Ariſtionem. Quidquid ſit, certum eſt Apoſtolicarum Conſtitutionum Authorem labi. Nam juxta illum ſanctus Polycarpus non poſſet fuiſſe, niſi quartus Smyrnenſis Epiſcopus.

Aliud ſentit in ſeptuaginta Diſcipulorum catalogo ſanctus Dorotheus Metropolita Tyriorum : *Apelles, cujus mentionem Apoſtolus ad Romanos facit, Epiſcopus Smyrnæ ante ſanctum Polycarpum factus eſt.* Et conſonat Romanum Martyrologium : *Smyrnæ, ſanctorum Apellis & Lucii, ex primis Chriſti Diſcipulis.* Lucium Laodicenſem, Apellem verò fuiſſe Smyrnenſem Epiſcopum, conſtanter affirmat Græcorum Menologium. Quare exiſtimo hoc eſſe verum. Sanctus Paulus fundatæ à ſe Smyrnenſi Eccleſiæ Apellem impoſuit Epiſcopum, ei autem defuncto ſanctus Joannes, poſt Pauli martyrium nactus Aſiaticæ Eccleſiæ adminiſtrationem, Succeſſorem dedit ſanctum Polycarpum. Et iſtud omninò fecit ante Romanam in ferventis olei dolio confeſſionem, ac deportationem in Inſulam Pathmon. Etenim hæc ejus in Apocalypſi verba ad Smyrnæ Angelum ſeu Epiſcopum : *Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam. Sed dives es. Et blaſphemaris ab his, qui ſe dicunt Judæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt Synagoga Satanæ. Nihil horum timeas, quæ paſſurus es. Ecce miſſurus eſt Diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini. Et habebitis tribulationem diebus decem. Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Hæc, inquam, verba omninò diriguntur ad ſanctum Polycarpum. Quòd enim & ipſe, & cuncta ejus Eccleſia horrendas perſecutiones ſuſtinuerit à Paganis Romanorum Magiſtratibus, & quod ad ipſas ſceleràti Judæi ſint impetuoſiſſimè cooperati, apud Euſebium Cæſareenſem docet Smyrnenſis Eccleſiæ epiſtola ad Eccleſiam Philomilii. Hæc mihi videntur firma. Quare ſancti Polycarpi per Pionium, quem aliqui exiſtimant antiquum Martyrem, ſcripta Acta, affirmantia ipſum ſancto Buculo ſucceſſiſſe, probare non poſſim ob varia. Primò, quòd dicant Polycarpum non à ſancto Ioanne Apoſtolo fuiſſe conſecratum Epiſcopum, ſed à Provincialibus Collegis. Secundò, quòd dicant ſanctum Polycarpum fuiſſe Archi-Præſulem. Iſtud enim vocabulum apud Eccleſiaſticas res eſt multò recentius, & Smyrnenſis Eccleſia nonniſi poſterioribus ſæculis eſt evecta

April. 22.

Lib. 4. cap. 15.

in

in Metropolim. Et istius sancti Bucoli nulla meminerunt antiqua Martyrologia, nulla alia vetusta Ecclesiæ monimenta. Quare certum puto ista Acta esse commenta alicujus recentioris Græculi. Hæc sunt alterius loci.

Clementem à Petro ordinatum.

Sancto Petro in Romanum Episcopatum immediatè non sanctum Clementem, sed sanctum Linum succesſisse, est indubitatum. Etenim sanctus Irenæus ponit hunc Romanorum Pontificum ordinem: Petrus, Linus, Anacletus, Clemens, Evaristus, Alexander, Sixtus, Thelesphorus, Hyginus. Sixtum affirmat esse sextum. Utique post Petrum. Eodem modo in sequenti capite affirmat Hyginum fuisse octavum. At verò in primo sui operis libro eundem Hyginum scribit fuisse nonum Pontificem. Quia nempè tunc comprehendit Petrum, atque ita lucidè affirmat ipsum fuisse Romanum Episcopum. Eâdem ratione utitur in literis ad Pompeium Sabatrensem Episcopum sanctus Cyprianus, scribens Hyginum fuisse nonum Pontificem. Etiam Eusebius Cæsareensis affirmat Petro Linum, Lino Anacletum, Anacleto succesſisse Clementem. Ita scribit & in tertio Ecclesiasticæ historiæ libro, & in Chronico. Istud ipsum scribit sanctus Epiphanius. At quem nos Anacletum, ipse appellat Cletum. Quod ipsum in suo Martyrologio facit sanctus Ado Archi-Episcopus Viennensis. Etenim sancti Cleti festivitatem non mensi Aprili adscribit, sed duodecimo diei mensis Julii. Quo tempore Latina Ecclesia semper coluit Anacletum. Hinc Epiphanius Hyginum etiam dixit fuisse nonum Pontificem. Et ipsum repetit in variis locis. Nempè Petrum quoque comprehendit, atque ita omninò numerat inter Romanos Episcopos. Eandem succesſionem habet in suo Chronico sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus.

Lib. 3. Cap. 3. Cap. 28. Ep. 74. Hær. 27. cap. 6. Julii 12. Hæres. 4. cap. 1.

Hoc ipsum affirmat sanctus Optatus Milevitanus Episcopus. Verùm cum aliqua discordantia. Etenim præmittit sanctum Alexandrinum. Deindè dicit non Clementem Anacleto, sed Anacletum succesſisse Clementi. Quod ipsum habet in literis ad nobilem virum Generosum sanctus Augustinus. Discordantiæ hujus rationem dat in Illustrium virorum catalogo sanctus Hieronymus: *Clemens quartus post Petrum Romæ Episcopus. Siquidem secundus Linus fuit. Et tertius Cletus. Tametsi plerique Latinorum secundum post Petrum Apostolum putent fuisse Clementem.* Omninò notat sanctum Optatum & sanctum Augustinum. Hi ex simili lapsu ponunt Pium post Anicetum. Et sanctus Hieronymus cum sancto Epiphanio Anacletum appellat Cletum. Item sanctum Petrum disertè numerat inter

Lib. 2. Ep. 165.

Romanos Episcopos. Hinc enim Clementem affirmat esse quartum.

At verò liber Pontificalis distinguit Cletum ab Anacleto, & Clementem ponit inter ipsos medium. Quod ipsum facit in suo Martyrologio Usuardus. Etiam sanctus Ado Viennensis Episcopus. Sed quem nos Cletum, ille appellat Anacletum. Etenim hujus festum sancti Marcellini festo adjungit, & sancti Cleti festivitatem ponit die duodecima Julii. Etiam dum Pium Aniceto præponimus, & Alexandrum connumeramus, Anicetus venit undecimus, Victor autem est decimus quartus. Attamen alii antiqui Scriptores, & Latini & Græci, istam distinctionem ignorant. Lucet ex jam adductis testimoniis. Nam & hinc sanctus Hieronymus in Illustrium virorum Catalogo Anicetum affirmat decimum, Victorem fuisse Pontificem decimum tertium. Et hinc lucet, quod etiam ipse Pium postposuerit Aniceto. Quòd item cum sancto Optato prætermiserit Alexandrum. Consonat, aliqua tamen cum differentia, auctor Carminum contra Marcionem: *Ex quibus electum magnum, plebiq; probatum hac cathedrâ, Petrus quâ federat ipse, beatum maxima Roma Linum primum considere jussit. Post quem Cletus & ipse gregem suscepit ovilis. Hujus Anacletus Successor sorte locatus. Quem sequitur Clemens.* Et Cletum & Anacletum ponit ante Clementem. Horum carminum auctor, licet Tertullianus non sit, est tamen antiquus, ideoque antiquissima est ista distinctio. Etiam Romanorum Rituales libri, istam distinctionem laudantes, sunt antiqui. Dominus Cardinalis Baronius censet sancti Optati textum esse mendosum. Verùm cur sanctus Optatus non possit esse memoriâ lapsus? Ex simili mendo aut lapsu sanctus Hieronymus in libro contra Luciferianos affirmat sanctum Stephanum fuisse Pontificem vigesimum sextum. Est enim dumtaxat vigesimus tertius. Quidquid sit, non Cletum, sed solum Anacletum agnovit etiam antiquum Romanæ Ecclesiæ Martyrologium. Ejus festum cum sancti Marcellini festo conjungit ad diem vigesimam sextam Aprilis. Favere videtur Wandalberti Martyrologium. Nam ad eandem diem ponit solius Cleti festum, nullius meminit Anacleti. Nempè cum sancto Hieronymo Anacletum appellat Cletum. Palâm favet antiquum Chronicon Piscarienſis Monasterii. Hoc enim habuit corpus sancti Clementis, & hujus antiquissima theca habebat aureis literis inscriptum: *Hic jacet sanctus Clemens, Petri discipulus, & à Petro Papa secundus, qui jussu Traïani Imperatoris, anchorâ ad ejus collum ligatâ, fuit in pelago mersus.* Cum sancto Optato ac Augustino ista inscriptio affirmat Clementem successisse Lino, adeoque nullum agnoscit Cletum.

Lib 3.

Maii 3.

Cap. 8.

Quæstio est, Unde sit nata harum sententiarum in tanta re varietas?

tas? Respondet antiquum Chronicon Episcoporum Metensium. Distinguit Cletum ac Anacletum, primum suæ Ecclesiæ Episcopum sanctum Clementem affirmat fuisse sancti Clementis Romani Pontificis consobrinum, atque adjungit: *At venit Metim beatus Clemens quinto Claudii anno, sedit in Episcopatu viginti quinque annis & mensibus quatuor. Hoc est, sub Claudio novem, & sub Nerone quatuordecim. Obiit tempore Vespasiani post passionem beati Petri, & mortem Neronis, beato Clemente ipsius fratruele Romanis fidelibus post Petrum Apostolum præsidente. Hanc ideò supputationem annotavi, quia nisi tempora Pontificatûs Lini atque Cleti sub spatio Præsulatûs beati Petri comprehenderis, non sibi consonè respondebunt anni Pontificum Romanorum annis Imperatorum. Pro certo enim scitur, quia beatus Apostolus non baptizandis, sed convertendis Ministerii officium magis impendebat, sicut liber Actus Apostolorum testatur, quod post adventum sancti Spiritûs in Cornelium & suos, jusserit eos baptizari, & hoc propter schisma vitandum, ne baptizati ab Apostolo digniores se cæteris putarent. Quocirca & Paulus Corinthiis in prima epistola scribit*: Gratias Deo, quod neminem vestrûm baptizavi, nisi Crispum & Caium, ne fortè dicatis, quod in nomine Pauli baptizati estis. *Nam qui ab Apostolis ordinabantur Presbyteri, cæteris præeminebant ut Episcopi.*

Loquitur ex sancto Epiphanio: *Romæ primi omnium Petrus & Paulus fuerunt Apostoli pariter atque Episcopi. Inde Linus. Tum Cletus. Post hunc Clemens, Petri & Pauli temporum æqualis, de quo Paulus meminit ad Romanos scribens. Neque verò miretur aliquis, quod ante ipsum in Pontificiam dignitatem alii Apostolis successerint, cum Petri ac Pauli esset æqualis. Eisdem enim ille temporibus vixit. Utrum illis adhuc superstitibus, impositis manibus à Petro Episcopus consecratus, eaq; detrectatâ Provinciâ ab omni administratione vacaverit. Ita enim in quadam scripsit epistola*: Recedo, exeo, instet populus Dei. *Nonnullis videlicet hoc modo consulens. Nam in quibusdam commentariis ita scriptum reperimus. An potiùs secundùm Apostolos ab Episcopo Cleto sit constitutus, liquidò non constat. Quamquam vel hâc quidem ratione poterant viventibus adhuc Apostolis, Petro scilicet ac Paulo, alii surrogari, quod eidem illi, prædicandi Evangelii gratiâ, in alias urbes ac regiones profectionem susciperent; carere autem Episcopo Roma non posset. Siquidem Paulus in Hispaniam pervenit. Petrus verò Pontum ac Bithyniam sæpenumerò peragravit. Ac sanè fieri potuit, ut primùm Clemente constituto, cum is defugeret, si tamen ita contigit, quòd ego opinando potiùs, quàm asseverando dixerim, posteà Lino & Cleto mortuis, qui duodecim annorum spatio singulatim Episcopatum obtinuerunt post Apostolorum Petri ac Pauli necem, quæ in annum Neronis duodecimum incurrit, tum demum Pontificatum capessere sit compulsus. Sed utcumque res sese habuerit, Romanorum Pontificum ista est successio: Petrus & Paulus, Linus & Cletus, Clemens, Evaristus, Alexander, Xistus, Telesphorus, Evaristus, Hyginus, Pius, Anicetus.* Hæres. 27. cap. 6.

Ponit bis Evaristum. An sit Librarii alicujus vitium, an memoriæ in Epiphanio lapsus, ignoro. Primum videtur verius. Etenim jam suprà dixit Hyginum fuisse nonum Pontificem.

Affirmat varia. Primò, quòd primus Romanorum Episcopus fuerit sanctus Petrus. Quod ipsi soli adscribat Cardinalem urbis Episcopatum, suo loco demonstrabitur. Secundò dicit Petro successisse Linum, Lino Cletum. Et ipsorum quemque sedisse duodecim annis. Tertiò dicit Clementem fuisse utroque seniorem: Utpotè ætate parem Apostolis. Et ita omninò est. Illum enim in epistola ad Philippenses sanctus Paulus numerat inter fidos suos ac firmos Cooperatores. Quare fuit amborum Apostolorum communis filius ac discipulus. Quartò Epiphanius dicit sanctum Clementem fuisse à sancto Petro consecratum in successionem Romani Episcopatûs. Quintò dicit ipsum Lino & Cleto adhuc viventibus fuisse ordinatum. Verùm cum dubio. Affirmat esse duas sententias, quarum altera asserat Clementem non nisi post Cleti mortem, aut certè non nisi à morienteCleto fuisse electum & constitutum. Priorem sententiam hîc constanter sequitur noster Septimius. Et sanè ejus testimonium est maximi ponderis. Istud ipsum habent Author Apostolicarum constitutionum, Auctor epistolæ de Gestis sancti Petri Apostoli, quæ passim fertur sancti Clementis ad sanctum Jacobum Apostolum, & in præfatione ad Recognitionum libros Presbyter Ruffinus. Sextò Epiphanius affirmat Clementem in Romano Episcopatu non fuisse positum, nisi post viginti quatuor annos ab Apostolorum martyrio. Tot enim annis sedisse affirmat Linum & Cletum. Illum sanctus Hieronymus scribit obiisse tertio anno Traiani, centesimo secundo Christi Domini. Quod si verum sit, Clemens vixit ultra centum annos.

Cap. 4.

Lib. 7. cap. 47.

Et hinc nascuntur quædam quæstiones. Prima est, An Linus & Cletus fuerint consecrati à sancto Petro? Respondeo esse incertum. Etenim Apostolicarum Constitutionum Auctor inter Episcopos ab ipsis Apostolis consecratos numerat Linum Claudiæ filium, Ecclesiæ Romanorum Episcopum primum, à Paulo ordinatum, post mortem verò Lini Clementem, quem Petrus secundum ordinavit. Eodem modo affirmat factum in Antiochena Ecclesia: Evodium à Petro, Ignatium fuisse ordinatum à Paulo. Et ad hæc scribit in suis Annalibus Dominus Cardinalis Cæsar Baronius: *Legimus apud Clementis Constitutiones, quibus interdum usi sunt viri sanctissimi, nec non eruditissimi, Ecclesiæ Antiochenæ à Petro Evodium, Ignatium verò à Paulo esse creatos Episcopos. Nec sanè unum post alium, ut de cæteris ibi dicitur, sed simul. Quod tunc quidem factum ibi videtur, cùm dissensio illa inter fideles qui ex Circumcisione, & eos qui*

Lib. 7. cap. 47.

ex

ex gentibus ad fidem venerant, esset concitata. Quocirca quamdiu illa perduravit, illud remedium fuisse adhibitum, ut uterque sederet, alterque eorum præesset eis, qui ex gentibus ad Ecclesiam venissent. Verùm eo tandem sublato distinctionis pariete, sub uno eodemque Pastore utrâque collectâ Ecclesiâ, non amplius duobus, sed uno tantùm fuit opùs Episcopo. Quod an subsistat, ignoro. Etenim Evodius Judæorum, Ignatius debuisset fuisse gentium Episcopus, adeoque & gentilis. At verò fuisse Judæum, est constans traditio Ecclesiæ Orientalis. Ipsam exponit in marginali ad octavam Synodum Scholio Anastasius Bibliothecarius: *Tradunt Græci, quod parvulus, quem Dominus advocatum statuit in medio, dicens,* Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut hic parvulus, &c. *Iste Ignatius fuit. Et idcircò hunc Deiferum nuncupant. Quòd nec Apostoli ausi fuerint, cùm ad Ecclesiæ Præsulatum promoveretur, amplius manus imponere, nimirùm quem ore Dei laudatum, & ipsius tactu sanctificatum cognoverint.* Proindè ista traditio affirmat ipsum fuisse Iudæum, & non consecratum à sancto Paulo, ideoque Constitutionum Apostolicarum Auctori penitùs adversatur. Plura istic errat iste Auctor: Hinc est parùm curandus. Nam dicit Clementem non nisi post Lini mortem fuisse consecratum, quod à nullo admittitur. Et forsan ex ipso suum dubium hausit sanctus Epiphanius. Sanctum Linum fuisse primum Vesontionensem Episcopum constanter affirmat ista Ecclesia. Et addit non à sancto Paulo, sed sibi missum & consecratum à sancto Petro. Et certè quòd in omni Gallia nullus præter sanctum Petrum, aut ab ipso missos & consecratos Episcopos, instituerit Ecclesias, Innocentius primus Pontifex in literis ad Decentium Eugubinum Antistitem affirmat esse manifestum. Quare certum est Linum fuisse consecratum à sancto Petro. An ad Cardinalem Vesontionensis, an autem ad Vicariam Romanæ Ecclesiæ Præfecturam fuerit primò consecratus, est penitùs incertum. Ecclesiasticorum Archivorum, quæ Imperator Diocletianus exussit, inopia compellit nos ita cespitare.

Secunda quæstio est, Quare sanctus Petrus sibi in Romana urbe superordinaverit duos Episcopos? Respondet sanctus Epiphanius: *Hâc ratione potuerint viventibus adhuc Apostolis, Petro scilicet ac Paulo Episcopi alii surrogari, quod eidem illi, prædicandi Evangelii gratiâ, in alias urbes ac regiones profectionem susciperent, carere autem Episcopo Roma non posset. Siquidem Paulus in Hispaniam pervenit, Petrus verò Pontum ac Bithyniam sæpenumerò peragravit.* Videtur insinuare, quòd alium Petrus constituerit, alium Paulus. Similem rationem adducit Chronicon Metensis Ecclesiæ. Attamen non tam sancti Petri absentiam allegat, quàm Apostolici muneris dignitatem, de qua sanctus Paulus in priori epistola

ad Corinthios : *Non me misit Dominus baptizare, sed evangelizare.* Affirmat Linum & Cletum fuisse sancti Petri in Pontificalis Ordinis Ministerio adjutores atque vicarios. Et certè quòd sanctus Petrus non post, sed ante fundatam Romanam Ecclesiam Ponto, Bithyniæ, Galatiæ, Asiæ, & Cappadociæ prædicaverit, constanter affirmat sanctus Leo in primo sermone de sanctis Apostolis Petro ac Paulo. Sanctus Petrus videtur numquam Roma decessisse, nisi ad famosum Claudii Imperatoris in omnes Judæos Edictum. Et tunc existimo scriptam fuisse sancti Pauli ad Romanos epistolam : Et Petri tunc absentiam esse causam, cur illum Paulus non jubeat salutari. Quòd sanctus Paulus in hac epistola laudet Clementem, labitur Epiphanius. Ipsum non laudat, nisi in epistola ad Philippenses. Est lapsus memoriæ. Eandem pro Lini & Cleti vicario Episcopatu rationem adducit in præfatione ad Recognitionum libros Presbyter Ruffinus : *Quidam requirunt, Quomodo cùm Linus & Cletus in urbe Roma ante Clementem fuerint Episcopi, ipse Clemens ad Jacobum scribens sibi dicat à Petro docendi Cathedram traditam? Cujus rei hanc accepimus rationem, quòd Linus & Cletus fuerint quidem ante Clementem Episcopi in urbe Roma, sed superstite Petro, ut illi Episcopatûs curam gererent, ipse verò Apostolatûs impleret officium. Sicut invenitur etiam apud Cæsaream feciſſe, ubi cùm ipse esset præsens, Zachæum tamen à se ordinatum habebat Episcopum. Et hoc modo utrumque verum videbitur, ut & illi ante Clementem numerentur Episcopi, & Clemens tamen post obitum Petri susceperit docendi Sedem.* Affirmat Linum & Cletum viventis Petri fuisse dumtaxat vicarios, Clementem autem defuncto successisse. Quod ipsum vult Chronicon Metensis Ecclesiæ. At certum est utrumque deviare. Ruffinus insuper deviat Zachæum Cæsareensem Episcopum fuisse sancti Petri Vicarium. Est Zachæus Publicanus, à Christo Domino conversus. Et ipsum fuisse primum Cæsaræ in Palestina Episcopum affirmat etiam Auctor Apostolicarum Constitutionum. Verùm sanctus Petrus istic non fuit Episcopus, adeoque nec Zachæus fuit ejus Vicarius. Etiam Clemens nequit tertio Traïani anno esse defunctus, si sancto Petro immediatè successerit. Etenim sic debuisset sedisse Pontifex ad annos triginta tres, atque ita sancti Petri catalogum insigniter excessisse. Interim Apostolicum Lini & Cleti Vicariatum probat etiam liber Pontificalis : *Clemens ex Præcepto beati Petri suscepit Ecclesiæ Pontificatum gubernandum. Ideò Linus & Cletus ante eum conscribuntur, quia ab ipso Principe Apostolorum ad Ministerium Sacerdotale exhibendum sunt Episcopi ordinati.* Eundem Vicariatum probat in Chronico Onuphrius Panuinus.

Lib. 7. Cap. 47.

Quæstio tertia est, Quando Linus & Cletus, quando Clemens sint

sint à sancto Petro consecrati in Episcopos ? Laudatus Onuphrius in Chronico scribit ad Christi Domini annum quinquagesimum sextum : *Petrus Ecclesiam Romanam, duobus adjutoribus, Lino & Cleto ordinatis, constituit.* Et ad sequentem annum : *Sanctus Linus Herculani filius, Volaterranus, Hetruscus, primus Episcopus Romanus a Petro pridie Idus Junii ordinatus, sedit Romæ, absente ut plurimùm Petro, annos undecim, menses tres, dies duodecim.* Et ad annum sexagesimum octavum : *Sanctus Linus Episcopus nono Kalendas Octobris interfectus.* Eodem anno, quo Petrus & Paulus. Et adjungit : *Sanctus Clemens, Faustini filius, Romanus Presbyter, primus post Petrum Apostolum Christi Vicarius, ab eo vivente designatus, sedit Romæ annis novem, menses quatuor, dies viginti sex.* Et ad annum septuagesimum septimum : *Nono Kalendas Octobris sanctus Clemens Papa in exilio obiit. Non vacavit Sedes. Sanctus Cletus, Æmiliani filius, Romanus, quartus in ordine Episcoporum Romanorum addito Lino, secundus verò post Petrum Apostolum Christianorum Pontifex, sedit annos sex, menses quinque, dies tres.*

Dicit varia. Primò, quòd Linus & Cletus fuerint Petro Apostolo Vicarii. Secundò, quòd sint ordinati dudum ante Clementem. Tertiò, quòd moriens Petrus eos noluerit sibi succedere, sed proximum Successorem designaverit Clementem. Quartò, quòd Clemens successerit, non Linus. Quintò, quòd Linus post Petrum, eodem tamen anno, sit Martyrio defunctus. Sextò, quòd Clemens non ad tertium Traiani annum pervenerit, sed dumtaxat ad septimum Vespasiani. Septimò, quòd Cletus tunc successerit. Octavò, quòd Cleto successerit Anacletus. Graviter displicet, quòd dicat Linum non successisse Petro, adeoque numquam fuisse Cardinalem urbis Episcopum. Etenim repugnat sancto Irenæo, sancto Cypriano, sancto Optato, sancto Hieronymo, sancto Augustino, ac aliis suprà adductis Patribus, Latinis & Græcis. Etiam Theodoreto, qui laudatum in secunda ad Timotheum epistola Linum affirmat fuisse Romanorum Episcopum, proximum Petri Successorem : *Ferunt Linum magno Petro successisse, & Romanorum Ecclesiæ post illum tenuisse Sedem.* Ep. 2. cap. 4.

Etiam displicet, quod Onuphrius, Cletum ab Anacleto distinguens, dicat non Clementem Cleto, sed hunc illi successisse. Nam & liber Pontificalis, quem ille sequitur, repugnat. Et quotquot dicunt Clementi Anacletum successisse, hunc non distinguunt à Cleto. Item displicet, quòd contra sancti Hieronymi gravissimam authoritatem ex semetipso sine teste dicat Clementem ex hac vita abiisse ad septimum anni Vespasiani. Reliqua ejus Dicta possint esse vera, sed carent fulcris authenticorum testimoniorum. Si mihi fiat conjecturandi facultas, dicam Linum & Cletum ad Domini quin-

quinquagesimum primum, Claudii Imperatoris nonum, Petri Pontificis septimum annum fuisse consecratos, dum dictus Princeps omnes Judæos proscripsit ex Italia. Tunc Petrus, ne novella Urbis Ecclesia maneret sine Episcopo, duos consecravit Vicarios. Et quod Judæos non posset, consecravit gentiles. Creavit duos : Unum in principali urbe, alterum in regione trans Tiberim. Istic enim, quod esset Judæorum domicilium, erant plures Christiani. Si Linus umquam fuerit Vesontionis Episcopus, videtur tunc Romam revocatus à Petro, ac ejus in locum missus nescio quis alius. Etenim istius Ecclesiæ Archiva affirmant suum secundum Episcopum Maximinum esse sibi missum à sancto Pontifice Caio. Is forsan fuerit omnium primus.

Restat antiqua, per quosdam apud sanctum Epiphanium mota dubitatio, cur Petrus seniorem Clementem junioribus Lino & Cleto postposuerit? Cur Clemens Petro immediatè non successerit? Et Epiphanius respondet: *Utrùm illis, utique Lino & Cleto, adhuc superstitibus,* Hær. 27. cap. 6. *Clemens impositis manibus à Petro sit consecratus Episcopus, eaque detrectatâ Provinciâ ab omni administratione vacaverit. Ita enim in quadam Epistola scripsit:* Exeo, recedo, instet populus Dei. *Nonnullis videlicet hoc modo consulens. Nam in quibusdam commentariis ita scriptum reperimus.* Affirmat varia. Primò, quod Linus & Cletus fuerint consecrati ante Clementem, utique ad jam expositum Vicariatum. Et videtur asserere illos ad Petri simul ac Pauli Vicariatum consecratos, adeoque unum ab hoc, alterum consecratum ab isto. Rei veritas latet. Si propter Claudii Edictum fuerint consecrati, ambo fuerunt consecrati à Petro. Tunc enim Paulus necdum fuerat Romæ. Secundò Epiphanius dicit Clementem fuisse à Petro consecratum istis adhuc viventibus. Quod nempè consecraretur ad successionem. Et Clemens conditionem admisit. Et post sancti Petri Martyrium Romanus populus ipsum instanter petiit, & voluit inthronizatum. Verùm ille refutavit, & dixit: *Exeo, recedo, instet populus Dei.* Et hoc, *quibusdam consulens.* Videtur populus fuisse divisus: Alii Linum postulasse, alii Clementem. Et Clemens Lino cessit, imò & Cleto: Nec ante ipsos defunctos voluit poni in Cathedram. Attamen de harum firmitate Epiphanius titubat, nec præsumit quid certum asserere. Quomodo igitur nos asseramus? Quidquid sit, certum est Clementem fuisse consecratum à Petro. Et quidem in successionem. Disertè id asseverat noster Septimius, cujus authoritas non possit facilè refutari.

Ad hanc itaque formam provocabuntur, &c.

Doctor affirmat Ecclesiam ex duplici capite dici ac esse Apostolicam

cam. Ex fundatione, & accepto per aliquem Apostolum aut Apostolicum primo Episcopo; ac ex consanguinitate doctrinæ. Prima radix est dignissima, at non omnium Ecclesiarum. Paucæ enim Ecclesiæ ab ipsis Apostolis aut ipsorum immediatis discipulis acceperunt primum Episcopum. Et hanc dignitatem ambierunt, & sibi affingere tentarunt antiqui hæretici, verùm casso eventu. Nam Glaucias & Theodades, si Basilidem & Valentinum docuerint, desciverant tunc ab Apostolis, & ad vocum novitates declinaverant. Altera radix est universalis. Competit etiam istis Ecclesiis, quæ Apostolis sunt multò posteriores, & quæ instituuntur quotidiè, & usque ad sæculi finem instituentur. Sine ista doctrinæ consanguinitate, nulla Ecclesia possit esse Apostolica. Et ipsam laudat Constantinopolitanum Symbolum, dum omnem sub cœlo Ecclesiam profitetur esse, ac esse debere Apostolicam. Septimius affirmat utramque radicem deesse Valentinianis, Marcionitis, & cunctis generatim hæreticis, ideoque ipsorum Ecclesias nullatenùs esse Apostolicas. Quod istâ consanguinitate careant: Probat ex hoc charactere: *Nec recipiuntur in pacem & communicationem ab Ecclesiis quoquo modo*, aut per fundationem, aut per solam doctrinæ consanguinitatem, *Apostolicis*. Cum illis non habent *communicationem pacis, appellationem fraternitatis, & contesserationem hospitalitatis. Scilicet ob diversitatem Sacramenti*, Christiani Dogmatis, *nullo modo Apostolicè*. Neque per fundationem, neque per doctrinæ consanguinitatem. Quæ omnia locum habent etiam in Lutheranis & Calvinistis.

CAPUT XXXIII.

Posteriores Hæreses ab Apostolis demonstratæ sunt, & prædamnatæ.

Adhibeo super hæc ipsarum doctrinarum recognitionem, quæ tunc sub Apostolis fuerunt, ab iisdem Apostolis & demonstratæ & ejeratæ. Nam & sic faciliùs traducentur: Dum aut jam tunc fuisse deprehendentur, aut ex illis quæ jam tum fuerunt, semina sumpsisse. Paulus in prima ad Corinthios notat negatores & dubitatores resur-

rectionis. Hæc opinio propria Saducæorum. Partem ejus usurpat Marcion, & Apelles, & Valentinus, & si qui alii resurrectionem carnis infringunt. Et ad Galatas scribens invehitur in observatores & defensores circumcisionis & legis: Hebionis hæresis est. Timotheum instruens, nuptiarum quoque interdictores suggillat: Ita instituunt Marcion & Apelles ejus secutor. Æquè tangit eos, qui dicerent factam jam resurrectionem: Id de se Valentiniani asseverant. Sed cùm genealogias indeterminatas nominat, Valentinus agnoscitur: Apud quem Æon ille, nescio qui novi & non unius nominis, generat è sua charitate Sensum & Veritatem. Et hi æquè procreant duos, Sermonem & Vitam. Dehinc & isti generant Hominem & Ecclesiam. Estque hæc prima ogdoas Æonum: Exindè decem alii, & duodecim reliqui Æones miris nominibus oriuntur, in meram fabulam triginta Æonum. Idem Apostolus, cùm improbat elementis servientes, aliquid Hermogenis ostendit, qui materiam non natam introducens, Deo non nato eam comparat; & ita matrem elementorum Deam faciens, potest ei servire quam Deo comparat. Joannes verò in Apocalypsi Idolothyta edentes & stupra committentes jubetur castigare. Sunt & nunc alii Nicolaïtæ, Caïana hæresis dicitur. At in epistola eos maximè Anti-Christos vocat, qui Christum negarent in carne venisse, & qui non putarent JESVM *esse filium Dei. Illud Marcion, hoc Hebion vindicavit. Simonianæ autem magiæ disciplina Angelis serviens, utique & ipsa inter Idololatrias deputabatur, & à Petro Apostolo in ipso Simone damnabatur.*

SCHO-

SCHOLION.

Adhibeo super hæc ipsarum doctrinarum recognitionem, &c.

PAlmaris cum variis Gnosticis, ac præsertim Marcionitis, quæstio erat de secunda radice Ecclesiæ Apostolicæ, de doctrinæ consanguinitate. De hæresiarcha Artemone ac ejus Sectatoribus scribit apud Ecclesiasticam Eusebii Cæsareensis Historiam nescio quis antiquus Ecclesiæ Pater: *Aiunt isti cunctos Majores nostros, & ipsos Apostolos, ea quæ ipsi jam affirmant, non modò à Domino accepisse, verùm etiam alios eadem docuisse, & veram prædicationis rationem usque ad Victoris, qui decimus tertius à Petro fuit Romæ Episcopus, tempora integrè servatam quidem, sed à Zephyrino illius Successore penitùs fuisse corruptam ac depravatam.* Lib. 5. cap. 27. Eadem garriverunt Marcionitæ, Valentiniani, Apellitæ, ac alii. Eadem hodiè garriunt Wicleffistæ, Lutherani, & Calvinistæ. Ioannes VVicleffus primi millenarii probavit Ecclesiam, tunc corruptam dixit, ideoque à se reformatam. Joannes Calvinus alicubi dicit Magnum Gregorium fuisse ultimum orthodoxi Dogmatis Pontificem. Alii Ecclesiam degenerasse volunt statim post Chalcedonense Concilium. Est ac esse debet cantilena omnium hæreticorum. Ex isto principio garriunt sese, nequaquam nos esse Apostolicam Ecclesiam. Et ad istam cantilenam obtundendam Doctor affirmat memoratorum Hæresiarcharum palmaria dogmata, aut certè ipsorum semina pullulasse sub Apostolis, illis fuisse nota, ab eis non probata, sed demonstrata, damnata, ac ejerata, ideoque istorum Ecclesias nequidem ex doctrinæ consanguinitate esse Apostolicas. Eâdem præscriptione nos hodiè utimur adversùm Lutheranos & Calvinistas.

Paulus in prima ad Corinthios notat negatores & dubitatores Resurrectionis.

Hæc est prima hæresis, quam Doctor affirmat fuisse Apostolorum temporibus, ab illis notatam & damnatam. Ipsam exponit sanctus Epiphanius: *Cerinthus homo stolidus, ac stolidorum magister, nihil est veritus dicere passum quidem & crucifixum esse Christum, nondùm tamen à mortuis suscitatum, ac tum demùm, cum mortui resurgent omnes, excitandum.* Hær. 28. cap. 6. *Ibidem Paulus eos, qui mortuos resurrecturos diffiderent, redarguit.* Hær. 28. De Cerintho oppositum scribit sanctus Irenæus: *Cerinthus subjecit* JESVM *non ex Virgine natum,* Lib. 1. cap. 25.

tum, fuisse autem Joseph & Mariæ filium, similiter ut reliqui omnes homines, & post Baptismum in eum descendisse Christum, in fine autem revolasse iterum Christum de JESV, *&* JESVM *passum esse, & resurrexisse, Christum autem impassibilem perseverasse, existentem spiritalem.* Et huic videtur magis credendum. Quidquid interim sit de Cerintho, certè Apostolica ad Corinthios de Dominica Resurrectione disputatio palàm innuit quod quidam de nostra futura Resurrectione cespitaverint, imò ipsam abnegaverint. At qui fuerint, non edicit Epiphanius.

Hæc opinio propria Saducæorum.

Apud Judæos sanctus Epiphanius affirmat fuisse septem hæreses. Et in sui Panarii præfatione ipsas enumerat: Scribæ, Pharisæi, Saducæi, Hemero-Baptistæ, Essæi, Nazaræi, atque Herodiani. Eosdem numerat in literis ad Zachariam majoris Armeniæ Primatem Ioannes Metropolita Nicenus. Pro Essæis ponit Asianos. Est mendum. Pergit Epiphanius de Saducæis: *Saducæis ab exactissima justitia nomen est. Qui è Samaritanorum gente à Sacerdote quodam Sadoc ortum habent. Mortuorum resurrectionem damnant. Angelum & spiritum funditùs negant. Cætera Judæorum similes.* Et in alio istius libri loco scribit: *Septem Sectæ apud Judæos ante Christi Domini adventum in Judæa atque Hierosolymis exstiterunt. Horum primi fuerunt Saducæi, à Dositheo propagati. Qui nimirùm Saducæos se à justitia nominant. Sedek enim justitiam significat. Sed & Sadoc quidam ex antiquis Sacerdotibus appellatus est. Verùm isti à Magistri doctrina desciverunt. Etenim mortuorum Resurrectionem sustulerunt, in quo cum Samaritanis conveniunt. Sed Angelos, contrà quam Samaritani, repudiant. Et Spiritum sanctum ignorant, quem nec accipere meruerunt.* Et ad hæc scribit Dionysius Petavius: *Epiphanius permulta istic falsa, minimeque cohærentia disputat, quæ nos invitissimi sanè, pro eo ac sanctissimi viri pietatem eruditionemque veneramur, sed necessariò tamen eruere, ac ne fraudi cuiquam sint, castigare debuimus. Hegesippus porrò apud Eusebium Judæorum Sectas percensens, Samaritanos inter illas retulit. Sunt autem istæ: Essæi, Galilæi, Hemero-Baptistæ, Masbothæi, Saducæi, Pharisæi.* Apostolicarum Constitutionum Author numerat Saducæos, Pharisæos, Masbothæos, Hemero-Baptistas. Sanctus Philastrius adducit longè plures.

Hær. 14. cap. 1.

Lib. 4. cap. 21.

Lib. 6. cap. 6.

Aliud in sancti Matthæi commentario scribit sanctus Hieronymus: *Duæ hæreses erant in Judæis. Una Pharisæorum, altera Saducæorum.* Exponit Pharisæorum errores, ac pergit: *Saducæi, qui interpretantur justi, & ipsi vindicabant sibi quod non erant. Prioribus & corporis & animæ resurrectionem credentibus, consitentibusque Angelos & spiritum, sequentes omnia denegabant.*

Cap. 22.

Ista

Istæ sunt duæ domus, de quibus Isaias manifestiùs docet, quòd offensuræ sint in lapidem scandali. Fuisse & alias Sectas non negat Hieronymus, sed istas dumtaxat duas censet heterodoxas atque hæreticas. Et istud videtur esse omninò verum. Pergit eodem in loco de Saducæis: *Saducæi nec Angelum, nec spiritum, nec resurrectionem corporum confitentes, animarum quoque interitum prædicant.* Et in libro contra Luciferianos: *Taceo de Judaismi hæreticis, qui ante Christi adventum legem traditam dissiparunt. Quod Dositheus, Samaritanorum Princeps, Prophetas repudiavit. Quod Saducæi, ex illius radice nascentes, etiam resurrectionem carnis negaverunt. Quod Pharisæi, à Judæis divisi propter quasdam observationes superfluas, nomen quoque à dissidio susceperunt. Quod Herodiani Herodem Regem susceperè pro Christo.* Videtur quatuor hæreses asserere. Verùm Samaritani, licèt Judæam incoluerint, non fuêre Judæi, nec spectarunt ad ipsorum Synagogam aut Rempublicam. Et de Herodianis idem Hieronymus scribit in sancti Matthæi Commentario: *Quidam Latinorum ridiculè Herodianos putant, qui Herodem Christum esse credebant. Quod nusquam omninò legimus.* Herodianos affirmat fuisse Herodis milites, aut sanè istos Judæos, qui Romanis & Herodi Tributa solvebant, ideoque à Pharisæis per sarcasmum insigniebantur isto elogio. Proindè non agnoscit nisi duas hæreses. Laudata sancti Hieronymi verba adducit, & ab ipsis exordium sumit præsentis libri nostri appendix. Et hinc lucet ipsam non esse Tertulliani, sed nescio cujus hominis sancto Hieronymo junioris. Nec enim sanctus Hieronymus consuevit integras furari periodos, & ipsarum non laudare Authorem. Et istius appendicis nemo antiquus meminit.

Cap. 8.

Cap. 22.

De Dositheo scribit in primo contra Celsum libro Origenes: *Post Jesv quoque tempora Dositheus Samarita conatus est persuadere suis civibus se esse Christum illum à Moyse prænuntiatum, & visus est invenisse discipulos.* Ejus dogmata exponit in sexto libro. Etiam in Philocalia, necnon in vigesimo septimo Tractatu super Evangelium sancti Matthæi. Verùm Saducæorum Author Dositheus, etiam ipse Samarita, est longè antiquior. Esse Christo Domino antiquiorem, jam affirmavit sanctus Hieronymus. Eundem sanctus Epiphanius affirmat fuisse non authorem Sectæ, sed dumtaxat propagatorem. Sectæ authorem Sadoc videtur affirmare fuisse justum, ideoque non ab ipso inductam hæresim, sed religiosam ejus Sectam fuisse à Dositheo depravatam, ac seductam in errores. Utique in errores Samaritanos, negantes omnem creatum spiritum, ideoque & affirmantes plenum totius hominis interitum citra spem resurrectionis. Scelerati dogmatis fontem edicit sanctus Epiphanius: *Samaritani à Judæis eâ re primùm differunt, quòd eis*

Fol. 44

F. 28 2. cap. 14.

Prophetarum Scripta secundùm Moysem minimè sint tradita, sed quinque dumtaxat volumina, quæ per Moysen Israëlitarum generi data sunt, cùm ex Ægypto discessissent. Quibus in libris quædam mortuorum resurrectionis vestigia sunt adspersa, ita tamen ut nequaquam perspicuè prædicetur. Hinc Samaritani in priori suo gentili circa corporum & animarum interitum abnegatione pertinaces permanserunt. Ipsam Dositheus possit traduxisse in Saducæos. Alii tamen istum Sadoc censent fuisse ex asseclis & congerronibus scelerati Manassis, qui per socerum suum Sanaballat à magno Alexandro impetravit schismaticum templum in Monte Garizim, & & schismaticum illius Pontificatum.

Notanda sunt sancti Epiphanii de Saducæis verba: *Spiritum sanctum ignorant.* Videntur asserere, quòd non cunctos creatos spiritus, sed Creatorem dumtaxat Spiritum sanctum ignoraverint. Et hunc sensum firmare videntur hæc ejusdem Epiphanii verba de Moysis Pentateucho: *Ad hæc de unico Dei filio injecta mentio est. Itemque Spiritûs sancti. Tametsi clarius in his Dei singularitas adstruatur.* Et ita quidam eruditi hodiè Scriptores existimant. Verùm illis præferendus est sanctus Hieronymus, cujus jam audivimus testimonia. Et ipsa confirmat Josephus Judæus, quem noster Septimius in apologetico libro appellat *Judaicarum antiquitatum vernaculum vindicem:* Et qui harum Sectarum fuit oculatus convictor & inspector. Scribit in decimo octavo Antiquitatum libro: *Saducæorum opinio cum corpore simul exstinguit & animas.* Quòd nempè eas credat corporeas. Alia ipsorum pessima dogmata exponit in secundo libro de bello Judaïco. Constanter affirmat fuisse dumtaxat tres Iudæorum hæreses: Saducæos, Pharisæos, ac Essenos. Nec ideò nobis contrariatur. Per hæresim intelligit quamcumque singularem vitæ formam. Et Essenos de nullo errore notat, sed commendat à magnis virtutibus. Sunt eidem cum laudatis à sancto Ieremia Propheta Rechabitis. Erant Iudæorum Religiosi seu Philosophi. Eosdem laudat Philo Iudæus. Et horum plures fuisse tunc sanctissimos Christianos affirmat in Ecclesiastica historia Eusebius Cæsareensis. Porrò de Saducæis dicit & sanctus Lucas in Actis: *Saducæi dicunt non esse resurrectionem, neque Angelum, neque spiritum.* Penitùs nullum. Ita etiam intelligit in sancti Matthæi commentario sanctus Hieronymus. Horum omnium plena disquisitio fieri non possit paucis verbis. Interim vide eruditum Nicolai Serarii opusculum de tribus Iudæorum hæresibus, ac ejus Auctuarium adversùs Iosephum Scaligerum ac Ioannem Drusium. An sanctus Paulus in priori ad Corinthios epistola nostram resurrectionem defendat adversùm Saducæos, est quæstio. Certè non videtur. Eam defendit

Hær. 9. cap. 2.

Cap. 19.

Cap. 2.

Cap. 7.

Cap 7.

Cap. 23.

Cap. 22.

ad-

adversùm natas è Simone Mago hæreses. Etenim ille Samaritanus sentiebat cum Samaritanis. Attamen post assumptum Christiani nominis fucum videtur non totius hominis, sed solius corporis resurrectionem abnegasse. Certè ita senserunt, si unum Lucanum demas, quotquot Errones ex ipso prodierunt. Hos inter omninò sunt Marcion, Apelles, ac Valentinus. Et hinc de ipsis, quòd Saducæi erroris partem usurpent, rectè scribit Septimius.

Ebionis hæresis est.

Hæreseos, quæ postmodò turbavit & Galatas, exordia edicit sanctus Lucas in Actis : *Et quidam descendentes de Judæa, docebant fratres,* Cap. 15. *Quia nisi circumcidamini secundùm morem Moysi, non potestis salvari. Factâ ergò seditione non minimâ Paulo & Barnabæ adversùs illos, statuerunt ut adscenderent Paulus & Barnabas, & quidam alii ex aliis ad Apostolos & Presbyteros in Jerusalem, super hac quæstione.* Utraque pars accessit Apostolos, præsertim sanctum Petrum, qui tunc à Claudii Imperatoris Edicto ejectus ex Italia rediverat Hierosolymam. Accessit omnem quæstionem relatura. Et hinc vides Canonem, qui omnes de fide quæstiones mandat referri Romam, ideoque & reservat Sedi Apostolicæ, esse veraciter Apostolicum. Sanctus Lucas pergit : *Surrexerunt autem quidam de hæresi Pharisæorum, qui crediderant, dicentes, Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque servare legem Moysi.* Sanctus Epiphanius affirmat erroris auctorem & principem fuisse, non Ebionem, sed Cerinthum. Enumerat ejus facinora. Primò, quòd sanctum Petrum Apostolum, Cæsaræâ à Cornelii Centurionis Baptismo redeuntem, procaciter invaserit : *Quare* Cap. 11. *introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum illis?* Secundò, quòd sanctum Paulum sit conatus circumscribere ad circumcidendum Titum. Tertiò, quòd in Hierosolymitano Iudæorum tumultu adversùs eundem Paulum exclamaverit : *Insuper & gentiles induxit in tem-* Cap. 21. *plum.* Quartò, quòd propter & adversùs ejus hæresim fuerit coacta Apostolorum de Legalium necessitate Synodus, & quod in ipsum dirigantur hæc Synodalium literarum verba : *Quoniam audivimus, Quia quidam ex nobis exeuntes turbaverunt vos verbis, evertentes animas vestras, quibus non mandavimus.* Hæc verba edicunt Cerinthum nec Episcopum fuisse, nec Doctorem, sed iviſse à semetipso, & à semetipso prædicasse. Et Epiphanius adjungit : *Quod quidem à Cerintho factum est, antequam suum in Asia dogma prædicaret, & se in exitii sui gurgitem profundiùs immitteret.* Quòd enim præsertim in Asia prædicaverit suos scelera- Lib. 1. tos errores, affirmat etiam sanctus Irenæus. Proindè per Apostoli- cap. 25. cam Synodum damnatus atque confusus, ex Iudæa fugit in Asiam,

&

& istic cœpit palàm ac feraliter delitare. Haud dubiè etiam excurrerit in Galatiam, atque ita ibidem turbaverit sancti Pauli discipulos. Hunc enim præcipuè oderat. Et ipse possit esse ratio, cur in sua ad Galatas epistola idem Paulus scribat se jam olim non potuisse circumscribi ad Titi circumcisionem. Quòd Ebion fuerit Cerinthi dumtaxat discipulus, ideoque nec primus author hujus erroris, palàm affirmat sanctus Irenæus. Erroris fundamentum exponit in Philocalia Origenes : *Servator prædicat*, Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt domûs Israël. *Non hæc accipimus ut mentis inopes Ebionæi, qui ab inopia consilii nomen suum ducunt, Ebion enim pauper Hebræis appellatur, ut existimemus corporeorum Israëlitarum causâ potissimùm Christum advenisse.* Cerinthus ac Ebion garriverunt Christum Dominum advenisse pro solis carnalibus Iudæis, ideoque neminem gentilem, nisi per Proselyti & circumcisionis viam, esse capacem Evangelii. Et hunc errorem respicit ac damnat in prima sua epistola sanctus Ioannes Apostolus: *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et non pro nostris tantùm, sed etiam pro totius mundi.* Quod ipsum in epistola ad Romanos amplè docet sanctus Paulus. Et possit etiam hunc errorem respexisse : Forsitan & Romæ natum ex Cerintho.

Cap. 1.

Cap. 2.

Nuptiarum quoque interdictores suggillat.

Simoni Mago in pestilentiæ cathedram successit Menander, hunc audiverunt Basilides Alexandrinus ac Saturninus Antiochenus, & de hoc posteriori scribit in primo hæreticarum fabularum libro Theodoretus : *Saturninus nuptias primus omnium appellavit Diaboli doctrinam. Jubet autem & ab animatis abstinere.* Consonat sanctus Irenæus : *Nubere autem & generare à Sathana dicunt esse.* Agit de Saturnini Sectatoribus, ac pergit : *Multi autem ex iis, qui sunt ab eo, & ab animalibus abstinent, per fictam hujusmodi continentiam seducentes multos.* Affirmat Gnosticos fuisse superbissimos, omnes voluisse esse Magistros, nullum sustinuisse alteri cedere, ideoque ipsis fuisse tot factionum monstrosissima frusta, quot erant hominum capita, atque prosequitur : *Ut exempli gratiâ dicamus à Saturnino & Marcione, qui vocantur Continentes, abstinentiam à nuptiis annuntiaverunt, frustrantes antiquam plasmationem Dei, & obliquè accusantes eum, qui & masculum & fœminam ad generationem hominum fecit. Et eorum, quæ dicuntur apud nos animalia, abstinentiam induxerunt, ingrati existentes ei, qui omnia fecit, Deo.* Agit in sancti Iustini Martyris discipulum apostaticum Tatianum, qui sui Sectatores appellavit Encratitas & Continentes, & palàm affirmat primum istius erroris fontem fuisse Saturninum. Consonat sanctus Epiphanius : *Uxores ducere,*

Cap. 3. Lib. 1. cap. 22. Cap. 30. Hær. 23. cap. 2.

cere, & liberos gignere, à Sathana esse circulator Saturninus pronuntiat. Quamobrem plerique ex horum disciplina animatis omnibus abstinent, & affectato illo sanctioris vitæ genere nonnullos in suum errorem pelliciunt Saturninus docuit unum supremum Principium : At quòd creaverit solos Angelos. Corporeum mundum garrivit productum à septem Angelis : Et quidem præter supremi Patris conscientiam. Ideò illos defeciſſe & erraſſe. Et ipſorum Primatem eſſe Deum Iudæorum. Hinc ejus opera, nuptias præſertim & animalia, duxit ſpernenda & damnanda. Porrò de Saturnini condiſcipulo Baſilide ſcribit in Agrippæ Caſtoris, Eccleſiaſtici Scriptoris ac Illuſtris viri, elogio ſanctus Hieronymus: *Mortuus eſt Baſilides, à quo Gnoſtici, in Alexandria temporibus Adriani.* At verò Adrianus centeſimo vigeſimo Chriſti Domini anno accepit Imperium, atque ita prior ſancti Pauli ad Timotheum epiſtola, quinquageſimo ſeptimo ejuſdem Domini anno ſcripta, nequit invadere Saturninum. Saturninus tunc non poteſt floruiſſe & docuiſſe. Eſt noſter apoſtata, ideoque deliraſſe non poſſit, niſi circa mediam ſui ætatem. Proindè notanda ſunt ſancti Pauli verba : *Spiritus manifeſtè dicit.* Utique ſpiritus, quem laudat etiam in prima ad Theſſalonicenſes epiſtola : *Spiritum nolite exſtinguere. Prophetias nolite ſpernere. Omnia probate. Quod bonum eſt tenete.* Et in ſecunda epiſtola : *Non citò moveamini, neque terreamini. Neque per ſermonem, neque per ſpiritum, neque per epiſtolam tamquam per nos miſſam.* Et in epiſtola ad Romanos : *Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram. Nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus, ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid deſideret Spiritus. Quia ſecundùm Deum poſtulat pro Sanctis.* Et in priſma ad Corinthios epiſtola : *Nemo in Spiritu Dei loquens dicit anathema* IESV. Et ſanctus Ioannes Apoſtolus in prima epiſtola : *Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſint. Omnis ſpiritus qui confitetur* IESVM *Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt; Et omnis ſpiritus, qui ſolvit* IESVM, *ex Deo non eſt. Et hic eſt Anti-Chriſtus.* In Evangelio : *Spiritus nondum erat datus, quia* IESVS *nondum erat glorificatus.* Et in novi Teſtamenti literis frequenter memoratur atque laudatur iſte ſpiritus. Non eſt Spiritus ſanctus, ſed aut ejus donum, aut iſtius doni fucus & affectatio. Eſt primitivæ Eccleſiæ Chariſma, quod in laudata ad Corinthios epiſtola ſanctus Paulus appellat Spiritûs ſancti manifeſtationem ad utilitatem. Eſt gratia gratis data. Nempè donum linguarum, interpretatio ſermonum, prophetia, ſermo ſcientiæ, ſermo ſapientiæ, & alia id genus. Erat & donum ſeu chariſma orationis. Quid nobis in hoc ſæculo conducat, ideoque à Domino Deo poſtulandum ſit, ignoramus. Ignoravit & ipſe Paulus. Hinc dum colaphizantem

Cap. 5.

Cap. 2.

Cap. 8.

Cap 12. cap 4.

Sathanam oravit sibi auferri, non fuit exauditus. In primitivæ Ecclesiæ Synaxibus istud donum quandoque uni, quandoque pluribus infundebatur. Et de ipso dicit Apostolus : *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram.* Infirmitatem totius Ecclesiastici conventûs. *Postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Secundùm Deum postulat pro Sanctis.* Et quidam hoc aut istud donum sibi adesse mentiebantur. Et propter hos quidam omne charisma habebant suspectum, immò & spernebant. Hinc & sanctus Paulus & sanctus Ioannes jusserunt Spiritum non exstingui, sed probari, & bonum retineri. Et ad hoc juvabat aliud charisma : Donum discretionis Spirituum. Et istud non habentibus Apostoli fixerunt alias discernendi regulas. Laudatus ad Timotheum locus laudat charisma prophetiæ. Ob grassantes ex tunc hæreses dejectum & cespitantem Timothei animum solatur, erigit, roborat. Affirmat hæc esse malorum dumtaxat exordia. Exorituras adeò fœdas hæreses, quæ etiam Domini Dei opera damnent, ipsos etiam ab illo datos cibos, ac ab ipso institutas & benedictas nuptias. Quod ipsum facit in secunda ad eundem discipulum epistola, addens novissimorum dierum tempora fore ex hinc periculosa. Istud ipsum inculcavit Tito. In Miletina apud Ephesum Synodo etiam cunctis Asiæ Episcopis. Asseverat eis esse opùs magnis animis, qui valeant istiusmodi bella gerere, arguere contradicentes, confundere, & superare. Istiusmodi vires exquisivit in omni Episcopo. Et adjungit: *Spiritus manifestè dicit.* Hoc est, authenticum & certum prophetiæ charisma. Et iterùm : *Hoc autem scito.* Proindè tunc non natas damnat hæreses, sed nascituras. Et ipsarum primus author, qui forsan tunc fuerit natus, fuit Saturninus. Et ipsum secuti sunt Marcion & Apelles. Horum dogmata superiùs exposui.

Qui dicerent jam factam resurrectionem, &c.

Hoc garriverunt Hymenæus & Philetus, de quibus Apostolus in
Cap. 2. secunda ad Timotheum epistola : *A veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam.* Exponit in istius loci commentario Theodoretus : *Successiones, quæ per liberorum procreationem fiunt, infelices resurrectionem appellaverunt.* Aliter sanctus Primasius : *Resurrectionem ponunt in filiis, sive in anima, cum à vitiis resurgit.* Nostram justificationem dixerunt esse nostram resurrectionem. Hoc postremum Hymenæus & Philetus videntur omninò sensisse. Et justificatio est omninò resurrectio. Ita ipsam appellant non solummodo Prophetæ & Apostoli, sed & ipse in Evangelio Dominus. Verùm est prima, non secunda resurrectio. Hujus negatio fuit istorum hæresis. Quare sanctus Ioannes

nes Apostolus, quæcumque in sua Apocalipsi scribit de duplici resurrectione, videtur in ipsos scribere. Etenim non sine causa utriusque resurrectionis discrimen adeò instanter inculcat. Et ista omninò fuit etiam sententia Valentinianorum, de quibus in libro de resurrectione noster Septimius: *Nacti quidam solemnissimam eloquii Prophetici formam, allegorici & figurati plerumque, non tamen semper, resurrectionem quoque mortuorum, manifestè annuntiatam, in imaginariam significationem detorquent, asseverantes ipsam etiam mortem spiritaliter intelligendam. Non enim hanc esse in vero, quæ sit in medio, discidium carnis atque animæ, sed ignorantiam Dei, per quam homo mortuus Deo, non minùs in errore jacuerit, quàm in sepulchro. Itaque & resurrectionem eam vindicandam, quâ quis habitâ veritate redanimatus & revivificatus Deo, ignorantiæ morte discussâ, velut de sepulchro veteris hominis eruperit. Quia & Dominus Scribas ac Pharisæos sepulchris dealbatis adæquaverit. Exindè ergò resurrectionem fide consecutos cum Domino esse, cùm eum in Baptismate induerint. Hoc denique ingenio etiam in colloquiis sæpè Nostros decipere consueverunt, quasi & ipsi resurrectionem carnis admittant. Væ, inquiunt, qui non in hac carne resurrexerit. Ne statim illos percutiant, si resurrectionem statim abnuerint. Tacitè autem secundùm conscientiam suam hoc sentiunt: Væ qui non, dum in hac carne est, cognoverit Arcana hæretica. Hoc est apud illos resurrectio. Sed & plerique ab excessu animæ resurrectionem vindicantes, de sepulchro exire, de sæculo evadere interpretantur: Quia & sæculum mortuorum sit habitaculum, id est, ignorantium Deum. Vel etiam de ipso corpore: Quia & corpus vice sepulchri conclusam animam in sæcularis vitæ morte detineat.* Cap. 19. Valentiniani igitur omnes, ac plures item Gnostici, nostram resurrectionem dixerunt esse nostram justificationem, seu adeptionem Divinæ cognitionis. Hæc enim apud ipsos fuit nostra justificatio. Hinc omnes dixerunt resurrectionem aut esse jam factam, aut certè in hac vita fieri. Nempè in Baptismo, aut in vitæ exitu. Hoc enim in exitu censuerunt animam intrare in Pleroma, adeoque in plenam Dei notitiam. Quod ista scelerata factio fuerit Cadmæa fraternitas, est jam sæpiùs dictum.

Menander fuit immediatus Simonis Magi discipulus, adeoque omninò docuit & blateravit sub Apostolis. Etiam dixit resurrectionem jam esse factam. Aft alio modo. Hunc exponit sanctus Irenæus: *Simonis Successor fuit Menander, Samarites genere, qui & ipse ad summum Magiæ pervenit. Dixit resurrectionem per id, quod est in eum Baptisma, accipere ejus discipulos, & ultra non posse mori, sed perseverare non senescentes, & immortales.* Lib. 1. cap. 21. Exponit in Ecclesiastica historia Eusebius: *Menander docuit eos, qui suo Baptismo dignati essent, perpetuam in hac vita immortalitatem adepturos, & non amplius subituros mortem, sed eodem in loco in æternum commorantes,* Lib. 3. cap. 20.

nulli senio ac nulli internecioni aliquando obnoxios fore. Et in libro de anima
Cap. 50. noster Septimius. *Hæretici Menandri Samaritani furor conspuatur, dicentis mortem ad suos non modo non pertinere, verùm nec pervenire. In hoc scilicet se à suprema & arcana Potestate Legatum, ut immortales & incorruptibiles, & statim resurrectionis compotes fiant, qui Baptisma ejus induerint.* Mirificos hinc indè fontes & alias aquas enumerat, atque pergit: *Quod hoc Menandri balneum? Magicum credo. Sed cur tam infrequens, tam occultum, quo paucissimi lavant? Suspectam enim faciam tantam raritatem securissimi atque tutissimi Sacramenti, apud quod nec pro Deo ipso mori lex est, cùm contra omnes nunc nationes adscendant ad montem Domini, & in ædem Dei Jacob, mortem per martyrium quoque flagitantes, quam de Christo etiam suo exegit.* Hominem rectè arguit, quod Martyria exsufflaret. Hæc enim non cadunt in immortales. Eundem rectè notat, quòd contra palmarem Evangelii scopum pauciſſimos admitteret ad suam Sectam. Et certè quis firmæ mentis credidisset istiusmodi fabulas? Nugivendum hominem variè ridet, & concludit: *Ubi sunt illi, quos Menander ipse persudit? Apostoli perennes veniant, adsistant: Videat illos meus Thomas, audiat, contrectet, atque credat.* Existimo Hymenæi & Phileti de solius animæ per justitiam resurrectione fabulam displicuisse Menandro, ideoque istam aliam fuisse confictam. Forsitan & Christi Domini, qui in extremo dumtaxat die resurrectionem corporis spopondit, promissiones voluerit excedere.

Cum genealogias indeterminatas nominat, &c.

Locus Apostoli est in prima ad Timotheum epistola: *Neque intenderent fabulis, & genealogiis indeterminatis, quæ quæstiones magis præstant,*
Cap. 1. *quàm ædificationem.* Et iterùm: *Ineptas & aniles fabulas devita.*
Cap. 4. Nescio quis fœdus legis ac Prophetarum Adversarius per istas genealogias ac fabulas intellexit Legales ac Propheticas literas, atque ita garrivit ipsas ab Apostolo damnari. Verùm in ipsis licèt genealogiæ contineantur, absit ut sint fabulæ. Et istas genealogias Apostoli ac Evangelistæ omninò commendant uti Christiano dogmati perneceſſarias. Et meritò. Hinc sanctus Augustinus in secundo contra istum Adversarium libro Apostolum longè aliter exponit: *Adversarius nescit Judæos præter*
Cap. 1. *Scripturas legitimas & Propheticas habere quasdam traditiones suas, quas non scriptas habent, sed memoriter tenent, & alter in alterum loquendo transfundit, quam Deuteroſim vocant. Ubi etiam dicere audent & credere Deum primo homini duas creasse mulieres, ex quibus texant genealogias, verè, sicut ait Apostolus, Infinitas, parientes infructuosissimas quæstiones.* Istiusmodi liber fuit per sanHær. 39. cap. 6. ctum Epiphanium memorata parva Genesis, habens nomina filiorum

&

& filiarum Adæ. Et ipsorum matrimonia. Plura figmenta. Apostoli locum aliter ac eleganter exponit in suæ Ecclesiæ Annalibus Eutychius Patriarcha Alexandrinus. *Herodem*, cui Augustus Imperator Regium Diadema imposuerat, *noluerunt Judæi in se regnare. Ille verò tyrannidem in ipsos exercens, multos eorum morte affecit. Dirutis etiam propugnaculo ac templo, libros Judæorum, quos ipsis restituerat Esdras, de Tribuum genealogiis, ipsorumq; prosapia, ablatos omnes combussit, ne quis ex ipsis, cujusnam esset Tribûs, aut quo patre satus, dignosceret. Omnia etiam Sacerdotii instrumenta ablata vendidit, vestesq; Sacerdotum annulo signavit.* Fecit id, ut ex ista Tribuum confusione nemo posset ostendere se esse ex tribu Juda, atque ita adspirare ad Regnum. Nec item ad summum Pontificatum. Hinc inter Judæos natum est magnum Genealogiæ studium. Inutile. Et obnoxium multis ac inextricabilibus quæstionibus. Hoc exsufflat & circumscribit Apostolus. Quare noster Septimius, dum hoc ejus testimonium ad Valentinianas Æonum seu sæculorum generationes extendit, est ipso patenter abusus. Istas generationes blasphemas ac fabulosas, amplè exponunt Septimius in libro contra Valentinianos, sanctus Irenæus, sanctus Epiphanius, ac Theodoretus.

Cum improbat elementis servientes, &c.

Philosophiam, quam in epistola ad Colossenses sanctus Paulus Apostolus appellat secundùm elementa hujûs mundi, ideoque damnat & fugiendam jubet, sanctus Clemens Alexandrinus in sexto Stromatum libro censet esse omnem, licèt purgatissimam, gentilem Fol. 645. seu humanam Philosophiam: *Nam Paulus quoque in epistolis non videtur reprehendere Philosophiam, sed eum qui est particeps altitudinis cognitionis, non vult amplius recurrere ad Græcam Philosophiam, eam allegoricè vocans mundi elementa, ut quæ elementa quodammodo doceat, & sit veluti disciplina præcedens veritatem.* Gentilem Philosophiam affirmat esse Christianæ sapientiæ elementa ad eum modum, quo istud de legalibus etiam Sacramentis sanctus Paulus scripsit ad Hebræos. Humanam Philosophiam affirmat esse à Domino Deo datum gentilibus testamentum, addit ipsi per Epicurum ac alios istiusmodi Errones, uti Evangelio per hæreticos, esse superseminata zizania, & prosequitur: *Quamobrem singularis hæc Philosophia quodammodo tradit elementa ejus, quæ verè perfecta est,* F. 648. *scientiæ, quæ versatur circa ea, quæ percipiuntur intelligentiâ, & his adhuc magis spiritalia, quæ oculus non vidit, & auris non audivit, & in cor hominis non adscenderunt.* Et iterùm: *Apostolus dicens*, Secundùm elementa hujus mundi, & non secundùm Christum, *tradit doctrinam quidem Græcam esse instar elementorum, Christi autem doctrinam esse perfectam, sicut jam priùs*

significavimus. Ex Philosopho Clemens venit ad Christum. Et Philosophia ad istam perfectionem fuit ipsi adjumentum. Hinc ejus Advocatum semper egit, & adversùs quorumdam præjudicia constanter defendit. Nempè Philosophiam puram à paganis fabulis. Et rectè fecit. Attamen ab Apostolicæ ad Colossenses epistolæ litera declinavit. Ejus verum sensum suprà exposui. Et per ipsum Apostolus omninò prædamnavit etiam Hermogenem, *qui materiam non natam introducens, Deo non nato eam comparat, & ita matrem elementorum Deum faciens, potest ei servire, quam Deo comparat.* Hæc Septimii verba, parumper tamen immutata, sanctus Isidorus Hispalensis transtulit in suos libros originum.

Lib. 8. cap. 5.

In Apocalypsi.

Verbum, Apocalypsios, id est revelationis, inquit in Apostolicæ ad Galatas epistolæ procœmio sanctus Hieronymus, *propriè Scripturarum est, & à nullo Sapientum sæculi apud Græcos usurpatum. Undè mihi videntur, quemadmodum in aliis verbis, quæ de Hebræo in Græcum septuaginta Interpretes transtulerunt, ita & in hoc magnoperè esse conatos, ut proprietate peregrini sermonis exprimerent, nova novis rebus verba fingentes, cum quid tectum & velatum, ablato desuper operimento, ostenditur, & profertur in lucem.* Vocem ergò istam à laudatis Interpretibus sanctus Ioannes Apostolus accepit. Porrò Apocalypsios librum à quibusdam fuisse tamquam non Ioannis aut ullius Apostoli vel Apostolici, sed carnalis hæretici Cerinthi opus, damnatum testatur in Ecclesiastica Eusebii Cæsareensis historia sanctus Dionysius Patriarcha Alexandrinus. Etenim Apocalypsis laudat feliciter à justis in mundi fine agendos mille annos, quos certum est non esse Apostolicum dogma, sed fabulam Cerinthianam. Ejusdem opinionis meminit sanctus Philastrius, addens esse hæresim proscriptam ab Ecclesia. Esse librum apocryphum, palàm asserit in sermone de sua Episcopali consecratione sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. Extraneum à canone, & secundo dumtaxat loco habendum affirmat in quarta Catechesi, aut potiùs in adducto istic Ecclesiæ suæ Canone, sanctus Cyrillus Episcopus Hierosolymorum. Et legitimarum Scripturarum, quem versu jambico scripsit ad Seleucum sanctus Amphilochius Iconiensis Episcopus, Canon affirmat Joannis Apocalypsim admitti à quibusdam, sed à longè pluribus dici adulterinam. Et adjungit: *Hic est verissimus datarum Divinitùs Scripturarum Canon.* Idem sentiunt Canon sancti Gregorii Nazianzeni, Synodus Laodicensis, & Apostolicæ Constitutiones sub nomine Romani Clementis. Quin & Canon, quem ab Apostolis statutum affirmat sanctus Philastrius Episcopus Brixiensis.

Lib. 7. cap. 28.

Ve-

Verùm longè aliter laudatus Patriarcha Dionysius : *Ego librum istum nullo modo audeo abrogare, præsertim cùm adeò multi fratres eum tam magni æstiment, sed hanc mecum de ipso opinionem concipio, longè abstrusiorem esse in illo materiam, quàm mens mea facilè consequi queat, & singulis propè sententiis sensum quemdam mysteriis involutum, & valdè admirabilem delitescere planè existimo. Et quamquam eum ipse non intelligo, suspicor tamen intellectum quemdam reconditiorem verbis ipsis inclusum, atque istas res non propriâ ratione metior ac pondero, sed fidei potiùs tribuo, & altiores ac Diviniores profectò arbitror, quàm quos ipse ullo pacto valeam cogitatione comprehendere. Atque eas non improbo, quas non intelligo, sed ideò potiùs admiror, quod mentis acie lustrare non queo.* Tanti Doctoris & Patriarchæ humilitatem imitari ad minimum debuerat Martinus Lutherus, & authenticum librum non ita facilè extra Canonem proscribere. Ipsum non Joannis Apostoli esse existimat laudatus Patriarcha, sed Joannis Presbyteri, quem è septuaginta discipulis unum Ephesi simul cum Apostolo habitasse, ibidemque esse defunctum ac sepultum, testatur antiquus Papias. Persuadetur à tribus rationibus. Primò, quòd Apocalypsis & sancti Ioannis Evangelium sint diversi styli, qui est quasi distinctiva Scriptoris facies. Secundò, quòd Apocalypsios author suum nomen frequenter laudet. Est res aliena à sancto Joanne, qui istud nec in suæ epistolæ titulo posuit. Tertiò, quòd iste proprii nominis memorator nullibi se dicat Apostolum, haud dubiè dicturus, nisi veritas obstitisset.

Ejusdem opinionis fuit Eusebius Cæsareensis, aiens Canonicam istius libri authoritatem esse controversam apud Ecclesias, & utrique contradictionis parti esse potentes patronos. Negantem partem fortiter postmodum adjuvit Apollinarius Hæresiarcha, mille carnalis vitæ felices annos ex libro isto confirmans. Hinc enim Cyrillus Hierosolymitanus, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyssenus, Amphilochius, ac alii Apollinaristicæ impietatis adversarii Patres in illum fuerunt duriores. Quòd sancti Gregorii Magni temporibus necdum fuerit firmatus in Canone, liquet ex decimo septimo capitulo quartæ Synodi Toletanæ : *Apocalypsim librum multorum Conciliorum authoritas, & Synodica Sanctorum Præsulum Romanorum Decreta, Joannis Evangelistæ esse præscribunt, & inter Divinos libros recipiendum constituerunt. Et quia plurimi sunt, qui ejus authoritatem non recipiunt, eumque in Ecclesia Dei prædicare contemnunt, si quis eum deinceps aut non receperit, aut à Pascha usque ad Pentecosten Missarum tempore in Ecclesia non prædicaverit, excommunicationis sententiam habebit.* Eum Canoni Synodus non inserit, sed Romanæ Ecclesiæ, & variarum Synodorum, à quibus jam pridem fuerat insertus, judicium vult apud omnes esse deinceps sacrosanctum. Ipsum in suo Canone semper habuit Romana Ecclesia. Et

Lib. 3. cap 18. 19. & 33.

Et ejus judicium fuit nixum firmissimis anchoris. Etenim hoc in loco Septimius noster palàm asserit librum esse Canonicum, & sancti Joannis Evangelistæ opus, non minùs quàm primam epistolam, de cujus authore & authoritate nullus umquam in Ecclesia dubitavit. Cap. 17. Quod ipsum infrà repetit, item in libro de fuga in persecutione, libro 9. Scorpiaco adversùm Gnosticos, libro adversùs Praxeam, libro Cap. 12. de pudicitia, & in libro de anima, addens scriptum in Insula Pathmo, Cap. 17 quo post Divinam ex igneo oleo liberationem fuit à Domitiano Cap. 19. Imperatore deportatus. Et in quarto adversùs Marcionem libro: Cap. 8 9. *Etsi Apocalypsim Marcion respuit, ordo tamen Episcoporum ad originem recensus in Joannem stabit authorem.* Cap 5. Eam dicit admitti ab omnibus Apostolicis Ecclesiis, immò *ab universis, quæ illis de societate Sacramenti consœderantur.* Et in tertio ejusdem operis libro Marcionem graviter arguit, quòd sanctum Joannem Apostolum, & speciatim hunc ejus librum non agnosceret. Doctoris nostri authoritatem sequitur & extollit in virorum Illustrium catalogo, ac alibi frequenter sanctus Hieronymus, & ex Eusebio Cæsareensi adjungit: *Quam*, Apocalypsim, *interpretantur, Justinus Martyr & Irenæus.* Uterque Commentarius latet aut periit. Nisi fortè per Irenæi commentarium intelligamus ejus quintum contra hæreses librum, in quo varia Apocalypsios capita elucidantur. Et sancti Melithonis, doctissimi & vetustissimi Sardensium Episcopi, librum de Apocalypsi Joannis, utique apologeticum, contra illius de Cerinthiana carnalitate calumniatores, laudat in Ecclesiastica historia præfatus Eusebius, & adjungit de magno Lib. 5. & antiquo Scriptore Apollonio: cap. 17 *Utitur testimoniis ex Apocalypsi Joannis desumptis.* Lib. 6. Apud eundem loquitur Origenes de Joanne Apostolo: cap. 19. *Scripsit Apocalypsim.*

Olim variæ Ecclesiæ habuerunt varium sacrarum Literarum Canonem. Præcipui & antiquissimi fuerunt Canon Ecclesiæ Romanæ, laudatus per Innocentium primum Pontificem in literis ad sanctum Exuperium Episcopum Tholosanum, & per Romanam sancti Gelasii primi Synodum; Canon Ecclesiæ Africanæ, productus per tertiam Carthaginensem Synodum, & ab Ecclesia Romana probatus; Ecclesiæ Ægyptiacæ Canon, productus à sancto Athanasio in trigesima nona epistola festivali; Canon Aquileensis Ecclesiæ, productus à Ruffino Presbytero in expositione Symboli Apostolici. Hi omnes palàm affirmant Apocalypsim esse sancti Ioannis, & Divinæ authoritatis. Ejusdem libri auctoritate, uti Canonicâ, frequenter utuntur etiam sanctus Hilarius Pictavensis Episcopus, ac sanctus Prosper. Sanctus Ambrosius ac sanctus Primasius Uticensis Episcopus ipsum amplis commentariis illustrarunt.

Quæ

Quæ omnia firmantur & aliis authenticis testimoniis. Testimonio sancti Irenæi : *Plenissimè per Joannis Apocalypsim manifestantur, qui sint, nullam differentiam esse docentes in mœchando, & Idolothytum edere. Quapropter dixit & de iis Sermo : Sed hoc habes, quod odisti opera Nicolaitarum, quæ & ego odi.* Laudat ipsum hîc à Septimio laudatum locum. Eundem librum laudat in quarto suo libro, & adjungit : *Joannes Discipulus Domini vidit in Apocalypsi.* Et in quinto libro istud ipsum repetit, atque adjungit : *Neque enim ante multum temporis visum est, sed penè sub nostro sæculo, ad finem Domitiani Imperii.* Et in sexto Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus : *Dicit Joannes in Apocalypsi.* Ejusdem testimoniis frequentissimè utitur sanctus Cyprianus. Etiam sanctus Athanasius. Et insuper in sacrarum Literarum Synopsi scribit : *Est præterea & Apocalypsis Joannis Theologi, à Priscis sanctis, & Spiritu Dei impletis Patribus, velut quæ illius sit, accepta & approbata.* Ejusdem libri finis disertè affirmat ipsam esse sancti Ioannis Evangelistæ. Et scriptam in Pathmo. Ex quo lucet ipsam semper fuisse in Canone Ægyptiacæ Diœceseos. Athanasius enim secutus est vestigia Alexandrini Clementis, sancti Patriarchæ Dionysii, atque Origenis, Apocalypsim laudantis etiam in Philocalia, ac in aliis locis. Et in sexto libro de adoratione in spiritu & veritate sanctus ejusdem Diœcesis Patriarcha Cyrillus scribit : *Joannes ille sapiens Apocalypsis libellum conscripsit, qui Patrum judicio comprobatus est.* Et in novi Testamenti historia scribit sanctus Sulpitius Severus : *Domitianus persecutus est Christianos. Quo tempore Apostolum atque Evangelistam in Pathmum Insulam relegavit : Ubi ille arcanis sibi mysteriis revelatis, librum sacræ Apocalypsis, qui quidem à pleriſque aut stultè aut impiè non recipitur, conscriptum edidit.* Ex quo lucet Gallicanam Ecclesiam de ejus authoritate numquam dubitasse. Sunt & alia testimonia. Et ex ipsis Romana Ecclesia dixit anathema cunctis librum istum non recipientibus. Et hoc nuper confirmavit Synodus Tridentina.

Lib. 1. cap. 27.

Cap. 50.

Cap. 30.

F. 667.

Cap. 1. 2.

F. 188.

Nicolaitæ.

De horum hæreticorum Authore scribit in tertio hæreticarum fabularum libro Theodoretus : *Nicolaitarum hæresis non solùm ex amentia, verùm etiam ex intemperantia est conflata De hac Clemens apertiùs docuit. Narrat autem Nicolaum fuisse unum ex septem Diaconis, quos Apostolorum Chorus elegit ad viduarum ministerium. Et cùm formosam haberet uxorem, accusatum apud Apostolos fuisse, quasi zelotypiæ morbo laboraret. Illum autem, dum opinionem hanc amovere conatur, in medium adduxisse uxorem, & permisisse ut frueretur eâ qui vellet : Non hoc lege aliquâ decernentem, sed ut Accusatorum calumniam redargueret. Indè nonnulli, id quod ab illo prædicta de causa gestum fuerat, pessi-*

Cap. 1.

mè accipientes, communes habere uxores sanxerunt. At Nicolaum Clemens refert temperantiâ insignem fuisse, liberosque supernaturalem castitatem docuisse, ac filium cœlibem, filias permansisse Virgines. Ex quibus liquidò convincuntur falsò sibi de hujus appellatione nomen arrogare, qui supradictam intemperantiam exercent. Contra hos scripsit prædictus Clemens, & Irenæus, & Origenes, & Hyppolitus Episcopus ac Martyr.

Theodoretus laudat Clementem Alexandrinum, qui Nicolaum Diaconum constanter expurgat. In secundo Stromatum libro ille ex-
F. 411. ponit impudentem Gnosticorum libidinem, atque adjungit: *Tales sunt etiam, qui dicunt se sequi Nicolaum, adducentes ejus viri aliquid literarum monumentis mandatum, sed ab eis detortum, nempè oportere carne uti. Sed ille quidem vir præclarus significabat oportere voluptates arcere & cupiditates, & hâc exercitatione marcidas & flaccidas reddere carnis appetitiones ac insultus. Qui autem instar hircorum sunt effusi in voluptatem, veluti corpus contumeliâ afficientes, suavi fruuntur delectatione, nescientes quod id quidem, cum sit naturâ fluxum, sentum, squallidum, & pannosum redditur; ipsorum autem infossa est anima in cœno vitii, ut qui Decretum ipsius voluptatis, non autem viri Apostolici sequantur.* Et in tertio libro: *Cum de dicto Nicolao loqueremur, illud prætermisi-*
F. 464. *mus. Cum formosam, inquiunt, haberet uxorem, & post Servatoris Assumptionem ei fuisset ab Apostolis exprobrata Zelotypia, in medium adductâ muliere, permisit cui vellet eam nubere. Aiunt enim hanc actionem illi voci consentaneam, quæ dicit quod carne uti oportet. Ejusq; factum & dictum absolutè ac inconsideratè sequentes, qui ejus hæresim persequuntur, impudenter ac effusè fornicantur. Ego autem audio Nicolaum quidem nullâ umquam aliâ, quàm eâ, quæ ei nupserat, uxore usum esse, & ex illius liberis filias quidem congenuisse virgines, filium autem permansisse incorruptum. Quæ cum ita se habeant, vitii erat depulsio atque expurgatio, in medium Apostolorum circumactio uxoris, cujus dicebatur laborare Zelotypiâ. Et continentia à voluptatibus, quæ magno studio paratur, docebat illud, Uti carne, hoc est, exercere carnem.* Ipsam domare, & ita facere instrumentum justitiæ. Eandem rem probat in hæreticorum catalogo sanctus Augustinus: *Nicolaitæ à Nicolao nominati sunt, uno, ut perhibetur, ex illis septem quos Apostoli Diaconos ordinaverunt. Iste cum de zelo pulcherrimæ conjugis culparetur, velut purgandi se causâ permisisse fertur, ut qui vellet eâ uteretur. Quod ejus factum in Sectam turpissimam versum est, quâ placet usus indifferens fœminarum. Hi nec ab eis, quæ idolis immolantur, cibos suos separant, & alios ritus gentilium superstitionum non aversantur.* Eis ex sancto Philastrio adsignat & alios errores, quos constat variorum Gnosticorum fuisse, non Nicolaitarum.

At longè aliud scribit in literis ad Sabinianum Diaconum, scelera-tum Sanctimonialis raptorem, sanctus Hieronymus: *De quondam Ordi-*

Ordinis tui hominibus Nicolaus Antiochenus immunditiarum omnium & Nicolaitarum hæresis author exstitisse refertur. Et in libro contra Luciferianos : *Nicolaus, qui unus de septem Diaconis fuit, die noctuq; nuptias faciens, obscœnos & auditu quoque erubescendos coitus somniavit.* Et in literis ad Ctesiphontem : *Nicolaus Antiochenus, omnium immunditiarum repertor, choros duxit fœmineos.* Ipsum fuisse falsum Prophetam sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus disertè affirmat in Commentario sancti Matthæi. Ipsum ab Apostolica doctrina apostatasse ad hæresim scribit etiam sanctus Philastrius. Eum fuisse Antiochenum ac gentilem affirmat sanctus Epiphanius, ac prosequitur : *Nicolaus sese ad Judæorum Sectam aggregavit. Postea Christianum dogma complexus, ad discipulos adjunctus, atque inter primarios est annumeratus. Inde in eorum ordinem relatus est, qui ad viduarum Præfecturam sunt electi : Verùm postea se Diabolus in eum insinuavit, ejusq; mentem veterum illorum erroribus imbuit, ut majus etiam ipsi, quàm eisdem ipsis vulnus infligeret. Nam cum uxorem haberet eleganti formâ mulierem, ab ea sibi aliquamdiu temperavit, ut eos imitaretur, quos Deo penitùs addictos cerneret. Sed intemperantiam suam perpetuò coercere non potuit. Quippe canis instar ad vomitum redire cupiens, & malos quosdam colores ac excusationes prætexens ad libidinis suæ patrocinium excogitavit, quæ sibi magis ex usu esse viderentur. Quâ spe cum excidisset, tum demùm sine ulla tergiversatione consuetudinem cum uxore habere instituit. Verùm suæ sibi ignaviæ conscius, ac deprehendi veritus, jactare illud ausus est : Nisi quis singulis diebus luxuriæ vacet, sempiternam salutem nemo potest consequi. Ita ab excusatione una in alteram lapsus est. Cum enim conjugem suam præstanti esse formâ videret, humilemque sese præstare, Zelotypiâ commotus ac de libidine sua cæterorum mores interpretatus, primùm uxorem suam est contumelioscè aggressus, eique certa crimina per calumniam objecit. Demùm verò non solùm ad usitatum inter homines ac naturalem usum corporum est prolapsus, verùm etiam in plenum istud contra Deum contumeliæ Dogma, in probitatis damnum, ac omnis pravitatis conciliatorium errorem irrupit.* In licentiam omnis libidinis. Addit multas ac varias Gnosticorum flagitiosissimas classes ex ipso processisse.

Ep. 48. cap. 3. Cap. 8. Can. 25. Hær. 25. cap. 1.

Plura sunt in utramque hujus quæstionis partem antiqua Patrum testimonia. Certè Spiritus sanctus, qui in sua Apocalypsi Nicolaitarum nomen assumit & damnat, videtur damnare & ipsum Nicolaum. In septimo Stromatum libro sanctus Clemens Alexandrinus affirmat alias ab Authore, alias à loco, alias à dogmatis qualitate, alias hæreses ab aliquo insigni facinore nomen habere. Nicolaitarum hæresis palàm est primæ classis. Proindè Nicolaus videtur omninò fuisse hæreticus. Nulla istiusmodi hæresis ducit originem & nomen ab immaculato authore. Donatistæ, licèt sancti Cypriani errorem

habuerint pro suo fundamento, numquam ausi sunt se inscribere Cyprianistas. Quomodò igitur Spiritus sanctus à casto Nicolao titularet impurissimos Nicolaïtas? Et consonat magnus testis, sanctus
Lib. 1. Irenæus: *Nicolaïta Magistrum habent Nicolaum, unum ex septem, qui primi*
cap. 27. *ad Diaconium ab Apostolis ordinati sunt, qui indiscretè vivunt.* Affirmat Nicolaum illis fuisse, non occasionem, sed Magistrum. Et præsentis nostri libri appendix habet: *Alter hæreticus Nicolaus emersit. Hic de septem Diaconis, qui in Actis Apostolorum allecti sunt, fuit. Hic dicit tenebras in concupiscentia luminis, & quidem fœda & obscœna fuisse. Ex hac permixtione pudor est dicere, quæ fœtida & immunda sint.* An primus error sit à Nicolao, est quæstio. Quidquid sit, sanctus Irenæus ejus factionem affirmat
Lib. 3. esse *vulsionem Gnosticorum.* Ego hîc aliud nescio, quàm involutum ar-
cap. 11. ticulum non evolvere, sed cum Cæsareensis Eusebii historia sub dubio relinquere.

Caïana hæresis dicitur.

Caïanos esse Carpocratis, adeoque & Simonis Magi progeniem, patres autem & avos Valentinianorum, affirmat sanctus Irenæus.
Lib. 1. Cain, Esau, Sodomitas, Core, Dathan, Abiron, Judam traditorem,
cap. 35. aliosque sceleratos venerantur ut suos fratres & authores, Deum Creatorem blasphemant, & habent sceleratissima ac fabulosissima dogmata. Et Judæ Evangelium. Quæ omnia vide apud sanctos Irenæum, Philastrium, Epiphanium, Augustinum, Theodoretum, ac in præsentis libri appendice. Ejusdem Hæresis meminit Septimius in exor-
Cap. 1. dio libri de Baptismo: *Atque ideò nuper conversata istic quædam de Caïana hæresi vipera venenatissima, doctrinâ suâ plerosque rapuit, imprimis Baptismum destruens, planè secundùm naturam. Nam & viperæ, & aspides, ipsique reguli serpentes arida & inaquosa sectantur.* Hunc librum scripsit adversùs istam hæresim. Pergit: *Ita Quintilla monstrosissima, cui nec integrè quidem docendi jus erat, optimè norat pisciculos necare, de aqua auferens.* Vox, *Integrè*, non nominaliter est accipienda, sed adverbialiter. Sensus est: Quintilla nec integrè & rectè, seu nec integra & recta docere poterat, quantò minùs hæreticè seu hæretica. Et hinc vides duos alios Caïanorum errores. Primò, Baptisma auferebant. Deindè, fœminas permittebant docere. Nec mireris istud. Erat facinus commune pluribus Gnosticis. Quòd ipsorum aliqui omnia Sacramenta projecerint, & nos per solam agnitionem seu fidem dixerint redimi ac justificari, affirmat sanctus Irenæus. Etiam plures permiserunt docere mulieres.
Lib. 1. Lucet ex procacissima Marcellinâ Carpocratis. Et quòd Marcus
cap 9. Ægyptius fœminas jusserit prophetare, scribit sanctus Irenæus. Porrò

rò ista Quintilla non est Montani socia. Neque enim Montanus Baptismа proscripsit. Est nescio quæ alia turbatrix Caïana. Et ex his intelliges sancti Hieronymi ad Oceanum literas, quæ demonstrare student quempiam ex uno ante, & alio post Baptismum conjugio non fieri irregularem. Famosa olim fuit ista quæstio. Et quidem Romana Ecclesia constantissimè censuit, & semper docuit partem affirmativam. At verò sanctus Hieronymus ex pleno pectore favit negantibus, ideoque & scripsit: *Consurgit mihi Caïana hæresis, atque olim emortua vipera contritum caput levat, quæ non ex parte, ut ante consueverat, sed totum Christi subruit Sacramentum. Dicit enim esse aliqua peccata, quæ Christus non possit purgare sanguine suo, & tam profundas scelerum pristinorum inhærere corporibus cicatrices, ut illius medicinâ attenuari non queant.* Per peccati cicatricem intelligit gentilis matrimonii vinculum, & ex ipso posteà natam irregularitatem: Et qui hæc per Baptismum censebant non auferri, accusat de Caïana hæresi. Memento loqui liberi oris Hieronymum. Certè istam ejus sententiam meritò notavit Ruffinus, & ille non scivit se purgare. Rectè enim scribit sanctus Papa Innocentius: *Baptismo sola peccata solvuntur, non acceptarum uxorum numerus aboletur.* Hæc Hieronymi verba, *Quæ non ex parte, ut antè consueverat, sed totum Christi subruit Sacramentum*, fateor à me non intelligi. Dicendum potiùs fuerat: *Quæ non totum, sed ex parte subruit Christi Sacramentum.* Etenim Caïana hæresis ipsum totum subruere studuit, ista Romanæ Ecclesiæ sententia non potuit nisi ex parte frustrare. Ejusdem hæresis meminit idem Hieronymus in libro contra Vigilantium: *Scribit adversùs hæresim tuam, quæ olim erupit contra Ecclesiam, Tertullianus vir eruditissimus insigne volumen, quod Scorpiacum vocat rectissimo nomine, quia arcuato vulnere in Ecclesiæ corpus venena diffundit. Quæ olim appellabatur Caïana hæresis. Et multo tempore dormiens vel sepulta nunc à Dormitantio est suscitata.* Sancto Hieronymo, quòd nos doceat Tertulliani Scorpiacum esse scriptum contra Caïanos, summas debemus gratias. Exindè etiam discimus, quòd Caïani, plurium Gnosticorum more, spreverint martyria. Porrò Vigilantius spernebat sanctorum Martyrum reliquias, & negabat venerandas. Hinc sanctus Hieronymus affirmat ab ipso reduci Caïanam hæresim. Non est penitùs firma consequentia.

Epist. 83. cap. 1.

Cap. 3.

Caïanam hæresim Septimius rectè affirmat esse Nicolaïticam, seu sectari palmares errores Nicolaitarum. Hi sunt Idolothyta edere, & stupra committere. De Caïanorum stupris scribit sanctus Irenæus: *Caïani dicunt aliter non salvari homines, nisi per omnia eant, quemadmodum & Carpocrates dixit, & in unoquoque peccatorum & turpium operationum Angelum assistere, & operantem accidere audaciam, & immunditiam inferre, id quod*

Lib. 1. cap. 35.

ineſt ei operationi Angeli nomine dicere : O tu Angele ab. a. te. or. opere tuo fatua illa Poteſtas, perficio tuam operationem. Et hoc eſſe ſcientiam perfectam, ſine tremore in tales abire operationes, quas ne nominare quidem fas erat. Eſt locus corruptus. Ipſum elucidat ſanctus Epiphanius : *Quilibet Caianorum nefaria quædam perpetrans & ſe execrandis in libidinibus ac omni flagitiorum genere volutans, ſingulorum Angelorum nomina, tam verorum quàm ab ipſis confictorum, invocans, unicuique deteſtandum aliquod facinus ac peccatum, velut præcipuum, attribuit, ac qualecumque ſuum ſcelus certi cujuſpiam ad Angeli nomen accommodat. Cum enim ejuſmodi aliquid committunt, hunc in modum præfari ſolent : O Angele N. tuum opus exerceo. O Poteſtas N. actione tuâ fungor. Atque illud ipſum eſt, quod ab illis dicitur abſoluta cognitio.* Addit ipſos deſcendere à Nicolaitis. Quæ omnia teſtantur etiam ſanctus Auguſtinus ac Theodoretus. Quid apud Carpocratem ſit *Per omnia ire*, exponit laudatus Irenæus : *Carpocrates* ac ejus Sectatores *tantâ inſaniâ effrœnati ſunt, ut & omnia, quæcumque ſunt, irreligioſa & impia poteſtatem habere operandi ſe dicant. Solâ enim humanâ opinione negotia bona & mala dicunt. Et utique ſecundùm tranſmigrationem in corpora oportere in omni vita, & in omni actu fieri animas. Si non præoccupans quis in uno adventu omnia agit ſimul ac pariter. Quæ non tantùm dicere & audire non eſt fas nobis, ſed ne quidem in mentis conceptionem venire.* Impudenter blaterarunt omnem hominem debere explere omnem libidinem, omnem libidinis ſpeciem. Eum, qui morte præventus iſta non poſſet, dixerunt à Deo cogi ad tranſmigrandum in aliud corpus, immò & in alia ſucceſſivè corpora, donec omnia expleret. Cur flagitia executuri invocaverint Angelos, edicit in tertio Stromatum libro ſanctus Clemens Alexandrinus : *Sunt qui etiam publicam Venerem pronuntiant myſticam communionem.* Exponit ſceleratiſſimum dogma, & proſequitur : *Omnium hominum infœliciſſimi carnis & coitûs conjunctionem eſſe pronuntiant ſacram communionem, & eam exiſtimant deducere ad regnum Dei.* Affirmat iſta tradi à Nicolaitis. Ab ipſis devenit ad Caïanos. Et omninò adversùm iſtos ſcribit ſanctus Judas Apoſtolus : *Subintroierunt quidam homines impii, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam.* Blaſphemè blaterantes luxuriam eſſe commercium ex opere operato collativum Divinæ gratiæ. Quòd etiam Idolothyta liberrimè ederent, & dicerent iſta non curari à Domino Deo, diſertè affirmat laudatus Irenæus. Et Septimius in libro Scorpiaco. Fuit facinus commune omnibus paſſim Gnoſticis. Etenim qui aliter martyria evaſiſſent ? Hæc evitandi ſtudium & dogma non poſſit ab iſta Secta ſeparari. Etenim in flagitiorum cœno volutatus homo nihil magis timet & odit, quàm mortem. Quis fuerit Caianorum author, ignoratur. Præſens Septimii locus evincit ipſos non fuiſſe temporibus Apoſtolicis.

Hæreſ. 38. cap. 2.

Lib. 1. cap. 24.

Fol. 436.

Illud

Illud Marcion, hoc Ebion.

Quòd sanctus Ioannes Apostolus suum Evangelium, adeoque & primam epistolam, *adversùs Cerinthum, aliosq; hæreticos, & maximè contra Ebionitarum tunc dogma consurgens*, scripserit, testatur sanctus Hieronymus in catalogo virorum Illustrium. Et insigniter demonstrat sanctus Irenæus. Ab eodem audi Cerinthi hæresim: *Cerinthus non à primo Deo factum esse mundum docuit, sed à virtute quadam valdè separata, & distante ab ea Principalitate, quæ est super universa, & ignorante eum, qui est super omnia Deum.* IESVM *autem subjecit non ex Virgine natum, fuisse autem eum Joseph & Mariæ filium, similiter ut reliqui omnes homines. Et plus potuisse justitiâ, & prudentiâ, & sapientiâ præ omnibus. Et post Baptisma in eum descendisse Christum ab ea Principalitate, quæ est super omnia, figurâ columbæ. Et tunc annuntiasse incognitum Patrem, & virtutes perfeciſſe, in fine autem revolasse iterùm Christum de* IESV, *&* IESVM *passum esse, & resurrexisse, Christum autem impassibilem perseverasse, existentem spiritalem.* Eadem ferè docuit Ebion. Exceptis duobus. Primò, mundum confessus est esse opus Domini Dei. Deindè priorem de Domini & Ioſephi natalibus blasphemiam correxit, & professus est ipsum, purum tamen hominem, è Virgine natum. Et hinc nobis est duplex Ebionitarum factio: Alia priorem, alia posteriorem probavit Magistri sententiam. Adversùm hos igitur errores scripsit sanctus Ioannes: *In principio*, utique mundi Creatore, *erat Verbum, & Verbum erat apud Deum & Deus erat Verbum. Omnia per ipsum facta sunt. Et mundus per ipsum factus est. Et mundus eum non cognovit. Et Verbum caro factum est. Deum nemo vidit unquam. Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. Omnis spiritus, qui confitetur* IESVM *Christum in carne venisse, ex Deo est. Omnis spiritus, qui solvit* IESVM, *ex Deo non est. Et hic est Anti-Christus.* Eandem hæresim notat in prima sua epistola sanctus Petrus: *Christo igitur in carne passo.* Affirmat Christum à IESV patiente non avolasse, sed in ipso semper permansisse, atque ita esse & passum. Et hinc Theodoretus in libris contra Eutychianos, has propositiones, *Christus est passus, Deus est passus*, distinguens, & primam veram, secundam asserens falsam, deviavit.

Quæstio est, An sanctus Joannes in suo Evangelio aut epistola impugnet etiam phantasticæ apparitionis assertores, præcursores & magistros Marcionis? An Septimius istud rectè affirmet? Respondeo rectè affirmare. Etenim de Simone Mago scribit sanctus Irenæus: *Simon à multis quasi Deus glorificatus est. Et docuit semetipsum esse, qui inter Judæos quidem quasi filius apparuerit, in Samaria autem, quasi Pater descenderit, in reliquis verò gentibus quasi Spiritus sanctus adventaverit.* Angelos à sua Hele-

Lib. 3. cap. 8. 11.
Lib. 5. cap. 18.
Lib. 1. cap. 25.
Lib. 1. cap. 20.

lena, ab istis dixit creatum corporeum mundum, atque ita Irenæus pergit: *Cum malè moderarentur Angeli mundum, quoniam unusquisque eorum concupisceret principatum, Simon dicebat se ad emendationem venisse rerum, & descendisse transfiguratum, & assimilitatum Virtutibus, & Potestatibus, & Angelis, ut & in hominibus homo appareret ipse, cum non esset homo, & passum autem in Judæa putatum, cum non esset passus.* Quæ omnia scribunt etiam sanctus Philastrius, sanctus Epiphanius, sanctus Augustinus, ac
Cap 30. Theodoretus. Etiam Martyr Justinus. Et Irenæus rectè addit: *Ex Simone universæ hæreses substiterunt.* Et infrà: *Omnes qui quoquo modo adulterant veritatem, & præconium Ecclesiæ lædunt, Simonis discipuli & successores sunt. Quamvis non confiteantur nomen Magistri sui, ad seductionem reliquorum, attamen illius sententiam docent.* Et rursùs. *Ex Simonianis multitudo Gnosticorum exCap. 33. surrexit, & velut è terra fungi, manifestati sunt.* Et singulariter de Marcio-
Cap. 28. nis Magistro Cerdone: *Cerdon ab iis, qui sunt erga Simonem, occasionem accepit.* Nempè licet Simonem non crediderit esse Christum Dominum, hunc tamen cum Simone dixit apparuisse hominem, cum non esset homo, & passum putativè, cum passus non esset. Hinc idem est fons Marcionis & Valentini.

Simonianæ magiæ disciplina, &c.

Quod omnes passim Gnostici fuerint Magi, imò & magiam in dogma assumpserint, infra demonstrabitur. Septimius dicit hîc duo. Primò, quod ista disciplina ac ejus opera Angelis, utique Dæmonibus, serviant, atque ita sint Idololatria. Etenim Dæmones à Magis volunt coli & adorari. Secundò dicit hæc omnia ab ipso sancto Petro Apostolo fuisse in Simone Mago damnata. Et hinc oritur quæstio, Quomodò Simon Magus potuerit servire Angelis? Rationem dubitandi facit Dominus Cardinalis Cæsar Baronius. Audiamus ipsum à
Anno 60. num. 7. compendio Domini Henrici Spondani, Episcopi Apamiensis: *Mirati sumus ejusmodi errorem tribui Simoni Mago, cum quæ de Angelis ipse dixit, longè ab his discrepent. Tantum abest ut Angelorum cultum ipse introduxerit, ut contra assereret se in mundum descendisse, ut Angelos malè moderantes terrarum orbem corriperet.* Respondeo Simonem, licet Angelorum cultum non docuerit, tamen Angelos coluisse. Aliter non fuisset Magus. Etiam Anti-Christus semetipsum venditabit Deum, & tamen colet Dæmones. Quia erit Magus. Etiam poterit istum cultum docere. Quia nempe istiusmodi scelerati errores sibimetipsis nec solent, nec possint cohærere.

CAPUT XXXIV.

Quoquo tempore hæreſes fuerint, eandem ſubeunt damnationis ſententiam.

HÆc ſunt, ut arbitror, genera doctrinarum adulterinarum, quæ ſub Apoſtolis fuiſſe, ab ipſis Apoſtolis diſcimus: Et tamen nullam invenimus inſtitutionem, inter tot diverſitates perverſitatum, quæ de Deo Creatore univerſorum controverſiam moverit. Nemo alterum Deum auſus eſt ſuſpicari. Faciliùs de Filio quàm de Patre hæſitabatur, donec Marcion præter Creatorem alium Deum ſolius bonitatis induceret: Apelles creatorem Angelum neſcio quem glorioſum ſuperioris Dei, faceret Deum legis & Iſraëlis, illum igneum affirmans; Valentinus Æonas ſuos ſpargeret, & unius Æonis vitium in originem deduceret Dei Creatoris. His ſolis, & his primis revelata eſt veritas Divinitatis: Majorem ſcilicet dignationem, & pleniorem gratiam à Diabolo conſecutis, qui Deum ſic quoque voluerit æmulari, ut de doctrinis venenorum, quod Dominus negavit, ipſe faceret diſcipulos ſuper magiſtrum. Eligant igitur ſibi tempora univerſæ hæreſes, quæ quando fuerint, dum non interſit quæ quando, dum de veritate non ſint. Utique quæ ab Apoſtolis nominatæ non fuerunt, ſub Apoſtolis fuiſſe non poſſunt. Si enim fuiſſent, nominarentur & ipſæ, ut & ipſæ coërcendæ. Quæ verò ſub Apoſtolis fuerunt, in ſua nominatione damnantur. Sive ergò eædem nunc ſunt aliquanto expolitiores, quæ

sub Apostolis rudes, habent suam exinde damnationem, sive aliæ quidem fuerunt, aliæ autem posteà obortæ, quiddam ex illis usurpaverunt, habendo cum eis consortium prædicationis, habeant necesse est etiam consortium damnationis, præcedente illo fine supradicto posteritatis, quo etsi nihil de damnatitiis participarent, de ætate sola præjudicarentur: Tantò magis adulteræ, quantò nec ab Apostolis nominatæ. Undè firmiùs constat has esse, quæ adhuc tunc nuntiabantur futuræ.

SCHOLION.

Nemo alterum Deum, &c.

DOctor pergit asserere, quòd Marcionis & quorumvis aliorum hæreticorum doctrina sit Apostolis tempore ac dogmate posterior, ideoque adversùs omnem illam valeat hæc præscriptio: *Quod novum, falsum.* Quod ut firmet, asseverat omnes Apostolici temporis hæreses esse à se enumeratas, & ab ipsarum nulla fuisse tradita capitalia dogmata Marcionis, Apellis, aut Valentini. Horum namque errores Septimii tempore præsertim grassabantur. Hinc de ipsis subjungit: *Utique quæ ab Apostolis nominatæ non fuerunt, sub Apostolis fuisse non possunt. Si enim fuissent, nominarentur & ipsæ, ut & ipsæ coërcendæ. Quæ verò sub Apostolis fuerunt, in sua nominatione damnantur. Sive ergò eædem nunc sunt aliquantò expolitiores, quæ sub Apostolis rudes, habent suam indè damnationem; sive aliæ quidem fuerunt, aliæ autem posteà obortæ quiddam ex illis usurpaverunt, habendo cum eis consortium prædicationis, habeant necesse est etiam consortium damnationis, præcedente illo fine supradicto posteritatis, quo etsi nihil de damnatitiis participarent, de ætate sola præjudicantur, tantò magis adulteræ, quantò nec ab Apostolis nominatæ.* Affirmat præfatarum hæresion aut penitùs nihil, aut certè non nisi informia rudimenta fuisse sub Apostolis, adeoque hinc manifestè concludi eas vel ab ipsis Apostolis fuisse damnatas, vel esse ipsis omninò posteriores. Et sic plenè ac firmè contra ipsas esse præscriptum. Et adjungit posteritatis præscriptionem esse Apostolicâ damnatione firmiorem. Audi causam: *Undè firmiùs constat has esse, quæ adhuc tunc nuntiabantur futuræ.* Quia fuerunt ab Apostolis damnatæ

natæ, antequam natæ : Quia posteritatis præscriptio includit Apostolicam damnationem, adeoque est ipsa sola firmior.

Hanc præscriptionem laudat, ac adversùm omnes hæreses firmam esse scribit etiam in libro Apologetico : *Expeditè præscribimus adulteris nostris illam esse regulam veritatis, quæ veniat à Christo, transmissa per comites ipsius, quibus aliquantò posteriores diversi isti commentatores probabuntur.* Laudat duas præscriptiones. Primò hanc : Ea est vera fides, quam nos â nostris Majoribus accepimus, illi à suis, hi ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo. Deindè hanc : Quidquid ab ista prædicatione est diversum, posterius, aut novum, est falsum. Et hanc posteriorem addit valere non dumtaxat adversùm quosvis nostros hæreticos, sed etiam adversùs Gentilium Philosophos. Etenim sicut in novo Testamento usque ad Christum Dominum, ita in antiquo tempore nostrum dogma & disciplinam usque ad Adamum, & per ipsum ad Deum deducimus hoc modo : Ea est vera fides, quam Judæi per continuum successionis traducem acceperunt à Prophetis, Prophetæ à Patriarchis, Patriarchæ ab Adamo, post lapsum reparatus Adamus accepit à Deo. Et quia primus, cujus Scripta exstent, hujus mundi Scriptor est Propheta Moyses, Septimius hîc in ipso sistit, & præscriptionem format hoc modo : Vera Philosophia est, quam Judæi à Prophetis acceperunt, Prophetæ à Moyse, Moyses à Deo. Demonstrat omnes Gentilium Philosophos esse Moyse posteriores, ex ipso hausisse sua dogmata, per gentilis mentis cæcitatem non intellexisse, ideoque & depravasse. Hinc concludit ipsorum Philosophiam, quia posteriorem, esse vario errore leprosam. Cap. 47.

Quo argumento utitur in Admonitione ac Gentes, ac in Stromatum libris etiam sanctus Clemens Alexandrinus. Et post laudatam sacrarum Literarum ab Esdra factam restitutionem, ac factam à septuaginta Interpretibus Græcam translationem, ex antiquo & authentico Judæorum Scriptore Aristobulo adducit hæc verba : *Secutus est autem nostras quoque leges Plato, & satis apertè ostendit se eorum, quæ in eis dicuntur, fuisse admodùm studiosum. Ante Demetrium autem Phalereum*, qui ex Ptolomæi Ægyptiorum Regis jussu septuaginta translationem insigniter adjuvit, *priusquam rerum potirentur Alexander & Persæ, versa fuerant & quæ ab Hebræis nostris gesta fuerant in exitu de Ægypto, & quæcumque eis insignia & facta erant & apparuerant, & regionis per vim quæsita possessio, & omnium quæ latæ sunt legum descriptio, adeò ut clarum sit antedictum Philosophum multa ex eis sumpsisse. Fuit enim multâ doctrinâ præditus. Sicut etiam Pythagoras multa ex nostris transtulit in suorum Dogmatum traditionem. Numenius autem Philosophus Pythagoræus apertè scribit : Quid enim est Plato, nisi Moyses* Lib. 1. F. 342.

qui loquitur Atticè ? Pythagoras, Plato, aliique gentiles Philosophi Græcè dumtaxat noverant, atque ita quidam affirmabant ipsos ex lecto Moyse non hausisse. Et Aristobulus respondit sacrarum Literarum à septuaginta Interpretibus factam translationem non esse primam, fuisse illâ aliam priorem, factam ante Græcorum & Persarum Monarchiam, adeoque & factam ante Babylonicam Iudaici populi captivitatem. Omnem tunc Pentateuchum fuisse translatum, & ex ista translatione Græcorum Philosophos hausisse. Est res notanda. Et suo loco uberiùs elucidanda.

Porrò Marcioniticæ hæresis primum ac palmare caput est duplicis Divinitatis fabula. Hanc Septimius affirmat esse adeò remotam ab Apostolicis temporibus, ut tunc ipsam nemo vel suspicatus fuerit. Affirmat sceleratæ ac fabulosæ blasphemiæ, quæ supra Dominum Creatorem fingit alium solius bonitatis Deum, primum authorem fuisse Marcionem. Quod an verum sit, est quæstio. Etenim Georgius Cedrenus scribit Simonem Magum cum sancto Petro Apostolo aliquoties disputasse de unius Dei Imperio, & palmarem Simonis assertionem fuisse hanc : *Hebræorum libri affirmant plures Deos. Et Deus, quem prædicas, non est supremus, neque omnipotens.* Quod ipsum scribit Michaël Glycas. Scribunt ex Apostolicis vulgaris Romani Clementis Constitutionibus, quæ inter disputationis articulos disertè affirmant fuisse & hunc : *De uno Deo.* Et adjungunt de Simonis discipulis: *Erat his omnibus unum atque idem Propositum impietatis, Deum omnipotentem blasphemiis afficere, sentire ignoratum esse, & non esse patrem Christi, neque mundi effectorem, immò neque esse effabilem, neque pronuntiabilem, ac esse non natum.* Quæ omnia sunt fundamenta, ex quibus nata est fabula duplicis Divinitatis. Idem Clemens adjungit hunc articulum: *Ad omnem religionem sine ullo discrimine deflectere licere.* Hoc est, asserere quod hæreses non sint malæ. Quod sceleratum ac stultum Dogma sanctus Philastrius ac sanctus Augustinus adscripserunt Rhetorio. Quòd sit Gnosticorum, est suprà demonstratum. Ex hoc Clementis loco lucet primum ejus fontem fuisse Simonem. Et ipsum hodiè resorbent Calviniste, garrientes unumquemque posse in sua quavis fide salvari. Et de Marcionis Magistro Cerdone scribit sanctus Irenæus: *Cerdon ab iis, qui sunt erga Simonem, occasionem accepit.* Et de cunctis generatim Gnosticis : *A Simonianis falsi nominis scientia accepit initia.* Et in Simonis Dogmate ponit hosce articulos : *Prophetas à mundi fabricatoribus Angelis inspiratos dixisse Prophetias. Non esse naturaliter operationes justas, sed ex accidenti, quemadmodum posuerunt qui mundum fecerunt Angeli, per hujusmodi Præcepta in servitutem deducentes.* Ejusdem Simonis de istis Creato-

Lib. 6. cap. 9. x.

Lib. 1. cap. 28.

Cap. 20.

toribus Angelis sensum exponit in primo hæreticarum fabularum libro Theodoretus : *Simon Helenam ajebat esse primam mentis suæ comprehensionem, matremq; omnium appellabat, ac per illam se & Angelos & Archangelos fecisse, ab Angelis autem fabricatum esse mundum. Angelos postea, cùm ei inviderent, ipsam apud se detinuisse. Nolebant enim dici ejus opus.* Quod ipsum scribunt sanctus Philastrius ac sanctus Epiphanius. Proindè Simon istos creatores Angelos, licèt Deos dixerit, attamen dixit creatos, ideoque docuit unicum supremum Principium. Duo garrire Principia primus cœpit Cerdon, ideoque noster Septimius asserit nullum ante Marcionem fuisse ista vel suspicatum. Marcionem potiùs, quàm Cerdonem memorat, quòd Marcion sceleratam fabulam summo impetu promoverit, ideoque meruerit ipsi donare nomen. Ita & Donatistæ non à primo suo capite Majorino, sed à factionis zelosissimo promotore Donato nomen acceperunt. Attamen Cerdoni Simon dedit fundamenta. Mali in Angelica atque humana creatura radicem & originem Simon nequiit intelligere. Et quòd ista à supremo Deo non sint, est omnibus naturaliter insitum. Constat hunc esse summum bonum, ideoque nihil mali posse ab ipso procedere. Ea Simon refudit in Angelos : Hos dixit mundi Creatores, errasse in opere, atque ita mala produxisse. Verùm tunc restabat quæstio, undè à bono Deo creati Angeli accepissent malitiam ? Hinc Cerdon maluit dicere duo Principia : Aliud malum, aliud bonum, seu *Deum solius bonitatis.* Cap. 1.

Facilius de Filio, quàm de Patre hæsitabatur.

Simon Magus, Menander, Carpocrates, Cerinthus, Ebion, & quotquot olim Dominum Iesvm garriverunt esse purum hominem, negaverunt sanctissimæ Trinitatis mysterium, adeoque circa Filium præsertim erraverunt. Hinc sanctus Optatus Milevitanus Episcopus affirmat Ebionem fuisse Patri-Passianum. Quod nempè talis esse debuerat, si veram Incarnationem admisisset. Hinc etiam Paulus Samosatensis negavit sanctæ Trinitatis mysterium. Fuit plenus Sabellianus : Et Sabellianismo addidit Ebionismum, abnegans Divinam Incarnationem. Et quia Sabellius hanc duxit admittendam, non potuit non esse Patri-Passianus. Porrò omnes Apostolicorum temporum Hæresiarchæ fuerunt aut Samaritæ aut Judæi, quibus non placuit sanctissimæ Trinitatis mysterium. Licet ipsum & lex & Prophetæ constanter prædicaverint, animalis tamen plebs passim non intellexit. Præsertim posteriorum Judæorum cæcitas. Hinc enim Dei Filium blasphemare credidit, ac egit in crucem. Hinc item sanctus Athana-

sius in oratione de salutari Domini adventu scribit Sabellium à Judaïcis principiis fuisse circumscriptum atque seductum. Hic error erat Judæis avitus: At verò circa Divinæ essentiæ unitatem nemo unquam Judæus erravit, nisi fortè lapsus in gentilem Idololatriam. Hinc Septimius rectè dixit Apostolicorum temporum hæreses faciliùs errasse circa Deum Filium.

Apelles creatorem Angelum nescio quem, &c.

Doctor videtur asserere, quòd primus Apelles cœperit mundi Creationem Angelis adscribere. Quòd iste error non fuerit temporibus Apostolicis. Si istud asserat, est memoriâ lapsus. Quòd enim Simon Magus istud asseruerit, jam audivimus à teste irrefragabili, sancto Irenæo. Qui addit istud ipsum fuisse Dogma Cerinthi. Et adversùs ipsum scripsisse sanctum Joannem Apostolum: *Omnia per ipsum facta sunt. Et sine ipso factum est nihil, quod factum est.* Hoc est, nihil eorum quæ sunt facta. Quòd enim iste Evangelii locus debeat sic legi ac interpungi, & quòd alia interpunctio sit Arianorum commentum, in singulari homilia insigniter demonstrat sanctus Joannes Chrysostomus. Adversùs eundem hæreticum sanctus Joannes dicit: *Et mundus per ipsum factus est.* Inculcat non solos Angelos, sed etiam hunc inferiorem & visibilem mundum esse immediatum Divini Verbi opus. Quòd sanctus Joannes suum Evangelium adversùs Cerinthum ac Ebionem scripserit, aliquoties jam audivimus à sancto Hieronymo. Et antiquus Synodicus, ab Henrico Justello editus, libellus habet: *Post Apostolorum Synodum Simon Magus exsurrexit & Cerinthus, quos Apostolorum refutarunt Principes. Simonem Petrus, Cerinthum Joannes.* Etiam Saturninus *dixit unum esse Patrem prorsùs incognitum, & hunc Angelos creasse, & alias Potestates, septem autem ex horum numero mundum condidisse. Judæorum Deum dixit unum ex Angelis fuisse.* Ita in primo hæreticarum fabularum libro scribit Theodoretus. Proindè circa hunc articulum Apelles Magistrum suum Marcionem deseruit, & transiit ad Simonem, Saturninum, & Cerinthum. Non fuit primus Author istius erroris. Ejus dogma est suprà expositum. Etiam dogma & Æones Valentini.

Cap. 3.

His solis, & his primis revelata est veritas, &c.

Est Sarcasmus in istorum Fabulonum intolerabilem superbiam. Est suprà elucidatus. Notat & aliam ipsorum superbiam, quâ quisque volebat esse factionis Princeps, & supra Magistrum sapere. Eandem notat in sua epistola sanctus Jacobus Apostolus: *Nolite plures*

Cap. 3.

Ma-

Magistri fieri, fratres mei. Eandem superbiam in omnibus Gnosticis frequenter notat sanctus Irenæus. Porrò Dominus dixit in Evangelio : *Non est discipulus super Magistrum.* Hinc istam superioritatem, licèt aliqui quandoque ex Dei dono consequantur, nemo tamen possit ambire. Sed ista humilitas non placuit Gnosticis. Hinc majorem dignationem & pleniorem gratiam, quàm à Domino Deo & Catholica veritate non poterant consequi, per venenorum doctrinas à Diabolo ambierunt. Et Diabolus, ut etiam hoc in articulo Dominum Deum æmularetur, seu ipsi per rebellionem adversaretur, istum altiorem præ Magistris gradum ipsis promisit. Et persuasit, quod ipsis etiam Apostolis, quin & ipso Creatore Deo, essent sapientiores.

Aliquantò expolitiores.

In exordio esse rudem ac patentibus erroribus plenam est omni passim hæresi familiare. Nam & Doctor noster scribit de hæresi Valentiniana : *Tantum se huic hæresi suadere permissum est, quantum lupæ fœminæ formam quotidiè supparare solemne est.* Eam per Colobarsum, Ptolomæum, Heracleonem, Secundum, Marcum, & Theotimum fuisse variè correctam, mitigatam, comptam, & fucatam affirmat, adeò ut nullus purus putus Valentinianus, nisi unicus Axionicus apud Antiochiam, tunc supereſſet. Arianam hæresim adeò correxit Eusebiana factio, ut Ætium Diaconum, quòd purum putum Arianismum resuscitasset, etiam degradaverit. Ab ista correctione magnum sibi nomen acquisierunt Marathonius & Theophronius. Massilensis Ecclesiæ Clerici, dum Pelagianam nequitiam expoliunt & fucant, à retentis quibusdam reliquiis facti sunt Semi-Pelagiani. Istud ipsum beneficium à suis Sectatoribus receperunt hæresis Nestoriana, Eutychiana, Iconoclastica, Hussitica, tandemque Lutherana & Calviniana. Hinc inter Eutychianistas tot fuerunt frusta, ut inter illa fuerint etiam Acephali : Quòd nempè istius correctionis Author ignoraretur. Multa item dogmata, quæ certum est fuisse tradita à Martino Luthero ac Joanne Calvino, Lutherani & Calvinistæ hodiè detestantur. Verùm in variis adhuc articulis primæ prædicationis retinent consortium, adeoque & damnationis.

CA-

CAPUT XXXV.

Nihil habent hæretici quo fidem pulsent aut provocent.

His definitionibus provocatæ à nobis & revictæ hæreses omnes, sive quæ posteræ, sive quæ coætaneæ Apostolorum, dummodò diversæ, sive generaliter, sive specialiter notatæ ab eis, dummodo prædamnatæ, audeant respondere & ipsæ aliquas ejusmodi præscriptiones adversùs nostram disciplinam. Si enim negant veritatem ejus, debent probare illam quoque hæresin esse, eâdem formâ revictam, quâ ipsæ revincuntur, & ostendere simul ubinam quærenda sit veritas, quam apud illas non esse jam constat. Posterior nostra res non est: Immò omnibus prior est. Hoc erit testimonium veritatis, ubique occupantis Principatum. Quod ab Apostolis utique non damnatur, imò defenditur: Hoc erit indicium proprietatis. Quam enim non damnant, qui extraneam quamque damnaverunt, suam ostendunt, ideoque & defendunt.

SCHOLION.

HOc caput est repetitio plurium anteriorum. Affirmat quasdam suo tempore grassantes hæreses esse Apostolico tempore ac prædicatione posteriores, quasdam coævas illis, omnes verò damnatas ab Apostolis, aut certè prædamnatas. Quasdam generaliter, quasdam etiam specialiter. Et omnes ab ista prædicatione esse diversas, adeoque & adversas. Hinc de ipsarum falsitate ac pravitate non posse ambigi. Esse manifestum. Et prædamnatas esse pejori loco, quàm damnatas: Quia nempè prædamnatio non solam damnationem includit, sed insuper præscriptionem posteritatis. Secundò Doctor

ctor affirmat has præscriptiones non militare adversùs prædicationem Catholicæ Ecclesiæ. Etenim *posterior nostra res non est, immò omnibus prior est. Hoc est testimonium veritatis, ubique occupantis Principatum. Deindè, nostram doctrinam nusquam damnant, immò defendunt. Hoc est judicium proprietatis.* Est lucidum testimonium, quòd ista fuerit propria Apostolorum doctrina. *Quam enim non damnant, qui extraneam quamque damnaverunt, suam ostendunt, ideoq; & defendunt.* Hinc Doctor concludit nostram doctrinam non esse errorem aut hæresim, sed authenticam Evangelii veritatem. *Si enim negant veritatem ejus, debent probare illam quoque hæresim esse, eâdem formâ revictam, quâ ipsæ revincuntur, & ostendere simul, ubinam sit veritas, quam apud illas non esse jam constat.* Sceleratus Christianæ fidei hostis Porphyrius in libro de regressu animæ lamentatur *necdum receptam unam quamdam Sectam, quæ universalem viam animæ contineat liberandæ, vel à Philosophia verissima aliqua, vel à Judæorum moribus ac disciplina, aut introductione Chaldæorum, aut aliâ quâlibet viâ, nondumq; in suam notitiam eandem viam literarum cognitione perlatam.* Ita habes apud sanctum Augustinum in libris de Dei Civitate. Et Augustinus respondet: *Quænam ista est universalis via, nisi quæ non suæ cuique genti propria, sed universis gentibus, quæ communis esset, Divinitùs impartita est?* Demonstrat ipsam reperiri non posse in hac vel ista Philosophica Secta vel gente, sed in sola sacrosancta Jesv Christi Ecclesia, à lapsi humani generis exordio plantata per Dominum Deum, & non ita pridem per omnes gentes usque ad mundi fines propagata, prædicata, clarificata. Eodem argumento hîc utitur Septimius adversùm hæreticos. Affirmat veram faciendi Christiani disciplinam non in hac aut ista hæresi esse quærendam, sed in sola Catholica Ecclesia. Lib. 10. cap. 32.

CAPUT XXXVI.

Percurruntur Ecclesiæ Apostolicæ, sistitur in Romana omnium felicissima.

AGe jam qui voles curiositatem meliùs exercere in negotio salutis tuæ, percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præ-

fidentur, apud quas ipsæ authenticæ literæ eorum recitantur, sonantes vocem, & repræsentantes faciem uniuscujusque. Proxima est tibi Achaïa? Habes Corinthum. Si non longè es à Macedonia, habes Philippos, habes Thessalonicenses. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis quoque authoritas præsto est. Ista quàm felix Ecclesia! Cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt. Ubi Petrus passioni Dominicæ adæquatur. Ubi Paulus Joannis exitu coronatur. Ubi Apostolus Joannes, posteaquam in oleum igneum demersus, nihil passus est, in insulam relegatur. Videamus quid didicerit, quid docuerit, quid cum Africanis quoque Ecclesiis contesserarit. Unum Deum novit, Creatorem universitatis, & Christum JESVM *ex Virgine Maria filium Dei Creatoris, & carnis resurrectionem. Legem & Prophetas cum Evangelicis & Apostolicis literis miscet, & indè potat fidem: Eam aquâ signat, sancto Spiritu vestit, Eucharistiâ pascit, Martyrium exhortatur, & ita adversùs hanc institutionem neminem recipit. Hæc est institutio, non dico jam quæ futuras hæreses prænuntiabat, sed de qua hæreses prodierunt. Sed non fuerunt ex illa, ex quo factæ sunt adversùs illam. Etiam de olivæ nucleo, mitis, & opimæ, & necessariæ asper oleaster oritur. Etiam de papavere ficûs gratissimæ & suavissimæ ventosa & vana caprificus exsurgit. Ita hæreses de nostro fructificaverunt, non nostræ: Degeneres veritatis grano, & mendacio silvestres.*

SCHO-

SCHOLION.

Age jam qui voles, &c.

QUòd Catholicæ Ecclesiæ doctrina sit veraciter Apostolica, Septimius pergit propiùs ostendere: Ex eo quòd ista doctrina semper fuerit, ac etiamnum constantissimè permaneat in omnibus Ecclesiis, quarum Cathedras Apostoli insederunt ut Cardinales Episcopi, aut certè quas vivâ voce vel per literas fundarunt aut docuerunt. Affirmat id probari ex authenticis ipsorum literis, quæ apud istas Ecclesias quotidiè recitantur, atque ita & ipsorum vocem adhuc sonent, & faciem repræsentent. Hæc enim est virtus authenticarum literarum. Per ipsas etiam absentes aut mortui & loquimur & videmur. Voces, *Authenticæ literæ*, notant Marcionitas ac alios istius temporis hæreticos, apud quos spuriæ dumtaxat aut laceræ Apostolorum literæ reperiebantur. Porrò verbum, *Repræsentare*, hoc loco non importat simplicem significationem, sed præsentiæ exhibitionem. Et hanc ejus acceptionem, licèt & ista apud illum reperiatur, esse Tertulliano familiarem, est demonstratum in Scholiis ad Synodos sancti Gregorii septimi. Et Septimius exprimit Ecclesiam Corinthiam, Philippensem, Thessalonicensem, Ephesinam, atque Romanam. Quòd eas omnes sanctus Paulus docuisset, cujus apud cunctos istius sæculi hæreticos erat singularis authoritas. Etenim quidam solas ejus recipiebant literas. Rogat & monet quemque hæreticum, ut adeat sibi viciniorem harum Ecclesiarum, atque ita istic credat propriis oculis & auribus. Similem locum habet in quarto libro adversùs Marcionem: *Videamus quòd lac à Paulo Corinthii hauserint, ad quam regulam Galatæ sint recorrecti, quid legant Philippenses, Thessalonicenses, Ephesii, quid etiam Romani de proximo sonent, quibus Evangelium & Petrus & Paulus sanguine quoque suo signatum reliquerunt. Habemus & Joannis alumnas Ecclesias.* Cap. 5.

Undè nobis quoque authoritas præsto est.

Vox, *Authoritas*, hîc significat originem, uti & suprà in hoc eodem libro: *Ostendant hæretici ex qua authoritate prodierint.* Et de animæ testimonio liber animæ originem appellat *animæ authoritatem.* Et quartus contra Marcionem liber habet: *Authoritatem Ecclesiarum.* Est phrasis Doctori familiaris. Affirmat Africanam Ecclesiam non fuisse fundatam ab Apostolis, sed esse ipsis posteriorem, ex propagine Romanæ Ec- Cap. 30. Cap. 5. Cap. 5.

cleſiæ. Hinc ſubdit : *Iſta quàm felix Eccleſia!* Eam mirificè prædicat. Quò nempè demonſtret Africanam Eccleſiam fundatis per ipſos Apoſtolos Eccleſiis eſſe in nullo inferiorem. Huc reſpiciunt & hæc verba : *Videamus quid didicerit, quid docuerit, quid cum Africanis quoque Eccleſiis conteſſerârit.* Dum nempè ipſas fundavit. Quod ipſum confitetur ac profitetur in libro de unitate Eccleſiæ ſanctus Auguſtinus:

Cap. 15. *Nonnullæ etiam barbaræ nationes poſt Africam crediderunt. Undè certum ſit Africam in ordine credendi non eſſe noviſſimam.* Palàm ſupponit ipſam poſt Apoſtolica tempora credidiſſe. Quod ipſum facit in Carthaginenſis

Lib. 3. Cap 8. Collationis Breviculo : *Eccleſia Catholica per totum mundum diffunditur, incipiens ab Hieruſalem, undè in propinqua & longinqua creſcendo etiam in Africam venit.* Et in ipſa collatione Petiliano Cirthenſi Donatiſtarum Epiſ-

Lib. 3. Cap. 230. copo quærenti, *Undè cœpiſti*, idem Auguſtinus reſpondit : *Cœpit iſta prædicatio ab Hieruſalem. Indè ſe illuſtriſſimo exordio diffudit, diffundens Eccleſiam, quam tenemus. Primò per vicina, deindè per longinqua, etiam in Africam venit.*

Primus, quem novimus, Carthaginenſis Eccleſiæ Epiſcopus eſt Rebaptiſmi author Agrippinus. Hinc aliqui putant ipſum fuiſſe primum totius Africæ Epiſcopum, adeoque iſtam Eccleſiam ab ipſo aut ſub ipſo fundatam. Et favere videtur in literis ad Jubaianum Epiſ-

Ep. 73. copum ſanctus Cyprianus: *Multi jam anni ſunt, & longa ætas, ex quo ſub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes in unum Epiſcopi plurimi hoc ſtatuerunt.* Et in literis ad Numidiæ Synodum : *Sententiam non novam promimus, ſed jam pridem ab Anteceſſoribus noſtris ſtatutam.* Quæ verba laudat in libris de Baptiſmo contra Donatiſtas ſanctus Auguſtinus, & probat.

Lib. 3. Cap. 12. Et in libro de unico Baptiſmo contra Petilianum Conſtantinenſium Donatiſtarum Epiſcopum profitetur ſancto Cypriano fuiſſe ſeptua-

Cap. 13. ginta Præceſſores, & ipſorum primum ponit Agrippinum. Reſpondeo tamen ipſum longè aliter loqui in iiſdem de Baptiſmo libris : *Cy-*

Lib. 4. Cap. 6. *prianus* pro rebaptizandi conſuetudine *nonniſi in Africa ſola factum paucis ante ſe annis Agrippini Concilium reperit.* Etenim Tertullianus putatur fuiſſe Agrippini Presbyter, ac ipſum ex incondito hæreſeon odio in iſtum errorem circumſcripſiſſe. Et ille paucis annis anteceſſit Cy-

Lib. 3. Cap. 2. prianum. Etiam in alio iſtius operis loco ſcribit ſanctus Auguſtinus : *Quid ergo? Ante Agrippinum numquid non erat Eccleſia?* Utique Africana. Palàm affirmat Africanam Eccleſiam ante Agrippinum non dumtaxat fuiſſe fundatam, ſed inſuper numeroſam atque antiquam. Et certè Agrippinus in ſua devia Synodo habuit ſibi aſſidentes ſeptuaginta Epiſcopos: Quot eſſe non potuerint in novella ac neophyta Eccleſia. Et iſtos ſanctus Auguſtinus intelligit per ſancti Cypriani Anteceſſo-

cessores. Ipsum tempore antecesserunt, non in Carthaginensi Cathedra. Est res manifesta. Præterea avitam Africanæ Ecclesiæ circa hæreticorum Baptisma consuetudinem Agrippinus invertit, atque ita istic invenit Ecclesiam, non fundavit. Nota Augustini verba: *Non nisi in Africa sola factum Agrippini Concilium.* Erroris convincunt sanctum Firmilianum, Cæsareensem in Cappadocia Archi-Episcopum, qui in famosa ad sanctum Cyprianum epistola scripsit hæreticorum baptisma fuisse semper à Pontica Ecclesia exsufflatum ac iteratum. Ita istic traditum ab Apostolis. Agrippinum fuisse primum istius audaciæ fontem rectè affirmat Vincentius Lerinensis. Quod ipsum in decimo pro tribus capitulis libro videtur asserere Facundus Episcopus Hermianensis. Proindè Africana Ecclesia, licet non fundata per Apostolos, est tamen antiquissima. Ejus fundatorem ignoramus. Quod tamen fundata sit, & primum Episcopum acceperit à Romana Ecclesia, in literis ad Decentium Eugubinum Episcopum affirmat etiam sanctus Papa Innocentius primus: *Manifestum est in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, Insulasque interiacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Petrus Apostolus aut ejus Successores constituerunt Sacerdotes.* Et hinc lucet Africanam Ecclesiam ex Apostolico Canone spectare ad Patriarchatum Romanum. Cap. 3.

Ista quàm felix Ecclesia!

Per Romanæ Ecclesiæ felicitatem Doctor omninò intelligit ejus supremum ac universalem Primatum. Hinc & in libro de pudicitia, licet ad Montanum delapsus, fatetur ac profitetur ejus Episcopum esse Episcopum Episcoporum. Hunc titulum esse illi famosum ac familiarem. Quod Asia ac Phrygia suas de Dogmate quæstiones ad ipsum retulerint, ac ipse in istas Ecclesias plenam exercuerit potestatem, demonstrat in libro adversùs Praxeam. Quod ipsis inferret pacis, adeoque & discidii seu excommunicationis literas, & ipsas per sua dogmatica definitionum Decreta compelleret ab hoc aut isto dogmate concessare. Et istum Primatum hîc fundat in meritis ac Episcopali Cathedra sancti Petri Apostoli. Quod ipsum facit sanctus Irenæus: *Maxima, & antiquissima, & omnibus cognita, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundata est & constituta Ecclesia. Ad hanc enim propter potentiorem Principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles.* Adjungit ipsam esse in dogmate infallibilem, custodemque ac judicem omnium dogmaticarum controversiarum. Adeò firmis atque antiquis testimoniorum anchoris fulcitur Romanæ Ecclesiæ Primatus atque infallibilitas. Et ista authentica testimo- Cap. 1. Cap. 1. Lib. 3 Cap. 3.

nia confundunt atque evertunt Eunuchum Photium, Michaëlem Cerularium, & cunctos ipsorum Sectatores, garrientes istius Ecclesiæ Primatum non in sancti Petri meritis ac dignitate, sed in civitatis apud Romanum Imperium Prærogativa fuisse fundatum à Christo Domino ac Apostolis, ideoque ipsum jam pridem transiisse Româ Constantinopolim. Fabulosas nugas suo loco discussimus.

Apostoli cum sanguine suo profuderunt.

Per Apostolos Doctor intelligit solos Apostolorum Principes Petrum ac Paulum. Sanctus enim Joannes licèt Romæ perhibuerit Christo Domino insigne testimonium, attamen non profudit sanguinem. Etiam videtur istic non docuisse. Eò adductus videtur fuisse statim conjectus in carcerem, è carcere in ferventis olei dolium, è dolio in exilium. Porrò quòd Petrus ac Paulus Romæ docuerint, ac ibidem Neronis Imperatoris judicio Martyrium subierint, est longè certissimum, ac ea de re scribit Michaël Glycas: *Impurissimus Princeps Nero, cùm annos plus minùs decem & septem natus esset, primus persequi Christianos cœpit, & duos summos viros interfecit, ut nonnulli quidem Historici volunt, uno ac eodem die, verùm diversis annis, ut Eusebius autem memoriæ prodidit, & anno eodem, & eâdem die. Quin etiam Tertullianus, vir apud Latinos Illustris, & Caius Scriptor Ecclesiasticus, & Dionysius Corinthiorum Episcopus, simul & eodem tempore Petrum atque Paulum testimonio suo doctrinam Christianam obsignasse scribunt, anno videlicet Imperii Neronis decimo tertio.* Part. 3. f. 235. Notat Georgium Cedrenum, cujus Annales affirmant sanctum Petrum ad secundum Neronis annum, proximè ante primum sancti Pauli adventum & captivitatem, fuisse occisum. Est error intolerabilis. Ob varia. Glycas pro sua verissima sententia rectè adducit Tertullianum. Hic enim etiam in libro Scorpiaco scribit: *Vitas Cæsarum legimus. Orientem fidem Romæ primus Nero cruentavit. Tunc Petrus ab altero cingitur, cum cruci adstringitur. Tunc Paulus civitatis Romanæ consequitur nativitatem, cum illic Martyrii generositate renascitur.* Cap. 15. Alludit ad sancti Pauli datum Tribuno Responsum: *Ego autem & natus sum.* Act. 22. Cap. 21. Etiam in libro apologetico scribit Septimius: *Discipuli Romæ per Neronis sævitiam sanguinem Christianum seminaverunt.* Quia nempè sanguis Martyrum est semen Christianorum. Et in quarto adversùs Marcionem libro: *Romanis Evangelium & Petrus & Paulus sanguine quoque suo signatum reliquerunt.* Cap 5.

Michaël Glycas pro sua verissima opinione rectè adducit etiam Eusebium Cæsareensem. Hic enim scribit in Chronico: *Primus Nero super omnia scelera sua etiam persecutionem inter Christianos fecit, in qua Petrus & Paulus gloriosè Romæ occubuerunt.* An 69. Et in Ecclesiastica Historia post expositam

positam Neronis in nos persecutionem pergit: *Iste infensissimus Dei hostis ad Apostolos etiam trucidandos incitabatur. Paulum proindè, Romæ eo regnante, securi percussum, & Petrum etiam suffixum cruci, historiarum monumentis proditum est. Quin etiam insignis ac testata Petri & Pauli inscriptio, quæ in cœmeteriis Romæ ad hoc usque tempus manet, hujus rei gestæ fidem facit.* Laudat sanctorum Apostolorum epitaphia. Hic ritus est apud Christianos adeò vetustus. Eadem omnia confirmat ex illustri Scriptore Caio, qui sub Zephyrini Pontificatu destruxit Montani hæresim: *Ego Apostolorum trophæa perspicuè possim ostendere. Nam si libet in Vaticanum proficisci, aut in viam, quæ Ostiensis dicitur, te conferre, trophæa eorum, qui Romanam Ecclesiam suo sermone & virtute stabilierunt, invenies.* Ex hoc stabilimento probat Romanam Ecclesiam esse in dogmate infallibilem, ideoque ab omnibus Christianis cum plena obedientia audiendam. Hocce dogma est adeò antiquum. Et hoc est à Michaële Glyca laudatum Caii testimonium. Eundem Caium in virorum illustrium catalogo laudat sanctus Hieronymus. Eusebius adducit etiam à Glyca laudatum testimonium sancti Dionysii Episcopi Corinthiorum in epistola ad Romanam Ecclesiam: *Petrum & Paulum, qui Romanos & Corinthios primi in Ecclesiam Christi inseruerunt, prudenti quadam admonitione impulsi in unum locum concluseritis. Nam ambo, cum & nostram Corinthi, & vestram Romæ Ecclesiam fundassent, & ejusdem doctrinæ Præceptis tum nostros, tum vestros animos imbuissent, eodem tempore pariter martyrium subierunt.* Nempè eodem die ac eodem anno. Lib. 2. cap. 24.

Consonat in suæ fugæ Apologia sanctus Athanasius: *Petrus & Paulus Apostolus, cum audissent oportere se Romæ martyrium subire, non abjecerunt eam profectionem, sed potiùs cum gaudio adierunt.* Proindè Petrus ex Christi Domini jussu illic fixit & suam Cathedram. Et in virorum Illustrium catalogo sanctus Hieronymus: *Paulus decimo quarto Neronis anno, eodem die, quo Petrus, Romæ pro Christo capite truncatus est, sepultusque in via Ostiensi, anno post passionem Domini trigesimo septimo.* Et in sermonibus de diversis sanctus Augustinus: *Concordem vitam Petrus & Paulus duxerunt, socium sanguinem ambo fuderunt, cœlestem coronam ambo sumpserunt. Diem hodiernum ambo consecraverunt.* Voces, *Socium sanguinem*, palàm laudant etiam eundem annum. Et in Chronico sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus exponit Neronis persecutionem, atque adjungit: *Simon Magus medio die, dum ad Patrem volare promittit in cœlum, à Dæmonibus, à quibus in aëre ferebatur, adjurante Petro per Deum, Paulo verò orante, dimissus crepuit. Ob cujus necem Petrus à Nerone crucifigitur, Paulus gladio cæditur.* Et Paulus Orosius: *Nero primus Romæ Christianos suppliciis & mortibus affecit, & per omnes Provincias pari persecutione excruciari imperavit, ipsumque nomen* F. 554. Jer. 107. cap. 4. Lib. 7. cap. 7.

exstirpa-

exstirpare conatus, beatissimos Christi Apostolos, Petrum cruce, Paulum gladio occidit. Eodem anno. Hinc sequitur: *Mox acervatim miseram civitatem obortæ undique clades oppressere. Nam subsequente autumno tanta urbi pestilentia incubuit, ut triginta millia funerum in rationem Libitinæ venirent.* Neronis persecutionem eleganti compendio describit etiam sanctus Sulpitius Severus, ac pergit: *Tum Paulus ac Petrus capitis damnati, quorum uni cervix gladio resecta, Petrus in crucem sublatus est.* Et sancti Gelasii Pontificis prima Synodus: *Beatissimus Paulus, non diverso, sicut hæretici garriunt, sed uno tempore, uno eodemque die, gloriosâ morte, cum Petro in urbe Roma, sub Cæsare Nerone agonizans, coronatus est, & pariter sanctam Romanam Ecclesiam Christo Domino consecrarunt, talemque omnibus urbibus in universo mundo suâ præsentiâ atque venerando triumpho prætulerunt.* In ipsorum meritis tanta Synodus fundat Primatum Romanæ Ecclesiæ. Et memoratam à Michaële Glyca opinionem affirmat esse fabulosum ac profanum garritum hæreticorum. Ab his circumscriptus istam hauserit Georgius Cedrenus.

Lib. 2. cap. 41.

Istud ipsum lucidissimè affirmat sanctus Joannes Chrysostomus. In encomiastica sanctorum Petri ac Pauli oratione describit ipsorum martyrium, & concludit: *Obdormierunt in magna urbe Roma veteri, vigesimo nono die mensis Junii, sub iniquissimo Imperatore Nerone, è medio sublati, & ad omnium Dominum atque Magistrum, plurimis rebus præclarissimè gestis, profecti.* Et in encomio duodecim Apostolorum: *Christus, qui dixit Petro*, Oportet eum pati, *etiam de Paulo dixit*, Quàm multa oporteret eum pro nomine ipsius pati, *ut ille quidem cruci affixus, hic verò truncatus capite, unâ fide propagatâ, unoque etiam cursu terminato, veri testes Resurrectionis essent, qui passus ac sepultus est, & resurrexit.* Et in homilia de secundo Domini adventu: *Nero Petrum ac Paulum supplicio affecit.* Et in encomio sancti Martyris Ignatii laudat Romanæ urbis fidem, atque adjungit: *Ideò Petrus ac Paulus, & Ignatius post illos ibi fuerunt immolati, ut civitatem illam idolorum cruoribus pollutam, proprio sanguine abluerent.* Et in trigesima secunda super Apostolicam ad Romanos epistolam homilia describit Romanæ civitatis magnificentiam & augusta ornamenta, atque prosequitur: *Sed relictis istis omnibus, ob id illam beatam prædico, quod erga illos Paulus, dum viveret, adeò fuit benevolus, adeò illos amavit, coràm disseruit, & postremò vitam apud eos finivit. Undè & civitas hinc facta est insignis plus quàm à reliquis omnibus. Et quemadmodum corpus magnum ac validum, duos habet oculos illustres: Sanctorum videlicet illorum corpora. Non ita cælum splendescit, quando radios suos Sol ex sese dimittit, quemadmodum Romanorum urbs duas illas lampades ubique terrarum effundens. Hinc rapietur Paulus, hinc Petrus. Considerate & horrete, quale spectaculum visura sit*

Tom. 6. fol. 318.

F. 322.

Tom. 7. fol. 505.

sit Roma, Paulum videlicet repentè ex theca illa cum Petro resurgentem in occursum Domini sursùm ferri. Quòd Petrus Romæ etiam prædicaverit, disertè scribit in secunda homilia. Affirmat utrumque Apostolum Romæ esse passum ac sepultum, reverenter istic servari ipsorum cineres, & servandos usque ad supremum Domini adventum. Quod ipsum frequenter asserit sanctus Augustinus, scribens Romæ videri quotidianum miraculum. Quotidiè Imperatorem adorantem ad tumulum Piscatoris. Est reverà grande Dominicæ Crucis miraculum. Porrò per Piscatorem intelligitur sanctus Petrus. Etenim sanctus Paulus fuit Pellio, non Piscator.

Eadem scribit sanctus Epiphanius: *Petri ac Pauli mors in duodecimum Neronis annum incurrit.* Communis tamen sententia affirmat incurrisse in annum decimumtertium. Quidam concordari censent, si Epiphanium de plenis, alios intelligas, de annis non plenis. Nam & hinc quidam affirmant Neronem regnasse annis quatuordecim, alii solis tredecim. Optimè sanctus Theophilus Patriarcha Antiochenus in tertio libro ad Autolycum: *Nero imperavit annis tredecim, mensibus sex, diebus viginti octo.* Et Paulus Orosius: *Nero mansit in Principatu annis non plenis quatuordecim.* Perperàm in libro contra Judæos Septimius noster Neroni adscribit annos dumtaxat novem. Dominus Cardinalis Cæsar Baronius Apostolorum mortem in sexagesimum nonum, Onuphrius Panuinus in sexagesimum octavum, Dionysius Petavius in Scholiis ad sanctum Epiphanium censet incidisse in Christi Domini annum sexagesimum septimum. At verò sanctus Hieronymus in Illustrium virorum catalogo affirmat istud gloriosum Martyrium contigisse anno Neronis quartodecimo, trigesimo quinto post Domini Passionem, qui ab illo nato fuit sexagesimus nonus. Quod ipsum in Chronico scribit Eusebius, addens fuisse Neronis annum decimum quartum. Utique inchoatum. Porrò in Principum Apostolorum encomio scribit sanctus Joannes Chrysostomus: *Paulus perfecto sexaginta octo annorum vitæ cursu, quem pro pietate institutum tenuerat, quievit.* Erat igitur uno anno junior Christo Domino. Et hinc errorem continent hæc sancti Hieronymi in laudato catalogo verba: *Paulus de oppido Judææ Giscalis fuit, quo à Romanis capto, cum Parentibus suis Tharsum Ciliciæ commigravit.* Etenim isto tempore plenissima fuit pax per Judæam ac omne Romanum Imperium, nulla civitatum expugnatio. Et certum est Paulum fuisse Tharsensem. Et istud in Apostolicæ ad Philemonem epistolæ Commentario agnovit ipse Hieronymus: *Aiunt Parentes Apostoli Pauli de Giscali fuisse regione Judææ, & ipsos, cum tota Provincia Romanâ vastaretur manu, & dispergerentur in orbem Judæi, in Tharsum Ciliciæ urbem fuisse translatos,*

Hær. 27. cap. 6.

Tom. 6. fol. 319.

latos, *Parentum conditionem adolescentulum Paulum secutum*. Affirmat istam traditionem esse fabulam. Et rectè.

Ad præfata sua verba addit sanctus Joannes Chrysostomus : *Sit mihi instar coronæ gladius ille, qui triginta & quinque viros, summâ ad serviendum charitate, Domino mancipavit*. In originali textu nullum est substantivum. Hinc subintelligi non debent viri. Quis enim ille sensus ? Subintelligi debent anni, expressi ad voces, *Sexaginta octo*. Proindè necdum elapso post Dominicam Passionem anno sanctus Paulus fuit conversus, suæ ætatis anno trigesimo tertio. Dominus est passus in Aprili, Stephanus in proximo Decembri lapidatus, Paulus conversus in proximo Januario. Hæc suo loco sunt largiùs exponenda. Quòd autem Petrus & Paulus sint simul Romæ passi, disertè profitetur in literis ad sanctum ac magnum Leonem Pontificem Theodoretus, Cyrensis in Euphratesia Provincia Episcopus, ac suo tempore lumen totius Orientalis Diœceseos. Romanam Ecclesiam & urbem laudat & extollit à multis, atque prosequitur : *Habet præterea communium Patrum & Magistrorum veritatis, Petri ac Pauli sepulchra, fidelium animas illuminantia. Quorum beatissimum ac Divinum Par in Oriente quidem exortum est, & radios quaquaversùm diffudit, sed in Occidente vitæ occasum ultrò subiit, atque indè nunc orbem universum collustrat. Hi Sedem vestram nobilissimam reddiderunt. Hic honorum vestrorum est apex*. Profitetur in Principum Apostolorum meritis fundari Romanum Primatum. Hodierni Græculi agnoscant se à suorum Patrum vestigiis penitùs deviare. Utrumque Apostolum Romæ docuisse, esse passum, atque sepultum, affirmat etiam magnus Leo, & plurimi alii Patres. Quòd Petrus in
Cap. 4. Tiberi baptizaverit, noster Septimius scribit etiam in libro de Baptismo. Ad omnia Patrum testimonia conglobanda esset opùs grandi volumine.

Cap. 34. Plurima interim adducit in secundo Catholicæ Concordantiæ libro Nicolaus Cardinalis Cusanus, atque adjungit : *Licèt quidam Marsilius Paduanus, quem post omnem collationem vidi, quodam loco secundæ partis dicere videatur, per Canonem Bibliæ non posse probari Petrum Romanum Episcopum, immò & Romæ fuisse*. Marsilius Paduanus est è capitibus factionis, quæ Ludovici quarti Imperatoris quæstiones contra Joannem vigesimum secundum Pontificem defendens, omni impetu studuit Apostolicæ Sedis authoritatem circumscribere, atque hunc in finem etiam tentavit subvertere Romanum Episcopatum sancti Petri Apostoli. Negare non præsumpsit. A fideli populo timuit sputa, ac lapides. Garrivit, immò dumtaxat mussitavit istum Episcopatum, ac etiam Romanam Petri prædicationem non posse probari ex sacris Literis.

Nem-

Nempè hæc primæ Apostolicæ Epistolæ verba, *Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone*, non de Romana urbe, sed de Assyriorum Babylone voluit intelligenda.

Ioannes Calvinus fuit audacior. Laudatis Apostoli verbis dat hunc commentarium : *Multi ex veteribus per Babylonem putarunt Romam ænigmaticè notari. Hoc commentum Papistæ libenter arripiunt, ut videatur Petrus Romanæ Ecclesiæ præfuisse. Neque deterret eos nominis infamia, modò Sedis Apostolicæ titulum prætexere ipsis liceat. Nec Christum magnoperè curant, modò Petrus ipsis relinquatur. Quin etiam modò retineant Cathedræ Petri nomen, suam Romam in profundis inferis collocare non recusabunt. Atqui vetus illud commentum nihil habet coloris. Nec video cur Eusebio & aliis placuerit, nisi quia illo errore jam occupati erant, Petrum Romæ fuisse. Adde quod secum ipsi pugnant. Marcum octavo Neronis anno Alexandriæ mortuum esse tradunt; Petrum verò sex annis posteà fingunt Romæ à Nerone fuisse occisum. Si Alexandrinam Ecclesiam Marcus, ut volunt, constituit, diuq; illic Episcopatu functus est, numquam potuit Romæ esse cum Petro. Nam quod Eusebius & Hieronymus Romanam Petri sessionem in viginti quinque annos extendunt, id facilè refellitur ex primo & secundo ad Galatas capite. Cùm itaque Marcum tunc secum Petrus comitem habuerit, cùm scripsit hanc epistolam, Babylone fuisse probabilius est. Atque id quoque ejus vocationi fuit consentaneum. Scimus enim peculiariter datum fuisse Apostolum Judæis. Quare eas præcipuè regiones lustrabat, in quibus major erat gentis suæ frequentia.* Respondeo maledicum Hæresiarcham variè ac miserè hallucinari. Quòd enim Petrus Romæ fuerit atque docuerit, est abundè demonstratum. Cui placet credere ? Tot ac tantis Latinæ ac Græcæ Ecclesiæ Patribus, an hesterno Hæresiarchæ ? Adducat vel unius Patris testimonium. Homo de suo loquitur, ideoque mendacium. Exsibilandum potiùs, quàm impugnandum. Quòd sanctus Petrus fuerit Cardinalis ac proprius Romanorum Episcopus, est æquè clarum. Etenim sanctus Irenæus, Eusebius Cæsareensis, sanctus Optatus Milevitanus Episcopus, sanctus Epiphanius, ac sanctus Augustinus adducunt Romanorum Episcoporum successionem & catalogum : Et omnes primo loco ponunt sanctum Petrum. Etiam sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus in suo Chronico. Quod ipsum non dumtaxat fatentur, sed & profitentur omnes hodiè Græci Schismatici. Etiam schismatis authores Eunuchus Photius, ac Michaël Cerularius. Suas de Constantinopolitanæ Ecclesiæ Primatu nugas non in Apostolici apud Romanos Episcopatûs negatione fundarunt, sed in translatione Imperii. Ariana item Eusebianorum factio, prima Romani Primatûs impugnatrix, in Synodalibus ac sceleratis Philippopolitani Conventiculi, ac aliis item literis pro-

fessa est Petrum fuisse Doctorem ac Episcopum Romanorum. Etiam sanctus Firmilianus Cæsareensis in Cappadocia Episcopus, ac totius Ponticæ Diœceseos Exarchus, in suis deviis ac iracundis literis ad sanctum Cyprianum. Consonat in Illustrium Virorum catalogo sanctus Hieronymus: *Simon Petrus, Princeps Apostolorum, post Episcopatum Antiochensis Ecclesiæ Romam pergit, ibique viginti quinque annis Cathedram Sacerdotalem tenuit usque ad ultimum annum Neronis, id est, decimum quartum, à quo & affixus cruci, martyrio coronatus est.* Et in secundo adversùs sanctum Hieronymum libro Presbyter Ruffinus: *Petrus Romanæ Ecclesiæ per vi-*
Cap. 51. *ginti quatuor annos præfuit.* Et sanctus Augustinus etiam in secundo adversùs Petilianum libro scribit: *Cathedra tibi quid fecit Romanæ Ecclesiæ, in qua Petrus sedit, & in qua hodiè Anastasius sedet?* Et ad Imperatorem
Ep. 25. Theodosium secundum scripsit Collega Valentinianus tertius: *Debemus dignitatem propriæ venerationis beato Apostolo Petro intemeratam & in nostris temporibus conservare, quatenùs beatissimus Romanæ civitatis Episcopus, cui Principatum Sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide & Sacerdotibus judicare.* Et Galla Placidia Augusta ad Augustam
Ep. 28. Pulcheriam: *Apostolica Sedes, in qua primus Apostolorum beatus Petrus Sacerdotii Principatum tenuit.* Exstant Epistolæ in prima parte Concilii Chalcedonensis. Et ad præfatum Theodoretum laudatæ Synodi Præses
Ep. 63. magnus Papa Leo rescripsit de sua Romana Cathedra: *Sedes beati Petri.* Et ejus Secretarius sanctus Prosper in carmine de Ingratis: *Sedes Ro-*
Ep. 18. *ma Petri.* Eandem phrasim habet Innocentius primus in literis ad san-
cap. 1. ctum Alexandrum Patriarcham Antiochenum. Et magnus Gregorius, quem Calvinus profitetur legitimum ac authenticum Pontificem, eâdem locutionis specie utitur in literis ad suum Diaconum
Lib. 7. ac Apocrisarium Sabinianum. Eandem magnus Leo repetit in pri-
ep. 1. mo sermone de Apostolorum Principibus. Et in exclamatorio ad
Cap. 1. Imperatorem Constantinum quartum sermone universa sexta Synodus affirmat sibi præsedisse, ac secum definivisse sanctum Petrum
Act. 18. Apostolum, eò quòd ipsi præsederit ejus in Cathedra Successor sanctus Agatho. Et in sua ad Nicolaum primum appellatione sanctus Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus profitetur omnes Romæ veteris Pontifices esse sancti Petri in Episcopatu Successores. Et hunc
Act. 3. libellum probavit, ac suis Actis inseruit octava Synodus. Quod istud ipsum professa fuerit, ideoque de Romana Ecclesia, sciens illi omnia concessa à Domino, nihil fuerit ausa constituere Nicena Synodus, testatur in literis ad Thessaliæ Episcopos sanctus Bonifacius primus. Exstat Epistola in Romana Bonifacii secundi Synodo, vul-
Ep. 9. gata per Dominum Lucam Holstenium. Et in literis ad Zenonem

Im-

Imperatorem sanctus Felix secundus constanter affirmat Romanam Ecclesiam esse sancti Petri Sedem, ac se esse ejus Vicarium, id est, Successorem. Est phrasis Patrum frequens & antiqua. Et in Tractatu adversùs Timotheum Ælurum, ac Petrum Mogum, Eutychianos ac sceleratos Alexandrinæ Sedis invasores, scribit sanctus Papa Gelasius: *Cùm omnes Apostoli æqualiter spiritali luce fulgerent, unum tamen Principem esse ex illis voluit Christus, eumque dispensatione mirabili in Dominam gentium Romam direxit, ut in præcipua urbe vel prima primum & præcipuum dirigeret Petrum. Ibique sicut doctrinæ virtute sublimis emicuit, ita sanguinis gloriosâ effusione decoratus, æterno hospitio conquieſcit, præstans Sedi, quam ipse benedixit, ut à portis Inferi numquam pro Domini promissione vincatur, omniumque sit fluctuantium tutissimus portus.* Affirmat sanctum Petrum iviſſe Romam ex mandato Christi Domini, istic docuisse, sedisse Episcopum, ac esse defunctum. Et Romanam Cathedram ex ejus successione & meritis esse primam totius Ecclesiæ, & Catholicæ fidei tutissimum portum, hoc est, infallibilem judicem atque custodem. Hunc Tractatum & istam Epistolam unà cum Theodosiani Codicis appendice vulgavit eruditus vir Jacobus Sirmondus. Quid opùs multis? Nonne omnis sub cœlo Christianitas uno ore profitetur Romæ esse non dumtaxat Apostolicam Ecclesiam, sed etiam Apostolicam Sedem? Et quidem in literis ad quosdam Donatistas sanctus Augustinus affirmat istic *Semper viguisse Apostolicæ Sedis Principatum.* Et rectè. Quia nempè istic in Episcopali Sede non quicumque sedit Apostolus, sed omnium Apostolorum Princeps Petrus. Præterire non possim magna sancti Cypriani testimonia. In literis ad sanctum Cornelium Papam scribit Romæ esse *Petri Cathedram & Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta est.* Et in libro de unitate Ecclesiæ: *Hoc erant cæteri Apostoli, quod fuit & Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia & Cathedra una monstretur.* Et Ecclesiæ & Cathedræ unitatem esse Divinum institutum demonstrat insigniter, atque concludit: *Qui Ecclesiæ renititur & resistit, qui Cathedram Petri, supra quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit?* Et in variis epistolis affirmat Ecclesiam esse à Christo Domino fundatam supra sanctum Petrum Apostolum, quia nempè hic fuit primus Episcopus Romanorum. Ex laudato de Ecclesiæ unitate libro sanctus Papa Gelasius desumpsit sua jam laudata verba adversùs Timotheum Ælurum ac Petrum Mogum. Ad manum sunt & plurima alia testimonia. Hæc sufficiunt, ut quisque videat Joannem Calvinum sine teste loqui ex proprio cerebro.

Ep. 4.

Ep. 8.

Ep. 162.

Ep. 55.

Ejusdem farinæ sunt hæc ejus verba: *Atqui vetus illud commentum nihil habet coloris. Nec video, cur Eusebio & aliis placuerit, nisi quia illo errore jam occupati erant, Petrum Romæ fuisse.* Etiam hæc: *Neque deterret eos nominis infamia, modò Sedis Apostolicæ titulum prætexere ipsis liceat. Nec Christum magnoperè curant, modò Petrus ipsis relinquatur.* Maledicus homo agit in Commentarium, quo veteres Ecclesiæ Patres censent per Babylonem in prima sancti Petri epistola intelligi urbem Romanam. Affirmat commentarium nullo colore fulciri, ac per ipsum infamari Romanam Ecclesiam. Et quidam existimant homini esse fundamentum in Pres-
Lib. 2. bytero Ruffino, declamante in sanctum Hieronymum: *Hieronymus de urbe Roma, Deo favente, capite Christianorum, ea dicit, quæ dicebantur tunc cum gentiles in ea populi, & persecutores Principes morabantur.* Censent à Ruffino culpari istum, qui etiam sancto Hieronymo placuit, commentarium. At manifestum est istos labi. Manifestum est istum commentarium probari istic etiam à Ruffino. Hic enim dicit duo. Primò, quod gentilium persecutionum tempore sacri nostri Scriptores acerba dixerint de civitate Romana. Lucet ex Apocalypsi sancti Joannis. Et inter hæc est etiam titulus Babylonis. Secundò Ruffinus dicit, quod sanctus Hieronymus talia etiam nunc Christianis temporibus in almam urbem, imò & in sanctam ejus Ecclesiam effutiret. Reverà enim à Siricio Pontifice & quibusdam ejus Clericis offensus Hieronymus est prolapsus in nimiam dicendi licentiam. Undè & ad hanc Ruffini Invectivam, licèt aliàs vocalissimus, plenè tacuit. Solùm igitur Hieronymum culpavit, sacros autem novi Testamenti Scriptores omninò comprobavit Ruffinus, atque ita comprobavit & istum Commentarium. Prædamnavit & Calvinistas, qui longè pejora, & quidem sine fundamento, evomunt in Romanam Ecclesiam. Qui eam, quod de pagana civitate ac pagano ejus Imperio dixit divina Apocalypsis, blaterant esse meretricem magnam: Et cum maledico Donatistarum Episcopo Petiliano eructant ipsam esse Cathedram pestilentiæ.

Porrò Cæsareensis Eusebii verba sunt hæc: *Constat Petrum Marci mentionem facere in priori epistola, quam Romæ texuisse dicitur. Quam quidem epistolam ibi perscriptam ostendit, dum civitatem illam verbi translatione appellat Babylonem.* Consonat in virorum Illustrium catalogo sanctus Hieronymus: *Meminit Marci Petrus in epistola prima, sub nomine Babylonis figuraliter Romam intelligens.* Quod ipsum insinuat in epistola ad Marcellam. Eundem commentarium probant venerabilis Beda, Oecumenius, & alii plures. Nam & sacra Apocalypsis Romanam urbem onerat eodem elogio. Nempè ob illic liberrimè grassantem omnis idololatriæ

triæ & plurimorum vitiorum confusionem. Ita asserit in primo sermone de Apostolorum Principibus sanctus Leo magnus. Aliam insuper rationem adducit in Catholica Concordantia Nicolaus Cardinalis Cusanus. Et adjungit primum istius commentarii impugnatorem fuisse Marsilium Paduanum. Quò evinceret Romanum sancti Petri Episcopatum, aut etiam prædicationem non posse ostendi ex sacris Literis. Ex ejus igitur fonte eundem cum augmento spiritum bibit Joannes Calvinus. Porrò Eusebius non definit, sed affirmat ita dici. Etenim an istam epistolam sanctus Petrus Romæ scripserit, licèt omninò ita appareat, omnes fatemur non esse penitùs certum. Hac de re scribit in sexto libro de Sacerdotii ac Imperii concordia Dominus Petrus de Marca Archi-Episcopus Parisiensis: *Petrus ex Judæa abiit Alexandriam, quæ Ægypti Metropolis erat, & in qua habitabant Judæi secundæ dispersionis, institutoq; illic Episcopo Marco Evangelistâ, Antiochiam profectus est, atque hinc Babylonem, ubi degebat hæreditarius Patriarcha Judæorum primæ dispersionis. Ea in urbe constitutus scripsit epistolam primam canonicam, uti patet ex subscriptione, quæ habet*: Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone. *Tametsi veteres existimaverint divum Petrum vocabulo Babylonis significasse urbem Romam, probabilis est Scaligeri conjectura, qui ex ipsa Babylone scriptam à Petro putat hanc epistolam ad Judæos dispersos, qui habitabant in Provinciis, quarum Synagogæ pendebant à Patriarcha Babylonis.* Certè Scaliger non est hujus opinionis author, sed Marsilius Paduanus. Per Calvinum venit ad Scaligerum. Et habet valdè parum probabilitatis. Etenim adducta Domini Archi-Episcopi verba non carent temerariis assertionibus. Quidquid sit, licèt ista epistola non fuerit scripta Romæ, hinc non evincitur Petrum Romæ non prædicasse, aut non sedisse Episcopum. Etenim pro nostro Asserto adducta Patrum testimonia sunt adeò densa & constantia, ut æquè similiter quis possit de Romanæ urbis existentia, quàm de Romano sancti Petri Episcopatu dubitare.

Lib. 2. cap. 34.

Interim Calvinus pergit: *Adde quod secum ipsi pugnant. Marcum octavo Neronis anno Alexandriæ mortuum esse tradunt, Petrum verò sex annis posteà fingunt Romæ à Nerone fuisse occisum. Si Alexandrinam Ecclesiam Marcus, ut volunt, constituit, diuq; illic Episcopatu functus est, numquam potuit Romæ esse cum Petro. Nam quod Eusebius & Hieronymus Romanam Petri sessionem in viginti quinque annos extendunt, id facilè refellitur ex primo & secundo ad Galatas capite. Cùm itaque Marcum tunc secum Petrus comitem habuerit, cum scripsit hanc epistolam, Babylone fuisse probabilius est.* Respondeo nos non fingere, qui ex densissima authenticorum testimoniorum nube loquimur, sed Calvinum manifestò imponere, qui sine teste loquitur ex proprio cerebro. Certè Timotheus Ephesinus ac alii Orientales Episcopi

copi Romam accesserunt ad sanctum Paulum : Cur igitur Marcus Alexandriæ Antistes nequeat eò accessisse ad sanctum Petrum ? Ipsos ibi simul, & quidem tempore scriptæ istius epistolæ, fuisse affirmat Eusebius ex Romano Clemente, ac sancto Papia, antiquo Hierapolios apud Phrygas Episcopo. Cur possit Marcus Romam minùs accessisse, quàm Babylonem ? Etiam Apostolica ad Galatas epistola non favet Calvini figmentis. Etenim hæc nihil dicit, nisi quòd Petrus circa nonum Imperatoris Claudii, Christi Domini quinquagesimum primum, ac sui Romani Episcopatûs septimum annum fuerit Antiochiæ ac Hierosolymis, Apostolicam istic Synodum celebraverit, & alia egerit id genùs. Quæ non evertunt Romanum Episcopatum. Etenim nono sui Imperii anno Claudius omnes Judæos proscripsit ex Italia, atque ita Petrus redivit in Iudæam.

Hær. 27. cap. 6. Quòd tunc item in Pontum, Galatiam, Asiam, Bithyniam, & Cappadociam iverit, affirmat sanctus Epiphanius : *Petrus Pontum ac Bithyniam sæpenumerò peragravit.* An etiam tunc Babylonem iverit, ac indè suam primam epistolam scripserit, non est impossibile, sed antiqui Ecclesiæ Patres suo irrefragabili testimonio adversantur. Affirmant Petrum, antequam Romam accederet, erecturus Episcopalem Cathedram, istis prædicasse Provinciis, & Romam adductum mox easdem in fide per epistolam confirmasse. Ita affirmat in Ecclesiastica historia Eusebius : *Petrus, ut videtur, Judæis qui in Ponto, Galatia, Bithynia, Cappadocia, ac Asia dispersi vixerunt, verbum Dei prædicavit.* Affirmat prædicasse ante accessum ad urbem. Et in virorum Illustrium catalogo sanctus Hieronymus : *Simon Petrus post Episcopatum Antiochensis Ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum, qui de Circumcisione crediderant in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudii anno, ad expugnandum Simonem Magum, Romam pergit.* Et in primo de Apostolorum Principibus sermone magnus Papa Leo declamat ad sanctum Petrum : *Jam populos qui ex Circumcisione crediderant, erudieras. Jam Antiochensem Ecclesiam fundaveras. Jam Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, atque Bithyniam legilus Evangelicæ prædicationis impleveras.* Utique ante accessum ad urbem. Et ad hanc delatus mox scripsit priores suas literas, atque ita ipsam appellavit Babylonem. Quidquid sit, ex urbe ac Italia proscriptus, in Iudæa se gessit ut Romanum Episcopum. Disertè hoc profitetur in literis ad magnum Leonem Theodoretus : *Si Paulus, Præco veritatis, tuba Spiritûs sancti, ad magnum Petrum se contulit, ut iis qui Antiochiæ de legali conversatione ambigebant, explicationem ab illo referret, multò magis nos humiles & pusilli ad Apostolicam Sedem vestram accurrimus, ut Ecclesiarum ulceribus remedium à vobis accipiamus.* Cerinthus per

Lib. 3. cap. 1.

Serm. 77. cap. 5.

Ep. 113.

suas

ſuas de legalium neceſſitate nugas tunc turbabat Eccleſias. Et præſertim ſancti Pauli apud Gentes prædicationem. Quare hîc Evangelicam, quæ fidei quæſtiones ſancit Chriſtianitatis Principi reſervari, & ſine ipſo vetat definiri, regulam obſervans, Judæam acceſſit, & Petro omnia retulit, ejus oraculum accepturus & ſecuturus. Non uti ſimplicem Collegam acceſſit, ſed uti Caput & Principem. Et ſi tunc fuiſſet Petrus Romæ, eò Paulus omninò acceſſiſſet. Erat gravis quæſtio. Hinc Apoſtolicam Synodum coëgit Petrus, ipſi præſedit, habuit Relationis authoritatem, & Prærogativam ſuffragii. Quæ omnia in generalibus Eccleſiæ Synodis habet etiam Romanorum Epiſcopus. Quia nempè ſuccedit in jura ſancti Petri. Et in iſto ſancti Pauli facto Theodoretus rectè affirmat fundari Romanas omnium Eccleſiarum Relationes. Has eſſe Canonem Apoſtolicum. Immò eſt & Evangelicus. Ex hoc enim Paulus fuit operatus. Ecce Calvinus ubique contunditur.

Et hinc de hac ejus vanitate omnes jam paſſim Calviniſtæ erubeſcunt. Ipſam tamen non ita pridem in Notis ad ſancti Sulpitii Severi Chronicon reſumpſit homo Calviniſta Georgius Hornius: *Si Petrus numquam Romæ fuit, quomodo ibi crucifixus? Nam Babylone videtur Martyrium paſſus, ubi vixit. Ideò Clemens in epiſtola ad Corinthios, cùm dixiſſet Paulum ſub Romanis Principibus paſſum, poſtea ſubjungit Petrum eſſe paſſum martyrium, nullius loci mentione factâ. Quia locus paſſionis ejus tunc ignorabatur. Nam Babylon erat ſub externo Dominio.* Exponit Eutychii Patriarchæ Alexandrini, Petri paſſionem tranſcribentis in Neroniani Imperii exordia, opinionem & errorem, atque concludit: *Ex quibus patet incertas veterum traditiones tum de loco, tum de tempore paſſionis Petri fuiſſe, & tandem pleroſque in receptiorem opinionem conſenſiſſe, crucifixum Romæ, cùm quod certò aſſererent, non haberent.* Reſpondeo hominem variè labi. Quis enim antiquus Eccleſiæ Scriptor affirmat Petrum Babylone vixiſſe, aut eſſe defunctum? Penitùs nemo. Homo ex ſuo cerebro fabulatur. Etiam Romani Clementis literas pravè interpretatur. Quòd enim hæ affirment utrumque Apoſtolum eodem in loco, eodemque anno & die paſſum, ſuprà nobis dixit Michaël Glycas. Et haud dubiè locutus eſt ex communi ſenſu Orientalis Eccleſiæ. Audiamus Clementis verba: *Propter æmulationem & invidiam, qui fideles & juſtiſſimæ Eccleſiæ columnæ erant, ad mortem uſque acerbam perſecutionem paſſi ſunt. Nobis ante oculos ponamus ſanctos Apoſtolos. Propter æmulationem iniquam Petrus non unum aut alterum, ſed plures labores ſuſtulit, atque ita Martyrium paſſus in debitum gloriæ locum adſcendit. Paulus propter æmulationem in vincula ſepties conjectus, ad Occidentis terminos veniens, & ſub Imperatoribus Martyrium ſubiens, ſic è mundo*

migravit. Nullum jota, nullus apex affirmat Petrum passum Babylone. Quin uterque Apostolus sit Romæ passus, ante Marsilium Patavinum nemo umquam dubitavit. Sed neque de tempore. Quis enim est Eutychius Patriarcha Alexandrinus? Loquitur ex Georgio Cedreno. Et cur hunc non adduxit Georgius Hornius? Esse hæreticum figmentum edixit Romana Synodus sancti Gelasii. Concludo verbis sancti Maximi Taurinensis Episcopi: *Non sine causa factum putamus, quòd unâ die, uno in loco, unius tyranni Petrus & Paulus toleravêre sententiam. Unâ die passi sunt, ut ad Christum pariter pervenirent. Uno in loco, ne alteri Roma deesset. Sub uno persecutore, ut æqualis crudelitas utrumque constringeret. Dies ergò pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute.* Uti Prophetam extra Hierusalem, ita Apostolorum Principes non decuit pati extra Romam.

Serm. 54.

Petrus passioni Dominicæ adæquatur.

Quod benigna Domini Dei in humanum genus providentia sanctum Petrum Apostolum non dumtaxat miserit Romam, sed *quasi manu deduxerit*, affirmat Eusebius Cæsareensis. Ad supprimendum Simonem Magum. Anno secundo Imperatoriis Claudii. Et tunc ibidem fixit Episcopalem Cathedram. Et ibidem prædicavit etiam sub Neronis Imperio. De ejus martyrio pergit Eusebius: *Petrus ad extremum, cum Romæ versaretur, capite deorsum statuto, sic enim perpeti cupiebat, cruci suffixus est.* Et in virorum Illustrium catalogo sanctus Hieronymus: *Petrus cruci affixus, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus elevatis, asserens se indignum, quod sic crucifigeretur ut Dominus suus.* Fuisse crucifixum testatur in Tractatibus super sancti Joannis Evangelium etiam sanctus Augustinus. Et in Sermonibus de tempore. Sanctus item Asterius, Amasenus Episcopus, Heleno-Ponti Metropolita, in Principum Apostolorum encomio affirmat Petrum à Nerone damnatum ad crucem, & prosequitur: *Petrus tanquam humilis ac sapiens, vel in ipso certaminis tempore ac lucta cum mortis pavore, perspectum habens quid Dominum inter ac servum interesset, unum quid beneficii loco ab hostibus rogavit; ne scilicet eâdem cum Domino figurâ affigerent ligno, sed verso ad terram capite crucifigerent. Haud quippe par esse, ut vel in morte æquales servi & Domini partes essent. Dixit, ac voti compos effectus est, crucisque medio ad eum abiit, qui crucifixus resurrexit.* Et in eorumdem Principum encomio sanctus Joannes Chrysostomus: *Gaudeas Petre, qui ligno crucis fruitus es, & ad magistri similitudinem rectâ quidem figurâ, sicut Dominus noster crucifigi noluisti, sed magis inverso capite, veluti è terra in cœlum iter parans. O claves illos beatos, qui membra illa sanctissima pertransierunt.*

Lib. 2. cap. 12. 13. 14.

Lib. 3. cap. 1.

Tract. 123.

Serm. 149 cap. 3. 4.

De

De sancti Petri passione scribit in sermone de Basilicis non tradendis etiam sanctus Ambrosius: *Petrus victo Simone, cum Præcepta Dei populo seminaret, doceret castimoniam, excitavit animos gentilium, quibus eum quærentibus, Christianæ animæ deprecatæ sunt, ut paulisper cederet. Et quamvis esset cupidus passionis, tamen contemplatione populi precantis inflexus est. Rogabatur enim, ut ad instituendum & confirmandum populum se reservaret. Quid multa? Nocte muro egredi cœpit, & videns sibi in porta Christum occurrere, urbemque ingredi, ait: Domine quò vadis? Respondit Christus: Venio Romam iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad suam crucem Divinum pertinere Responsum. Christus enim non poterat iterum crucifigi. Intellexit ergò Petrus, quod iterum Christus crucifigendus esset in servulo. Itaque spontè remeavit, interrogantibus Christianis Responsum reddidit, statimq; correptus per crucem suam honorificavit Dominum* JESVM. Et hæc Ambrosii verba suo Decreto inseruit sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Eadem, non nihil mutata, suis adversùs Elipandum Archi-Episcopum Toletanum libris indiderunt Etherius & Beatus. Quod Nero plures Christianos in crucem egerit, testatur in Ecclesiastica Historia sanctus Sulpitius Severus. Hinc egit & sanctum Petrum. Utpotè caput omnium Christianorum.

Part. 4. cap. 140. Lib. 1.

Lib. 2. cap. 41.

Paulus Joannis exitu coronatur.

Exitu Joannis Baptistæ. Ferîtur gladio. Quidam tamen volunt securi percussum. E prima sua captivitate sanctus Paulus de Epaphrodito Philippensium Episcopo, qui ipsum Romæ visitaverat, nummaria fidelium subsidia attulerat, ac ibi usque ad mortem fuerat infirmatus, scribit ad Philippenses: *Quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam, ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obsequium.* Quidam hæc intelligunt de ejus infirmitate. At longè aliud censet sanctus Joannes Chrysostomus: *Verisimile est Epaphroditum, cum Romam pervenisset, Paulum in magno & gravi periculo reperisse, ut qui adire illum vellent, ipsi quoque minimè tutò id possent facere, sed suo periculo accederent. Quod evenire maximè consuevit magnâ commotâ tempestate, atque ubi Regum ira majorem in modum effervescit. Etenim cum quis, quod in Regis offensionem incurrerit, in carcerem detruditur, arctæque custodiæ traditur, tunc vel ipsi famuli aditu prohibentur. Quod quidem Paulo tunc accidisse verisimile est; Epaphraditum verò, magno atque excelso animo virum, contempsisse pericula, ut Paulum adiret, ei ministraret, atque omnia, quæ opùs erant, faceret.* Quarè sanctus Lucas, affirmans sancto Paulo fuisse in prima captivitate *permissum manere sibimet cum custodiente se milite*, intelligendus est de primo primæ captivitatis biennio, quo ille *mansit in suo Conducto, & suscipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum, prædicans regnum Dei,*

Cap. 2.

& docens quæ sunt de Domino JESV *Christo cum omni fiducia, sine prohibitione.*

Quòd post lapsum biennium fuerit in firma ac dura custodia, demonstrat secunda ejus ad Timotheum epistola: *In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt. Non illis imputetur. Dominus autem mihi adstitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur; & audiant omnes gentes. Et liberatus sum de ore Leonis.* Per Leonem omninò intelligit Imperatorem Neronem. Ex quo lucet hunc in Paulum leoninâ ferociâ irruisse, atque tam terribili, ut omnes sibi metuentes, etiam fidelissimi, Apostolum desererent. Nempè mancipatum firmæ custodiæ. Et tunc Epaphroditus videtur ipsum intrepidus accessisse. Voces, *In prima mea defensione*, evincunt Paulum sæpiùs tunc stetisse ac peroràsse ad Neronis Tribunal. Nec quis existimet posteriores ad Timotheum literas esse scriptas ex secunda captivitate, ideoque & hæc omnia ad ipsam referat. Eas enim esse scriptas è primis vinculis, est longè certissimum, & possit lucidè demonstrari. Cap. 4.

De prima sancti Pauli captivitate scribit in virorum Illustrium catalogo sanctus Hieronymus: *Paulus post Passionem Domini vigesimo quinto anno, id est, secundo Neronis, eo tempore quo Festus Procurator Judææ successit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens custodia, adversùm Judæos quotidiè disputavit.* Et adjungit de sancto Luca, ac per ipsum scripto libro Apostolicorum Actuum: *Ejus historia usque ad biennium Romæ commorantis Pauli pervenit, id est, usque ad quartum Neronis annum.* Pauli captivitas fuit tunc adeò libera, ut non solis Judæis, nec dumtaxat in Trans-Tiberina Regione, aut hâc vel istâ gentilium Romanorum domo, sed & in ipso Neronis palatio prædicaverit, plurimosque deduxerit ad Christum Dominum. Hinc enim scribit ad Philippenses: *Salutant vos qui mecum sunt, fratres, maximè autem qui de Cæsaris domo sunt.* Et iterùm: *Scire autem vos volo, fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii, ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo in omni Prætorio, & in cæteris omnibus, ut plures è fratribus in Domino, confidentes in vinculis meis, abundantiùs auderent sine timore verbum Dei loqui.* Hæc verba altissimè clamant Apostolum toto primo biennio fuisse omni urbi non dumtaxat notum, sed & gratum. Et summo fructu prædicasse. Verùm ista libertas non erat, dum scripta fuit hæc epistola. Lucet ex sequentibus ejus verbis: *Quidam autem ex contentione Christum annuntiant non sincerè, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis.* Exponit sanctus Joannes Chrysostomus: *Existimantes mihi ita majus periculum creari, dolorem dolore cumulant. O crudelitatem! O Diabolicum impetum! Vinctum cernebant, conjectumq; in carcerem, & adhuc invidebant;*

au-

augere ipsius calamitates, ac vehementiori iræ reddere obnoxium cupiebant. Utique iræ Augusti Neronis. Et ex his discimus duo. Primò, quòd sancti Pauli prima captivitas duraverit ultra biennium, ultra quartum Neronis annum. Nec adversatur sanctus Lucas. Etenim solummodò affirmat ejus liberam captivitatem non fuisse ulteriorem. Et ultra hanc non extendit suum librum. Forsitan ex metu cruenti Principis. Est enim periculosum scribere in illum, aut de illo, qui potest proscribere. Hinc & sanctus Paulus in secunda ad Thessalonicenses epistola, dum notare debuit Romanum Imperium, est locutus per Ænigma. Secundò discimus Apostolicam ad Philippenses epistolam non esse scriptam tertio aut quarto Neronis anno, sed esse posteriorem. Est enim scripta è carcere, & circumscriptâ captivitate. Hæc quot annis perduraverit, non possim affirmare.

Quæstio est, Quâ occasione Nero sanctum Paulum ex libero Conducto conjecerit in strictum carcerem? Rationem edicit in tertia super secundam epistolam ad Timotheum homilia sanctus Joannes Chrysostomus. Apostolus ibi scribit: *Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia sæpè me refrigeravit, & catenam meam non erubuit, sed cùm Romam venisset, sollicitè me quæsivit, & invenit.* Et sanctus Joannes commentatur: *Certè ea res erat plena periculis. Paulus enim infensum tunc habebat Neronem, quòd quemdam ex familiaribus ejus fidei ac Religioni junxisset.* Istum familiarem edicit in quadragesima sexta homilia super Actus Apostolorum: *Paulus dicitur salutasse Neronis Pocillatorem, & Concubinam. Quanta putatis contra illum propter hoc dicta esse? Sed non justè. Nam si quidem ob lasciviam salutasset, vel ob mala opera, meritò; si autem ob rectam vitam, quare?* Paulus, dum in libero degebat Conducto, penetravit ipsum Palatium, ipsosque ad intimos Palatinos: Etiam ad Principis Concubinam. Et hinc apud æmulos fuit vocatus in suspicionem. Et in homilia de Evangelii profectu idem Chrysostomus scribit de epistola ad Philippenses: *Sciendum est, in quo statu tunc res Pauli essent, cùm hæc scriberet. Quomodo igitur tunc agebat? In carcere erat, in catenis, & gravibus periculis.* Tom. 5. Hom. 27. Firmat hoc ex ista epistola, laudat ejus verba de Evangelii profectu usque ad ipsum Prætorium, ac pergit: *Nero enim eum in vincula conjecerat. Quippè quemadmodum prædo aliquis domum cunctis dormientibus ingressus, ut auferat omnia, si quem viderit accendere candelam, illum mox interimit, ut lumen exstinguat, ut auferre & rapere alia absque metu possit; ita & Nero tunc latronem & furem quemdam agens, dormientibus omnibus, profundoque somno gravatis, omnium bona diripiebat, nuptias invadebat, domos subvertebat, nullumq; malitiæ genus intermittebat. Proindè mox ut beatum Paulum vidit accendere in mundo candelam, & adferre sermonem doctrinæ, quo sua re-*

prehendebatur iniquitas, ut omnia facere licenter posset, curavit exstingui prædicationem, & interfici Magistrum. Itaque vinctum sanctum illum conjecit in carcerem. Et tunc hæc scripsit Paulus. Utique epistolam ad Philippenses. Hæc omnia fortissimè suadent istam Pocillatoris & Concubinæ conversionem contigisse in prima sancti Pauli captivitate, & fuisse ejus causam. Porrò ista Neronis Concubina possit fuisse Poppæa Sabina, illi dilecta præ cæteris, & famosa apud Cornelium Tacitum, alioſque antiquos Romanarum rerum Scriptores. Fuisse piam ac in Judæos propensam fœminam scribit in Antiquitatum libris, ac in libro de sua vita Iosephus Iudæus. Et appellat Neronis uxorem. Pocillator possit fuisse sanctus Torpes, de quo in mense Maio Romanum Martyrologium : *Sanctus Torpes Martyr, qui magnus in officio Neronis primùm fuit, unusq; ex his, de quibus Paulus Apostolus ab urbe Roma ad Philippenses scribit:* Salutant vos omnes Sancti, maximè autem qui de Cæsaris domo sunt. *Sed posteà pro fide Christi, jubente Satellico, alapis cæditur, verberibus durissimè afficitur, ac bestiis devorandus traditur, sed minimè læditur. Tandem Martyrium suum decollatione complevit.* Plura de ipso habet sanctus Ado Episcopus Viennensis. Addit ex visa ejus constantia conversum fuisse etiam Evellium Neronis Consiliarium.

Lib. 20. cap. 7.

Verùm idem sanctus Joannes Chrysostomus videtur aliud scribere in decima homilia super secundam epistolam ad Timotheum: *Quam sanctus Paulus dicit primam defensionem ? Neroni jam adstiterat, & illæsus effugerat ? Ubi verò Pincernam ejus instituit, ac fidei Sacramentis instruxit, tunc jam ipsum capite truncavit.* Affirmat hanc conversionem esse factam in secunda Apostoli captivitate, & ipsam fuisse causam capitalis in ipsum supplicii. Istud ipsum docet in primo libro adversùm vituperatores vitæ Monasticæ : *Neronem prorsùs ex fama novistis. Etenim vir impudicitiâ & omni scelere fuit insignis. Primus ac solus in tanti Imperii culmine nouos quosdam lasciviæ ac turpitudinis modos excogitavit, exquisivit, invenit. Hic itaque Paulo beatissimo ejusmodi ac prorsùs simillima crimina objiciens his, quæ vos modò sanctis Viris objicitis. Pellicem enim ejus, quam ille deperibat, atque in deliciis habebat, cùm induxisset fidei ac Religionis Sacramenta suscipere, persuaserat unà incestum illum, ac impurum congressum declinare. Hæc, inquam, ille crimina objectans, corruptoremq; nequam, flagitiosum atque nebulonem, & his similia, quæ vos modò perstrepitis, Paulum vocitans, primùm quidem conjecit in vincula; cùm verò ut puellæ ejusmodi monita atque consilia dare desineret, illi persuadere non posset, tandem necavit.* Omninò videtur fuisse Poppæa Sabina. Nam & hanc Nero calcibus occidit. Forsan quòd Christiana ejus libidinem averteretur. Consonat in Principum Apostolorum encomio sanctus Asterius, Amasenus Episcopus, Heleno-Ponti Metropo-

Cap. 4.

polita, scribens de sancti Pauli apud Romanos prædicatione: *Paulus erat varius bonorum Doctor, puram Dei ac sinceram scientiam declarans, moralis virtutis accuratas regulas sanciens, choreas ac ebrietatem, omnemq; luxuriam ac turpem voluptatem, cui maximè tum plebs universa, tum is qui rerum potiebatur, erant dediti, ab humana prorsùs consuetudine depellens.* Affirmat flagitiosum Principem fuisse his gravissimè offensum, ac prosequitur: *Nero id unum curabat ac sollicitus agebat, ut pietatis & castitatis Doctorem ex urbe exscinderet. At verò Herodis æmulatus animum, Apostolos in carcerem tradit, uti ille Joannem. Habensq; alterius, instar Herodiadis, impudicam ac Veneri mancipatam voluntatem, Petri ac Pauli quærentem caput, Martyrio ambos coronavit, alterum quidem affigens ligno, Pauli verò cervicem abscindens.* Affirmat non solùm Paulum, sed etiam Petrum ob castimoniæ prædicationem fuisse à Nerone occisum. Et in Commentario secundæ ad Timotheum epistolæ Theophylactus: *Primam defensionem qualem dicit Paulus? Sistebatur primùm Neroni, & effugit mortem, adeò ut ab eo tempore prædicaret verbum. Postquam verò Pincernam ejus in fide instituisset, insaniâ exæstuans Nero, obtruncavit eum.* Hæc omnia testimonia suadent istam conversionem fuisse causam secundæ captivitatis & capitalis supplicii. Cap. 4.

Respondeo tamen hæc non evincere. Existimo Pincernæ & Concubinæ conversionem contigisse in prima captivitate. Etenim aut tunc facta est, aut certè Epistola ad Philippenses, ac aliæ plures in vinculis scriptæ, sunt scriptæ in secunda captivitate. Hoc autem est devium à vero. Etenim constat secundam ad Timotheum Epistolam esse omnium postremam. Item constat ipsam processisse è prima captivitate. Ita evincunt verba: *Liberatus sum de ore Leonis.* Ex secundis enim vinculis Paulus non fuit liberatus. Idem lucet ex verbis: *Trophimum reliqui infirmum Mileti.* Est mendum. Legendum est: *Melitæ.* Etenim Paulus agit de suo itinere ex Palæstina Romam, in quo per sanctum Lucam accuratissimè descripto non transiit nec accessit Miletum. Hinc enim discesserat Hierosolymam, & istic Synodaliter congregatis Asiæ Episcopis dixerat: *Ecce ego scio, quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes.* Et Trophimus istic non mansit infirmus, sed sanus cum Paulo perrexit Hierosolymam. Hic est enim Trophimus Asiaticus, de quo perfidi apud Hierosolymam Judæi clamarunt adversùs Paulum: *Insuper & gentiles induxit in templum.* Porrò Paulus, dum Hierosolymâ est Romam ductus, venit per Melitam: Et tunc Trophimus ibi mansit infirmus. Et hinc lucet istam Epistolam esse scriptam statim à primo in urbem adventu. Ad secundum adventum Trophimus non fuit infirmus. Etenim Paulus, dum à Nerone dimissus ivit in Galliam atque Hispaniam, illum duxit secum, & Are- Cap. 20.

laten-

latensis Ecclesia affirmat ipsum sibi à Paulo fuisse consecratum in primum Episcopum. Proinde Paulus, dum Romam venit, ut quis è Judaïca plebe fuit contemptus, & cum custode milite permissus agere in suo Conducto. Egit per biennium. Ac interim convertit plurimos, in ipso etiam Palatio, ac in his Pincernam Principis & Concubinam. Hinc offensus Nero Paulum vocavit in crimen, conjecit in vincula, audivit pro Tribunali, & pro Christiana Religione perorantem dimisit. Pseudo-Linus affirmat istum Pincernam fuisse insuper Neronis delicioſum, nomine Patroclum. Et esse affectum Martyrio. At ipsius nullum meminit Martyrologium. Est grande indicium falsitatis.

Restat quæstio, Quomodo Paulum Nero tam facilè dimiserit? Respondet in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsareensis: *Verisimile est Neronem in principio Imperii sui mitiùs ac mansuetiùs affectum, Pauli defensionem pro Religione Christiana allatam benigniùs & faciliùs admisisse.* Lib. 2. cap. 21. Consonat in virorum Illustrium catalogo sanctus Hieronymus: *Sciendum in prima Pauli satisfactione, necdum Neronis Imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant Historiæ, Paulum à Nerone dimissum, ut Evangelium Christi in Occidentis quoque partibus prædicaret, sicut ipse scribit in secunda Epistola ad Timotheum.* Palàm affirmat hanc Epistolam esse scriptam è primis vinculis. Et notanda sunt Epistolæ verba: *Ego enim jam delibor, & tempus resolutionis meæ instat.* Edicunt Paulum tunc non fuisse in libero Conducto, sed in tantis angustiis, ut crederet se tunc consummandum. Etiam hæc verba: *In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt.* Utique ex crudelis Principis metu. *Non illis imputetur. Dominus autem mihi adstitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes. Et liberatus sum de ore Leonis. Et liberabit me Dominus ab omni opere malo. Et salvum faciet in Regnum suum cæleste.* Ex his lucet Paulum etiam tunc fuisse captivum intra Leonis ungues, fuisse sæpiùs auditum, sæpiùs peroraſſe & satisfeciſſe pro Christiana Religione, ac tandem fuisse absolutum atque dimissum. Quia nempe Dominus ipsi in perorando adstitit, & confortavit: Ut ejus prædicatio impleretur apud omnes gentes. Nec dubitandum, quin ipsi Seneca, utpotè familiarissimus, plurimùm faverit apud Principem, atque adjuverit. Et quod Nero non nisi post urbis incendium inceperit debacchari in Christianos, disertè affirmant Paulus Orosius, ac Sulpitius Severus. Loquuntur ex Cornelio Tacito. Hujus enim verba adducit Sulpitius. At verò istud incendium contigit Christi Domini sexagesimo sexto, decimo Neronis anno, triennio ante Apostolorum martyrium. Proindè absolutus

Lib. 7. cap. 7. Lib. 2. cap. 91.

lutus Paulus abiit in Galliam atque Hiſpaniam, ac tandem Romam rediit, & tunc ut Chriſtianorum Princeps eſt denuò apprehenſus, conjectus in carcerem, & tandem gladio percuſſus. Alii ob urbis incendium, alii ob Simonem Magum, alii apprehenſum dicunt ob Principis Pincernam & Concubinam. Ego exiſtimo omnes tres cauſas concurriſſe. Pincerna & Concubina, converſi in prima captivitate, tunc redierunt in Neronis memoriam, atque ita ille expetiit etiam ipſorum vindictam. Sic intelligo, paratus doceri meliora, ſanctum Joannem Chryſoſtomum, ſanctum Aſterium, ac Theophylactum. Porrò Petrus, quia Chriſtianorum caput, eſt in crucem actus; Paulus, quia civis Romanus, fuit gladio percuſſus.

In Principum iſtorum Encomio ſanctus Joannes Chryſoſtomus exclamat ad ſanctum Paulum: *Cujuſmodi enſis illud guttur, Dominicum inſtrumentum, cælo ſuſpiciendum ac terræ tremendum, pervaſit? Qualis locus tuum Paule ſanguinem excepit? Qui lacteus apparuit in ejus veſte, qui te percuſſit. Qui barbaricum illius animum reddens melle dulciorem, ut ipſe unà cum ſociis ad fidem traduceretur, ita affecit.* Quædam Acta affirmant utrumque Apoſtolum poſt mortem apparuiſſe Neroni, & ejus barbaram ferociam terribiliter compeſcuiſſe. De ſancto Marco ſcribit in Illuſtrium virorum catalogo ſanctus Hieronymus: *Marcus mortuus eſt octavo Neronis anno, & ſepultus Alexandriæ.* Fuiſſe martyrio affectum, diſertè affirmat Romanum Martyrologium. Affirmat ex Romana ſancti Gelaſii Synodo: *Marcus à Petro Apoſtolo in Ægyptum directus, verbum veritatis prædicavit, & glorioſum conſummavit Martyrium.* Attamen de Martyrio quidam dubitant. Eò quòd Nero nonniſi decimo Imperii anno poſt urbis incendium cœperit in Chriſtianos inſanire. Et quod feralia Edicta ante ipſum non fuerint miſſa in Provincias, clarè affirmant Paulus Oroſius ac Sulpitius Severus. Rem elucidat ſancti Adonis Martyrologium, affirmans Marcum à furente Alexandriæ populo fuiſſe invaſum & trucidatum. Ita varii populi tunc egerunt in Chriſtianos. Et Alexandriæ populus fuit naturâ turbulentiſſimus.

Tom. 6. fol. 318.

Apoſtolus Joannes, poſtquam in oleum igneum, &c.

Hujus rei meminit etiam Euſebius Cæſareenſis in Chronico: *Secundus poſt Neronem Domitianus Chriſtianos perſequitur, & ſub eo Apoſtolus Joannes in Pathmum Inſulam relegatus Apocalypſim vidit, quam interpretatur Irenæus.* Quod ipſum habet in Eccleſiaſtica Hiſtoria. Suo item in Chronico ſanctus Iſidorus Archi-Epiſcopus Hiſpalenſis. Et in iſtius Apoſtoli encomio habet ſanctus Joannes Chryſoſtomus: *Joannes à Domitiano Romanorum Imperatore pulſus in exilium, in Inſulam, quam appellant*

An. 95.

Lib. 3. cap. 14.

Tom. 6. fol. 604.

Pathmon, venit propter verbum Dei & prædicationem pietatis. Ac Prophetiam conscribit, quam ostendit illi Deus, & revelationem arcanorum ac terribilium mysteriorum, ac deindè tres sanctas suas Epistolas. Postea verò quàm ab exilio reversus est, pervenit Ephesum, ibiq; commorans Evangelium conscripsit, cum esset annorum centum. Et usque ad totos centum viginti annos vitam propagavit. Habemus hinc notanda varia. Primò, quod prima sancti Joannis Scriptura sit Apocalypsis scripta in Pathmo. Deindè, quod omnes tres Epistolæ sint ejus legitimus fœtus. Tertiò, quod sint scriptæ post Apocalypsim. Quartò, quod ultimum ejus opus sit sacrosanctum Evangelium. Quintò, quòd ipsum scripserit anno suæ vitæ centesimo. Sextò, quod Domitiani Actis ob nimiam crudelitatem à Senatu rescissis, Ioannes redierit Ephesum. Ex quo colligitur, ipsum Epheso fuisse à Domitiano evocatum Romam. Septimò discimus, quòd Epistolas in Pathmo, Evangelium Ephesi scripserit. Octavò, quod sit ibidem defunctus. Nonò, quod vitam protraxerit ad centum viginti annos. De quo tamen aliqui dubitant.

Cap. 9. Hujus Apostolici exilii Septimius meminit etiam in libro de fuga in persecutione, dicens quosdam Apostolos *de vinculis vel Insulis, quibus ob confessionem, non ob fugam Divini nominis continebantur, ad Ecclesias scripsisse.* Sub voce, *Vinculis*, sanctum Paulum, sub voce autem, *Insulis* palàm intelligit sanctum Joannem. Hic namque solus ob Dominici Nominis confessionem fuit deportatus in Insulam. Præsentem Septimii locum laudat in primo contra Jovinianum libro sanctus

Cap. 14. Hieronymus: *Joannes fuit & Apostolus, & Evangelista, & Propheta. Propheta: Vidit enim in Pathmos Insula, in qua fuerat à Domitiano Principe ob Domini Martyrium relegatus, Apocalypsim, infinita futurorum mysteria continentem. Refert autem Tertullianus, quòd Romæ missus in ferventis olei dolium purior & vegetior exierit, quàm intraverat.* Et in Commentario super sancti Matthæi Evangelium: *Si legamus Ecclesiasticas Historias, in quibus fertur, quòd & Joannes propter Martyrium sit missus in ferventis olei dolium, & indè ad suscipiendam coronam Christi Athleta processerit, statimq; relegatus in Pathmos Insulam sit, videbimus martyrio animum non defuisse, & Joannem bibisse calicem confessionis, quem & tres pueri in camino ignis biberunt, licèt Persecutor non fuderit sanguinem.* Affirmat ipsum esse verum martyrem. Proindè primus istius Martyrii testis est noster Septimius. Ei summas debemus gratias. Addit Hieronymus in Illustrium virorum catalogo: *Quarto decimo Imperii anno secundam post Neronem persecutionem movente Domitiano, Joannes in Pathmos Insulam relegatus scripsit Apocalypsim, quam interpretantur Justinus Martyr, & Irenæus. Interfecto autem Domitiano, & Actis ejus ob nimiam crudelitatem à Senatu rescissis, sub Nerva Principe rediit Ephesum, ibi-*

ibiq; usque ad Traianum Principem perseverans, totas Asiæ fundavit, rexitque Ecclesias. Et senio confectus, sexagesimo octavo post Passionem Domini anno mortuus, juxta eandem urbem sepultus est. Decimus quartus Domitiani annus est Christi Domini nonagesimus septimus: Igitur tunc Joannes est passus fervens oleum, ac deportatus. Sexagesimus octavus post ejus passionem est annus ab ejus nativitate centesimus primus, secundus Traiani Imperatoris. Et sanctus Ioannes passim existimatur fuisse annorum centum duorum, non centum viginti. Proindè Christo Domino fuit uno anno senior. Illum omninò esse mortuum, constanter Septimius affirmat in libro de anima. Adversam quorumdam Græcorum præsertim Patrum opinionem affirmat ortam à Menandro, qui ex inde suam de baptizatorum immortalitate fabulam studuit stabilire. Asiatica Polycratis Synodus, testis irrefragabilis constanter affirmat ipsum, utique in oleo, fuisse Martyrem, ac Ephesi defunctum. Ejus sepulchrum suo adhuc ævo exstitisse apud Ephesum, in virorum Illustrium catalogo affirmat sanctus Hieronymus. An Romæ prædicaverit, est incertum. Videtur istic dumtaxat esse passus. Et ex hac passione Romanam Ecclesiam ac ejus Dogmata meritò extollit, & firma asseverat Septimius. Etenim pro his omninò passus est sanctus Ioannes.

Quid cum Africanis quoque Ecclesiis contesserarit, &c.

Voce, *Contesserare*, etiam suprà usus est Doctor: *Contesseratio hospitalitatis.* Exponit in quarto adversùs Marcionem libro, dicens de universis sub cælo Ecclesiis: *De societate Sacramenti consœderantur.* Porrò tessera est societatis Symbolum, ideoque Ecclesias contesserare, seu de ejusdem Sacramenti societate in eandem tesseram consœderari, est unum ac idem istiusmodi signum sibi ultrò citroque figere, ac fixum retinere. Verbum, *Contesserarit*, non à voce, *Joannes*, *Petrus*, aut *Paulus*, regitur, sed à voce: *Ista quàm felix Romana Ecclesia.* Doctor affirmat Africanam Ecclesiam esse omninò orthodoxam, ac germanissimè Apostolicam, eò quòd semper cum Romana quoad omnem Catholicam communionem contesseraverit, ac ab ipsa acceperit contesserandi originem. Quòd ista tessera sit Apostolicum Symbolum, est suo loco abundè demonstratum. Et ipsum etiam hoc loco intelligit Septimius. Hinc subdit: *Unum Deum novit, Creatorem universitatis; & Christum* JESVM *ex Virgine Maria, filium Dei Creatoris; & carnis Resurrectionem.* Laudat tres fundamentales, cum Marcionistis ac aliis Gnosticis controversos, Apostolici Symboli articulos. Et pergit: *Legem & Prophetas cum Evangelicis & Apostolicis literis miscet.* Hæc dicuntur præsertim in Marcionitas ac alios duplicis Divinitatis Cap. 5.

fabulones, damnantes Mosaicam Legem ac Prophetas, & ipsorum Authorem Deum impudenter blasphemantes. Hæc Doctor adjungit Christianæ tesseræ: Quod sint ejus fons ac fundamentum. Etenim Symbolum est compendium totius Divini instrumenti.

Indè potat fidem, &c.

Doctor laudat in Baptismo fieri consuetam Apostolici Symboli traditionem ac redditionem, de qua scribit etiam in libro de Spectaculis: *Aquam ingressi Christianam fidem in legis suæ verba profitemur.* Ex Symbolo Ecclesia fidem potat, id est, propinat hauriendam à Catechumenis. Est phrasis fundata in Evangelio: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* Porrò quòd ista fides per sacrosanctam aquam signetur, Doctor affirmat etiam in libro de Pœnitentia: *Lavacrum illud obsignatio est fidei.* Et in libro de Baptismo: *Addita est ampliatio Sacramento, obsignatio Baptismi, vestimentum quodammodò fidei, quæ retrò erat nuda.* Et iterùm in eodem libro: *Fides obsignata in Patre, & Filio, & Spiritu sancto.* Hoc est, obsignata per Baptismum, datum in trium personarum nomine. Et in libro de Spectaculis: *Principalis authoritas ipsius Signaculi nostri.* Eâdem phrasi utitur in Ecclesiastica historia Eusebius Cæsareensis, dicens de Basilide Catechumeno: *Fratres ei Sigillum in Domino impetrarunt.* Et in suarum Catechesion præfatione sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Baptisma est Signaculum sanctum.* Et in oratione adversùs Sabellii Gregales sanctus Athanasius: *Habes summam fidei in Baptismate, & tribus Signaculis sanctis, per quæ in salutem regeneratus es.* Tria sancta Signacula appellat tres Divinas Hypostases. Et in tertio adversùs Eunomium libro magnus Basilius: *Baptismus est Signaculum fidei.* Et in libro de Spiritu sancto: *Baptisma consignat pactum nostrum.* Plurima sunt similia sanctorum Patrum testimonia. Nequaquam Circumcisioni, quam etiam fidei Signaculum appellavit Apostolus, Baptisma comparant, & evertunt virtutem operati operis. Absit. *Monstrosissimæ Quintillæ, quæ hominem in aquas demissum, & inter pauca verba tinctum, mundiorem resurgere* ridebat, est istud commentum. Ex ejus Caïana hæresi prodierunt Martinus Lutherus ac Ioannes Calvinus.

Cap. 4.

Joan. 7.

Cap. 6.

Cap. 13.

Cap. 4.

Lib. 6. cap. 4.

Cap. 12.

Lib. de Bapt c. 1.

Sancto Spiritu vestit.

Baptismum esse fidei vestimentum, abundè liquet ex jam adductis Septimii testimoniis. Etenim obsignare est etiam vestire. Hìc Doctor addit: *Vestit Spiritu sancto.* Agit de Christianæ, cui phrasis ista propria, Confirmationis Sacramento. Propriam ei fecit resuscitatus à mortuis Dominus: *Sedete in civitate, quousque induamini virtute ex alto.* Uti Christum Dominum per Baptisma, ita per Confirmationem

Luc. 24.

pro-

propriè induimus Spiritum sanctum, & ejus septem Dona, quæ sunt complementum Christianitatis. Hoc porrò Sacramentum Septimius laudat etiam infrà in hoc ipso libro, dicens de Diabolo in sacrilegis Mithræ Idoli Sacris nostra mysteria æmulante: *Signat illic in fronte milites suos.* Et in libro de Resurrectione carnis: *Caro abluitur, ut anima emaculetur; caro ungitur, ut anima consecretur; caro signatur, ut & anima muniatur; caro manûs impositione obumbratur, ut & anima Spiritu illuminetur.* Et in primo libro adversùs Marcionem: *Creator aquâ suos abluit, oleo suos ungit.* Et in tertio libro: *Signaculum frontium.* Et in libro de Baptismo: *Egressi de Lavacro perungimur benedictâ unctione. Carnaliter currit unctio, sed spiritaliter proficit: Quomodo & ipsius Baptismi carnalis actus, quod in aquam mergimur, spiritalis effectus, quod delictis liberamur.* Et in sequenti capite: *Dehinc manus imponitur, per benedictionem advocans, & invitans Spiritum sanctum. Tunc ille sanctissimus Spiritus super emundata & benedicta corpora libens à Patre descendit.* Videtur frontis unctionem & manûs impositionem in duo Sacramenta dividere. Olim enim utroque, & quidem propriis precibus vestito, ritu utebatur & Orientalis & Occidentalis Ecclesia. Et hinc quidam utrumque existimarunt esse partiale Sacramentum. At solam unctionem esse essentialem, & manûs impositionem jam pridem à Græcis omitti, in doctissimis ad ipsorum Euchologium Scholiis demonstrat Iacobus Goar. Plurima sunt & sanctorum Patrum & sacrorum Canonum pro hoc Sacramento testimonia, perpetuo utriusque Ecclesiæ usu roborata. Utraque oleo commiscet balsamum in essentialem materiam. Græca in ornamentum addit plures odoriferas species, studiosâ arte compositas, quas tibi ostendet laudatum Euchologium. Plura dixi in Scholiis ad octavam Synodum.

Cap. 40. Cap. 8. Cap. 14. Cap. 22. Cap. 7.

Eucharistia pascit.

Tria dumtaxat Ecclesiæ Sacramenta Doctor adducit, non quòd plura non agnoscat, sed quòd agat de traditione ac redditione Apostolici Symboli, atque de fide Neophytorum, quibus tria simul Sacramenta, Baptismum, Confirmationem, & Eucharistiam, antiqua semper Ecclesia impartivit. Eadem de causa inferiùs in hoc libro, & in libro de carnis Resurrectione conjungit eadem tria Sacramenta. Omnes passim Patres, antiquissimi Canones, antiquaque Ecclesiarum Euchologia & Ritualia ritui attestantur. Porrò Eucharistiæ veritatem Doctor prædicat etiam in libro de Pudicitia: *Opimitate Dominici Corporis vescitur, Eucharistiâ scilicet.* Etenim in simplici signo nulla est opimitas. Et in libro de Anima: *Dominus vinum in sui sanguinis memoriam consecravit.* Fieri enim Dominus jussit in sui com-

Cap. 9. Cap. 17.

commemorationem. Et in secundo ad uxorem libro dissuadet gentile conjugium, quod gentilis maritus sumendam à fideli uxore Eucharistiam, *Etsi sciverit panem, non illum credat esse qui dicitur.* A nobis
Cap. 5. enim creditur & dicitur verum Domini corpus. Hujus esse signum gentilis maritus sit facilè crediturus. Et in libro de Oratione : *Domi-*
Cap. 6. *ni Corpus in pane censetur. Hoc est Corpus meum.* Et in libro de Spectaculis:
Cap. 25. *Amen, In sanctum protuleris.* In ipsam supersubstantialem sanctitatem, de qua & ad sacram Virginem dixit Gabriel Archangelus : *Quod ex te nascetur Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et infrà Doctor pergit in eodem li-
Cap. 29 bro : *Vis & sanguinis aliquid? Habes Christi.* Agit in sanguinolenta gentilium spectacula, affirmatque etiam nobis talia, at diversa plurimùm, non deesse. Et in libro de Resurrectione carnis : *Caro corpore & san-*
Cap. 8. *guine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur.* Et in primo adversùs
Cap. 14. Marcionem libro : *Deus in pane corpus suum repræsentat.*

Sunt tamen & quædam loca, quæ Calvinistis videantur favere.
Cap. 19. Primus est in tertio adversùs Marcionem libro : *Deus panem Corpus suum appellat, ut hinc jam eum intelligas Corporis sui figuram pani dedisse.* Alter est in quarto ejusdem operis libro : *Dominus acceptum panem Corpus suum fecit*, Hoc est Corpus meum, *dicendo, id est, figura Corporis mei.* Ter-
Cap. 40. tius locus est in adducto libro de carnis Resurrectione : *Quia durum & intolerabilem* Capharnaïtæ *existimaverunt sermonem ejus, quasi verè Carnem suam illis edendam determinasset, ut in Spiritu disponeret statum salutis, præmisit;* Spiritus est qui vivificat. *Atque ita subjunxit* : Caro nihil prodest.
Cap. 37. *Ad vivificandum scilicet.* Respondeo duo priora loca pro nobis exponi ab ipso, licet invito, Joanne Calvino, profitente vocem, *Figura*, non cadere in vocem, *Corpus*, sed in vocem, *Panis.* Et quis neget consecrati panis species esse figuram Dominici Corporis, in ipsis per consecrationem repræsentati, seu præsentis facti? Quod autem Domini Corpus in pane repræsentari apud Septimium sit idem quod substantialiter præsens fieri, lucet ex simili in libro de Patientia phrasi de Domini Discipulis : *Cœlestes signes repræsentari volebant.* Id est, præsentes exhiberi. Ita Septimius frequentissimè loquitur. Ejus tamen de Eucharistia sensum Calvinus nullo modo attigit. Producendus est integer Doctoris contextus : *Deus panem Corpus suum appellat, ut & hinc jam eum intelligas Corporis sui figuram pani dedisse, cujus retrò Corpus in panem Prophetes figuravit, ipso Domino hoc Sacramentum posteà interpretaturo.* Affirmat assumendum à Deo Verbo Corpus fuisse frequenter à Prophetis figuratum in panem, id est, figuratâ phrasi significatum per vocem, *Panis.* Nominatim à sancto Jeremia : *Mittamus lignum in panem ejus.* Hoc est, Crucem in Corpus ejus. Doctor addit Sacramen-

mentum hoc à Domino, *antiquitatum illuminatore*, fuisse suo tempore interpretandum atque adimplendum, ac in sæculorum fine omninò interpretatum atque adimpletum, dum nempè *panem Corpus sibi finxit*, & in Corpus suum consecravit, atque ita in pane exsecutus est, quam Prophetæ promiserant, sui corporis figuram. Prophetarum enim figura, seu figurata locutio aliud non promisit, quàm Corpus ejus in pane futurum, seu panem in ejus Corpus in consecratione iri conversum. Et quia factum alienum nemo possit promittere, ex laudata panis figura explodit Marcioniticam duplicis Divinitatis fabulam, affirmans eum qui per Prophetas ipsam promisit, & per JESVM Christum adimplevit, non posse non esse Deum unum ac eundem. Capharnaïtarum errorem, ac illi innixum Doctoris nostri locum, in Tractatibus super sancti Ioannis Evangelium abundè exponit sanctus Augustinus. Exposui & ego in Scholiis ad hæresim Berengarii.

Martyrium exhortatur.

Laudat Doctor Apostolicam regulam, ex qua in literis ad Siciliæ Episcopos sanctus Leo Pontifex mandat electos ad Baptismа Catechumenos esse exorcismis scrutandos, jejuniis sanctificandos, & *frequentibus prædicationibus imbuendos.* Harum prædicationum nobilis pars lucet ex subsecuta Electi professione seu pacto, de quo in oratione de Christi Domini Baptismo sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus: *Pactum in traditione mysterii cum Deo fecit, cum omnem pœnam, cruciatum, & voluptatem pro illius dilectione se neglecturum esse promisit.* Et in epistola ad Heliodorum Monachum sanctus Hieronymus: *Recordare tyrocinii tui, quo Christo in Baptismate consepultus, in Sacramenti verba juraſti, pro nomine ipsius non te patri parciturum esse, non matri.* Utique, prout rectè exponebat Heliodorus, in martyrio. Baptizandi non tantùm Diabolo, omnibusque ejus operibus ac pompis renuntiabant, sed & cum Deo inibant sanctæ vitæ pacta: Et de subeundo martyrio pactum singulare. Pagani temporis ratio ita jubebat. Et ejus pacti causâ gentiles nos appellabant *Expeditum morti genus.* Ita Doctor testatur in libro de Spectaculis. Ista pacta sancti Patres admodùm, & jure merito, exaggerant. Eorum causâ omne fidelis peccatum habet specialem malitiam. Eorum item, uti & præcedentium prædicationum, causâ Doctor dicit, quòd Ecclesia in suæ regulæ traditione exhortetur ad martyrium. Hocce additamento notare voluit Gnosticos, martyrii osores. Ostendit martyrium, de quo omnes ex Apostolico Canone paciscimur cum Deo in Baptismate, à vero Christiano non posse refutari.

Ep. 4. cap. 6.

Epist. 1.

Cap. 1.

Hæc

Hæc est institutio, &c.

Per institutionem Doctor intelligit jam à se laudatam faciendi Christiani disciplinam, conflatam ex Apostolici Symboli traditione, & aliis jam laudatis ritibus. Affirmat hanc esse adeò antiquam, ut non dumtaxat hæreses prædixerit, sed etiam omnes ex ipsa sint ortæ & natæ. Utique per pravum intellectum ac degenerationem. Prodierunt ex illa, sed non fuerunt ex ipsa: Quia factæ sunt adversùs ipsam. Sunt ex ipsa ortæ, quomodo ex mitis, opimæ, ac necessariæ olivæ nucleo asper oleaster, & uti ex gratissimæ ac suavissimæ ficûs semine oritur ac exsurgit vana & ventosa caprificus. Ficûs semen Doctor appellat papaver ob formæ similitudinem. Laudatam institutionem comparat rebus admodùm modicis: Quòd nempè Apostolici Symboli, verbi brevis ac breviantis, constet pauculis articulis, & pauculis ritibus. De Christiana lege rectè scribit contra Celsum Origenes: *Quid compendiosius excogitari queat ad subveniendum multitudini, quam quod* IESVS *gentibus tradidit?* Verùm in modico papavere liciata latent infinita mysteria, innumeræ quæstiones, quibus exhauriendis nullus sufficit homo, immò nec genus humanum. Omnes ex ipso sugunt ac eliciunt: Catholici cibum & potum vitæ æternæ; hæretici venenata mendacia ac degenerationem.

Lib. 1. fol. 9.

CAPUT XXXVII.

Hæretici tamquam à Scripturis alieni, sine Scripturis sunt revincendi.

SI hæc ita se habent, ut veritas nobis adjudicetur, quicumque in ea Regula incedimus, quam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit, constat ratio Propositi nostri, definientis non esse admittendos hæreticos ad ineundam de Scripturis provocationem, quos sine Scripturis probamus ad Scripturas non pertinere. Si enim hæretici sunt, Christiani esse non possunt, non à Christo habendo quod de sua electione sectati hæreticorum nomi-

nomine admittunt. Ita non Christiani, nullum jus capiunt Christianarum Literarum: Ad quos meritò dicendum est, Qui estis? Quando, & unde venistis? Quid in meo agitis, non mei? Quo denique, Marcion, jure Silvam meam cædis? Quâ licentiâ, Valentine, fontes meos transvertis? Quâ potestate, Apelles, limites meos commoves? Quid hîc cæteri ad voluntatem vestram seminatis & pascitis? Mea est possessio, olim possideo, prior possideo, habeo origines firmas ab ipsis Auctoribus, quorum fuit res. Ego sum hæres Apostolorum: Sicut caverunt testamento suo, sicut fidei commiserunt, sicut adjuraverunt, ita teneo. Vos certè exhæredaverunt semper & abdicaverunt, ut extraneos, ut inimicos. Unde autem extranei & inimici Apostolis hæretici, nisi ex diversitate doctrinæ, quam unusquisque de suo arbitrio adversùs Apostolos aut protulit, aut recepit?

SCHOLION.

Si hæc ita se habent, &c.

DOctor suprà docuit hæc duo: *Hæretici ad disputationem non sunt admittendi. Correptionem in hæreticos Apostolus mandat, non disputationem.* Cap. 15. 16. Ad has assertiones probandas adduxit varia, per quæ demonstravit solam Catholicam Ecclesiam incedere in ea regula, quam Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli acceperunt à Christo, Christus à Deo. Hæc est peremptoria adversùm omnes hæreses præscriptio. Et ipsam stare pro Catholica Ecclesia Doctor abundè ac lucidè evicit. Hinc modò redit ad laudatas assertiones, atque concludit: *Constat ratio Propositi nostri, definientis non esse admittendos hæreticos ad ineundam de Scripturis provocationem, quos sine Scripturis probamus ad Scripturas non pertinere.* Et quomodò id etiam sine Scripturis probetur, audi: *Si enim hæretici sint, Christiani esse non possunt, non à Christo habendo quod de sua electione sectati hæreticorum nomine admittunt.* Quia nempè quisquis non vivit in ista regula, quam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus accepit à Deo:

Quisquis, inquam, in ista non vivit regula, ipsâ re, licèt omnis Scriptura taceret, demonstratur non esse verus Christianus. Hinc sequitur & alia conclusio: *Ita non Christiani nullum jus capiunt Christianarum Literarum, ad quos meritò dicendum est, Qui estis? Quando & undè venistis? Quid in meo agitis non mei?* Etenim sacræ Literæ sunt Divinæ Majestatis ad suos filios atque hæredes epistola, pactum, testamentum, atque ita in illo non scripti, & per ipsum exhæredati hæretici nullum habent jus ex ipso aut de ipso disputandi.

Quo Marcion jure silvam meam cædis?

Dominicam Divinarum Scripturarum Silvam Marcion verè dicitur cædere, utpotè qui omne antiquum instrumentum, trium Evangelistarum Scripta, omnes Catholicas, ac quasdam Paulinas Epistolas è Canonis fundo exstirpare sit conatus, sancti Lucæ, quod unicum admittit, Evangelium truncet variè ac decurtet, atque ita istam Silvam cædat uti nequissimus sine fronte grassator. Hinc & in sequenti capite dicitur de ipso: *Ad materiam suam cædem Scripturarum confecit.* Laudatas Scripturas omnes uti Canonicas admisit, verùm in alienos sensus detorsit Valentinus: Hinc dicitur Divinos verbi fontes in extraneos pessimarum fabularum & blasphemiarum canales dumtaxat detorsisse. Eleganter hæc exponit sequens caput: *Alius manu Scripturas, alius sensus expositione intervertit. Neque enim si Valentinus integrè instrumento uti videtur, non callidiore ingenio, quàm Marcion, manus intulit veritati. Marcion enim exertè & palàm machærâ, non stilo usus est. Quoniam ad materiam suam cædem Scripturarum confecit. Valentinus autem pepercit: Quoniam non ad materiam Scripturas, sed materiam ad Scripturas excogitavit. Et tamen plus abstulit, & plus adjecit, auferens proprietates singulorum quoque verborum, & adjiciens dispositiones non comparentium rerum.*

CAPUT XXXVIII.

Scripturæ necessariò ab Hæreticis, non verò à nobis interpolatæ.

ILlic igitur Scripturarum & expositionum adulteratio deputanda est, ubi diversitas doctrinæ invenitur. Quibus fuit Propositum aliter docendi, eos necessitas coëgit aliter dispo-

disponendi instrumenta doctrinæ. Aliàs enim non potuissent aliter docere, nisi aliter haberent per quæ docerent. Sicut illis non potuisset succedere corruptela doctrinæ sine corruptela instrumentorum ejus; ita & nobis integritas doctrinæ non competisset sine integritate eorum, per quæ doctrina tractatur. Etenim quid contrarium nobis in nostris? Quid de proprio intulimus, ut aliquid contrarium ei, quod esset in Scripturis deprehensum, detractione vel adjectione, vel transmutatione remediaremus? Quod sumus, hoc sunt Scripturæ ab initio suo: Ex illis sumus, antequam aliter fuit, antequam à vobis interpolarentur. Cum autem omnis interpolatio posterior credenda sit, veniens utique ex causa æmulationis, quæ neque prior, neque domestica unquam est ejus quod æmulatur, tam incredibile est Sapienti cuique, ut nos adulterum stilum intulisse videamur Scripturis, qui sumus à principio & primi, quàm illos non intulisse qui sunt & posteri & adversi. Alius manu Scripturas, alius sensus expositione intervertit. Neque enim si Valentinus integrè instrumento uti videtur, non callidiore ingenio quàm Marcion manus intulit veritati. Marcion enim exertè & palàm machærâ, non stilo usus est: Quoniam ad materiam suam cædem Scripturarum confecit. Valentinus autem pepercit: Quoniam non ad materiam Scripturas, sed materiam ad Scripturas excogitavit. Et tamen plus abstulit, & plus adjecit, auferens proprietates singulorum quoque verborum, & adjiciens dispositiones non comparentium rerum.

SCHOLION.

Illic Scripturarum & expositionum adulteratio deputanda, &c.

SAcræ Scripturæ, seu per interpolationem, seu per pravam ac novam expositionem, adulterium esse manifestum signum, ac necessarium omnis Hæresis effectum, nervosè & lucidè Doctor ostendit. Nonnè enim non solum in hocce, sed etiam in istud sese præcipitare ad nova sua Dogmata fucanda compulsus fuit Martinus Lutherus? Et quidem sceleratus Marcion isti suæ audaciæ factam à Judaismi protectoribus interpolationem prætexuit, at verò ille multò scelleratior, novæ lectionis seu translationis causam rogatus, reposuit ex impudentissimo Hæresiarchæ spiritu: *Doctor Martinus Lutherus vult sic habere, & dicit Papistam & asinum esse rem unam. Sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas.* Erat enim novus Wittembergensium Evangelista, ideoque Divinas utriusque testamenti literas poterat novo suo Pseudo-Evangelio adaptare. Quo pessimo privilegio usus insigniter est etiam Genevensium Pseudo-Apostolus, Ioannes Calvinus. Deo laus, nos Papistæ istâ facinorosâ arte non indigemus. Etenim retinuimus germanam Apostolicæ doctrinæ consanguinitatem, nihil usque huc admisimus illi aut Canonicis ejus Literis adversùm, quod adjectione, detractione, transmutatione aut novâ interpretatione curaremus. Unicam illam novimus interpretationem, quam Patres nostri acceperunt ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo.

Cùm omnis interpolatio posterior credenda sit, &c.

Scripturas nequaquam à nobis, sed à Marcione fuisse interpolatas probat Doctor ex hujus posterioritate, de qua elegantissimè scribit etiam in quarto adversùs istum libro: *Humanæ temeritatis, non Divinæ authoritatis negotium est hæresis, quæ sic semper emendat Evangelia, dum vitiat. Itaque dum emendat Marcion, utrumque confirmat: Et nostrum anterius, id emendans quod invenit; & id posterius, quod de nostri emendatione constituens, suum & novum fecit. In summa, si constat id verius quod prius, id prius quod est ab initio, ab initio quod ab Apostolis, pariter utique constabit id esse ab Apostolis traditum, quod apud Ecclesias fuerit sacrosanctum. Videamus quod lac à Paulo Corinthii hauserint, ad quam regulam Galatæ sint recorrecti, quid legant Philippenses, Thessalonicenses, Ephesii: Quid etiam Romani de proxi-*

Cap. 4. & 5.

mo

mo sonent. Habemus & Joannis alumnas Ecclesias. Dico itaque apud illas, non solùm jam Apostolicas, sed apud universas, quæ illis de Sacramenti societate consœderantur, id Evangelium Lucæ ab initio editionis suæ stare, quod cum maximè tuemur. Marcionis verò plerisque nec notum est. Nullis autem notum, ut non ab eo, damnatum. Habet planè & illud Ecclesias, sed suas: Tam posteras, quàm adulteras. Quarum si censum requiras, facilius Apostaticum reperias, quàm Apostolicum, Marcione scilicet conditore, vel aliquo de Marcionis examine. Faciunt favos & vespæ, faciunt Ecclesias & Marcionitæ. Quæ omnia plenissimè quadrant etiam dogmatibus Lutheri & Calvini, & interpolatis per ipsos Scripturis. Etiam sunt Ecclesiæ apud eorum Symmistas, uti sunt favi apud vespas.

Marcion exertè & palàm machærâ usus est.

Machæra est grandis gladius, stilus est modicum, dolosis & occultis, ideoque pejoribus vulneribus infligendis aptatum ferramentum. Marcion ipsam literam & textum, Valentinus solum sacrarum literarum legitimum sensum invasit: Hinc ille machærâ, hic stilo dicitur usus. Rectè de isto additur: *Plus abstulit, & plus adjecit.* Singulorum enim penè verborum proprietates seu legitimum sensum abstulit, & ipsis subintrusit dispositiones rerum non comparentium, id est, nugas & fabulas in Divinam Majestatem horrendissimè blasphemas. Quod facinus illatis in sacrum Textum violentis manibus nequaquam est minus.

CAPUT XXXIX.

Tanta Scripturæ interpolandæ facilitas, quanta & fæcunditas.

Hæc sunt ingenia de Spiritalibus Nequitiæ, cum quibus luctatio est nobis, fratres, meritò contemplanda; fidei necessaria, ut Electi manifestentur, ut Reprobi detegantur. Et ideò habent vim, & in excogitandis instruendisque erroribus felicitatem non adeò mirandam, quasi difficilem & inexplicabilem, cùm de secularibus quoque Scripturis exemplum sit ejusmodi facilitatis. Vides hodiè

ex Virgilio fabulam in totum aliam componi, materiâ secundùm versus, versibus secundùm materiam concinnatis. Denique Hosidius Geta Medæam tragœdiam ex Virgilio plenissime exsuxit. Meus quidam propinquus ex eodem Poëtâ inter cætera stili sui otia Pinacem Cebetis explicuit. Homero-Centones etiam vocari solent, qui de carminibus Homeri propria opera more centenario ex multis hinc inde compositis in unum sarciunt corpus. Et utique fœcundior Divina literatura ad facultatem cujusque materiæ. Nec periclitor dicere ipsas quoque Scripturas sic esse ex Dei voluntate dispositas, ut hæreticis materiam subministrarent, cum legam oportere hæreses esse, quæ sine Scripturis esse non possunt.

SCHOLION.

Hæc sunt ingenia de Spiritualibus Nequitiæ, &c.

QUòd hæreses & schismata sint Diaboli artificia, quòd militanti Ecclesiæ ad Electos manifestandos ac detegendos Reprobos sint utilia, & certo modo necessaria, & quòd ab isto pessimo Magistro habeant vim ad sacras Literas pravè interpretandas, atque ita ex ipsis varios errores excogitandos ac instruendos, est abundè demonstratum in superioribus. E nostra plebe quidam simplices istam nequissimam vafritiem censebant esse difficilem, inexplicabilem, ideoque & admirandam felicitatem, atque ita in sua fide cespitabant. Hos firmat noster Doctor, & istam nequitiam esse facilem, ideoque & admiratione indignam demonstrat ex Homerianis ac Virgilianis Centonibus, de quibus & sanctus Irenæus. agens de Valentinianis : *Dictiones & nomina dispersim* in sacris Literis *posita colligentes transferunt ex eo, quod est secundùm naturam, in id quod est contra propriæ acceptionis naturam, similia facientes iis, qui controversias sibimet-ipsis quaslibet proponunt, post deindè conantur & Homericis versibus meditari eas, ita ut idiotæ putent ex illa temporali declamata controversia Homerum versus fecisse. Et multi abducuntur per compositam consequentiam versuum, ne fortè hæc sic Homerus fecerit.* Ait ab ipsis tractari sacras Literas, *quomodò si quis Regis imaginem bonam, fabricatam dili-*

Lib. 1. cap. 1:

diligenter ex gemmis à sapiente artifice, solvens subjacentem hominis figuram, transferat gemmas illas, & reformans faciat ex eis formam canis vel vulpeculæ, & hanc malè dispositam, dehinc confirmet, & dicat esse Regis illam imaginem bonam, quam sapiens artifex fabricavit, ostendens gemmas, quæ benè quidem à primo artifice in Regis imagine compositæ erant, malè verò à posteriore in canis formam translatæ sunt, & per gemmarum phantasiam decipiat idiotas, qui comprehensionem Regalis formæ non habeant, & suadet quoniam hæc turpis vulpeculæ figura, illa est bona Regis imago. Eodem modo illi varias locis suis avulsas, & in unam erroris sui ollam confusas Divini Verbi sententias transformant in fœdissimas fabulas suæ blasphemiæ, & clamant cum Martino Luthero : *Verbum Domini manet in æternùm.* Laudata de Homericis Centonibus verba operi suo inseruit, atque illustravit sanctus Epiphanius. Ex ista pessima arte enasci plerasque hæreses testatur sanctus Joannes Chrysostomus in prima homilia de verbis sancti Jeremiæ Prophetæ. Quod ipsum repetit in septima decima homi- Tom. 3.
lia tomi quinti.

Hosidius Geta.

Iacobus Pamelius legit, *Ovidius.* Et quidam existimant quod rectè. Etenim Ovidii Medæam laudat etiam in libro de Oratoribus seu Cornelius Tacitus, seu Fabius Quintilianus. Nec sine causa Septimius addidit cognomen, *Geta.* Ita nos docet Ovidium hunc esse diversum ab Ovidio Nasone. At verò alii censent legendum, *Hosidius.* Et hunc censent esse Romanum Consulem, Collegam Vasellii. Et certè ad præsentis sæculi annum tertium Neapoli in Campania fuit inventum ac erutum Senatus-Consultum, factum sub Imperatore Claudio, C. N. Hosidio Geta, L. Vasellio Consulibus, adversùm eos qui negotiandi causâ emissent quod ædificium, ut diruendo plus acquirerent, quàm quanti emissent, & cruentissimo genere negotiationis immanissimam pace faciem inducerent ruinis domuum, villarumque. Ita describo ex Nicolao Rigaltio. Et hic adjungit de ista tragœdia : *Ea tragœdia exstat penes clarissimum Salmasium, undè aliquot versus editi à P. Scriverio in Collectaneis veterum Tragicorum.*

Meus quidam propinquus.

Cebetis Doctor meminit etiam in libro de Anima, scribens de Christiana Religione : *In isto tenebrosiore carcere sæculi inter suos Cebetas & suos Phædones, si quid de Anima examinandum est, ad Dei regulas dirigit.* Agit de Socrate Philosopho, qui ab Athenensibus damnatus ad mortem, in carcere disputavit de immortalitate animæ. Disputavit cum

Dis-

Discipulis suis, Phædone Heliensi, ac Cebete Thebano. Eos Laërtius numerat inter nobiliores Philosophos. Quis fuerit ille nostri Septimii, insignis haud dubiè Poëta, propinquus, ignoratur. Porrò Cebetis Pinacem seu fabulam exponit Suidas : *Cebes Thebanus Philosophus, Socratis discipulus. Dialogi ejus exstant tres : Hebdome, id est, septima. Phrynichus, Fabula, quæ est eorum, quæ apud inferos fiunt, narratio.* Etiam nuper confrater noster, Reverendus P. Petrus Vinkelius ex versibus Virgilianis elegantissimè concinnavit vitam sancti Thomæ de Villanova, Eleëmosinarii & Archi-Episcopi Valentini.

Et utique fœcundior Divina Literatura.

Sacras Literas esse sensu suprà Homeri aut Virgilii versus longè fœcundiores, rectè affirmat Septimius. Ipsas esse thesaurum, in quarum *vel brevi dictione variam sententiarum vim, & immensas divitias invenire licet*, scribit in tertia super Genesim homilia sanctus Ioannes Chrysostomus. Affirmat esse *fontem largis & perennibus fluentis scaturientem.* Addit in homilia sextadecima : *Etiam in parva dictione sensuum gravitas, & immensæ inveniuntur divitiæ. Talis enim natura hujus thesauri, ut abundare faciat eos, qui se inveniunt, & numquam deficiat. Fontis enim hujus scaturigo est Spiritus sanctus.* In homilia vigesima prima *etiam in nominum*, quæ in Genesi fit enumeratione multas latentesque, sententiarum divitias pollicetur ostendere, quòd neque syllaba vel apiculus sit in sacris Literis, in cujus profundo non sit grandis quispiam thesaurus. Quod ipsum repetit, & ad quasvis historias extendit in homilia vigesima quarta. Et in secunda super sextum sancti Isaiæ caput homilia graviter arguit illos, qui posteaquam sacras Literas in manus sumpserint, deindè repererint vel annorum numerum positum, vel nominum recensionem, illicò prætercurrunt, & incusantibus respondent : *Nomina tantùm sunt, neque quidquam habent utilitatis.* Affirmat nec esse literam aut apicem, in quo non lateant magnæ opes. Ipsas à nobis numquam exhauriri posse scribit in laudata tertia super Genesim homilia, atque adjungit : *Nec mireris si nobis hoc accidat. Etiam qui ante nos fuêre pro viribus suis aquas indè hauserunt. Similiter & qui post nos futuri sunt, idem attentabunt. Neque sic totum evacuare poterunt, sed magis interim augescunt flumina, & increscunt.* Hanc dicit esse spiritalium thesaurorum & fontium naturam, ut eò magis scaturiant, & accrescat spiritalis gratia, quò quis magis indè haurire studet. Hinc & ad Iudæos Dominus dixit : *Scrutamini Scripturas.* Intuemini ejus in profundo venas. uti solet in auri & argenti fodinis. *Scrutamini*, inquit in homilia de quibusdam Abrahami verbis idem Doctor, *non corrumpite. Scrutamini*,

non

non simpliciter legentes, sed altitudinem sensuum pervestigantes. Scrutamini, non calumniamini, fidem adhibentes, non autem contradicentes. Scrutamini sine curiositate. Sacras namque Literas esse adinstar manna, quod aliis dul- Lib. 1.
cissimum erat, aliis pariebat nauseam, scribit in libris de Lotharii Qu. 6.
Regis divortio Hinckmarus Metropolita Rhemensis. A sacrarum Literarum pravis Interpretibus vinum verti in venenum affirmat in
epistola adversùs suum nepotem Hinckmarum, Episcopum Laudu- Cap. 38.
nensem. Bonum Evangelicæ, seu verbo seu scripto factæ, prædicationis odorem ipse Apostolus scribit esse aliis in vitam, aliis in mortem. Nam etiam panis est accipitri venenum.

CAPUT XI.

Diabolus Divina æmulatus est mysteria.

SEd quæritur, à quo intellectus intervertatur eorum, quæ ad hæreses faciant? A Diabolo scilicet, cujus sunt partes intervertendi veritatem, qui ipsas quoque res Sacramentorum Divinorum, in Idolorum mysteriis æmulatur. Tingit & ipse quosdam: Utique credentes & fideles suos. Expiationem de Lavacro repromittit. Et si adhuc initiat Mithræ, signat illic in frontibus milites suos. Celebrat & panis oblationem. Et imaginem resurrectionis inducit. Et sub gladio redimit corona. Quid? Quod & summum Pontificem in unis nuptiis statuit? Habet & virgines, habet & Continentes. Cæterùm si Numæ Pompilii superstitiones revolvamus, si Sacerdotalia officia, insignia & privilegia, si sacrificalia ministeria, & instrumenta & vasa ipsorum sacrificiorum, ac piaculorum & votorum curiositates consideremus, nonne manifestè Diabolus morositatem illam Judaïcæ legis imitatus est? Qui ergò ipsas res, de quibus Sacramenta Christi administrantur, tam æmu-

lanter affectavit exprimere in negotiis Idololatriæ, utique & idem & eodem ingenio gestiit, & potuit instrumenta quoque Divinarum rerum & Sanctorum Christianorum, sensum de sensibus, verba de verbis, parabolas de parabolis, profanæ & æmulæ fidei attemperare. Et ideò neque à Diabolo immissa esse Spiritualia Nequitiæ, ex quibus etiam hæreses veniunt, dubitare quis debet, neque ab Idololatria distare hæreses, quum & auctoris & operis ejusdem sint, cujus & Idololatria. Deum aut fingunt alium adversùs Creatorem: Aut si unicum Creatorem confitentur, aliter eum differunt quàm in vero est. Itaque omne mendacium, quod de Deo dicunt, quodammodo genus est Idololatriæ.

SCHOLION.

A Diabolo scilicet, &c.

HÆreticam sacrarum Literarum, seu quoad textum, seu quoad sensum, interpolandarum nequitiam esse Diaboli, Divina semper æmulantis, & conantis subvertere, proprium opus, ostendit Doctor ex simili ejus versutia circa Divina non Moysis tantummodo, sed & Jesv Christi Sacramenta, de quibus scribit in libro Apologeti-
Cap. 21. co: *Orpheus Pieriæ, Musæus Athenis, Melampus Argis, Trophonius Boeotiæ, Initiationibus homines obligaverunt.* Et in libro de Baptismo, postquam nostra Sacramenta esse solo effectu magnifica, actu autem simplicia, sine apparatu, sine pompa, sine sumptu dixisset, prosequitur: *Men-*
Cap. 21. *tior, si non è contrario Idolorum Solemnia vel Arcana de suggestu & apparatu, deq; sumptu fidem & authoritatem sibi extruunt.* Ita Diabolus sua Divinis
Cap. 2. ostentavit digniora. Eis fuisse varias hominum consecrationes, quas à nobis irrideri ferebat indignissimè, immò quas & nostris & Judaïcis esse multò antiquiores clamabat homo gentilis Longinianus, scribit etiam in literis ad Deo-gratias Presbyterum sanctus Augusti-
Ep. 21. Ep. 49. nus. Et in Tractatibus super sancti Ioannis Evangelium: *Fingunt Spi-*
Qu. 2. 3. *ritûs mali umbras quasdam honoris sibimet-ipsis, ut sic decipiant eos, qui se-*
Tract. 7. *quuntur Christum.* Sacrilegis suis Sacris nostra, quibus soli Deo vivo &

vero

vero servire & initiari licèt, Christianitatis Divina mysteria admiscent, ut & ipsi Dii habeantur, & tamquam tales à deceptis populis adorentur. Quòd etiam Numa Pompilius sua Sacra, omnium Romanorum prima, è Mosaïcis mysteriis fuerit mutuatus, scribunt Antiqui Doctores.

Tingit & ipse quosdam, &c.

Diabolicum hunc atque Idololatricum Baptismum Doctor latiùs exponit in libro de Baptismo : *Nationes extraneæ ab omni intellectu spiritualium Potestatum, eâdem* aquarum *efficaciâ Idolis suis subministrant. Sed viduis,* nullam Divinæ assistentiæ virtutem habentibus, *aquis sibi mentiuntur. Nam & Sacris quibusdam per Lavacrum initiantur Isidis alicujus aut Mithræ. Ipsos etiam Deos suos lavationibus efferunt. Cæterùm villas, domos, totasq; urbes adspergine circumlatæ aquæ expiant passim. Certè ludis Apollinaribus & Eleusiniis tinguntur, idq; se in Regenerationem & impunitatem perjuriorum suorum agere præsumunt. Item penes veteres quisquis homicidio se infecerat, purgatrice se aquâ expiabat. Studium Diaboli cognoscimus res Dei æmulantis, cùm & ipse Baptismum in suis exercet.* Cap. 5. Consonat in secunda Apologia gloriosus Martyr Iustinus : *Hoc* Christianæ Regenerationis *Lavacrum Dæmones cùm à Propheta prædictum cognovissent, perfecerunt etiam ut se adspergerent ii, qui in templa ipsorum intrarent, & ad eos accessuri essent, libamenta & sacrificia peragentes.* Et in libris adversùs Parmenianum, Carthaginensem Donatistarum Episcopum, locum Ecclesiastici, *Qui baptizatur à mortuo, quid proficit lavatio ejus,* exponit sanctus Augustinus : *Ut interim differam diligentiorem istorum verborum inquisitionem, tutissimè accipio Paganorum Baptismata esse denotata, qui homines & à justitia, & ab ista vita mortuos colunt, in quorum nomine baptizantur* Lib. 2. cap. 10. Et in libris contra Petilianum, Constantinensem ejusdem factionis Episcopum : *Baptizantur à mortuis, qui baptizantur in Idolorum templis. Istic enim nec homo baptizans vivit, nec Deus, in cujus nomine baptizatur.* Lib. 1. cap. 9. Et adjungit : *Non enim & ipsi à Sacerdotibus suis se accipere arbitrantur sanctificationem quam putant, sed à Diis.* Et in libris adversùs Cresconium, ejusdem Sectæ Grammaticum : *Et ipsi non in nomine Sacerdotum suorum, sed Deorum, de quibus vana opinantur, se sanctificari putant.* Lib. 2. cap. 25. Ita Diabolus studuit plenè æmulari Dominum Deum, in cujus Baptismate nequaquam minister sanctificat, sed solus ille, de quo dictum est : *Hic est qui baptizat.* Et isto in dogmate sanctus Augustinus affirmat Paganos fuisse Donatistis saniores.

Expiationem de Lavacro promittit.

Quòd Pagani Baptisma suum in peccatricis animæ Regenerationem,

suorumque perjuriorum, homicidiorum, & aliorum criminum expiationem darent atque acciperent, jam audivimus à Doctore nostro, & à sancto Augustino, qui addit in quinto popularium sermonum fragmento : *Sacra omnia, quæ celebrantur à Paganis, valere dicunt ad purgationem animarum suarum.* Apud eundem Augustinum Longinianus dixit & summum & mediatores Deos non solis piis, justis, puris & castis sermonibus atque operibus conciliari, sed opùs insuper esse, ut Sacrorum Præceptis & expiationibus purgetur anima, & à vitiis decoquatur. Ita nos ad justitiam requiri dicimus & cordis conversionem, & regenerans Sacramentum, adeò ut alterum sine altero parum sit, sed utrumque perficiat æternitatis hæredem. Et ûnicum fundamentum, ex quo Porphyrius & Platonici omnes Theurgicis & magicis sacrilegiis sese miserrimè macularunt, fuit vana spes animæ per ipsa purgandæ. Hinc item impius Zozimus, ubi Constantini magni in filium Crispum & Faustam uxorem facinora exaggerasset,
Lib. 2. subjungit : *Horum ipse sibi conscius, & præterea contemptæ Sacramentorum religionis, ad Flamines accedens, admissorum lustrationes poscebat. Illi respondérunt non esse traditum lustrationis modum, qui tam fœda piacula posset eluere.* Adjungit & mentitur illum ex hac desperatione fuisse versum ad Christianorum Episcopos, atque ita ab illis in omnium peccatorum remissionem fuisse baptizatum. Paganam enim invidiam adversùs Baptisma nostrum, quasi quòd nimium facilem faceret omnis criminis impunitatem, atque ita sese maculandi & præcipitandi ansam & fomenta præberet, graviter & clamosè, sed calumniosè, & perperàm obganniviſſe, posset demonstrari authenticis Patrum testimoniis. Ipsum Diabolus non tantùm æmulari studuit, sed & infamare.

Mithræ.

Quis & qualis Paganorum Deus fuerit Mithra, edicit in literis
Ep. 12. ad Valentinianum secundum Imperatorem sanctus Ambrosius : *Quem Cœlestem Afri, Mithram Persæ, plerique Venerem colunt, pro diversitate nominis, non pro Numinis varietate.* Et Gracchum urbis Præfectum, Lætæ matronæ propinquum, qui Mithræ specum & portentosa simulachra
Ep. 7. Romæ everterat atque exusserat, laudat sanctus Hieronymus. Exponit in Scholiis Marianus Victorius Episcopus Reatinus : *Mithram Persæ Solem vocant, mactabantq; ei bovem, cornibus è specu eductum. Simulachrum ejus leonis habebat faciem cum tiara, cornuaq; bubula utrâque comprimebat manu.* Loquitur ex Luctacio Placidio in Papinii Statii Poëtæ commentariis : *Persæ in Spelæo Solem colunt, & hic Sol proprio nomine vocatur Mithras. Est autem ipse Sol vultu leonis, cum tiara, Persico habitu, & utrisque*

utrisque manibus cornua tauri comprimens. Facies Solis significat eum inter Deos, uti Leo est inter belluas, esse Regem. Taurus significat Lunam, de qua idem Luctacius: *Simulachrum Mithræ fingitur reluctantis tauri cornua retentare, quo significatur Lunam ab eo lumen accipere, cùm cœperit ab ejus radiis segregari.* Et hîc intellige Septimium in primo adversùs Marcionem libro: *Aridæ & ardentis naturæ Sacramenta Leonis Mithræ philosophantur.* Cap. 13. Hoc est, Deo Mithræ afficta Leonis facies est gentile Sacramentum, quo is significetur esse aridæ & ardentis naturæ. Est enim Sol, quem in libro de Mercurii & Philologiæ nuptiis Marcianus Capella ab aliis Serapim, ab aliis Osirim, ab aliis Titana, ab aliis Apollinem, ab aliis Atym, ab aliis Ammonem intitulari ait, atque concludit: *Sic vario cunctus te nomine convocat orbis.* Deas omnes ad Lunam, omnes Deos ad Solem referri ostendit etiam Aurelius Macrobius in libris Saturnalium. Hic est ille Deus Afrorum Pileatus, de quo in septimo super sancti Joannis Evangelium Tractatu sanctus Augustinus: *Illi ipsi qui seducunt per ligaturas, per præcantationes, per machinamenta inimici, miscent præcantationibus suis nomen Christi, quia non possunt seducere Christianos*, utique ad Christi nomen abnegandum. *Ut dent venenum, addunt mellis aliquantum, ut per id quod dulce est, lateat quod amarum est, & bibatur ad perniciem. Usque adeò ut ego noverim aliquo tempore illius Pileati Sacerdotem solere dicere: Et ille Pileatus Christianus est. Ut quid hoc, fratres, nisi quia aliter non possunt seduci Christiani?* Quo plenè videretur Christianus, idem ille Pileatus in suis Sacris jussit baptizari, confirmari & ungi frontem, celebrari oblationem panis ac vini, & martyria coronari. Sanctus Augustinus istic addit & aliam ejus nequitiam: *Magnum est spectare per totum orbem terrarum victum Leonem*, utique Diabolum, *sanguine Agni. Nescio quid simile imitatus est quidam spiritus, ut sanguine suum simulachrum emi vellet, quia noverat pretioso sanguine quandocumque redimendum genus humanum.* Porrò è Cœlestis istius apud Afros Pileati Baptismo videtur fluxisse Baptisma Cælicolarum, damnatum à sancto Augustino in literis ad quosdam Donatistarum Episcopos, & à Ep. 163. quibusdam fidelium Imperatorum legibus, exstantibus in Codice Justiniani. In laudatis literis Cælicolarum Major videtur esse idem, qui Sacerdos Pileati. A capitis apud Afros ornamento fuit dictus Pileatus. Apud Persas fuit dictus etiam Balthazar. Et hinc Danielem Prophetam, cui nomen istud ob vaticinii merita imposuerat Rex Nabuchodonosor, non fuisse, licèt & ipse auream statuam adorare nollet, cum aliis tribus pueris missum in fornacem affirmat in habito de illis sermone sanctus Joannes Chrysostomus. Et adjungit: *Providit id Deus, ne propter Dei Balthazaris nomen repressa vis ignis conferetur.* Tom. 6.

Signat illic in frontibus.

Confirmatricem unctionem esse nobis in fronte conferendam tra-
Cap. 22. dit Doctor etiam in tertio adversùs Marcionem libro, istud Sacramentum appellans *Signaculum frontium.* Quod ipsum in literis ad Herentianum sanctus Ambrosius, in literis ad Decentium Engubinum Episcopum sanctus Pontifex Innocentius primus, in libris adversùs
Lib. 12. Faustum Manichæum sanctus Augustinus, in variis epistolis sanctus
cap. 30. Gregorius magnus, in epistola ad Germaniæ Episcopos magnus Pontifex Leo, ac variæ tradunt Synodi Latinorum. Græci enim insuper oculos, nares, aures, & pectus ungunt, ac semper unxerunt. Ita liquet ex septimo Canone Constantinopolitano, ex sancto, qui isti Synodo adfuit, Cyrillo Hierosolymæ Episcopo, & apud Jacobum Goar ex Euchologiis Græcorum. Ex quibus discès etiam manus ac pedes in quibusdam Ecclesiis fuisse unctos. De qua varietate nec Photius, nec Michael Cerularius, nec Nicetas Pectoratus, nec ullus alius Schismaticus, nec item ipsa Florentina Synodus movit ullam quæstionem. Utraque semper Ecclesia agnovit solam frontis unctionem esse Sacramento essentialem. Discès hoc ex laudato Cyrillo, qui cùm in tertia singulas istius Sacramenti unctiones expositisset, in quarta Mystagogica Catechesi seipsum recapitulat in hæc verba: *Impinguavit tuum caput in fronte per signaculum Dei, quod habes ut exprimatur in te sigillum sanctificationis Dei.* Laudat solum frontis signaculum: Quod nempè istud solum censeat principale atque essentiale. An reliquæ unctiones apud Græcos sint substantiales, an verò dumtaxat cæremoniales, est alibi examinanda quæstio. Quare errant qui Græcorum Confirmationem existimant fieri in toto corpore. Omninò illi habent talem unctionem, sed Baptismo præviam, purè cæremonialem, quam etiam à Diacono fieri permittunt Apostolicæ, quas Romano Clementi passim adscribimus, Constitutiones. Hæc est illa unctio, ex qua quidam Latini Græcorum Baptisma, quasi quod olei causâ nequiret carnem tangere, malè vocaverunt in dubium.

Milites suos.

Quòd Christianæ Confirmationis Sacramentum nos in Christi milites propriè consecret, Doctor affirmat etiam in libro ad Martyres:
Cap. 3. *Vocati sumus ad militiam Dei vivi jam tunc, cum in Sacramenti verba respondimus.* Per Sacramentum intelligit Baptismales renuntiationes, Baptismalia pacta. Affirmat nos per ipsa vocari ac parari ad Dei vivi militiam atque agonem, & adjungit: *Epistates vester* Jesvs *Christus vos*

Spi-

Spiritu unxit. Et sic in milites & agonistas consecravit. Istud ipsum tradit etiam in literis ad Bonifacium Comitem sanctus Augustinus, distinguens duplex Christi signaculum, aliud quod ejus ovem faciat, aliud quod ejus militem. In sermone de causa Emeriti Donatistæ, Cæsareensis in Mauritania Episcopi, adducit & laudat etiam tertium signaculum, quòd faciat Christi Domini Comitem. Primum est Baptismatis, alterum Confirmationis, tertium est Sacramentum Sacerdotalis Ordinationis. Hinc item in trigesimo tertio super sancti Joannis Evangelium Tractatu scribit nos per sacram Christi unctionem fieri luctatores contra Diabolum. Est unctio Christianæ Confirmationis. Ungi nos quasi athletas ad luctamen affirmat etiam sanctus Ambrosius in opere de Sacramentis. Ep. 50. Lib. 1. cap. 2.

Celebrat & Panis oblationem.

Hoc ipsum in secunda pro Christianis Apologia asserit sanctus Martyr Justinus: *Apostoli in Commentariis à se scriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt sibi præcepisse* JESVM. *Eum enim Panem accepto, cùm gratias egisset, dixisse*: Hoc facite in meam commemorationem, Hoc est Corpus meum. *Et poculo similiter accepto, cùm gratias egisset, dixisse.* Hic est sanguis meus. *Ac solis ipsis ea tradidisse. Quod quidem etiam in Mithræ mysteriis atque initiis fieri docuerunt per imitationem pravi dæmones. Quod namque Panis & poculum aquæ in sacrificiis ejus, qui initiatur, ponatur, verbis quibusdam additis, aut certè scitis, aut cognoscere potestis.* Solius aquæ poculum. Hinc & Septimius nullam facit vini mentionem. Ecce exordia nostrorum Aquariorum. Et quidem exSeptimii verbis lucidè vides panis ac vini oblationem esse nobis verum sacrificium, de quo & scripsit librum de oratione, sacrificii vocem assiduè usurpans. Et adversùs Gentiles, calumniantes nos esse Atheos, & impios in Romanum Imperium, utpotè qui pro Imperatorum salute nollemus sacrificare, scribit in libro ad Scapulam, Africæ Proconsulem: *Sacrificamus pro salute Imperatoris, sed Deo nostro & ipsius. Sed quomodo præcepit Deus, purâ prece.* Alia pro nostro sacrificio loca habes in libro de cultu fœminarum, libro de corona militis, & in secundo libro ad uxorem. Porrò suos seductos per tria ista Sacramenta initiari jussit Diabolus Mithra, quòd per eadem etiam Christiani initiarentur. Videri voluit & ipse facere Christianos. Addit Suidas: *Mithram Persæ Solem esse censent, multasque illi victimas immolant. Neque illi quisquam initiari potest, nisi per quosdam suppliciorum gradus se sanctum, & à malis immunem esse probaverit.* Suppliciorum gradus memorat etiam in prima adversùs Imperatorem Julianum oratione sanctus Gregorius Nazianzenus: *Colis cruciatus quoque Mithræ Sacris adhibitos.* Et in oratione in sancta lumina: *Mithræ justum supplicium.* Exponit vetustus Cap. 2. Cap. 11. Cap. 3. Cap. 8.

san-

sancti Gregorii Scholiastes Nicetas : *Mithram nonnulli Solem esse dicunt. Huic festa peragebantur, & præsertim apud Chaldæos. Illi autem, qui hujus Sacris imbuendi erant, per duodecim suppliciorum genera ducebantur : Nempè per famem, per ignem, per frigus, per verbera, aliosq; hujus generis cruciatus. Justam autem hujusmodi pœnam vocat Theologus, quòd his suppliciis meritò afficerentur, qui talibus rebus fidem haberent, ut mercedem erroris ab eis ipsis, quorum cultui se addixissent, acciperent, dum ab illis ita excruciarentur.* Quomodo nos nostros Catechumenos, ita & Mithra suos per varia pœnitentiæ opera ad suscipienda tria initiationis Sacramenta purgabat ac præparabat. Ambiebat videri plenè Christianus.

Omnem hanc Diabolicam æmulationem sanctus Martyr Justinus in dialogo cum Tryphone Judæo affirmat mutuatam ex Isaiæ Prophetæ de futuro Domini populo verbis : *Iste in excelsis habitabit, munimenta Saxorum sublimitas ejus, panis ei datus est, aquæ ejus fideles sunt. Regem in decore suo videbunt oculi ejus, cernent terram de longè.* Æmulationem esse antiquissimam ostendit in commentario de Nympharum antro Porphyrius : *Primus Zoroastes apud Persas, ut narrat Eubalus, speluncam naturâ factam in Persiæ montibus consecravit in honorem rerum omnium Auctoris, & parentis Mithræ, ut per speluncam significaret mundum à Mithra conditum.* Mithræ Sacra fuisse in tenebroso antro peracta dixit supra etiam sanctus Hieronymus. Istud ipsum statim audiemus ex Septimii nostri libro de corona militis. Ac item affirmat Iulius Firmicus in libro de erroribus profanarum Religionum : *Sacra Mithræ in speluncis abditis tradunt, ut semper obscuro tenebrarum squallore demersi, gratiam splendidi ac sereni luminis non videant.* Rationem aliam adducit laudatus Iustinus : *Qui Solis, id est, Mithræ Sacra & mysteria tradunt, eum ex petra natum esse confirmant, & speluncam vocant locum, in quo occultari eos, qui ei credunt, asserunt.* Primam ex Danielis, Dominum esse lapidem de monte sine manibus excisum prædicantis, alteram fabulam asserit acceptam ex æmulatione Isaiæ Prophetæ in jam adductis verbis: *Munimenta Saxorum sublimitas ejus.* Mithræ de pane & vino sacrificium dicit desumptum ex hisce verbis : *Panis ei datus est, aquæ ejus fideles.* Addit in hac etiam Prophetia omninò fieri mentionem de pane, *quem nobis Christus Dominus noster conficiendum tradidit, ut recordaremur corpus eum esse factum, eorum causâ qui in ipsum credunt. Et de poculo, quod recolendi sanguinis sui causâ conficiendum gratias agentibus tradidit.* Hæc verba, *Regem in decore suo videbunt oculi ejus*, nobis resurrectionem carnis spondent, & ex ipsis eandem Mithra etiam suis fidelibus spopondit. Res mira. Nam resurrectionem hanc nulla unquam gentilis Secta credidit, adeò ut Athenienſis Schola, omnium penitùs Sectarum inquisitrix & fautrix, ejus prædicatorem Apostolum Paulum censuerit

rit novorum Dæmoniorum annuntiatorem, & reum duxerit ad tribunal Areopagi. Quà verò imagine seu ritu eam in suis Sacris Mithra repræsentaverit, hucusque non inveni.

Sub gladio redimit corona.

Hunc locum exponit Doctor in libro de Corona militis : *Erubescite, commilitones, Christi, non jam ab ipso judicandi, sed ab aliquo Mithræ milite, qui cum initiatur in spelæo, in castris verè tenebrarum, coronam interposito gladio sibi oblatam, quasi mimum martyrii, dehinc capiti suo accommodatam, monetur obviâ manu è capite pellere, & in humerum, si forte, transferre, dicens Mithram esse coronam suam. Atque exindè numquam coronatur, idq; in signum habet ad probationem sui, sicubi tentatus fuerit de Sacramento : Statim; creditur Mithræ miles, si dejecerit coronam, si eam in Deo suo esse dixerit. Agnoscamus ingenia Diaboli, idcircò quædam de Divinis affectantis, ut nos de suorum fide confundat & judicet.* Affirmat Mithram tria ex Divinis literis esse æmulatum. Primò, martyrii mimum, de quo hîc Septimius : *Sub gladio redimit corona.* Deindè, quòd fideles suos vetet coronari. Tertiò, quod uti nos dicimus Deum vivum ac verum, ita illi Mithram dicant esse omnium suorum operum coronam atque mercedem. Hinc infert coronas esse Christianis à Domino Deo reverà interdictas. Hæc est alia quæstio. Cap. 15.

Summum Pontificem in unis nuptiis statuit.

Hoc ipsum tradit Doctor in libro de Monogamia : *Idolis certè & monogamia apparet. Pontifex Maximus & Flaminica nubunt semel. Cereris Sacerdotes, viventibus etiam viris & consentientibus, amicâ separatione viduantur.* Cap. 13. Uti apud nos conjux in sacrum Ordinem consecratus. Et in libro ad castitatem exhortatorio : *Certè Flaminica nonnisi univira est, quæ & Flaminis lex est. Nam cum ipsi Pontifici maximo iterare matrimonium non licet, utique monogamiæ gloria est; cùm autem Dei Sacramenta Satanas affectat, provocatio est nostra, immò suffusio, si pigri sumus ad continentiam Deo exhibendam, quam Diabolo quidam præstant.* Et in libris ad uxorem : *Sacerdotium viduitatis & cælibaticum est apud nationes, pro Diaboli æmulatione. Regem sæculi, Pontificem maximum rursùs nubere nefas est.* Quæ omnia scribit etiam sanctus Hieronymus in literis ad Angeruchiam viduam, & in primo libro adversùs Jovinianum. Cur Pontifex maximus dicatur Rex sæculi, edicit apud Cornelium Tacitum Servus Maluginensis, Flamen Dialis : *Privatis olim simultatibus effectum, ut à Pontificibus maximis Diales ire in Provincias prohiberentur, nunc Deûm munere summum Pontificem etiam summum hominum esse non æmulationi, non odio, aut privatis affectibus obnoxium.* Agit non Cap. 13. Lib. 1. cap. 7. Lib. 3. cap. 57.

de ſtatu & dignitate officii, ſed de ſola tunc viventis Pontificis perſona. Ipſum tamen etiam dignitate fuiſſe inter homines Romanos
Lib 4. ſummum, lucet ex Comite Zozimo: *In Collegiis Sacerdotum Roma Pontifices primas tenebant, quos, ſi vox iſthæc Græcam in linguam transferatur, Gephyreos à Pontibus dicere liceat. Hanc autem appellationem hujuſmodi quadam ex cauſa nacti ſunt. Cum necdum homines cultum, qui per imagines exhibetur, intelligerent, primum in Theſſalia imagines Deûm factæ ſunt. Cumq; nec delubra ferent, effigies Divinas in Penei fluminis ponte ſtatuebant, indicto illis vocabulo, qui Deûm præfecti Sacris eſſent, ut à prima ſimulacrorum ſede Gephyræi, quaſi ſi Pontanos dicas, nuncuparentur. Hoc à Græcis accepto, Romani eos, qui Sacerdotum in Collegiis apud ipſos locum Principem obtinerent, Pontifices appellarunt, ſimulq; ſanxerunt, ut eorum in numero Reges etiam propter dignitatis excellentiam cenſerentur. Primus quidem Numa Pompilius hunc honorem adeptus eſt, omnesque deinceps qui Reges appellati ſunt, ac poſt illos Octavianus ipſe, quiq; poſt eum Romano in Imperio ſucceſſerunt. Simul enim atque ſummum Imperium quiſque accipiebat, amictus ei Saderdotalis à Pontificibus offerebatur, & continuò Pontificis maximi titulum uſurpabat. Ac cæteri quidem Principes univerſi lubentiſſimis animis hunc honorem acceperunt, & hoc uſi titulo videntur, adeoq; Conſtantinus etiam, potitus Imperio, licèt à recta in ſacris rebus via deflexiſſet, & Fidem Chriſtianorum amplexus eſſet: Itemq; poſt illum reliqui Ordines ſecuti, & Valentinianus atque Valens. Cùm ergò Pontifices ex more talem habitum Gratiano obtuliſſent, averſatus eſt id quod petebatur, ratus non eſſe fas illiuſmodi habitu Chriſtianum uti.* Summus Pontifex nec Senatui, nec Auguſto Principi, nec ulli hominum ſuberat, ideoque ipſum, præſertim poſt tanti apicis cum Auguſta dignitate factam ab Octaviano Imperatore conſolidationem, meritò licuit appellare Regem ſæculi.

Et hinc æternâ laude dignus eſt glorioſus Martyr ac miles Theodorus, gentilibus tyrannis ſummum ſibi, dummodò Chriſtianam Religionem ejeraret, Pontificatum ſpondentibus reſpondens apud ſanctum Gregorium Epiſcopum Nyſſenum: *Pernicioſa promittendi finem facite. Caput & ſummum malorum mihi promittitis. Ei qui piè & rectè vivere ſtatuit, præſtat in domo Domini abjectum eſſe, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Me etiam Imperatorum miſeret, quod cùm per ſe ſatis magnâ inter homines dignitate ob Regium Imperium ſint præditi, Pontificis appellationem ſibi ſumpſerint, & lugubri atque obſcurâ purpurâ hujus indignitatis nomine induantur ad imitationem infelicium Pontificum, in dignitate ſplendida atque illuſtri triſte & inamœnum geſtantes indumentum. Nonnunquam autem impuro Altari appropinquantes, pro Imperatoribus coqui ſunt, aves occidentes, & miſerorum pecorum viſcera rimantes ac perſcrutantes, & ſpurcitie ſanguinis, tamquam macel-*

cellarii quidam lanii carnium venditores, vestem fœdantes. Hinc item intellige hæc sancti Cypriani ad Antonianum Episcopum verba de Imperatore Decio, in sanctum Cornelium recèns electum Pontificem sæviente: *Multò patientiùs & tolerabiliùs audiit levari adversùs se æmulum* Ep. 52. *Principem, quàm constitui Romæ æmulum Sacerdotem.* Romanum Christianorum Episcopum fuisse etiam tunc passim intitulatum Pontificem maximum, lucet ex Septimii nostri libro de pudicitia. Augustum Cap. 1. titulum à Christianis deinceps non usurpari edixerat Decius, ideoque & post sancti Fabiani mortem urbi nullum de cætero creari Episcopum. Ast mandatum sprevit urbica Christianitas, elegitque & consecravit Cornelium. Hinc tanta Principis rabies, quâ hunc uti Edictis suis rebellem quæsivit gladio feriendum, crucifigendum, igne cremandum, aut alio supplicio laniandum. Patientiùs tulit à Gallo & Volusiano Imperium, quàm à Cornelio invadi titulum summi Pontificatûs. Quòd nempè hic esset Imperio major. Et hinc subdit de Cornelio Cyprianus: *Tyrannum, armis & bello postmodum* à Gallo & Volusiano *victum, prior Sacerdotio suo vicit.* Etenim eo invito permansit summus Pontifex. Ex quo vides Romanum Episcopatum semper fuisse summum, majorem Romano Imperio, Pontificatum totius Christianitatis.

Æternâ laude ob titulum istum abjectum dignus est etiam Imperator Gratianus. Quis enim germanè Christianus velit vel solo titulo esse summus Pontifex Dæmoniorum? Et hinc Gratiani successor Theodosius gentile Pontificum collegium penitùs exstinxit, & ejus possessiones transcripsit in suum fiscum. Quibus de rebus videantur Eruditus Onuphrius Panuinus in libris de Romana civitate, & Jacobus Gutherius in opere de Sacerdotio gentili. Porrò Flaminica fuit Lib. 2. vel fœmina Flamen, vel certè Flaminis uxor, quæ uti apud nos Christianos majoris Clerici uxor, quoad monogamiam fuit ad parem cum suo marito legem adstricta. Nequiit vidua assumi, aut post viri mortem ad alias nuptias transire. Adeò accuratè Dæmon est nostra æmulatus. Et quidem quòd magnus Constantinus, aliique usque ad Gratianum Christiani Imperatores istum & titulum & habitum gesserint, Zozimo attestantur antiquæ atque authenticæ inscriptiones. Quasdam & in suis Annalibus & in suis ad Romanum Martyrologium Notis adducit Dominus Cardinalis Cæsar Baronius. Istarum Aug. 24. aliquæ eundem titulum inscribunt ipsi etiam Gratiano. Quin & Ausonius Gallus in oratione, quâ isti Principi pro delata Consulatûs dignitate agit gratias, ipsum appellat atque laudat Pontificem maximum. Et iste Consulatus contigit quarto anno Gratiani. Nempè li-

cet Christianissimus Princeps paganum titulum refutasset ac refutaret, plures tamen, & gentiles & Christiani, non desierunt illum deferre. Hinc Zozimus addit: *Cùm Sacerdotibus stola reddita fuisset, aiunt eum qui dignitate Princeps inter eos erat, dixisse; Si Princeps non vult appellari Pontifex, admodùm brevi Pontifex maximus fiet.* Erat amarissimus sarcasmus, hoc sensu: Si Gratianus nolit esse Pontifex maximus, Maximus brevi assumet tyrannidem, invadet Imperium, atque ipse admittet Pontificatum. Et priora omninò evenerunt. Ex quo non vanè colligitur ista tyrannis, & optimi Principis cædes à gentilibus fuisse concepta & procurata. An Maximus istum gentilem titulum admiserit, non possim affirmare. Hæc interim est causa, ex qua Gratiani Successor ac vindex Theodosius exstinxit omne Pontificale Collegium, ac ejus bona in Fiscum transcripsit. Abstulit gentilibus ansam deinceps talia in Principem machinandi.

Et ista forsan est ratio, ex qua Arianorum Eusebiana factio Imperatorem Constantium per indignissimam adulationem appellavit Episcopum Episcoporum. Quòd ita appellaverit, ac ipse se appellari permiserit, diserte affirmat in literis ad suos Monachos sanctus Athanasius: *Quis videns Constantium in decernendo Principem se facere Episcoporum, & præsidere judiciis Ecclesiasticis, non meritò dicat illam esse eam ipsam abominationem desolationis, quæ à Daniele prædicta est?* Et in libro, qui pro Dei Filio moriendum docet, scribit Lucifer Episcopus Calaritanus: *Constanti, crebrò sunt acclamantes Ariani tui dogmatis Episcopi, Episcopum te esse Episcoporum.* Scelerata factio in suo Philippo-Politano conventiculo sancti Petri Apostoli privilegia horrendè laceraverat, abjecerat Romanæ Cathedræ Primatum, Catholicæ Ecclesiæ Monarchiam in trium Patriarcharum Aristocratiam demutare tentarat, ac insuper noverat Christianitatis unitatem stare non posse sine unitate capitis: Hinc istud caput garrivit esse Augustum Principem, & in ipso Patriarchas omnes atque Ecclesias uniri. Garrivit Christiano Principi esse istud ipsum jus in Christianitatem, quod gentili Principi semper detulerat Romana gentilitas: Summum sacrarum rerum Pontificatum. Et ambitiosus Constantius ista credidit. Hinc magnus Athanasius dixit illum esse abominationem desolationis. Eusebiani schismatis sordes resorbuit factio Acaciana, ideoque & ex eodem spiritu acerrimus ipsius Fautor Augustus Anastasius resumpsit gentilem titulum, & in literis ad Romanum Senatum se inscripsit Pontificem. Exstant literæ in Regesto Hormisdæ Pontificis. Jubere ille Princeps volebat omnibus, per nullum sibi juberi, ideoque videtur se erexisse in novum Idolum. Quidquid sit, è Christianis Imperatoribus ille so-

Post epistolam 6.

solus resumpsit sacrilegum titulum. Porrò an Constantinus ac ejus Successores, idololatricum titulum, ac præsertim idololatricam stolam admittendo & usurpando, non peccaverint graviter in Christianam professionem, est non modica quæstio. Est res non imitanda. Et ipsam Gratianus quàm optimè excussit.

Habet & Virgines, &c.

Hosce gentilium Continentes Doctor exponit in libro ad castitatem exhortatorio: *Novimus & continentes viros, & quidem Tauri illius Ægyptii Antistites. Fœminas verò Cereri Africanæ: Cui etiam spontè abdicato matrimonio adsenescunt, aversantes exindè contactum masculorum, usque ad oscula filiorum. Invenit scilicet Diabolus post luxuriam etiam castitatem perditricem, quò magis reus sit Christianus, qui castitatem recusaverit conservatricem.* Cap. 13. Et in libro de Monogamia: *Etiam bovis illius Ægyptii Antistites de continentia infirmitatem Christianorum judicabunt.* Cap. 13. Eadem repetit in primo ad uxorem libro, & adjungit de Africanis Cereris Sacerdotibus: *Durante usu perseverant in tali viduitatis disciplina, quæ pietatis etiam sanctæ solatia,* utique filiorum oscula, *excludit.* Cap. 7. Notandæ sunt voces, *Durante usu*: Ostendunt illam continentiam non fuisse perpetuam, sed ad sola dignitatis aut ministrationis tempora restrictam. Etenim quòd perpetua castitas sit solis Christianis proprium Divinæ gratiæ beneficium, ipsumque cunctis gentilibus fuisse supremæ admirationi, est suprà demonstratum ex sancto præsertim Joanne Chrysostomo.

Etiam paganarum Virginum Doctor meminit in eodem loco libri exhortatorii ad castitatem: *Continentiam Diabolo quidam præstant, nunc virginitate, nunc viduitate perpetuâ. Novimus virgines Vestæ, & Junonis apud Achaiæ oppidum, & Apollinis apud Ephesios, & Minervæ quibusdam locis.* Et in libro de Monogamia: *Sunt & quæ de tota continentia judicent virgines Vestæ, & Junonis Achaicæ, & Dianæ Schyticæ, & Apollinis Pythii. Erubescite caro, quæ Christum induisti.* Cap. 13. Alludit ad Domini verbum: *Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam.* Cap. 12. Adverte esse verba transversi ad Montanum Tertulliani. Homo Montanista garrit gentiles esse nobis castiores. Eadem pluribus repetit in primo ad uxorem libro, atque adjungit: *Hæc Diabolus suis præcipit, & auditur. Provocat nimirùm Dei servos continentiâ sucrum, quasi ex æquo. O continentiam gehennæ Sacerdotem! Nam invenit quomodo homines etiam boni sectationibus perderet, & nihil apud eum refert, alios luxuriâ, alios continentiâ occidere.* Cap. 6. Vestales suas etiam vario & eximio honore impartiverunt Romani. Ipsarum invasio fuit habita inter summa crimina Imperatorum

Heliogabali ac Neronis. Quòd ipsarum lapsus punire neglexerint, notantur etiam Titus ac Vespasianus.

Numæ Pompilii superstitiones revolvamus, &c.

Numæ Pompilii Regis & institutorum ab ipso Sacrorum meminit
Cap. 21. Doctor etiam in libro Apologetico: *Homo fuit Pompilius Numa, qui Romanos operosissimis superstitionibus oneravit.* Et infra prodit ac ridet numerosissi-
Cap. 25. mos Romanorum suo tempore Deos, atque adjungit: *Nam etsi à Numa concepta est curiositas superstitiosa, nondum tamen aut simulacris aut templis res Divina apud Romanos constabat. Frugi religio, & pauperes ritus, & nulla capitolia certantia cœlo, sed temeraria de cespite altaria, & vasa adhuc Samia, & nidor exilis, & Deus ipse nusquam. Nondum enim tunc ingenia Græcorum atque Thuscorum fingendis simulacris urbem inundaverant.* Quod ip-
Cap. 17. sum ampliat atque elucidat in secundo libro ad Nationes. Et in primo Stromatum libro scribit sanctus Clemens Alexandrinus: *Numa*
Fol. 204. *Rex Romanorum erat quidem Pythagoræus, ex iis autem quæ à Moyse tradita sunt, adjutus, prohibuit Romanis, ne homini aut animali similem facerent Dei imaginem. Cùm itaque centum & septuaginta primis annis templa ædificarent, nullam imaginem, nec effictam nec depictam fecerunt. Occultè enim eis indicaverat Numa, quod id quod est optimum, non aliâ ratione, quàm solâ mente, ulli licet attingere.* Et Imperatori Juliano Apostatæ, qui Numam Regem à singulari sapientia ac probitate laudabat, in sexto adversùs illum
Fol. 193. libro respondit sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus: *Quando Julianus ait, ut Numa probitatis singularis fuit ac sanctitatis eximiæ, qui & plurimas de rebus sacris leges tulerit, tempestivè exquiramus, quæ ratio cultûs ac religionis illa fuerit. Scripsit igitur de illo Dionysius Halicarnassæus, qui Romanorum historiam accuratè composuit, delubra ac templa extruxisse, nullo in eis erecto simulacro. Nam cùm Pythagoræ Philosophiam præcipuè commendaret, ac ejus in Placitis prorsùs esset, Deum formæ omnis ac figuræ expertem putavit. Spiritualibus autem victimis illum placari, non materialibus affirmabat. Quare Fidei templa exstruxit, quâ solâ, quantùm homini fas est, Numen contemplantur. Et cives, cùm per Fidem jurarent, ejus religione teneri voluit.* Quòd Fidei, ac insuper Pacis templa exstruxerit, affirmat etiam Alexan-
Fol. 548. drinus Clemens in quinto libro laudati operis. Non quòd Fidem ac Pacem censeret esse Deos aut Deas, sed quod per alteram ad Deum tendere, per alteram nos oporteat inter proximos corâm Domino Deo conversari. Quare non subsistit sancti Isidori Hispalensis Episcopi Chronicon: *Numa Pompilius primus apud Romanos Pontifices & Virgines Vestales instituit, falsorumq; Deorum numerositate civitatem implevit.* Quòd numerosissimis superstitionibus oneraverit populum, jam audivimus

à

à nostro Doctore. Verùm non oneravit numerositate falsorum Deorum, longè minùs Idolorum. Etenim pleraque ista à nostro Moyse mutuatus est, cujus lex, licet multis legibus fuerit morosa, unum tamen Deum colendum rigidissimè præcepit. Et sine imaginibus. Nec ista in Numa admireris. Etenim etiam Imperator Adrianus, Christiani nominis persecutor crudelissimus, sibi in nostris Basilicis adeò complacuit, ut ad ipsarum imitationem suis Diis exstruxerit templa sine simulacris. Et quòd ipsa, per Senatum clausa ac deserta reserare ac reparare, atque in usum ducere voluerit, sed non potuerit Imperator Alexander, testatur in ejus vita Ælius Lampridius. Ita Diabolus semper & ubique studuit Divinam Majestatem ac ejus sacra Instituta æmulari. Et sic esse sicut Deus. Ista originalis superbia in ipso nunquam moritur, nunquam morietur. De profanis Numæ Sacris meminit item in libris de Dei civitate sanctus Augustinus, demonstrans & ipsum & ejus uxorem fuisse hydromanticos, *ubi videntur mortui Divinare.* Est Dæmoniaca communio & ars, damnata etiam à gentilibus ante Domini in carne adventum, ideoque & libros, in quibus superstitionum suarum Auctores & causas expresserat, ipse Numa in terra defodit & abscondit. Eos postmodum cujusdam Terentii bubulcus aratro eruit, detulit ad Senatum, Senatus uti rem patenter Dæmoniacam per Prætorem jussit incendi. Cœcum Senatum, qui libros damnavit, & contenta in ipsis sacrilegia retinuit, meritò ridet laudatus Augustinus. Numa igitur Divina & Dæmoniaca commiscuit. Ita solet Diabolus humanum genus circumducere. Lib. 7. cap. 34. 35.

Sanctorum Christianorum.

Vox, *Sanctus*, est antiquus Christianorum titulus, quo in epistola ad Ephesios utitur & sanctus Paulus: *Omnibus Sanctis qui sunt Ephesi, & fidelibus in Christo* JESV. Sanctos hîc à fidelibus distinguit sanctus Primasius, rectiùs verò sanctus Hieronymus confundit. Nam qui in Christo JESV fidelis est, acceptam in Baptismo fidem & inita sanctæ vitæ pacta custodit integrè, ideoque non potest non esse sanctus. Omnis Christianus, licèt non vitæ actu, tamen Sacramento & debito est talis, ideoque nos, qui Secreta cordis non possumus rimari, titulum istum omnibus communiter impartimur. Eundem titulum Apostolus impartitur Philippensibus. Quare addat, *in Christo* JESV, exponit in prima super istam epistolam homilia sanctus Joannes Chrysostomus: *Quoniam verisimile erat Judæos etiam seipsos Sanctos nominare ex primo illo Oraculo, ubi dicti sunt populus sanctus & peculiaris, propterea Apostolus addit*, Sanctis in Christo JESV. *Hi enim soli Sancti; illi verò reliquo jam tem-*

tempore profani. Titulus præsertim debetur, ac semper delatus fuit Episcopis, Clericis, & Monachis. Istis enim inest singularis consecratio, & singularis obligatio ad sanctam vitam. Quas ob causas omnis Christianitas suos Episcopos olim appellavit sanctissimos. Ab aliquot sæculis Latina Ecclesia titulum defert soli Romano Pontifici. Mos videtur originem ducere à sancto Gregorio septimo, qui etiam Papæ titulum soli Pontifici reservavit. Græci antiquum morem ferè retinent. Episcopos omnes, præsertim Metropolitas, etiamnum appellant Sanctos, immò & Sanctissimos. Attamen solos Patriarchas inscribunt *plenè Sanctissimos.*

Quæ titulorum cura ac distinctio non dumtaxat apud Romanum Imperium, sed etiam apud Ecclesias est antiquissima. Etenim in decimi tertii Psalmi Commentario sanctus Ioannes Chrysostomus
Is. 14. Nabuchodonosoris Regis, & per ipsum Diaboli verba, *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo*, commentatur: *Diabolus voluit*
Tom. 3. fol 965. *Deo esse æqualis. Sustulit*, Deus, *& posuit*, Altissimus, *erubescens eum nominare, quem negaverat. Ita etiam facit quilibet hæreticus, vehementissimus in tempore persecutionis, loquens cum Pontifice. Nec enim vocat Pontificem, nec Archi-Episcopum, nec Religiosissimum, nec Sanctum. Sed quid? Reverentia tua, Sapientia tua, Prudentia tua, Justitia tua: Et nomina illi adducit communia, ejus negans authoritatem.* Dicere etiam recusat: *Tua Sanctitas, Tua Religiositas.* Quia nempè in Catholico Antistite non vult profiteri Sanctimoniam, aut veram Religionem. Quare septimus Gregorius, aut quivis alius Pontifex, qui cœpit Ecclesiasticis titulis modum ac distinctionis limites figere, non caruit antiquo fundamento.

Et isti hæretici videntur juxta sua principia non malè egisse. Etenim sanctus Augustinus Catholicos Episcopos & Clericos, quibus scribit, passim appellat *Sanctos, Sanctissimos*, aut *Beatissimos*, non ita verò hæreticos: Ipsos solummodo appellat *Dilectissimos* ac *Prædicandos.* Et ad nobilem atque Catholicum virum Dulcitium, qui ad Gaudentium Thamugadensem Donatistarum Episcopum scripserat,
Lib. 1. cap. 2. *Religionis Tuæ Scripta percepi*, scripsit: *Non discutiam, quomodo dixeris,* Religionis Tuæ, *homini quem potiùs irreligiosum putas. Reddidisti quippè honorificentiam, sicut reddendam existimasti, quia ille te honorificentiùs tractavit in literis, quas ad te dedit, quàm Catholicus hæreticum debuit, putans tuam mentem suâ tali sermocinatione sanabilem.* Et sanctus Augustinus habuit in sua opinione Collegas. Etenim de sancto Cyrillo Hierosolymæ Episcopo scribit in historia Ecclesiastica Anastasius Romanæ Ec-
Fol. 30. clesiæ Bibliothecarius: *Hujus Cyrilli fertur epistola ad Imperatorem Constantium, in qua Piissimum eum vocabat. Unde quidam ei, quasi Ariano derogant,*

gant, dicentes, hunc etiam Homousii vocem tacuisse in institutionibus, quas exposuit ad profectum imperitarum plebium, ad Baptisma propter vivificæ Crucis miracula accedentium. Falluntur autem atque delinquunt. Oportebat enim & Imperatorem, ex simplicitate, & non ex affectu, versutiâ Arianorum in hæresim surreptum, & à Paganismo necdum perfectè conversum, Piissimum dispensatoriè dicere. Quod ipsum plenè scribit sanctus Martyr Theophanes, addens istos Cyrillo adversantes Episcopos *judicio peccasse.* Ambo affirmant Piissimi, adeoque & Religiosissimi atque Sanctissimi titulum etiam hæretico & Laico posse ex causis dispensatoriè adscribi. Et nobilis Dulcitii factum sanctus Augustinus, licèt improbaverit, non damnavit, sed purgavit atque excusavit. Fol. 35.

Et quidem sanctus Theophanes atque Cardinalis Anastasius agunt de Romanorum Imperatore, quem licèt hæreticum, immò licèt paganum Christianitatis persecutorem, nostri optimi Majores semper appellarunt Piissimum atque Sanctissimum. Etenim ad Æmilianum, Augustalem Ægypti Præfectum, de paganis Imperatoribus Valeriano & Gallieno dixit sanctus Dionysius Patriarcha Alexandrinus: *Nos unum Deum, qui Valeriano & Gallieno, viris Sanctissimis, Imperium largitus est, & colimus & veneramur.* Ita habes in Ecclesiastica historia Eusebii Cæsareensis. Et ad Imperatorem Constantium, Catechumenum atque hæreticum, rescripsit universa Ariminensis Synodus: *Tuæ Clementiæ literas accepimus, Imperator Sanctissime.* Eundem titulum plures sancti Episcopi dederunt hæretico Imperatori Anastasio. Et de Imperatore Michaële Paleologo ac Josepho primo Patriarcha Constantinopolitano scribit Georgius Pachymeres: *Cùm per id tempus brevi morituros, ut putabatur, Josephus testes ultimæ voluntatis tabulas ritè conficiendas censuisset, in iis ex more mentionem Imperatoris faciens, ipsi benè precando, nomini ejus vocabulum,* Sanctus, *non adjunxit, quo tamen passim Imperatores honorari consueverunt, ex quo sacri Unctione olei sunt inaugurati. Eas tabulas ad se delatas Imperator legens, miratus in eis omissionem novam, scripsit ad Patriarcham, ea de re conquerens. Scripsit etiam ad Præfectum Urbis, jubens seriò inquirere, quo id errore, quove consilio ita factum esset. Vide, inquiens, quorsùm Josephus me in ordinem redegerit, & Imperii nostri Majestatem imminuerit negato titulo Sancti: An quod me peculiariter illo indignum putet?* Imperator Michaël istam tituli prætermissionem censuit esse suam degradationem. Et vario ac gravi sensu id demonstravit. Nempè orthodoxus Princeps inveteratum Orientalis Ecclesiæ schisma exstinxerat, & in Lugdunensi Synodo factam unionem constantissimè defendebat, ideoque rogavit: *An quod me peculiariter illo indignum putet?* Suspicabatur Josephum perdurare in schismate, ideoque se ab illo censeri indignum Lib. 7. cap. 10. Lib. 6. cap. 31.

isto titulo. Verùm quidam Monachi, pertinaciſſimi ſemper Sectatores iſtius ſchiſmatis, teſtamentarias Patriarchæ tabulas corruperant, atque omninò cenſuerant Imperatorem iſto titulo indignum. Verùm ipſos Patriarcha corripuit, & juſſit tabulas redintegrari.

Ex quo vides iſtos Monachos idem ſenſiſſe cum ſancti Cyrilli Hieroſolymitani Adverſariis. At longè aliud ſenſit Baſileenſis etiam Synodus. Etenim Joſephum ſecundum Patriarcham Conſtantinopolitanum, tunc apertè adhuc ſchiſmaticum, per ſuos Legatos appellarunt ſuam Patriarchalem Sanctitatem. Ita habes apud Sylveſtrum Sguropulum in hiſtoria Florentini Concilii. Et iſtorum Legatorum unus fuit vir ſummus, Joannes Raguzinus, ex ſacro Prædicatorum Ordine Baſileenſis Epiſcopus, ac ſanctæ Romanæ Eccleſiæ poſtmodo Cardinalis. Francorum olim Epiſcopi ſeptimam Synodum arguerunt de multis, & inter Articulos fuit etiam hic : *Quod epiſtola, quam illi*, ſeptimæ Synodi Patres, *ſancti Simeonis ſtylitæ dicunt, miſſa ad Juſtinianum Imperatorem, multùm diſtet à Divinis Scripturis, ſive ſanctorum Patrum documentis, in eo quod ait præfato Imperatori, Pro quibus commemorantes referimus Divinis veſtris auribus.* Et Adrianus primus Pontifex reſpondit : *Sanctus Ambroſius, ad Gratianum Imperatorem ſcribens librum Orthodoxæ Fidei, numquid peccavit, quia dixit ei*, Sancte Imperator ? *Et quid extra dixit iſte, ſcribens ad Chriſtianiſſimum Juſtinianum Imperatorem pro zelo fidei ſuæ*, Divinis auribus *exprimens? Et ideò Divinis auribus, quia per eas Divinos ſermones audit, & fideliter atque orthodoxè eos obſervat, rectè Divinas aures, videlicet auditum Divinum habere monſtratur.* Defunctum Imperatorem Iuſtinianum, quem hæreticum deſcendiſſe ad inferna conſtanter affirmat Evagrius Epiphanienſis, tantus Pontifex appellat Chriſtianiſſimum, & adjungit etiam legitimè potuiſſe appellari Sanctum. Imitatus eſt ſuum Anteceſſorem ſanctum Agathonem, qui in ſuis ad Conſtantinum quartum literis Iuſtinianum longè altiùs extulit. Et iſtas literas probavit, ac ſuis Actis inſeruit ſexta Synodus. Adrianus tituli fundamentum poſuit in auribus, quibus Princeps Divinos ſermones audit atque cuſtodit. Exiſtimo quòd intelligat : *Cuſtodire debet.* Georgius Pachymeres tituli fundamentum retulit in Imperatoriam unctionem, ſeu conſecrationem. Verùm hæc eſt iſto titulo longè recentior. Et Conſtantius, dum ipſum Ariminenſis Synodus inſcripſit Sanctiſſimum, erat adhuc Catechumenus. Et Valerianus ac Gallienus erant gentiles. Exiſtimo titulum à Patribus fuiſſe fundatum in debito ac ſanctitate Imperialis officii. Uti Romanus Pontifex & quivis Epiſcopus, ita & Romanorum Imperator debet, alio tamen & alio modo, eſſe Sanctiſſimus.

Lib. 2. cap. 38.

Cap. 16.

Apud

Apud confœderatas Belgarum Provincias, non minùs quàm apud Catholicos, damnantur clandestina matrimonia. Quoniam verò illi nec Episcopos nec Presbyteros habent, hæc celebrari oportet coram laico atque hæretico Magistratu. Etiam à Catholicis. Omnes profiteri coguntur se contrahere coram ista *Sancta Communitate*. Aut sub simili forma. Hinc nuper mota fuit, & multis agitata quæstio, An Catholici istam professionem possint facere, atque ita contrahere? Ex dictis vides pro utraque contradictionis parte stare & Doctores antiquos, & rationes. Ego cum sancto Martyre Theophane ac Anastasio Bibliothecario existimo posse dispensatoriè fieri. Nec enim solus Hierosolymæ Antistes Cyrillus, sed etiam omnis Ariminensis Synodus, & quidem ante lapsum, Sanctissimi titulum dederunt hæretico Constantio. Et Alexandrinus Dionysius, qui eundem titulum etiam paganis Imperatoribus adscripsit, est inter præcipuos Ecclesiæ Antistites atque Doctores. Tantos viros censeo nos posse imitari in ipsorum jam dato sensu.

Neque ab Idololatria distare hæreses, &c.

Omnem Duplicis divinitatis fabulam esse propriissimam, internam, externâ longè peiorem, Idololatriam tradit Doctor etiam in libro Scorpiaco: *Præscribitur mihi, ne quem alium Deum dicam, ne vel dicendo non minùs linguâ quàm manu Deum fingam, ne quem alium adorem, aut quoquo modo venerer præter unicum illum, qui ita mandat.* Et in libro adversùs Praxeam: *Sicut nationes manibus, ita hæretici verbis Idola fabricantur, id est, alium Deum, & alium Christum.* Et in libro de Resurrectione carnis: *Discede ab Ethnico hæretice, & si unum estis omnes, qui Deum fingitis.* Utique alium Deum à mundi Creatore. Quod ipsum frequenter docet sanctus Irenæus. In primo libro affirmat Divinam veritatem esse à Marco Ægyptio demutatam in Idolum, & adjungit quemdam Ecclesiæ Seniorem, seu Episcopum, in ipsum fuisse olim invectum: *Idolorum fabricator Marce.* In secundo libro scribit de cunctis generatim Gnosticis, quod verum Deum blasphement, ac sibi fingant alium. In tertio libro scribit, quod sibi fingant *Epicuri Deum*, qui neque sibi, neque aliis quid præstet, sed sit nullius providentiæ. Ibidem scribit Platonem, qui eundem Deum dixit esse justum & bonum, fuisse Marcionitis multò religiosiorem. Quod Valentiniani sibi fingant Epicuri Deum, etiam in suo adversùm illos libro affirmat noster Septimius. De iisdem fabulonibus scribit in Philocalia Origenes: *Illis spectra sua mens confinxit.* Hoc est, monstrosa Idola. Istud ipsum contra Manichæos frequenter, præsertim in libris adversùs Faustum, asse-

Lib. 4. Cap. 18. Cap. 3. Cap. 12. Cap. 9. Cap. 40. & 41. Cap 44. & 45. Cap. 7. Cap. 1. Lib. 20. cap. 5.

rit sanctus Augustinus. Affirmat illos, utpotè qui omninò plures Deos colant, esse veros Idololatras, & quidem paganis, qui licet non Deum verum, veras tamen ejus creaturas colunt, longè peiores: *Quod ea colant quæ omninò non sunt, sed fallacium fabularum vanitate finguntur.* Affirmat non referre, quod Fabulones isti non habeant gentilia altaria, simulacra, victimas, aut thura: *Quasi verò enim non satiùs sit vel lapidi, qui quoquo modo est, aram construere, & victimam offerre, quàm id, quod omninò non est, in deliramento phantasmatis adorare.* De qua pessima Idololatria semetipsum etiam accusat, & gravissimè pœnitet in libris Confessionum. Eandem affirmat grassari apud Priscillianistas. Item de Antropo-Morphitis ac Arianis scribit in literis ad nobilem virum Consentium, & affirmat omnem carnalis de Deo cogitationis compositionem & vanum figmentum esse in cordibus nostris, nobilissimo utique altari, fixum Idolum. Quod ejus Assertum Consentius uti *fortissimum*, id est, verissimum laudavit. Ariani fuerunt Tri-Teitæ: Quis ergo neget veros fuisse Idololatras. *Quid est enim*, inquit in libro contra Fastidiosi Ariani sermonem sanctus Fulgentius, *Deum majorem & Deum minorem in singulis Personis dicere, nisi diversi generis Idola, non in parietibus, sed quod deterius est, in cordibus collocare?* Quin & omnem generatim de Deo errorem esse plenam Idololatriam confirmat sanctus Augustinus in quæstionibus super librum Judicum, hæc Josuë verba ad populum, *Auferte Deos alienos de medio vestri*, docens non de gentium simulacris intelligenda, sed de cogitationibus à Deo alienis. *Quisquis enim talem cogitat Deum, qualis non est Deus, alienum utique Deum & falsum in cogitatione portat.* Et hinc lucet etiam Martinum Lutherum & Ioannem Calvinum, qui blasphemant Deum esse peccati authorem, plenos esse Idololatras, pessimeque Idololatriæ doctores. Eorum Deus est Philistinorum Dagon, contra quem in sermonibus per Parisienses Theologos adjectis declamat idem Augustinus: *Si vis esse templum veritatis, frange Idolum falsitatis.* Omnem omninò hæresim, quod humanæ sapientiæ ac eloquii pigmentis coloretur, esse aurea & argentea simulacra asserit sanctus Prosper in commentario Psalmorum. Et ex his principiis Imperator Emmanuël Comnenus jussit in Mahometis Deum jaci anathema. Hoc est in Mahometicæ mentis Idolum.

Cap. 15.
Ep. 222.
Ep. 221.
Cap. 6.
Cap. 24.
Quæst. 29.
Serm. 14. cap. 7.
Ps. 134.

Lutherani & Calvinistæ se purgare non possint, eò quòd unum ac trinum Dominum Deum profiteantur, & aliam non fabulentur Divinitatem. Etenim eadem omnia professus ac protestatus fuit Pictor Hermogenes, & tamen adversùs illum scripsit Septimius: *Christum Dominum non aliter videtur aliter cognoscere, alium tamen facit quem aliter cognoscit.*

Cap. 1.

scit. Imò totum quod est Deus aufert, nolens illum ex nihilo omnia fecisse. Dominum Deum esse non Creatorem, sed dumtaxat Factorem seu Eductorem dixit Hermogenes: Hinc in illius mente Dominum Deum destrui, & alium fingi Septimius asseruit. Longè magis istud assertu-rus de illis, qui Dominum Deum blasphemant esse Auctorem peccati. Quin & ipsum lucidè asseruit. Etenim Hermogenis lapsus duxit ortum ex quæstione, Unde malum? Hoc quia in Dominum Deum horrebat referre, retulit in materiam, ex qua ille debebat producere. Hinc Septimius: *Pluribus & indignioribus destructionibus Deum objiciunt.* Affirmat Divinam Majestatem magis destrui ab illis, qui ipsam di- Cap. 15. cunt compulsam ad mala producenda ex materia, quam ab illis qui tradunt ipsam ex arbitrio illa creasse. Affirmat in amborum mente veram Divinitatem destrui, & falsam fabricari. Eruditus ac insignis est hic ejus de æterna materia sarcasmus: *Materia non planè est sine causa.* Cap. 23. *Nam etsi mundus non est factus ex illa, sed hæresis facta est, & quidem hoc impudentior, quod non ex materia facta est hæresis, sed materiam ipsam potiùs hæresis fecit.* Eâdem arte hæresis in humanis mentibus facit spiritalia Idola.

CAPUT XLI.

Quàm vana & irregularis Hæreticorum disciplina!

NOn omittam ipsius etiam conversationis hæreticæ descriptionem, quàm futilis, quàm terrena, quàm humana sit; sine gravitate, sine auctoritate, sine disciplinâ; ut fidei suæ congruens. In primis quis catechumenus, quis fidelis, incertum est: Pariter adeunt, pariter audiunt, pariter orant. Etiam Ethnici si supervenerint. Sanctum canibus, & porcis margaritas, licet non veras, jactabunt. Simplicitatem volunt esse prostrationem disciplinæ, cujus penes nos curam, lenocinium vocant. Pacem quoque passim cum omnibus miscent. Nihil interest illis, licet diversa tractantibus, dum ad unius veritatis expugna-

tionem consPirent. Omnes tument, omnes scientiam pollicentur. Antè sunt perfecti catechumeni, quàm edocti. Ipsæ mulieres hæreticæ quàm procaces! Quæ audeant docere, contendere, exorcismos agere, curationes repromittere, forsitan & tingere. Ordinationes eorum temerariæ, leves, inconstantes. Nunc Neophytos conlocant, nunc sæculo obstrictos, nunc apostatas nostros, ut gloriâ eos obligent, quia veritate non possunt. Nusquam facilius proficitur, quàm in castris rebellium, ubi ipsum illic esse, promereri est. Itaque alius hodiè Episcopus, cras alius. Hodiè Diaconus, qui cras Lector. Hodiè Presbyter, qui cras Laïcus. Nam & Laïcis Sacerdotalia munera injungunt.

SCHOLION.

Sine Authoritate.

EX Romano jure desumpta est hæc vox, ejusque vim disces ex hisce Cornelii Taciti verbis in libris Annalium : *Magno adsensu celebrata Patii Thraseæ sententia, non tamen Senatus-Consultum fieri potuit, ab ineuntibus Consulibus ea de re relatum. Mox authore Principe sanxerunt.* Et in alio ejusdem operis libro : *Confidius Æquus, & Cælius Cursor, Equites Romani, authore Principe & Decreto Senatûs puniti.* Eodem sensu ait Pompeium Consulem *Legum suarum & authorem* fuisse *& subversorem.* Et de seipso Consule dixit in Oratione pro Cornelio Balbo Marcus Tullius : *Harum ego sententiarum princeps & author fui.* Romani Consules, adeoque & Augusti posteà Principes, duplicem in Senatu habuerunt potestatem : Ius relationis, & primi jus suffragii, cui nullus sine firmis fundamentis refragari poterat, ideoque ipsum Septimius noster in libro Apologetico appellat *Suffragii Prærogativam.* Nihil à Senatu decîdi poterat, nisi ab ipsis relatum seu propositum, & primò esset principali ipsorum suffragio probatum. Et quæ ita decidebantur, fiebant ipsis authoribus, seu ex ipsorum authoritate. Ita suam Vincentio Galliarum Præfecto scriptam legem Arcadius & Honorius vocant suam *Authoritatem.* Exstat lex in Codice Theodosiano. Quâ

Lib. 15. cap. 38.

Lib. 3. cap. 37.

Cap. 20.

Lib. 12. tit. 15.

phrasi

phrasi & aliæ leges utuntur. Ita in Ecclesiastica historia scribit sanctus Sulpitius Severus : *Nicæna Synodus authore Hosio confecta est.* In suis Notis Georgius Hornius voce istâ suasum dumtaxat & consilium importari autumat, aliudque hîc præ cæteris Episcopis non egisse Hosium, nisi quòd Constantinum Augustum ad indicendam Synodum permoverit. Synodalem Romanæ Ecclesiæ Præsidentiam homo Calvinianus ita nititur exsufflare. Verùm & Relationem & Suffragii Prærogativam voces istæ important, atque ita lucidos characteres Præsidentiæ. Ita ad sanctum Leonem Pontificem scripsit de Chalcedonensi Synodo Imperator Marcianus : *Per celebrandam Synodum te authore.* Et ad Dioscorum Alexandriæ Patriarcham de secundo Ephesino Concilio Imperator Theodosius : *Authoritatem & Primatum*, id est, Præsidentiam, *Tuæ præbemus Beatitudini.* Eandem authoritatem in sua Synodo, Diœcesi, Provincia, ac Parochia habet omnis Patriarcha, Primas, Metropolita, Episcopus : Nihil istic sanciri potest, nisi quod ipsi suâ & Relatione, & Suffragii Prærogativâ probaverint. Ita Dei Ecclesia est vera castrorum acies ordinata. Verùm apud hæreticos quilibet est Magister, unusquisque Spiritus lumen & Apocalypsim habet, nullus pro altero captivat intellectum. Hinc Doctor noster rectè dicit ipsos esse sine authoritate. Neque mirum. Quales enim Episcopos passim habeant hæretici, in literis ad suos Monachos edicit sanctus Athanasius : *Omnes apud illos sordibus scatent, & eorum Catoscopi, hoc est, Exploratores, cùm minimè sint Episcopi, longè maculosissimi sunt. Quod si quis apud eos Episcopus esse velit, non illi occinitur*, Oportet Episcopum esse irreprehensibilem ; *sed hoc illi dicitur, Sentias contra Christum, nec de moribus tuis sis anxius.* Et ad Italiæ ac Galliæ Episcopos scribit de iisdem Arianis sanctus Basilius : *Eversæ sunt probatæ doctrinæ, confusa & soluta pietatis vincula, dominandi libido eorum, qui non timent Dominum, Præfecturas invasit. Qui in graviorem blasphemiam relapsus est, in populi Episcopatum præ aliis eligitur. Periit gravitas Pontificum, Canonum observatio exacta pessumiit, multa peccandi libertas patet.* Hos dicit esse hæreseon fructus. In epistola ad Evasenos addit hunc esse consuetum lusum Arianorum. Quæ omnia longè majori licentiâ sunt grassata apud Gnosticos. Ejusmodi Antistitibus quæ possit esse authoritas, quæ reverentia, quæ Suffragii aut Judicii Prærogativa ? Hinc sicut illi Deo, ita & ipsis rebellat seductus & corruptus populus, figitque sibi hanc Donatistarum regulam : *Quod volumus sanctum est.* Ep. 66.

Sine disciplina.

Disciplinam à fide Doctor etiam distinguit in libro de Monogamia,

mia, dicens fidem esse principalem regulam, & priorem disciplinâ.

Cap. 2. Distinguit fidei regulam & ordinem disciplinæ. Arguit nos orthodoxos, quòd noviter à Montani Paracleto institutam Monogamiæ

Cap. 2. disciplinam exprobremus in hæresim. Affirmat Paracletum illum, qui totum Apostolicum Symbolum, fidei regulam, plenè admittat & suis imponat, non posse esse hæreticum, aut Evangelicæ veritati contrarium, quoniam ista contrarietas non ex novitate disciplinæ, sed ex solo prædicationis adulterio sit dignoscenda & judicanda. *Ante quis de Deo hæreticus sit necesse est, & tunc de Instituto.* Et Dominus, ubi fidei regulam plenè tradidisset Apostolis, adjunxit: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò. Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Ista multa Septimius vult esse disciplinam. Disciplina igitur est, non fidei & dogmatum, sed morum ac rituum regula. Quod ipsum amplè tradit in exordio libri de velandis Virginibus. Istic demonstrat fidei regulam esse æternam, immobilem, ac irreformabilem, disciplinam autem posse moveri, ac pro tempore variari. Hîc dicit ipsam apud hæreticos semper esse corruptam atque neglectam, istudque esse lucidum signum etiam corrupti dogmatis. Et rectè. Etenim justus ex fide vivit, ideoque ubi est recta fides, non potest non esse studium & cura bonorum morum.

Quis Catechumenus, &c.

Doctor agit in Marcionitas, de quibus sanctus Epiphanius: *Mysteria, Catechumenis cementibus, apud Marcionem celebrantur.* Et rursùm:

Hæres. 42. cap. 3. cap. 4. *Nihil est apud illos, nisi ludibrio & risu dignissimum, cum vel mysteriis ipsis, adstantibus Catechumenis, operari non dubitent.* Et in Apostolicæ ad Galatas epistolæ Commentariis sanctus Hieronymus, hæc verba, *Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis,*

Cap. 5. exponens scribit: *Marcion hunc locum ita interpretatus est, ut putaret fideles & Catechumenos simul orare debere, & Magistrum in oratione communicare discipulis, illo vel maximè elatus quod sequatur,* In omnibus bonis. *Cùm utique si de oratione sermo fuisset, non debuerat ei præcipi qui catechizatur, sed ei qui catechizat, id est, non discipulo, sed magistro.* Mandat ergò Catechumenis Apostolus, ut quomodo à Magistris suis spiritualia accipiunt pabula, ita ipsis impartiantur corporalia. Porrò antiquam orandi regulam exponit Auctor Apostolicarum Constitutionum: *Fidelis ne quidem in domo precetur cum Catechumenis. Non enim æquum est ut baptizatus cum non*

Lib. 8. cap. 34. Par. 1. c. 289. *baptizato pariter inquinetur.* Etiam in Decreto suo sanctus Ivo Carnutensis Episcopus adducit hunc Canonem: *Catechumeni manducare non debent*

cum

cùm baptizatis, neque eis oſculum dare. Uti in regulatis Cœnobiis Novitii cum Profeſſis, ita in benè formatis Eccleſiis Catechumeni cum baptizatis non poſſunt eſſe familiares, quaſi par cum pari. Antiquæ Eccleſiæ habuerunt diſtincta loca, in quibus Fideles à Catechumenis oportebat diſcerni tempore orationis & concionis.

Hanc diſciplinam laudat ac inſigniter exponit Origenes in tertio libro contra Celſum. Celſus garriverat noſtros Epiſcopos eſſe nullius ponderis, utpotè qui Philoſophos ac alios Eruditos vitarent, & vulgarem ambirent plebeculam, atque ibi ſe oſtentarent Doctores. Origenes reſpondit plebem etiam à Philoſophis non negligi, & proſequitur: *Quod ſi Philoſophi culpandi non ſint, dum hæc faciunt, videamus an non Chriſtiani longè meliùs plebeiam multitudinem ad honeſtatem provocent? Nam illi propalàm apud vulgus hominum diſſerentes, non ſunt curioſi in diſcernendis auditoribus, ſed promiſcuè qui vult, adſtat & auſcultat. Chriſtiani verò, quantùm poſſunt, præexaminant animos audire ſe cupientium, & primò privatim inſtructos, priuſquam in cœtum recipiantur, ubi videntur eò proceſſiſſe, ut honeſtæ vitæ ſint cupidi, tunc demum introducunt, diſtinctis ordinibus, altero recèns admiſſorum, necdum aſſecutorum luſtrationis Symbolum, altero eorum, qui quantùm in ſe eſt, demonſtrant ſibi propoſitum eſſe, nihil aliud niſi cum Chriſtianis velle & ſentire, inter quos nonnulli Præpoſiti ſunt, qui in vitam & mores eorum, qui admittuntur, inquirant, ut non conceſſa facientes Candidatos Religionis arceant à ſuis Conventibus, cæteros horum diſſimiles excipiant ex animo, & quotidianis acceſſibus faciant meliores.* F. 142. Affirmat non ſolummodo fideles fuiſſe diſtinctos à Catechumenis, ſed etiam horum fuiſſe varios gradus: Et ſingulis in Eccleſiæ Conventu exſtitiſſe ſuam claſſem & locum. Septimius Gnoſticos, ac præſertim Marcionitas arguit, quòd has claſſes non diſcernerent, ſed omnia gentili more æquarent atque confunderent.

Quæſtio eſt, An hæc diſciplina ſit Apoſtolica? Rationem dubitandi facit in vigeſima nona ſuper primam ad Corinthios epiſtolam homilia ſanctus Joannes Chryſoſtomus, ad Apoſtoli verba, *Nemo poteſt dicere, Dominus* JESVS, *niſi in Spiritu ſancto*, ſcribens: *Quid ergò dixerimus de Catechumenis? Nam ſi nemo poteſt dicere Dominum* JESVM, *niſi in Spiritu ſancto, quid de illis dixerimus nominantibus quidem ejus nomen, privatis autem Spiritu? Sed de his nunc non agitur. Non enim erant tunc Catechumeni. Sed de fidelibus, aut infidelibus.* Et certè ſanctus Petrus Cornelium Centurionem, ſanctus Philippus Diaconus Regium Eunuchum, & alii Apoſtoli alios ad nulla coëgerunt Catechumenatûs tempora, ſed credentes ſtatim baptizarunt. Sanctus Petrus in Pentecoſtes die aliquot millia ſubitò baptizavit. Reſpondeo Catechumenatum omninò eſſe

Institutum Apostolicum. Lucet ex Apostolica ad Galatas epistola: *Communicet is, qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis.* Cap. 6. Etiam ad Corinthios scribit idem Apostolus: *Ego plantavi*, utique per Catechismum, *Apollo rigavit*, per Baptisma. Etenim Paulus istic nonnisi pauciſſimos baptizavit. Et de Christo Domino, cœcum natum illuminante, scribit in Tractatibus super sancti Ioannis Evangelium sanctus Augustinus: *Dominus quando cœcum in seipso quodammodo baptizavit, tunc illuminavit, quando inunxit, fortasse Catechumenum fecit.* Tract. 44. Catechumenatûs tempora Dominus non instituit, sed istius postmodò per Apostolos faciendæ institutionis fixit fundamentum ac exemplum. Apostoli habuerunt plenam totius sacri Ministerii authoritatem: Hinc quandoque subitò baptizarunt, quandoque post instructionis intervallum. Proindè Catechumenatus est omninò ab ipsis. Attamen initialem ipsorum formam Successores Patres variè ornarunt atque firmarunt. Ad Corinthios scripsit sanctus Paulus: *Cætera, cùm venero, disponam.* Quæ ipse aut ejus Collegæ non potuerunt ex causis disponere, Successores disposuerunt. Ex ipsorum instructionibus. Ita tradit in libro de Spiritu sancto magnus Basilius.

Quantâ curâ & quanto rigore istam disciplinam observaverit antiqua Christianitas, docet secundus sancti Ioannis Chrysostomi sermo super Genesim. Lupum & Agnum, quos simul in novo Testamento accubituros promisit per Isaiam Prophetam Dominus, affirmat esse divitem ac pauperem, atque prosequitur: *Attende diligenter. Adstitit plerumque dives & pauper in Ecclesia. Comprehendite horum Mysterium. Expellitur dives, ut minimè initiatus Mysteriis. Permanet autem intra cœlestia tabernacula, adstatque pauper. Neque tamen indignatur dives, quippè qui noverit se à Divinis Mysteriis alienum. Quin etiam, ô Divinum beneficium, non modò æqualitas honoris est in Ecclesia, quæ à Deo est gratia, sed & cum uterque substitit, plerumque pauper pietate divitem antecellit. Sed neque quidquam diviti contulerunt ad pietatem opes, neque paupertas fideli fraudi fuit, sed eum cum fiducia coràm sancto statuit Altari. Hæc autem de Catechumenis à me dicuntur, non de quibusvis opulentis. Adverte quæso animum, ac vide, quo pacto dominus excedat ex Ecclesia, & servus fidelis sacris assideat Altaribus: Egrediatur domina, & maneat ancilla. Non enim accipit hominis faciem Deus. Non est in Ecclesia servus & liber.* Tom. 6. Adeò tunc Ecclesia inter istos gradus discernebat.

Fideles.

Aliud Catechumenos, aliud esse Fideles, clamant omnes Patres & antiqui Canones. Et utriusque ordinis sunt variæ classes & gradus. Catechumenorum alii sunt Christiani, alii Audientes, Substrati, Precan-

cantes, Electi, Scrutati, Competentes. Omnis fidelis debet esse baptizatus, ideoque fidelium alii sunt subditi, alii præfecti, alii integri, alii læsi aut lapsi, alii pœnitentes diversorum graduum. Hîc solum genus inquirimus. Nomen & titulum *Fidelis* esse eminentem scribit in homiliis ad populum Antiochenum sanctus Ioannes Chrysostomus, ac pergit: *Magnæ hujus donationis nomina inquiramus. Sicut enim dum ignoratur dignitatis magnitudo, segniores facit eos qui honorantur; ita si noscatur, gratias reddit, & magis studiosos efficit. Alioquin & turpe esset ac ridiculum, tanto potientes apud Deum honore, nec scire quid ipsius tandem nomina significare velint.* Hom. 21. Fidelis dicitur à fide. Et hinc quidam existimant omnem, qui Christianâ fide credit in Deum, esse ac appellari fidelem.

Et favere illis videntur plura sancti Augustini testimonia. Etenim in primo de peccatorum meritis ac remissionibus libro affirmat baptizatos infantes esse fideles, atque adjungit: *Quod à credendo utique nomen est, quamvis & hoc non ipsi, sed alii pro eis inter Sacramenta responderint.* Cap. 25. Et in quartodecimo sermone de verbis Apostoli: *Consuetudine Ecclesiæ antiquâ, Canonicâ, fundatissimâ parvuli baptizati fideles vocantur. Et sic de his quærimus: Iste infans Christianus est? Et respondetur: Christianus. An fidelis, an Catechumenus? Fidelis. Utique à fide. Fides à credendo. Inter credentes igitur baptizatos parvulos numerabis.* Cap. 13. Et in prima concione super trigesimum secundum Psalmum: *Habemus fidelem Deum. Distinguamus fidelem Deum à fideli homine. Fidelis homo est credens promittenti Deo; fidelis Deus est exhibens quod promisit homini.*

Respondeo tamen neminem à sola, licèt per remissionem peccatorum formatâ ac vivâ, fide appellari fidelem. Etenim istiusmodi fidem possint habere Catechumeni, & tamen etiam tunc non sunt fideles. Istius igitur magni tituli radicem ac virtutem exponit in adducta homilia laudatus Joannes Chrysostomus: *Fidelis propterea vocaris, quoniam & credis Deo, & ab eo creditam ipse justitiam habes, sanctitatem, munditiam animæ, in filium adoptionem, Regnum cælorum. Et hæc tibi commendavit. Tu vicissim ipsi alia credidisti & commendasti: Eleëmosynam, preces, modestiam, & omnem aliam virtutem.* Et in prima homilia super Epistolam ad Colossenses: *Undenam vocaris fidelis? Num quòd per mortem Christi fuisti sanctificatus? Num quòd credis in Christum? Undenam factus & frater? Non enim in opere, neque in sermone, neque in recta actione apparuisti fidelis. Undenam sunt tibi tam multa credita mysteria? Quis te fecit fidelem? Quis Dei filium? Qui te fecit fide dignum, is quoque fuit causa ut tibi crederetur. Fideles enim vocamur, non solùm propterea quòd credamus, sed etiam propterea quòd nobis à Deo credita sint mysteria, quæ ne Angeli quidem ante nos meruerunt.* Et in tertia super secundam Epistolam ad Timotheum homilia Apostoli

verba, *Hæc commenda fidelibus hominibus*, commentatur: *Fidelibus. Quibus? Qui prædicationis non prodant gratiam.* Proindè laudatus titulus fundatur in mutua inter Deum ac hominem fide ac fiducia. In fide, quâ nos Deo ac in Deum credimus; ac in fide, quâ nobis Dominus Deus fidit, credit, & commendat sua dona atque mysteria. Mysterium justificationis, regenerationis, plurium Sacramentorum, ac præsertim sacrosanctæ Eucharistiæ. Etenim nos homines habemus etiam nostros fideles: Non qui nobis credunt, sed quibus nos fidimus atque credimus nostra Arcana.

Hoc ipsum in suis Catechesibus docet sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus. Etenim in illarum præfatione scribit ad Electos è Competentibus: *Antea Catechumenus eras, nunc verò fidelis vocaberis.* Utique dum fueris baptizatus, & confirmatus, & sacrosanctam Eucharistiam perceperis. Et in quinta Catechesi Divinæ majestatis Attributa affirmat esse bonitatem, justitiam, omnipotentiam, ac fidelitatem, & prosequitur ad Catechumenos: *Cogita ergò in quantam proveharis dignitatem, cum Divinæ futurus eris particeps appellationis.* Post susceptа tria ista Sacramenta appellandus & ipse fidelis, adeoque futurus particeps Divini Attributi. Et infra pergit: *Si fidelis esse videris, nondum tamen fidei perfectionem habes, opùs est ut & tu cum Apostolis dicas, Domine adauge nobis fidem.* Quempiam in Christiana dogmatum fide imperfectum affirmat posse esse plenè fidelem: Quia nempè non ex hac sola fide fideles dicimur. Et in tertia Mystagogica Catechesi sanctum Chrisma ac ejus Unctionem mirè extollit. Non illam quæ antè, sed quæ datur post Baptisma: *Vobis postquàm ex aquis sacri Lavacri adscendistis, datum est Chrisma.* Laudat Unctionem, non quæ à Græcis in toto hominis corpore, sed quæ fit in fronte, oculis, naribus, pectore, aliisque nobilioribus partibus. Hæc lucidè est ipsum Sacramentum Christianæ Confirmationis. Et Cyrillus pergit: *Hujus sancti Chrismatis dono accepto, meritò appellamini Christiani, veram efficientes appellationem in ipsa Regeneratione. Ante enim quàm hæc gratia vobis donata esset, non eratis propriè digni eo nomine, sed pergentes eousque progressi estis, ut efficiamini Christiani.* Affirmat nos per sacrosanctum Christianæ Confirmationis Sacramentum fieri Christianos, at necdum fideles: Hoc donum nobis non fieri, nisi per sa-
Can. 77. crosanctam Eucharistiam. Huc respicit etiam Eliberinus Canon: *Si quis Diaconus, regens plebem sine Episcopo vel Presbytero, aliquos baptizaverit, Episcopus eos per benedictionem perficere debebit. Quod si ante de sæculo recesserit, sub fide, quâ quis credidit, poterit esse justus.* Non Christianus aut fidelis, sed justus. Proinde per Baptismum justi, per Confirmationem Christiani, per susceptam Eucharistiam constituimur fideles. Etenim ut

quis

quis JESV Christi fidelis sit, non satis est quod in ipsum credat, sed insuper opùs est, ut & IESVS se credat illi. Ut illi credat suum inter Sancta & Arcana præcipuum, sacrosanctam Eucharistiam.

Verùm his obesse videtur septimus Canon Constantinopolitani Concilii, cui sanctus Cyrillus interfuit: *Quicumque ex Eunomianis rectæ fidei adscribi volunt, ut Græcos admittimus, & primo quidem die ipsos Christianos facimus, secundo Catechumenos, deindè tertio exorcizamus, sive adjuramus ipsos, & tandem baptizamus.* Distinguit varias Catechumenorum classes, & in prima ac omnium infima ponit Christianos. Accedentis enim ad Christum Dominum gentilis fronti statim sacrosanctæ Crucis signum imprimimus, & sic creamus Christianum. Ita semper egit & Orientalis & Occidentalis Ecclesia. Quomodo igitur Cyrillus affirmat nos Christianos non esse, nisi per Christianam Confirmationem? Quomodo affirmat istum esse sensum totius Ecclesiæ? Quidam existimant Cyrillum postmodò cantasse horum palinodiam. Etenim de ejus Catechesibus scribit in virorum Illustrium catalogo sanctus Hieronymus: *Cyrillus Catecheses in adolescentia composuit.* Et in Ecclesiastica Historia Cardinalis Anastasius Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius: *Quidam Cyrillo, quasi Ariano, derogant, dicentes hunc etiam Homousii vocem tacuisse in institutionibus quas composuit ad profectum imperitarum plebium ad Baptisma accedentium.* Et per Jacobum Gretserum publicatus Alexander Monachus in libro de sacrosanctæ Crucis inventione: *Etiamnum decem & octo Cyrilli Catecheses servantur legitimè conscriptæ, in quibus sacrum explicans Symbolum, Consubstantialis mentionem omisit, Principum in se, nisi id feciſſet, insidias paratas videns. Mansit tamen cum sanctis Patribus Ecclesiam voce, non Scriptis defendens.* Ipsum purgat, quod ob Imperatoris Constantii metum, uti & magnus Basilius fecit sub Imperatore Valente, sit usus dispensatorio silentio. Eodem modo ipsum purgat laudatus Anastasius. Isto ipso modo ipse Cyrillus se purgavit apud Constantinopolitanam Synodum, atque ita istic sedit ut Canonicus Episcopus, & in Synodali ad sanctum Damasum Pontificem relatione fuit amplè commendatus. Aliqui censent quod ibidem suam priorem de Christiani titulo doctrinam correxerit. Ast sine fundamento. Nec enim hoc in puncto erravit. Etenim Christiani titulus habet duplex fundamentum, ac ipse itidem est duplex. Alius est primum Christianitatis exordium, & datur per signum Crucis; alius est longè eminentior, & datur per sacrosanctum IESV Christi Chrisma, per sacrosanctum Sacramentum Christianæ Confirmationis.

Idem docet in quæstionibus super Deuteronomii librum Theodoretus Cyri Episcopus: *Nos appellamus fideles eos, qui sunt Divinorum my-*

steriorum participes. Quibus Christus Dominus illa fidit, non timens illa per ipsos profanari aut enuntiari. Consonat Theophylactus Bulgarorum Episcopus in Commentario super epistolam ad Colossenses:

Cap. 1. *Undè sancti facti estis? Nonne per Baptisma in mortem Christi? Undè fideles? Nonne quia in Christum creditis? Nonne quia tanta sunt vobis à Christo credita mysteria? Fideles enim non ideò tantùm vocamur, quia credimus, sed quia mysteria nobis à Deo credita sunt, quæ ne Angeli quidem nôrant.* Est ista mutuatus ex sancto Ioanne Chrysostomo. Et hinc intelliges extremam ac insignem Guilielmi Comitis Saresberiensis pœnitentiam, de qua Mat-

Ann. 1226. thæus Parisiensis: *Guilielmus fecit Episcopum civitatis ad se venire, ut ea quæ Christiani sunt, in Confessione & Viatico susciperet. Intrante autem Episcopo thalamum, in quo jacebat Comes, nudus omninò præter femoralia, contra eum corpus Domini ferentem ex lecto prosiliens, asperrimumque laqueum circa collum connectens, cum jugi lachrymarum effusione se prostravit in pavimentum, se summi Regis esse proditorem contestans, nec de loco moveri voluit, nisi factâ confessione, & vivifici Sacramenti perceptâ communione, ut se sui servum ostenderet Creatoris.* Rectè ac eruditè se professus est summi Regis proditorem. Quisquis enim Christianæ justificationis, aut aliorum, quæ ipsi Dominus Deus credidit, mysteriorum Depositum excutit aut profanat, est plenus proditor Divinæ Majestatis.

Et hanc doctrinam lucidè tradit etiam sanctus Augustinus. De Chri-

Cap. 2. sto Domino scribit in Evangelio sanctus Ioannes: *Cùm* Iesvs *esset Hierosolymis in Pascha, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signa quæ faciebat. Ipse autem* Iesvs *non credebat semetipsum illis. Eò quòd ipse nosset omnes.* Et sanctus Augustinus commentatur in Tractatibus super istud Evangelium: *Quid sibi hoc vult? Illi credebant in nomine ejus, & ipse* Iesvs

Tract. 11. *non credebat semetipsum illis. An fortè non crediderunt ei, & fingebant se credidisse, & propterea* Iesvs *non credebat semetipsum eis? Sed non diceret Evangelista,* Multi crediderunt in nomine ejus, *nisi verum illis testimonium perhiberet. Magna ergò res, & tanta res. Credunt homines in Christum, & Christus non se credit hominibus. Tales sunt omnes Catechumeni. Ipsi jam credunt in nomine Christi, sed* Iesvs *non se credit eis. Intendat & intelligat charitas vestra. Si dixerimus Catechumeno, Credis in Christum, respondet, Credo. Et signat se cruce Christi. Portat in fronte, & non erubescit de cruce Domini sui. Ecce credit in nomine ejus. Interrogemus eum: Manducas carnem Filii hominis, & bibis sanguinem Filii hominis? Nescit quid dicas. Quia* Iesvs *non se credidit ei.* Et in sequenti Tractatu: *Ecce jam illi credebant in* Iesvm, *&* Iesvs *non se credebat eis. Quare? Quia nondum erant renati ex aquâ & Spiritu. Indè hortati sumus, & hortamur, fratres, nostros Catechumenos. Si enim interroges eos, jam crediderunt in* Iesvm. *Sed quia nondum carnem ejus, & sanguinem*

nem accipiunt, nondum se illis credit IESVS. *Quid faciant, ut se illis credat* IESVS? *Renascantur ex aqua & Spiritu.* Et in quadragesimo quarto Tractatu: *Audistis grande mysterium. Interroga hominem, Christianus es? Respondet tibi, Non sum. Si Judæus es aut paganus? Si autem dixerit, Non sum, adhuc quæris ab eo, Fidelis, an Catechumenus? Si responderit tibi, Catechumenus, inunctus est, nondum lotus. Sed undè inunctus? Quære, & respondet. Quære ab illo, in quem credat? Eo ipso quo Catechumenus est, dicit: In Christum. Ecce modò loquor Fidelibus & Catechumenis.* Sanctus Augustinus constanter affirmat ad Fidelis titulum exquiri non dumtaxat hominis fidem in Christum, sed insuper fidem quâ Christus Dominus illi credat sua Arcana, præsertim sacrosanctam Eucharistiam.

Quare ad istum titulum Baptismus est plenè necessarius. Lucidè hoc cum aliis Patribus jam affirmavit sanctus Augustinus. Et in undecimo Tractatu rursum ait: *Illis se credit* IESVS, *qui nati fuerint denuò.* Hos enim omnes IESVS signat, & consecrat in suos, quibus sua communicet & fidat. Et hinc ante sacræ aquæ ingressum profitemur illi varia, abrenuntiamus ejus hostibus, denuntiamus ipsis perpetuum bellum, præstamus plenum militaris fidei Sacramentum. Et hinc oritur quæstio, An ergò omnes baptizati sint fideles? Etiam apostatæ, hæretici, schismatici, lapsi, pœnitentes? Respondeo omnes baptizatos esse Sacramento, debito, & consecratione fideles, sed quosdam esse prævaricatores ac proditores, quosdam ab arcanorum communione suspensos. Et tales sunt pœnitentes quarti gradûs, quos dicimus Consistentes. Recepti sunt in Dei gratiam, & omnia ejus Sacramenta vident, verùm à supremi Sancti perceptione sunt adhuc abstenti atque suspensi. Proinde soli Perfecti, seu cum oblatione Communicantes sunt plenè ac integrè fideles.

Hæc in eruditis ad Græcorum Euchologion Notis insigniter illustrat Iacobus Goar: *Fideles olim vocandi non censebantur, quicumque fidem Christianam Baptismo & Chrismate accepto profiterentur, sed qui duobus illis Sacramentis inaugurati, etiam sacrâ Eucharistiâ donarentur, & à communione convictûs, precum, sacrificii, & Sacramentorum in Pœnitentium numerum allecti non ejicerentur. Uno verbo, qui morum & probitatis vitæ tali specimine fulgerent, ut fidos probassent, quibus Hierææ Theletæ seu Hiero-Theletæ, aliis etiam de visu ignotæ, committi possent. Hi perfectè & integrè fideles, qui fidem profiterentur, & fidelitatem observantiæ & morum Christianorum nullâ peccati transgressione condemnassent.* Huc etiam respicit in insigni adversùm morosos Baptismi dilatores Oratione sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus: *Me tui pudet, quod cum consenueris, adhuc ejiciaris cum Catechumenis, tanquam insipiens puellus, & qui Arcana non potest celare, cum dicendum sit mysterium. Unire populo mystico,*

& arcanos discè sermones. Eloquere nobiscum illa, quæ sex alas habentia Seraphim cum perfectis Christianis dicunt Hymnos canentia. Catechumenos affirmat esse puellos, quibus credi, & qui celare non possint arcana mysteria: Illa mysteria, quæ Seraphim cantant cum perfectis Christianis. Utique sacrosanctum Missæ sacrificium, in quo cum sanctis Angelis perfecti Christiani decantant sacrosanctum Tris-Agion. Gregorius affirmat Catechumenos, licet in IESVM credant, adhuc esse ex illis, quibus se non credit IESVS. Necdum esse ex ejus fidelibus. Et ad hanc fidelitatem exquirit duo. Primò ut IESVS tibi sua Arcana credat. Deindè ut tu illa noveris celare ac fideliter custodire. Gregorius item distinguit duplicem Christiani titulum. Affirmat quosdam esse, quosdam non esse perfectè Christianos.

Pariter adeunt.

Quid per hoc verbum intelligat, Doctor exponit in libro de velandis Virginibus: *Audent nudo capite ad Deum adire.* Verbum, *Adire,*
Cap. 14. est vox, qua Romani solemnem ad publicos Ecclesiæ aut Reipublicæ conventus accessum passim significant. Ita in sua ad Posthumianum, Orientis Prætorio Præfectum, lege sancit de variis hæreticis Imperator Theodosius: *Neque publicis, neque privatis aditionibus intra urbem atque agrorum & villarum loca, aut colligendarum congregationum, aut constituendarum Ecclesiarum copiam præsumant.* Exstat lex in sexto decimo
Tit. 9. libro Theodosiani Codicis. Et in lege ad Palladium Præfectum
cap. 12. scribunt Honorius ac Theodosius: *Si publicam judiciorum aditionem*
Lib. 2. *amicitiarum impedivit affectio.* Pro solemni ad sacras ædes accessu vo-
tit. 27. cem istam & pagani & Christiani frequentissimè acceperunt. Ita
cap. 1. scribit quartus liber Æneidos: *Principio delubra adeunt, pacemque per aras exquirunt.* Et sextus liber: *Quin ut te supplex peterem, & tua limina adirem, ipse orans mandata dabat.* Et Cicero in secundo libro de Legibus: *Ad Divos adeunto castè.* Eâdem voce in eundem sensum utitur in literis ad Pammachium, agens de Romanis suo conjugio nuper-
Ep. 50. rimè usis, sanctus Hieronymus: *Ad Martyres ire non audent, non in-*
cap. 6. *grediuntur Ecclesias.* Et in libro de Ecclesiasticis dogmatibus Gennadius Massilienſis: *Non priùs vitæ fontem adeant, quàm exorcismis & exsufflationibus Clericorum Spiritus ab his immundus abigatur.* Utique Catechume-
Can. 19. ni, de quibus statuit & prima Synodus Arausicana: *Ad Baptisterium nunquam admittendi.* Longè minùs ad Ecclesiam. Et in Græcorum apud Iacobum Goar Euchologio exstans antiquus Ordo seu forma recipiendi Manichæos ad Ecclesiam, post expositos varios exorcismos & alios sacros ritus prosequitur: *Eum Sacerdos dimittit, atque ita*

dein-

deinceps ut Catechumenus seu instructus in Ecclesia morandi & Scripturas audiendi jus obtinet. Non ergò quivis, sed solus instructus & variâ benedictione sanctificatus Catechumenus poterat olim intrare Ecclesiam. Et in libro de Templo & Missa scribit Simeon Archi-Episcopus Thessalonicensis : *Pœnitentes*, quibus Catechumeni sunt multò inferiores, *Ecclesiam intrare non audent.* Ipsorum locum in Basilicæ vestibulo fuisse affirmat in homilia de filio prodigo sanctus Joannes Chrysostomus. Tom. 6. Quod ipsum de Gallicana Ecclesia tradit Synodus Agathensis. Septimius igitur hoc in loco arguit Gnosticos ac Marcionitas, quòd ipsorum Catechumeni unà cum fidelibus adirent & intrarent Ecclesias : Non dumtaxat vestibulum, sed insuper Adyta, ac alia loca sanctiora.

Pariter audiunt.

In opere de antiquo sacrarum Concionum ritu Franciscus Bernardinus Ferrarius laudat præsentem Tertulliani locum, ac prosequitur : *Tertullianus cum affirmat in Ecclesia ipso concionum tempore secerni vix posse & internosci fideles à Catechumenis, demonstrat utique ad ipsas conciones audiendas Catechumenis aquè ac fidelibus aditum patuisse.* Lib. 2. cap. 19. Nulla discernit Ecclesiæ tempora, ac ex præsenti Doctoris loco censet & Fideles & Catechumenos semper adiisse simul ac audivisse. Est Erudito viro horrendus lapsus. Etenim Septimius non laudat hîc Catholicæ Matris disciplinam, sed damnat hæreticæ conversationis levitatem, inconstantiam, variam prævaricationem. Et inter ista ponit, quòd eorum fideles & Catechumeni simul adeant, simul audiant, simul orent. Uti sanctus Augustinus scripsit librum de moribus Manichæorum, atque ex istorum pravitate infert pravitatem dogmatis, ita istud ipsum de sui temporis hæreticis hîc facit Tertullianus. Et est firmum argumentum. Etenim vera fides & recta disciplina sunt penitùs connexa, ideoque sese mutuò ponunt ac tollunt. Proindè præsens Doctoris locus palàm evincit, quòd isto tempore Catechumeni, longè magis gentiles aut Judæi, ad audiendum Dei in Ecclesia verbum cum fidelibus non admitterentur. Istius admissionis nullum est vestigium. Plurima persuadent non fuisse. Et ista disciplina videtur adhuc viguisse tempore sancti Athanasii, vel cujusvis alterius Patris, qui scripsit famosam Synopsim sacrarum Literarum. Etenim post enumeratum antiqui Testamenti Canonem subjungit : *Præter istos sunt adhuc alii ejusdem veteris instrumenti libri non Canonici, qui Catechumenis tantùm leguntur.* Et tales esse dicit Sapientiam Salomonis, Librum Ecclesiastici, Esther, Judith, ac Tobiæ. Istius Scriptoris Ecclesia primæ classis libros solis fideli-

bus, at verò laudatos libros locabat in secunda classe, censebat optimos, ideoque uti ad altiora præparatorios legebat solis Catechumenis. Proindè uti fideles & Catechumenos non ad communes libros admittebat, ita neque ad commune, quod Episcopus exponebat, in Ecclesia verbum.

Can. 19. Quidquid sit, data per Constantinum Ecclesiis pax alium induxit morem. Lucet ex Synodo Laodicensi: *Quod oportet post sermonem Episcoporum peragi orationem Catechumenorum.* Agit de secunda, quos Substratos appellamus, Catechumenorum classe. Mandat eis non nisi post sermonem Episcopi impendi suas orationes ac manûs impositiones, atque ita supponit ipsos dicto sermoni adfuisse. Longè aliter

Can. 6. statuit de hæreticis: *Quòd non oporteat hæreticis concedere, ut in domum Dei ingrediantur, si in hæresi permaneant.* Pertinaces ergò hæreticos nec ad publicum Dei verbum admittebat. Istud enim fiebat in Ecclesia. Hinc longè minùs admittebantur Judæi aut gentiles. Hæreticos tamen non dudum post fuisse generaliter admissos, lucet ex Responsis Catholicis Timothei Patriarchæ Alexandrini. Arianos & alios quosvis, licet agere pœnitentiam & hæresim vitarenon profiteantur, mandat à sola oblatione & oratione expelli cum Catechumenis, ideoque ipsos admittit ad Episcopi concionem. Loquitur de Constantinopolitana, & omni Thracum Ecclesia. Eundem morem viguisse apud Antiochenos

Tom. 6. liquet ex sancto Ioanne Chrysostomo. Catechumenos adfuisse palam est ex ejus sermone in Domini Præcursorem; ex secunda ejus homilia de incomprehensibili Dei natura lucet adfuisse hæreticos Ano-

Tom. 2. mæos. At verò in prima super Apostolicos Actus homilia declamat ad gentilem: *Quod si adhuc ambigis, an Christus sit Deus, stato foris, ne Divinos Sermones audias, neve teipsum inter Catechumenos numeraveris.* Manifestè affirmat gentiles non fuisse admissos.

Eadem forma tunc viguit in Italia. Lucet ex sancti Ambrosii E-

Ep. 14. pistola ad sororem ejus Marcellinam: *Post lectiones atque Tractatum dimissis Catechumenis, Symbolum aliquibus Competentibus in Baptisterii tradebam Basilica.* Lucidè affirmat non solos Competentes, sed omnes omnino Catechumenos Episcopali Tractatui, seu publico ad populum verbo adfuisse. Etiam pro Gallicana Ecclesia statuit prima Arausicana Sy-

Can. 18. nodus: *Evangelia deinceps placuit Catechumenis legi apud omnes nostrarum provinciarum Ecclesias.* Eò igitur usque quædam Galliarum Ecclesiæ statim post lectum Apostolum expulerant Catechumenos, adeoque nec admiserant ad Episcopi concionem. Quin & diu post hanc Synodum

Lib. 3. cap. 36. scripsit in opere de Divinis officiis Amalarius Fortunatus: *Consuetudo nostra tenet, ut Catechumenos repellamus antè Evangelium.* Nempè laudatum

Cano-

Canonem necdum admiserat Ecclesia, aut omnis fortè Trevirensis Provincia, in qua Amalarius creditur docuisse. At verò Africana Ecclesia in quarta Carthaginensi Synodo fuit longè liberalior : *Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire Verbum Dei, sive gentilem, sive hæreticum, sive Judæum, usque ad Missam Catechumenorum.* Eò igitur usque soli Catechumeni admittebantur: Hæc Synodus admisit etiam hæreticos, Judæos, atque Gentiles.

Canonis author videtur fuisse sanctus Augustinus. Etenim in ejus vita scribit sanctus Possidius: *Libros Augustini sive Tractatus, mirabili Dei gratiâ procedentes, instructos omni rationis copiâ atque autheritate Sacrarum Scripturarum, ipsi quoque Hæretici concurrentes cum Catholicis ingenti ardore audiebant.* Concurrebant etiam Manichæi. Concurrebant clandestinè & per obreptionem. Etenim Canon, qui nullos, nisi Catholicam Regulam professos ante portam, admittebat ad ingressum Basilicæ, est suprà demonstratus viguisse in Africa. Etiam apud Donatistas. Ob istiusmodi clancularium nescio cujus, quem corrigendum elegerat Divina gratia, Manichæi ingressum Spiritus sanctus concionantem Augustinum distraxit ac deduxit à concepta per prævium studium materia, & fecit ex tempore contra Manichæos declamare. Fuit adeò extemporalis Rhetorica, ut eam ipse Augustinus fuerit in semetipso admiratus. Rei seriem exponit laudatus Possidius. Hujusmodi eventus, ac ipsorum fructus videtur Augustinus considerasse altiùs, atque ita Africanam Synodum induxisse, ut deinceps quicumque hæretici, imò etiam Judæi atque pagani, ad conciones admitterentur. Et certè ista ejus diversio evenit sub exordium Episcopatûs, ante Episcopatum Possidii, adeoque & ante laudatum Canonem. Et ipsum tandem, nempe ad sexti sæculi annum vigesimum sextum, probavit, & admisit etiam Hispania. Etenim statuit in Valentina Synodo : *Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire verbum Dei, sive gentilem, sive hæreticum, sive Judæum, usque ad Missam Catechumenorum.* Est ipsissimus Canon Carthaginensis. Proindè usque ad illa tempora Hispani admittebant solos Catechumenos. Eorum etiam Episcopi nullum, nisi qui Symbolum profiteretur ad portas, permittebant ingredi. Ista liberalitas diverso paulatim tempore fuit per omnem ferè Ecclesiam comprobata. Eruditus ac antiquus Scriptor, quem passim dicimus sanctum Dionysium Areopagitam, in sua Ecclesiastica Hierarchia, non solos Energumenos ac Pœnitentes, sed etiam Catechumenos admittit ad Divinam Psalmodiam ac librorum Divinorum auditionem. Est firmum argumentum, quod quarto sæculo scripserit, post datam Ecclesiæ à Constantino pacem. Cap. 3.

Dum gentiles adhuc Romani Principes odissent ac persequerentur Ecclesiam, quivis Paganus, Hæreticus, Iudæus erat noster proditor & Frumentarius, ideoque ipsis nec istam suæ Synaxeos partem tunc Ecclesia credebat. Dolosos item & fictos Catechumenos quandoque experta fuit, ideoque & illos excludebat. Data per Constantinum pax ac plena libertas nullos deinceps timuit delatores, ideoque quosvis, primùm Catechumenos, postmodò etiam Iudæos ac Gentiles, Christo Domino lucrari satagens, ad Evangelii cantati & expositi audientiam admisit. Tunc in Episcoporum sermonibus, antea inaudita, ad quævis fidei nostræ mysteria audiri cœpit hæc famosissima vox: *Norunt fideles.* Antea enim Episcopis tractantibus soli fideles aderant, ideoque ista nostrorum Arcanorum custode formulâ non erat opùs. Marcionitas igitur, quod ad suas conciones etiam Catechumenos, imò & gentiles admitterent, meritò Septimius accusat.

Porrò licèt data per Constantinum pax Catechumenos ad publicum in Ecclesia verbum admiserit, non tamen admisit ad simul cum fidelibus audiendum. Lucet ex secunda sancti Ioannis Chrysostomi super secundam ad Corinthios Epistolam homilia, ubi dicit de perfectiori etiam Catechumenorum classe: *Extra vestibula Regia stant, longeq; à sacris cancellis.* Et homilia de filio prodigo inducit hunc sic loquentem ad Patrem: *Sine me cum Catechumenis intra Ecclesiæ fores consistere, ut contemplans quæ in ea perficiuntur mysteria, eorum sensim rursùs particeps fieri concupiscam.* Per mysteria palàm intelligit non Eucharistiæ celebrationem, sed manû impositiones & orationes varias, super certi gradus Catechumenos post publicum Sacerdotis verbum fieri consuetas. Et in laudatâ super Apostolorum Actus homilia dicit ad Gentilem: Quod si adhuc ambigis, num Christus sit Deus, *Stato foris, ne Divinos sermones audias, neve te ipsum inter Catechumenos numeraveris.* Non inter fideles, sed inter Catechumenos. Quod nempe hi haberent locum longè inferiorem. Et in homilia adversùm eos qui Pascha jejunant: *Si sit Catechumenus is, qui gravium peccatorum morbo laborat, à vestibulo templi arceatur; sin fidelis mysteriis initiatus, à sacra mensa repellatur.* Catechumeni igitur erant intra Ecclesiam, verùm in vestibulo, quod hodiè à Græcis vocatur Ferula seu Narthex: Fideles in media nave. Istic audiebant.

Hæc omnia confirmantur ex variis apud antiquas Ecclesias Catechumeniis, seu Auditoriis. Octava Synodus in magna sanctæ Sophiæ Constantinopolitana Ecclesia affirmat ad dexteram partem fuisse Catechumenia, & propè ipsa Episcopos consedisse. Eadem laudat

dat antiquus de ejusdem per Iustinianum Imperatorem erectæ Ecclesiæ fabrica Author : *Cum opifices ad secunda usque Catechumenia perducto opere, superioribus columnis, ac fornicibus erectis, circumpositæ fabricæ tecta imposuissent.* Cap. 21. Quomodo quis è ventilantibus, id est, ad Missarum solemnia ministrantibus Diaconis oculum fixerit in fœminam, refert in sancti Basilii vita sanctus Amphilochius, & adjungit : *Basilius præcepit suspendi vela ad Catechumenia, injungens mulieribus, ut si qua deprehensa esset, quamdiu Sacra peragerentur, extra vela despicere, de Ecclesia pelleretur, & extra communionem fieret.* Cap. 9. Quid simile refertur etiam in vita sancti Ioannis Chrysostomi. Porrò Anastasius Romanorum Bibliothecarius octavæ Synodo dedit hoc marginale Scholion : *Catechumenia dicuntur loca, in quibus Catechumeni instruuntur.* Et in libro de Sacramentis Simeon Archi-Episcopus Thessalonicensis scribit : *Nartheces dicuntur templorum principia, & Catechumenia, Catechumenorum nempè domicilia, quæ & propterea excogitata sunt, ut & hi auditu, visuq; solo Divinorum participes fierent, & labiis linguaq; fidem profiterentur, devotionisq; verba modularentur, non tamen communicant precibus, sed ab eis extorres sunt, utpotè ab eis semoti.* Catechumenia videntur fuisse ipse Narthex.

Respondeo Catechumenia, seu Auditoria fuisse duplicia : Alia fidelium, alia Catechumenorum. Etenim fœminæ, quas cum sancti Basilii Diaconis oculo lusisse è Catechumeniis scribit sanctus Amphilochius, erant omninò fideles. Hinc eis communionis privationem minabatur Basilius. Et quomodo ventilantes Diaconi ex altari cum existentibus in Ferula mulieribus potuissent oculo ludere? Clericorum chorus, & populi navis, & ipsorum interjacentes portæ istum lusum palàm impediebant. Quare illa Auditoria erant altari vicina loca, in quibus fideles fœminæ Divinorum tempore sequestrabantur. Erant laterales & altæ Basilicarum concamerationes, quales & apud nos hinc indè videmus. Hinc ex illis despici à fœminis Basilius interdixit. Et de ejusmodi concamerationibus lucidè loquitur etiam Author libri de nova fabrica sanctæ Sophiæ. Loqui videtur & octava Synodus. Quis enim credat ipsam celebratam in Narthece, vilissima ac infima parte templi? Et à dextris & à sinistris, & sursùm ac deorsùm erant fidelium Auditoria : Se in dextris eorum partibus fuisse celebratam ista Synodus affirmat. Simeon Thessalonicensis manifestè loquitur de Narthece. Hinc interim vides in Catholica Ecclesia Catechumenos cum fidelibus numquam audivisse.

Pariter orant.

Non de quavis, sed de illa, cujus gratiâ integrum librum scripsit,

oratione loquitur hîc Septimius, de incruento Christianorum sacrificio, cujus auditionem antiqui Canones passim nuncupant communionem in precibus. De hac sola locutus suprà est adversùm Marcionitas etiam sanctus Epiphanius. Isti orationi Catechumenos non potuisse adesse, docent antiquissimæ omnes & Latinorum & Græcorum Liturgiæ, quæ ipsam nonnisi post emissos Catechumenos ac Pœnitentes, & post obseratas Basilicæ portas permittunt inchoari. Portas debere priùs claudi tradunt etiam Apostolicarum Constitutionum Author, & in homiliis supra sancti Matthæi Evangelium sanctus Ioannes Chrysostomus: *Mysteria idò clausis januis celebramus, & eos, qui nondum initiati sunt, adesse prohibemus, non quia aliquam mysteriorum infirmitatem deprehendimus, sed quia ad participationem eorum illi, quos arcemus, adhuc infirmi sunt.* Et in homilia de filio prodigo scribit de Diaconis sacrificio ministrantibus: *In Ecclesia discurrunt, clamantq;, Ne quis ex Catechumenis, ne quis eorum qui non edunt, nullus ex Exploratoribus, ne quis eorum qui non possunt intueri vitulum qui comeditur, neve quis eorum qui spectare non possunt cælestem sanguinem qui effunditur in remissionem peccatorum, ne quis indignus hostiâ vivente, ne quis non initiatus, ne quis eorum qui non possunt impollutis labiis tremenda mysteria attingere, in Ecclesia maneat, aut mysteria per dolosam subreptionem acceptet.* Bis fiebat istud Diaconale examen ac proclamatio: Ante consecrandorum introductionem, & ante jam consecratorum donorum distributionem. Fiebat præsertim ob curiosos, immò & malevolos nostrorum Secretorum exploratores, quos non rarò per dolum aut vim manere tentasse. ac etiam mansisse in Ecclesia, quin & tremenda Sacramenta participasse, docent multa exempla. Adversùm illos statuunt Apostolicæ constitutiones: *Si aliquis non baptizatus seipsum celaverit, & mysteria participet, judicium æternum manducabit, quod cùm alienus à Christi fide esset, quæ fas non erat ad supplicium participavit. Si quis autem per ignorantiam, est ille quidem citò elementis Christianæ religionis instituendus, ac baptizandus, ne exeat contemptor.* Quod ipsum in suis Canonicis Responsis statuit Timotheus Patriarcha Alexandrinus.

Lib. 2. cap. 57.
Lib. 8. cap. 11. Homil. 23.
Tom. 6.
Lib. 7. cap. 26
Cap. 1.

Et hinc Eusebianos, de everso Altari & sacro calice fracto accusantes, & per Catechumenorum testimonia istud probantes, rectè revicit sanctus Athanasius, aiens *oblationem proponi non potuisse cùm intus Catechumeni versarentur, quibus intus adhuc agentibus tempus oblationis necdum esse potuit.* Quam exceptionem, uti patenter peremptoriam, laudat etiam sanctus Iulius Pontifex in literis ad Factionem Eusebianam. Consecranda enim dona nec primam, à qua propriè exordium sacrificii, in Prothesi benedictionem accipere, seu verbaliter offerri, immò nec

ex

ex Scevophylacio seu Sacristia produci poterant, nisi post ejectos Catechumenos, Pœnitentes, aliosque omnes, à quibus Eucharistia, ac ejus tremenda consecratio videri non poterant. Ex eodem principio sanctus Ambrosius laudat fratrem suum Satyrum, in Mediterraneo mari naufragum, quod collo suo in Orario suspensam Eucharistiam Catechumenus intueri non præsumpsisset. Quòd eam Catechumenus deportaret in itinere, fuit res dispensatoria. Interim quam deportabat, intueri non poterat. Adeò rigidè tunc observabatur ista reverentia. Hunc igitur Canonem sperni, & quidem intra Ecclesiam ac in ipso sacrificio, à Marcionitis Septimius indignatur.

Eandem disciplinam laudat in quadam epistola magnus Basilius: *Meministi Ecclesiasticarum concionum, cùm sis inter fideles per Dei gratiam numeratus, quod nimirùm pro eis intercedimus ad Deum, qui peregrè sunt constituti, quique inter militares copias recensentur, proq; eis etiam qui liberè profitentur nomen Domini, & pro eis qui fructus manifestè ostendunt spirituales. Pro his omnibus preces in sancta Dei Ecclesia fundimus.* Ep. 241. Faciunt ista Græci circa consecrationem. Lucet ex ipsius Basilii Liturgia. Hinc ille ista omnia dicit nota fidelibus: Quòd nempè Catechumeni ab illis arcerentur, adeoque & ipsa penitùs ignorarent. Consonat in oratione ad eos qui Baptisma differunt, germanus Basilii frater, sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus: *Me tui pudet, quod cùm consenueris, adhuc ejiciaris cum Catechumenis, tamquam insipiens puellus, & qui Arcana non potest celare, cùm dicendum sit mysterium.* Et ad Honoratum Catechumenum scripsit sanctus Augustinus: *Gratias agimus Domino Deo nostro, quod est magnum Sacramentum in Sacrificio novi Testamenti, quod ubi, & quando, & quomodo offeratur, cùm fueris baptizatus, invenies.* Laudat sacri Canonis præfationem, & affirmat ipsum Catechumenis esse penitùs ignotum. Et in octogesimi Psalmi commentario demonstrat per mare rubrum, in quo submersi Ægyptii, significari Baptisma nostrum, atque prosequitur: *Cùm transieris rubrum mare*, cùm fueris baptizatus, *percepturus es mysteria, quæ non noveras. Quia & ipse Joseph, cùm exiret de terra Ægypti, linguam, quam non noverat, audivit. Audies linguam quam non noveras, quam modò audiunt & recognoscunt, testantes & scientes qui nôrunt. Audies ubi debeas habere cor. Quod modò cum dicerem, multi intellexerunt, & acclamaverunt, reliqui muti steterunt, quia nondum linguam, quam non noverant, audierunt. Accelerent ergò, transeant, & discant.* Denuò laudat sacri Canonis Præfationem: *Sursùm corda.* Affirmat istas voces esse Fidelibus notissimas atque gratissimas, Catechumenis autem esse linguam ignotam. Quòd nempè ipsi ante Præfationem ejicerentur. Vox, *Nondum*, videtur superfluere. Item Joseph, non dum exivit, sed quando intravit Ægyptum,

tum, audivit ignotam linguam. Quidquid sit de istis, hinc iterùm vides Catechumenos Episcopali concioni adfuisse. Et in sermonibus de verbis Domini idem Augustinus declamat: *Cùm sanctum Evangelium legeretur, Dominus* JESVS *Christus exhortatus est promissione vitæ æternæ ad manducandam carnem suam, & bibendum sanguinem suum. Qui audistis hæc, necdum intellexistis. Qui enim baptizati & fideles estis, quid dixerit nostis. Qui autem inter vos adhuc Catechumeni vel Audientes vocantur, potuerunt esse, cùm legeretur, Audientes, numquid & intelligentes?* Affirmat illos, licèt appellentur Audientes, ad istiusmodi verba esse surdos. Et adjungit: *Mensa Christi est illa in medio posita.* Quæ eadem repetit in secundo sermone de verbis Apostoli. Et ex istis aliqua discimus. Primò, quòd Africana Ecclesia Catechumenos admiserit ad Episcopi verbum, adeoque & ad Evangelium. Etiam ad Evangelium de sacrosancta Eucharistia. Secundò, quòd Africanæ Basilicæ altare situatum habuerint in sui medio. Tertiò, quòd etiam Catechumeni ipsum adspexerint. Quartò, quòd post Episcopi verbum fuerint ejecti. Lucidè hoc Augustinus scribit in sermone de tempore: *Ecce post sermonem fit Missa Catechumenis. Manebunt Fideles, venietur ad locum orationis. Scitis quò accessuri sumus, quid priùs Deo dicturi? Dimitte nobis debita nostra.* Per orationem intelligit consecrationem. Et post ipsam affirmat dici Orationem Dominicam ante Communionem. Missam, id est, dimissionem Catechumenorum laudat etiam quarta Carthaginensis Synodus. Laodicensis item Synodus statim post Episcopi verbum mandat fieri Catechumenorum orationes, & tunc statim dimitti. Ex quo lucet, quòd Orientalis Ecclesia ante Nicænam Synodum cœperit Catechumenos ad Episcopi verbum admittere. Statim post datam Ecclesiis pacem.

Serm. 46. cap. 1.

Cap. 1.

Serm. 137. cap. 8.

Cap 84.

Et hinc lucet labi venerabilem Hugonem de sancto Victore, qui in speculo de Ecclesiæ mysteriis laudat sacri Canonis præfationem, & illi subjunctum Tris-Agion, atque prosequitur: *Post hæc Sacerdos Secretum incipit. Hoc à quibusdam Missa vocatur. Quia in primitiva Ecclesia Catechumeni solebant interesse celebrationi Missæ usque ad consecrationem. Et tunc clamabat Diaconus*: Catechumeni exeant foras. *Et quia tunc mittebantur foras, hoc mysterium Missa vocabatur.* Errorem revincunt plura adhuc sancti Joannis Chrysostomi Testimonia. In trigesima sexta super primam ad Corinthios epistolam homilia profanos in Ecclesia fabulones durè arguit, affirmat illam ad instar cœlestis palatii esse venerandam, & adjungit: *Quod si non credis, respice ad hanc Mensam, recordare propter quam causam, & quamobrem hîc stet. Cogita quis sit qui hîc præcedat. Venerare & obstupesce etiam ante tempus. Etenim si quis solum viderit*

Cap. 7.

Re-

Regis solium, animo adsurgit, exspectans Regis exitum. Et tu ergò ante illud tempus stupendum venerare, & obstupesce, & adsurge, antequam videas expansas vestes, stragulas, & tapetes, & procedentem chorum Angelorum. In istum ipsum adscende. At hæc ignorant qui mysteriis non sunt initiati. Laudat magnum Sacrificii Introitum, qui nostro respondet Offertorio, & fit statim post cantatum Evangelium. Nam & olim, antequam cantaretur Symbolum, apud nos Offertorium tunc fiebat. Et sanctus Ioannes dicit ista omnia ignorari à Catechumenis: Quòd nempè hi statim post cantatum & à Sacerdote expositum Evangelium dimitterentur. Notanda sunt verba: *Venerare & obstupesce ante tempus.* Sanctificata in Prothesi dona, dum per magnum introitum deferuntur ad sacram mensam, Græci adeò venerantur, ut in Florentina Synodo Latini ipsos de excessu in Latriam habuerint suspectos. At illi plenè satisfecerunt. Laudata Chrysostomi verba demonstrant istam ritualem pietatem esse apud illos antiquissimam. Omninò enim hanc suo populo commendat sanctus Joannes. Ex ejus verbis item vides, quod Græcorum Catechumeni nec altare videant. Donec illi dimittantur, est clausum, & cortinis obductum. Aliud semper factum est in Latina Ecclesia. Ita suprà audivimus à sancto Augustino.

Etiam in nona super Epistolam ad Colossenses homilia laudatus Joannes scribit: *Quis sit hymnus Supernorum, sciunt fideles. Quod supernè dicunt Cherubin. Quod dicebant Angeli: Gloria in excelsis Deo.* Ista omnia Græci dicunt intra aut circa Sacrificii Canonem: Hinc sanctus Joannes dicit ipsa sciri à solis fidelibus. Eundem Canonem laudat in sexta homilia super primam Epistolam ad Timotheum, & denuò adjungit esse notum solis fidelibus. Proinde tunc Catechumeni fuerunt dimissi statim post Episcopi sermonem. Et istud ipsum lucet ex Diaconali, quam Hugo de sancto Victore laudat, adversùm Catechumenos proclamatione. Hæc bis fiebat: Statim post Sacerdotis sermonem, & ante Communionem. Hæc omnia tradit in sua Ecclesiastica Hierarchia etiam antiquus ac eruditus Auctor, quem passim appellamus sanctum Dionysium Areopagitam: *Sacrarum Scripturarum lectione finitâ, sacro ambitu arcentur Catechumeni, & cum eis Energumeni ac Pœnitentes.* His ejectis addit statim claudi portas per Diaconos. Et prosequitur: *Catechumenos, & Energumenos, & eos qui pœnitentiâ ducuntur, sacrosancta Hierarchiæ hos patitur quidem audire sacram Psalmodiam, Divinamque sacrarum Scripturarum excitationem, verùm ad ea quæ sequuntur sacrificia, spiritualiaque spectacula, nequaquam eos convocat, sed perfectos Perfectorum oculos.* Ab hac Perfectione affirmat Catechumenos esse remotissimos, Cap. 3.

Cap. 6. ideoque expelli primos. Adjungit ab illis non solummodo Sacrificium, sed etiam ipsam Eucharistiam non posse videri. Omnes tres istos ordines esse perfectè purgandos, *Ut ad illuminantem illustrissimorum Sacri-*
Cap. 7. *ficiorum contemplationem & communionem traducantur.* Et iterùm: *Præcipuis Sacris illis Divinis, quæ sub sacrosanctis signis latitant, interdicuntur, & ab eorumdem adspectu & communione meritò arcentur.* Quod intelligi debet de tribus dumtaxat prioribus Pœnitentium classibus. Quod enim Consistentes ipsi etiam Sacrificio, licet offerre & sumere vetarentur, adessent, est omnibus notum.

Catechumeni, licet ab ista principali nostra oratione arceantur principaliter, arcentur etiam ab aliis. Omnia nostra Divina officia
Cap. 4. sunt species orationis. Idem ille laudatus Scriptor affirmat Catechumenos, imò Energumenos item ac Pœnitentes, arceri etiam à spectanda consecratione Chrismatis. Quoad mortuorum exequias addit ipsos differre. Istas videri posse ab Energumenis ac Pœnitentibus, non autem a Catechumenis. Hos arceri mandat ab omni publica oratione. Ita in sexta super primam Epistolam ad Timotheum homilia scribit etiam sanctus Joannes Chrysostomus: *Noverunt fideles, quomodo diebus singulis manè & vespere orationes fundantur ad Dominum.* Dicit solos ista nosse fideles. In præfatione suorum commentariorum super sancti Ioannis Evangelium laudat Baptismales Renuntiationes, ac etiam de ipsis dicit: *Noverunt fideles.* Quod ipsum facit in prima homilia super Epistolam ad Ephesios. Istud ipsum repetit in octogesima quarta super istud Evangelium homilia, ubi laudat sacros Ecclesiæ fontes, sacrum Baptisterium. In octava decima super secundam ad Corinthios Epistolam homilia laudat sacros Clericalis consecrationis ritus, & iterum adjungit: *Norunt qui sunt mysteriis initiati.* Lo-
Cap. 5. quitur cum Laodicensi Synodo: *Non oportet ordinationes fieri in præsentia eorum qui audiunt.* Synodus omninò loquitur de consecratione, non de electione Etiam Theodoretus in vigesimi secundi Psalmi commentario laudat Eucharistiam, sacras è Chrismate unctiones, & alia Sacramenta, atque adjungit: *Manifesta sunt hæc iis, qui sunt mysteriis initiati.* In libro de unico Baptismo scribit sanctus item Augustinus:
Cap. 1. *Quis coràm profanis quemquam baptizat? Et tamen baptizari Christianos nullus profanus ignorat. Qui audit in publico, quodsi credit, percipiat in secreto.* Et in
Cap. 3. libro de cataclysmo declamat ad Competentes: *Ecce venturi estis ad fontem aquæ. Non dicatis in cordibus vestris: Hoc est totum quod pro magno desiderabatur?* Nempè Baptisterium etiam Competentes intrare non poterant, nunquam viderant, ideoque debebant adversùs periculum scandali ex spectandâ loci humilitate communiri. Baptisterium enim est adspectu

ctu humanum balneum. Et prima Arausicana Synodus statuit: *Ad Baptisterium Catechumeni nunquam admittendi.* Istam avitam Ecclesiæ regulam Synodus innovat & firmat contra nescio quos prævaricatores. Eandem à Donatistis fuisse transversam quidam censent ex sancti Augustini verbis in adducto libro de unico Baptismo: *Donatistæ verecundantur hoc in aperto dicere, quod utinam in aperto timeant facere.* Agit de iteratione Baptismi. At certum est Donatistas hoc in puncto nihil innovasse. Etenim eorum Constantinensis, contra quem ista scribit Augustinus, Episcopus Petilianus Augustinum arguit, quod de Baptismo libros conscriberet, & adjunxit causam: *Quod ventilatur in publico res secreta.* Proindè apertum, in quo ipsos baptizasse Augustinus scribit, erat congregatio omnium ac solorum fidelium. Eodem modo intellige factum Petri Cnaphei, Pseudo-Patriarchæ Antiocheni, de quo passim Græci Scriptores: *Petrus instituit sacrum unguentum in Ecclesia coràm omni populo consecrari.* Et istam Baptismi ac Baptisterii occultationem viguisse etiam in Italia, infra audiemus à sancto Ambrosio. Viguit etiam in Orientali Ecclesia. Etenim Petrum Apameensem Episcopum, secundæ Syriæ Metropolitam, quod mulierem Catechumenam introduxisset in Baptisterium, graviter in Constantinopolitana Mennæ Patriarchæ Synodo accusavit ejusdem Ecclesiæ Presbyter Antoninus. Antea item accusaverant ejusdem Diœcesis Archi-Mandritæ in libello exhibito Episcopis Provincialibus, ac rursùm lecto in laudata Synodo.

Cap. 19.

Cap. 2.

Act. 5.

Istius occultationis radicem & scopum sanctus Augustinus exponit in Tractatibus super sancti Joannis Evangelium. Quidam fideles propter Domini verbum, *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo*, non audebant legere sacras Literas. Ad hos ille declamat: *Omnia quæ post Adscensionem Domini Canonicâ veritate atque authoritate conscripta sunt, quis fidelis, vel etiam Catechumenus, antequam Spiritum sanctum baptizatus accipiat, non æquo animo legit atque audit, etiamsi nondum, sicut oportet, intelligat? Quomodo ergò aliquid eorum, quæ post Adscensionem Domini scripta sunt, non possunt ferre discipuli, etiam nondum sibi misso Spiritu sancto, cùm omnia nunc ferant Catechumeni nondum accepto Spiritu sancto? Quia etsi non eis fidelium Sacramenta produntur, non ideò sit quòd ea ferre non possint, sed ut ab eis tantò ardentiùs concupiscantur, quantò eis honorabiliùs occultantur.* Et in sermone de Domini verbis declamat ad Catechumenos: *Tu Catechumenus dicteris Audiens, & surdus es. Aures enim corporis patentes habes, quia verba quæ dicta sunt audis, sed aures cordis adhuc clausas habes, quia quod dictum est non intelligis. Ecce Pascha est, da nomen ad Baptismum. Si non te excitat festivitas, ducat ipsa curiositas, ut scias quid dictum sit: Qui manducat meam carnem, &*

Tract. 96.

Serm. 46. cap. 1.

bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo. Gentilis circa nostram Eucharistiam præsertim curiositas est omnibus notissima. De ipsa scribit
Cap. 7. noster Septimius in primo libro ad Nationes: *Domesticorum curiositas furata est per rimulas & cavernas.* Hinc addit: *Conversatio* nostra *notior facta est.* Et in secundo ad uxorem libro laudat Divinum mandatum de Marga-
Cap 5. ritis ante porcos non projiciendis, & commentatur: *Margaritæ vestræ sunt etiam quotidianæ conversationis insignia. Quantò curaveris ea occultare, tantò suspectiora feceris, & magis captanda gentili curiositati.* Particula, *etiam,* insinuat istam curiositatem præsertim fuisse circa sacrosanctam Eucharistiam. Hinc subjungit: *Non sciet maritus, quid secretò ante omnem ci-*
Cap. 6. *bum gustes? Et si sciverit panem, non illum credit esse qui dicitur.* Gentilis maritus omnia fidelis uxoris *speculabatur.* Hinc Septimius istiusmodi conjugium dissuadet ex pectore. Ejusdem curiositatis testimonia habemus apud alios veteris Ecclesiæ Patres. Antiqui gentiles credebant nostram Eucharistiam esse Thyestæas epulas: Hinc curiositas. Eadem tamen mansit post expunctam calumniam. Lucet ex curiositate Imperatoris Numeriani. Hi non capiebant, quomodo Christus Dominus à nobis immolaretur & manducaretur sine effusione sanguinis. Et quidem Christus existens in cœlo. Eadem, at pia per fidem, curiositas detinebat Catechumenos, & ad ipsam inflammandam, atque ita desiderandum & accelerandum Baptisma fiebat ista occultatio. Porrò sanctus Augustinus in adductis locis non affirmat cunctos Catechumenos esse capaces videndi mysterii. Multis in locis affirmat oppositum. Et est res manifesta. Ejus igitur sensus est, quòd etiam capacibus Catechumenis rectè fiat occultatio. Proindè fiebat ob duas causas. Propter Catechumenorum incapacitatem, & ad accendendam ipsorum curiositatem. Et hæc multo & gravi ritu explebatur in nocte Paschali statim post Baptisma. Baptizati induti albis, & sancto Confirmationis Sacramento muniti, ducebantur solemniter ad altare, & sumenda Eucharistia ipsis singulari ritu demonstra-
Ser. 83. batur. Ita habes apud sanctum Augustinum in sermone de diversis, apud sanctum Ambrosium in libris de Sacramentis, & apud alios. Tunc item Episcopus passim habebat solemnem sacrosanctæ Eucharistiæ panegyrim. Etenim Neophytis nihil ostendi poterat, nisi species panis & vini. Hinc ne infirma fides cespitaret, mysterii sublimitatem Episcopus ex pectore exponebat.

Etiam Ethnici, si supervenerint.

Hinc lucet Gnosticis ac Marcionitis superfuisse aliquid modicum Christianæ disciplinæ. Etenim licet cum Catechumenis adirent, tamen

men non adibant cum Ethnicis. Eos interim orationi supervenientes admiserunt. Quod meritò damnat Septimius. Est enim prævaricatio, quam vel dispensatoriè patrare adeò horruit sanctus Babylas Patriarcha Antiochenus, ut potiùs elegerit amicum Imperatorem Numerianum offendere, & ejus gladio trucidari. Hac de re scribit in glorioſi Martyris Encomio sanctus Joannes Chrysostomus: *Quo pacto Babylas huic nostræ Ecclesiæ præfectus fuerit, & in mediis procellis, tempestatibus, ac fluctibus sacram hanc navim servaverit, quantamq; fiduciam, cum Imperatorem alloqueretur, præ se tulerit, & quo pacto pro ovibus animam suam posuerit, & beatam illam cædem subierit, hæc & alia hujusmodi relinquimus commemoranda senioribus Doctoribus. Res enim antiquiores præclaræ vobis à senibus possunt narrari.* In ejusdem Martyris vita affirmat esse *notam Tragœdiam.* Utinam nobis ipsam plenè enarrasset. Refert illius aliqua: *Babylas per hos dies Christi Ecclesiam à Spiritûs sancti gratia sibi concreditam cùm haberet, Eliam atque hujus æmulum Joannem, non dico præteriit, ne invidendo admodum verbo utar, sed usque adeò est assecutus, ut ne tantillum quidem illorum generosorum pectorum libertati concesserit. Neque enim paucarum civitatum Tetrarcham, neque gentis unius Regem, sed eum qui Imperio suo plurimam orbis partem contineret, tum ab Imperii amplitudine, tum armorum ferocitate terribilem, quasi vile quoddam ac nullius pretii mancipium, sic à Dei templo exegit, tanta adeò cum constantia atque animi præsentia, cum quanta Pastor scabiosam ovem ab ovili excludit.* Imperator Numerianus, pagana nostri incruenti, in quo hominis filium sine sanguinis effusione & humanarum carnium voratione audiebat sacrificari & manducari, mysterii curiositate ductus, spectare voluit, & dispensatoriè admitti intra Ecclesiam. Et quia à sancto Babyla impetrare non potuit, violentus irrupit, & voluit spectare. Erat nobis amicus, ideoque censuit se non exturbandum. Verùm Babylas erat Episcopus: Hoc est, perfectus ac imperterritus Christianus. Hinc ejecit Augustum Principem ut vile mancipium: Et Episcopalem libertatem suo sanguine obsignavit. Docuit Apostolicum Canonem, qui nos cum Ethnicis orare, ipsos ad nostrum Sacrificium spectandum admitti vetat, etiam in supervenientibus esse religiosè observandum. Rem hanc eleganti compendio complexus est in sua Ecclesiastica historia Cardinalis Anastasius, Bibliothecarius Romanæ Ecclesiæ: *Numerianus, cùm venisset Antiochiam, voluit intrare in Ecclesiam, & explorare Christianorum mysteria. At verò sanctus Babylas prohibuit eum, dicens; Non licet tibi videre Divina Christianorum mysteria, cùm sis pollutus Idolicis Sacrificiis. Qui indignatus occidit eum.* Quod ipsum eisdem ferè verbis scribit Nicephorus Calixtus. Quòd item gentiles Anglorum Reges voluerint nostro Sacrificio adesse, scribit in suæ gentis historia

Fol. 22.

Lib. 2. cap. 5.

Venerabilis Beda. Et addit violenter spectasse. Etiam Theophili Patriarchæ Alexandrini factionem, quod ad se ejiciendum gentiles milites induxissent in secretiora Ecclesiæ adyta, atque ita sacrosancta nostra mysteria ab illis conspici permisissent, apud sanctum Innocentium Pontificem gravissimè accusavit sanctus Joannes Chrysostomus. Et in literis ad Africanos Episcopos magnus Athanasius pari modo accusat Eusebianam Arianorum factionem, quòd suum Satellitem ac Pseudo-Episcopum Georgium inthronizassent per Judæos ac gentiles, atque ita hi vidissent sanctam mensam, ac intrassent Baptisterium. Nostrorum Arcanorum nihil poterat videri ab Infidelibus. Et hodierna disciplina mandat, ut superveniens etiam Excommunicatus ejiciatur, aut si non possit ob illius potentiam, inchoatum Sacrificium abrumpatur.

Et hujus disciplinæ posteriores et[illegible] Græci fuerunt semper observantissimi. Etenim de Imperatore Leone sapiente, qui Saracenorum Legatos excepit honorificentissimè, adjungit Leo Grammaticus: *Imperator magnam Ecclesiam sumptuoso decoravit ornatu, omniaque pretiosa vasa Agarenis ostendit, quod indignum Imperatoriæ & Christianæ institutionis exstitit, sacra Dei vasa à Gentilibus conspici.* Istud ipsum narrat Georgius Ce-
fol. 605. drenus, & adjungit: *Id quidem statu Christiano indignum fuit, peregrinis hominibus, eisq; à vera Religione alienis, ea ostendere, quæ ne à piis quidem, & integræ vitæ hominibus temerè visuntur.* Duodecimo Christi Domini sæculo etiam Clitzieslan Turcorum Sultanus venit Constantinopolim, ab Imperatore Emmanuele Comneno fuit superbissimè exceptus, &
Lib. 4 Joannes Cinnamus adjungit: *Imperator rerum prosperarum magnitudine ela-*
Fol. 222. *tus, triumphum instruebat apparatissimum, quo Clitzieslan ab arce summa usque ad inclytum Divinæ Sapientiæ templum in pompa traduceret. Sed non est exsecutus propositum. Lucas enim Ecclesiæ tunc Antistes huic actui restitere: Non decère inquiens inter religionis instrumenta & sacra ornamenta impium hominem*
Lib. 3. *transire.* Et accedens horrendus terræ-motus Patriarchæ Dicta confir-
cap. 5. mavit. Quod ipsum amplè refert Nicetas Choniates. Etiam Azatinus Turcorum Sultanus sub Michaëlis Paleologi Imperio venit Constantinopolim, & Patriarcha Arsenius fuit ipsi adeò familiaris, ut se reddiderit calumniis obnoxium. Etenim quidam Clerici adversùs illum Imperatori porrexerunt accusatorium libellum, in quo erant hi articuli: *Quòd Arsenius nimiùm se propensum & familiarem Sultano præbuisset, adeò ut ipsi & comitibus permiserit sæpiùs lavari in balneo Ecclesiæ, ubi sunt signa venerandæ Crucis marmoribus insculpta, cùm isti essent Agareni, & Christi mysteriorum expertes. Præterea quod ipse Sultan cum suis Satrapis per matutinum splendidæ & magnæ Dominicæ, Patriarchæ Litanias celebranti adfuisset, & simul Li-*

ta-

tanias recitasset. Ita refert Georgius Pachymeres, addens Arsenium ea de causa fuisse degradatum. Quod ipsum scribit Nicephorus Gregoras. Ex quibus vides paganos non solùm à Missæ Sacrificio, sed etiam à quavis in Ecclesia oratione, immò & à quovis Basilicæ ingressu esse excludendos. Lib. 4. cap. 3. & 6

Quæstio est de ingressu & lavatione in Ecclesiæ balneo. Etenim hunc ingressum illis non posse permitti sustinebant Arsenii accusatores, verùm ipse intercessit: *Ad Sultani comites quod attineret, lotos eos Ecclesiæ Balneo se nescire, neque id jussisse. Cæterùm si allegata ratio valeret, excludendos eos cunctis pariter urbis Balneis, non minùs quàm illo quod ad Ecclesiam pertineret. Cum aliæ quoque thermæ, præterquam quod signis crucis insculptæ sint, sacris etiam imaginibus ornentur. Si autem id non obstat, quò minùs iis, quantumvis veræ religionis expertibus, usus permittatur aliorum lavacrorum, quid est quod repellantur ab Ecclesiæ Balneo?* Scio Arsenii degradationem fuisse latrocinalem: Etenim Sultanus ille profitebatur se Christianum. Interim ipse etiam Arsenius profitetur ista alia omnia, de quibus accusabatur, in paganis non licuisse. Otto de sancto Blasio & Godefridus Coloniæ ad sanctum Pantaleonem Monachus Fredericum primum Imperatorem laudant, quòd Gentiles Regis Babylonii Legatos, Domino suo illius filiam in uxorem, & Christianitatem postulantes, medio anno honorificè detinuerit, circumduxerit per Imperii civitates, permiseritque nostra mysteria conspici ab illis atque notari. Omninò pessimè. Argui & cohiberi debuerat ab Episcopis, quos istud silentium demonstrat fuisse imperitos Christianæ disciplinæ. Fredericus amplè excessit delictum sancti Regis Ezechiæ, qui Babylonii etiam Regis Legatis ostendit sua omnia. Propheta Isaias fuit istis Episcopis religiosior & constantior. Et hinc vides istum Canonem esse antiquissimum, è Synagoga venisse ad Ecclesiam. Hinc item Marcionitas & alios Gnosticos, quod Gentiles etiam ad tremendam Sacrificii orationem, licet non inducerent, tamen supervenientes tolerarent, Septimius rectissimè arguit.

Sanctum canibus, & porcis margaritas, &c.

Quod vocem, *Sanctum*, pro Eucharistiæ, ipsam veram ac substantialem sanctitatem continentis, Sacramento antiqui Patres acceperint, lucet ex Doctoris nostri libro de Spectaculis: *Quale est ex ore, quo Amen in Sanctum protuleris, gladiatori testimonium reddere?* Eodem sensu in sermone de Lapsis scribit sanctus Cyprianus: *Quædam arcam suam, in qua Domini Sanctum fuit, manibus indignis tentavit aperire.* Etiam in libris adversùs Celsum ita loquitur Origenes. Et in literis ad Innocen- Cap. 25.

centium Pontificem sanctus Joannes Chrysostomus. Appellari reperias & *Sancta Sanctorum.* Eâdem ratione antiqui Patres & Canones admirabile istud Sacramentum intitulant *Bonum*, *Perfectum*, *Perfectionem.* Hoc tamen loco Doctor noster vocem istam non pro sola Eucharistia accipit, sed pro omnibus illis, ad quorum non sumptionem, sed additionem atque auditionem Catechumenos ac Gentiles unà cum suis Initiatis Marcionitæ admittebant. Hoc est, pro cunctis nostris celandis Arcanis. Quod verò etiam pro ipsis Sacramentis, sacrosancta præsertim Eucharistia, accipiat, dubitari non possit. Et lucet ex verbis sequentibus: *Etiam Ethnici, si supervenerint.* Etenim Ethnicos omnium nostrorum Sacramentorum, Eucharistiæ præsertim, fuisse curiosissimos, ac ipsorum inspectionem frequenter tentasse, est suprà demonstratum. Ac insuper lucet ex Actis sancti Tharsitii Martyris, de quo Romanum Martyrologium: *Sanctum Tharsitium Acolythum Pagani cum invenissent, Corporis Christi Sacramenta portantem, cæperunt disquirere quid gereret. At ille indignum judicans porcis prodere margaritas, tamdiu ab illis mactatus est fustibus & lapidibus, donec exhalaret Spiritum. Et revoluto ejus corpore sacrilegi discussores nihil Sacramentorum Christi in manibus aut in vestibus repererunt.* Ecclesiæ suæ Canonem, qui ista mysteria à Gentilibus etiam videri vetat, Dominus Deus etiam miraculo comprobavit.

Aug. 44.

Curiositas invasit & ipsos Romanos Imperatores. Etenim Traianus Augustus Plinio secundo, regenti Bithyniæ Provinciam, injunxit ut Thyestæas Christianorum epulas inquireret, referretque veritatem. Inquisivit ille, at rescire nihil potuit, nisi nostram Diis non sacrificandi pertinaciam, & quod manè ante lucem cuidam JESV Christo, homini Judæo, sub Tiberio Augusto per Pontium Pilatum Judææ Præsidem ad Iudæorum accusationes in crucem acto, quotidianas laudes caneremus, credentes ipsum vivere, immortalem Dei filium, unicumque cum Patre Deum. Et licet nostras Presbyteras aut Diaconissas, ex sexûs fragilitate enuntiare faciles, quæstionibus applicuerit, de nostro tamen mystico pane & vino nihil valuit extorquere. Etiam Mammæa, Imperatoris Alexandri mater, fœmina astutissima, cum nostro celeberrimo Doctore Origene familiaritatem iniit, utique animo scrutandi ac explorandi. Exploravit multa. Ejus namque filius Augustus Christum Dominum nostrum admisit in suum Lararium, voluit referre in Deos Romanos, nostros Canones accepit in leges, Evangelicam sententiam, *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*, ubique locorum, inscripsit; ast quid de pane & vino ageremus omninò ignoravit. Et primam, quam à Paganis Regibus apud Anglos passa est sancti Augustini prædicatio, persecutionem fuisse ob dene-

denegatam illis sacrosanctæ Eucharistiæ inspectionem ac sumptionem testatur in Anglorum Historia Venerabilis Beda.

Laudato hìc Evangelii testimonio Doctor utitur etiam in secundo libro ad uxorem. Utuntur passim & alii Patres, præsertim sanctus Ioannes Chrysostomus, asseverans esse rigidum Christi Domini Præceptum, & in libris de cordis compunctione adjungens: *Nos laudis amore, & jactantiæ vitio corrupti etiam huic Præcepto contraria gerimus, atque hominibus neque intellectum purum, neque sanam fidem gerentibus, insuper etiam maculis peccatorum immixis, sine ulla discretione mysteriorum Secreta credimus, & priusquam mentis Propositum à nobis, vel sensûs capacitas explorata sit, Divinorum dogmatum veneranda eis Arcana committimus, & quibus prima rudimenta vixdum tradi oporteret, interna eis Adyta Divinæ scientiæ, Divinæq; sapientiæ patefacimus. Propterea nonnulli, ubi immundis pedibus Sancta nostra calcarunt, & pleno sordibus pectore hauserunt purum Divinæ scientiæ poculum, non solùm evomuerunt quod hauserant, sed & contradixerunt, & transversi sunt, & insurgentes in eos injuriis ac maledictis, atque accusationibus eos opprobriisq; ruperunt.* Lib. 1. cap. 6. Agit in garrulos fideles, qui infidelibus amicis enuntiabant nostra mysteria, ac postmodò ab illis tamquam stultæ prædicationis credduli exsibilabantur. Eundem locum ita exponit in vigesima tertia super sancti Matthæi Evangelium homilia, & adjungit de curiosis nostrorum mysteriorum paganis: *Modestiam simulant, ut Secreta condiscant. Cum verò didicerint, repentè alii ex aliis effecti irrident, insultant, atque illudunt quasi à se quâdam arte deceptis.* In fideles, quorum loquacitas aut simplicitas ipsa prodebat necdum Initiatis, graviter insurgit, atque adjungit: *Nam & mysteria ideò januis clausis celebramus, & eos qui nondum initiati sunt, adesse prohibemus, non quia infirmitatem aliquam mysteriorum deprehendimus, sed quia ad participationem eorum illi adhuc, quos arcemus, infirmi sunt. Propter quod etiam ipse Dominus multa ad Judæos in parabolis disserebat.* Nostra mysteria ex laudato Evangelii verbo dicit esse similia margaritis, quæ non ideò quia viles sunt, calcantur porcorum pedibus, sed quia dominorum aut custodum incuriâ decidunt in istam vilitatem. Nostrum esse affirmat tantam ab illis injuriam propulsare. Quod ipsum repetit in homilia septuagesima secunda. Et in oratione adversùm eos, qui Baptisma differunt, sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus scribit Catechumenos esse puellos, qui Arcana nec capere possint, nec celare. Laudato Scripturæ loco eundem in sensum utitur Synodus Alexandrina in Apologeticis pro sancto Athanasio literis ad omnes ubique Orthodoxos. Etiam alii passim Patres.

Ex quibus omnibus vides Secretum hoc esse non solummodò Canonem Apostolicum, sed insuper Evangelicum, atque naturalem. Et hinc

in libro de Spiritu sancto magnus Basilius affirmat ipsum ab Apostolis esse traductum in Ecclesiam ex lege Moysis, *qui non omnia templi passus est,*
Cap. 27. 29. *omnibus esse pervia, sed profanos extra sacros cancellos statuit. Et quidem Sancta Sanctorum soli Pontifici, idque semel in anno, conspicienda permisit, probè sciens pro sua sapientia, res usu tritas & undecumque parabiles esse expositas contemptui; cæterùm ei quod sepositum est, quodque rarum, huic naturâ conjunctam esse summam admirationem ac studium.* In sexta decima super Genesim homilia sanctus Joannes Chrysostomus rursùm prædicat Domini verbum de non projiciendis margaritis ante porcos, affirmat contentum in illis Mandatum obligasse etiam in Paradiso, fuisse violatum ab Eva, quæ Divina sibi credita Præcepta Serpenti prodidit, atque ita ab ipso cum eisdem Præceptis meruit conculcari. Et adjungit: *Tantum malum est absque delectu cuivis & promiscuè Divina mysteria detegere. Audiant qui sine discrimine cum omnibus colloquuntur. Neque enim Christus de sensibilibus porcis præcepit, sed homines porcinis moribus denotat, qui sicut Bruta illa in peccati luto involvuntur, docens nos ut personarum diversitatem dignoscamus, & vitæ rationes inquiramus, quando aliquid Divinorum eloquiorum exponere fuerit opùs, ne & illos & nosmetipsos lædamus.* Istam legem pluribus commendat. Porrò in Paradiso præter unicum de ligno vetito Præceptum omnis lex fuit naturalis.

Istius legis auctoritatem, vetustatem, ac rigidam observantiam prædicat in quinto Stromatum libro sanctus etiam Clemens Alexandrinus. Adducit Apostoli ex literis ad Ephesios verba de anterioribus generationibus absconditò, ac tunc noviter revelato JESV Christi mysterio, & commentatur: *Alia sunt mysteria, quæ fuerunt absconsa us-*
F. 576. *que ad Apostolos, & tradita sunt ab ipsis, ut à Domino acceperunt. Absconsa autem in veteri Testamento, quæ nunc manifestata sunt Sanctis.* Antiqua Sacramenta, sub quibus istud sacrosanctum mysterium velabat Divina Majestas, celebrabant quidem multi, sed pauci intelligebant. Prophetæ cunctis non poterant revelare. Hinc & Moyses faciei suæ lumen velo temperabat. Et in primo istius operis libro idem Clemens scribit de Christo Domino: *Dominus Divinis mysteriis, & sanctâ illâ luce*
F. 275. *impartiri illos concessit, qui possent ea capere. Jam verò non revelavit multis ea quæ non erant multorum, sed paucis, quibus sciebat convenire, qui & ea possent accipere, & ex iis informari. Arcana autem, ut Deus, verbo creduntur, non scripto.* Et infra laudat Domini verbum, *Quod in aure auditis, prædicate super tecta,* & commentatur: *Dominus arcanas traditiones veræ cognitionis, quæ occultè & excellenter explicantur, jubet suscipere, & sicut in aurem audimus, ita etiam tradere quibus oportet, non autem omnibus tradere, quæ eis in parabolis tradita erant.* Addit eundem esse sensum hujus Dominici Mandati:

No-

Nolite margaritas vestras spargere ante porcos. Et dat causam : *Est difficile de vero lumine verè puros & perspicuos declarare sermones suillis & indoctis auditoribus.* In quinto rursùm libro affirmat Dominum fuisse passim locutum in parabolis, & adjungit causam fuisse *occultationem.* Eodem in libro transit à Christo Domino ad ejus Apostolos. Laudat sancti Pauli verbum in epistola ad Romanos : *Ut aliquid impartiar vobis gratiæ spiritualis.* Et commentatur : *Non poterant apertè literis scribi ejusmodi dona.* Ibidem laudat aliud Apostoli verbum : *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Et denuò commentatur : *Apostolus Paulus Propheticam, & verè antiquam conservavit occultationem.* Adjungit hanc viguisse etiam apud antiquos Philosophos, præsertim apud Platonem, ex cujus epistola tractante de Deo, adducit hæc verba : *Dicendum est tibi per Ænigmata, ut si tabulæ, vel in mari vel in terra, aliquid contigerit, qui legit non intelligat.* Prædicat istud Platonis Scriptum, & adjungit prædicationis causam : *Deus enim universorum, qui omnem vocem, omnem cognitionem, & omnem superat notionem ac intelligentiam, nunquam mandari poterit literis, cum sit in potestate sua ejusmodi, ut verbis non possit exprimi.* Et certè Platonis consilium probavit etiam sanctus Papa Innocentius, dum Christianæ Confirmationis verbum noluit credere literis ad Decentium Episcopum Eugubinum. Eodem in libro Clemens demonstrat istam Secreti legem fuisse custoditam ab omnium etiam gentilium Philosophis. Ex hoc principio plura ipsorum Dogmata esse ænigmatica, ideoque & obscura. Eidem legi affirmat inniti quinquennale Pythagoræ silentium. Ac ex ipsa promanasse multa pulchra Philosophorum Dogmata. Censuit legem esse naturalem, ideoque notam ac veneratam istis etiam Philosophis. F. 586.

Eadem in sexto contra Celsum libro tradit Origenes : *Prophetæ altiora sapiebant per silentium, quàm quæ mandaverunt literis. Nam Ezechiël accepit caput libri scriptum à fronte & à tergo, in quo enarrat lamentum, & canticum, & væ. Et jussus librum devorat, ne eum scribat, & vulget indignis. De Joanne quoque scribitur simile quiddam eum vidisse & fecisse. Sic & Paulus audivit verba ineffabilia, quæ non licet proloqui apud homines. Et major his omnibus* IESVS *legitur Discipulis privatim locutus verbum Dei, præsertim in secessibus, sed quid ibi dixerit, non legitur. Non enim videbantur talia vulgò scribenda vel prædicanda.* Et in septimo libro pergit de omnibus Prophetis : *Certè Prophetæ, quidquid erat opùs mox ab auditoribus intelligi, & quidquid ad corrigendos mores faciebat, absque ullis involucris proposuerunt eis, ita ut Deus voluit, quidquid autem arcanum erat, & dispiciendum ampliùs, ut vulgari captu sublimiùs, id figuris obscurioribus convelaverunt, ænigmatibus, allegoriis, paræmiis; ac parabolis, ut non ab ignavis inveniretur & segnibus, sed à virtutis ac veritatis* F. 278 F. 338.

tis ſtudioſis perſcrutatoribus, & inventum juxta Divinam doctrinam in uſum proprium verteretur. Et in quinto libro affirmat ac demonſtrat, quòd ſanctus Paulus etiam in prima ad Corinthios epiſtola ſcripſerit quædam apertè, quædam velaverit, idque propter Catechumenos. Adducit ejus de futura Reſurrectione, & glorioſi corporis dotibus verba, & adjungit: *Apoſtolus mox quaſi Arcano ſcriptis ad poſteros prodito, haud ſecus ac decuit* F. 244. *eum, qui poſteris, quæ ſibi innotuiſſent, deſcripta relinqueret, ſubdit;* Ecce myſterium vobis dico. *Quod dici ſolet de rebus ſecretioribus, nec cuivis è vulgo communicandis. Nam ut in Tobia legitur, Arcana Regis celare bonum eſt, cæterùm opera Dei magnificè diſpenſata ad utilitatem hominum, veraciter ad ipſius gloriam revelare, bonum eſt.* Affirmat iſtam Secreti legem & in antiquo & in novo viguiſſe Teſtamento, ac non tantùm à Prophetis atque Apoſtolis, ſed etiam ab ipſo Chriſto Domino fuiſſe venerabiliter obſervatam. Moſaïca lex Sacerdotalis unctionis unguentum jubet eſſe ſacroſanctum, & omnem qui ipſius aliquid alienigenis dederit, mandat exterminari à populo. Sanctus Cyrillus Alexandrinus in nono libro de Adoratione in ſpiritu & veritate affirmat eſſe iſtam ipſam Secreti legem, quam Chriſtus Dominus nobis dedit, vetans Sanctum F. 324. dari canibus, & margaritas projici porcis. Et dat cauſam: *Nam quæ recondita ſunt, & Sanctis dumtaxat conveniunt, ea nullâ ratione habitâ, eis qui ſunt adhuc infideles, prodere eſt plenum periculi. Nec enim qui profani ſunt adhuc, & immodicâ impuritate laborant, ſed ſancto Baptiſmate purgati ſanctificantur.* Affirmat noſtram legem fuiſſe in utroque Teſtamento. Quod ipſum affirmant cuncti paſſim Patres. Omittere non poſſum inſigne Cap. 7. Tertulliani teſtimonium in libro Apologetico: *Vel ex forma omnibus myſteriis ſilentii fides debetur. Samothra & Eleuſinia reticentur: Quantò magis talia, quæ prodita interim etiam humanam animadverſionem provocabunt, dum Divina ſervatur?* Hoc eſt, Chriſtiana. *Semper etiam piæ initiationes arcent profanos, & arbitris cavent.* Hanc Secreti legem affirmat eſſe naturalem omnibus myſteriis debitam reverentiam, ab ipſis etiam gentilibus delatam ſuis Sacris ſacrilegis. Quod ipſum pluribus demonſtrat ſanctus Clemens Alexandrinus.

Et ex his lucet errare illos, qui cenſent iſtam reverentiam à primitivis Fidelibus fuiſſe impenſam ſoli ſacroſanctæ Euchariſtiæ. Interim ipſa huic, utpotè arcaniſſimo myſteriorum myſterio, fuit ſemper impenſa ſingulariter. Et ejus prævaricatio ab antiquis Eccleſiæ Patribus numeratur inter palmaria ſcelera Judæ Traditoris. Etenim in magni Baſilii Liturgia Sacerdos precatur ad Chriſtum Dominum: *Cœnæ tuæ myſticæ hodiè, Fili Dei, aſſume me participem. Nec enim tuis inimicis dicam myſterium. Non dabo tibi oſculum, ſicut Judas, ſed ut latro tibi confiteor.*

fiteor. Exponit in prima adversùm suæ gentis errores Invectiva Isaac Armeniorum Catholicus : *Christus cùm Discipulis in Cœna panem, uti Joannes ille Theologus docet, daret, Judas quoque accepto pane egressus, panis adminiculo prodidit.* Bulgarorum Antistes Theophylactus notat Christum Dominum ad sacri panis porrectionem simpliciter dixisse, *Accipite & comedite*; at verò ad sacrosancti Calicis donum addidisse distributivum signum : *Bibite ex hoc omnes.* Et edicit causam : *Sunt qui dicunt propter Judam hoc esse dictum. Judas enim panem accepit, & non comedit, sed occultavit, ut monstraret Judæis, quod* JESVS *panem vocasset suum corpus.* Quo firmaret Iudæorum perfidiam, garrientium Dominum IESVM non esse Redemptorem humani generis, sed paradoxum Seductorem. Laudatus Patriarcha Isaac istud Iudæ facinus probavit ex sancti Ioannis Evangelio : *Post acceptam buccellam introivit in eum Satanas. Cùm ergò* Cap. 13. *accepisset buccellam, exivit continuò.* Ante acceptum, immò & ante consecratum Calicem. Et acceptam, quæ omninò Eucharistica fuit, buccellam non sumpsit, sed blasphemè demonstravit Iudæis, atque ita non solummodò enuntiavit mysterium, sed ipsos insuper in sua perfidia reddidit contumaciſſimos. Hinc Dominus ad alios undecim dixit de sacro Calice : *Bibite ex eo omnes.* Nolite ipsum, Iudam imitati, abscondere hîc, & postmodò prodere, sed omnes reverenter bibite. Ita insuper demonstravit clandestina Iudæ cum Iudæis facinora non esse sibi ignota. Ex hoc fonte Iudæi contra sacrosanctam Eucharistiam imbiberunt singulare odium. Ipsam incœperunt de Thyestæis infamare epulis : Et multis gentilibus persuaserunt. Ipsos esse primos blasphemæ ac facinorosæ calumniæ auctores disertè affirmat in sexto contra Celsum libro Origenes : *Judæi, Christianæ doctrinæ exor-* Fol. 293. *dio, sparserunt rumores, quòd ejus Secta homines mactati pueri carnibus vescerentur.* Ex eodem odio etiamnum hodiè sacrosanctam Eucharistiam ubique venantur, & comprehensam afficiunt istis ipsis tormentis, quibus eorum Parentes visibilé Christi Domini corpus inhonorarunt ac trucidarunt.

Istius Secreti ac reverentiæ lex debetur, ac semper impensa fuit omnibus novi Testamenti Sacramentis. Uti extraneis nequierunt illa demonstrari, ita nec enuntiari. Nequidem Baptismus. Hinc sanctum Augustinum, quòd libros de Baptismo scripsisset, atque ita secretum Christianitatis mysterium enuntiasset, culpavit Constantinensis Donatistarum Episcopus Petilianus : *Quod ventilasset in publico rem Secretam.* Et in libro de unico Baptismo sanctus Augustinus aliud respondere non scivit, quàm nostrum Baptisma, licèt coràm profanis dari non possit, à nullo tamen profano jam ignorari, ideoque

se non esse reum enuntiati mysterii. Et certè etiam sub paganis Imperatoribus Baptisma erat cunctis adeò notum, ut gentiles Mimi ipsum in theatris ad populi risum, quem Divina gratia quandoque in seria vertit, exhiberent. Et adversùm Imperatoris Iuliani Apostatæ calumnias in septimo libro sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus scribit Baptisma esse Divinum ac sanctum mysterium, atque adjungit: *Ne ergò ad profanorum aures Arcana deferens offendam Christum dicentem.* Ne detis Sancta canibus, neque projiciatis margaritas vestras ante porcos, *relinquam ea quæ sunt altioris intelligentiæ.*

Etiam de Christianæ Confirmationis forma ad Decentium Eugubinum Episcopum, qui ipsam sibi transcribi supplicaverat, rescripsit sanctus Pontifex Innocentius primus: *Verba dicere non possum, ne magis prodere videar, quàm ad consultationem respondere.* Timuit ne forsan literæ devenirent in manus & oculos extraneorum. Adjungit etiam de Extremæ Unctionis forma: *Reliqua quæ scribi fas non erat, cùm adfueris, interrogati poterimus edicere.* Nec miremur ista de novi Testamenti Sacramentis. Etenim etiam de Iudaïca Circumcisio-
Fol. 263. ne scribit in quinto contra Celsum libro Origenes: *Verùm ista curiositatis quamdam speciem præ se ferentia, nec satis apta vulgi auribus, hactenùs sum ausus prodere.* Se de excessu purgat apud fidelem Lectorem. Sacri Chrismatis consecrationem nec fidelis olim Græcorum populus adspicere poterat: Quod ipsam publicè primus fecerit, & faciendam sanxerit Petrus Fullo Patriarcha Antiochenus, testatur in Collectaneis Theodorus Lector. De ejusdem Sacramenti ab Orientalibus olim Patribus usitata forma obscuram hodiè & intricatam habemus quæstionem, in qua hærent & ipsi Græci: Quod nempe, uti in li-
Cap. 27. bro de Spiritu sancto scribit magnus Basilius, & Apostoli & Patres omnium penitùs Sacramentorum formas & ritus voluerint esse sacrosanctos, ideoque solâ voce sine scripto tradiderint. Quorumdam traditionem partim ex miseranda sub Saracenis captivitate, partim ex longo schismate esse apud istas Ecclesias passam lapsæ memoriæ tenebras, ideoque nunc quæstionibus subjacere, affirmat in opusculo de Eucharisticæ consecrationis forma Venerabilis Bessarion, Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, ac Metropolita Nicenus. Et de omnibus suis, in quibus non de sola Eucharistia, sed de cunctis penitùs Sacramentis tractat, Catechesibus præfatur sanctus Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus ad Lectorem: *Catecheses istas Illuminatorum accedentibus quidem ad Baptisma, & his qui hoc Lavacrum habent jam fidelibus, legendas exhibeas, Catechumenis verò, & aliis qui non sunt Christiani, ne dederis. Alioquin redditurus es Domino rationem.* De omnibus item Sacramentis

tis scribit in sexta Catechesi: *Hæc mysteria & Sacramenta nunc patefacit Ecclesia ei, qui ex Catechumenis excedit, nec moris est gentilibus exponere. Neque palàm apud Catechumenos de mysteriis verba facimus, sed multa sæpè loquimur occultè, ut fideles, qui rem tenent, intelligant; & qui non tenent, ne lædantur.* Affirmat hæc fundari in facto Domini, qui turbis loquebatur in parabolis; Discipulis privatim parabolas ac similitudines exponebat. Et ad jam jam baptizandos Electos perorat ad sanctum Fontem in libro de Initiandis sanctus Ambrosius: *Nunc de mysteriis dicere tempus admonet, atque ipsam Sacramentorum rationem edere, quam si ante Baptismum putassemus insinuandam nondum Initiatis, prodidisse potiùs, quàm edidisse æstimaremur.* Cap. 1. Hinc ait institutum ab Ecclesia, ut Adapertionis, quam in surdo & muto Dominus fecit, mysterium celebraretur priùs in Catechumenis, atque ita ad capienda nostra mysteria pararentur. Laudatum librum concludit in hunc modum: *Signatum debet apud te manere mysterium, ne divulgetur, quibus non convenit, ne garrulâ loquacitate dispergatur in perfidos. Bona debet esse fidei tuæ custodia, ut intemerata silentii integritas perseveret.* Cap. 9. Istud mandat de omnibus generatim Sacramentis, singulariter tamen de sacrosancta Eucharistia. Et hinc nos non à percepta in Baptismo virtute Theologica, sed à data Eucharistia, & promissa circa illam custodiendam fide nos dici fideles, est suprà demonstratum. Quod antiqui Patres Arcana quorumvis nostrorum Sacramentorum mysteria omni studio celaverint etiam in suis libris, Cap. 1. testatur item Ecclesiastica Hierarchia vulgaris Dionysii Areopagitæ. Et profitetur à se servari eandem regulam. Ipsam à se servatam fuisse Lib. 7. in suis Stromatum libris, testatur & sanctus Clemens Alexan- fol. 766. drinus.

In laudata sexta Catechesi adjungit sanctus Cyrillus: *Gentili cuiquam de Patre & Filio & Spiritu sancto arcana mysteria non declaramus.* Et in quinta Catechesi declamat ad Competentes: *In paucis* Symboli *versibus universam fidei doctrinam comprehendimus, non in chartas inscribendo, sed in corde memoriam insculpendo, & in meditatione custidiendo, necubi Catechumenus, quæ vobis tradita sunt, exaudiat.* Affirmat Symbolum tradi solis Competentibus, & quidem non in charta, sed solâ vivâ voce, ne forsan cujusquam charta ad quempiam Catechumenum, quibus prodi omninò non poterat, casu aliquo perveniret. Ad eosdem Competentes præfatur in sui operis exordio: *Cum Catechesis recitatur, si Catechumenus ex te quæsierit, Quid dicebant Doctores, nihil dicas extraneo. Mysteria enim tibi & spem futuri sæculi tradidimus. Custodi hoc mysterium Retributori, nec unquam dicentem aliquem audi, Quid obest, si & ego didicero? Etiam ægroti vinum quandoque postulant, quod intempestivè si illis detur, phrenesim conciliat,*

& duo hinc nascuntur mala : Nam & ager interit, & medicus malè audit. Sic & Catechumenus, si audiat mysteria à fideli, phreneſim patitur : Neſcit enim quid audiverit, & tamen arguit rem ignotam, dictaque irridet. Fidelis verò tamquam proditor condemnatur. Et hinc Nicenum Symbolum historiæ suæ inserere, licèt vellet, non præsumpsit Hermias Zozomenus, & adjungit rationem : *Cùm pii viri, & amici, & istiusmodi rerum periti me docerent res tales à Sacerdotibus solùm & Episcopis debêre dici atque audiri, eorum sanè approbavi consilium. Nam verisimile est nonnullos, qui non sunt initiati mysteriis, hunc librum perlecturos.*

Lib. 1. cap. 19.

Ex eodem fundamento istud ipsum Symbolum suo de Synodis libro inserere ex causis compulsus sanctus Hilarius Pictavienſis Episcopus præfatur : *Et ipsam quidem tum religiosè conscriptam fidem nunc quoque huic sermoni nostro non irreligiosè inseremus.* Et in suis ad sancti Matthæi Evangelium Commentariis Sanctum & Margaritas, quæ porcis & canibus projicere sumus vetiti, affirmat esse Christi Domini, gentilibus ac hæreticis non aperienda, Sacramenta, & adjungit : *Ergò & incorporationem Verbi Dei, & passionis mysterium, & virtutem Resurrectionis non promiscuè tractare nos convenit, neque imperitè incuriosèq; proferre, ne ignorantiam nostram, si perfectæ scientiæ desit instructio, proterant hi, atque conculcent, & infirmitatem passionis in Deo irrideant, conversiq; in nos, contradictionum aculeis imperitiam nostram fidemque disrumpant.* Neſcio quem in Gallia Episcopum, qui contumacibus Arianis nostram fidem expósuerat, arguit etiam sanctus Avitus Metropolita Viennenſis : *Instruxistis armis vestris Adversarios, prodidistis imperfectis Secreta nostra, cantastis canticum in terra aliena.* Ejus imprudentiam variè damnat.

Can. 6.

Ep. 26.

Item Imperatorem Constantium, qui coràm se adhuc Catechumeno jussit de Dei Verbo in palatio disputari, graviſſimè arguunt Ecclesiæ Patres. Seleucienſem quoque Synodum, & omnem Euſebianam factionem, quod coràm promiscuo, etiam Gentili, vulgò de sanctiſſima Trinitate disceptarint, durè culpat sanctus Gregorius Naziazenus. Sanctus Ambrosius culpat Valentinianum secundum Imperatorem, quod adhuc Catechumenus, & fidei Sacramenta neſciens, vellet coràm se idem mysterium ab Orthodoxis & Arianis Episcopis examinari. Noſtrarum item cum Donatiſtis quæſtionum judicem non posse esse paganum, quoniam *non possit nosse Christiana Secreta*, affirmat sanctus Optatus Episcopus Milevitanus. Etiam Eutychianorum nobiscum quæstiones publicè ventilari vetuit rigidiſſimè Martianus Augustus, quod *Judæis & paganis ex hujusmodi certamine divulgarentur veneranda mysteria.* Exstat Edictum post Synodum Chalcedonenſem. Exponit Facundus Hermianenſis Episcopus : *Disputamus in*

Orat. 21.

Ep. 13.

Lib. 5.

Cap. 3.

inceſſanter atque inconditè de fidei Chriſtianæ Dogmatibus, & quæ reverenter pureque tractanda ſunt, cœleſtia paſſim myſteria ventilamus. Inane jam eis nomen relictum eſt, quo ſunt nuncupata myſteria. Nam inter otioſas fabulas & vulgares habentur neceſſariæ & paucis committendæ fidei quæſtiones. Nomen, *Myſterium*, exponit Suidas : *Dicta ſunt Myſteria, eò quòd auditores os claudunt, neque cuiquam illa enuntiant.* Loquitur ex ſancto Joanne Chryſoſtomo in homiliis ad populum Antiochenum : *Ubi ſunt Myſteria, multum ſilentium eſt.* Etiam apud Photii Bibliothecam ſanctus Eulogius Patriarcha Alexandrinus diſtinguit inter Chriſtianitatis dogmata ac præconia, atque adjungit : *Dogmata cum occultatione & ſapientia declarantur, & obſcuritati ſæpè de induſtria involvuntur, ne profanis ſint Sancta expoſita, & Margaritæ porcis objiciantur ; præconia ſine ulla obſcuritate dicuntur, præſertim illa quæ de Præceptorum & Divinæ reverentiæ obſervatione tractant.* Etiam in locis ſuprà adductis ſanctus Cyrillus ac ſanctus Ambroſius diſtinguunt dogmaticas & morales doctrinas, & has ſolas permittunt Catechumenis ſine occultatione declarari. Et in homilia de ſanctis Seraphim beatus Joannes Chryſoſtomus non de Divina Majeſtate, ſed de Angelica dumtaxat natura concionaturus edixit : *Nemo profanus adſit, nemo piacularis, immundus nemo, nemo hâc auditione adſit indignus. Myſticè quippè nobis ſuſcipiendæ ſunt narrationes.* Et Anomæo hæretico interroganti, *Quid eſt Chriſtianiſmus*, in Dialogo de ſancta Trinitate reſpondet ſanctus Abbas & Martyr Maximus : *Dicere quid ſit Chriſtianiſmus, tutum non fuerit, niſi cognovero quiſnam ille ſit qui hoc percunctatur, ne fortè comperiar res ſanctas canibus, & porcis Margaritas projicere. Quid ſit fidelem eſſe non dixero, ne fortè ſis Judæus, qui me interrogas.* Et hinc olim Gentiles, Dominum Deum noſtrum eſſe unum ac Trinum, ejuſque unam perſonam ex Virgine natam, ac à Judæis crucifixam, nec non & alia Divinæ Incarnationis atque Euchariſtiæ Myſteria à ſuis Frumentariis audientes, & non valentes inter ſe combinare, finxerunt fœdum illud, à Tertulliano in libro Apologetico expoſitum, monſtrum cum hac inſcriptione : *Deus Chriſtianorum.* Ex eodem fundamento apud Minutium Felicem Cæcilius putavit à nobis Aſini caput, id eſt, paradoxa, & non niſi ab Aſini cerebro credi digna, dogmata adorari. Hæc ſcandala proveniebant ex indiſcreta revelatione, aut pravo auditu noſtrorum Dogmatum.

Homil. 23.

Tom. 3.

Et hinc lucet omninò deviare hæc Iſaaci Caſauboni, Eccleſiaſticos Domini Cardinalis Cæſaris Baronii Annales exercitantis, verba : *Non recenſeo inter ſilenda myſteria Doctrinam de ſanctiſſima Trinitate, de Incarnatione* JESU *Chriſti, & ſimilia capita Evangelicæ prædicationis, ſine quorum notitia Chriſtianus nemo eſſe poteſt.* Quòd enim omnia hæc etiam occulta-

verit olim Ecclesia, est abundè ostensum. Verùm apud solos Gentiles, Judæos, & adversantes hæreticos. Catechumenis enim suo tempore omnia tradebantur : At pedetentim, & per gradus. Plura istis, quàm his Mater provida occultabat. Rectè verò addit Casaubonus: *Non adeò res in Sacramentis significatas & efficaciam illorum siluit vetus Ecclesia, ac Symbola ipsa, & ritus celebrandi & rituum causas.* Insigniter id patet ex secundo Theodoreti Dialogo. Eranistæ enim roganti, Quidnam esset Eucharistia, Orthodoxus reposuit : *Apertè dicendum non est, verisimile est enim adesse aliquos Mysteriis non initiatos.* Et urgenti, *Respondeatur ænigmaticè*, respondit : *Cibum ex talibus seminibus.* Et pergenti quærere de sacrosancto Calice reddidit : *Commune & hoc nomen est, poculi speciem significans.* Sunt vera ænigmata. Nec aliud Theodoretus edixit de Sacramenti elementis. At verò ipsorum significata, contenta, transelementationem edixit lucidissimè : *Post sanctificationem appello Corpus Christi, & Sanguinem Christi.* Discriminis radicem aperit in libro de Baptismo noster Tertullianus : *Nihil adeò est, quòd tam obduret mentes hominum, quàm simplicitas Divinorum operum, quæ in actu videtur, & magnificentia quæ in effectu repromittitur. Ut hîc quoque quoniam tantâ simplicitate, sine pompa, sine apparatu novo aliquo, denique sine sumptu homo in aqua demissus, & inter pauca verba tinctus, non multò vel nihilò mundior resurgit, eò incredibilis existimetur consecutio æternitatis.* A vilibus elementis donari Divinos adeò ac æternos effectus videbatur infidelibus vanum, risu dignum, impossibile. Judicabant de aqua Baptismi, alioque omni, Eucharistico præsertim, Sacramentali elemento, quod olim de Jordanis aqua censuerat Naaman Syrus. Hinc illa singulariter ipsis Majores nostri occultaverunt. In septimo adversùs Imperatorem Iulianum Apostatam libro insigniter hæc exponit sanctus Cyrillus Alexandrinus.

Cap. 2.

Porrò hæreticos tractamus ad morem Pœnitentium ac Fidelium Energumenorum. Cum ipsis de nostris, quæ noverunt, Arcanis sermocinamur ac disputamus, verùm ipsos ad nostra Sacra non admittimus. Nequidem ad videndam Eucharistiam. Primùm insigniter patet ex secundo Theodoreti Dialogo, ubi cum Eranista, Eutychiano hæretico, de Eucharistia disputaturus Orthodoxus præfatur : *Apertè dicendum non est. Verisimile est enim adesse aliquos Mysteriis non initiatos.* Non propter Eranisten, sed dumtaxat propter non Initiatos, præsentes forsitan, censet ænigmaticè loquendum. Quòd nempè istiusmodi hæretici non ab audiendis quibùscumque nostris Arcanis, sed à solis sumendis atque videndis Sacramentis essent suspensi. Ex eodem principio Orthodoxus cum Anomæo Arianista de Christianismo,

mo, seu sacrosancta Trinitate disputaturus, apud sanctum Martyrem ac Abbatem Maximum præfatur: *Quid sit Christianismus, dicere tutum non fuerit, nisi cognovero quisnam ille sit, qui hoc percunctatur.* Et apud sanctum Athanasium exstat ficta inter eundem Athanasium & Hæresiarcham Arium coram laico ac gentili Judice Probo disputatio, in qua hic ita protestatur: *Neque modò mihi profunda Mysteriorum Arcana patefieri desidero, sed illa nunc flagito mihi demonstrari, quæ in vestra fide extrinsecùs habentur, & publicè prædicantur.* Et ut hoc liberiùs fiat, profitetur se esse animo Christianum. At verò de secundo hujus Assertionis articulo Constantinus Harmenopulus in sua Canonum epitome habet hunc Canonem Timothei Patriarchæ Alexandrini: *Cum oblatio fit, hæretici non adsint, nisi fortè se pœnitentiam acturos pollicentur, & hæresim fugituros.* Expletâ Substrationis pœnitentiâ admittebantur ad Consistentiam, adeoque ad intuitum Eucharistiæ. Et in Rhemensi Synodo Domini Caroli Cardinalis à Lotharingia Richardus à Prato, Doctor Theologus & Rhemensis Capituli Procurator, dixit: *Olim quando perventum erat ad Missam Catechumenorum, jubebantur exire Catechumeni, & Energumeni, & Pœnitentes. Ita hodiè expellendi sunt hæretici, quando deventum est ad consecrationem Corporis Christi.* Et in suæ Provinciæ Synodo statuit Reginaldus de Beaulne Archi-Episcopus Bituricensis: *Hæreticis Ecclesiarum aditus, nisi causâ audiendæ prædicationis, non concedatur.* Et in sua Synodo Alexander Canigianus Archi-Episcopus Aquensis: *In Baptismo Sacerdos præsentem adesse non patiatur, neque Judæum, neque hæreticum, neque denique alium quemquam à fide Christiana aversum.* Quod ipsum eisdem verbis in sua Synodo confirmavit Ludovicus de Vervins Archi-Episcopus Narbonensis. Et in suæ Provinciæ Synodo Franciscus de Goyosa, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Archi-Episcopus Tholosanus: *A Baptismi solemni administratione procul arceantur hæretici, nec eis quâvis occasione vel minimùm interesse permittatur.* Ex quibus vides istum avitum Canonem etiamnum hodiè omninò vivere ac obligare. Quare qui hæreticos non solummodo permittunt adesse Divinis officiis, sed etiam ad ipsa spectanda invitant, horrendè prævaricantur. Res hodiè nobis notanda. Sess. 17.

Licet non veras.

Cur Doctor noster celebrata ab hæreticis Sacrificia ac Sacramenta dicat esse margaritas non veras, lucidiùs aperit in libro de Baptismo, affirmans Baptisma illis non datum à Christo Domino, adeoque ab ipsis attentatum esse irritum & nullum. Audiamus ejus verba: *Hæretici nullum habent consortium nostræ disciplinæ, quos extraneos utique testatur* Cap. 15.

ipsa ademptio communionis. Non debeo in illis agnoscere, quod mihi est præceptum, quia non idem Deus est nobis & illis, nec unus Christus, id est, idem, ideoq; nec Baptismus unus, quia non idem, quem cùm ritè non habeant, sine dubio non habent. Nec capit numerari quod non habent. Ita nec possunt accipere quod non habent. Loquitur de solis duplicis Divinitatis Fabulonibus. Quòd tamen istud ipsum de omnium penitùs hæreticorum Baptismate cen-
Cap. 19. seat, lucet ex libro de Pudicitia : *Apud nos ut Ethnico par, immò & super Ethnicum hæreticus etiam per Baptisma veritatis utroque homine purgatus admittitur.* Manifestè loquitur de omni *institutione decepto*, id est, de cunctis in hæresi natis ac baptizatis. Græcum ejus, quod in libro de Baptismo laudat, de hac materia opus quis non doleat periisse ? Plura nos docuisset. Quòd Africana cum Romana, per quam plantata & ædificata, Ecclesia in Apostolico Symbolo & cuncto Christiano Dogmate semper conteſseraverit, suprà professus est noster iste Septimius : Proindè & datum ab hæreticis Baptisma esse ratum & validum semper credidit ac docuit. Utique usque ad tempora Agrippini Carthaginensis Archi-Episcopi, à quo cœpisse mutari avitam fidem & consuetudinem, exsufflari & iterari Baptisma istud, frequenter testatur ipsius & in Cathedra & in errore Successor sanctus Cyprianus. Quo Christi Domini sæculo, aut quo anno sederit Agrippinus, ignoratur. Sanctus Cyprianus succesſit Donato : An hic Agrippino proximè succesſerit, nescimus. Certè non videtur. Etenim in literis ad Jubaianum Episcopum memoratus Cyprianus scribit inter se & Agrippinum ac ejus infelicem Synodum interceſſisse annos multos
Epist. 70. & longam ætatem. Quod ipsum repetit in literis Synodalibus ad Ianuarium Primatem Numidiæ. Gratias Cypriano, qui nobis Agrippinum & Donatum edixit : Alios ejus Anteceſſores profundè ignoramus. Septimium nostrum quidam exiſtimant fuisse Agrippini Presbyterum, qui nimio in hæreticos zelo primus cogitare cœperit de exsufflando ipsorum Baptismo, errorem Episcopo suo persuaserit, atque ita per ejus Primatialem authoritatem circumscripserit primò quidem Proconsularem Provinciam ac Numidiam, tandemque, operante sancto Cypriano, universam Diœceſim Africanam. Hanc censent esse causam, ex qua in virorum Illustrium catalogo scribit sanctus Hieronymus : *Tertullianus cum usque ad mediam ætatem Presbyter Ecclesiæ permansisset, invidiâ posteà & contumeliis Clericorum Romanæ Ecclesiæ ad Montani dogma delapsus est.* Exiſtimant ipsum ob hanc de Baptismo erroneam novitatem fuisse à Romanæ Ecclesiæ Clericis, antiquorum dogmatum semper tenaciſſimis, exagitatum & duriùs tractatum. Conjectura non caret fundamento. Verùm ego sine lucidis testimoniis nihil de tanta re velim definire.

Quæ-

Quæstio tamen est, An Valentiniani, Marcionitæ, & alii, de quibus hîc præsertim Septimius loquitur, duplicis Divinitatis Fabulones habuerint veras Christi margaritas, verum Christi Baptismum, adeoque & reliqua Sacramenta? Partem affirmativam tueri in libris de Baptismo adversùm Donatistas videtur sanctus Augustinus: *Si Evangelicis verbis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti, Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum, quamvis ejus fides, sub iisdem verbis aliud opinantis, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata.* Lib. 3. cap. 14. Quod ipsum dicit de Valentino. Loquitur ex Jubaiano, nescio cujus in Africa civitatis Episcopo, qui in suis ad suum Primatem sanctum Cyprianum literis Baptisma hæreticorum volens esse ratum, *etiam Marcionis fecerat mentionem, ut nec ab ipso venientes diceret baptizari oportere, quod jam in nomine* JESV *Christi Baptizati esse viderentur.* Lib. 3. cap. 15. Ep. 73. Et ad Hilarum Romanæ Ecclesiæ apud Luciferi schisma Apostatam Diaconum ait in Dialogo adversùm Luciferianos sanctus Hieronymus: *Diaconus eras, ô Hilare, & à Manichæis,* quos constat fuisse duplicis Divinitatis Fabulones, *Baptizatos recipiebas.* Utique ex more & Canone Romanæ Ecclesiæ, cui tunc orthodoxus Hilarus ministrabat. Cap. 7.

Partem negativam suadet sanctus Optatus Episcopus Milevitanus, Parmeniano Carthaginensium Donatistarum Archi-Episcopo, nos quasi omnium hæreticorum, adeoque & Marcionitarum ac Valentinianorum Sacramenta ratificantes ridenti, respondens disertè & concedens apud Marcionem & Valentinum non esse Sacramenta: Esse illis aquam mendacem, id est, Baptisma irritum ac nullum. Quod ipsum de Manichæis, licet in sanctæ Trinitatis nomine baptizantibus, tradit in tertia adversùm Arianos oratione sanctus Athanasius. Quod nempè sub istis verbis non Catholicam veritatem, sed suum intelligant errorem. Et in suis ad sanctum Amphilochium canonicis Responsis scribit sanctus Basilius Encratitarum, Saccophororum, & Apotactitarum, trium personarum nomen omninò invocantium, Baptisma esse penitùs nullum, & perperàm recipi à Romana Ecclesia, quod isti sint germen & surculus Marcionis. Marcionitas, Valentinianos, Basilidianos, Carpocratianos, Simonianos, Manichæos, & omnes generatim duplicis Divinitatis Gnosticos Fabulones esse rebaptizandos constanter docent Timotheus Ecclesiæ Constantinopolitanæ Presbyter, ac in literis ad Naucrationem sanctus Theodorus Abbas in Studii Monasterio. Et Canon septimus Constantinopolitanus per eos, qui sunt de regione Galatiæ, omninò intelligit jam dictos Fabulones. Et mandat rebaptizari. Cap. 7.

Et hæc pars est omninò vera atque sequenda. Rationem dat in

Apostolicæ ad Ephesios Epistolæ commentariis, hæc verba, *Unum Baptisma*, exponens sanctus Hieronymus: *Contra Valentinum facit, qui duo Baptismata esse contendit.* Exponit sanctus Irenæus, affirmans à Marco Ægygtio, & reliquis passim Valentinianis aliud in peccatorum remissionem, aliud in hominis redemptionem Baptisma distingui ex Domini apud sanctum Lucam verbo: *Baptismo habeo baptizari.* Sanctus Irenæus, adeoque & isti Fabulones legebant: *Aliud Baptisma habeo Baptizari.* Istorum quidam spernebant elementum aquæ, solius Balsami Unctione initiabant: Quin & aliqui proscribebant omne visibile elementum, garrientes à sola interna fide dari nobis perfectam redemptionem. Alii solis nescio quibus sine elemento profanis verbis suos sequaces sacrabant. Qui baptizabant, utebantur hâc formâ: *In nomine ignoti Patris omnium, in veritate Matris omnium, & in nomine descendentis* JESV *ad unitionem, & redemptionem, & communionem virtutum.* Adjungebant & Hebraica vocabula, per quæ suis Initiatis essent stupori ac terrori. Sanctus Irænæus loqui videtur de solis Valentinianis, attamen etiam Marcionitas ita baptizasse testatur in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsaræensis. Etiam in primo hæreticarum fabularum libro Theodoretus ex ista per Marcum Ægyptium inducta forma affirmat pullulasse plures hæreses, Ascodrutas, Archonticos, Colobarsios, Barbeliotas, seu Borboritas, & alias id genùs pestes, quas in Galatarum præsertim Provinciis fuisse grassatas jam dixi ex septimo Canone Constantinopolitano. Quod ipsum affirmat in Apostolicæ ad Galatas Epistolæ præfatione sanctus Hieronymus, ac ejus magister in tertia oratione de pace sanctus Gregorius Nazianzenus. Per Ascodrutas omne corporeum elementum, tamquam animæ spirituali redimendæ ineptum, fuisse à Sacramentis proscriptum, adeoque ipsos hoc in puncto notari à sancto Irenæo, testatur laudatus Theodoretus. Addit & Archonticos, verùm ex alio principio, fuisse ejusdem impietatis. Adjungit & de Menandro: *Menander dixit salvari eos, qui in ipsum Baptizantur.* Quod ipsum tradit sanctus Irenæus. De quibus omnibus videndus etiam est sanctus Epiphanius. Quare ista omnia fabulosa, uti Dogmata, ita & Baptismata, Ecclesia meritò damnavit, & censuit exsufflanda. Nec ipsa unquam admisit Romana Ecclesia.

Lib. 4. cap. 10.

Cap. 9.

Cap. 2.

Neque his adversatur sanctus Augustinus. Etenim Marcionis Baptisma nequaquam absolutè probat, sed omne dumtaxat in sacrosancto trium personarum nomine datum, licet à Marcione detur, affirmat esse probandum. Istam sacrosanctæ invocationis formulam à pravo ministri sensu existimat non vitiari. An verò Marcion ipsâ fuerit usus, nec definit, nec duxit exquirendum. Eadem est mens

Ju-

Jubaïani Episcopi, haud dubiè loquentis ex antiqua traditione Romanæ Ecclesiæ, quâcum Africana etiam in hoc puncto usque ad Agrippini tempora semper contesserarat. A qua contesseratione non discedi suadet Primati suo Cypriano. Alia est ratio sancti Optati. Hic enim non solius Marcionis ac Valentini, sed etiam Montani, Praxeæ, & Sabellii Baptisma exsufflat. Distinguit inter schismaticos ac hæreticos, & apud hos generatim asseverat nulla esse Sacramenta. Quod ipsum docuit in libro quarto & quinto. Et hinc Gabriël Albaspinæus, doctissimus Aurelianensis Ecclesiæ Episcopus, dat ipsi hoc Scholion: *Ego ex hoc & aliis multis locis quantùm conjicio, Optatus non existimabat hæreticos posse baptizare. Quidquid sit, magnum inter hæreticos & schismaticos ponit discrimen.* Quoad hæreticos videtur sanctorum Cypriani ac Firmiliani errorem probasse.

Idem docent vulgares Apostolorum Canones, Auctor Apostolicarum Constitutionum, & in Canonicis ad sanctum Amphilochium literis magnus Basilius, cujus sensum utcumque exposui in scholio septimi Canonis Constantinopolitani. Pepuzianorum seu Montanistarum, non in trium Divinarum personarum, sed in Patris, filii, Montani, & Priscillæ nomine abluentium, Baptisma rectè addit à nemine probandum. An tamen sanctum Dionysium Alexandrinum, qui istud probavit, rectè culpet, ignoro. Etenim Dionysii Successor magnus Athanasius in tertia adversùm Arianos oratione palàm ac disertè affirmat Cata-Phryges in trium Divinarum personarum nomine baptizasse. Istud ipsum affirmat de Arianis, Paulianis, ac Manichæis. Discedit tamen à Dionysii sententia: Omnium istorum, quod Evangelicorum, quibus utuntur, verborum Evangelicum sensum non teneant, reprobans Baptisma. Montanistæ igitur, solemni hæreticorum more, distracti fuerunt in diversas atque adversas classes, Dogmata, ac Baptismata.

Nam Septimium nostrum, etiam post admissam Montani Sectam, quis dubitet legitimo semper verbo baptizasse? Eadem est ratio Paulianistarum. Illegitimo quippe verbo ipsos fuisse usos testatur in libro de hæresibus sanctus Augustinus, & in literis ad Rufum Thessalonicensem Archi-Episcopum sanctus Pontifex Innocentius primus. Quidam manifestè nullum, quidam ambiguum habebant Sacramentum: Hinc ipsum generatim damnavit Nicæna Synodus. An omnium omninò hæreticorum, an solummodo illorum, qui circa sanctissimam Trinitatem errant, ideoque Evangelica verba solo ore & linguâ, non corde & veritate in Sacramento recitant, Baptisma duxerit cassandum sanctus Athanasius, possit quæri & agitari. Videtur

idem

idem sensisse de cunctis. Exprimit enim Montanistas, quos de Divina substantia constat rectum credidisse. Quidquid sit, sancti Optati & magni Basilii sententiam videtur plenè secutus in Catecheseon præfatione sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Unus Dominus, una fides, unum Baptisma. Nam soli hæretici rebaptizantur. Siquidem prius illud non erat Baptisma.* Hanc enim sententiam usque ad primam, à qua primùm plenè decisa, Synodum Constantinopolitanam mansisse ac ambulasse probabilem, abundè in ejusdem Synodi scholiis est demonstratum. Porrò sanctus Cyrillus, qui istas Catecheses conscripsit juvenis, huic Synodo senex Episcopus adfuit, atque ita propriam sententiam ibi recantavit atque damnavit. Hinc item Jacobus Pamelius, Septimii nostri Græcum de Baptismo librum dicens suppressum à Synodo Nicæna, sine fundamento divinat. Hoc autem in loco Septimius agit præsertim adversùm solos Gnosticos: Ipsorum Sacramenta rectè affirmat esse non veras margaritas.

Simplicitatem volunt esse prostrationem disciplinæ, &c.

Voces, *Prostratio disciplinæ*, edicunt mysteriorum nostrorum coram Catechumenis aut aliis extraneis enuntiationem fuisse apud Patres nostros summum crimen. Eorum porrò Secretum non soli Marcionitæ culparunt lenocinii, sed etiam gentiles, ex quorum nomine apud Minutium Felicem Cæcilius post epulas Thyestæas, promiscuum incæstum, aliaque nobis impacta crimina dicit: *Multa prætereo consultò. Nam & hæc nimis multa sunt, quæ aut omnia, aut omnium pleraque vera declarat ipsius pravæ religionis obscuritas. Cur etenim occultare & abscondere, quidquid illud colunt, magnopere nituntur, cum honesta semper publico gaudeant, scelera secreta sint?* Omne illud, de quo nunquam palàm loqui liceat, affirmat semper esse puniendum aut pudendum. Et apud Origenem gentilis Celsus doctrinam Christianam per ludibrium continuò appellat Dogma clandestinum. Quod ipsum à Iuliano Augusto fuisse improperatum, lucet ex sancto Gregorio Nazianzeno, hæc respondente: *Sunt etiam apud nos quidam Sermones per occultationem prolati; nolo diffiteri.* Istud silentium affirmat & nobis & gentilibus esse commune, additque ipsum non ex semetipso, sed ex rerum occultarum dignitate vel ineptia esse judicandum, probandum, aut improbandum. Quin & noster Septimius scribit in libro adversùm Valentinianos: *Nihil magis curant, quàm occultare quod prædicant. Si tamen prædicant qui occultant. Custodiæ officium, conscientiæ officium est. Confusio prædicatur, dum religio asseveratur. Nam & Eleusinia, hæresis & ipsa Atticæ superstitionis, quod tacent, pudor est. Et idcircò aditum priùs cruciant, diutius*

Lib. 1.

Cap. 1.

diutiùs initiant, linguam consignant, cum Epoptas ante quinquennium instituunt, ut opinionem suspendio cognitionis ædificent, atque ita tantam Majestatem exhibere videantur, quantam præstruxerunt cupiditatem. Hocce Valentinianorum coram suis Catechumenis silentium gravissimè culpat.

Absit tamen ut culpet nostrorum mysteriorum silentium, seu Secretum. Valentiniani Catechumenatum non juxta Apostolicum Canonem ad biennium, sed ad totos quinque annos extendebant. Catechumenis celabant non sola Sacramentorum mysteria, sed omne suum sceleratum dogma, mendaciis ipsum incrustantes, orthodoxè loquentes, protestantes sese Orthodoxos nobiscum, eademque sentientes, & queritantes sibi à nobis non communicari. Ita testatur sanctus Irenæus. Solis quinquennio probatis Epoptis sua Sensa credebant ac enuntiabant. Obscœnissimis Eleusiniæ Dianæ, quæ erant genitalis membri impudicum simulacrum, mysteriis Sensa similia: Immò longè fœdiora blasphemiarum ac fabularum portenta. Et hæc omnia meritò damnat Tertullianus. Adjungo tamen atque fateor nostri Secreti legem omninò fuisse lenocinium: Utique ad inflammandum videndorum nostrorum mysteriorum in Catechumenis desiderium, quò duras pœnitentiæ ad Baptismum Paraturas prompti ac læti obirent, & ad sacrosanctum Fontem tamquam sitibundi cervi anhelarent. *Etsi Catechumenis*, inquit super sancti Joannis Evangelium beatus Augustinus, *fidelium Sacramenta non produntur, non ideò fit quod ea* omnes & singuli *ferre non possint, sed ut ab eis tantò ardentiùs concupiscantur, quantò honorabiliùs occultantur.* Et in Tractatibus super Psalmos: *Si quid non intelligant Catechumeni, auferant inscitiam, festinent ad notitiam.*

Lib. 3. cap. 15.

Tract. 96.

Ps. 109.

Pacem cum omnibus miscent.

De aversanda hæreticorum communione Apostolicum Canonem habemus in secunda sancti Joannis epistola: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis.* Etiam ob hospitalitatem, quam summoperè laudant omnes Apostoli, & cujus defectum in Diotrephe Episcopo ipse damnavit rigidissimè, noluit advenis & peregrinis hæreticis communicari. Hinc item cum Cerintho hæretico nec lavari in eodem balneo ausus, dixit ad Collegas: *Fugiamus ocyùs, ne balneum, in quo est Cerinthus, veritatis Adversarius, ex templo corruat.* Ita testantur sanctus Irenæus, Hieronymus, ac Epiphanius. Ejusdem Apostoli discipulus sanctus Polycarpus, Smyrnensis Episcopus, Asiaticarum Ecclesiarum ad Apostolicam Sedem Legatus, obvium & salutantem Marcionem nec resalutare voluit, sed reposuit:

Cognosco primogenitum Diaboli. Idem docuit Apostolus Paulus, Timotheo mandans hæreticum bis corripi, & tunc devitari. Et hinc in errantis Cypriani Legatos Episcopos fecit sanctus Stephanus Papa, quod scribit Firmilianus Cæsaræensis in Cappadocia Episcopus: *Legatos Episcopos Stephanus patienter satis & leniter suscepit, ut eos nec ad sermonem saltem colloquii communis admitteret. Adhuc insuper dilectionis & charitatis memor præciperet Fraternitati universæ, ne quis eos in domum suam reciperet, ut venientibus non solùm pax & communio, sed & tectum & hospitium negaretur.* Cum hæreticis nihil posse nobis esse communionis scribit in dialogo cum Tryphone Iudæo etiam Martyr Iustinus. Et Heraclam Alexandriæ Patriarcham, quòd non solùm hæreticos, sed & omnes illis familiariter communicantes ejecerit ex Ecclesia, apud Eusebium Cæsareensem in Ecclesiastica historia laudat ejus Successor sanctus Lib. 7. cap 6. Dionysius. Et fideles unà cum Montanistis incarceratos Confessores laudans sanctus Apollinarius Hierapolitanus in Phrygia Episcopus Lib. 5. cap. 15 scribit apud eundem Eusebium: *Cum illis communicare ad extremum usque spiritum prorsùs recusarunt.* Et Pauli Samosatensis degradationem referens Antiochena Synodus, Dionysium Pontificem rogat, ne deinceps *Communionis literas* ipsi scribat, vel ab ipso accipiat, & adjungit: *Paulus ad Artemonem*, ejusdem cum illo hæresis Sectatorem, *literas scribat, & si qui Artemonis partibus favent, cum eo communicent.* Dicit, *Communionis literas*: Quod *communicatoriæ* & familiares epistolæ differant plurimùm, & istæ solæ vetentur scribi ad hæreticos, affirmat in libris Lib. 1. cap. 1. contra Petilianum, & in literis ad quosdam Donatistarum Episcopos sanctus Augustinus. Cum Catholicis aliter, aliter cum hæreticis & per sermonem, & per literas esse tractandum affirmat in literis ad Euphenium Patriarcham Constantinopolitanum etiam sanctus Ep. 163. Epist. 1. Papa Gelasius, & addit causam: *Quia ipse Dominus alio modo verba faciebat à sua prædicatione discretis, alio discipulis regni cœlestis Secreta pandebat. Consequenter quoque Apostoli non ita à suo Collegio separatis, quemadmodum fidei domesticis loquebantur.* Ecclesiam semper fuisse suæ ab omni hæresi discernendæ Communionis observantissimam scribit in literis ad Dardaniæ Episcopos. Quin & familiares literæ non nisi ad instruendum & corrigendum, aut alia ejusmodi de causa possint scribi. Et hinc de sancto Antonio scribit in ejus vita magnus Athanasius: *Antonius neque cum Meletianis quidquam habuit commercii, neque cum Manichæis, aliisve hæreticis amicè contulit unquam, nisi moniturus, ut mutato animo pietati sese dederent. Existimabat enim & asseverabat amicitiam horum & consuetudinem esse animi perniciem atque interitum.* Accedentes Arianos à suo monte projiciebat, ipsorum sermones asserens *Serpentum veneno deteriores.* Quæ

om-

omnia moriens suis discipulis instanter commendavit. Et de sancto Hilario Pictavienſi Episcopo, adhuc laico, scribit in ejus vita Presbyter Fortunatus: *Quod inter mortales adhuc valdè videtur difficile, tam cautum esse quemquam, qui se à Judæis vel hæreticis cibo suspendit, adeò vir sanctissimus hostes Catholicæ Religionis abhorruit, ut non dicam convivium, sed neque salutatio fuerit prætereunti communis.*

De Lucio Samosatensium Ariano Episcopo, & fidelibus ibidem pueris rem insignem memorat in Ecclesiastica historia Theodoretus: *Pueri in foro pilam mutuò contorserunt, quo quidem lusu se admodum oblectabant. Fortè fortunâ, dum illac transibat Lucius, pila è manibus pueri cujusdam elapsa per asini ejus pedes provolvebatur. Pueri autem vociferari. Quippè pilam scelere pollutam existimarunt. Quin & igne accenso ipsam torserunt per flammam, & sic eam purgari censuerunt.* Didicerant à suis Parentibus, qui sanctum Ioannem Apostolum imitati, cum Lucii Antecessore Eunomio nec lavari sustinuerant in eodem balneo. *Aquam in qua ille laverat, hæreticæ nequitiæ contagio infectam rati, in cloacam emiserant, aliamque sibi imperaverant infundi.* Habemus plura istiusmodi exempla. Quin & de Imperatore Valente, auxilium adversùm barbaros sui Imperii invasores Gothos postulante à fratre suo Valentiniano Augusto, scribit idem Theodoretus: *Rescripsit Valentinianus nefas esse, homini bellum gerenti cum Deo opem ferre, cujus temeritas meritò coërcenda esset.* Valentinianus enim orthodoxus, Valens erat Arianus. Quod exemplum utinam Christiani Reges ex animo æmulentur. Quòd antiqui fideles mori & trucidari, quàm hæreticis in quavis etiam civili materia communicare maluerint, docent exempla plurima, præsertim Ariana tempora sub Augusto Constantio. Plurimi exindè Martyres processerunt.

Lib. 4. cap. 14.

Cap. 28.

Longè minùs in quavis Divina re licet ista Communio. Hinc statuit vulgaris Canon Apostolicus: *Si quis Judæorum vel hæreticorum Synagogam ingressus sit ad orandum, deponatur & segregetur.* Et Canon Laodicensis cum illis orari, ipsorum celebrari festa, accedi Martyres, aut orationis vel sanitatis gratiâ vetat intrari ipsorum Cœmeteria aut Ecclesias: Prævaricantes suspendit à Communione. Etiam in privata domo cum ipsis orari interdicunt Constitutiones Apostolicæ apud Clementem Romanum. Et quarta Carthaginensis Synodus sanxit: *Cum hæreticis nec orandum, nec psallendum.* Quem Canonem laudat in sermone ad populum Cæsareensem S. Augustinus, dicens ad Emeritum Donatistarum istic Episcopum: *Fratrem me accipe, ut simul oremus. Non tecum oro.* Et rogatus, *An debet Clericus præsentibus Arianis, vel aliis hæreticis, orare, & an eum lædit, quando facit orationem, seu oblationem*, respondit Timotheus Patriarcha Alexandrinus: *In Divina oblatione Diaconus ante salutatio-*

Can. 65.

Can. 9. 32. 33. 34. 37.

Can 72.

tionem loquitur, Qui non communicatis, ambulate. *Non debent ergò interesse, nisi profiteantur se pœnitentiam acturos, & hæresim vitaturos.* Tunc tamquam Pœnitentes aut Catechumenos admittit ad Ferulam aut Narthecem, pertinacibus nullum in Ecclesia permittit locum. Ita rectè exponit Theodorus Balsamon. Quomodo Regiæ urbis Basilicas Demophilo Arianorum Episcopo eripuerit, & sancto Gregorio Nazianzeno Imperator Thodosius tradiderit, refert Hermias Zozomenus, & adjungit: *Postquam Ecclesiam Demophilus reliquisset, ingressus Imperator preces fudit.* Nempè antea illic orare noluerat. Et matrem suam Nonnam, quod hæreticorum Basilicas transiens nec salutaret, prædicat præfatus Gregorius. Et de Saturnino Arelatensi, ac aliis cum ipso in Arium propendentibus Episcopis scribit in libro contra Imperatorem Constantium sanctus Hilarius Pictaviensis: *Nec interim criminis loco duxi, quemquam aut cum his colloqui, aut suspensâ licet communionis societate, orationis domum adire, aut paci optanda sperare, dum erroris indulgentiam ab Anti-Christo ad Christum recurrentium per pœnitentiam præpararemus.* Affirmat se ipsorum quidem non communicasse personis, ipsorum tamen adhuc intrasse Eccesias. Quod necdum essent manifestè Ariani. Et ad populum Mediolanensem, recusantem orare extra Basilicas, ideoque ipsas cum Auxentio suo Ariano Episcopo intrantem, hæc scripsit: *Cavete Anti-Christum, malè vos parietum amor cepit malè Ecclesiam Dei in tectis ædificiisq; veneramini, malè sub his nomen pacis ingeritis.* Ut cum Prophetis ac Martyribus montes, sylvas, lacus, carceres, voragines oraturi adeant, hortatur & mandat. Ita enim in Oriente feciisse tunc passim fideles, demonstrari possit exemplis ac testimoniis. Etiam ob Petrum Fullonem, Eutychianistam intrusum in Sedem Antiochenam, fideles plurimos *relictis suis sedibus cessisse*, ac fugisse, testatur Felix tertius Pontifex in literis ad Bithyniæ Ecclesiam & Constantinopolitanam. Metuebant illi cogi ad intrandam cum Petro Ecclesiam, ac ad ipsi in orationibus communicandum.

Lib. 7. cap. 5.

De nostris vice versâ Ecclesiis statuit laudata Synodus Laodicena: *Quod non oportet Hæreticis concedere, ut in domum Dei ingrediantur, si in hæresi permaneant.* Ipsos nec ad Narthecem aut Ferulam admittendos, supra nobis juxta Theodori Balsamonis Commentarium dixit Timotheus Patriarcha Alexandrinus. Qui tamen mos non fuit universalis. Et sanctum Britannionem Schytarum in Thracia Episcopum, quòd Imperatore Valente Ariano Ecclesiam suam intrante fugerit cum omni suo populo ad aliam Basilicam, laudat Hermias Zozomenus. Quoniam Principem expellere non poterat, ipse cum populo exivit. Cur eundem Imperatorem magnus Basilius etiam ad spectandum suum sa-

Cap. 6.

Lib. 6. cap. 20

Sacrificium admiserit, suo loco exponetur. Quòd item Levigildi, Arianorum Gothorum in Hispania Regis, Legatos Gallicani Episcopi coëgerint priùs ad Catholicæ fidei professionem, quàm permitterent Ecclesiæ ingressum, habemus in Francorum historia apud sanctum Gregorium Episcopum Turonensem. Lib. 6. cap. 40. Est antiquissimus omnium Ecclesiarum mos abundè demonstratus in aliis locis. Romana Ecclesia hæreticorum communionem semper fuit adeò aversata, ut nec ad Episcopi sui videndam faciem admitteret hæreticos, licet Episcopos ac Patriarchas. Quem morem esse etiam antiquissimum, lucet ex illis, quæ in errantes Cypriani Legatos acta fuisse à sancto Stephano Pontifice, suprà audivimus à sancto Firmiliano. Et hinc firmè colligitur paganis, Judæis, atque hæreticis, dum ad Episcopale verbum, adeoque & ad Narthecem fuerunt postmodò admissi, fuisse suus proprius & singularis locus, in quo singuli debuerunt collectim stare, & finito verbo posse collectim expelli. A cunctis in ingressu ignotis exigebatur symboli redditio: Et juxta hujus redditionis successum quisque intra Ecclesiam locabatur.

Romanæ Ecclesiæ pro Catholicæ communionis integritate constantia insigniter splenduit in schismate Acaciano. Nequaquam hæreticus erat, sed Petro Mogo Alexandrinæ, & Petro Fulloni Antiochenæ Ecclesiæ Eutychianistis Patriarchis dumtaxat communicaverat Acacius Episcopus Constantinopolitanus, ideoque ortas inter ipsum ac Felicem tertium Pontificem lites & apertum schisma compositurus Anastasius Augustus, unicam à sancto Gelasio Pontifice postulavit gratiam, ut Acacii jam defuncti, viri quoad cætera optimè de Ecclesiis meriti, nomen in sacris perseveraret tabulis, & ad Sacrificium recitaretur. Verùm Gelasius reposuit: *Sicut in unaquaque hæresi cum pravitatis Auctore damnato, successores ejus & complices, atque hujusmodi sectatores pollutâ communione permixtos Catholica vitare debet integritas, ita cum Eutychete Dioscorus simulq; Timotheus Ælurus & Petrus Alexandrinus, ejusq; communicator Acacius, nec non etiam Antiochenus Petrus, cum suis sunt omninò participibus abdicandi.* Epist. 12. Non solùm ipsos hæreticos, sed & ipsorum omnes communicatores affirmat esse maculatos & scabiosos: Contagiosam esse hanc scabiem usque in infinitum, ideoque ipsorum nulli posse à Catholicis sine ejusdem scabiei incursu communicari. Et quia jam pridem defunctus, ideoque à pœnitentiæ medicina exclusus erat Acacius, addit nullum esse remedium, quàm ut ejus contagiosum nomen ex omnibus Ecclesiarum tabulis radatur. Romanam Ecclesiam asserit esse totius Catholicæ communionis radicem, fundamentum, & centrum, ideoque uti à recta fide indeclinabi-

lem, ita & in sua communione immaculatam ac immaculabilem. Et ita per omnia oportere. Maculata enim Romana Ecclesia omnem sibi communicantem macularet Christianitatem, atque ita orthodoxæ communionis sanctimoniam demutaret in monstrum fœdæ confusionis. Et hinc de Anastasio secundo Pontifice scribit liber Pontificalis: *Multi Clerici & Presbyteri se à communione Anastasii erexerunt, eò quòd communicasset sine consilio Episcoporum vel Presbyterorum, vel Cleri cunctæ catholicæ Ecclesiæ, Diacono Thessalonicensi nomine Photino, qui communis erat Acacio. Et quia occultè voluit revocare Acacium, & non potuit.* Aliud est Romanus Episcopus, aliud Romana Ecclesia, aliud ejus Apostolica Cathedra. Antiquissima apud Patres est ista distinctio. Ne ergò maculatus Anastasius Romanam etiam Ecclesiam aut Cathedram macularet, ab ejus se communione Cardinales Episcopi ac Presbyteri, & omnes Clerici sejunxerunt. Ex eodem principio Hormisda Pontifex Joanni Nicopolitano Episcopo, novæ Epyri Metropolitæ, per Dorotheum Thessalonicensem Acacianæ factionis Archi-Episcopum ad ipsi communicandum exacto per pœnas gravissimas, ideoque istius communionis licentiam postulanti, respondit: *Nostra quoque communio contagium sustineret.* Ejusmodi facultatem sine suæ & personæ & Ecclesiæ contagio affirmat non posse indulgeri, ideoque moriendum potiùs, quàm Dorotheo communicandum.

Et hinc etiam Apostolicum Canonem contemni passim à Gnosticis, Valentinianis præsertim, ideoque apud ipsos non communionem esse Ecclesiasticam, sed gentilem confusionem Septimius noster rectè affirmat. Quòd enim Valentiniani damnarent martyria, fidem suam occultarent, immò & negarent liberrimè, ubique communicare se fingerent, & cum ipsis etiam gentilibus essent gentiles, insuper testatur sanctus Irenæus. Eandem nequitiam amplexus fuit Priscillianus, & ad ipsam tutò exercendam assumpsit hanc regulam: *Jura, perjura, Secretum prodere noli.* Et Faustinus ac Marcellinus, Romanæ Ecclesiæ Presbyteri, in suis ad Imperatorem Theodosium precibus scribunt de lapsis in Ariminensi Synodo Episcopis: *Cùm adversùs se libros vel epistolas singuli quique conscribant, tamen sibi omnes vel ex directo, vel ex obliqua concatenatione communicant.* Ipsorum alios Origenistas, alios Antropomorphitas, alios Apollinaristas, alios asseverant esse Arianos, ac prosequuntur: *Inani studio Philosophorum solis disputationibus litigantes, non ut Christiani ex devotione Sacramenti, alter alterum velut impium devitantes, ut jam sicut in scholis ingenii videatur inter eos esse certamen, non autem sacra defensio veræ Religionis, quandoquidem inter se Sacramenta non separant, cum impiis sententiis ab invicem separentur. Hoc autem ideò faciunt,*

quia

quia eorum quidam humanæ gloriæ, quidam avaritiæ ſtudent, & indè eſt quod ſibi invicem ſub impia diſſimulatione conludant, ut nec poſſeſſiones perdant Eccleſiæ, nec honores. Ab ipſis Eccleſiam in Academiam, & ſub fœdæ pacis nomine Catholicam communionem lamentantur demutari in ſcabioſam confuſionem, ideoque ſibi potiùs in ipſos placêre bellum. Scio Fauſtinum ac Marcellinum fuiſſe calumnioſos & ſchiſmaticos Luciferi Calaritani Epiſcopi Sectatores: Addo tamen quaſdam ipſorum querimonias omninò fuiſſe veras. Quidquid de ipſorum Scripto ſit, iſtud ipſum facinus factioni Euſebianæ ac omnibus Arianis adſcribit Ep. 82. in literis ad Patrophilum Schytopolitanum in Palæſtina Epiſcopum, ac in epiſtola ad Evaſenos magnus Baſilius: *Unus illorum ſcopus eſt ubiq; quæ ſua ſunt quærere, & pro amico habere, ſi quis deſideriis ipſorum cooperetur, hoſtem verò ducant, ſi quis ipſorum deſideriis reſiſtat.* Patenter hæc, Ep. 82 quaſi totus mundus oculis careat, ab illis agi peſſimè indignatur. Etiam de Iberis ſcribit ad ſeptimum Ancyrani Concilii Canonem Theodorus Balſamon: *Nihil referre dicunt, an cum Orthodoxis, an cum hæreticis comedatur.* Et de neſcio quo imperito Monacho queritur in Prato ſpirituali ſanctus Sophronius Patriarcha Hieroſolymitanus: *Ubicumque eum eſſe contigiſſet, indiſcretè communicabat.* Quod ipſum hodiè omninò factitant Lutherani etiam & Calviniſtæ. Quis enim neſciat ab illis, C. 178. ut hæreticorum nomen & pœnas evadant, & Miſſas noſtras audiri diebus feſtivis, ac in Paſchate ſumi & Euchariſtiam? Et quis neſciat iſtud eſſe conſilium & dogma Calvini? Quòd profanam iſtam confuſionem horrendè ac frequenter caſtigare etiam in præſenti ſæculo conſueverit Divina Juſtitia, demonſtrari poſſit exemplis multis & certis. Quædam habes apud memoratos Fauſtinum ac Marcellinum.

Eſt tamen locus diſpenſationi ac epicheiæ. Etenim in Regionibus, ubi eſt hæreticorum aut ſchiſmaticorum cum Catholicis numeroſa ac inevitabilis permixtio, quis nullam etiam in Divinis quibuſdam indulgeat communionem? Moriendum potiùs eſt, quàm ullum ab ipſis accipiendum Sacramentum. Nam & Baptiſma ab ipſis ſuſcipi nonniſi in extrema neceſſitate permittit antiqua Eccleſiæ diſciplina. Attamen ſanxit quarta Carthaginenſis Synodus: *Clericus hæreticorum & ſchiſmaticorum tam convivia, quàm ſodalitates evitet æqualiter.* Can. 70. Ob nimiam Donatiſtarum multitudinem ſolis id Clericis, non laicis interdicit. Et hinc de iiſdem Donatiſtis queritur in libris adversùs Creſconium ſanctus Auguſtinus: *Contingat alicui veſtrûm orare in navi nobiſcum, jam pollutus, jam Traditor appellatur.* Carthaginenſem, qui cum hæreticis orare vetat & pſallere, Canonem vult ad ſolas Eccleſias & loca libera, non ad naves extendi, aut ſimiles neceſſitates. Ex ſimili cauſa ſanctus Lib 4. cap. 37.

Lib. 4. cap. 16. ctus Basilius apud Ecclesiasticam Theodoreti historiam creditur Valentem Augustum, hominem Arianum, etiam intra sacra vela, immò & ad altaris oblationem admisisse. Fuisse illi, quâ sanctus Paulus Lib. 6. cap. 23. Timotheum circumcîdit, similem dispensationem affirmat in sua historia Georgius Pachymeres. Istiusmodi dispensationem extorquêre per tormenta ac persecutiones studuit etiam Imperator Constantius, terribiliter edicens : *Jubeo esse pacem in toto Imperio.* Utique communionis pacem inter Arianos & Orthodoxos. Ast fuisse frustratum, & Orthodoxos potiùs pati quælibet, immò & occidi maluisse demonstrat & comprobat in singulari contra istam communionem libro Lucifer Episcopus Calaritanus. Quare sancti Basilii factum est admirandum potiùs, quàm imitandum. Undè quod in quibusdam Germaniæ locis Lutherani Canonici cum Catholicis simul psallant in eodem Choro, & quòd in eadem Ecclesia aliud altare hi, aliud isti habeant, nullo modo est probandum. Interim in quibusdam etiam Orientalibus Basilicis dicuntur & schismatici Græci & Orthodoxi Latini habêre suum altare, immò & in eodem successivè celebrare.

C. 124. Rectè tamen laudatus Basilius in brevioribus regulis permittit salutari hæreticos, & vetat cum ipsis manducari. Quin & ita affirmat sanciri ab Apostolis, atque ab ipso Domino. Verùm quomodo sanctum Ioannem Apostolum illis vel Ave dici vetantem sibi conciliet, non video. Et omnes Apostolos cum sancto Ioanne sensisse atque

Lib. 3. cap. 3 egisse, disertè affirmat sanctus Irenæus. Interim ita servandum in sua Diœcesi Basilius nullibi sanxit. Suum de Apostolico Canone sensum dumtaxat edixit. Pleroſque enim Ponticos tunc cum Arianis etiam comedisse, videtur non dubitandum. Ut non à cunctis illis, licet

Ep. 265. pertinacibus, sed à solis belli istius authoribus simus aversi penitùs ac alieni, suadet in literis ad sanctum Eusebium, in Euphratesia Provincia Episcopum Samosatensem. Quin suos firmiores fideles, ut cum Anomæis familiares essent, atque ipsos ita reducerent, suasit sanctus Ioannes Chrysostomus. Et in epistola, quâ Cruce-signatos cum Excommunicatis Venetis permittit eâdem navi ad terram sanctam vehi, addit Innocentius tertius : *Est cautum in jure, quod si quispiam per terram hæreticorum transierit, necessaria emere atque recipere poterit ab eisdem.* Exstat epistola in ejus vita, publicata per Franciscum Bosquetum. De qua re vide & jus novissimum Franciſci Zypæi.

Dum ad unius veritatis expugnationem, &c.

Ita de Meletianis ac Arianis, invicem semper inimicissimis, scribit in prima adversùs hos oratione sanctus Athanasius : *Cùm antea inter se*

se contentiosi essent, nunc Herodes & Pontius Pilatus in blasphemias adversùs Christum constituunt. Quomodo ad reparandum Arium & subvertendum Athanasium Eusebius Nicomediensis Episcopus, Arianorum Signifer, cum Meletianis Pacta & conjurationes iniverit, in secunda sua Apologiâ laudatus Athanasius exponit. Conjuratio fuit tanta, ut de Georgio Alexandriæ Pseudo-Episcopo scribat sanctus Epiphanius: *Arianorum pariter ac Meletianorum fuit Episcopus.* Verùm colligatio non fuit firma. Quod enim ambo isti hæretici suo tempore separatos agerent conventus, in quarto hæreticarum fabularum libro affirmat Theodoretus. Quod item Eusebianæ factionis Philippopolitanum conventiculum tentaverit sibi adversùs Orthodoxam fidem unire Donatistas, docet Synodalis eorum Epistola, & in libris adversùs Cresconium confirmat sanctus Augustinus. Et ad Comitem Bonifacium scribit de Donatistis: *Nonnulli ex Donatistis volentes sibi Gothos conciliare, quando eos vident aliquid posse, dicunt hoc se credere quod illi credunt.* Et de Ursicino Romanæ Cathedræ schismatico invasore scribit ad Imperatorem Gratianum sanctus Ambrosius: *Ursicinus plerumque cum Arianis copulatus atque conjunctus erat eo tempore, quo timbare Mediolanensem Ecclesiam cœtu detestabili moliebatur, nunc ante Synagogæ fores, nunc in Arianorum domibus miscens occulta consilia, & sua eis jungens.* Etiam Julianum ac alios Pelagianorum degradatos Episcopos ad causam suam reparandam iniisse cum Hæresiarcha Nestorio Pacta, amboscque simul à Theodosio Augusto extorsisse Ephesinam Synodum, lucet ex Actis Synodalibus, nec non ex illic exstantibus Epistolis sancti Pontificis Cælestini. Etiam hodiè Lutherani & Calviniste dissident hostilissimè; verùm ubi contra Papistas quid tentandum est, statim fiunt fraternè amici. Præsens Septimii locus docet istum esse antiquissimum ac perpetuum spiritum quorumlibet Hæreticorum.

Hæresi 76. cap. 1.

Cap. 7.

Ep. 50.

Epist. 4.

Omnes tument.

Agit Doctor in Gnosticos, quorum omnium matrem fuisse sui complacentiam & vanæ gloriæ cupiditatem testatur sanctus Irenæus. Luciferiana, ex qua Simon Magus credi Deus voluit, superbia grassata est in omnibus ejus discipulis, atque ita quisque voluit esse omnium maximus, & non solùm supra Apostolos, sed & supra ipsum Christum Dominum eminere. Eandem superbiam Septimius notat in Marcione. Sic & Montanus ambiit esse Deus, ideoque finxit Spiritum sanctum in se incarnatum. Quam insaniam postmodò sibi adscripsit etiam Manichæus. Hinc nullius Canonicæ Scripturæ fuit illis sacrosancta authoritas: Singulas aut raserunt, aut caraxarunt.

Lib. 1. cap. 14.

Nec mireris id in istis fabulonibus. Etiam licet necdum lapsus, sed dumtaxat labens in hæresim, Vincentius Victor principalem Christi Domini, solis Baptizatis cæleste regnum promittentis, sententiam refutare fuit ausus, & adversùs illam censere. In homiliis super sancti Joannis Evangelio rectè scribit sanctus Joannes Chrysostomus: *Prava doctrina nihil aliud est quàm inanis gloriæ filia.* Hinc natam dicit hæresim Arianam. Et in homiliis de incomprehensibili Dei natura scribit de Anomæa Arianorum factione: *Arborem hanc plantavit rationum intempestiva scrutatio, rigavit stolida superbia, ambitiosa cupiditas auxit.* Etiam Apollinaristas fuisse intolerabilis arrogantiæ notat sanctus Basilius. Arrogantiam, quâ omnem Romanam, etiam Augustam, Potestatem sprevit Donatistarum Princeps Donatus Carthaginensis Episcopus, exaggerat in libris adversùs ejus Successorem Parmenianum sanctus Optatus Milevitanus Episcopus, ac pergit: *Donatus extulit cor suum, ut nullum hominem sibi comparandum arbitraretur, & de tumore mentis suæ altior sibi visus est. Quia quidquid est supra homines, jam quasi Deus est. Et cum Episcopi debeant Deo famulari, tantum sibi de Episcopis exegit, ut eum non minori metu omnes venerarentur, quàm Deum. Hoc est, quod sibi Deus visus est. Et cum per solum Deum soleant homines jurare, passus est per se jurari, tanquam per Deum.* Edicit & alios ejus Thrazonicos tumores. Et de Juliano Pelagianorum Goliath, ab iteratis Romanæ Ecclesiæ Judiciis non cessante ad generalem Synodum provocare, scribit ad sanctum Pontificem Bonifacium sanctus Augustinus: *Istorum superbia hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe Catholicum, quoniam pervertere nequeunt, saltem commovere conantur.* Affirmat Pelagianos esse similes Maximianistis, qui & ipsi, non minùs quàm Primianistæ, postularant solemnem collationem, non quod sperarent victoriæ gloriam, sed famam & nomen de certamine ambirent. Notissima est istius Juliani superbia, & major quàm ut paucis verbis exponatur. Ea est omnium hæreticorum mater & nutrix, adeò ut de paucis & vilibus Schytarum Monachis, Eutychetem dumtaxat olentibus, scripserit ad Possessorem Africæ Episcopum Pontifex Hormisda: *Eò usque tumoris elati sunt, ut ad arbitrium suum utriusque orbis putent inclinandum esse judicium, nec in numero fidelium deputantes Sequaces traditionis antiquæ, si suæ viderint cedere nolle sententiæ.*

Lib. 2. cap. 12.
Lib. 3. cap. 12.
Homil. 65. & 38.
Homil. 3.
Lib. 3.
Lib. 4. cap. 12.
Epist. 70.

Ex eodem spiritu scripsit in Romani Pontificis xenio Martinus Lutherus: *Nos non sumus Papæ, sed Papa noster est. Nostrum est non judicari ab illo, sed illum judicare.* Papatum cum omnibus Episcopatibus, Altaribus, & Sacramentis gloriatur à se jam triumphari, atque adjungit: *Dogmata mea stabunt, & Papa cadet, invitis omnibus portis Inferorum, & Potestatibus*

aëris, terræ, ac maris. Ipsi me provocaverunt ad bellum, bellum igitur habebunt: Pacem oblatam contempserunt, pacem igitur non habebunt. Deus videat, uter primò fessus defecerit, Papa, an Lutherus. Et in libro adversùs Papæ ac Episcoporum statum Ecclesiasticum: His certiores vos facio me de cætero vobis non amplius eum honorem esse exhibiturum, ut me submittam vobis, vel etiam ulli Angelo de cœlo, ad judicandam vel examinandam doctrinam meam. Nam stultæ humilitati jam tertiò satisfactum est VVormaciæ, & tamen nihil prodest. Sed volo audiri, & juxta doctrinam sancti Petri, doctrinæ meæ rationem & fundamentum ostendere coram universo mundo, eamque habêre injudicatam à quolibet, etiam à cunctis Angelis. Cum enim de ea certus sim, volo per eam & vester & Angelorum quoque judex esse, ut quisquis doctrinam meam non acceptaverit, salvari non possit: Dei enim est, non mea. Ejus Scripta scatent istiusmodi non tantùm in Papam & Episcopos, sed etiam in Imperatorem, Regesque & Principes omnes Thrazonismis.

Omnes scientiam pollicentur.

Etiam hæc Doctor scribit in Gnosticos, quorum ipsum nomen pollicetur scientiam, & quorum aliqui sese non solummodo Apostolis, sed & ipso Domino jactarent doctiores. Nec tantum de nato ex ipsis verme Manichæo, sed de omnibus generatim hæreticis scribit in libro de credendi utilitate sanctus Augustinus: Christianam veritatem profitentur omnes hæretici, sed ita ut eis, quos illectant, rationem se de obscurissimis rebus polliceantur reddituros, eoque Catholicam maximè criminentur, quod illis, qui ad eam veniunt, præcipitur ut credant, se autem non jugum credendi imponere, sed docendi fontem aperire gloriantur. Cap. 7. Ita suos Sectatores ex stultis insanos, ac ex lethargicis faciunt phreneticos. Et famosâ istâ pollicitatione etiam se fuisse circumscriptum profitetur ibidem Augustinus. Ita hanc vocem, Nobis primum revelatum est, à Nobis incepit fides Christianorum, fuisse Montanistis familiarem, ac postmodo resumptam ab Arianis, scribit in epistola de Seleucensi ac Ariminensi Synodis sanctus Athanasius. Et de Anomeæ factionis authore Ætio scribit apud Theodoretum Constantinopolitana Synodus: Temerariâ audaciâ elatus Ætius affirmat Deum sibi revelasse, quæ usque ab Apostolorum temporibus occultaverat. Nec illic stetit insania: Divinæ Majestatis essentiam blateravit à se non dumtaxat videri intuitivè, sed insuper plenè comprehendi. Et apud sanctum Pacianum Barchinonensem Episcopum blaterat homo Novatianensis Symphorianus: Per orbem totum nullus natus est, qui me convincat, & persuadere possit contra quàm credam. Et venerabilis Acacius Melitinensis Episcopus, secundæ Armeniæ Metropolita, ad Ephesinam Synodum dixit de Hæresiarcha Nestorio: Quòd doctrinâ admodum

dum peregrinâ utatur Nestorius, vel hoc argumento clarè demonstrat, quod fidei dogma jam demùm operâ suâ illustratum esse affirmare audet. Omnes enim hæretici non qualemcumque, sed novam semper pollicentur scientiam, atque ita semetipsos præscribunt. Et quoniam omnis falsi nominis scientia inflat, hinc omnes præsertim tument. Quem tumorem fuisse & in Martino Luthero dominatum, ostendit Joannes Cochlæus: *Lutherus jactitabat, & multi cum eo, Germanis in eam usque diem nunquam germanè & sinceriter prædicatum fuisse Evangelium, se autem verum proferre Evangelium, quod multis annis sub scamno latuisset.* Blaterabat usque ad sua tempora *universum Christianum nomen fuisse in errore versatum.* Hinc se scribebat *Ecclesiasten Dei gratiâ.* Quivis alius Doctor erat illi asinus, porcus, Sophista, ventris animal, telluris inutile pondus. Qui spiritus omninò viguit etiam in Calvino.

Anno 1522.

Antè sunt perfecti Catechumeni.

Hic locus demonstrat etiam tunc fuisse varios gradus & classes Catechumenorum. Quod ipsum lucet ex quartodecimo Canone Nicæno: *De Catechumenis lapsis placuit sanctæ & magnæ Synodo, ut ii tribus annis Audientes tantùm sint, posteà orent cum Catechumenis.* Alios dicit esse Orantes, alios tantummodo Audientes: Et Orantem lapsum rejicit ad Audientes. Consonat quintus Canon Neo-Cæsaræensis: *Catechumenus, si in Dominicum ingrediens in ordine Catechumenorum steterit, is autem peccet, si genu quidem flectens, audiat non ampliùs peccans, sin autem Audiens peccet, expellatur.* Alios Genu-flectentes, seu Substratos, alios dicit esse tantummodo Audientes: Substratum peccantem ad Audientes, Audientem lapsum proscribit extra Dominicum seu Ecclesiam. Supponit utrumque ingredi Dominicum, & illic stare in suo ordine aut classe. Domini trecentesimo decimo sexto, Imperatoris Constantini anno undecimo habita hæc Synodus Catechumenos ad publicum Dei verbum admittit intra Ecclesiam, immò supponit jam pridem admitti consuevisse, atque ita antiqua, Catechumenos cum fidelibus orare vetans, disciplina erat ex tunc mutata. Mutata forsan fuit in gratiam Constantini, quem frequenter audivisse in Ecclesia, stetisse semper, & nunquam voluisse sedere, affirmat in ejus vita Eusebius Cæsareensis. Affirmat & semper fuisse Catechumenum, nec nisi in exitu baptizatum. Solos tunc Catechumenos, necdum autem hæreticos aut gentiles fuisse admissos ad publicum in Ecclesia verbum, lucidè laudatus etiam Canon edicit. Lapsum enim Audientem proscribit ex Ecclesia. Quam disciplinam, istumque unà Canonem laudat sanctus Joannes Chrysostomus in homilia adversùm eos qui

Pascha

Pascha jejunant : *Si sit Catechumenus is, qui gravium peccatorum morbo laborat, à vestibulo templi arceatur.* Loquitur de Audiente. Palàm ex Neo-Cæsaræensi Canone. Eòsdem gradus laudant & Apostolicæ Constitutiones Romani Clementis. Catechumenum doceri mandant Divinæ substantiæ Unitatem ac Trinitatem, omnemque ejus in creando ac gubernando mundo providentiam, & adjungunt : *Qui verò manus admovet Catechumeno, &c.* Fundendam super ipso orationem exponit, ac pergit : *Post hanc actionem gratiarum doceat Catechumenum de Incarnatione Domini, de Passione ejus, de Resurrectione ex mortuis, & de Adscensione.* Per istam manûs impositionem sanxit Catechumenum transmitti ab Audientibus ad Orantes, sive Substratos, & tunc altiora Christianitatis mysteria esse ipsis pandenda. Tom. 5. Lib. 7. cap 40.

Septimus Canon Constantinopolitanus, & ex ipso nonagesimus quintus Trullanus adducunt & alios Catechumenorum gradus. Invalidum Baptisma habentes hæreticos statuunt tanquam gentiles admittendos in Ecclesiam, atque adjungunt : *Primo die eos Christianos facimus, secundo Catechumenos, deindè tertio die adjuramus eos, sive exorcizamus, ter simul in faciem eorum & aures insufflando. Et sic eos catechizamus, sive initiamus, & curamus, ut longo tempore versentur in Ecclesia, & audiant Scripturas, & tunc eos Baptizamus.* Distinguunt Christianos, Catechumenos, ac Initiatos. Et per hos aliqui intelligi volunt Competentes, utique jam proximos Baptismi Candidatos. At certum est Initiatos à Competentibus distingui etiam per præsentes Canones. Etenim Competentia in Palmarum Dominica priùs dabatur, adeoque non post ipsam, sed dumtaxat post Initiationem Catechumenus longo tempore versabatur in Ecclesia Scripturas audiens. Substratos comprehendunt sub Catechumenis. Quod enim etiam ipsos habuerit omnis olim Orientalis Ecclesia, abunde lucet ex adductis Neo-Cæsaræensi ac Nicæno Canonibus. Et pluribus statim ostendetur. Proinde sunt quinque Catechumenorum classes: Christiani, Audientes, Substrati, Initiati, Competentes. Notata velim hæc verba Constantinopolitani Canonis : *Ut longo tempore versentur in Ecclesia.* Dictis hæreticis dant ingrediendæ Ecclesiæ, & audiendi verbi facultatem, atque ita lucet ipsos, dum non essent nostri Catechumeni, ad ista tunc necdum fuisse admissos.

Quidam volunt etiam Electos esse Catechumenos, atque ita esse sex gradus. Electos enim laudat in literis ad Himerium Tarraconensem Archi-Episcopum Siricius Pontifex, mandans nullum ad Baptisma eligi, nisi qui *ante quadraginta vel amplius dies nomen dederint, & exorcismis, quotidianisque Orationibus, atque jejuniis fuerint expiati.* Eosdem lau- Cap. 2.

Epist 4. cap 5 6. dat in literis ad Siciliæ Episcopos magnus Papa Leo. Et in Sabbathi sancti officio dicit ad ipsos Antiquus Ordo Romanus : *Orate Electi.* Eorundem meminerunt Alcuinus Flaccus, & passim alii Baptismalium rituum expositores. Respondeo inter Catechumenos fuisse duplices Electos. Etenim laudatus Ordo habet & hunc titulum : *Incipit ordo vel denuntiatio Scrutinii ad Electos, quod tertia hebdomada in Quadragesima, secundâ feriâ initiatur.* Erat & duplex examen. Aliud quo Substrati, aliud quo Competentes de expletis sui gradûs functionibus discutiebantur. Post primum ad Initiationem, post secundum Cleri suffragio eligebantur ad Baptismum. Proindè Electio nequaquam erat gradus, sed de gradu ad gradum transmissio. Nec dubitandum est, quin ad quamvis transmissionem intervenerit.

Quod primus gradus dederit Christiani titulum, locum habuit non tantummodo apud Græcos, sed etiam apud Latinos. Lucet ex Synodo Eliberina : *Gentiles, si in infirmitate desideraverint sibi manus imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte vita honesta, placuit eis manum imponi, & fieri Christianos.* Hoc est donari primo gradu Christianitatis. Et in sancti Martini vitâ scribit de Tetradio viro Proconsulari Sulpitius Severus :

Cap. 16. *Spondet se, si de puero Dæmon fuisset exactus, fore Christianum.* Et statim infra : *Catechumenus factus est.* Utique primi gradûs. Et in secundo Dialogo Sulpitius pergit de aliis Galliæ gentilibus :

Cap 5. *Cuncti catervatim ad genua beati Martini ruere cœperunt, fideliter postulantes, ut eos faceret Christianos. Nec cunctatus, in medio ut erat campo, cunctos impositâ universis manu Catechumenos fecit.* Et hinc primum Catechumenatûs gradum postulantium gentilium hæc olim fuit consueta ad Episcopum aut Presbyterum vox : *Domine, volo Christianus fieri.* Et de hujus gradûs per impositam manum donatione pergit denuò in laudata vita Sulpitius :

Cap. 10. *Nemo ferè ex immani illa gentilium multitudine fuit, qui non impositione manûs desideratâ, in Dominum* JESUM *crediderit.* Et prima Synodus Arelatensis habet : *De his, qui in infirmitate credere volunt, placuit eis debere manum imponi.* Non Baptismum statim, sed manum donatricem primæ Christianitatis. Confirmat & innovat Canonem Eliberinum. Istud ipsum confirmat sanctus Augustinus in libro de peccatorum meritis ac remissionibus :

Lib. 2. cap. 26. *Et Catechumenos secundùm quendam modum suum per signum Christi & orationem manûs impositionis puto sanctificari.* Et de semetipso adhuc puello scribit in primo libro confessionum :

Cap. 11. *Signabar jam signo Crucis Christi, & condiebar ejus sale, jam indè ab utero matris meæ, quæ multùm speravit in te.* Hæc illum statim à prima infantia curaverat Christianum creari. Et de sancto Hilario Pictavienſi Episcopo, proficiscente ad Synodum Seleucienſem, scribit Fortunatus Presbyter : *Florentia puella gentilis, ad*

pedes

pedes Hilarii accurrens, non cessavit petere, nisi signum Crucis ab ipso sibi fieri, atque ita ipsa fieri Christiana *fideliter impetrasset.* Quæ res & phrasis in antiquis Sanctorum Actis sunt frequentissimæ. Ea igitur, quæ Christianum creabat, non erat simplex, sed cum Crucis signo impositio manûs, unaque professio fidei in Dominum JESVM Christum. Et hinc de quocumque Catechumeno dicit in undecimo super sancti Joannis Evangelium Tractatu laudatus Augustinus: *Si dixerimus Catechumeno, Credis in Christum, respondet, Credo. Et signat se Cruce Christi. Portat in fronte, & non erubescit de Cruce Domini sui.* Creatio igitur Catechumeni habuit ritus varios: Impositionem manuum, impressionem Crucis in fronte, professionem fidei in JESVM Christum, & instructionem de formanda deinceps Cruce per ipsum Catechumenum. Hæc omnia sunt inchoatæ Christianitatis veri characteres, ideoque ipsorum susceptio faciebat Christianum. Ordo Baptismi secundùm usum Æthiopum eleganter ipsos vocat *Parvos ac Novitios Christianos.* Eo sensu, quo primæ tonsuræ Clericum Græci appellant *Parvum Papam.* Completa enim Christianitas non nisi à Baptismo tribuitur, ideoque hæc præsens est novitia dumtaxat & parva. Et ita varia, in speciem adversa, sanctorum Patrum loca conciliabis.

De Audientium gradu scribit ad suum Clerum exul sanctus Cyprianus: *Optatum inter Lectores Doctorem Audientium constituimus.* Erant illi quibus jam per Crucis signum & generalem fidei professionem creatis Christianis olim dabatur Doctor privatim instructurus de Divina substantia ac providentia. Et quos posterior disciplina admisit ad publicum in Ecclesia verbum. Ipsorum creandorum ritum exponit in Græcorum Euchologio ritus reconciliandi Manichæi: *Mox ipse hæreticus anathematizans fit Christianus, id est, reputatur ut Christianus nondum baptizatus, quales solent esse Christianorum pueri adhuc baptizandi. Sequenti autem die Catechumenis adnumeratur. Exutum enim illum, & pedibus nudatum inducit, & intra templi fores ad Orientem statuit Sacerdos, & ter in faciem & pectus ejus exsufflans, imponensq; ejus capiti manum, dicit hanc orationem.* Edicit orationem, atque prosequitur: *Iterùm Sacerdos illum inducit in templum, & in faciem & in aures ejus exsufflat, atque exorcismorum orationes subjungit, & rursùs Cruce signatum dimittit. Atque deinceps ut Catechumenus seu instructus in Ecclesia morandi & Scripturas audiendi jus obtinet.* Quem ritum videtur in libris de Symbolo ad Catechumenos laudare & sanctus Augustinus. Inter ipsorum Sacramenta numerat & humilitatem, id est, nuditatem pedum. Consonat in commentario ad quintum Neo-Cæsaræensem Canonem Theodorus Balsamon: *Duo sunt ordines Catechumenorum. Hi enim nuper accesserunt, & ut imperfectiores post Scriptura-* Ep. 24.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

turarum & Divinorum Evangeliorum auditionem statim exeunt. Illi verò jam pridem accesserunt, & perfectiores facti sunt. Undè & orationem, quæ fit super Catechumenos, exspectant, & genuflectunt. Quando autem pronuntiatum fuerit, Catechumeni procedite, *tunc & ipsi exeunt.* Alios esse Audientes, alios dicit Orantes, Substratos, seu Genu-flectentes : Et illos audire Evangelium ac publicum de ipso verbum, & tunc dimitti. Uti duplices hos Catechumenos, ita duplicem distinguit ipsorum Missam seu ejectionem. Iste Manichæi reconciliandi Ordo quàm sit antiquus, ignoro. Non est antiquissimus. Ostendit suo tempore gentiles, ac duplicis Divinitatis fabulones hæreticos necdum fuisse admissos ad publicum Dei verbum. Istius enim auditionis jus nequidem Christianis tribuit, sed solis Audientibus. Nempè hac in re mos Ecclesiarum fuit semper varius.

Audientium classem rectè in duas dividit Theodorus Balsamon. Idipsum lucidè faciunt Canones Nicænus ac Neo-Cæsaræensis. Et idipsum supponit Constantinopolitanus. Et hinc Orantes seu Substrati dicuntur secundus Audientium seu Catechumenorum gradus : Quòd nempè Christiani necdum sint Audientes. Et hinc in Scholio ad quartum decimum Nicænum Canonem Christophorus Justellus Orantes malè existimat esse Competentes. Quo in lapsu hæret etiam Cardinalis Cæsaris Baronii hæreticus Exercitator Isaac Casaubonus : *Primò fiebant Catechumeni, deindè Competentes, postremò Fideles & Christiani.* Quin & in opere de Clericorum institutione Rabanus Maurus secundùm Catechumenorum gradum scribit esse Competentes. Orantes ergò seu Substratos laudat in secunda super secundam ad Corinthios epistolam homilia sanctus Ioannes Chrysostomus, affirmans solemnes ab Ecclesia preces non solùm pro fidelibus fieri in quotidiano Sacrificio, sed etiam pro Catechumenis, & istud lucêre ex Diaconi ad Fideles solemni voce : *Pro Catechumenis intentè oremus.* Affirmat & Sacerdotem pro illis orare, & ipsos etiam illo præeunte orare aliqua. Solemnem Sacerdotis orationem adducit, exponit insigniter, atque adjungit : *Post hæc omnia jam eos surgere Sacerdos jubet. Nam cùm priùs eos humi prostratos tenuisset, posteaquam ea petierunt quæ petierant, ac fiduciâ perfusi sunt, jam eos sermo erigit, ac deinceps ipsos quoque precationem ad Deum amplecti jubet. Siquidem quædam nos dicimus, quædam rursùs ipsis committimus, petitionis nempè januas ipsis aperientes, non secùs videlicet ac pueros primùm ipsi docemus, post autem ipsos quoque loqui jubemus.* Quoniam igitur & ipsi aliqua orarent, & aliqua super ipsos Prostratos à Sacerdote orarentur, antiqui Canones & Patres ipsos appellaverunt Prostratos, Genu-flectentes, atque Orantes. Pergit laudatus Chrysostomus: *Demum eos capita inclinare jubemus, hoc videlicet argumento preces exauditas esse statuen-*

Exercit. 16. Lib. 1. cap. 26.

ſtatuentes, quod Deus eos benedicat. Neque enim homo eſt qui benedicit, ſed per illius manum & linguam Regi ipſi capita eorum offerimus. Erat itaque non ſimplex, ſed ſolemnis oratio cum impoſita Sacerdotali manu. Poſtulabat ipſis à Domino Deo aperiri cordium aures, inſtillari veritatis verbum, juſtitiæ Evangelium detegi, atque ita ipſos ad futura myſteria ac ipſum tandem Chriſtianæ Regenerationis donum per Divinam miſerationem aptari. Quas preces frequenter laudat, præſertim in Scriptis adversùs Pelagianos, etiam ſanctus Auguſtinus.

Quòd Initiati fuerint diſtincta claſſis, lucet ex ipſorum ad hanc electione & tranſmiſſione. Eccleſiaſtica enim electio non poteſt non eſſe ab inferiori gradu ad ſuperiorem tranſmiſſio. *Feriâ quartâ* quartæ in Quadrageſima ſeptimanæ, inquit in libris de Divinis Officiis Abbas Rupertus, *Sacramenta quæ novæ Eccleſiæ propria ſunt, inchoantur, quibus ſacroſancta Redemptoris noſtri Paſſio, venerabili ritu ſanctæ Eccleſiæ, in filiis adoptionis ſanctam novitatem Spiritûs operando figuratur.* Et infrà: *Quartâ ergò feriâ novæ Eccleſiæ celebrantur initia, quæ appellantur Scrutinia. Scrutinia verò dicuntur à ſcrutando, videlicet quia perſcrutandum erat in his qui accedebant, ne qua radix amaritudinis ſubeſſet, velut fuit in Simone Mago.* Proſtratorum preces non erant niſi preces: Verùm poſt mediam Quadrageſimam incipiebant addi jejunia, ſaccus, cilicium, nudi pedes, variaque & dura pœnitentiæ opera, necnon exorciſmi, inſufflationes, & varia Catechumenorum Sacramenta, quibus ſuorum Novitiorum voluntatem, an verè ex Deo eſſet, ſcrutabatur Mater Eccleſia, atque examinabat. Examen hoc laudat Doctor noſter etiam in libro de Baptiſmo: *Ingreſſuros Baptiſmum orationibus crebris, jejuniis, geniculationibus, & pervigiliis orare oportet, & cum confeſſione omnium retrò delictorum.* Et in literis ad Himerium Tarraconenſem Archi-Epiſcopum Siricius Pontifex mandat ad Baptiſma admitti illos ſolos Catechumenos, *qui ante quadraginta vel ampliùs dies nomen dederint, & exorciſmis, quotidianiſq; orationibus atque jejuniis fuerint expiati.* Et quarta Synodus Carthaginenſis ſtatuit: *Baptizandi nomen ſuum dent, & diu ſub abſtinentia vini & carnium, ac manûs impoſitione crebra examinati, Baptiſmum percipiant.* Et in libro de Fide & Operibus ſanctus Auguſtinus: *Uſque adeò diſſimulamus, ut non intueamur oculis noſtris, qui per annos ſingulos ad Lavacrum Regenerationis accurrunt, quales ſint ipſis diebus, quibus catechizantur, exorcizantur, ſcrutantur?* Eos affirmat in continuis duriſſimæ pœnitentiæ operibus eſſe ferventiſſimos. Hinc Alipium, nobilem Iuvenem, cunctis Scrutiniorum diebus per glaciale Mediolanenſis Regionis ſolum ambulaſſe auſu inſolito nudipedem, ſcribit in libris confeſſionum. Firmam ſuam pro Chriſto Domino mentem iſtis actibus tunc quiſque ſatagebat profiteri. Per-

Lib. 4. cap. 18.

Cap. 19.

Cap. 80.

Cap. 5.

Cap. 1: git Augustinus in secundo libro de Symbolo ad Catechumenos: *Nondum quidem adhuc per sacrum Baptismum renati estis, sed per Crucis signum in utero sanctæ Matris Ecclesiæ jam concepti estis. Agit itaque hæc mater congruis alimentis prius pascere quos portat, ut post partum lætetur se tales suscepisse, quos spiritualiter nutriat. Quid est, Dilectissimi, quod in vobis celebratum est: Quid est quod hâc nocte circa vos actum est, quod præteritis noctibus actum non est? Ut produceremini in conspectum totius Ecclesiæ, ibiq; cervice humiliatâ, quæ malè antea fuerat exaltata, in humilitate pedum, cilicio substrato, in vobis celebraretur examen, atque ex vobis exstirparetur Diabolus superbus, dum super vos invocatus est humilis Altissimus Christus.* Describit Scrutinium ac exorcismum Sabbathi sancti, durissimum inter omnia septem. Quod per impressum Crucis signum creemur primi gradûs Catechumeni, seu nondum renati, sed dumtaxat concepti ac parvi Christiani, affirmat lucidissimè. Affirmat Scrutinia esse nostrum in materno Ecclesiæ utero alimentum, quo pedetentim nutrimur, augemur, organizamur, ad tandem formamur in magnos Christianos. Scrutinia sunt materni in nos influxûs perfectiora ac vivaciora exordia: Hinc Patres ipsa appellant Christianitatis Initia, & ipsa percipientes vocant Initiatos. Hinc lucet & ratio, cur Clinici olim fuerint irregulares. Quod nempè ipsorum de Christo Domino mens laudatis Scrutiniis non fuisset plenè examinata, adeoque nec satis probata.

Competentium gradum, omnibus notissimum, exponit in opere de Ecclesiasticis officiis sanctus Isidorus Archi-Episcopus Hispalensis:

Lib. 2. cap. 21. *Competentes sunt qui jam post doctrinam fidei, post continentiam vitæ, ad gratiam Christi percipiendam festinant, ideoque appellantur Competentes, id est, gratiam Christi petentes. Nam Catechumeni tantùm audiunt, necdum petunt. Sunt enim quasi hospites & vicini fidelium. De foris audiunt mysteria, audiunt gratiam, sed adhuc non appellantur fideles. Competentes autem jam petunt, jam accipiunt, jam catechizantur, id est, instruuntur institutione fidei & Sacramentorum. Eis salutare Symbolum traditur, quasi Communicatorium fidei.* Hoc est, quasi character Christianæ contesserationis. Omnia nostrorum Sacramentorum non tantùm significata seu effectus, sed insuper elementa, ac illis per Ecclesiam apposita sacrorum rituum vestimenta istis exponuntur, de quibus hucusque fuerat eis dictum: *Norunt fideles.* Consonat in libro de fide & operibus sanctus Augustinus: *Quod sit per omne tempus, quod in Ecclesia salubriter constitutum est, ut ad nomen Christi accedentes, Catechumenorum nomen accipiant, hoc fit multò diligentiùs, & instantiùs his diebus, quibus Competentes vocantur, cum ad percipiendum Baptismum sua nomina jam dederunt.* Et in sermone ad Competentes:

Serm. 116 de diver. *Competentes isti quare hoc nomine vocentur primùm agnoscant. Compe-*

petentes dicuntur simul petentes, quomodo considentes nihil est aliud quàm simul sedentes. Quare voculam *Simul* sanctus Isidorus debuerat addidisse. Et in epistola ad sanctum Fulgentium Ruspensem Episcopum de Æthiopis Baptismo scripsit Ferrandus Carthaginensis Ecclesiæ Archi-Diaconus: *Æthiops Sacramentis Ecclesiasticis imbuendus traditur ad Ecclesiam. Fit ex more Catechumenus: Post aliquantum nihilominùs temporis, propinquante solemnitate Paschali, inter Competentes offertur, scribitur, traditur. Universa quoque Religionis Catholicæ veneranda mysteria cognoscens atque percipiens, celebrato solemniter Scrutinio, per exorcismum contra Diabolum vindicatur, cui se renunciare constanter, sicut hîc consuetudo poscebat, auditurus Symbolum profitetur. Ipsa interim sancti Symboli verba in conspectu fidelis populi clarâ voce pronuncians, piam regulam Dominicæ orationis accepit, simulq; jam & quid crederet, & quid oraret intelligens, futuro Baptismati parabatur.*

Ex his verbis habemus varia. Primò, quòd Initiatus ad Competentium gradum non sine solemnitate transiret, sed per futurum sui Baptismi Patrinum solemniter offerretur Episcopo, ac traderetur. Secundò, quod hoc fieret circa Pascha, nempè Sabbatho ante Dominicam Palmarum. Ipsâ enim Dominicâ tradebatur Competentibus Symbolum, ac exponebatur. Hinc vix ullus est antiquus Ecclesiæ Scriptor Episcopus, cujus ad istam Dominicam non exstet sermo de tali materia. Tertiò habemus, quòd transitus hic fieret celebrato solemniter Scrutinio. Hinc enim suprà nobis dixit & sanctus Augustinus, quòd omnia Catechumenorum exercitia instantiùs ac diligentiùs fierent in Competentes. Quartò habemus, quòd illis primò Symbolum, ac postmodo oratio Dominica traderetur, adeoque quòd utrumque Catechumenis eò usque celaretur. Et huc respicit in secunda super secundam ad Corinthios epistolam homilia sanctus Joannes Chrysostomus: *Catechumeni nondum lege sancitam, atque à Christo invectam precationem habent, nondum liberiùs orandi potestatem nacti sunt, sed aliorum, qui mysteriis initiati sunt, ope indigent.* Et statim infrà: *Cordium aures occlusæ & obturatæ adhuc sunt. Neque enim arcana mysteria audierunt, sed procul ac eminùs stant. Atque etiam si audiant, non tamen quid dicatur intelligunt.* Affirmat Dominicam Orationem ab ipsis ignorari, nec illius quidquam esse ab eis auditum, nisi sub consueto velamine: *Norunt fideles.* Ex eodem fundamento Symbolum ante, Dominica Oratio nonnisi post Baptismum ab illis reddebatur. Quia nempè fides Regenerationem præcedit, hujus autem præfatio, *Pater noster*, dici non potest nisi à filiis, seu jam regeneratis ac justificatis. Ultimum Scrutinium fiebat Sabbatho sancto, & tunc statim celebrabatur electio ad Baptismum, Quod tempus, quos ritus, quem ordinem habuerint singuli

guli gradus, est operosa quæstio. Ego ipsos esse quinque debeo hîc dumtaxat ostendere. Ita enim abundè ostendo ipsos pessimè à Marcionitis ac aliis hæreticis fuisse neglectos ac confusos, ideoque nostri Doctoris de istis querelam esse justissimam.

Sanctus Ado Viennensis Episcopus in libello de sanctorum Apostolorum ac aliorum Domini Discipulorum festivitatibus scribit: *Sancti Processus & Martinianus, cùm essent Magistriani Mello-Principi, & viderent mirabilia, quæ faciebat per beatos Apostolos suos Petrum & Paulum Dominus* JESVS *Christus, &c.* Ipsorum conversionem exponit, & adjungit factos tandem esse *Mello-Christianos.* Quæstio est, Quid sit Mello-Christianus? Respondeo hæc rectè exponi ab Heriberto Rosweydo in in Notis ad dictum libellum: *Mello-Princeps est, qui proximus est Principatui, qui proximè futurus Princeps. Ita μελλων Græcum & cum Græcis & cum Latinis vocibus componitur. Græca compositio notior, quàm ut exemplis sit opùs. Latina rarior. Apud Jurisconsultos habes Mello-Proximos. Id est, qui proximi sunt ad gradum Proximatûs, seu qui futuri sunt Proximi Scriniorum. Sed quis hic Princeps, cui proximus est Mello-Princeps? Turbat hîc varia Codicum lectio. Si legas*; Qui erant Magistriani Mello-Principi, *vel* Mello-Principis, *videtur insinuari, quod Processus & Martinianus mox futuro Principi alicui inservierint. Sed nullus Neronis Imperio proximus fuit ad Principatum. Quippè cui nec proles fuit, nec ullus alius adoptatus. Veriorem lectionem hanc quorumdam manu-scriptorum judico*: Qui erant Magistriani Mello-Principes. *Inter Magistrianos, seu Agentes in rebus quidam erant Principes. Hinc qui proximi erant huic Principatui, dicebantur Mello-Principes. Tales erant Processus & Martinianus.* Igitur Mello-Christiani sunt plenæ Christianitati proximi, Competentes ac Electi.

Ipsæ mulieres hæreticæ, &c.

Cap. 1. Agit Doctor in Ponticas præsertim Marcionitarum mulieres, de quibus scribit & in primo libro adversùs Marcionem: *Nec fœmina sexu mitigantur secundùm pudorem, ubera excludunt, pensum securibus faciunt,* Hæres. *malunt militare quàm nubere.* Et sanctus Epiphanius: *Marcion mulierculis* 42. *baptizandi potestatem facit.* Isto quasi beneficio feroces ac virilium fun-
Cap. 4. ctionum ambitiosas mulieres sibi obligavit. Pontica quoque erat Pythonissa illa, de qua ad sanctum Cyprianum scripsit sanctus Firmilianus Cæsaræensis in Cappadocia Episcopus, Exarchus Ponticæ Diœceseos: *Inter cætera, quibus plurimos deceperat, hoc etiam frequenter ausa est, ut invocatione non contemptibili sanctificare se panem, & Eucharistiam facere simularet, & Sacrificium Domino sine Sacramento solitæ precationis offerret. Baptizavit quoque multos, usitata & legitima verba interrogationis usurpans, ut nil dis-*

discrepare ab Ecclesiastica regula videretur. Et de Marco Gnostico scribit sanctus Irenæus : *Marcus mulieribus dans calices mixtos, ipsas jubet gratias agere se præsente.* Et de Pepuzianis hæreticis scribit laudatus Epiphanius : *Apud Pepuzianos mulieres sunt Episcopi & Presbyteri, & ad cæteros gradus adleguntur, nullum ut sexûs discrimen servetur. Nam in Christo* JESV *neque mas est, neque fœmina.* Et in alio loco : *Ferunt mulierculas quasdam in Arabia, quo è Thracia profectæ erant, novum dogma commentas fuisse, adeò ut in Deipara Virginis nomen & honorem Collyridem sive tortam panis sacrificantes offerant, & conventus habeant in sanctissimæ Virginis nomen, modum omnem prætergressos, nefariam rem & cum Dei contumelia conjunctam aggredi, hoc est, in illius nomen per mulieres Sacrificia facere.* Errones istos vocat Collyridianos, qui Mariæ Sacrificium offerunt. Nec dumtaxat hanc Dei contumeliam, sed & istam mulierum audaciam refutat insigniter, ostendens sacrificandi potestatem nec Evæ à Domino Deo, nec matri Virgini à Christo Domino, nec ulli unquam fœminæ Divinitùs permissam. Et in libro de velandis Virginibus Septimius noster scribit: *Non permittitur mulieri in Ecclesia loqui, sed nec docere, nec tingere, nec offerre, nec ullius virilis muneris, nedum Sacerdotalis officii sortem sibi vindicare.* Affirmat isto Canone ligari & sacras Virgines, ideoque & meritò queritur ipsum à quibusdam hæreticis violari. Ex eodem dudum post sexta Parisiensis Synodus, Isaac Lingonensis Episcopus, ac alii Patres solemnem Eucharistiæ distributionem, aut ad infirmos delationem mulieribus rigidissimè interdixerunt.

Lib. 1. cap. 9. Hær. 49. cap. 2. Hær. 78. cap. 23. Hær. 79. Cap. 9.

Audeant docere.

Hanc procacitatem in nescio qua Caianæ hæresis Sectatrice Quintilla Doctor damnat in libro de Baptismo : *Quintilla monstrosissima, cui nec integrè quidem docendi jus erat.* Et in alio ejusdem libri capite : *Petulantia mulierum, quæ usurpavit docere.* Et statim infrà : *Quod si quæ Paulo perperàm adscripta sunt, ad licentiam mulierum docendi defendunt, sciant in Asia Presbyterum, qui eam Scripturam construxit, quasi titulo Pauli de suo cumulans, convictum atque confessum, id se amore Pauli fecisse, loco decessisse.* Hic est ille liber, de quo in Illustrium virorum catalogo sanctus Hieronymus : *Periodos Pauli & Theclæ, ac totam baptizati Leonis fabulam inter apocryphas Scripturas computamus.* Ex isto igitur libro monstrosa Quintilla sibi arrogabat jus docendi. Etiam memorata per sanctum Firmilianum Pythonissa audacissimè docebat. Et adversùs Pelagium Hæresiarcham scripsit sanctus Hieronymus : *Tu tantæ es liberalitatis, ut favorem tibi apud Amazonas tuas concilies, ut in alio loco scripseris scientiam legis etiam fœminas debere habere, cùm Apostolus doceat esse tacendum mulieribus*

Cap. 1. Cap. 17. Lib. 1. cap. 9.

bus in Ecclesia, & si quid ignorent, domi viros suos debere consulere. Et de Beguinis ad Viennensem Synodum dixit Clemens quintus Pontifex: *Earum aliquæ, quasi perductæ in mentis insaniam, de summa Trinitate ac Divina essentia disputant & prædicant, & circa fidei articulos & Ecclesiastica Sacramenta opiniones Catholicæ fidei contrarias introducunt, & multos super his decipientes simplices, eos in errores diversos inducunt.* Et de translato per Martinum Lutherum in linguam Germanicam novo Testamento, & ex indè nata Lutheranarum mulierum procacitate scribit Ioannes Cochlæus: *Mirum in modum multiplicabatur per calcographos novum Testamentum Lutheri, ut etiam sutores & mulieres, & quilibet Idiotæ, qui Theutonicas literas utcumque didicerant, novum illud Testamentum tanquam fontem omnis veritatis, avidissimè legerent, quicumque Lutherani erant, illudq; sæpè legendo memoriæ commendarent, in sinu secum portantes codicem. Ex quo tantam sibi intra paucos menses doctrinam arrogabant, ut non solùm cum laicis partis Catholicæ, verùm etiam cum Sacerdotibus & Monachis, atque adeò etiam cum Magistris & Sacræ Theologiæ Doctoribus disputare de fide & Evangelio non erubescerent. Quinimmò repertæ sunt mulierculæ, quæ propositis thematibus ac editis libellis Theutonicis ausæ fuerant ultrò provocare, & quidem procacissimè insultantes, ignorantiamq; improperantes, & contemptui habentes viros, non modò laicos atque privatos, verùm etiam quoslibet Doctores, Licentiatos totius facultatis Theologicæ ac totas etiam Universitates. Quod de Argula nobili quadam muliere compertum habetur. Eoq; audaciæ, abjecto muliebri pudore, processerunt mulieres Lutheriscæ, ut etiam jus officiumq; publicè in Ecclesia docendi sibi usurparent. Nec deerant eis defensores viri Lutherisci, qui dicerent Paulum eatenùs prohibuisse docendi munus mulieribus, quatenùs adsint viri, qui docere sciant ac valeant. Et Lutherus ipse longè anteà docuerat mulieres quoque Christianorum verè Sacerdotes esse, atque adeò quidquid è Baptismo repserit, esse verè Papam, Episcopum, Sacerdotem.*

Anno 1522.

Adversùs hanc procacitatem concludit in libro de Baptismo noster Septimius: *Quàm fidei proximum videretur, ut Paulus docendi daret fœminæ potestatem, qui nec discere quidem constanter mulieri permisit? Taceant, inquit, & domi maritos suos consulant.* Viros & mulieres loco in Ecclesiis separabat antiqua disciplina, ac de ipsa in suarum catecheseon præfatione scribit sanctus Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus: *Adsidentes viri librum aliquem utilem habeant, & alius quidem legat, alius verò audiat.* Ejusmodi lectionem interdicit mulieribus: *Virgo oret vel legat, ita ut labia quidem loquantur, vox autem ad alienas aures non perveniat.* Quod ipsum adversùs Priscillianistarum mulieres statuit Synodus Cæsar-Augustana. Et hinc Imperatoris Licinii legem, quæ fœminas non à Sacerdotibus in Ecclesia, sed ab aliis fœminis doceri sanxit in privatis domibus,

fuisse

fuisse irrisam ab omnibus & exsufflatam, affirmat in magni Constantini vita Eusebius Cæsareensis. Ita & Trullana Synodus proscripsit abusum, de quo in suis ad ejus septuagesimum Canonem Scholiis Theodorus Balsamon: *Mulieres quædam eo tempore Divinas Scripturas legere præ se ferentes, concionari sæpè aggrediebantur, & ad interrogationes ac responsiones se comparare, quod quidem Patribus nequaquam mulieribus convenire visum est, & ideò prohibitum. Privatim autem prudentiores interrogare de aliquibus animæ conducibilibus, vanum ac ineptum non est.* Quod prudentiores mulieres, viduæ præsertium, docere privatim possint suam familiam, frequenter tradit sanctus Ioannes Chrysostomus. Gentiles fœminæ fidem & Christianitatem, & varia quandoque de ipsis dubia, non proximè ab Episcopo solebant postulare, sed ab Ecclesiasticis viduis, similium rerum mediatricibus ac directricibus. Et tamen etiam his, ne de ullo dogmate, nisi de Dei unitate adversùs Idololatriam respondeant, ac omnia alia remittant ad Ecclesiæ Præpositos, mandant Apostolicæ constitutiones. Et dant causam: *Quod Dominus solos Apostolos, nullam autem fœminam, ne suam quidem matrem, miserit ad prædicandum.* Ex qua regula nescio quam in Francia Prædicatricem fuisse ex Synodali mandato publicè flagellis coërcitam & castigatam, testantur Annales Francorum Fuldenses. Ex eadem Beguinas damnavit Clemens quintus, Jesuitissas extinxit Urbanus octavus.

Lib. 1. cap. 46.

Lib. 3. cap. 5. punc. 6.

Anno 847.

Contendere.

Ita de seductis per Arium Hæresiarcham mulieribus scribit ad sanctum Alexandrum Constantinopolitanum Episcopum sanctus Alexander Patriarcha Alexandrinus: *Seditiones in nos quotidiè concitare, graves ciere persecutiones, & interdum lites per mulierc ularum impurarum sermones, quas ipsi in fraudem impulerunt, intendere, nonnunquam religionem Christianam, suas tenellas Juvenculas per singulas plateas turpiter circumducendo, gravissimis contumeliis afficere Ariani non dubitarunt.* Alludit ad blasphemas cantilenas, quas in Dei Verbi contumeliam Arius composuerat, & per suæ Parochiæ puellas curabat in compitis decantari. Et de eodem post Imperatoris Constantini mortem invalescente vitio scribit Socrates: *De opinione illa in ipsa Regia Cubicularii Regii cum mulierculis digladiantur, in singulis urbis familiis litigiosa differendi est pugna.* Affirmat exindè fuisse concussum omne Orientis Imperium, & adjungit causam: *Nam cuique causam tumultûs sciscitanti ansa statim disceptandi oblata est, & quisque non modò de ea rogare, verùm etiam pugnaciter disserere voluit. Ita contentionis procellâ tranquillus rerum status labefactatus est penitùs atque eversus.* Cunctas hæreticas mulieres in contendendi ac disputandi audacia superarunt

Lib. 2. cap. 2.

Pe-

Pelagianæ, ideoque ipsas sanctus Hieronymus rectè & meritò appellavit Amazonas. Nullam unquam sine cooperatrice mulierum audacia fuisse in Ecclesia hæresim, idem Doctor demonstrat in literis ad
Cap 2. Ctesiphontem: *Simon Magus hæresim condidit Helenæ meretricis adjutus auxilio. Nicolaus Antiochenus, omnium immunditiarum operator, choros duxit fœmineos. Marcion Romam præmisit mulierem, quæ decipiendos sibi animos præpararet. Apelles Philumenem suarum comitem habuit doctrinarum. Montanus immundi spiritûs prædicator, multas Ecclesias per Priscam & Maximillam, nobiles & opulentas fœminas, primùm auro corrupit, deinde hæresi polluit. Dimittam vetera, ad viciniora transcendam. Arius ut orbem deciperet, sororem Principis ante decepit. Donatus per Africam, ut infælices quosque fœtentibus pollueret aquis, Lucillæ opibus adjutus est. In Hispania Agape Elpidium, mulier virum, cœcum cœca, duxit in foveam, succesforemque sibi Priscillianum habuit.* Etiam in Paradiso Eva marito Adæ prædicavit ac persuasit Hæresim Pelagianam. Hinc prædicandi munus est meritò interdictum mulieribus.

Exorcismos agere.

Cap. 12. Quod etiam Judæi ex suæ gentis more Exorcistas habuerint, & hi per Divini nominis invocationem ejecerint Dæmonia, affirmat in sancti Matthæi commentariis beatus Hieronymus. Invocationes istas seu adjurationum formulas fuisse à Salomone Rege compositas asse-
Cap. 34. rit in libro de Divinis Officiis Alcuinus Flaccus. Quidquid de illo, de istis Exorcistis scribit in Apostolorum Actis sanctus Lucas: *Ten-*
Cap. 19. *taverunt quidam de circumeuntibus Judæis Exorcistis invocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini* IESV, *dicentes, Adjuro vos per* IESVM, *quem Paulus prædicat. Erant autem cujusdam Scevæ Judæi Principis Sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant. Respondens autem Spiritus nequam dixit eis:* IESVM *novi, & Paulum scio, vos autem qui estis? Et insiliens homo in eos, in quo erat Dæmonium pessimum, & dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi & vulnerati effugerent de domo illa.* Ita quemdam famulum Heliopolitanum, dum Exorcistam Monachum jocosè simulat, cum si-
Cap. 9. militer Dæmoniacos ludentibus puellis fuisse invasum à vicino Dæmone, narrat in Monastica historia Theodoretus. De Iudæorum
Lib. 2. cap. 5. interim exorcismis rem admirabilem refert sanctus Irenæus: *Divini nominis invocationem tremit universa creatura, & Principatus, & Potentia, & omnis subjecta virtus. Et propter hoc Judæi usque nunc hâc ipsâ advocatione Dæmonas effugant, quando omnia timeant invocationem ejus, qui fecit omnia.* Consonat in Dialogo adversùs Tryphonem in Iudaismo pertinacem sanctus Martyr Iustinus: *Si Dæmonia adjuretis, per omnia nomina vestrorum Regum, Prophetarum, Patriarcharum, atque Justorum, nullum non erit con-*

tumax.

tumax. At si quis vestrûm adjuret ea per Deum Abraham, Isaac, & Jacob, fortasse obsequentur. Utuntur tamen vestri Exorcistæ arte hâc, sicut & gentes, adhibendo suffitus & alligamenta. Disertè affirmat à perfidis etiam Judæis olim fuisse ejecta Dæmonia, & gratiam durasse, usque dum illi avitam pietatem adjectis Paganorum Idololatricis ritibus macularint. Deficientem gratiam sic adjuvare sperarunt, at totam perdiderunt. Et jacturam hanc suo tempore fuisse recentem, abundè Justinus insinuat. Divinum nomen, adinstar nostrorum Sacramentorum, operati operis virtutem quodammodo habet: Hinc etiam ab impiis invocatum, licet non statâ lege, quandoque tamen admirandos operatur effectus. Omnipotentiam suam ac bonitatem apud omne hominum genus manifestat ac effundit.

De Christianis Exorcistis habent Romani Clementis Apostolicæ Constitutiones: *Exorcista non fit ordinatione. Certare enim pro præmio Exorcistæ, liberæ voluntatis est, ac Dei gratiæ per Christum & adventum Spiritûs sancti.* Lib. 8. cap. 26. Exorcistæ munus vult esse, non Ecclesiasticum Ordinem, sed gratis datam gratiam, qualis est gratia sanitatum aut aliorum miraculorum. Consonat in homiliis super primam ad Corinthios epistolam sanctus Joannes Chrysostomus. Consueta enim in Baptismo donari Charismata laudat, atque adjungit: *Quoniam Apostoli hoc quoque primum signum acceperant, fideles quique hoc accipiebant, nempè linguarum. Et non hoc solum, sed etiam multa alia. Nam & mortuos multi excitabant, & Dæmones expellebant, & plura alia faciebant miracula. Quin etiam multa alia habebant Charismata: Alii pauciora, alii plura.* Hom. 29. Lucidè dicit non in Ordinatione, sed statim, licet non cunctis, in Baptismo donatam virtutem hanc, adeoque ipsam non Clericalem fuisse gradum, sed gratiam gratis datam. Quod ipsum manifestè tradit in libro Apologetico noster Doctor: *Edatur hic aliquis sub Tribunalibus vestris, quem Dæmone agi constet, jussus à quolibet Christiano loqui Spiritus ille, tam se Dæmonem confitebitur de vero, quàm alibi Deum de falso.* Ejusmodi Dæmonum adjurationes atque ejectiones affirmat esse quotidianas, eò quòd omnis illa mendax & ficta Paganorum Divinitas subsit non tantummodo nostris Clericis, sed quibuslibet Christianis. Istud ipsum affirmat in libro ad Scapulam Africæ Proconsulem, ac exemplis demonstrat: *Quanti honesti viri, de vulgaribus enim non dicimus, aut à Dæmoniis aut valetudinibus remediati sunt. Ipse enim Severus* Imperator, *Pater* regnantis tunc *Antonini* Caracallæ, *Christianorum memor fuit. Nam & Proculum Christianum, qui Torpacion cognominabatur, Evodiæ Procuratorem, qui eum per oleum aliquando curaverat, requisivit, & in Palatio suo habuit usque ad ejus mortem.* Cap. 2. & 4. Proculus ille erat omninò laicus. Etenim Clericum esse laicæ mulieris Procuratorem, nullo modo permittebat

disciplina istius temporis. Et in libro de Corona militis Doctor affir-
Cap. 11. mat Christianum non posse fieri militem, & adjungit causam : *Excubabit pro templis, quibus renunciavit? Et quos interdiu Exorcismis fugavit, noctibus defensabit?* Nequaquam ad solos Clericos, sed manifestè concionatur ad omnes Christianos. Eosdem alloquitur in libro ad Castitatem exhortatorio : *Si Dæmonem adjurat, confidit sibi.* Plura habet istiusmodi loca. Quin igitur omnis tunc Christianus exorcismos ageret, non est dubitandum.

Can. 26. Duravit hæc forma usque ad Synodum Laodicensem : *Quod hi, qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in Ecclesiis quàm in domibus exorcizare non possint.* Exponit Theodorus Balsamon : *Quidam aggrediebantur adjurare, hoc est, catechizare Infideles, qui hoc per Episcopalem manuum impositionem non acceperant, & cùm accusarentur, contendebant se hoc in Ecclesia non fecisse, sed in quadam domo, & ideò se in nullum delictum incidisse, & nulli pœnæ obnoxios conservari, æquum censebant. Dicunt ergò Patres, quod etiam adjurare est Ecclesiasticum Ministerium, nec oportet quempiam hoc aggredi, nisi ab Episcopo fuerit promotus.* Intellexit Canonem non de Energumenorum, sed de Catechumenorum Exorcismis atque Scrutiniis. Hos enim non per quemvis Clericum, longè minùs per laicum, sed per solos Sacerdotes agi solemniter in Ecclesia, sanxit Apostolica traditio, ideoque nulla veri species suadet tantæ disciplinæ prævaricationem tunc fuisse grassatam in Orientali Ecclesia. Linguarum donum fuisse temporalem locuturæ quandoque omnibus linguis Ecclesiæ promissivam Prophetiam, ideoque ad hujus adimpletionem illud cessasse, & istam cessationem omninò convenisse, frequenter docet sanctus Augustinus. Non in uno apud omnes gentes temporis puncto, sed pedetentim cessavit ista gratia. Sic & alia Charismata. Eodem modo postquam avita in adjurandis Dæmoniis gratia cœpit vacillare, Exorcismos componere, & ad ipsos ex totius Christianitatis seu Sanctorum Communionis persona dicendos consecrare, aut deputare Exorcistas Clericos cœpit Ecclesia : Et quod dudum per infallibilem potestatem dederat, jam per faliibiles preces à Divina Clementia supplicare. Latina consecravit, Græca Ecclesia dumtaxat deputavit Exorcistas : Utraque istud opus laicis rigidè interdixit. Quod eos Africana Ecclesia ad imponendas Energumenis manus consecrarit, lucet ex quarta Synodo
Cap. 7. Carthaginensi. Græci nullum habent, nec unquam habuerunt minorem Ordinem, nisi solum Lectoratum : Hinc apud ipsos manum istam soli semper imposuerunt Sacerdotes. Laudati enim Laodiceni Canonis verba, *Qui non sunt ab Episcopis ordinati*, in Græco sermone nequaquam
Cap. 6. consecrationem important, sed solam deputationem. Eandem formam

mam dudum fuisse servatam in Romana Ecclesia, demonstrat epistola Innocentii primi Pontificis ad Decentium Episcopum Eugubinum.

Dominus Nicolaus Aletensis Episcopus non ita pridem edidit Scholia in Ritualem Romanæ Ecclesiæ librum, quæ Clemens nonus durè damnavit. Omnia exemplaria proscripsit ad ignes. Inter proscriptionis causas possit fuisse & hic articulus : *Expediret, ut Energumenorum Exorcismi deinceps non fierent per Presbyteros, sed per minores Clericos Exorcistas. Quia dum per Presbyterum fiunt, nimius honor impenditur Diabolo.* Est articulus erroneus, ridiculus, contrarius antiquis moribus omnium sub cœlo Ecclesiarum. Etenim meam de Orientali Ecclesia assertionem confirmat in eruditis ad istius Ecclesiæ Euchologium scholiis Græcorum rituum peritissimus Jacobus Goar : *Exorcistæ apud Græcos ex antiqua traditione sunt soli Sacerdotes.* Et infra : *Ordinatus* apud Græcos *Lector sacris altaris foribus adstat, legendo Evangelio Cereum præfert, Scripturam sacram legit, atque Energumenis ex Pontificis commissione, quæ nunc tantùm Sacerdotibus demandatur, manus posset imponere.* Non imponit, sed posset imponere. Et adjungit istum esse sensum Canonis Laodicensis. Et laudatum primi Innocentii Decretum volo verbatim adducere : *De his baptizatis, qui postea à Dæmonio corripiuntur, quæsivit Dilectio tua, si à Presbytero vel Diacono possint aut debeant consignari ? Quod hoc nisi Episcopis præcipere non licet. Nam ei manus imponenda omninò non est, nisi Episcopus authoritatem dederit id efficiendi. Ut autem fiat, Episcopi est imperare, ut manus ei vel à Presbytero, vel à cæteris Clericis imponatur. Nam quomodo id fieri sine magno labore poterit, ut longè constitutus Energumenus ad Episcopum deducatur, cum si talis casus ei in itinere acciderit, perferri ad Episcopum, nec referri ad sua facilè possit?* Energumenos exorcizare erat tunc à minoribus Clericis adeò alienum, ut plures Italorum Episcopi censuerint privativè spectare ad sese solos. Et sine singulari Episcopi mandato non poterat fieri. Nequidem à Presbytero. Et in primo officiorum libro scribit sanctus Ambrosius : *Alius Clericus distinguendæ lectioni aptior, alius Psalmo gratior, alius exorcizandis, qui malo laborant Spiritu, solicitior, alius Sacrario opportunior habetur. Hæc omnia spectet Sacerdos, & quot cuique congruerit, id officii deputet.* Loquitur de pleno universi Cleri corpore, ideoque & de Presbyteris. Et quod etiam sanctus Bernardus ac sanctus Norbertus, summi Gallicanæ Ecclesiæ Presbyteri, Energumenos exorcizaverint, est omnibus exploratum. Sub Innocentii tertii Pontificatu quædam propè Genuam civitas fuit plena Energumenis. Ob enormes blasphemias in Deiparam Virginem. Quod ipsos quidam è Cistercienſi ordine Abbas exorcizaverit atque purgaverit, testatur Rogerus Hovedensis. Habemus plurima istiusmodi exempla.

Fol. 239.

Epist. 1. cap. 6.

Cap 44.

Fol. 785.

Quin imò primitivæ Ecclesiæ Episcopi istam potestatem non solummodo delegabant suis Presbyteris, sed & ipsi exercebant. Hoc demonstrat antiqua & Latinæ & Græcæ Ecclesiæ Liturgia. Etenim post solemnem sermonem Episcopus solemnes orationes ac manûs impositiones dabat super Energumenos, Pœnitentes, & Catechumenos. Et primæ non erant aliud quàm exorcismi. Et omninò fiebant per ipsum Episcopum. Et de sancto Anthimo Nicomediensi Archi-Episcopo, quod singularem exorcizandi virtutem habuerit, atque ita offenso Imperatori Diocletiano ansam movendæ nobis crudelissimæ persecutionis dederit, testantur Nicephorus Calixtus & alii Græcorum
Lib. 7. Scriptores. Et de Tetradio, viro Proconsulari & adhuc gentili, quod
cap. 6. sanctum Martinum ad suum Energumenum famulum exorcizandum permoverit, scribit in istius vita sanctus Sulpitius Severus, atque
Cap. 16. adjungit: *Martinus impositâ manu puero, immundum ab eo Spiritum ejecit. Quo viso Tetradius in Dominum* JESVM *credidit, statimq; post Catechumenus factus, nec multò post baptizatus est, semperque Martinum salutis suæ authorem miro coluit affectu.* Sulpitius addit Martinum roganti istud officium
Cap. 17. Tetradio fuisse reluctatum, tandemque compulsum consensisse: Non
18. quod istum exorcismum, sed quod Gentilis domûs ingressum judicaret Episcopo non convenire. Hinc adjungit à spontaneo Martino alios plures fuisse exorcizatos ac liberatos. Notanda sunt hæc sancti Martini ad Dæmonem verba & Acta: *Sed cum dentibus Diabolus fremeret, hianteq; ore morsum minaretur, digitos ei Martinus in os intulit. Si habes, inquit, aliquid potestatis, hoc devora. Tum verò, ac si candens ferrum faucibus accepisset, longè eductis dentibus digitos beati viri vitabat attingere.* Istud fuit sancti Martini charisma, ideoque ab hodiernis Exorcistis non imitandum. Et de sancto Ambrosio, Florentinam civitatem visitante, scribit in ejus vita sanctus Paulinus Presbyter: *Cum in domo clarissimi quondam viri Decentis maneret, filius ipsius Pansophius nomine, admodum parvulus, cum Spiritu immundo laboraret, frequenti oratione & impositione manûs ipsius Sacerdotis sanatus est.* Et infra: *Multos etiam diebus illis, Ambrosio imponente manus ac imperante, à Spiritibus immundis vidimus esse purgatos.* Etiam sanctum Agericum, Virdunensem Episcopum, quod Energumenum exorcizarit, & sacro oleo unxerit, & tamen malignum Spiritum non potuerit ejicere, scribit in Francorum Historia sanctus Gregorius
Lib. 1. Episcopus Turonensis. Nec ista decreta & facta sunt ad honorandum
cap. 44. Diabolum, sed ad magis terrendum. Quis enim ambigat Presbyterum, ac præsertim Episcopum, magis timeri à Diabolo, quàm simplicem Clericum? Quare Nicolaus Aletensis Episcopus est hîc palàm hallucinatus. Porrò primitivæ Ecclesiæ charismata cessare cœperunt

runt dudum ante Laodicenam Synodum. Hinc aliqui censent etiam exorcizandi munus dudum antea fuisse per Episcopos reservatum solis Clericis. At reservationem fuisse generalem, ideoque quosdam Laïcos censuisse restrictam ad Basilicas, atque ita antiquorum more extra ipsas perseverasse. Et adversùs hanc opinionem emanasse Laodicenum Canonem. Res incerta caret fidis testimoniis.

Et hinc quæritur, Ex quo fundamento noster Doctor Hæreticorum fœminas, exorcizare ausas, arguat procacitatis? Quod enim omnibus, aut sanè plurimis fidelibus ex consueta tunc Baptismi gratia competebat, videtur licuisse & fœminis. Et nostræ etiam mulieres videntur istud ipsum tunc omninò egisse. Respondeo locum esse difficilem, de quo audire mallem, quàm dicere. Respondeo igitur primitiva illa & temporalia Baptismatis Charismata solis viris, non mulieribus fuisse donata. Cunctarum enim vulgatissimum fuit linguarum donum, cujus nulla utilitas fuit mulieribus, quas Apostolica lex docere vetabat in Ecclesia, immò & loqui. Et omnium omninò istarum gratiarum finis fuit sola proximorum utilitas atque doctrina. Et ipsis etiam Hebræorum Ecclesiasticis viduis nihil legitur permissum ab Apostolis, nisi solum ministerium mensarum. Quin & ipsa Deipara Virgo nec linguis locuta legitur, nec ullum patrasse miraculum. Nam in Pentecostes die soli Apostoli & ipsorum Collegæ in prædicatione linguis loquebantur. Et de suo tempore scribit sanctus Irenæus: *Multos audivimus fratres in Ecclesia, prophetica habentes Charismata, & per Spiritum universis linguis loquentes.* Dicit fratres, non sorores. Hinc ergò hæreticas mulieres, quod exorcismos agerent, & sanitates repromitterent, id est, suo sexui non donata Charismata invaderent, arguit etiam noster Septimius. Lib. 5. cap. 6.

Forsitan & tingere.

Quòd nulla hæretica mulier eousque fuerit ausa palàm baptizare, Doctor affirmat etiam in libro de Baptismo. Ordinarium Baptismi Ministrum docet esse solum Episcopum, Presbyterum, ac Diaconum, & in extrema nihilominus necessitate posse, immò & debere baptizare quemvis fidelem, atque adjungit: *Petulantia autem mulierum, quæ usurpavit docere, utique non etiam tingendi jus sibi patiet; nisi si quæ nova bestia eveniat similis pristinæ, ut quemadmodum illa Baptismum auferebat, ita aliqua per se eum conferat. Quod si quæ Paulo perperàm adscripta sunt, ad licentiam mulierum docendi, tingendique defendunt, &c.* Affirmat in extrema etiam necessitate non posse baptizare mulierem, & ex apocrypho de Pauli Apostoli ac sanctæ Theclæ Actis libro perpe- Cap. 17.

ràm id à quibusdam adstrui : Rem esse adeò claram, ut nulla hucusque hæresis istud somniaverit. Caianæ enim hæreseos Sectatrix Quintilla, licet docere præsumeret, Baptisma tamen auferre maluit, quàm ejus ministerium sibi præsumere, cernens illud esse longè fa-
Can. 107. cilius. Et favet quarta Synodus Carthaginensis : *Mulier baptizare non præsumat.* Utique in extrema necessitate. Quasdam baptizare suppo-
Lib. 7. cap. 9. 10. nunt, & gravissimè interdicunt etiam Apostolicæ Constitutiones. Videntur tamen agere de Baptismate ex officio. Quidquid sit, in Sententiarum Summa scribit Hugo de sancto Victore : *De his, qui à mu-*
Tract. 5. cap. 8. *lieribus baptizantur, quæritur, Utrum rebaptizari debeant? Quidam dicunt quòd rebaptizandi sint, pro ista authoritate ex Concilio Carthaginensi.* Quæ opinio quibusdam placuisse videtur tempore sancti Isidori Archi-Episcopi Hispalensis. Verùm hanc quæstionem decidit in fidei Decreto Synodus Florentina : *In causa necessitatis non solùm Sacerdos vel Diaconus, sed etiam Laicus, & Mulier, immò etiam Paganus & Hæreticus baptizare potest.* Quod ipsum dudum anteà statuerat sub Alexandri tertii Pontificatu celebra-
Fol. 528. ta Hibernorum Synodus Casselensis. Exstat hæc apud Rogerum Hovedensem.

Verùm quæstio ex his nascitur, Quomodo de Marcionitarum fœminis, quas baptizasse affirmat sanctus Epiphanius, Septimius noster dubitet? Etenim credi non possit Marcioniticarum rerum fuisse imperitus. Respondent aliqui fuisse non plenè peritum. Nam & ignoravit Marcionem fuisse Episcopi filium, non Romæ, sed in Pontica Regione baptizatum. Et plura illorum, quæ in primo adversùs Marcionem libro declamat contra istius Regionis solum & cœlum, sunt manifestè falsa. Ego crediderim distinguenda tempora: Marcionis Amazones primùm clanculò, postmodò palàm baptizasse. Nam & illa, per sanctum Firmilianum memorata Pontica Pythonissa, palàm baptizabat. Hinc igitur de procacitate ista, quam constanter affirmat sanctus Epiphanius, Septimius dubitavit. Et hinc etiam lucet Apostolicas, quas passim Romano Clementi adscribimus, Constitutiones esse Septimio posteriores. Earum enim tempore mulieres non solummodo palàm, sed insuper variis in locis videntur baptizasse.

Ordinationes eorum temerariæ.

Hæreticam conversationem esse sine gravitate, authoritate, ac disciplina Doctor suprà dixit. Hic addit tales esse ipsorum etiam Ordinationes. Sine gravitate temerarias, leves sine authoritate, inconstantes sine disciplina. Temeraria Ordinatio, quam esse intolerabile crimen affirmat in prima ad Antiochenum populum homilia sanctus Joan-

Joannes Chrysostomus, est illa, de qua ad Timotheum scripsit Apostolus: *Nemini citò manus imposueris, ne communices peccatis alienis.* Est sine competenti examinis legitimi fundamento facta Ordinatio. Nec enim de solis Sacerdotibus, sed etiam de ordinandis Diaconis dixit Apostolus: *Probentur primùm.* Hinc istam probationem esse Apostolicum Canonem, in libris contra Petilianum rectè scripsit sanctus Augustinus. Tanto illum rigore semper exsecuta fuit Ecclesia, ut ipsum in promovendis etiam Romanæ Reipublicæ Magistratibus servandum sanxerit gentilis Imperator Alexander. Adeò illum noverat & venerabatur. Ita habes apud Ælium Lampridium. Quomodo illum hæretici omnes passim fuerint prævaricati, lucet ex Arianis, à quibus vixdum natis tres in Syria Episcopos fuisse nescio qualiter ordinatos, in literis ad sanctum Alexandrum Constantinopolitanum Episcopum questus fuit sanctus Alexander Patriarcha Alexandrinus. Et hac de causa omnes sine legitimo examine promotos Presbyteros damnavit ac dejecit Synodus Nicæna. Quod homines impiè educatos, & rei Christianæ penitùs imperitos, Ariani & ipsorum fratres Meletiani passim ad solas militum preces evecherent in Episcopales Cathedras, in literis ad suos Monachos gravissimè queritur sanctus Athanasius. Et de Valente ipsorum Mursiensi Episcopo, quòd in Gothica militari veste vagaretur per Romanum Imperium, & ipsius etiam Italiæ florentissimas civitates fœdaret illicitis Ordinationibus, atque ita sibi similes crearet Episcopos, habes in Aquileensis Synodi Relatione ad Imperatorem Gratianum. Quòd temeraria Ordinatio esset Arianorum consuetudo, atque ita ipsi tantum Ecclesiæ Sacramentum contumeliâ afficerent, ac suis Congeronibus in impietatis præmium darent, frequèns lamentatur sanctus Basilius. Quod etiam Apollinarius ordinaret *clanculatios Emissarios, & ad schisma faciendum, & privata Concilia cogenda* ablegeret per orthodoxas Ecclesias, idem Basilius affirmat in literis ad exules Ægypti Confessores. Quod ipsum de Bonoso Episcopo, Photiniæ impietatis promotore, ad Macedoniæ Episcopos scribit Innocentius primus. Et in Ephesini Concilii schismate Joannes Patriarcha Antiochenus & sanctus Cyrillus Alexandrinus accusaverunt invicem, quòd suis Sectatoribus Episcopatus quasi spolia dividerent. Et quidem ante Nicænam Synodum non soli hæretici, sed & quidam Catholici temerè ordinarunt. Hinc enim inter horrendissimæ, quam Imperator Diocletianus in nos movit, persecutionis causas Eusebius Cæsareensis numerat & hanc: *Quòd Episcopi temerè, & contra leges nonnullis manus imponerent.* Neque enim sola indigni spontanea, sed etiam digni temeraria promotio est grande crimen. Quia nempè illius peri-

Lib. 3. cap. 30.

Can. 9.

Ep. 293.

Ep. 21. cap. 5.

ri-

riculo te per hanc exponis. Et hinc omnes istiusmodi Ordinationes laudata Synodus exsufflavit. Eodem ergò vitio per nostri Septimii tempora laborabant Marcionitæ, Gnostici, ac alii hæretici.

Leves.

Leves Ordinationes Doctor appellat, quæ fiunt sine legitima au-
Ep. 67. thoritate. Quod ipsum in literis ad suos Monachos affirmat sanctus Basilius, quosdam Arianorum Episcopos arguens, quod alienas invaderent Ecclesias, & *suâ ipsorum authoritate* illic Presbyteros & Diaconos consecrarent. Clericum non nisi per proprii Episcopi, Episcopum nonnisi per proprii Metropolitæ, vel etiam Patriarchæ manum aut consensum consecrari sancit Apostolicus Canon, istumque consensum Ecclesiastica disciplina passim appellat authoritatem. Ita de perperàm ordinante Metropolita statuit Taurinensis Synodus : *Authoritatem in Ordinationibus minimè habebat.* Et in literis ad sanctum A-
Ep. 18. lexandrum Patriarcham Antiochenum sanctus Papa Innocentius
cap. 1. primus : *Metropolitanos authoritate ordinas singulari.* Et de Constantio, Mediolanensium Electo, consecrando scribit ad Joannem suum Sub-
Lib 2. diaconum sanctus Gregorius magnus : *Cum nostræ authoritatis Præcepto*
Indict 11. *facias consecrari.* Et hæc est potens illa Metropolitæ sententia seu Gno-
Ep. 30. me, sine qua quod *nullus possit esse Episcopus*, manifestum esse dicit sextus Canon Nicænus. Insuper requiritur Comprovincialium Collegarum assistentia, Cleri electio, populi assensus, legitima ætas, competens tempus, debitus locus, aliique ritus, de quibus ad Rusticum primæ Narbonensis Provinciæ Metropolitam sanctus Leo magnus : *Nulla ratio finit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec à Clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à Provincialibus Episcopis cum Metropolitani judicio*
Cap. 4. *consecrati.* Et in literis ad Episcopos Provinciæ Viennensis : *Non passim, sed die legitimo Ordinatio celebretur. Nec sibi constare statûs sui noverit firmitatem, qui non die Sabbathi vesperè, quod lucescit in primam Sabbathi, vel ipso Dominico die fuerit ordinatus.* Hujus ergò seu authoritatis, seu solemnitatis justo pondere carentes Ordinationes Tertullianus appellat leves, infirmas & ab omni executione proscribendas.

Et hæreticorum Ordinationes passim fuisse ejusmodi, possit demonstrari innumeris exemplis. Etenim Novatianum, primi in Romana Cathedra schismatis Authorem, à tribus extraneis, imperitis, ac ebriis Episcopis fuisse horâ diei decimâ donatum *imaginariâ ac vanâ quâdam manûs impositione*, in Eusebii Cæsareensis Ecclesiastica historia
Lib. 6. scribit ad Fabium Antiochiæ Patriarcham sanctus Papa Cornelius.
cap. 35. Et Fortunatum, suæ Sedis Invasorem ac Novatianensis schismatis

fau-

fautorem in Africa, à quinque extraneis, & ob hæresim vel Lapsum jam dudum damnatis Ex-Episcopis fuisse intrusum & ordinatum, ad laudatum Cornelium scribit sanctus Cyprianus. Per omnem Ægypti Diœcesim ex Apostolica consuetudine nullus ordinare poterat Episcopos, nisi solus Patriarcha Alexandrinus. Eo ipso istic gaudebat jure, quo Romanus Pontifex in Ecclesias suburbicarias. Hanc verò authoritatem adeò prævaricatus fuit Meletius Lycopolitanus Episcopus, ut illi reparandæ fuerit necessarius sextus canon Nicænus. Et de Ursicino Anti-Papa scribit Socrates: *Non in Ecclesia creatus est, sed in loco operto Basilicæ, quæ Sicona dicitur.* Etiam Maximum Cynicum in Cathedram Constantinopolitanam fuisse clandestinè & furtivè intrusum ab Episcopis Ægyptiis, est omnibus notum. Ab Ægypti Errone, ac imaginario Episcopo, utpotè qui Presbyter se Episcopum mentiretur, Collutho ordinatos fuisse plures Presbyteros ac alios Clericos, in literis post Tyriam Synodum exstantibus affirmant Clerici Mareotici, ac plena Synodus Alexandrina. Ordinationes istas exsufflarat Hosius Cordubensis Episcopus, sancti Sylvestri Pontificis per Ægyptum Legatus, Ischyram tamen, ex istis imaginariis Presbyteris unum, Eusebiana factio creavit Episcopum. Quot simul Canones Georgii Cappadocis in Alexandrinam Cathedram intrusio fuerit prævaricata, videre possis in literis sancti Papæ Julii ad Synodum Antiochenam. Quod Timotheus Ælurus se nec à Clero nec à populo electum, à duobus extraneis ac damnatis Episcopis consecrari fecerit, ac semetipsum in Alexandrinæ Ecclesiæ Thronum intruserit, testantur plures Synodales literæ ad Leonem Augustum, exstantes post Synodum Chalcedonensem. Gennadius Massilienſis affirmat fuisse consecratum ab unico. Illius item Successorem Petrum Mogum fuisse ab unico cum varia aliorum Canonum prævaricatione consecratum affirmat in literis ad Simplicium Pontificem Acacius Episcopus Constantinopolitanus. Sanctus Basilius rectè scripsit Canonum prævaricationem esse lusum Hæreticorum.

Ep. 55.

Lib. 4. cap. 24.

Inconstantes.

Uti datum ab hæreticis Baptisma, ita & impressum ab ipsis Ordinem esse penitùs nullum, ac exsufflandum, docuit omninò noster Septimius, ideoque videri possit hîc dixisse illorum Ordinationes esse inconstantes. Verùm aliò respexit. Eorum Ordinationes vult etiam apud ipsos sui authores non constare, sed exsufflari ad libitum, & has non minùs quàm istos, esse vertumnas. Etenim de diversis ac invicem capitaliter adversis Arianorum factionibus scribit ad

Evasenos sanctus Basilius: *Dicant, quomodo Hæretici fuerint illi, quorum*
Ep. 72. *depositionis sententiam non agnoverunt, & quomodo jam Orthodoxi sint, qui & ab illis ad Episcopatus evecti sunt, & eandem sententiam cum Majoribus suis tuentur. Si enim Orthodoxus est Evippius, quomodo non Laicus est Eustatius, qui ab Evippio est Episcopatu depositus? Si verò Hæreticus est Evippius, quomodo ab Eustatio in communionem receptus est is, qui per manum Evippii ordinatus est? Sed hi sunt istorum ludi, quibus Ecclesiis Dei pro suo ipsorum commodo illudunt.* Et
Ep. 82. in literis ad Patrophilum Episcopum Schytopolitanum: *Qui quingentorum Episcoporum contra se promulgato Decreto non obedierunt, nec ab Ecclesiarum administratione amoveri sustinuerunt, cum tot consentientium Episcoporum sententiâ ab officio essent depositi, propterea quod illi, ut aiebant, Spiritûs sancti non essent participes, nec per Dei gratiam gubernarent Ecclesias, sed per humanam potentiam ex inanis gloriæ desiderio Ecclesiarum gubernationem rapuissent, hi nunc eos, qui ab illis ordinati sunt, pro Episcopis agnoscunt. Quos meo roges nomine velim, an universos mortales contemnant, quasi nec oculos habeant, nec aures, nec cor sensu præditum, ut eorum quæ gerantur incoharentiam considerare queant. Versatur talis in cordibus ipsorum cogitatio: Quomodo duo possunt esse Episcopi, unus qui ab Evippio depositus est Episcopatu, alter qui ab illo est ordinatus?* Agit in ipsorum Seleucienſem, Constantinopolitanam, ac alias coævas Synodos, in quibus sese ultrò citroque damnarunt, mutuas damnationes spreverunt, atqui ita unum ac eundem hominem in uno Episcopum, in alio actu non nisi Laicum agnoverunt. Eustatii Se-
Ep. 196. bastensis in prima Armenia Metropolitæ majorem audaciam exponit idem Basilius in literis ad Theodotum Episcopum: *Cui non horrorem incuteret Eustatius, qui etiam manus quibusdam denuò imponere præsumpsit, quod nemo unquam ex Hæreticis fecisse videtur.* Suos similes non tantummodo degradare, sed & ipsorum Consecrationes exsufflare & iterare præsumpsit, atqui ita ipsarum, uti executionem, ita & substantiam facere vertumnam. Sanctus Basilius meritò loquitur dubitanter: *Quod nemo unquam ex hæreticis fecisse videtur.* Ut enim cum Donatistis omnes, quos etiam reordinasse constat, rebaptizantes omittam, illud fecisse etiam Georgium, Alexandriæ Patriarcham Arianum, testantur in precibus Imperatori Theodosio exhibitis Faustinus ac Marcellinus Presbyteri Luciferiani. Theodorum Oxyrinchi in Ægypto Catholicum Episcopum affirmant ab ipso fuisse seductum, sub ipso factum laicum, ac denuò ordinatum. Eum assiduè ac lepidè appellant *Bis Episcopum*. Et de Cyrillo, Ecclesiæ Hierosolymitanæ Presbytero, scribit in appendice ad Eusebii Chronicon sanctus Hieronymus:
An. 349. *Cyrillus cum à Maximo, Catholico Hierosolymæ Episcopo, fuisset Presbyter ordinatus, & post mortem ejus ita ei ab Acacio Episcopo Cæsaræensi, & cæteris Episcopis*

copis Arianis Episcopatus promitteretur, si Ordinationem Maximi repudiasset, Diaconus in Ecclesia administravit. Ob quam impietatem Sacerdotii mercede pensatus Heraclium, quem moriens Maximus in suum locum substituerat, variâ fraude sollicitatus, de Episcopo in Presbyterum regradavit. Hic est Cyrillus qui postmodo meliora sapuit, per Constantinopolitanam Synodum meruit confirmari in isto Episcopatu, ac post mortem inscribi in sacras sanctorum tabulas. Istiusmodi ludos habuerunt & Gnostici, Marcionitæ, ac alii veteres hæretici, ideoque ipsorum Ordinationibus tantam inconstantiam adscribit Septimius, ut eadem Cathedra novum dictim haberet Episcopum, hodiè Diaconus cras esset Lector, & hodiè Presbyter cras fieret Laicus.

Neophytos conlocant.

Apostolicum Canonem, qui Neophytum vetat in Episcopum eligi aut Presbyterum, quantâ reverentiâ honoraverit prima Christianitas, docet Pontius Carthaginensis Diaconus, scribens de suo Episcopo sancto Cypriano: *Ille fuit primus, & puto solus exemplo, plus fide posse quàm tempore promoveri.* Non solo *populi favore*, sed etiam *Dei judicio* affirmat electum, & tamen adjungit: *Quidam illi restiterunt.* Quod nempè violando Apostolico Canoni nollent hanc januam reserare. Undè & Florentii Pupiani, quinque Presbyterorum, ac Pseudo-Episcopi Fortunati posterior in ejus Episcopatum maledicentia atque conspiratio habuerunt idem fundamentum. Asseruerunt ipsum esse intrusum contra Apostolicam disciplinam, ideoque ejiciendum. Et hinc istius disciplinæ contemptum Septimius meritò numerat inter excessus & ludos Hæreticorum. Ita ab Eusebianis ac Meletianis plures non solummodò Neophytos, sed etiam necessariis fidei articulis necdum imbutos Catechumenos fuisse per aurum evectos ad Episcopatum, in literis ad suos monachos gravissimè queritur sanctus Athanasius, addens horum authorem Constantium Augustum esse non dumtaxat Apostolicæ regulæ prævaricatorem, sed insuper præcursorem Anti-Christi. Et adversùs hanc temeritatem prodiit secundus Canon Nicænus. Etiam de Laïcis è Palatio aut foro ad Episcopatum evectis questus est Athanasius; attamen in istos laudatus Canon nihil statuit: Apostolicum de fidei Neophytis Canonem dumtaxat firmavit. Etenim sanctum Philogonium Patriarcham Antiochenum, magnum laudatæ Synodi lumen, ac in ipsa sanctissimè defunctum, fuisse etiam è foro & conjugio electum, testatur in ejus encomio sanctus Joannes Chrysostomus. Quod ipsum de sancto Fabiano Papa affirmat liber Pontificalis. Ea est secunda Neophytorum species, in

quam prima sanxit Synodus Sardicensis. Porrò vocem, *Conlocant*, intelliges ex libro ad castitatem exhortatorio: *Differentiam inter Ordinem & plebem constituit Ecclesiæ authoritas, & honor per Ordinis consessum sanctificatus.* Episcopus in sacro tribunali habebat Thronum excelsum & ornatum, eique omnes Presbyteri adsidebant: Septimius ergò arguit sui temporis Hæreticos, quod ad hunc consessum elevarent Neophytos, ideoque ipsos non in quoscumque Clericos, sed etiam in Presbyteros ac Episcopos exaltarent.

Sæculo obstrictos.

Per sæculo obstrictos Doctor intelligit Curiales, de quibus in Novella ad Basilium Prætorio Præfectum lege Imperator Leo: *Curiales servos esse Reipublicæ, ac viscera civitatum, nullus ignorat, quorum cœtum antiquitas rectè appellavit minorem Senatum.* Eos *functionibus publicis occupari & obligari* scribit aliquoties Innocentius primus Pontifex. Quantas ex ipsorum Ordinatione vexationes sustinuerit etiam à Christianis Imperatoribus Ecclesia, audi à sancto Ambrosio in literis ad Augustum Theodosium: *Quomodo excusabo apud Episcopos, qui nunc quia per triginta & innumeros annos Presbyteri quidam gradu functi, vel ministri Ecclesiæ retrahuntur à munere sacro, & Curiæ deputantur, graviter gemunt. Nam cum ii, qui vobis militant, certo militiæ tempore serventur, quantò magis etiam eos considerare debetis, qui Deo militant? Quomodo hoc excusabo apud Episcopos, qui queruntur de Clericis, & impressione gravi vastari scribunt Ecclesias?* Et in literis ad Imperatorem Valentinianum secundum: *Si privilegium quærat Sacerdos, ut onus curiale declinet, patriâ atque avitâ, & omnium facultatum possessione cedendum est. Quomodo hanc gentiles, si haberent, ingravarent querelam? Quod Sacerdos ferias ministerii sui emat totius patrimonii damno, & privatus universæ commoditatis dispendio usum publici mercetur obsequii, prætendens communis salutis excubias, domesticæ se inopiæ mercede soletur. Quia ministerium non vendidit, sed gratiam comparavit.* Nemo poterat fieri Clericus, nisi antea liberatus à Curia, & hæc neminem liberabat, nisi qui omnia sua bona ipsi cederet, è quibus crearetur novus Curialis. Aliter ordinatus, etiam post triginta, quibus quarumvis rerum completur præscriptio, annos retrahebatur ex Ecclesia ad Curiam, ac etiam Presbyteralis consecratio quasi exsufflabatur. Has Ecclesiæ injurias tandem per Christianos Principes auferri supplicat Ambrosius, aut Clericatui saltem concedi privilegium armatæ militiæ, quæ certis gesta annis à Curia liberabat. Verùm non obtinuit, nisi levem moderationem. Plurimi enim posteriores Canones constanter adhuc vetant, ne quis Curialis ordinetur. Ecclesia

Lib. 4. Codicis Theodosiani tit. 1.

Ep. 17.

Ep. 12.

dudum

dudum ex magni Constantini lege ordinavit solos pauperes, quibus ad Curiæ servitium deerat idonea facultas. Et hunc omninò scopum dicta lex respexit. Avitum Ecclesiæ morem confirmavit. Porrò Hæretici, uti Divinæ Majestati, ita & suo in terris Principi passim rebellant: Hinc quod Curiales ordinarent, atque ita ipsorum gentiles civitates, ac ipsos Romanos Principes offenderent graviter, & in omnes Christianos incitarent, hîc meritò queritur Septimius. Quod enim civitates invitissimè perderent suos Curiales, & ferventissimè repeterent, apud omnes istius juris aut servitutis peritos est manifestum. De publicis ipsorum functionibus hæc in literis ad sanctum Victricium Rothomagensem Episcopum adjungit laudatus Papa Innocentius: *Constat eos in ipsis muniis etiam voluptates exhibère, quas à Diabolo inventas esse non dubium est, & ludorum vel munerum apparatibus vel præesse,* Cap. 11. *vel interesse.* Quod ipsum repetit in literis ad Episcopos Synodi Toletanæ. Multæ igitur Idololatriæ periculo expositi erant Curiales sub Paganis Imperatoribus, ideoque etiam hac de causa non erant facilè ordinandi. Et huc possit Septimius principaliter respexisse.

Apostatas nostros.

Avitam Ecclesiæ de hac re disciplinam edicit Synodus Eliberina: Can. 51. *Ex omni hæresi qui ad nos fidelis venerit, minimè est ad Clerum promovendus, vel si sint in præteritum ordinati, sine dubio deponentur.* Non solummodo Lapsos seu Apostatas, sed etiam in hæresi natos, immò & in ipsa consecratos, vetat Clericos fieri, aut manere. Posteriorem partem mitigare cœpit Nicæna Synodus, Novatianensium Episcopos & Clericos prohibens recipi in suum gradum. Quæ gratia fuit postmodo extensa ad Ordinatos in quavis hæresi, immò & ad Lapsos in quamvis hæresim Clericos ac etiam Episcopos, dummodo non essent hæresiarchæ, aut novæ Sectæ Primates. Hos dudum nonnisi ad laicam communionem admisit Ecclesia. Altera laudatæ disciplinæ pars sancti Augustini tempore adeò adhuc vigebat, ut nec illos, qui statim post infantiam à Donatistis venerant ad matrem Ecclesiam, ordinari ad summam Cleri inopiam in Africa supplendam dispensatoriè permiserit Papa Siricius. Quam gratiam similibus Arianorum filiis postulanti ob similem in eadem Diœcesi causam Justiniano Imperatori negavit etiam Pontifex Agapetus. De prima autem parte scribit in libro de unico Baptismo sanctus Augustinus: *Nec illud sine distinctione* Cap. 12. *præterimus, ut humiliorem agant pœnitentiam, qui jam fideles Ecclesiam Catholicam deseruerunt, quàm qui in illa nunquam fuerunt. Nec ad Clericatum admittuntur, sive ab hæreticis rebaptizati sint, sive priùs susceptì ad illos redierint,*

sive apud illos Clerici vel laici fuerint. Et adjungit hanc regulam servari ubique, nisi forsan apud negligentiores Ecclesias. Ex harum numero erant quædam Macedonum Ecclesiæ, quas graviter proindè arguit Innocentius primus, addens regulam istam esse veterem, utpotè traductam ab Apostolis, vel certè viris Apostolicis. Apostatas istos non solius apostasiæ, sed & causâ solemnis, sine qua recipi non poterant, pœnitentiæ dicit irregulares. Recipi enim non poterant sine impositione pœnitentialis manûs, quæ semper fecit irregularem. Etiam quartæ Toletanæ Synodi tempore viguit plenè hæc disciplina. Tertulliani sæculo erat vigentissima, ideoque ex ejus prævaricatione adversùm hæreticos validè præscribit. Ita & adversùm Arianos præscribit in literis ad suos Monachos sanctus Athanasius : *Etiam hinc eorum hæresim cognoscere, vel potius convincere possis, quod quisquis ipsis charus est, & ejusdem impietatis socius, etiamsi aliis delictis, infinitisq; sceleribus obnoxius sit, etiamsi adversùs se habeat argumenta scelerum suorum, & demonstrationes evidentissimas, probus tamen apud eos, & in pretio habetur, quinimmò statim Imperatoris amicus efficitur, commendabilis scilicet suâ impietate.* Hujusmodi profugos à nobis aut damnatos affirmat ab ipsis creari Episcopos, ac violenter intrudi in exulantium Catholicorum Antistitum principales etiam Cathedras, ac ex ipsis esse Stephanum ac Leontium Antiochenos, Georgium Laodicensem, Theodosium Tripolitanum, Eudoxium Germaniciensem, ac Eustatium Sebastenum. Georgius ille, Alexandrinæ Ecclesiæ olim Presbyter, fuerat à sancto Alexandro Patriarcha degradatus, ideoque ad Arium apostataverat. Et quis nesciat Ischyræ, rustico Mareotæ, pro apostasiæ & fictæ in sanctum Athanasium calumniæ præmio fuisse datum Episcopatum ? Ejusmodi plurimos exaltarunt, de quibus ad omnes sub cœlo Ecclesias scripsit Synodus Sardicensis : *Depositos olim & ejectos ob hæresim Arianam non solùm receperunt Eusebiani, sed & ad majores gradus evexerunt, ex Diaconis Presbyteros, ex Presbyteris Episcopos facientes, non in alium usum, quàm ut impietatem disseminarent, latiusq; diffunderent, & piam fidem corrumperent.* Et de Anysio nescio cujus civitatis Ariano Episcopo, & Editio Parnasseno scribit ad sanctum Gregorium Nazianzenum magnus Basilius : *Hi fratrem meum Gregorium ex Nyssa abegerunt, & ejus loco virum introduxerunt, immò potiùs mancipium triobolare. Et Doaris oppido hominem pestilentem, orpharorum famulum, qui à propriis Dominis aufugerat, per assentationem impiæ mulierculæ, quæ priùs ad animi sui libidinem Georgio abusa est, nunc autem hunc habet, Successorem illius miserunt, miserandum Episcopatûs nomen contumeliâ afficientes. Quis autem res Nicopolitarum miseri Phortani dignis suspiriis queat prosequi ? Qui priùs veritatis quoddam patrocinium repræsentabat,* Ep. 10

tandem

tandem verò & fidem & seipsum turpiter prodidit, proditionis autem mercedem, nempè ignominiæ nomen adeptus. Nam ad Episcopatûs fastigium est per ipsos evectus. Et in literis ad Occidentales Episcopos : *Dominandi libido eorum, qui non timent Dominum, Præfecturas invasit, & ex propatulo Præfecturæ est proposita in præmium impietatis. Qui in graviorem blasphemiam relapsus est, in populi Episcopatum præ aliis eligitur.* Quæ omnia repetit etiam in libro de Spiritu sancto. Quòd etiam Donatistæ apostatas nostros oblatis aut donatis honoribus ad se invitaverint, aut apud se firmaverint, adductis exemplis demonstrat sanctus Augustinus. Omnis enim Hæresiarcha semper est noster apostata, ideoque fratres suos non possit non exaltare. Et uti istos ad inchoandum, ita hos ad sequendum devium Dogma passim seducit amor Primatûs. Undè etiam Martinus Lutherus & Joannes Calvinus nostros è Clericis & Monachis apostatas, utpotè blasphemiis ac omni facinori aptiores, ad quinti sui Evangelii ebuccinationem præsertim exaltarunt.

Ep. 63

Cap. 30.

Laicis Sacerdotalia injungunt.

Præscribit adversùm nescio quos Errones, quibuscum posteà ad Montanum delapsus scribit in libro ad Castitatem exhortatorio : *Vani etimus, si putaverimus, quòd Sacerdotibus non liceat, laicis licere, nonne & laici Sacerdotes sumus? Scriptum est:* Regnum quoque nos, & Sacerdotes Deo & Patri suo fecit. *Differentiam inter Ordinem & plebem constituit Ecclesiæ authoritas, & honor per Ordinis consessum sanctificatus. Adeò ubi Ecclesiastici Ordinis non est consessus, & offers, & tingis, & Sacerdos es tibi solus. Sed ubi tres, Ecclesia est, licèt laici. Unusquisque enim suâ fide vivit. Nec est personarum acceptio apud Deum : Quoniam non auditores legis justificantur à Deo, sed factores. Igitur si habes jus Sacerdotis in temetipso, ubi necesse est, habeas oportet disciplinam Sacerdotis, ubi necesse sit habere jus Sacerdotis.* Apostolico Canone, qui mandat Episcopum ac Diaconum esse unius uxoris virum, affirmat non hosce solos, sed omnes adstringi fideles, atque ita secundas nuptias esse omnibus æqualiter interdictas. Etiam ad alias omnes, quas in Episcopo requirit Apostolus, virtutes cunctum æqualiter adstringi Christianum censet in libro de Monogamia. Omnibus enim Christianis, licèt non exercitium, tamen vult esse jus Sacerdotii, eò quòd Christus Dominus omnes nos fecerit & Reges & Sacerdotes, & Cleri à plebe discrimen fit dumtaxat per Ecclesiæ authoritatem, & Ordinis in Ecclesia consessum. Episcopos & omnem Clerum docet non esse aliud quàm illos, quibus ad scandalum & confusionem vitandam quævis Ecclesia demandavit Sacrificii & omnis alterius sacri Ministerii functionem, & hujus causâ honoratiorem in Ecclesia

Cap. 7.

con-

conſeſſum. Et hinc fidelem omnem, dum ſolus in deſerto aut inter Infideles degit, ſibi ipſi eſſe Sacerdotem, poſſeque tingere, immò & ſacrificare. Addit tres ſufficere ad Eccleſiam, ideoque illic omnes non poſſe miniſtrare, ſed unum ad id eſſe deligendum. De Doctore noſtro ſcribit in hæreticorum catalogo ſanctus Auguſtinus: *Tertullianus tranſiens ad Cataphryges, quos ante deſtruxerat, cœpit etiam ſecundas nuptias damnare, & poſtmodum etiam ab ipſis diviſus ſua conventicula propagavit.* Et hinc cunctos errores iſtos an ipſe ſibi finxerit, an verò à Montaniſtis hauſerit, non plenè conſtat. Sanctus Epiphanius, ſanctus Philaſtrius, ſanctus Hieronymus, ac ſanctus Auguſtinus affirmant quidem à Montaniſtis etiam fœminas fuiſſe donatas Sacerdotio, verùm quòd omnem Chriſtianum aſſeruerint Sacerdotem, huc uſque non legi. Quidquid ſit, omninò fuerunt tunc neſcio qui tales Errones. Et ipſos ſecutus eſt etiam Pſeudo-Monachus Zachæus, de quo
Cap. 13. in Catholicæ fidei expoſitione ſanctus Epiphanius: *Zachæus nuper in montana regione ab Hieroſolyma mortuus eſt, qui cum nemine unquam precandi communione conjungi ſe paſſus eſt. Immò verò ex eodem Inſtituto Divina myſteria, cùm laicus eſſet, attingere ac Sacrificia celebrare nefario ac temerario auſu eſt aggreſſus.* Et iſtiuſmodi alios commemorat. Cujus farinæ videntur fuiſſe etiam Meſſaliani ſeu Enthuſiaſtæ. Quòd enim ſacros Ordines, licèt ſuſciperent, contemnerent tamen, & ſine ipſis Sacerdotalia exercerent, teſtantur laudatus Epiphanius, ſanctus Joannes Chryſoſtomus, Theodoretus, ac præſertim ſanctus Joannes Damaſcenus. Et ab hiſce Magiſtris Martinus Lutherus ac Joannes Calvinus didicerunt omne Eccleſiaſticæ Ordinationis Sacramentum blaſphemare, & Chriſtiani Sacerdotii jus non ſolùm omnibus viris, ſed & fœminis adſcribere. Quod ſemper abhorruit etiam Montaniſta Tertullianus. Et hæc forſan fuit una ex cauſis, ob quas ſuum ab illis Altare & Conventiculum ſeparavit.

Verùm his obeſſe videtur hiſtoria illa, quam in Prato ſpirituali refert ſanctus Sophronius Patriarcha Hieroſolymitanus. Laicus quidam Monachus Euchariſticas benedictiones, ſeu in Euchariſtiam conſecrandos panes de Monaſterio ad Eccleſiam deferens, *ſancta oblationis verba* ſuper ipſis *quaſi verſus aliquos* in via decantavit. At ecce poſtmodò illæ conſecrari non potuerunt per Presbyterum, conſultaque
Cap. 25. Divina Clementia per Angelum reſpondit: *Quoniam frater ille, qui oblationes attulit, verba ſancta oblationis in via dixit, ſanctificata jam ac perfecta ſunt.* Pergit ſanctus Sophronius: *Ex tunc ſtatuit Monachorum Senior, ut nullus deinceps addiſceret ſancta oblationis verba, niſi qui ordinatus ad hoc eſſet, neque paſſim ea quiſquam diceret quocumque tempore abſque loco con-*

ſe-

secrato. Et in animæ gemma scribit Honorius Augustodunensis : *Fertur, dum Canon primitùs quotidiè publicè recitaretur, quod ab omnibus per usum sciretur, & cum eum Pastores in agro super panem & vinum dicerent, repentè carnem & sanguinem ante se invenirent, atque indè Divinitùs percussi interirent. Undè Synodali Decreto sub anathemate est præceptum*, ut Canon deinceps diceretur secretò, atque ita mystica illa verba à populo non audirentur. Quod ipsum in libro de Divinis Officiis refert Albinus Flaccus, addens sacrosancta illa verba, dum Canon olim altâ voce diceretur, passim per vicos & plateas fuisse decantata à populis, atque ita non parùm viluisse. Refert & Innocentius tertius in tertio libro de Sacrificio Missæ, & in Ecclesiæ speculo Hugo Victorinus, adjungens in opere de Sacramentis : *Quidam existimant verba illa, quæ ad conficiendam Eucharistiam instituta sunt, à quacumque persona, sive in quocumque loco, & qualicumque intentione super panem & vinum prolata, effectum consecrationis & sanctificationis habere.* Etiam de nescio quibus sui sæculi Doctoribus scribit ad Lendonem Presbyterum sanctus Ivo Episcopus Carnutensis : *Dicunt quascumque personas, etiam sacrum Ordinem non habentes, verba Dominica proferentes, Sacramenta Altaris, & cætera Ecclesiastica Sacramenta posse conficere, & salubriter accipientibus ministrare.* Ergò quod quivis fidelis, licèt non exercitio & functione, jure tamen & radicali consecratione, cui quævis sacra munia possunt injungi, sit Sacerdos, videtur esse antiqua Catholicorum Doctorum sententia, adeoque hinc adversùm hæreticos non posse præscribi.

Cap. 40. Cap. 1. Cap. 7. Lib. 2. par. 6. cap. 13. Ep. 63.

Respondeo Doctores istos ab Hugone Victorino imperitos, à sancto Ivone appellari simplices, immò forsan & duplices, & qui nesciant de quibus negent vel affirment. Videntur fuisse Petri Brussii, & totius Sacramentariæ hæreseos Præcursores. Undè & Sacerdotii Sacramentum contra illos laudatus Ivo insigniter & acriter confirmat. Factam ad rusticorum verba consecrationem, non verborum virtuti, sed Divino temeritatem vindicanti miraculo assignant Alcuinus, Honorius Augustodunensis, Victorinus Hugo, ac Pontifex Innocentius. Et omnes addunt : *Fertur*, aut, *Dicitur.* Quòd non sit res authentica. Sancti Sophronii relatio videtur authentica. Sed & ipse affirmat illam esse extraordinariam. Et hinc lucet etiam à Græca olim Ecclesia sacrosanctam Eucharistiam non per nescio quas preces, laudatas hodiè à Photiani schismatis Sectatoribus, sed per solemnia Christi Domini verba fuisse consecratam. Cur autem, & quando eadem verba & omnem Missæ Canonem, quæ altè dudum dixit, secretò dicere cœperit Latina Ecclesia, non est hujus loci.

CAPUT XLII.

Studium est hæreticis sua variare, nostra subvertere.

De verbi autem administratione quid dicam; cùm hodiè sit negotium illis, non ethnicos convertendi, sed nostros evertendi? Hanc magis gloriam captant, si stantibus ruinam, non si jacentibus elevationem operentur: Quoniam & ipsum opus eorum non de suo proprio ædificio venit, sed de veritatis destructione nostra suffodiunt, ut sua ædificent. Adime illis legem Moysi & Prophetas, & Creatorem Deum; accusationem eloqui non habent. Ita fit ut ruinas faciliùs operentur stantium ædificiorum, quàm exstructionem jacentium ruinarum. Ad hæc solummodo opera humiles, & blandi, & submissi agunt. Cæterùm, nec suis Præsidibus reverentiam noverunt. Et hoc est, quod schismata apud hæreticos ferè non sunt: Quia cùm sint, non parent. Schisma est unitas ipsis. Mentior si non etiam à regulis suis variant inter se, dum unusquisque proindè suo arbitrio modulatur quæ accepit, quemadmodum de suo arbitrio ea composuit ille qui tradidit. Agnoscit naturam suam, & originis suæ morem, profectus rei. Idem licuit Valentinianis quod Valentino, idem Marcionitis quod Marcioni, de suo arbitrio fidem immovare. Denique penitùs inspectæ hæreses omnes in multis cum Authoribus suis dissentientes deprehenduntur. Plerique nec Ecclesias habent, sine matre, sine sede, orbi fide, extorres quasi Abii, latè vagantur.

SCHO-

SCHOLION.

De verbi autem administratione quid dicam, &c.

CHristiana disciplina duas habet palmares partes: Sacramentī administrationem & Verbi. Priorem non esse apud hæreticos, præsertim Gnosticos ac Marcionitas, demonstravit caput proximum, præsens demonstrat etiam non esse posteriorem. Et quidem Manichæam, quæ est omninò Gnostica, fidem non ad faciendos è gentilibus Christianos, sed dumtaxat esse aptam ad ipsos seducendos, insigniter demonstrat in toto tertiodecimo adversùs Faustum libro sanctus Augustinus. Legem enim & Prophetas, ac ipsorum etiam Authorem Deum illa blasphemat, ideoque producit fabulosum, & omni teste orbum Christum: Quem quâ viâ possis gentilibus persuadere? Hinc omne istic verbi ministerium esse debet ad Christianos: Non faciendos aut formandos, sed dejiciendos. Etiam Donatistarum Episcopis & Clericis esse unicum, non convertendi aut plantandi, sed pervertendi ac evellendi studium, ostendit multis sanctus Optatus Milevitanus Episcopus, atque prosequitur: *Sed concedatur vobis, qui erroris hujus magisterium possidetis. Jam & de vestris silere quis possit?* Lib. 6. *De illis scilicet, quos aut factione aut subtilitate, ut vestros faceretis, seducere potuistis. Non solùm masculi, sed etiam fœminæ ex ovibus subitò factæ sunt vulpes, ex fidelibus perfidi, ex patientibus rabidi, ex pacificis litigantes, ex simplicibus seductores, ex verecundis impudentes, feroces ex mitibus, ex innocentibus malitiæ artifices. Post quod ad vos delapsi sunt aut delapsæ, dolent alios ibi esse, ubi sunt nati. Benè Stantes in lapsus suos invitant. Si scirent se gloriam consecutos, felicitate suâ tacitè fruerentur. Nunc autem perditi, transitus suos consolari cupientes, cæteros ut similiter labantur invitant: Et residentes in sinu matris Ecclesiæ, quasi pigros & tardos accusant. His enim verbis loqui non erubescunt: Cai, Sei, Caia, Seia, quamdiu te tenes? Hoc est dicere, jam meum debes sequi errorem, jam debes deserere veritatem.* Quem ipsum impetum videmus in nostris ad Lutheranos, ac præsertim ad Calvinistas apostatis. Pruriunt ad disputandum, & nostris idiotis sunt importunissimi crabrones. Quis umquam hæreticus ad barbaras gentes ivit Apostolus? Quis novam erexit apud Infideles Ecclesiam, aut Episcopalem Cathedram? Quis novas extruxit Basilicas? Hujusmodi rarissimas habet orbis terrarum. Unica istorum venatio est nostras invadere, ex ipsis fugare nostros Episcopos, atque ita plebem captivare & seducere. Totius orbis ad Christum Dominum concursus, ac præ-

sertim clausa idolorum templa, ad superseminandos in tritici istius medio hæreticos impulerunt Diaboli invidiam. Hinc illi in solum istud triticum, non in mundi zizania possint ac debeant laborare.

Quàm vanus in Divini verbi administratione fuerit etiam Paulus Samosatenus, apud Eusebium Cæsareensem edicit Antiochenæ Synodi Relatio ad sanctum Papam Dionysium: *Qui, cùm eum audirent concionantem, non laudibus extollerent, non ut in theatris fieri solet, se agitationibus, quò illi applauderent, in orbem versarent, non more gladiatorum & mulierculorum, quos apud se habebat, inconcinnè ei acclamarent, & quasi tripudiis gestirent, sed in domo Dei, ut par est, modestè ac modoratè auscultarent, eos graviter Paulus increpabat, & verbis contumeliosis excipiebat.* Adjungit eadem Relatio: *In verbi Dei Interpretes, qui è vita excessissent, dum in hominum frequentia palàm prædicaret, petulanter & importunè debacchatus fuit, & non tamquam Episcopus, sed tamquam Sophista ac præstigiator de seipso magnifica verba jactavit.* Et in prima sua ad Constantinopolitanum populum concione Hæresiarcha Nestorius hæc blateravit ad Imperatorem Theodosium: *Mihi, ô Imperator, terram hæreticis tu purgatam tribue, & ego tibi cœlum retribuam. Tu mihi in profligandis hæreticis subveni, & ego tibi subveniam in profligandis Persis.* Quæ verba levitatis, iracundiæ, & vanæ gloriæ fuisse notata à Prudentibus, rectè advertit Socrates. Et de Nestorii Satellite Dorotheo, Martianopolitano Episcopo, secundæ Moësiæ Metropolita, ad Cælestinum Pontificem scripsit sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus: *Erat Episcopus quidam, Dorotheus nomine, Constantinopoli, eadem quæ Nestorius sapiens ac sentiens, vir quæstûs causâ adulationi impensè deditus, linguaque ad temeritatem usque promptus. Hic, dum Sacra peragerentur, Reverendissimo Nestorio in Cathedra Constantinopolitanæ Ecclesiæ residente, surrexit, & magnâ ac elatâ voce inclamare ausus est: Si quis Mariam Deiparam dixerit, anathema sit.* Exstat epistola hæc in prima parte Ephesini Concilii. Dorotheus Judæos ac gentiles firmavit in ipsorum perfidia de Christo Domino, & totam Christianitatem damnavit anathemate, atque omnem Regiam civitatem invitavit ad lapsum. Hæresis est agnitæ veritatis non ædificatio, sed contumax destructio, & pessimus in mentis cæcitatem lapsus. Omnium prima Pelagiana in ipso orta est cœlo. Hinc sicut lapsus est Lucifer, & tertiam stellarum partem secum traxit in terram, & in paradisum digressus etiam illic suum, *Eritis sicut Dii*, impudenter prædicavit, stantesque Proto-Plastos dejecit; ita & ejus Sectatores neminem jacentem erigere, sed stantes præcipitare dumtaxat ambiunt, & isto Diabolico opere insuper gloriari.

Lib. 7. cap. 24.

Lib. 7. cap. 29.

Ep. 14.

Noſtra ſuffodiunt.

Suffodiunt criminando & calumniando. Etenim Marcionitæ blaterabant Moſaïcam legem, ejuſque Prædicatores Prophetas adverſari novæ Evangelicæ Legi, ac ejus Prædicatoribus Apoſtolis, ideoque utriuſque non poſſe eſſe unum ac eundem Authorem, ſed palàm eſſe duos, alium malum Deum, alium bonum. Hocce ſuo palmari principio multos è carnali noſtra plebe, altam in antiqua lege ac ejus Sacramentis Divinam providentiam non penetrantes, ſeduxerunt. De laudata lege rectè ſcribit in libro de utilitate credendi ſanctus Auguſtinus: *Quia ſunt ibi quædam, quæ ſuboffendant animos ignaros & negligentes ſui, quæ maxima turba eſt, populariter accuſari poſſunt, defendi autem populariter propter myſteria, quæ his continentur, non à multis admodum poſſunt.* Cap. 2. Fœdiſſimi Manichæi etiam de Antropomorphitica hæreſi accuſabant Eccleſiam, ideoque per ſancti Ambroſii conciones meliora edoctus ſanctus Auguſtinus ſcribit in libris Confeſſionum: *Gaudens erubui, non me tot annos adversùs Catholicam Fidem, ſed contra carnalium cogitationum figmenta latraſſe. Eò quippè temerarius & impius fueram, quod ea quæ debebam quærendo diſcere, accuſando dixeram.* Lib. 6. cap. 3. Ita Ariani de Sabellio, Sabelliani de Ario, Apollinariſtæ ac Eutychiani de Neſtorio, Neſtoriani de Apollinario aut Eutychete, Donatiſtæ de Traditorum communione, Pelagiani de erroribus Prædeſtinationis, Iconoclaſtæ de Idololatria, Lutherani & Calviniſtæ de multis ſuperſtitionibus ac prævaricationibus, alii hæretici de aliis nos criminantur & infamant. De omnibus hæreticis rectè pronuntiavit Facundus Hermianenſis Epiſcopus: *De reprehenſione Majorum ignominioſam gloriam captant.* Lib. 10. cap. 3. Imitantur ſuum principem Diabolum, qui ſuum, *Eritis ſicut Dii*, Proto-Plaſtis perſuaſurus, exordium duxit à Divinæ Majeſtatis criminatione, mentiens ſcientiæ lignum eſſe ipſis à Deo interdictum per invidiam. Ab hoc Magiſtro didicerunt omnes hæretici noſtra recta dogmata ſuffodere, ſeu criminari.

Adime illis legem.

Ubi dolet corpus, ſtatim manum, ubi anima dolet, homo linguam ſtatim apponit. Porrò hæreſis eſt peſſimum animæ ulcus. Hinc Sabellianus ad Divinæ Eſſentiæ unitatem, Arianus ad Divini Verbi conſubſtantialitatem, Apollinariſta atque Eutychianus ad duarum in Chriſto Domino naturarum unionem, Neſtorianus ad ejuſdem Domini perſonam, Monothelita ad ejus voluntates & operationes, Pelagianus ad Divinam gratiam ac liberum arbitrium, Iconoclaſta lin-

linguam ſtatim apponit ad ſacras Imagines. Etiam hîc imitantur ſuum principem Diabolum, cujus prima ad Evam verba erant : *Eritis ſicut Dii.* Ille enim hoc ulcere laborabat. Marcionitarum & quorumdam Gnoſticorum ulcus erat circa legem Moyſi, Prophetas, ac Deum Creatorem : Ea ſola in omni ſuo ſermone noverant & pruriebant accuſare. Horum ſtabilitio erat deſtructio totius Marcionis. Porrò omnis accuſatio non ad erigendum inſtituitur, ſed ad dejiciendum. Hinc ſtantia fidelium animarum ædificia dejicere dumtaxat poterant fabuloſi iſti criminatores, nequaquam erigere jacentes animas Paganorum.

Humiles & blandi.

Omnem hæreticum eſſe linguam doloſam ac iniqua labia affirmat in quinto ſermone de Decembris jejunio ſanctus Papa Leo, atque adjungit : *Humiliter irrepunt, blandè capiunt, molliter ligant, latenter occidunt. Veniunt enim, ſicut Salvator prædicat, ſub veſtitu ovium, intùs autem ſunt lupi rapaces, quia non poſſent veras & ſimplices oves fallere, niſi Chriſti nomine tegerent rabiem beſtialem. In iis autem omnibus operatur, qui cum ſit veræ illuminationis inimicus, in lucis ſe Angelum transfigurat. Hujus arte Baſilides, hujus Marcion callet ingenio, hoc duce agitur Sabellius, hoc præcipitatur rectore Photinus, hujus poteſtati famulatur Arius, hujus Spiritui ſervit Eunomius.* De primis Gnoſticorum Authoribus omninò ſcripſit ad Timotheum Apoſtolus : *Penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis.* Et iſtâ arte inſigniter valuiſſe Marcum Ægyptium, amplè demonſtrat ſanctus Irenæus. Quod ipſum ſingulariter calluiſſe Pelagianos teſtatur frequenter ſanctus Auguſtinus. Et de Arianis ad occidentales Epiſcopos ſcribit magnus Baſilius : *Deducunt peregrè quoſvis progredientes, inviſunt infirmos, ſolantur mœſtos, adjuvant laborantes & preſſos, omnis generis opem adferunt, myſteriorum communionem adminiſtrant.* Ea dicit eſſe retinacula, quibus ſeductas ac ſimplices plebes illi ſibi adſtringant.

Ep. 2. c. 3.

Lib. 1. cap. 9.

Ep. 64.

Nec ſuis Præſidibus reverentiam noverunt.

Quanta fuerit antiquorum fidelium erga ſuos Epiſcopos ac alios Præpoſitos reverentia, lucet ex hoc Apoſtolico Canone : *Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis.* Hinc de Abgaro Edeſſenorum Rege, & adventante ad ipſum ſancto Thaddæo Apoſtolo ſcribit in Eccleſiaſtica Hiſtoria Euſebius Cæſareenſis : *Abgarus Thaddæum ſupplex adoravit.* Addit quid Divinum apparuiſſe in facie Apoſtoli, atque ita tantam illi præſtitam reverentiam fuiſſe potiùs Dei opus, quàm Regis. Et de ſancto Polycarpo Epiſcopo ſuo, per Aſiæ Proconſulem damnato ad ignes,

Hæb. 13.

Lib. 1. cap. 13.

ignes, ideòque sese vestimentis & calceis exuente, ad omnes sub cœlo Ecclesias scribit Ecclesia Smyrnensis: *Polycarpus id antea aliquando facere non consueverat, propterea quod singuli fideles magno studio inter se contenderent, quis primum ei in isto munere deserviens, corpus illius posset contrectare.* Exstat epistola apud præfatum Eusebium. Quod Imperator Constantinus non solos Episcopos, sed & Monachos honoraverit omni officio, idem Scriptor testatur in ejus vita. Quod & ipse & ejus filii sancto præsertim Antonio tamquam Patri scriberent plenas omni reverentiâ epistolas, ejusque Responsa exoptarent, affirmat in hujus vita sanctus Athanasius. Addit Balacium, militiæ Magistrum, quòd ejusdem Antonii literas ac preces inhonorasset, fuisse percussum à Domino Deo, ac miserum interiisse. Quod Imperator Constantius *Sacerdotes osculo exciperet, ac ipsorum benedictioni caput submitteret*, laudat in suo adversùs illum libro sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis. Et in oratione ad Hermelium Cynicum scribit Imperator Apostata Julianus: *Genus est quoddam hominum, quos infelices Galilæi Renuntiatores vulgò nominant. Horum plerique, postquam exiguis sese bonis abdicaverint, admodum multa, vel omnia potiùs undique corradunt, adeò ut ingenti aliorum honore stipati, atque officio celebrentur.* Renuntiatores erant nostri Monachi, qui passim in Episcopos electi ita mutabant sortem, atque ideò pessimus Princeps ipsis invidebat. Pergit Julianus in epistola ad nescio quem gentilium Pontificem: *Rationi etiam valdè consentaneum est, ut & Sacerdotes honorentur, tamquam Deorum ministri. Quare non minùs ipsis, imò amplius, quàm civilibus Magistratibus, æquum est honoris adhiberi.* Hæc est illa epistola, quâ Christianos ritus induci in Deorum fana, adeoque & Sacerdotum nostrorum honorem vult etiam in suos impendi. Et de Anastasio Presbytero scribit in sancti Basilii vitâ sanctus Amphilochius: *Presbyter* visitanti Basilio, Episcopo suo, *obviam factus, honorabiles viri pedes est osculatus.* Quod Christianus populus quorumvis Episcoporum pedes osculari olim consueverit, pluribus ostendi in scholiis ad Dictatum sancti Gregorii septimi.

Lib. 4. cap. 1. Orat. 2.

Et reverentia fundata est in Actis sanctorum Apostolorum. Etenim de Cornelio Centurione, veniente ad sanctum Petrum Apostolum, scribit in Actis sanctus Lucas: *Procidens ad pedes ejus adoravit.* Ad quæ verba sanctus Joannes Chrysostomus: *Hoc faciens humilitatem suam ostendit, & alios docuit.* Hinc alibi docet Episcopos honorandos plusquam Reges, ipsorum manibus figendum osculum, genibus inclinandum caput, dandum ubique primum locum. Et quosdam quod solos sanguine nobiles honorarent Episcopos, gravissimè increpat. Episcopalem Dignitatem affirmat omni mundi apice superiorem. Et

Cap. 10.

hinc

hincin Carthaginensi collatione, quod Donatistarum Episcopi sedere nollent, etiam Comes & Cognitor Marcellinus noluit sedere. Et sancto Augustino, in Comitem Pascentium disputaturo, primum locum detulit Cognitor Laurentius. In eundem Augustinum disputare compulsus Fœlix Manichæus ita excepit: *Non tantùm ego possum contra tuam Virtutem, quia mira est virtus gradûs Episcopalis.* Et ipse Augustinus scribit ad Proculianum Donatistarum Episcopum Hipponensem: *Honorant nos vestri, honorant vos nostri. Per coronam nostram adjurant nos vestri, per coronam vestram adjurant vos nostri. Capita submittunt qui nos salutant.* Quod non tantummodò Comes Mascezil, sed & ipse magnus Imperator Theodosius se ad sancti Ambrosii pedes prosternere soleret, affirmat in hujus vitâ sanctus Presbyter Paulinus. Et ita oportere, dum Auxentium abjici ac alium eligi jussit Episcopum, apud Ecclesiæ Mediolanensis Clerum professus fuit Imperator Valentinianus. Exstat professio in Ecclesiastica Historia Theodoreti. Avitæ in Clerum reverentiæ testimonia ac exempla sunt sine numero. Et hinc Gnosticos, quod Præpositis suis, uti nullam authoritatem, ita & nullam reverentiam novissent, meritò damnat Tertullianus. Loquitur ex secunda sancti Petri epistola: *Dominationem contemnunt.* Quod ipsum scribit sanctus Judas Apostolus. Et omninò loquuntur de primis Principibus Gnosticorum. Ita de Fæliciſſimi Diaconi & quinque Presbyterorum sibi rebelli factione scribit ad sanctum Pontificem Cornelium sanctus Cyprianus: *Neque enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut nata sunt schismata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus judex vice Christi cogitatur.* Negata Præposito obedientia passim in Para-Synagogam, hinc in schisma, tandemque in hæresim, id est, Divinæ majestatis rebellionem ebullit: Qui autem Deo rebellat, quomodo possit homines obedienter revereri? Hinc istos rebelles, licet extrema comminentur, ab Episcopis non timendos addit Cyprianus, atque concludit: *Actum est de Episcopatûs vigore, & de Ecclesiæ gubernandæ sublimi ac Divina potestate, nec Christiani ultra aut durare aut esse jam possumus, si ad hoc ventum est, ut perditorum minas atque insidias pertimescamus.* Eversa enim obedientia inducit Acephaliam. Insigniter id olim patuit in Francorum monarchia. Quod enim sub posterioribus Merovingii generis Regibus amiserimus omnem ferè Christianam vitam, præsertim effecerunt per ipsos invasa Ecclesiarum bona, atque ita eversa Episcoporum obedientia. Quare huic reparandæ sanctus Bonifacius, Gregorii secundi Pontificis ad nos Legatus, variæ sub Pippino Rege ac ejus filio Carolo magno Synodi, Episcopi plures in suis Capitularibus, & nominatim sanctus Agobardus Lugdunensis

Lib. 1. cap. 12.

Ep. 147.

Lib. 4. cap. 5.

Cap. 2.

Ep. 55.

sis edito ad Bernardum Viennensem insigni libello operosè laboraverunt. Quod ipsum omni ferè sæculo factum fuisse apud alias gentes possit lucidè demonstrari. Nam & apud Italos viguit malum. Quod ipsum correxerit Imperator Fredericus primus, affirmat Radevicus Presbyter Frisingensis. De Episcopis præsertim, ne laicis Principibus suam dignitatem submitterent, Ecclesia semper cavit. Lib. 2. cap. 76.

Noster Septimius arguit solos Gnosticos. Plures hæreses isto vitio non laborarunt. Etenim de Paulo Samosateno, in mediis Gentilium persecutionibus Antiocheno Patriarcha, ad sanctum Dionysium Pontificem scripsit Synodus Antiochena: *Insolenter Paulus se extulit, & sæcularium honorum gradus sibi assumpsit, seque arroganter in eisdem gessit, & Ducenarius potiùs quam Episcopus nuncupari voluit, & per forum volitavit, modò epistolas legendo, modò quid illis Responsi daretur præscribendo, magnâ Satellitum turbâ, partim ipsum antecedentium, partim subsequentium stipatus, superbo gradu palàm incessit, adeò ut propter intolerandum ejus fastidium, & nimiam animi elationem, fides nostra gravem invidiæ notam, odiumq; permagnum subierit.* Extat epistola apud Eusebium Cæsareensem. Ejusdem Pauli in celebrandis etiam Synodis fastum ac pompam, variumque in Clero ac fideli populo Dominatum exponit ista Synodus, & prosequitur: *Sedem & thronum sibi sublimem paravit, eumq; non ut Christi discipulum decet, sed ut mundi Principes solent, secretum ac separatum instituit, nomine suo appellavit, in eo sedens femur manu percussit, ipsumq; aliquando calcibus pulsavit.* Varios Ducenarios habuit Romana Respublica, & de quapiam ipsorum specie scribit in Imperatoris Claudii vita Suetonius: *Ducenarii Procuratores, quibus etiam Claudius ornatum Consularem indulsit.* Et hanc speciem Paulus videtur assumpsisse. Quod & Donatistarum Episcopi non solùm à suo, sed etiam à nostro populo haberentur in reverentia, suprà audivimus à sancto Augustino. Quod illi item summa cum pompa ad nobiscum disputandum intraverint Carthaginem, habes in Breviculo Collationis. Neque mireris. Etenim Donato magno nihil fuit sub cœlo superbius. Quòd omnes non solummodo Episcopos, sed & sublimissimas Romani Imperii Potestates sperneret; quòd appellari vellet non Donatus Episcopus, sed Donatus Carthaginis; quod per nomen suum jurari permitteret, aliaque id genùs affirmat de ipso, atque demonstrat sanctus Optatus Milevitanus. Quòd etiam Novatianensium Episcopi in religiosa specie procederent, ideoque apud populum essent in summa reverentia, testatur sanctus Gregorius Nazianzenus. Porrò Lutheranæ & Calvinianæ factionis Præfecti sunt passim homines plebæi, viles, etiam apud suos nullius reverentiæ: Nullus inter ipsos nobilis, immò vix ullus ingenuus. Vel infimus Lib. 7. cap. 24. Cap. 24. Lib 1. cap. 11.

nobilis isto quinti Evangelii ministerio existimat nobilitatem suam pollui & perdi. Hinc illi se agnoscant non politioris alicujus hæresis esse filios, sed Gnosticorum.

Schismata apud hæreticos ferè non sunt, &c.

Doctor loquitur præsertim de Marcionitis, Valentinianis, & aliis Gnosticis. Non negat apud illos esse schismata, sed affirmat non apparere. Omnis ista fæx fuit plena schismatibus, lacerata in innu-
Cap. 23. mera frusta. Hinc Doctor scribit in libro de Anima : *Examen Valenti-*
Cap 15. *ni.* Et in libro de Carne Christi : *Penes quemdam de natione Valentini legi.* Nempè multò alia dogmata, quàm apud ipsum Valentinum. Et in
Cap. 1. libro contra Valentinianos : *Valentiniani, frequentissimum planè collegium*
Cap. 4. *inter hæreticos. Quia plurimùm ex apostatis veritatis.* Et infrà : *Novimus optimè originem quoque ipsorum, & scimus cur Valentinianos appellemus, licèt non esse videantur. Abscesserunt enim à Conditore, sed minimè origo deletur. Et si fortè mutatur, testatio est ipsa mutatio. Valentinus Colobarso viam delineavit. Eam postmodo Ptolomæus instauravit, nominibus & numeris Deorum distinctis in personales substantias, sed extra Deum determinatas, quas Valentinus in ipsa Summa Divinitatis, ut sensus, & affectus, & motus incluserat. Deduxit & Heracleon indè tramites quosdam, & Secundus, & magus Marcus. Multùm circa imagines legis Theotimus operatus est. Ita nusquam jam Valentinus, sed tamen Valentiniani, qui per Valentinum. Solus ad hodiernum Antiochiæ Axionicus memoriam Valentini integrâ custodiâ regularum ejus consolatur.* Valentini ac Ptolomæi
Cap. 19. dogma exponit inferiùs, & adjungit : *Hoc est mulum de asino pingere, & Ptolomæum describere de Valentino.* Etiam Ptolomæi Emendatores me-
Cap. 33. morat, & dicit causam : *Exstiterunt enim de schola ipsius, discipuli supra Magistrum.* Et in alio capite pergit : *Accipe alia ingenia Curucæ Enniani, insignis apud eos magistri, qui & Pontificali suâ authoritate in hunc modum censuit.* Curruca fuit nescio quis impolitus Mimologus,
Saty. 6. de quo Juvenalis : *Tu tibi nunc Curruca places, fletumq; labellis extorques.* Ejus ridiculam personam primus induxit Ennius. Hinc nescio quem stolidum & superbum Valentinianæ factionis Doctorem Septimius per sarcasmum appellat Currucam Ennianum. Ita & in secundo adversùs Ruffinum libro scripsit, frequens Tertulliani imitator, sanctus Hieronymus : *Didymi interpretare Scholion, in quo ille cassa labore conatur aliorum laborem defendere, quòd Origenes benè quidem dixerit, sed nos simplices homines, Curucæ Enniani, nec illius sapientiam, nec tuam, qui interpretatus es, intelligere possimus.* Septimii voces, *Authoritate Pontificali*, videntur innuere, quòd Valentiniana factio sibi finxerit proprium

prium Romanum Episcopum, spectrum summi Pontificis. Ita enim frequenter finxerunt antiqui hæretici, atque ita Romanæ Ecclesiæ Primatum insigniter confirmarunt. Suum contra Valentinianos librum Septimius tandem concludit: *Talia mysteria superfruticant apud illos ex materni seminis redundantia. Atque ita inolescentes doctrinæ Valentinianorum, in silvas jam exoleverunt Gnosticorum.* Cap. 39. Quæ omnia istius factionis schismata ac frusta adducunt, & ipsorum fabulas exponunt sanctus Irenæus ac sanctus Clemens Alexandrinus. Nec major unitas fuit inter Marcionitas. Etenim Marcion à Cerdone, à Marcione defecerunt Lucanus & Apelles, & alii plures. Et cuncti se in suprema capita erexerunt. Nec mireris. Etenim omnes descendunt ex Simone Mago: Omnes ex ipso, dum quisque supra magistrum vult tumere ac sapere, velut è terra fungi eruperunt. Licèt Cadmæi fratres essent, ac sese mutuò uti canes & angues odissent ac morderent, omnes tamen erant unicum Valentini aut Marcionis examen: Amicum collegium adversùs veritatem. Erant schismata, sed vix apparebant. Quia nempè suis Præsidibus nullam noverant reverentiam. Hinc & nullam in damnandis Dogmatum quæstionibus potestatem. Licèt Ennianus Curruca Pontificali authoritate ediceret, spernebant alii, & se censebant sapientiores. Quod ipsum malum fuisse etiam in Sabellianis, Arianis, Apollinaristis, & aliis cunctis hæreticis, possit facilè demonstrari. Hinc inter Eutychianistas fuerunt & Acephali. Eadem forma hodiè etiam viget apud Lutheranos & Calvinistas. Etenim Puritani, Independentes, Arminiani, Gummaristæ, Memnonistæ, & alia id genùs plurima Calvini frusta, licèt invicem pejùs, quàm diversi generis feræ, sese oderint, solo Romanæ Ecclesiæ communi odio sunt optimi fratres, & intimi amici. Uti olim Pilatus & Herodes. Istud veritatis odium est ipsis veritas.

Et istorum schismatum Septimius dat insignem causam: *Agnoscit naturam suam, & originis sua morem profectus rei.* Hoc est, juxta eandem regulam ac morem res crescit ac proficit, juxta quem nata est atque cœpit. Porrò omnis hæresis nascitur ex superbia, quâ Basilides, Valentinus, Marcion, ac alii omnes Hæresiarchæ se censuerunt doctiores omni Ecclesiâ, ac ipsis etiam Apostolis, atque ita non sunt veriti lacerare illam, & se ab ipsa separare. Hinc uti Valentino & Marcioni, ita Valentinianis ac Marcionitis eodem jure licèt *de suo arbitrio fidem innovare.* Eodem jure non dumtaxat Lutherus & Calvinus usi sunt, sed plures etiam Lutherani & Calviniste. Marcionis schismata enumerat in primo hæreticarum fabularum libro Theodoretus: *Apelles, Potitus, Blastus, Syneros, Prepon, & Pithon diversis doctrinis præ-* Cap. 25.

fuerunt. Omnes autem occasionem acceperunt ex blasphemiis Marcionis. Vide & sanctum Epiphanium ac sanctum Philastrium.

Plerique nec Ecclesias habent.

Hunc locum Septimius elucidat in quarto libro contra Marcionem. Apostolicarum Ecclesiarum dignitatem, ac ipsarum unanime de quatuor unius Evangelii libris judicium exponit, ac prosequitur de Mar-
Cap. 5. cionis Evangelio : *Habet planè & illud Ecclesias, sed suas, tam posteras, quàm adulteras. Quarum si censum requiras, facilius apostaticum invenias, quàm Apostolicum : Marcione scilicet conditore, vel aliquo de Marcionis examine. Faciunt favos & vespæ, faciunt Ecclesias & Marcionitæ.* Palàm affirmat quòd Marcionitæ habuerint Ecclesias. Utique Episcopales. Quia sine Episcopo non possit esse Ecclesia. Etenim Martyr Ignatius ac sanctus Cyprianus rectè affirmant Ecclesiam esse *adunatum Episcopo populum.* An integras illi civitates, & soli istic Ecclesiam habuerint, nec affirmare possim, nec infitiari. Fidelem quarumdam civitatum populum haud dubiè lacerarunt, & ex aliquo ejus frusto conflarunt sibi Ecclesiam. Ita enim fecerunt Novatianenses, Donatistæ, Ariani, Apollinaristæ, Nestoriani, Eutychiani, ac aliæ omnes majores hæreses. Ita haud dubiè, quem Episcopatûs cupiditas abrupit à nobis, fecit & Valentinus. Erant non Apostolicæ, sed apostaticæ Ecclesiæ. Quia ipsarum census, seu origo referri non poterat, nisi in nostrum Apostatam Marcionem aut Valentinum. Hæc posterioritas præscribebat ipsas non esse Christianas. Et erant admodum paucæ. Hinc de cunctis istis Erronibus, ac indisciplinata ipsorum conversatione hîc dicit Tertullianus : *Plerique nec Ecclesias habent.* Agit de ipsorum præsertim Episcopis & Clericis. Et affirmat ipsos contra Apostolicum Canonem esse ordinatos sine Ecclesiastico titulo.

Etenim Presbyteros, Episcopos, ac omnem Clerum nonnisi ad Civitates & loca, id est, nonnisi ad certam Ecclesiam, & certum in ipsa ministerium consecrari omninò mandat Apostolicus Canon, laudatus præsertim in epistola ad Titum. Hunc adeò venerata est omnis semper Antiquitas, ut procaciissima Canonum prævaricatrix Eusebiana factio, volens Ischyram, sancti Athanasii protervum calumniatorem, hominem ineptum & rusticum, saltem in pictura creare Episcopum, creaverit ad sui pagi titulum, mandans illic Ecclesiam ædificari. Pagus ille erat minimus in Mareote, carebat Ecclesiâ, ejus plebs frequentabat vicini pagi Ecclesiam, nec umquam posteà accepit Ecclesiam, ideoque Ordinatio ista erat sine titulo. Attamen prodire non præsumpsit sine tituli fuco. Habes hæc in secun-

da

da Apologia laudati Athanasii. Hinc de Canonis istius prævaricatione Doctor noster meritò notat sui temporis hæreticos, & exindè præscribit ipsos non esse veros Christianos. Hinc etiam sanctum Hieronymum Joannes Hierosolymæ Episcopus, & sanctum Paulinum arguit Siricius Pontifex: Quòd hic à Lampio Barchinonensi Antistite, ille à Paulino Antiochiæ Patriarcha esset absolutè in Presbyterum consecratus. Uterque istos sanctissimos viros est durè persecutus. Et malum postmodò in tantum invaluit, ut ipsi obviare, & omnem absolutam Ordinationem proscribere compulsa fuerit Synodus Chalcedonensis. Et hæc non de solis majoribus Ordinibus statuit, sed palàm etiam de minoribus. Quosdam suo tempore aliud censentes meritò reprehendit Theodorus Balsamon. Et Romana Ecclesia, licèt istos Canones dudum non probaverit, istius tamen Apostolicæ regulæ quoad minores etiam Ordines fuit semper tenacissima. Ita lucet ex antiquo Ordine Romano. Non ita tamen reliquus Occidens. Hunc enim nimiâ absolutè ordinatorum Clericorum numerositate fuisse pollutum queritur in secundo de Divinis officiis libro sanctus Isidorus Episcopus Hispalensis. Et malum videtur semper increvisse. Etenim in Hibernia non solos Clericos, sed etiam Episcopos fuisse absolutè ordinatos affirmat & corrigit sanctus Anselmus in literis ad ipsorum Regem Muriadarchum. Etiam Carolus magnus, Merovingiorum Regum ignaviâ lapsam Christianitatem reparans, laudati Chalcedonensis Canonis usum innovavit in suis Capitularibus, ac istud ipsum fieri jussit per Synodum Francofordiensem. Quod ipsum fecerunt Meldensis Synodus, ac Regia-Ticinensis. Apud Hispanos item Valentina Synodus, & quarta Toletana. Fol. 95. 98.

Easdem Ordinationes videtur damnasse ac proscripsisse Urbanus secundus. Etenim Gratianus suo Decreto inseruit hunc illius Canonem: *Sanctorum Patrum Statutis consonâ sanctitate decernimus, ut sine titulo facta Ordinatio irrita habeatur. Et in qua Ecclesia quilibet titulatus est, in ea perpetuò perseveret.* Et affirmat editum in Synodo Placentina. Verùm Illustrissimus Dominus Lucas Holstenius è Vaticana Bibliotheca vulgavit omnes istius Synodi Canones, & iste ibi non reperitur. Biniana Synodorum collectio posteriorem dumtaxat partem adducit aliis verbis: *Ut omnis Clericus ad eum titulum, ad quem primum ordinatus est, semper ordinetur.* Et adscribit Synodo Claromontanæ. Verùm prioris partis nemo alius meminit. Et Gregorius septimus, cujus Synodalia vestigia sequi studuit secundus Urbanus, nullum istiusmodi edidit Canonem, ideoque videtur etiam Urbanus non edidisse. Etiam in novissima ac amplissima Synodorum collectione Philippus Labbæus & Dist. 70. cap. 2. Can. 13.

Gabriel Cossartius nullam istius Canonis habuerunt rationem. Interim ille posit esse ab Urbano, & ejus stylum ac zelum manifestè redolet. Quidquid sit, certum est istas Ordinationes & septimo Gregorio & secundo Urbano displicuisse. Videntur tamen tunc non fuisse grassatæ. Etenim Alexandrum Leodiensem Episcopum, qui sub Innocentio secundo vixit, quòd sine Canonia seu Præbenda, id est, sine Ecclesiastico titulo ordinasset nescio quem Theodoricum, arguit magnum Belgii Chronicon, atque adjungit: *Quod numquam priùs in more habuerat, vel in illa, vel in alia civitate Ecclesia.* Eodem tempore floruit etiam Robertus Cardinalis Pullus, in septima suæ Theologiæ
Cap. 10. parte scribens: *Patet quod absque titulo ordinari non licet.* Quòd quidam sub ficto titulo irreperent, queritur & damnat, atque ita affirmat absolutas Ordinationes tunc necdum fuisse. Interim ipsas ex integro eradicare numquam potuit Ecclesia.

Et hinc oritur quæstio, Quis Romanorum Pontificum primus ipsas probaverit, aut potiùs permiserit? Respondeo primum hujusmodi Decretum esse à Londinensi Synodo, celebrata per Joannem Cardinalem de Crema, Honorii secundi Pontificis per Angliam Legato: *Nullus in Presbyterum, nullus in Diaconum, nisi ad certum titulum ordinetur.* Solos Presbyteros ac Diaconos vetat, subdiaconos ac alios inferiores Clericos permittit absolutè ordinari. Nempè malum tunc adeò invaluerat, ut ista Synodus desperaret se valere in plenam ejus correctionem. Verùm in sola Anglia. De Gallia enim atque Germania aliud jam audivimus à magno Belgarum Chronico, & à Cardinale Pullo. Quare non nisi sub istius Innocentii Papatu cœpit malum invalescere. Haud dubiè per occasionem schismatis, in quo Cardinalis Petrus Leonis, Anacleti secundi nomen & laruam indutus, libertinis Clericis ac Laicis permisit omnia, atque ita multum Ecclesiasticæ disciplinæ aurum est versum in scoriam, vinum in aquam. Hic enim est consuetus fructus schismatum. Et hinc Albertus ac Theodoinus, Alexandri tertii per Normandiam Cardinales Legati, debuerunt edere hunc longè mitiorem ac solutiorem Canonem in Abrincensi Synodo: *Sacerdotes non ordinentur sine certo titulo.* Soli Sacerdotes. Arctiorem disciplinam reponere, quia fructum & executionem non speravit, non tentavit ipsa magna Lateranensis Synodus Alexandri tertii: *Episcopus, si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, tamdiu ei necessaria subministret, donec in aliqua Ecclesia ei convenientia stipendia militiæ Clericalis assignet, nisi talis Ordinatus de sua vel paterna hæreditate subsidium vitæ possit habere.*

Etiam Presbyterorum absolutas Ordinationes permittit. Episcopum

pum solummodò adstringit ad onus alimentandi, dum Ordinatus nequidem habuerit patrimonium. Quare permittit ordinari ad titulum patrimonii. Et quod Gallicani Episcopi tunc passim ita ordinarent, lucidè affirmat in literis ad Urbanum tertium Stephanus Episcopus Tornacensis. Quare moris hujus exordium aliqui perperàm adscribunt Innocentio tertio. Ep. 12.

Laudatus itaque Lateranensis Canon statuit varia. Primò ut deinceps nullus in Presbyterum aut Diaconum Ordinetur sine Ecclesiastico aut patrimoniali titulo. Secundò permittit ordinari sine quovis titulo, & tunc alimentandi onus devolvit in Ordinatorem. Et istud onus, donec Ordinatus vel beneficium vel patrimonium fuerit adeptus, sancit transire ad Successores. Tertiò, non solummodò ordinandis, sed etiam jam Ordinatis Presbyteris atque Diaconis facit istum favorem. Etiam Ordinatis per defunctos præsentium tunc Episcoporum Antecessores. Ita in laudata epistola affirmat laudatus Stephanus, unus ex istius Canonis conditoribus. Quartò permittit inferiores Clericos sine quovis titulo ordinari. Quare errorem continet hæc glossa: *Idem intellige de Subdiacono.* Rectiùs, qui sub laudato Alexandro Pontifice vixit, in opere de Sacramentis scripsit Hugo de sancto Victore: *Quod sine certo titulo Presbyter aut Diaconus ordinari non debeat, dicere quid refert? Cum etiam, si perfectionem Ecclesiasticæ disciplinæ sequeremur, aliter in Clerum adsumendus non esset.* Implicitè queritur Chalcedonensem Canonem ab Alexandro non fuisse restitutum. Hubertus tamen Cantuariensis Archi-Episcopus Lateranensem Canonem in sua Londinensi Synodo, exstante apud Rogerum Hovedensem, extendit ad Subdiaconos, atque ita servatum voluit per omnem Ecclesiam Anglicanam. Ecclesiasticæ disciplinæ perfectionem ampliare studuit Urbanus tertius. Istum enim Canonem extendit ad omnem Clericum, etiam primæ dumtaxat tonsuræ. Imò deinceps nullum sine Canonico titulo voluit vel tonsurari. Hinc ad ipsum scripsit laudatus Stephanus: *Impossibile nobis est nomina vel numerum eorum, quos infra Diaconatum ordinavimus, memoriter tenere. Nec minùs impossibile est omnibus eis vel conferre beneficia, vel necessaria providere. Satiùs erit nobis amodo non celebrare Ordines, quàm hæc importabilia suscipere onera. Quod si fortè cessare nos contigerit, quantum periculum futuris temporibus vel personis immineat, nemo dubitat vel ignorat. In Gallicanis enim partibus ad hoc tantùm plerique literas addiscunt, sive parvuli, sive adulti, ut in Ecclesia Dei gradatim per Ordines promoti Deo serviant & ministrent. Quod si Ordinatores defecerint, deficient Ordinandi: Et cessabunt mysteria, si ministeria cessare contigerit.* Et se & collegas suos ad servandum Lateranensem Canonem profitetur paratos & studiosos; Parte 2. Lib. 3. cap. 22.

verùm ut deinceps nemo ad minores etiam Ordines sine titulo aut alimentis adsumatur, affirmat esse impossibile. Nihilominus videtur Pontifex in suo Decreto perstitisse. Hinc enim ut absolutè ordinato Subdiacono competens beneficium conferatur, Episcopo Zamorrensi postea mandavit Innocentius tertius. Et adducta per ipsum ratio locum habet in quovis Clerico, ideoque omninò videtur se fundare in laudato Decreto Urbani. Hinc item nata est illa Mauritii Pictavensis Episcopi techna, adversùs quam laudatus Innocentius:

Lib. 3. Decret. tit. 5. c. 16.

Lib. 3. Ep. 184. *Audivimus quod anno præterito, antequam Ordines celebrares, per Officialem tuum à ducentis ferè Clericis ordinandis, in elusionem constitutionis Apostolicæ, quâ Ordinatis sine titulo per Ordinatores, vel Repræsentatores, aut Successores eorum volumus provideri, feciſti exigi & recipi juramenta, quod nullam à te provisionem exigerent ratione Ordinationis illius. In quo cum non habueris judicium nec justitiam, sed juri & Sedi Apostolicæ injuriam feceris manifestam, transgressioni Canonum adaperiens aditum, & nitens claudere viam provisioni pauperum Clericorum, quam eis per Constitutionem nostram misericorditer curavimus aperire.* Hæc ejus constitutio est laudatum Rescriptum ad Episcopum Zamorrensem. Etiam in hocce ad Mauritium Rescripto loquitur generaliter de omni Clerico, atque ita in utroque Urbani tertii Decretum omninò videtur confirmare.

Verùm abusus pedetentim adeò revixit, ut inter centum adversùs Clerum non toleranda gravamina, quæ è Conventu Nurenbergensi ad Adrianum sextum retulit, & porrigi institit natio Germanica, quadragesimus septimus articulus affirmet ab Episcopis passim sine & beneficii & patrimonii titulo ordinari homines ineptissimos, qui postea ex scandalosis sordibus & pravis artibus cogantur cum Christianæ Religionis dedecore victitare. Et inter antiquæ disciplinæ articulos, quos à sacra Tridentina Synodo restitui petiit Carolus nonus Galliæ Rex, hic fuit tertius: *Nullus Presbyter ordinetur, cui non continuò secundùm Concilium Chalcedonense detur unà cum Ordine beneficium, aut ministerium aliquod Ecclesiasticum. Sic enim fiebant Ordinationes à priscis illis Patribus, qui titulos Presbyterales, multo postea tempore inventos, non agnoverunt.* Postulavit pro solis Presbyteris: Quod plenam totius Chalcedonensis Canonis reparationem videret depravatis novissimorum sæculorum moribus impossibilem. Laudata tamen Synodus est ulteriùs progressa. Nullum sine competenti beneficio aut patrimonio permisit ordinari, adjungens omnes ad patrimonii titulum ordinatos adscribi ministerio certæ Ecclesiæ, & nullum ordinari permittens, nisi quos Episcopus ad tale ministerium necessarios, aut certè utiles judicaret.

Sine

Sine Matre.

Exponit hoc in secundo de Ecclesiasticis officiis libro sanctus Isidorus Episcopus Hispalensis: *Duo sunt genera Clericorum. Unum Ecclesiasticorum sub regimine Episcopali degentium, aliud acephalorum, id est, sine capite, quem sequantur ignorantium.* Cap. 41. Absolutè ordinatos Clericos, quod neque ullam Ecclesiam in matrem, neque ullum Episcopum habeant in patrem, rectè appellavit acephalos. Et Regia-Ticinensis Synodus: *Nullâ ratione Clerici aut Sacerdotes habendi sunt, qui sub nullius Episcopi disciplina & providentia gubernantur. Tales enim acephalos, id est, sine capite, prisca Ecclesiæ consuetudo nuncupavit.* Can. 18. Catholica Ecclesia, uti per Baptisma generat omnes fideles, etiam hæreticos, ita per sacrosanctum Ordinationis Sacramentum creat omnes Episcopos & Clericos, etiam acephalos seu absolutè ordinatos. Etiam hæreticos. Hinc enim Patriarchæ aut Metropolitæ Episcopum consecraturo assistens Episcopus, Clericos consecraturo Episcopo acclamat Archi-Diaconus: *Venerabilis Pater, postulat sancta mater Ecclesia, ut hos Electos consecretis.* Sine hoc materno totius sanctæ & Catholicæ communionis influxu nullus possit regenerari in Christianum, nullus in Clericum promoveri. Nec apud hæreticos. Verùm magna ista mater illic per alienum uterum generat, creat per alienas manus. Ad illum modum, quo Sara ex ancillæ utero generavit Ismaëlem. Et hinc quæstio est, Quomodo hîc dicat Septimius absolutè ordinatos Clericos esse sine matre? Respondeo hosce Clericos esse projectis & expositis filiis similes, qui habent matrem, & non habent. Habent quoad generationem, non habent quoad alimentationis lac, & maternum ministerium. Quævis Catholica Ecclesia habet sibi ministrantium Clericorum tabulam, ipsam appellat Matriculam, & ipsi inscriptos regit atque alit ut filios. Alit & in spiritu & in corpore. Olim per mensurnas divisiones ac sportulas, nunc per beneficia aut alium modum. Istic non scriptos nec regit, nec illis suos titulos aut ministeria dividit. Hinc Septimius non omnes, sed dumtaxat plerosque hæreticorum Episcopos & Clericos dixit esse sine matre. Quia nempè ad certum titulum consecrati illam habent. Ast ancillam ac repudiatam, non liberam. Creationis seu consecrationis mater est universalis, ministerii ac alimentationis mater est aliqua singularis Ecclesia.

Sine Sede.

Hanc Sedem exponit ipse Septimius in libro ad Castitatem exhortatorio: *Differentiam inter Ordinem & plebem constituit Ecclesiæ authoritas, & honor* Cap. 7.

per Ordinis confessum sanctificatus. Iste confessus seu ista Sedes olim erat tantæ dignitatis, ut de quibusdam intrusis Presbyteris scribat sanctus
Lib. 4. Irenæus: *Principalis confessionis honore elati sunt.* Eandem dignitatem in
cap. 44. suis literis laudat Martyr Ignatius. Et sanctus Cyprianus de Aurelio &
Ep. 34. Celerino, quos Lectores consecrarat, scripsit ad suum Clerum: *Presbyteri honorem vos illis designasse jam sciatis, ut sessuri nobiscum.* Et de Numi-
Ep. 35. dico à se in Presbyterum consecrato: *Numidicus Presbyter adscribatur Presbyterorum Carthaginensium numero, & nobiscum sedeat in Clero.* Et in li-
Ep. 42. teris ad sanctum Papam Cornelium laudat *Presbyteros cum ipso considen-*
Ep. 55. *tes.* Et in alia ad eundem epistola scribit: *Florentissimo illic Clero tecum*
Ep. 66. *præsidenti.* Et iterùm in eadem epistola: *Cleri nostri Sacrum, venerandumque consessum.* Et in literis ad Clerum Furnensis Ecclesiæ: *Com-Presbyteri no-*
Can. 35. *stri, qui nobis adsidebant.* Et quarta Carthaginensis Synodus habet: *Episcopus in Ecclesia, & in consessu Presbyterorum sublimior sedeat, intra domum verò Collegam se Presbyterorum esse cognoscat.* Et de quibusdam in persecutione
Can. 1. lapsis Presbyteris sanxit Ancyrana Synodus: *Visum est eos honorem Sedis tenere.* Et de magno Basilio, suo nuper sodali, jam in Episcopum promoto, scribit in ejus encomio sanctus Gregorius Nazianzenus: *Postea cùm ad eum venissem, atque Cathedræ honorem, insigniorisque inter Presbyteros honoris locum recusassem, &c.* Et in habita ad Constantinopolitanam Synodum oratione exclamat: *Vale Cathedra, invidiosum hoc ac periculosum fastigium. Pontificum Concilium, Sacerdotum non minùs majestate, quàm ætate ornatorum, & quicumque tandem alii circa Sacrosanctam Mensam Deo ministratis, atque ad appropinquantem Deum appropinquatis.* Laudat non solorum Presbyterorum, sed & Episcoporum cum Constantinopolitano Antistite consessum ad sacram Mensam. Quem ipsum fuisse etiam sancto Joanni Chrysostomo, ac Hæresiarchæ Nestorio, habemus in Dialogo Palladii Helenopolitani Episcopi, ac in Actis Concilii Ephesini. Quòd nempè ex isto tempore Constantinopolitanus Episcopus inciperet agere Patriarcham. Consessum istum idem Gregorius eleganter describit in carmine de Constantinopolitana sanctæ Anastasiæ Basilica: *Sede altâ, aut altâ considere mente videbar. Nam neque per somnum mente superbus eram. Presbyteriique graves sellis utrimque sedebant demissis: Ætas lecta, Ducesq; gregis. Vestibus in niveis adstabat turba ministrans: Splendorem referens ordinis Angelici.* Hi erant Diaconi in Albis, & Stolis referentibus alas sanctorum Angelorum. Hunc consessûs Ordinem esse antiquum Synagogæ morem, & per Apostolos inductum in Ecclesias, affirmat in primæ ad Corinthios epistolæ com-
Cap. 14. mentariis Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus: *Hæc traditio Synagogæ est, quam nos vult sectari Apostolus, quia Christianis quidem scribit, sed factis*

ex

ex gentibus, & non ex Judais, ut sedentes disputent Seniores dignitate in Cathedris, sequentes in subsellis, novissimi in pavimento super mattas. Et hæc est Cathedra seu Sedes, quâ pleroſque hæreticos carere affirmat Septimius. Nempè omnes abſolutè ordinatos. Agit de ſolis Epiſcopis ac Presbyteris. His enim ſolis antiqua diſciplina dedit in ſolemni Eccleſiæ conventu Cathedram, Sedem, aut jus conſeſsûs. Diaconi, utpotè miniſtri, ſtabant parati ad miniſterium.

Porrò quod abſolutè ordinatus Epiſcopus aut Presbyter nullam in Eccleſiaſtica Apparitura Sedem, Cathedram, aut conſidendi jus habeat, res ipſa clamat. Eſt manifeſtum. Hinc de ſemetipſo per Paulinum Antiochiæ Patriarcham abſolutè in Presbyterum conſecrato ſcribit ad Joannem Hieroſolymæ Epiſcopum ſanctus Hieronymus: *Extra cellulas noſtras locum Eccleſiæ non habemus.* Nullam in publica Eccle- Ep. 61.
ſia Sedem. Et ad Theophilum Alexandriæ Patriarcham: *Unus è* cap. 16.
populo ſum. Plura de hac re dixi in noviſſimo opuſculo de Regularium Ep. 62.
Eccleſiarum jure, demonſtrans ſanctum Hieronymum non fuiſſe Rectorem Parochiæ Bethleemiticæ. De cunctis iſtiuſmodi Clericis ſcribit in opere de Divinis officiis ſanctus Iſidorus Archi-Epiſcopus Hiſpalenſis: *Hos neque inter laicos ſæcularium officiorum ſtudia, neque in-* Lib. 2.
ter Clericos religio detentat Divina. Habent ſignum Religionis, non Religionis offi- cap. 3.
cium. Hippo-centauris ſimiles: Neque equi, neque homines. Mixtum genus, proleſque biformis. Et de ita ordinatis Monachis habet quarta Toletana Synodus: *Nec inter Clericos, nec inter Monachos habentur.* Abſolutè Cap. 52.
ordinatus ſolum Clerici Sacramentum & characterem habet, non officium. Et ideò nec honoratam in Eccleſia Sedem.

Hæc tamen ſunt cum moderamine accipienda. Etenim uſque ad Chalcedonenſem Synodum, quæ Monachos ad ſui Monaſterii titulum ordinari permiſit, abſoluta Ordinatio fuit duplex, larga & ſtricta. Damnata & permiſſa. Etenim ſtatim à primo Cœnobiticæ per ſanctum Antonium inductæ vitæ exordio Orientalis præſertim Eccleſia cœpit ad Monaſterii titulum ac miniſterium conſecrare non ſolummodo Presbyteros, ſed & Epiſcopos. Pluribus hoc demonſtravi in opuſculis de Jure Regularium Eccleſiarum. Et iſtas conſecrationes, licèt nullus tunc Canon, tamen conſuetudo & ordinantium Epiſcoporum conſenſus probavit. Et hinc ipſas iſtorum temporum Patres ac alii Scriptores paſſim appellant abſolutas. Quia nempè ordinatos non adſtringebant ad publicum fidelis populi miniſterium. Ita ſanctum Hieronymum, ejus fratrem Paulinianum, ſanctum Epiphanium, ſanctum Hilarionem, alioſque id genùs Hiero-Monachos etiamnum hodiè ponimus in iſto gradu. Hinc ſanctus Hieronymus

dixit sibi in Ecclesia non esse Sedem, nisi intra sua Monasteria : Et in publicis Ecclesiis se censeri & stare inter populum. Et rectè dixit sibi esse locum in suis cellulis seu Monasteriis. Etenim plurium Monasteriorum gerebat Præfecturam, atque ita in singulorum Tribunali ac Presbyterio non sedebat solummodo, sed & præsidebat. Et ex hoc principio de ejus fratre, à se in Presbyterum consecrato, Pauliniano scribit ad Joannem Hierosolymæ Episcopum sanctus Epiphanius : *Primùm Diaconum ordinavimus, compellentes ut ministraret. Vix compulimus eum & persuadere potuimus. Et cùm ministraret in sanctis Sacrificiis, rursùm eum ordinavimus Presbyterum. Et impulimus ut sederet in ordine Presbyterii. Posteà scripsimus ad sanctos Presbyteros Monasterii, & cæteros fratres. Et increpavimus, quare non scripsissent super eo, cùm ante annum multos eorum queri audissem, cur non haberent, qui sibi Domini Sacramenta conficerent, & illum omnes suo poscerent testimonio, & grandem utilitatem in commune Monasterii testarentur.* Ex his vides in istius Monasterii Ecclesia fuisse Presbyterium ac Tribunal, atque in ipso ejus Presbyteros consedisse. Istic habuisse Sedem & Cathedram. Et hoc ad grandem utilitatem. Quæ omnia considerans Chalcedonensis Synodus probavit morem, & Monasterii titulum jussit deinceps ad sacros Ordines esse authenticum. Et tunc Hiero-Monachi desierunt censeri inter absolutè Ordinatos. Fateor adducta sancti Isidori Hispalensis ac quartæ Toletanæ Synodi verba sonare aliud. Quia nempè loquuntur de alia facti specie. Loquuntur de Monachis neque ad Ecclesiæ, neque ad Monasterii officium consecratis. De consecratis ad valedicendum Monasterio, & nulli deserviendum Ecclesiæ. Ad libertinè vagandum. Gnostico more.

Monachos ad sui Monasterii titulum ordinari nequaquam induxit, sed solummodo firmavit, & ad omnem Ecclesiam extendit Chalcedonensis Synodus. Et istos Ordinatos tanti fecerunt magni & antiqui Episcopi, ut ipsos solemni intra publicam Ecclesiæ Appariturum Sede honoraverint. Ita fecit Flavianus Patriarcha Antiochiæ. Testem adduco religiosam Theodoreti historiam, quæ de Anachoreta Mace-
Cap. 13 donio, per Flavianum consecrato in Presbyterum, hæc scribit : *Expleto hebdomadæ circulo, cùm rediisset dies Dominicus, Macedonium rursùs evocat magnus Flavianus, rogatq; ut celebritati cum ipsis interesit. Tum ille ad eos, qui venerant, ait : An vobis non sufficiunt quæ jam acta sunt, sed iterùm me vultis Presbyterum creare ? Et respondentibus illis fieri non posse, ut bis fiat eadem manuum impositio, non acquievit, nec profectus est, donec illum tempus & familiares hoc sæpiùs edocuerint.* Macedonius tunc erat, ac semper mansit Anachoreta, ideoque nec ad Cœnobii titulum fuit ordinatus : Et ta-

tamen ipsum adeò honoravit tantus Episcopus. Ipsum invitavit ad solemnem Sedem in ipsa Patriarchali Ecclesia. Ejus sanctitati istud deferebat. Quæ omnia largiùs paro exponere in Scholiis ad Canones Chalcedonenses. Proindè hæreticorum Ordinatio, quam sine Sede fuisse hîc scribit Septimius, erat omni modo absoluta. Ad nullum titulum. Vaga & acephala. Creatrix hippo centaurorum.

Ex iisdem principiis de Clericis ad patrimonii titulum ordinandis statuit sacrosancta Tridentina Synodus: *Cùm nullus debeat ordinari, qui judicio sui Episcopi non sit utilis aut necessarius suis Ecclesiis, sancta Synodus, vestigiis sexti Canonis Concilii Chalcedonensis inhærendo, statuit ut nullus imposterùm ordinetur, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate aut utilitate adsumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus, quod si locum inconsulto Episcopo deseruerit, ei Sacrorum exercitium interdicatur.* Chalcedonensem Canonem juxta Caroli noni Francorum Regis preces plenè restituere non voluit, sed ad patrimonii titulum Ordinationes permisit sacra Synodus, attamen & ab istis ordinatis jussit laudatum Canonem custodiri. Omnes hujusmodi ordinatos jussit adscribi ad certam Ecclesiam, illic deservire gratis, atque ita non esse sine Ecclesia, sine Matre, sine Sede. Non esse partim laicos, partim Clericos, id est monstra biformia, ac hippo-centauros. Sess. 23. cap. 16.

Extorres latè vagantur.

Hanc vagandi libidinem esse omnibus absolutè ordinatis Clericis communem novit & laudata Tridentina Synodus. Hinc enim etiam ad patrimonii titulum ordinatos Clericos, ne *incertis sedibus vagarentur*, adscribi jussit certæ Ecclesiæ, & hujus desertores suspendi ab omni Divino ministerio. Ab iisdem passim diligi peregrinationes, contemni Canones, & errores spargi, affirmat item Synodus Regia-Ticinensis, ideoque ipsis interdicit omne ministerium. Loquitur enim præsertim adversùs Godeschalcum Monachum Orbacensem, quem à Risboldo Rhemensium Chor-Episcopo constat absolutè ordinatum. De iisdem habet quarta Toletana Synodus: *Per diversa loca vagi feruntur.* Et sanctus Isidorus: *Solutos atque oberrantes sola vaga vita complectitur.* Etiam Petronianus, quem vagum & semper Erronem communione privari per Ravennium Arelatensem Archi-Episcopum mandavit magnus Papa Leo, erat absolutè ordinatus. Hinc enim se mentiebatur Diaconum Romanæ Ecclesiæ. Et Leptinensis sub Pippino Francorum Rege Synodus statuit: *Omnes undecumque venientes Episcopi ignoti vel Presbyteri ante probationem Synodalem in Ecclesiasticum ministerium non admittantur.* Quod ipsum repetiit Suessionensis sub eodem Rege Synodus Can. 18. & 23. Lib. 2. cap. 3. Ep. 107. Can. 4.

Can. 5. dus. Addidit Vermerienſis : *Ut ab Epiſcopis ambulantibus per Patrias Ordinatio Presbyterorum non fiat ; ſi autem boni ſint illi Presbyteri, iterùm conſecrentur.* Quod ipſum confirmavit & Vernenſis Synodus, adducens cauſam, quòd iſti *vagantes Epiſcopi nec Parochias habeant, nec ſciamus Ordinationes eorum qualiter ſint.* Omnem ipſorum defenſorem mandat ex-

Can. 43. communicari. Exponit ſecunda Synodus Cabilonenſis : *Sunt in quibuſdam locis Scoti, qui ſe dicunt Epiſcopos eſſe, & multos negligentes, abſque licentia Dominorum ſuorum ſeu Magiſtrorum, Presbyteros & Diaconos ordinant. Quorum Ordinationem, quia plerumque in Simoniacam incidit hæreſim, & multis erroribus ſubjacet, modis omnibus irritam fieri debere, omnes uno conſenſu decrevimus.* Antiquam & hetroclitam, Scotis ac Hibernis à ſancto Columbano Hyenſis Monaſterii Fundatore datam, Hierarchiam deſcribit in libris de ejus vita Adamannus Scotus : *Hyenſe Monaſterium, in quo ipſe requieſcit corpore, inter omnia Principatum tenet. Habere autem ſolet ipſa Inſula Rectorem ſemper Abbatem Presbyterum, cujus juri & omnis Provincia, & ipſi etiam Epiſcopi, ordine inuſitato, debeant eſſe ſubjecti, juxta exemplum primi Doctoris illius, qui non Epiſcopus, ſed Presbyter exſtitit & Monachus.* Et in edita nuper per Abrahamum Webelocum Chronologia Saxonica Vene-

An. 563. rabilis Beda : *Præeſſe debet ſemper in hac Inſula Abbas, non autem Epiſcopus, cui porrò omnes Scotorum Epiſcopi ſubjici debent, quoniam Columbanus Abbas fuit, non Epiſcopus.* Iſtic non ad certas Sedes ac Diœceſes, ſed ad ſolum ſub Abbate honorem & obedientiam conſecrabantur Epiſcopi, quos ille prædicaturos mittebat pro arbitrio etiam ad exteras gentes. Porrò noviſſimi Francorum Merovingii Reges labi apud nos permiſerunt omnem Eccleſiaſticam diſciplinam & Chriſtianitatem, atque ita tunc plures iſtius generis Epiſcopi intrarunt noſtras Regiones : Quidam ad prædicandum, quidam ad vagandum & implendos loculos. Hiberni propter priores gloriantur Chriſtianitatem apud nos fuiſſe reparatam à ſuis Majoribus, poſteriores compeſcere & ad ipſorum relegare Monaſterium laudatæ Synodi ſunt conatæ. Verùm plenè non obtinuerunt. Quod enim hetroclita iſta Epiſcoporum conſecratio adhuc duraret tempore ſancti Anſelmi, eſt ſuprà oſtenſum. Et quod nec ipſe obtinuerit mali medelam, lucet ex Richardi, qui ſancto Martyri Thomæ proximus ſucceſſit in Cantuarienſem Cathedram, lite-

Ep. 53. ris ad ſuos Suffraganeos : *Diu eſt quod Angelus Satanæ transfigurare ſe novit in Angelum lucis, & in veſtimentis ovium, atque ſub adumbrata ſimplicitate deſæviit ab antiquo lupina rapacitas. Sed & diebus iſtis quidam Pſeudo-Epiſcopi Hibernienſes, aut Scoticæ linguæ ſimulantes barbariem, cùm à nullo impoſitionem manûs acceperint, Epiſcopalia populis adminiſtrant. Teſte quidem Apoſtolo,* Nemo ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron ;

Aaron; *illi verò non per ostium, sed aliundè intrantes Ecclesiam Christi commaculant, & ut vituperetur ministerium nostrum, præsumptione sacrilegâ administrant Episcopalis Eminentiæ Sacramenta. Cùm enim gratiam sacræ Unctionis numquam acceperint, celebrant Ordines, Ecclesias dedicant, Altaria consecrant, benedicunt Abbates, & sic victum & vestitum miserè mendicantes, Sacramenta nostræ Redemptionis convertunt in quæstum. Ex talium administratione in Ecclesia Anglicana multiplex otcasio scandalorum jam emersit.* Exstat epistola apud Petrum Blesensem. Istorum Ordinationem affirmat *dubiam atque incertam*, & adversam sacris Canonibus: Quòd nempè absolutè, nescio quibus ritibus, sine Canonica electione consecrati, essent sine Ecclesia & Sede, atque ita vagari & turpiter mendicare cogerentur.

Quod in Sacramentorum administratione & cunctis Divinis officiis singulæ passim gentes, immò & ejusdem gentis quædam Ecclesiæ diversos olim ritus habuerint, affirmat in libro de Divinis Officiis Walafridus Strabo. Et possit demonstrari multis exemplis. Cameracensis Ecclesia à facta Regnorum per Ludovicum Pium in filios divisione semper respexit Lotharingiam ac Germanicum Imperium, atque ita ejus Episcopus Metropolitæ suo Rhemensi, spectanti ad Galliæ Regnum, non semper ex æquo paruit, nec ab illo semper fuit consecratus. Porrò illius electus Gerardus, sciens ob sortis divisionem infringi non posse jus Metropoliticum, nequidem Romæ ab ipso Pontifice, sed à suo Metropolita consecrari voluit: Aliud non potuit persuaderi. Hinc de Henrico tertio Imperatore scribit in laudatæ Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis: *Imperator altioris consilii illum advertens, libenter acquievit, datáq; reditûs licentiâ, largitus est ei librum, consecrationes Clericorum & Ordinationem Episcopi continentem, ut per hunc videlicet consecratus haud fortassè indisciplinatis moribus Carlensium irregulariter ordinaretur.* Tantum tunc inter Francorum & Germanorum Ordinationes erat rituum discrimen. Per Carlenses enim intelliguntur Franci regnantes in Gallia. Longè magis distabant ritus Britonum ac Hibernorum. Quòd enim Nobilium filios in vino, rusticorum proles in lacte baptizaverint, & Henricus secundus Anglorum Rex istos excessus corrigi tandem jusserit, testantur authentici Scriptores. Rectè igitur laudatas Francorum Synodos imitatus Richardus data per istos Episcopos Sacramenta censuit dubia, jussitque iterari. Adversùm eosdem statuisse videtur Francofordiensis Synodus: *Ut non absolutè ordinentur.*

Cap. 25

Lib. 3. cap. 2.

Can. 27. 28.

Absolutas Clericorum Ordinationes, & taliter Ordinatorum vagationes olim fuisse frequentissimas queritur, & corrigi postulat etiam in literis ad sanctum Cyrillum, suum Alexandriæ Patriarcham, san-

sanctus Synesius Ptolomaïdis Episcopus, Pentapolitanæ Provinciæ Metropolita. Alexander è Cyrenensi cive & Monacho Basilonopolitanus in Bithynia Episcopus, quòd sancto Joanni Chrysostomo per Synodum ad Quercum damnato communicare constanter perrexisset, & quod ab ipso contra Nicomediensis Metropolitæ jura fuisset consecratus, ejectus fuit cum aliis laudati Joannis Fautoribus, atque ita rediit in patriam Provinciam, sedemque fixit Ptolomaïde, civitate Metropolitanâ. Et quoniam Provincia hæc suberat Alexandrino Patriarchatui, ex Theophili, qui damnandi Joannis fuerat author, Patriarchæ metu fuit ille neglectus, ne peregrinâ quidem communione honoratus. Tandem verò super Joannis memoria coiit Ecclesiarum pax, & jam à triennio coïerat, & tamen Alexander permansit Ptolomaïde, ne vel cogitans de sibi commissa Ecclesia. Hinc an, & qualiter cogendus ad reditum, & quomodo interim tractandus esset, hæsit ac ad suum Patriarcham retulit Synesius, atque hâc occa-
Ep. 66. & 67 sione addidit de Clericis vacantivis : *Vagantur quidam apud nos vacantivi. Patieris enim me paululùm barbarè loquentem, ut usitatâ apud Rempublicam voce nonnullorum nequitiam expressiùs declarem. Hi certam quidem nullam Sedem habere volunt, qui quam habebant antea reliquerunt, non ullâ calamitate pulsi, sed sponte locum mutantes. Honoribus porrò fruuntur, eò vagantes ubi majus est compendium. Mihi verò, Reverendissime Pater, ita videtur oportere eis, qui suas Ecclesias reliquerunt, omni Ecclesiâ interdici, & priusquam illuc redeuntes se receperint, neminem ad Altare eos admittere, neque ad primas Sedes invitare, sed inter gregarios in plebeis subselliis relinquere, cum Ecclesiam adibunt. Nam citiùs ad sua loca revertentur, si honoris sui jacturam metuant, quem capere ubivis malunt, quàm ibi, ubi convenit : Malint autem illic saltem, quàm nusquam omninò percipere.* Hæ literæ passim putantur scriptæ ad Theophilum, sancti Cyrilli avunculum, ac in Alexandrino Throno proximum Præcessorem. Verùm Ecclesiarum, quam laudant, à triennio facta super sancti Joannis memoriâ pax aliud evincit. Theophilus enim nonnisi in mortis lecto admisit Joannis memoriam, ipsamque denuò Cyrillus abjecit, ideoque hæ Synesii literæ debent esse ad ipsum, & quidem post initam pacem. Laudant item hac de re scriptas ad Atticum Episcopum Constantinopolitanum literas, quas constat non Theophili esse, sed Cyrilli. Laudant non qualemcumque, sed plenam Ecclesiarum pacem, quæ omnes ob sancti Joannis communionem fugatos Episcopos redire permisit, etiam dubiæ Ordinationis Alexandrum. Hæc autem pax est Theophili morte multò posterior.

Verùm quid sunt Episcopi aut Clerici vacantivi ? In suis ad Synesium Scholiis Dionysius Petavius affirmat fuisse absolutè ordinatos,

tos, quales fuerunt Hyenſes Hiberni. Etenim vocem, *Vacantivus*, licèt ſemi-barbaram, Syneſius aſſerit à Republica uſitari, ac ſe in ejus ſenſu loqui. Eâ utitur Ælius Lampridius in vita Alexandri Auguſti: *Nec quemquam paſſus eſt Alexander eſſe in Palatinis, niſi neceſſarios homines. Jurejurando denique conſtrinxit, ne quem adſcriptitium, id eſt, vacantivum haberet.* Et in Baliſtæ vita Pollio: *Quod ejus conſilio nullum adſcriptitium, id eſt, vacantem, & Tribunum nullum ſtipatorem haberet, qui non verè pugnaret.* In lege ad Paulinum Officiorum Magiſtrum, exſtante in ſexto libro Theodoſiani Codicis, ſtatuunt Imperatores Theodoſius ſecundus ac Valentinianus tertius, ut Agentes in rebus, qui actu ſerviant ac ſtipendia percipiant, ſint deinceps in certo numero, *vacantes autem præeuntium gradus obſequendi ordine mereantur.* Tit. 27. cap. 23. In legibus ad Conſtantium & Longianum, ſacrarum largitionum Comites, Imperatores Arcadius & Honorius diſtinguunt Palatinos ordinarios & *ſupernumerarios, ex quibus in decedentium locum ſubrogentur.* Tit. 30. cap. 15. Hi omninò ſunt, quos Lampridius appellat *Vacantivos.* Supernumerarios etiam Caſtrenſianos, qui loca vacantia occupent ſuo tempore, memorant Honorius & Theodoſius Auguſti in lege ad Scholaſticum Comitem Sacri Palatii. 17. Tit. 22. cap. 2. Lib. 2. Eoſdem in lege ad Seleucum Prætorio Italiæ Præfectum Honorius *nullius corporis ſocietate conjunctos*, in lege ad Altimum Romanæ Urbis Præfectum Valentinianus ſecundus inſcribit *Otioſos.* tit 1. cap. 13. Etiam *Adcreſcentes* reperias dici, ac ex ejuſmodi præſertim militibus & Curialibus fieri deficientis militiæ & Curiæ ſupplementa. Tit. 16. cap. 1. Quocirca Vacantivus etiam Clericus aliud non eſt, quàm Clericus dumtaxat adſcriptitius, ſupernumerarius, adcreſcens, otioſus, abſolutè ordinatus, qui obſequii aut ætatis merito in alicujus titulati locum ac ſtipendium ſuccederet, atque ita fieret deficientis Hierarchiæ ſupplementum. Abſolutè enim ordinatus Clericus, quoniam nec Præfecturam nec officium habet, non ſpectat ad Hierarchiam.

Sed quæſtionem faciunt hæc ſancti Syneſii verba: *Suas Eccleſias reliquerunt.* Et hæc: *Honoris ſui jacturam metuunt.* Utique honoris, quo primas in Eccleſia Sedes habent, ſeu conſeſſum in Sacro Tribunali. Hi ergò non erant ſine Eccleſia, Matre, ac Sede, ideoque nec abſolutè ordinati. Reſpondeo ipſos fuiſſe ſimiles hodiernis Clericis patrimonialibus, quos nonniſi ad certum certæ Eccleſiæ, quod gratis exequàntur, miniſterium ordinari permiſit, & ſub ſuſpenſionis reatu vagari prohibuit ſacroſancta Tridentina Synodus. Hanc ipſiſſimam diſciplinam laudat Syneſius, ſupplicatque per Patriarcham Cyrillum mitti in executionem. Viguit illa uſque ad Synodum Chalcedonenſem. Per hanc, quod vacantivis iſtis eſſet nimia, & quaſi inſuperabilis vagan-

di licentia, fuit abolita, exstincti omnes vacantivi Clerici, sanci tumque ne quis sine firmo ac reali titulo deinceps ordinaretur. Sancitum fuit de solis Clericis. Vacantivos enim Episcopos Ecclesia numquam, aut longè rarissimos consecravit, ideoque reformator Canon non fuit necessarius. Ex quo vides avitam disciplinam, quam Chalcedonensis Synodus correxit, fuisse restitutam à Tridentina Synodo : Aut potiùs, quòd Chalcedonensis correctio corruptis novissimorum temporum moribus videretur nimiùm ardua, permissam. An ipsam habuerit etiam Tertulliani sæculum ignoro. Quidquid sit, ille Gnosticorum Clericos rectè arguit, quòd nec Ecclesiam haberent nec Sedem, utique laudatam hîc à Synesio, quæ palàm est Sedes Sacri Tribunalis. Ipsos arguit, quòd neque istam laxiorem servarent disciplinam.

Porrò dicta vagandi libido possedit etiam aliorum hæreticorum Episcopos & Clericos. Etiam absolutè non ordinatos. Ita ad sanctum
Ep. 48. Cyprianum sanctus Papa Cornelius scripsit, nescio quem hæreticum *Evaristum de Episcopo jam nec laicum remansisse, Cathedræ & plebis extorrem, & de Ecclesia Christi exulem, per alias longè Provincias oberrare, & ipsum veritatis ac fidei naufragum factum, circa quosdam sui similes paria naufragia concitare.* Addiderat & similem Ecclesiæ suæ Diaconum Nicostratum fugisse in Africam, ac de ipso rescripsit Cyprianus : *Et nunc Ecclesiæ desertor ac profugus, quasi mutasse sit hominem mutare regionem.* Etiam sancti Cypriani hæreticus Diaconus Novatus per omnem Africam atque Italiam vagatus est, ipsam Romanam turbavit Ecclesiam, & primus Novatiani schisma in ipsa conflavit. Etiam ob errores à Demetrio Episcopo damnatus Origenes, profectus est in Palæstinam, & quaquaversùs venenum seminavit. Et adversùm similes Arii & Arianorum Episcoporum & Clericorum gyros prodiit sextus Canon Nicænus. Et de Valente, Mursiensis in Illyrico civitatis Episcopo & Proditore, quod in Gothico militari habitu vagaretur, & ipsis etiam Italiæ Ecclesiis præsumeret novos intrudere Episcopos, in literis ad Imperatorem Gratianum queritur Synodus Aquileiensis. Et ad Nicætam Aquileiensem Episcopum scribit de Pe-
Ep. 86. lagianorum Clericis magnus Papa Leo : *Relictis Ecclesiis, in quibus Clericatum aut acceperant aut receperant, instabilitate suâ per diversa circumferuntur, amantes semper errare, & numquam in Apostolico fundamento permanere.* Imitabantur Principes suos, Pelagium, Celestium, Julianum, Marcellum, Florum, Orentium, quos toto Romano orbe fuisse vagatos docent varia Romanorum Pontificum ac Imperatorum Rescripta, Actaque Synodi Ephesinæ. Post inflictam damnationem præsertim va-

vagantur istiusmodi homines. Damnatio enim habet Divinæ in Cain sententiæ virtutem & characterem, atque ita percussos à se Episcopos & Clericos cauteriatæ conscientiæ tremore percellit, proscribit à Dei facie, & compellit ad toto orbe vagandum. Et hinc Imperator Gratianus suam, quâ degradatum Episcopum à sola ablata Cathedra relegavit ad centum millia passuum, & alibi ubivis permisit quietè vivere, legem noluit favere hæreticis. Avitam exilii, & in quodpiam Romani Imperii extremum antrum deportationis pœnam voluit esse firmam ac inconcussam. Etiam de hæreticis scripsit ad Timotheum Apostolus. *Ex his sunt qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas, oneratas peccatis.* Hoc vitium quàm maximè possedit Gnosticos, quos ad lubricarum mulierum non solummodo carnem, sed etiam crumenam captivandam scimus fuisse salacissimos. Hæc enim libido Marcum Ægyptium vagari adegit usque in Galliam Lugdunensem. Quare præsertim adversùm illos noster Septimius hoc in loco loquitur.

Eandem vagandi licentiam in suis etiam Episcopis quandoque passa est Mater Ecclesia, ac semper damnavit. Etenim in sermone de Lapsis scribit sanctus Cyprianus: *Episcopi plurimi, quos & hortamento oportet cæteris esse & exemplo, Divinâ procuratione contemptâ, procuratores rerum sæcularium fieri, derelictâ Cathedrâ, Plebe desertâ, per alienas Provincias oberrantes, negotiationis quæstuosæ nundinas aucupari.* Affirmat hoc esse unum è peccatis, quibus Divina vindicta & generalem pestilentiam immiserat, & captivitatem à Barbaris, & ab Imperatore Decio crudelissimam persecutionem. Et hinc omnem istam in Episcopis & Clericis licentiam rigidissimè circumcidunt & damnant canones Apostolici, Antiocheni, & Sardicenses. Ipsos obligant ad constantem residentiam. Quin & Baccharii, viri eruditi & sancti, peregrinationem, licèt Dei amore factam ad exemplum Abrahæ, apud Romanum Pontificem fuisse accusatam, & indiguisse apologiâ, testatur in virorum Illustrium catalogo Gennadius Massilienſis.

CAPUT XLIII.

Notata hæreticorum cum curiosis omnibus commercia.

NOtata sunt etiam commercia hæreticorum cum Magis quàm pluribus: Cum Circulatoribus, cum Astro-

logis, cum Philosophis, curiositati scilicet deditis. Quærite & invenietis, *ubique meminerunt. Adeò & de genere conversationis qualitas fidei æstimari potest. Doctrinæ judex disciplina est. Negant Deum timendum. Itaque libera sunt illis omnia & soluta. Ubi autem Deus non timetur, nisi ubi non est? Ubi Deus non est, nec veritas ulla est: Ubi veritas nulla est, meritò & talis disciplina est. At ubi Deus, ibi metus in Deum, ibi gravitas honesta, & diligentia attonita, & cura sollicita, & adlectio explorata, & communicatio deliberata, & promotio emerita, & subjectio religiosa, & apparitio devota, & processio modesta, & Ecclesia unita, & Dei omnia.*

SCHOLION.

Commercia hæreticorum cum Magis.

Cap. 57. DOctor plura dicit in libro de Anima: *Ecce hodiè Simonis hæreticos tanta præsumptio artis extollit, ut etiam Prophetarum animas ab Inferis movere se spondeant, & credo quia mendacio possunt.* Per Simonis hæreticos intelligit omnes cujuscumque factionis Gnosticos: Quòd omnes è Simonis disciplina processerint, tanquam fungi ex eadem cor-
Cap. 34. ruptæ arboris radice. Et quidem Simon post sibi inflictam à sancto Petro Apostolo damnationem fuit tantus ejeratæ Magiæ resumptor, ut Helenam Tyriam meretricem ad ejus complementum è prostibulo emerit isto ipso pretio, quo emere voluerat Spiritum sanctum.
Cap. 35. Etiam de ejus discipulo Carpocrate scribit Septimius: *Carpocrates pariter Magus, pariter Fornicarius.* Et in primo contra Marcionem libro scri-
Cap. 18. bit de Marcionitis: *Nam & Mathematici plurimùm Marcionitæ.* Consonat sanctus Irenæus. Simonis Magiam ac dogmata amplè exponit, at-
Lib. 1. que prosequitur de omni ipsius turpissima progenie: *Igitur horum mycap. 20. stici Sacerdotes libidinosè quidem vivunt, Magias autem perficiunt, quemadmodùm potest unusquisque ipsorum. Amatoria quoque & Agogima, & qui dicuntur Paredri, & Oniropompi, & quæcumque sunt alia parerga, apud eos studiosè exer-*
Lib. 2. cap. 56. *centur.* Et in alio libro: *Super hæc arguentur qui sunt à Simone & Carpocra-*

te,

te, & si qui alii virtutes operari dicuntur, non in virtute Dei, neque in veritate, neque in beneficiis hominibus facientes ea quæ faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones, & universâ fraude plus lædentes, quàm utilitatem præstantes his, qui credunt eis, in eo quod seducant. Nec enim cæcis possunt donare visum, neque surdis auditum, neque omnes Dæmones effugare, præter eos qui ab ipsis immittuntur: Si tamen & hoc faciunt. Neque debiles, aut claudos, aut paralyticos curare, vel aliâ quâdam parte corporis vexatos, quemadmodum sæpè evenit fieri secundùm corporalem infirmitatem, vel earum quæ à foris accidunt infirmitatum bonas valetudines restaurare. Tantùm absunt ab eo ut mortuum excitent, quemadmodum Dominus excitavit, & Apostoli per orationem. Et in sequenti capite pergit de iisdem Erronibus: *Dicentes autem se eadem circulatione cum* JESV *habere animas, & similes ei esse, aliquando autem & meliores, ad opera producti quæ ille ad utilitatem hominum & firmitatem fecit, nihil tale nec simile neque secundùm aliquid in comparationem quod venire possit, perficere inveniuntur. Sed etsi aliquid faciunt per Magiam quemadmodum diximus operari, fraudulenter seducere nituntur insensatos, fructum quidem & utilitatem nullam præstantes, in quos virtutes perficere se dicunt; adducentes autem pueros investe, & oculos deludentes, & phantasmata ostendentes statim cessantia, & nequidem stillicidio temporis perseverantia, non* JESV *Domino nostro, sed Simoni Mago similes ostenduntur.* Asserebant dari animas diversæ substantiæ: Et suas esse ex ista materia, ex qua fuit & Domini anima. Hinc sibi esse eandem, immò majorem virtutem miraculorum. Ita pravas artes studuerunt operire. Etiam Ophitarum dogma exponit in sexto contra Celsum libro Origenes, & adjungit: *An ostentatores talium rerum polliceantur aliquas artes Magicas, & hæc sit Summa eorum sapientiæ, nos nihil super hoc habemus compertum. Nunquam enim horum quicquam spectavimus.* Et pergit in septimo libro: *Ophiani, aut qui sunt horum alii similes, spectra commendant, homines Magi & impostores.* Et de Carpocratis fœda fæce sanctus Epiphanius: *Hujus detestandæ disciplinæ alumni horribilium ac teterrimorum facinorum varia genera moliuntur. Nam & maleficas artes exercent, & ad machinanda quælibet, veneficia & cantiones excogitarunt, velut ad philtra & amoris illecebras. Immò etiam familiares sibi Dæmones quosdam alliciunt, ut multiplicibus iis præstigiis summam sibi, ut aiunt, in omnia potestatem vindicent, ac quod cuique libuerit, & quodcumque agere in animum induxerit, idipsum audeat suscipere. Hoc autem eo consilio faciunt, quod certè sibi persuadeant per tot & tam diversa facinora mundi fabricatoribus Angelis, omnibusq; quæ in mundo sunt prostratis atque contemptis, illorum se non mundi, sed fabularum potiùs artificum potestatem transgredi, quo cœlestem libertatem obtineant, & sursùm suspirare atque evolare possint.* Magica Gnosticorum hæreticorum nequitia est omnibus nota. Sceleratos homines eò seduxit malus intellectus Do-

Fol. 300.

F. 358.

minici mandati : *Quærite, & invenietis.* Per sceleratam, & apud omne hominum genus damnatissimam artem tentarunt eminere supra ipsum Christum Dominum. Et ipsius immaculatam Religionem fecerunt apud gentiles horrendùm fœdere. Ad istud immissi à Diabolo.

De genere conversationis qualitas fidei æstimari potest.

Cap. 1. Uti in libro de velandis Virginibus, ita & hîc Septimius distinguit fidei regulam à disciplina seu à morum regulis, quas Græcâ voce passim appellamus Canones. Quod ipsum affirmat, ac ex Nicæna Synodo demonstrat in libro de Ariminensi ac Seleuciensi Synodis sanctus Athanasius. Laudata enim Synodus sub alia Decretum fidei, sub alia forma concepit Canonem Paschalis festivitatis. De hoc dixit: *Visum est.* Hoc est, ita nos statuimus & sancimus. De illo dixit : *Ita credit Ecclesia Catholica.* Utique tanquam à Deo traditum. Non fidei dumtaxat symbolum, sed & alia Decreta, quæ Canones appellant, istic fuisse edita, affirmat etiam Socrates. Et in literis ad sanctum Exuperium Tholosæ Episcopum sanctus Innocentius primus Pontifex scribit Canones esse *vitæ & morum probabilium* disciplinas, quibus Christianorum vita *in sua cujusque professione debeat contineri.* Et in Chalcedonensi Synodo dixit Dioscorus Patriarcha Alexandrinus : *Aliud est definitio,*
Act. 1. *aliud regula.* Quòd definitio de fide sit, regula seu disciplina de moribus. Et in literis ad Historiæ Episcopos Pelagius secundus : *Omnes*
Cap. 17. *novimus, quod in Synodis numquam Canones, nisi peractis definitionibus fidei, nisi perfectis Synodalibus Gestis habeantur, ut servato ordine, cùm priùs Synodus ad fidem corda ædificet, tunc per regulas Canonum mores Ecclesiæ & actus componat.*

Porrò Canones esse aut Apostolica, aut certè Apostolicorum Patrum Constituta, addit in laudata epistola Innocentius Pontifex, ac
Cap. 2. probat ex secunda Apostoli ad Thessalonicenses epistola : *State ac tenete traditiones nostras, quas tradidi vobis, sive per verbum, sive per epistolam.* Vox, *Nostras*, & vox, *Tradidi.* Vario suo numero edicunt traditiones seu sanctiones istas fuisse Apostolici Collegii, & Paulum ipsarum fuisse dumtaxat Præconem ac Executorem. Eas in literis, per quas Dioscori Patriarchæ degradationem Alexandrino Clero ac Imperatori Martiano retulit, Chalcedonensis Synodus appellat *Canones Divinos.* Eodem modo in libellis, quos Agapeto Pontifici adversùs Anthymum Trapezuntis Episcopum obtulerunt Constantinopoli, loquuntur secundæ Syriæ Monachi, & cuncti Episcopi Orien-
Ep. 53. & 54. tales. Nicænos Canones esse *Spiritûs sancti Constituta* affirmat in variis literis sanctus Leo magnus. Et ad Anastasium Thessalonicensem Epis-

co-

copum, suum in in Illyrico Vicarium, scribit cunctos generatim *Patrum Canones esse Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ consecratos.* Ep. 84. cap. 2. Quod ipsum affirmat septima Synodus, ideoque etiam appellat *Divinos.* Eos octava Synodus vocat *secunda Dei eloquia, & Mandatum Domini lucidum, illuminans oculos.* Et adjungit causam: *Luci veraciter adsimilatæ sunt Divinorum Canonum hortationes & dehortationes, secundùm quod discernitur meliùs à pejori, & expediens atque proficuum ab eo quod non expedire, sed obesse dignoscitur.* Can. 1. Can. 1. Addit Anastasii Bibliothecarii marginale Scholion: *Secunda eloquia Patrum dicit, quia Divina sunt prima.*

Et hinc ad Africæ, Galliæ, atque Hispaniæ Episcopos rectè scripsit Papa Zozimus: *Cùm adversùs Statuta Patrum venitur, non tantùm illorum prudentiæ atque sententiæ, qui in ævum victura sanxerunt, sed ipsi quodammodo fidei & Catholicæ disciplinæ, irrogatur injuria. Quid enim tam sanctum atque venerabile est, quàm penitùs non exorbitare ab itinere Majorum, quorum Canonica Instituta veluti quædam fundamenta sunt ferendis fidei facta ponderibus.* Ep. 2. cap. 1. Et ad Orientales Episcopos Symmachus Pontifex: *Quando Paternarum regularum despiciuntur Inventa, nec eorum quæ benè instituta sunt firmitas vindicatur, hujusmodi impietates necesse est fidei supervenire. Nam ubi facilis dissolutio est rationabilis Constituti, ibi omnis sanctitatis forma corrumpitur, Christus impetitur.* Laxato Canonum fundamento superpositum fidei pondus non potest non ruere. Laxatio enim ista laxat & charitatem, per quam non solùm operatur fides, sed quæ & fidem in nobis operatur. Et hinc protervi Canonum prævaricatores etiam de prava fide semper fuêre suspecti. Porrò apud Gnosticos non hic aut ille Episcopus aut Clericus, sed omnis ipsorum factio Apostolicos, hoc & proximo capite laudatos, Canones non tantùm prævaricata fuit, sed & exsufflavit, ac pro Patrum disciplina induxit acephalam vivendi licentiam. Quod enim etiam Ecclesiastica jejunia, uti ad Deum legis spectantia, exsufflaverit, ac insigniter epularetur, affirmat sanctus Epiphanius. Rectè igitur Septimius ex ipsorum conversatione præscribit etiam fidem æstimandam, & disciplinam esse doctrinæ indicem. Vera enim Ecclesia, uti non circa fidem, ita nec circa mores possit à Paterna, Apostolica præsertim, traditione deviare. Etiam Lutherani & Calvinistæ Ecclesiastica jejunia, sacros ritus, Sacramentorum cæremonias, immò & quædam Sacramenta exufflant, rident, proscribunt ad servitutem legis. Quia nempè sunt filii Gnosticorum. Hær. 26. cap. 5.

Negant Deum timendum.

Marcionitæ duplicem sunt fabulati Deum, plenè bonum alterum, alterum plenè malum, ideoque istum diligendum tantummodò, hunc dum-

dumtaxat timendum. Hunc veteris, illum garrierunt esse Deum novi Testamenti. Quidquid timetur, credidêre malum. Novi Testamenti garriverunt adeò bonum, adeoque nullas ab ipso irrogari pœnas, ut etiam Cain, Sodomitas, Pharaonem cum suis Ægyptiis, & quosvis alios à veteris Testamenti Deo damnatos impios blaterarint ab isto absolutos & salvatos. Ita testatur sanctus Irenæus, addens nos,
Lib. 1. cap. 29. quòd Deum timeamus, ab illis tamquam idiotas derideri. Verùmenimverò aliud est Deum esse malum, aliud esse justum. Nec solum malum aut supplicium, sed & illum, qui hujus infligendi legitimam potestatem habet, legitimè ac meritò timemus. Quin & supplicium, dum justum est, non est malum. Impius enim nullibi est convenientiùs, quàm in pœnis. Et hinc nequaquam solâ bonitate, sed insuper justitiâ, etiam vindicativâ, constare debet vera Divinitas. Qualis enim Rex, qualis Deus, qui impios non castiget? Quod ipsum inficiari & ipsi non potuerunt Gnostici, apud laudatum Irenæum asserentes Abel, Enoch, aliosque Patriarchas & Prophetas, ob adoratum Legis Deum ab Evangelii Deo esse damnatos. Isti igitur Fabulones sibi finxerunt ridiculum Divinitatis spectrum: Fœdum idolum. Quæ omnia validè & solidè noster Septimius demonstrat in primo ac secundo libro contra Marcionem. Ibidem frequenter dicit
Lib. 1. cap. 25. Marcionitarum Deum esse Deum Epicuri. Quod ipsum suprà dixit
Lib. 2. cap. 27. sanctus Irenæus. Rationem dat in quinto Divinarum Institutionum libro Lactantius Firmianus: *Epicuri Philosophia nihil ad Deos pertinere censet, nec gratiâ eos tangi, nec irâ moveri.* Ob nulla facinora aut flagitia.
Lib. 4. cap. 15. Hinc non timendos.
Lib. 5. cap. 19. At inquies Sodomitas, Pharaonem cum suis Ægyptiis, Deo rebelles in eremo Judæos, ac perditos in diluvio impios fuisse dumtaxat temporaliter castigatos, & servatos in vitam æternam docet
Cap. 10. Part. 6. cap. 53. etiam Robertus Cardinalis Pullus. Etiam in suis ad Nahum Prophetam Commentariis sanctus Hieronymus. Ejusdem sententiæ fuisse sanctum Augustinum affirmat in literis ad Robertum Lincolniensem Episcopum Theobaldus Stampensis. De quo quidquid sit,
Lib. 3. cap. 1. Augustinus in libris adversùs Parmenianum omninò ita docet de Anania & Sapphira, percussis ab Apostolo Petro. Etiam de malè communicantibus, quos in prima ad Corinthios epistola notat sanctus Pau-
Cap. 11. lus: *Idcircò inter vos multi imbecilles, & dormiunt multi.* Et addit: *A Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* Item de Felice, Ruspensis Ecclesiæ ambitioso Diacono, & sancti Fulgentii Episcopi sui pessimo hoste, ideoque intra annum Divinitùs percusso, scribit in lau-
Cap. 17. dati Antistitis vita Ferrandus Diaconus Carthaginensis: *Felix, & consen-*

sentiens ei Procurator dederunt pœnas temporalis audaciæ, quibus potens est Deus præparare in futuro gratiam cœlestis indulgentiæ. An ergò tanti viri deliraruntcum Gnosticis? Respondeo inter ipsos & Gnosticos esse magnum chaos. Exponit illud præfatus Theobaldus: *Augustinus dicit quod quidam ex Sodomitis salvati sunt per bonam compunctionem & verum cordis gemitum.* Gnostici cunctos sine pœnitentia, Patres per finalem pœnitentiam dumtaxat aliquos, non à diverso, sed ab unico Deo vivo & vero affirmant salvatos. Quæ misericors sententia an vera sit, nolim hîc disputare. Videatur Petrus Lombardus. Lib. 4. dist. 15.

Libera sunt illis omnia.

Rectè ad Anastasium scribit sanctus Augustinus: *Ille est iniquissimus, quem nec pœnæ corporales deterrent ab immundis operibus sordidæ voluptatis.* Et in libro de spiritu ac litera: *Ubi sanctus non adjuvat Spiritus, inspirans pro concupiscentia mala concupiscentiam bonam, profectò lex, quamvis bona, auget prohibendo desiderium malum, sicut aquæ impetus, si in eam partem non cesset influere, vehementior sit obice opposito, cujus molem cum evicerit, majori cumulo præcipitatus, violentiùs per prona provolvitur.* Hujus obicis solutio Marcionitas, ac præsertim Gnosticos, reddidit vario facinore & omni etiam contra naturam flagitii monstro longè fœdissimos, atque insanos supra omnem hircum. Etenim Thyestææ in Eucharistia epulæ, & promiscua in nocturno Ecclesiæ conventu libido, de quibus novella Christi Domini Religio dudum fœtuit apud Romanum Imperium, omninò fuerunt Dogmata & Canones horum nebulonum. Bonum suum Deum blaterarunt delectari solâ nostrâ sine operibus dilectione ac fide, nullo crimine offendi, aut moveri ad vindictam. Blasphemiæ radices sunt superiùs expositæ. Divini, licet dumtaxat servilis, timoris necessitatem ac variam utilitatem expolui in Dissertatione de Christiana Contritione. Ep. 144. Cap. 4.

Divinam Majestatem irâ carere, ideoque nec timendam esse, est Epicuri & quorundam aliorum Gentilium Philosophorum dogma, ex quo ille profecit ad abnegandam omnem Divinam Providentiam. Et hinc Marcionis Deum antiqui Patres rectè dixerunt esse Deum Epicuri. Errorem insigni libro, quem de ira Dei inscripsit, refutavit Lactantius Firmianus, ac demonstravit ab ipso everti omne humanum genus. Audiamus pauca ejus verba: *Nisi cupiditates nostras Deus, qui falli non potest, coërcuerit, sceleratè impieq; vivemus. Spectari ergò actus nostros à Deo, non modò ad utilitatem communis vitæ attinet, sed etiam ad veritatem, quia religione justitiaq; detractâ, vel ad stultitiam pecudum amissâ ratione devolvimur, vel ad bestiarum immanitatem: Imò verò ampliùs. Siquidem bestiæ* Cap. 12.

sui generis animalibus parcunt. Quid erit homine truculentius, quid immitius, si dempto metu superiore vim legum aut fallere potuerit, aut contemnere? Timor igitur Dei solus est, qui custodit hominum inter se societatem, per quem vita ipsa sustinetur, munitur, gubernatur. Is autem timor auferatur, si fuerit homini persuasum, quod iræ sit expers Deus, quem moveri, & indignari non modò, cum injusta fiunt, communis utilitas, sed etiam ratio ipsa & veritas persuadet. Quod ipsum tradit etiam in aliis ejusdem libri locis.

Nisi ubi non est.

Veram Divinitatem non solâ bonitate, sed vindicativâ etiam justitiâ constare, & duo hæc Attributa nequaquam posse dividi in duos, sed in unicum Deum necessariò uniri, insigniter demonstrat Septimius in primo libro adversùs Marcionem, ideoque & hîc scribit apud cunctos variæ Divinitatis Fabulones non esse, hoc est, non credi & coli verum Deum. Mendacium sibi fingunt & venerantur, omnem excedunt gentilem Idololatriam, ideoque apud ipsos nihil possit esse Christianæ veritatis, nihil legitimæ disciplinæ. Quod Marcionitæ & cuncti variæ Divinitatis Fabulones sibi idola fingant, sint pleni Idololatræ, ac verum Deum nec agnoscant nec colant, est suprà abundè demonstratum. Volo quædam Septimii testimonia superaddere. In libro de carnis resurrectione adversùs bonum Marcionis, qui nec judex nec Creator garriebatur, Deum scribit:

Cap 14. *Ille nescio quis hæreticorum Deus, meritò non judex, non enim Deus. Meritò non Dominus, non enim Author. Nescio jam si Deus, qui nec Author, quod Deus; nec Dominus, quod Author.* Et in primo adversùs Marcionem libro:

Cap. 3 *Deus si non unus est, non est. Quia digniùs credimus non esse, quodcumque non ita fuerit, ut esse debebit.* Hinc concludit utrumque Marcionis Deum esse in-

Cap. 22. dignum Dei nomine. Et infra scribit: *Accedamus jam ad ipsam Dei personam, vel potiùs umbram & phantasma.* Marcionis Deum affirmat esse confictum ab ipso phantasma, ideoque & hîc dicit verum Deum non esse apud Marcionitas, atque ita non timeri.

Gravitas honesta.

Sanctus Augustinus eruditum scripsit librum de moribus Catholicæ Ecclesiæ, alium de moribus Manichæorum. Hos profanos & omnis regulæ prævaricatores, istos demonstrat sanctos per omnia, & Recti custodes. Hinc concludit apud nos etiam rectam esse fidem, apud illos non esse. Est firma præscriptio. Eâdem adversùm gentiles utitur in quinto Divinarum institutionum libro Lactantius Firmianus, demonstrans gentilium spurcissimam, Christianorum vitam esse

esse per omnia integram, atque concludens: *Cum igitur gentiles videant se ac suos ea, quæ diximus, gerere, nostros autem nihil aliud operari, nisi æquum & bonum, poterant, si quid saperent, ex hoc intelligere, & illos qui bonum faciunt, pios esse, & se impios, qui nefanda committunt. Neque enim fieri potest, ut qui in omnibus vitæ suæ actibus non errant, in ipsa Summa errent, hoc est, in ipsa Religione, quæ rerum omnium caput est. Impietas enim susceptа in eo, quod est summum, per cætera universa sequitur. Æquè fieri non potest, ut ipsi, qui errant in omni vita, non & in Religione fallantur. Quoniam pietas in summo regulam tenens tenorem suum servat & in cæteris. Ita fit ut in utraque parte de conditione rerum, quæ geruntur, qualis sit Summa ipsa noscatur.* Et in sequenti capite ostendit gentilium Deos fuisse sceleratissimos homines, atque concludit: *Possuntne inter hæc justi esse homines, qui etiamsi naturâ sint boni, ab ipsis tamen Diis erudiantur ad injustitiam? Ad placandum enim Deum, quem colas, iis rebus opùs est, quibus illum gaudere ac delectari scias. Sic fit ut vitam colentium Deus pro qualitate nominis sui formet: Quoniam religiosissimus est cultus imitari.* Per veram Dominus Deus, per falsam Religionem nos regit Diabolus, ideoque ut ille rectos, ita hic etiam nostros mores non potest non facere pravos. Et hanc præscriptionem firmavit Constantinopolitana Synodus, inter veros Ecclesiæ characteres suo in Symbolo ponens & hunc: *Sanctam.* Non quoad singulorum vitam, sed quoad regulas morum. Cap. 9.

Eâdem præscriptione hîc utitur noster Doctor. Catholicam conversationem, seu orthodoxam disciplinam à jam expositis Gnosticorum, ac aliorum Erronum moribus ostendit distare plurimùm, utpotè quæ in omni nostro opere & motu exquirat non nimiam, sed honestam gravitatem, attonitam seu attentissimam cum timore ac tremore diligentiam & curam sollicitam, ne vel per ignorantiam labamur. Hæreticorum Ordinationes sine examine temerarias, nostras in Clerum adlectiones affirmat esse exploratas: Utpotè quæ nec fierent, nec factæ firmarentur, nisi de personis per publicum examen atque Edictum exploratæ probitatis. Ab hæreticis Neophytos, sæculo obstrictos, apostatas nostros; à nobis conlocari seu promoveri asseverat solos emeritos, de quibus scribit etiam in libro Apologetico: *Præsident probati quique Seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti.* Hæreticorum vagam atque confusam, Catholicam communionem laudat esse deliberatam, seu magna cum deliberatione ab omni contagiosa persona discretam. Apud illos nullam Præsidibus reverentiam, apud nos esse subjectionem religiosam. Episcopum enim & omnem Clericum, tamquam Dei & Christi Domini Vicarios veneramur, ipsis profundiùs, quàm sæculi Regibus

subjecti. Apud hæreticos plurima esse schismata, adeò ut schisma sit ipsis unitas; nobis esse asserit Ecclesiam unitam, & Dei omnia. Quisquis enim vel ab uno Divini ac Evangelici Dogmatis articulo deviarit, tamquam extraneus ab Ecclesia ejicitur.

Apparitio devota.

Vox, *Apparitio*, est Romanæ Reipublicæ vocabulum, ac ipso in lege ad Ruffinum, Orientali Prætorio Præfectum, exstante in Codice Theodosiano, utitur magnus Imperator Theodosius: *In omnibus, qui militiæ nomen dederint, ratio est habenda meritorum, ut is potissimùm priorem adipiscatur gradum, qui meruerit de labore suffragium. Nec quæratur, quis militarit primus, sed quis manserit in studio Apparitionis assiduus.* Voces, *Apparitor*, *Apparitio*, *Apparitura*, frequentissimæ sunt in Jure Romano. Hinc ad Constantinopolitanam sancti Flaviani Synodum dixit de Hæresiarcha Eutychete Joannes Constantinopolitanæ Ecclesiæ Presbyter ac Defensor: *Occurrit Reverendus Presbyter, & Archi-Mandrita Eutyches cum magna multitudine militum, & Monachorum, & Præfectianorum Apparitorum sublimissimæ potestatis Præfectorum Prætorio.* Præfectiani Apparitores, seu Præfectiana Apparitio erant Stipatores ac Satellites, sine quibus Prætorio Præfectus non prodibat in publicum. Armati ipsum cingebant, apparebant illi, coràm ministrabant in omni solemni functione, & item ipsum toti populo faciebant apparere seu eminere. Etiam Consules, Pro-Consules, cuncti Provinciarum Rectores, & cæteri Romanæ Monarchiæ sublimes Potestates, ac ipse item Augustus Princeps habebant suam Apparituram. Hanc leges & Romani Scriptores passim appellant Domesticos aut Palatinos Protectores. Etiam dicebantur Officium, Officiales, Militia, Cohors, Cohortales. Domino enim suo ministrabant in omnibus, ac erant digesti in formam Cohortis. Huc respicit sanctus Joannes Evangelista: *Judas cum accepisset Cohortem.* Et sanctus Matthæus: *Milites Præsidis ad eum congregarunt universam Cohortem.* Hoc est, totam Præsidis Apparituram. Ad hanc enim ex officio spectabat à Stationariis, Curiosis, aut Frumentariis proditos latrones ac alios criminosos capere, custodire, deducere ad campum sceleratum. Et hinc ad ipsos dixit Dominus: *Tamquam ad latronem existis.* Imperatorem Alexandrum, quod Tribuno quatuor, Duci sex, Legato dumtaxat decem Apparitores permiserit, laudat Ælius Lampridius. Verùm crevit fastus. Etenim quod Africæ Pro-Consul trecentos nonaginta octo viros, Scrinia decem, Scholas undecim; Orientis verò Comes sexcentas personas habuerit in Officium ac Apparitionem, lucet ex Codice Imperatoris Justiniani.

Lib. 7. tit. 2. c. 1.

Act. 7.

Cap. 18.

Cap. 27.

ni. Et hunc in sensum præsenti voce Doctor noster utitur etiam in libro Apologetico : *Aruspex mortuis apparet.* Hoc est, coràm ministrat. Cap 3. Et in libro de Monogamia : *Idolis & viduitas & monogamia apparent.* Hoc est, servire illis possint & Satellitium præbere. Cap. 17. In libro de Spectaculis Christianas aures & oculos cautè custodiendos monet, & adjungit causam : *Spiritui apparent*, id est, tamquam Satellites deserviunt, *oculi & aures, nec potest mundus præstari*, seu custoditi, *cujus Apparitores inquinantur.* Cap. 17. In in secundo libro ad Nationes : *Aliqua Dominatio præest, cui apparere videatur universa negotiatio mundialis.* Id est, cui omnis creatura tamquam supremo Domino adsit ac ministret. Et in libro adversùs Praxeam Danielis Prophetæ locum sic legit : *Millies millia adsistebant ei, millies centena millia apparebant ei.* Cap. 3. Nos legimus : *Ministrabant ei.* Et reverà totus sanctorum Angelorum innumerabilis exercitus est domestica ac Palatina Divinæ Majestatis Apparitura. Etiam Christiana vita est & armata & officialis militia, statutis temporibus apparere debet coram Deo Optimo Maximo, stipare ipsum, ac variis modis ministrare. Ipsius Apparitio fit præsertim in Ecclesiastico conventu, Hanc Doctor noster hoc in loco laudat, asseverans esse devotam. Eandem laudat in libro Apologetico : *Coimus in cœtum & congregationem, ut ad Deum, quasi manu factâ, precationibus ambiamus orantes. Hæc vis Deo grata est.* Cap. 39. Istius nostræ Apparitionis varias devotiones & functiones largiùs istic exponit. Et in secundo de Monasticis Institutionibus libro Joannes Cassianus : *Cum solemnitates, quas illi Synaxes vocant, celebraturi conveniunt* Ægyptii Monachi, *tantum à cunctis silentium præbetur, ut cum in unum tam numerosa fratrum multitudo concurrit, præter illum, qui consurgens psalterium cantat in medio, nullus hominum penitùs adesse videatur.* Cap. 10. Eucharisticæ præsertim consecrationis, & collectæ per Sacerdotem orationis tempore nemo tussit, oscitat, exspuit, gemit, suspirat. Hæc est antiqua totius Ecclesiæ devotio, quæ cum multis avitæ sanctimoniæ aliis capitibus erat tunc contracta ad solos Monachos, apud quos nunc utinam perseveret. Divinorum in Ecclesia Officiorum tempore fabulas, risus, & omnem immodestiam durissimè insectantur omnes antiqui Patres, præsertim tamen sanctus Joannes Chrysostomus. Videri possit Jonas Aurelianensis Episcopus in opusculis de Regia & laica institutione.

Processio modesta.

Christianos olim, præsertim fœminas, rarissimè ac modestissimè, sine superfluo vestium ornatu, processisse in publicum, docet vulgare tunc gentilis in nos dicacitatis adagium : *Ex quo facta est Christiana,*

pauperiùs incedit. Hinc & ad sanctam Agatham dixit Quinctianus Siciliæ Prætor : *Nonne te pudet nobili genere natam, humilem & servilem Christianorum vitam agere?* Hæc improperia ut Christianæ fœminæ discerent non curare, eruditissimum de ipsarum cultu librum scripsit Septimius, & istic habet de earumdem in publicum processu : *Vobis nulla causa procedendi non tetrica. Aut imbecillis aliquis ex fratribus visitatur, aut Sacrificium offertur, aut Dei sermo administratur. Quidvis horum, gravitatis & sanctitatis negotium est, cui opùs non sit habitu extraordinario, & composito, & soluto.* Etiam dum ex quovis humano officio paganas personas visitant, vult aliter non procedi. Eodem sensu vocem hanc usurpat in secundo ad uxorem libro : *Si procedendum erit.* Et iterùm : *procedet de janua laureata.* Eandem in fœminarum processu disciplinam acerrimè urget in suo Pædagogo sanctus Clemens Alexandrinus, addens etiam à gentilibus Lacedæmoniis aurum & floridas vestes fuisse permissas solis meretricibus. Quòd fœminæ non tantùm in compita & forum, sed etiam in Ecclesiam pomposæ & ornatæ procederent, adeoque hanc quasi in fornicem & lupanar transmutarent, in homilia de non contemnendis Dei Ecclesiis gravissimè queritur & damnat sanctus Joannes Chrysostomus. Avitam procedendi modestiam voluit ab illis saltem in Ecclesia servari. Eamdem dum incondito zelo reparare molitur Eustatius Sebastenus in prima Armenia Archi-Episcopus, decidit in errores damnatos à Synodo Gangrensi. Erat enim Macedonianæ, cujus præsertim Episcopos & Clericos cum singulari modestia & humilitate prodiisse in publicum testatur sanctus Gregorius Nazianzenus, hæreseos sectator & vertumnus, atque ita eandem virtutis speciem studuit in suæ factionis populum traducere. Verùm non erat de semine illorum virorum, per quos est facta salus in Israël. Hanc interim procedendi modestiam aliqui volunt hîc laudari à Septimio.

Cap. 11.

Cap 3.

Cap. 7.

Verùm non hanc, sed solam in Ecclesiastica apparitione fieri consuetam processionem lucidè laudat. Ipsam in primo officiorum libro exponit sanctus Ambrosius, asserens nescio quem suspensum Clericum fuisse officio à se restitutum, cum hac tamen exceptione : *Ne umquam ipsum præiret.* Utique in solemni Ecclesiæ officio. Præsertim in Sacrificio. Et in literis ad Dioscorum Alexandriæ Patriarcham scribit magnus Papa Leo : *Possidonius Presbyter nostris processionibus atque ordinationibus frequenter interfuit, & toties ad nos missus, quid in omnibus Apostolica Sedis authoritate teneremus, agnovit.* Affirmat Romanæ Ecclesiæ in Divinis officiis ritum non posse ignorari à Dioscoro, cujus Presbyter ac Legatus Possidonius frequenter cum Pontifice ad solemne Sacrificium

Cap. 18.

ficium & alia officia processisset. Et Acacium Constantinopolitanum Episcopum, multâ Eutychianistarum communione pollutum, quòd Vitalem ac Misenum, Legatos à se Episcopos, violenter coëgisset secum procedere, damnavit Felix tertius. Etiam Sebastianum, suum Diaconum, quod cum Honorio Salonitano apud Dalmatas Archi-Episcopo, & per ipsum malè ordinatis Clericis processisset, atque ita ejus scabiosâ communione se ob venalitatem fœdasset, Vigilius Pontifex degradavit. Diploma exstat in quinta Synodo. Et cum Joanne Jejunatore, Constantinopolitano Episcopo, quòd *universalis Episcopi* sibi arrogasset titulum, procedere suo Apocrisario Diacono primùm Pelagius secundus, deinde magnus Gregorius rigidissimè interdixerunt. Mandatum hoc pluribus epistolis iteravit Gregorius, & de istis scribit ad suum Diaconum ac Apocrisarium Sabinianum: *Sicut tibi jam transactis epistolis scripsi, numquam cum eo procedere præsumas.* Et in literis ad ipsum Joannem, ac in literis ad Eulogium Alexandrinum, ac Anastasium Patriarcham Antiochenum scribit de Antecessore suo Pelagio secundo: *Diaconum, qui juxta morem pro Responsis Ecclesiæ faciendis piissimorum Dominorum vestigiis adhærebat, cum Joanne Missarum solemnia celebrare prohibuit.* Et de Joannis uti in Cathedram, ita in superbum titulum Successore Cyriaco pergit ad Mauritium Augustum: *Cyriaci Responsales cum magno affectu suscepi. Quidquid debui charitatis exhibui, meliusq; eos, quàm consuetudo prisca fuerat, honoravi, & mecum feci eos sacra Missarum solemnia celebrare. Quia sicut meus Diaconus ad exhibenda sancta mysteria illi non debet ministrare, qui elationis culpam aut commisit, aut ab aliis commissam non corrigit, ita Ministri illius in celebratione Missarum mihi adesse debuerunt, qui in superbiæ errorem non decidi.* Et Joanni Ravennæ Archi-Episcopo, inter Ecclesiæ suæ privilegia numeranti, quòd secum sui Presbyteri ac Diaconi semper Romæ in Domini Papæ obsequio procederent, & ipsum non auferri supplicanti, respondit: *Ne credas, quod ego Ecclesiam tuam in aliquo gravari aut minui volo. Recordare in Romanarum Missarum solemnibus, ubi Ravennas Diaconus stabat, & require ubi hodiè stat, & cognosces quia Ecclesiam Ravennatem honorare desidero.* Et Theophilus Iconiensis in Lycaonia, & Zacharias Tauromeniæ in Sicilia Episcopus, homines Photiani, quo se in octava Synodo ostentarent Catholicos, jactarunt se Romæ Nicolao Pontifici comministrasse & communicasse. Sacerdoti olim, Episcopo præsertim, Metropolitæ, aut Patriarchæ, solemniter celebranti, non unus tantùm Diaconus & Subdiaconus cum unico assistente Presbytero & aliquot minoribus Clericis ministrabant, sed etiam omnes peregrini Episcopi, Presbyteri ac Diaconi, præsertim qui essent suorum Episco-

Ep. 6.

Act. 7.

Lib. 4. ep. 39. Ep. 38.

Lib. 2. indict. 11, Ep. 55. Lib. 4. ep. 15.

coporum aut Ecclesiarum Legati vel Apocrisarii. Episcopus, Metropolita, Patriarcha advenam Episcopum, Metropolitam, Patriarcham invitabat ad offerendum suo loco & celebrandum; Patriarcha autem Metropolitas, Metropolita Episcopos dumtaxat ad sibi ministrandum in Sacrificio, & secum procedendum. Eundem honorem Episcopus deferebat peregrinis Clericis. Et quia Romæ omnium Patriarchalium ac aliarum majorum Ecclesiarum passim aderant Apocrisarii aut Legati, procedebat & celebrabat passim Pontifex cum magno numero Episcoporum & Clericorum, & ipsorum quisque juxta Ecclesiæ aut gradûs sui dignitatem habebat locum. Hinc Constantinopolitanæ ac Ravennatis Ecclesiæ Clericis locum quâm antea digniorem fuisse à se attributum affirmat sanctus Gregorius. Et hoc cum Papa ministerium erat integræ atque immaculatæ communionis irrefragabile testimonium. Rectissimè appellatur processio. Ejus enim exordium seu introitus olim fuit, ac etiamnum est solemnissima Pontificaliter ornati Episcopi cum omnibus ei ministrantibus de Basilicæ Secretario ad Altare processio, repræsentans adorandum illius, quâ Dominus noster JESVS Christus è secreto Dei Patris sinu per Incarnationem suam tamquam plurimo sanctorum Angelorum ministerio stipatus sponsus processit in mundum, processionis mysterium. Græci semper habuerunt duplex Offertorium, & utrique addiderunt suam processionem. Ab hisce ritibus totum nostrum Sacrificium antiqua Christianitas appellavit processionem. Hanc laudat hîc Septimius, affirmatque ex avita Patrum disciplina esse gravem atque modestam. Est enim nobilior pars, & quasi anima totius nostræ Ecclesiasticæ Apparituræ.

Et hinc intellige quod & quale crimen notet in sermone de Lapsis sanctus Cyprianus: *In Sacerdotibus non Religio devota.* Decianam persecutionem affirmat fuisse Divinum peccantis Ecclesiæ flagellum, & peccatorum istorum unum fuisse, quod Sacerdotum & Clericorum in Ecclesiastica Apparitura processio non fuisset modesta satis & devota. Imitari oportet magnum Basilium, qui laudatur tantâ disciplinâ peregisse Divina officia, ut ipsorum conspectu stupefactus ac territus Imperator Valens, omnium Catholicorum Episcoporum crudelissimus propter Arii hæresim persecutor, hunc ferè solum non vexaverit, sed fuerit summè veneratus. Hinc & ministrantem sibi Diaconum, quòd adstanti fœminæ fixisset oculum, degradavit idem Basilius. Et hunc ejus rigorem amplè laudat in ejus vita sanctus Amphilochius. Spiritûs sancti in Missæ Canone adventum, factamque ab ipso Eucharisticam consecrationem cognoscere ex aliquo visibi-

sibili signo, sanctis olim Sacerdotibus, quos inter Basilius, fuit olim familiare. Istud Divinum beneficium interpolavit impudicus Diaconi oculus, ideoque degradatione fuit omninò dignus. Ab illis enim, qui ad formosas videndas facies adeunt, Ecclesias verti in fornicem aut lupanar, & quemvis istiusmodi adspectum esse istic lethale crimen, constanter affirmat sanctus Joannes Chrysostomus. Et suum etiam Diaconum ob istud degradavit. Nescio quem Clericum, quod vagis in Ecclesia esset oculis, numquam secum in hac Apparitura permisit procedere, ac fœdè postmodo apostatasse testatur in primo Officiorum libro sanctus Ambrosius. Martyrium, nescio cujus in Ægypto civitatis Episcopum, quod sub Divinis officiis colloquia permitteret populo, ac ipse misceret, de temeraria audacia ac Evangelii prævaricatione notat sanctus Isidorus Peluſiotes. Ut enim adversûs omnem vanum cogitatum obserato cordis ostio oremus Patrem, rigidè mandat Evangelium. Quod ipsum vitium in Theophylacto Patriarcha Constantinopolitano culpat Georgius Cedrenus. Wilderaldum Argentinensem Episcopum, quod in solemni Pontificali Missa cantaturus, *Pax vobiscum*, Henrico secundo Imperatori petulanter arrisisset, eodem die fuisse percussum à Divina Justitia, ac infeliciter extinctum, scribit in sancti Heriberti Colonienſis Archi-Episcopi vita venerabilis Rupertus Abbas Tuitienſis. Regni sui Clerum, quod ad Divina officia, non quasi ad cælestem Psalmodiam, sed quasi ad lusum conveniret, gravissimè arguit, ac rigidissimè reformavit Edgarus Rex Anglorum. Sanctissimum optimi Regis Edictum exstat apud Alredum Abbatem Rievallensem. Rogerium Saresberiensem Episcopum, quod indevotè & præcipitanter celebraret Missam, atque istâ arte ab Henrico primo Anglorum Rege meruisset Episcopatum, malè tandem periisse demonstrat Guilielmus Neubrigensis. Etiam Bonifacium nonum Pontificem, quod submissâ voce loqueretur cum Prælatis, culpat Theodoricus à Niem. Et inter articulos, ob quos Joannem vigesimum tertium dejecit Constantiensis Synodus, fuit & hic: *Quod Missam rarò, currenter, sine devotione celebraret.* Exstat Juliani Cardinalis Cæsarini doctissima pro continuando Basileensi Concilio ad Eugenium quartum Pontificem epistola, quâ Germanici Cleri in Divinis etiam officiis immodestiam insigniter exponit, ac reformari expostulat, prædicens alioquin non dumtaxat confortandam Hussiticam hæresim, sed & novam, quæ Clerum furibunda ejiciat, Sectam susciandam. Nobilium enim Collegiorum Clerus, armis & calcaribus sub serica tunica indutus, frequentabat tunc Ecclesiam, habens cor à Deo adeò longinquum, ut ipsum nec labiis

Cap. 18.

Lib. 1. Ep. 45.

Cap. 18.

Lib. 1. cap. 6. Lib. 2. cap. 10.

biis honoraret. Quam pessimam licentiam dicta Synodus rigidissimè proscripsit. Et quia Clerus nec hanc, nec laudatum audivit Cardinalem, Divina justitia Joanni Husso superponi permisit Martinum Lutherum, qui dictam prophetiam nimis adimplevit.

Ecclesia unita.

Nostræ in Ecclesia Appariturae disciplinam Septimius pergit commendare. Ab hæreticis, quos non solùm cum Catechumenis suis, sed & cum aliis Sectariis ac ipsis etiam gentilibus orare in suis conventibus culpaverat, affirmat nos longissimè remotos: Utpotè qui solam admittamus Ecclesiam, solos Orthodoxos ac integros fideles. Quod insigniter patuit in Martyrio sancti Babylæ Patriarchæ Antiocheni, ac ejus lucta adversùs Imperatorem Numerianum. Septimius addit Ecclesiam istic non tantummodo esse solam, sed insuper, utique ad Deum Optimum Maximum exorandum, unitam. Hujus unionis vim exponit in libro apologetico: *Coimus ad Deum, quasi manu factâ precationibus ambiamus. Hæc vis Deo grata est.* Et in sequenti ejusdem libri capite: *Nos*, in publicis Imperii necessitatibus, *jejuniis aridi, & omni continentiâ expressi, ab omni vitæ fruge dilati, in sacco & cinere volutantes, invidiâ cælum tundimus, & misericordiam extorquemus.* Et in libro ad Scapulam Africæ Pro-Consulem: *Marcus Aurelius in Germanica expeditione Christianorum militum orationibus ad Deum factis, imbres in siti illa impetravit. Quando non geniculationibus & jejunationibus nostris etiam siccitates sunt depulsæ? Tunc & populus adclamans Deo Deorum, qui solus potens est, in Jovis nomine Deo nostro testimonium reddidit.* Cæci enim gentiles invocatum à Christianis militibus Dominum opinati sunt esse suum Jovem. De qua cæca in Deum vivum & verum injuria queritur etiam in libro Apologetico. Romani exercitûs extremam in Germania partim à siti & æstu, partim à barbaris necessitatem, & incruentum Christianæ fulminatricis Legionis de hisce triumphum, latiùs referunt in Ecclesiastica historia Eusebius Cæsareensis, in secunda de quadraginta Martyribus oratione sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus, Paulus Orosius, in Marci Aurelii vita Iulius Capitolinus, Ammianus Marcellinus, & in Dionis Epitome Ioannes Xiphilinus. Nongenta septuaginta Germanorum millia Romanum, qui per quinque dies non biberat, circumcingebant exercitum, & hîc cum Augusto Principe fremebat ex more in Christianos, uti Atheos, & causam tantæ calamitatis. Hinc illi Divinæ injuriæ zelo accensi segregarunt se ab exercitûs corpore, & factâ unitæ geniculationis & orationis manu, Romanis pluviam & potum, igneam in barbaros cum fulminibus grandinem à Divina clementia extorserunt, Hinc palinodiam cantavit

Cap. 4.

Cap. 40.

Im-

Imperator Aurelius Antoninus, & solemnes de invisibili Christianorum Deo literas scripsit ad Senatum, vetans ipsos accusari deinceps, aut ullâ persecutione vexari. Exstant literæ apud laudatum Eusebium, ipsaque in libro Apologetico laudat etiam Septimius. Aiunt id factum Cap. 5. fuisse propè Carnutum à Legione gemina, quam Eusebius vocat Melitinam. Ipsam enim ex duabus mixtis fuisse conflatam affirmat præfatus Xiphilinus. Postmodo ad perpetuam rei memoriam fuit appellata Legio fulminatrix. Verùm ex ipsis fuisse suos quadraginta Martyres labitur Gregorius Nyssenus. Hi sunt longè juniores. Utpotè passi sub Imperatore Licinio. Item legendum non est, *Carnutum*, sed *Carnuntum*. Hæc enim est civitas primæ Pannoniæ. Carnutum est in Gallia.

Communis ab unita Ecclesia orationis virtutem laudat etiam sanctus Irenæus, asseverans suscitandorum mortuorum & aliorum miraculorum gratiam suo adhuc tempore perseveraſſe in Ecclesiis, ac ipsa Lib. 2. fieri *sæpissimè propter aliquid necessarium, Fraternitate universâ per jejunium &* cap. 56. *supplicationem multam postulante.* Ninivitarum jejunium & orationem laudat etiam in secunda super secundam ad Corinthios epistolam homilia sanctus Ioannes Chrysostomus, & adjungit: *Persæpè Deus quasi pudore commovetur, dum multitudinem in precatione concordem atque conspirantem cernit.* Vario id demonstrat exemplo. In quartadecima super epistolam ad Romanos homilia ad hæc Apostoli verba, *Spiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, scribit: *Obscurum est hoc Dictum, propterea quòd multa ex iis miracula, quæ tunc fierent, fieri nunc desierint. Eapropter necesse nobis est rerum illarum statum vos docere, atque ita demùm apertior erit sermo.* Inter primævas gratis datas gratias affirmat olim fuisse & spiritale precandi Charisma, quo quis nosset quid Divina clementia se orari vellet ab Ecclesia, quid concedere, quid denegare. *Hic*, inquit, *obtinebat Prophetiæ donum, ille sapientiæ, ille sanitatum, ille potestatum, ille autem linguarum. Porrò unà cum his omnibus erat & precum donum, quod & ipsum Spiritus dicebatur. Quo qui præditus erat, pro plebe universa preces fundebat. Quandoquidem enim permulta cum ignoremus eorum quæ nobis conducunt, quæ minimè conducunt postulamus, accessit donum precum ad unum aliquem eorum qui tum viverent, qui quod communiter Universitati Ecclesiæ conducebat, id tum ipse pro omnibus postulans staret, tum alios doceret. Spiritum igitur Apostolus hîc vocat tum tale donum, tum animam, quæ donum id susciperet, quæq; apud eum intercederet ac gemeret. Qui enim hujusmodi gratiâ dignus est habitus, is magna cum animi compunctione stans, multis item cum gemitibus postulat quæ omnibus sunt usui. Cujus & nunc signum Diaconus est, pro populo preces ejus offerens.* Per hocce unius donum quævis adunata Ecclesia communes suas postulationes certò obtinebat.

Et hinc Collectam seu communem orationem dicturus Sacerdos præmittit : *Dominus vobiscum.* Et omnis populus respondet : *Et cum spiritu tuo.* Etiam de his dico : *Obscura sunt hæc, quia ipsorum radix & ratio nos deseruêre.* Laudata Spiritûs Charismata iterum laudat in trigesima sexta super primam ad Corinthios epistolam homilia sanctus Ioannes Chrysostomus, & pergit : *Sed nunc illorum donorum symbola ac signa tantùm tenemus. Nam nunc quoque duo aut tres dicimus, & vicissim, & alio tacente alius incipit. Sed hæc sunt tantùm illorum signa & monimenta. Propterea quando inceperimus dicere, populus respondet,* Et cum spiritu tuo, *ostendens quod olim sic dicebant, non suâ moti sapientiâ, sed spiritu.* Per verba, *Dominus vobiscum*, ut precum donum vel cunctis adstantibus, vel certè ipsorum quibusdam infundere dignaretur Divina benignitas, flagitabat Sacerdos, reponebatque populus id longè magis Sacerdoti, utpotè qui per jam acceptum sacræ Ordinationis Spiritum esset suis apud Deum Mediator ac Legatus, esse necessarium & convenire. Quod ipsum tradit idem Chrysostomus in decimaoctava super secundam ad Corinthios epistolam homilia, & in prima super epistolam ad Colossenses, atque prosequitur in laudata trigesima sexta : *Ecclesia nunc est similis mulieri, quæ à veteri prosperitate excidit, & multis in locis sola tenet symbola antiquæ illius felicitatis, & monilium quidem solas ostendit thecas & arculas, divitiis autem est privata. Ei nunc similis est Ecclesia.* Laudata Sacerdotis & populi solemnia verba erant laudati Charismatis per Apostolos instituta Symbola. Ipsum apud nullam hæresim, apud nos verò in multis supereſſe Ecclesiis gloriatur in superiùs adducto loco sanctus Irenæus : Et ex ipso adversùm omnes generatim hæreticos præscribit. Quod ipsum hoc loco agit Septimius. In libro de Ecclesiæ unitate agit & sanctus Cyprianus : *Pacificos esse oportet Dei filios, corde mites, sermone simplices, affectione concordes, fideliter sibi unanimitatis nexibus cohærentes. Hæc unanimitas sub Apostolis olim fuit. Sic novus Credentium populus, Domini mandata custodiens, charitatem suam tenuit. Et ideò efficacibus precibus orabant : Ideò impetrare cum fiducia poterant, quodcumque de Domini misericordia postulabant. In nobis verò sic unanimitas diminuta est, ut & largitas operationis infracta.* Hæreticis & Schismaticis ex Domini verbo, *Ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, in medio sum eorum*, paucitatem suam semper consolantibus, fatetur *non multitudini, sed deprecantium unanimitati plurimùm tribui* à Divina clementia, & adjungit : *Non homines ab Ecclesia dividit, qui instituit & fecit Ecclesiam, sed exprobrans discordiam perfidis, & fidelibus pacem suâ voce commendans, ostendit magis esse se cum duobus aut tribus unanimiter orantibus, quàm cum dissidentibus plurimis, plusq; impetrari posse concordi paucorum prece, quàm discordio-*

diosâ oratione multorum. Affirmat hæreticos & schismaticos & cum Christo capite, & cum Catholico ejus corpore, immò & inter sese non esse unitam Ecclesiam, sed multæ divisionis confusionem, ideoque à duobus aut tribus orthodoxis, quàm ab innumera ipsorum turba efficaciorem orationem prodire. An Septimii tempore adhuc superfuerit, & quo tempore cessarit precum Charisma, ignoro: Ipsum suo tempore cessasse palàm fatetur sanctus Cyprianus, ac meritò deplorat sanctus Joannes Chrysostomus. Ejus tamen symbola ad perpetuam avitæ gratiæ memoriam rectè etiamnum retinet Ecclesia. Et ipsi non sunt penitùs vacua atque egena elementa. Quod posterioribus etiam temporibus Apollonius ac Joannes Monachi, & alii quidam viguerint isto Charismate, docent Hermias Zozomenus, & in Lausiaca historia Palladius Episcopus Helenopolitanus. Hinc item vides varios nostri Sacrificii ritus esse Institutum Apostolicum. Lib. 3. cap. 13.

Ex præsentibus Septimii verbis patet & ratio, cur communis & publica Ecclesiæ per Sacerdotem oratio passim appelletur *Collecta.* Antiquissima est ista nomenclatura. Etenim antiqua variarum Ecclesiarum, quæ sanctos Martyres etiam in ipsis carceribus Dominicum & Collectam egisse testabantur, Acta & Scripta laudat in Carthaginensis Collationis Breviculo sanctus Augustinus. Ejus significatio apud varios est varia. In eruditis ad Græcorum Euchologium Scholiis scribit Jacobus Goar: *Pro variis personis & rebus preces compositas, & in unum collectas, Græci Synaxes vocant, nos Collectas interpretamur.* Quod ipsum in libro de Divinis officiis habet Alcuinus Flaccus. Et in libro de Ecclesiasticis observationibus Guido Abbas Micrologus: *Sequitur oratio, quam Collectam dicunt. Eò quòd Sacerdos, qui legatione fungitur pro populo ad Dominum, omnium petitiones eâ oratione colligat, atque concludat. Illæ tamen orationes specialiter Collectæ vocari videntur, quæ apud Romanos super Collectam populi fiunt, dum colligitur ut procedat de una Ecclesia ad aliam, ad Stationem faciendam.* Missæ orationem distinguit à Collecta. Consonat in animæ gemma Honorius Augustodunensis: *Oratio ab orando dicitur, Collecta verò dicitur, quia sub ea populus in unum colligitur. Hæc est autem differentia inter orationem & Collectam, quòd hæc oratio vocatur, quod ad Missam dicitur; hæc autem Collecta, quod ad processionem in Statione super populum dicitur.* Quod ipsum in libris de sacrosancti Sacrificii ritibus probat Innocentius tertius. Hanc differentiam Hugo Victorinus negligit in opere de Ecclesiasticis Officiis: Sacrificii orationem & Collectam confundit, & sola priora Micrologi adducit verba. Et antiqua Missæ per nescio quem eruditum Anonymum expositio habet: Lib. 3. cap. 17. Fol. 30. Cap 40. Lib. 1. cap 94. Lib. 2. cap. 27. Lib. 2. cap. 16.

bet : *Hæc eadem nunc oratio, nunc Collecta dicitur. Oratio dicitur, quia bona orantur cœlestia venire populo ; Collecta verò ideò nuncupatur, quia incipit se populus in unum colligere*, Et in Synodali sermone Petrus Blesensis: *Sacerdos orationem dirigit ad Patrem, quæ Collecta dicitur, quia tamquam Advocatus omnium orationes colligit, & defert ad Dominum.*

Authentica significatio haurienda est ex vetustiori fonte, Joanne Cassiano, in Monasticarum Institutionum libris describente antiquas Synaxes Ægyptiorum Cœnobitarum : *Cum is, qui orationem collecturus est, è terra surrexit, omnes pariter eriguntur, ita ut nullus, nec antequam inclinetur ille, genuflectere, nec cum è terra surrexerit, remorari præsumat, ne non tam secutus fuisse illius conclusionem, qui precem collegit, quàm suam celebrasse credatur.* Et infra in eodem libro : *Vox Sacerdotis precem concludentis.* Et in decima octava Collatione : *Senex ut orationem colligeret, hortabatur.* In Missa aut alio quovis officio decantata per Sacerdotem oratio omnium præsentium orationes colligit & concludit ex avito Matris Ecclesiæ Instituto, atque ita rectè appellatur Collecta. Hinc ipsius decantatæ tempore neminem posse tussire, oscitare, spuere, gemere, suspirare, & cunctos cum stante tunc Sacerdote debere ad ejus vocem attentos stare affirmat laudatus Cassianus. Quòd nempè ipsa sit una omnium oratio, adeoque omnes obligentur ad ipsam cooperari. Hinc etiamnum ad ipsam omnis Clerus quandoque procumbit in genua, quandoque stat inclinatus aut erectus. Ubi precandi donum nos deseruit, adsistentem sibi sanctum JESV Christi Spiritum non amisit Mater Ecclesia. Hinc illud ipsa utcumque supplevit : Singulis Dominicis & festivitatibus dedit suas Missas & Orationes, hasce à toto populo dici & offerri per Sacerdotem voluit, ideoque appellari Collectas. Hinc item ipsas dicturus Sacerdos præfatur : *Dominus vobiscum.* Et populus respondet : *Et cum spiritu tuo.* Omnia sua vota in unam colligunt & concludunt precem ac personam, & avitum orandi Charisma sibi ultrò citròque apprecantur.

Lib 2. cap. 7.

Cap. 10.

Cap. 11.

Privatas Missas, quidquid blaterent hodierni hæretici, semper celebravit Ecclesia. Hinc Micrologus, Honorius Augustodunensis, ac Innocentius tertius inter orationem & Collectam distinguunt, & solius publicæ Missæ orationes volunt esse Collectas. Nec sine fundamento. Privatis enim Missis non adest frequens Ecclesia, cujus orationes per Sacerdotem colligantur. Etiam ex fundamento Victorinus Hugo & Petrus Blesensis discrimen istud non probaverunt. Etenim non præsentis solummodo, sed totius omninò Christiani populi vota ad cujuslibet Missæ aut alterius Sacerdotalis officii orationes jam dudum ad-

adligavit Mater Ecclesia, atque ita illæ etiam omnes sunt veraciter Collectæ. Ea est virtus communionis Sanctorum, de qua in libris de Baptismo sanctus Augustinus : *Idem Spiritus sanctus peccata dimittit, qui datus est omnibus Sanctis filii charitate cohærentibus, sive se noverint corporaliter, sive non noverint.* Ita & Mater Ecclesia omnium fidelium preces colligit & concludit. Uti apud sacram Apocalypsim sancti Angeli plurima odoramenta in unam auream phialam, ita ministrans Sacerdos in suam vocem colligit orationes totius communionis Sanctorum. Istæ phialæ fuerunt harum vocum Sacramenta. Lib. 6. cap. 4.

Attamen non est dubitandum, quin præsentis Ecclesiæ oratio sit longè potentior. Hinc enim de quæstionibus sibi à suo Episcopo & populo propositis scribit in sermonibus super Genesim sanctus Ioannes Chrysostomus : *Non viribus nostris confidentes, sed Antistitum precibus ac vestris omnia committentes, ad ineundum stadium nos accinximus. Tanta porrò vis est precum Ecclesiæ, ut licèt magis muti, quàm lapides essemus, pennâ quâvis leviorem linguam nostram efficiant: Nam quemadmodum in media navis vela incidens Zephyrus sagittâ velociùs cymbam promovet, sic & in linguam dicentis incidens Ecclesiæ oratio vehementiùs, quàm Zephyrus, sermonem promovet.* Et adversùm eos, qui neglecto Ecclesiæ conventu se domi orare prætexebant, exclamat in homiliis ad populum Antiochenum : *Te homo decipis, & magno in errore versaris. Nam etsi domi quoque detur orandi facultas, tamen fieri non potest, ut domi tam bene ores, quàm in Ecclesia, ubi tot Patres, ubi clamor felici societate excitus ad Deum immortalem refertur. Non pariter exoras, cum solus obsecras, atque tuis cum fratribus. Est enim in hoc plus aliquid : Videlicet concordiæ, conspiratio, copula amoris & charitatis, Sacerdotum preces. Præsunt enim eam ob rem Sacerdotes, ut populi orationes, quæ infirmiores per se sunt, validiores illas complexæ simul in cœlum evehantur.* Quod ipsum iisdem ferè verbis repetit in homilia de oratione, atque adjungit : *Propterea Sacerdotes Præpositi sunt, ut multitudinis orationes, cùm sint infirmiores, horum velut potentiorum precibus se conjungentes, pariter cum illis in cœlum adscendant.* Subjectæ, præsertim præsentis, multitudinis orationes Præpositi Sacerdotes colligunt, ex cunctis unam faciunt Collectam, ipsamque tamquam Legati & Mediatores Deo Omnipotenti referunt ac præsentant. Et hinc de quovis Sacerdote omninò verum est, quod de semetipso in Pontificem electo timuit, & ad quatuor Orientalis Ecclesiæ Patriarchas scripsit magnus Gregorius : *Quid Antistes ad Dominum, nisi pro delictis populi intercessor eligitur? Quâ itaque fiduciâ ad Deum pro peccatis alienis intercessor venio, apud quem de propriis securus non sum? Si fortassè quis-* Serm. 2. Lib. 1. Ep. 24.

piam

piam apud potentem virum, qui & sibi iratus, & mihi esset incognitus, intercessorem suum me fieri quæreret, protinùs responderem: Ad intercedendum venire nequeo, quia ejus notitiam ex sedula familiaritate non habeo. Si igitur rectè homo apud hominem, de quo minimè præsumpsissem, fieri intercessor erubescerem, quanta hoc audaciæ est, quod apud Deum pro populo locum intercessoris obtineo, cui familiarem me esse per vitæ meritum non agnosco? Qua in re & mihi aliud gravius formidandum. Quia sicut cuncti liquidò novimus, cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati ad deteriora animus provocatur. Et valdè pertimesco, ne commissa mihi plebs fidelium reatûs mei additamento depereat, cujus nunc usque delicta Dominus æquanimiter tolerabat.

Item hinc discordes aut inimicos inter se fideles ab Oblatione, atque etiam à Consistentia, seu arcanarum precum communione excluſit antiqua disciplina. Quod nempe ipsorum animi esse non possent Ecclesia unita. Eodem ex fundamento vitam Cœnobiticam esse anachoreticâ meliorem docet in sermone de Dei & proximi amore sanctus Basilius: *Quod ipsa etiam precatio, quæ comprecationibus caret, esse seipsâ longè debilior deprehendatur.* Et de quopiam solemniter pœnitente Mathematico declamat ad suum populum in sexti Psalmi Commentario sanctus Augustinus: *Orate pro illo Christum. Prorsùs hodiernam precem pro illo fundite. Scimus enim, & certi sumus, quia oratio vestra delet omnes ejus iniquitates. Dominus vobiscum.* In Flentium gradu olim constituti volutabantur in sacco & cinere ad Cleri & fidelis populi pedes, unanimem ipsorum orationem expostulantes, quâ & ab Episcopo, & à Deo optimo maximo reconciliatricis Pacis ac etiam germanæ contritionis donum consequerentur. Hanc orationem esse viduæ matris pro defuncto unico filio efficaciſſimas lachrymas docet in libris de Pœnitentia sanctus Ambrosius, & de ejus infallibili impetrandi virtute Augustinus vult non dubitari. Hinc addit: *Dominus vobiscum.* Avitum orandi ac impetrandi Charisma suo populo apprecatur. Et in tertio sermone de septimi mensis jejunio scribit magnus Leo: *Plenissima peccatorum obtinetur abolitio, quando totius Ecclesiæ una est oratio, & una confessio. Si enim duorum vel trium Sanctorum pio consensui omnia, quæ poposcerint, Dominus præstanda promittit, quid negabitur multorum millium plebi, unam observantiam pariter exequenti, & per unum spiritum concorditer supplicanti?* Hanc omnem in sacris conventibus unitatem hîc prædicat Septimius, affirmat Ecclesiæ necessariam, atque ita præscribit neutram apud hæreticos reperiri.

CA-

CAPUT XLIV.

Fidem nemo ſtuprabit, qui futuri meminerit judicii.

PRoinde hæc preſſioris apud nos teſtimonia diſciplinæ ad probationem veritatis accedunt: A qua deverterе nemini expedit, qui meminerit futuri judicii, quo omnes nos neceſſe eſt apud Chriſti tribunal adſtare, reddentes rationem, in primis ipſius fidei. Quid ergò dicent qui illam ſtupraverint adulterio hæretico, virginem traditam à Chriſto? Credo allegabunt, nihil unquam ſibi ab illo, vel ab Apoſtolis ejus, de ſeris & perverſis doctrinis futuris prænuntiatum, & de cavendis abominandiſque præceptum. Agnoſcant ſuam potiùs culpam quàm illorum, qui nos tantò antè præſtruxerunt. Adjicient præterea multa de auctoritate cujuſque Doctoris hæretici, illos maximè doctrinæ ſuæ fidem confirmaſſe, mortuos ſuſcitaſſe, debiles reformaſſe, futura ſignificaſſe, uti meritò Apoſtoli crederentur. Quaſi nec hoc ſcriptum ſit, venturos multos, qui etiam virtutes maximas ederent, ad fallaciam muniendam corruptæ prædicationis. Itaque veniam merebuntur. Qui verò memores Dominicarum & Apoſtolicarum denuntiationum in fide integri ſteterint, credo de venia periclitabuntur, reſpondente Domino: Prænuntiaveram planè futuros fallaciæ Magiſtros in meo nomine, & Prophetarum, & Apoſtolorum etiam; & Diſcentibus meis eadem ad vos prædicare mandaveram; ſemel Evan-

gelium, & ejusdem regulæ doctrinam Apostolis meis delegaveram: Sed quum vos non credideretis, libuit mihi postea aliquid inde mutare. Resurrectionem promiseram, etiam carnis; sed recogitavi ne implere non possem. Natum me ostenderam ex virgine; sed postea turpe mihi visum est. Patrem dixeram, qui solem & pluvias facit; sed alius me pater melior adoptavit. Prohibueram vos aurem accommodare hæreticis, sed erravi. Talia capit opinari eos qui exorbitant, & fidei veritatis periculum non cavent.

SCHOLION.

Pressioris disciplinæ, &c.

SAcrorum rituum & omnis Ecclesiasticæ disciplinæ pressiorem observantiam apud Ecclesiam, neglectum apud hæreses & schismata vigere Doctor affirmat denuò, præscribens hunc esse firmum characterem amissæ Catholicæ veritatis. Omnem item posteriorem doctrinam repetit esse perversam, utpotè vocum novitatem, quæ Apostolico dogmati non possit esse consanguinea. Etiam per Virginem illam, quam Dei æmulatione æmulatur, & uni viro Christo castam exhibere despondit Apostolus, rectè intelligit fidem Christianam. Uti corpore per Virginem & Spiritum sanctum conceptus & natus est Dominus, ita per Matrem Spiritu Virginem & Deum Patrem concipitur atque renascitur omnis Christianus. Et hinc laudatam à Septimio fidem esse potiùs ipsam hujus Catholicæ Matris virginitatem tradit passim sanctus Augustinus. In suis super sancti Joannis Evangelium Tractatibus distinguit virginitatem mentis & corporis, corpore virgines asserit esse paucas in Ecclesia, atque prosequitur:

Tract. 13 *Alia membra non in corpore, sed omnia in mente servant virginitatem. Quæ est virginitas mentis? Integra fides, solida spes, sancta charitas.* In alio Tractatu

Tract. 8. laudat integram solummodo fidem, & adjungit: *Nullus vobis corrumpat hanc fidem, si vultis Sponso servare castam virginitatem.* Et iterùm: *Et hæretici & Mathematici à serpente illo veniunt, volentes corrumpere virginitatem cordis Ecclesiæ, quam habet in integra fide.* Etiam aliis in locis videtur hanc vir-

virginitatem in sola fidei integritate collocare. Et certè sola perfidia videtur spiritûs fornicatio, fidelium peccata videntur esse dumtaxat maculæ & rugæ. Et Eva, ad quam respicit Apostolus, ante datam Serpenti fidem non fuit seducta, nec cum ipso adulterata. Respondeo tamen Augustinum istic loqui non de quavis, sed de illa fide, quâ Christus nobis ponitur fundamentum, quam clarum est non esse sine solida spe & sancta charitate. Et omne mortale peccatum quis ambigat esse nostri spiritûs, licèt non cum ipso Serpente, tamen cum aliqua creatura fornicationem?

Mortuos suscitasse.

Miraculorum patrationem, atque indè sui erroris authoritatem venari est avita superbia omnium hæreticorum. Etenim Spiritum sanctum, quem ab Apostolis emere tentavit Simon Magus, fuit gratia miraculorum. Et hinc de cunctis generatim Gnosticis, qui ex ipso uti ex putrido cadavere vermes scaturierunt, scribit sanctus Irenæus: *Virtutes operari dicuntur, non in virtute Dei, neque in veritate, neque in beneficiis facientes hominibus ea quæ faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones, & universâ fraude plus lædentes, quàm utilitatem præstantes his, qui credunt eis, in eo quod seducunt.* Et superiùs memorata ipsorum cum Circulatoribus & Magis familiaritas præsertim ambiit, licèt non veritatem, saltem fucum miraculorum obtinere. Et in istos hîc omninò scribit Septimius. Etiam adversùs Ebionem scribit sanctus Epiphanius: *Verùm agedum à monumento Lazarum accerse, aut alium quempiam mortuum excitato. Aut infectos leprâ repurga, cæcis visum, nervorum resolutione laborantibus sanitatem, si potes, restitue. Sed ideò non potes, quod infidelitate, carnisq; vinculis, & legis imperfectis cæremoniis illigatus contraria illi omnia facis. Atque ut præstare maximè posses id, quod propter depravatam tuam fidem minimè potes assequi, non instar Christi dico, sed neque Christi nomen ad edenda prodigia potes invocare, aut si tamen invocaveris, efficies quidquam.* Nempè Ebion ac Ebionitæ omni studio gratiæ hujus seu veritatem seu fucum ambiebant. Addit eâdem vanitate tumuisse & Manetem: Et quidem ad sanandum filium Regis Persarum. Verùm hic inter illius manus exspiravit, atque ita convicit omne præstigium. Et adversùm Donatistas in Tractatibus super sancti Joannis Evangelium declamat ad suam plebem sanctus Augustinus: *Nemo vobis fabulas vendat*, dicendo, *Et Pontius fecit miraculum, & Donatus oravit, & respondit ei Deus de cœlo.* Et in libro de unitate Ecclesiæ: *Nemo* Donatista *dicat, ideò verum est* nostrum dogma, *quia illa & illa mirabilia fecit Donatus vel Pontius, vel quilibet alius, aut quia homines ad memorias Martyrum nostrorum*

Lib. 2. cap. 56.

Hær. 30. cap. 34.

Hær. 66. cap. 4. 5.

Tract 13

Cap. 19.

erant & exaudiuntur, aut quia illa & illa ibi contingunt, aut quia ille frater noster aut illa soror nostra tale visum vigilans vidit, vel tale visum dormiens somniavit. Episcoporum istorum, qui parti suæ Basilicas, & in ipsis Conventuum libertatem reddi impetrarunt ab Imperatore ac Apostata Juliano, Princeps erat Pontius, & hunc cum Donato magno fuisse Thaumaturgum buccinabant Donatistæ, ideoque suum dogma esse legitimum ac à Deo confirmatum. Etiam nescio quem ipsorum Presbyterum de sibi facta Angeli apparitione fuisse gloriatum, lu-
Ep. 165. cet ex sancti Augustini literis ad nobilem virum Generosum. Idem actum à Valente, Mursiensi Arianorum Episcopo, atque ita Imperatorem Constantium fuisse in ejus communione firmatum scribit in Ecclesiastica historia Sulpitius Severus. Quomodo Cyrola, Wandalorum in Africa sub Hunnerico Rege Arianus Episcopus, nescio quem pauperem, qui se cæcum & ab ipso illuminandum fingeret, dolosè subornaverit, multis refert in Francorum historia sanctus Gre-
Lib. 2. gorius Episcopus Turonensis. Verùm fraus non successit. Etenim
cap. 3. Dominus Deus è mendacio veritatem fecit, cæcus ille permansit cæcus, usque dum nostris Episcopis supplex visum recuperaret. In foro item Constantinopolitano delirus senex Polychronius, dum suam Monotheliticam hæresim per solemnem defuncti suscitationem confirmare tentavit, derisus ab omni populo, à sexta Synodo fuit horrendè & justè damnatus. Etiam à Joanne Calvino, dum è mortuo
Act. 15. vivum facere tentat mendacio, è vivo factum esse mortuum testantur gravissimi Scriptores. Eandem, licèt non vafritiem, tamen vanitatem notat in Lutheranis Erasmus, addens ab illis usque huc nec unum canem potuisse suscitari. Est justus Sarcasmus. Quod tamen venerabilis Guido, Abbas Piscariensis, à suis rusticis occisum Trasmundi Comitis equum resuscitaverit, atque ita hunc ab istorum cæde revocaverit, in ejusdem Cœnobii Chronico testatur Joannes Berardi.
A. 1038. Quæstio est, An mortuorum suscitandorum, & istiusmodi vera miracula patrandi gratia detur quandoque hæreticis, aut aliis Infidelibus? Partem affirmativam Doctor noster hîc quasi supponit. Quin & de Apollonio Thyanensi, homine gentili & sceleratissimo Mago, scribit in Aureliano Augusto Flavius Vopiscus: *Quid illo viro*
Cap. 24. *sanctius, venerabilius, antiquius, Diviniusq; inter homines fuit? Ille mortuis reddidit vitam, ille multa ultra homines & fecit & dixit, quæ qui velit nosse, Græcos legat libros, qui de ejus vita sunt conscripti.* Quòd illum, uti & Apuleium Madaurensem, ob patrata miracula gentiles Christo Domino prætulerint, testatur in literis ad sanctum Comitem Marcellinum beatus Augustinus. Et inter istos fuerunt Porphyrius, & Hierocles,

quo-

quorum Scripta memorat Lactantius Firmianus. Et de Imperatore Vespasiano, flagitiosissimo Sodomita, præter spem ad Imperium evecto, scribit Suetonius Tranquillus: *Auctoritas, & quasi majestas quædam, ut scilicet inopinato & novo adhuc Principi, deerat. Hæc quoque accessit. E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro Tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudinis, demonstratam à Serapide per quietem: Restituturum oculos, si inspuisset; confirmaturum crus, si dignaretur calce contingere. Cum vix fides esset rem ullo modo successuram, ideoq; ne experiri quidem auderet, extremò hortantibus amicis, palam pro concione utrumque tentavit, nec eventus defuit.* Quod ipsum in Historiarum libris confirmat Cornelius Tacitus, addens cæcum istum fuisse Ægyptium, ideoque monitum à Serapide. Et de Imperatore Adriano, eorundem flagitiorum fœdissimo servo, & per morbi impatientiam volente semetipsum occidere, scribit Ælius Spartianus: *Eâ tempestate supervenit quædam mulier, quæ diceret somnio se monitam, ut insinuaret Adriano, ne se occideret, quod esset benè valiturus. Quod cum non fecisset, esse cæcatam. Jussam tamen iterùm, Adriano eadem diceret, atque genua ejus oscularetur, receptura visum, si fecisset. Quod insomnium cum implesset, oculos recepit, cum aqua, quæ in Fano erat, ex quo venerat, oculos abluisset. Venit & de Pannonia quidam natus cæcus ad febrientem Adrianum, eumq; contigit: Quo facto & ipse oculos recepit, & Adrianum febris reliquit.* Et de Mopso, Argonautarum Vate, defuncto circa Africam, ac ibidem sepulto, habet Ammianus Marcellinus: *Cespite Punico tecti manes dolorum varietati medentur, plerumque sospitales.* Et Aristæum Battum, Cyrenensis in Libyca Pentapoli civitatis Conditorem ac Regem, ad Cyreni Patris preces per Apollinem fuisse à naturali balbutie liberatum affirmat Justinus. Etiam Æsculapii, Aristæi Proconnesii, Aristæi Clazomenii, Cleomedis Astypalensis, aliorumque Gentilium miracula jactavit apud Origenem, & ex Pindaro ac Herodoto confirmavit Celsus Philosophus Epicuræus, exindè concludens Dominum nostrum IESVM Christum in nullo fuisse istis majorem. Insuper alia videre possis apud Lactantium Firmianum in secundo libro Divinarum Institutionum. Idem affirmat inter Anti-Christi miracula fore mortuorum suscitationem. Et de istis generatim scribit in libro de unitate Ecclesiæ sanctus Augustinus: *Exaudiuntur multi, & multis modis, non solùm Christiani Catholici, sed & Pagani, Judæi, & hæretici, variis erroribus & superstitionibus dediti. Exaudiuntur autem vel à Spiritibus seductoribus, qui tamen nihil faciunt, nisi permittantur à Deo sublimiter atque ineffabiliter judicante quid cuique tribuendum sit; vel ab ipso Deo, vel ad pœnam malitiæ suæ, vel ad solatium miseriæ, vel ad monitionem quærendæ salutis æternæ. Ad ipsam verò salutem ac vitam æternam ne-*

Cap. 5. Lib. 10. cap. 7. Cap. 25. Lib. 14. cap. 25. Lib. 13 Lib. 3.

mo pervenit, nisi qui habet caput Christum. A gentilibus Scriptoribus jam memorata miracula videtur palàm confirmare. In homiliis ad populum Antiochenum confirmare videtur etiam sanctus Ioannes Chry-
Hom. 36 sostomus: *Ethnici Dæmoniorum arte morbos sæpè curarunt, & ægrotos sanitati restituerunt.* Fugienda esse ejusmodi miracula demonstrat ex Deuteronomii Mandato, ac ipsum exponit: *Si Propheta quispiam surrexerit, & signum ediderit, vel mortuum excitaverit, vel mundaverit leprosum, vel debilem sanaverit, signoq; edito te invitaverit ad impietatem, ne propter signi eventum obedias.* Admittit hæc omnia non semper phantasticè, sed quandoque etiam veritate fieri, atque adjungit: *Permissio ista à Deo fit ad tui explorationem, non quod Deus nesciat, sed ut discas istos etiam Dæmones missos facere, qui medentur.* Quæ omnia repetit in sexta homilia adversùm Iudæos: *Si falsus Propheta possit mederi cæco, aut excitare mortuum, nec ista præstanti credideris. Quare? Eò quod Deus tentans te permisit, ut ille hoc possit. Non quod ille non nosset animum tuum, sed ut tibi probationis occasionem exhiberet, an verè diligeres Deum.* Lucidè supponit à Pseudo-Prophetis posse & illuminari cæcos, & mortuos suscitari. Hæreticorum in templis sanationes, expulsiones Dæmoniorum, aliaque fieri mi-
Quæst 5. racula atque virtutes, supponit apud sanctum Iustinum Martyrem etiam Author Christianarum Quæstionum. Item de Pseudo-Prophetis in Dialogo cum Tryphone Iudæo supponit ipse Iustinus. Quomodo cuidam Iudæo, qui pluries fictè baptizatus etiam Paulum Constantinopolitanum Novatianensium Episcopum circumscribere tentabat, sacri Fontis aquam substraxerit Divina Iustitia, narrat Socra-
Lib. 7. cap. 17. tes, atque adjungit: *Hoc miraculum per Paulum fuit editum.* Ecclesiam item fuisse ejus precibus liberatam scribit ab horrendo incendio, & concludit: *Deus igitur ejus preces audivit.* Et de Eutychiano, Novatia-
Lib. 1. cap. 14. nensi itidem apud Bithynos Monacho, scribit Hermias Zozomenus: *Sanavit morbos, & facta mirabilia edidit.* Et de Ariano homine Eusebio
Lib. 3. cap. 5. Episcopo Emeseno: *Fertur Deus multa per ipsum edidisse miracula, uti Georgius Laodicensis testatur.* Plura sunt istius generis exempla.

Respondeo tamen nullum umquam à Paganis suscitatum mortuum, nullum veraciter cæcum illuminatum, nullum germanum editum miraculum. Verissimè enim in libro Apologetico affirmat
Cap. 22. 23. Doctor noster summa gentilium miracula esse phantasmata Castorum, aquam cribro gestatam, navem cingulo protractam, barbam tactu inrusatam, caprarum & mensarum Divinationes, aliaque id genùs, edita *ut numina lapides crederentur, & Deus verus non quæreretur.*
Cap. 14. Addit in eodem libro: *Pindarus Æsculapium canit avaritiæ merito, quia medicinam nocenter exercebat, fulmine judicatum.* Nicolaus Rigaltius rectè

ex-

exponit : *Gentiles fabulantur Æsculapium adversùs fata , hoc est , adversùs voluntatem Jovis , mortuos quosdam , ingenti pretio captum , ad vitam revocasse.* Cuncta istiusmodi miracula Doctor proscribit ad figmenta. Etiam Magorum in Ægypto adversùs Moysem miracula affirmat fuisse fucos Diabolicos. Alii tamen affirmant hæc fuisse veritatem. Quidquid sit, Imperatoris Vespasiani miracula insigniter exponit in quarto Historiarum libro Cornelius Tacitus: *Per eos menses , quibus* Cap. 8. *Vespasianus Alexandriæ statos æstivis flatibus dies , & certa maris operiebatur , multa evenêre miracula , queis cælestis favor , & quædam in Vespasianum inclinatio Numinum ostenderetur. Ex plebe Alexandrina quidam , oculorum tabe notus , genua ejus advolvitur , remedium cæcitatis exposcens gemitu , monitu Serapidis Dei , quem dedita superstitionibus gens ante alios colit. Precaturq; Principem ut genas & oculorum orbes dignaretur respergere oris excremento. Alius manu æger , eodem Deo authore , ut pede ac vestigio Cæsaris calcaretur , orabat. Vespasianus primò irridere , adspernari , atque illis instantibus , modò famam vanitatis metuere , modò obsecratione ipsorum & vocibus adulantium in spem induci. Postremò æstimari à Medicis jubet , an talis cæcitas ac debilitas ope humanâ superabiles forent. Medici variè disserere. Hi non exesam vim luminis , & redituram si pellerentur obstantia ; illi elapsos in pravum actus , si salubris vis adhibeatur , posse integrari. Id fortasse cordi Deis , & Divino ministerio Principem electum. Denique patrati remedii gloriam penes Cæsarem , irriti ludibrium penes miseros fore. Igitur Vespasianus , cuncta fortunæ suæ patere ratus , nec quidquam ultra incredibile , læto ipse vultu , erectâ quæ adstabat multitudine , jussa exequitur. Statim conversa ad usum manus , & cæco reluxit dies. Utrumque , qui interfuêre , nunc quoque memorant , postquam nullum mendacio pretium.* Palàm vides hasce sanitates Angelicâ arte non fuisse superiores. Florentia tunc Christianorum miracula Diabolus istâ forsan viâ tentavit obnubilare. Ad similia Imperatoris Adriani miracula addit Ælius Spartianus : *Quam-* Cap. 25. *vis Marius Maximus hæc per simulationem facta commemoret.* Et ad Apollonii Thyanensis miracula scribit sanctus Isidorus Pelusiotes : *Quidam* Lib. 1. *novis sermonibus homines deceperunt , Thyaneum Apollonium inducentes , qui mul-* Ep. 398. *ta plerisque in locis , tutæ habitationis causâ , ut aiunt , effecerit. At nihil , quod ab ipso factum sit , ostendere possunt. Nam alioquin illi , qui nudos etiam ipsius sermones literis mandarunt , totamq; ipsius vitam accuratè conscripserunt , actiones eas , quæ vulgi sermonibus celebrantur , non omisissent. Habes autem Philostratum , qui ipsius vitam magnâ curâ & diligentiâ in lucem edidit. Ex quo intellige , quàm perspicuam hujusmodi præstigiarum calumniam viri illius hostes , ut vero consentaneum est , concinnaverint.* Similem ejus apologiam habet Suidas. Quod ejus, uti viri eximiè probi, imaginem in suo Lararío habuerit & coluerit Alexander Severus , à Magis alienissimus Impe-

perator, testatur Ælius Lampridius. Et uti insignem Philosophum laudat in Chronico Aurelius Cassiodorus. Vixit cum Apostolis, in prima Evangelii & nostrorum ubique miraculorum gloria. Hinc illa Adversarii nostri Gentiles per afficta Magiæ mendacia conati sunt offuscare.

Eadem est ratio hæreticorum. Hinc enim in Evangelio natus ille cæcus ad Judæos dixit, inauditum esse in mundo, ut quis Pseudo-Propheta sibi similem illuminaverit, ac inde concluſit Dominum nostrum JESVM Christum esse verum Prophetam. Quod ipsum & illi ipsi, qui eundem Dominum lapidare ut blasphemum voluerant à paucis diebus, ex Lazari resuscitatione concluserunt. Et nec Scribæ, nec Pharisæi, nec quis alius Doctor sciverunt aliud opponere. Et sanctus Irenæus scribit: *Super hæc arguentur qui sunt à*
Lib. 2. cap. 56. *Simone Mago, & Carpocrate, & si qui alii virtutes operari dicuntur, non in virtute Dei, neque in veritate, neque in beneficiis facientes hominibus ea quæ faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones, & universâ fraude plus lædentes, quàm utilitatem præstantes his qui credunt eis, in eo quod seducunt. Nec enim cæcis possunt donare visum, nec surdis auditum, neque omnes Dæmones effugare, præter eos qui ab ipsis immittuntur. Si tamen & hoc faciunt. Neque debiles aut claudos, aut paralyticos curare, vel aliâ quâdam corporis parte vexatos, quemadmodum sæpè evenit fieri secundùm corporalem infirmitatem, vel earum, quæ foris accidunt infirmitatum, bonas valetudines restaurare. Tantùm absunt ab eo, ut mortuum excitent, quemadmodùm Dominus excitavit, & Apostoli per orationem, & in fraternitate sæpissimè propter aliquod necessarium, ea quæ est in quoque loco Ecclesiâ universâ postulante per jejunium & postulationem multam, reversus est spiritus mortui, & donatus est homo orationibus Sanctorum.* Miraculorum gratiam esse in sola Ecclesia ostendit multis, ideoque apud hæreticos reperiri sola Magiæ mendacia & fucos. Quæ ejus verba probavit, & suæ Historiæ inseruit Eusebius Episcopus Cæsareensis. Et supra Septimius noster edixit miraculorum virtutem esse
Lib. 5. cap. 7. proprium characterem Apostolatûs. Et pergit in eosdem Gnosticos: *Volo igitur & virtutes eorum proferri.* Affirmat ipsorum miracula esse mor-
Cap. 30. tuos è vivis, non è mortuis vivos. Et in libro de anima scribit:
Cap. 57. *Multa & adversùs Apostolos Simon & Elymas Magi* ediderunt miraculorum præstigia, *sed plaga cæcitatis de præstigiis non fuit. Quid novi æmulatio veritatis à spiritu immundo? Ecce hodiè, ejusdem Simonis hæreticos tanta præsumptio artis extollit, ut etiam Prophetarum animas ab inferis movere se spondeant. Et credo quia mendacio possint.* Omnia ipsorum miracula amplè demonstrat esse mendacia, atque prosequitur: *Sed etsi quosdam revocavit in corpora Dei virtus, in documenta juris sui, non ideò communicabitur fidei & audaciæ*

Mago-

Magorum. Defunctorum excitationem affirmat esse Divini solius juris seu potestatis, ideoque nonnisi per Christum Dominum, aut ejus Prophetas ac Apostolos posse fieri, aut impetrari. Et ad Montanum delapsus Apostolorum ac Prophetarum miracula laudat in libro de Pudicitia, & pergit in sanctum Zephyrinum Pontificem: *Exhibe & nunc mihi, Apostolicè, Prophetica exempla, & agnoscam Divinitatem, & vendica tibi remittendorum ejusmodi delictorum potestatem.* Cap. 21. Laudatum Pontificem ob nuperam in mœchos clementiam existimabat, uti Christiani dogmatis prævaricatorem, excidisse verâ Ecclesiâ, ideoque ab illo exigit miracula, certus ipsa ab hæretico non posse patrari. Quomodo Elias Propheta Sacerdotes Baal, ita nostri Episcopi, Clerici, aut Monachi variorum hæreticorum Episcopos, Clericos, aut monachos, necessitate cogente, provocarunt ad miraculum, & nullum unquam, nisi à sese editum, viderunt. Plurima sunt hujus generis exempla. E summis Latinæ Ecclesiæ Thaumaturgis fuit sanctus Martinus Episcopus Turonensis: At ecce ipsum, ubi Ithacianæ factioni communicavit ob humanum diem, fuisse suspensum ab ista gratia testatur in ejus vita sanctus Sulpitius Severus. Quod nempe illa nec ad schismata derivetur. Sic apud Colchos & Iberos post rejectam Florentinæ Synodi unionem cessasse eandem testatur in opere de eorum cum Latinis unione Clemens Galanus. Etiam miracu- Cap. 12. losam Paschalis luminis gratiam tunc cessasse in Hierosolymitana Ecclesia, est cunctis notum.

Verùm quid ad præsentem Septimii locum? Ipsum enim in tertio libro adversùs Marcionem, Christi sui sine præviis Prophetarum prædicationibus repentinum adventum per sola *virtutum documenta* sufficienter probari volentem, acriter confirmat: *At ego negabo solam* Cap. 3. *hanc illi speciem ad testimonium competisse, quam & ipse postmodum exauthoravit. Siquidem edicens multos venturos, & signa facturos, & virtutes magnas edituros, aversionem etiam Electorum, nec ideò tamen admittendos, temerariam signorum & virtutum fidem ostendit, ut etiam apud Pseudo-Prophetas facillimam.* Et scelerato Hierocli, qui Christi Domini miracula Apollonii Thyanæi miraculis æquabat, ideoque illa non esse firmum prætensæ à nobis in Christo Divinitatis argumentum blaterabat, respondet Lactantius Firmianus: *Disce igitur, si quid tibi cordis est, non solùm idcircò à nobis Deum* Lib. 5. *creditum Christum, quia mirabilia fecit, verùmetiam quia videmus in eo facta* cap. 3. *esse omnia, quæ nobis annuntiata sunt vaticinio Prophetarum.* Pluribus demonstrat miracula esse magna & magni facienda, attamen non ipsa, sed utriusque Testamenti consensum, & Prophetarum adimpletio-

nem esse palmare fidei nostræ firmamentum. Quod ipsum constanter tradunt & alii Patres.

Respondeo hæc exponi insigniter à sancto Augustino, scribente in Faustum Manichæum: *Unde huc existis? Unde confiditis? Scripturas tantâ authoritate firmatas, commendatasque respuitis, miracula non facitis: Quæ si faceretis, etiam ipsa in vobis caveremus, præstruente nos Domino, & dicente, Exurgent Pseudo-Christi & Pseudo-Prophetæ, & facient signa & prodigia multa, ut fallant, si fieri potest, etiam Electos.* Lib. 13. cap. 5. Sola miracula vult non esse plenum recti dogmatis testimonium. Hinc suadet scrupulosè non quærendum, quæ & qualia patrare possint hæretici, quod constet ipsos, qualiacumque aut quantacumque quâvis virtute patrarint, cavendos esse ac detestandos. Etiam Celso, Christi Domini miracula uti magica, ideoque & inepta rectæ prædicationis testimonia calumnianti, Origenes respondit de ipsis, ut ad utilem hominum institutionem, & legitimam doctrinæ confirmationem sint efficacia, priùs disquirendum, à quo rectè patrentur, ne alioquin damnemus omnia, vel omnia comprobemus. Lucidè supponit Divinam Majestatem Pseudo-Prophetis ad vera Miracula non cooperari. Etiam sanctus Joannes Chrysostomus dumtaxat vult Hæreticorum, licèt excitarent mortuos, prædicationibus non credendum. Per Hermiam Zozomenum pro Eusebio Emiseno laudata Georgii Laodicensis fides est nullius ponderis. Hunc enim Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyterum fuisse non solummodo ob Arii patrocinium, sed & ob alia crimina degradatum à sancto suo Patriarcha Alexandro, & ob pertinacem dictæ hæreseos tutelam postmodò intrusum in Sedem Laodicensem, testatur sanctus Athanasius. Socrates fuit homo Novatianensis: Hinc & ejus pro Paulo suæ Sectæ Episcopo testimonium est infirmum. Hæretici hanc virtutem non ambiunt, nisi ob turpem quæstum, popularem gloriam, aut erroris sui firmitatem, ad quæ Divinam bonitatem cooperari non posse supponit in adducto superiùs loco sanctus Irenæus, & in quinta decima Collatione demonstrat Joannes Cassianus. Hinc & ab Anti-Christo, omnium hæreticorum Principe, nonnisi Diabolica edenda miracula affirmat in libris de Dei civitate sanctus Augustinus. Lib. 2. Cap. 1.

Quo igitur sensu idem Augustinus in libro de unitate Ecclesiæ affirmat non solùm hæreticos, sed insuper Iudæos & Paganos quandoque à Deo exaudiri etiam ad gratias curationum? Quin & post laudata, quæ apud nos fiunt, frequentissima miracula adjungit: *Quæcumque talia in Catholica fiunt, ideò sunt approbanda, quia in Catholica fiunt,* Cap. 25.

fiunt, non ideò ipsa manifestatur Catholica, quia hæc in ea fiunt. Videtur cum Tertulliano affirmare, quòd solæ jam valeant Canonicæ literæ, & cuncta miracula sint à Christo Domino exauthorata. Respondeo, aliud esse hæreticos à Domino Deo exaudiri ad faciendas, aliud ipsos exaudiri ad accipiendas gratias sanitatum. Solum postremum Augustinus asserit, & dat causam, dicens id fieri, vel ad pœnam malitiæ, vel ad solatium miseriæ, vel ad monitionem salutis æternæ. Loquitur cum Tertulliano, qui & ipse in libro de Anima laudat ac enumerat Ecclesiæ miracula, atque adjungit: *Si & apud Ethnicos tale quid traditur, ubique Deus potestatis suæ signa proponit, suis in solatium, extraneis in testimonium.* Cap. 51. Neuter miracula, sed dumtaxat vidua, seu à Christiana vita, ac præsertim à recto dogmate destituta miracula affirmat à Christo Domino exauthorata. Alludunt ad vigesimum quartum sancti Matthæi caput, ubi fallacia Anti-Christorum prodigia Christus Dominus monuit vitanda. Quæ omnia apud sanctum Iustinum Martyrem tradit etiam Christianarum Quæstionum Author, insigniter ostendens istiusmodi miracula nullatenùs esse confirmationem hæretici erroris.

Rem insignem in septimo historiarum libro refert Paulus Orosius. Affirmat sanctum Petrum Apostolum sub Claudii Imperatoris exordio venisse Romam, ac istic fundasse Ecclesiam, atque adjungit: *Accidit eodem tempore præsentis gratiæ Dei grande miraculum. Siquidem Furius Camillus Scribonianus, Dalmatiæ Legatus, bellum civile molitus, Legiones multas fortissimasq; ad Sacramenti mutationem pellexerat. Itaque die dicto ut in unum undique ad novum Imperatorem conveniretur, neque Aquilæ ornari, neque convelli quoquo modo signa moverive potuerunt. Exercitus tantâ & tam inusitatâ miraculi fide motus, & conversus in pœnitentiam, Scribonianum quinto statim die destitutum interfecit, sesegq; Sacramento prioris militiæ continuit. Tristius ac perniciosius urbi Romæ nihil umquam fuisse quàm bella civilia, satis notum est. Itaque propter adventum Apostoli Petri, & tenera Christianorum germina, vixdum adhuc pauca ad sanctæ fidei professionem erumpentia, hanc exorientem tyrannidem & consurgens istud civile bellum neget quisquam Divinitùs esse compressum, qui præteritis temporibus de compressione civilium bellorum simile probarit exemplum.*

Etiam primam in nos ab Imperatore Nerone motam persecutionem, ac ejus mortem subsecuta bella civilia exponit idem Orosius, atque subjungit: *Luit Roma cædibus Principum, excitatisq; civilibus bellis recentes Christianæ Religionis injurias, & signa Legionum illa, quæ sub adventu in urbem Petri Apostoli Divinitùs coërcita, convelli nullo modo ad excitandum civile bellum valuerant, quod per Scribonianum parabatur, Petro in Urbe interfecto,*

Cap. 8. *& Christianis pœnarum diversitate laniatis, toto se orbe solverunt.* Divina Benignitas Gentiles Romanos ob latentis in Urbe Petri merita honoravit, & custodivit amplissimo miraculo. Ita ob occulta aliorum Sanctorum merita possit egisse etiam in aliis apud Gentiles miraculis. Ista benignitas in omne humanum genus se semper effudit, quod quàm maximè cœpit esse verum Christianis temporibus. Etenim clades & calamitates, quibus statim ab Adami lapsu humanum genus fuit semper obnoxium, ante ista tempora fuerunt longè acerbiores & plures, & laudatus Orosius edicit causam : *Quia adhuc per universum mundum nulla erat Ecclesia, quæ interventu fidelium precum meritas mundi pœnas, justumq; judicium Dei, exoratâ ipsius clementiâ temperaret.* Et de statim præter morem extinctis, licet horrendis, post Neronis mortem civilibus bellis adjungit : *Jam enim erat Romæ, quamvis persecutione vexata, Ecclesia, quæ Judici omnium Christo pro inimicis & persecutoribus supplicaret.* Hæ supplicationes possint etiam Gentilibus impetrasse miracula. Hujus impetrationis modum & ordinem & Gentiles & ipsi etiam impetratores fideles possint ignorasse. Divina in humanum genus providentia est longè secretissima.

Lib. 6. cap. 1.

Lib. 7. cap. 8.

Quasi nec hoc scriptum sit, venturos multos, &c.

Doctor pergit firmare, quòd qualiacumque hæreticorum miracula sint nobis non attendenda, sed sola irrefragabilis, quæ omnis hujus libri fundamentum est, præscriptio : *Quidquid in Dogmate est posterius, est & falsum.* Quasvis doctrinas feras affirmat esse perversas. Et omnem, qui neglectâ hâc præscriptione attenderit ad ista miracula, affirmat inexcusabilem, ac apud Divinam Iustitiam indignum omni veniâ. Et adjungit causam : *Credo, allegabunt, nihil umquam sibi ab illo vel ab Apostolis ejus de seris & perversis doctrinis futuris præmuntiatum, & de cavendis abominandisq; præceptum. Agnoscant suam potiùs culpam, quàm illorum, qui nos tantò antè præstruxerunt.* Doctor affirmat istam præscriptionem nobis esse non à solis Apostolis traditam, sed & ab ipso Domino : Ejus adversùm nascituras quovis tempore hæreses necessitatem esse prædictam, usum præceptum atque inculcatum. Hinc ab ejus neglectoribus non posse accusari Christum Dominum aut Apostolos, sed omnem culpam esse ipsorum. Etiam purgari non posse per qualiacumque Hæresiarcharum miracula. Hæc verba, *Itaque veniam merebuntur*, sunt acerba in istorum miraculorum Sectatores ironia. Eandem continent cuncta sequentia. Rodunt

dunt Marcionitas, & omnem Gnosticorum fæcem, qui impudoratè blaterabant non solummodo omnem usque ad suas blasphemas fabulas Ecclesiam credidisse perperàm, sed & ipsum Christum Dominum devia per fallaciam aut imperitiam prædicasse. Blaterabant se & Christo Domino, & ipso etiam Demiurgo sapientiores. Ita est suprà demonstratum.

Sed alius me Pater melior adoptavit.

Est durus, sed verus sarcasmus in Marcionitas, qui Christum Dominum cogunt, ut sibi ipsi in sua prædicatione contradixerit. Etenim ille palàm prædicavit se Dei Creatoris Filium, veram sibi adscripsit carnem, ac in ipsa veram mortem, promisit veram carnis resurrectionem: Illi autem ipsum cogunt ad horum omnium palinodiam. Insuper ipsum cogunt ut istius melioris Dei sit non naturalis filius, sed dumtaxat adoptivus. Adoptionis naturam insigniter ex sancto Augustino exponit Beatus Alcuinus Flaccus in primo libro contra Elipandum Archi-Episcopum Toletanum: *Beatus Augustinus in disputatione, quam habuit cum Feliciano quodam Arianæ Sectæ defensore, discrevit ita dicens; Filiorum alii sunt adoptivi, naturales alii. Hi quia geniti, ab initio semper filii, ac proprii sunt. Illi primò alieni, post filii: Cùm per adoptionem in familiam videntur adsciscì.* Affirmat adoptionem esse gratuitam Extranei assumptionem in digniorem familiam ac filiationem. Hinc adoptandus debet renuntiare prioribus natalibus. Antiquum ejus ritum producit in opere de sacro bello Venerabilis Guibertus, Abbas sanctæ Mariæ Centulensis, agens de Comitis Balduini adoptione in filium & successorem Principis Edessèni: *Adoptationis pro gentis consuetudine dicitur fuisse talis modus. Intrà lineam interulam, quam nos vocamus camisiam, Princeps Balduinum nudum faciens intrare, sibi adstrinxit: Et hæc omnia oscula libato firmavit. Idem & mulier postmodum fecit. Sic ab utroque est in filium adoptatus.* Adoptandus ita profitebatur se pristino generi, ac ejus omnibus ex integro valedicere. Est antiquus mos Romani Imperii. Etenim Edessa usque tunc & Romana & Christiana manserat, numquam pervasa à Saracenis aut Turcis. Et hæc forsitan est rationum una, ob quas avita disciplina jussit Baptismales Renuntiationes in interula fieri, Baptisma suscipi à naturaliter nudo. Quòd nempè illic mutemus Parentes, ac ex servili & damnata Adami familia ac filiatione adoptemur in Christi Domini ac Dei Patris liberam atque Divinam. Etenim plures ritus primitiva Ecclesia est mutuata à Romano Imperio. Quidquid sit, hoc item in loco Septimius insigniter

Lib 1. f. 496.

profitetur adoptionem adversari Christo Domino, atque ita subvertit errorem Theodori Mopsvestiensis, Hæresiarchæ Nestorii, Elipandi Toletani Episcopi, ac Felicis Urgelitani. Hispania quintam Synodum, ac præsertim istius Theodori damnationem admittere numquam voluit: Hinc Synodus, quæ nobis est sexta, ipsi olim fuit quinta. Ea de causa quidam sancti Toletanorum Antistites videntur sacrosanctis Missarum ritibus adoptionis dogma inseruisse. Videntur æmulati fuisse Facundi Hermianensis Episcopi pro ista Theodori phrasi apologiam. Rei series suo loco exponetur.

CAPUT XLV.

Generalia expedita sunt, promissa specialia.

SEd nunc quidem generaliter actum est à nobis adversùs hæreses omnes, certis, & justis, & necessariis præscriptionibus repellendas à conlatione Scripturarum. De reliquo, si Dei gratia annuerit, etiam specialiter quibusdam respondebimus. Hæc in fide veritatis legentibus pax & gratia Domini nostri JESV *Christi in æternum.*

SCHOLION.

Conlatione Scripturarum, &c.

EX his verbis lucet hujus aurei libelli scopum esse, ut ostendat hæreticos non esse admittendos ad nobiscum è sacris literis disputandum. Etenim à Matre Ecclesia, unica istius Divini Depositi custode atque authentica expositrice, exciderunt per apostasiam, à Deo devii errant, ideoque dumtaxat corripiendi sunt ad reditum, & ob non redeundi contumaciam condemnandi. Et hic quidem est hujus libelli finis. Ita notat & antiquissimus Codex sancti Agobardi Archi-Episcopi Lugdunensis. Sequentia capita esse spuria, & sub Septimii nomine conficta, liquet ex variis. Primò, stylus nihil habet

bet Tertulliani. Secundò, cum sancto Epiphanio faciunt Marcionem Episcopi filium, & nescio cujus virginis stupratorem. Quæ nusquam dixit Septimius, ac videtur ignorasse. Tertiò, istorum capitum Author suum exordium mutuatus est ex hisce sancti Hieronymi verbis in libro contra Luciferianos: *Taceo de Judaismi hæreticis, qui ante adventum Christi Legem traditam dissiparunt. Quod Dositheus, Samaritanorum Princeps, Prophetas repudiavit. Quod Sadducæi, ex illius radice nascentes, etiam Resurrectionem carnis negaverunt. Quod Pharisæi, à Judæis divisi propter quasdam observationes superfluas, nomen quoque à dissidio susceperunt. Quod Herodiani Herodem Regem suscepére pro Christo. Ad eos venio hæreticos, qui Evangelium laniaverunt.* Plura habet manifestè desumpta ex eodem libro. Nempè Tertulliani stylum & dogmata in multis æmulatus fuit sanctus Hieronymus, ideoque jam dicta ejus omnia, quo scopo & spiritu nescio, iste Author transcripsit. Erudita hæc tamen sunt, & lectu digna.

FINIS.

Ad majorem Dei, ac omnium Sanctorum gloriam.

IN-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

A.

ABbatissæ Græcorum, Monialium suarum Confessiones voluerunt audire. *Pag.* 56

Abbatissæ quædam malè attentantes consecrationem Virginum 57. Causæ cur id attentaverint. 58

Absolutio hæreticis semper concessa. 490

Absolutio Mœchiæ olim denegata. 486. Quibusdam in casibus fuit miserationi, ac dispensationi locus. *ibid.* Rigida illa erga Mœchos disciplina viguit in Ecclesia Romana, Asiatica, Gallica, Africana, Hispana, Pontica, &c. 486. 487

Achaiæ Ecclesia spectat ad Romanum Patriarchatum. 268

Acta Apostolorum non admittunt Marcionitæ. 431. 437

Adamitarum hæresis. 6. Uxores communes sanciunt, & publicam Venerem vocant *Mysticam communionem.* *ibid.*

Adoptio quid? 767

Adrianus Imperator patraveritne vera miracula? 758 761

Æones quid sint apud Valentinianos? 202. 203. Undè habeant originem quærunt Valentiniani. 222

Africana Ecclesia est antiquissima. 564. Fuit ante Agrippinum. *ibid.* Spectat ad Patriarchatum Romanum. 565

Afris familiare sacræ Scripturæ literam detorquere. 187

Agellius Primas Novatianensium nudis incessit pedibus, unicâ, & vili tunicâ contentus. 118

Albigenses Scripturas truncant. 337

Aletensis Episcopi sententia, quòd nimius honor impendatur Diabolo, si per Presbyteros fiant Exorcismi. 691. Rejicitur ea doctrina tamquam repugnans moribus omnium sub cœlo Ecclesiarum. *ibid.*

Alexandrina Sedes Apostolica Cathedra, quod illam sanctus Marcus Vicario sancti Petri nomine fundaverit. 380. 381

Alexius Comnenus amplissima Doctoribus è publico dedit stipendia. 79

Sanctus Ambrosius natus Treviris, adeoque Belga. 74. Arianæ Sanctimonialis in illum patrata audacia. *ibid.*

Anabaptistarum hypocrysis. 120

Anacletus, fueritne consecratus Episcopus Romanus ante sanctum Clementem? 522.

Ananias, & Sapphira juxta Augustinum salvati. 738

Animales in Ecclesia, si priusquam spiritales fiant, ex hac vita rapiuntur, per Sacramenti sanctitatem custodiuntur. 100.

Animam interire, qui dicantur? 212. [& seq. Arabes asserunt hominum animos una cum corporibus mori & tempore resurrectionis vitam denuò recuperaturos. 213. Epicuri de mortalitate animæ sententia. *ibid.*

Anti-Christi plurimi. 121

Anti-Christus nonnisi diabolica edet miracula. 764

Anti-Christus principalis futurus est homo singularis. 122. Ejus duo characteres, blasphæmum dogma, & tyranni potestas. 138

Sap-

Sanctus Antonius Cœnobia primus induxit. 485. Solam Ægyptiacam linguam noverat. 369

Apelles, cujus mentionem facit Apostolus ad Romanos, fuit Smyrnæ Episcopus ante Polycarpum. 520

Apelles primus Marcionis Apostata. 492. Ejus errores. 492. 493. De Deo igneo sententia. 219. In carnem lapsus à Marcione se separavit. 495. Articuli in quibus Marcionem deseruit. ibid. & seq. Insectatur libros veteris Testamenti. 496. Agnoscit Deum, qui licet quædam crearit, nullius tamen curam gerat. 497. Admittit veram in Christo carnem, sed sumptam ex elementis. *ibid.*

Apocalypsis liber, sitne Canonicus? 538. & seq. Quis ejus Author? *ibid.*

Apocrypha Scriptura, quæ vocetur? 345. & seq.

Apollinaristarum superbia. 674

Sanctus Apollonius Scriptor nobilissimus fidem suo sanguine sigillavit. 376

Apollonius Thyanensis patraveritne vera miracula? 758

Apophoretum quid? 70. Missum in virginum consecratione. *ibid.*

Apostatæ nostri statim apud hæreticos promoti. 701. 702

Apostolatus est Spiritûs sancti plenitudo. 356. Est spiritualis Magistratus, seu Consulatus. 356. 357. Requirit immediatam à Christo Domino vocationem, & familiarem cum ipso habitationem. 359 & seq. 364. 417. Apostolos M. Antonius de Dominis malè garrit solo ministerio præfediffe. 362

Apostolatus Prophetiâ major. 357. 363

Apostoli an fuerint Cardinales singularium Ecclesiarum Episcopi? 516. & seq. Verius est solum Petrum, & Jacobum fuisse Cardinalem Episcopum singularis Ecclesiæ. 518.

Apostolica Cathedra, & Apostolica Ecclesia plurimùm differunt. 380

Apostolica Sedes, Romana Ecclesia, omnium radicatorum & radicum radix. 167. Ab Arianis circumscripta. 111. A Pelagianis, à Montanistis, & à Vitali Apollinarista. 114. *Vide S. Petrus.*

Apostolicæ Ecclesiæ, quænam dicantur? 385.

Apostoli duodecim annis à morte Christi per Judæam & vicinas Provincias fundant Ecclesias. 376. 379

Apostoli in erigenda Hierarchia sunt secuti formam Romanæ Monarchiæ. 378. 380

Apostoli non alia docuerunt secretò, quàm publicè. 449. & seq. Proprium id hæreticis, non Catholicis. 450. Apostoli sine timore prædicaverunt omnem veritatem. 463

Apostoli non per linguarum Charisma, sed per directam à Spiritu sancto sortitionem acceperunt suæ prædicationis Provincias. 376

Apostoli omnium Gentium linguis locuti. 367. & seq. Charisma illud in alios fideles traduxerunt, *ibid.* Plurium linguarum peritia olim valde rara. 366

Apostoli plenè de omnibus à Christo instructi. 414. & seq. Ante Spiritûs sancti donationem complura ignoraverunt. 426. Patrem filio majorem crediderunt. *ibid.* Post acceptum Spiritum sanctum nihil ignorarunt eorum, quæ scire, & posse eos oportebat. 429. Humanarum disputationum imperiti, etiam accepto Spiritu sancto. 429. Ratio cur ita factum sit. 430

Apostolorum Chorus diversis personis constat, non doctrinâ. 419

Apostolorum quatuor genera. 505

Apostolum, qui se affirmat, missionem probet. 503. 504. ut novi creentur Apostoli, opùs est novo Christo. 504

Apparitio, Apparitor, Apparitura, quid significent? 472.

Apuleius Madaurensis, an vera miracula patraverit? 758

Aquariorum exordium. 607

Aquileiensis Ecclesia à sancto Barnaba fundata. 280

Archi-Præsul. Vox est primis Ecclesiæ temporibus recentior. 520

Archontici hæretici Apocryphos quosdam libros confinxerunt. 342

Ariani Apostolicam Sedem circumscribunt. 111. Liberium Pontificem sibi adjungere studuerunt. 168

Ariani inter se divisi, & Cadmæi fratres. 111

Ariani sub orthodoxis vocibus dogmata sua tegere conantur. 110. & seq. Falsant Scripturas Divinas. 280

Arianorum æmulata sanitas. 119 & seq.

Ariminensis Synodus per Ursacium & Valentem ita circumscripta, ut ingemiscens posteà terrarum orbis fuerit miratus se Arianum. 114

Aristothelis Dialectica artifex struendi, & destruendi, versipellis in sententiis, coacta in in conjecturis, dura in argumentis, operaria contentionum, molesta etiam sibi ipsi, omnia retractans, ne quid omninò tractaverit. 194 Gnosticorum blasphemias adjuvat 223. Eam Epiphanius *virus Aristothelis* appellat. 226

Aristothelis Philosophia Parisiis doceri prohibita. 225. Varii Authores notati, quod ejus Dialecticæ nimiùm tribuerent. 225

Arius septingentas Virgines in hæresim solus seducit. 41

Audientes. Gradus secundus Catechumenorum. 679. Instruebantur de Divina substantia, ac providentia. *ibid.* Admissi ad publicum in Ecclesia verbum. *ibid.*

Augustini Dialectica Parisiis olim prælecta. 225. Expediret illam resumi in scholas. *ibid.*

Augustini singulare studium, ut illustres è Donati parte personas ad Catholicam Ecclesiam reduceret. 90

Augustini tempore & operâ Africana Ecclesia cœpit virorum & virginum Cœnobia, quæ anteà ignorabat, agnoscere. 42. 67

Augustini tomus decimus indiget magnâ revisione, atque correctione. 280

Augustinus à Semipelagianis, & calumniosis Gallis perperàm accusatus. 15 Item à Gennadio Massilienfi de resurrectione Abortivorum. 216. Culpatur, sed malè, quod Baptismi mysterium suis scriptis enuntiasset. 653.

Augustinus censet disputationis cum hæreticis nullum esse fructum. 351

Augustinus ex tempore contra Manichæos declamat. 635

Augustinus titulo *Apostoli* condecoratus. 363. Est titulus nimiùm eminens. *ibid.*

Authoritas. Ex Romano jure vox desumpta, quid significet? 622. Est suffragii Prærogativa. *ibid.*

Authoritas. Tertulliano significat originem. 563.

B.

S. Babylas Imperatorem Numerianum à Dei templo exegit, & Episcopalem libertatem suo sanguine obsignavit 645. 748.

Babylonis nomine, quid intellexerit sanctus Petrus? 376. Petrus à Marca intellexit Babylonem Assyriorum. 377. Opinio suspecta est. *ibid.*

Baptismus acceptus sine notitia Symboli, valet quidem, sed tamen est informis. 305. 306. Quomodo Eunuchus Candacis Reginæ, & aliquot Judæorum millia Symboli notitiam acceperint, priusquam baptizarentur. 309. 310

Baptismus datus à muliere est validus. 694. Dissentit Tertullianus. 693

Baptismus extraneis olim non enuntiandus. 653. Augustinus culpatus, licet immeritò, quod Baptismum suis scriptis enuntiasset. *ibid.*

Baptismus, non semel, sed tertiò apud Marcionitas collatus. 486

Baptismus Paganorum ad imitationem Catholicorum. 603. Valere dicunt ad purgationem animarum suarum. 604

Baptismus præparat, ac imbuit nos ad legitimum interpretandæ Scripturæ donum. 237.

Baptismus Tertulliano dicitur *Tinctio.* 362. Julianus ab Augustino reprehensus, quod uteretur voce, *Perfusio.* *ibid.*

Baptizandi olim intrabant fontem naturaliter nudi. 31. Apud Græcos ungebantur toto corpore. *ibid.*

Baptizare non posse hæreticos existimasse videtur Optatus Milevitanus 663. Item vulgares Apostolorum Canones, Author Apostolicarum Constitutionum, & sanctus Basilius. *ibid.* Etiam sanctus Cyrillus Hiero-

Hierosolymitanus juvenis, sed revocat senex. 664
Baptizari quomodo debeant muti & surdi. 312.
Baptizati singulare cum Deo pactum ineunt de subeundo martyrio. 591
Sanctus Barnabas fundavit Ecclesiam Mediolanensem 271
Basileensis Synodus non tantùm Spiritu sancto, sed etiam per humanam industriam acquisitæ eruditionis dono fuit destituta. 326. Bohemos, & Hussitas sub salvo conductu ad disputandum pessimè invitavit. *ibid.* Frustrà nititur factum suum per fabulas purgare. *ibid.*
Basilicæ novæ non erigendæ, nisi Episcopus locum designet, ac benedicat. 160
Basilides cum Martino Luthero negat liberum arbitrium. 151
Basilidianorum errores. 151
Sanctus Basilius de Baptismo dato ab hæreticis sensit cum Cypriano, & Firmiliano. 158. Novatianenses censuit, non hæreticos, sed dumtaxat schismaticos. *ibid.*
Sanctus Basilius, & Eustatius Sebastensis, primi in Ponto Cœnobiorum authores. 485
Sanctus Basilius sibi ministrantem Diaconum degradat, quòd adstanti fœminæ fixisset oculum. 746
Sanctus Basilius Valentem Augustum Arianum admittit intra sacra vela. 672. Factum est admirandum potiùs, quàm imitandum. *ibid.*
Beguinæ de Summa Trinitate, ac Divina essentia disputant & prædicant. 686. Damnatæ à Clemente quinto 687
Benedictus. Titulus olim adeò eminens, ut Romanus Pontifex non haberet eminentiorem. 82. Attributus Martyribus. *ibid.* Item fidelibus mulieribus. 483
Berengarius in festo Epiphaniæ defunctus. 492. Sibi timet propter eos, quos ante seduxerat. *ibid.*
Sanctus Bernardus Gallicanæ Ecclesiæ Presbyter exorcizavit. 691
Bibliotheca propè templum sapientiæ, quâ librorum thesaurus continebatur, numero triginta sex millium, & quingentorum. 151
Bigamia successiva non damnatur ab Evangelio, & tamen ex ipsa non posse creari Episcopum ob defectum Sacramenti, seu sacræ significationis, docet Augustinus. 64
Bonifacii secundi epistola ad Eulalium Alexandriæ Patriarcham, est manifestè straminea 162.

C.

CAïana hæresis. 548. & seq.
Caïani Judam traditorem esse affinem suum jactitant. 341. Conscriptum nomine Judæ Evangelium circumferunt. *ibid.*
Cain Patriarcha Gnosticorum. 191
Calvini errores de sancti Petri Episcopatu. 571. & seq. Sine teste loquitur ex proprio cerebro. 575. Error de veritate Eucharistiæ. 590. Calvini hypocrisis & Ecclesia reformata. 120
Calvinistæ Geusios se rectè appellant. 145
Canones, seu Regulæ morum distinguuntur à Regula fidei 736. Sunt vitæ, & morum probabilium disciplina. *ibid.* In Synodis non conduntur, nisi peractis definitionibus fidei. *ibid.* Sunt Apostolica, aut certè Apostolicorum Patrum constituta. *ibid.* Sunt secunda Dei eloquia. 737
Canonum prævaricatio est lapsus hæreticorum. 697
Canonum Prævaricatores de prava fide suspecti. 737
Carnis Resurrectio olim postremus fidei articulus. 176. Ecclesia Aquileiensis addidit. *Hujus carnis.* *ibid.*
Castitas Patriarcharum & Prophetarum V. T. non inferior castitate Sanctorum N T. 45
Catechumenatus est Institutum Apostolicum. 625.
Catechumenatus Valentinianis extendebatur ad totos quinque annos. 665
Catechumenia, seu Auditoria olim fuerunt duplicia. 637
Catechumeni ad Ecclesiam, vel Baptisterium non admittendi 632. 633. Ipsorum locus in Basilicæ vestibulo. *ibid.*
Catechumeni ad publicum Dei verbum admissi

missi intra Ecclesiam. 676. Forsan id factum in gratiam Constantini *ibid.*
Catechumeni arcebantur à spectanda consecratione Chrismatis. 642. Item ab omni publica oratione, & Clericali consecratione. *ibid.* Item à Baptisterio. 643
Catechumeni frequentibus prædicationibus imbuendi, & ad Martyrium exhortandi. 591.
Catechumeni non debent baptizatis esse familiares. 614. & seq.
Catechumeni olim discutiebantur rigidè, ac probabantur. 456
Catechumenis plurima occultabantur, ut tantò ardentiùs anhelarent ad Baptismum. 643. 665.
Catechumeni sacrificio Missæ non intererant. 638. & seq.
Catechumeni tempore Tertulliani non admittebantur ad audiendum Dei in Ecclesia verbum cum fidelibus. 633. Admissi tamen fuerunt post datam per Constantinum Ecclesiis pacem. 634. Non tamen in omnibus locis. *ibid.* Non audiverunt verbum Dei simul cum fidelibus. 636
Catechumenorum classes quinque: *Christiani, Audientes, Substrati, Initiati, Competentes,* 677. qui *Electi* vocantur, non constituunt classem distinctam. 678
Catechumenorum gradus diversi. 625. 626. & seq. 676. & seq.
Cathedra Apostolica non est nisi, quam insedit, & fundavit sanctus Petrus. 380. Sunt tres, Romana, Alexandrina, & Antiochena. *ibid.*
Catholica. Vox est hæreticis semper odiosa. 284. 292.
Census Tertulliano idem est, quod exordium. 518.
Centones Homeriani, & Virgiliani. 598
Centones P. Petri Vinckelii ex versibus Virgilianis. 600
Cerdon agendæ aut simulandæ pœnitentiæ causâ Romam venit. 581
Cerdonis errores. 210. & seq.
Cerinthus negat Christum resurrexisse. 531. nec fuit Episcopus, nec Doctor. 535. Per Apostolicam Synodum damnatus. *ibid.* Ejus errores. 551
Chalcedonenses Canones multo tempore non fuerunt probati Romanæ Ecclesiæ, adeoque ligarunt solos Orientales. 61
Charitas an amitti possit? 14. 15. 16. 17
Charitas etiam perfecta amitti potest duobus modis: Primò per ingressum superbiæ. Secundò per violentiam fortioris concupiscentiæ. 17
Charitas perfecta, ac robusta, nullâ vi separatur à Christo. 12. 17
Chrismatis confectionem, nec fidelis olim Græcorum populus adspicere poterat. 654. Ipsam publicè primus fecit Petrus Fullo Patriarcha Antiochenus. 642
Chrismatis confectionem spectare non poterant Catechumeni. 642. Imò nec Energumeni, aut Pœnitentes. *ibid.*
Christiani de fictis criminibus perperàm accusati. 129
Christianis imputatum, si quod contigisset Infidelibus infortunium. 107. Hinc paræmia: *Pluvia defecit, Tiberis exundavit, fames grassatur, causa sunt Christiani.* *ibid.*
Christiani titulus habet duplex fundamentum. 629.
Christiano nemo major. 13. Quo sensu id dictum à Tertulliano. 95
Christianorum, præsertim fœminarum, in vestitu modestia. 743
Christianus & *Fidelis* quomodo differant? 95. Christianus etiam dicitur ad Catechumenatum admissus: Fidelis solus baptizatus, *ibid.* Nonnumquam tamen voces illæ confunduntur. *ibid.*
Christianus nemo, nisi qui in finem usque perseveraverit. 13. 94. Quo sensu dictum à Tertulliano. 97. Vox, *Christianus*, accipitur pro solo firmo ac æterno Christi corpore. 101
Christianus. Primus est gradus catechumenatûs. 678. Dabatur per manûs impositionem cum signo Crucis. 679
Christi descensus ad Inferos, cur in quibusdam Symbolis non exprimatur? 278. 279. Est articulus antiquissimus. 280. Ad fidem pertinens. 281. Romana tamen Ecclesia articulum illum olim non habuit. 280. 281. & seq.
Christi pueritiæ miracula sunt conficta, & men-

mendacia. 340. Item liber de illis conscriptus. *ibid.*
Christus non est Filius Dei adoptivus. 768
Christus quædam dicta in solas Discipulorum personas direxit, non in successores 235. Tamen discretione opùs est. *ibid.*
Christus Hebraicâ linguâ loquens ab omnibus Gentilibus intellectus 366. 367
S. Chrysostomi textus emendatus. 570
S. Chrysostomus S. Paulo quasi Secretarius. 149.
S. Clemens an immediatè Petro successerit? 528. Certum est fuisse consecratum à Petro. *ibid.*
Clerici Vacantivi, quinam sint? 730. 731
Clericorum absolutè ordinatorum vagationes reprehensæ. 727. 729. & seq. Non pertinent ad Hierarchiam. 731
Clericus Procuratorem laicæ mulieris agere non sinebatur à disciplina antiqua. 689
Cletus, an fuerit consecratus Romanus Episcopus ante S. Clementem? 522. & seq.
Cœnobitica vita præstantior Anachoreticâ. 754.
Cœsarea cur Palestinæ instituta Metropolis? 378.
Collecta est communis & publica Ecclesiæ per Sacerdotem oratio. 751. Preces quas Græci Synaxes vocant, nos Collectas interpretamur. *ibid.* Authentica significatio vocis, *Collecta.* 752
Communio domestica in Gallicana Ecclesia adhuc vigens. 72
Communionis Catholicæ undè petendum exordium? 412
Competentes Baptisterium intrare non poterant. 642
Competentes. Quintus gradus Catechumenatûs. 682. Cæremoniæ in eo servari solitæ. 683. Competentes vocati *Mello-Christiani*, & cur? 684
Confessio gradus ad Martyrium. 87
Confessor à Cypriano subindè pro Martyre. accipitur 88
Confessor & Martyr quomodo differant? 82. & seq. Confessor dicitur, qui dumtaxat apprehensus & carceratus fuit: Martyr, qui per tormenta probatus. 83
Confirmationis collationem, Latini etiam Episcopi, Presbyteris olim delegaverunt. 56.
Confirmationis Sacramentum. 628. Per hoc efficimur Christiani. ibid. & seq.
Confirmationis Sacramentum in fronte conferendum. 606. Sola frontis unctio est essentialis. *ibid.* Græci oculos, nares, aures & pectus ungunt. *ibid.* Falluntur qui putant, unctionem fieri in toto corpore. *ibid.* Per hoc Sacramentum consecramur milites Christi. *ibid.* 607
Consistentes aderant Sacrificio, sed offerre & sumere vetabantur. 642. 659
Constantii Imperatoris artes dolosæ, & blandimenta magis timenda, quàm persecutiones Tyrannorum. 125. Fuit Arianorum Satelles. 128
Constantinus Catechumenus frequenter audivit in Ecclesia. 676. Stetit semper, & nunquam voluit sedere. *ibid.* In exitu tantùm baptizatus. *ibid.*
Constantinus Magnus in Nicæna Synodo Martyres singulariter veneratus, eorumque cicatrices osculatus. 82
Constantinus Magnus non solùm Episcopos, sed Monachos honoravit omni officio. 713
Constantinus titulum, & habitum Pontificis maximi gentilis admittit. 610. An rectè, est alia quæstio. 613
Constantius Imperator Arianorum Advocatus, Anti Christus dictus. 121. Cur? 122. 123. 128.
Constantius Imperator Principem se facit Episcoporum. 610. Hinc à S. Athanasio dictus, *Abominatio desolationis.* *ibid.*
Confessio hospitalitatis Christianorum in quo sita fuerit? 406. 407. Quando defecerit? 411. Confessare quid significet? 587.
Corrigendi etiam Imperatores. 122. 123. *Si nunc Deus aliquem Ambrosium suscitaret, etiam Theodosius non deesset.* *ibid.*
Curiales non sunt ordinandi. 700. 701
Curiositas quænam culpanda? 232. 233
Curruca Ennianus, quis fuerit? 716. Cur hoc nomen attributum Valentiniano Doctori? *ibid.*

Cyprianus an Anti-Christus à S. Stephano vocatus? 122. Affirmat Firmilianus, sed in dicendo liberior. *ibid.*

Cyprianus contra Apostolicum Canonem è Neophyto promotus in Episcopum. 132. 164. Fuit primum similis promotionis exemplum. *ibid.*

Cyprianus Dei judicio Neophytus in Episcopum electus 699

S Cyprianus Optato Doctoratum contulit. 81.

Cyrilli Alexandrini cum Joanne Antiocheno discordia Ecclesiæ summè noxia. 125

Cyrilli iniqua damnatio à Joanne Patriarcha Antiocheno. 132 Eam timet quousque per Romanæ Ecclesiæ Legatos absolvatur. *ibid.*

D.

DAniel Propheta vocabatur etiam Balthazar. 605. Non fuit missus in fornacem cum aliis tribus pueris, ne propter Dei Balthazaris nomen repressa vis ignis censeretur. 605

Dei unitas. 227.228.258

Demetrias virgo consecrata ex eminentissima Aniciorum familia. 74

Depositum. Quid sit apud Apostolum? 450. Non est gratia Spiritûs sancti data per ordinationem, sed Evangelicum, ac Apostolicum dogma. 450. 451. 452 Fideliter custodiendum est, neque passim, aut inconsideratè administrandum. 453

Deum bonum timeri posse negant Marcionitæ. 738

Deus Epicuri expers omnis iræ, & justitiæ. 739

Deus est omnipotens, non solùm quousque Platonici volunt, sed quousque Christiani credunt 129

Deus igneus Apellis. 219

Deus non solâ bonitate constat, sed vindicativâ etiam justitiâ. 740

Deus tamquam justus, legitimè, ac meritò timetur. 738. 739

Deus undè? Stulta Valentinianorum quæstio. 222.

Diabolus Divina æmulatur mysteria. 601. & seq. 615.

Diabolus, quo sensu à Christo Domino ligatus. 8. Ante Domini in carne adventum nondum suam condemnationem pro certo noverat. 7

Diaconæ quid sint? Non sunt Sancti-Monialium Abbatissæ. *ibid.* Quandoque dicuntur relictæ à Diaconis viduæ 19

Diaconia. Olim significabat omne sacrum ministerium, etiam Episcopatum, ac Apostolatum. 35

Diaconi non poterant sedere in sacro Tribunali, sed dumtaxat in Diaconico. 36. 40

Diaconissa non debuit esse sexaginta annorum. 35

Diaconissa non poterat sedere in sacro Tribunali, sed dumtaxat inservire. 36

Diaconissarum ordinatio non est verum Sacramentum. 33. Bogomili circa hoc errorem Montanistarum resumpserunt. *ibid.*

Diaconissæ & Presbyteræ distinctæ. 19. 34 & seq.

Diaconissæ non sunt per Laodicense Concilium abrogatæ. 36. Semper potuerunt esse virgines 22. 25. Hinc toto cœlo diversæ à sacris viduis. 24. Quædam Ecclesiæ videntur elegisse solas virgines. *ibid.*

Diaconorum audacia volentium sacrificare, & Sacramentalem Reconciliationem attentare. 38

Dialectica non est ars mala, sed virtus & donum Dei 226. Non solus Paulus, sed & ipse Christus Dialecticâ usus. 227

Dialecticæ abusus fusè notatus. 223 & seq. Quinam illâ abusi *ibid.* Non habet vim adstruendi, sed studium destruendi. 226. Epiphanio dicta: *Virus Aristothelis.* *ibid.*

S. Dionysius Doctor creatus à S. Clemente, dum in Gallias Apostolus mitteretur. 76

Discipuli Domini plus quàm septuaginta. 355. Discipulorum Domini tres ordines. 356

Discordia inter Catholicos valdè nociva Catholicis. 127

Dispositio Divina, Tertulliano est creatio hujus mundi. 200

Doctoratus apud Armenios præfertur Episcopatui. 78. Est sublimissimus, ac verè Apo-

Apostolicus gradus. 79. Proximus gradui Martyrum. *ibid.* Non est leviter conferendus. 81

Doctoratus fuit primitivæ Ecclesiæ Charisma 300. Non fuit in Ecclesia perpetuum *ibid.* Quomodo Ecclesiam deseruerit? 301. Fidelium ambiguitates, & quæstiones referendæ ad pacificos, & probatos in Ecclesia Doctores. *ibid.*

Doctorem, & Pastorem confundit Paulus in epistola ad Ephesios. 75. Distinguunt tamen Acta Apostolorum *ibid.* Paulus primò creatus Doctor, indè Episcopus. *ibid.*

Doctores ab Episcopis distincti. 76. Apud Græcos Monachi. 80 Olim creari non poterant sine Cleri suffragio. 81. Doctoris creationem sibi reservavit Julianus Imperator. *ibid.* Volebat Christianos ab omni Doctoratu, & publicâ literarum professione excludere. *ibid.* Alio fine eamdem legem approbat Theodosius Imperator. *ibid.*

Doctores proximè assumpti ad Patriarchatum Alexandrinum. 78

Doctores Simon Niger, Lucius Cyrenensis, & Manahen Herodis Regis collactaneus. 75.

Doctoribus abundat schola Alexandrina à sancto Marco erecta. 76

Doctor œcumenius apud Græcos 76. Quanta ejus authoritas. 79. Sine ejus consilio quidquam agi, ipsis quoque Imperatoribus, nefas putabatur. 80. Doctoris œcumenici titulus undè exortus. *ibid.*

Doctorum in studiis generalibus promotiones antiquissimæ. 75. Eliphas Themanites Rex & Doctor. *ibid.*

Doctorum Theologorum authoritas longè amplior, ex quo Regiæ nominationis violentia multis Ecclesiis intrusit Episcopos. 78.

Doctorum Theologorum laureola. 81

Donatistarum flagitia. 118. Hypocrisis. 119

Donatistarum Moniales è rupibus se præcipitantes. 118 119. Donatistæ cum aliis Sacramentis exsufflabant datam à Catholicis Episcopis virginum consecrationem. 50. Mitrarum materiam immutant. *ibid.* Tertullianum, utpotè primum authorem iterandi Baptismi summo habent in pretio. 51

Donatistæ jactant se esse Ecclesiam Martyrum. 90

Donati superbia. 674. 715. Nolebat vocari *Donatus Episcopus*, sed *Donatus Carthaginus. ibid.* Permittebat per nomen suum jurari. *ibid.*

Donatistæ voluerunt vivere, ut latrones, & honorari ut Martyres. 129 Deficientes à Sedibus Apostolicis schismatici. 167. Sibi creant Episcopum, eumque Pontificem Romanum appellant. 168. 392

Dositheus Saducæorum author. 533

Duodenarii numeri perfectio. 355

E.

EBionis hæresis. 535. 536. 551

Ecclesia auxilium sæculare certis casibus implorare potest. 163

Ecclesia de solis ad Evangelicum dogma spectantibus quæstionibus est docta à Spiritu sancto, adeoque & de ipsis solis potest definire. 235

Ecclesia est plebs Sacerdoti adunata, & Pastori suo grex adhærens 153

Ecclesiarum antiqua opulentia. 488. Cyprianus ex sola Ecclesia Carthaginensi pro redimendis captivis misit centum millia sestertiorum. *ibid.*

Ecclesiarum apud Gentiles prima fundatio, fuit opus sublime, ac manifestè Divinum. 387.

Ecclesia sancta: Non quoad singulorum vitam, sed quoad regulas morum. 741

Ecclesia vera neminem latet. 376

Ecclesia una à Christo Domino super Petrum origine unitatis, & ratione fundata. 154

Ecclesiæ Apostolicæ fundatio requirit Episcoporum successionem, cujus primus author fuerit ab aliquo Apostolo, vel Apostolico consecratus. 514

Ecclesiæ Apostolicæ quænam dicantur? 385

Ecclesiæ Apostolicæ quibus notis dignoscantur? 389. & seq Nota prima est communicatio cum Ecclesiis Apostolicis. *ibid.* Nota secunda, appellatio fraternitatis per Chri-

Christum Dominum instituta. 397. Sunt matrices, & originales. 413
Ecclesiæ Catholicæ mores honesti & graves. 740. 741.
Ecclesiæ omnes sub cœlo non possunt errasse eamdem fidem amplectendo. 467
Ecclesiæ oratio unita. 748. Ejus virtus. 749. 753. Ad eam discordes, aut inimici inter se fideles non admittuntur. 754. Est ad impetrandum efficax. *ibid.*
Ecclesiæ summa persecutio ab hæreticorum nequitia. 124
Ecclesiæ unitas. 314
Epaphroditus Paulum in vinculis intrepidè accedit. 579. 580
S. Ephrem linguæ Græcæ notitiam miraculosè per S. Basilii preces subitò accipit. 370
Episcopalis dignitas omni mundi apice superior. 713
Episcopa per Canones vocatur Episcopi vidua. 19
Episcopi Apostolicarum Sedium, Christianæ unitatis, & communionis radices. 166
Episcopi consecrandi capiti imponitur codex Divini verbi ex ritu, & instituto Apostolico. 237. Significat per Episcopalem consecrationem traduci legitimum ritæ interpretationis donum. *ibid.*
Episcopi domus debet esse omnium commune hospitium. 405
Episcopi omnes olim vocabantur Sanctissimi. 616.
Episcopis dandus primus locus. 713. 714
Episcopis quantus olim honor delatus. 712. & seq. Anastasius Presbyter osculatur pedes S. Basilii. 713
Episcopus Ecclesiæ aptator, seu concinnator. 155.
Episcopus eligendus debet esse Doctor. 78
Episcopus sponsus coagulus pacis Ecclesiasticæ. 153. Ecclesia Latina suis Episcopis in consecrationis ritu semper dedit annulum. *ibid.*
Episcopus unit omnia Ecclesiæ suæ membra: Deindè semetipsum per Catholicam communionem unit omnibus aliis sub cœlo Episcopis. Denique per eamdem communionem, ac debitam Primatui obedientiam unit se Romano Episcopo, à quo habet Episcopatûs originem. 155
Epitaphiorum usus apud Christianos antiquissimus. 567
Erasmus contra Ecclesiasticam antiquitatem solet deviare. 273
Ethnici non sunt ad orationes nostras admittendi. 645. & seq. Neque ad conspicienda sacra vasa. *ibid.*
Evangelium confictum à Valentinianis. 340
Evangelium fuit Judæis primò prædicandum. 379.
Eucharistia apud Græcos non consecratur per nescio quas preces, sed per solemnia Christi Domini verba. 905
Eucharistiam olim Catechumeni, & Pœnitentes intueri non sinebantur. 639. Eamdem collo suo in orario appensam Satyrus frater S. Ambrosii intueri non præsumpsit. *ibid.*
Eucharistiam singulari odio cur prosequantur Judæi? 653. Ænigmaticè de Eucharistia locutus Theodoretus. 638
Eucharistiam solam non contingunt verba illa Antiquorum: *Norunt Fideles*, vel, *Norunt Initiati.* 454
Eucharisticam consecrationem factam esse visibili signo sancti Sacerdotes cognoscunt. 747
Eucharistiæ per aliquot dies post consecrationem servandæ, & quotidiè tunc sumendæ ritus fuit olim apud plures Ecclesias concessus solis Episcopis, ac Presbyteris. 71. Concessum etiam consecratæ Virgini. *ibid.*
Eucharistiæ prædicatio Apostolos, alioſque scandalizavit. 100. Eorum scandalum Eucharisticam veritatem insigniter confirmavit. 101
Eucharistiæ veritas Catholica. 589 & seq.
Eutyches ex hæreticorum librorum lectione factus Hæresiarcha. 145
Eutyches senex imperitus, & delirus, dialecticâ versutiâ promovet sua deliria. 224
Excommunicati injustè, post mortem miraculis coruscantes. 131
Excommunicationis injustæ patiens tolerantia, summi præmii meritum. 131. S. Ed-

m

mundus istam patientiam docuit esse verum martyrium. *ibid.*
Excommunicationis timor compulit Thalassium Cæsaræensem Episcopum ad S. Flaviani damnationem. 131
Excommunicatio simplex quomodo differat à perpetuo discidio ? 489. 490
Exorcismi non fiunt à Sacerdotibus ad honorandum, sed ad terrendum Diabolum. 692
Exorcistam Monachus simulans à vicino Dæmone invaditur. 688
Exorcista non fit ordinatione. 689. Ejus munus fuit gratia gratis data, & Divinum Charisma. *ibid.* Olim omnis Christianus, etiam Laicus, fungi poterat munere Exorcistę. *ibid.* Duravit hæc forma usque ad Synodum Laodicensem. 690. Apud Græcos manum Energumenis soli semper imposuerunt Sacerdotes. *ibid.* Idem dudum fuit servatum in Romana Ecclesia. 691
Exorcistæ apud Græcos sunt soli Sacerdotes. 691. Error Aletensis Episcopi asserentis nimium honorem impendi Diabolo, si per Presbyteros fiant exorcismi. *ibid.* Episcopi olim per se officium Exorcistæ exercebant. 692
Exorcistæ apud Judæos. 688. Exorcizandi formulæ à Salomone compositæ. *ibid.*
Exorcistæ hodierni non debent digitos dentibus Energumenorum imponere. 692. sanctus Martinus ex Charismate id fecit. *ibid.*
Exorcizandi Charisma videtur solis viris, non mulieribus donatum. 693
Expunctio Tertulliano idem est, quod expletio. 266.
Extorris. Titulus est non solùm spontaneis, sed & proscriptis ob fidem exulibus competens. 88

F.

Fidei arcana mysteria non sunt Infidelibus annuntianda. 649. Est Canon non tantùm Apostolicus, verùm etiam Evangelicus, & naturalis. *ibid.* & seq. Secreti lex viguit in veteri & novo Testamento. 652. Non spectat ad solam Eucharistiam. *ibid.*
Fidei articuli, quorum notitia est ad salutem necessaria, paucissimi, at verò Christianæ circa illos quæstiones plurimæ. 233. 265
Fidei Christianæ mysteria non sunt passim, & inconsideratè propalanda. 453. & seq. Servanda hîc Dominica regula, quæ vetat Sanctum dari canibus, & spargi margaritas ante porcos. *ibid.* Quid per canes, quid per porcos intelligatur. *ibid.* Secreti Lex quamdiu viguerit. *ibid.* & seq. Fusè. Fidei definitiones non debent denuò ex curiositate examinari. 130. 232. *Quisquis post veritatem repertam aliquid ulteriùs discutit, mendacium quærit.* *ibid.*
Fidei, & imperfectæ dilectionis radix manet in hæreticis. 11
Fidei doctrina non alia recipienda, quàm quæ ab Apostolis tradita. 412
Fidei regula Tertulliano dicitur Symbolum Apostolicum. 265
Fidei simplicitas commendata. 302
Fidei veræ nota est secundùm Scripturas expositio legitima & diligens. 238
Fidei unitas est opus Divinum, & veritatis argumentum. 467. & seq.
Fidei, ut temeraria non sit, necessaria sunt sua motiva, & eorum examen. 438
Fidelis est titulus eminens, solis baptizatis conveniens. 627. & seq. Per susceptam Eucharistiam constituimur fideles. 628. & seq. Hæretici, Schismatici, &c. an sint fideles ? 631
Fidelis & *Christianus*, quomodo apud antiquos differant. 95. Solus baptizatus dicitur Fidelis ; Christianus etiam qui ad catechumenatum admissus est. *ibid.* Nonnumquam tamen voces illæ confunduntur. *ibid.*
Fide quâlibet Deum rectè coli, & hominem posse salvari tradunt Donatistæ. 150. Item Calvinistæ. 257
Fidem nemo stuprabit, qui futuri meminerit judicii. 755
Fides ad salutem necessaria. 304. Quorum articulorum debeat esse expressa. 304. 305. & seq.

Fides alia est Theologica, alia est gratis datum Charisma. 302. & seq.
Fides Bernardo triplex, mortua, ficta, probabata. 15. Fides ficta, vera quidem, sed non perseverans. *ibid.*
Fides Christiana est virginitas mentis, intellecta per Virginem illam, quam Dei æmulatione æmulatur Apostolus, &c. 756
Fides quærenda, quam Christus instituit. 260
Fides Schismaticorum est dumtaxat humana credulitas. 177. Fides sine bonis operibus non sufficit ad salutem. 312. Quos hac in parte Antistites ac Magistros habuerint Lutherus, & Calvinus. *ibid.*
Filii adoptivi, & naturalis distinctio. 767
Firmilianus Cæsaræensis Episcopus ad pacem Ecclesiasticam rediit, ac insigniter sanctus evasit. 177
Flammeum veli genus consecratæ virginis contra sponsos petitores. 49
Formatæ quid fuerint? 393. Sine hujusmodi communicatoriis literis nemo admittebatur nisi ad peregrinam communionem. 393. 394. Earum formulam soli orthodoxi Episcopi dignoscebant. 394. Julianus Apostata imitatus. 407
Franciſci Bernardini Ferrarii lapsus circa Tertulliani locum. 633
Franci mendaces, sed hospitales. 409
Fraternitas Christianorum est nota Ecclesiæ Apostolicæ. 397. & seq. Fraternitatis inter [illegible]raneas personas nomen erat Gentilibus suspectum & probrosum. *ibid.* Existimant fraternitatem nostram sitam in vago, & promiscuo concubitu. *ibid.* Authores istius calumniæ sunt Judæi, & Gnostici. *ibid.* Fraternitas Christiana in quo consistat. 399. 400. Judæi, & Pagani non pertinent ad illam fraternitatem. 400. Pertinent tamen hæretici baptizati. 400. 401
Fraternitas duplex: Et quæ sit nota Apostolicæ Ecclesiæ. 403 404
Fraternitatis appellatio non est dumtaxat Apostolorum, sed ipsius Christi Domini institutum. 401. Fuit quid simile Monasticæ disciplinæ. 401. 402. Quandonam desierit? 403.

G.

Genealogiæ, quid apud Apostolum? 540. 541.
Gennadius Massilienſis Semi-Pelagianus immeritò fugillat Augustinum. 216. Laudat Tichonium Donatistam. *ibid.*
Gentiles ad Evangelium, & Dei gratiam spectant. 234
Gentiles non patrant vera miracula. 758. & seq. Quandoque tamen exaudiuntur ad accipiendas, non faciendas gratias curationum. 765
Gentilium conversio ad fidem an difficilior quàm Judæorum. 438. 439
Georgii Cedreni error intolerabilis. 566
Gnostici hæretici prænuntiati. 7. Salacissimi. 733. Jactant suam sententiam. 93. Affirmant se non tantùm præ Apostolis, sed supra ipsum Christum Dominum sapere. 93. 256. Ad circumveniendos fideles Christianum nomen sibi indiderunt. 106. Accusati de Eucharistico Infanticidio, epulis Thyestæis, ac promiscuo incœstu. *ibid.* Eorum errores Christianis imputati. 107
Gnostici Magiæ addicti. 734. 735. 757. Castitatem perpetuam vovent. 117. Item à carne, & vino abstinentiam. *ibid.* Schismatici, quòd non communicent cum Ecclesia Romana. 168. S. Scripturæ sinceritatem negant. 256
Gnostici virtutem miraculorum jactant. 735. Canonum prævaricatores. 737. Ecclesiastica jejunia exsufflant. *ibid.*
Gnosticorum errores. 94. 105. 150. 203. 213. Demiurgo, seu Deo Creatore sapientiores se jactitant. 416. Dicunt Apostolos, & Christum falsa simulatoriè prædicasse. 417
Gnosticorum error in Divina substantia esse tenebras, & vacuum. 188. Damnant matrimonia, ut opus mali Principii. 189. Sunt stupidissimi pepones. 202. Semper quærentes. 221. Garriunt Christum Dominum alia docuisse in aperto, alia in occulto. 346. Habent tesseram undè se mutuò dignoscant. 406. Fuerunt Magi. 552

Gnosticorum hæresim debet nosse, qui vult Catholicas quatuor Apostolorum literas intelligere. 188
Gnosticorum Patriarcha Cain. 191
Gnosticos inter & sanctos Patres, qui per finalem pœnitentiam aliquos gravissimos peccatores salvatos affirmant, differentia. 739.
Gnosticus quidam docet hæreses esse bonas. 148.
Godescalci Monachi de duplici prædestinatione sententia à Nicolao Pontifice approbata. 138.
Godescalcus miserabilis Monachus perperàm accusatus. 15
Gratia illa quam *insuperabilem*, atque *indeclinabilem* vocat Augustinus, aliud non est, quàm perfecta Dei & Proximi charitas. 17. Non omnis Christi gratia est insuperabilis ac indeclinabilis. *ibid.* Hic articulus, *Gratiæ interiori nunquam resistitur*, legitimè circumscriptus est, quamvis per gratiam intelligatur efficacissima victrix gratia. *ibid.* Hic etiam articulus, *Deus non deserit nisi deseratur*, intelligendus de Divina, non tantùm per habitualem, sed & per actualem gratiam desertione. *ibid.*
Gratianus Imperator recusat titulum, & habitum Pontificis maximi Gentilis. 610
Græcorum Imperatorum in Apparitura fastus. 742
Gregorius Nazianzenus ob eminentiam scientiæ meruit titulum Theologi. 422
Guilielmi Comitis Saresberiensis insignis pœnitentia. 630. Fatetur se Divinæ Majestatis Proditorem. *ibid.*
Gymnasia, vide *Scholæ publicæ.*

H.

HÆreses, an fuerint ante linguarum divisionem. 90
Hæreses à Philosophia subornatæ. 193. Dæmonum commenta. 195. Doctrinæ hominum. *ibid.* Quomodo ex Philosophia exortæ? 201
Hæreses Augustinus solas inseruit hæreseon catalogo, quæ sunt adversæ Evangelio 192.
Hæreses esse bonas docet quidam Gnosticus. 148. Docent & alii. 149
Hæreses etiam Apostolorum temporibus eruperunt. 188
Hæreses ex eo, quòd Sacerdoti Dei non obtemperetur. 414. Item ex prava Scripturarum interpretatione. 598. Item ex imprudentia, insciția, & temeritate, gloriæ cupiditate, voluptatum libidine, aliorum æmulatione, seu commotione quâdam animi. 94. A Diabolo porrò omnis illa inflicta est cæcitas. *ibid.*
Hæreses prænuntiatæ. 5. 7. 101. Permissæ ad excitandam desidiam nostram, & fidem nostram manifestandam. 8
Hæreses, sicut & persecutiones, prodesse. 133. 138. Varia earum utilitas. 138. & seq. Earum tantò debet esse minor miratio, quantò clarior prædictio. 101. 102. 103. Per magnos viros introductæ. 139
Hæresiarchæ passim sublimes in Ecclesia montes. 103. sub pellibus ovium lupi rapaces. *ibid.* Oderunt singulariter orthodoxos Episcopos. 104
Hæresiarchæ pax non est speranda, nisi suos seductos secum reduxerit. 491. Berengarius in morte sibi graviter timet propter eos, quos seduxerat. 492
Hæresiarchæ sola comeditur laica communio. 701.
Hæresim simulare, an liceat ad detegendum venenum hæreticorum. 316. Quædam de hac re exempla admiranda potiùs, quàm imitanda. 316 317
Hæresis ad hoc, ut fides habendo tentationem, habeat & probationem. 5. Adinstar febris abominanda est, non miranda. 9
Hæresis, & Schisma quomodo differant? 152. 175. Hæresis est Schismate deterior. 147. 184. 186. Inter carnalia crimina deputatur. 185. Lepræ comparata. 202
Hæresis nomine apud Apostolum in prima ad Corinthios Chrysostomus intelligit discordiam. 148. Ad dogmaticas hæreses extenditur ab aliis Patribus. *ibid.*
Hæresis non permittitur à Deo, nisi ob demeri-

ta, & vindictam præcedentium delictorum. 142
Hæresis quid sit? 181. Significat electionem. 192. Quandoque indifferentem significationem habet. *ibid.* Hinc Medicorum dictæ tres hæreses. *ibid.* Hæresis quælibet in exordio rudis & erroribus patentibus plena. 559. Solet postea expoliri. *ibid.*
Hæresis veram doctrinam nequit antecedere. 474. & seq. Indubiè regnavit à temporibus Apostolorum. 512. Clandestinè tamen. 513.
Hæresis vera in humanis mentibus facit spiritualia Idola. 619. & seq. Ab Idololatria non distat. *ibid.* 740
Hæretici ad disputationem de Scripturis non sunt admittendi. 318. 321. & seq. Excipe quando damnum aliquod ex nostra taciturnitate metuimus. 324. Solus probus, eruditus, ac eloquens ad id muneris admittendus est. 324. Expediatne coram Laico judice id fieri? 323. 324. Quod Ecclesiæ sacrum Canonem non recipiant, ad disputandum ex sacra Scriptura non sunt admittendi. 327
Hæretici ad disputationem in Generalibus Synodis non sunt admittendi. 325. Malè admisit Synodus Basileensis. 326. Frustrà per fabulas nititur se expurgare. *ibid.*
Hæretici ad sacra Christianorum non admissi, nequidem ad videndam Eucharistiam. 658. 659. Non debent hoc tempore permitti adesse Divinis officiis, multò minùs ad ipsa spectanda invitari. *ibid.*
Hæretici Christiani nominis professione incautos fallunt. 105. & seq. Ante Constantini tempora fuit hæc infelix astutia. *ibid.* Humiles, & blandi. 712
Hæretici inter se divisi. 717. Divisionis causa superbia. *ibid.*
Hæretici nulla fecerunt cruenta Martyria ante Tertulliani tempora. 132
Hæretici omnes, scientiam & sapientiam jactant. 93. Sepulchris dealbatis similes. 115. Nequam sensus suos abscondunt sub orthodoxis vocibus. 108. & seq. Voces eædem in ore hæreticorum suspectæ, non item in ore Catholicorum. *ibid.*
Hæretici Pseudo-Prophetæ, & Anti-Christi. 121. Præcipuè Doctores. 122. Non sunt principalis Anti-Christus. *ibid.*
Hæretici quamvis inter se discrepantes, sibi tamen invicem communicant. 670. 671. Inter se conveniunt ad expugnationem veritatis. 673. Omnes tument. *ibid.* Omnes scientiam pollicentur. 675
Hæretici Symbolo Apostolico confutati. 293
Hæretici vera non patrant miracula. 762. Non faciunt ex mortuis vivos, sed ex vivis mortuos. *ibid.* Omnes tamen miraculorum patrationem affectant. 506. 507. 757. 760. 762. Exaudiuntur subindè non ad faciendas, sed ad accipiendas gratias curationum. 765.
Hæretici, utrùm admittendi sint ad publicum Dei verbum audiendum? 634. & seq.
Hæretici utuntur verbis fidei more Medicorum pro commoditate, aliter sese ad affectionum rationem, & varietatem accommodantes. 112. Coguntur, non tantùm verba, sed etiam sensum verborum profiteri. *ibid.*
Hæreticorum Clerici vagi. 732. 733
Hæreticorum cum curiosis omnibus commercia. 733. & seq. Cum Magis. 734. 735
Hæreticorum dogmata ad disputationem, aut Ecclesiasticum examen non sunt admittenda. 4
Hæreticorum librorum lectio semper interdicta. 145. 147. Varii per hujusmodi librorum lectionem seducti. *ibid.*
Hæreticorum nequitia summa Ecclesiæ persecutio. 124. Eorum blandimenta sunt ipsâ persecutione Anti-christianâ periculosiora. 126.
Hæreticorum studium, non Gentiles convertere sed Christianos subvertere. 609. 712. Ad disputandum pruriunt. *ibid.*
Hæreticorum vitanda societas, & communio. 396. 397. 665. & seq. Orthodoxi fideles maluerunt exilium, imo mortem pati, quàm hæreticis communicare Episcopis. 397. Nec hospitalitas ipsis exhibenda. 665. Nec literæ communicatoriæ ad ipsos mittendæ. *ibid.* Nec in civili materia cum ipsis communicandum. 667. Longè minùs cum

cum ipsis psallere, aut orare licitum. *ibid.*
Hæreticos an liceat appellare *Sanctos*, *Sanctissimos*, aut *Beatissimos?* 616
Hæreticos præter morem S. Pachomius admisit ad hospitium. 408
Hæreticum non facit docilis ignorantia. 182. Nec quævis obstinatio. 183. Requiritur contumacia, & duplicis correptionis contemptus. 184
Hæreticus an sit, qui scripturam aliter intelligit, quàm sensus sancti Spiritûs flagitat. 182
Hæreticus à semetipso dicitur esse damnatus. 192.
Hæreticus est quisquis adversùs Apostolicam Romanæ Ecclesiæ Cathedram rebellat. 156. Adversùs tamen alias Cathedrales Ecclesias citra hæresim rebellatur. *ibid.*
Hæreticus nemo vult audire, vel vocari. 164. Hinc rectè à Gregorio Nyceno Hæretici comparati meretricibus. *ibid.* Veritati pariter & mendacio bellum indicunt *ibid.*
Hæreticus non est, si quis adversùs Primatialem, vel Patriarchalem, non autem Papalem Ecclesiæ Romanæ dignitatem rebellat 157
Hæreticus omnis stultus est. 394
Hæreticus, qui dubitat in fide. 263
Henrici Vici Oosthovii Toparchæ sententia de articulo Symboli, *Descendit ad Inferos.* 281. & seq.
Heraclitus tenebrosus & obscurus. 220. Flevit humani generis calamitates. *ibid.* Non vixit eodem tempore cum Democrito. *ibid.* Ejus Patria, & doctrina. 220. 221. Moritur aquâ intercute. 221
Hermogenis errores. 216. 502. Fuit diversus ab eo, quem notat Apostolus. 216
ad Hierarchiam non spectat Clericus absolutè & sine titulo ordinatus. 731
S. Hieronymus à Paulino consecratus in Presbyterum. 170. Romanum Episcopum interrogat, quem pro Antiochensi Episcopo debeat agnoscere. 170. Accusatus à Joanne Hierosolymitano, quod sine titulo fuisset consecratus Presbyter. 719
S. Hieronymus non fuit Rector Parochiæ Bethleemiticæ. 726. Ordinatus est titulo Monasterii. 725. 726. Nullam in publica Ecclesia sedem habuit. 726. In Monasteriis non sedebat modo, sed & præsidebat. *ibid.*
Hierosolymitana Ecclesia ex Apostolico instituto Cæsarienses Metropoleos suffraganea Parochia. 377. 378. Non est Cathedra Apostolica. *ibid.*
Honoris tituli cuique decenter sunt impertiendi. 403. Exinde plurium bonorum causa. *ibid.* Hieronymus ægrè fert Presbyteri titulum sibi non datum à Joanne Hierosolymitano *ibid.*
Hospitale primum erexit Hircanus Rex Judæorum. 410
Hospitalia participant de quartâ parte proventuum Ecclesiæ. 411
Hospitalitas Gentilium. 408. Olim fuit necessaria. Et cur? 410
Hospitalitas primorum Christianorum. 405. Non erat gratia, sed jus. *ibid.* 411. Luciani Gentilis de ea testimonium. 406. Per Hospitalitatem crevit Religio Christiana. *ibid.* Firmilianus Cæsareensis immeritò queritur de inhospitalitate S. Stephani. 408.
Hospitalitas quando inter Christianos defecerit? 411
Hospitalitatis tessera fuit Symbolum Apostolicum. 408. Item Episcopi Formata. 409
Hugo de S. Victore fallitur circa votum virginitatis à D. Virgine emissum. 40. Item circa Catechumenorum ab Ecclesia dimissionem. 640
Hymnus, *Gloria Patri & Filio*, &c. est omninò Apostolicum institutum. 202
Hypocrisis & simulata sanctitas variorum Hæreticorum. 117. & seq.

I.

S. Jacobi apud Hispanos prædicatio non caret scrupulis. 379. 380
S. Jacobus non fuit Episcopus Compostellæ. 385.
S. Jacobus nullo pacto fuit Hierosolymæ Archi-Episcopus. 377. Non fuit à S. Petro,

& duobus Collegis consecratus in Episcopum. *ibid.* A Christo Domino ipso resurrectionis die fuit consecratus in Episcopum. *ibid.*

S. Jacobus sacræ Scripturæ peritus. 426. Adinstar sui fratris perpetuùm virgo permansit. *ibid.*

Ideæ Platonicæ. 207. Æones Valentino erant quid simile Idæis Platonicis. 203. 207

Jehu peccavit idololatriam simulando. 445

Jesuitissæ extinctæ ab Urbano octavo. 687

S. Ignatius fuit Judæus. 525

Indulgentiarum hostis Tertullianus. 506

Initiati. Quartus Catechumenatûs gradus. 681 prærequirebat electionem. *ibid.*

Interpretes, seu Scribæ, quibus usi sunt Petrus & Paulus, an habuerint Charisma Divinæ inspirationis? 254. 255

Joannis Antiochæni cum Cyrillo Alexandrino discordia Ecclesiæ summè noxia. 12

S. Joannes Apostolus ob eminentem scientiam vocatus Theologus. 422. Apud Parthos prædicavit. *ibid.* Ephesi Basilica ipsi dedicata. 423

S. Joannes Apostolus scribit Evangelium & Epistolas adversùs Cerinthum. 275. Apocalypsim scribit in Pathmo. 586. Ejus Epistolæ scriptæ post Apocalypsim. *ibid.* Ultimum ejus opus fuit Evangelium. *ibid.* Epheso fuit à Domitiano Romam evocatus. *ibid.* Evangelium Ephesi scripsit, & ibidem defunctus. *ibid.* Quo Anno. 587. Falsum, quod non obierit. *ibid.* Christo Domino fuit uno anno senior. *ibid.*

S. Joannes, an fuerit Ephesinus Antistes? 517. Præ cæteris Apostolis dilectus à Christo ob perpetuam Virginitatem. 423. Tamquam filius Deiparæ Virgini à Christo commendatus. 423. & seq. Fuit verus Martyr. 585. & seq. Primus testis istius Martyrii Tertullianus. 566

S. Joannes Baptista, quam de Christo notitiam habuerit? 234

Joannes Ephesi duo. 517

Joannes Hierosolymitanus cum Origenistis ambiguè locutus. 113

Joannes vigesimus tertius à Synodo Constantiensi culpatur, quod Missam rarò, curenter, sine devotione celebraret. 747

S. Joseph an Christo supervixerit? 423. & seq.

Irenæus successivè Bigamus à Theodoreto consecratus Episcopus. 66. Ecclesia Latina se opposuit, sed Theodoretus generosè se defendit ostendens se egisse ex vulgato more, ac sensu totius Orientis. *ibid.*

S. Irenæus ex Græcia venit in Galliam. 274. Fuit familiaris S. Polycarpo. *ibid.*

Irregularem semper fecit pœnitentialis manus. 702.

Irregularitas ad sacrum ordinem, & virginalem consecrationem apud Græcos oritur ex quovis expleto lapsu carnis. 66

Irregularitas contrahitur ex uno ante, & altero post Baptismum conjugio. 549. Hieronymus aliter sensit. *ibid.* Item Græci. 667

Isidori Mercatoris collectio non est Authentica.

Judas proditor acceptam Eucharisticam buccellam non comedit, sed occultavit, ut monstraret Judæis. 653. Egressus est ante consecratum calicem. *ibid.*

Judæi contra S. Eucharistiam, cur imbiberint singulare odium? 653

Judæorum hæreses. 532. & seq.

Judæorum traditiones. 540

Judicii futuri memor fidem non stuprabit. 755.

Juliani Pelagiani superbia. 674. à Romanæ Ecclesiæ judicio appellat ad generalem Synodum. *ibid.*

Julianus Apostata cunctis hæresibus libertatem fecit. 124

Justificatio nostra est *ineffabilissima Divini nostri status fabricatio.* 96. Est opus mortuorum resuscitatione majus. *ibid.* Item creatione cœli, & terræ. 91. 96. Est quædam resurrectio. 538

Justi temporales levi paleæ comparati. 98. Etiam Episcopi, Doctores, Martyres, aliique ad hæreses, aut schismata declinantes. 99

Justitia Christiana potest per subsequens delictum amitti. 14. 97. Jovinianus primus in Ecclesia oppositum garrire cœpit. *ibid.*

Justitia ex fide Christi omnibus bonis major 95

La

L.

LAnfrancus cum Berengario dialecticè disputare coactus, proteſtatur ſe invitum in iſtas tricas deſcendere, *ne videretur magis arte, quàm veritate, ſanctorumque Patrum authoritate conſidere.* 226

Liberius Pontifex nequaquam Arianus, ſed vir inſigniter ſanctus. 73

Liberum arbitrium cum Martino Luthero negat Baſilides. 151

Librorum hæreticorum lectio ſemper interdicta. 145. Varii per eorum lectionem ſeducti. *ibid.* Non adverſatur locus Apoſtoli: *Omnia probate*, &c. 146. 147

Linguarum Chariſma ad varios fines datum. 374. & ſeq. Pedetentim ceſſavit in Eccleſiis. 375

Linguarum Chariſma datum Apoſtolis. 367. & ſeq. Fueritne in primitiva Eccleſia effectus Baptiſmi, an Confirmationis? 372. & ſeq.

Linguarum diverſarum peritia olim valdè rara. 368. & ſeq. Eſſe trilinguem erat apud Antiquos laus incomparabilis. 369. Monachi linguarum imperiti. 369. 370. Etiam Clerici, ac Epiſcopi. 370. 371

Linguarum diviſio eſt humani generis grande ſupplicium. 374

S. Linus immediatè ſucceſſit S. Petro in Romano Epiſcopatu. 521. 525. Eccleſia Veſontionenſis affirmat ipſum fuiſſe primum ſuum Epiſcopum. *ibid.*

Literarum Eccleſiaſticarum variæ ſpecies apud antiquam Chriſtianitatem. 395. Quid fuerint pacificæ literæ? 395. 396.

Circa eas lapſus Theodori Harmenopuli, & Balſamonis. *ibid.*

Lucanus Marcionis diſcipulus. 212. Ejus de anima ſententia. *ibid.*

S. Lucas an fuerit Cleophæ ſocius, quando Dominus apparuit in Emmaus? 426, 427. Fuit artis medicæ ſcientiſſimus. 427. Magis literas Græcas ſcivit, quàm Hebræas. *ibid.* Non fuit cum Diſcipulis in die Pentecoſtes, nec accepit donum linguarum. *ibid.*

S. Lucas Evangelium, & Acta inſcribit Theophilo Patriarchæ Antiocheno. 212

S. Lucas non Apoſtolus fuit, ſed dumtaxat Apoſtolicus. 356. 361

Lucifer Calaritanus Epiſcopus non fuit hæreticus, ſed dumtaxat Schiſmaticus. 159

Lucifer, à S. Ambroſio, notatur de hæreſi. Ratio. 177

Luciferi primum peccatum ſuperbia. 190. Non ambivit eſſentiæ Divinæ, ſed liberi arbitrii Divinam ſimilitudinem. 191

Lutherani Gnoſticorum filii, ſuæ factionis Præfectis honorem non deferunt. 676

Lutherus Falſificator Scripturæ. 596

Lutheri inſolens ſuperbia. 674. 675. Et doctrinæ jactantia. 676

M.

MAcedonianorum fucata ſanctimonia. 120. 744. Eam tamen dilexit Gregorius Nazianzenus. 120

Malum undè, & quare? 221

Manichæi Hypocritæ. 117

Marcellina S. Ambroſii ſoror ſimul profeſſa, conſecrata, & veſtium mutatione ſignata. 74. Ejuſdem virtutes, ac illuſtriſſimi natales. *ibid.*

Marcellini Pontificis lapſus eſt manifeſta Donatiſtarum calumnia. 172

Marcion Apoſtata à fide Catholica. 484. Fuit Ponticus, Epiſcopi ſanctiſſimi degener filius, non tamen Epiſcopus. 478. Ejus in carnem lapſus. 485. 486. A Patre Epiſcopo communionem impetrare non potuit, neque ab Eccleſia Romana. 486

Marcion ardentis ingenii, an fuerit Nauclerus? 478. An Monachus? 485. Minatur Eccleſiam perdere. *ibid.* Affirmat Baptiſmum poſſe tertiò iterari. 486. Obtuleritne ducenta ſeſtertia Eccleſiæ? 487. 488. Mulierem an Romam præmiſerit, quæ docipiendos animos ſibi præparet? 489

Marcion Cerdonis diſcipulus. 210. Ejus errores. 211. & ſeq. Fuit Stoicæ ſtudioſus. 211. Ejus ſcelerata flagitia. 501. Agnoſcit tamen Divinam providentiam. 212. Vixit ſub Antonino primo. 480. 489. Quando ſparſerit hæreſim? 481. 482. Non fuit Simone Mago

Mago senior. *ibid.* Egeritne pœnitentiam? 490. 491. Conjugatis negat Baptismum. 493.
Marcion ex novo Testamento non admittit nisi S. Lucæ Evangelium, & epistolas quasdam S. Pauli. 330. Negat antiquum Testamentum. 327. 330
Marcionitæ an habuerint verum Christi Baptismum? 661. Negligunt, & confundunt diversos gradus Catechumenorum. 684
Marcionitæ blaterant adversùs Mosaïcam legem. 711. Docent dari duo rerum Principia. *ibid.* Inter se divisi. 717
Marcionitæ dolosè fingunt se Resurrectionem agnoscere, & ipsum penè Hieronymum fallunt. 109
S. Marcus Petri nomine Alexandrinam fundavit Ecclesiam, & hinc Alexandrina Cathedra est Apostolica. 380. 381. Scholam Alexandrinam erexit, magnis semper abundantem Doctoribus. 76. Coronatur Martyrio Alexandriæ. 585
S. Marcus utrùm Romam ad S. Petrum accesserit? 575. 576. Evangelium à Petro narratum, composuit. 245. Fundavit Aquilegiensem Ecclesiam. 280
Margaritæ quo sensu non mittendæ ante porcos? 453. & seq.
S. Mariæ Virginis perpetua, & à Josepho intacta virginitas 423. & seq. Eidem oblatum à mulieribus sacrificium. 685
S. Mariam vocari *Christiparam* noluit quinta Synodus propter Nestorium. 115
Maria Virgo virginitatem suam Domino Deo vovit & consecravit, falliturque Hugo de S. Victore, asserens ipsam nonnisi post partum virgineum vovisse. 40
Maria V. ullum non legitur patrasse miraculum, nec linguis locuta. 693
Marsilius Paduanus docet ex S. Scriptura probari non posse Petrum fuisse Romanum Episcopum, immò nec Romæ fuisse. 570. & seq. per *Babylonem* intelligit non Romanam Urbem, sed Babylonem Assyriorum. 571. 575
S. Martinus communicans Ithacianæ factioni à miraculorum gratia suspenditur. 763
Martyr & *Confessor* quomodo differant? 83. Confessor dicitur, qui apprehensus, & carceratus fuit; Martyr, qui insuper tormenta probatus. 83. Non requiritur tamen Martyris vera mors, aut tormentorum perpessio. 84. Sufficit capitalis, licet postmodum remissa, sententia. 84. 85. Item perpetui exilii sententia, vel ad metalla damnatio. 85
Martyres designati, quinam? 86. 87
Martyres sunt, qui ab hæreticis incruentam persecutionem patiuntur. 130. 132. Tertullianus oppositum innuens de cruentis martyriis intelligendus. *ibid.*
Martyria cruenta non fuerunt ab hæreticis inflicta tempore Tertulliani. 132
Martyrii gloriam Christianis, quos persequitur, invidet Constantius Imperator. 129. Item Geizericus, Hunnericus, & alii. 130
Martyrium Christi quomodo differat à Martyrio Christianorum. 136
Martyrium non est extra Ecclesiam. 179
Martyrum lapsus gravissimum semper in Ecclesia scandalum peperit. 89
Martyrum summa in Ecclesia dignitas. 82
Martyrum titulum Lugdunensis & Viennensis Ecclesiæ Confessores ex humilitate recusant, 83. Soli Christo, & consummatis per mortem Confessoribus competere affirmant. *ibid.*
Materiam Deo coæternam docent Hermogenes, Zeno, Cicero, Plato, &c. 216. 217
Matrimoniorum & sponsaliorum benedictio laudabilis. 26
Matrimonium disparis cultûs dissuasum. 405
Matrimonium unum ante Baptismum & aliud post Baptismum causat irregularitatem. 549
S. Matthias veram obtinuit Apostolatûs dignitatem. 363
Medicorum tres hæreses. 192
Mediolanensis Ecclesia fundata à S. Barnaba. 271.
Mello-Christiani dicuntur Competentes. 684
Menander immediatus Simonis Magi discipulus. 539. Ejus errores *ibid.* 540
Mendacium an aliquo casu licitum? 316. Error Priscillianistarum dicentium: *Jura, perjura, Secretum prodere noli.* 315. S. Eusebius Vercellensis à nota mendacii ven-

vendicatus. 316. Simulationis exempla non imitanda. 316. 317. Mendacium dispensatorium, ac simulatorium nullo casu licitum. 442. & seq. An eo usus sit S. Petrus, & Paulus? *ibid.* Hieronymus de licita simulatoria dispensatione Palinodiam spontè cantavit. 447

Miracula patrandi gratia non datur hæreticis, nec Infidelibus. 758. & seq. Magi in Ægypto an ediderint vera miracula? 761

Miracula sola non sunt plenum recti dogmatis testimonium. 764. 766

Miraculorum gratia est in sola Ecclesia. 762. Hæretici non faciunt vera miracula, neque ex mortuis vivos, sed mortuos ex vivis. 507. 762.

Miraculorum gratiam semper habuit Ecclesia, verùm nullus veraciter justus eam ambivit. 507.

Miraculorum patrandorum hæretici cupidissimi. 506. 757. Frustrà id attentarunt. 506. Lutherani, Erasmo teste, ne mortuum quidem canem suscitare potuerunt. 507

Miriones quid sint? 13

Missæ cum summo silentio, & veneratione assistendum. 743. 747. Secùs facientes graviter puniti. *ibid.*

Missæ magnus introitus apud Græcos nostro correspondet Offertorio. 641. *Gloria in Excelsis* dicunt intra, aut circa Missæ Canonem. *ibid.*

Missæ Præfatio Catechumenis ignota. 639. Dimissio Catechumenorum vocatur Missa. 640.

Missam rarò, currenter, sine devotione celebrasse arguitur Joannes vigesimus tertius. 747.

Missas privatas semper celebravit Ecclesia. 752. Non solebat in illis dici Collecta, *ibid.* Cur jam laudabiliter dicatur? 752. & seq.

Missionem probare debet, qui se affirmat Apostolum. 504. Immediatæ à Deo Missionis duo dumtaxat exempla. 505

Mitra apud Afros erat virginalis veli species. 48. 49. Ejus impositio erat Virginis consecratio. *ibid.* Imponebatur ab Episcopo. 49. Apud Afros erat aperta, hinc Tertulliani liber de velandis Virginibus. 51

Mithra, qualis Deus Paganorum fuerit? 604. Apud Persas dictus *Balthazar.* 605. Mithræ sacra. 606. In tenebroso antro peracta. 607

Monachi apud Græcos Doctores. 80

Monachis Philosophiæ nomen olim attributum. 198

Monachos quomodo veneratus Constantinus magnus. 713

Monasterium. Vox Augustino ignota, dum in Italia Rethoricam docebat. 42

Montanistæ sanctitatem simulant. 117

Montanus in adulterio deprehensus 117. Sibi adscribit Divinam sancti Spiritûs Personam. 196

Mortuorum suscitatio opus est Divinæ potestatis. 760 763

Mulieres Arianæ tumultuum causæ. 687

Mulieres Lutheranæ jus officiumque publicè in Ecclesia docendi sibi usurpant. 686. Luthero mulieres sunt verè Sacerdotes Christianorum. *ibid.*

Mulieres non possunt in Ecclesia è suggestu instruere. 28. Nequidem id concessum propriæ Christi D. Matri. *ibid.* Mulieres Pelagianæ in contendendo, ac disputando audacissimæ. 687

Mulieribus non est permissum docere. 687. Viduæ tamen possunt privatim docere suam familiam. *ibid.*

Mulieribus non est permissum offerre, nec ullius virilis muneris, nedum Sacerdotalis officii, sortem sibi vendicare. 685

Mulierum audacia hæresibus semper cooperata. 688

Mulierum hæreticarum usus attentantium, non tantùm tingere, verùm etiam sacrificare, & reconciliare. 38

N.

NEophytus Apostolico Canone vetatur in Episcopum eligi. 699. Dei judicio factum ut Cyprianus Neophytus eligeretur. *ibid.*

Nero à quibusdam creditus principalis Anti-Christus, ideoque non esse occisus, sed reservari in finem sæculi. 123

Nero quot annis regnaverit ? 569. Plures Christianos in Crucem egit. 579. Cur sanctum Paulum ex libero Conducto conjecerit in carcerem ? 581. & seq. Ejus concubina per Paulum ad fidem conversa. 581. 582. Quæ illa fuerit ? 582. Quomodo Paulum tam facilè dimiserit ? 584
Nero tantum post Urbis incendium incœpit debacchari in Christianos. 584. 585
Nestorii in prima sua concione insolentia. 710
Nicolaitarum hæresis. 545. & seq.
Nicolaus Diaconus fueritne revera hæreticus ? 345. & seq.
Nigidii errores. 502
Nobiles Christiani sunt munimen, ac tutela Ecclesiæ. 190
Nobiles personas ad fidem convertere studuerunt sancti Patres. 90. 91
Nobilium personarum conversio plurimùm prodest Ecclesiæ. 91. 92. E diverso earumdem lapsus summum adfert Ecclesiæ detrimentum. *ibid.*
S. Norbertus Gallicanæ Ecclesiæ Presbyter exorcizavit. 691
Novatianenses quidam coruscasse dicuntur miraculis. 118
Sanctimoniæ affectatores se Catharos, seu mundos nuncupabant. 117. Pœnitentiæ Sacramentum aversantur, & ablegant. 118
Novatianus in primo sui schismatis exordio nequaquam fuit hæreticus. 175
Novatianus primus in Romana Cathedra Schismatis author. 696. Ordinatus à tribus extraneis, imperitis, ac ebriis Episcopis. *ibid.*
Numa Pompilius Romanos operosissimis superstitionibus oneravit. 614. Non tamen oneravit numerositate falsorum Deorum. 615. Ipse & uxor Hydromantici. *ibid.*
Nuptiarum interdictores. 536

O.

OLympias Virgo mente, quamvis non corpore, à S. Chrysostomo inter Virgines consecratur. 65
Optatus Milevitanus videtur docuisse hæreticos non posse baptizare. 663. Distinguit inter Schismaticos & hæreticos. 663
Oratio Dominica olim tradebatur solis Competentibus, idque post traditum Symbolum. 460. Dici non poterat nisi à Regeneratis & justificatis, *ibid.*
Oratio Ecclesiæ unitæ quàm sit efficax. 748. & seq. Impetrat Romanis pluviam & potum, & igneam in barbaros cum fulminibus grandinem. 748
Orationes Ecclesiæ non debent fieri linguâ populari. 368
Orationis Charisma, quo quis noverat, quid Divina Ecclesia postulari vellet ab Ecclesia. 749. & seq In multis Ecclesiis supererat tempore Irenæi. 750. Cessaverat tempore Cypriani. 751. Posterioribus tamen temporibus nonnullis concessum. *ibid.*
Oratio præsentis & congregatæ Ecclesiæ longè potentior. 753
Ordinandi non sunt Curiales. 700. 701. Ecclesia ex Constantini lege ordinavit solos pauperes, quibus ad Curiæ servitium deerat idonea facultas. 701
Ordinandis dispensatio quoad ætatem concedi potest ab Ecclesia. 59
Ordinati absolutè nullam in Ecclesiastica Aparitura Sedem habebant. 725
Ordinati apud hæreticos Apostatæ à fide Catholica. 701. 702
Ordinatio fieri non potest sine titulo. 718. Ilchyras propterea ordinatus ad sui Pagi titulum. *ibid.*
Ordinationem Presbyteratûs sine titulo non conferri Carolus IX. Galliæ Rex petit à Synodo Tridentina. 722. Quid circa hoc Synodus præstiterit ? *ibid.* 627
Ordinationes absolutæ heteroclytæ. 728. Dubiæ, atque incertæ. 729
Ordinationes Clericorum olim apud Latinos fiebant in quavis Dominica. 73. Etiamnum hodie Græci Ordinationum nulla habent tempora. *ibid.*
Ordinationes hæreticorum temerariæ. 694. Leves. 696. Inconstantes. 697
Ordinationibus probatio præmittenda. 695
Ordinatio sine titulo proscripta per Chalcedonensem Synodum. 719. Quod de mi-

noribus Ordinibus etiam, intelligendum. *ibid.*
Ordinatio sine titulo quomodo in Ecclesiam introducta? 720. & seq.
Ordinatio titulo Monasterii permissa. 725. 726.
Ordinatio titulo patrimonii permissa. 721
Ordinatio ut fiat cum legitima authoritate, quæ requirantur? 696
Ordinatus absolutè non spectat ad Hierarchiam. 731
Ordinem datum ab hæretico Ministro esse nullum docuit Tertullianns. 697
Ordines minores & tonsuram noluit Urbanus tertius sine titulo Canonico conferri. 721. Stephanus Tornacensis se opponit. *ibid.* Videtur tamen Pontifex in Decreto perstitisse. 722.
Ordines sine titulo conferri, queritur Conventus Nurenbergensis apud Adrianum VI. 714.
Origenistæ verborum ambiguitate fallunt incautos. 113

P.

PApalis dignitas est Institutum Divinum. 157. Non item Primatialis vel Patriarchalis Ecclesiæ Romanæ dignitas. *ibid.*
Papæ titulum Gregorius VII. soli Romano Pontifici reservavit. 616
Para Synagoga seu illegitimus Conventus ejusdem fermè naturæ cum schismate. 158. 159. Differunt tamen. 161. Ad Para-Synagogam conditiones requisitæ. 162. 163. Fuit olim frequens. *ibid.*
Para-Synagoga simplex necdum est Schisma: Est tamen exordium schismatis. 165
Pars vox est hæresim aut schisma significans. 14. Hinc apud Augustinum: *Pars Donati.* *ibid.*
Paternitas diversa. 405
Pater noster, & *Credo* omnes Christiani scire debent. 307. Est pessimus mos in quibusdam Galliæ Regionibus, ut Rustici non discant ista nisi Latinè. 307. 308
Pater noster dici non potest nisi à filiis seu jam Regeneratis ac justificatis. 683. A Catechumenis non nisi post Baptismum reddebatur. 683
Patriarchales quinque Throni Græcis passim dicuntur quinque sensus Catholici corporis. 167
Patrini officium exercere non potest, qui *Pater noster* & *Credo* ignoraverit. 307
Pauli Apocalypsis non recipitur ab Ecclesia. 448.
Pauli character inelegans. 244
Pauli epistola ad Romanos quando scripta? 528.
Paulinus accusatus à Siricio Pontifice quod sine titulo esset consecratus Presbyter 719.
Pauli Samosateni in Divini verbi administratione jactantia. 710. Fastus & arrogantia. 715.
Paulus Apostolus fuit Pellio, non Piscator. 569. Fuit Tharsensis *ibid.*
Paulus habuit veram Apostolatûs dignitatem. 359. Quandonam fuerit ejus ad Apostolatum vocatio. *ibid.*
Paulus in Hebraico sermone disertissimus. 245. Græci sermonis modicè peritus. 243. 245. Ista de causa fuit usus peritis Interpretibus, præsertim S. Tito. *ibid.* Fuit Romani Juris non imperitus. 3
Paulus in raptu suo, juxta Augustinum, vidit Divinam essentiam. 448
Paulus Martyrium subiit percussus gladio. 579. Quidam volunt securi percussum. *ibid.* Pauli captivitas duplex. *ibid.* & seq. Epistola posterior ad Timotheum scripta ex primis vinculis. 580. 583. 584. Epistola ad Philippenses posterior est tertio aut quarto Neronis anno. 581. Scripta est in prima captivitate. 583
Paulus pocillatorem & concubinam Neronis ad fidem convertit. 581. & seq. Quomodo tam facile à Nerone dimissus? 584. Paulus à vinculis absolutus abiit in Galliam atque Hispaniam, ac tandem Romam rediit, denuò apprehensus, ac tandem gladio percussus. 585
Paulus primò creatus Doctor, inde Episcopus. 75

Paulus qua in re restiterit Petro? 437. 439. An dispensatoriè mentitus fuerit? 442. & seq.
Paulus vir eruditissimus, rerum, non signorum scientiâ. 245
Paulus unde fuerit oriundus. 246. Erat homo Cilix, coriarius, inops, &c. 248
Peccati Authorem Deum statuentes sunt plenì Idololatræ. 620. 621
Pelagiana hæresis prima omnium orta est in cœlo. 710
Pelagiani ob Dialecticæ peritiam inflati. 224
Pelagiani quarumvis in mente restrictionum peritissimi. 114. Apostolicam Sedem circumscribere conantur. *ibid.* Pelagiana hæresis nata in ipso cœlo. 119
Peregrini Christiani interrogabantur olim de sua fide. 707. Maximè de Symbolo Apostolico. ibid. & seq.
Persecutionum fructus multiplex. 234. & seq
sanguis Martyrum semen est Christianorum. 135
Persecutio sitne opus Dei, an Diaboli? à Deo prævisa tantùm, an etiam prædestinata? 137.
Petri à Marca de Babylone Assyriorum opinio suspecta 377
Petri epistola secunda non fuit Tertulliano Canonica. 437
S. Petri epistolæ styli adeò diversi, ut quidam censuerint ipsas non esse ejusdem Apostoli. 245.
Petri in urbe latentis merita Gentiles Romanos amplissimo custodiunt miraculo. 766
Petri Primatus adeò lucidus ut antiquus Gentilium Scriptor Phlegon Petrum cum Christo confuderit. 439
Petri primatus authoritate Cypriani luculentè assertus. 154. Item Gabriëlis Albaspinæi. 169. Firmiliani- 171
Petro Primatus datur, ut una Christi Ecclesia, & Cathedra una monstretur. 154. 155
Petrus Antiochiæ sedit Episcopus dumtaxat in transitu. Romæ autem firmus usque ad mortem. 382. Hac de causa Roma habet Apostolicæ Sedis Principatum. *ibid.*
Petrus *Apostolorum Coryphæus.* 421. Ejus authoritas transit in Successores. 420. Christus claves non dedit Petro per Ecclesiam, sed Ecclesiæ per Petrum. 422
Petrus cur sibi in urbe superordinarit duos Episcopos? 525. Quando Româ decesserit. 526
Petrus & Paulus ob castimoniæ prædicationem à Nerone occisi. 583
Petrus & Paulus Romæ docuerunt, & Martyrium subierunt. 566. & seq. Fusè. Eodem die & anno. *ibid.* Quoto Neronis anno. 569
Petrus fuit Cardinalis & proprius Romanorum Episcopus. 571. & seq. Calvini calumniæ confutantur. *ibid.*
Petrus fuit Romanus Episcopus. 521. In omni Gallia nullus præter ipsum aut ab ipso missos & consecratos Episcopos instituit Ecclesias. 525
Petrus in prima Apostolorum Synodo *primus omnium incipit loqui* cum Prærogativa suffragii. 365. Poterat solus eligere Successorem in Apostolatum Judæ. 366
Petrus plenus omni Pontificali scientiâ. 419. Firmissima petra super quam ædificata est omnis Ecclesia. *ibid.* Christus est etiam petra Ecclesiæ. 419 420. Quo sensu uterque dicatur petra? 420. 421. Vide *Romanus Episcopus.*
Petrus quomodo à Paulo reprehensus. 431. & seq. Frustrà inde impugnatur Petri Primatus. 433. & seq. Lapsus Petri fuit solius conversationis. 437. 439. Petrus dum in Judaicam simulationem lapsus est, erat in charitate perfectus. 18. Graviter tamen deliquisse affirmat Augustinus. *ibid.*
Petrus Romæ cruci affixus & martyrio coronatus. 578
Petrus sedit Romæ Episcopus, & isthic sub Nerone crucifixus. 377. Quo anno Antiochiâ Romam profectus. *ibid.*
Philippus Diaconus Reginæ Candacis Eunucho plenum Symbolum tradidit, priusquam baptizaretur. 309
Philosophia generatim sumpta est res sanctissima. 197. Quid sit? *ibid.* & seq. Qui verè est Philosophus Philotheus jure appellatur. 197. Philosophia Christiana non tantùm officia, sed & germanum ipsorum finem docet. 196

Phi-

Philosophia gentilis damnata. 198. & seq. *Temeraria interpres Divinæ naturæ. ibid.* Ejus de mundo & anima errores. 200
Philosophiæ nomen ab antiquis Patribus Christianæ Religioni attribuitur. 198. Item Monachis. *ibid.*
Philosophi quo sensu hæreticorum Patriarchæ ? 201. Sæcularis Philosophia sitne fons hæresum ? 201
Philosophi subindè prospero errore veritatem attingunt. 200. Sacras Prophetarum literas legerunt. *ibid.* 344
Philumena quasi Prophetissa, Apellem aliosque Marcionitas circumscribit & seducit. 498. 499.
Physica gentilium non est damnanda, sed purganda. 229
Photius quando fuerit factus schismaticus. 165.
Platonica Philosophia à sanctis Patribus commendata. 229. Ante Evangelium fuit missa gentilibus tamquam ejus præcursoria præparatio. *ibid.*
Plato omnium hæreticorum condimentarius factus. 271. 207. Docet materiam Deo coæternam. 217. Inconstans. *ibid.*
Pœnitentialis manus à Donato per violentiam Hierarchis imposita, Pastoralis dignitatis honorem in ipsis occidit. 104
Pœnitentialis manus semper fecit irregularem. 702.
Polycarpi Acta per Pionium scripta non probanda. 520. Videntur commenta Recentioris Græculi. 521
Polycarpus Smyrnensis Ecclesiæ Episcopus. 519. Consecratus à S. Joanne. *ibid.* An primus Smyrnensium Episcopus. 519. Duas persecutiones sustinuit à Paganis. *ibid.*
Pontifex maximus apud Gentiles. 609. Cur vocetur Rex sæculi ? Undè dictus Pontifex ? *ibid.* Imperatores titulum illum & habitum assumunt. *ibid.* Gratianus recusat. *ibid.* & 611. Theodosius Collegium exstinguit. 611.
Vide *Apostolica Sedes, Romanus Episcopus, Romana Ecclesia.*
Pontii Diaconi, qui Imperatores Philippos ad fidem convertit, laus in Romano Martyrologio. 92
Poppæa Sabina potest fuisse Neronis concubina ad fidem conversa à sancto Paulo. 582
Prædestinatianæ hæresis fabula de Augustino ejusque discipulis perrexit diu mentiri. 15. Lutherus & Calvinus prædestinatianam hæresim in dogma assumere primi non erubuerunt. 16 Numquam fuit. 216
Prædestinatio duplex: Ad gratiæ dona, & pœnæ mala. 138. A Godescalco Monacho asserta, à Nicolao Pontifice approbata, & sanctorum Fulgentii, & Augustini doctrinæ consona *ibid.*
Præfecti Prætoriorum in Romano Imperio. 365. Quanta eorum dignitas. *ibid.* Ipsorum sententiæ erant inappellabiles. *ibid.*
Presbytera cum Episcopo & Presbyteris sedebat intecta in Sacro Tribunali : Diaconissa illic sedere non poterat, sed dumtaxat inservire. 36
Presbyterarum ordinatio non fuit Sacramentum. 34
Presbyteras solas abrogavit Concilium Laodicense. 36. Canon non fuit ubique statim admissus 37
Presbyteræ à Diaconissis distinctæ. 19. 34. 35. 36.
Presbyteræ cur abrogatæ. 37. 38
Presbyteræ fuerunt per Episcopum ordinatæ. 32. 33.
Presbyteræ habuerunt vestem distinctam ab aliis, & quidem Abbatiali digniorem. 37. Earum proindè status altior. *ibid.*
Presbyteræ quid sint ? 18. Non sunt Sanctimonialium Abbatissæ. *ibid.* Quandoque intelliguntur relictæ à Presbyteris viduæ. 19. Quandoque fœminæ quæ præerant Ecclesiis. 19
Presbyteræ in publico populi confessu assidebant Episcopo ac majori Clero. 29. Concinuerunt Episcopo. 30
Presbyterorum Sedes in solemnis Ecclesiæ conventu. 724. 725
Præscriptio & exceptio an differant. 3
Præscriptio multiplex. 4
Præscriptionum libri quis titulus ? 3
Præscriptio vox est diversæ significationis. 1. 2
Processio cum Episcopo solemnis. 74. Solemniter celebranti, etiam peregrini Episco-

pi, Presbyteri ac Diaconi ministrabant. *ibid.*
Processio est solemnissima. Pontificaliter ornati Episcopi cum omnibus ei ministrantibus de Basilicæ Secretario ad altare processio. 746. Debet esse devota. *ibid.*
Professor dicitur ex Cypriani sententia qui non interpellatus Martyrio se ingerit. 88.

Q.

QUadraginta Martyres non fuerunt ex Legione fulminatrice. 749. Labitur in eo Gregorius Nyssenus. *ibid.*
Quintilla monstrosissima sibi assumit jus publicè docendi. 685. Baptisma auferre maluit, quàm ejus ministerium sibi præsumere. 694. Fuit Caianæ hæreseos sectatrix. *ibid.*

R.

RElIquiæ Sanctorum colendæ. 365
Renatus Carthesius. 472. Utrùm vera corporeæ creaturæ notitia latuerit usque ad ejus felices natales. *ibid.*
Repræsentare Tertulliano idem est, quod præsens exhibere. 590
Resurrectio carnis est Christianorum fiducia. 214. Simon primus negavit carnis Resurrectionem. 215
Resurrectionem carnis negant Philosophi omnes. 214
Resurrectio nostra utrùm jam facta sit? 538. & seq.
Romam referendæ omnes de fide quæstiones ex Canone Apostolico. 535. 565
Romana Ecclesia juxta literas Synodi Aquileiensis est caput totius Romani orbis. 171. Dictarum literarum author sanctus Ambrosius. *ibid.*
Romana Ecclesia maculata omnem sibi communicantem macularet Christianitatem. 670.
Romana Ecclesia nullo penitùs hæreticæ, aut schismaticæ communionis contagio maculata. 171
Romana Ecclesia omnium radicum, & radicatorum radix. 167. Est omnium Apostolicarum Ecclesiarum Princeps. 414. Ejus Primatum frustrà subvertere nititur M. Antonius de Dominis. 420
Romana Ecclesia singulariss imè dicitur Apostolica. 391. Est Catholicæ communionis prima radix, & fundamentum. *ibid.* Qui Romanæ Ecclesiæ non communicat, non est Catholicus. 392
Romana Ecclesia suo Pontifici quandoque restitit. 173
Romana Ecclesia, utpotè purissima ab erroribus, nullum olim admisit Symboli additamentum. 269
Romanæ Ecclesiæ ad confirmandos Primates Episcoporum, authoritas antiqua. 133.
A Romanæ Ecclesiæ judicio Julianus Pelagianus appellat ad generalem Synodum. 674.
Romanæ Ecclesiæ Primatus. 565. Fundatur in meritis, ac Episcopali Cathedra sancti Petri. *ibid.* Non autem in civitatis apud Romanum Imperium Prærogativa. 566. Est principalior Potentialitas. 168. Ariani, Dioscorus Alexandrinus, S. Cyprianus, Firmilianus, &c. tetigerunt solam personam Pontificis, non Cathedram. 169.
Romanæ Ecclesiæ rebellis non est schismaticus, sed hæreticus. 256
Romanæ Ecclesiæ Symbolum est verè Apostolicum, 270
Romani Episcopi Primatus Cypriani authoritate luculentè assertus. 154. 155.
Romani Pontificis lapsus nihil præjudicaret Ecclesiæ. 172
Romano Pontifici certis casibus citra Schisma non communicatur. 173
Romanorum Pontificum successio. 514. 515. 516.
Romanum Episcopum sibi proprium finxisse videntur Valentiniani. 717
Romanus Episcopatus major Romano Imperio. 611

Ro-

Romanus Episcopus, & Romana Ecclesia diversa sunt. 670. Ecclesia Romana à communione Anastasii secundi sejuncta. *ibid.*
Romanus Episcopus in generalibus Ecclesiæ Synodis habet Relationis authoritatem, & Prærogativam suffragii. 577. 623. A tempore Tertulliani dictus Pontifex maximus. 611.
Romanus Patriarchatus extendit se ad Achaiæ Ecclesiam. 268. Item ad Africanam Ecclesiam. 565
Romanus Pontifex intitulatur *Pater* à Synodis generalibus. 404. Gregorius quartus indignatus Gallicanis Ecclesiis, quod ipsum dumtaxat Fratrem appellassent. 304
Romanus Pontifex non est Apostolus, sed Apostolicus. 361. 363

S.

SAbbatius Novatianensis Scripturarum truncator. 337
Sacerdos, an sit quilibet fidelis, etiam Laicus? 703. Quædam in oppositum explicantur. 705
Sacramenta ab Hæreticis non sunt suscipienda. 671
Sacramentorum formas, & ritus sancti Patres solâ voce, sine scripto tradiderunt. 654
Sacramentum. Accipitur pro toto Christiano dogmate à Tertulliano, & Paulo. 411
Sacrificium Missæ. 607
Saducæorum Hæresis. 532. & seq.
Samaritani non fuerunt Judæi. 533. Eorum errores. *ibid.*
Sanctimoniales rectè psallunt in lingua Latina, licet verba non intelligant. 368
Sanctissimus. Ecclesia Latina titulum illum defert soli Episcopo Romano. 616. Olim Christianitas omnis suos Episcopos vocabat *Sanctissimos. ibid.* Græci antiquum morem ferè retinent. *ibid.*
Sanctum. A sanctis Patribus frequenter usurpatur pro Eucharistia. 647
Sanctus. Est antiquus Christianorum titulus. 615. Præsertim debetur, ac semper delatus fuit Episcopis, Clericis, & Monachis. 616. Possitnè deferri Hæreticis, & Imperatoribus? 616. & seq.
Sapientiæ liber à quibusdam Ecclesiis non admissus in regulam, cunctæ tamen habebant pro authentico. 345. Ruffinus affirmat esse Librum Ecclesiasticum, non canonicum. 347
Saturnini errores. 537
Scandalum ex hæresibus vanum & inconsideratum. 5
Scandalum ex quorumdam lapsu improvidè desumptum. 12. Magnorum in Ecclesia virorum ad Hæresim lapsus, est infirmis animis scandalum pessimum. 14
Scandalum, quid sit? 14
Schisma, & Hæresis quomodò differant? 152. 175. & seq.
Schisma, & Para-Synagoga ejusdem fermè naturæ. 159 Differunt tamen. 162. Schisma suprà Para-Synagogam addit secessionem à Romana, & universali Ecclesia. 166
Schisma omne est detestabile facinus, licet sit sine Hæresi. 178. Augustino est crimen in Spiritum sanctum. *ibid.* Ejus causa, fraternum odium. *ibid.* Est crimen Idololatriâ gravius. 180. Item traditione sacrorum Codicum, aut vasorum. 181
Schisma requirit non quamcumque adversùs Episcopum rebellionem, sed altare contra altare. 159. 160. Quod fiat sine legitima causa. 160. 161
Schisma subindè latiùs accipiter pro quavis discordia. 174. Duplex Schisma. 277
Schismatici non retinent fidem per charitatem operantem. 177. Eorum fides dumtaxat est humana credulitas. *ibid.*
Schismaticus non est, qui in dubio circa veri Pontificis personam hæsitat. 173
Scholæ Theologicæ erectæ Alexandriæ à S. Marco, Romæ à S. Petro, vel ejus Successore, Constantinopoli à Constantino magno. 76
Scholarum publicarum vindices, non soli Pontifices, sed & cuncti Christiani Principes. 77
Scholarum publicarum utilitas, & dignitas. 76. Ex sola Origenis schola prodiisse dicuntur ultra quingentos Episcopos. *ibid.*

Im-

Imperatores aliqui scholarum inimici,& destructores. *ibid.* Eadem mens Luthero. 77
Scriptura Apocrypha,quid sit?345. & seq Alia damnata, alia permissa Apocrypha 348
Scripturâ sacrâ adversùs Christum Diabolus est usus. 319. 320
Scriptura sacra Ecclesiæ regula, firmamentum, & columna 320. Ab Hæreticis allegari non potest. *ibid.* Ab eis tamquam arma furtiva auferri debet. *ibid.*
Scriptura sacra est authentica, propria, ac irrefragabilis Divinæ Majestatis vox. 239 Ab Hæreticis accisa, & mutilata. 239. 240. Eam Valentiniani ausi contemnere, & authenticum Dei verbum negare. *ibid.*
Scriptura sacra requirit certæ interpretationis gubernaculum. 236. 237. Recta scripturæ interpretatio fuit primitivæ Ecclesiæ charisma. *ibid.*
Scriptura sacra sitnè quoad sensum tantùm, an etiam quoad omnia & singula verba dictata à Spiritu sancto 240. & seq. Verius est quod omnia, & singula verba dictata sint à Spiritu sancto. 250. & seq. *Non est syllaba vel apiculus in sacris literis, in cujus profundo non sit grandis quidam thesaurus.* 251. Quæ in Scripturis pertinent ad annorum numerum & nominum recensionem, sunt quoad singula verba à Deo inspirata. 252. Per illa *Deus loquitur.* *ibid.*
Scripturæ S. Authores tamquam Asina Balaam non sunt locuti. 253. Divina Majestas quandoque utitur imperitâ animâ, ut claudicante tibiâ. *ibid.* An Interpretes Epistolarum Petri, & Pauli habuerint charisma Divinæ inspirationis. 254. 255
Scripturæ sacræ fœcunditas. 600. Est adinstar Mannæ, quod aliis dulcissimum erat, aliis pariebat nauseam. 601
Scripturæ S. interpretatio qualis esse debeat. 236. 239. Lutherus non sine fundamento dixit: Scripturas esse librum hæreticorum. 239. 319. Nempè, quòd ex ipso hæretici omnes hauriant suum venenum. *ibid.*
Scripturæ S. libri Catechumenis tantùm prælecti, 633
Scripturæ S. libros Apocryphos fingunt, vel admittunt hæretici. 339. 340. Catalogus hujusmodi librorum. 341. & seq.
Scripturæ S. libros quosnam hæretici non admittant? 327. & seq. Ejus vitiatio grande flagitium. 331. & seq. Hæretici, qui Scripturas vitiarunt. 330. & seq.
Scripturæ S. literam detorquere Afris familiare 187
Scripturæ S syllabis Ecclesiastica sanctorum Patrum intelligentia jungenda. 319
Scripturæ S. stylus debuit esse omnibus communis, humilis, & obvius. 253. Chrysostomi locus objectus explicatur. 254
Scripturæ S. textus passim est humilis, non vitiosus. 254
Secta. Tertullianus hanc vocem accipit in bonum. 192
Sedes Apostolica in Synodis habet jus proponendi motam quæstionem cum Prærogativa suffragii. 265
Vide *Romana Ecclesia, Romanus Episcopus.*
Sestertia ducenta, an Marcion obtulerit Ecclesiæ? 487. 488. Ducenta sestertia faciunt quinque millia Coronatorum. *ibid.*
Simon Magus primus in novo Testamento hæreticus. 482. Fons Gnosticorum. 483. Hæreticorum Troianus equus. 512. Paucos habuit sequaces. 513
Simon Magus primus negavit carnis resurrectionem. 215
Simon Magus quomodo serviverit Angelis? 552. Ejeratæ Magiæ resumptor. 734
Spiritus erroris quid apud Apostolum? 195
Spiritus sæpè sumitur pro dono Spiritûs sancti, vel istius doni fuco. 573
Stoicorum de Divina Majestate opinio. 211. 214.
Substrati. Tertius Catechumenorum gradus. 680.
Symboli Apostolici desertores hæretici. 181
Symboli Apostolici notitia ad salutem necessaria 304. & seq. Non est tamen absolutè necessarium singulorum articulorum formulam memoriter discere. 311. Quidam ex speciali Dei privilegio sine notitia Symboli salvati. *ibid.*
Symbolo Apostolico facta additamenta. 267. Non est apud omnes Ecclesias ex integro Apostolicum. 269. An hæc verba: *Creatorem*

rem cœli & terræ, sint ab Apostolis ? 269. & seq. An fuerint in Africano Symbolo? 272. *Carnis resurrectio*, olim postremus Symboli articulus. 276. Articulus *de vita æterna* postmodum adjectus. *ibid.* Quis additamentum illud fecerit ? 277. Articulus de descensu Christi ad Inferos olim prætermissus. 280. & seq. Diversæ circa Symbolum varietates. 282. & seq. Unde ? 291

Symbolum Apostolicum est verbum Dei traditum, non scriptum. 291. Omnia, & singula Apostolici Symboli verba, jam pridem sunt sacrosancta, ac immobilia. 266 292

Symbolum Apostolicum quomodo sit à Christo ? 297. Est totius sacri Textûs compendium. 298. 299. Ex eo hæreticos convincere perpetua est Ecclesiæ consuetudo. *ibid.*

Symbolum Apostolicum solâ voce sine scripto tradi solitum. 655. Zozomenus non audet illud historiæ suæ inserere. 656

Symbolum Apostolicum solitum vocari *Sacramentum*. 152. Olim solis Competentibus tradebatur ante Baptismum. 409. Etiam post Nicænam Synodum Competentibus tradere perrexit Ecclesia Latina. 181

Symbolum Apostolicum Tertulliano dicitur fidei regula. 265. & seq. Reverà ab Apostolis conditum est. 286. & seq. An quisque Apostolus dixerit, & condiderit suum articulum. 294. Quo Christi anno sit conditum. *ibid.* 295. Orientales Ecclesiæ olim usæ Symbolo Apostolico. 289

Symbolum Constantinopolitanum suis Competentibus tempore J. Chrysostomi tradebat Orientalis Ecclesia. 460

Symbolum Nicænum est verum Dei verbum. 153.

Symbolum Nicænum, & Constantinopolitanum habent radicem, ac vigorem ex Symbolo Apostolico. 298

Synaxes Græcis, Collectæ Latinis dicuntur. 751.

T.

TAbernæ meritoriæ olim an fuerint ? 410

S. Tarsitius Acolythus Corporis Christi Sacramenta portans, & Paganis ostendere nolens, sit Martyr. 648

Tertulliani vanus de mutata sententia prætextus. 93. 145. Ejus lapsus in Ecclesia magna tentatio. 93 Consequens ejus error *detraxit Scriptis probabilibus authoritatem. ibid.* Calumniam nobis imponere didicit à Valentinianis. 110. Expungit è Canone varios Scripturæ libros. 329

Tertulliano adscripta Appendix libri præscriptionum non est ipsius. 533 768. 769

Tertullianus cur dubitaverit de Marcionitarum fœminis, quas baptizasse affirmat S. Epiphanius ? 694

Tertullianus creditur fuisse Agrippini Presbyter, & primus de exsufflando hæreticorum Baptismo cogitasse. 51. 660

Tertullianus docet quemlibet fidelem, etiam Laicum esse Sacerdotem. 703. Damnat secundas nuptias, & à quolibet fideli requirit easdem virtutes, quas ab Episcopo requirit Apostolus. *ibid.*

Tertullianus Indulgentiarum hostis. 506. Damnatas à se fabulas veneratur, & adorat. 343.

Tertullianus Monachismum suo modo professus, dum suscepto Spadonatu transivit à Toga ad Pallium. 198. 413

Tertullianus non tantùm eminens Theologus, sed & Romani Jurisperitus. 1. Librum Præscriptionum scripsit Catholicus. 4. Librum de velandis Virginibus scripsit post lapsum. 51. Quid per Martyres intelligat. 86

Theodorus Mopsvestiensis, Monachus. 198

Theodosius Imperator ad sancti Ambrosii pedes posternere se solebat. 714

Themistius, licèt Gentilis, tamen Catholicis amicus 143. Docet minorem esse in Ecclesiasticis opinionibus dissensionem, quàm quæ exstat apud Gentiles. *ibid.*

Theologo quæstiones inutiles vitandæ. 299. 300. 301.

Theophilus Patriarcha Antiochenus antiquus & venerabilis. 212. Ei Evangelium & Acta inscribit sanctus Lucas. *ibid.*

Timor Dei custodit hominum inter se societatem. 739

Timoris servilis utilitas. 739
Timotheus Ephesi Episcopus à Paulo ordinatus. 517
Traditionem Apostolicam negant Gnostici. 256.
Traditiones Judæorum. 540
Traditionis authoritas. 232. Plenum Evangelium constat verbo Dei scripto, & tradito. *ibid.*
Traditionis Catholicæ apud Tertullianum regula aureis literis scribi digna : *Tenendum est, quod Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus accepit à Deo.* 193.
Traditionis regula. 555
Traductio. Idem est Tertulliano quod detectio. 430. 431.
Translatio septuaginta Interpretum non est prima translatio. 556
Tridentina Synodus ob nationem Germanicam congregata. 143. Eam, quamdiu non suscipiunt Germani, tamdiu miserrimi permanebunt & pessimi. *ibid.*
Trinitas hominis apud Valentinum, scilicet materialis, animalis, & spiritualis. 203. Ex Platone desumpta. 209
Trinitas. Vox fuit Catholicis Scriptoribus usitata ante Arianos motus. 210
Trinitatis mysterium non est coram extraneis evulgandum. 655. & seq. Isaaci Casauboni citra hoc error. 657
Trophimus Asiaticus. 583. Arelatensis Ecclesia affirmat ipsum sibi à Paulo fuisse consecratum in primum Episcopum. 584

V.

Vacantivi Clerici quinam sint? 730. 731. Extincti per Synodum Chalcedonensem. 732
Vagandi licentia in Clericis damnata. 727. & seq. 733.
Valentiniani. 151. 202. & seq. Quid de Æonibus senserint? *ibid.* Luxuriam non tantùm licitam putant, sed etiam Dei gratiam impetrare quasi ex opere operato. 205. Æonum originem quærunt. 222. De Enthymesi & Ecthromate fabulas excogitant *ibid.* Non tantùm præ Apostolis, sed etiam præ Christo D. volunt sapere. 232. Eorum fraudes. 314. & seq. Scripturas intorquent. 338
Valentiniani catechumenatum extendunt ad totos quinque annos. 665. Inter se divisi. 717.
Valentiniani suos nequam sensus occultant sub orthodoxis vocibus. 108. Nihil magis curant, quàm occultare quod prædicant. *ibid.*
Valentinianorum de resurrectione doctrina. 539. Nequitia. 670
Valentini errores 716
Valentinus Episcopatum ambit. 479. 484. Valuit ingenio, & eloquio. *ibid.* Fuit vir doctissimus. 480. Incerta ejus Patria. 208. 484.
Valentinus è Simone Mago natus fungus. 205. Amalrico, Beggardis, Begginis, & Calvino in errore præluit. 206. Platonicæ Sectator. 207. Ejus fabulæ ex Thalete. 208.
Veritas fidei quærenda in una, & Apostolica Ecclesia 388
Veritas hæresi & mendacio prior. 474. & seq. 508.
Veritas non est apud hæreticos quærenda. 260. 264. & seq. Nec apud eos, qui perpetuò dubitant. 313
Veritas sine fuco, & propter hoc pueris credita. 109
Vestitûs modestia Christianis, præsertim fœminis meritò commendata. 744
Vespasianus Imperator utrùm vera miracula patraverit? 759. 761
Vidua apud Græcos benedicitur, & in Abbatissam eligitur. 65
Viduarum cœtus duplex. 20. 22. 23
Viduarum sacrarum genus tertium. 23. Ad vidualem castitatem profitendam non eligebantur ab Episcopo, sed sponte suâ accedebant. *ibid.* Votum suum demonstrabant velo & nigrâ veste. *ibid.*
Viduarum Sacrarum Magistratus varia requirebat. Primò debebat esse post consummatas nuptias vidua, non virgo : Secundò debebat

bebat non tantùm genuisse, sed & filios benè educasse. Tertiò debebat esse ornata cunctis per Apostolum requisitis virtutibus. Quartò emittere solemne votum perpetuæ castitatis Quintò esse sexaginta annorum 25

Viduarum Sacrarum Præsidentium officia. Primò Matrimonia cum Clero conciliare, & maritandis junioribus providere. Secundò. Flentes ad publicam pœnitentiam suffragio suo admittere. Tertiò. Docere imperitas, & rusticas mulieres, tempore quo baptizandæ sunt. Quartò Solemnem cum Clero Psalmodiam agere. Quintò Incarceratis Martyribus succurrere. Sextò. Baptizandis mulieribus assistere. 25. 26. & seq.

Viduarum Sacrarum Præsidentium varia dignitas. Primò non erant velatæ in Ecclesiæ conventu. Secundò quòd in Ecclesia dignitate eminerent. Tertiò quòd in Sacro Tribunali cum Presbyteris sederent ac præsiderent. 39. 40

Viduæ nonnullæ, quæ ob inopiam Ecclesiasticis pecuniis alebantur. 19

Viduæ sacræ in Ecclesiæ membrorum numerum relatæ. 21. Noctu & interdiu psallunt. *ibid.* Ad exemplum Evangelicæ viduæ, quæ nec nocte, nec die discedebat à templo. 21. Ad hujus sacri cœtûs regimen Apostoli instituerunt septem primos Diaconos. 20. 21

Viduitas sacra continebat non tantùm professionem continentiæ, sed etiam Ecclesiasticum officium, Magistratum, summi honoris fastigium, & in solemni Ecclesiæ conventu Præsidentiam. 20. Ad eam requirebatur sexagesimus annus *ibid.* Ad eam juxta Apostolum, sacros Canones, & SS. Patres admittebantur tam Diaconæ quàm Presbyteræ. 19. Juxta Tertullianum solæ Presbyteræ. *ibid.*

P. Vinckelius ex versibus Virgilianis elegantissimè concinnavit vitam S. Thomæ de Villanova. 600

Virginalis consecratio olim quibus temporibus facienda. 72. Olim in Epiphania, vel in secunda feria Paschæ, aut in Apostolorum Natalitiis. *ibid.* Excipe casum gravis languoris. 73. Juxta Romanorum Pontificale adjiciuntur omnes Dominicæ. *ibid.*

Virginalis statûs dignitas. 40. Inchoatus à S. Virgine Maria. 40. 46. Ejus consecratio non conceditur Monialibus Ordinum Mendicantium. 67. Est Ecclesiastica dignitas, quas cunctas professi mendicitatem debent contemnere. *ibid.*

Virginalis status & consecrationis, etiam apud Græcos, incapacem reddit quivis expletus lapsus carnis. 66

Virgines, etiam non consecratæ, tenentur ad susceptum Propositum virginale. 52. 68

Virgines professæ, non omnes olim consecratæ, nec sacro velamine tectæ. 51. 52

Virgines sacræ, in solemni Ecclesiæ conventu Sedem non habebant. 50

Virgines sacræ, licet nec sacrum Tribunal, neque Clericorum Sacrarium ascenderent, in publico tamen Ecclesiæ conventu singularem habuerunt & honoratiorem locum. 74. Erant vicinæ sacro Tribunali. *ibid.*

Virgines sacræ olim consecratæ. 47. & seq.

Virginibus invitis non est sacrum velamen imponendum. 61

Virgini in laicali vita lapsæ non datur plena virginalis consecratio. 63

Virginis consecrandæ ætas. 59. Episcopus poterat in ea dispensare. *ibid.*

Virginitas Domino Deo per solemne votum consecrata. 42. Non tantùm in Cœnobiis, sed etiam in paterna, aut alia privata domo promissa. 42

Virginitas duplex, mentis & corporis. 756. mentis est *integra fides, solida spes, sancta charitas.* *ibid.*

Virginitas Gentilium non fuit perpetua. 613

Virginitas perpetua apud solos Christianos. 45. 613.

Virginitatis encomia. 42. 43. & 46. Angelicum vitæ genus, à Constantino magno ac ejus matre Helena venerationi habitum. 43. 44.

Virginum chori in quibusdam novellis Ecclesiis. 41

Virginum consecratio non fuit novi Testamenti Sacramentum. 54. Ejus Minister apud Latinos Episcopus. 56. Etiam Presbyter

ter certis casibus. *ibid.* A simplici Presbytero fit semper validè, non licitè. 57
Virginum consecratio novum adjicit vinculum. 53
Virginum in Ecclesia Alexandrina tantus numerus, ut ipsarum septingentas unus Arius seduxerit. 41
Virginum niger habitus in honorem D. Virginis. 53
Virginum professio in consecratione iterata. 53.
Virginum professionem sine consecratione Canones vocant Sponsalia. 57
Virginum professio sine consecratione Episcopi an matrimonium dirimeret? 53
Virginum sacram vestem Orientalis Ecclesia appellat Angelicum habitum. 43
Vitalis Apollinarista non solùm Gregorium Nazianzenum, sed etiam S. Damasum Pontificem ac Romanam Ecclesiam circumscripsit. 114
Voces eædem in ore hæreticorum suspectæ, non in ore Catholicorum. 108. 115

W.

S. WOlbodus Leodiensis Episcopus in S. Laurentii Monasterio sepultus jussu Abbatis à miraculis patrandis cessat. 507

Z.

ZEno Princeps Stoicorum docet materiam æternam. 217. Quæ illius Patria? 218
Zenones diversi. *ibid.*

FINIS.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA